GREKISKT-SVENSKT

HAND-LEXICON

TILL

NYA TESTAMENTET

AF

A. MELANDER.

ANDRA GENOMSEDDA OCH TILLÖKADE UPPLAGAN.

STOCKHOLM,
PÅ L. J. HIERTAS FÖRLAG.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.
1867.

— — — τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. Act. 17: 11.

Förord till första upplagan.

Då man öfverskådar den Nytestamentliga Lexicographiens fält, varseblifver man snart de förvånande framsteg språkforskningen gjort äfven inom detta område. För att tydligare inse detta, torde det derföre ej vara ur vägen att förutskicka en kort chronologisk öfversigt af bearbetningsförsöken ifrån deras början ända intill våra dagar. Den förste odlaren, som träder oss till mötes på detta fält, sjelfva vägrödjaren, är G. Pasor, hvilken år 1621 utgaf sitt *Manuale Novi Testamenti.* Oaktadt ofullständigheten både till form och innehåll har dock detta arbete upplefvat flera upplagor, af hvilka den sista, bearbetad af J. F. Fischer, utkom 1774 och genom sin lättåtkomlighet banat sig väg till den studerande ungdomen äfven i våra dagar. Märkligt nog uppträdde också under nära ett helt sekel ingen medtäflare; ty först 1703 utgaf Joh. Knoll sitt *Vocabularium Bibl. N. T:i* (ny upplaga 1751) och Chr. Stockius 1725 sin *Clavis,* hvaraf nyaste upplagan år 1752 är bearbetad af förenämnde Fischer. Efter Stockius kommer närmast i ordningen J. Alberti *Glossarium Græcum in sacros N. T:i libros Lugd. Bat.* 1735, hvarpå följer Chr. Schöttgenii *Nov. Lexicon Græco-Latinum in N. T. Lips.* 1746. Detta sednare arbete har upplefvat flera upplagor såsom af J. Fr. Krebs Lips. 1765, af G. L. Spohn ibid. 1790 och den nyaste Halle 1819, och har i synnerhet genom de sednaste bearbetningarne blifvit ganska brukbart. Närmast Schöttgenius kommer det obetydliga J. A. Schmeckenbecheri *Vocab. græco-lat. omnes N. T:i voces exhibens Basil.* 1752 och G. D. Kypkes *Vocab. græc. in N. T:i libros Regim.* 1758, samt Joh. Simonis *Lexicon manuale Græcum N. T:i Halle* 1766; hvarjemte såsom upplysningsskrift torde böra nämnas W. A. Tellers *Wörterbuch d. N. T:s zur Erklärung d. christl. Lehre Berlin* 1772, hvaraf 5:te upplagan *ibid.* 1792 (ett arbete, som af A. L. G. Krehls *Neutestamentliches Handwörterbuch Leipz.* 1843 blifvit vida öfverträffadt), äfvensom J. G. Herrmanns *Griech. deutsches Wörterbuch des N. T:s Frankfurt an der Oder* 1781, C. Fr. Bahrdts *Griech. deutsches Lexicon über d. N. T. Berlin* 1786 och J. C. Erbsteins *Wörterb. über d. N. T. 2 Theile Meiss.* 1792. Raden af 18:de århundradets Lexicographer i Tyskland slutar J. F. Schleusner på ett berömvärdt sätt (ty jag tager härvid ej upp i räkningen Euch. Oertels obetydliga *Griech. teutsches Wörterb. d. N. T:s Gött.* 1799) genom sitt *Nov. Lexicon Græco-latinum in N. T. Lips.* 1792, hvilket arbete upplefvat 4 upplagor *ibid.* 1801, 1808 och 1819 (utom den i Edinburg 1814). Detta Lexicon utmärker sig genom en stor historiskt-archæologisk rikedom, men har också derigenom vuxit till en svårhandterlig vidd och är dessutom alltför sväfvande och obestämdt i anordningen af ordens betydelser, i synnerhet præpositionernas, så att t. ex. *ἀπό* anses kunna betyda »inför», »uti», »med» o. s. v.

Först med innevarande århundrade börjar egentligen en ny æra för N. T:s lexicographi. Också måste den djupgående forskningen och bearbetningen af profangrekiskans område naturligtvis utöfva ett mäktigt inflytande på den nytestamentliga lexicographien. (Jag fäster mig härvid icke vid en Ordbok tryckt i Strengnäs 1802 under titel »*Lexicon manuale analyticum græco-*

latino-suecanum N. T:i af H. F. Wulf»; ty den förråder en fullkomlig obekantskap med de nyare språkforskningarne — är äfven i sin »analys» af verbernas themata oefterrättlig och upptages här blott för fullständighetens skull.) Då alltså Chr. Abr. Wahl framträdde med sin *Clavis N. T:i philologica Lips.* 1822, upptäckte man öfverallt deruti spåren af classiskt-philologisk lärdom, äfvensom ett lyckadt bemödande att vid ordens förklaring i allmänhet taga profangrekiskan till utgångspunkt. Detta lexicon har ock upplefvat 3:ne upplagor Lips. 1829 och 1843, men genom fåfängt äflande att hinna upp det efterlängtade målet *»sæpius non exstat in N. T:o»* hafva artiklarne deruti vuxit till en oerhörd längd, så att i sista qvartupplagan t. ex. partikeln *εἰ* upptager ej mindre än 5 tätt tryckta sidor, verbum *εἰμί* 6 och artikeln *ὁ, ἡ, τό* 7, utan att likväl det önskade *»sæpius non legitur»* blifvit uppnådt. En värdig medtäflare fick Wahl uti Car. Gottl. Bretschneider, som 1824 i Leipzig utgaf sitt *Lexicon manuale in libros N. T:i.* Detta arbete, hvaraf nya upplagor utkommo Lips. 1829 och 1840, utmärker sig genom hellenistisk beläsenhet och en rik utstyrsel af citater ur LXX-versionen. Sedermera uppträdde Chr. Gottl. Wilke med sin *Clavis N. T:i philologica Dresd. et Lips.* 1841, hvilken eger alla formella egenskaper hos ett brukbart lexicon. För fullständighetens skull torde ock böra nämnas H. H. Fattenborgs *Grekiska Handlexicon öfver N. T:s skrifter Åbo* 1842, som likväl blott är en naken Ordbok utan citater, och J. Parkhurst *Greek. and Engl. Lexicon to the N. T.*, n. edit. Lond. 1845; hvartill slutligen kommer S. Ch. Schirlitz *Griech. deutsches Wörterbuch zum N. T. Giessen* 1851 och J. A. Millén *Grekiskt och Svenskt Handlexicon öfver N. T:s skrifter Örebro* 1853, hvilka begge sednare förtjena att med beröm omnämnas.

Denna korta och ofullständiga öfversigt af den nytestamentliga Lexicographiens område, hvilken hufvudsakligen afser och till följe af bristande kännedom måste afse bearbetningarna inom Tyskland, ådagalägger nogsamt det oerhördt rika material en Lexicograph i våra dagar har framför sig, och uppväcker lätteligen tanken på obehöfligheten af ett nytt försök i denna väg. Då likväl undertecknad för nära 30 år tillbaka begynte allvarligare sysselsätta mig med Nya Testamentets studium, var det något som jag, vid öfvergången ifrån profangrekiskans studium, anmärkte vid de tillgängliga Lexica öfver N. T. Jag trodde mig neml. finna, att N. T:s Lexicographer i allmänhet snarare gjort dogmatiken än philologien till sitt hufvudstudium och derföre så väl saknade en lefvande grammatikalisk insigt i språket, som ock försökte göra exegetiken till dogmatikens tjenarinna. Då jag likväl ansåg och anser exegetiken för en vetenskap, som bör sjelfständigt röra sig inom det grammatico-historiska och philologiska elementet, utan att derföre behöfva lemna hvarken den gröfre eller finare rationalismen något inrymme; då jag vidare afsåg det höga priset på de bättre Lexica, äfvensom det auxiliärspråk hvarpå de blifvit författade, så kände jag mig lifligt uppmanad att på grund af någon liten föregående öfning i den profana lexicographien våga ett försök, hvarvid jag ville taga profangrekiskan hufvudsakligen till utgångspunkt, likväl med behörigen fästadt afseende på verkliga hebraismer, och begagna modersmålet, hvilket jag genom redan vunnen erfarenhet fann lättare än latinet kunna genom sin böjlighet och sammansättningsförmåga smyga sig efter tankeskiftningarne i det smidiga grekiska språket. Till en början afskräckte mig väl det herculiska arbetet att sikta och utgallra det colossala material, som låg framför mig; men slutligen grep jag dock verket an, hvarvid jag för mig uppställde såsom en oeftergiflig hufvudregel det der *μηδὲν ἄγαν*, för att kunna för billigare pris tillhandagå i synnerhet yngre theologiæ studiosi med en väl behöflig hjelpreda. Vid utförandet af

detta företag har jag naturligtvis rådfrågat de bättre både profangrekiska och nytestamentliga Lexica; men derjemte står jag i stor skuld för många värderika upplysningar så väl hos Stier och Theile *Polyglotten-Bibel* Bielefeld 1846, som ock hos flera exegeter såsom Gerlach, Olshausen, Tholuck m. fl. men i synnerhet hos H. A. W. Meijer, hvilkens *Kritisch-exegetischer Kommentar über d. N. T.* spridt en oväntad dager öfver många dunkla ställen inom N. T:s område. Denna commentar begynte att utgifvas i Göttingen 1832 och har sedermera så fortskridit, att numera endast Hebræerbrefvet, Jacobs bref och Uppenbarelseboken återstå. Den utgör ock ett mästerstycke, i synnerhet commentaren öfver Apostlagerningarne; hvaremot man väl skulle kunna förebrå den öfver Evangelierna en alltför stor ordnjugghet i synnerhet i första upplagan (hvilken dock i 2:dra och 3:dje upplagorna blifvit vederbörligen afhjelpt), äfvensom en nog långt drifven utförlighet i afseende på Brefven. — Då jag vidare fann det archæologiska gebitet alltför styfmoderligt behandladt i de större Lexica och med skäl kunde antaga, att ganska få studerande hade tillfälle förskaffa sig det dyra, men värderika arbetet *Biblisches Handwörterbuch* af G. B. Winer, hvaraf 3:dje upplagan utkom Leipz. 1847—8, så beslöt jag att derur sammandraga det vigtigaste. Att åter ur samme författares *Grammatik des neutestamentl. Sprach-Idioms* införa några utdrag skulle onödigtvis hafva ökat bokens vidd och följaktligen dess pris, och att hänvisa dertill eller till den hos oss år 1827 utkomna öfversättningen deraf ansåg jag i allmänhet så mycket mera obehöfligt, som denna grammatik hufvudsakligen är byggd på de nyare profangrekiska, hvilkas studium med ifver drifves vid våra läroverk. Hvad särskildt angår *themata* på verba, har jag ansett för riktigast att, med förbigående af præsens passivum och medium, endast upptaga de tempora, som verkligen förekomma i N. T., emedan man dock icke studerar denna bok för att inöfva formläran; hvaremot ovanligare hellenistiska eller alexandrinska ordformer öfverallt blifvit anmärkta. Hvad *texten* slutligen vidkommer, har jag visserligen rådfrågat J. J. Griesbachs och andras, men hufvudsakligen följt Constant. Tischendorfs, hvaraf 2:dra upplagan utkom Leipz. 1849, en edition, som vida öfverträffar alla föregångares och säkerligen kommer att för framtiden blifva den normala.

Då jag med mitt arbete hunnit så långt, att fråga uppstod om sättet och stället för dess tryckning, föll i mina händer den ofvan omförmälda Ordboken af Schirlitz, öfver hvars form jag med skäl fägnade mig såsom fullkomligt öfverensstämmande med min egen åsigt, men med hvars innehåll jag vid en företagen öfverarbetning af mitt Lexicon i ganska många fall fann mig mindre tillfredsställd. Straxt före början af bokens tryckning utkom det äfven förut nämnda Lexicon af Millén, för hvilket samma plan ligger till grund, som Schirlitz och jag följt. Uti begge dessa Lexica saknas, med all deras brukbarhet för öfrigt, dock omkring 70 ord, som Tischendorf på grund af goda codices infört i sin edition af N. T. och jag i mitt Lexicon upptagit såsom *variantes lectiones*.

Efter denna korta redovisning för min åtgärd vid utarbetandet af detta Lexicon, för hvars utgifvande jag emot vissa vilkor blifvit af Kongl. Maj:t i nåder hugnad med allmänt understöd, återstår för mig intet annat än den innerliga önskan, att HERren ville med sin välsignelse kröna detta ofullkomliga arbete, så att det måtte lända till Hans ära och de studerandes sannskyldiga upplysning! *Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην* 1 Cor. 13: 12.

Författaren.

Tecknens och förkortningarnes betydelse.

* utmärker de ord, som blott en gång förekomma i N. T. = *ἅπαξ εἰρημένα.*

† utmärker de ord, som icke förekomma i den profana, åtminstone classiska Grekiskan.

|| utmärker *varians lectio* eller olika läsart.

)(utmärker motsatt eller motsatsen eller i motsats till.

∾ utmärker *significatio l. constructio prægnans l. gravida* d. v. s., att meningen måste fyllas eller utvidgas med något ord.

Ἰ. Χ. = *Ἰησοῦς Χριστός.*

κ. τ. λ. = *καὶ τὰ λοιπά, et cetera.*

al. = *alibi*, utmärker att något finnes på andra ställen i N. T., åtminstone 2 till.

l. c. = *loco citato*, på nyss anförda ställe.

p. p. p. = *perfectum participii passivi.*

qsi = *quasi*, liksom.

t. r. = *textus receptus*, den antagna texten.

J. Chr. = JEsus Christus.

e. Chr. = efter Christi födelse.

f. Chr. = före Christi födelse.

G. T. = Gamla Testamentet.

N. T. = Nya Testamentet.

fgde, följ., ff. = föregående, följande.

hkn, hkt o. s. v. = hvilken, hvilket o. s. v.

l. = *vel*, eller.

ngn, ngt o. s. v. = någon, något o. s. v.

s. = som.

ss. = såsom.

st. = i stället för.

Dessutom några andra lätt insedda förkortningar.

Rättelse:

Sid. 68, 2:dra spalten, 24:de raden uppifrån står: Act. läs: Apoc.

A—Ω.

A.

Ἀ, ἀ, ἄλφα, τό, (bildadt efter אָלֶף, Aleph; liksom de fleste namnen på de Grekiska bokstäfverna äro hämtade från de Hebräiska) *Alpha*, första bokstafven i grekiska alphabetet; deraf ss. siffra α' = 1, men ͵α = 1000. I N. T. utmärker *alpha* i förening med *omega*, τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ den förste och den siste, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ss. ock tillägges Act. (1: 11) 22: 13, der det också liksom Act. 21: 6 uttydes med ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Så kallar HERren sig, i öfverensstämmelse med Es. 44: 6, för att dermed utmärka sin Gudomliga natur och sin höga värdighet ss. Messias. I sammansättningar förekommer alpha under följande betydelser: 1:o) ἄ. στερητικόν, alpha privativum (förkortadt af ἄνευ utan; hvadan det framför vocaler vanligen heter ἀν —) beröfvar det ord, med hvilket det är sammansatt, sin betydelse och svarar mot *in* i latinen och *o* i svenskan, t. ex. ἄτοπος ineptus, opassande, ἀναίτιος insons, oskyldig. 2:o) ἄ. ἀθροιστικόν, a. copulativum (förkortadt af ἅμα tillika, jemte, *sam* —, hvilket synes af ἅπαντες = ἅμα πάντες, s. Homerus nästan alltid nyttjar, allesamman, liksom ἅμαξα vagn, ἅμιλλα kamp o. s. v.) utmärker en förening, ett samband t. ex. ἀδελφός couterinus, af samma moderlif, broder. 3:o) ἄ. ἐπιτατικόν, a. intensivum (anses förkortadt af ἄγαν högeligen och) skulle antyda en förstärkning af ett ords bemärkelse t. ex. ἀτενής intentus (men äfven contentus af contendo) sammanspänd, ganska spänd; men äfven här är α. snarare copulativum, och flere exempel saknas alldeles i språket. 4:o) ἄ. εὐφωνικόν, a. euphonicum, hvilket, satt i synnerhet framför ord, som börjas med 2:ne consonanter, blott tjenar att gifva dem ett beqvämligare och mera *välljudande* uttal, t. ex. ἄτραπος (τρέπω) gångstig.

Ἀαρών, ὁ *indecl.* (אַהֲרוֹן, stam. oviss, somlige af הַר berg, *qsi* ὀρεινός) *Aron* Lc. 1: 5 *al.*, son af Leviten *Amram* och *Jochebed*, äldre (3 år) broder till Moses; medverkade betydligt till Israëlitiska folkets befrielse, i det han bistod sin broder såsom talare och undergörare vid Ægyptiska hofvet. Moses utnämnde honom på Guds befallning till öfversteprest. Han synes hafva egt mindre charaktersstyrka, hvarpå hans bifall till guldkalfvens uppresande är ett talande bevis. Om hans grönskande staf och lefnadsförhållanden se Pentatcuchen.

Ἀβαδδών, ὁ *indecl.* (אֲבַדּוֹן, *forma augmentativa*, stor undergång, äfven stället för undergången, afgrund, synonymt med שְׁאוֹל underjorden, af אָבַד, gå förlorad) *Abaddon;* så kallas Apoc. 9: 11 en afgrundens engel, som föreställes ss. konung öfver gräshoppornas skaror, öfversättes på grekiska med Ἀπολλύων, hkt se.

ἀβαρής, ές (ἀ 1, βάρος) *utan tyngd* l. tunga, ej besvärlig 2 Cor. 11: 9.

Ἀββᾶ, ὁ *indecl.* (chald. אַבָּא, hebr. אָב) *Abba* fader, ss. ock ὁ πατήρ bifogas de ställen i N. T., der ordet förekommer; *anm.* detta ord, som från Judarnes böner öfvergick i de Christnas, antog så småningom charakteren af ett *nomen proprium* Mc. 14: 36. *al.*

Ἄβελ, ὁ *indecl.* הֶבֶל dunst, förgänglighet) *Abel*, Adams andre son, dödades af sin broder Cain (se Genesis 4 Cap.) Mt. 23: 35, Hebr. 12: 24 (se ῥαντισμός).

Ἀβιά, ὁ *indecl.* (אֲבִיָּם, äfv. אֲבִיָּה HERren är fader) *Abia* 1:o) Rhchabeams son, Konung öfver Juda 957—5 f. Chr.; Mt. 1: 7. — 2:o) En prest af Arons stam, afkomling af dess 3:dje son, Eleasar. Af denne Abia hade enligt 1 Chron. 25: 10 en af de 24 prestclasserna, neml:n den 8:de, sitt namn och från honom härstammade Zacharias och följaktligen Johannes Döparen, fkmr Lc. 1: 5.

Ἀβιάθαρ, ὁ *indecl.* (אֶבְיָתָר af אָב fader och יָתַר han är öfrig, d. ä. hvars fader lefver, sedan modren dött i barnsbörd) *Abiathar*, Achimelechs son, hvilken, då Saul lät döda alla presterna, slapp undan och flydde till David, se 1 Sam. 21 och 22 Cap.; fkmr i N. T. Mc. 2: 26 ss. öfversteprest st. fadren (se ἐπί).

Ἀβιληνή, ῆς, ἡ *Abilene*, ett landskap i trakten af Libanon, så kalladt af hufvudstaden Abila l. Abela, som låg i Cœle-Syrien NV. från Damascus och icke bör förblandas med Abila i Decapolis; hörde enligt Lc. 3: 1 till en viss Lysanias' tetrarchi.

Ἀβιούδ, ὁ *indecl.* (אֲבִיהוּד ärans fader) *Abiud*, Zerubabels son. Mt. 1: 13 *(bis)*.

Ἀβραάμ, ὁ *indecl.* (ursprungl. אַבְרָם hög l. upphöjd fader, sedermera אַבְרָהָם fader för mycket folk) *Abraham*, son af Thara, Israëliternas bekante stamfader (se Genesis) Mt. 1: 1 *al.*

ἄβυσσος, ον (ἀ 1, βυσσός = βυθός och βάθος botten, djup) *bottenlös*; ἡ ἄβ. sc. χώρα den bottenlösa orten, afgrunden, de dödas rike = שְׁאֹל l. ᾅδης Rom. 10: 7; men äfven = γέεννα (hkt se), Lc. 8: 31 *al.*

Ἄγαβος, ου, ὁ (עָגַב älska) *Agabus*, en annars obekant christl. profet, s. Act. 11: 28 förutsade en stor hungersnöd öfver hela verlden, och Act. 21: 10 Apost. Pauli fångenskap. Beggedera inträffade, den förra i Claudii fjerde regeringsår d. ä. 44 e. Chr. i synnerhet i Judæen, den sednare år 59.

ἀγαθοεργέω, l. -ουργέω (ἀγαθός, ἔργον) *göra godt*, förrätta goda verk, bevisa välgerningar 1 Tim. 6: 18, Acta 14: 17.

ἀγαθοποιέω, ησα (ἀγαθοποιός) *göra godt* både *abs.* och med τινά emot ngn, Mc. 3: 4 *al.*; äfv. göra l. handla rätt ( )(ἁμαρτάνω) 1 Petr. 2: 20, uppfylla sina pligter mot öfverheten l. vara laglydig 1 Petr. 2: 15 (*scil.* ὑμᾶς).

ἀγαθοποιΐα, ας, ἡ (fgde) *god gerning*, (christlig) dygd; *plur.* 1 Petr. 4: 19 (vårt förtröstansfulla öfverlemnande åt Gud får ej vara förenadt med sorglös tröghet, utan måste åtföljas af en rastlös utöfning af christliga dygder).

ἀγαθοποιός, όν (följ., ποιέω) som *gör godt*, väl; som uppfyller sina pligter emot öfverheten, laglydig 1 Petr. 2: 14.

ἀγαθός, ή, όν (ἄγαμαι *högt* akta, högakta, af ἄγαν högligen af ἄγω, liksom vehementer af veho) god, duglig, utmärkt i sitt slag, förträfflig ss. Joh. 1: 47; ädel, rättskaffens ss. Mt. 5: 45 *al.*, välgörande, nådig, mild, vänlig Tit. 2: 5; om saker: god, s. har högt värde ss. Rom. 7: 12; *neutr. sing.* ss. *substant.* fördel, skatt, *neutr. plur.* fördelar, gods, egendom; Rom. 14: 16 κατ' ἐξοχήν = Guds rike (se 17 v.).

ἀγαθουργέω, se ἀγαθοεργέω.

† ἀγαθωσύνη, ης, ἡ (egl. st. ἀγαθοσύνη af ἀγαθός) godhet, förträfflighet, välgörenhet, Rom. 15: 14 *al.* (N. T. ord).

ἀγαλλίασις, εως, ἡ (följ.) fröjd, i synn. stor och högljudd, jubel Luc. 1: 14 *al.*; ἔλαιον ἀγαλλιάσεως Hebr. 1: 9 glädjeolja (»smörjandet med glädjeolja» Ps. 45: 8 sker till den konungsliga brölloppsmåltiden, hvarom i Ps. talas; dermed skildras den högsta salighet, till hkn Chr. på sin brölloppshögtid Mt. 22: 2 blifvit upphöjd).

† ἀγαλλιάω, ασα Lc. 1: 47, vanl. άομαι, άσομαι, ασάμην, άθην, άσθην (ἀγάλλομαι *exsulto* af ἄγαν, ἅλλομαι) *hoppa af glädje*, högligen glädjas, fröjdas med *partic.* Act. 16: 34 öfver att hafva satt sin förtröstan på Gud (och derför obekymrad om följderna af sin handling, neml:n i afseende på Paulus och Silas), *absol.* Mt. 5: 12 *al.*, τῷ πνεύματι Lc. 10: 21 i andanom, ἐπί τινι Lc. 1: 47 öfr ngn, ἔν τινι Joh. 5: 35 (snarare »i dess sken», »omgifna af dess ljussken», än »åt dess sken»); ἐν ᾧ (*scil.* καιρῷ ἐσχάτῳ) ἀγαλλιᾶσθε (st. -άσεσθε) 1 Petr. 1: 6 på hvilken J skolen fröjdas; εἰς ὃν ἄρτι - - - ἀγαλλιᾶσθε 1 Petr. 1: 8 i afseende på hkn J, ehuru J nu icke sen, utan (blott) tron, skolen fröjda eder.

ἄγαμος, ον (ἀ 1, γάμος) *ogift* 1 Cor. 7: 8 *al.*

ἀγανακτέω, ησα (ἄγαν högligen, ἀκταίνω vara i rörelse, trol. beslägtad med ἀκτή, strand, der vågorna bryta sig, ἄγνυμι bryta) vara i häftig rörelse, svallning i synn. till det inre, vara otålig, uppbragt, missnöjd περί τινος Mt. 20: 24, Mc. 10: 41 öfr l. på ngn; *abs.* Mt. 21: 15 *al.*; med ὅτι Lc. 13: 14.

ἀγανάκτησις, εως, ἡ (fgde) ovilja, harm, förtrytelse, missnöje 2 Cor. 7: 11.

ἀγαπάω, ηκα, ησα; ηθήσομαι, ημαι (ἄγαμαι, se ἀγαθός) *akta högt*, älska, kärleksfullt behandla l. bemöta, hafva kär τινά Mt. 5: 43 *al.*; tycka om, eftersträfva τί Lc. 11: 43; hafva kärlekslängtan efter ngn τινά 2 Tim. 4: 8; ἀγ. ἀγάπην τινά (*accus. pers.*) Joh. 17: 26, Eph. 2: 4 omfatta ngn med kärlek l. hysa kärlek till ngn.

ἀγάπη, ης, ἡ (se fgde) kärleksbevis, kärlek, *abs.* vanligen till nästan; ἡ ἀγ. τοῦ Θεοῦ (*genit. subj.*) Rom. 5: 3, 8: 39 *al.*, Χοῦ Rom. 8: 35 *al.* (ss. hos Paulus alltid ἀγ. Θεοῦ och Χοῦ äro *genit. subj.* — till och med 2 Thess. 3: 5; deremot hos andra af de heligs författarne ofta *genit. obj.*) så ock ἡ ἀγ. τοῦ πνεύματος Rom. 15: 30 den kär-

lek s. den H. Ande ingifver; *οἱ μὲν ἐξ ἀγάπης* se. *ὄντες* Phil. 1: 16 de älskande (*scil. τὸν Χ. κηρύσσουσιν*). *ἔχειν ἀγ. ἔν τινι* 1 Joh. 4: 16 hafva kärlek i ngn (lika constr. med *εὐδοκεῖν ἔν τινι*); *plur.* kärlekmåltider i den apostoliska tiden Jud. 12; upphofvet till dem finner man Act. 2: 43 ff. — de bestodo i gemensam spisning, hkn de förmögnare bestodo och hvari de fattigare deltogo; vid slutet af måltiden begieks H. H. Nattvard, som beseglades med syskonkyssen, *φίλημα ἅγιον* l. *ἀγάπης*.

ἀγαπητός. ή, όν adj. vble (af *ἀγαπάω*) älskad, dyr, kär Mt. 3: 17 *al.*; *ἀγ. θεοῦ* Guds älskling l. älskad af Gud, äfn utan *θεοῦ* 1 Tim. 6: 2; *ἀγ. τινι* 1 Thess. 2: 8 kär för ngn.

Ἄγαρ, ἡ indecl. (הָגָר, stam. betyder i Arab. fly, lemna fäderneslandet, hf *hedschra* = Muhameds flykt — den flyende) *Hagar*, en Ægypt. slafvinna hos Sara (se Genes. 16 och 21 Cap.); tages *allegor.* Gal. 4: 24 ff. st. det Sinaitiska förbundet; men *Ἄγαρ*, betyder ock *sten* på Arab. och Araberna kallade berget Sinai Hagar, Gal. l. c.

† *ἀγγαρεύω. εύσω. ευσα* (af pers. ursprung — *ἄγγαρος* ett ridande bud; dylika funnos på hvarje station (målet för en dagsresa) i hela Persien, för att skyndsamt befordra kongl. budskap) eg. vara en *ἄγγαρος*; emedan nu dessa kongl. bud eller courirer fingo i och för sin tjenst taga i anspråk både menniskor och kreatur och hvad som helst, så uppkommer betydelsen af *tvinga*, nödga *τινά μίλιον* Mt. 5: 41 ngn (till att gå) en mil, *τινὰ ὅτι* Mt. 27: 32, Mc. 15: 21.

ἀγγεῖον, ου, τό (*ἄγγος*) förvaringsrum, kärl Mt. 13: 48, 25: 4.

ἀγγελία, ας, ἡ (se följ.) budskap, bebådelse, underrättelse 1 Joh. 1: 5; äfn bud, befallning 1 Joh. 3: 11.

ἄγγελος, ου, ὁ (*ἀγγέλλω*, fram- l. öfverföra ett budskap, förkunna) eg. *bud*, budbärare, sändebud Mt. 11: 10 *al.*, engel (så kallas församlingens lärare Apoc. 1: 20 *al.*) *ὁ ποιῶν* — — — *φλόγα* Hebr. 1: 7 Han s. gör sina englar till vindar och sina tjenare till eldslåga (denna ordställning är den enda rätta — meningen är, att han begagnar englarna till sina ärenden, men icke numera Sonen), skyddsengel Mt. 18: 10, Act. 12: 15 (tron på sådana uppkom efter Babyl. fångenskapen) — Englar voro med vid lagens utgifvande se Act. 7: 38. 53, Gal. 3: 10, Hebr. 2: 2; *διὰ τοὺς ἀγγ.* 1 Cor. 11: 10 för englarnes skull d. v. s. för att icke misshaga englarne (s. voro närvarande vid gudstjensten); *ἀγγ. ἑπτά* Apoc. 8: 2 äro väl = *ἀρχάγγελοι* (hkt se). *Anm.* en classification l. rangordning bland englarne fkmr på flera ställen, måhända dock fullständigast Eph. 1: 21, Col. 1: 16.

ἄγγος, εος, τό (besl. med *ἄγχω*, ango, *ängsla*, tillsnöra) kärl, fat ‖ *Tisch. Cod. Sin.* pro *ἀγγεῖον* Mt. 13: 48.

ἄγε eg. *imperat.* (af *ἄγω*) *age!* rör på dig! upp! välan! Jac. 4: 13, 5: 1.

ἀγέλη, ης. ἡ (*ἄγω* drifva) *drift*, hjord Mt. 8: 30 *al.*

† *ἀγενεαλόγητος, ον* (*ἀ* 1, *γενεαλογέω*) *utan slägtregister*, hvars slägtledning är obekant; om Melchisedek Hebr. 7: 3. Så väl detta epithet, som de öfrige i versen syfta på det eviga prestadöme, s. först i honom förebildligt, sedan i Christo väsendtligt i en mensklig person uppenbarat sig på jorden.

ἀγενής, ές (*ἀ* 1, *γένος*) *utan börd* ( )(*εὐγενής*), af låg börd, oädel 1 Cor. 1: 28.

ἁγιάζω, ασω; *ασμαι, άσθην* (*ἅγιος*) *helga*, inviga, rena (eg. afsöndra från det allmänna bruket och inviga åt en högre tjenst); inviga, bestämma, förordna (till Messias) Joh. 10: 36, inviga sig (att offras) Joh. 17: 19; bevara från befläckelse genom synd *ὅ τε γὰρ ἁγιάζων* — — — *πάντες* Hebr. 2: 11 ty både den som helgar (genom sin offerdöd borttager de sinas synd och meddelar dem kraften af sin lydnad) och de s. helgade varda, äro alla af en (fader — af honom födde — hans barn); *ἁγ. ἐν ῥήματι* Eph. 5: 26 helga genom ordet (Evangelium); hålla helig, vörda l. frukta ss. helig 1 Petr. 3: 15; *pass.* helgas, blifva helig l. ren *διὰ θεοῦ καὶ ἐντεύξεως* 1 Tim. 4: 5 genom Guds ord (neml. som förekommer i bönen) och bönen; *ἡγιάσθητε* 1 Cor. 6: 11 J blefven (från ohelige, som J före dopet voren) helige (i det J dgm att J undfingen *τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος* försattens i den christliga lefnadsförfattningen).

ἁγιασμός, οῦ. ὁ (fgde) *heliggörelse*, helgande, helgelse 1 Cor. 1: 30 *al.*; helighet, ss. följden af helgelse, l. det genom helgelsen uppkomna tillstånd Rom. 6: 19. 22 *al.*

ἅγιος, α, ον (sannol. af *ἅζομαι*, frukta, vörda) *vördnadsvärd*, helig, sacer (s. icke får ohelgas) *ἁγ. διαθήκη* Lc. 1: 72, *τόπος ἅγ.* Mt. 24: 15 = templet; *helgad* (åt Gud invigd) Mt. 4: 5 *al.*,

τὸ ἅγ. stiftshyddan, mellersta afdelningen i Templet äfn kallad σκηνὴ ἡ πρώτη Hebr. 9: 2 det främre tabernaklet l. ἅγια (sancta), Hebr. 9: 8. 12. 24 kallas ock det i himlem, s. motsvarar det aldraheligaste i det jordiska templet, d. v. s. Guds thron, τὰ ἅγια; äfn helgedomen i allm. τὸ ἅγ. κοσμικόν Hebr. 9: 1 den verldsliga l. jordiska helgedomen = templet; τὸ ἅγ. betyder ock κατ' ἐξοχήν Mt. 7: 6 »min lära»; τὰ ἅγια ἁγίων sanctum sanctorum det aldraheligaste Hebr. 9: 3. — I N. T. kallas de christna ἅγιοι helgon, invigda (eg. från hednaverlden afsöndrade. — I analogi med G. Test. קָדוֹשׁ torde man härvid snarare böra taga ἅγ. i theokratisk mening om den christl. kyrkliga invigningen än om sedlig helighet, emedan *alla* höra dertill, äfven de lastbara); — helig, ren, obesmittad θυσία ἁγ. Rom. 12: 1, ἐντολὴ ἁγ. 2 Petr. 2: 21 (se ἐντολή); helig, sanctus Mc. 1: 24 *al.*, πνεῦμα ἅγ. *Spiritus Sanctus*, den H. Ande, ἅγ. γραφαί Rom. 1: 2 G. T:s heliga skrifter.

ἁγιότης, ητος, ἡ (fgde) helighet Hebr. 12: 10.

† ἁγιωσύνη, ης, ἡ (ἅγιος) = fgde, 2 Cor. 7: 1, 1 Thess. 3: 13, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης Rom. 1: 4 efter helighets anda d. ä. till sin gudomliga natur.

ἀγκάλη, ης, ἡ (ἄγκος, τό böjning, vinkel, armbåge af ἄγνυμι bryta, böja, kröka) armbåge, arm Lc. 2: 28.

ἄγκιστρον, ου, τό (besl. med ἄγκος se fgde, äfnsom ἀγκύλος krokig och följ.) *krok*, hulling, metkrok Mt. 17: 27.

ἄγκυρα, ας, ἡ (besl. med ἄγκος, se ἀγκάλη) *ankare, hake*, ancona, Act. 27: 29 *al.* äfn *metaph.* Hebr. 6: 19 (se καταφεύγω).

ἄγναφος, ον (ἀ 1. γναφεύς) eg. *ovalkad*, ny Mt. 9: 16, Mc. 2: 21.

ἁγνεία, ας, ἡ (ἁγνεύω vara ren af ἁγνός) *renande*, renhet, fläckfrihet, oskuld, tuktighet, kyskhet 1 Tim. 4: 12, 5: 2.

ἁγνίζω, ικα, ισα; ισμαι, ίσθην (ἁγνός) *rena*, helga i yttre och inre mening, χεῖρας Jac. 3: 8 helga sitt handlingssätt, καρδίας *ibid.* om det invärtes renandet, ψυχάς 1 Petr. 1: 22, ἁγν. ἑαυτούς Joh. 11: 55 (har afs. på de af lagen bestämda, efter graden af de levitiska föroreningarne ganska olika, reningsbruken — tvagningar, offer o. s. v. — hka man före en högtids början fulländade, för att lagligt ren kunna fira högtiden; till den ändan vallfärdade de till Jerusalem än längre, än kortare tid före festen); *pass.* rena sig, företaga de bruk s. voro stadgade för den, som gjort ett löfte (εὐχή) hkt se), blifva en nasiré Act. 21: 24, 26, 24: 18.

ἁγνισμός, οῦ, ὁ (fgde) *renande*, rening, nasireat Act. 21: 26.

ἀγνοέω, ησα (ἀ 1, ἔγνων af γινώσκω) *icke känna* l. veta, icke inse l. förstå Mc. 9: 32 *al.*; vara okunnig om τί Act. 17: 23 *al.*, περί τινος 1 Cor. 12: 1, ἔν τινι 2 Petr. 2: 12 i l. i afs. på ngt; ἀγνοῶν ovetande, af okunnighet, ἀγνοούμενος icke känd, obekant τινί för ngn.

ἀγνόημα, ατος, τό (fgde) eg. *det icke kända*, okunnighet, oförstånd, förseelse, misstag, synd Hebr. 9: 7.

ἄγνοια, ας, ἡ (ἀγνοέω) okunnighet, oförstånd Act. 3: 17 *al.*

ἁγνός, ή, όν (se ἅγιος) *vördnadsvärd*, helig, ren, oskyldig τῷ πράγματι 2 Cor. 7: 11 i afs. på ifrågavarande sak, äfn *al.*; obefläckad, kysk Tit. 2: 5, 2 Cor. 11: 2, 1 Petr. 3: 2.

ἁγνότης, ητος, ἡ (fgde) renhet (sedlig, morum integritas), kyskhet 2 Cor. 6: 6.

ἁγνῶς *adv.* (af ἁγνός) rent, i ren afsigt Phil. 1: 17.

ἀγνωσία, ας, ἡ (ἀ 1, γνῶσις) *okunnighet*, obekantskap, bristande insigt (uti den Christna lifsprincipen) 1 Petr. 2: 15, äfn 1 Cor. 15: 34 (om Gud).

ἄγνωστος, ον (ἀ 1, γνωστός) obekant, okänd, ἀγνώστῳ θεῷ Act. 17: 23 (se under Ἀθῆναι).

ἀγορά, ᾶς, ἡ (ἀγείρω, samla af ἄγω föra tillsamman) 1:o) *samling*, folksamling (fkmr ej i N. T.) 2:o) stället derför, samlingsplats, torg Mt. 11: 16 *al.*; i afs. på ἀγορά Act. 17: 17 se Ἀθῆναι. 3:o) hvad derpå finnes, torgvaror, lifsmedel, ἀπ' ἀγορᾶς οὐκ ἐσθίουσιν Mc. 7: 4 de äta icke från torget l. af torgvaror — *anm.* torgen begagnades, utom till försäljnings- och samlingsplatser, äfven till offentliga ärenders afgörande t. ex. Act. 16: 19.

ἀγοράζω, άσω, ασα; άσμαι, άσθην (fgde) eg. *vistas på torget* (för att köpa), köpa τί Mt. 27: 7 ngt, τινί Mt. 25: 9 för ngns räkning, τί τινος Mc. 6: 37 ngt för ett visst pris (priset uttryckes äfn med ἔκ τινος Mt. 27: 7); fri-, åter-, lösköpa (säges om Chr., som genom sitt blod lösköpt oss ur syndens och dödens fångenskap) 1 Cor. 6: 10, τιμῆς 7: 23 för ett pris (neml:n Christi blod), ἀπό τινος Apoc. 14: 3, 4 ∾ och frälsa — dessutom märkes 2 Petr. 2: 1 (om en husbonde, Chr.,

som köpt l. förvärfvat sig mskna till sina genom erläggande af köpeskilling — sitt blod), *ἀγ. χρυσίον* Apoc. 3: 18 (neml:n för intet och utan penningar Es. 55: 1).

ἀγοραῖος, ον (*ἀγορά*) som är *på torget* l. i folkförsamlingen ss. *ἡ ἀγ.* sc. *ἡμέρα* rättegångsdag, *ἄγειν ἀγοραίους* Act. 19: 38 hålla rättegångsdagar; ss. *subst.* hökare, krämare, i allm. den som är på torget, *plur. torgfolk* i elak mening, torg- l. dagdrifvare, gatstrykare, pöbel Act. 17: 5.

ἄγρα, ας, ἡ (besl. med *ἀγείρω* se *ἀγορά* och *ἀγρός* — vildt) *jagt*, fångst, fiskfångst Lc. 5: 4. 9.

ἀγράμματος, ον (*ἀ* 1, *γράμμα*) *utan kunskaper* l. lärdom, olärd obildad Act. 4: 13.

ἀγραυλέω (*ἀγρός, αὐλή*) *bo på fältet* l. landet, i synn. vistas l. tillbringa natten under bar himmel Lc. 2: 8. *

ἀγρεύω. ευσα (*ἄγρα*) *jaga*, genom jagt fånga, *transl.* fånga (genom ord), snärja Mc. 12: 13.

ἀγριέλαιος, ον (folj., *ἐλαία*) *af ett vildt oljoträd* Rom. 11: 17; äfn *subst. ἡ ἀγρ.* vildt oljoträd Rom. 11: 24.

ἄγριος, α, ον (*ἀγρός*) agrestis, ute på fältet lefvande. vild ( )(*ἥμερος* tam), *μέλι ἄγρ.* Mt. 3: 4, Mc. 1: 6 (se *μέλι*); säges äfn Jud. 13 om vågor, vilda, rasande, uppbrusande, men äfn ouppodlade, öde = *ἔρημος*; (i *förra* fallet uttryckes blott, att vågorna äro så höga, att de öfverskumma stranden — i *sednare* betecknas dermed Irrlärarnes ofruktbarhet).

Ἀγρίππας, α, ὁ (lat.) Agrippa, (se *Ἡρώδης* N:o 4 & 5).

ἀγρός, οῦ, ὁ (*ἀγείρω*, se *ἀγορά*) ager, *åker*, fält (s. odlas och besås) Mt. 13: 24 *al.*; fält, öppna fältet ( )(hus) Mt. 6: 28 (äng) *al.*; ( )(stad) i synn. i *plur.*, landsbygd, landtgods, gårdar, byar Mc. 5: 14 *al.*

ἀγρυπνέω (*qsi ἀγρεύειν ὕπνον* jaga bort sömnen) hålla sig vaken, vaka, vara sömnlös i N. T. mest *trop.* vaksam, uppmärksam Mc. 13: 33 *al.*, *εἴς τι* Eph. 6: 18, *ὑπέρ τινος* Hebr. 13: 17.

ἀγρυπνία, ας, ἡ (fgde) sömnlöshet, vakande, »vakor» *plur.* 2 Cor. 6: 5, 11: 27.

ἄγω, ἄξω, ἤγαγον; ἀχθήσομαι, ἤχθην föra Lc. 22: 54 *al.*, hafva med sig Act. 11: 25, 21: 16 *al.*. tillföra Act. 13: 23 *al.*, leda, drifva *metaph.* Rom. 2: 4 *al.*, framföra 1 Thess. 4: 14 *al.* äfn inför rätta *ἐπί τινα* Mt. 10: 18 *al.*; fira, hålla, begå Mt. 14: 6 *al.*, *τρίτην ταύτην ἄγει* sc. *ὁ Ἰσραήλ* Lc. 34: 21 — — — är detta den tredje dagen s. Israël firar; *intrans.* färdas, gå Mt. 26: 26 *al.*; *pass.* drifvas *τινί* Rom. 8: 14, Gal. 5: 18 af ngn l. ngt (d. ä. i sin inre och yttre lifsverksamhet bestämmas.) — dessutom märkes *ἤγαγεν τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰ.* Act. 13: 23 (hvarvid man tagit till hjelp הֵבִיא låta framkomma l. uppstå, uppväcka — och *vulgata* har ock *ἤγειρε*, men det betyder helt enkelt) han tillförde Israël JEsus ss. frälsare (Messias) — *ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν Μνάσωνι* Act. 21: 16 kan genom *attraction* upplösas *antingen ἄγ. Μνάσωνα παρ' ᾧ* — — — hafvande med sig Mnason, hos hkn vi skulle gästa (men detta förutsätter, att Mnason händelsevis varit i Cæsarea och blifvit vidtalad att låta dem taga in hos sig i Jerusalem — hkt väl var möjligt, men contexten gifver dertill ingen anledning) *eller ἄγ.* (*ἡμᾶς*) *παρὰ Μνάσωνα, παρ' ᾧ* — — — hkn förde oss till Mn., hos hkn vi skulle gästa l. för att gästa hos honom (detta synes vara riktigare).

ἀγωγή, ῆς, ἡ (fgde) *förande*, ledning, handledning, uppfostran; men äfn *intrans.* uppförande, lefnadssätt l. -ordning 2 Tim. 3: 10.

ἀγών, ῶνος, ὁ (*ἄγω* i betydelse af samla) *samling*, samlingsplats; Grekernas samling till de 4 stora kämpaspelen (Olympiska, Pythiska, Isthmiska och Nemeiska), kämpaplats, vädjobana, stadium *τρέχειν ἀγ.* Hebr. 12: 1 currere stadium, löpa en vädjobana (den christne föreställes ss. en kapplöpare, en stor skara af dem s. lupit förut och segrat — se 11:te cap. — står ss. vittnen kring skrankorna af banan, på hkn han löper och stärker h:m med uppmuntrande tillrop; men kapplöparen har mycket s. hindrar loppet, hkt han bör kasta ifrån sig för att blifva så mycket ledigare, se *ὄγκος* och *εὐπερίστατος*); kämpande, kamp (ansträngning, anfäktning, lidande för Christi skull, för Evangelii utbredande o. s. v.) Phil. 1: 30, Col. 2: 1 — se vidare *ἀγωνίζομαι*. *Anm.* Paulus begagnar ofta och gerna i sina bref uttryck, lånta ifrån kämpaspelen, för att skildra de christnas strid emot de andeliga fienderna).

ἀγωνία, ας, ἡ (fgde) *kamp*, själakamp, dödskamp l. -ångest Lc. 22: 44.

ἀγωνίζομαι, ισμαι, (*ἀγών*) kämpa, täfla i synn. vid offentliga spel; i allm. kämpa, strida Joh. 18: 36 *al.*, anstränga, bemöda sig, vinlägga sig om med

infin. Lc. 13: 24, ὑπέρ τινος Col. 4: 12. — ἀγ. τὸν ἀγῶνα 1 Tim. 6: 12, 2 Tim. 4: 7 kämpa den (för christna) förordnade, förelagda (täflings) kampen, troskampen.

Ἀδάμ, ὁ *indecl.* (אָדָם menniska, man af אדם vara röd, äfn skön) *Adam,* menniskoslägtets stamfader; med ὁ ἔσχατος Ἀδ. 1 Cor. 15: 45 den siste l. andre Adam, menas Christus, hkn var menniskoslägtets stamfader i andelig mening (εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν) liks. den förste ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδ. var det i lekamlig (εἰς ψυχὴν ζῶσαν). se för öfrigt den herrliga jemnförelsen Rom. 5: 12 ff.

ἀδάπανος, ον (ἀ 1, δαπάνη) *utan utgift* l. kostnad, ingenting kostande, ἀδ. τιθέναι τὸ εὐαγγέλιον 1 Cor. 9: 18 göra Evang. till ngt som ingenting kostar l. hvarmed ingen kostnad är förenad.

Ἀδδί, ὁ *indecl.* (עָדַד räkna) *Addi,* fkmr i slägtregistret Lc. 3: 28.

ἀδελφή, ῆς, ἡ (*fem.* af följ.) syster i *köttslig* mening Mt. 13: 56 *al.*, i *andelig,* christendoms- l. trossyster Rom. 16: 1 *al.*

ἀδελφός, οῦ, ὁ (ἀ 2 och δελφύς, ἡ moderlif) conterinus, *från samma moderlif,* broder i *köttslig* mening Mt. 1: 2 *al.*, i *andelig* Act. 9: 30 *al.* (så kallar ock Frälsaren sina lärjungar, så Apostlarne sina läsare, och de christne hvarandra i allmänhet) — derjemte fkmr ordet om stamförvandt, landsman, bekant, vän Mt. 5: 47 *al.*; *Anm.* angående οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου (hka ganska många äflats att göra till Frälsarens syskonbarn) är rättast att antaga dem för söner af Joseph och Maria, Frälsarens moder, alltså Hans ὁμομήτορες. Ställen sådana som Mt. 12: 46. 47, 13: 55. 56, tala ovedersägligt härför, liksom Act. 1: 14 innehåller ett slående bevis, att JEsu bröder böra skiljas från lärjungarne af samma namn, hka voro Hans syskonbarn.

ἀδελφότης, ητος, ἡ (fgde) *broderskap* i synn. det christna, de christnas samfund, trosförvandterne, bröderne = οἱ ἀδελφοί 1 Petr. 2: 17, 5: 9.

ἄδηλος, ον (ἀ 1, δῆλος) *otydlig,* obestämd, oviss, ourskiljelig φωνή 1 Cor. 14: 8 ljud l. ton; *osynlig,* förborgad, dold μνημεῖα Lc. 11: 44 grifterna (dock kan här »oigenkänlig» ganska väl användas).

ἀδηλότης, ητος, ἡ (fgde) *otydlighet,* ovisshet, osäkerhet 1 Tim. 6: 17 (rikedomens).

ἀδήλως, *adv.* (af ἄδηλος) *otydligt,* ovisst, med ovisshet, utan visshet att uppnå målet) 1 Cor. 9: 26 (*scil.* τρέχων).

ἀδημονέω (ἀδήμων ledsen, olustig af ἀδέω vara mätt på en sak, ledsen vid den o. s. v.) vara olustig, bekymrad, i ångest, ängslas Mt. 26: 37 *al.*

ᾅδης, ου, ὁ (eg. = ἀΐδης af ἀ 1, εἶδον) den *osynlige,* Hades, sedermera Pluton, underjordens gud. I N. T. betyder det (Hades' boning) underjorden, (skuggornas rike) de dödes vistelseort före yttersta domen; är delad i *paradiset* och *gehenna,* den *förra* de saliga själarnes hemvist i de högre regionerna af Hades, den *sednare* de osaligas i de lägre (se Lc. 16 Cap. om rike mannen och Lazarus), en föregående vedergällning eger redan der rum, men den fulla först efter uppståndelsen; πύλαι ᾅδου Mt. 16: 18 (se πύλη) — uti phrasen εἰς ᾅδου scil. οἶκον l. δόμον (både hos Profanf. och i N. T. Lc. 16: 23, Act. 2: 27, 31, dock ej i *Tisch.* edit.) återkommer ordets ursprungliga bemärkelse; äfn har man velat förstå Apoc. 6: 8 om dödsrikets (d. ä. helvetets) furste, dock onödigtvis. *Luther* öfversätter emellertid ordet öfverallt med helvete; men detta är oriktigt, till och med Lc. 16: 23.

ἀδιάκριτος, ον (ἀ 1, διάκριτος *adj. vble* af διακρίνω) *oåtskild* l. *-skiljelig;* som icke gör åtskillnad (på personer), utan anseende till personen, opartisk, oväldig Jac. 3: 17 (se Jac. 2: 4 οὐ διεκρίθητε).

ἀδιάλειπτος, ον (ἀ 1, διαλείπω) *oafbruten,* oaflåtlig, oupphörlig Rom. 9: 2, 2 Tim. 1: 3.

ἀδιαλείπτως, *adv.* (af fgde) oafbrutet, oupphörligen Rom. 1: 9 *al.*

ἀδιαφθορία, ας, ἡ (ἀ 1, διαφθείρω) *oförderfvadt tillstånd* o. s. v. ‖ ἀφθορία Tit. 2: 7, hkt se.

ἀδικέω, ήσω, ησα; ήθην (ἄδικος) *vara orättfärdig,* brottslig Act. 25: 11 *al.*, göra illa, hafva l. handla orätt, orättvist behandla, misshandla, förolämpa τινά ngn Mt. 20: 13 *al.*, τινά τι ngn i ngt afs. Acta 25: 10 *al.* (l. tillfoga ngn ngn oförrätt), såra, skada Lc. 10: 19 *al.*, förgripa sig på Apoc. 6: 6 (oljan och vinet blefvo troligen för deras dyrhet oåtkomliga). *Med.* låta göra sig orätt, låta sig förorättas i Cor. 6: 7; *pass.* förorättas, förfördelas 2 Cor. 7: 12, misshandlas Act. 7: 24, lida skada Apoc. 2: 11.

ἀδίκημα, ατος, τό (fgde) orättfärdig handling, förolämpning, förbrytelse Act. 18: 14 *al.*

ἀδικία, ας, ἡ (följ.) orättrådighet κριτὴς τῆς ἀδ. — ἄδικος Lc. 18: 6 orättrådig domare, orättfärdig-

het, elakhet, gudlöshet Lc. 13: 27 *al.*, oförrätt, förolämpning 2 Cor. 12: 13; trolöshet, *οἰκονόμος* och *μαμωνᾶς τῆς ἀδικίας* = *ἄδικος* Lc. 16: 8, 9 otrogen, trolös; osedlighet (immoralité) Rom. 1: 18, Rom. 1: 29 är *ἀδικία* genus och de öfriga lasterna species deraf.

ἄδικος, ον (*ἀ* 1, *δίκη*) *som icke är sådan han bör vara*, oriktig, orätt beskaffad, orättvis med *infin.* Hebr. 6: 10, orättfärdig, ond, ogudaktig Mt. 5: 45 *al.;* otrogen, trolös Lc. 16: 10 ( )(*πιστός*); med *ἄδικοι* (= *ἁμαρτωλοί* Mt 26: 14 *al.*) menas 1 Cor. 6: 1 hedningarne, hka äfn kallas *ἄπιστοι* i 6 v.

ἀδίκως, adv. (af fgde) orättvist, oförtjent 1 Petr. 2: 19.

'Αδμείν, ὁ indecl. fkmr hos *Tisch. Cod. Sin.* i slägtregistret Lc. 3: 33 ss. Aminadabs fader.

ἀδόκιμος, ον (*ἀ* 1, *δόκιμος*) *ogillad*, förkastad, förkastlig Rom. 1: 28 (paronomasi med *οὐκ ἐδοκίμασαν* i samma vers), oäkta (christen) 2 Cor. 13: 5. 6. 7, som icke håller profvet 2 Tim. 3: 8 (icke profhaltig), oduglig Tit. 1: 16 *πρός τι* för l. till ngt äfn Hebr. 6: 8, ovärdig belöning 1 Cor. 9: 27.

ἄδολος, ον (*ἀ* 1, *δόλος*) *svekfri*, ren, ouppblandad, oförfalskad *ἄδ. γάλα* 1 Petr. 2: 2 oförfalskad mjölk d. ä. det genom inga kätterska mskoläror förfalskade Evangelium.

'Αδραμυττηνός, ή, όν Adramyttenisk, från *'Αδραμύττιον* l. *-ειον*, *Adramyttium*, en sjöstad i Mysien, Atheniensisk coloni. Staden gaf namn åt viken, bredvid hvilken den låg — fkmr Act. 27: 2.

'Αδρίας, ου, ὁ scil. πόντος, *Adriatiska hafvet*, i *inskränkt* mening = Venetianska viken, i vidsträcktare = hafvet emellan Grekland och Italien, i vidsträcktaste = hafvet emellan Italien, Grekland och Africa, så Act. 27: 27.

ἁδρότης, ητος, ἡ (*ἁδρός* fullt utväxt, mogen, stor, stark, samst. med *ἀδινός* riklig af *ἄδην satis*) full mognad, öfverflöd, ymnighet (af milda gåfvor) 2 Cor. 8: 20.

ἀδυνατέω, ήσω (följ.) *vara oförmögen*, icke kunna l. förmå: i N. T. *imperson. ἀδ. τινί* Mt. 17: 20 det är omöjligt för ngn, äfn *παρά τινι* Lc. 1: 37.

ἀδύνατος, ον (*ἀ* 1, *δυνατός*) *som icke kan* l. är i stånd, oförmögen, vanmäktig, svag, kraftlös *τοῖς ποσί* Act. 14: 7 lam i fötterna, svag i tron Rom. 15: 1; som icke kan ske, omöjlig, *ἀδύνατον fieri non potest*, det är omöjligt med *infin.* Hebr. 6: 4 *al.*, *παρά τινι* efter ngns omdöme, i ngns ögon Mt. 19: 26 *al.; neutr.* användes *substant.* ss. *τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου* Rom. 8: 3 lagens oförmåga, hd lagen icke förmådde, *τὸ ἀδ.* — — — *σαρκός* är apposition till följande nominativ: hela versen lyder i öfversättning sålunda: »ty derigenom att Gud sände sin Son i gestalten af ett syndigt kött (syndig menniska) och för syndens skull (d. ä. för att förstöra synden), fördömde Han synden i köttet (tillintetgjorde Han syndens herravälde i menniskonaturen), hvilket var omöjligt för lagen i det den var kraftlös genom köttet (genom köttets förvållande).»

ᾄδω ctr. pro ἀείδω sjunga *ᾠδήν* Apoc. 5: 9 en sång *al.*, *τινί* Eph. 5: 19, Col. 3: 16 till ngns ära, lofsjunga, prisa ngn.

ἀεί, adv. temp. alltid, städse, alltjemt Mc. 15: 8 *al.*

ἀετός, οῦ, ὁ (*ἄω, ἄημι*, blåsa, storma) örn, för dess vindsnabba flygt Mt. 24: 28 *al.*; på detta ställe och Lc. 17: 37 menas troligen *asgammen*, vultur percnopterus, emedan örnen afskyr as.

ἄζυμος, ον (*ἀ* 1, *ζύμη*) *osyrad*, söt *τὰ ἄζ.* (*scil. ἱερά*) sötebrödshögtiden äfn *ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζ.* Lc. 22: 1 = *πάσχα* Mt. 14: 1; under Påskdagarne l. sötebrödsdagarne *αἱ ἡμέραι τῶν ἀζύμων* Lc. 22: 7 *al.* fick icke finnas ngt syradt bröd i huset, utan hvarje vinkel och vrå undersöktes noga, i stället måste Isr. äta osyradt l. sött bröd till minne deraf, att utgången ur Ægypten skedde så hastigt, att de icke fingo tid att syra sina degar Exod. 12: 34; *metaph.* oblandad, ren, helig, syndlös 1 Cor. 5: 7 (om de christna ss. afdöda synden genom dopet, jfr Rom. 6: 2 ff.), *ἄζυμα εἰλικρινείας* v. 8 renhetens sötma.

'Αζώρ, ὁ indecl. (עזר hjelpare) *Azor*, Eliakims son Mt. 1: 13, 14.

Ἄζωτος, ου, ἡ (אַשְׁדּוֹד furste af שָׁדַד vara stark) *Asdod*, en af Philisteernas 5 furstestäder och säte för Dagons dyrkan, 270 stadier = 4½ Svenska mil norr om Gaza något inåt landet, Palæstinas gränsfästning mot Ægypten och således nyckeln till detta land; hade att utstå många hårda belägringar och blef slutligen förstörd af *Jonathan*, men åter uppbygd af Rom. fältherren *Gabinius* och sedan hörde den till konung *Herodes*, som i sitt testamente skänkte den till sin syster *Salome.* Diaconus *Philippus* predikade här Evangelium Acta 8: 40.

ἀήρ, ἀέρος, ὁ, äfn *ἡ* hos prof. författare (*ἄω, ἄημι*

blåsa, andas, utdunsta) *dunst*krets, nedre luftkretsen ( )(αἰθήρ), luft; ἀέρα δέρειν 1 Cor. 9: 26 träffa, slå luften (och icke motståndaren), hugga i vädret, slå miste; εἰς ἀέρα λαλεῖν 1 Cor. 14: 9 prata i vädret, tala utan nytta; ἀήρ utgör territorium för dämonernas välde Eph. 2: 2.

ἀθανασία, ας, ἡ (*ἀθάνατος, ον* odödlig af *ἀ* 1, *θάνατος*) odödlighet 1 Cor. 15: 53 *al.*

ἀθέμιτος, ον (*ἀ* 1 ,*θέμις, θέμιστος ἡ* lag, rätt af *τίθημι*) *olaglig*, orätt, otillåtlig, oloflig Acta 10: 28; brottslig, stridande mot den Gudomliga lagen, hgm Guds heliga lag kräukes, gudlös, skändlig, hednisk 1 Petr. 4: 3.

ἄθεος, ον (*ἀ* 1, *Θεός*) *utan Gud*, gudlös, öfvergifven af Gud; i sista bemärkelsen troligen Eph. 2: 12.

ἄθεσμος, ον (*θεσμός, ὁ* stadga, lag af *τίθημι*) *laglös*, orättrådig, brottslig 2 Petr. 3: 2, 2: 17.

ἀθετέω, ήσω, ησα (*ἄθετος icke satt*, ogiltig af *ἀ* 1, *θετός adj. vble* af *τίθημι*) göra ogiltig, upphäfva, afskaffa Mt. 7: 9 *al.*, öfverträda, bryta *πίστιν* Tim. 5: 12 sitt löfte, *νόμον* Hebr. 10: 28; förkasta, förakta Lc. 7: 30 *al.*, *ὁ ἀθετῶν* 1 Thess. 4: 8 den som föraktar l. förkastar (dessa förmaningar till kyskhet och oegennytta), af- l. tillbakavisa, afslå, vägra sitt bifall *τινά* Mc. 6: 26.

ἀθέτησις, εως, ἡ (fgde) upphäfvande, borttagande *τῆς ἁμαρτίας* Hebr. 9: 26, afskaffande Hebr. 7: 18.

Ἀθῆναι, ῶν, αἱ (af *Ἀθήνη* l. *-νᾶ* l. *-ναία* = Minerva, Athens skyddsgudinna: *plur.* kommer troligen deraf, att Theseus sammanslog flera af de smärre kringspridda byarne till en stad) *Athen*, grundad af *Κέκροψ* (egentl. blott borgen, som deraf hette *Κεκροπία*) eller rättare *Θησεύς*, hufvudstad för Attica och den Atheniensiska fristaten, säte för grekiska culturen under nationens blomstrande period. Invånarne i Athen ansågos för mycket nyfikna (Act. 17: 21) och särdeles nitiska i afgudadyrkan (Act. 17: 16), hvarföre ock staden var uppfylld af tempel, altaren och andra helgedomar. Paulus besökte staden på sin andra missionsresa (se *Παῦλος*) och höll på Areopagen det bekanta talet (Act. 17: 22—31). I afseende på det der förekommande uttrycket *ἀγνώστῳ Θεῷ*, åt den okände Guden, till hvilkens ära ett altare var uppfördt, torde följande böra meddelas: I Athen funnos många sådana altaren (*βωμοὶ ἀνώνυμοι*), hvilkas tillkomst förklaras på det sätt att »vid större olyckshändelser, hvilka man icke kunde tillskrifva ngn bestämd Gud, blefvo, för att försona den sannskyldige (vederbörande, *τὸν προςήκοντα*) Guden, altaren uppresta, hka invigdes *ἀγνώστῳ Θεῷ* och bestämdes till försoningsoffer åt honom». — *Ἀγορά* Act. 17: 17 var det bekanta torget emellan Acropolis, Areopagen och Pnyx och i grannskapet af detta torg låg *στοὰ ποικίλη*. — I afs. på Athens läge märkes, att det låg vid norra stranden af *Ilissus*, en obetydlig ofta uttorkad bäck och vid den södra af en ännu mindre *Cephissus*, 40 stadier = ⅔ Sv. mil från hamnen och hamnstaden *Πειραιεύς*. Stadens omkrets vid pass 174 stadier (nära 3 Sv. mil). Invånarnes antal i stadens mest blomstrande period 180,000, hka bodde i 10,000 hus l. gårdar. *Ἄστυ* (så kallades Athen *κατ᾽ ἐξοχήν*) var genom de ⅔ Sv. mil långa murarne (*μακρὰ τείχη* l. *σκέλη*) förenad med sina 3:ne hamnar: den sydligaste *Φάληρον*, längre NV. *Μουνυχία* och vidare åt NV. *Πειραιεύς*, hkn bestod af 3:ne vikar: *Κάνθαρος, Ἀφροδίσιον* (äfn *Πειραιεύς*) och *Ζέα*.

Ἀθηναῖος (*α*), *ον patron.* (af fgde) *Atheniensisk*, subst. Atheniensare l. Athenare; Athenienska benämndes vanligen *Ἀττική* för att icke compromettera *Ἀθήνη*, Minerva, som äfn hette *Ἀθηναία*. Act. 17: 21, 22.

ἀθλέω, ησα (*ἆθλος ὁ* pro *ἄεθλος* — af *ἄω* andas, flåsa — arbete, hvarvid man flåsar, tungt arbete, kamp) inlåta sig i en täflingskamp, kämpa 2 Tim. 2: 5 (*bis*) — med en täfliugskamp jemföres ofta de christnas lefnadslopp.

ἄθλησις, εως, ἡ (fgde) kämpning, kamp Hebr. 10: 32.

ἀθροίζω, οίσω; οισμαι (*ἀθρόος, ον* — *ἀ* 2, *θρόος* larm, sorl af *θρέομαι* låta skalla l. ljuda — *sorlande*, ss. en folkmängd s. är samlad, deraf samlad, församlad) samla, församla; || *Tisch. Cod. Sin.* Luc. 24: 33.

ἀθυμέω (*ἄθυμος modlös*, feg, försagd, s. fäller modet af *ἀ* 1, *θυμός*) vara modlös, försagd Col. 3: 21 (genom en orättvis behandling blifva barnen försagda och liknöjda ss. *Bengel* säger: »fractus animus pestis juventutis»).

ἀθῷος, ον (*ἀ* 1, *θωή* faststäldt straff, plikt af *θέω, τίθημι*) *ostraffad*, ostrafflig, oskyldig *αἷμα* Mt. 27: 4, *ἀπό τινος* Mt. 27: 24 i ngt.

αἴγειος, α, ον (*αἴξ, αἰγός* bock, get af *ἀΐσσω* springa fram, stöta till) af get; *αἰγ. δέρμα* getskinn l. -hud Hebr. 11: 37.

αἰγιαλός, οῦ, ὁ (*ἄγνυμι* bryta, *ἅλς*) strand, der *hafsvågorna bryta sig*, hafskust Mt. 13: 2 *al.*

Αἰγύπτιος, α, ον (följ.) *Ægyptisk*, ss. *subst.* Ægyptier Acta 7: 22 *al.*

Αἴγυπτος, ου, ἡ (Hebr. מִצְרַיִם *dual.*, öfre och nedre Ægypten) *Ægypten;* deltes vanligen af Grekerne i 3 hufvuddelar 1:o) *Öfra Æg.*, *ἡ ἄνω χώρα* l. *οἱ ἄνω τόποι* l. *Θηβαΐς*. 2:o) *Mellersta*, *ἡ μεταξὺ Αἴγ.* l. *Ἑπτανομίς*. 3:o) *Nedra*, *ἡ κάτω Αἴγ.* l. *Δέλτα*. Nilen gjorde och gör genom sina öfversvämningar landet särdeles fruktbart. Hufvudstaden var Alexandria, se *Ἀλεξανδρεύς*; fkmr Mt. 2: 13 *pluries*, äfn *γῆ Αἴγ.* Act. 7: 36 *al.*

ἀΐδιος, ον (*ἀεί*) alltidvarande, evig Rom. 1: 20, Jud. 6.

αἰδώς, όος, οῦς, ἡ (kske af *ἀ* 1, *εἶδον* icke se upp, skämmas, vara blyg) blygsel, blygsamhet, sedesamhet 1 Tim. 2: 9, vördnad Hebr. 13: 28.

Αἰθίοψ, οπος, ὁ (*αἴθω* bränna, *ὤψ* l. *ὄψις* ansigte, syn) egentl. *solbränd*, *Æthiopier*, från Æthiopien, *Αἰθιοπία*; dermed mentes det stora Africanska landet ofvanför d. ä. söder om Ægypten (ifrån Syene), s. innefattade det nuvarande *Nubien*, *Kordofan* och *Habesch*, och af de gamle Hebræerne vanligen kallades כּוּשׁ (hf *nom. gentile* כּוּשִׁי Æthiopier). Floderna *Nil* och *Astaboras*, s. genomlöpa landet, bilda en ansenlig halfö, *Meroë* (סְבָא), s. redan tidigt utgjorde en mycket odlad stat och denna menas egentl. Act. 8: 27, se vidare *Κανδάκη*.

αἷμα, ατος, τό blod 1:o) i egentlig mening Mc. 5: 25 *al.*, *ἀπέχεσθαι τοῦ αἵμ.* Act. 15: 20, 29 afhålla sig från blod d. ä. ifrån att förtära blod, detsamma är *φυλάσσεσθαι τὸ αἷμα* Act. 21: 25 eg. taga sig till vara för blod. 2:o) blodsutgjutelse, mord *ἐκχύνειν αἷμα* Act. 22: 20 *al.* utgjuta blod, begå mord, *τὸ αἷμά τινος ἔρχεται ἐπί τινα* Mt. 23: 25 ngns blod kommer öfr ngn (denne sednare är ansvarig för den förres död), *ἐκζητεῖν* l. *ἐκδικεῖν τὸ αἷμά τινος* Lc. 11: 50 *al.* utkräfva ngns blod, hämnas hans död. 3:o) = *σπέρμα*, semen vitale Act. 17: 26, *plur.* Joh. 1: 13 s. troligen har afs. på båda könens beblandelse. 4:o) *Synecd.* menniska, *αἷμα ἀθῷον* Mt. 27: 4, *δίκαιον* 23: 35 (grunden härtill är att *ἡ ψυχή* har sitt säte i blodet). 5:o) *σὰρξ καὶ αἷμα* (בָּשָׂר וָדָם) Hebr. 2: 14 mskn ss. animalisk varelse, i sitt naturliga tillstånd, en svag mska Mt. 16: 17 *al.*, äfn svaga menniskor Eph. 6: 12. 6:o) om Christi blod, *αἷμα τοῦ Χοῦ* Hebr. 9: 14 *al.*, *αἷμα τῆς διαθήκης* Hebr. 10: 29 *al.*, *synecd.* Christi förtjenst = den fullkomliga tillfyllestgörelsen för verldens synder genom lydnad, lidande och död *pluries*.

† *αἱματεκχυσία, ας, ἡ* (fgde *ἐκχέω* l. *ἐκχύνω*) *blodsutgjutelse*, *χωρὶς αἱμ. οὐ γίνεται ἄφεσις* Hebr. 9: 22 utan blodsutgj. eger icke förlåtelse rum. (Denna allmänna tanke neml. om nödvändigheten af en ställföreträdande tillfyllestgörelse för synderna framställdes sinnebildligt genom djursoffren — den stora sanningen vidmakthölls genom de blodiga offren, men fullbordades först genom JEsu offerdöd.)

† *αἱμοῤῥοέω* (*αἷμα*, och *ῥόος* flöde af *ῥέω*) hafva l. lida af *blodflöde* Mt. 9: 20.

Αἰνέας, ου, ὁ *Æneas* fr. Lydda, som botades af Petrus Act. 9: 33. 34.

αἴνεσις, εως, ἡ (följ.) *beprisande*, lofvande, pris, lof, *θυσία αἰνέσεως* Hebr. 13: 15 lofoffer.

αἰνέω (*αἶνος*) berömma, prisa, lofva *τινά* Lc. 2: 13 *al.*, *τινὰ περί τινος* Lc. 19: 37 beträffande l. för ngt.

αἴνιγμα, ατος, τό (*αἰνίσσομαι* tala i gåtor af följ.) gåta, mörkt tal, *ἐν αἰν.* 1 Cor. 13: 12 (befinnande oss i en dunkel sfer af uppenbarelse).

αἶνος, ου, ὁ (samst. med aio och *αἶσα* = fatum af fari) tal, berättelse, fabel; i N. T. till ngns fördel, beröm, lof Mt. 21: 16, Lc. 18: 43.

Αἰνών, ἡ indecl. (עֵינוֹן brunn, stor källa af עַיִן källa) *Ænon*, ort och källa nära *Σαλείμ* (hkt se) Joh. 3: 23.

αἵρεσις, εως, ἡ (*αἱρέω*) *intagande*, eröfring, (*αἱρέομαι*) *val*, det valda; i N. T. i synn. det valda tänkesättet, skola, *sekt* (af sectari) s. följer en bestämd philosoph. l. religiös mening, Act. 5: 17 *al.*; säges både i god och ond mening, vanligen det sednare i Kyrkans sednare tider, kyrklig stridighet, söndring 1 Cor. 11: 19 ungefär = *σχίσμα*; faction Gal. 5: 20, kätteri *ἀπωλείας* 2 Petr. 2: 1 (s. förer till förderfvet, neml. det eviga).

αἱρετίζω, ισα (*αἱρετός adj. vble* af *αἱρέομαι*, vald) välja, utvälja Mt. 12: 18; äfn sluta sig till en sekt i profgr.

αἱρετικός, ή, όν (fgde) hörande till en sekt, sekterisk, kättersk Tit. 3: 10 (som genom afvikelse fr. Evangelii rena sunda lära uppväcker söndringar).

αἱρέω taga; i N. T. brukl. blott i *Med.* αἱρέομαι. ἥσομαι, εἱλόμην, εἱλάμην taga ut åt sig, välja, utvälja Phil. 1: 22, 2 Thess. 2: 13; med μᾶλλον hellre välja, föredraga Hebr. 11: 25.

αἴρω, ἀρῶ, ἦρκα, ἦρα; ἀρθήσομαι, ἦρμαι, ἤρθην (smdr. af ἀείρω, af ἀήρ) *lyfta*, upplyfta τὴν χεῖρα, τοὺς ὀφθαλμούς, *scil.* ἀγκύρας Act. 27: 13 ankar; taga upp, höja, upphöja τὴν φωνήν; bära, taga på sig (ok, kors, säng) Mt. 4: 6 *al.*; taga, tillegna sig, bekomma, vinna, hämta, borttaga τὴν κλεῖδα Lc. 11: 52 nyckeln, τὰς ἁμαρτίας 1 Joh. 3: 5 synderna, fråntaga τινός τι, τὶ ἀπὸ τινος; rödja ur vägen, taga bort, skaffa undan Mt. 24: 39 *al.*, αἴρ. ἐκ μέσου, e medio tollere, ἐκ μέσου ὑμῶν 1 Cor. 5: 2 skaffen bort ur eder krets. — Dessutom märkes αἴρ. τὴν ψυχήν τινος Joh. 10: 24 eg. upplyfta ngns själ, hålla den i spänning l. väntan, lemna ngn i ovisshet (neml. om du är Messias l. ej); ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη Act. 8: 33 hans dom blef upphäfd = hans straff slutades. *Anm.* häraf synes, att αἴρω = Hebr. נָשָׂא (se äfn ἀναιρέω).

αἰσθάνομαι, ᾐσθόμην (af αἴω varseblifva, märka, höra; hf αἴσθω och aor. 2 ᾐσθόμην) med *yttre* sinnen uppfatta, varseblifva, se, höra, känna; *transl.* med *inre* sinnet, förstå, begripa, fatta Lc. 9: 45.

αἴσθησις, εως, ἡ (fgde) *varseblifning* med det *yttre* sinnet, men äfn med det *inre* Phil. 1: 9 (hkn verksamhet uppfattar det goda och onda ss. sådant och bringar det till medvetandet).

αἰσθητήριον, ου, τό (se fgde) *sätt* l. *medel* l. verktyg för *sinnet*, sinnesverktyg, sinnesförmögenhet Hebr. 5: 14.

αἰσχροκερδής, ές (αἰσχρός) sniken efter *slem vinning*, vinstsniken, vinningslysten 1 Tim. 3: (3) 8. Tit. 1: 7.

αἰσχροκερδῶς, *adv.* (af fgde) af l. för slem vinning (= αἰσχροῦ κέρδους χάριν Col. 1: 11) 1 Petr. 5: 2.

αἰσχρολογία, ας, ἡ (αἰσχρολογέω föra skamligt, oanständigt tal, af αἰσχρολόγος af följ. och λόγος) skamligt tal Col. 3: 8.

αἰσχρός, ά, όν (αἶσχος, τό fulhet, skam) *ful*, stygg ( )(καλός), skamlig, skändlig, oanständig 1 Cor. 11: 6 *al.*

αἰσχρότης, ητος, ἡ (fgde) skamlighet, skändlighet, vederstygglighet Eph. 5: 4.

αἰσχύνη, ης, ἡ (se αἰσχρός) skam, blygsel, blygd, vanära, smälek Lc. 14: 9 *al.*; τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης 2 Cor. 4: 12 skammens lönligheter d. ä. hvad blygseln döljer, icke låter komma i dagsljuset; ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν (*scil.* ἐστι) Phil. 3: 19 hka finna sin ära i det s. länder dem till blygd; ἡ αἰσχ. τῆς γυμνότητος Apoc. 3: 18 (se γυμνότης); *plur.* Jud. 13 yttringar af skamliga lustar, skamligheter, skändligheter.

αἰσχύνω (se αἰσχρός) göra ful, vanställa, skämma ut, göra skamflat; i N. T. blott i *Med.* och *Pass.* -ύνομαι, υνθήσομαι, ύνθην skämmas, blygas Lc. 16: 3 *al.*, med *infin.* Lc. l. c.; blifva till skam l. blygd, komma på skam 2 Cor. 10: 8 (d. ä. så skall det visa sig, att jag icke kommit fram med tomt skryt), ἔν τινι Phil. 1: 20 i ngn punkt, ngt hänseende; ἀπό τινος 1 Joh. 2: 28 ∾ varda till blygd och bortstötas ifrån ngn.

αἰτέω, ήσω, ηκα, ησα; ήσομαι ησάμην. bedja, fordra, äska, begära τί l. τινὰ παρά τινος *pluries* l. ἀπό τινος 1 Joh. 5: 15; *med.* bedja l. begära för sig τί l. τινά l. *infin.* Act. 7: 46, Eph. 3: 13.

αἴτημα, ατος, τό (fgde) det begärda, ombedda, fordrade, fordring, bön, begäran Lc. 23: 24, ἔχειν τὰ αἰτ. ἃ ᾐτήκαμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ 1 Joh. 5: 15 erhålla det vi hafva bedt honom om; önskning Phil. 4: 6.

αἰτία, ας, ἡ grund, orsak, anledning, sak, förhållande Mt. 19: 3 *al.*, κατὰ πᾶσαν αἰτίαν Mt. l. c. för hvad orsak s. helst, δι᾽ ἣν αἰτ. Lc. 8: 47 af hkn anledning, εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία — γυναικός Mt. 19: 10 si ita se res habet, om det förhåller sig så med man och qvinna (om de äro så fast bundne vid hdra); skuld, beskyllning, förebråelse, anklagelse Mt. 27: 37 *al.*, αἰτίαν ἐπιφέρειν τινός Act. 25: 18 crimen inferre, påbörda skuld d. ä. anklaga för ngt (τούτων är utelemnadt), αἰτία θανάτου Act. 13: 28 förbrytelse s. förtjenar döden.

αἰτίαμα, ατος, τό (följ.) det *angifna*, angifvelse, anklagelse, beskyllning Act. 25: 7.

αἰτιάομαι, ασάμην (αἰτία) angifva ss. grund, upphofsman, skjuta skulden på, beskylla, anklaga Rom. 3: 9 | προαιτιάομαι hkt se.

αἴτιος, α, ον som är orsak till ngt (så väl i god som elak mening — vanligen det sednare), vållande, skyldig till, brottslig οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἔν τινι Lc. 23: 4 jag finner intet brottsligt hos ngn, οὐδὲν - - - κατ᾽ αὐτοῦ *ib.* 14 v. har jag icke funnit - - - ngt brottsligt af det för hkt J klagen

på honom, αἴτιον θανάτου *ib.* 22 s. förtjenar döden; *substant.* ὁ αἴτιος Hebr. 5: 9 auctor, upphofsman, τὸ αἴτιον Act. 19: 40 orsak, grund.

αἰτίωμα, ατος, τό ‖ αἰτίαμα Act. 25: 7, hkt se.

αἰφνίδιος, ον (αἴφνης *adv.* oförutsedt af ἀ 1, φαίνω) *oförutsedd*, oväntad, plötslig Lc. 21: 34. 1 Thess. 5: 3.

αἰφνιδίως, *adv.* (af fgde) plötsligen ‖ fgde Lc. 21: 34.

αἰχμαλωσία, ας, ἡ (αἰχμάλωτος) krigsfångenskap, fångenskap i allmänhet; *abstract. pro concreto* αἰχμαλωτεύειν αἰχμ. Eph. 4: 8 göra (till) fångar (naturl. sina fiender), εἴ τις αἰχμ. συνάγει Apoc. 13: 10 om ngn samlar fångar — dock torde en rättare läsning vara εἴ τις εἰς αἰχμ. sc. ὑπάγει, så att αἰχμ. på begge ställen i denna vers betyder fångenskap, ss. *Tisch. Cod. Sin.* har.

αἰχμαλωτεύω = följ., i phras. αἰχμ. αἰχμαλωσίαν Eph. 4: 8 se fgde.

† αἰχμαλωτίζω, ισθήσομαι (följ.) göra till krigsfånge, lifegen, föra ngn fången Lc. 21: 24, τινά τινι Rom. 7: 23 taga ngn till fånge för ngns räkning, göra ngn till fånge under ngn; τινά 2 Tim. 3: 6 göra till sin fånge, fängsla (intaga) *trop.* πᾶν νόημα 2 Cor. 10: 5 (se νόημα).

αἰχμάλωτος, ον (αἰχμή lansspets l. -udd — af ἀκή udd — *synecd.* lans, *metaphor.* krig och ἁλωτός *adj. vble* af ἁλίσκομαι fångas) *lansvunnen*, krigsfånge, i allm. fånge Lc. 4: 19.

αἰών, ῶνος, ὁ (ἀεὶ l. αἰὲν ὤν sc. χρόνος) ævum, evig tid, evighet (ett ganska ofta förekommande ord, hfre blott vid dess ovanligare bruk ställen ur N. T. anföras) = עוֹלָם; ἀπ' αἰῶνος, ἀπὸ τῶν αἰώνων (eg. från verldsperioderna, sedan de börjat), ἐκ τοῦ αἰῶνος från evighet; εἰς τὸν αἰῶνα, εἰς τοὺς αἰ., εἰς τοὺς αἰ. τῶν αἰ. i evighet l. evigheters evigheter, för evigt; äfn tid πρὸ παντὸς τοῦ αἰ. före all tid Jud. 25 = från evighet; verld 1 Tim. 1: 17, Hebr. 1: 2, 11: 3, verldsperiod, verldslopp, πρὸ τῶν αἰ. före verldsperiodernas början = från evighet; ἀπ' αἰῶνος Act. 15: 18 från förra tider = ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων Act. 15: 7. — I G. T. skiljes emellan עוֹלָם הַזֶּה och עוֹלָם הַבָּא, den förra = G. T:s, den förmessianska, den sednare = N. T:s, den eftermessianska tiden; öfverförd på N. T. är den förra = den närvarande ὁ αἰ. οὗτος, ὁ νῦν αἰ., ὁ αἰ. τοῦ κόσμου τούτου denna verldens tidsperiod, tiden före Messiæ andra ankomst; deremot den sednare = den tillkommande ὁ αἰ. μέλλων, ἐπερχόμενος, ἐκεῖνος o. s. v., tiden som börjar med Messiæ andra ankomst t. ex. Mt. 12: 32, Eph. 1: 21 *al.*; ὁ ἐνεστὼς αἰών den instundande, hvars inträdande begynner, tiden s. närmast föregår Messiæ ankomst; συντέλεια τοῦ αἰῶνος l. τοῦ αἰῶνος τούτου Mt. 24: 3 *al.* consummatio sæculi, verldens slut (eg. slutet på den förmessianska tiden, alltså gränsen emellan 2:ne verldsperioder, den tidpunkt då den gamla upphör och den nya börjar, hvarföre det ock heter Hebr. 9: 26 συντ. τῶν αἰώνων) = τὰ τέλη τῶν αἰ. 1 Cor. 10: 11 ändpunkterna (sluten) af alla verldsperioderna (neml. före parusien); ὁ αἰὼν τῶν αἰ. Eph. 3: 21 *al.* tidsåldrarnas tidsålder (betecknar den med parusien begynnande eviga tidsåldern, αἰὼν μέλλων, hkn är tänkt ss. *superlativum* af tidsperioderna), οἱ αἰῶνες τῶν αἰ. Gal. 1. 5 *al.* är detsamma, men der är icke αἰ. μέλλων tänkt ss. enhet, utan ss. en rad af *flere* tidsperioder.

αἰώνιος, ον äfn 3 änd. (fgde) *evig*, utan början och slut Rom. 16: 26; äfn evig blott *a parte ante* l. utan början ss. Rom. 16: 25, och blott *a parte post* l. utan slut *pluries*; *neutr. adverb.* Phil. 15 evigt.

ἀκαθαρσία, ας (se följ.) orenlighet Mt. 23: 27; (både vällust och girighet) 1 Thess. 4: 7; (vällustig) orenlighet, otukt Rom. 4: 24 *al.*; Col. 3: 5 uppgifvas 4 former af okyskhet; orent motiv, oren afsigt (ss. girighet, fåfänga o. s. v.) 1 Thess. 2: 3.

† ἀκαθάρτης, ητος, ἡ (följ.) orenhet, orenlighet Apoc. 17: 4, för hkt ord hos *Tisch. Cod. Sin.* står τὰ ἀκάθαρτα.

ἀκάθαρτος, ον (ἀ 1, καθαίρω, καθαρός, obrukl. *adj. vble* καθαρτός) *orenad*, oren (enl. Mos. lagen) Act. 10: 14, Apoc. 18: 2, = profan (hednisk —)(ἅγιος) 1 Cor. 7: 14; oren, okysk Eph. 5: 5 äfn Apoc. 17: 4 (*Tisch.*); oren, ond πνεύματα ἀκάθαρτα *pluries*.

ἀκαιρέομαι (se följ.) icke hafva läglig tid (sakna tillgångar) Phil. 4: 10.

ἀκαίρως, *adv.* (af ἄκαιρος *otidig*, oläglig af ἀ 1, καιρός) olägligt, i otid 2 Tim. 4: 2 (se εὐκαίρως).

ἄκακος, ον (ἀ 1, κακός) som icke vet af l. anar ngt ondt, oskyldig, menlös Rom. 16: 18, Hebr. 7: 26.

ἄκανθα, ης, ἡ (ἀκή acies, ägg, udd, tagg) törne Mt. 7: 16 *al.*; *plur.* äfn törnefrön Mt. 13: 7.

ἀκάνθινος, η, ον (fgde) af törne, törne-, Mc. 15: 17, Joh. 19: 5.

ἄκαρπος, ον (ἀ 1, καρπός) *fruktlös*, utan frukt, ofruktbar δένδρα Jud. 12, *metaph.* Mt. 13: 22, Mc. 4: 19 som icke bär ngn frukt, ἄκαρπός εἰμι 1 Cor. 14: 14 jag skaffar ingen frukt l. nytta, τὰ ἔργα ἄκ. τοῦ σκότους Eph. 5: 11 (emedan de icke medföra ngn nytta för det andeliga, utan förderf, alltså skadliga, förderfliga *euphemism*), ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι Tit. 3: 14 på det att de (de christna på Creta) icke må vara ofruktbara d. ä. på det att de må bevisa sig ss. sådana, hos hka Evang. har skaffat ngn kärleksfrukt, οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν 2 Petr. 1: 8 (dessa christliga dygder lemna dem icke heller ofruktbara = utan frukt, s. neml. ega dem).

† ἀκατάγνωστος, ον (ἀ 1, καταγνωστός, *adj. vble* af καταγινώσκω) *oklanderlig*, ostrafflig Tit. 2: 8 (i motsats mot Irrlärarnes förfalskningar).

ἀκατακάλυπτος, ον (ἀ 1, κατακαλύπτω) *ohöljd*, obetäckt 1 Cor. 11: 5. 13.

† ἀκατάκριτος, ον (ἀ 1, κατακρίνω) *icke dömd*, utan dom och ransakning Act. 16: 37, 22: 25.

ἀκατάλυτος, ον (ἀ 1, καταλύω) *oupplöst*, oupplöslig, oförstörbar, oförgänglig Hebr. 7: 16.

ἀκατάπαυστος, ον (καταπαύω) *oupphörlig*, orolig, omättlig ὀφθαλμοὶ ἀκ. ἁμαρτίας 2 Petr. 2: 14 i synd d. ä. ögon i hka det oroliga begäret efter alltjemt nya synder afspeglar sig (ἁμαρτία är här företrädesvis vällustsynden).

ἀκαταστασία, ας, ἡ (ἀ 1, καθίστημι) eg. *obeständighet*, ostadighet; förvirring, oordning, upplopp, uppror Lc. 21: 9 *al.*

ἀκατάστατος, ον (ἀ 1, κατάστατος *adj. vble* af καθίστημι) ostadig, obeständig, vacklande Jac. 1: 8 (i alla sina vägar d. ä. handlingssätt), orolig || följ. Jac. 3: 8.

ἀκατάσχετος, ον (ἀ 1, κατάσχετος, *adj. vble* af κατέχω) s. ej låter hejda l. styra sig, obändig, oregerlig, okuflig Jac. 3: 8 se fgde.

Ἀκείμ = Ἀχείμ hkt se.

Ἀκελδαμά l. -μάχ *Tisch.*, *indecl.* (Syrochald. חֲקַל דְּמָא =) χωρίον αἵματος Act. 1: 19 blodsåker d. v. s. antingen den åker som inköptes för blodspenningar, eller s. föranledde blodsutgjutelse (neml. Judas'); traditionen förlägger sj. åkern söder om Zion.

ἀκέραιος, ον (ἀ 1, κεράω, κεράννυμι) *oblandad*, ren, äkta, oförfalskad, utan falskhet, oskyldig, menlös Mt. 10: 16 *al.*; *anm.* den bästa exeges af Mt. 10: 16 innehålles i följ. epigrammatiska distichon: Ut nulli nocuisse velis, imitare columbam; Serpentem, ut possit nemo nocere tibi.

ἀκλινής, ές (ἀ 1, κλίνω) *oböjlig*, orörlig, orubblig Hebr. 10: 23.

ἀκμάζω (följ.) *vara på spetsen* l. högsta punkten, stå i full blomstring, hafva full kraft, vara mogen (om drufvor) Apoc. 14: 18.

ἀκμήν, *adv.* (eg. *accus.* af ἀκμή, ῆς, ἡ spets, högsta punkt i synn. af blomstring och kraft, den kraftfullaste lefnadsåldren, mognad; afgörande ögonblick af ἀκή acies, *ägg*, spets) in puncto temporis, i ögonblicket, just nu, i denna stund, ännu Mt. 15: 16.

ἄκναφος, ον || ἄγναφος hkt se.

ἀκοή, ῆς, ἡ (ἀκούω) *hörsel* (ss. sinne), öra Mc. 7: 35 *al.*, ἀκοῇ ἀκούειν Mt. 13: 14, Act. 28: 26 höra med uppmärksamhet; det hörda, predikan (om JEs. Chr.) Joh. 12: 38, Rom. 10: 16, 17, äfn πίστεως Gal. 3: 2 om tron (s. handlar om tron), λόγος ἀκοῆς παρ' ἡμῶν Θεοῦ 1 Thess. 2: 13 Guds ord s. från oss hördes = det af oss predikade Guds ord, ἡ ἀκ. (*sc.* ἐστί) διὰ ῥήματος Θεοῦ Rom. 10: 17 predikan förmedlas genom Guds befallning d. ä. sättes derigenom i verket, att Gud uppdrager predikare till deras befattning; det hörda, rykte Mt. 4: 24 *al.*

ἀκολουθέω, ήσω, ησα (ἀκόλουθος följeslagare, s. har *samma väg*, ἀ 2, κέλευθος väg) *följa* l. gå, med τινί, äfn μετά τινος, efter ὀπίσω τινος, åtfölja *pluries;* följa, vara ngns lärjunge (om lärjungar, s. åtfölja läraren) Mt. 4: 20 *pluries; trop.* Apoc. 14: 13 om gerningar, som följa efter mskn (de *följa* med l. *efter*, och *gå icke förut*, ty äfven de bästa gerningar öppna icke tillträde till saligheten, det gör endast Guds fria, oförskylda nåd i Christo); Joh. 21: 19. 22 (om att lida martyrdöden).

ἀκούω, ούσομαι sällan ούσω, ἀκήκοα, ἤκουσα; ἀκουσθήσομαι, ἠκούσθην (sannol. af ἀ 4 och κοάω l. κοέω märka, höra; andra af ἀκή spets, liksom *spetsa* öronen) *höra*, höra på, höra sägas, förnimma, spörja (*præs.* har ofta betydelsen af *præteritum* l. *perfectum;* — constr. stundom med *gen.* l. *accus. partic.* i st. f. *infin.*) τί τινος l. παρά, ἔκ, ἀπό τινος, äfn *gen. pers.* l *rei* ngn l.

ugt, *pluries;* lyssna till, lyda, hörsamma τινός Mt. 17: 5 *al.; höra,* hafva öron för, fatta, förstå Mc. 4: 33, Joh. 6: 60, 1 Cor. 14: 2; *höra,* bönhöra Joh. 9: 31, 11: 41, 1 Joh. 5: 15. — ἠκούσθη ὅτι Mt. 2: 1 det förspordes att, οὐκ ἀκούετε τὸν νόμον Gal. 4: 21 blir icke lagen föreläsen för eder?

ἀκρασία, ας, ἡ (följ.) oåterhållsamhet, omåttlighet, utsväfning Mt. 23: 25, 1 Cor. 7: 5.

ἀκρατής, ές (ἀ 1, κράτος) *kraftlös,* icke mäktig en sak *genit.*, icke mäktig sig sjelf, oåterhållsam, utsväfvande, omåttlig 2 Tim. 3: 3.

ἄκρατος, ον (ἀ 1, κεράννυμι) *oblandad,* obemängd, stark, berusande οἶνος Apoc. 14: 10.

ἀκρίβεια, ας, ἡ (ἀκριβής) sorgfällighet, noggrannhet, stränghet Act. 22: 3 (undervisad enligt fädernas stränga lag l. den i fädernas lag rådande stränghet).

ἀκριβέστερον *adv., compar.* till ἀκριβῶς.

ἀκριβής, ές, (ἄκρος) *ytterlig,* noga, noggrann, sorgfällig, flitig, sträng, allvarsam *superl.* ἀκριβέστατος Act. 26: 5.

ἀκριβόω, ωσα (fgde) noga l. sorgfälligt undersöka, utforska, utspana Mt. 2: 7. 16.

ἀκριβῶς, *adv.* (af ἀκριβής) noga, sorgfälligt, »granneliga», ganska väl Mt. 2: 8 *al.; compar.* ἀκριβέστερον Act. 18: 26 *al.* noggrannare, sorgfälligare.

ἀκρίς, ίδος, ἡ gräshoppa Mt. 3: 4 *al.* — Dessa i otrolig mängd sig förökande insekter utgöra en af Österlandets förskräckligaste landsplågor. De hafva i smått gestalten af en häst o. s. v. (se Apoc. 9:) 4 mest gröna l. gulaktiga vingar, fötter (ss. de hos oss befintlige) att hoppa med och stundom en längd af ända till 5 tum. Det gifves åtskilliga arter; oftast fkmr dock i G. T. אַרְבֶּה med en grön i midten starkt upphöjd bröstsköld, trubbigt hufvud, rödbruna ögon, ungefär $\frac{3}{4}$ tum långa spröt l. trefvare, gulgråa, inunder brunfläckiga öfvervingar och gröna mycket breda undervingar; med dessa äfvensom med fötterna frambringa de under flygten ett gnisslande ljud. Om våren framkrypa de ur de i jorden lagda äggen och undergå, ss. andra insekter, flera förvandlingar. De komma med vinden i djupa molnlika skaror, hka redan på långt afstånd förorsaka ett gult sken på himlen, och när de komma närmare förmörka solen och göra ett förfärligt buller. Der de slå ned, förtära de allt grönt med sina skarpa tänder; äfven annat försmå de ej. Flere arter var det Hebræerna tillåtet att äta ss. אַרְבֶּה, סָלְעָם, חַרְגֹּל och חָגָב, dock synas de icke just hafva utgjort ngn älsklingsrätt. Man plägar nu för tiden koka eller ock steka och rosta dem, rycker bort deras vingar och fötter samt beströr dem med salt. De lära smaka nästan som kokta kräftor.

ἀκροατήριον, ου, τό (ἀκροάομαι höra) auditorium, *hörsal,* domaresal Act. 25: 23.

ἀκροατής, οῦ, ὁ (se fgde) hörare, åhörare Rom. 2: 13 *al.;* ἀκρ. τοῦ νόμου l. c. har afseende på lagens föreläsande i synagogorna på sabbaten, τοῦ λόγου Jac. 1: 22. 23.

† ἀκροβυστία, ας, ἡ (ἄκρον, βύω tillstoppa) *förhud* Act. 11: 3; *metaphor.* oomskurenhet, oomskuret tillstånd Rom. 2: 25 *al.; abstr. pro concreto* oomskuren, hedning Rom. 2: 26 *al.;* ἡ ἀκρ. τοῦ σαρκὸς ὑμῶν Col. 2: 13 edert kötts förhud (då I till eder syndaktiga sinnliga natur ännu voren oomskurne, ännu icke aflagt eder hedniska köttsliga sinnesförfattning genom μετάνοια; ἀκροβυστία i sig hade läsarne ännu ss. hedningechristna, men enl. v. 11 var den icke mera ἀκρ. τῆς σαρκός, utan likgiltig).

† ἀκρογωνιαῖος, α, ον (ἄκρος, γωνία) s. är i *yttersta hörnet,* aldranederst, med och utan λίθος, yttersta hörn- l. grundsten (om J. Chr.) Eph. 2: 20, 1 Petr. 2: 6.

ἀκροθίνιον, ου, τό (följ., θίς, θινός hop, hög) *det öfversta i högen; plur.* förstlingen af årets gröda, hkn togs från det öfversta af högen och offrades gudomen; det som af krigsbytet offrades Gud, krigsbytet sj. Hebr. 7: 4.

ἄκρον, ου, τό (eg. *neutrum* af följ.) *det yttersta* l. öfversta, spets, topp, höjd, rand, kant, ända Mt. 24: 31 *al.*

ἄκρος, α, ον (ἀκή spets) *spetsig,* skarp, ytterst, öfverst, högst; *anm.* endast *neutr.* fkmr i N. T. (se fgde).

Ἀκύλας, ου, ὁ *(lat.) Aquila,* en Jude från Pontus, sedermera christen (när, obekant), hkn nedsatt sig i Rom, men blef derifrån, liksom alla andra Judar, med sin hustru Priscilla på Kejsar Claudii befallning fördrifven 50 l. 51 c. Chr. Han gjorde i Corinth bekantskap med Paulus och var liksom han σκηνοποιός. Ifrån Corinth följde han med

Paulus till Ephesus och var der, när Paulus skref sitt första bref till Corinthierne; men då Paulus (59) från Corinth skref till Romarne, var han åter i Rom, der den christna församlingen hade hans hus till samlingsställe. Enligt 2 Tim. 4: 19 måste Aqvila (efter år 62) hafva åter lemnat Rom och begifvit sig till Ephesus. Hans öfriga öden äro obekanta.

ἀκυρόω, ωσα (*ἀ* 1, *κυρόω*) *göra ogiltig*, afskaffa, upphäfva Mt. 15: 6 *al.*

ἀκωλύτως, adv. (*ἀκώλυτος*, obehindrad af *ἀ* 1, *κωλύω*) *obehindradt*, utan hinder Act. 28: 31.

ἄκων, ουσα, ον (*qsi ἀέκων* af *ἀ* 1, *ἑκών*) *ofrivillig*, af tvång 1 Cor. 9: 17.

ἀλάβαστρον, ου, τό äfn *-ος, ὁ* och *ἡ* (stam oviss) *alabaster*, en kalkstensart, sedan en deraf arbetad dosa l. flaska. Man sönderbröt sådana oljoflaskor, emedan öppningen var förseglad till ett tecken att innehållet var äkta. Mt. 26: 7 *al.*; *ἀλ. μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς* Mc. 14: 3 en alabasterdosa med olja af oförfalskad dyrbar nardus.

ἀλαζονεία, ας, ἡ (följ.) skryt, prål, högfärd *τοῦ βίου* 1 Joh. 2: 16 lefvernets högfärd (den 3:dje af de der uppräknade hufvudsynderna, se *ἐπιθυμία*). skräfleri, stortalighet Jac. 4: 16.

ἀλαζών, όνος, ὁ, ἡ (*ἄλη* irring, ett kringirrande lefnadssätt) *kringirrare*, kringstrykare, skräflare, storskrytare Rom. 1: 30, 2 Tim. 3: 2.

ἀλαλάζω (onomatop. ord af *ἀλαλά*, hurra, härskri) *hurra*, upphäfva ett härskri; i allm. skria, tjuta Mc. 5: 38, larma, skrälla 1 Cor. 13: 1.

ἀλάλητος, ον (*ἀ* 1, *λαλητός adj. vble* af *λαλέω*) *outtalad*, outsäglig; *στεναγμοὶ ἀλ.* Rom. 8: 26 suckar, hks betydelse inga ord förmå uttrycka.

ἄλαλος, ον (*ἀ* 1, *λαλέω*) *icke talande*, mållös, stum Mt. 7: 37 *al.*; *anm.* ofta förblandas dämonen med den af honom besatte.

ἅλας, ατος, τό (*ἅλς, ὁ*) sal, *salt*, Mt. 5: 13 *al.*, *τὸ ἅλας τῆς γῆς* l. e. jordens salt (bilden tagen af saltets bibehållande och skyddande egenskap emot förruttnelse); äfn *figurl.* vishet, klokhet *ἅλατι ἠρτυμένος* Col. 4: 6 se *ἀρτύω*; *anm.* saltet i Palæstina var icke, ss. vårt, kokt l. uppgräfdt utan af bituminös art, hfre det lättare förlorade sin egenskap att krydda (*ἐμωραίνετο*).

ἀλείφω, ψα (trol. af *ἀ* 2 och *λίπος, τό* fett, olja, talg) smörja, bestryka (se *χρίω*) Mt. 6: 17 *al.*; *med.* smörja l. insmörja sig; smörjningen med olja Mc. 6: 13 är blott att anse ss. symbol till sj. helningsakten, för att neml. derigenom väcka förtroende hos den sjuke; men annars äfn ss. ett naturligt medel, hkt förberedde helandet vid den undergåfva, s. de förste christne fått sig anförtrodd Jac. 5: 14 (på hkt ställe den Catholska Kyrkan hufvudsakligen, ehuru orätt, grundat sitt 7:de sacrament »den sista smörjelsen»; men häraf qvarstår dock en uppfordran att till de sjuke tillkalla den i församlingen förordnade HERrans tjenare, på det han åt Honom må i bönen öfverlemna den sjuke med hela hans lekamliga och andeliga nöd).

ἀλεκτοροφωνία, ας, ἡ (följ. *φωνή*) *tuppgäll*, utmärker Mc. 13: 35 3:dje nattväkten (emellan 12—3). *Anm.* Judarne hade, liksom Grekerne, i början blott 3 nattväkter, men, sedan de kommit under Romarne, räknade de 4, se l. c.

ἀλέκτωρ, ορος, ὁ (*ἀ* 1, *λέκτρον liggställe*, bädd af *λέγω* — utan bädd, sömnlös) tupp, »hane» Mt. 26: 34 *al.*

'Αλεξανδρεύς, έως, ὁ nom. gentile, Alexandrier, fr. Alexandria, *'Αλεξάνδρεια*; denna stad var hufvud- och residencestad i Ægypten i Ptolomæernas tid, anlagd af *Alexander den store* på en smal landtunga, som skiljer sjön Mareotis från Medelhafvet, nära ön *Pharus*, stor, med rymliga hamnar, välmående, vidtberömd ss. vetenskapernas säte och talrikt befolkad (i sin mest blomstrande period med 300,000 fria invånare). Äfven ett betydligt antal Judar hade, efter Jud. statens förstöring, nedsatt sig der (de bebodde 2 qvarter af de 5, hvari staden var delad) och njöto full religionsfrihet jemte många andra förmåner; Alex. var ock medelpunkten för de Ægypt. Judarnes græciserande lärdom. — Byggmästaren skall hafva hetat *Δεινοκράτης* och hafva anlagt staden i form af en macedonisk *χλαμύς*: längsutåt kusten höll den 30 stadier (½ Sv. mil) i längd och hade på de smalaste ställen 7—8 stadiers bredd. — fkmr Act. 6: 9, 18: 24.

'Αλεξανδρῖνος, η, ον, äfn *-ινός, ή, όν* (se fgde) *Alexandrinsk*, härstammande l. kommande från Alexandria, *πλοῖον 'Αλ.* Act. 27: 6, 28: 11. De Ægyptiske copvaerdieskeppen, i synn. de som förde spannmål (*σιταγωγά*), voro mycket stora och ståtligt bygda; de seglade vanligen directe (på få dagar) till Italien, men vid ogynsam vind foro de under skygd af de Syriska och M. Asiatiske

kusterna genom Ægeiska hafvet dit; vanliga landningsplatsen var *Puteoli*.

Ἀλέξανδρος, ου, ὁ (ἀλέξω afhålla, ἀνήρ) *Alexander* 1:o) son af Cimon från Cyrene Mc. 15: 21. 2:o) en öfversteprest, s. fkmr Act. 4: 6. — Troligen är den Alex., som fkmr Act. 19: 33 samt 1 Tim. 1: 20 och 2 Tim. 4: 14 (kopparsmeden) densamme som N:o 1. På första stället Act. 19: 33 står visserligen, att han var Jude, men detta var pöblens omdöme; att han var Judechristen bevisas åter deraf, att Judarne sköto fram honom, på det han skulle blifva ett offer för pöblens raseri. Härmed må nu vara huru som helst, så mycket är åtminstone visst, att Alex. Act. 19: 33, 1 Tim. 1: 20 och 2 Tim. 4: 14 är samma person.

ἄλευρον, ου, τό (ἀλέω mala) *mjöl* i synn. fint, hvetmjöl Mt. 13: 33, Lc. 13: 21.

ἀλήθεια, ας, ἡ (ἀληθής) sanning, sannfärdighet, uppriktighet, verklighet, verkliga förhållandet; i N. Test. åtskiljes en 3:faldig ἀλ. 1:o) den *logiska* l. formella sanningen = ordens l. tankarnes öfverensstämmelse med sj. saken. 2:o) den *metaphysiska* l. materiella = öfverensstämmelsen af ett tings egenskaper med dess väsende. a) Christus b) hans gudomliga lära. 3:o) den *ethiska* = tänkesättens öfverensstämmelse med den gudomliga lagen = helgelse, som uppenbarar sig i gerningar. Att nu uppräkna alla ställen i N. T., der ordet fkmr i ena l. andra betydelsen, skulle både vara vanskligt och alltför vidlyftigt; dock kan den allmänna anmärkningen göras, att ordet i de Apostol. brefven oftast fkmr under betydelsen »den Christna läran» l. »Evangelium», ss. ἡ ἀλ. ἡ κατ' εὐσέβειαν Tit. 1: 1 den till christl. fromheten hörande sanningen = den christliga religionssanningen, ἡ ὑπακοὴ τῆς ἀλ. 1 Petr. 1: 22 lydnaden för den uppenbarade, i Evangelio uttalade sanningen; undantag finnas dock t. ex. Eph. 6: 14 (der ἀλ. måste tagas subjectift = kunskapens öfverensstämmelse med den i Evang. framställda objectiva sanning). — Ordet fkmr med en præpos. ss. *adv.* t. ex. ἐν l. ἐπ' ἀληθείᾳ äfn ἐπ' ἀληθείας, inom l. för sanningen = sanningen likmäktigt, i verkligheten, i sj. verket, verkligen, κατ' ἀλήθειαν enligt sanningen, med rätta. — Dessutom förtjenar att märkas: τί ἐστιν ἀλήθεια; Joh. 18: 38 (Pilatus, s. var öfvertygad att han hade en oskadlig svärmare framför sig, och tillika rördes af medlidande öfr hans sorgliga belägenhet, ropade i sin sceptiska indifferentism för det öfversinnliga, *ha, hvad är sanning?!* utan att egentl. vänta ngt svar; liks. ville han säga: är ἀλήθεια elementet i ditt konungarike, så har du byggt din thron på ngt, hvarom man hvarken vet huruvida det finnes, eller hvad det är). — Rom. 1: 18 betyder ordet undantagsvis: den naturliga kunskapen om Gud, ty det gäller hedningarne; Rom. 1: 25 Guds verklighet, den sanne Guden; — ἀλήθεια är motsatsen mot ἀπάτη och liks. den sednare Eph. 4: 22 personificerad *ib.* 24 ἐν δικαιοσύνῃ — — — ἀληθείας försedd l. utrustad med sanningens rättskaffenshet och helighet.

ἀληθεύω (följ.) vara sannfärdig, säga, tala sanning τινί Gal. 4: 16; bekänna sanningen Eph. 4: 15 (den Evangeliska).

ἀληθής, ές (ἀ 1, λήθω, λανθάνω) *icke dold* l. sluten (l. ock s. icke *döljer* l. *glömmer*), *öppenhjertig*, uppriktig, sanningsenlig, sann Joh. 14: 18 *al.*; sanningsälskande, sannfärdig Mt. 22: 16 *al.*; äfn sedligt sann Phil. 4: 8.

ἀληθινός, ή, όν (fgde) tjenlig l. böjd för sanning, *sannfärdig* Joh. 7: 28 *al.*, uppriktig καρδία Hebr. 10: 22, sannskyldig, verklig, äkta ἄμπελος Joh. 15: 1 *al.*, τὸ ἀληθ. Lc. 16: 11 det verkliga l. sannskyldiga = τὸν ἀλ. πλοῦτον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

ἀλήθω, biform till ἀλέω, mala Mt. 24: 41, Lc. 17: 35; förra stället bevisar, att i synn. slafvinnor användes för att draga handqvarnar.

ἀληθῶς, *adv.* (af ἀληθής) i sanning, sannerligen, »sannfärdeliga», verkligen, i sj. verket Mt. 14: 33 *al.*

ἁλιεύς, έως, ὁ (af ἅλς, ἡ haf l. ἅλιος till hafvet hörande) fiskare Mt. 4: 18, Mc. 1: 16; *trop.* ἁλ. ἀνθρώπων Mt. 4: 19, Mc. 1: 17 menniskofiskare (bilden tagen i öfverensstämmelse med Evangm ss. en not Mt. 13: 47; för öfrigt anmärkes med rätta, att i grek., liks. i latinen och andra språk, ord s. betyda fånga o. s. v. äfven användas för att beteckna »vinna sinnen för sig l. andra»).

ἁλιεύω (fgde) vara fiskare, fiska Joh. 21: 3.

ἁλίζω, ισθήσομαι (ἅλς, ὁ) *salta*, strö salt; ἐν τίνι ἁλισθήσεται Mt. 5: 13 hgm skall det blifva salt = återfå sin sälta? — ἁλ. ἁλί, πυρί Mc. 9: 49 πᾶς γὰρ — — — ἁλισθήσεται, ty hvar och en (af dem s. blifvit fördömda till Gehenna) skall genom eld (= dgm att han kommer i Gehennas eld) saltas (till döds d. ä. bestämmas till det eviga förderfvet) och (= liksom) hvarje offer bör

genom salt saltas (hgm det bestämmes till förbränning); bilden är tagen från bruket att med salt beströ offerdjuren för att dgm sprida och förstärka lågorna d. ä. påskynda förbränningen.

† ἀλίσγημα, ατος, τό (ἀλισγέω besmitta, alexandrinskt ord) eg. det s. är besmittadt, besmittelse, befläckelse, orenande τῶν εἰδώλων Act. 15: 20 afgudabesmittelser d. ä. de genom förtäringen af hedn. offerkött ådragna besmittelser l. orenligheter, l. kan ἀλισγήματα l. c. äfven höra till de följande genitiverne, hvilket sednare är att föredraga.

ἀλλά, *adv.* (eg. *neutr. plur.* af ἄλλος med förändrad accent; utmärker en *olikhet*, skiljaktighet, öfrgång till ngt annat, och nyttjas i ganska många fall och bemärkelser; vanliga betydelsen är) men, dock, så dock, åtminstone, deremot (efter en vilkorssats); efter negation, *utan* t. ex. 1 Cor. 10: 20 nej, utan (jag påstår) att; i en förnyad fråga: *eller* (eg. men om detta icke är förhållandet) Hebr. 3: 16 eller var det icke, innebär alltså oftast en correction: än l. mycket mer, fastmer, snarare, ja 2 Cor. 1: 9, 7: 11 *al.;* betyder äfven *nej* t. ex. Act. 19: 2, ἀλλ' οὐδέ Lc. 23: 15, 1 Cor. 3: 2 nej icke en gång, äfn *ja* 2 Cor. 1: 9, l. *jo* Rom. 5: 14; ἀλλὰ καί utan äfven, antingen οὐ μόνον, ss. vanligt, föregår, eller ss. Le. 16: 21 (der det dock måste i tanken föregå), Rom. 6: 5 dock äfn; ἀλλά γε men åtminstone Lc. 24: 21, men (det har icke slagit in) åtminstone; ἀλλ' ἤ ännat än, utan; ἀλλὰ μὲν οὖν Phil. 3: 8 at sane quidem; ἀλλὰ κ. τ. λ. Tit. 1: 15 (eg. en brachylogi = utan allt ondt, ty o. s. v.).

ἀλλάσσω, άξω, αξα; αγήσομαι (ἄλλος) ändra, förändra, förvandla Act. 6: 14 *al.;* τὴν φωνήν Gal. 4: 20 ändra tonen, tala i en annan d. ä. i en mild och stilla ton; förbyta, utbyta τὶ ἔν τινι Rom. 1: 23 ngt mot l. med ngt (se ὁμοίωμα).

ἀλλαχόθεν, *adv.* (ἄλλος) annorstädes ifrån Joh. 10: 1.

ἀλληγορέω (ἄλλος, ἀγορεύω tala i synn. offentligen af ἀγορά) *uttrycka en annan* mening än orden innehålla, uttrycka ngt l. sig allegoriskt; *pass.* hafva en allegorisk betydelse Gal. 4: 24.

ἀλληλούϊα, הַלְלוּ־יָהּ *Hallelujah!* priser l. lofver Jehova, HERran! Apoc. 19: 1 ff. Här föreställas 2:ne chörer, s. svara hvarandra, den första slutar med 2:dra versen, den andra med 3:dje, hpå församlingens och skapelsens repræsentanter svara med »amen. Hallelujah!» ss. församlingen plägade svara föresjungaren l. förebedjaren; sedermera uppstämmes en allmän lofchör i 6. 7 och 8:de verserna.

ἀλλήλων o. s. v. (ἄλλος upprepadt) hvarandra, sins emellan, ömsesidigt Mt. 24: 10 *al.*, εἰς ἀλλ. och ἐν ἀλλ. inbördes, ἡ ἐν ἀλλ. πίστις Rom. 1: 12 ömsesidig tro.

ἀλλογενής, ές (ἄλλος, γένος) alienigena, af *annat slägte*, annan folkstam, utländning, »främling» Le. 17: 18.

ἅλλομαι, ἡλάμην salio, hoppa, springa Joh. 4: 14 *al.;* πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου l. e. springkälla.

ἄλλος, η, ον alius, en annan, någon gång för ἕτερος, alter; står än *adject.*, än *substant.;* ἄλλος ἄλλο Act. 19: 32, 21: 34 alius aliud den ene ett, den andre ett annat; ἄλλος πρὸς ἄλλον Act. 2: 12 den ene till den andre; ὁ ἄλλος den andre, οἱ ἄλλοι de andre, öfrige *sæpissime.*

† ἀλλοτριοεπίσκοπος, ον (följ. ἐπίσκοπος) s. har l. tillvällar sig en uppsigt öfver främmande ting s. icke angå honom, som blandar sig i andras ärender, aliena curans 1 Petr. 4: 15 (medvetandet af sin högre värdighet kunde lätt förleda en Christen till ett sådant sjelfförtroende, s. måste göra honom desto förhatligare hos främmande l. verldsbarn).

ἀλλότριος, α, ον (förhåller sig till ἄλλος, ss. alienus till alius) *en annans*, en annan tillhörig, främmande ( )(ἴδιος, äfn ἡμέτερος) Lc. 16: 12 *al.;* s. icke hör till ngns familj Mt. 17: 25. 26 d. ä. undersåtare och utländningar s. äro i landet; utländsk, fiendtlig l. fiende Hebr. 11: 34.

ἀλλόφυλος, ον (ἄλλος, φυλή) af *främmande stam*, annat folkslag, främling, utländning, icke jude Act. 10: 28.

ἄλλως, *adv.* (af ἄλλος) annorlunda, τὰ ἄ. ἔχοντα 1 Tim. 5: 25 (de goda verk) s. äro annorlunda beskaffade, med hka det förhåller sig annorlunda (neml. s. icke äro πρόδηλα).

ἀλοάω (ἅλων) tröska, uttröska; βοῦν ἀλ. οὐ φιμώσεις 1 Cor. 9: 9, 1 Tim. 5: 18 du skall icke sätta nosgrimma på oxen som tröskar (citat fr. Deuteron. 25: 4, s. här tages symboliskt — oxarne fingo nemligen äta af säden, s. de tröskade ut, se ἅλων); fkmr ock 1 Cor. 9: 10.

ἄλογος, ον (ἀ 1, λόγος) oförnuftig, oskälig 2 Petr. 2: 12, Jud. 10, orimlig Act. 25: 27.

ἀλόη, ης, ἡ (אֲהָלִים l. אֲהָלוֹת, härst. från Indiskan) Aloë, grek. ξυλαλόη l. ἀγάλλοχος, ett ganska dyrbart trä, som för sin starka men behagliga lukt redan af de gamle begagnades till rökelse, men äfn till inbalsamering af lik, och införskrefs från Arabien och Indien. Det gifves deraf olika sorter, som fås af olika träd. Ett på de högsta bergen i Cochinchina vildt växande, ansenligt träd, Cynometra Agallocha, lemnar det bästa Aloë (Calambak kalladt), hkt är mycket tungt, hartsrikt och af bitter smak. Andra sorter, hka nästan allena äro i handeln, komma af Excoecaria Agallocha (detta heter Garo) och af Aquillaria Malaccensis. (För öfrigt finnes äfn en ört af detta namn.) Joh. 19: 39.

ἅλς, ἁλός, ὁ sal, *salt* = ἅλας Mc. 9: 49; ἡ, haf (fkmr ej i N. T.).

ἁλυκός, ή, όν (fgde) salt, bitter; *neutr.* = ἁλυκίς saltkälla Jac. 3: 12 enligt läsarten οὔτε ἁλυκὸν γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

ἄλυπος, ον (ἀ 1, λύπη) *sorglös* l. -fri, icke bekymrad; *compar.* mindre bekymrad Phil. 2: 28.

ἅλυσις, εως, ἡ (trol. beslägtad med αἱρέω, εἷλον, ἁλίσκομαι fångas) *fängsel*, boja, band Mc. 5: 3, 4 *al.*; *anm.* vanligen, men orätt, anses ordet synonymt med ἄλυσις, trångmål, ångest af ἀλύω vara utom sig af smärta l. glädje, vanligen det förra, af ἄλη, kringsväfvande, kringirrande, oro.

ἀλυσιτελής, ές (ἀ 1, λυσιτελής se λυσιτελέω) ofördelaktig, onyttig, skadlig Hebr. 13: 17.

Ἀλφαῖος, ου, ὁ = Κλωπᾶς, ᾶ, ὁ (hkt se) *Alphæus* 1:o) Fader till Evangelisten *Matthæus*, som ock hette Levi. Mc. 2: 14. 2:o) Fader till Apostlen *Jacobus den yngre*, Judas och Simon och således gift med Maria, syster till JEsu moder (se dock Μαρία N:o 2) Mt. 10: 3 *al.*; skulle begge dessa Alphæer vara samma person, så inses deraf lätt, hvarföre Matthæus ss. syskonbarn med Frälsaren följde hans kallelse.

ἅλων, ωνος, ἡ äfn ἅλως, ω, ὁ, ἡ (גֹּרֶן) loge; en öppen, merändels rund, fast tillstampad plats på sjelfva åkern, hvarest man plägade uttröska (דּוּשׁ) säden med tröskvalsar eller vältar (מוֹרַג), dragna af oxar, (se ἀλοάω) Mc. 3: 12, Lc. 3: 17.

ἀλώπηξ, εκος, ἡ (stam oviss) räf Mt. 8: 20, Lc. 9: 58; äfn *trop.* om en listig, förslagen menniska Lc. 13: 32.

ἅλωσις, εως, ἡ (ἁλίσκομαι, ἁλώσομαι tagas, fångas) tagande, fångande, fångst 2 Petr. 2: 12.

ἅμα, *adv. samt*, tillika Act. 24: 26 *al.*, tillsamman, samt- och synnerligen Rom. 3: 12, ἅμα σύν τινι 1 Thess. 4: 17 una cum quo, tillsammans l. tillika med ngn; ss. *præpos.* med *dat.* tillika med, jemte Mt. 13: 29, ἅμα πρωΐ Mt. 20: 1 i dagningen, gryningen.

ἀμαθής, ές (ἀ 1, μανθάνω, ἔμαθον) s. *icke lärt* ngt, olärd, okunnig 2 Petr. 3: 16 (emedan dem fattades insigt i den gudomliga sanningen).

ἀμαράντινος, ον (följ.) egentl. *af amaranth;* sedan = följ. 1 Petr. 5: 4.

ἀμάραντος, ον (ἀ 1, μαραίνω) *oförvissnelig* 1 Petr. 5: 4; ὁ ἀμ. amaranth (en oförvissnelig blomma) fkmr ej i N. T.

ἁμαρτάνω, ήσω oftare ήσομαι, ηκα, ησα oftare ἥμαρτον (stam ἁμάρτω, genom episka formen för aor. 2 ἤμβροτον beslägtad med ἀμείρω göra odelaktig, beröfva sin andel) *blifva lottlös*, utan andel, gå miste om, icke uppnå eller träffa, förfela (målet), misstaga sig, förgå sig, begå felsteg, fela, synda, försynda sig Mt. 18: 15 *al.*; ἁμαρτάνειν ἁμαρτίαν 1 Joh. 5: 16 begå en synd.

ἁμάρτημα, ατος, τό (fgde i *perf. pass.* ἡμάρτημαι) det som blifvit feladt, syndadt, synd Mc. 3: 28 *al.*

ἁμαρτία, ας, ἡ (ἥμαρτον aor. 2 till ἁμαρτάνω) eg. *lottlöshet*, misstag, fel; deraf synd Mt. 3: 6 *al.*, tillstånd af synd, syndaktighet 2 Cor. 5: 21 *abstr. pro concreto* (på sednare stället); τὸ σῶμα τῆς ἁμ. Rom. 6: 6 den syndens princip tillhörande kroppen, den af synden beherrskade kpn (en sådan kp har den gla mskn och dna σῶμα skall genom medkorsfästningen förstöras, tillintetgöras); emellan ἁμ. ἔχειν 1 Joh. 1: 8 och ἁμ. ποιεῖν 1 Joh. 3: 9 är den skillnad, att vid det förra (svaghetssynd) känner den pånyttfödde sig lidande och på ett främmande gebiet (det är som han fölle i eld l. vatten), vid det sednare (uppsåtlig synd) åter känner den opånyttfödde sig görande och liksom i sitt element (han lefver i synden som fisken i vattnet); ἁμ. πρὸς θάνατον 1 Joh. 5: 16 synd till döds, dödssynd = synd emot den H. Ande Mt. 12: 31 (denna synd kan blott begås af dem, hka en gång kommit från döden till lifvet, alltså af omvända, troende själar och utgör icke blott en enda enstaka synd, utan ett helt tillstånd af återfall i otro, verldskärlek och kärleks-

löshet emot Gud och nästan — jfr ock Hebr. 6: 3—6, 2 Petr. 2: 20. 21).

ἀμάρτυρος, ον (*ἀ* 1, *μάρτυς*) *obevittnad*, utan vittnesbörd Act. 14: 17.

† *ἁμαρτωλός, ή, όν* (*ἁμαρτία*) syndaktig, syndig, Mc. 8: 38 *al.; substant.* syndare, synderska (i synn. *in puncto sexto*, otuktig) Mt. 9: 10 *al.; οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμ.* Gal. 2: 15 icke från hedningar (genom hednisk härkomst) syndare, (hedningarne betraktades neml. af Judarne ss. *ἁμ.* och *ἄδικοι*, emedan de voro *ἄνομοι* och *ἄθεοι*, och från denna nationalt-theokratiska synpunkt säger Paul. *ἐξ ἐθνῶν ἁμ.* = födda hedningar och ss. sådana syndare ss. alla hedningar äro, emedan de icke hafva l. hålla lagen).

ἄμαχος, ον (*ἀ* 1, *μάχη*) s. *icke strider*, fridsam 1 Tim. 3: 3, Tit. 3: 2.

ἀμάω, ησα (*ἅμα*) *sammanfatta*, samla tillhopa (en mängd sädesstrån med ena handen, för att afhugga dem med skäran i den andra), afmeja och inberga (om säd) Jac. 5: 4.

ἀμέθυστος, ον (*ἀ* 1, *μεθύσκω*) eg. *icke drucken*, verkande mot rus, russtillande — *amethist*, en ädelsten genomskinlig, mest violettblå, i sexsidig chrystallform (ansågs skydda mot rus, hf namnet) Apoc. 21: 20.

ἀμελέω, ήσω, ησα (*ἀ* 1, *μέλει*) *vara obekymrad*, icke bry sig om, vårdslösa, försumma, underlåta *τινός* ngt 1 Tim. 1: 14 *al.*, med *infin.* (t. r.) 2 Petr. 1: 12 (*Tisch. Cod. Sin.* har *μελλήσω*), *absol.* Mt. 22: 5 (*scil. τούτου*).

ἄμεμπτος, ον (*ἀ* 1, *μέμφομαι*) *otadlig*, oklanderlig, oförvitlig, ostrafflig Lc. 1: 6 *al.*; står *prolept.* 1 Thess. 3: 10 så att de skola vara oklanderliga l. oförvitliga.

ἀμέμπτως, adv. (af fgde) oklanderligt, oförvitligt 1 Thess. 2: 10 (sammanfattar de begge föregde adverb., så att det utmärker det pligtenliga både emot Gud och mskr), 5: 23.

ἀμέριμνος, ον (*ἀ* 1, *μέριμνα*) *sorglös* l. -fri, obekymrad, utan bekymmer *ποιεῖν τινα ἀμ.* Mt. 28: 14 sätta ngn utom allt bekymmer; fkmr äfn 1 Cor. 7: 32.

ἀμετάθετος, ον (*ἀ* 1, *μετατίθημι*) *oflyttbar*, orubblig, oföränderlig; *τὸ ἀμ. τινος* Hebr. 6: 17 det oföränderliga i ngt, äfn Hebr. 6: 18 (på det att genom 2 oföränderliga ting, neml. ordet och eden, o. s. v.).

ἀμετακίνητος, ον (*ἀ* 1, *μετακινέω* omställa, omflytta af *μετά, κινέω*) orubblig, orörlig 1 Cor. 15: 58.

ἀμεταμέλητος, ον (*ἀ* 1, *μεταμέλει* se *μεταμέλομαι*) *ej ångrad*, ej att ångra *σωτηρία* 2 Cor. 7: 10; icke underkastad ngt tillbakatagande, oåterkallelig Rom. 11: 29.

ἀμετανόητος, ον (*ἀ* 1, *μετανοέω*) *obotfärdig* Rom. 2: 5.

ἄμετρος, ον (*ἀ* 1, *μέτρον*) *utan* tal och *mått*, omätlig, gränslös, *εἰς τὰ ἄμ.* 2 Cor. 10: 13. 15 i det oändliga, i oändlighet, utan tal och mått.

ἀμήν, adv. (אָמֵן sanning) i sanning, sannerligen = *ἀληθῶς* l. *ἐπ᾽ ἀληθείας* (i början af meningar, hvarvid det ofta upprepas till förstärkning) Mt. 5: 18 *al.*, *subst. ὁ ἀμήν* Apoc. 3: 14 liks. den sannfärdige = HERran; amen, ske alltså! (i slutet af talet) Rom. 1: 25 *al.*, 1 Cor. 14: 16 har afs. på den seden, som från Judiska synagogan öfvergick till den christna kyrkan, att åhörarne efter slutet af en offentlig bön uttryckte sin tillförsigt om bönhörelse med amen; härpå syftas äfn 2 Cor. 1: 20 genom Honom (Christus) eger amen rum d. ä. genom Christus kan till Guds löfte sägas amen; med *τὸ ἀμήν* betecknas alltså den *subjectiva* vissheten, trosvissheten, liks. med *τὸ ναί* förut den *object.* gifna vissheten.

ἀμήτωρ, ορος, ὁ, ἡ, (*ἀ* 1, *μήτηρ*) *utan moder*, af obekant moder Hebr. 7: 3.

ἀμίαντος, ον (*ἀ* 1, *μιαίνω*) obesmittad, obefläckad Hebr. 7: 26 *al.*, nyttjas l. c. *metaphor.*

Ἀμιναδάβ, ὁ indecl. (עַמִּי mitt folk, נָדִיב furste) *Aminadab*, Arams son Mt. 1: 4 *(bis)*.

ἄμμος, ου, ἡ sand Mt. 7: 26; bild af en oräknelig mängd ss. Rom. 9: 27 *al.*

ἀμνός, οῦ, ὁ (brukl. *nomin.* till *genit. ἀρνός* o. s. v. hkt se) lamm Joh. 1: 29. 36 *al.; denna* bild af oskuld (1 Petr. 1: 19) och tålamod (Act. 8: 32), lånad från Es. 53: 7, nyttjas om Christus (liks. den H. Ande förekommer under bilden af en dufva); *ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ* Joh. 1: 29. 36 är alltså JEs. Chr. som påtog sig verldens synder och ss. ett offerlamm led döden för dem; (andra mena, att man rättare tager det så, att Han renade verlden från dess förut varande befläckelse; ty offringen af ett lamm hos Judarne, s. var förebild för det rätta offerlammet, egde icke så mycket rum till försoning, till utplånande af straff, som fastmer till rening från en förut skedd befläckelse).

ἀμοιβή, ῆς, ἡ (ἀμείβω besl. med moveo, muto, vexla, utvexla, utbyta — lika mot lika, återgälda, vedergälla) återskänk, vedergällning, ἀμ. ἀποδιδόναι τινί 1 Tim. 5: 4 lemna vedergällning åt ngn, vedergälla ngn (dgm neml. att enkorna uppfyllde sin moderliga pligt emot sina barn och barnbarn, skulle de bevisa sin tacksamhet emot sina föräldrar för deras omsorg om dem). *

ἄμπελος, ου, ἡ vinranka, vinstock, »vinträd» Mt. 26: 29 *al.*; se den herrliga målningen Joh. 15: 1 ff., der JEs. jemför sig sjelf med ett vinträd.

ἀμπελουργός, οῦ, ὁ (fgde l. följ., ἔργον) vingårdsarbetare, vingårdsman Lc. 13: 7. *

ἀμπελών, ῶνος, ὁ (ἄμπελος) ställe der vinrankor finnas, vinberg, »vingård» Mt. 20: 1 *al.*

Ἀμπλίας, ου, ὁ (*lat.*, sdr. af Ἀμπλίατος) *Amplias*, en christen i Rom, Rom. 16: 8. *

ἀμύνομαι, ἀμην (af ἀ 4 och μύνη värn, skyddsvärn, jfr munio och moenia) värna, afvärja, afvända, försvara Act. 7: 24; *anm.* act. icke brukl. i N. T., der *med.* har samma betydelse; hvaremot *med.* i profangr. betyder afvärja från sig, försvara sig emot, hämnas på ngn. *

ἀμφί, *præpos.* med 3:ne casus (besl. med ἄμφω, ambo, begge och utmärker, att ngt omgifver ett annat på *begge* l. *ömse* sidor, då deremot περί utmärker på *alla* sidor l. rundtomkring) *lat.* amb-, på *ömse sidor om*; *anm.* detta ord förekommer ss. *præpos.* mera i Ioniska och Episka dialecten, än den Attiska, i hvars ställe περί begagnas. — I N. T. finnes det ej i denna egenskap, men väl i sammansättningar.

ἀμφιβάλλω (fgde, βάλλω) *kasta* l. lägga *omkring* Mc. 1: 16 (neml. fiskarne), t. r. har *subst. conjug.* ἀμφίβληστρον, lägga ut not. *

ἀμφίβληστρον, ου, τό (fgde) det *hvarmed man lägger omkring ngt* — omkring kpn: klädnad; omkring fiskarne: nät, not Mt. 4: 18, (Mc. 1: 16).

ἀμφιέζω (ἕζω sätta) || följ. Lc. 12: 28 (*Tisch.*). *

ἀμφιέννυμι, εσα; εσμαι (ἕννυμι, stamform ἕω sätta, taga på, ikläda) pådraga, ikläda, kläda Mt. 11: 8, Lc. 7: 25; *metaphor.* smycka, pryda Mt. 6: 30, Lc. 12: 28.

Ἀμφίπολις, εως, ἡ (πόλις) *Amphipolis*, förut kallad ἐννέα ὁδοί (de nio vägarne), stad i Ö. Macedonien vid floden Strymon, som omgaf henne på båda sidor (ἀμφί, hf namnet); var en Athen. coloni och i Romarnes tid hufvudstad i *Macedonia prima* Act. 17: 1. *

ἄμφοδον, ου, τό = ἄμφοδος, ου, ἡ (ἀμφί, ὁδός) *kringväg* l. -gata, d. ä. gata som omgifver ett qvarter; i allm. gata, väg, gång; soml. (*Luther*) öfversätta det med vägskäl, skiljeväg Mc. 11: 4 (*väg på ömse sidor*). *

ἀμφότερος, α, ον (*compar.* af ἄμφω, ambo, begge) i N. T. blott i *plur.* beggedera, båda Mt. 9: 17 *al.*; τὰ ἀ. Eph. 2: 14 (neml. Judar och hedningar), Act. 23: 8 synes τὰ ἀ. besynnerligt, ty 3:ne saker nämnas förut, men de sammanfalla i 2 kathegorier 1:o) ἀνάστασις 2:o) ἄγγελος och πνεῦμα, ty πν. är logiskt underordnadt ἄγγελος (icke heller en engel, eller en ande i allmänhet).

ἀμώμητος, ον (ἀ 1, μωμητός tadlad, tadelvärd, *adj. vble* till *μωμάομαι* tadla), *otadlad*, oklanderlig (s. icke kan klandras) Phil. 2: 15, 2 Petr. 3: 14.

ἄμωμον, ου, τό *Amomum*, en Indisk krydda, cissus vitiginea Apoc. 18: 13. *

ἄμωμος, ον (ἀ 1, μῶμος) *tadelfri*, fläckfri, Hebr. 9: 14 *al.*, oförvitlig (*metaphor.*) Eph. 1: 4 *al.*

Ἀμών, ὁ *indecl.* (אָמוֹן sannfärdig) *Amon*, Manasses son Mt. 1: 10 (*bis*), *Tisch.* har Ἀμώς.

Ἀμώς, ὁ *indecl.* (אָמֹץ stark, mäktig) *Amos*, fkmr Lc. 3: 25. *

ἄν, *modaladverb*, gifver satsen i allmänhet en prägel af obestämdhet, ovisshet, tvifvel, en blott förmodan l. möjlighet; står understundom vid *indicat.* och *imperat.*, men oftare vid *conjunct.* och *optat.* (och infinitivus), hkas betydelse det dels modificerar, dels förstärker. Det öfversättes med: kan, kunde, skulle, nästan, rätt, tänker jag, kanske. Från *conjunct.* ἄν = ἐάν skiljer det sig derigenom, att det aldrig börjar satsen. — *Sæpissime.*

ἄν, *conj.* = ἐάν || Joh. 13: 20; 20: 23.

ἀνά, *præpos.* med *accus.* (samstam. med ἄναξ herrskare och utmärker eg. ett varande *öfver*, ofvan, öfverallt, utsträckning öfver rummet) på, uppå; ἀ. μέσον τοῦ σίτου Mt. 13: 25 öfverallt midt i hvetet, ἀ. μέσον τῶν ὁρίων Mc. 7: 31 (se μέσος), ἀ. μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ 1 Cor. 6: 5 (se μέσος), ἀ. μέσον τοῦ θρόνου Apoc. 7: 17 midt i thronen; *distribut.* ἀ. δηνάριον Mt. 20: 9 hvar sin denar, ἀ. δύο μετρητάς Joh. 2: 6 två mått hvarje, ἀ. πτέρυγας ἕξ Apoc. 4: 8 sex och sex vingar l. sex vingar hvartdera, ἀ. δύο två och två, bini o. s. v.; *adverbialiter* ἀ. εἷς ἕκαστος Apoc. 21: 21 hvarenda en för sig. — I samman-

sättningar: upp (högt), på, åter, tillbaka (se *ἀνατίθημι*).

ἀναβαθμός, οῦ, ὁ (följ.) det hvarpå man *uppstiger*, trappsteg Act. 21: 35. 40 de trappsteg (den trappa), som ledde ifrån templet upp till borgen *Antonia* [se *Ἱεροσόλυμα* a)].

ἀναβαίνω, βήσομαι, βέβηκα, ἔβην, imperat. ἀνάβα Apoc. 4: 1 (*ἀνά, βαίνω* stiga) *stiga* l. gå upp (från lägre orter till högre,)(*καταβαίνω*) Mt. 3: 16 *al.*, Act. 18: 22 nyttjas det *absol.* om resa till Jerusalem; stiga upp i l. på *εἰς τὸ ὄρος* Mt. 5: 1, Mc. 3: 13, *ἐπὶ τὸ δῶμα* Lc. 5: 19 på taket, *ἐπὶ δένδρον* Lc. 19: 4 i ett träd, *εἰς τὸ πλοῖον* Mt. 15: 39, Mc. 6: 51 i skeppet, *ἐπὶ τὴν καρδίαν τινός* Act. 7: 23, 1 Cor. 2: 9 i ngns hjerta l. sinne עָלָה עַל לֵב פּי venit cui in mentem, det rinner ngn i sinnet l. hågen; gå upp (om frön), uppväxa Mt. 13: 7 *al.*; komma upp (om fiskar s. uppmetas) Mt. 17: 27; *ἀ.* och *καταβαίνειν* Joh. 1: 52, hvarmed menas Christi oafbrutna gemenskap med himlen.

ἀναβάλλω; εβαλόμην (*βάλλω*) *kasta uppåt* i höjden; *metaphor. skjuta upp*, uppskjuta, fördröja; i N. T. i *med. τινά* Act. 24: 22 ampliare qm, ajournera, uppskjuta ngns sak.

ἀναβιβάζω, εβίβασα (*βιβάζω* låta gå, föra åstad) låta uppgå l. uppstiga, uppdraga (ur hafvet på land) Mt. 13: 48.

ἀναβλέπω, εψα (*βλέπω*) se *uppåt*, upp Mc. 8: 24, Lc. 21: 1, *εἴς τινα* och *τι* på ngn l. ngt Mt. 14: 19 *al.*; *se åter*, återfå sin syn dels ifrån att hafva varit blindfödd Joh. 9: 11, 15: 18 (få synförmåga), dels ifrån att efter födelsen hafva mistat sin syn Mt. 11: 5 *al.*

ἀνάβλεψις, εως, ἡ (fgde) *synens återfående*, synförmåga Lc. 4: 19.

ἀναβοάω, ησα (*βοάω*) *ropa upp*, l. högt, skrika till, upphäfva ett skri Mt. 27: 46 *al.*

ἀναβολή, ῆς, ἡ (*ἀναβάλλω*) *uppskjutande*, uppskof, dröjsmål Act. 25: 17.

ἀνάγαιον, ου, τό (*ἀνά, γῆ*) hvad som är ofvan jord)(*κατάγειος*; öfra våningen i ett hus, öfverrum = *ὑπερῷον* hkt se, matsal Mc. 14: 15, Lc. 22: 12; skrifves äfn *ἀνώγαιον, ἀνώγεον, ἀνώγεων* och *ἀνάγεον*.

ἀναγγέλλω, ελῶ, ειλα; έλην (*ἀνά, ἀγγέλλω*) eg. *återberätta*, förkunna tillbaka Act. 14: 27 *al.*; i allmänhet berätta, förtälja, förkunna Mc. 5: 14 *al.*, göra bekant, lära, förklara *τινί τι* och *περί τινος* Joh. 4: 25 *al.*

† *ἀναγεννάω, ησα; ημαι* (*γεννάω*) afla, föda på nytt 1 Petr. 1: 3. 23.

ἀναγινώσκω, έγνωσα, έγνων; εγνώσθην (*γινώσκω*) eg. *återkänna*, känna igen, agnosco; noga känna, taga noga kännedom om, läsa Mt. 12: 3. 5 *al.*, föreläsa Lc. 4: 16 *al.* (denna bemärkelse fkmr oftast).

ἀναγκάζω, ασα; άσθην (*ἀνάγκη*) tvinga, nödga, drifva på Mt. 14: 22 *al.*, genom föreställningar beveka, genom exempel verka på l. drifva till Gal. 2: 14.

ἀναγκαῖος, α, ον (*ἀνάγκη*) tvingande, nödvändig 1 Cor. 12: 22 *al.*; blodsförvandt, necessarius, förtrogen Act. 10: 24; *neutr. scil. ἐστι* = *ἀνάγκη ἐστίν* Act. 13: 46, Hebr. 8: 3; *compar. ἀναγκαιότερος* Phil. 1: 24.

ἀναγκαστῶς, adv. (af *ἀναγκαστός* tvingad, *adj. vble* af *ἀναγκάζω*) af tvång 1 Petr. 5: 2 (utmärker en verksamhet inom församlingen, som uppkommer af endast yttre driffjädrar).

ἀνάγκη, ης, ἡ (besl. med *ἄγχω*, ango, *ängsla*) angustiæ, *ångest*, trångmål, nöd, tvång, nödvändighet; *ἀν. ἐστίν* det är tvång, nödvändigt, man nödgas, måste, äfn utan *ἐστίν* Hebr. 9: 23, *ἀν. ἔχω* 1 Cor. 7: 37 jag har behof af, måste, nödgas; *ἐξ ἀνάγκης* 2 Cor. 9: 7, Hebr. 7: 12 af tvång, nödvändigt, *ὡς κατὰ ἀνάγκην* Phil. 14 ss. af tvång (så att det synes ss. aftvingadt); vedermöda Lc. 21: 23 *al.*, *ἐνεστῶσα ἀ.* 1 Cor. 7: 26 dolores Messiæ. חֶבְלֵי מָשִׁיחַ (s. skulle föregå yttersta domen).

ἀναγνωρίζω; ίσθην (*γνωρίζω*) *igenkänna*, *pass.* låta igenkänna sig af, gifva sig tillkänna för ngn *τινί* Act. 7: 13.

ἀνάγνωσις, εως, ἡ (*ἀναγινώσκω*) läsning, föreläsning Act. 13: 15, 2 Cor. 3: 14; äfn 1 Tim. 4: 13 (neml. af den heliga skrift).

ἀνάγω, ήγαγον; ήχθην (*ἀνά, ἄγω*) 1:o) *föra upp*, uppåt, i höjden, uppföra Mt. 4: 1 (fr. den lägre liggande Jordan-ängden till den högre liggande Juda-öknen), äfn Lc. 2: 22. 2:o) *föra uppåt* sjön, i den höga sjön; *pass.* föras uppåt, lägga ut i öppna sjön, lyfta ankar, segla ut (vehi, ferri in altum, ty hafvet tyckes höja sig för den som står på stranden) Lc. 8: 22 *al.*)(*κατάγεσθαι* föras nedåt, segla l. komma i hamn (jfr *ἀνα-*

βαίνω och καταβαίνω om resor till lands). 3:o) *föra upp* (neml. på altaret) d. ä. frambära θυσίαν Act. 7: 41 offer, offra, fira l. begå en offerfest; Act. 12: 4 föra upp på den upphöjda platsen, der domarestolen stod (Joh. 19: 13), framställa ngn för folket för att offentl. öfver honom fälla dödsdomen. 4:o) *åter-* l. *hemföra*, hkn betydelse ordet anses ega Act. 16: 34, men der kan ännu bättre den vanliga användas: föra upp (neml. från fängelset, ty fångvaktarens boning låg trol. öfver fängelset); *hämta upp* (ifrån de döda) Rom. 10: 7, föra upp ifrån de döda (till sig) Hebr. 13: 20.

ἀναδείκνυμι och -νύω, ἔδειξα (δείκνυμι) *upp-*, före-, fram*visa*, utvisa, tillkännagifva Act. 1: 25, offentl. förklara för, utnämna Lc. 10: 1.

ἀνάδειξις, εως, ἡ (fgde) uppvisande, förklarande för; (offentl.) framträdande Lc. 1: 80.

ἀναδέχομαι, εδεξάμην (δέχομαι) *upp-* l. emot*taga* (neml. ss. gäst) Act. 28: 7, emottaga, undfå Hebr. 11: 17.

ἀναδίδωμι, ἔδων (δίδωμι) *upp-* l. åter*gifva*, gifva l. lemna ifrån sig Act. 23: 33.

ἀναζάω, ἔζησα (ζάω) *lefva upp* l. åter, återvända i lifvet, blifva lefvande säges *trop.* om den förlorade sonen Lc. 15: 24. 32, och om synden Rom. 7: 9 (lefde upp, fick lif).

ἀναζητέω, εζήτησα (ζητέω) *söka upp* l. efter Lc. 2: 44 (45), Act. 11: 25.

ἀναζώννυμι; εζωσάμην (ζώννυμι) *gördla*, skörta *upp*; *med.* τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν 1 Petr. 1: 13 skörten upp på eder edert sinnes länder d. ä. hållen eder färdiga, rusten eder till i andligt afseende (bilden är tagen af dem, s. ämna vandra, springa o. s. v. hka för att vara desto mer obehindrade, uppskörta sin klädnad — detta gäller i synn. Österländningarne med sina vida fotsida mantlar — här åsyftas den andliga beredskapen och raskheten).

ἀναζωπυρέω (ζωπυρέω upplifva elden af ζώπυρος eldupplifvande -ζῶος lefde, πῦρ- df ζώπυρον glödande kol, äfn blåsbelg) *åter uppblåsa* l. upptända 2 Tim. 1: 6.

ἀναθάλλω, αλον (θάλλω blomstra, grönska) blomstra, grönska upp, åter (ss. ett träd l. fält, som varit förvissnadt och åter slagit ut), *återuppblomstra* (i välstånd), åter komma i blomstrande tillstånd Phil. 4: 10.

ἀνάθεμα, ατος, τό eg. = ἀνάθημα tempelskänk; redan i G. T. betyder detta ord (hvarmed LXX öfversätta חֵרֶם t. ex. Levit. 27: 28. 29) ngt åt Gud helgadt och sål. undandraget det allmänna bruket; derföre användes ordet om allt, som på gudomlig befallning var helgadt åt död och undergång = det förbannade; men äfn en till offentlig vanära och förbannelse utställd l. ur församlingen utstött och sål. åt förderfvet prisgifven mska = förbannad ἀπὸ τοῦ Χοῦ Rom. 9: 3 bort ifrån Chr., skild ifrån honom; ἀν. Ἰησοῦς 1 Cor. 12: 3 förbannad (*sc.* ἐστιν) är JEsus; ἀν. ἔστω Gal. 1: 8. 9 och ἤτω 1 Cor. 16: 22 så vare l. skall han vara hemfallen åt förderfvet (neml. det eviga ἀπώλεια).

ἀναθεματίζω, ισα (fgde) göra till anathema, förbanna (*sc.* ἑαυτόν) sig Mc. 14: 71, ἀν. ἑαυτόν Act. 23: 12 önska öfr sig förbannelse, ἀναθέματι ἀν. ἑαυτόν v. 14 högtidligen förbanna sig på att med *infin.*, likså v. 21 (dock utan ἀναθέματι).

ἀναθεωρέω (θεωρέω) *åter* l. å nyo *bese*, betrakta, deraf noga betrakta (med ögonen) Act. 17: 23, (med sinnet) Hebr. 13: 7.

ἀνάθημα, ατος, τό (ἀνατίθημι) eg. det *uppsatta*, upphängda, tempelskänk, smycke, prydnad Lc. 21: 5.

ἀναίδεια, ας, ἡ (ἀναιδής oförskämd, skamlös af ἀ 1, αἰδώς) *skamlöshet*, oförskämdhet, efterhängsenhet Lc. 11: 8.

ἀναίρεσις, εως, ἡ (följ.) afdagatagande, mord Act. 8: 1.

ἀναιρέω, ήσω, εἷλον och εἷλα, εἵλατε Act. 2: 23; ειλόμην och ειλάμην, εἵλατο Act. 7: 21, ῃρέθην (αἱρέω) = נָשָׂא tollo 1:o) *taga upp* 2:o) taga på sig 3:o) taga bort, upphäfva, afskaffa Hebr. 10: 9, rödja ur vägen, döda Mt. 2: 16 *al.* — I N. T. blott brukl. i 3:dje bemärkelsen, utom Act. 7: 21, der det betyder taga upp (eg. ett utsatt barn), antaga i barns ställe, adoptera.

ἀναίτιος, ον (ἀ 1, αἰτία) *utan skuld*, skuldlös, oskyldig Mt. 12: 5. 7.

ἀνακαθίζω, ισα (καθίζω) *uppsätta*, uppresa — *intrans.* = *med.* sätta l. resa sig upp Lc. 7: 15. Act. 9: 40.

ἀνακαινίζω (καινίζω göra ny, förnya af καινός) *återförnya* εἰς μετάνοιαν Hebr. 6: 6 återföra till bättring. (Detta ställe Hebr. 6: 4—6, liks. 10: 26. 27, 2 Petr. 2: 20. 21, 1 Joh. 5: 16 syftar på »synd emot den H. Ande», hvarom Frälsaren sjelf talar Mt. 12: 31. 32, Mc. 3: 28. 29, Lc. 12: 10).

† *ἀνακαινόω* (*καινός*) *åter* göra *ny*, förnya, uppfriska 2 Cor. 4: 16 (emottager beständigt ny lifskraft och energi), Col. 3: 10 (som håller på att utvecklas, nyskapas).

† *ἀνακαίνωσις*, *εως*, *ἡ* (fgde) förnyelse, nyskapelse Rom. 12: 2, *ἀν. ἁγίου πνεύματος* Tit. 3: 5 den af den H. Ande verkade förnyelse (se *λοῦτρον*).

ἀνακαλύπτω; *υμμαι* (*καλύπτω*) *upptäcka*, borttaga täckelset, afhölja, afslöja, blotta *μὴ ἀν. ὅτι* 2 Cor. 3: 14 i det det icke upptäckes (förblifr Judarne fördoldt) att; *ἀνακεκαλ. προςώπῳ* v. 18 med blottadt l. afslöjadt ansigte (ty genom omvändelsen till Christum har vår förut hämmade andliga åskådning blifvit fri och ostörd).

ἀνακάμπτω, *ἀμψω*, *αμψα* (*κάμπτω*) *böja uppåt*, *tillbaka*; *intr.* böja sig tillbaka, vända om, återvända Mt. 2: 12 *al.*

ἀνάκειμαι (*κεῖμαι*) *ligga uppe* l. framme, vara uppställd, framlagd till åskådande o. s. v. Mc. 5: 40 i äldre editioner; annars i N. T. ligga till bords (liks. *tillbaka*, tillbakalutad), accumbere mensis, i den class. grek. *κατακεῖσθαι* (hkt se) Mt. 9; 10 *al.*, *ἀν. ἐν τῷ κόλπῳ τινός* Joh. 13: 23 ligga i ngns sköte d. v. s. höger om ngn (utom det att det utmärker stor förtrolighet) -— se *κόλπος*.

ἀνακεφαλαιόω (*κεφαλαιόω*) *recapitulera*, upprepa hufvudpunkterna, summariskt upprepa, sammanfatta Rom. 13: 9; åter sammanfatta för sig, sibi summatim recolligere Eph. 1: 10.

ἀνακλίνω, *ινῶ*, *ινα*; *ιθήσομαι*, *ίθην* (*κλίνω*) *luta* l. böja *tillbaka* l. -till, lägga ned Lc. 2: 7, låta lägga sig ned l. taga plats (vid ett bord) Mc. 6: 39 *al.*; *pass.* lägga sig l. ligga till bords Mt. 8: 11 *al.*

ἀνακόπτω, *έκοψα* (*κόπτω*) *slå*, stöta, drifva *tillbaka*, hejda, hindra Gal. 5: 7; *Tisch. Con. Sin.* och de bättre editionerna hafva *ἐνέκοψε*.

ἀνακράζω (*κράζω*) *uppskrika*, ropa högt, skrika till Mc. 1: 23 *al.*

ἀνακρίνω, *ινα*; *ίθην* (*κρίνω*) anställa en undersökning, undersöka, pröfva Act. 17: 11, *μηδὲν ἀν.* 1 Cor. 10: 25. 27 ingenting undersökande d. ä. utan att företaga ngn undersökning (neml. huruvida köttstycken voro offerkött l. icke); utforska, förhöra Lc. 23: 14 *al.*, bedömma 1 Cor. 2: 14. 15 »den andlige bedömmer allt (som tillhör anden), men bedömmes sjelf af ingen (som icke är andlig)» *al.*

ἀνάκρισις, *εως*, *ἡ* (fgde) undersökning, ransakning Act. 25: 26.

ἀνακυλίω; *κεκύλισμαι* (*κυλίω*) *vältra uppåt*, tillbaka; står hos *Tisch. Cod. Sin.* Mc. 16: 4 i st. för *ἀποκυλίω.*

ἀνακύπτω, *έκυψα* (*κύπτω*) *böja sig uppåt* l. tillbaka, uppresa l. räta sig Lc. 13: 11, resa upp hufvudet (Joh. 8: 7. 10), *metaph.* animum ex tristitia resumere, repa sig, fatta mod Lc. 21: 28.

ἀναλαμβάνω, *ἔλαβον*; *ελήφθην*, *ελήμφθην Tisch.* Mc. 16: 19, 1 Tim. 3: 16 (*λαμβάνω*) *taga upp* (från marken för att bära i procession) Act. 7: 43, lyfta upp, upptaga Mc. 16: 19 (till himlen), taga upp (i ett skepp) Act. 20: 24; taga med sig (på en resa) Act. 20: 13. 14, 23: 31, 2 Tim. 4: 11, taga på sig, bära; taga upp (vapen), taga på sig, gripa till Eph. 6: 13. 16; *ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ* 1 Tim. 3: 16 han har blifvit upptagen i herrligheten och befinner sig der (ss. sittande på Guds högra hand).

ἀνάλημψις l. *λῆψις*, *εως*, *ἡ* (fgde) upptagande; säges om Frälsarens upptagande till himlen Lc. 9: 51.

ἀναλίσκω, *αλώσω*, *ήλωσα*; *ηλώθην* (*ἁλίσκομαι*, s. sammanhänger med *αἱρέω* genom detta verbs *aor.* *εἷλον* och betyder tagas, fångas) *taga upp*, använda, förbruka, förtära, göra ända på, förstöra Lc. 9: 54 *al.*, utrota, tillintetgöra, döda (det andliga l. christliga lifvet) Gal. 5: 15.

ἀναλογία, *ας*, *ἡ* (*ἀναλογέω* stå i riktigt förhållande till en sak, vara motsvarande, af *ἀνάλογος* proportionerlig, af *ἀνὰ λόγον* efter förhållande, i proportion) riktigt förhållande, proportion; *κατὰ τὴν ἀν. τῆς πίστεως* Rom. 12: 6 enligt förhållandet af hans tro, i förhållande till hans tro (= *μέτρον* i 3 vers.).

ἀναλογίζομαι, *ισάμην* (*λογίζομαι*) för sig öfverräkna, beräkna, bedömma, uppskatta Hebr. 12: 3.

ἄναλος, *ον* (*ἀ* 1, *ἅλς ὁ*) *osaltad*, osalt; *γίνεσθαι ἄν.* förlora sältan Mc. 9: 50.

ἀνάλυσις, *εως*, *ἡ* (följ.) eg. *upplösning*, förlossning, befrielse; äfn afresa, uppbrott 2 Tim. 4: 6 (om döden).

ἀναλύω, *έλυσα* (*λύω*) *upplösa*, *τὴν ἄγκυραν* l. *abs.* lossa ankaret l. skeppet, lyfta ankar, afsegla; df bryta upp, begifva sig åstad Lc. 12: 36; äfn om skilsmessan från lifvet, skiljas hädan Phil. 1: 23.

ἀναμάρτητος, *ον* (*ἀ* 1, *ἁμαρτάνω*) s. *icke har syndat*, synd- l. skuldfri, oskyldig Joh. 8: 7.

ἀναμένω (*μένω*) *vänta på*, invänta, afbida 1 Thess. 1: 10.

ἀναμιμνήσκω, μνήσω; εμνήσθην (μιμνήσκω) *åter-påminna*, återkalla i minnet, erinra τινά τι 1 Cor. 4: 17 ngn om ngt med *accus.* och *infin.* upp- l. förmana 2 Tim. 1: 6; *med.* och *pass.* erinra sig τι ngt 2 Cor. 7: 15, Hebr. 10: 32, Mc. 11: 21 (*scil.* ταῦτα), Mc. 14: 72 (der likväl soml. edit. hafva τοῦ ῥήματος).

ἀνάμνησις, εως, ἡ (fgde) erinran, hågkomst, åminnelse Lc. 22: 19 *al.* εἰς τὴν ἐμὴν ἀν. l. c. *al.* till ett minne af mig l. min död.

ἀνανεόω (νεόω göra ny, νέος) förnya; *pass.* Eph. 4: 23.

ἀνανήφω, νηψα (νήφω) *åter blifva nykter*, komma till besinning; ἀν. ἐκ τοῦ διαβόλου παγίδος 2 Tim. 2: 26 ∾ åter blifva nykter och räddas l. befrias ur djefvulens snara.

Ἀνανίας, α, ὁ (עֲנַנְיָה den Jeh. betäcker = beskyddar עָנַן; äfn חֲנַנְיָה Jeh. är nådig) *Ananias* 1:o) En christen i Jerusalem, man till Sapphira. Han sålde sin egendom till församlingens bästa, men undanhöll en del af köpeskillingen, och blef för detta sitt bedrägeri strängeligen tilltalad af Petrus, hvarpå han, liksom straxt derefter hans medbrottsliga hustru, plötsligen föll ned död Act. 5: 1 ff. 2:o) En lärjunge i Damascus, som återgaf Paulus synen och döpte honom Act. 9: 10 ff. 3:o) En öfversteprest Act. 23: 2, 24: 1.

ἀναντίῤῥητος, ον (ἀ 1, ἀντί, ῥητός *adj. vble* till φημί) *oemotsäglig* Act. 19: 36.

ἀναντιῤῥήτως, *adv.* (af fgde) utan motsägelse Act. 10: 29.

ἀνάξιος, ον (ἀ 1 ἄξιος) *ovärdig* 1 Cor. 6: 2 κριτηρίων ἐλαχίστων att bestiga ganska ringa domstolar.

ἀναξίως, *adv.* (af fgde) ovärdigt, på ett ovärdigt sätt 1 Cor. 11: 27. 29.

ἀνάπαυσις, εως, ἡ (följ.) vederqvickelse, hvila, ro Mt. 11: 29 *al.*, äfn hviloplats Mt. 12: 43, Lc. 11: 24.

ἀναπαύω, παύσω, ἔπαυσα; πέπαυμαι, επαυσάμην, παήσονται *Tisch.* Apoc. 14: 13 för ἀναπαύσωνται (παύω) *låta ngn hvila upp* l. ut, *trop.* vederqvicka Mt. 11: 28 *al.; pass.* 2 Cor. 7: 13, Phil. 7; *med.* hvila upp sig l. ut i kpsligt l. andligt afseende Mt. 26: 45 *al.*, ἐπί τινα 1 Petr. 4: 14 (= ἐπαναπ. Lc. 10: 6) hvila öfr l. på ngn (dermed betecknas Andens hvilande hos de trogna ss. en dem beherrskande makt, under hkn de stå).

ἀναπείθω (πείθω) öfvertala l. -tyga, förmå, förföra, förleda med *infin.* Act. 18: 13.

ἀναπέμπω, ἔπεμψα (πέμπω) *skicka upp*, bort, åstad Lc. 23: 7. 15, Act. 25: 21, *tillbaka* Lc. 23: 11, Phil. 11.

ἀναπηδάω, ησα (πηδάω springa, hoppa, besl. med ποῦς pes) *springa*, hoppa *upp.* || ἀναστάς Mc. 10: 50.

ἀνάπηρος, ον (πηρός förlamad, skadad, lidande af πάσχω) *lytt*, stympad, krympling, bräcklig Lc. 14: 13. 21.

ἀναπίπτω, ἔπεσον l. ἔπεσα; επεσάμην (πίπτω) *falla tillbaka*, lägga sig tillbaka, ned, till bords (hör till sednare grekiskan) Mt. 15: 35 *al.*

ἀναπληρόω, ωσα; ώθην (πληρόω) *uppfylla* a) göra full l. fulltalig τὰς ἁμαρτίας 1 Thess. 2: 16 göra det för synderna bestämda måttet fulltaligt, göra syndamåttet fullt. b) h. och h. iakttaga l. fullgöra τὸν νόμον Gal. 6: 2. c) intaga τόπον τινός 1 Cor. 14: 16. d) bekräfta genom utgången Mt. 13: 14. e) ersätta 1 Cor. 16: 17, ἵνα ἀν. τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς μὲ λειτουργίας Phil. 2: 30 på det han måtte ersätta eder brist uti hjelpsändningen till mig d. ä. på det han (genom sin närvaro) måtte lemna ersättning derför, att J icke voren med vid undsättningens öfverlemnande till mig.

ἀναπολόγητος, ον (ἀ 1, ἀπολογέομαι) *oursäktlig*, utan ursäkt Rom. 1: 20, 2: 1.

ἀναπτύσσω, υξα (πτύσσω) *uppveckla*, upprulla, uppslå, öppna; säges om uppvecklingen af en bokrulle Lc. 4: 17.

ἀνάπτω, ἧψα; ἥφθην (ἅπτω) eg. *på-* l. vid*häfta*, tända upp l. på πυράν Act. 28: 2 ett bål, antända ὕλην Jac. 3: 5 en skog; *pass.* Lc. 12: 49 an- l. upptändas.

ἀναρίθμητος, ον (ἀ 1, ἀριθμητός *adj. vble* af ἀριθμέω, räknelig) *oräknelig* Hebr. 11: 12.

ἀνασείω (σείω) *skaka upp*, uppvigla Mc. 15: 11, Lc. 23: 5.

ἀνασκευάζω (σκευάζω packa) *åter packa in*, flytta, bortskaffa, borttaga, nedrifva, förstöra, förderfva Act. 15: 24.

ἀνασπάω, σπάσω; εσπάσθην (σπάω) *draga upp* Lc. 14: 5, Act. 11: 10.

ἀνάστασις, εως, ἡ (ἀνίστημι) eg. *uppstående*, uppståndelse från ett fall Lc. 2: 34, från de döda ἐκ νεκρῶν Lc. 20: 35 *al.*, i synn. de frommas och rättfärdigas till ett evigt lif Lc. 14: 14; Chr.

kallar sig sjelf så Joh. 11: 25 ss. den der uppväcker alla från de döda: »jag är uppståndelsen och lifvet» (han är sj. lifvet och, så vida lifvet segrar i striden öfver döden, är han ock uppståndelsen); *ἀν. ἡ πρώτη* Apoc. 20: 5. 6 den första uppståndelsen (JEsu blodvittnens och trognaste anhängares till deltagande i det 1000-åriga riket — den andra uppståndelsen fkmr Apoc. 20: 12. 13).

† *ἀναστατόω, ωσα* (*ἀνάστατος* uppstånden, uppskrämd, i uppror) = *ἀνάστατον ποιῶ* Act. 17: 6 *al.* bringa i uppror, uppvigla.

ἀνασταυρόω (*σταυρόω*) *åter* l. ånyo *korsfästa ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ* Hebr. 6: 6 sig sjelfvom d. ä. till sin egen skada, sitt eget förderf (*dat. incommodi*), l. hvad på dem beror (d. ä. till sinnelaget likna dem, som ropade: korkfäst! korsfäst!).

ἀναστενάζω, αξα (*στενάζω*) *sucka upp*, djupt, högt, höja en djup suck Mc. 8: 12.

ἀναστρέφω, έψω, εψα; *εστράφην* (*στρέφω*) *vända upp* (och ned), slå omkull Joh. 2: 15, *vända tillbaka* neml. *ἑαυτόν*, alltså skenbart *intrans.* vända åter, tillbaka, om Act. 5: 22, 15: 16; *med.* och *pass.* vända sig om, omkring (på ett ställe), vistas, uppehålla sig, versari Mt. 17: 22, 2 Cor. 1: 12, befinna sig *οὕτως* Hebr. 10: 33 i sådant läge, bete l. förhålla sig 1 Tim. 3: 15 *al.*, vandra *ἔν τινι* Eph. 2: 3 (der *ἐν οἷς* betyder: ibland hka, neml. olydnadens barn), *τὸν τῆς παροικίας χρόνον* 1 Petr. 1: 17 vandren eder främlingsskaps tid (se *παροικία*).

ἀναστροφή, ῆς, ἡ (fgde) eg. *omvändning*, vistande, vistelse, »umgängelse», lefnadssätt, vandel Gal. 1: 13 *al.*; *plur.* 2 Petr. 3: 11 (äfvens. *εὐσεβείας*) brukas för att utmärka dessa stycken i olika riktningar.

ἀνατάσσομαι, εταξάμην (*τάσσω*) *uppsätta* Lc. 1: 1, anordna, rangera.

ἀνατέλλω, τέταλκα, έτειλα (*τέλλω* bringa till målet *τέλος* = *τελέω*) låta framträda l. uppgå Mt. 5: 45, annars *intrans.* uppgå om sol, stjernor Mt. 4: 16 *al.*, äfn om HERren Hebr. 7: 14 exorior, härstamma.

ἀνατίθημι; *εθέμην* (*τίθημι*) upp-, på-, åter-, tillbakasätta; i N. T. i *med.* uppsätta l. -gifva, framlägga, berätta Act. 25: 14, Gal. 2: 2.

ἀνατολή, ῆς, ἡ (*ἀνατέλλω*) *uppgång*, i synn. solens, Apoc. 7: 2, 16: 12 (*plur.*), hmd betecknas det väderstreck, der solen går upp = öster, annars utan *ἡλίου* (vanl. i *plur.*) Ms. 8: 11 *al.*, *ἀπὸ ἀν.* Apoc. 21: 13 öster ifrån, i öster; Österland Mt. 2: 1. 2. 9 (*sing.* och *plur.*); *metaphor.* Christus, ss. verldens ljus, då *ἀνατολή* = *ἀνατέλλων abstr. pro concreto* Lc. 1: 78.

ἀνατρέπω (*τρέπω*) *vända upp*, kasta öfvända, förstöra, tillintetgöra 2 Tim. 2: 18, Tit. 1: 11.

ἀνατρέφω; *τέθραμμαι, εθρεψάμην, ετράφην* (*τρέφω*) *uppföda*, uppfostra Act. 7: 20 *al.*

ἀναφαίνω; *εφάνην* (*φαίνω*) upplysa, uppdaga, uppenbara; *pass.* blifva uppenbar, synlig, visa sig, fram- l. inträda Lc. 19: 11; *ἀναφαίνομαί τι* jag uppenbaras ngt, man visar mig ngt Act. 21: 3.

ἀναφέρω, ἤνεγκα, ἤνεγκον (*φέρω*) *uppbära*, uppföra, taga med sig; om offer: bära l. föra upp på altaret, frambära, offra, *ἀνενέγκαι θυσίας κ. τ. λ.* 1 Petr. 2: 5 till att frambära offer, Jac. 2: 21 föra upp *ἐπὶ θυσιαστήριον*, *ἀνενέγκας ἑαυτὸν* Hebr. 7: 27 då han frambar sig sj. (neml. till offer) d. ä. offrade sig sjelf, 1 Petr. 2: 24 ∾ »han s. sjelf (ss. offer) bar våra synder, i det han tog dem på sin kropp på korset» = han s. sjelf led på korset för våra synder; df lida, fördraga, bära *τὰς ἁμαρτίας τινός* 1 Petr. 2: 24, Hebr. 9: 28 försona ngns synder dgm att man sjelf ss. offer lider straffet för dem.

ἀναφωνέω, ησα (*φωνέω*) *ropa upp*, högt, till Lc. 1: 42.

ἀνάχυσις, εως, ἡ (*ἀναχέω* utgjuta af *ἀνά, χέω* gjuta) *utgjutning*, der vatten utgjutes och stadnar, sentina, pöl, puss, gyttja, dy, *trop. ἀν. τῆς ἀσωτίας* 1 Petr. 4: 4 liderlighetens dy.

ἀναχωρέω, ησα (*χωρέω*) vika, vända, draga sig tillbaka, undan, aflägsna sig Mt. 2: 12 *pluries.*

ἀνάψυξις, εως, ἡ (följ.) eg. *påblåsning*, svalka, upp- l. förfriskning, vederqvickelse Act. 3: 19.

ἀναψύχω, έψυξα (*ψύχω*) *blåsa på*, afkyla, svalka, vederqvicka (med alla slags kärleksbevisningar) 2 Tim. 1: 16.

ἀνδραποδιστής, οῦ, ὁ (*ἀνδραποδίζω* göra l. sälja till slaf *ἀνδράποδον*, af *ἀνήρ* och *ἀποδόσθαι* sälja) *slafsäljare*, menniskotjuf 1 Tim. 1: 10.

Ἀνδρέας, ου, ὁ (Grek.) *Andreas*, JEsu Apostel, Simonis Petri broder Mt. 4: 18 *al.*, från staden Bethsaida Joh. 1: 45, förut Johannis Döparens lärjunge Joh. 1: 39; enl. Joh. 1: 35 ff. inträdde han före sin broder, enl. Mt. 4: 18 ff. Mc. 1: 16 ff. samtidigt med honom ibland JEsu lärjungar; i apostlaförteckningarne Mt. 10: 2. Lc. 6: 13 uppföres han jemte sin broder ss. första paret,

Mc. 3: 18 åter nämnes han efter hfdapostlarne näst före Philippus, och Act. 1: 13 näst efter Jacobus den äldre; Mc. 13: 3 nämnes han jemte de förtrognare lärjungarne Petrus, Johannes och Jacobus d. äldre. Apostlagerningarne hafva ingen ting att berätta om honom. Den äldsta traditionen låter honom predika Evangelium i Scythien, Grekland (Achaja), sednare äfn i M. Asien, Thracien o. s. v. Han skall hafva blifvit korsfäst i Patræ i Achaja vid ett så kalladt crux decussata X (signum Andreæ).

ἀνδρίζω (*ἀνήρ, ἀνδρός*) *göra till man*, stärka, härda; *med.* göra sig till man, visa sig manhaftig, uppföra sig manligt 1 Cor. 16: 13. *

Ἀνδρόνικος, ου, ὁ Andronicus, en ansedd christen i Rom, Pauli slägtinge och förut hans medfånge Rom. 16: 7. *

ἀνδροφόνος, ου, ὁ (*ἀνήρ, φόνος*) *mandråpare* 1 Tim. 1: 9. *

ἀνέγκλητος, ον (*ἀ* 1, *ἔγκλητος adj. vble* af *ἐγκαλέω*) *oanklagad*, oklandrad l. -derlig, tadelfri, ostrafflig, oförvitlig, 1 Cor. 1: 8 *(prolept.)* så att J skolen vara ostraffliga, *al.*

ἀνεκδιήγητος, ον (*ἀ* 1, *ἐκδιηγέομαι*) *obeskriflig*, utomordentlig, *ἀν. δωρεά* 2 Cor. 9: 15 är Evangelium. *

ἀνεκλάλητος, ον (*ἀ* 1, *ἐκλαλέω*) *outsäglig* 1 Petr. 1: 8. *

ἀνέκλειπτος, ον (*ἀ* 1, *ἐκλείπω*) *oaflåtlig*, oupphörlig Lc. 12: 33. *

ἀνεκτός, ή, όν adj. vble (af *ἀνέχομαι*) dräglig; *compar. ἀνεκτότερος* Mt. 10: 15 *al.*

ἀνελεήμων, ον (*ἀ* 1, *ἐλεήμων*) obarmhertig Rom. 1: 31. *

ἀνέλεος, ον (*ἀ* 1, *ἔλεος*) obarmhertig || *ἀνίλεως* Jac. 2: 13. *

ἀνεμίζω (följ.) eg. *påblåsa*, uppröra genom vind Jac. 1: 6 (om hafsvågen, s. upprörcs af vinden). *

ἄνεμος, ου, ὁ (*qsi ἄεμος* af *ἄω, ἄημι* blåsa) animus, anima, blåst, ande, vind Mt. 7: 25 *al.;* väderstreck *ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων* Mt. 24: 31, Mc. 13: 27 ifrån de fyra väderstrecken = ifrån alla landsändar; *trop.* Eph. 4: 14.

ἀνένδεκτος, ον (*ἀ* 1, *ἐνδέχομαι*) omöjlig, s. ej kan ske Act. 17: 1. *

ἀνεξερεύνητος, ον (*ἀ* 1, *ἐξερευνάω*) *outransaklig* Rom. 11: 33. *

ἀνεξίκακος, ον (*ἀνέχομαι, κακός*) s. föredrager l. tål ondt, tålig, saktmodig 2 Tim. 2: 24. *

ἀνεξιχνίαστος, ον (*ἀ* 1, *ἐξιχνιάζω* uppspåra af *ἴχνος*) *ouppspårlig*, outforsklig Rom. 11: 33, Eph. 3: 8.

ἀνεπαίσχυντος, ον (*ἀ* 1, *ἐπαίσχυντος adj. vble* af *ἐπαισχύνομαι*) i class. Grek. *oförskämd*, skamlös; men 2 Tim. 2: 15 s. icke har ngt att skämmas öfver, s. icke behöfver blygas, ostrafflig. *

ἀνεπίληπτος, äfn *-λημπτος Tisch.*, *ον* (*ἀ* 1 *ἐπίληπτος* åtkomlig af *ἐπιλαμβάνω*) *oåtkomlig*, hos hkn intet är att tadla, oförvitlig 1 Tim. 3: 2 *al.*

ἀνέρχομαι, ἦλθον (*ἔρχομαι*) *gå upp εἰς τὸ ὄρος* Joh. 6: 3, till Jerusalem Gal. 1: (17). 18.

ἄνεσις, εως, ἡ (*ἀνίημι*) *lössläppning* l. -gifning, lindring, vederqvickelse, ro, rast, frihet Act. 24: 23 *al.*, l. c. lemnas Paulus fri från bojorna och förvaras i libera custodia.

ἀνετάζω (*ἀνά, ἐτάζω* se efter om ngt är *ἐτόν* — ett slags *adj. vble* af *εἰμί* — verkligt, äkta, pröfva) noga utforska, undersöka, utpressa sanningen, bringa till bekännelse *τινά* Act. 22: 24. 29.

ἄνευ, præpos. med *genit.*, utan, förutan 1 Petr. 3: 1, 4: 9, utan att ngn är med, utan ngns vetskap Mt. 10: 29.

ἀνεύθετος, ον (*ἀ* 1, *εὔθετος*) *icke väl satt*, opassande, obeqväm Act. 27: 12. *

ἀνευρίσκω, εὗρον, εὗραν Lc. 2: 16 (*εὑρίσκω*) *uppfinna*, upptäcka, uppsöka, utleta, finna rätt l. reda på Lc. 2: 16, Act. 21: 4.

ἀνέχω (*ἔχω*) *hålla upp*, i höjden, uthålla; äfn hålla åter l. tillbaka; i N. T. blott i *med. ἀνέχομαι, ἕξομαι, εσχόμην, imperf.* med dubbelt augment *ἠνειχόμην* (2 Cor. 11: 1. 4, men *Tisch. ἀνειχόμην*), hålla sig uppe, upprätt, icke duka under, uthärda, tåla sig med, fördraga *τινός* Mt. 17: 17, Eph. 4: 2, Col. 3: 13, *τῆς ὑγιαιν. διδασκαλίας* 2 Tim. 4: 3 (som de finna odräglig, emedan den icke öfverensstämmer med deras begär), *τοῦ λόγου* Hebr. 13: 22, äfn *τινί* 2 Thess. 1: 4 *αἷς ἀνέχεσθε* (der det är mindre lämpligt att antaga attraction för *ὧν*), höra på (med tålamod) Act. 18: 14, tåligt hålla l. stå stilla 1 Cor. 4: 12, *ὄφελον — — ἀφροσύνης* 2 Cor. 11: 1 måtten J ngt litet fördraga dårskap af mig! *(ironice)*, *καλῶς ἀνείχεσθε* 2 Cor. 11: 4 så läten J eder det riktigt behaga, tålten J eder riktigt med det *(ironice)*.

ἀνεψιός, οῦ, ὁ syskonbarn, cousin Col. 4: 10. *

ἀνέῳγα se *ἀνοίγω*.

ἄνηθον, ου, τό anethum, dill, anis Mt. 23: 23. *

ἀνήκω (*ἥκω*) *komma*, räcka upp, hinna till, vara tillräcklig, passande, lämplig, tillbörlig; *ὡς ἀνῆκεν*

Col. 3: 18 ss. det var tillbörligt l. tillkom dem i HERranom (då de blefvo christne), τὸ ἀνῆκον Phil. 8 det tillbörliga, τὰ οὐκ ἀνήκοντα Eph. 5: 4 hd s. är otillbörligt.

ἀνήμερος, ον (ἀ 1, ἥμερος tam, mild, vänlig) *ej tam*, otamd, vild, obändig, grym 2 Tim. 3: 3. *

ἀνήνεγκα, ἀνήνεγκον se ἀναφέρω.

ἀνήρ, ἀνδρός, ὁ (samstam. med ἀρὴν, ἄῤῥην hanne, *per metathesin*) man, förlofvad Mt. 1: 19, gift l. äkta man Mt. 1: 16 *al.*, fullväxt man (i mots. mot qvinnor och barn) Mt. 14: 21 *al.*; menniska Lc. 11: 31 *al.*, någon Lc. 5: 12 *al.*; förenas med *subst.* ss. προφήτης, φονεύς liks. man ville säga: en man s. var l. är en prophet, mördare o. s. v.; i *plur.* honoris caussa med *nom. propr.* ss. Ἀθηναῖοι, Γαλιλαῖοι, Ἰουδαῖοι, Νινευῖται κ. τ. λ.

ἀνθίστημι, ἀνθέστηκα, ἀντέστην; ἀντεστάμην (ἀντί, ἵστημι) *ställa emot; med.* och *intrans. tempora* ställa sig l. stå emot τινί Mt. 5: 39 *al.*, Eph. 6: 13 (dämonernas anfall).

ἀνθομολογέομαι (ἀντί, ὁμολογέω) *å sin sida säga detsamma*, bekänna, tillstå, lofva, prisa, tacka Lc. 2: 38. *

ἄνθος, εος, τό (sannol. af ἀνά, ἄνω; alltså) eg. *det uppgående*, telning, blomma, blomster Jac. 1: 10. 11, 1 Petr. 1: 24.

ἀνθρακιά, ᾶς, ἡ (följ.) kolhög, koleld Joh. 18: 18, 21: 9.

ἄνθραξ, ακος, ὁ kol; ἄνθρακες πυρός eld- l. glödande kol Rom. 12: 20 samla glödande kol på ngns hufvud (bilden lånad från Proverb. 25: 21. 22) vill säga: bereda ngn smärtsam ånger — eller göra, att ngn likaså fort vill bortlägga sin fiendskap, som taga brinnande kol från hufvudet. *

† ἀνθρωπάρεσκος, ον (ἄνθρωπος, ἀρέσκω) *menniskobehaglig*, s. söker att behaga mskr, fikar efter mskrs bifall Eph. 6: 6, Col. 3: 22.

ἀνθρώπινος, η, ον (ἄνθρωπος) *mensklig*, s. härrör af mskr, öfverensstämmer med deras natur, förhållanden o. s. v. Rom. 6: 19 *al.*, ἀνθρώπινον λέγω l. c. menskligt yttrar, säger, talar jag (detta är väl analogt med κατ' ἄνθρωπον λέγω, dock afser det förra *innehållet* — mskligt säger jag — det sednare åter *formen*, uttryckssättet — mskligt uttrycker jag mig —); afpassad efter mskga krafter 1 Cor. 10: 13.

ἀνθρωποκτόνος, ον (följ., κτείνω, ἔκτονα döda) *menniskomördare*, mandråpare 1 Joh. 3: 15; då djefvulen så kallas Joh. 8: 44, har man icke blott att tänka på den lekamliga döden, utan äfn på den andliga och eviga, emedan alla 3 voro och äro en följd af synden.

ἄνθρωπος, ου, ὁ, ἡ (deriveras vanligen och vackrast af ἄνω τρέπων ὦπα, sursum vertens os i mots. mot djuren — enl. Platon i Kratylos af ἀναθρῶν ὃ ὄπωπε den som noga betraktar hd han sett) menniska, man, qvinna, gift man, husfader; ὁ ἄ. Mt. 4: 4 menniskan κατ' ἐξοχήν, Messias; den svaga arma mskn Joh. 19: 5 (ecce homo); *plur.* folket; fkmr i N. T. med hvarjehanda attributiver: 1:o) ὁ ἔσω ἄ. den *invärtes* mskn d. ä. menniskans andeliga väsende = ὁ ἔσωθεν = ὁ κρυπτὸς ἄνθρ. 2:o) ὁ ἔξω den *utvärtes* mskn, kroppen. 3:o) ὁ παλαιός den *gamla*, s. lefver i det gamla väsendet, ännu icke pånyttfödd, den förra syndigheten. 4:o) ὁ καινός den *nya*, s. ss. pånyttfödd lefver i nådaståndet, det nya sinnelaget; om skillnaden från ὁ νέος se νέος. 5:o) ὁ ψυχικός (själiska) *naturliga* mskn, s. lefver utom nåden. 6:o) ὁ πνευματικός den *andliga*, s. är upplyst af Guds ande. 7:o) ὁ ἄ. τῆς ἁμαρτίας = ἀντίχριστος. 8:o) ὁ ἄ. τοῦ θεοῦ af Gud kallad till det Evang. embetet 1 Tim. 6: 11, men äfn i allmhet ett Guds barn 2 Tim. 3; 17. 9:o) ὁ υἱὸς τοῦ ἀ. menniskones Son (efter Dan. 7: 13, ss. HERren sjelf kallar sig i synn. för att beteckna sin mskga natur). 10:o) ὁ πρῶτος ἄ. = Adam, ὁ δεύτερος = Christus; κατὰ l. κατ' ἄνθρωπον λαλεῖν l. λέγειν tala efter msklig måttstock, »på menniskovis», efter menniskors vanliga föreställningssätt, ss. mskr pläga tala l. dömma; κατ' ἄνθρ. περιπατεῖν 1 Cor. 3: 3 vandra på (vanligt) mskovis (= κατὰ σάρκα); κατ' ἄνθρωπον 1 Cor. 15: 32 på (vanligt) mskovis, efter mskosätt, i vanligt mskointresse(för att vinna ära, belöning o. s. v.) mskomessig Gal. 1: 11 (om Evangelium sådant det skulle vara, om det vore mskoverk); ἄνθρωποι 1 Cor. 3: 4 vanliga meuuiskor (eller kan man förstå under σαρκικοί); ἄνθρωπος 1 Cor. 4: 1 *al.* är (*per hebraismum*) = det obestämda pronomen: man (liksom ἀνήρ).

ἀνθυπατεύω (följ.) vara proconsul Act. 18: 12. *

ἀνθύπατος, ου, ὁ (ἀνθ' ὑπάτου, i st. för den öfverste l. högste, pro consule) *proconsul* Act. 13: 7. 8. 12, 19: 38; så kallades de högsta styresmännen i de consulariska provinserna.

ἀνίημι, ἀνῆν; ἀνέθην (ἀνά, ἵημι sända, kasta, släp-

pa) kasta l. *sända* uppåt, *tillbaka;* släppa lös, remitto, lossa, lösa Act. 16: 26, 27: 40; släppa efter, under- l. uraktlåta, låta fara l. vara Eph. 6: 9, icke fråga efter l. bry sig om, vårdslösa, försumma, vara likgiltig emot ngn *τινά* Hebr. 13: 5.

ἀνίλεως, ων (ἀ 1, ἵλεως) oblidkad, onådig, obarmhertig Jac. 2: 13 (hfr *Tisch. Cod. Sin.* har *ἀνέλεος*).

ἄνιπτος, ον (ἀ 1, νίπτω) otvagen Mt. 15: 20 *al.*

ἀνίστημι, ἀναστήσω, ἀνέστησα, ἀνέστην, imperat. ἀνάστα Act. 12: 7, Eph. 5: 14; *ἀναστήσομαι (ἀνά, ἵστημι) uppställa*, ställa på fötterna, göra stående, uppresa (en s., ligger) Act. 9: 41, uppväcka (ifrån de döda) Joh. 6: 39 *al.*, uppväcka säd åt ngn *σπέρμα τινί* Mt. 22: 24 skaffa ngn efterkde l. afkomma (se Deuter. 25: 5 om Leviratsäktenskap); framställa, låta framträda ss. Act. (2: 30) 3: 22. 26 *al.; med.* och *intrans. tempora* uppresa sig, uppstå Mt. 9: 9 *al.*, *ἐκ νεκρῶν* (Mt. 17: 9) Joh. 20: 9, äfn i andelig mening Eph. 5: 14; Rom. 15: 12 med *infin.*, till att.

Ἄννα, ης, ἡ (חָנַן förbarma sig öfver, vara nådig) *Anna*, en prophetissa, Phanuels dotter af Assers stam Lc. 2: 36.

Ἄννας, α, ὁ (se fgde) *Annas* l. *Hannas*, öfversteprest tillsatt af *Quirinius* (se *Κυρήνιος*), men afsatt af *Valerius Gratus*, procurator öfver Judæen; sedermera voro *Ismaël* Phabæi son och *Eleazar* Hannas' son och en *Simeon* öfversteprester, hvarefter pontificatet öfvergick till *Kaiphas*, Hannas' måg, s. beklädde detta embete från år 25 till 36 e. Chr. — Hannas bibehöll ändock titeln, ss. i allmht de s. varit öfversteprester, men här (Lc. 3: 2) i synnerhet för sitt personliga anseende och sitt slägtförhållande till Kaiphas; fkmr äfn Joh. 18: 13 *al.*

ἀνόητος, ον (ἀ 1, νοέω) oförståndig Lc. 24: 25 *al.*, Tit. 3: 3 (neml. i afs. på gudomliga ting) — äfn ovis, dåraktig.

ἄνοια, ας, ἡ (ἀ 1, νοῦς) oförstånd, vanvett, raseri Lc. 6: 11, 2 Tim. 3: 9.

ἀνοίγω, οἴξω, ἔῳγα, ἔῳξα äfn *ἤνοιξα; ἀνοιγήσομαι, ἀνέῳγμαι* och *ἠνέῳγμαι, ἀνεῴχθην* och *ἠνοίχθην, ἠνοίγην* Mc. 7: 35, Act. 12: 10; *ἀνοιγῶσιν* Mt. 20: 33 (*ἀνά, οἴγω* l. *οἴγνυμι* öppna) öppna, upplåta *τοὺς θησαυρούς* Mt. 2: 11, *τὴν θύραν* i egentl. mening Act. 5: 19 *al.*, i *metaph. πίστεώς τινι* Act. 14: 27 öppna trons dörr för ngn d. ä. bereda ngn tillfälle att komma till tron på Christum, äfn Col. 4: 3; *τὸ στόμα, τὸ βιβλίον, τοὺς ὀφθαλμούς; med.* och *p.* 2 öppna sig, stå öppen; *pass.* öppnas; *θύρα ἀνέῳγεν* 1 Cor. 16: 9 (jfr 2 Cor. 2: 12, Col. 4: 3) betecknar en verksamhet, hvartill tillfälle blifvit ngn gifvet.

ἀνοικοδομέω, ήσω (ἀνά, οἰκοδομέω) återuppbygga Act. 15: 16.

ἄνοιξις, εως, ἡ (ἀνοίγω) öppnande; *ἵνα μοι — — μου* Eph. 6: 19 på det mig måtte varda gifvet tal vid min muns öppnande d. ä. på det Gud måtte förläna mig hvad jag tala skall, då jag öppnar min mun.

ἀνομία, ας, ἡ (följ.) *olaglighet*, laglöshet, orätt, orättfärdighet 2 Cor. 6: 14 *al.*, öfverträdelse Rom. 4: 7, Hebr. 8: 12, synd, gudlöshet, *οἱ ἐργαζόμενοι* l. *ποιοῦντες τὴν ἀν.* ill- l. ogerningsmän Mt. 7: 23 *al.*

ἄνομος, ον (ἀ 1, νόμος) laglös, lagstridig, förbrytare, »ogerningsman», gudlös Mc. 15: 28 *al.*, hedning Act. 2: 23 *al.*, *ἀν. Θεοῦ* (andra *Θεῷ*) 1 Cor. 9: 21 utan lagligt beroende af Gud.

ἀνόμως, adv. (af fgde) utan l. utanför (den Mos.) lagen, utan att hafva haft denna lag (till rättesnöre för sina handlingar) Rom. 2: 12 *(bis)*.

ἀνορθόω, ώσω, ωσα; ώθην (ἀνά, ὀρθόω räta af *ὀρθός) upprätta* l. -resa Hebr. 12: 12, äfn återupprätta Act. 15: 16; *pass.* uppresa sig, blifva åter rak Lc. 13: 13.

ἀνόσιος, ον (ἀ 1, ὅσιος) ohelig (för hvilken ingen ting är heligt), oren, gudlös 1 Tim. 1: 9, 2 Tim. 3: 2.

ἀνοχή, ῆς, ἡ (ἀνέχω) återhåll, fördragsamhet, tålamod Rom. 2: 4, 3: 26 (om Gud, i det han fördrager, tålar sig med syndare) uppskof, anstånd — orden *ἐν τῇ ἀν. τοῦ Θεοῦ* Rom. 3: 26 innehålla grunden till Hans *πάρεσις* och böra hänföras till detta ord.

ἀνταγωνίζομαι (ἀγωνίζομαι) kämpa emot, *πρὸς τὴν ἁμαρτίαν* Hebr. 12: 4 i eder motkamp emot synden.

ἀντάλλαγμα, ατος, τό (ἀνταλλάσσω utbyta o. s. v. af *ἀντί* och *ἀλλάσσω*) det utbytta, *vederlag*, varubyte, utbyte, vedergällning, utlösning, lösepenning Mt. 16: 26, Mc. 8: 37.

† *ἀνταναπληρόω (ἀναπληρόω) uppfylla i stället*, igen, å sin sida, deremot svarande; *ἀνταν. τὰ ὑστερήματα — — — σαρκί μου* Col. 1: 24 jag uppfyller å min sida på mitt kött de ännu felande stycken af Christi lidanden d. ä. jag håller på att på min

kropp fullända de mig ss. apostel beskärda Christi lidanden (efter idéen af *κοινωνεῖν τοῖς τοῦ Χοῦ παθήμασιν* — den samma kalk som Chr. druckit, det samma dop hvarmed han blifvit döpt, ty Christus lider ännu i sina lemmar) motsvarande de ännu felande stycken derutaf.

ἀνταποδίδωμι, δώσω, έδων; δοθήσομαι (ἀποδίδωμι) gifva ifrån sig i stället, återgifva, löna igen, vedergälla Lc. 14: 14 *al.*, *ἀντ. εὐχαριστίαν* 1 Thess. 3: 9 till vedergällning fram- l. hembära tacksägelse.

† *ἀνταπόδομα, ατος, τό* (fgde) vedergällning Lc. 14: 12, Rom. 11: 9.

ἀνταπόδοσις, εως, ἡ = fgde; *ἀντ. τῆς κληρονομίας* Col. 3: 24 *(genit. appositionis)* s. består i (det Messianska) arfvet.

† *ἀνταποκρίνομαι, εκρίθην (ἀποκρίνομαι)* svara å sin sida l. igen Lc. 14: 6; säga emot, träta *τινί* Rom. 9: 20.

ἀντεῖπον, aor. 2 till *ἀντιλέγω*.

ἀντέχω (ἔχω) hålla emot, igen, ut, uthärda, stå emot, hålla stånd; i N. T. endast i *med. ἀντέχομαι, ἀνθέξομαι, τινός* liks. hålla emot ngn s. faller, understödja, vårda sig om, åtaga sig *τινός* 1 Thess. 5: 14; hålla sig fast vid, fasthålla sig vid *τινός* Tit. 1: 9, sluta sig till, adhærere eni Mt. 6: 24, Lc. 16: 13.

ἀντί, præpos. med *genit.* (besl. med *ἀντίος* midt emot, motsatt) ante, *midtemot* l. -för (inskränktare än *πρό*, emedan *ἀντί* utmärker, att ansigtet är vändt *emot* föremålet) *i stället för* med *subst.* l. *infin.* t. ex. *ἀ. τοῦ λέγειν ὑμᾶς* Jac. 4: 15 i stället för att J sägen l. saden; i ersättning, till vedergällning dfre att *ἀνθ' ὧν* 2 Thess. 2: 20, äfn för det l. derföre att, derföre l. hvarföre Lc. 12: 3; *ἀντὶ τούτου* Eph. 5: 31 derföre; för l. för skull *ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς* Hebr. 12: 2 för den honom föreliggande glädjens skull (glädjen var alltså den segerlön, hrför han kämpade), äfn Hebr. 12: 16 *al.; χάρις ἀντὶ χάριτος* Joh. 1: 16 (se *χάρις*).

ἀντιβάλλω (βάλλω) eg. *kasta emot, trop. λόγους* ordkasta l. -vexla, utbyta ord, hafva samtal *πρός τινα* Lc. 24: 17 med ngn.

ἀντιδιατίθημι (διατίθημι) med. sätta sig emot; *part.* 2 Tim. 2: 25 motståndare = *ἀντιλέγοντες*.

ἀντίδικος, ου (ἀντί, δίκη) ὁ vedersakare, motståndare inför rätta, mot- l. vederpart Mt. 5: 25 *al.;* nyttjas om djefvulen 1 Petr. 5: 8.

ἀντίθεσις, εως, ἡ (ἀντιτίθημι sätta emot) *motsats*, motstånd, ordstridighet 1 Tim. 6: 20.

ἀντικαθίστημι, ἀντεκατέστην, alii ἀντικατέστην (καθίστημι) ställa emot; aor. 2 ställa sig emot, stå emot, göra motstånd Hebr. 12: 4.

ἀντικαλέω, εσα (καλέω) bjuda i stället, igen, tillbaka Lc. 14: 12.

ἀντίκειμαι (κεῖμαι) ligga l. stå *emot τινί* Gal. 5: 17, 1 Tim. 1: 10; *part.* motståndare, vedersakare Lc. 13: 17 *al.*, 2 Thess. 2: 4 = *ἀντίχριστος* (ty Christi motståndare är förtappelsens son förnämligast).

ἀντικρύ l. *-ύς* (deriv. oviss) midt l. gentemot med *genit.* Act. 20: 15.

ἀντιλαμβάνω, vanl. och i N. T. *med.* — *λαμβάνομαι (λήψομαι), ελαβόμην (λαμβάνω)* med *genit. taga* l. hålla *emot*, understödja, åtaga sig (= *ἀντέχω*) *τινός* ngn Lc. 1: 54, Act. 20: 35, taga l. få del i l. af ngt, *emottaga*, undfå *τῆς εὐεργεσίας* 1 Tim. 6: 2 (slafvarnes) goda tjenst.

ἀντιλέγω, ἀντεῖπον (λέγω) tala emot, motsäga Act. 13: 45 *al.*, neka (med en *negation* och *infin.*) Lc. 20: 27 förklara sig emot *τινί* Joh. 19: 12 (han protesterar emot kejserl. myndigheten, i det han gifver sig sjelf ut för Konung); *part.* gensvarig, genstörtig Rom. 10: 21, Tit. 2: 9; *pass.* motsägas, röna motsägelse, bestridas *εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον* Lc. 2: 34 (så säges Frälsaren blifva — ngt betydelsefullt underbart, s. röner motsägelse).

ἀντίλημψις, εως, ἡ || följ. hos *Tisch.*

ἀντίληψις, εως, ἡ (ἀντιλαμβάνω) understöd, bistånd, hjelplemning, 1 Cor. 12: 28 tages naturligast om diaconbefattning, neml. vården om fattiga och sjuka.

ἀντιλογία, ας, ἡ (ἀντιλέγω) motsägelse, Hebr. 7: 7, tvist Hebr. 6: 16, motstånd, gensträfvighet Hebr. 12: 3, uppror Jud. 11 (se *Κορέ*).

ἀντιλοιδορέω (λοιδορέω) skymfa, vanära emot, igen, tillbaka 1 Pet. 2: 23.

† *ἀντίλυτρον, ου, τό (λύτρον) motsvarande lösen*, vederlag = *ἀντάλλαγμα*, lösepenning 1 Tim. 2: 6.

ἀντιμετρέω; μετρηθήσομαι (μετρέω) mäta emot l. å sin sida, igen, tillbaka, vedergälla Lc. 6: 38.

† *ἀντιμισθία, ας, ἡ (μισθός)* den (handlingarne) *motsvarande lönen*, vedergällning, *τῆς πλάνης* Rom. 1: 27 (härmed menas den skildrade vällusten sjelf, åt hkn Gud gifvit dem till pris ss. vedergällning för deras affall), *τὴν αὐτὴν ἀντ.* 2 Cor. 6: 13, till lika l. samma vedergällning.

Ἀντιόχεια, ας, ἡ *Antiochia* 1:o) (uppkallad efter *Antiochus*, fadren till dess grundläggare, *Seleucus Nicator*) Syriens blomstrande och starkt befolkade hufvudstad och residence för Syriska konungarne, sedermera säte för Rom. proconsulerna i Syrien; låg vid floden *Orontes* på en stor, vatturik och fruktbar slätt, 120 stadier = 2 Sv. mil från hafvet och 40 stadier = ⅔ mil från *Antigonia;* bestod af 4 efter hand uppbyggda och befästade delar (hfre hon kallades τετράπολις) och hade stort omfång. Konster och vetenskaper blomstrade der. I grannskapet låg lunden *Daphne*, hfre hon ock kallades *Antiochia Epidaphnes* l. ἡ ἐπὶ Δάφνης. Tidigt bildade sig här en christen församling af Judar och hedningar (i synn. de sednare, hfre hon ock ansågs ss. medelpunkt l. moderkyrka för hedningchristna, liks. Jerusalem var det för Judchristna). Här uppkom först benämningen Χριστιανός Act. 11: 26, och härifrån företog Paulus sina missionsresor Act. 11: 9. 26. 2:o) i *Pisidien*, Ἀντ. τῆς Πισιδίας l. bestämdare ἡ πρὸς τῇ Πισιδίᾳ, låg på berget Taurus, öster om *Apollonia* och var likaledes uppbyggd af *Seleucus Nicator*, under Augustus upphöjd till Romersk coloni. Somliga räkna den till Pamphylien, andra till Phrygien. Här lefde många Judar, som Antiochus den store från Syrien låtit ditföra Act. 13: 14, 14: 19. 26, 2 Tim. 3: 11.

Ἀντιοχεύς, έως, ὁ (fgde) Antiochener, från Antiochia Act. 6: 5.

ἀντιπαρέρχομαι, παρῆλθον (ἀντί, παρά, ἔρχομαι) gå förbi i motsatt riktning Lc. 10: 31. 32.

Ἀντίπας, α, ὁ (smdr. af Ἀντίπατρος) *Antipas*, en för öfrigt obekant martyr i Pergamus Apoc. 2: 13.

Ἀντιπατρίς, ίδος, ἡ *Antipatris*, stad i Palæstina 150 stad. = 2½ Sv. mil från Joppe, 5⅔ Sv. mil från Jerusalem och 3½ Sv. mil fr. Cæsarea Palæstinæ, i en fruktbar trakt på vägen emellan Jerusalem och Cæsarea. *Herodes den store* hade låtit uppbygga den och benämnt den efter sin fader *Antipater;* förut hette den Καφαρσαβά, liks. den der liggande byn ännu i dag heter *Kfar Saba*. Act. 23: 31.

ἀντιπέραν l. -ρα (ἀντί, πέραν) *på andra sidan midt emot*, på motsatta sidan med *genit.* Lc. 8: 26.

ἀντιπίπτω (πίπτω) *falla emot*, anfalla, motstrida, sträfva emot τινί Act. 7: 51.

ἀντιστρατεύομαι (στρατεύω) *draga i fält*, i krig, strida τινί *emot* ngn Rom. 7: 23.

ἀντιτάσσω (τάσσω) *ställa emot;* i N. T. i *med. ställa* l. sätta *sig emot*, opponera sig Act. 18: 6 *al.;* οὐκ ἀντ. ὑμῖν Jac. 5: 6 han sätter sig icke l. plägar icke sätta sig emot eder (J hafven alltså icke haft ngn orsak att fördömma och förfölja honom).

ἀντίτυπος, ον (τύπος) *motslående*, motstående, motbildlig; 1 Petr. 3: 21 »hkt (neml. vatten) motbildligt räddar äfven oss nu genom dop» d. v. s. det ss. dop oss räddande vattnet är en motbild af syndaflodens vatten ss. förebild (τύπος) — de typiske momenterna äro 1:o) samma element vid syndafloden och dopet. 2:o) vattnets förhållande till de räddade; genom syndafloden blefvo neml. de trogne skilda ifrån de otrogne, genom dopet skiljas de benådade från verlden. 3:o) få räddades från floden, få räddas genom dopet. 4:o) ss. vattnet icke i och för sig sjelf räddade Noach utan förmedelst arken, så frälsar icke dopvattnet i och för sig, utan förmedelst den rätta arken d. v. s. JEs. Chr.; τὸ ἀ. motbild, afbild, copia till ngt τινός Hebr. 9: 24.

ἀντίχριστος, ου, ὁ (Χριστός) s. uppträder *emot* Chr. eller sätter sig *i hans ställe*, Christusfiende, Antichrist; härmed menas en bestämd särskild personlighet (1 Joh. 2: 18 *al.*), som 2 Thess. 2: 3 kallas ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας syndens menniska och ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας förtappelsens son. Redan hafva många Antichrister (Christusfiender) uppstått (1 Joh. 2: 18) ss. förebud till denne särsk. Antichrist i mensklig person, hkn skall framgå ur Christna Kyrkans sköte; hans ande fans redan i de första Apostol. tiderna 1 Joh. 4: 3 (s. neml. förnekar, att Chr. var kommen i köttet, var Gud och menniska i en person — ss. redan i de första christna århundraden *Ebioniterne* förnekade Christi sanna gudom och *Doketerne* hans sanna mandom) och har i alla tider funnits till i verlden; jfr θηρίον Apoc. 13—19 capp.

ἀντλέω, ἤντληκα, ησα (ἄντλος, ὁ det i kölrummet samlade sjövattnet, äfn öskar, pump) eg. *pumpa ut kölvattnet*, i allm. utösa, ösa, hälla, slå uti, hämta Joh. 4: 7 *al.;* df antlare, exantlare; ἀντλήσατε Joh. 2: 8 häller l. slår uti neml. en bägare (ποτήριον).

ἄντλημα, ατος, τό, (fgde) eg. *det östa*, hämtekärl, öskar, ämbar Joh. 4: 11.

ἀντοφθαλμέω (ἀντί, ὀφθαλμός) se i ögat, rakt i

ansigtet; motsätta sig, trotsa — Act. 27: 15 om ett skepp, som icke kan stå emot vinden.

ἄνυδρος, ον (ἀ 1, ὕδωρ) *vattenlös*, torr, öde Mt. 12: 43 *al.*, νεφέλαι och πηγαί (se dessa ord).

ἀνυπόκριτος, ον (ἀ 1, ὑποκρίνομαι) *ohycklad*, oskrymtad, oförställd Rom. 12: 9 *al.*

ἀνυπότακτος, ον (ἀ 1, ὑπότακτος *adj. vble* af ὑποτάσσω) *ej underordnad* l. underkastad, ej undergifven τινί Hebr. 2: 8; s. ej underkastar sig, olydig, ohörsam 1 Tim. 1: 9, Tit. 1: 6. 10.

ἄνω, *adv.* (ἀνά) *uppåt* Joh. 11: 41, -för, -till Joh. 2: 7, upp Hebr. 12: 15, ofvan, ofvanför; τὰ ἄνω Joh. 8: 23 = himlen ( )(τὰ κάτω = jorden), Col. 3: 1. 2 det s. är i himlen ( )(τὰ ἐπὶ τῆς γῆς) = den Messianska saligheten, s. ligger ss. en skatt i himlen (Mt. 6: 20) förvarad; ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ Gal. 4: 26 det öfre, himmelska Jerusalem; ἡ ἄνω κλῆσις τοῦ Θεοῦ Phil. 3: 14 den ofvan i himlen försiggångna Guds kallelse (ἄνω utmärker kallelsen ss. *omedelbar* och icke förmedlad genom Evangelii förkunnare).

ἀνώγεον, ου, τό (fgde, γῆ) = ἀνάγαιον hkt se.

ἄνωθεν, *adv.* (af ἄνω) *om ställe:* uppifrån, ofvanifrån l. -efter, med ἀπό Mt. 27: 51, Mc. 15: 38, = οὐρανόθεν Joh. 3: 3 *al.; om tid:* från början Lc. 1: 3 (fr. Johannis och JEsu födelse), Act. 26: 5; πάλιν ἄνωθεν Gal. 4: 9 återigen från början θέλετε (J viljen återigen börja på att).

ἀνωτερικός, ή, όν (följ.) högre liggande, uppåt landet, öfre Act. 19: 1.

ἀνώτερος, α, ον (*comparat. adj.* af ἄνω) öfre, högre; *neutrum adverbiascit* högre, längre Lc. 14: 10, ofvanföre Hebr. 10: 8.

ἀνωφελής, ές (ἀ 1, ὠφελέω) *onyttig*, skadlig Tit. 3: 9; τὸ ἀν. Hebr. 7: 18 onyttighet, gagnlöshet.

ἀξίνη, ης, ἡ (ἄγνυμι, ἄξω bryta, krossa) *yxa*, bila Mt. 3: 10, Lc. 3: 9.

ἄξιος, α, ον (ἄγω, ἄξω väga) *vigtig*, värd, värdig τινός Mt. 3: 8 *al.*, ἄξ. εἰμι Apoc. 16: 5 jag har förtjent det, ἄξ. εἰμί τινος jag förtjenar ngt, äfn med *infin.* Lc. 15: 21, ἄξ. ᾧ παρέξῃ Lc. 7: 4 = dignus cui præbeas, ἄξ. πρός τι Rom. 8: 18 af lika vigt, vigtighet, betydenhet med ngt l. af vigt, betydenhet i jemförelse med; ἄξιόν ἐστι τοῦ ἐμὲ πορεύεσθαι 1 Cor. 16: 4 det lönar mödan att jag reser, καθὼς ἄξ. ἐστιν 2 Thess. 1: 3 ss. det höfves, är rätt och billigt; passande, afpassad efter, lämplig καρπὸς ἄξιος τῆς μετανοίας Mt. 3: 8 *al.* frukt, afpassad efter l. svarande mot bättringen; ἄξια ὧν ἐπράξαμεν Lc. 23: 41 den förtjenta lönen för våra gerningar.

ἀξιόω, ἠξίωσα; ωμαι, ωθήσομαι (fgde) *bevärdiga*, anse värdig τινά med *infin.* Lc. 7: 7, med *genit.* 2 Thess. 1: 11 *al.*, anse l. akta värdigt, billigt med *infin.* Act. 15: 38, 28: 22 äfn ss. billigt fordra, bedja, anhålla; *pass.* anses värd, värdig, förtjent af τινός 1 Tim. 5: 17, Hebr. 3: 3, 10: 29.

ἀξίως, *adv.* (af ἄξιος) värdigt τινός Rom. 16: 2 *al.*, ἀξ. τῶν ἁγίων l. c. ss. det höfves helgon (d. ä. christna).

ἀόρατος, ον (ἀ 1, ὁρατός *adj. vble* af ὁράω) *osynlig* Rom. 1: 20 *al.*, τὰ ἀόρ. αὐτοῦ l. c. det osynliga hos Honom (Gud), Hans osynliga egenskaper.

ἀπαγγέλλω, ελῶ, ἤγγειλα; ἠγγέλην (ἀγγέλλω se ἄγγελος) *af-* l. in*berätta*, rapportera, föra tillbaka en underrättelse, lemna besked Mt. 2: 8 *al.;* förkunna (ngt tillkde) Mt. 12: 18 *al.*, förtälja, berätta Mt. 8: 33 *al.*

ἀπάγχω; ἠγξάμην (ἄγχω, ango, snöra, draga åt, qväfva) strypa; *med.* strypa, hänga sig Mt. 27: 5.

ἀπαγορεύω (obrukl. i N. T. af ἀπό och ἀγορεύω tala) dertill hör ἀπειπάμην *afsäga sig*, visa ifrån sig l. tillbakavisa 2 Cor. 4: 2 τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης det förborgade hos blygseln d. ä. hvad blygseln förborgar l. icke låter komma i dagsljuset.

ἀπάγω, ἤγαγον; ἤχθην (ἄγω) *föra* l. leda *af*, bort, hän, från rätta vägen — i allmänhet bortföra Lc. 13: 15 *al.;* föra bort fången, inför domstol Mt. 26: 57 *al.*, till bestraffning l. afrättning Lc. 23: 26 *al.*, afrätta Act. 12: 19; ἡ ὁδὸς ἀπάγει εἴς τι Mt. 7: 13. 14 vägen förer l. leder bort till ngt.

ἀπαίδευτος, ον (ἀ 1, παιδευτός, *adj. vble* af παιδεύω) *ouppfostrad*, oundervisad, okunnig, enfaldig 2 Tim. 2: 23.

ἀπαίρω; ἤρθην (αἴρω) *bort-* l. från*taga*, rycka bort l. undan, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος Mt. 9: 15, Mc. 2: 20, Lc. 5: 35 när brudgummen blifvit bortryckt ifrån dem.

ἀπαιτέω (αἰτέω) *affordra*, fordra igen l. tillbaka Lc. 6: 30, 12: 20.

ἀπαλγέω, ἤλγηκα (ἀλγέω känna smärta af ἄλγος smärta, bekymmer, omsorg af ἀλέγω *sammanlägga*, samla ihop, vårda l. bekymra sig om) dedolco, upphöra att känna smärta, vara känslolös Eph. 4: 19 (om sedlig apathi, då man upphör att känna samvetsqval).

ἀπαλλάσσω, ἤλλαξα; ἤλλαγμαι (ἀλλάσσω) föra från

ett ställe till ett annat, bortskaffa, aflägsna, skilja sig vid, äfn befria Hebr. 2: 15; *med.* aflägsna sig, komma l. gå bort ifrån ἀπό τινος Act. 19: 12, men äfn, jemte *pass.*, blifva fri ifrån, qvitt en sak, slippa ifrån ἀπό τινος Lc. 12: 58.

ἀπαλλοτριόω; ἠλλοτρίωμαι (ἀλλοτριόω göra främmande af ἀλλότριος) göra främmande, afvända, aflägsna; i N. T. p. p. p. aflägsnad ifrån, främmande för τινός ngt Eph. 2: 12, 4: 18, *absol.* Col. 1: 21 aflägsnade (*scil.* τοῦ Θεοῦ från Gud, utmärker läsarnes förchristliga, *hedniska* tillstånd).

ἁπαλός, ή, όν (ἅπτω) eg. s. *häftar* vid, klibbig, mjuk att vidröra, len, mör, vek, späd, saftig Mt. 24: 32, Mc. 13: 28.

ἀπαντάω, αντήσω, ἤντησα (ἀντάω, möta af ἀντί) komma *från motsatt håll*, till mötes, möta τινί (Mt. 28: 9) Mc. 5: 2 *al.*, äfn draga till mötes, obviam ire (i fiendtlig afsigt) Lc. 14: 31 (der likväl *Tisch. Cod. Sin.* har ὑπαντῆσαι).

ἀπάντησις εως, ἡ (fgde) kommande från motsatt håll, möte; i N. T. εἰς ἀπάντησιν obviam, till mötes Mt. 25: (1). 6, τινί Act. 28: 15, τινός 1 Thess. 4: 17.

ἅπαξ, *adv. numer.*, en gång 2 Cor. 11: 25 *al.*, ἅπ. τοῦ ἐνιαυτοῦ Hebr. 9: 7 en gång om året; en gång för alla Hebr, 9: 28, Jud. 3: 5.

ἀπαράβατος, ον (ἀ 1, παραβαίνω) *icke öfverskriden*, öfverträdd; *act.* icke förbigående l. öfvergående, ovansklig Hebr. 7: 24. *

ἀπαρασκεύαστος, ον (ἀ 1, παρασκευάζω) *oförberedd*, oberedd, icke i beredskap 2 Cor. 9: 4. *

ἀπαρνέομαι, αρνήσομαι, αρνηθήσομαι, ἠρνησάμην (ἀρνέομαι) afslå, förneka, försaka Mt. 16: 24 *al.*, (i synn. om Petr. s. förnekade att han kände till l. stod i närmare förhållande till Christus Mt. 26: 34 *al.*, hvarvid det fullständigt heter) Lc. 22: 34 ἀπ. μὴ εἰδέναι τὸν Ἰησοῦν neka till att han kände JEs. (en ny negation efter ett nekande verb).

ἀπάρτι, *adv.* (ἀπ' ἄρτι) äfven skildt åt, se ἄρτι.

† ἀπαρτισμός, οῦ, ὁ (ἀπαρτίζω fullända af ἀρτίζω idem, af ἄρτιος) fulländning, fullkomnande Lc. 14: 28. *

ἀπαρχή, ῆς, ἡ (ἀρχή) frambärande och offrande af förstlingen, förstlingsgåfva, förstling Rom. 11: 16 (jfr Num. 15: 19. 21) *al.*; l. c. menas Patriarcherne, och ordet fkmr i allm. *metaphor.*; ἀπ. τῆς Ἀσίας εἰς Χριστόν Rom. 16: 5 Asiens förstling i afs. på Christus d. ä. den af Asiaterne, s. först omvändes till Christum jfr 1 Cor. 16: 15; ἀπ. τῶν κεκοιμημένων 1 Cor. 15: 20 förstlingen af de afsomnade (om Chr. i det afs. neml. att han först uppstått ifrån de döda med en förklarad lekamen); ἀπ. τῶν κτισμάτων Jac. 1: 18 (så kallas de christna — det åt Gud invigda förstlingsoffret af hans skapade varelser — ss. utmärkta framför alla andra).

ἅπας, ἅπασα, ἅπαν (ἀ 2, πᾶς) hel, hel och hållen, all, fullkomlig Mc. 16: 15 *al.*; *plur.* alla tillsammans (πάντες ἅμα), alla samteliga, allesammans Mt. 6: 32 *al.*

ἀπασπάζομαι, ησπασάμην (ἀπό, ἀσπάζομαι) taga afsked af || ἠσπασάμεθα Act. 21: 6. *

ἀπατάω, (ἀ 1, ἀπό, πάτος väg se πατέω) föra *ifrån vägen*, föra vilse, missleda, förleda, bedraga Eph. 5: 6 *al.*

ἀπάτη, ης, ἡ (fgde) bedrägeri, svek, villfarelse Mt. 13: 22; *abstr. pro concreto* 2 Petr. 2: 13 det s. de på bedrägligt sätt förvärfvat.

ἀπάτωρ, ορος, ὁ, ἡ (ἀ 1, πατήρ) *utan fader*, af obekant fader, om Melchisedek Hebr. 7: 3. *

ἀπαύγασμα, ατος, τό (ἀπαυγάζω af- l. återglänsa, utstråla af αὐγάζω) det *återglänsta*, återglans, återsken, utstrålning τῆς δόξης αὐτοῦ Hebr. 1: 3 af Hans (Fadrens) herrlighet (»så kallas Sonen, emedan Han är den från Fadrens herrlighet utgående glansen, dess fulla uppenbarelse. Liksom solen är af sig sjelf, men glansen af solen, så är Fadren af sig sjelf, men Sonen af Fadren — ss. glansen utgår af solen utan att förminskas l. delas, likså Sonen af Fadren. Solen är före glansen, men dock tillika med glansen, så Sonen med Fadren. Solen kan ickc vara utan glansen, glansen icke utan solen, så Sonen icke utan Fadren, Fadren icke utan Sonen. Solen kan man icke se utan glansen, så icke heller Fadren utan Sonen», eft. *Gerlach*). *

ἀπεῖδον och ἀπίδω, se ἀφοράω.

ἀπείθεια, ας, ἡ (se följ.) olydnad, ohörsamhet Rom. 11: 30 *al.*; υἱοὶ τῆς ἀπειθείας Eph. 2: 2 *al.* (*hebraism;* ty i prof.gr. finnas väl exempel af υἱοὶ med *concreta* ss. υἷες Ἀχαιῶν κ. τ. λ., men icke med *abstracta*).

ἀπειθέω, ἠπείθησα (följ.) vara olydig, ohörsam, otrogen, icke tro på, vägra ngn lydnad τινί Joh. 3: 36, Act. 14: 2 *al.*

ἀπειθής, ές (ἀ 1, πείθομαι) *olydig*, ohörsam, otrogen Lc. 1: 17 *al.*

ἀπειλέω; ἠπειλησάμην (trol. af εἰλέω; alltså) egentl.

sammantränga, drifva i trängsel; df skrämma, hota (med hämd, vedergällning) 2 Petr. 2: 23; ἀπειλῇ ἀπ. Act. 4: 17 strängeligen l. allvarligen hota.

ἀπειλή, ῆς, ἡ (se fgde) hotelse, hot Act. 4: 17 *al.*, ἡ ἀπειλή Eph. 6: 9 det vanliga hotet l. stränga tilltalet (s. herrarne pläga använda mot sina slafvar).

ἄπειμι (εἰμί) vara ifrån, borta, frånvarande 1 Cor. 5: 3 *al.*

ἄπειμι (εἶμι jag skall gå) gå bort, åstad Act. 17: 10. *

ἀπειπάμην aor. 1 *med.* till ἀπαγορεύω, hkt se.

ἀπείραστος, ον (ἀ 1, πειραστός, *adj. vble* af πειράζω) *ofrestad*, s. icke frestas l. blifvit frestad; *ofrestelig*, s. icke kan frestas κακῶν af ondt Jac. 1: 13 (lika litet det onda kan vidlåda Gud, den fullkomligt helige, lika litet frestar Han ngn till synd, utan till bepröfning af tron — från frestelsen ss. trospröfning måste neml. skiljas den i denna frestelse liggande retelsen till det onda). *

ἄπειρος, ον (ἀ 1, πεῖρα) *oerfaren*, okunnig τινός i ngt Hebr. 5: 13: i profangr. fkmr ordet ock i betydelsen af *gränslös*, oändlig af πεῖρας = πέρας gräns. *

ἀπεκδέχομαι (ἐκδέχομαι) invänta, afbida Rom. 8: 19 *al.*; äfn *intrans.* 1 Petr. 3: 20 (Gud väntade neml. på deras förbättring och »gaf dem 120 års dag» Genes. 6: 3).

† ἀπεκδύομαι, ἐξεδυσάμην (ἐκδύω) afkläda sig τί Col. 3: 9, τινά τι Col. 2: 15 (neml. deras vapenrustning).

† ἀπέκδυσις, εως, ἡ (fgde) afklädande och bortläggande Col. 2: 11 (bilden hämtad af kläder, som man tager af sig och lägger bort). — *Anm.* ἐπεκδύσει i *Tisch.* edition är tryckfel. *

ἀπελαύνω, ἤλασα (ἐλαύνω) *drifva ifrån* l. bort, bortjaga Act. 18: 16. *

† ἀπελεγμός, οῦ, ὁ (ἐλέγχω) tadel, förakt Act. 19: 27. *

ἀπελεύθερος, ου, ὁ, ἡ (ἐλεύθερος, *qsi* ἀπὸ l. ἐκ δούλου ἐλεύθερος) frigifven slaf l. slafvinna, frigifven 1 Cor. 7: 22 (en Christo tillhörig frigifven, ty hans förre herre var synden l. djefvulen).

Ἀπελλῆς, οῦ, ὁ *Apelles*, en christen i Rom, Rom. 16: 10. *

ἀπελπίζω (ἐλπίζω) = ἀντελπίζω hoppas tillbaka l. igen Lc. 6: 35; i profangrek. uppgifva hoppet, icke hoppas mer, förtvifla. *

ἀπέναντι, *adv.*, äfn *præpos.* med *genit.* (ἀπό, ἐν, ἀντί) i närvaro af, framför, inför Mt. 27: 24 *al.*, midt emot 21: 2, tvärt emot Act. 17: 7.

ἀπέραντος, ον (ἀ 1, περαίνω sluta, begränsa af πέρας) *obegränsad*, oändlig, gränslös 1 Tim. 1: 4. *

ἀπερισπάστως, *adv.* (af ἀπερίσπαστος, ἀ 1, περίσπαστος *kringdragen*, dragen hit och dit, *adj. vble* af περισπάω) utan förskingring, förströelse (sinnets), tankspriddhet (så att man icke tänker på denna verldens fåfänglighet) 1 Cor. 7: 35. *

ἀπερίτμητος, ον (ἀ 1, περίτμητος, *adj. vble* af περιτέμνω) *oomskuren* τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν Act. 7: 51 oomsk. till hjertat och öronen, som icke upplåter sitt hjerta och sina öron (de inre och yttre organerne för det gudomligas insteg hos mskn), otillgänglig för det heliga, hedniskt rå. *

ἀπέρχομαι, ελεύσομαι, ελήλυθα, ἦλθον, ἦλθαν Mt. 22: 22, äfn 1 pers. ἀπῆλθα Act. 10: 9 (ἔρχομαι) *gå ifrån* l. derifrån, tillbaka, bort, begifva sig εἰς l. ἐπί l. πρός med *accus.*, ἀπό τινος Mt. 2: 22 *sæpissime;* gå ut, utbredas, spridas (om rykte) Mt. 4: 24; gå bort, förbi, upphöra, försvinna Mc. 1: 42, Lc. 5: 13 *al.*; ὀπίσω τινός Mc. 1: 20 gå bort efter ngn, följa ngn, εἰς τὰ ὀπίσω Joh. 18: 6 draga sig tillbaka, Joh. 6: 66 ∾ de gingo (ifrån honom) bort (och) tillbaka d. ä. de öfvergåfvo honom, affällo, se vidare ὀπίσω.

ἀπέχω (ἔχω) *af-* l. bort*hafva*, bortbära d. ä. hafva fått τὸν μισθόν Mt. 6: 2. 5 *al.*, πάντα Phil. 4: 18 allt (hd jag hade att fordra — jfr v. 15 om inkomst och utgift); i allmht hafva, besitta, behålla Phil. 15; *intrans.* vara aflägsen l. aflägsnad ἀπό τινος Mt. 15: 8 *al.*; *imperson.* det är nog (neml. med sömn) Mc. 14: 41; *med.* afhålla sig ifrån τινός l. ἀπό τινος Act. 15: 20. 29 *al.*

ἀπιστέω, ἠπίστησα (ἄπιστος) vara otrogen, trolös 2 Tim. 2: 13 (bryta sitt löfte l. sina förbindelser emot HERran); icke tro τινί, förvägra tro Mc. 16: 11. 16 *al.*

ἀπιστία, ας, ἡ (följ.) otro, otrohet Mt. 13: 58 *al.*; hos profanf. äfn misstroende, misstrogenhet.

ἄπιστος, ον (ἀ 1, πίστις) otrogen Mt. 17: 17 = icke christen, hednisk 1 Cor. 6: 6, 7: 12, 1 Tim. 5: 8, misstrogen Joh. 20: 27, otrolig Act. 26: 8.

ἁπλοῦς, ῆ, οῦν (kskc af ἀ 1, πλέω, πίμπλημι fylla; ofylld, tom) enkel, öppen, okonstlad; oskadad, sund Mt. 6: 22, Lc. 11: 34.

ἁπλότης, ητος, ἡ (fgde) enkelhet, enfald, öppenhet, uppriktighet, okonstladt väsende, redlighet Rom.

12: 8 *al.*; ἁπλ. τῆς κοινωνίας 2 Cor. 9: 13 uppriktighet i umgängelsen (den christna).

ἁπλῶς, *adv.* (af ἁπλοῦς) enkelt, uppriktigt, utan omständigheter l. omsvep, utan undantag, i allmänhet, rikligen, villigt, gerna Jac. 1: 5 (af dessa betydelser är väl den classiska »utan omständigheter l. omsvep» den för stället mest passande, i synn. med afs. på de följande orden μὴ ὀνειδίζοντος; se ὀνειδίζω).

ἀπό, *præpos.* med *genit.* (ἅπτω, ἅπτομαι, vidröra, utmärker alltså ss. construeradt med *genit.*, att ngn l. ngt varit vid sidan af ngn annan l. ngt annat och aflägsnar sig derifrån) ἀπ' = a b = *af*, efter Act. 11: 19 l. med anledning af, ifrån τοῦ Θεοῦ 1 Cor. 4: 5 härrörande ifrån Gud (ty Christus dömmer), Θεοῦ 2 Petr. 1: 21 från Gud (hämtande hd de sagt), ur Lc. 5: 2 *al.*; ἀφ' ἧς (*scil.* ἡμέρας) 2 Petr. 3: 4 från den dag då l. sedan, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας Act. 10: 30 för fyra dagar sedan (egentl. ifrån den 4:de dagen neml. ifrån denna tillbakaräknadt) ἀπὸ τοῦ Χοῦ Rom. 9: 3 bort ifrån l. aflägsnad ifrån Christus (utan tros- och lifsgemenskap med Honom), ἀφ' ὑμῶν Rom. 15: 24 bort ifrån eder (icke af), ἀ. προσώπου τοῦ κυρίου 2 Thess. 1: 9 bort ifrån l. skilda ifrån HERrans ansigte; ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων κ. τ. λ. Gal. 2: 6 (är *anacoluth*) *sc.* οὐδὲν ἔλαβον l. dylikt, — betyder ock *för* (efter *verba cavendi et timendi*) Mt. 7: 15 *al.*, *för skull* Mt. 13: 44 *al.*, *förmedelst*, med Lc. 15: 16, Apoc. 18: 15; att åter anse det kunna stå efter *verba pass.* st. ὑπό, är alldeles oriktigt.

ἀποβαίνω, βήσομαι, ἔβην (βαίνω stiga) *stiga* l. gå *af*, ifrån, ur (skeppet l. båten) Lc. 5: 2, εἰς τὴν γῆν Joh. 21: 9 i land; *aflöpa*, lända, tjena τινί ngn εἴς τι till ngt Lc. 21: 13, Phil. 1: 19; i prof.gr. äfn lyckas, slå in.

ἀποβάλλω, ἔβαλον (βάλλω) *kasta af* l. bort Mc. 10: 50, Hebr. 10: 35 (*metaphor.*).

ἀποβλέπω (βλέπω) *kasta sina blickar ifrån ngt bort* på ngt annat, hafva sina blickar fästade, rigta dem på ngn l. ngt τί Hebr. 11: 26.

ἀπόβλητος, ον *adj. vble* (af ἀποβάλλω) *bort-*, för*kastad;* förkastlig 1 Tim. 4: 4.

ἀποβολή, ῆς, ἡ (ἀποβάλλω) *bortkastning*, förkastelse Rom. 11: 15, förlust Act. 27: 22.

ἀπογίνομαι, εγενόμην (γίνομαι) vara ifrån, *blifva af* med τινί, slippa (genom döden), dö bort ifrån, afdö = ἀποθνήσκω 1 Petr. 2: 24.

ἀπογραφή, ῆς, ἡ (följ.) uppskrifning, uppteckning, införande i längder, mantalsskrifning, folkräkning Lc. 2: 2, Act. 5: 37 (se Κυρήνιος).

ἀπογράφω; γέγραμμαι, εγραψάμην (γράφω) *afskrifva*, copiera; uppskrifva, uppteckna, införa i längder; *med.* och *pass.* låta uppskrifva l. anteckna sig Lc. 2: 1. 3. 5 (neml. i mantalslängder), mantalsskrifva sig; ἀπ. ἐν οὐρανοῖς Hebr. 12: 23 uppskrifne i himlarne (d. v. s. deras dervarande borgarerätt är dem redan tillförsäkrad, ehuru de ännu kämpa på jorden).

ἀποδείκνυμι, ἔδειξα; δέδειγμαι (δείκνυμι) uppvisa, förevisa, utställa till åskådande (ngt färdiggjordt), offentl. utställa, framställa 1 Cor. 4: 9, 2 Thess. 2: 4, utnämna, förklara, legitimera Act. 2: 22, äfn bevisa Act. 25: 7.

ἀπόδειξις, εως, ἡ (fgde) framställning, bevisning 1 Cor. 2: 4.

† ἀποδεκατόω (δεκατόω) eg. *aftionda* d. ä. 1:o) pålägga ngn tionde, indrifva l. taga tionde af ngn τινά, *infin.* -τοῦν Hebr. 7: 5. 2:o) erlägga, utgöra, gifva tionde af ngt τί Mt. 23: 23 *al.*

ἀπόδεκτος, ον *adj. vble* (af följ.) acceptus, antaglig, väl upptaglig, välkommen, välbehaglig 1 Tim. 2: 3, 5: 4.

ἀποδέχομαι, εδεξάμην; εδέχθην (δέχομαι) eg. *taga utaf*, upptaga, antaga, emottaga, väl upptaga Lc. 8: 40 *al.*, gilla Act. 2: 41, berömma Act. 24: 3 (andra tyda: erkänna).

ἀποδημέω, εδήμησα (följ.) vara *ifrån sitt folk* l. land, i främmande land, ute på resor, fara l. resa utrikes l. bort Mt. 21: 33 *al.*

ἀπόδημος, ον (δῆμος) fråuvarande *från sitt folk*, bortrest, i främmande land Mc. 13: 34.

ἀποδίδωμι, δώσω, ἔδωκα, ἔδων; εδόμην, εδόθην, Apoc. 22: 2 — διδοῦν liks. af ἀποδιδόω (δίδωμι) *af-* l. *utgifva*, utlemna, betala, erlägga, vedergälla, ἀπόδοτε — — — ἀπέδωκεν vedergäller henne ss. också hon hafver vedergällt (icke ὑμῖν, hkt ej fins i nyare editioner, utan *scil.* sina bekännare — denna uppmaning kan ej vara ställd till Guds folk, utan till HERrans tjenare i den osynliga verlden); uppfylla, fullgöra τινὶ τὰς ὀφειλάς Rom. 13: 7 uppfylla mot ngn l. erlägga till ngn sina skyldigheter, äfn 1 Cor. 7: 3 *al.*; aflägga λόγον Mt. 12: 36 *al.* räkenskap; återlemna Lc. 4: 20, 9: 42; *med.* sälja τί τινος Act. 5: 8, 7: 9 ngt för ngt pris, äfn ἀντί τινος Hebr. 12: 16; *anm.*

fut. med. och *aor.* 2 *med.* nyttjas ss. hjelpformer till πιπράσκω.

† ἀποδιορίζω (ἀπό, διά, ὁρίζω) *afsöndra*, afskilja med l. utan ἑαυτούς sig Jud. 19 (s. blott utvärtes, icke invärtes höra till Guds församling — dfre tillägges ψυχικοί κ. τ. λ.).

ἀποδοκιμάζω, ασω; άσθην (δοκιμάζω) ogilla, förkasta Mt. 21: 42 *al.*

ἀποδοχή, ῆς, ἡ (ἀποδέχομαι) emot-, upp-, antagande, gillande, bifall; ἄξιος πάσης ἀπ. 1 Tim. 1: 15, 4: 9 värd allt antagande l. bifall (utmärker λόγος ss. uteslutande hje tvifvel).

ἀπόθεσις, εως, ἡ (ἀποτίθημι) *af-*, l. bort*läggande* σαρκὸς ῥύπου 1 Petr. 3: 21 (se ῥύπος), τοῦ σκηνώματος 2 Petr. 1: 14 (der tropen af en klädning är sammanblandad med den af en hydda).

ἀποθήκη, ης, ἡ (ἀποτίθημι) ett ställe der man *af-* l. neder*lägger* ngt för att förvaras, förvaringsrum, bod, lada Mt. 3: 12 *al.*

ἀποθησαυρίζω (θησαυρίζω) *upphopa*, magasinera, bespara ἑαυτοῖς åt sig 1 Tim. 6: 19.

ἀποθλίβω (θλίβω) *utkrama* l. -pressa, trycka, tränga bort l. undan Lc. 8: 45.

ἀποθνήσκω, θανοῦμαι, ἔθανον (θνήσκω) *af-* l. bort*dö*, i allmht dö, omkomma (om så väl naturlig s. våldsam död) Mt. 8: 32 *al.*; ἀπ. τινί Rom. 6: 2 afdö ngt, afsäga sig all gemenskap med ngt (när msku kommer i förening med Christo genom tron, dör hon bort fr. synden, s. förut var det element, i hkt hon lefde), Rom. 6: 10 säges Christus vara afdöd synden (naturligtvis icke sin egen, utan mskrnas, så att denna, sedan hon en gång kostat honom lifvet, icke mera kan hafva ngt inflytande på honom), Rom. 7: 10 hemfalla till döden, blifva dödens rof; ἀπ. ἀπό τινος Col. 2: 20 afdö ifrån ngt, genom döden befrias ifrån ngt; utdö l. dö ut (om träd) Jud. 12, ruttna Joh. 12: 24 (om korn).

ἀποκαθιστάνω Mc. 9: 12, Act. 1: 6 = följ.

ἀποκαθίστημι, καταστήσω; κατεστάθην, äfn med dubbelt augment ἐκατεστάθην (καθίστημι) *ifrån* ett läge *försätta* i ett annat, återställa (i sitt förra läge) återförsätta Mt. 17: 11 *al.*; *pass.* återställas Mt. 12: 13 *al.*, τινί Hebr. 13: 19 återställas till l. återgifvas ngn (dessa ord häntyda på författarens fångenskap — och det i v. 13 begagnade παρεμβολή på hans fångenskap i Rom).

ἀποκαλύπτω, ύψω, υψα; υφθήσομαι, ύφθην (καλύπτω) *afhölja*, upplyfta l. taga bort täckelset, uppenbara, τινί τι Mt. 11: 25 *al.*; *pass.* uppenbaras, blifva bekant Mt. 10: 26 *al.*; εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτόν 2 Thess. 2: 6 på det att han (antichrist) må blifva uppenbar.

ἀποκάλυψις, εως, ἡ (fgde) uppenbarelse, upplysning, förklaring Lc. 2: 32 *al.*, ἐν ἡμέρᾳ ἀποκαλύψεως — — — Θεοῦ Rom. 2: 5 på den dag, då Guds rättvisa dom l. domsrättvisa uppenbaras; κατ' ἀποκ. Eph. 3: 3 uppenbarelsevis, genom uppenbarelse; ἀπ. Ἰωάννου Johannis uppenbarelse (bok), som upptecknades af honom på ön *Patmos* enl. gudomliga uppenbarelser (syner). Hufvudtankarne i denna svårfattliga bok äro följande: 1:o) *JEsu öfverallt upphöjda gudomliga värdighet*, hku väl genom dödslidande gått härifrån och derföre förekommer under bilden af ett offradt lam, men ett lam s. löser alla insegel och är en HERre öfver alla herrar; 2:o) *Jerusalems förstöring*, templets ödeläggelse och Israëls förskingring; 3:o) *domen öfver den hedniska gamla verlden och dennas undergång;* 4:o) en noggrann skildring af den fiendtliga hufvudmakten, s. är *Rom*, i synn. det påfviska, dess välde, dom, undergång; 5:o) *Guds rike*, dess seger och herrlighet. Denna prophetiska bok ansluter sig ss. en fortsättning till Daniels bilder och prophetior, de sista i G. T. öfver Guds rikes angelägenheter och utvecklingsgång på jorden.

ἀποκαραδοκία, ας, ἡ (καραδοκία spänd, längtansfull förbidan af καραδοκέω — κάρα hufvud, δοκεύω lura, passa på — eg. med upprest l. framsträckt hufvud se l. höra efter ngt, lyssna, lura, passa på, vara i spänd väntan) spänd väntan, längtansfullt förbidande Rom. 8: 19, Phil. 1: 20.

ἀποκαταλάσσω, ήλλαξα (καταλάσσω) *återförsona*, enl. andra: fullkomligt försona (det förra är väl riktigare) τινά τινι Eph. 2: 16, τινὰ εἰς τινα Col. 1: 20 ngn med afs. på ngn = med ngn.

ἀποκατάστασις, εως, ἡ (ἀποκαθίστημι) eg. *åter-* l. tillbaka*försättning* (i sitt förra skick), återståndsättande, återställelse; ἀπ. πάντων Act. 3: 21 all tings återställande i det skick det hade före syndafallet och ett ännu herrligare (detta rör neml. de trogna och κτίσις Rom. 8 cap.); detta skall i fullaste mått ske vid Frälsarens andra ankomst l. παρουσία (Eliæ = Johannis döparens verksamhet Mt. 17: 11 var blott förberedande).

ἀπόκειμαι (κεῖμαι) *vara aflagd*, förvarad, deponerad

Lc. 19: 20 *al.; imperson.* det är beskärdt, bestämdt, förelagdt Hebr. 9: 27 med *infin.*

ἀποκεφαλίζω, ισα (κεφαλή) qsi afhufva, afslå hufvudet, halshugga Mt. 14: 10 *al.*

ἀποκλείω, εισα (κλείω) afstänga, tillsluta, stänga Lc. 13: 25.

ἀποκόπτω, έκοψα; κόψομαι (κόπτω) afhugga l. -skära Mc. 9: 43 *al.; med.* Gal. 5: 12 afskära, castrera sig (måtte de ş. så ifrigt yrka på omskärelsen och derigenom oroa eder, icke nöja sig blott med sin omskärelse, utan till och med låta castrera sig! — utgör ett slags *κλίμαξ*, och någon annan betydelse af ordet är olämplig).

ἀπόκριμα, ατος, τό (följ.) svar, utslag, dom 2 Cor. 1: 9.

ἀποκρίνομαι, εκρινάμην, κριθήσομαι, εκρίθην (κρίνω) gifva utslag, besked, svara på, besvara, svara *τινί* ngn Mt. 22: 46 *al.; anm.* brukas äfn för *tala* l. börja ett tal, utan att ngn förut talat l. frågat, taga till ordet (likväl med afseende på ett ifrågavarande ämne, l. till följe af en gifven anledning) Mt. 11: 25 *al.*

ἀπόκρισις, εως, ἡ (fgde) besked, svar Lc. 2: 47 *al.*

ἀποκρύπτω, έκρυψα; κέκρυμμαι (κρύπτω) bort- l. undan*gömma*, dölja (Mt. 25: 18), *τὶ ἀπό τινος* ngt för ngn Mt. 11: 25, Lc. 10: 21; p. p. p. dold, fördold 1 Cor. 2: 7 *al.*

ἀπόκρυφος, ον (fgde) dold, hemlig, förborgad Mc. 4: 22 *al.*

ἀποκτείνω, äfn *κτένω* (Mt. 10: 28, Lc. 12: 4 *Griesbach*) och *κτέννω* (ll. cc. *al. Tisch.*), *κτενῶ, έκτεινα; εκτάνθην (κτείνω* döda) *af-* l. ut*döda*, i allmht döda, mörda Mt. 14: 5 *sæpissime*, Rom. 7: 11 (om *ἁμαρτία*, s. gjorde P. till rof för l. ådrog honom så väl den lekamliga, som andliga döden); tillintetgöra, utsläcka, upphäfva *τὴν ἔχθραν* Eph. 2: 16.

ἀποκυέω, ησα (κυέω l. *κύω* blifva hafvande, afla, gå hafvande, vara drägtig, bära) framföda Jac. 1: 15 (då begärelsen — arfsynden — hafver aflat, föder hon synd — verksynd; men då synden blifvit fulländad = då syndaloppet blifvit fulländadt, framföder hon död = evig fördömmelse; dock är döden äfven lön för hvarje enskild synd Rom. 6: 23), Jac. 1: 18 (om nya födelsen).

ἀποκυλίω, ισα; ισμαι (κυλίω) af- l. bort*vältra* Mt. 28: 2 *al.*

ἀπολαμβάνω, λήψομαι (λήμψομαι Tisch.), έλαβον; ελαβόμην (λαμβάνω) taga af, ifrån, ut Mc. 7: 33; ut- l. återfå, få igen l. tillbaka Lc. 6: 34, 15: 27, bekomma, undfå Lc. 16: 25, Gal. 4: 5, 2 Joh. 8, uppbära, skörda Lc. 23: 41 *al.;* 3 Joh. 8 ||*ὑπολαμβάνειν*, hkt *Tisch. Cod. Sin.* har.

ἀπόλαυσις, εως, ἡ (ἀπολαύω taga l. få *af*, skörda, bekomma, njuta, af *λάβω, λαμβάνω*) njutning, nöje, förnöjelse 1 Tim. 6: 17, *ἁμαρτίας* Hebr. 11: 25 synds l. syndig förnöjelse (så kallas Mosis vistelse vid Pharaos hof).

ἀπολείπω, έλιπον (λείπω) aflemna, qvarlemna, öfvergifva 2 Tim. 4: 13 *al,; pass.* qvarlemnas, vara öfrig, återstå Hebr. 4: 6 *al.; οὐκέτι — — — θυσία* Hebr. 10: 26 så är ngt offer för synderna icke mera öfrigt (enär det sanna, i G. T. förebildade, syndoffer är Christus — jfr Hebr. 6: 4 ff. och *ἀνακαινίζω*).

ἀπολείχω (λείχω lingo slicka) *afslicka; anm.* Lc. 16: 21 utmärker ej hundarnes medlidsamhet, ty de österländske voro vilda och grymma, utan *ἀλλὰ καί* antyder en förökning i lidandet.

ἀπόλλυμι l. *ύω, ολέσω* l. *ολῶ, όλωλα, ώλεσα; ολοῦμαι, ωλόμην (ὄλλυμι,* stam *ὄλω* bringa på fall) bringa om lifvet, afdagataga, döda, förderfva Mt. 2: 13 *al.;* förlora Mt. 10: 39 *al.*, *ἵνα μὴ ἀπολέσητε — — — ἀπολάβητε* 2 Joh. 8 på det J icke mågen förlora hvad J förtjenat = frukten af edert arbete, utan undfå full lön (nådelön); *med.* jemte *p.* 2 och *pass.* gå förlorad, bli förtappad, förgås, förderfvas Mt. 9: 17 *al.*, undergå förändring 2 Petr. 3: 6 (genom syndafloden undergingo himmel och jord en sådan förändring, att det gamla tillståndet förstördes och ett nytt framträdde); *part.* förlorad, förtappad, »borttappad» Mt. 10: 6 *al.*

Ἀπολλύων, οντος, ὁ (eg. *part.* till fgde) förderfvare, förstörare; fkmr Apoc. 9: 11 ss. öfversättning af *Ἀβαδδών*, hkt se.

Ἀπολλωνία, ας, ἡ Apollonia (helgad åt *Ἀπόλλων*), stad i Macedonien (provinsen *Mygdonia*) emellan Amphipolis och Thessalonica, en coloni af Corinthier och Corcyræer Act. 17: 1.

Ἀπολλώς, ώ accus. ώ (smdr. af *Ἀπολλώνιος*) *Apollos*, en Judechristen ifrån Alexandria, vältalig (*λόγιος*) och skriftkunnig (*δυνατὸς ἐν ταῖς γραφαῖς*) som, tidigare undervisad af Johannis lärjungar, i Ephesus fick genom Aquilas och Priscilla närmare kännedom om christendomen och sedermera ss. förkunnare af evangelium uppträdde mot Judarne i Achaia och i synnerhet i Corinth. På sednare

stället hade han uppträdt efter Paulus, och en del af församlingen derstädes benämnde sig efter honom. Då Paulus skref sitt 1:sta bref till Corinth, var Apollos jemte honom i Ephesus, men önskade åter komma till Corinth. Efter hans omnämning Tit. 3: 13 försvinner han ur historien. Anses vara författare af brefvet till Hebræerne, s. likväl i det fallet är skrifvet under Pauli öfverinseende, fkmr Act. 18: 24 *al.*

ἀπολογέομαι, ησάμην, ήθην (*ἀπό, λόγος*) *säga sig ifrån*, frisäga, urskulda, försvara sig, anföra ursäkter, *τί* Lc. 12: 11 *al.* anföra ngt till sitt försvar, *τινί* för (inför ngn) Act. 19: 33 *al.*, *περί τινος* Act. 26: 2 rörande ngt, *τὰ περὶ ἐμαυτοῦ* anföra hd s. hörer till mitt försvar.

ἀπολογία, ας, ἡ (fgde) försvar, försvarstal Act. 22: 1 *al.*

ἀπολούω; ελουσάμην (*λούω*) *aftvå;* i N. T. blott i *med.* aftvå l. låta aftvå sig *τί* ngt Act. 22: 16, l. *absol.* 1 Cor. 6: 11 (neml. genom dopets bad syndaskuldens orenlighet d. ä. J förskaffaden eder genom dopet — neml. i förening med tron — edra synders förlåtelse).

ἀπολύτρωσις, εως, ἡ (*ἀπολυτρόω* lösgifva, lössläppa emot lösepenning *λύτρον*) *löskööpning*, lössläppning, frigifning Lc. 21: 28, Hebr. 11: 35 *al.*, men i synnerhet den genom HERren utförda *förlossning*, återlösning Rom. 3: 34 *al.*

ἀπολύω, λύσω, έλυσα; λυθήσομαι, λέλυμαι, ελύθην (*λύω*) *aflösa*, lösa af, lösgöra, upplösa, befria, frigifva, förafskeda, entlediga, affärda, låta gå Mt. 14: 15, Lc. 8: 38, Act. 13: 3; lösgöra, befria, frikänna Mt. 27: 17 *al.;* förskjuta, skiljas vid, »öfvergifva» Mt. 1: 19, 5: 31 *al.;* släppa efter, eftergifva, förlåta Lc. 6: 37; *med.* aflägsna sig, afträda Act. 28: 25; *pass.* befrias fr. ngt *τινός* Lc. 13: 12, du är fri från din sjukdom; skiljas, hemförlofvas Act. 4: 23, 15: 30. 33 *al.*

ἀπομάσσω (*μάσσω* knåda) afstryka l. -torka; *med.* torka, skudda af sig Lc. 10: 11.

ἀπονέμω (*νέμω* pasco, dispesco, tribuo) af-, ut-, tilldela (*τινὶ*) *τιμήν* 1 Petr. 3: 7 tilldela l. bevisa ngn ära, hedra ngn.

ἀπονίπτω; ενιψάμην (*νίπτω*) *aftvå* l. två ngt *på sig* Mt. 27: 24; i afs. härpå anm., att det var en Jud. plägsed att två händerna på sig för att dermed antyda sin oskuld i ett brott l. mord.

ἀποπίπτω, έπεσον l. *έπεσα* Act. 9: 18 (*πίπτω*) *af-* l. *bortfalla.*

ἀποπλανάω; επλανήθην (*πλανάω*) afleda från rätta vägen, miss- l. förleda, förföra Mt. 13: 22; *pass.* förföras, fara vilse 1 Tim. 6: 10.

ἀποπλέω, έπλευσα (*πλέω*) *afsegla*, segla bort, ifrån Act. 13: 4 *al.*

ἀποπλύνω, έπλυνα (*πλύνω*) aftvå, afskölja, rengöra (med vatten) Lc. 5: 2.

ἀποπνίγω, έπνιξα; επνίγην (*πνίγω*) förqväfva Mt. 13: 7, Lc. 8: 7; *pass.* qväfvas (af vatten), drunkna Lc. 8: 33.

ἀπορέω och *-ρέομαι* (*ἄπορος*, *oväg*ad, ofarbar, utan väg l. medel; af *ἀ* 1, *πόρος* utväg, medel af *πείρω* genomtränga) vara *utan utväg*, hjelp, medel, i förlägenhet, bekymmer, rådlös, villrådig Joh. 13: 22, Act. 25: 20, 2 Cor. 4: 8, *ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν* Gal. 4: 20 jag är föremål för tvifvel, man är tvifvelaktig om mig ibland eder.

ἀπορία, ας, ἡ (fgde) rådlöshet, förlägenhet, förtvifvlan Lc. 21: 25.

ἀποῤῥίπτω, έῤῥιψα (*ῥίπτω*) *kasta af*, bort, ifrån, *scil.* *ἑαυτούς* Act. 27: 43 kasta sig ifrån (neml. skeppet), kasta sig i (hafvet l. vattnet), se projicere.

ἀπορφανίζω; ίσθην (*ὀρφανίζω* af *ὀρφανός*) göra fader- och moderlös; *pass.* blifva fader- och moderlös, öfvergifvas, lemnas allena, 1 Thess. 2: 17 *ἀπό τινος* bort ifrån ngn (utmärker den känsla af värnlöshet och tomhet, s. intager barn, när de mistat sina föräldrar).

ἀποσκευάζω; εσκευασάμην (*σκεῦος*) *afpacka*, skaffa trossen åstad från ett ställe till ett annat; Act. 21: 15 sedan de packat af (hvarvid dock en bättre *lectio* är *ἐπισκευασάμενοι*, hkt se).

ἀποσκίασμα, ατος, τό (*ἀποσκιάζω afskugga*, kasta skugga ifrån sig, *ἀπό, σκιά*) eg. det *afskuggade*, den kastade skuggan; *ἀπ. τροφῆς* Jac. 1: 17 eg. omväxlingsskugga, omväxlande fördunkling, ljusförminskning ss. vid sol- l. månförmörkelser.

ἀποσπάω, έσπασα; εσπάσθην (*σπάω*) *af-* l. *utdraga* t. ex. *τὴν μάχαιραν* Mt. 26: 51 sablen l. svärdet, *ὀπίσω αὐτοῦ* Act. 20: 30 ∾ bortdraga (ifrån den rätta vägen och) efter sig, draga till sig; (*med.* och) *pass.* söndras, skiljas, *draga sig bort*, skilja l. aflägsna sig, bortgå Lc. 22: 41, Act. 21: 1.

ἀποστασία, ας, ἡ (*ἀφίστημι*) affall *ἀπό τινος* Act. 21: 21 ifrån ngn, *absol.* 2 Thess. 2: 3 affall (ifrån tron).

ἀποστάσιον, ου, τό (fgde) affall, skillnad, skilsmessa,

βιβλίον ἀποστασίου Mt. 19: 7, Mc. 10: 4 liber repudii, skiljobref, äfn utan βιβλ. Mt. 5: 31.

ἀποστεγάζω, ασα (στεγάζω täcka af στέγη) *aftäcka* Mc. 2: 4; HERren lärde i ett ὑπερῷον. De som buro den sjuke, stego upp på den trappa, hkn bar ifrån gatan till det platta taket, aftäckte stenläggningen hf taket bestod och nedsläppte den sjuke genom den gjorda öppningen.

ἀποστέλλω, ελῶ, ἔσταλκα, ἔστειλα; ἔσταλμαι. εστάλην (στέλλω) af- l. utsända, sända åstad, affärda τινά Mt. 10: 5 *sæpissime*, τινά med *infin.* Mt. 22: 3 *al.* l. τινά τι ngn ss. ngt t. ex. 1 Joh. 4: 14, bortskicka ἐν ἀφέσει Lc. 4: 18 frigifne, ss. frie; ἀπεσταλμένος, hmd Σιλωάμ Joh. 9: 7 öfversättes, se Σιλωάμ.

ἀποστερέω, έρησα; έρημαι (στερέω =) beröfva, afhända, bedraga l. besvika ngn på ngt τινά τι, τινά τινος, (τί τινος) Mc. 10: 19 *al.*, ἀλλήλους 1 Cor. 7: 5 *sc.* ἐξουσίαν ταύτην »beröfven icke hvarandra denna makt l. rättighet»; göra intrång, förfördela, skada 1 Cor. 6: 8; *med.* l. *pass.* låta tillfoga sig skada, förfördela sig 1 Cor. 6: 7; *perf. pass.* hafva blifvit beröfvad, sakna τινός 1 Tim. 6: 5; p. p. p. undan-, inne- l. förhållen Jac. 5: 4.

ἀποστολή, ῆς, ἡ (ἀποστέλλω) *afsändning*, mission; διακονία καὶ ἀποστ. Act. 1: 25 (*hendiadys*) = apostlaembete, äfn ἀπ. ensamt Rom. 1: 5 *al.*

ἀπόστολος, ου, ὁ (se fgde) *afsänd*, sändebud, budskap, gesandt, deputerad, utskickad 2 Cor. 8: 23, Phil. 2: 25, apostel; så kallades de 12 JEsu lärjungar, sedan hvar och en som har en apostels embete; så kallar Paulus sig hedningarnes apostel Rom. 11: 13, och i denna vidsträcktare mening fkmr ordet Gal. 1: 19 om Jacobus, Frälsarens broder, äfnsom 1 Cor. 12: 28 om alla de af Christo förordnade budbärare till alla folk; dessa hade Andans hela fullhet och kunde derföre verka ss. propheter, lärare o. s. v.; äfn Christus sjelf kallas Hebr. 3: 1 ἀπόστολος καὶ ἀρχιερεὺς τῆς ὁμολογίας ἡμῶν vår bekännelses l. vårt förbunds apostel och öfversteprest d. ä. det gudoml. sändebud, hkt vi bekänne (till hkt vi bekänne oss) = som stiftat det förbund i hkt vi stå, och öfversteprest i detta med Gud slutna förbund (af dessa ord se vi, att Christus i sig förenat Arons embete med Mosis).

ἀποστοματίζω (στόμα) 1:o) *från munnen* d. ä. ur minnet tala, memorera, men äfven extemporera; 2:o) i N. T. locka ord *från munnen*, fresta genom frågor Lc. 11: 53.

ἀποστρέφω, έψω, έστρεψα; εστράφην (στρέφω) *af-* l. bort*vända* τὶ ἀπό τινος Rom. 11: 26, 2 Tim. 4: 4, förvända Lc. 23: 14, låta vända om, sticka tillbaka (svärdet i skidan, εἰς τὸν τόπον αὐτῆς = θήκην) Mt. 26: 52, återställa, lemna tillbaka Mt. 27: 3 (der dock *Tisch.* har ἔστρεψεν); äfn *intrans.* vända l. omvända sig ifrån ἀπό τινος Act. 3: 26; *pass.* vända sig bort ifrån ngn l. ngt, icke vilja hafva med ngn l. ngt att göra (af afsky, förakt o. s. v.) τινά l. τί Mt. 5: 42, 2 Tim. 1: 15, Tit. 1: 14, Hebr. 12: 25.

ἀποστυγέω (στυγέω, se στυγνάζω) abhorreo, rysa tillbaka, hafva afsky för, afsky Rom. 12: 9.

† ἀποσυνάγωγος, ον (συναγωγή) utesluten l. utstött från synagogan; det gafs 3:ne slag af bannlysning (excommunicatio) 1:o) נִדּוּי (ἀφορισμός Lc. 6: 22); den bannlyste ålades att i en månads tid hålla sig på 4 alnars afstånd från husets öfrige medlemmar. 2:o) חֵרֶם (bann); ingen fick tala, handla, äta med den bannlyste, äfnsom honom förvägrades tillträde till synagogan Joh. 9: 22, 12: 42, 16: 2. 3:o) שַׁמַּתָּא (utplånande) medförde fullkomligt uteslutande för alltid under förfärliga bannlysningsformler.

ἀποτάσσω; εταξάμην (τάσσω) ställa åtskils, afsöndra, aflägsna; i N. T. blott *med.* skilja sig ifrån, taga farväl l. afsked af ngn τινί Mc. 6: 46 *al.*, τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου Lc. 9: 61 (attraction l. ∾ pro ἀπέρχεσθαι εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἀποτάξ. τοῖς οἴκῳ): äfn *metaphor.* säga farväl åt en sak, försaka, afsäga sig τινί Lc. 14: 33.

ἀποτελέω; ετελέσθην (τελέω) *afsluta*, fullborda, fullända Jac. 1: 15; Lc. 13: 32 || hos *Tisch.* för ἐπιτελῶ.

ἀποτίθημι; εθέμην (τίθημι) *afsätta*, af- l. bortlägga; *med.* lägga af sig τὰ ἱμάτια Act. 7: 58 kläderna, bortlägga *metaphor.* τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον Eph. 4: 22 den gamla mskn, ἔργα Rom. 13: 12 lägga ifrån sig, afstå ifrån; τὸ ψεῦδος Eph. 4: 25, ὀργήν Col. 3: 8; ὄγκον, ἁμαρτίαν Hebr. 12: 1, *cet.*

ἀποτινάσσω, ετίναξα (τινάσσω svänga, skaka; besl. med τείνω, τανύω) *afskaka*, afskudda Lc. 9: 5, Act. 28: 5.

ἀποτίνω (l. ἀποτίω), ίσω (τίω) betala, ersätta, godtgöra Phil. 19.

ἀποτολμάω (τολμάω) fördrista sig, taga sig dristighet, våga sig åstad Rom. 10: 20. *

ἀποτομία, ας, ἡ (se följ.) eg. *afskurenhet*, tvärbranthet, tvärhet, skarphet, stränghet, hårdhet; Rom. 11: 22, der ordet ensamt fkmr, är det troligen valdt med afs. på de *afhuggna* grenarne. *

ἀποτόμως, *adv.* (af ἀπότομος afskuren l. afhuggen af ἀπό, τέμνω skära) *afskuret*, skarpt, strängt 2 Cor. 13: 10, Tit. 1: 13.

ἀποτρέπω (τρέπω) *af-* l. bort*vända*; *med.* vända sig bort ifrån ngn, undvika ngn = ἐκτρέπεσθαι 2 Tim. 3: 5. *

ἀπουσία, ας, ἡ (ἄπειμι) *frånvaro* Phil. 2: 12. *

ἀποφέρω, ἤνεγκον l. ἤνεγκα, ενέχθην (φέρω) *bortbära*, bortföra Mc. 15: 1 *al.*

ἀποφεύγω, ἔφυγον (φεύγω) *fly* bort *ifrån*, undfly, undkomma τινός 2 Petr. 1: 4, τί 2 Petr. 2: 18. 20.

ἀποφθέγγομαι, εφθεγξάμην (φθέγγομαι) eg. *säga sin mening rent ut*, taga bladet ifrån munnen, i allm. tala Act. 2: 4. 14, 26: 25.

ἀποφορτίζομαι (φορτίζω) *afbörda sig*, urlasta Act. 21: 3. *

ἀπόχρησις, εως, ἡ (ἀποχράομαι förbruka, bruka l. öda upp, äfn: missbruka af χράομαι) *förbrukning* Col. 2: 22 hkt allt är (bestämdt) till undergång genom förbrukningen. *

ἀποχωρέω, εχώρησα (χωρέω) af- l. bortgå, draga sig tillbaka, vika Mt. 7: 23 *al.*

ἀποχωρίζω; εχωρίσθην (χωρίζω) *afsöndra*, skilja ifrån; *pass.* skilja sig ἀπ. ἀλλήλων Act. 15: 39 ifrån hvarandra; skiljas, vika l. gå bort, försvinna Apoc. 6: 14.

ἀποψύχω (ψύχω) *utandas*, dö, blifva liflös (råka utom sig) Lc. 21: 26. *

Ἀππίου φόρον, Forum Appii, Appii torg, en småstad i Italien, 43 Rom. mil från Rom vid via Appia, s. här genomskar de Pontinska träsken. För sitt dåliga dricksvatten och det myckna dåliga folk, i synn. matroser, som der vistades (ty staden låg ej långt ifrån kusten), uppehöllo sig bättre resande ej gerna der Act. 28: 15. *

ἀπρόςιτος, ον (ἀ 1, πρόςιτος tillgänglig, *adj. vble* af πρόςειμι jag går till, nalkas) *otillgänglig* 1 Tim. 6: 16. *

† ἀπρόςκοπος, ον (ἀ 1, προςκόπτω) *utan anstöt*, oskadd, oförkränkt Act. 24: 16; äfn *active*, som icke ger anstöt, oanstötlig 1 Cor. 10: 32, Phil. 1: 10.

† ἀπροςωπολήπτως l. -λήμπτως, *adv.* (ἀ 1, προςωπόληπτος = -λήπτης) utan anseende till personen, opartiskt 1 Petr. 1: 17. *

ἄπταιστος, ον (ἀ 1, πταίω) s. *icke stöter emot* l. stapplar, utan att stappla l. fela, synd- l. felfri; φυλάσσειν τινὰ ἀ. Jud. 24 bevara ngn för fall. *

ἅπτω, ἧψα; ἡψάμην apto, *häfta* a) knyta, fästa vid; b) antända, tända upp Lc. 22: 55, tända på Lc. 8: 16 *al.*; *med.* häfta l. fästa sig vid, vidlåda, vidröra, komma vid τινός Joh. 20: 17, taga l. fatta uti Col. 2: 21, befatta sig med, hafva beröring med τινός 2 Cor. 6: 17, γυναικός 1 Cor. 7: 1; komma vid, skada τινός 1 Joh. 5: 18.

Ἀπφία, ας, ἡ *Apphia*, en christinna i Colossæ, sannolikt Philemons hustru, enär förbönen för Onesimus äfven ställes till henne (ss. matmoder) Phil. 2. *

ἀπωθέομαι, ωσάμην (ὠθέω stöta, skuffa) *stöta ifrån sig*, tillbaka l. afvisa, försmå Act. 7: 27 *al.*

ἀπώλεια, ας, ἡ (ἀπόλλυμι) *förlust*, förspillning Mt. 26: 8, förderf, fördömelse (den eviga), det eviga förderfvet, den eviga döden Mt. 7: 13 *al.*; υἱὸς τῆς ἀπ. förderfvets l. förtappelsens son (Joh. 17: 12 = Judas Ischariot, 2 Thess. 2: 3 = antichrist).

ἀρά, ᾶς, ἡ bön, önskan, i god l. ond mening, förbannelse Rom. 3: 14. *

ἄρα, ἄραγε, *part.* (ἄρω foga, sammanbinda) följaktligen, alltså, nu, dock Lc. 11: 48 *al.*, äfn med οὖν följaktligen, alltså Rom. 5: 18 *al.*, då, derefter, i det fallet 1 Cor. 5: 10, 7: 14, Gal. 2: 21 *al.*; tilläfventyrs, kanhända, måhända efter εἰ, μή, οὐκ Mc. 11: 13, Act. 21: 38 *al.*

ἆρα, frågeord (ursprungl. samma ord s. fgde; men med förändrad accent få orden i allm. förändrad betydelse och tvärtom) 1:o) månne? (obestämdt svar) Lc. 18: 8; äfn månne icke? Gal. 2: 17 = så var det väl i det fallet (kanske borde ἄρα läsas). 2:o) ἆρα οὐ månne icke? (jakande svar). 3:o) ἆρα μή väl icke (nekande svar). 4:o) ἆράγε månne väl? (jakande l. nekande svar; i profangr. vanligen det förra, deremot det senare Act. 8: 30).

Ἀραβία, ας, ἡ (עֲרָב, Arab heter עַרְבִי l. עֲרָבִי) *Arabien*. Efter Ptolomæus delas det i *lyckliga*, *steniga* och *öde* Arabien (denna indelning är fullkomligen obekant för de inhemske geographerne, hka räkna öde Arabien till Syrien och det steniga till Ægypten) 1:o) *Lyckliga* (ἡ εὐδαίμων, felix), äfven *Jemen*, består af den egentliga stora halfön emellan Röda hafvet och Persiska viken och ut-

gör största delen af Arabien; dess i forntiden mest berömda produkter voro: *balsam, rökelse, myrrham.* Sabæa (שְׁבָא) var ett district af lyckl. Arabien. 2:o) *Steniga* (πετραία, petræa) *Petr äiska* (namnet härledes ock af hufvudstaden *Petra*) är den nordvestligaste delen af Arabien och omfattar dels halfön der Sinai ligger, dels den stora landsträckan emellan Ægypten, Medelhafvet, Palæstina, Öde och Lyckliga Arabien. Härigenom gick Israëliternas tåg till Canaan. Efter Babyloniska fångenskapen blomstrade ett rike, Arabia Petræa, af vidsträckt omfång med hufvudstaden Petra, hvars Konungar hette *Aretas.* 3:o) *Öde Arabien* (ἡ ἔρημος, deserta) ligger östligast; har i öster Euphrat till gräns, på de andra sidorna Syrien samt lyckliga och steniga Arabien. — Araberne voro dels stads- l. by-invånare, dels nomader (*beduiner* = öknens folk l. söner), i lyckliga Ar. det förra, i de begge andre delarne det sednare; tidigt nedsatte sig Judar i Arab.; huru långt Paulus der utsträckte sin verksamhet, är ovisst. — Fkmr Gal. 1: 17, 4: 25.

Ἀράμ, ὁ *indecl.* (רָם hög) *Aram,* Esroms son Mt. 1: 3. 4; *anm.* אֲרָם (högland) Aramæen l. Syrien, se Συρία.

ἄραφος, se ἄῤῥαφος.

Ἄραψ, αβος, ὁ Arab Act. 2: 11, se Ἀραβία.

ἀργέω (följ.) vara overksam, trög, hvila; οὐκ ἀ. 2 Petr. 2: 3 (utmärker, att domen sedan lång tid är i annalkande och skall i sinom tid inträffa).

ἀργός, ή, όν (ἀ 1, ἔργον) 1:o) *utan handling,* oskedd, ogjord (fkmr ej i N. T.). 2:o) *utan arbete,* overksam, sysslolös, lat — fkmr i N. T. Mt. 20: 3. 6, 1 Tim. 5: 13, 2 Petr. 1: 8. 3:o) *utan möda,* lätt, snabb (fkmr ej i N. T.). — Dessutom 4:o) *utan verkan,* onyttig, fåfäng, fruktlös Mt. 12: 36, står äfn Jac. 2: 20 (om πίστις) || νεκρά.

ἀργύρεος, α, ον smdr. οῦς, ᾶ, οῦν (se följ.) af silfver, silfverne, silfver- Act. 19: 24 *al.*

ἀργύριον, ου, τό (eg. *dimin.* af ἄργυρος, men brukadt i dess ställe) silfver Act. 3: 6 *al.*, silfvermynt, penningar Mt. 25: 18 *al.*, var i allm. = 1 Sekel = 4 Attiska drachmer = 2 Rdr 42 öre Rmt; deremot torde ἀργ. Act. 19: 19 vara = 1 drachma = 60 öre.

ἀργυροκόπος, ου, ὁ (följ., κόπτω) *silfverarbetare* l. -smed Act. 19: 24.

ἄργυρος, ου, ὁ (ἀργός hvitglänsande, skimrande) silfver, silfvermynt Mt. 10: 9, äfn annat af silfver Act. 17: 29, 1 Cor. 3: 12 (om varaktiga byggnadsämnen) *al.*

Ἄρειος πάγος, ου — ου, ὁ (Ἄρειος — af Ἄρης *Mars* — tillhörig, helgad åt Ares, krigsguden, och πάγος fast ställe, berg, kulle af πήγνυμι) *Areskulle,* collis Martius, Areopag; låg NV. från ἀκρόπολις i Athen, dock betydligt lägre; skall hafva fått sitt namn af Ἄρης, emedan han var den förste s. der blef dömd; sannolikare är dock ἄρειος = φονικός (af φόνος mord), alltså *blodskullen,* emedan den domstol, s. der hade sina sammanträden, egde ss. den högsta äfven att afdömma mord (δίκαι φονικαί). Denna domstol, hkn äfn hette Areopagen, var den äldsta och berömdaste i Athen och utgjordes af de ädlaste, oafhängigaste och rättrådigaste männer; hvarföre den äfn högt aktades så väl inom hela Grekland, som hos barbarerne. Den dömde endast efter sin bästa öfvertygelse och var derföre ett slags jury. Enligt somliga inrättades den redan under *Cecrops'* tid, enl. andra under *Cranai;* reformerades af *Solon,* på hkns förslag de 9 Archonterne, efter väl aflagd redogörelse (εὐθύνη) för sin förvaltning, der skulle inträda; *Pericles* försvagade dess anseende. När den helt och hållet upphörde, är ovisst; emellertid var den ännu verksam och i anseende i Pauli tid, och det var från Areskullen, men icke ss. anklagad l. inför rätta, som Paulus höll sitt bekanta tal (Act. 17: 19 ff.) inför de på sluttningarne och i dalen församlade åhörarne; fkmr Act. 17: 19. 22.

Ἀρεοπαγίτης, ου (fgde) Areopagit, medlem af Areopagen Act. 17: 34.

ἀρέσκεια, bättre ἀρεσκεία, ας, ἡ (ἀρεσκεύω, mest i *med.* uppföra sig inställsamt, artigt af ἄρεσκος inställsam, artig af följ.) inställsamt väsende, inställsamhet, artighet, εἰς πᾶσαν ἀρ. Col. 1: 10 för att på allt sätt behaga (honom).

ἀρέσκω, έσω, εσα (ἄρω foga) *foga sig efter,* göra till behag, behaga, »täckas» τινί, göra sig behaglig för ngn, göra, handla ngn till behag Mt. 14: 6 *al.*, ἑαυτῷ Rom. 15: 1. 3 göra, lefva sig sj. till behag, lefva efter sitt behag, lämpa sig efter Rom. 15: 2, 1 Cor. 10: 33, söka att behaga 1 Thess. 2: 4.

ἀρεστός, ή, όν *adj. vble* (af fgde) behaglig, angenäm τινί Joh. 8: 29, Act. 12: 3, ἐνώπιόν τινος 1 Joh. 3: 22 i ngns ögon; οὐκ ἀρεστόν ἐστιν

non placet Act. 6: 2 (vi tycke icke om) med *accus.* och *infin.*

Ἀρέτας, α, ὁ (חָרִשׁ) *Aretas*, gemensamt namn för flera Arabiska konungar; den i N. T. 2 Cor. 11: 32 förekommande var svärfader till konung *Herodes Antipas;* då denne sednare derefter i hemlighet äktade *Herodias*, öfverföll Aretas honom med krig och slog hans här. Antipas skref till kejsaren i Rom, och Syriske ståthållaren *Vitellius* var på marsch för att tukta Aretas, då han fick underrättelse om Kejsarens död (37 e. Chr.) och lät sina trupper gå i vinterqvarter. Vid denna tid besatte Aretas (det Rom.) Damascus och tillsatte den Ethnarch s. fkmr 2 Cor. 11: 32.

ἀρετή, ῆς, ἡ (af Ἄρης Mars, krigsguden — andra af ἄῤῥην *per metathes.* ἀνήρ, liksom virtus af vir) *manlighet*, tapperhet, duglighet, dygd, egenskap (i synn. väsendtlig, utmärkt), talang, förtjenst; *om Gud:* kraft, makt 2 Petr. 1: 3, *plur.* (utmärkta) egenskaper, fullkomligheter 1 Petr. 2: 9; *om mskr:* sedlig förmåga l. verksamhet Phil. 4: 8, 2 Petr. 1: 5.

ἀρήν, obrukl. *nomin.* till *genit.* ἀρνός, hkt se.

ἀριθμέω, μησα; μημαι (följ.) räkna Mt. 10: 30 *al.*

ἀριθμός, οῦ, ὁ (*qsi* ἀρθμός, οῦ, ὁ band, förening af ἄρω foga, förena) mängd, hop, antal, tal (räkning) Lc. 22: 3 *al.*

Ἀριμαθαία, ας, ἡ se Ῥαμά.

Ἀρίσταρχος, ου, ὁ *Aristarchus*, en från Thessalonica bördig man, Pauli följeslagare på hans 3:dje missionsresa Act. 19: 29, blef gripen vid uppl oppet i Ephesus, men sedermera frigifven och åtföljde Paul. från Grekland till Asien Act. 20: 4; sedermera gjorde han Paul. sällskap på deportationsresan till Rom Act. 27: 2 och under hans dervarande fångenskap (Col. 4: 10, Phil. 24, se dock Παῦλος).

ἀριστάω, ησα (ἄριστον) spisa frukost, frukostera, Rom. prandere (emellan 9—12) Joh. 21: 12. 15, äfn i allm. spisa Lc. 11: 37.

ἀριστερός, ά, όν (ἄριστος) venster, χείρ Mt. 6: 3, ἐξ ἀριστερῶν Lc. 23: 33 på venstra sidan, ὅπλα ἀριστερά 2 Cor. 6: 7 se ὅπλον; hos profanförf. äfven olycksbådande, olycklig *per euphemismum.*

Ἀριστόβουλος, ου, ὁ *Aristobulus*, af hkns anhörige (l. husfolk) Paulus helsar dem, som hade blifvit christne Rom. 16: 10; huruvida Arist. var christen l. icke l. då lefde, är obekant.

ἄριστον, ου, τό (eg. *neutrum* af ἄριστος bäst; jfr vårt »taga till bästa») frukost, prandium Lc. 14: 12 — det egentl. hufvudmålet hette δεῖπνον, men Mt. 22: 4 synes ἄρ. vara middagsmåltid l. måltid i allm., jfr ock Lc. 11: 38.

ἀρκετός, ή, όν *adj. vble* (af följ.) tillräcklig, nog Mt. 6: 34, 10: 25, ἀρκετὸς ὁ παρεληλυθὼς χρόνος — — — κατειργάσθαι 1 Petr. 4; 3 det är nog att J under den förflutna tiden föröfvat (st. ἀρκεῖ, ὑμᾶς τῷ π. χρόνῳ κ. τ. λ. — personell sats för imperson.).

ἀρκέω, εσα; εσθήσομαι arceo, afhålla, afvärja, försvara, bistå; *intrans.* vara stark; förslå, räcka till, vara nog τινί Mt. 25: 9 *al.*, äfn *imperson.* Joh. 14: 8; *med.* l. *pass.* vara nöjd l. tillfreds med ngt, låta sig nöja med τινί Lc. 3: 14 *al.*, l. ἐπί τινι 3 Joh. 10.

† ἄρκος, ου, ὁ, ἡ || följ.

ἄρκτος, ου, ὁ, ἡ björn, björninna Apoc. 13: 2.

ἅρμα, ατος, τό vagn Act. 8: 28. 29. 38, vanligen med 2 hjul, stridsvagn Apoc. 9: 9.

Ἁρμαγεδών l. εδδών (af הַר berg och מְגִדּוֹן l. ־וֹ —, vid staden *Megiddo* af גָּדַד l. גְּדוּד med ם locale, ort der skaror uppehålla sig, samlingsort; sjelfva staden *Megiddo*, som sednare hette *Legio*, nu el-Leijun, låg vid ändan af dalen *Esdrelon* icke långt från bäcken Kison) *Harmageddon;* Megiddo var bekant för 2:ne nederlag: Israëls mot Cananiterne Jud. 5: 19 och konung Josias död 2 Reg. 23: 29. Sjelfva samlingsorten antyder alltså stridens olyckliga utgång — fkmr Apoc. 16: 16.

ἁρμή, ῆς, ἡ (ἄρω foga) *fogning*, förening, led Hebr. 4: 12 se διϊκνέομαι.

ἁρμόζω; οσάμην (följ.) sammanfoga, binda tillsammans, förena; *med.* förlofva ngn med ngn τινά τινι 2 Cor. 11: 2 (naturligtvis i figurlig mening — eller rättare efter biblens föreställningssätt, enligt hkt Jehova var Israëls man i G. T., och Christus är församlingens brudgum i det N.).

ἁρμός, οῦ, ὁ || ἁρμή hkt se.

ἀρνέομαι, νήσομαι, νημαι, νησάμην *depon. med.* afslå, förbjuda, förvägra, neka Mt. 10: 33 *sæpissime*, ὅτι οὐ 1 Joh. 2: 22 att, neka till att med *infin.* Hebr. 11: 24, förneka τὴν πίστιν 1 Tim. 5: 8 sin tro (emedan han icke gör det, hvartill den lefvande tron drifver), τὸν πατέρα, τὸν Υἱόν, τὸν υἱόν, κ. τ. λ.; icke vilja, säga nej till τί.

Ἀρνί, ὁ *indecl.* || Ἀράμ Lc. 3: 33.

ἀρνίον, ου, τό dimin. (af följ.) eg. *litet lamm,* lamm i allm. Apoc. 5: 6 *sæpe; ἀρνία* smålamm kallar Frälsaren Joh. 21 sina bekännare dels för deras svaghet i tron, dels för deras ungdom.

ἀρνός genit. o. s. v. (af obrukl. *nomin. ἀρήν*, i hvars ställe *ἀμνός* nyttjas) *vädur;* i N. T. ungt får, lamm Lc. 10: 3.

ἀροτριάω (följ.) plöja Lc. 17: 7, 1 Cor. 9: 10.

ἄροτρον, ου, τό (*ἀρόω* aro, plöja) det *hvarmed man plöjer,* plog Lc. 9: 62.

ἁρπαγή, ῆς, ἡ (*ἁρπάζω, ἡρπάγην*) *röfvande,* röfveri, plundring, sköfling Hebr. 10: 34, byte, rof, rofgirighet Mt. 23: 25, Lc. 11: 39.

ἁρπαγμός, οῦ, ὁ (följ.) röfvande, bytegörande; *ἁρπ. ἡγεῖσθαι* Phil. 2: 6 hålla för ett röfvande; bland de många försöken att tyda denna vers torde följ. förtjena uppmärksamhet: »han som, då han var i Guds gestalt, icke ansåg det att vara lik Gud ss. ett tillegnande af främmande egendom» (ss. om han tog ngt ifrån andra, utan tog ifrån sig sjelf, då han o. s. v.).

ἁρπάζω, άσω, ασα; αγήσομαι, άσθην, άγην (af föråldrad form *ἅρπω* carpo, besl. med rapio) *röfva,* roffa, plundra, rycka, bortrycka Mt. 13: 19 *al.,* 2 Cor. 12: 2 hör till *πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων,* och *εἴτε ἐν σώματι* (*scil. ἡρπάγη*) — — — *οἶδεν* är parenthes, 1 Tim. 4: 17, rycka bort med sig (neml. till Jerusalem) Joh. 6: 15, rycka undan l. borttaga från andra Mt. 11: 12 (se *βιάζομαι*), Act. 23: 10.

ἅρπαξ, παγος, ὁ, ἡ (fgde) rofgirig l. -lysten, glupsk, »glupande» Mt. 7: 15; tages vanl. ss. *substant.* Lc. 18: 11, 1 Cor. 5: 10 *al.,* men äfn första betydelsen kan bibehållas.

ἀῤῥαβών, ῶνος, ὁ (עֵרָבוֹן af עָרַב pantsätta) handpenning (till bekräftelse af ett köp), underpant; *ἀῤῥ. τοῦ πνεύματος* 2 Cor. 1: 22 *al.* (*genit. apposit.*) den underpant, hkn består af den H. Ande.

ἄῤῥαφος, äfn *ἄραφος, ον* (*ἀ* 1, *ῥάπτω* sy) *osydd,* osömmad, utan söm, ur l. i ett stycke Joh. 19: 23.

ἄῤῥην l. *ἄρσην, εν* (samst. med *ἀρήν* och *ἀνήρ per metathes.*) manlig, stark, *υἱὸς ἀ.* Apoc. 12: 5 gossebarn, äfn utan *υἱός,* v. 13; *ἄρσεν* (*scil. γένος*) mankön Mt. 19: 4 *al.; subst.* man Rom. 1: 27)(*θῆλυς.*

ἄῤῥητος, ον (*ἀ* 1, *φημί, ἐῤῥήθην*) *osäglig* (som icke får omtalas); *ἄῤῥ. ῥήματα* 2 Cor. 12: 4 är *oxymoron.*

ἄῤῥωστος, ον (*ἀ* 1, *ῥώννυμι*) *icke stärkt* l. stark, svag, sjuk, hvars krafter äro försvagade (*ἀσθενής* deremot, s. krafterna felas) Mt. 14: 14 *al.*

ἀρσενοκοίτης, ου, ὁ (följ., *κοίτη*) s. har *samlag med manliga könet,* pæderast, sodomit, »drängaskändare» 1 Cor. 6: 9, 1 Tim. 1: 10.

ἄρσην, εν, gammal attisk form för *ἄῤῥην,* hkt se.

Ἀρτεμᾶς, ᾶ, ὁ Artemas, en christen; fkmr Tit. 3: 12.

Ἄρτεμις, ιδος l. *ιος, ἡ* (*ἀρτεμής,* oskadd, frisk och sund *scil.* bibehållande — af *ἄρτιος* — motsatsen mot brodren *Ἀπόλλων* den förderfvande af *ἀπόλλυμι*) *Artemis, Diana,* tvillingsyster med Apollon och dotter af *Λητώ Latona,* samt född på den simmande ön *Δῆλος;* hade sitt verldsberömda tempel i Ephesus, hfr hon kallas *Ἐφεσία* och *ἡ μεγάλη Ἐφεσίων Ἄρτ.;* se vidare under *Ἔφεσος;* fkmr Act. 19: 24—35.

ἀρτέμων, ονος, ὁ (*ἀρτάω* upphänga l. -hissa af *αἴρω*) bramsegel; detta segel fästes vid rån på bramstången, hkn står näst öfver fasta stången d. v. s. stormasten Act. 27: 40.

ἄρτι, adv. (*ἄρω* foga, foga till) utmärker sammanhang med en annan tid 1:o) den *närvarande:* just nu, nu 1 Cor. 13: 12 *al., ἀπ᾽ ἄρτι* ifrån nu l. denna stund Mt. 23: 39 *al., ἕως ἄρτι* ända tills nu l. denna stund Mt. 11: 12. 2:o) den *förflutna:* nyss, nyligen Mt. 9: 18 (kske ock Apoc. 12: 10, men ej 1 Thess. 3: 6, ty *ἄρτι δέ* bör genom comma skiljas ifrån *ἐλθόντος* och hör till *παρεκλήθημεν* i 7 v.). 3:o) den *tillkommande:* straxt, snart (fkmr ej i N. T.).

ἀρτιγέννητος, ον (fgde, *γεννάω*) *nyss född,* nyfödd; *ἀρτ. βρέφη* 1 Petr. 2: 2 nyfödda foster — utm. sådana, som nyligen öfvergått till christendomen (barn i Christo) och äro långt ifrån den andliga mandomsåldern (Christi fullbordiga ålders mått).

ἄρτιος, α, ον (*ἄρω* foga, passa till) *tillfogad,* afpassad, passande, ändamålsenlig, fullkomlig, fullkommen 2 Tim. 3: 17.

ἄρτος, ου, ὁ (trol. af *ἄρω,* se fgde) bröd, i synn. hvetbröd (kornbröd heter *μάζα*) Mt. 4: 3 *al.* — Bröden voro tumstjocka, i form och storlek af en talrick. — Om brödet i den H. Nattvarden Mt. 26: 26 *al.;* äfn *metaphor.* Joh. 6: 31—58. — I allm. mat, lifsnäring, uppehälle, underhåll, t. ex. *ἄ. ἐσθίειν* l. *φαγεῖν παρά τινος* 2 Thess. 3: 8 eg. äta bröd från ngn d. ä. hafva sitt underhåll af ngn.

ἀρτύω, τύσω; τυθήσομαι, τυμαι (*ἄρω,* se fgde)

sammanfoga, anordna, tillrusta; om mat: tillaga, krydda Mc. 9: 50, Lc. 14: 34; äfn *metaphor.* ἅλατι ἠρτυμένος Col. 4: 6 (om tal) kryddadt med salt d. ä. smakligt (talet föreställes ss. en rätt; saltet, s. gör den smaklig, är den christliga visheten se v. 5).

Ἀρφαξάδ, ὁ, *indecl.* (אַרְפַּכְשַׁד, derivat. oviss) *Arphachsad,* Sems son Lc. 3: 36.

† ἀρχάγγελος, ου, ὁ (ἄρχων l. ἄρχι, ἄγγελος) englafurste, erke- l. öfverengel; sådana sägas Tob. 12: 15 vara sju till antalet (namngifna blifva i bibeln *Michaël, Gabriel* och *Raphaël,* i sednare Judiska skrifter äfn *Uriel*); dessa omgifva närmast Guds thron, och förestå hvardera en class af englar, trol. = ἑπτὰ ἄγγελοι Apoc. 8: 2; fkmr 1 Thess. 4: 16, Jud. 9.

ἀρχαῖος, α, ον (ἀρχή) ursprunglig, gammal Mt. 5: 21 *al.;* ἀρχ. κόσμος 2 Petr. 2: 5 fornverlden, mundus antediluvianus, ὁ ὄφις ὁ ἀρχ. Apoc. 12: 9, 20: 2 den gamle ormen (djefvulen, som varit till från äldsta tiden och ännu är qvar), ἀρχ. μαθητής Act. 21: 16 = μ. ἀπ' ἀρχῆς en lärjunge fr. den första tiden (emedan han redan under JEsu lefnad här på jorden var hs lärjunge), ἀφ' ἡμερῶν ἀρχ. Act. 15: 7 för längre tid sedan l. från de första dagarne (har afs. på hela den tidrymd, inom hkn christendomen numera egde bestånd), ἐκ γενεῶν ἀρχ. Act. 15: 21 från fordna tider, af gammalt; οἱ ἀρχ. de gamle, de gamle laglärarne (som antogo traditionen jemte den skrifna lagen) Mt. 5: 21 *al.;* τὰ ἀρχ. 2 Cor. 5: 17 det gamla, d. ä. det förchristliga väsendet och lifvet, mskns förchristl. andliga författning. — Af de anförda ställena synes, att ordet brukas så väl om det, hkt i forntiden varit till och ännu är qvar, som om det, hkt numera är förbi.

Ἀρχέλαος, ου, ὁ *Archelaus,* son af Herodes den store med *Malthace,* en Samaritanska (se Ἡρώδης), erhöll efter fadrens död *Judæen, Samarien* och *Idumæen* med titel af *Ethnarch* (landsfurste), hkn han skulle få byta ut emot konungatitlen, när han gjorde sig dertill värdig; men efter 9 års regering blef han för sin grymhets skull af Augustus förvisad till Vienne och dog der; fkmr Mt. 2: 22.

ἀρχή, ῆς, ἡ (ἄρχω) 1:o) begynnelse- l. utgångspunkt, principium, ursprung, begynnelse, början Mt. 24: 8 *al., scil.* τῶν νεκρῶν Col. 1: 18 (emedan Chr. först ibland alla döda uppstått till evigt lif), ἀρχὴν λαβεῖν Hebr. 2: 3 taga sin början, börja med *infin.,* ὁ λόγος τῆς ἀρχῆς τοῦ Χοῦ Hebr. 6: 1 Christi begynnelselära, de första grundbegreppen af Christi lära (= στοιχεῖα och γάλα Hebr. 5: 12. 13); a) ἀπ' ἀρχῆς Mt. 19: 4 *al.* från början (olika betydelse efter olika förhållanden, t. ex. Lc. 1: 2 början af JEsu tillträde till sitt medlarekall, 1 Joh. 3: 8 sedan syndens början, så länge synd funnits till i verlden, 2 Thess. 2: 13 från evighet); b) ἐν ἀρχῇ Joh. 1: 1. 2 i begynnelsen (före skapelsen), Act. 11: 15 (af eder christendom), Phil. 4: 15 τοῦ εὐαγγελίου (af Evangelii förkunnande); c) ἐξ ἀρχῆς Joh. 6: 64, 16: 4 fr. första början; d) κατ' ἀρχάς Hebr. 1: 10 i begynnelsen, förstone (annars i profangr. äfn de första gångerna); e) τὴν ἀρχὴν ὅ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν Joh. 8: 25 från början (har jag talat) hvad jag äfn talar till eder. 2:o) det första l. yttersta af ngt, snibb, hörn Act. 10: 11, 11: 5 (neml. bundet vid himlen). 3:o) anförande, öfverhet, myndighet, herravälde, makt Lc. 12: 11, 20: 20, Tit. 3: 1, 1 Cor. 15: 24 (hvarje fiendtlig, Christus l. christendomen motstående makt), herrskarekall Jud. 6 (ty englarne herrska öfr de jordiska kreaturen); ἀρχαί Rom. 8: 38 (engla) makter (se rangordningen fullständigt Eph. 1: 21), men äfn dämoniska makter Eph. 6: 12 (der åtskilliga classer deraf anföras), Col. 2: 15.

ἀρχηγός, οῦ, ὁ (ἄρχων, ἡγέομαι l. ἄγω) *den förnämste anföraren,* öfver- l. hufvudanförare, furste, höfding, upphofsman, grundläggare; Frälsaren kallas ἀ. τῆς ζωῆς Act. 3: 15 l. blott ἀρχ. 5: 31, ἀρχ. τῆς σωτηρίας Hebr. 2: 10 lifvets, frälsningens höfding (ss. en anförare, hkn genom sin seger gjort de sinas seger möjlig, jfr i synn. Micha 2: 13), ἀρχ. τῆς πίστεως Hebr. 12: 2 trons höfding l. grundläggare l. begynnare (ty han har föregått oss i trons lopp och brutit banan för oss, jfr åter Micha 2: 13 — han har alltså för oss begynt troskampen).

ἄρχι (ἄρχω) försättningsord, s. betyder den l. det förnämsta i sitt slag, i god l. ond mening, erke-, öfver-. öfverste- o. s. v.

† ἀρχιερατικός, ή, όν (följ.) öfversteպresterlig Act. 4: 6.

ἀρχιερεύς, έως, ὁ (ἄρχι, ἱερεύς) כֹּהֵן הַגָּדוֹל, הָרֹאשׁ, ὁ ἱερεὺς μέγας, öfverstepreſt; han togs ur *Arons* stam, antingen Eleazars l. Ithamars linea,

i de äldre tiderna, men i Maccabæernas tid sedan Jonathan ur prestclassen *Jojarib*, till dess Herodes den store tillät sig att uppdraga denna värdighet åt lägre prester. I början efterträdde vanligen sonen fadren, och hvar och en behöll sitt embete så länge han lefde; då valdes ock blott en, men sedermera blefvo flere valde på samma tid, ehuru blott en var den egentlige och verkligen förvaltade embetet (se Ἄννας), hvarföre i N. T. oftare talas om dem i pluralis ss. Mt. 2: 4 *al.*; men der, liks. på andra ställen, kallas väl så både de som beklädt embetet och föreståndarne för de 24 prestclasserne. Talmudisterne tala ock om en סָגָן l. *vicarius*, men som icke egentl. fkmr hos de helige författarne. — Om öfversteprestens drägt se Exod. 28: 4 ff. 39: 22 ff. Hans hufvudgöromål var att en gång hvarje år på den stora försoningsdagen (יוֹם הַכִּפֻּרִים af כָּפַר betäcka, *pih.* försona) gå in i det aldraheligaste och förrätta den stora försoningen. Denna högtid firades årligen på 10:de dagen i 7:de månaden (Tischri), 5 dagar före löfhyddohögtiden, ss. *fastedag* (νηστεία Act. 27: 9) och ss. stor sabbat (שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן). Öfverstepr. afklädde sig då sina präktiga kläder, badade sig och påtog den hvita linneklädnaden; dpå framställde han en *ung tjur* ss. syndoffer för sig och sitt hus, och 2 *bockar* för folket. Öfver de sednare, s. på offentlig bekostnad anskaffades, kastade han lott, och den s. lotten לַיהוָֹה träffade, bestämdes till offer. Nu offrade han först tjuren, gick in i det aldraheligaste, anställde der en rökning med kol från brännoffersaltaret, så att locket på förbundsarken helt och hållet inhöljdes i ett rökmoln och stänkte 7 ggr med fingren syndoffersblodet mot detta lock. Derpå slagtades den till offer bestämda bocken och med hans blod förfors på samma sätt, som med tjurens. Vid utgåendet ur det aldraheligaste beströk han rökoffersaltarets horn med båda försoningsoffrens blod och stänkte 7 ggr med blodet på altaret för att rena det. Derefter blef den andra bocken, som lotten לַעֲזָאזֵל (stam אָזַל aflägsna — till Azazel = ἀλεξίκακος; LXX öfversätta Genes. 16: 8. 10. 26 med τῷ ἀποπομπαίῳ, εἰς τὴν ἀποπομπήν, εἰς ἄφεσιν, hka alla 3 uttryck beteckna »till försoning») träffade, sedan öfverstepresten lagt händerna på honom och bekänt alla folkets synder, af en dertill utsedd person förd i öknen och der lössläppt. Andra påstå, att Azazel är en beteckning af satan. — Bocken sändes i öknen till honom, att han måtte erfara och veta, att han till följe af Guds försonande nåd icke mer hade någon makt öfver Israël. Härpå gick öfverstepr. i helgedomen, badade sig der ännu en gång och tog på sig sin vanliga drägt; sedan han åter trädt derur, offrade han brännoffer för sig och folket och uppbrände de feta styckena af syndoffret; köttet uppbrändes framför staden. — Öfverstepr. kde i kraft af sitt embete (derigenom att han rådfrågade Urim och Thummim) i synn. i de äldre tiderna förutsäga tillkommande ting Joh. 11: 49 ff. *Urim* och *Thummim* אוּרִים וְתֻמִּים δήλωσις καὶ ἀλήθεια, ljus l. uppenbarelse och sanning; hvaruti dessa egentl. bestått, är och förblifver väl alltid dunkelt — emellertid anses den hypothesen hafva mesta sannolikhet för sig, att de utgjort 2:ne små orakelbilder, lika Teraphim, hgm uppenbarelse och sanning personificerades och hka befunno sig i bröstsköldens inre hvälfning. För öfrigt glänste i den fyrkantiga bröstskölden חֹשֶׁן, hkn utgjorde en väsendtlig del af öfversteprestens högtidsdrägt, vid hvarandra 12 ädelstenar, uti hka, ss. en förebild af det andliga Israël, de 12 Jacobs söners namn voro inristade. Urim och Thummim utgjorde ett heligt orakel, s. skulle på tillfrågan uppenbara Jehovas vilja och gifva utslag i den theocratiska statens angelägenheter. Efter Salomo förstummades det nästan helt och hållet. — Öfverstepresten var hela prestadömets medelpunkt — den egentl. förmedlaren emellan Gud och folket; till den ändan skulle han vara tagen bland folket, men tillika af Gud sjelf insatt i sitt embete. Såsom tagen bland folket var han ock delaktig i dess syndighet och svaghet, men just derföre måste han först hembära ett offer för sin egen skuld, innan han företog den öfverstepresterliga förrättningen; då först inträdde han, väl medvetande af egna brister, men tillika renad från all befläckelse ss. en rätt öfverstepreste i helgedomen. I allt detta var han en förebild till Christus; ty Christus är vår öfversteprest, för oss ingången i den himmelska helgedomen, men först sedan han genomkämpat alla den af synden anfäktade menniskonaturens strider. Derföre måste han, liksom öfverstepresten frambar ett offer för egna synder, i kampen med sina förfärliga anfäktningar hembära Gudi offret

af ångestrop, böner och tårar Hebr. 5: 7, med hka han då, tillika belastad med våra syndaskulder och -straff, frambar för oss det ställföreträdande försoningsoffret Hebr. 9: 28 och nu var han en fullkomlig öfversteprest och gick med sitt eget blod in i den himmelska helgedomen för att der för oss framträda inför Gud. — Christus hade således de 2 *egenskaper*, som fordrades af en öfversteprest: han var tagen ur folket och af Gud insatt i sitt embete; men i begge dessa hänseenden var han ock vida upphöjd öfver G. T:s öfversteprester (hvarföre han ock kallas *ἀρχ. μέγας* Hebr. 4: 14), emedan han var prest efter Melchisedeks sätt d. ä. på en gång Öfversteprest och Konung. — Frälsaren kallas på många ställen i Hebr. brefvet *ἀρχ.*, äfn *μέγας* Hebr. 4: 14, *πιστός* Hebr. 2: 17, *ἀρχ. τῶν μελλόντων ἀγαθῶν* Hebr. 9: 11 för det tillkde goda d. ä. den himmelska saligheten — Hebr. 7: 27 står väl att öfverstepr. offrade dagligen (ehuru han egentl. gjorde det blott en gång om året); men uti hans person förenade sig det Levitiska prestadömets hela kraft och betydelse, hfre han här fkmr ss. det G. T:s prest i allmht.

† *ἀρχιποιμήν, ένος, ὁ* (*ποιμήν*) *öfverherde*, så kallas Chr. 1 Petr. 5: 4 i sitt förhållande till Presbyteri, ss. de enskilda församlingarnes herdar.

Ἄρχιππος, ου, ὁ Archippus, en Pauli apostol. medarbetare och, ss. det synes, anställd lärare vid församlingen i Colossæ Col. 4: 17, Phil. 2, kanske *diaconus*. Af sednare stället vill det synas, som han hörde till Philemons familjkrets; huruvida han just varit son i huset, är ovisst.

† *ἀρχισυνάγωγος, ου, ὁ* (*ἄρχι, συναγωγή* = *ἄρχων τῆς συναγωγῆς* Lc. 8: 41) föreståndare för en synagoga Mc. 5: 22 *al.*; se *συναγωγή*.

ἀρχιτέκτων, ονος, ὁ (*ἄρχι, τέκτων*) *architect*, byggmästare 1 Cor. 3: 10.

† *ἀρχιτελώνης, ου, ὁ* (*ἄρχι, τελώνης*) *öfvertullnär* Lc. 19: 2; han hade de öfrige tullnärerna ss. underbetjente under sig.

ἀρχιτρίκλινος, ου, ὁ (*ἄρχι, τρίκλινος, ον* med 3 soffor — att ligga till bords på —; *neutr. scil. οἴκημα* spisrum l. matsal, *triclinium*) s. har öfverinseendet öfver en furstes taffel, sedermera öfver en taffel i allmht [taffeltäckare], spismästare, gästabudsvärd = *συμποσίαρχος*, Joh. 2: 8. 9.

ἄρχω, ἄρξω; *ἄρξομαι, ἠρξάμην* vara den förste, föregå, börja, begynna (i *med.*), herrska, regera öfver ngn *τινός* Mc. 10: 42, Rom. 15: 12; *med.* börja, begynna med *infin.* Mt. 4: 17 *al.* (i profangr. äfn med *partic.*, s. dock har olika betydelse emot då det constr. med *infin.*; i förra fallet ligger neml. vigten på *ἄρχεσθαι*, i sednare på verbet s. står uti *infin.*), *ἄρχ. ποιεῖν* Act. 1: 1 jag gör först, är den förste att göra l. som gör; *ἄρχ. ἀπό τινος* Mt. 20: 8 *al.* börja på l. med ngt, *ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας* Lc. 23: 5 sedan han gjort början med Galilæen (dessa ord böra skiljas ifrån *ἕως ὧδε*, och äro att betrakta ss. en mellansats), likaså Act. 1: 22 (der *ἀρξάμενος* — — — *Ἰωάννου* böra skiljas ifrån *ἕως τῆς ἡμέρας*) Johannis döpelse inberäknad; Lc. 24: 47 variera läsarterna, *ἀρξάμενοι (Cod. Sin.)*, *-μένων, -μενος, -μένην, -μενον* hkn sistnämnda lättast låter förklara sig i analogi med *δέον, ἐξόν* o. s. v. ss. *accus. absol.* i det l. så att det (neml. predikobestyret, *τὸ κηρυχθῆναι*) tog sin början från l. med Jerusalem; *ἀρξάμενος ἐξετίθετο* Act. 11: 4 (icke »han utlade l. berättade i början», ty det skulle heta *ἤρξατο ἐκτιθέμενος*, utan) han begynte och utlade l. berättade.

ἄρχων, οντος, ὁ (eg. *partic.* af fgde) herrskande, herrskare, furste (förste), regent, *τῶν βασιλέων* Apoc. 1: 5 (om J. Chr.), *τῶν δαιμονίων* Mt. 12: 24 *al.* (om satan) äfven kallad *τοῦ κόσμου τούτου* Joh. 12: 31 *al.*, och *τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος* Eph. 2: 2 regenten öfver luftens makt (= mäktige, dämonerne); föreståndare *τῆς συναγωγῆς* Lc. 8: 41 l. *absol.* Mt. 9: 18. 23 = *ἀρχισυνάγωγος* synagogföreståndare; äfn rådsherre, synedrist *ἀρχ.* (*τῶν Φαρισαίων*) *τῶν Ἰουδαίων* Joh. 3: 1 l. *absol.* Lc. 18: 18; magistratsperson, domare Lc. 12: 58 och i *plur.* Act. 16: 19, Rom. 13: 3; i synn. fkmr *plur.* om ledamöterne l. bisittarne i stora Rådet, *Synedrium* Lc. 23: 13 *sæpius*; *ἄρχοντες τοῦ αἰῶνος τούτου* 1 Cor. 2: 6 denna verldens mäktige l. väldige (både ibland Judar och hedningar).

ἄρωμα, ατος, τό (icke af grek. ursprung) vällufttande ört, krydda Mc. 16: 1 *al.*

Ἀσά, ὁ, indecl. (אָסָא helande, läkare) *Asa* Abia' son, konung öfver Juda, Mt. 1: 7. 8.

ἀσάλευτος, ον (*ἀ* 1, *σαλεύω*) *oskakad*, orubbad, oskaklig, orubblig, orörlig Act. 27: 41, *trop.* Hebr. 12: 28.

ἄσβεστος, ον (*ἀ* 1, *σβέννυμι*) *outsläckt*, outsläcklig (oupphörlig) Mt. 3: 12 *al.*

ἀσέβεια, ας, ἡ (ἀσεβής) ogudaktighet, gudlöshet (irreligiosité) Rom. 1: 18 *al.*

ἀσεβέω, ησα (följ.) handla gudlöst, fräckt o. s. v. 2 Petr. 2: 6, *trans.* ἀσεβ. ἔργα Jud. 15 föröfva gudlösa gerningar (ὧν är attraction för ἅ).

ἀσεβής, ές (ἀ 1, σέβομαι) ogudaktig, gudlös Rom. 4: 5 *al.*

ἀσέλγεια, ας, ἡ (ἀσελγής fråssande, omåttlig af ἀ 4 och a) enl. somliga Σέλγη, en Pisidisk stad, känd för fråsseri; b) enl. andra af σαλαγέω = σαλάσσω = σαλεύω; c) enl. andra af θέλγω fråssa) fråsseri, omåttlighet i begären, liderlighet (i synn. okyskhet, otukt) Mc. 7: 22 *al.*

ἄσημος, ον (ἀ 1, σῆμα = σημεῖον) *utan kännemärke*, oigenkänlig, otydlig, obekant, obetydlig Act. 21: 39.

Ἀσήρ, ὁ *indecl.* (אָשֵׁר lycka) *Aser*, den 8:de af Patriarchen Jacobs söner, med Leas tjenstepiga *Silpa;* den efter honom benämnda stammens område sträckte sig långs efter hafskusten i N. delen af Palæstina; fkmr Lc. 2: 36, Apoc. 7: 6.

ἀσθένεια, ας, ἡ (ἀσθενής) *kraftlöshet*, svaghet, skröplighet, sjuklighet, sjukdom Mt. 8: 17 *al.* δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκός Gal. 4: 13 i anseende till kroppslig svaghet, för sjukdoms skull (nödgades stanna qvar och derunder predikade), πνεῦμα ἀσθενειῶν Lc. 8: 2 och ἀσθενείας 13: 11 ande s. förorsakar sjukdomar l. krankhet, sjukdomsande; äfven andlig svaghet 1 Cor. 2: 3, Hebr. 5: 2, 7: 28; ἐν ἀσθ. 1 Cor. 15: 43 i tillstånd af kraftlöshet.

ἀσθενέω, ησα (ἀσθενής) vara *kraftlös*, svag Rom. 8: 3 *al.*, bräcklig, sjuk Mt. 10: 8 *al.;* om svaghet i andligt afseende τῇ πίστει Rom. 4: 19 *al.*, Rom. 14: 1 vara svag i sin öfvertygelse (d. ä. icke hafva kraft att i sitt samvete erkänna det för tillåtligt, som enl. christendomens grundsatser verkligen är det).

ἀσθένημα, ατος, τό (fgde) svaghet, bräcklighet Rom. 15: 1 (i tron).

ἀσθενής, ές (ἀ 1, σθένος styrka, kraft) *kraftlös*, svag Mt. 26: 41 *al.*, τὸ ἀσθ. Hebr. 7: 18 svaghet, (äfn syndaktigheten anses för en svaghet Rom. 5: 6); sjuk Mt. 25: 39 *al.*

Ἀσία, ας, ἡ *Asien* (ursprungl. mentes härmed λειμὼν Ἀσίῳ Iliad. II: 461, konung Asias' äng l. betesmark, belägen vid floden Kaystros = Μαιωνία, en trakt emellan Kaystros och berget Tmolos. Sedermera blef Asia så småningom benämning på M. Asien och hela verldsdelen). I N. T. menas dermed Act. 6: 9, 20: 16, 1 Petr. 1: 1, Apoc. 1: 4 *al.* Asia proconsularis, Asia cis Taurum d. ä. Mysien, Lydien, Phrygien och Carien; men Act. 2: 9 menas V. kustlandet af M. Asien, neml. Mysien, Lydien och Carien, emedan Phrygien nämnes särskildt.

Ἀσιανός, οῦ, ὁ (fgde) från Asien, bördig från Asien Act. 20: 4.

Ἀσιάρχης, ου, ὁ (Ἀσίας ἄρχων) *Asiarch;* så hette de 10 föreståndarne för *sacra*, så väl som för de offentliga spelen i Asia proconsularis, hka de till Gudarnes och kejsarens ära måste anordna och bekosta. Hvarje år vid höstdagjemningen föreslog hvarje stad en af sina borgare, och dessa samtelige föreslagne valde sedermera de 10. Det var naturligt, att en af de 10, kanhända tillsatt genom proconsuln, var ordförande. Efter deras afträdande bibehöllo de titlen, liksom öfversteprcsterne hos Judarne. Emot dessa svarade (för andra Rom. provinser) Bithynarcher, Syriarcher, Galatarcher, Lysiarcher, o. s. v. Act. 19: 31. *

ἀσιτία, ας, ἡ (följ.) *brist på föda*, afhållsamhet från mat, fastande Act. 27: 21 (som ångsten och förtviflan föranledt), hungrande. *

ἄσιτος, ον (ἀ 1, σῖτος) *utan föda*, utan att äta, fastande Act. 27: 33. *

ἀσκέω, eg. be-, för-, utarbeta; öfva, utöfva τί ngt, öfva sig i ngt, eller med *infin.* öfva sig uti, bemöda sig att Act. 24: 16. *

ἀσκός, οῦ, ὁ lädersäck l. -flaska, lägel (att förvara vin uti) Mt. 9: 17 *al.* (var vanligen af getskinn med ludna sidan inåt).

ἀσμένως, *adv.* (af ἄσμενος st. ἡσμένος glad af ἥδομαι glädja sig) med glädje, »gladeligen» Act. 2: 41, 21: 17.

ἄσοφος, ον (ἀ 1, σοφός) ovis Eph. 5: 15. *

ἀσπάζομαι, ασάμην (ἀ 4 och σπάω, σπάομαι) *draga till sig*, hålla sig till, hålla ngn kär, omfamna, vara vänlig emot Mt. 5: 47, helsa på, besöka Act. 18: 22, 21: 7, 25: 13, helsa, önska frid Mt. 10: 12 *al.* (hvarvid helsningsformlen var εἰρήνη σοί, שָׁלוֹם לָךְ); äfven taga afsked af τινά Act. 20: 1, 21: 6 (der likväl *Tisch.* har ἀπησπασάμεθα; hvarvid de yttrade: ὕπαγε εἰς εἰρήνην Mc. 5: 34, לְכִי בְּשָׁלוֹם l. לְשָׁלוֹם); helsa ngn genom bref l. bud Rom. 16: 3 *sæpius;* helsa Hebr. 11: 13 (bilden tagen af sjöfarande, som se en efter-

längtad kust och helsa den). *Anm.* vanligen antager man, att förbudet för lärjungarne att helsa på ngn på vägen Lc. 10: 4 har afseende på österländningarnes långa och omständliga helsningssätt, hgm lärjungarne skulle hindras i sin verksamhet och jemför 2 Reg. 4: 29; men detta sednare ställe afser ett enstaka fall — och att Frälsaren i allmht förelagt sina lärjungar en sådan skyndsamhet, finnes ingenstädes antydt; bättre är väl att med *ἀσπάζεσθαι* förena det beslägtade begreppet »ställa sig in hos ngn, söka ngns gunst», hkt närmare motsvarar tankegången och syftningen.

ἀσπασμός, οῦ, ὁ (fgde) helsning Mt. 23: 7 *al.; ὁ ἀσπ. τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου* (hka ord innehöllo ett bevis på en Paulinsk epistels autenthi) fkmr 1 Cor. 16: 21, Col. 4: 18 och 2 Thess. 3: 17.

ἄσπιλος, ον (*ἀ* 1, *σπῖλος*) obefläckad neml. *ἡ ἐντολή* 1 Tim. 6: 14, äfn 1 Petr. 1: 19 *al.*

ἀσπίς, ίδος, ἡ (*ἀ* 1, *σπίζω* = *ἐκτείνω* utdraga, icke utdragen d. ä. rund) hos profanf. vanligen *rundsköld;* men Rom. 3: 13 en giftig orm, aspis, huggorm.

ἄσπονδος, ον (*ἀ* 1, *σπονδή* libation af *σπένδω*; *plur.* vapenhvila, stillestånd, fördrag, emedan libation dervid förekom) *utan fördrag*, ofördragsam, oförsonlig Rom. 1: 31, 2 Tim. 3: 3.

ἀσσάριον, ου, τό ett slags *diminut.* af det Rom. as, litet ass, obetydlig summa (spottstyfver) Mt. 10: 29, Lc. 12: 6; *Luthers* öfvers. har »penning».

ἆσσον, adv. närmare, *compar.* till *ἄγχι* nära (besl. med *ἄγχω* ango snöra till, draga åt, äfvensom med *ἐγγύς*) Act. 27: 13.

Ἄσσος, ου, ἡ, Assus, sjöstad i Mysien vid Ægeiska hafvet (Adramyttiska viken) midt emot Lesbos Act. 20: 13. 14.

ἀστατέω (*ἄστατος* ostadig, obeständig af *ἀ* 1 och *στατός*, *adj. vble* af *ἵστημι*) vara obeständig, icke hafva ngn bestämd bostad (varaktig stad), vara än här än der 1 Cor. 4: 11.

ἀστεῖος, α, ον äfn 2 änd. (*ἄστυ* urbs) urbanus, hörande till staden l. stadslifvet, bildad, fin, qvick; angenäm, behaglig, skön, Act. 7: 20, Hebr. 11: 23.

ἀστήρ, έρος, ὁ stjerna Mt. 2: 2 *al.;* bildligt *ἀστέρες πλανῆται* Jud. 13 irrstjernor (så kallades irrlärarne, hka af sina köttsliga begär drefvos än hit, än dit, hkas lif bildade den skarpaste motsats mot de sanne christnas stilla, ordnade lefnad), *ἀστ. ἑπτά* Apoc. 1: 16 *al.* voro de 7 församlingarnes englar l. lärare (jfr Dan. 12: 3, Mal. 2: 7), genom hka de 7 ljusastakarne (församlingarne) skulle erhålla sin upplysning.

† *ἀστήρικτος, ον* (*ἀ* 1, *στηρίζω*), *obefästad*, ostadig, vacklande 2 Petr. 2: 14, 3: 16, s. ännu icke äro nog faste och rotade i tron och helgelsen.

ἄστοργος, ον (*ἀ* 1, *στοργή* kärlek emellan föräldrar och barn af *στέργω* ömt älska) utan kärlek till föräldrar l. barn, kärlekslös Rom. 1: 31, 2 Tim. 3. 3.

ἀστοχέω, ησα (*ἄστοχος* förfelande målet af *ἀ* 1, *στόχος* mål, besl. med *στοῖχος* och *στίχος*, se *στοιχεῖον*) *förfela målet*, fara vilse *τινός* 1 Tim. 1: 6, *περί τι* 6: 21, 2 Tim. 2: 18.

ἀστραπή, ῆς, ἡ (följ.) blixt *gående i zigzag*, ljungeld Mt. 24: 27 *al.*, äfn glans, sken Lc. 11: 36; *anm. κεραυνός* (af *κέρας*) är åskviggen, *ἀστραπή* blixten, *βροντή* (hkt se) dundret, *σκηπτός* (af *σκήπτω* slå ned) den nedslående strålen.

ἀστράπτω (*ἀ* 4, *στρέφω*) blixtra, ljunga Lc. 17: 24; stråla, glänsa Lc. 24: 4.

ἄστρον, ου, τό (= och af *ἀστήρ*) stjerna Lc. 21: 25 *al.;* stjernbild, ss. afgudabild Act. 7: 43.

Ἀσύγκριτος, ου, ὁ Asyncritus, en christen i Rom, Rom. 16: 14.

ἀσύμφωνος, ον (*ἀ* 1, *σύμφωνος*) *icke samljudande*, missljudande, olikstämmig, oense Act. 28: 25.

ἀσύνετος, ον (*ἀ* 1, *συνετός* förståndig af *συνίημι*) oförståndig Mt. 15: 16 *al.*

ἀσύνθετος, ον (*ἀ* 1, *συντίθημι*) förbundsbrytare, trolös Rom. 1: 31.

ἀσφάλεια, ας, ἡ (följ.) säkerhet, trygghet 1 Thess. 5: 3, tillförlitlighet, noggrannhet Act. 5: 23, verkliga l. sanna förhållandet Lc. 1: 4.

ἀσφαλής, ές (*ἀ* 1, *σφάλλω* fälla, *σφάλλομαι* falla) s. *icke faller*, står på säkra fötter, faststående, fast, stadig Hebr. 6: 19, säker, trygg, tillförlitlig, betryggande Phil. 3: 1; *τὸ ἀσφ.* Act. 21: 34 *al.* sanna l. verkliga förhållandet.

ἀσφαλίζω; αλισάμην; αλίσθην (fgde) befästa, sätta i säkerhet, förvara; *med.* i N. T. *idem* Mt. 27: 65. 66, Act. 16: 24; *pass.* Mt. 27: 64 förvaras.

ἀσφαλῶς, adv. (af *ἀσφαλής*) säkert, tillförlitligt, under säker l. noggrann bevakning, utan att släppa honom l. dem Mc. 14: 44, Act. 16: 23; *tropice* med visshet, förvisso Act. 2: 36.

ἀσχημονέω (se följ.) egentl. vara *vanskaplig; trop.* handla dåligt l. oanständigt, vara oanständig 1 Cor. 13: 5; hafva skam, lida skymf med afs. på

ἐπί τινα 1 Cor. 7: 36 (i fall dottren kommer till giftasåldern och råkar att blifva förförd).

ἀσχημοσύνη, ης, ἡ (följ.) eg. *vanskaplighet*; df *trop.* oanständighet, skändlighet Rom. 1: 27, skam, blygd Apoc. 16: 15.

ἀσχήμων, ον (ἀ 1, σχῆμα) *vanskaplig*, ful, oanständig = ἄτιμος 1 Cor. 12: 23. *

ἀσωτία, ας, ἡ (se följ.) *ohjelpligt* tillstånd, utsväfvande lefnadssätt, liderlighet Eph. 5: 18 *al.*

ἀσώτως, *adv.* (af ἄσωτος, ohjelplig, s. ej står att rädda, liderlig, utsväfvande af ἀ 1, σώζω) *ohjelpligt*, liderligt, utsväfvande Lc. 15: 13. *

ἀτακτέω, ησα (följ.) vara oordentlig, uppföra sig l. vandra oordentligt, sysslolöst = ἀτάκτως περιπατεῖν 2 Thess. 3: 7. *

ἄτακτος, ον (ἀ 1, τακτός) *oordnad*, utan ordning, oordentlig (säges eg. om krigare, s. icke stadna qvar i sina led — äfn om folk, s. icke foga sig efter den borgerliga ordningen) 1 Thess. 5: 14 (om de medlemmar af Thessal. församlingen, hka, i stället att sköta sina sysslor, drefvo omkring sysslolösa). *

ἀτάκτως, *adv.* (af fgde) oordentligt, sysslolöst περιπατεῖν 2 Thess. 3: 6. 11 drifva sysslolöst omkring.

ἄτεκνος, ον (ἀ 1, τέκνον) *barnlös* Lc. 20: 28—30.

ἀτενίζω, ισα (ἀτενής *qsi* sammanspänd af ἀ 2 och τείνω spänna) vara *spänd*, uppmärksam, se med spända blickar l. spänd uppmärksamhet; trol. är ordet egentl. *transit.* och τοὺς ὀφθαλμούς förstås inunder; sål. egentl. spänna sina blickar, se skarpt på ngn τινί Lc. 4: 20 *al.*, εἴς τινα l. εἴς τι Act. 1: 10 *al.*

ἄτερ, *adv.* utan, förutan med *genit.* Lc. 22: 6. 35.

ἀτιμάζω, ασα; άσθην (se följ.) *icke ära* l. akta, förakta Rom. 2: 23, försmå Jac. 2: 6; förakligt behandla, skymfa Lc, 20: 11, Joh. 8: 49, vanära, skända *(med.)* Rom. 1: 24; *pass.* skymfas, lida smälek Act. 5: 41.

ἀτιμάω, ησα (se följ.) vanära, skymfa, ἠτίμησαν *Tisch.* || ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον Mc. 12: 4. *

ἀτιμία, ας, ἡ (följ.) vanära, vanheder, förakt, skymf Rom. 1: 26 *al.*, πάθη ἀτιμίας (*genit. qualitatis*) l. c. vanärans lidelser = vanhedrande l. skamliga lidelser; ἐν ἀτιμίᾳ 1 Cor. 15: 43 i tillstånd af vanära, κατ' ἀτιμίαν 2 Cor. 11: 21 skymfligtvis (för mig), till min skam, εἰς ἀτιμίαν 2 Tim. 2: 20 till vanheder (för sig).

ἄτιμος, ον (ἀ 1, τιμή) *oärad*, oansedd, ringa aktad, föraktad, oanständig Mt. 13: 37 *al.*

ἀτιμόω; ωμαι (fgde) vanära, skymfa Mc. 12: 4 se ἀτιμάω. *

ἀτμίς, ίδος, ἡ (ἄω andas) ånga, dunst, rök Act. 2: 19, Jac. 4: 14.

ἄτομος, ον (ἀ 1, τέμνω, τέτομα skära, dela) *oskuren*, odelad, odelbar; ἐν ἀτόμῳ (*scil.* χρόνῳ) 1 Cor. 15: 52 i ett ögonblick, plötsligen. *

ἄτοπος, ον (ἀ 1, τόπος) s. *icke är på sin plats*, ineptus, opassande, otillbörlig, ovanlig, underlig Act. 28: 6, dåraktig, obetänksam, elak, brottslig, gudlös Lc. 23: 41, 2 Thess. 3: 2.

Ἀττάλεια, ας, ἡ *Attalia*, sjöstad i Pamphylien vid mynningen af floden *Katarrhaktes*, ett stycke från Lyciens gräns; var uppbygd och hade sitt namn af *Attalus Philadelphus*, Konung i Pergamus Act. 14: 25. *

αὐγάζω (följ.) utbreda en glans, upplysa, *intrans.* glänsa, skina 2 Cor. 4: 4. *

αὐγή, ῆς, ἡ ljus, glans, skimmer (solens), ljusan dag, dager Act. 20: 11. *

Αὔγουστος, ου, ὁ (*lat.*) *Augustus* (græce Σεβαστός hkt se), namnet på den 1 Rom. Kejsaren *Julius Cæsar Octavianus Augustus*; var son af prætorn *Cajus Octavius* och född i Rom 62 f. Chr., triumvir med *Lepidus* och *Antonius*, öfver hkn sednare han segrade vid *Actium* 31 f. Chr., blef kejsare 27 f. Chr. och dog år 14 e. Chr. den 19 Aug. 76 år gammal; fkmr Lc. 2: 1. *

αὐθάδης, ες (αὐτός, ἁνδάνω, ἅδον behaga) *sjelfbehaglig*, sjelfkär, egenkär, egensinnig, anspråksfull (= φίλαυτος 2 Tim. 3: 2) Tit. 1: 7 (s. i allt förfar efter eget godtycke), 2 Petr. 2: 10.

αὐθαίρετος, ον (αὐτός, αἱρέω) *sjelfvald*, af eget val, fri vilja, frivillig, sjelfmant 2 Cor. 8: 3. 17.

† αὐθεντέω (αὐθέντης smdr. för αὐτοέντης af αὐτός och ἔντεα τά vapen, vapenrustning, *qsi* ἔντεα af ἕννυμι kläda — propriis armis = αὐτόχειρ — med egen hand *scil.* görande, egenhändig, sjelfmördare; men äfn s. har egen, oinskränkt makt, sjelfherrskare) vara herre, herrska, råda öfr, beherrska τινός 1 Tim. 2: 12. *

αὐλέω, ησα (αὐλός) *flöjta*, blåsa flöjt Mt. 11: 17, Lc. 7: 32; τὸ αὐλούμενον 1 Cor. 14: 7 det stycke s. blåses på flöjt.

αὐλή, ῆς, ἡ (ἄω blåsa) hvarje fri, luftig ort; i synn. den fria platsen rundtomkring boningshuset, omgifven med en mur och innehållande stall för boskapen, svarar mot vårt *gård*, förgård, förhus Mt. 26: 58 *al.*, tempelgård ἡ ἔξωθεν Apoc. 11: 2

den yttre förgården (hedningarnes förgård); *synecd.* boningshuset jemte gården, palats Mt. 26: 3, Lc. 11: 21. — Joh. 10: 1 ff. har ordet betydelsen af stall, fålla; fårhjordarne, hka ifrån våren till regntidens början (vintren) vistades under bar himmel, samlades neml. om aftonen i en fårfålla (*αὐλή*), hvars stängsel var en låg mur (גְּדֵרָה) försedd med en dörr, vid hkn en underherde (*θυρωρός*) med en krokig staf eller ock beväpnad nattetid höll vakt emot tjufvar och rofdjur.

αὐλητής, οῦ, ὁ (*αὐλός*) flöjtblåsare Mt. 9: 23, Apoc. 18: 22.

αὐλίζομαι, ίσθην (*αὐλή*) egentl. tillbringa natten på *gården*, alltså under bar himmel; sedan i allm. tillbringa natten Mt. 21: 17, Lc. 21: 37.

αὐλός, οῦ, ὁ (*ἄω, αὔω* blåsa) *blåsinstrument*, i synn. flöjt 1 Cor. 14: 7. *

αὐξάνω och *αὔξω, αὐξήσω, ηὔξησα; ηὐξήθην* augeo, öka, förstora, förkofra, göra växande, låta växa, gifva växt 1 Cor. 3: 6. 7, 2 Cor. 9: 10, *intrans.* öka sig, växa, tillväxa, tilltaga Mt. 6: 28 *al.*, Joh. 3: 30 växa till (i anseende och inflytande), Col. 1: 6 (om Evangelii utbredande), *αὐξ. τὰ πάντα* Eph. 4: 15 växa till i alla stycken, *αὐξ. τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ* Col. 2: 19 (*verb. c. subst. conjugato*) får l. emottager den tillväxt s. Gud förlänar; *pass.* förökas, tillväxa o. s. v. Mt. 13: 32 *al.*

αὔξησις, εως, ἡ (fgde) tillväxt, *ποιεῖσθαι τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος* Eph. 4: 16 tillvägabringa kroppens tillväxt, *αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ* Col. 2: 19 (se fgde verb).

αὔξω se *αὐξάνω.*

αὔριον, adv. (eg. *neutr.* af *αὔριος* af *αὔρα* aura flägt, luft, morgonluft af *ἄω, αὔω* blåsa) i morgon Mt. 6: 30 *al.; ἡ αὔριον scil. ἡμέρα* morgondagen, följande dagen Mt. 6: 34 *al.*

αὐστηρός, ά, όν (*ἄω, αὔω, αὐαίνω* torka) austerus, s. gör tungan torr och sträf; *trop.* sträf, sträng Lc. 19: 21. 22.

αὐτάρκεια, ας, ἡ (följ.) *sjelftillräcklighet*, tillräcklig utkomst, förnöjsamhet 1 Tim. 6: 6, 2 Cor. 9: 8 (det själstillstånd, i hkt man finner sig så tillfredsställd med det man sjelf har, att man icke begär ngt främmande — subj. sjelfförnöjsamhet).

αὐτάρκης, ες (*αὐτός, ἀρκέω*) *sjelftillräcklig*, sig sjelf nog (s. icke behöfver andra l. understöd af andra), nöjd med sin lott Phil. 4: 11. *

† *αὐτοκατάκριτος, ον* (*αὐτός, κατάκριτος adj. vble* af *κατακρίνω*) *sjelffördömd*, fördömd af sig sjelf — *ἁμαρτάνει ὢν αὐτ.* Tit. 3: 11 han syndar under medvetande af sin egen skuld och fördömmelse. *

αὐτόματος, η, ον (*αὐτός, μέμαα perf. epic.* af *μάω* önska, känna drift l. böjelse till ngt) *sjelfdrifven* (oombedd), af egen drift, af sig sjelf, sjelfmant Mt. 4: 28, Act. 12: 10.

αὐτόπτης, ου, ὁ (följ., *ὁράω, ὄψομαι*) *sjelfseende*, med egna ögon, ögon- l. åsynavittne Lc. 1: 2. *

αὐτός, ή, ό a) *sjelf*, just, blott, allena, ensam, af sig sjelf Joh. 16: 27 (sjelfmant, min bön förutan); när *sjelf* skall framhållas ss. vid »jag *sjelf*», »du *sjelf*» o. s. v. sättes *αὐτός* före *pronom. personale* t. ex. *αὐτὸς ἐγώ* Rom. 15: 14, men äfn betyder det Rom. 7: 25 jag ensam (utan förening med Christo); betyder ngn gång, liksom ipse, han l. denne ss. Mt. 12: 50, Lc. 7: 45. b) *han, hon, det* i *casus obliqui; ἐν αὐτῷ* Eph. 2: 16 på det (neml. korset), står i vanliga editioner ngn gång för *αὐτοῦ, αὐτῷ* o. s. v., men hos *Tischend.* nästan alltid; synes äfn stå för *σέ* Lc. 13: 34. c) med *ὁ, ἡ, τό* framför, *densamme*, oföränderlig om Gud Hebr. 1: 12, om Christus Hebr. 13: 8; *ἐπὶ τὸ αὐτό* till samma ställe, tillsamman, *κατὰ τὸ αὐτό* på samma tid l. gång, tillika; *τὰ αὐτά* Eph. 6: 9 detsamma (som neml. fäderne v. 4), Phil. 3: 1 (s. jag förut skrifvit i ett fgde — nu förloradt — bref, och som i de följande verserna upprepas), *τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων* 1 Petr. 3: 9 pro *τὰ αὐτὰ παθήματα* (det enda exempel i N. T. på ett adjectivs subst. construction med subst.); construeras med dat. till utmärkande af likhet, »den samme som» 1 Cor. 11: 5, 1 Petr. 5: 9.

αὐτοῦ, adv. (eg. *genit.* af *αὐτός*) på sjelfva l. samma (*scil. τόπου*) ställe, här Mt. 26: 36, der Act. 15: 34 *al.*

αὑτοῦ, ῆς, οῦ = *ἑαυτοῦ* hkt se.

αὐτόφωρος, ον se *ἐπαυτοφώρῳ.*

αὐτόχειρ, ὁ, ἡ, χειρος (*αὐτός, χείρ*) *egenhändig*, med egen hand, *plur.* med egna händer Act. 27: 19. *

αὐχμηρός, ά, όν (*αὐχμός, ὁ* torka, torrhet, skrumpenhet, squalor af *ἄω, αὔω* torka) *torr*, hopskrumpen, sprucken, skrynklig, skroflig, smutsig, dunkel (om färg)(*λαμπρός*), mörk 2 Petr. 1: 19. *

ἀφαιρέω, (*ήσω* Apoc. 22: 19, *ἀφελῶ* || *ibid.*) *ἀφεῖλον; ἀφειλόμην; ἀφαιρεθήσομαι* (*ἀπό, αἱρέω*) *från-* l. bort*taga*, taga undan, frånskilja, beröfva; *τὸ ὄνειδός τινος* Lc. 1: 25 borttaga ngns smälek,

τὰς ἁμαρτίας τινός Hebr. 4: 10 äfn *med.* Rom. 11: 27 ngns synder, τὸ ὠτίον Mc. 26: 51 *al.* afhugga ngns öra; τὶ ἀπό τινος Apoc. 22: 19 äfn *med.* Lc. 16: 3 taga ngt ifrån ngn; beröfva ngn ngt — *pass.* ἀπό τινος Lc. 10: 42 borttagas ifrån ngn, fråntagas ngn.

ἀφανής, ές (ἀ 1, φαίνω) *osynlig*, obemärkt Hebr. 4: 13.

ἀφανίζω; ίσθην (fgde) *göra osynlig*, bortskaffa ur åsyn, rödja ur vägen, förstöra Mt. 6: 19. 20, göra oigenkänlig, vanställa, nedsmutsa Mt. 6: 16 (neml. med aska — man fastade i sorgdrägt med ansigtet och hufvudet beströdda med aska — i säck och asko); *pass.* försvinna Jac. 4: 14 (om rök), tillintetgöras, blifva till intet Act. 13: 41 (af häpnad och förskräckelse).

ἀφανισμός, οῦ, ὁ (fgde) *osynligblifvande*, försvinnande, undergång Hebr. 8: 13 (har afseende på den snart instundande förstöringen af Jerusalems tempel och gudstjenst).

ἄφαντος, ον (ἀ 1, φαίνω) *osynlig*, försvunnen Lc. 24: 31.

ἀφεδρών, ῶνος, ὁ (ἀπό, ἕδρα säte) *afträdesrum*, afträde, kloak Mt. 15: 17, Mc. 7: 19.

ἀφειδία, ας, ἡ (ἀφειδής icke skonande, ἀ 1, φείδομαι) *oskonsamhet*, skoningslöshet, hårdhet τοῦ σώματος emot kroppen Col. 2: 23. *

† ἀφελότης, τητος, ἡ (ἀφελής *utan stenar*, jemn, slät, enkel af ἀ 1, φελλεύς stenigt land) *methaph.* jemnhet, enkelhet, enfald Act. 2: 46. *

ἄφεσις, εως, ἡ (ἀφίημι) *lössläppande*, frigifning, en slafs l. fånges Lc. 4: 18; i N. T. ofta om eftergift af en skuld, ett straff ss. ἁμαρτιῶν l. παραπτωμάτων (Eph. 1: 7) Mt. 26: 28 *al.* syndernas förlåtelse (se πάρεσις).

ἁφή, ῆς, ἡ (ἅπτω, ἅπτομαι) *vidröring*, beröring, känsla, Eph. 4: 16 öfversätta somliga med band l. förbindningsmedel (utan auctoritet), andra med känsla l. känning (trol. rättare) »genom hvarje känsla af en ny hjelp (från Christus)», likaså Col. 2: 19 känsla.

ἀφθαρσία, ας, ἡ (se följ.) *oförgänglighet* Rom. 2: 7 *al.*, ἐν ἀφθ. 1 Cor. 15: 42 i tillstånd af oförgänglighet, ἀγαπᾶν ἐν ἀφθ. Eph. 6: 24 älska i oförgänglighet d. ä. med en kärlek, som icke förgås.

ἄφθαρτος, ον (ἀ 1, φθαρτός *adj. vble* af φθείρω) *oförderfvad*, oförderflig, oförgänglig, evig Rom. 1: 23 *al.*; τὸ ἄφθ. 1 Petr. 3: 4 det oförgängliga.

ἀφθορία, ας, ἡ (ἀ 1, φθείρω) oförderfvadt tillstånd, renhet, oskuld, kyskhet (talets) Tit. 2: 7 (d. v. s. renhet från hvarje Evangelium icke motsvarande uttryckssätt). *

ἀφίδω ‖ ἀπίδω Phil. 2: 23 se ἀφοράω.

ἀφίημι (äfn ss. af ἀφέω, ἀφεῖς Apoc. 2: 20, ss. af ἀφίω, ἀφίομεν Lc. 11: 4, af ἀφιέω, ἀφιοῦσι Apoc. 11: 9, *imperf.* ἤφιον Mc. 1: 34, 11: 16) ἀφήσω, ἀφῆκα, ἀφῆν; ἀφεθήσομαι, ἀφεῖμαι, ἀφέθην, 3 *pers. plur. perf. pass. dorice* ἀφέωνται Mt. 9: 2, 1 Joh. 2: 12 = ἀφεῖνται (ἀπό, ἵημι sända, kasta) *afsända*, bortskicka, låta gå, öfvergifva, förskjuta (om man l. qvinna) 1 Cor. 7: 11. 12. 13, lemna, låta få l. ske l. vara i frid, tillåta, tillstädja Mt. 3: 15 *al.*, sätta l. ställa ifrån sig, tillgifva, eftergifva, förlåta τινὶ τὰς ἁμαρτίας, τὰ ὀφειλήματα, παραπτώματα ngn hans synder, skulder, öfverträdelser Mt. 6: 12 *al.*, qvarlåta l. -lemna Mt. 5: 24 *al.*, lemna öfrig, undantaga Hebr. 2: 8, lemna å sido, gå förbi Hebr. 6: 1, öfverlemna åt sitt öde Mt. 24: 40 d. ä. utesluta (ur Messiasriket); τὸ πνεῦμα Mt. 27: 50 uppgifva andan; äfn tillstädja, låta hållas Apoc. 2: 20 (soml. edit. hafva διδάσκειν derefter o. s. v., andra διδάσκει o. s. v.); *imperat.* ἄφες håll! låt bli! låt mig! låt det ske! Mt. 3: 15 *al.*; ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν Lc. 13: 35 öfvergifvet l. öde blir för eder *(dat. incommodi)* edert hus (tempel).

ἀφικνέομαι, ἀφικόμην *aor.* 2 (ἀπό, ἱκνέομαι, ἵκω, ἥκω) eg. *komma från* ett ställe (till ett annat), ankomma, anlända, hinna εἰς πάντας Rom. 16: 19 = ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καταγγέλλεται Rom. 1: 8.

† ἀφιλάγαθος, ον (ἀ 1, φιλάγαθος) *icke älskande det goda* l. *de goda*, fiende till allt godt 2 Tim. 3: 3.

ἀφιλάργυρος, ον (ἀ 1, φιλάργυρος) *icke penningekär*, oegennyttig 1 Tim. 3: 3, Hebr. 13: 5.

ἄφιξις, εως, ἡ (ἀφικνέομαι) eg. *ankomst*, sedan åter- l. tillbakakomst; äfn bortgång, afresa Act. 20: 29. *

ἀφίστημι, ἀπέστησα, ἀπέστην; ἀποστήσομαι (ἀπό, ἵστημι) *ställa bort*, afsides, aflägsna, söndra, göra affällig, förleda till affall Act. 5: 37; *intrans. tpa* och *med.* afhålla sig ifrån ἀπό τινος Act. 5: 38, 22: 29, 2 Cor. 12: 8, icke befatta sig med, afstå ifrån, vika l. aflägsna sig ἀπό τινος Lc. 2: 37, Act. 5: 38, 15: 38 *al.*, öfvergifva, affalla Lc. 8: 13, ἀπό τινος 2 Tim. 2: 19, Hebr. 13: 12, τινός 1 Tim. 4: 1.

ἄφνω = ἀφανῶς, *adv.* (af ἀφανής) *oförutsedt*, oförvarandes, plötsligen Act. 2: 2 *al.*

ἀφόβως, *adv.* (ἀ 1, φόβος) *utan fruktan*, oförskräckt, utan försyn, oförsynt Lc. 1: 74 *al.*

ἀφομοιόω; ἀφω- l. ἀφομοίωμαι (ὁμοιόω) *af-* l. *förlikna*, jemföra τινί Hebr. 7: 3.

ἀφοράω, *aor.* 2 ἀπεῖδον (ἀπό, ὁράω) *afse*, *se* fjerran *ifrån*, på afstånd Phil. 2: 23 (har afseende på Pauli befrielse), hänblicka εἴς τινα Hebr. 12: 2.

ἀφορίζω, ιῶ, ισα; ισμαι, ίσθην (ἀπό, ὁρίζω) *afgränsa*, afstänga, frånskilja, afsöndra Gal. 2: 12, utesluta, utstöta fr. synagogan och allmänna umgängslifvet; Mt. 13: 49, 25: 32, Lc. 6: 22 synes antyda den första och lindrigaste graden af bannlysning (se ἀποσυνάγωγος); ἀφωρισμένος Rom. 1: 1 afsöndrad (från de profana) d. ä. utvald, utkorad; så äfn Gal. 1: 15 utvälja, utkora (till en särskild bestämmelse), äfn Act. 13: 2 der dock »afsöndra» (neml. från de andra) kan bibehållas.

ἀφορμή, ῆς, ἡ (ἀπό, ὁρμή) stället, hvarifrån en rörelse l. handling utgår, uppbrottsställe, utgångspunkt; orsak, anledning, tillfälle Rom 7: 8 *al.*, οὐδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ 1 Tim. 5: 14 icke gifva vedersakaren (djefvulen) ngt tillfälle (neml. att förföra dem).

ἀφρίζω (följ.) skumma, fradgas Mc. 9: 18. 20.

ἀφρός, οῦ, ὁ skum, fradga, spott Lc. 9: 39.

ἀφροσύνη, ης, ἡ (följ.) *oförstånd* l. *oförnuft*, dårskap, obetänksamhet Mc. 7: 22 (lättsinnigt väsende), *al.*

ἄφρων, ον (ἀ 1, φρήν sinne, förstånd) *oförståndig*, dåraktig, obetänksam Lc. 11: 40 *sæpe.*

ἀφυπνόω, ύπνωσα (ἀπό, ὕπνος) 1:o) och egentl. komma *ifrån sömn*, uppvakna; 2:o) och i N. T. = καθυπνόω komma i sömn, *af-* l. in*somna* Lc. 8: 23.

ἄφωνος, ον (ἀ 1, φωνή) *utan ljud*, mållös, stum Act. 8: 32 *al.;* språklös, obegriplig 1 Cor. 14: 10 (jfr βίος ἀβίωτος).

Ἄχαζ, andra Ἀχάζ, ὁ *indecl.* (אָחָז egare) *Ahas*, Jothams son, svag regent och afgudadyrkare; regerade öfver Juda rike 741—725 f. Chr.; fkmr Mt. 1: 9 *(bis).*

Ἀχαΐα, ας, ἡ *Achaia*, ursprungl. det nordvestligaste landskapet på Peloponnesus, men på Apostlarnes tid (och alltsedan 146 f. Chr.) en Romersk provins, hvilken omfattade *Hellas* och *Peloponnesus* (d. v. s. det gamla Hellas) och jemte Macedonien, Illyrien, Epirus och Thessalien (hka 4 landskaper bildade tillsammans en särskild provins Macedonien) utgjorde hela det grekiska området. Anledningen, hvarföre Hellas och Peloponnesus ss. Romersk provins fick benämningen Achaia, var enl. Pausanias den, att Romarne underkufvade Grekerna förmedelst Achäerna, som då stodo i spetsen för Grekerna (det Achäiska förbundet). Achaia var först en provincia Senatoria och hade proconsuler; Tiberius förvandlade det till en prov. Imperatoria med procuratorer, men Claudius återgaf det till senatorerna och till denna period hörer proconsuln *Gallio* (se Γαλλίων); fkmr Act. 18: 12 *al.*

Ἀχαϊκός, οῦ, ὁ *Achaicus*, en christen i Corinth, 1 Cor. 16: 17.

ἀχάριστος, ον (ἀ 1, χαρίζομαι l. χάρις) *otacksam* Lc. 6: 35, 2 Tim. 3: 2.

Ἀχείμ, ὁ *indecl.* (utan motsvarighet i Hebr.) *Achim*, Sadoks son Mt. 1: 14 *(bis).*

† ἀχειροποίητος, ον (ἀ 1, χειροποίητος) icke med händer gjord Mc. 14: 58 *al.*

ἀχλύς, ύος, ἡ mörker, natt, töcken Act. 13: 11 (hos profanf. i synnerhet dödsmörker).

ἀχρεῖος, ον (ἀ 1, χρεία) *obrukbar*, onyttig, oduglig Mt. 25: 30, Lc. 17: 10.

ἀχρειόω; ἠχρειώθην (fgde) göra oduglig; *pass.* vara l. blifva oduglig Rom. 3: 12.

ἄχρηστος, ον (ἀ 1, χρηστός) obrukbar, oduglig Phil. 11.

ἄχρι l. ἄχρις *part.* (besl. med ἄκρος) *ända till* 1:o) temporis a) ss. *præpos.* med *genit.:* ἄχ. καιροῦ Lc. 4: 13, Act. 13: 12 ända till en tid, för en tid (andra, *Tittman* Synonym., anse det vara = ἕως l. μέχρι τέλους), ἄχ. οὗ (= ἄχ. χρόνου, ᾧ) Act. 7: 18 *al.* ända till dess att, ἄχ. ἧς ἡμέρας st. ἄχ. τῆς ἡμέρας, ᾗ Lc. 1: 20 *al.* ända till den dag då, ἄχ. ἡμερῶν πέντε Act. 20: 6 *sc.* πλεύσαντες, ända till 5 dagar (så länge räckte öfverfarten från Philippi till Troas), ἄχ. τοῦ δεῦρο Rom. 1: 13 ända hitintills, ἄχ. τοῦ νῦν Rom. 8: 22, Phil. 1: 5 ända tills nu; men äfn under det, så länge ἄχ. οὗ Hebr. 3: 13 (= ἄχ. χρόνου ᾧ) under den tid som, så länge som; b) ss. *conjunction* med *conjunct.* till dess att Lc. 21: 24 (i äldre uppl., de nyare hafva ἄχρις οὗ), Apoc. 15: 8, 20: 3, med *fut. indic.* Apoc. 17: 17 *Cod. Sin.* (der dock andra hafva τελεσθῶσιν). — 2:o) loci med *genit.*, ända till Act. 11: 5 *al.*

ἄχυρον, ου, τό agn, boss Mt. 3: 12, Lc. 3: 17.

ἀψευδής, ές (*ἀ* 1, *ψευδής*) s. *icke ljuger*, icke kan ljuga, osviklig, tillförlitlig, sannfärdig Tit. 1: 2. *

† *ἄψινθος, ου, ἡ* = *ἀψίνθιον, τό* i profangrek., absinthium, malört; så kallas Apoc. 8: 11 en stjerna (d. ä. lärare) för sin bittra villolära. *

ἄψυχος, ον (*ἀ* 1, *ψυχή*) *själlös*, liflös 1 Cor. 14: 7. *

B.

Βάαλ, ὁ, ἡ indecl. (בַּעַל herre) *Baal*, allmänt namn på Gud hos Phœnicierna och Carthaginenserna; med artik. *ὁ* den manliga hufvudgudomligheten hos de Phœniciska stammarna (*Bel* hos Babylonierna). Dc afgud. Israëliterne dyrkade honom jemte *Astarte* (עַשְׁתֹּרֶת), Sidoniernes qvinnliga skyddsgudomlighet. De byggde åt dem tempel och altaren i synn. på höjder och upprättade bildstoder. Presternas och Propheternas personal var mycket talrik; man offrade guden rökelse och blodiga offer, till och med barn. Somliga anse de begge gudomligheterna för Jupiter och Venus, andra för Solguden och Månan. Anledningen, hvarföre ordet än har masculin, än feminin artikel, skall enligt några vara den, att gudomligheten varit androgyn; fkmr Rom. 11: 4. *

Βαβυλών, ῶνος, ἡ (בָּבֶל förvirring, förbistring) *Babylon, Babel*, urgammal, verldsberömd, praktfull hufvudstad i provinsen Babylonien och det Babyloniskt Chaldäiska verldsriket, på en stor slätt vid Euphrat, hkn delte henne i 2:ne hälfter. Hon var (under sin högsta blomstring) byggd i fyrkant, hade enligt Herodot, som sjelf såg henne, 480 stadier (= 8 Sv. mil) i omkrets, en 200 alnar hög och 50 alnar bred ringmur och 100 kopparportar. Utanför muren var en djup vattenfylld graf. Husen voro 3—4 våningar höga och likasom murarne byggde af brändt och obrändt tegel med asphalt, och 50 gator, som genomskuro hvarandra i räta vinklar, delte staden i ett antal qvadrater. De begge märkvärdigaste byggnaderna uti dubbelstaden voro: a) den Kongl. med fasta murar omslutna *borgen* och b) *Belus' tempel*, en fyrkant med hvarje sida af 2 stadiers längd. Midt i tempelrummet reste sig ett högt torn (bestående af 8 torn öfver hvarandra), nedantill 4 stadier i omkrets och med utantill rundt omkring ledande trappor; dessutom gällde ss. stora märkvärdigheter den 1 stadion långa *stenbryggan* öfver Euphrat och de *hängande trädgårdarne* (*ὁ κρεμαστὸς κῆπος*) i terrassform. Bland innevånarne herrskade en gränslös lyx och vekliget. Under den siste Konungen i Babyloniska riket, *Nabonnidus*, blef (538 f. Chr.) Babylon eröfradt af Cyrus efter en lång och mödosam belägring, och sedermera, då Babylon. ville göra sig sjelfständiga, efter en 19 månader lång belägring (516 f. Chr.) under Darius Hystaspis ännu en gång intaget. I Strabos tid låg Babylon till största delen öde, så att man derom kunde säga: *ἐρημία μεγάλη ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις*; fkmr 1 Petr. 5: 13, äfvensom Apoc. 14: 8 *al.* (hmed i andeligt afs. betecknas staden Rom); på andra ställen ss. Mt. 1: 11. 12. 17, Act. 7: 43 förstås dermed landskapet Babylonien.

βαθέως, adv. (af *βαθύς*) djupt, hos *Tisch.* (*Cod. Sin.*) || *βαθέος* Lc. 24: 1. *

† *βαθμός, οῦ, ὁ* (af *βαίνω* stiga) steg, trappsteg, trappa, ställning 1 Tim. 3: 13. *

βάθος, εος, τό (*βαθύς*) djup, djuphet l. -lek Mt. 13: 5 *al.*; *metaphor.* outgrundlighet, outforsklighet Rom. 11: 33; *τὰ β. τοῦ Θεοῦ* 1 Cor. 2: 10 det outforskliga hos Gud d. ä. Guds för mensklig kunskap förborgade rådsslut; *ἡ κατὰ βάθους πτωχεία* 2 Cor. 8: 2 (se *πτωχεία*).

βαθύνω (följ.) *fördjupa*, urhålka Lc. 6: 48. *

βαθύς, εῖα, ύ djup Lc. 24: 1 *al.*, *β. ὄρθρος* l. c. djup gryning, första dagbräckningen (se *βαθέως*); *trop. τὰ β. τοῦ σατανᾶ* satans djupheter (de föregåfvo sig hafva utforskat Guds djupheter, men, liks. HERren förändrar i v. 9 »Guds synagoga» till »satans syn.», så här: »Guds djupheter» till »satans»).

† *βαΐον, ου, τό* = *βαΐς, ἡ* (kopt. ord) palmqvist l. -gren Joh. 12: 13. *

Βαλαάμ, ὁ indecl. (בִּלְעָם sannolikt af בַּל icke och עָם folk, icke af Israël. folket, främling; andra af בָּלַע han uppslukade, förderfvade och עָם) *Balaam, Bileam*, Beors son, från Mesopot. staden

Petora, var en spåman och drömtydare, som de Moabiters konung Balak kallade från Mesopotamien att prophetera emot Israëls folk Numer. 22: 5, jfr Deuteron. 23: 4 och Josua 24: 9; τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν Jud. 11 de hafva hejdlöst öfverlemnat sig åt = störtat sig uti Balaams synd för löns skull (för jordisk vinnings skull, alltså af girighet; naturligast är att antaga motsträfvighet mot Gud, hvilken redan framstod vid Bileams första kallelse, men sedan ännu bestämdare vid meddelandet af hans råd att förleda Israëliterna genom otukt till afgudadyrkan, ss. hufvudmoment äfven här, och denna motsträfvighet ss. grundad i hans lönsjuka af girighet förblindade sinne); 2 Petr. 2: 15 står, att B. älskade lön för sin orättfärdighet (att nemligen förbanna Israëls folk — ehuru en sådan lust Num. 22: 1—20 icke bestämdt uppgifves, så måste den dock hos honom förutsättas till följe af historien med åsninnan, jfr Deuteron. 23: 4. 5); Apoc. 2: 14 omtalas Bileams lära, huruledes han lärde Balak att kasta en stötesten för Israëls barn, så att de både åto afgudaoffer och bedrefvo otukt (afguderi).

Βαλάκ, ὁ indecl. (בָּלָק cg. öken, tomhet af בָּלַק tömma) *Balak*, Zippors son, en konung öfver Moabiterna på de tider, då Israëliterna stodo på Moabs slätter och beredde sig till intågandet i Canaans land. Om Bileams tillkallande, hkn tillstyrkte honom att förleda Isr. till afgudadyrkan och otukt, se fgde; fkmr Apoc. 2: 14.

βαλάντιον, ου, τό äfn *βαλλάντιον* (trol. af *βάλλω*, der penningar *inkastas* l. läggas) pung, penningepung, börs Lc. 10: 4 *al.*; i sednare grek. äfn en summa af 250 denarier (fkmr icke i N. T. i denna betydelse).

βάλλω, βαλῶ, βέβληκα, ἔβαλον, ἔβαλαν Tisch. Act. 16: 37; *βληθήσομαι, βέβλημαι, ἐβλήθην* kasta Mt. 3: 10 *al.*, sprida, slå Mc. 14: 65 (der dock *Tisch.* har *ἔλαβον*), hälla Mt. 9: 17 *al.*, fälla Apoc. 6: 13; kasta, lägga ut *δικτύα* Joh. 21: 6 nät, *σκάνδαλον* Apoc. 2: 14 stötesten (förleda till synd); bringa, sända *εἰρήνην* frid, *μάχαιραν* svärd; inlägga *χαλινὸν εἰς τὸ στόμα* Jac. 3: 3 lägga betsel i munnen, *τινὰ εἰς κλίνην* Apoc. 2: 22 (se *κλίνη*), *χεῖρας ἐπί τινα* = *ἐπιβάλλειν*; *εἰς τὴν καρδίαν* Joh. 13: 2 ingifva i hjertat; *intrans.* kasta l. störta sig *κατ' αὐτῆς* Act. 27: 14 ned ifrån henne (ön, om vinden); *pass.* kastas, nedstörtas, fällas, *βέβλημαι* Mt. 8: 6 *al.* jag är nedkastad = ligger.

βαπτίζω, ίσω, ισα; ισάμην; ισθήσομαι, ίσθην frequent. af *βάπτω*) in- l. neddoppa, bada, två Mc. 7: 4 företaga en tvagning med dem (neml. torgvarorna); nedsänka i vatten, döpa Mt. 3: 11 *sæpissime; med.* låta döpa sig Mt. 3: 6 *al.*; *ἐν πνεύματι* med och utan *ἁγίῳ* rikligen meddela, öfvergjuta med, utgjuta (öfr ngn) den H. Andes gåfvor Mt. 3: 11 *al.*, *ἐν πυρί* med eld, Gehennas eld, det eviga straffet l. c. *al.*; *β. εἴς τι* till ngn bekännelse, *εἰς ὄνομα Ἰησοῦ* för att bekänna JEsu namn, d. ä. derigenom aflägga den bekännelse, att man tror på honom, hans förtjenst o. s. v. har del deruti, *εἰς ἓν σῶμα* 1 Cor. 12: 13 i afs. på en kropp d. ä. på det vi skulle utgöra en kropp (ty *β. εἰς* betyder öfverallt döpa med afs. på, hänvisning till — ss. Rom. 6: 3 »vi som genom dopet blifvit invigda att betrakta oss ss. med Chr. förbundna, blefvo också dgm invigda att betrakta oss ss. sådana, hka hafva lidit hans död»); *ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου* Act. 10: 48 under uttalande af HERrans namn, *ἐπὶ τῷ ὀν. Ἰοῦ Χοῦ* Act. 2: 38 så att bekännelsen l. uttalandet af JEsu namn ss. Messias är det vilkor, hpå dopet grundar sig; *β. ὑπὲρ τῶν νεκρῶν* 1 Cor. 15: 29 döpas för de dödas bästa, till fördel för de döda (d. v. s. för anförvandter och vänner s. utan dop afsomnat — i den inbillningen, att detta skulle tillräknas dem ss. eget dop).

† *βάπτισμα, ατος, τό* (fgde) döpelse, dop Mt. 3: 7 *al.*; *βαπτίζειν β.* Act. 19: 4 förrätta dop (denna förrättning skedde i de äldsta christna tiderna genom hela kroppens neddoppande i vatten, hf den hos Paulus vanliga jemförelsen med en begrafning med Christo Rom. 6: 4 *al.*); *trop.* om lidande = blodsdop *βαπτίζεσθαι βάπτισμά τινος* Mc. 10: 38. 39, Lc. 12: 50 döpas med ngns dop, erfara samma lidanden s. ngn. *Anm.* Om barndop, s. icke uttryckligen fkmr i N. T., se dock Act. 16: 15. 33. — I och genom dopet meddelades den H. Ande: Act. 10: 44 är det enda ställe i N. T., der den H. Andes utgjutelse skedde före dopet (troligast för att betaga Petrus all tvekan och betänklighet i afs. på Cornelii och hans slägtingars och vänners upptagande genom dopet i christna kyrkans sköte).

† *βαπτισμός, οῦ, ὁ* (se fgde) tvagning Mc. 7: 4. (8),

rening Hebr. 9: 10; dop, döpelse *βαπτισμῶν διδαχή* Hebr. 6: 2 lära om döpelser (Johannis och Christi — deras likhet och skiljaktighet).

† *βαπτιστής, οῦ, ὁ* (se fgde) döpare, tillnamn för Johannes (se *Ἰωάννης* 1:o) Mt. 3: 1 *al.*

βάπτω, ἔβαψα; βέβαμμαι doppa, indoppa Joh. 13: 26, *τινός* i ngt Lc. 16: 24, äfn *τινί* Apoc. 19: 13.

βάρ, ὁ indecl. (בַּר son) sättes ngn gång särskildt, men oftast tillsammans med ett annat ord ss. *Βαρθολομαῖος*, Tholmai son o. s. v.

Βαραββᾶς, ᾶ, ὁ (fgde och אָב l. אַבָּא fader = fadrens son) *Barabbas;* tillnamnet på den mördaren, s. Judarne begärde lös i st. för Frälsaren, hette egentl. *Ἰησοῦς* se Mt. 27: 16. 17 dock ej i *Cod. Sin.;* fkmr äfn Mt. 27: 20 *al.*

Βαράκ, ὁ indecl. (בָּרָק blixt, blixtrande, svärd) *Barak,* Abinoams son i Kedes i Naphthali stam, och Israël. Schophet, s. uppmanad af den högtbegåfvade prophetissan Debora och i förening med henne slog den Cananitiske konungen Jabins fältherre Sissera och befriade sitt folk från en 20-årig skattskyldighet Judic. 4: 6 ff., 5: 1; fkmr Hebr. 11: 32.

Βαραχίας, ου, ὁ (בָּרַךְ יָהוּ Jehova välsignar) *Barachias,* fader till den Zacharias, som dödades emellan templet och altaret Mt. 23: 35. I G. T. (2 Chron. 24: 20. 21) säges väl denne Zacharias hafva varit son till Jojada, men han kunde ju haft 2 namn, hkt icke var ovanligt hos Judarne. *Anm.* I *Cod. Sin.* förekommer blott *Ζαχαρίου*.

βάρβαρος, ον (utan tvifvel ett *onomatopoietiskt* ord, s. innehåller en begabbande härmning af de råa utländska språken, hka ljödo för det fina grekiska örat ss. *βαρ, βαρ* d. ä. illa och obegripligt) *barbarisk,* icke grekisk, främmande för Grek. språk och seder, utländsk; nyttjas mest. ss. *subst.* och utmärkte ursprungl. hvar och en, som icke talte grekiska, alltså blotta motsatsen till *Ἕλλην*, ss. ock, enligt Platon, menniskoslägtet deltes i 2:ne folk, *helläner* och *barbarer,* så äfn Rom. 1: 14. Först ifrån och med Perserkrigen (490 f. Chr.) fick ordet ett förhatligt bibegrepp af någonting slafviskt och rått; också hette från denna tiden *Perserna* företrädesvis barbarer: äfven den idéen, att barbarerne voro födde fiender till hellänerne, uppväxte ur Perserkrigen. *Romarne* hette och kallade sig barbarer, tills grek. språket och litteraturen blefvo hemmastadde i Rom. Ifrån Augusti tid hette så alla folkslag, hka saknade grek. och rom. bildning, och derföre hvarken talade grekiska l. latin Act. 28: 24 (ss. af punisk härkomst), äfn Col. 3: 11. Slutligen blefvo *Germanerne* nästan de ende, s. fingo denna benämning, sedan grek. och romersk bildning genomträngt nästan alla andra folkslag — obildad, rå, vild; obegriplig l. främling 1 Cor. 14: 11 (alldeles s. i den bekanta versen af Ovidius: barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli).

βαρέω; ημαι, ήθην (*βάρος*) betunga, förtynga; i N. T. *pass.* betungas 1 Tim. 5: 16 (med deras underhåll), nedtryckas Lc. 21: 34 *al.*, vara betryckt 2 Cor. 1: 8, 5: 4 (emedan vi känne oss tryckte, eftersom o. s. v.); p. p. p. med och utan *ὕπνῳ* förtyngd l. nedtyngd Lc. 9: 32, Mt. 26: 43, Mc. 14: 40.

βαρέως, adv. (af *βαρύς*) *tungt,* svårligen, med svårighet Act. 28: 27, Mt. 13: 15.

Βαρθολομαῖος, ου, ὁ, nomen patronym. (בַּר תָּלְמַי Tholmai son) *Bartholomæus;* så kallas den Apostel, hvars egentliga namn troligtvis var *Ναθαναήλ*, hkt se; Mt. 10: 3 *al.*

Βαριησοῦς, ὁ indecl. (בַּר, יֵשׁוּעַ JEsus) *Barjesus,* en Jud. magier, som uppehöll sig i Paphos på Cypern i proconsuln Sergii Pauli omgifning Act. 13: 6 och, emedan han motsatte sig Evangelii predikan, af Apost. Paulus bestraffades med ögonblicklig blindhet. Han hade ock gifvit sig hederstitlen *Ἐλύμας*, hkt se. Paulus kallar honom Act. 13: 8 *υἱὸς διαβόλου* ss. motsats till hans namn, JEsu son.

Βαριωνᾶς, ᾶ, ὁ (בַּר, יוֹנָה) *Jona' son, nom. patronym.* för Apost. *Simon Petrus* Mt. 16: 17.

Βαρνάβας, α, ὁ (בַּר, נבא = נְבוּאָה prophetia, prophetiskt tal, inspireradt föredrag, äfven uppmuntran = *υἱὸς παρακλήσεως* Act. 4: 36, hugsvalelsens l. förmaningens son) *Barnabas;* detta tillnamn fick han af lärjungarne för sin synnerliga förmåga att kraftigt förmana sina åhörare, ty han hette i sig sjelf *Joseph* l. *Joses;* han var levit, Cyprier till börden och anses hafva varit en af de 70 lärjungarne. Han införde Paulus hos Apostlarne och förmådde honom att komma från Tarsus till Antiochia, hvarifrån de båda ss. deputerade afgingo till Jerusalem. Snart derefter anträdde de ock gemensamt i sällskap med *Johannes Marcus,* Barnabas' anförvandt, den så kallade »första mis-

sionsresan». Återkomne till Antiochia, och, då Paulus stod färdig att anträda den *andra*, oense i afseende på Marcus, skildes de åt; Silas trädde i Barnabas' ställe hos Paulus, hvaremot Barnabas begaf sig med Marcus till Cypern; derefter saknas alla historiska underrättelser om Barnabas. Det så kallade *Barnabas' bref* är troligen oäkta; fkmr Act. 4: 36 *al.*

βάρος, εος, τό (*βαρύς*) *tyngd*, tunga, börda, besvär Mt. 20: 12, Act. 15: 28; *οὐ βάλλω — — — ἥξω* Apoc. 2: 24. 25 har blifvit olika tolkadt; att härvid afseende bör fästas på Act. 15: 28. 29, är mycket sannolikt; men ovisst är, antingen HERren l. irrlärarne (*ὡς λέγουσιν*) skola anses säga allt l. en del af dessa ord. I *förra* fallet blir meningen: »jag lägger icke på eder ngn annan börda än den J hafven (neml. att afhålla sig från offerkött o. s. v. Act. 15: 29), fasthållen den, till dess jag kommer»; i *sednare* fallet: »hurusom de säga: jag — — — börda; men (bryn eder icke om deras förföriska tal, utan) fasthållen den som J hafven o. s. v.» (den sednare tydningen förklarar orden *ὡς λέγουσιν* lättare); tyngd, storhet 2 Cor. 4: 17; tyngd, skuldkänsla, de med känsla af skuld tryckande förbrytelser (*παραπτώματα*) Gal. 6: 2 deltagen i andras skuldkänsla (jfr »gråter med dem som gråta» i ethiskt afseende, hgm den tryckande skuldkänslan lättas); tyngd, vigt, vigtighet, anseende, värdighet *εἶναι ἐν βάρει* 1 Thess. 2: 6 vara i anseende, värdighet.

Βαρσαβᾶς l. *-σαββᾶς, ᾶ, ὁ* (soml. af בַּר, שָׁבַע svärja; troligen) *nomen patronymicum, Saba' son* (liksom *Βαρθολομαῖος*, hkt se). Så hette 1:o) *Joseph* med tillnamnet *Justus* Act. 1: 23. 2:o) *Judas*, en lärare Act. 15: 22.

Βαρτίμαιος, andra *Βαρτιμαῖος, ου, ὁ* son af Timæus, *Bartimæus*, en blind person från Jericho, som JEsus återgaf synen Mc. 10: 46. *

βαρύνω; ύνθην (följ.) = *βαρέω*, hkt se Lc. 21: 34. *

βαρύς, εῖα, ύ tung Mt. 23: 4, vigtig Mt. 23: 23, eftertrycklig 2 Cor. 10: 10, tryckande, svår Act. 25: 7, 1 Joh. 5: 3 hans bud äro icke svåra (att hålla; ty Gud är mäktigare än verlden utom och inom oss; jfr 1 Joh. 4: 4, 5: 4); grym, glupsk Act. 20: 29.

βαρύτιμος, ον (fgde, *τιμή*) *tung* l. dryg *i värde*, dyr, dyrbar, kostsam Mt. 26: 7. *

βασανίζω, ισα; ισθήσομαι, ίσθην (*βάσανος*) *rifva på* l. gnida emot *proberstenen*, för att pröfva äktheten af ngt, undersöka, använda tortur för att få sanningen fram, tortera, martera, ängsla, pina, plåga, qvälja Mt. 8: 6 *al.*, *ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασ.* 2 Petr. 2: 8 han qvalde sin rättfärdiga själ med gudlösa gerningar d. ä. han erfor i sin själ, emedan han var rättfärdig, qval öfver de gudlösa ting, s. han måste se och höra; *pass.* qväljas, plågas Apoc. 9: 5 (emedan gräshopporna vanligen härjade under de 5 sommarmånaderna) *al.;* hårdt ansättas Mt. 14: 24, Mc. 6: 48.

βασανισμός, οῦ, ὁ (fgde) *act.* pinande, plågande Apoc. 9: 5 *al.*

βασανιστής, οῦ, ὁ (se fgde) undersökare, plågare, rättstjenare, fångvaktare Mt. 18: 34 = *δεσμοφύλαξ.* *

βάσανος, ου, ἡ egentl. *probersten* (lapis lydius), hvarmed i synn. guld pröfvas, om det är äkta, och som i allm. på sin svarta yta återgifver, vid rifning, hvarje metalls färg; undersökning medelst tortur; tortur, marter, qval, pina, plåga Mt. 4: 24, Lc. 16: 23. 28.

βασιλεία, ας, ἡ (*βασιλεύω*) konungavälde l. -rike, rike, regering, Mt. 4: 8 *al.; ἡ β. τῶν οὐρανῶν*, מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם *himmelrike* = Guds nådesanstalt att genom J. Chr. återlösa verlden och föra mskn till helgelse, hfre det ock kallas *β. τοῦ Θεοῦ Guds rike;* det Messianska riket och dess lycksalighet, hfre det heter *β. τοῦ Χοῦ* Christi rike, ty Christus är hufvudet och medelpunkten för detta rike, och med honom äro de trogna förbundna till gemenskap = den osynliga kyrkan, hkn framställes under bilden af en kropp, en byggning (af lefvande stenar) ett åkerverk o. s. v.; nådens rike (här på jorden), herrlighetens (i himlen) — Mt. 3: 2 *sæpissime.*

βασίλειον, ου, τό (eg. *neutr.* af följ., *sc. δῶμα* hus) kungl. palats, slott, i synn. *plur.* Lc. 7: 25. *

βασίλειος, ον (följ.) kunglig, konungslig 1 Petr. 2: 9. *

βασιλεύς, έως, ὁ (*βάσις* och *λεώς* = *λαός*) Tysk. *Herzog*, s. tågar i spetsen för hären, *härförare*, förste, furste, konung Mt. 1: 6 *sæpissime;* säges om Gud Mt. 5: 35, 1 Tim. 1: 17 *al.*, om Christus Mt. 2: 2, 21: 5 *al.*

βασιλεύω, εύσω, ευσα (fgde) eg. *vara konung* Mt. 2: 22 *al.*, sedan i allm. komma till välde, herr-

ska, regera ἐπί τινος Mt. l. c., Apoc. 5: 10, ἐπί τινα Lc. 1: 33, 19: 14, Rom. 5: 14 öfver ngn.

βασιλικός, ή, όν (fgde) kunglig, konungslig χώρα, ἐσθής Act. 12: 20. 21 land, drägt; Joh. 4: 46. 49 stående i konungens (Herodes Antipas') tjenst, »konungsman»; νόμος β. kallas kärlekslagen Jac. 2: 8 ss. den förnämsta, emedan den beherrskar alla de andra lagbuden (jfr Mt. 22: 36—40, Rom. 13: 8—10).

βασίλισσα, ης, ἡ (βασιλεύς) drottning Mt. 12: 42 *al.*, herrskarinna Apoc. 18: 17.

βάσις, εως, ἡ (βαίνω stiga) *steg*, gång; det hvarpå man går, fot, i synn. fotsula, fotblad Act. 3: 7. *

βασκαίνω, ανα (förlängd form af obrukl. βάσκω af βάζω tala, prata) tala på ngn l. illa om ngn, tilltala med onda ord, förtrolla, tjusa Gal. 3: 1. *

βαστάζω, άσω, ασα lyfta, upplyfta, upptaga λίθους Joh. 10: 31; bära Lc. 7: 14 *al.*, τὸ κρίμα Gal. 5: 10 sin dom (den fällda domen tänkes ss. ngt pålagdt, — jfr 2 Reg. 18: 14 — hkt den dömde *bär*, då han går bort från domstolen), hålla l. hafva i händerna, frambära Act. 9: 15, uppbära Rom. 11: 18, uthärda l. utstå Mt. 20: 12, tåla l. fördraga Rom. 15: 1, Apoc. 2: 2. 3 (neml. förföljelser, smädelser); bära bort τὰ ὑποδήματα Mt. 3: 11 (det var neml. de lägsta slafvarnes göromål att på- och aftaga sina herrars sandaler och åter *bära bort* dem), taga bort Mt. 8: 17, Joh. 12: 6, 20: 15.

βάτος, ου, ὁ och ἡ törnbuske Mt. 12: 26 *al.; ἐπὶ* τοῦ β. l. c., der det berättas om (den brinnande) törnbusken.

βάτος, ου, ὁ (בַּת) *bath* det största mått för våta varor $\frac{1}{10}$ af en חֹמֶר l. כֹּר; derföre för våta varor = אֵיפָה för torra; en bath var = 6 הִין, hin = 12 לֹג, Log = $1\frac{1}{4}$ kna; nu var hin = 2 att. χόες, alltså *bath* = 12 χόες = 1 μετρητής = 15 kannor l. en ankare Lc. 16: 6. *

βάτραχος, ου, ὁ (onomatop. ord) groda Apoc. 16: 13. *

βαττολογέω, ησα (= βατταρίζω onomatop. ord på stamma, äfn bcsl. med βάζω, se βασκαίνω) prata snicksnack, i vädret, *pladdra* Mt. 6: 7. *

βδέλυγμα, ατος (βδελύσσομαι) eg. det *afskydda*, styggelse Mt. 24: 15 *al.; βδ.* ἐρημώσεως l. c. den styggelse s. förödelsen åstadkommer (vanligen förstås härmed *Romerska hären*, jfr Lc. 21: 20 — andra förstå dermed *Titi* l. *Hadriani bildstod*, s. skall hafva blifvit uppförd på den plats, der det förstörda templet stått; andra om *Zeloternas skändligheter*, s. förvandlade templet till en casern; *Daniel* sjelf 9: 27 betecknar med sina שִׁקּוּצִים מְשֹׁמֵם den af Antiochus Epiphanes på tempeltaket uppresta Jupiter Olympiens bildstod —; men att här inlägga ett specielt afseende på ett bestämdt historiskt factum, är mindre riktigt, då JEsus sjelf icke utmärker ngt närmare).

βδελυκτός, ή, όν *adj. vble* (af följ.) *vämjelig*, vederstygglig, afskyvärd Tit. 1: 16. *

βδελύσσομαι, υγμαι (βδέω släppa väder, uppväcka en vidrig lukt, väcka leda) hafva leda l. afsky för, vämjas vid, i allmht afsky Rom. 2: 22; p. p. p. Apoc. 21: 8 afskydd, afskyvärd, vederstygglig.

βέβαιος, α, ον, *attice* 2 ändelser — (βαίνω, βέβηκα, βέβαα sto) stabilis, fastående, fast ἄγκυρα Hebr. 6: 19, ἐλπίς 2 Cor. 1: 6 *al.*, säker, tillförlitlig; β. ποιεῖσθαι 2 Petr. 1: 10 göra fast (detta fastgörande sker, när de christne genom ett förhållande, sådant som v.v. 5—8 uppgifva, göra sitt dertill att de förblifva det kallade och utkorade folket); *compar.* βεβαιότερος, ἔχομεν βεβαιότερον κ. τ. λ. 2 Petr. 1: 19 vi ega ss. ngt fastare (än vår åsyn af hans herrlighet på berget i hans köttsdagar) l. säkrare (vittnesbörd för hans παρουσία och δύναμις) det prophetiska ordet (G. T:s prophetior); β. ἐγένετο Hebr. 2: 2 blef giltigt, fick gällande kraft.

βεβαιόω, ώσω, ωσα; ώθην (fgde) göra fast, säker, befästa, stadfästa, bekräfta Mc. 16: 20 *al.; pass.* β. τῇ πίστει Col. 2: 7 faste blifvande genom tron, ἐβεβαιώθη εἰς ἡμᾶς Hebr. 2: 3 blifvit stadfästadt för oss (eg. ∾ st. διεπορθμεύθη εἰς ἡμᾶς βεβαίως = blifvit öfverfördt till oss på ett fast och säkert sätt).

βεβαίωσις, εως, ἡ (fgde) stadfästelse, bekräftelse Phil. 1: 7, Hebr. 6: 16.

βέβηλος, ον (βηλός tröskel, öfver hkn man *stiger βαίνω*) eg. *tillgänglig* ( )(ἱερός l. ἅγιος invigd), icke invigd, profan, ohelig, oren 1 Tim. 1: 9 *al.*

βεβηλόω, ωσα (fgde) van- l. ohelga; τὸ σάββατον Mt. 12: 5 (genom förrättning af de på sabbaten nödiga arbeten i templet ss. offringar och dylikt ohelgade presterna sabbaten), τὸ ἱερόν Act. 24: 6 templet.

Βεελζεβούλ, ὁ *indecl.* (זְבוּל זְבֻל af smuts (?) och בַּעַל herre) orenlighetens herre ss. herrskare öfver

de orene andarne; andra af זְבוּל boning, svarande mot οἰκοδεσπότης husbonde (neml. de orene andarnes) så *Cod. Sin.*; andra skrifva *Βεελζεβούβ* (זְבוּב fluga) flugguden ss. averruncus muscarum, en orakelgifvande nationalgud hos Ekroniterna, svarande emot Grekernes *Ζεὺς Ἀπομυῖος*; brukas i N. T. för att beteckna djefvulen Mt. 10: 25 *al.*

Βελίαλ, ὁ indecl. (בְּלִיַּעַל odugliglet, elakhet, förderf af בְּלִי icke och יַעַל nytta) *Belial*, förderfvare, namn på satan i N. T. 2 Cor. 6: 15. *

Βελίαρ, ὁ || fgde l. c.

βελόνη, ης, ἡ (följ.) spets, ngt spetsigt, nål Lc. 18: 25. *

βέλος, εος, τό (*βάλλω*) kast- l. anfallsvapen (försvarsvapen heter *ὅπλον*), pil, *βέλη πεπυρωμένα* Eph. 6: 16 malleoli, glödande pilar (d. ä. pilar försedda med brännbara ämnen och vid afskjutningen påtända). *Anm.* Anfallsvapen hos Grekerne voro *Lans* (*δόρυ*), *Kastspjut* (*ἀκόντιον*), *Svärd* (*ξίφος*), *Sabel* (*μάχαιρα*), *Båge* (*τόξον*), *Slunga* (*σφενδόνη*), äfn *Klubba* (*κορύνη*) och *Stridsyxa* (*ἀξίνη*). *

βελτίων, ον (af fgde *qsi* hastæ gereudæ aptior — kske rättare af stammen *βελ*, s. fkmr i *βόλομαι* = *βούλομαι* och *velle*, liks. *λωΐων* af *λάω*; alltså *önskligare*) tapprare, bättre; blott *adv. compar.* *βέλτιον* fkmr 2 Tim. 1: 18 bättre (än jag l. än jag kunde beskrifva). *

Βενιαμίν, ὁ indecl. (בִּנְיָמִין högra sidans l. lyckans son) *Benjamin*, Patriarchen Jacobs yngste son med Rachel (så kallad af fadren; modren, hkn han kostade lifvet, kallade honom בֶּן־אוֹנִי, min plågas son), född i grannskapet af Ephrata, fadrens älskling, stamfader för den föga talrika Benjamins stam. Denna stams gebit låg emellan Ephraim och Juda samt gränsade i Ö. till Jordan och i V. till Dan. Den förste Konungen öfver Judarne valdes ur denna obetydliga stam (för att förekomma rivalité emellan de andra stammarna). Vid Judiska statens söndring i 2:ne riken slöto sig Benjaminiterne (בְּנֵי יְמִינִי) till Juda stam. Äfven efter Babyloniska fångenskapen bildade dessa båda stammar kärnan af den nya Jud. colonien i Palæstina Act. 13: 21 *al.*

Βερνίκη, ης, ἡ (Macedonisk form för *Φερενίκη*) *Berenice*, kon. Agrippa I:s äldsta dotter, först gemål till sin farbroder *Herodes*, furste i Chalcis, efter hvars död hon lefde i ett högst misstänkt umgänge med sin köttslige broder Agrippa II. Ett annat äktenskap, hvari hon trädde med *Polemon*, konung i Cilicien, upplöstes snart åter och hon återvände till sin broder; sedermera blef hon concubine åt *Vespasianus* och *Titus* Act. 25: 13 *al.*

Βέροια, ας, ἡ äfn *Βέρροια*, *Beroea*, stad i Macedonien ett stycke från Pella, vid foten af berget Beronius, i regio tertia, der Judar nedsatt sig. En af Pauli följeslagare, *Sopatros*, var derifrån bördig; sedermera hette staden *Irenopolis*, nu Kara Feria l. Verria. Act. 17: 10. 13.

Βεροιαῖος, α, ον (fgde) från Beroea Act. 20: 4. *

Βηθαβαρά, ᾶς, ἡ (בֵּית עֲבָרָה färjehus l. -stad) *Bethabara*, låg på andra sidan Jordan vid öfverfartsstället; der döpte Johannes döparen i början Joh. 1: 28 (se dock följ. ord vid slutet). *

Βηθανία, ας, ἡ (troligen af בֵּית הִינֵי dadelort, emedan palmträd der voro planterade; andra af בֵּית עֲנִיָּה låghetens l. fördjupningens ort, emedan platsen skall hafva legat lågt) *Bethania*, en by (*κώμη*) 15 stadier (*ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε* Joh. 11: 18) = $\frac{1}{4}$ Sv. mil sydost om Jerusalem vid östra sluttningen af oljoberget, bekant af Frälsarens historia. Ännu visas Simon den spetälskes hus och Lazari graf. Nu finnes der blott en eländig by; Mt. 21: 17 *al.* *Anm.* ett annat Bethania (בֵּית אֳנִיָּה skeppshus, färjestad) låg Ö. om Jordan (*πέραν τοῦ Ἰορδάνου*) Joh. 1: 28, der de bäste Codices äfn *Cod. Sin.* hafva *Βηθανία* st. *Βηθαβαρά*.

Βηθεσδά l. *-σθά, ἡ* (בֵּית חֶסְדָּא barmhertighetens l. nådens hus l. ort) *Bethesda*, en med 5 portiker kringbyggd dam, *κολυμβήθρα*, vid Fårporten, beskrifves Joh. 5: 2 ff.

Βηθλεέμ, ἡ indecl. (בֵּית לֶחֶם domus panis, brödhuset) *Bethlehem*, en liten stad i Judæen, ungefär 2 timmars väg S.O. från Jerusalem, på en höjd i Judæens bergsbygd i en fruktbar (dfre med tillnamnet *Ephrata* אֶפְרָתָה af פָּרָה vara fruktbar, den fruktbara), angenäm och vatturik trakt; vår Frälsares födelseort Mt. 2: 1 *al.*; heter l. c. *B. τῆς Ἰουδαίας* till skillnad från Bethlehem i Zabulons stam. Nu är B. en stor och folkrik, men fattig by, s. sedan 1834 blott har christna innevånare, ungefär 3000 själar.

Βηθσαϊδά, äfn *-δάν, ἡ indecl.* (בֵּית צַיְדָה jagt- l. fiskort) *Bethsaida*, ett stycke söder om Capernaum vid vestra stranden af sjön Genesaret; derifrån voro Apostlarne Petrus, Andreas, Jacobus, Johan-

nes och Philippus Mt. 11: 21 *al.* Ett annat Bethsaida låg ett stycke N.O. från Genesaret, Ö. om öfre Jordan i Gaulonitis och hette *Bethsaida Julias,* residens åt Tetrarchen Philippus, hkn uppkallat staden efter Kejsarens dotter Julia, och menas möjligtvis Mc. 8: 22, Lc. 9: 10.

Βηθφαγή l. -γῆ, äfn *Βηθσφαγῆ Tisch.* (בֵּית פַּגָּא locus grossorum, omogna fikons ort) *Bethphage,* en by (*κώμη*) vid oljoberget nära Jerusalem; synes hafva legat ngt öster om Bethanien och således längre ifrån Jerusalem, emedan det Mc. 11: 1 och Lc. 19: 29 nämnes före Bethanien på resan ifrån Jericho till Jerusalem. Märkvärdigt i JEsu historia Mt. 21: 1 ff. och de båda anförde loci paralleli. Numera finnes af denna by intet spår.

βῆμα, ατος, τό (*βαίνω* stiga) *steg β. ποδός* Act. 7: 5 fotsteg l. fotsbredd; det hvartill man stiger upp d. ä. en upphöjd plats, hkn man beträder för att tala l. dömma, talare- l. domstol, domaresäte Mt. 27: 19 *al.*, äfn thron Act. 12: 21.

βήρυλλος, ου, ἡ beryll, en hafs- (blek-) grön ädelsten med öfvergångar än i det vattenblåa, än i det gula; dess crystallisation framställer sexsidiga, långsåt räfflade pelare; Apoc. 21: 20.

βία, ας, ἡ (besl. med *ἴς, ἰνός, ἡ* vis) kroppsstyrka, kraft, våld, våldsamhet Act. 5: 26 *al.*

βιάζομαι, depon. med. (fgde) bruka våld, våldföra, öfverväldiga, tvinga; *καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται* Lc. 16: 16 och dock sträfvar hvar och en (utmärker allmänligheten af den hierarchiska oppositionen) fiendtligt emot detsamma (*βασιλεία τοῦ Θεοῦ*); äfn *pass.* lida våld Mt. 11: 12 (den bild man här antagit af ett ifrigt eftersträfvande, är visserligen oriktig, ss. stridande både emot språkbruk och verkliga förhållandet. Frälsaren yttrar dessa ord med anledning dels af Johannes döparens öde, dels ock af den våldsamma oppositionen från de skriftlärdes och pharisæers sida; de följande orden i versen bekräfta än vidare denna sednare uppfattning; jfr ock det anförda Lc. 16: 16).

βίαιος, α, ον (*βία*) våldsam, häftig Act. 2: 2.

† *βιαστής, οῦ, ὁ* (*βιάζομαι*) s. brukar våld, våldsverkare Mt. 11: 12 (våldsverkarne äro pharisæer och skriftlärde, se *βιάζομαι*).

† *βιβλαρίδιον, ου, τό, dimin.* (af *βιβλίον*) liten bok Apoc. 10: 2 *al.*

βιβλιδάριον, ου, τό || fgde.

βιβλίον, ου, τό, dimin. (af följ.) liten bok, afdelning af ett arbete, i allm. bok = *βίβλος,* Lc. 4: 17 *al.*, Hebr. 9: 19 (boken l. rullen, på hkn lagen var skrifven); skrift, bref ss. *βιβλίον ἀποστασίου* Mt. 19: 7, Mc. 10: 4 se *ἀποστάσιον.*

βίβλος, ου, ἡ (= *βύβλος, ἡ,* den Ægypt. papyrosplantan l. busken, s. växte vid Nilstranden; dess bark l. bast, papyros se *χάρτης*) papper, skrifvet papper, bok Mc. 12: 26 *al.*, förteckning, catalog, register *β. γενέσεως* Mt. 1: 1 genealogi, slägtregister; *β. τῆς ζωῆς* Apoc. 3: 5 *al.* (se *ἐξαλείφω*).

βιβρώσκω, βέβρωκα (stam *βρόω* = *βόρω* = voro) äta Joh. 6: 13.

Βιθυνία, ας, ἡ Bithynien, ett landskap i M. Asien, som gränsar i N. till Pontus Euxinus, i Ö. genom floden Parthenius till Paphlagonien, i S. till Phrygien och Mysien och i V. till Bosporen, Propontis och genom floden Rhyndanes till Mysien: var betäckt med skogiga berg, hka lemnade förträffligt skeppsvirke och hade i dalarne och på slätterna goda betesmarker och fruktbara åkerfält. Städer voro *Nicomedia, Chalcedon, Heraclea, Nicæa* och *Prusa;* Act. 16: 7, 1 Petr. 1: 1. *Anm.* Enligt Xenophon (*Ἀνάβ.* VI: II. 2) kallades landet det Asiatiska Thracien (*ἡ Θράκη ἡ ἐν Ἀσίᾳ*), emedan innevånarne (*Θρᾷκες οἱ Βιθυνοί*) härstammade från Thracien.

βίος, ου, ὁ lif Lc. 8: 14 *al.*, lefverne, lefnadssätt 1 Joh. 2: 16, lifsmedel, lifsuppehälle; äfn tillgångar, egendom, förmögenhet Mc. 12: 44 *al.*, gods, goda *τοῦ κόσμου* 1 Joh. 3: 17.

βιόω, ωσα (fgde) lefva 1 Petr. 4: 2.

† *βίωσις, εως, ἡ* (fgde) lefverne, lefnadssätt Act. 26: 4.

βιωτικός, ή, όν (*βιόω* l. *βίος*) tjenlig l. duglig l. hörande till lifvet l. att lefva, beträffande lifvet *μέριμναι β.* Lc. 21: 34 lefnadsbekymmer (bek. hörande till detta lifvet), *β. κριτήρια* 1 Cor. 6: 3 domstolar, s. angå det timliga lifvets förhållanden.

βλαβερός, ά, όν (*βλάβη* skada af *ἐβλάβην aor.* 2 *pass.* till följ.) skadlig, menlig, förderflig 1 Tim. 6: 9.

βλάπτω, άψω, αψα skada, såra, förolämpa *τινά* Mc. 16: 18, Lc. 4: 35.

βλαστάνω, äfn *βλαστάω* (*βλαστᾷ* Mc. 4: 27 *Tischend.*, ej *Cod. Sin.*), *άστησα* gro, skjuta upp, slå ut, uppväxa Mt. 13: 26 *al.; transit.* framdrifva, frambringa, bära Jac. 5: 18.

Βλάστος, ου, ὁ Blastus, kammarherre hos konung Herodes Agrippa I, Act. 12: 20.

βλασφημέω, ησα; ηθήσομαι (βλάσφημος) skada ngns rykte, tala ärerörigt om ngn, förtala, smäda Mt. 27: 39 *sæpissime,* häda (Gud) Mt. 9: 3 *al., absol.* Act. 26: 11 (neml. JEsum); äfn *εἴς τινα* Mc. 3: 29 *al.* utösa smädelser i afs. på l. emot ngn d. ä. smäda ngn.

βλασφημία, ας, ἡ (fgde) smädelse, hädelse Mt. 12: 31 *al., τινός* l. c. emot ngn *(gen. obj.),* men äfn *gen. subj. αὐτοῦ* Mt. 26: 65 *(αὐτοῦ* fins ej hos *Tischend. Cod. Sin.); κρίσις βλασφημίας* Jud. 9 smädelsedom, smädligt omdöme (vågade icke Michaël fälla emot djefvulen, emedan en viss försyn för dennes ursprungliga herrlighet före hans fall tillbakahöll honom).

βλάσφημος, ον (βλάπτω φήμην) som *skadar ngns rykte,* smädande, smädelysten, hädisk Act. 6: 11, *βλ. κρίσις* 2 Petr. 2: 11 = *κρίσις βλασφημίας* Jud. 9 (se fgde); ss. *subst.* smädare, baktalare 1 Tim. 1: 13, 2 Tim. 3: 2.

βλέμμα, ατος, τό (följ.) *det som ses,* syn, anblick 2 Petr. 2: 8 (genom det som han såg och hörde).

βλέπω, έψω, εψα (βάλλω, ὤψ öga, blick) *kasta* sina *blickar,* sitt öga på, blicka, se, hafva synförmåga Mt. 12: 22, Lc. 7: 21 *(Tischend.* har ej *τό),* blifva varse Mt. 7: 3 *al.,* se på *εἴς τινα* l. *τι* Lc. 9: 62 *al.; βλ. εἰς πρόςωπόν τινος* Mt. 22: 16 (se *πρόςωπον*); se till, se sig före, taga sig till vara *ἑαυτούς* Mc. 13: 9, *ἵνα μή* 2 Joh. 8 sen på eder sjelfva, varen på eder vakt, tagen eder tillvara, på det att icke; *βλέπετε ἵνα* 1 Cor. 16: 10 sen till, lagen så att; *βλέπετε μή* Mt. 24: 4 *al.* videte ne, sen till, akten eder, att icke; nyttjas äfn om att se med det inre ögat, inse, förstå, märka ss. Rom. 7: 23 *al.;* se åt ett håll, vetta åt *κατά τι* Act. 27: 12. — För öfrigt construeras ordet, liks. *ὁράω,* med *partic.* st. *infin.* ss. Mt. 15: 31, Hebr. 10: 25.

βλητέος, α, ον, adj. vble (af *βάλλω*) man måste kasta, lägga Lc. 5: 38, äfn Mc. 2: 22 (dock ej hos *Tisch. Cod. Sin.*).

Βοανεργές l. *-ηργές* (בְּנֵי רֶגֶשׁ) thordönets l. åskans söner, ss. det äfn förklaras Mc. 3: 17; vanligtvis antagas Zebedæi söner hafva fått detta namn, dfre att de (Lc. 9: 54) önskade, att eld måtte komma ned af himlen och antända det hus, hvars invånare icke tagit emot JEsum och lärjungarne.

βοάω, ησα (onomatop. ord) boare, *böla,* vråla, skria, ropa Mt. 3: 3 *al.,* af glädje l. smärta.

βοή, ῆς, ἡ (se fgde) rop, veklagan, klagorop Jac. 5: 4.

βοήθεια, ας, ἡ (följ.) hjelp, bistånd Hebr. 4: 16; *plur.* hjelpmedel Act. 27: 17 (ss. tåg, kedjor, bjelkar o. s. v.).

βοηθέω, ησα (βοή, θέω) springa l. löpa till vid ngns *nödrop,* bispringa, ila till hjelp, bistå *τινί* Mt. 15: 25 *al.*

βοηθός, οῦ, ὁ (eg. för *βοηθόος* af fgde) bispringare, hjelpare Hebr. 13: 6.

βόθυνος, ου, ὁ (βόθρος idem, samstammigt med *βάθος)* grop Lc. 6: 39, cistern till samlande af regnvatten Mt. 12: 11, 15: 14.

βολή, ῆς, ἡ (βάλλω) kast, *λίθου β.* Lc. 22: 41 stenkast.

† *βολίζω, ισα* (följ.) *loda,* kasta ut sänklodet (för att undersöka djupet), pejla Act. 27: 28.

βολίς, ίδος, ἡ (βάλλω) hvad som kastas, skjutes, kastvapen, spjut, pil Hebr. 12: 20 (ordet fkmr ej i de bättre editionerna, utan st. *βολίδι κατατοξευθήσεται* står *λιθοβοληθήσεται Cod. Sin.*).

Βοόζ, ὁ l. *Βοός, ὁ indecl.* (בֹּעַז, enligt några af בּוֹ i honom, עֹז styrka) *Boaz, Boas,* Salmons son (se Ruths bok); Mt. 1: 5, Lc. 3: 32.

βόρβορος, ου, ὁ (onomatop. ord) dy, smuts 2 Petr. 2: 22 (se *κύλισμα*).

βορέας, ου l. *βοῤῥᾶς, ᾶ, ὁ (ὄρος)* boreas, eg. *bergsvind (scil. ἄνεμος),* s. kom till Hellas från de Thrakiska bergen, nordostvind, i allm. nordanvind, nordan; äfn väderstrecket norr Lc. 13: 29, Apoc. 21: 13.

βόσκω, pasco, beta, föra ut på bete Lc. 15: 15, fodra, föda *metaphor.* Joh. 21: 15. 17 (förvalta det Apost. embetet), *ὁ βόσκων* Mt. 8: 33 *al.* herde; *med.* l. *pass.* om betande hjordar, beta, gå i bet Mt. 8: 30 *al.*

Βοσόρ, ὁ, indecl. (בְּעוֹר stam בָּעַר afbeta och בְּעִיר boskap; månne någon antydning på den i Bileams historia fkmde åsninnan?) *Bosor;* men LXX har *Βέωρ, Beor,* Bileams fader 2 Petr. 2: 15. Det olika uttalet har troligen uppkommit genom förvexling af ע och ץ.

βοτάνη, ης, ἡ (βόσκω) foderväxt, gräs, ört, planta, Hebr. 6: 7.

βότρυς, υος, ἡ drufva, drufklase Apoc. 14: 18.

βουλεύομαι, ευσάμην (βουλή) rådslå Joh. 12: 10, öfverlägga l. -väga, tänka efter Lc. 14: 31, fatta beslut, besluta, Act. 5: 33, 15: 37, 27: 39, 2 Cor. 1: 17.

βουλευτής, οῦ, ὁ (fgde) *rådsherre*, synedrist, medlem af Stora Rådet i Jerusalem Mc. 15: 43, Lc. 23: 50.

βουλή, ῆς, ἡ (βούλομαι) *vilja*, råd, beslut Lc. 7: 30 *al.*, θέσθαι β. Act. 27: 12 fastställa hos sig ett beslut, fatta beslut; anslag, plan Act. 5: 38, 27: 42, tanke, afsigt 1 Cor. 4: 5.

βούλημα, ατος, τό (följ.) eg. det *önskade*, vilja, afsigt Act. 27: 43, Rom. 9: 19, lusta 1 Petr. 4: 3 (soml. edit. hafva θέλημα *Cod. Sin.*).

βούλομαι, ἐ- och ἠβουλήθην (*qsi* βόλω) volo, *vilja* vanl. med *infin.* Mc. 15: 15 *al.*, önska, vilja hellre, hafva för afsigt Mt. 1: 19 *al.*, βουληθείς Jac. 1: 18 efter sin vilja d. ä. efter l. af sin fria nåd. *Anm.* Skillnaden emellan β. och ἐθέλω är enl. somliga den, att det *sednare* betyder en vilja med föresats, ett beslut efter öfverläggning (en *activ* vilja), det *förra* en böjelse, en lust (en *passiv* vilja), enligt andra tvärtom, se Mt. 1: 19.

βουνός, οῦ, ὁ (cyrenaiskt ord, Herod. 4: 199) höjd, kulle, berg Lc. 3: 5, 23: 30.

βοῦς, βοός, ὁ, ἡ (eg. *bölare*, se βοάω) bos, oxe, ko, hornboskap i allmht; i N. T. fkmr blott ὁ βοῦς Lc. 13: 15 *al.*

βραβεῖον, ου, τό (följ.) kämpapris, segerlön 1 Cor. 9: 24, βρ. τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ Phil. 3: 14 den segerlön, hvarpå Guds kallelse ofvantill (i himlen) d. ä. omedelbara kallelse har afseende (se äfn ἄνω).

βραβεύω (βραβεύς, anordnare af kämpaspel, prisdomare, prisutdelare = ἀγωνοθέτης) vara en βραβεύς, anordna kämpalekar, utdela kämpapris; i allm. vara domare, afgöra, råda, herrska Col. 3: 15.

βραδύνω (βραδύς) *dröja* 1 Tim. 3: 15; *transit.* fördröja med *accus.*, men äfn med *genit.* 2 Petr. 3: 9 (HERren fördröjer icke sitt löfte — neml. utöfver den bestämda tiden för dess uppfyllelse).

βραδυπλοέω (följ., πλόος, πλοῦς) *segla långsamt*, hafva långsam fart Act. 27: 7.

βραδύς, εῖα, ύ (besl. med βαρύς) *tung*, ovig, långsam, trög τοῦ πιστεύειν Lc. 24: 25 i afs. på att tro, *sen* εἰς τὸ λαλῆσαι Jac. 1: 19.

βραδυτής, τῆτος, ἡ (fgde) långsamhet, tröghet, dröjsmål 2 Petr. 3: 9 (neml. att löftet emot förmodan ännu icke gått i fullbordan).

βραχίων, ονος, ὁ (eg. *compar.* till följ.) brachium, arm *metaphor.* (kraft, makt) Lc. 1: 51 *al.* *Anm.* Utmärker eg. den *kortare* delen af armen emellan skuldran och armbågen, hvaremot den andra delen emellan armbågen och handen, som är längre och *tjockare*, heter πῆχυς (hkt se).

βραχύς, εῖα, ύ (trol. af ῥάσσω, ῥήγνυμι med förstärkt aspiration) eg. *afbruten*, kort, liten; διὰ βραχέων (*scil.* ῥημάτων) Hebr. 13: 22 med få ord, i korthet, μετὰ βραχύ (*scil.* διάστημα τοῦ χρόνου) Lc. 22: 58 eg. efter en kort mellantid, kort derefter, βραχύ (τι) Act. 5: 31 ngt litet (om tid), äfn Hebr. 2: 7 en liten tid, Joh. 6: 7. 9 (om mått), Act. 27: 28 (om rum).

βρέφος, εος, τό (sannol. genom metathesis beslägtadt med φέρβω föda, nära, df herba) *foster*, det *ofödda* i moderlifvet = ἔμβρυον Lc. 1: 41. 44; det *nyfödda*, dibarn, barn Lc. 2: 12 *al.*, *metaphor.* 1 Petr. 2: 2; ἀπὸ βρέφους 2 Tim. 3: 15 från det du var ett litet barn (= från moderlifvet, med modersmjölken) = παιδιόθεν Mc. 9: 21.

βρέχω, εξα (jfr rigo, *regna* act.) *beregna*, befukta, vattna, väta med *accus.* Lc. 7: 38. 44; låta regna Mt. 5: 45, med *accus.* Lc. 17: 29; äfn *imperson.* Jac. 5: 17 och *intrans.* ὑετὸς βρ. Apoc. 11: 6 regn faller.

βροντή, ῆς, ἡ (βρέμω fremo, fräsa, dundra) murmur, dunder, åska, thordön Mc. 3: 17 (se ἀστραπή).

βροχή, ῆς, ἡ (βρέχω) *regn*, i synn. häll- l. slagregn Mt. 7: 25. 27.

βρόχος, ου, ὁ (till formen, men ej bemärkelsen samstamm. med fgde) snara, streck, garn, nät, ἐπιβάλλειν βρόχον τινί 1 Cor. 7: 35 kasta snara l. nät öfver ngn d. ä. fånga, underkasta sig ngn (bilden tagen af djur- l. fiskfångst).

βρυγμός, οῦ, ὁ (följ.) bitande, knarrande, gnisslande βρυγμὸς ὀδόντων Mt. 8: 12 *al.* »tandagnisslan».

βρύχω, *gnissla* med l. skära τοὺς ὀδόντας ἐπί τινα Act. 7: 54 tänderna mot ngn (tecken till vrede och raseri).

βρύω (besl. med βλύω, φλύω, fluo) *flöda*, sjuda, svälla, qvälla; *trans.* framvälla, utgjuta Jac. 3: 11.

βρῶμα, ατος, τό (βιβρώσκω) spis, mat, föda Mt. 14: 15 *al.*, äfn *metaphor.* om andlig föda Joh. 4: 34; stadig mat, bildligt för den högre och

fullkomligare religionsundervisningen σοφία 1 Cor. 3: 2 ( )(γάλα).

βρώσιμος, ον (följ.) *tjenlig att äta,* ätlig, att äta Lc. 24: 41.

βρῶσις, εως, ἡ (se fgde) *ätande* Rom. 14: 17 (actus edendi), 1 Cor. 8: 4, Col. 2: 16, förtäring, frätning, rost Mt. 6: 19. 20; spis, mat, föda Joh. 4: 32, 6: 27. 55 *(tropice)*, rätt Hebr. 12: 16.

βυθίζω (följ.) *fördjupa,* nedsänka, sänka, äfn *metaphor.* 1 Tim. 6: 9; *pass.* sjunka Lc. 5: 7.

βυθός, οῦ, ὁ (samst. med *βάθος*) djup, i synn. hafsdjup 2 Cor. 11: 25.

βυρσεύς, έως, ὁ (*βύρσα, ἡ* afdragen hud, skinn, bursa, börs, skinn- l. penningepung) »lädermakare», garfvare Act. 9: 43, 10: 6. 32.

βύσσινος, η, ον (följ.) af byssus, *βύσσινον scil. ἔνδυμα* Apoc. 18: 12 *al.* byssus-klädnad, finaste bomullstyg.

βύσσος, ου, ἡ (בּוּץ = שֵׁשׁ) byssus, Ægyptiernas finaste hvita bomull, äfvensom det deraf förfärdigade tyget Lc. 16: 19 (Apoc. 18: 12 har i nyare editioner *βυσσίνου* l. *-ων Cod. Sin.*). *Anm.* Det gafs flera slags byssus ss. Ægypt., Indiskt, Achaiskt; men det var egentligen det första slaget, som begagnades hos Hebræerna till fina, yppiga kläder.

βωμός, οῦ, ὁ (*βάω, βαίνω* stiga) *stigande,* hvarje upphöjning att ställa l. lägga ngt på (suggestus, underlag), men mest till heligt bruk, altare Act. 17: 23.

Γ.

Γαββαθᾶ l. *Γαβαθά, ἡ indecl.* (גַּבְּתָא af גַּב rygg l. גִּבְעֲתָא af גִּבְעָה kulle) *Gabbatha,* eg. höjd l. upphöjning; så kallades den plats, på hvilken Pilati domarestol var ställd, emedan platsen var belagd med mosaik-golf — fkmr Joh. 19: 13 (se vidare *λιθόστρωτος*).

Γαβριήλ, ὁ indecl. (גַּבְרִיאֵל Guds man af גֶּבֶר man) *Gabriel,* en af de 7 Englahöfdingarne l. öfverenglarne *ἀρχάγγελοι* (hkt se), som omgåfvo Guds thron Lc. 1: 19.

γάγγραινα, ης, ἡ (*γράω, γραίνω* gnaga, fräta) ett omkring sig *frätande* rötsår, kräftartad sjukdom, kräfta 2 Tim. 2: 17 (upphör känseln, heter sjukdomen *σφάκελος* kallbrand).

Γάδ, ὁ indecl. (גָּד påträngare af גָּדַד = גּוּד påtränga, jfr ordleken Genes. 49: 19) *Gad,* Jacobs son med Leas tjenstepiga Silpa; hans stam hade sitt område emellan Manasse och Ruben på andra sidan Jordan Apoc. 7: 5.

Γαδαρηνός, ή, όν, nomen gentile af staden *Gadara,* enligt somliga hufvudstad i *Peræa,* öster om Jordan vid floden Hieromax, ett stycke söder om Genesaret, Gadarener Mt. 8: 28 (Mc. 5: 1, Lc. 8: 26. 37 står hos *Tisch. Cod. Sin. Γερασηνῶν* — se äfn *Γεργεσηνός*).

Γάζα, ης, ἡ (עַזָּה den starka) *Gaza,* en ganska ansenlig (*μεγίστη τῆς Συρίας* Plutarch.) Philistæisk stad vid södra gränsen af Canaan, på en höjd emellan Raphia och Ascalon, ungefär 20 Stadier (⅓ Svensk mil) från Medelhafvet. Alexander den store intog den först efter 5 månaders belägring, dock utan att förstöra den; ty först år 96 f. Chr. blef den af Jud. konungen *Alexander Jannæus* efter 1 års belägring förstörd. Den uppbyggdes åter af Rom. fältherren *Gabinius* och blef sedermera af Augustus öfverlemnad till Herodes den store, efter hvars död den införlifvades med provinsen Syrien. Dess sista förstöring skedde af Judarne icke långt före Jerusalems belägring. Nu är den (under sitt gamla namn) befolkad med 15—16000 innevånare. — *Anm.* Orden *αὕτη ἐστὶν ἔρημος* (Act. 8: 26) »denna är nu öde» måste sättas inom parenthes; ty de innehålla en anmärkning af Lucas, att staden var öde, då han skref Apostlagerningarne. Denna parenthes utgör ock en värderik anvisning på tiden, då denna bok skrefs, neml. icke långt före Jerusalems förstöring; fkmr Act. 8: 26.

γάζα, ης, ἡ (persiskt ord) den kungl. skatten, skatt, skattkammare Act. 8: 27.

γαζοφυλάκιον, ου, τό (fgde, *φυλακή*) skattkammare, ærarium, »offerkista». Enligt Winer II: 589 funnos 2:ne fattigstockar l. allmosekistor på qvinnornas förgård, hvari penningarne inlades. Annars

antaga Rabbinerne, att offerkistan bestod af 13 kopparkistor, hka de för deras likhet med trumpeter kallade שׁוֹפָרוֹת; penningarne inlades dels till de fattigas understöd, dels till bestridande af kostnaden för gudstjensten Mc. 12: 41 *al.*

Γάϊος, ου, ὁ Gaius l. *Caius* 1:o) en Apost. Pauli följeslagare från Macedonien Act. 19: 29. 2:o) En Pauli följeslagare från Derbe Act. 20: 4 och trol. 3 Joh. 1. 3:o) En af Paulus till christendomen omvänd Corinthier, i hvars hus församlingen höll sina sammankomster Rom. 16: 23, 1 Cor. 1: 14.

γάλα, ακτος, τό mjölk i egentlig mening 1 Cor. 9: 7; i bildlig 1 Cor: 3: 2, Hebr. 5: 12. 13 betyder det de första bokstäfverna, abcd (*στοιχεῖα* Hebr. 5: 12 elementerna af Evangelii lära), den första enkla christendomsundervisningen, hmot den högre heter *βρῶμα* (hkt se) l. *στερεὰ τροφή* (Hebr. 5: 12. 14); *τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα* 1 Petr. 2: 2 den andliga oförfalskade mjölken (dermed betecknas Guds ord l. Evangelium, s. med sin inneboende kraft närer menniskans själ).

Γαλάτης, ου ὁ en Galater Gal. 3: 1.

Γαλατία, ας, ἡ (äfn *Γαλλογραικία* Gallogræcia) *Galatien*, ett landskap i M. Asien (ursprungligen på Phrygiens område), s. i N. gränsade till Paphlagonien (och Bithynien), i Ö. till Pontus och Cappadocien (skildt från båda genom floden Halys), i S. till Cappadocien och Phrygien, samt i V. till Phrygien och Bithynien; det utmärkte sig, ehuru bergigt, genom stor fruktbarhet i synn. vid floden Halys. De förnämsta städerna voro *Ancyra* (af Augustus upphöjd till hufvudstad), *Tavium* och *Pessinus*. Sitt namn hade landet af de *Galliske* stammarne Trocmi och Tolistoboji, hka i förening med en Celtisk (Tysk) krigshär af Toctosages eller Tectosagi hade från Thracien i 3:dje århundradet f. Chr. utbredt sig öfver Asien och efter många förhärjande ströftåg satt sig ner i denna provins och der blandat sig med *Grekerna* (hvaraf namnet *Gallogræcia*). De skildras ss. ett tappert, frihetsälskande, uppbrusande folk, som nästan alltid var under vapen. Deras språk fann Hieronymus beslägtadt med Tyskan i trakten af Trier; dock talade de äfven grekiska. Consuln *Cn. Manlius Vulso* besegrade Galat. 189 f. Chr.; dock bibehöllo de sina egna furstar, först Tetrarcher, sedan Konungar, bland hvilka *Amyntas* (Antonii, derpå Augusti gunstling) utom Galatien och Pisidien äfven hade districter i Lycaonien och Pamphylien. Efter hans mord (26 e. Chr.) kom allt under omedelbart Romerskt välde, och Galatien och Lycaonien fingo *en* Romersk Ståthållare. — Apost. Paulus uppehöll sig 2 gånger i Galatien, der äfn Judar nedsatt sig, första gången på sin 2:dra missionsresa, hvarunder han grundlade en christen församling, 2:dra gången på sin 3:dje missionsresa, efter hkt besök han skref *Brefvet till Galaterne* 56 l. 57 ifrån Ephesus; sedermera lät han Crescens ombesörja församlingen; fkmr 1 Cor. 16: 1 *al.*

Γαλατικός, ή, όν (fgde) Galatisk Act. 16: 6, 18: 23.

γαλήνη, ης, ἡ (besl. med *γαίω* glädja sig och *γελάω*) *glädje*, ro, lugn i synnerhet hafvets (en *leende* sjö) vindstilla, spegelklarhet; fkmr Mt. 8: 26 *al.*

Γαλιλαία, ας, ἡ (גְּלִילָה omkrets, landsträcka גְּלִיל הַגּוֹיִם Es. 8: 23 Hedningarnes Galil.) *Galilæen* i Palæstina; detta landskap sträckte sig *söderut* till berget Carmel och staden Scythopolis, mot *norr* till trakten af Tyrus och i *öster* ända till Jordan, och deltes i *öfra* och *nedra* Galilæen. Det *förra* hade till en del hedniska innevånare och kallades derföre *hedningarnes* Galilæen Mt. 4: 15; det *sednare* menas i N. T., när Galil. fkmr ensamt ss. Mt. 2: 22 *sæpius.* Der låg sjön Genesaret, äfn kallad *θάλασσα τῆς Γαλ.* Mt. 4: 18 *al.*, äfvensom städerna Tiberias, Capernaum, Nazaret m. fl.

Γαλιλαῖος, α, ον, nomen gentile af fgde, Galilæisk, Galilæer.

Γαλλίων, ωνος, ὁ (Lat.) Gallio, eg. *Junius Annæus Gallio*, Rom. proconsul i provinsen *Achaia* under Claudius, broder till *Luc. Ann. Seneca;* var af en mild charakter (hfre han af Rom. författare kallas dulcis Gallio) och synes frivilligt hafva öfvergifvit sin plats, emedan han icke kunde tåla klimatet. Hans egentliga namn var *Marc. Ann. Novatus*, men genom adoption i rhetorn L. Jun. Gallios familj erhöll han ofvansagda namn. Hans broder dedicerade till honom sina båda böcker *de ira.* Båda blefvo, dock icke på samma tid, afrättade på Kejsar Neros befallning; fkmr Act. 18: 12. 14. 17.

Γαμαλιήλ, ὁ indecl. (גַּמְלִיאֵל af גָּמַל vedergälla och אֵל Gud) *Gamaliel*, en pharisé och berömd laglärare, s. i synedrium uttalade mildare åsigter om Christendomen Act. 5: 34 ff., och var Ap. Pauli

lärare Act. 22: 3. Man anser honom för den i Judiska traditionen mycket firade Rabbinen Gamaliel den gamle (הַזָּקֵן), som var en son af R. Simeon och sonson till den bekante *Hillel*, och förde præsidium i synedrium under Tiberius, Cajus och Claudius, samt dog 18 år efter Jerusalems förstöring. I anledning af sitt höga anseende bland Judarne är det ganska otroligt, att han blifvit döpt af Petrus l. Johannes, ss. traditionen förmäler.

γαμέω, γεγάμηκα, ἐγάμησα l. ἔγημα; ἐγαμήθην; gifta sig med, taga till hustru τινά Mt. 5: 32 *al.*, utan afs. på kön 1 Cor. 7: 9. 10, 1 Tim. 4: 3, om jungfrur 1 Cor. 7: 28. 36, om enkor 1 Tim. 5: 11. 14; *pass.* reflex. låta taga sig till hustru, gifta sig med en man τινί 1 Cor. 7: 39, äfn Mc. 10: 12 (*Tisch. Cod. Sin.* har dock γαμήσῃ ἄλλον).

γαμίζω l. ίσκω (fgde) bortgifta τινά ngn, in matrimonium dare 1 Cor. 7: 38 (*Tisch.* har ἐκγαμίζων); *med.* låta bortgifta sig, gifta sig, nubere, Mt. 22: 30, Mc. 12: 25.

γάμος, ου, ὁ bröllopp Joh. 2: 1. 2, bröllopsfest l. -måltid (fullständigt τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου Apoc. 19: 9), mest *plur.* ss. Mt. 22: 2 ff. (der himmelriket förliknas vid en bröllopsmåltid jfr Lc. 14: 16—24) Mt. 25: 10; i allmht en festlig l. högtidsmåltid Lc. 12: 36, 14: 8; äfn biläger, äktenskap Hebr. 13: 4. *Anm.* Bröllopshögtiden plägade räcka i 7 dagar, hvaraf bristen på vin, i synn. i ett obemedladt hus, kan förklaras Joh. 2: 3 ff.

γάρ, *causalpart.* (γέ, ἄρα) *postpos.*; ty, nemligen Mt. 1: 21 *sæpissime*, bibehåller sin betydelse äfven i den händelse, att en ellips måste tänkas till; hvarpå vi vilja anföra några exempel: οὐ γάρ Act. 16: 37 (det går ej an) ty icke skola de hemligen kasta oss ut, utan l. tvärtom (ἀλλά); τί γάρ Mt. 27: 23 (nej) ty hvad o. s. v., Lc. 23: 22 (jag vill släppa honom lös) ty hvad — — —, τίς γάρ Act. 19: 35 (varen stilla) ty hkn — — —, μὴ γάρ Joh. 7: 41 (han är det ej) ty icke — — —, 1 Cor. 11: 22 (det får icke så vara) ty icke — — —; καὶ γάρ Mt. 8: 9 *al.* ty äfn; men äfn med mellansats ss. Mt. 26: 73 och (det är du) ty — — — (att på detta och andra ställen hjelpa sig med »förty», är ett dåligt palliativ).

γαστήρ, στρός, ἡ (samstam. med χανδάνω genom de obrukl. formerna χάω, γάω, fatta, fatta uti sig, rymma) mage, buk, underlif, moderlif, lif Lc. 1: 31; ἐν γαστρὶ ἔχειν *scil.* τὸ ἔμβρυον fostret Mt. 1: 18 *al.* d. ä. vara hafvande; buk (fråssare), γ. ἀργή Tit. 1: 12 latbuk, lat fråssare (ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία s. hafva buken till sin Gud Phil. 3: 19), se Κρής.

γέ, *postposit.* och *enclit. partikel*, åtminstone, ju, just, till och med, dock Lc. 11: 8 *al.*, utmärker, att uppmärksamheten bör fästas på nästföregående ord genom inskränkning dertill; är liksom ett *nota bene*, som uttryckes genom tonvigten på ordet; ἀλλάγε, at certe, dock, εἴ γε, om annars, om nemligen (se εἰ); står äfn i förening med andra partiklar till förstärkning af deras betydelse.

Γεδεών, ῶνος, ὁ (גִּדְעוֹן sönderbrytaren, förstöraren af גָּדַע af- l. sönderbryta, emedan han förstörde Baals dyrkan — hf han ock kallades יְרֻבַּעַל af יָרוֹב בַּעַל med honom strider Baal Judic. 6: 32) *Gideon*, son af Joas från Manasse stam i Ophra, förstörde Baalsdyrkan och befriade ss. Domare (שֹׁפֵט) folket från Midianiternes 7-åriga herravälde Judic. 7: 1—25, 8: 5 ff., hfre det erbjöd honom ärftlig furstevärdighet, hkn han dock afslog Judic. 8: 22 ff.; fkmr Hebr. 11: 32.

Γέεννα, ης, ἡ (גֵּיא הִנֹּם l. גֵּיא בֶן־הִנֹּם Hinnoms l. Hinnoms barns dal — andra öfversätta: den angenäma dalen; men Hinnom är troligen *nom. propr.*) *Gehenna*, en dal söder om Jerusalem, der de afgudiske Israëliterne offrade till och med sina barn åt den Moabitiske afguden *Moloch.* Derföre afskyddes denna plats sedermera ss. oren (sedan Konung Josia afskaffat afgudaoffren 2 Reg. 23: 10) och begagnades till samlingsplats för orenlighet samt djurs och missdådares döda kroppar, till hkas förbränning en beständig eld underhölls; dfre hette väl platsen också תֹּפֶת (af Arab. stam antända) *Tophet* eg. brandställe l. eldstad Jerem. 19 cap. Sedermera öfverflyttades detta namn på helvetet, de fördömdas pinorum, der matken icke dör och elden icke slocknar = ἡ γέεννα τοῦ πυρός Mt. 5: 22 *al.*, äfven γέεννα ensamt Mt. 5: 29 *al.*

Γεθσημανή l. -νεῖ, *indecl.* (שֶׁמֶן, aram. שִׁמְנָא olja och גַּת vinpress, press) *oljopress, Gethsemane*, en landtgård vid foten af oljoberget på andra sidan bäcken *Kidron* Mt. 26: 36, Mc. 14: 32.

γείτων, ονος, ὁ, ἡ (γῆ, γηΐτης landtman) *qsi gård-*

man l. -bo, nabo, granne, liks. vicinus af vicus Lc. 14: 12 *al.*

γελάω, άσω st. det i profangr. vanliga -άσομαι (besl. med γαίω glädja sig) skratta, le Lc. 6: 21. 25.

γέλως, ωτος, ὁ (fgde) leende, löje Jac. 4: 9.

γεμίζω, ισα; ίσθην (ett slags frequentat. af följ.) fylla, uppfylla τί τινος Mc. 15: 36 *al.*, äfn med ἀπό Lc. 15: 16 och ἐκ Apoc. 8: 5, 15: 8; *pass.* uppfyllas Mc. 4: 37, Lc. 14: 23. — I afs. på Apoc. 8: 5 märkes att, då engeln fyllt rökelsekaret med eld från altaret d. ä. med de heligas böner och kastat det på jorden, så uppkommo våldsamma skakningar — ett bevis derpå, att Gud bönhör de helige och straffar den syndiga verlden.

γέμω, blott i *præs.* och *imperf.*, vara full, uppfylld τινός Mt. 23: 27 *al.*, äfven τί Apoc. 17: 3. 4 (*Tisch.*), äfven ἔκ τινος Mt. 23: 25 (*per hebraismum*); lat. gemo sucka eg. hafva bröstet *fullt.*

γενεά, ᾶς, ἡ (γένος) *härkomst*, börd, slägt, ätt, stam- l. slägtled Mt. 1: 17; slägte, menniskoclass Lc. 16: 8 (sina likar); slägte, generation Mt. 11: 16, 12: 39 *al.*, menniskoålder, tidehvarf Lc. 1: 48. 50, Act. 14: 16 *al.*, Eph. 3: 5 (ἑτέραις, tidigare, förra — har afs. på G. T.), ἀπὸ τῶν γενεῶν Col. 1: 26 ifrån generationerna, sedan de börjat vara till; samtid Act. 8: 33 (hvem skall l. kan skildra hans samtid d. ä. elakheten hos hans samtida? andra antaga här betydelsen *lif* l. *lefnad*), 13: 36.

γενεαλογέω (γενεαλόγος slägtsamlare l. uppgörare af ett slägtregister, genealog af fgde och λέγω) vara genealog, uppgöra ett slägtregister l. en slägtledning, härleda ngns slägt ἔκ τινος från ngn; *pass.* Hebr. 7: 6 (hvars slägt icke härleddes från dem).

γενεαλογία, ας, ἡ (fgde) genealogi, ättledning, stamtafla, slägtregister 1 Tim. 1: 4, Tit. 3: 9 (hafva afs. på Gnostikernas æonserier).

γενέσια, ων, τά (γενέσθαι) födelsedag, födelsefest = γενέθλια, Mt. 14: 6, Mc. 6: 27; *anm.* fester utmärkas vanligen med *plur. neutra* (*scil.* ἱερά).

γένεσις, εως, ἡ (γενέσθαι) *födelse*, börd, slägt, härkomst Mt. 1: 1 *al.*; βίβλος γενέσεως Mt. 1: 1 (se βίβλος), τὸ πρόσωπον τῆς γεν. Jac. 1: 23 födelsens ansigte, sådant man fått i födelsen, naturligt anseende l. utseende; ὁ τροχὸς τῆς γ. Jac. 3: 6 födelsens l. varelsens krets, hela varelsen (se τροχός).

γενετή, ῆς, ἡ (se fgde) födelse Joh. 9: 1.

γένημα, ατος, τό = γέννημα, hkt se.

γεννάω, ήσω, ηκα, ησα; ημαι, ήθην (γέννα poët. = γένος) afla, föda, alstra, frambringa Mt. 1: 2 *al.*, äfn om qvinnor Lc. 1: 13 *al.*, *metaphor.* om den andliga födelsen, det andliga lifvets upptändande 1 Cor. 4: 15, Phil. 10, 1 Joh. 5: 1; εἰς δουλείαν Gal. 4: 24 föda till träldom, försätta i slaftillstånd; *pass.* aflas, födas, ἔκ τινος Mt. 1: 16 *al.*, ἐκ Θεοῦ l. ἄνωθεν Joh. 1: 13 *al.* om nya födelsen genom Guds Anda, s. 1 Joh. 3: 9 kallas σπέρμα Θεοῦ, äfn ἀφ᾽ ἑνός Hebr. 11: 12 af en enda (neml. Abraham).

γέννημα, ατος, τό (fgde) det *aflade*, födda, afföda Mt. 3: 7 *al.*; äfn frukt i egentl. och tropisk mening Mt. 26: 29 *al.*

Γεννησαρέτ, τό *indecl.* (כִּנֶּרֶת en stad i stammen Naphthali, sedermera גְּנֵיסַר, anses betyda furstegård) *Genesaret* a) λίμνη Γ., כִּנֶּרֶת l. יָם כִּנְּרוֹת sjön vid Genesaret (eg. vid staden Genes., s. gaf sjön namn) 140 stadier = $2\frac{1}{3}$ Sv. mil lång och 40 stad. = $\frac{2}{3}$ Sv. mil bred, ofta jemförd med Boden- l. Genfersjön i Schweiz; Lc. 5: 1. b) γῆ Γ. landskapet Genes., sträckte sig längsefter sjön ifrån Capernaum till Magdala eller 30 stadier, med en bredd af 20 stad., och skildras ss. en särdeles mild och fruktbar trakt; Mt. 14: 34, Mc. 6: 53.

γέννησις, εως, ἡ || γένεσις (Mt. 1: 18, Lc. 1: 14), hkt se.

γεννητός, ή, όν *adj. vble* (af γεννάω) aflad, född med *gen.* = af, Mt. 11: 11, Lc. 7: 28.

γένος, εος, τό (obrukl. stam γενω, hf γέγονα, ἐγενόμην) genus, slag, slägte ( )(art) Mt. 13: 47 *al.*, γένη γλωσσῶν 1 Cor. 12: 10 *al.*, slags tungor, olika tungor (se γλῶσσα); slägt, stam, börd Mc. 7: 26 *al.*; folk, folkslag, nation Act. 7: 19, 2 Cor. 11: 26, Gal. 1: 14, Phil. 3: 5, ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν 1 Petr. 2: 9 (ett folk, som Gud med förbigående af andra folk utvalt, adopterat).

Γερασηνός, ή όν *nom. gentile* af Γέρασα, *Gerasa*, en stad, s. skall hafva legat norr om Gadara, vid östra gränsen af Peræa Mc. 5: 1; läsarten omtvistad, af *Tischend.* bibehållen, af *Griesbach* förändrad till Γαδαρηνῶν; fkmr ock Lc. 8: 26. 37.

Γεργεσηνός, ή, όν, *nom. gentile* af Γέργεσα = Γέρασα (se fgde); läsarten Mt. 8: 28 är mycket misstänkt (se Γαδαρηνός).

γερουσία, ας, ἡ (eg. femin. af γερούσιος, tillhörande de gamle, de äldste — γέροντες — *scil.* βουλή) de gamles l. äldstes råd, *senat* (i doriska städer); benämningen öfverförd på de äldstes collegium l. rådsförsamling hos Judarne, folkrepresentantråd; skiljes Act. 5: 21 ifrån συνέδριον, ty visserligen funnos πρεσβύτεροι i synedrium, men icke hela γερουσία.

γέρων, γέροντος, ὁ (besl. med γῆρας) gubbe, gammal man Joh. 3: 4.

γεύομαι, ἐγευσάμην smaka Mt. 27: 34 *al.*; τινός Lc. 14: 24, Act. 23: 14 (äta) *al.*, τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου Hebr. 6: 4 (se δωρεά), men äfn τί Joh. 2: 9, Hebr. 6: 5; γ. θανάτου, טָעַם מָוֶת Mt. 16: 28 *al.* smaka, af egen erfarenhet lära känna döden, dö; smaka (af inre erfarenhet) 1 Petr. 2: 3 af erfarenheten lära känna, erfara; γ. *scil.* σίτου Act. 10: 10 få sig mat, äta.

γεωργέω (γεωργός) vara jordbrukare, bruka l. odla jorden; *pass.* brukas, odlas Hebr. 6: 7.

γεώργιον, ου, τό (följ.) *åkerbruk*, åkerfält, åker, så heter christna församlingen 1 Cor. 3: 9.

γεωργός, οῦ, ὁ (följ., ἔργον) *jord-* l. *landtbrukare*, åkerman 2 Tim. 2: 6, Jac. 5: 7, planterare, vingårdsman = ἀμπελουργός Mt. 21: 33 *al.*

γῆ, γῆς, ἡ (smdr. af γέα) a) jord ( )(himmel) Mt. 5: 18 *al.*; b) jord, fast land, land ( )(haf) Mc. 4: 1 *al.*; c) jord, mark Mt. 10: 29 *sæpe*; d) jord, jordmån Mt. 13: 5 *al.*; e) jord, land κατ' ἐξοχήν, Palæstina, landet Mt. 5: 4 *al.*, äfven Eph. 6: 3. — Särskildt anm. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς Joh. 3: 31 den s. är ifrån jorden d. ä. af vanlig jordisk härkomst (menas Johannes döparen); uti Apoc. förekommer γῆ ofta i symbolisk mening och betecknar *folken*, så vida de ordnat sig till stater och blifvit fasta (emedan jorden ss. fast land uppstigit ur hafvet Gen. 1: 9), deremot se θάλασσα.

γῆρας, αος, τό, *dat.* -αϊ, ᾳ, men äfven γήρει (af γῆρος) Lc. 1: 36 hög ålder, ålderdom.

γηράσκω, ασα (fgde) åldras, blifva gammal Joh. 21: 18, Hebr. 8: 13.

γῆρος, εος, τό = γῆρας, hkt se.

γίνομαι, γενήσομαι, γεγένημαι, γέγονα (3 *plur.* -αν Rom. 16: 7, Apoc. 21: 6), ἐγενόμην, ἐγενήθην (attice γίγνομαι pro γιγένομαι af stammen γένω) gignor födas ss. Gal. 4: 4, skapas, göras Mt. 11: 22, Joh. 1: 3 *al.*, varda, blifva, ske, fio *sæpissime*, uppkomma, uppstå, tilldraga sig, försiggå, ega rum, firas (om fester) Mt. 26: 2 *al.*, visa sig, framstå 2 Cor. 3: 7 *al.*, synas Phil. 2: 7, γενέσθω δὲ — — — ψεύστης Rom. 3: 4 men vise sig Gud ss. sannfärdig (vid utförandet af sin plan om Messiasriket) och hvarje mska ss. lögnaktig (dervid), visa sig ἔν τινι uppträda med 1 Thess. 2: 5; γ. εἴς τι 2 Cor. 8: 14 räcka, tjena till ngt, afhjelpa ngt, äfn komma till, blifva till del Gal. 3: 14; hända ἐμοὶ μὴ γένοιτο Gal. 6: 14 eg. hände det mig icke! vare det långt ifrån mig! μὴ γένοιτο (ofta i svar) ne fiat, bort det! långt derifrån!, äfn lyckas ss. Mt. 18: 13 — dessutom märkas phraserne: γ. ἐν ἑαυτῷ Act. 12: 11 varda l. komma inom sig, till sig, till besinning, sansa sig, ad se redire; τί αὐτὸς ἐγένετο Act. 12: 18 hvad har det blifvit af honom? γίνεσθε - — — — ὑμεῖς *scil.* ἐγενόμην Gal. 4: 12 blifven ss. jag (d. ä. blifven fria fr. Judaismen, ss. jag är det), ty äfven jag har blifvit ss. J (d. ä. ty äfn jag, då jag öfvergaf Judendomen, blef derigenom ss. en hedning — jfr Gal. 2: 14, Phil. 3: 7 ff.). — *Anm.* Phras. καὶ ἐγένετο καί med verb. finitum är bildad efter Hebr. וַיְהִי ו = och det begaf sig att; hvaremot phras. ἐγένετο τοῦ εἰςελθεῖν αὐτόν Act. 10: 25 och dylika äro bildade efter LXX och grammatiskt origtiga.

γινώσκω, γνώσομαι, ἔγνωκα, ἔγνων; γνωσθήσομαι, ἐγνώσθην (att. γιγνώσκω, stam γνόω) cognosco, lära känna Mt. 10: 26 *sæpe*; känna, hafva sig bekant, veta Mt. 6: 3 *sæpe*, ἔγνωκεν 1 Cor. 2: 11, 8: 2 har sig bekant; erfara, inse, märka, förstå Mt. 12: 7 *al.*; känna (om äktenskapligt umgänge, *per hebraismum* = יָדַע) Mt. 1: 25, Lc. 1: 34; bevara, vårda, vårda sig om 2 Tim. 2: 19 (äfn *per hebr.* jfr. Ps. 1: 6). — *Anm.* Hos Johannes (i synn. i brefven) fkmr ordet ofta i en mera prægnant betydelse: hafva lefvande kännedom om Christus och genom densamma redan hafva trädt med honom i gemenskap; 1 Joh. 2: 3 bildar ett slags paronomasi: »derpå känne vi, att vi hafve känt honom»; i samma prægnanta betydelse fkmr ordet Hebr. 3: 10; liks. γνῶναι τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην Eph. 3: 19 är *oxymoron*.

γλεῦκος, εος, τό (följ.) sött ojäst vin, must; var också oblandadt, ty bruket af vinum temperatum finnes ej omnämndt hos Hebr. Act. 2: 13.

γλυκύς, εῖα, ύ söt, ὕδωρ Jac. 3: 13, förstås inunder v. 11; Apoc. 10: 9. 10.

γλῶσσα, ης, ἡ tunga, tungomål, språk liksom lingua; *anm.* γλῶσσαι καιναί Mc. 16: 17 l. ἕτεραι Act. 2: 4 nya för deras nationalitet främmande språk, andra folks modersmål, hkas kännedom och bruk förut fattades dem (n.b. på sednare stället ss. Galilæer) och först nu ingafs dem i och med den H. Andc. Dessa begge ställen skilja sig från Act. 10: 46, 19: 6, 1 Cor. 12 och 14 Capp., der det blott fkmr γλώσσαις (γλώσσῃ) λαλεῖν; på sednare stället eller 1 Cor. 14: 14. 15 förklarar Paulus sjelf, hvad dermed menas, neml. »ett sådant sätt att bedja, sjunga och tacka, hvarvid tungan icke tjenar förståndet, utan den H. Ande till verktyg», τὸ μὲν πνεῦμα προςεύχεται, ψάλλει, εὐλογεῖ, ὁ δὲ νοῦς ἄκαρπός ἐστιν. För att i någon mån kunna förklara sig detta märkliga fenomen, bör man för ordet γλῶσσα strängt fasthålla betydelsen af »tunga»; och liksom man säger i vanliga talet om en menniska, som den ena gången talar så, den andra så: hon har 2 tungor i munnen, så tycktes γλωσσολαλῶν tala i andliga ting helt annorlunda än vanligt, och han sjelf förstod oftast icke hvad han sade, ty den H. Ande liksom lånte hans tunga till sitt organ. — För öfrigt hvilar och kommer alltid att hvila myeket mörker öfver glossolalien, detta uti de första christna tiderna så vanliga bevis på den H. Andes undfående, oaktadt allt det ljus man i nyare tider sökt sprida deröfver; möjligtvis är den så kallade »predikosjukan» i våra dagar en art l. rättare afart derutaf.

γλωσσόκομον, ου, τό vanl. γλωσσοκομεῖον (fgde, κομέω se κομίζω) eg. *fodral*, hvari flöjtmunstycken buros; sedan i allmht fodral, skrin, portfölj, »pung» Joh. 12: 6, 13: 29.

γναφεύς, έως, ὁ, äfn κναφεύς (γνάπτω l. κνάπτω rifva, valka, karda, af γνάφος karda, borste, hvarmed tyg uppkrattas) valkare, öfverskärare (s. valkade, renade och utstofferade kläderna) Mc. 9: 3. *

γνήσιος, α, ον (*qsi* γενέσιος af γένος, liks. genuinus af genus) *hörande till slägten*, äkta född, äkta (oförfalskad, sannskyldig) *transl.* (så i N. T.) Phil. 4: 3 *al.*; τὸ γν. *substantive* äkta väsende, äkthet 2 Cor. 8: 8.

γνησίως, *adv.* (af fgde) på ett äkta sätt (sådant som det skall vara) Phil. 2: 20. *

γνόφος, ου, ὁ (besl. med κνέφας mörker af νέφος) dunkelhet, töcken Hebr. 12: 18. *

γνώμη, ης, ἡ (ἔγνων, *aor.* 2 till γινώσκω) tanke, mening 1 Cor. 1: 10, åsigt 1 Cor. 7: 40, διδόναι 1 Cor. 7: 25, 2 Cor. 8: 10 meddela sin åsigt; vetskap, vilja Phil. 14, Apoc. 17: 13. 17, beslut Act. 20: 3.

γνωρίζω, ίσω l. ιῶ, ισα; ίσθην (ἔγνων se fgde) göra bekant, låta känna τινί τι Lc. 2: 15 *al.*; äfn πρός τινα Phil. 4: 6 *(pass.)* blifva bekant för ngn; *intrans.* οὐ γν. Phil. 1: 22 jag är obekant med, i okunnighet om, vet icke.

γνῶσις, εως, ἡ (ἔγνων se γνώμη) *kännedom*, kunskap Lc. 1: 77 *al.*, Rom. 11: 33 (har afs. på de medel Gud använder, de vägar Han går), κατὰ γνῶσιν 1 Petr. 3: 7 i öfverensstämmelse med kunskapen, på ett insigtsfullt l. förståndigt sätt, med förstånd, insigt (i synn. den djupare) 1 Cor. 8: 7 *al.*; 1 Cor. 8: 1 (kunskapen rörande väsendet af det åt afgudar offrade), λόγος γνώσεως 1 Cor. 12: 8 tal af djupare insigt (γν. djupare, mer esoterisk christlig insigt skiljes ifrån σοφία populär christlig vishet), 2 Petr. 1: 5. 6 christlig insigt (neml. uti det, som en christen, ss. sådan, har att göra under alla lefnadsförhållanden, och huru han dervid bör gå till väga).

γνώστης, ου, ὁ (γινώσκω) sak*kännare*, kännare, kunnig Act. 26: 3; i profangrek. borgen, vittne för sanningen af en sak. *

γνωστός, ή, όν, *adj. vble* (af γινώσκω) *känbar*, känd, bekant Act. 1: 19 *al.*; äfn bekant (förtrolig) Lc. 2: 44 *al.*; τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ Rom. 1: 19 det om Gud bekanta, ὁ ποιῶν ταῦτα γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος Act. 15: 18 som gör detta (theokratiens återupprättande och hedningarnes omvändelse), s. är bekant från långa tider tillbaka (= ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων v. 7).

γογγύζω, υσα (onomatop. ord) *knorra*, knota, mumla ss. uttryck af ovilja κατά τινος Mt. 20: 11 emot ngn, πρός τινα Lc. 5: 30, περί τινος rörande ngn Joh. 6: 41. 43, 7: 32, *absol.* 1 Cor. 10: 10.

γογγυσμός, οῦ, ὁ (fgde) *knorr*, knot, mummel, ovilja Joh. 7: 12 *al.*

† γογγυστής, οῦ, ὁ (se fgde) *knorrare*, knotare Jud. 16 (neml. emot Guds lagar och ordningar, som sätta gränser för de menskliga lustarne). *

γόης, γόητος, ὁ (γοάω tjuta, jemra sig) eg. *tjutare*, deraf tjusare, trollkarl 2 Tim. 3: 13 (har afs. på de i 8 v. nämnde Ægypt. trollkarlar, med hka

irrlärarne jemföras, emedan de tjusade och bedårade sinnena, i synn. qvinnfolks v. 6). *

Γολγοθᾶ l. *-αθᾶ, indecl.* (גֻּלְגֹּלֶת, chald. גָּלְגַּלְתָּא hufvudskål) *Golgatha* = *κρανίου τόπος* Mt. 27: 33 »hufvudskalleplats», en ngt upphöjd plats N.V. om den gamla staden; nu ligger den midt i staden under namn af Calvariaberget. — *Anm.* Namnet hade platsen antingen af dess form, eller (hkt är rättare) af dess bestämmelse; ty der skedde alla afrättningar; fkmr äfn Mc. 15: 22, Joh 19: 17.

Γόμοῤῥα, ας, ἡ l. *-ων, τά* (עֲמֹרָה) *Gomorrha;* förgieks af eld och svafvel jemte *Σόδομα* hkt se, fkmr Mt. 10: 15 *al.*

γόμος, ου, ὁ (*γέμω*) skeppsladdning Act. 21: 3, fraktgods, gods, vara Apoc. 18: 11. 12.

γονεύς, έως, ὁ (*γέγονα*, se *γίνομαι*) *framalstrare,* fader; i N. T. blott i *plur.* fäder, föräldrar Mt. 10: 21 *al.*

γόνυ, ατος, τό genu, *knä* Mc. 15: 19 *al.*, *θεῖναι τὰ γόνατα* l. e. *al.* (eg. sätta knän mot marken l. golfvet) falla på knä, s. äfn heter *προςπίπτειν τοῖς γόνασί τινος* Lc. 5: 8 (eg. falla till l. framför ngns knän) knäfalla för ngn; äfn *κάμπτειν γόνυ* l. *τὰ γόνατά τινι* Rom. 11: 4 böja knä för ngn l. *πρός τινα* Eph. 3: 14; äfn *intrans.* Rom. 14: 11 (för mig skall sig böja hvarje knä).

γονυπετέω, ησα (fgde och stam *πετω* = *πίπτω*) *falla på knä τινά* Mt. 17: 14, Mc. (1: 40) 10: 17 för ngn; äfn *ἔμπροσθέν τινος* Mt. 27: 29.

γράμμα, ατος, τό (*γράφω*) det *ingrafna*, skrifna, bokstaf Lc. 23: 38 (icke hos *Tisch.*), 2 Cor. 3: 7, *πηλίκοις γράμμασι* Gal. 6: 11 (se *πηλίκος*); den skrifna lagens bokstafliga form Rom. 2: 27, 7: 6, *οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος scil. διάκονοι* 2 Cor. 3: 6 (*γράμμα* charakteriserar Mos. författningens väsende, för så vidt dess princip var ngt skrifvet — lagen; *πνεῦμα* åter den christna författningens högre väsende, för så vidt i henne den H. Ande är principen — dfre är *γράμμα* sedermera i samma vers »lagen», hkn dödar i och med synden, som åstadkommer döden); sedermera allt skrifvet ss. bok, bref i synn. i *plur.* Act. 28: 21, skuldebref Lc. 16: 6. 7, böcker, skrifter i synn. de heliga skrifterna *τὰ ἱερὰ γράμματα* 2 Tim. 3: 15 (G. T.), äfn Joh. 7: 15, 5: 17 (Mosis skrifter), äfn Act. 26: 24 (de många skrifterna, hka du studerar — andra öfversätta här kunskap, lärdom liks. litteræ),

γραμματεύς, έως, ὁ (fgde) eg. *skrifvare*, i synn. *statsskrifvare* (ss. i Athen och andra städer en betydande magistratsperson, *statsskrifvare* l. -sekreterare (hade uppsigt öfver statsarchivet, skulle affatta alla officiella påbud och föreläsa dem i folkförsamlingen), *Luther* öfversätter *Canzler* Act. 19: 35; hos Judarne ursprungl. *afskrifvare* och föreläsare af lagen, sedermera *kunnig* i densamma (Judarnes theologer och jurister — jfr *νομικοί* och *νομοδιδάσκαλοι*), *skriftlärd* Mt. 2: 4 *sæpissime*, förenas ofta med *ἀρχιερεῖς*, *πρεσβύτεροι* och *Φαρισαῖοι* ss. bisittare i Stora Rådet; denna benämning på de Jud. lärarne öfverflyttades på lärarne i Messiæ rike, alltså *religionslärare* Mt. 13: 52.

γραπτός, ή, όν, adj. vble (af *γράφω*) *inristad*, inplantad, skrifven Rom. 2: 15. *

γραφή, ῆς, ἡ (følj.) skrift, i synn. G. T:s heliga skrift, vanl. i *plur.* (emedan den består af flera skrifter) Mt. 21: 42 *sæpius*, 2 Petr. 2: 16 åter menas trol. med *αἱ λοιπαὶ γρ.* de andra skrifterna i N. T. (hka då voro tillgängliga); ett ställe l. citat ur den H. Skrift, skriftställe Lc. 4: 21, Act. 8: 32, äfn Jac. 2: 23.

γράφω, γράψω, γέγραφα, ἔγραψα; γέγραμμαι, ἐγράφην (besl. med *γλάφω*, *γλύφω* urhålka, äfn *χράω*, *χαράσσω* inskära) *grafva*, gravera, rista, rita Joh. 8: 6. 8 (hvad — figurer l. bokstäfver — är ovisst), skrifva (om handstil) 2 Thess. 3: 17, *τινά* Joh. 1: 46 om ngn, *τί* Rom. 10: 5 om ngt, i allmht skrifva, beskrifva, uppteckna Mt. 27: 37 *sæpius*, *περί* l. *ἐπί τινος* om ngn, *ἐπί τινα* l. *τινι* l. blott *τινί* med afs. på ngn, *ἔγραψε λέγων* han skref dessa ord Lc. 1: 63; *γέγραπται* det är skrifvet, står att läsa (neml. i den heliga skrift) Mt. 2: 5 *al.*, äfn *τὸ γεγραμμένον* Lc. 20: 17.

γραώδης, ες (*γραῦς*, *γραός*, *ἡ* gammal qvinna, gumma, kärring af *γεραός* = *γεραιός* gammal af *γῆρας* ålderdom) *kärringlik*, kärringaktig d. ä. orimlig, löjlig 1 Tim. 4: 7. *

† *γρηγορέω, ησα* (fkmr blott i LXX och N. T., bildadt af *ἐγρήγορα* p. 2 af *ἐγείρω*) vaka i kroppslig mening Mt. 24: 43 *al.*, i andlig mening: vara vaksam (alaeris, andligt verksam, icke trög) Mt. 24: 42 *al.*: äfn om lif, lefva 1 Thess. 5: 10.

γυμνάζω; ασμαι (*γυμνός*) eg. låta ngn företaga kroppsöfningar *naken*, i allmht öfva, inöfva (om andlig ansträngning) *ἑαυτὸν πρός τι* 1 Tim. 4: 7 sig sj. till l. i ngt; *καρδία γεγυμν. πλεονεξίας* 2 Petr. 2: 14 ett i girighet öfvadt hjerta, *γεγυμν.*

πρὸς διάκρισιν Hebr. 5: 14 till särskiljande af ———, att skilja emellan, äfven Hebr. 12: 11 *absol.*

γυμνασία, ας, ἡ (fgde) öfning, ansträngning; γ. σωματικὴ 1 Tim 4: 8 kroppslig l. kroppsöfning. *

γυμνητεύω (γυμνήτης osköldad krigare af γυμνός) vara *osköldad;* derefter och i N. T. vara naken, blottad 1 Cor. 4: 11. *

γυμνιτεύω hos *Tisch.* || fgde.

γυμνός, ή, όν *naken* Mc. 14: 52, Act. 19: 16, blott, bar 1 Cor. 15: 37, oklädd, dåligt klädd Mt. 25: 36 *al.*, utan kropp, kropplös 2 Cor. 5: 3; utblottad (i andlig mening) Apoc. 3: 17, 16: 15 (blottad på Christi rättfärdighet, s. icke har hans rättfärdighetsklädnad på sig); blott, uppenbar Hebr. 4: 13; — ἐπὶ γυμνοῦ (*scil.* σώματος) Mc. 14: 51 på bara kroppen, dock kallades den ofta γ., som var i bara linnet Joh. 21: 7 se σινδών och χιτών.

γυμνότης, ητος, ἡ (fgde) nakenhet Rom. 8: 35, 2 Cor. 11: 27; *metaphor.* ἡ αἰσχύνη τῆς γ. Apoc. 3: 18 den andliga (= synda) nakenhetens blygd (Christi rättfärdighetsklädnad betäcker bättre än fikonalöfven Gen. 3: 7).

γυναικάριον, ου, τό, *dimin.* (af γυνή) småqvinna (med bibegrepp af det föraktliga, liks. ἀνθρώπιον homuncio), qvinnsperson, qvinnokräk 2 Tim. 3: 6 *

γυναικεῖος, α, ον (följ.) qvinnlig *scil.* σκεῦος 1 Petr. 3: 7 redskap (neml. Guds); ty äfven mannen är ett Guds σκεῦος. *

γυνή, γυναικός, ἡ (trol. st. κυνή — af κύω, κυέω afla, — fruktsam) femina, qvinna, (qvinnsperson) så väl gift: hustru, fru, maka, gemål Mt. 5: 31 *al.*, som ogift: flicka Lc. 22: 57, fästmö, trolofvad (Mt. 1: 20) Apoc. 19: 7 *(metaph.);* fullväxt qvinna (utan vidare bestämning) Mt. 5: 28, 9: 20 *al.;* γ. τοῦ πατρός 1 Cor. 5: 1 = אֵשֶׁת אָב stjufmoder; διὰ τῆς γ. 1 Cor. 11: 12 förmedelst qvinnan (har afs. på den fortsatta framalstringen genom födelsen l. barnsbörd), γυναῖκες 1 Tim. 3: 11 *scil.* αὐτῶν (διακόνων); γυνή Apoc. 12: 1 s. var omgifven af solen, månen och en krans af 12 stjernor, betecknar *Judiska* kyrkan (bilden tagen från Genes. 37: 9).

Γώγ, *indecl.* (גּוֹג) *Gog,* en furste öfver det folket *Magog,* hkt enl. Hez. 38 och 39 Capp. skall infalla ifrån norden i Israël och der lida nederlag; fkmr Apoc. 20: 8 (der somliga anse Gog för folknamn — se Μαγώγ). *

γωνία, ας, ἡ (samst. med γόνυ) vinkel, hörn γωνίαι τῆς γῆς Apoc. 7: 1, 20: 8 jordens hörn, väderstreck, γ. τῶν πλατειῶν Mt. 6: 3 gatuhörn; κεφαλὴ γωνίας Mt. 21: 42 *al.* egentl. hörnhufvud, hörnsten; vrå, förborgad ort, οὐκ ἐν γ. Act. 26: 26 *(litotes)* icke i en vinkel l. bortgömd vrå (utan i landets hufvudstad).

Δ.

Δαβίδ, äfn Δαυΐδ, ὁ *indecl.* (דָּוִד den älskade) *David,* Isais yngste son ur stammen Juda i Bethlehem, egnade sig i ungdomen åt herdelifvet, smordes af Samuel i hemlighet till konung och blef konung Sauls vapendragare o s. v. (se Samuels-, Konunga- och Chrönikeböckerna); var den 2:dre konungen öfver Judarne och regerade emellan 1055—1015 f. Chr.; fkmr Mt. 1: 1 *sæpius,* ἐν Δ. Hebr. 4: 7 genom David; med ἡ ῥίζα l. ὁ υἱὸς Δ. betecknas *Messias;* ἡ βασιλεία τοῦ Δ. Mc. 11: 10 = det *Messianska riket* (konung Davids regering var Israëliternas gyllene ålder, alltså en förebild till Messiæ rike, och dess återkomst ingick i deras Messianska förhoppningar); samma bild ligger i uttrycken ὁ θρόνος τοῦ Δ. Lc. 1: 32, ἡ σκηνὴ τοῦ Δ. Act. 15: 16 (se σκηνή) och ἡ κλεὶς τοῦ Δ. Apoc. 3: 7 (se κλείς).

δαιμονίζομαι, ίσθην (δαίμων) vara i en (i synn. ond) andes våld, drifvas af en ond ande, vara besatt af en ond ande = δαιμονάω i profangrek., Mt. 4: 24 *al.; part. præs.* besatt, *part. aor.* 1 *pass.*, som varit besatt.

δαιμόνιον, ου, τό (eg. *adj. neutr.* af δαιμόνιος gudomlig, dæmonisk af δαίμων) eg. gudomlighetens verkan, sedan gudomligheten sjelf Act. 17: 18; i synn. ond ande Mt. 7: 22 *sæpius,* s. äfn kallas πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου Lc. 4: 33 l. πνεύματα enl. Lc. 10: 20, πνεύματα πονηρά Lc. 8: 2,

Act. 19: 13 och πν. ἀκάθαρτα Act. 5: 16, 8: 7; ἔχειν δαιμόνιον l. -α Mt. 11: 18 *al.*, ἔχεις δ. Joh. 7: 20 du har en ond ande i dig (som gör dig förryckt), hfre ock på flera ställen talas om ἐκβάλλειν τὰ δ. ss. Mt. 7: 22 *al.*, och att τὸ δ. ἐξέρχεται Mt. 17: 18 *al.* — *Anm.* Luther och efter honom vår Sv. öfversättning återgifver detta ord i plur. med djeflar. — Orätt; ty det fans och finnes ej mer än en »djefvul».

δαιμονιώδης, ες (fgde) full af l. lik δαιμ., *djeflalik*, djefvulsk (s. härrör af onda andars inverkan) αὕτη ἡ σοφία ἐστὶν ἐπίγειος — — — Jac. 3: 15 denna vishet är jordisk (kommer icke från himlen), sinnlig (härflytande från blotta ψυχή utan πνεῦμα, ur menniskans eget jag), djefvulsk (verkad af onda andar i mskn) här märkes en *climax in pejus.* *

δαίμων, ονος, ὁ, ἡ (eg. *delare*, utdelare af menskliga skickelser af δαίω dela) Gud, ande; i N. T. ond ande, djefvul = δαιμόνιον; fkmr Mt. 8: 31 *al.*

δάκνω bita Gal. 5: 15 (bilden tagen af rofdjur, för att beteckna en vild och häftig partifiendskap). *

δάκρυ, υος, τό och brukligare δάκρυον, ου, τό, *dat. plur.* δάκρυσι Lc. 7: 38 = δάκρυμα, lacryma, tår Mc. 9: 24 *al.*

δακρύω, υσα (fgde) lacrymor, gråta, fälla tårar Joh. 11: 35. *

δακτύλιος, ου, ὁ (följ.) *finger-* l. signet*ring*, ring; en sådan signetring var i Österlandet den frie mannens prydnad Lc. 15: 22. *

δάκτυλος, ου, ὁ finger Mt. 23: 4 *al.*, οὐ κινῆσαί τι δακτύλῳ l. c. icke vidröra ngt med ett finger, icke taga det ringaste uti, icke använda ringaste möda; utmärker äfven makt ὁ δ. τοῦ Θεοῦ Lc. 11: 20.

Δαλμανουθά, ἡ *indecl. Dalmanutha*, en by nära Magdala, inom hvars gebit den låg Mt. 8: 10 (jfr 15: 39). *

Δαλματία, ας, ἡ *Dalmatia*, en del af det Rom. *Illyricum*, kuststräcka vid Adriatiska hafvet emellan floderna *Titius* och *Drinus* och de *Beliske* och *Scordiske* bergen, söder om Liburnien, med städerna Salona, Epidaurus, Lissus och andra. Titus for dit 2 Tim. 4: 10. *

δαμάζω l. δαμάω, ασα; ασμαι; domo, *tämja*, kufva, öfverväldiga, styra Mc. 5: 4, Jac. 3: 8; δαμάζεται καὶ δεδάμασται Jac. 3: 7 tämjes (kan tämjas) och har blifvit tamd.

δάμαλις, εως, ἡ (se följ.) qviga Hebr. 9: 13; i profangr. äfn flicka. *

Δάμαρις, ιδος, ἡ (eg. muliercula af δάμαρ, ἡ maka, gemål) *Damaris*, en fru i Athen, s. genom Paulus omvändes till christendomen. Emedan hon Act. 17: 34 nämnes bredvid Dionysius, har man, dock utan tillräcklig grund, ansett henne för hans hustru. *

Δαμασκηνός, ή, όν (följ.) Damascenare, från Damascus 2 Cor. 11: 32. *

Δαμασκός, οῦ, ἡ (דַּמֶּשֶׂק) *Damascus*, gammal och berömd stad i Syrien, hufvudstad i Syria (Aram) Damascus, 400 stadier (= 6⅔ Sv. mil) ifrån Medelhafvet, 6—8 dagsresor från Jerusalem, vid floden *Chrysorrhoas*, på en vidsträckt angenäm slätt nedanför Antilibanon (hfre den af Österländningarne kallades: paradiset på jorden). Der bodde så många Judar, att Nero kunde låta afrätta 10,000. Från aldraäldsta tider var denna stad hufvudorten för handeln emellan det främre och fjermare Asien. Bekant i Evangeliska historien för Pauli omvändelse och vistelse Act. 9 cap. *al.*

δαμάω se δαμάζω.

Δάν, ὁ *indecl.* (דָּן domare) *Dan*, den 5:te af Jacobs söner, med Bilha; fkmr ej vid slägternas l. stammarnes uppräknande Act. 7: 5—8, enligt somligas tanka derför, att i stammen Dan afguderiet utbröt och Jerobeams kalf upprestes (1 Reg. 12: 30), enligt andra till följe af oriktig läsning af *Μαν-(ασσῆ)* st. *Δάν.*

δανείζω; εισάμην (följ.) lemna åt någon på ränta, låna åt ngn Lc. 6: 34. 45; *med.* låta gifva sig penningar på ränta, låna af ngn ἀπό τινος Mt. 5: 42.

δάνειον, ου, τό (eg. *adj. neutr. scil.* ἀργύριον, af δάνος, εος, τό gåfva, lån; jfr dano = dono) penningelån, skuld Mt. 18: 27. *

δανειστής, οῦ, ὁ (δανείζω) utlånare, borgenär Lc. 7: 41. *

Δανιήλ, ὁ *indecl.* (דָּנִיֵּאל, Guds domare) *Daniel*, den bekante Hebr. propheten i den chald.-persiska perioden. Han härstammade från en förnäm (enligt några konung Zedekias) slägt och kom ss. yngling i Jojachim 3:djes regeringsår, vid Jerusalems eröfring genom Nebucadnezar, jemte flera andra Judæer till Chaldæen, hvarest han, i sällskap med 3 andra ynglingar af sin nation, under 3 års tid förbereddes till kungl. tjenst, sedan han, enligt Österländskt bruk, utbytt sitt namn mot det Babyloniska בֵּלְטְשַׁאצַּר. Genom den lyckliga tyd-

ningen af en dröm erhöll han ett betydande hofembete och värdigheten af föreståndare för den Babyl. Magierkasten. Vid thronförändringen, hkn var en följd af Babylons intagande genom Mederna, uppsteg han ända till statsminister, hkn plats han ännu under Cyrus en tid beklädde. Se för öfrigt Daniels prophetiebok; fkmr Mt. 24: 15 (och Mc. 13: 14 t. r.).

δαπανάω, *ησα* (följ.) göra omkostnader, uppoffringar, använda, utgifva Mc. 5: 26, kosta på ngt ἔν τινι Jac. 4: 3, ὑπέρ τινος 2 Cor. 12: 15 för ngns räkning; betala ἐπί τινι Act. 21: 24 för ngn; förslösa Lc. 15: 14.

δαπάνη, *ης*, *ἡ* (*δάπτω* sönderslita, förstöra) utgift, kostnad Lc. 14: 28. *

Δαυΐδ se *Δαβίδ*; det förra är riktigare läsart.

δέ, *postpos. part.* (samst. med *δύο* och *δέω* binda, förena) tjenar till *förening* af 2:ne eller flera satser (se t. ex. slägtregistret hos Mt. 1: 1 ff.), men skiljer sig dock ifrån *καί* derigenom att det sätter satserna midt emot hvarandra (man skulle kunna säga, att *δέ* i förening med föregående *μέν contradistinguerar* satserna); det är alltså i det hela en *adversativ* partikel, och öfversättes med: *men*, deremot, tvärtom, fastmer o. s. v., äfven med: och, ock, nu o. s. v.; ofta är det *μεταβατικόν* d. v. s. utmärker en *öfvergång* från ett till ett annat. Egentligen förutsätter *δέ* nästan alltid en sats med *μέν* ss. föregående, men detta *μέν* utelemnas understundom, och till och med hela satsen der det borde stå t. ex. Act. 11: 17, der framför *ἐγὼ δέ* måste insättas *θαυμαστὸν μὲν ἦν* l. dylikt, 1 Cor. 2: 10, der framför *ἡμῖν δέ* måste tänkas *μυστήριον μέν ἐστι* l. dylikt. Vid dessa och dylika fall eger samma förhållande rum, som om man i svenskan skulle vid eftersatsens början sätta »så — — —» och öfverlemna åt läsaren att fylla meningen; *δέ* är ock närmare bestämmande t. ex. *θανάτου δὲ σταυροῦ* Phil. 2: 8 men (hkn död?) korsdöd; *καὶ* — *δέ* betyder och dertill l. tillika l. fördenskull = hvarjemte, dessutom.

δέησις, *εως*, *ἡ* (*δέομαι*) *bedjande*, bön, förbön, begäran Lc. 1: 13 *al.*

δεῖ, *impers.*, det är af nöden, opus est, tillbörligt, man måste, skall, bör, det är frågan om, med *infin.*, liks. decet, oportet (man skiljer åt *δεῖ ἐμέ*, *ἐμοί* och *ἐμοῦ*, af hka det första betyder jag bör, det andra jag behöfver, det tredje jag behöfs; men blott den första constructionen fkmr i N. T. — denna) *accus.* utsättes ej alltid af *pronomen personale*, då den lätt förstås inunder ss. Mt. 23: 23 *ὑμᾶς al.*; *δέον ἐστί* Act. 19: 36 det är nödigt, erforderligt, rätt, tillbörligt, *εἰ δέον* (*ἐστί*) 1 Petr. 1: 6 si res ita ferat, om det så skall vara (enligt Guds rådslut), *τὰ μὴ δέοντα* 1 Tim. 5: 13 det s. icke höfves, det otillbörliga; *imperf.* öfversättes ngn gång ss. *plusquamperf.* t. ex. Act. 27: 21; *ἣν ἔδει sc. αὐτοὺς ἀπολαμβάνειν* Rom. 1: 27 vederbörande, tillbörlig, förtjent.

δεῖγμα, *ατος*, *τό* (*δείκνυμι*) *uppvisadt prof*, profstycke, bevis, exempel, *δ. πυρὸς αἰωνίου* Jud. 7 exempel på den eviga elden. *

† *δειγματίζω*, *ισα* (fgde) framställa till profstycke, exempel, åskådande Col. 2: 15; blottställa för smälek, offentlig vanära Mt. 1: 19, der || är *παραδειγματίσαι.*

δείκνυμι l. *-ύω*, *δείξω*, *ἔδειξα* (stam obrukl. *δείκω*, dico, samst. med *δέχομαι*) *hålla fram*, visa, framvisa, göra synlig, låta se Mt. 4: 8 *al.*, låta framträda 1 Tim. 6: 15, bevisa, ådagalägga Jac. 2: 18, 3: 13, upp-, an-, undervisa, lära Mt. 16: 21 *al.*, visa i bilder och syner, förkunna Apoc. 1: 1.

δειλία, *ας*, *ἡ* (*δειλός*) *rädsla*, feghet, modstulenhet, försagdhet 2 Tim. 1: 7 (utmärker fegheten i kampen för Guds rike). *

δειλιάω (fgde) vara rädd, feg, försagd Joh. 14: 27. *

δειλός, *ή*, *όν* (*δείδω*, rättare *δείω* frukta) *rädd*, feg, modstulen, försagd Mt. 8: 26, Mc. 4: 40; Apoc. 21: 8 menas de, s. icke genom tron modigt öfvervinna i striden emot de andliga fienderna, utan i tviflan på Guds nåd öfverlemna sig åt synden.

δεῖνα, *ὁ*, *ἡ*, *τό* (*genit. δεῖνος*, *dat. δεῖνι*) *accus. δεῖνα*, det *indefin. pronom.*, någon, en viss, som man ej vill l. kan nämna, den och den, den du vet (J veten) väl Mt. 26: 18. *

δεινῶς, *adv.* (af *δεινός*, *ή*, *όν* förskräcklig, faslig o. s. v. af *δείδω* frukta) förskräckligt, fasligt, grufligt Mt. 8: 6, Lc. 11: 53.

δειπνέω, *ήσω*, *ησα* (följ.) äta hufvudmålet, spisa middag, »hålla måltid» Lc. 17: 8, om påskamåltiden Lc. 22: 20, 1 Cor. 11: 25; i andlig mening Apoc. 3: 20 (utmärker HERrans nådesnärvarelse under de christnas vandring; lammets bröllopp Apoc. 19: 6—9 kommer först efter vandringens och verldens slut).

δεῖπνον, *ου*, *τό* (*qsi δαῖπνον* af *δαίω*, *δαίνυμι*, *δάπτω* spisa) hos Grekerna hufvudmåltiden, Rom.

coena (trol. af *κοινός* gemensam — samspisning) intogs kl. 4—5 efterm., sedan värmen något aftagit Lc. 14: 12 *al.*, gästabud Mt. 23: 6 *al.*, måltid, spis i allmht 1 Cor. 11: 21; äfn i andlig mening Apoc. 19: 9.

δεισιδαιμονία, *ας*, *ἡ* (följ.) *gudafruktan*, gudsfruktan, religion Act. 25: 19.

δεισιδαίμων, *ον*, *compar.* *-μονέστερος* (*δείσομαι fut.* till *φοβέομαι* och *δαίμων*) *gudafruktande*, i god l. ond mening, hvilketdera, lemnar Paulus Act. 17: 22 med flit obestämdt; hvarjemte anm., att *compar.* l. c. utmärker jemförelse med de öfriga Hellenerna.

δέκα, decem, tio; *num. certus pro incerto* ss. Mt. 25: 1 *al.*; äfn för en kort tid ss. *θλῖψις δ. ἡμερῶν* Apoc. 2: 10 tio dagars vedermöda st. snart öfvergående.

δεκαδύο, *ex hebraismo* = *δώδεκα*, duodecim, tolf Act. 19: 7, 21: 11.

δεκαπέντε = *πεντεκαίδεκα*, femton Joh. 11: 18 *al.*

Δεκάπολις, *εως*, *ἡ* (*δέκα*, *πόλις*) *Decapolis;* så hette ett district, regio Decapolitana, på andra sidan öfre Jordan i N.O. af Palæstina, s. ursprungl. omfattade 10 städer (hvaraf namnet), bland hvilka *Σκυθόπολις* var betydligast, *μεγίστη*. Detta district stod omedelbarligen under Rom. öfvervälde, egde många privilegier och var mestadels bebodt af Greker och Syrier. De så kallade »10 Städernas» namn uppgifvas olika, äfvensom antalet, det sednare troligen derföre att under tidernas längd nya städer uppstått l. tillkommit, ehuru det ursprungliga confederationsnamnet bibehölls.

δεκατέσσαρες, *α* = *τεσσαρεςκαίδεκα* fjorton Mt. 1: 17 *al.*

δεκάτη, *ης*, *ἡ* (eg. *femin.* af följ. *scil.* *μερίς*) *tiondedelen*, tionde Hebr. 7: 2. 4. 8.

δέκατος, *η*, *ον* (*δέκα*) den tionde Joh. 1: 40, Apoc. 21: 20; *τὸ δ.* Apoc. 11: 13 tionde delen.

† *δεκατόω*, *ωκα*; *ωμαι* (fgde) *tionda*, taga tionde af *τινά* ngn Hebr. 7: 6; *pass.* tiondas, gifva l. erlägga tionde Hebr. 7: 9.

δεκτός, *ή*, *όν*, *adj. vble* (af *δέχομαι*) *antaglig* Act. 10: 35 (neml. till Guds rike) = skicklig att blifva christen (neml. genom tron), angenäm, behaglig, väl upptagen Lc. 4: 24, Phil. 4: 18, nåderik *δ. ἐνιαυτός* Lc. 4: 19 har afs. på sabbatsåret eller hvart 7:de år, då åkrar och vinberg lågo i träde, inga skulder indrefvos och *alla slafvar sattes i frihet*, äfn *καιρὸς δ.* 2 Cor. 6: 2.

δελεάζω (*δέλεαρ*, *τό* lockmat, agn, bete — af obrukl. *δέλω* hf *δέλος*, *τό* = *δόλος*) *lägga ut lockmat*, locka i snaran, locka till sig 2 Petr. 2: 14 (för att tillfredsställa sin köttsliga lusta), v. 18 *ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις* uti (d. ä. omgifna, beherrskade af) köttets lustar locka de genom fråsserier till sig (läsarten *ἀσελγείαις* är naturligare och lämpligare än *ἀσελγείας*, då versionen skulle blifva: »förmedelst köttets lustar efter fråsseri»); *pass.* lockas Jac. 1: 14.

δένδρον, *ου*, *τό* träd, trädstam Mt. 3: 10 *al.*

δεξιοβόλος, *ου*, *ὁ* (*δεξιά*, *βάλλω*) som *kastar med högra handen*, spjut- l. slungkastare || följ. Act. 23: 23.

† *δεξιολάβος*, *ου*, *ὁ* (följ., *λαμβάνω*) s. *tager med högra handen*, spjut- l. slungkastare (d. ä. *γυμνῆται* osköldade)(*ὁπλῖται* och *πελτασταί* tung- och lättsköldade). Andra taga detta ord, s. är fullkomligt främmande för den class. grekiskan, i betydelsen af satelles, drabant, lifgardist (hvilka *intogo högra sidan* om sin befälhafvare och skyddade densamma) Act. 23: 23 se fgde ord.

δεξιός, *ά*, *όν* (*δέχομαι* l. *δείκνυμι*) dexter (df ett slags *compar. epic.* l. förlängd form *δεξίτερος*) höger, som är på högra sidan; *δ. ὀφθαλμός* Mt. 5: 29 *al.*, *ἡ δεξιὰ χείρ* Mt. 5: 30 *al.*, äfn utan *χείρ* dextra, högra handen Mt. 6: 3 *al.*, högra sidan Act. 2: 33 *al.*; *τὰ δεξιά* högra sidan Mt. 25: 33 *al.*, *ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τινὸς καθίζειν* Mt. 20: 21 *al.* sitta till höger och venster l. på högra och venstra sidan om ngn d. ä. innehafva förnämsta hedersplatserna näst efter ngn, vara ngn närmast i rang; om Christus *καθίζειν*, *καθῆσθαι*, *ἑστάναι* l. *εἶναι ἐκ δεξιῶν* l. *ἐν δεξιᾷ Θεοῦ* deltaga i Guds makt, välde; *δ. διδόναι τινί* Gal. 2: 9 dextram dare cui, räcka högra handen åt ngn (till tecken af aktning, vänskap, förtroende, förbund ss. ock l. c. tillägges *κοινωνίας* liks. förbundshänder); *ὅπλα δεξ. κ. τ. λ.* 2 Cor. 6: 7 (se *ὅπλον*).

δέομαι, *ἐδεήθην* (*δεῖ*) begära, önska, bedja *τινός* Mt. 9: 38 *al.* ngn, *τί* 2 Cor. 8: 4, 10: 2 om ngt l. med *infin.*, äfn *ὅπως*, *ἵνα*, *εἰ ἄρα*, *εἴ πως*, för ngn (*περί* l.) *ὑπέρ τινος* 2 Cor. 5: 20 i ngns intresse, å ngns vägnar; *ὑπέρ τινος πρός τινα* Act. 8: 24 för ngn till ngn; *aor.* 1 *pass.* har deponentialbetydelse, bedja, hålla bön ss. Act. 4: 31, 8: 24.

δέον, *τό partic.* till *δεῖ*, hkt se.

δέος, ους, τό (stam *δέω*, hf *δείω, δείσομαι, ἔδεισα fut.* och *aor.* till *φοβέομαι*) fruktan, räddhåga Hebr. 12: 28 || *αἰδοῦς.* *

Δερβαῖος, α, ον (följ.) från Derbe Act. 20: 4. *

Δέρβη, ης, ἡ (äfn *Δέλβεια*, s. på Lycaon. språket betyder »enbuske») *Derbe*, en liten stad i Lycaonien, S. om Iconium och S.O. från Lystra. Derifrån var icke Timotheus (se *Τιμόθεος*), utan Gajus, en Pauli följeslagare, bördig (se Act. 20: 4); fkmr Act. 14: 6. 20, 16: 1.

δέρμα, ατος, τό (*δέρω*) det *afflådda*, afdragna, hud, skinn Hebr. 11: 37. *

δερμάτινος, η, ον (fgde) af hud, skinn, läder, läder- Mt. 3: 4, Mc. 1: 6.

δέρω, ἔδειρα (andra *ἔδηρα*); *δαρήσομαι* flå, skala, afdraga, hudstryka l. -flänga, genomprygla, i allm. slå Mt. 21: 35 *al. τινὰ εἰς πρόςωπον* 2 Cor. 11: 20 slå ngn i ansigtet (utmärker en rätt skymflig misshandling), *ἀέρα δ.* 1 Cor. 9: 26 (se *ἀήρ*); *δαρήσεται πολλάς scil. πληγάς* Lc. 12: 47 han skall uppbära många slag, »lida mycken hugg», äfn Lc. 12: 48 *ὀλίγας scil. πληγάς.*

δεσμεύω (*δέσμη* l. *δεσμός*) *binda*, fängsla Act. 22: 4, sammanbinda Mt. 23: 4.

δεσμέω = fgde, binda Lc. 8: 29. *

δέσμη, ης, ἡ (*δέω*) *bundt*, knippa Mt. 13: 30. *

δέσμιος, ον (följ.) *bunden*, fjettrad, fången; *subst.* fånge Mt. 27: 15 *al.*; Eph. 3: 1 Jag Paulus Christi JEsu fånge (*scil. εἰμὶ δέσμιος ὑπέρ κ. τ. λ.*) är det för eder skull, J hedningar, äfn *ἐν Κυρίῳ, Κυρίου* Eph. 4: 1 *al.*

δεσμός, οῦ, ὁ, plur. οἱ δεσμοί och *τὰ δεσμά* (*δέω*) *band*, boja, fjettra Mc. 7: 35 *al.*; *τὰ δ.* fkmr blott i Lucæ skrifter; *τοῖς δεσμ. τοῦ εὐαγγελίου* Phil. 13 de bojor, i hka Evang. fört mig.

δεσμοφύλαξ, ακος, ὁ (*δεσμός, φύλαξ*) *fångvaktare* Act. 16: 23. 27. 36.

δεσμωτήριον, ου, τό (följ.) *fång-* l. *fängelserum*, fängelse Mt. 11: 2 *al.*

δεσμώτης, ου, ὁ (*δεσμόω* = *δέω*) en *bunden*, fånge Act. 27: 1. 43.

δεσπότης, ου, ὁ (trol. = *δεσμότης* s. kan binda, fängsla af *δεσμόω* = *δέω*) herre, husbonde 1 Tim. 6: 1 *al.*, oinskränkt herrskare; säges i synn. om Gud Lc. 29 *al.* och om HERren JEsus 2 Petr. 2: 1, Jud. 4.

δεῦρο, adv., vanl. *loci* hit! med *verba motus*, upp! välan! kom hit! Mt. 19: 21 *al. δεῦρο ἔξω* Joh. 11: 43 kom hit ut!; men äfn *temporis* ss. *ἄχρι τοῦ δεῦρο* Rom. 1: 13 ända tills nu.

δεῦτε (*qsi δεῦρ' ἴτε*) *plur.* till fgde, kommer hit! hit! Mt. 11: 28 *al.*; *δ. ὀπίσω μου*, לְכוּ אַחֲרַי följen mig! varen mina lärjungar!

δευτεραῖος, α, ον, nom. numer. tempor. (*δεύτερος*) på andra dagen Act. 28: 13. *

† *δευτερόπρωτος, ον* (följ., *πρῶτ ς*) den andre efter den förste l. den förste efter den andre. I fall läsarten Lc. 6: 1 är äkta (*Tisch.* har den ej, ej heller *Cod. Sin.* utan blott *σαββάτῳ*) skulle dermed betecknas den *första sabbaten efter den stora påsksabbaten* l. från *den andra påskdagen, πρῶτον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα*, på hkn andra påskdag mogna ax framburos; hvarpå ock detta ställes sammanhang synes häntyda. Man räknade nemligen ifrån den andra påskdagen till pingst 7 sabbater, och åtskilde dem troligen genom benämningarne: *δευτερόπρωτον, δευτεροδεύτερον, δ. τρίτον* o. s. v.; för öfrigt äro meningarne om rätta betydelsen af ordet mycket delade. *

δεύτερος, α, ον (*δύο*) den andre Mt. 22: 26 *al.*; *neutr.* med och utan artikel ss. *adverb.*, äfn *ἐκ δευτέρου* för det andra, för andra gången Mt. 26: 42 *al.*, dernäst, återigen äfn med *πάλιν* ss. Joh. 21: 16, *ἐν τῷ δευτέρῳ* Act. 7: 13 andra gången (de neml. kommo till Josef), andra resan; *τὸ δ.* Jud. 5 för det andra (första gången visade han sig ss. räddare *σώσας*).

δέχομαι, δέδεγμαι, ἐδεξάμην, depon. med. taga, anamma, fatta Lc. 16: 6 *al.*; taga an l. emot det gifna (*ἐκ χειρός*, hmot *λαμβάνω* taga ngt som ligger) accipere t. ex. *τὴν περικεφαλαίαν* Eph. 6: 17 hjelmen; gästfritt upp- l. emottaga, excipere Mt. 10: 14 *al.*, äfn annars upp- l. emottaga ss. 1 Cor. 2: 14; antaga, taga för godt, suscipere Mt. 11: 14 *al.*, *οὐ δ.* 1 Cor. 2: 14 icke antaga d. ä. förkasta, taga sig an Mt. 18: 5; taga i besittning, intaga Act. 3: 21 ss. boningsoch residence-ort.

δέω, δέδεκα, ἔδησα; δέδεμαι, ἐδέθην binda, fastbinda, fjettra, fängsla Mt. 12: 29 *al.*; *δ. καὶ λύειν τι* Mt. 16: 19, 18: 18, vanligen anses det förra betyda: förklara för otillåtligt, oantagligt, utesluta från himmelriket, det sednare: förklara för tillåtligt, antagligt, upptaga i himmelriket — och dessa betydelser hafva ock ingått i läroböcker m. m., men philologiskt riktigare vore det utan tvifvel

att taga orden i alldeles motsatt mening, ty δέειν *scil.* τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν betyder binda vid d. ä. upptaga i himmelriket, och λύειν lösa, skilja derifrån d. ä. utesluta; δεδέσθαι τινί Rom. 7: 2, 1 Cor. 7: 27. 39 hafva blifvit bunden vid ngn, vara bunden vid l. förenad med ngn (om äkta band); δεδεμένος τῷ πνεύματι Act. 20: 22 bunden vid Anden d. ä. beroende af den H. Ande (som drager mig till Jerusalem); ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται 2 Tim. 2: 9 Guds ord är icke bundet (fastän jag, vill Paulus säga, är bunden, så är dock Evang. sjelft icke bundet, utan går fritt ut i verlden och verkar).

δή (förstärkt δέ, andra = ἤδη) *postpos. partikel*, s. i allmänhet gifver satsen visshet; troligen beslägtad med δάω, δήω scio och betyder, liksom scilicet, videlicet, kan tänka, säkerligen, visserligen, i sanning, dock, väl, nu, då Mt. 13: 23 *al.*

δῆλος, η, ον (δαίω, δέδηα stå i brand, brinna) *brinnande*, lysande, klar, tydlig, känd δ. τινα ποιεῖν Mt. 26: 73 göra ngn känd, förråda l. röja ngn; δῆλον *scil.* ἐστί 1 Cor. 15: 27 *al.* det är klart l. tydligt; l. e. tages likväl δῆλον ὅτι rättast, ss. ofta hos profangr., ss. parenthes: naturligtvis = δηλονότι (annars kan ὑποτέτακται suppleras).

δηλόω, ώσω, ωσα; ώθην (fgde) *göra klart*, förklara, utveckla, ådagalägga, uppenbara, offentliggöra, yttra, omtala, berätta, visa 1 Cor. 1: 11 *al.*; τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου Hebr. 9: 8 då den H. Ande dermed visar l. förklarar l. antyder.

Δημᾶς, ᾶ, ὁ (contract. af Δημήτριος l. Δήμαρχος) *Demas*, en Pauli följeslagare, hkn befann sig hos honom under fångenskapen Col. 4: 14, Phil. 24, men sedermera öfvergaf honom och gick till Thessalonica 2 Tim. 4: 10; troligen menas här icke ett fullkomligt affall från Christendomen, utan blott en tillfällig bortresa i verldsliga ärender (ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα), kanske i handelsaffärer; sjelfva de anförde orden synas snarare innehålla ett slags skämt, än det rysliga allvaret i beskrifningen på ett affall (se deremot 1 Tim. 1: 19. 20).

δημηγορέω (δημηγόρος, *subst. folktalare* af δῆμος och ἀγορεύω tala offentligen) *tala till folket*, hålla *tal* πρός τινα Act. 12: 21.

Δημήτριος, ου, ὁ *Demetrius* 1:o) en silfverarbetare ἀργυροκόπος i Ephesus, som drog mycken vinst af små Artemistempels förfärdigande Act. 19: 23 ff. 2:o) en man, som hade godt vitsord om sig 3 Joh. 12 och troligen öfverförde brefvet till *Gajus.*

δημιουργός, οῦ, ὁ (δῆμος publicus af följ., ἔργον) eg. som drifver *offentliga*, allmäntnyttiga *värf* ss. siare, läkare, sångare, byggmästare — sed. i allm. arbetare, konstnär, verkmästare, om Gud: skapare, upphofsman Hebr. 11: 10.

δῆμος, ου, ὁ (trol. af δέμω bygga, odla) odling, *bygd* 1:o) land, gebit, boningsställe för ett folk. 2:o) folk, i republ. stater: det fria folket; annars folk)(βασιλεύς Act. 12: 22, 19: 30. 33.

δημοσίᾳ, *adv.* (eg. *dat. femin.* af följ.) på offentlig (*scil.* ὁδῷ) väg, offentligen Act. 16: 37 *al.*

δημόσιος, α, ον (δῆμος) publicus, tillhörande folket l. staten, allmän, offentlig Act. 5: 18.

δηνάριον, ου, τό (lat.) *scil.* νόμισμα, denarius (af deni, 10 i sänder) *scil.* nummus, denarie = en attisk δραχμή = 60 öre Rmt; 100 den. = 60 Rdr Rmt; fkmr Mt. 18: 28 *al.*

δήποτε, *adv.* (δή, ποτέ) då annars, då i all verlden; ὅς (l. ὅστις) δήποτε, hkn som helst, quicumque Joh. 5: 4.

δήπου, *adv.* (δή, πού) verkligen, visserligen, i sanning, dock väl Hebr. 2: 16, skrifves ock åtskildt δή που.

Δία och Διός, *metaplast. accus.* och *genit.* till Ζεύς, hkt se.

διά, *præpos.* (besl. med δίς, δύο och betyder ursprungl. en söndring, särskillnad, i 2, *i tu*), *igenom* a) *med genit.*: *igenom*, på ἄλλης ὁδοῦ Mt. 2: 12 en annan väg, διὰ τριῶν ἡμερῶν Mt. 26: 61 inom l. efter 3 dagar, διὰ ἡμερῶν Mt. 2: 1 *al.* efter några dagar (detta bruk hvilar på den föreställningen, att den emellan terminus a quo och terminus ad qm liggande tid är passerad med den sednares inträdande) så äfven Gal. 2: 1 (om tiden emellan Pauli första och andra resa till Jerusalem), διὰ νυκτός Act. 5: 19 under natten, äfven natten igenom; *genom* = af ῥηθὲν δ. προφητῶν, = i διὰ παραβολῆς; *förmedelst* Rom. 2: 12, 3: 20 *al.*, διὰ γράμματος Rom. 2: 27 trots l. oaktadt bokstaf, äfn Rom. 4: 11, 14: 20; διὰ ποίου νόμου Rom. 3: 27 till följe af, enligt hkn lag? δι' αὐτοῦ Rom. 14: 14 i förmåga af sin egen natur, δι' αἵματος Hebr. 9: 12 i kraft af blod, δι' ἐπιστολῶν 1 Cor. 16: 3 förmedelst bref d. ä. derigenom att jag skickar bref med dem, s. utmärka deras sändning, διὰ τῆς ἐπαγγελίας Gal. 4: 23 i kraft af löftet, δ. πολλῶν

μαρτύρων 2 Tim. 2: 2 inför l. i närvaro af många vittnen (ἐνώπιον π. μ. 1 Cor. 6: 12) — brukas ock till omskrifningar i st. för *adj.* l. *adv.* ss. διὰ δόξης 2 Cor. 3: 11 (*scil.* ἐστί) herrlig, δ. λόγου Act. 15: 27 mundtligen; se för öfrigt under de substant., s. äro construerade med denna præposition. — b) *med accus.*: *igenom*, förmedelst, till följe af, för skull, δ. τοῦτο derigenom, derföre, δ. τί hvarföre? διὰ τό med *infin.* l. *accus. c. infin.* derföre att, διὰ τὴν χάριν κ. τ. λ. Rom. 15: 15 för att uppfylla det apostla-embete o. s. v., δ. τὸν χρόνον Hebr. 5: 12 för tidens skull d. ä. med afs. på den tid J redan varit christna.

διαβαίνω, έβην (διά, βαίνω stiga) eg. *stiga åtskils* (neml. med fötterna), genom- l. öfverstiga, stiga, gå, fara öfver, med och utan τὴν θάλασσαν Lc. 16: 26, Hebr. 11: 29, Act. 16: 9.

διαβάλλω; εβλήθην (βάλλω) *kasta*, sätta, föra *igenom*, öfver; *trans. genomhäckla* (med ord), dis-jicere qm rumoribus, utskrika, förtala, svärta, anklaga, beskylla *pass.* Lc. 16: 1.

διαβεβαιόω, vanl. *med.* (βεβαιόω) fast försäkra περί τινος, bekräfta, bedyra 1 Tim. 1: 7, Tit. 3: 8.

διαβλέπω, έψω (βλέπω) *genomskåda*, se skarpt l. noga till med *infin.* Mt. 7: 5, Lc. 6: 42.

διάβολος, ου, ὁ (διαβάλλω) förtalande, smädelysten 1 Tim. 3: 11, 2 Tim. 3: 3, Tit. 2: 3; mest *subst.* om förtalaren, anklagaren κατ' ἐξοχήν, *djefvulen* (bild. af διάβολος), de onde andarnes furste, som förtalar och anklagar menniskorna inför Gud Mt. 4: 1 *pluries*; men äfn om en djefvulsk mska Joh. 6: 70, jfr υἱὸς διαβόλου Act. 13: 10.

διαγγέλλω, ηγγέλην (διά, ἀγγέλλω se ἄγγελος) 1:o) *genom ett bud* anmäla, låta anmäla, aflägga berättelse. 2:o) i N. T. *åt alla håll* l. öfverallt förkunna, divulgo, utbreda, kungöra Lc. 9: 60 *al.*

διάγε (διά, γέ) skrifves bäst åtskils.

διαγίνομαι, εγενόμην (γίνομαι) 1:o) blifva l. förblifva d. ä. *vara alltigenom*, och constr. med partic. = διατελέω. 2:o) i N. T. *vara emellan* i synn. om mellanliggande tiderymd, förflyta, passera, löpa l. gå till ända Mc. 16: 1, ἡμερῶν δ. τινῶν Act. 25: 13, 27: 9 efter några dagars förlopp.

διαγινώσκω, γνώσομαι (γινώσκω) dignosco, känna åtskils, särskilja, urskilja, undersöka Act. 23: 15, 24: 22.

διαγνωρίζω, εγνώρισα (γνωρίζω) eg. *genomforska*, sedan göra bekant, förkunna, berätta Lc. 2: 17.

διάγνωσις, εως, ἡ (διαγινώσκω) undersökning, afgörande, utslag, slutlig dom Act. 25: 21.

διαγογγύζω (γογγύζω) högl. *knorra*, brumma, knota Lc. 15: 2, 19: 7.

διαγρηγορέω, ησα (γρηγορέω) *genomvaka*, vara fullvaken Lc. 9: 32.

διάγω (ἄγω) eg. *föra igenom*, genom- l. tillbringa med och utan βίον, degere vitam, tillbringa lifvet, lefva 1 Tim. 2: 2, Tit. 3: 3.

διαδέχομαι, εδεξάμην (δέχομαι) emottaga ngt efter en annan, aflösa, öfvertaga Act. 7: 45.

διάδημα, ατος, τό (διαδέω genombinda, omlinda) bindel, hufvudbindel i synn. det blåa, med hvitt *genomvirkade* bandet omkring de Persiske konungarnes turban; deraf *diadem*, konungakrona Apoc. 12: 3 *al.*

διαδίδωμι, δώσω, έδωκα, έδων (δίδωμι) gifva omkring, ur hand i hand, ut- l. fördela, skifta Lc. 11: 22 *al.*

διάδοχος, ον (διαδέχομαι) öfvertagande; ss. *subst.* aflösare, efterträdare Act. 24: 27.

διαζώννυμι, έζωσα: έζωσμαι, εζωσάμην (ζώννυμι) omgjorda ἑαυτόν (τι) Joh. 13: 4 sig (med ngt), äfn i *med.* med *objectsaccus.* Joh. 21: 7, äfn Joh. 13: 5 (ty ᾧ är attraction för ὅ).

διαθήκη, ης, ἡ (διατίθημι) dispositio, anordning, i synn. testamentarisk, testamente, stiftelse Hebr. 7: 22 *al.*, fördrag, förbund Gal. 3: 15, 4: 24, förbundsskrift; δύο δ. Gal. 4: 24. a) ἡ πρώτη Hebr. 8: 7, 9: 15 l. ἡ παλαιὰ δ. G. T. 2 Cor. 3: 14 (ss. skrift) bestod (fullständigast uttryckt Lc. 24: 44) af νόμος [Μωϋσέως] תּוֹרָה, προφῆται נְבִיאִים och ψαλμοί = ἁγιόγραφα כְּתוּבִים; till νόμος räknades blott Pentateuchen, till προφῆται Josua, Domareboken, 1 och 2 Sam., 1 och 2 Kon. och de egentl. propheterna utom Daniel, till ἁγιόγραφα l. τὰ ἄλλα *scil.* βιβλία alla öfriga canoniska skrifter, af hvilka Psalmerna utgjorde den första boken och tagas synecdoch. för dem alla; annars nämnas blott 2 delar af G. T. νόμος καὶ προφῆται. b) ἡ δευτέρα Hebr. 8: 7, νέα Hebr. 12: 24 l. καινή Lc. 22: 20 *al.* N. T. (fkmr ss. beteckning af N. T:s skrifter blott på Titelbladet); δ. περιτομῆς Act. 7: 8 omskärelsens förbund d. v. s. ett förbund som sanctionerade omskärelsen (Abrah. förpligtades att införa omskärelsen, hvaremot Gud förband sig att gifva honom efterkommande och välsigna dem — neml. om de icke

hade blott den yttre, utan hjertats omskärelse Rom. 2: 28. 29); *αἱ δ.* Rom. 9: 4 de med patriarcherna af Gud slutna förbund, *αἱ δ. τῆς ἐπαγγελίας* Eph. 2: 12 de förbund med hka löftet om Messias voro förenade (slutna med patriarcherne).

διαίρεσις, εως, ἡ (följ.) eg. *söndertagande*, åtskillnad, olikhet, skiljaktighet 1 Cor. 12: 4. 5. 6.

διαιρέω, εἷλον (*διά, αἱρέω*) *taga åtskils*, stycka, skifta, dela, utdela, tilldela 1 Cor. 12: 11; *διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον* Lc. 15: 12 han skiftade l. delade dem emellan egendomen, förmögenheten; *anm.* den förstfödde sonen ärfde dubbelt emot de andre (se *πρωτότοκος*).

διακαθαρίζω, ιῶ (*καθαρίζω*) *genomrensa*, helt och hållet rensa, utrensa Mt. 3: 12, Lc. 3: 17.

† *διακατελέγχομαι* (*διά, κατά, ἐλέγχω*) fullkoml. vederlägga l. öfverbevisa *τινί* Act. 18: 28.

διακονέω, ήσω, ησα; ήθην (se följ.) tjena, betjena, uppvakta, passa upp *τινί* Mt. 8: 15 *al.*, vid en måltid Mt. 4: 11 *al.*, betjena med mat, cibum ministrare l. e., *τραπέζαις* Act. 6: 2 passa upp l. betjena vid borden (ss. uppsyningsman vid utdelning af lifsmedel); besörja, ombesörja 1 Petr. 1: 12 (ss. prophet genom uppenbarelsers förkunnande) *al.*, uträtta, förvalta *χάρισμα* 1 Petr. 4: 10 en nådegåfva; vara diacon, sköta diaconat 1 Tim. 3: 10. 13, 1 Petr. 4: 11, *δ. τοῖς ἁγίοις* Rom. 15: 25 i tjenst för de helige, i de heliges ärende; *pass.* låta betjena sig, *ἐπιστολὴ διακονηθεῖσα* 2 Cor. 3: 3 ombesörjdt, skrifvet bref (af Paulus och Timotheus ss. Christi amanuenser — Christus är författaren, bläcket den H. Ande, materialet Corinthiernas hjertan).

διακονία, ας, ἡ (följ.) betjening, uppassning Lc. 10: 40 (hushållsbestyr), tjenst Hebr. 1: 14 (om Englarnes tjenst bevisad de trogne), tjenstebefattning Eph. 4: 12 (*ἔργον διακονίας*), tjenstebevisning 1 Cor. 12: 5, tjenst vid Guds ord *λόγου* Act. 6: 4 (prediko-embete), *δ. καὶ ἀποστολή* Act 1: 25 apostla-embete, äfn *διακονία* ensamt Act. 1: 17, Rom. 11: 13, 2 Tim. 4: 12, *ἡ δ. σου* 2 Tim. 4: 5 ditt embete (ss. *vicarius apostoli*); *diaconat* i inskränktare mening Rom. 12: 7, hkt hufvudsakligen bestod i allmose-utdelning (*μεταδιδόναι*), vård om främlingar (*προΐστασθαι*) och vård om de sjuke (*ἐλεεῖν*) Rom. 12: 8; betjening med mat, spisutdelning, utspisning Act. 6: 1; handräckning, hjelp, understöd Act. 11: 29; hjelpsändning, uppdrag Act. 12: 25, undsättning Rom. 15: 31 (den för Jerusalem bestämda); *ἡ δ. τοῦ θανάτου* 2 Cor. 3: 7 det döden befordrande embete (= Mosis embete, som denne derigenom förrättade, att han från Sinai medförde lagtaflorna till folket))(*δ. τοῦ πνεύματος* v. 8 det den H. Ande förmedlande embete (= Evangelii läroembete); samma motsats eger rum emellan *ἡ δ. τῆς κατακρίσεως* och *τῆς δικαιοσύνης ibid.* v. 9; *δ. τῆς καταλλαγῆς* 2 Cor. 5: 18 det embete, s. predikar l. förmedlar försoning.

διάκονος, ου, ὁ, ἡ (vanl. af *διά, κόνις* stoft l. dam, som löper genom dam, har brådtom, expres; men emot denna derivation strider, att *α* är kort i *διά*, men långt i *διάκονος*; rättare alltså är det och bättre att derivera ordet från ett gammalt verb *διάκω = διώκω* löpa, ila) *ilbud*, betjent, uppassare, tjenare, -inna Mt. 20: 6 *al.*, *diaconus* Phil. 1: 1 *al.*, *diaconissa* Rom. 16: 1; för öfrigt fkmr *δ. τοῦ λόγου, τῆς περιτομῆς, δικαιοσύνης, ἁμαρτίας* Gal. 2: 17 syndens tjenare (och icke rättfärdighetens, i det han då neml. icke varit ett medel dertill att hans trogna befunnos rättfärdiga, utan syndare), *δ. Θεοῦ* säges om öfverheten Rom. 13: 4.

διακόσιοι, αι, α tvåhundrade Mc. 6: 37 *al.*

διακούω, ούσομαι (*ἀκούω*) *höra alltigenom* l. till slut, noga förhöra Act. 23: 35.

διακρίνω, έκρινα; εκρίθην (*κρίνω*) discerno, skilja åt, särskilja, åtskilja 1 Cor. 4: 7 (neml. från andra), äfn 1 Cor. 11: 29 (neml. från andra måltider), göra skillnad *μεταξύ* emellan Act. 15: 9, afsöndra, undersöka, afgöra, fälla utslag, bedömma Mt. 16: 3, 1 Cor. 14: 29, pröfva 1 Cor. 11: 31, vara skiljedomare 1 Cor. 6: 5; *med. skilja sig åt*, vara af skilda meningar, råka i strid l. tvist, strida, tvista (med ord) *πρός τινα* Act. 11: 2, äfn *τινί* Jud. 9 (se *διαλέγομαι*), äfn afsöndra sig Jud. 22 *διακρινομένους* (alii — *μενοι*); *pass.* vara i strid inom sig l. med sig sjelf, tvehågse, tvifla Mt. 21: 21, Mc. 11: 23, Act. 10: 20, Rom. 4: 20, 14: 23, Jac. 1: 6, *οὐ διεκρίθητε — — — πονηρῶν* Jac. 2: 4 hafven J icke varit tvehågse l. gjort skillnad inom eder och dömt efter dåliga grundsatser = röjer icke detta anseende till personen? (se v. 1).

διάκρισις, εως, ἡ (fgde) *särskiljande*, åtskiljande *καλοῦ τε καὶ κακοῦ* Hebr. 5: 14 emellan godt och ondt, urskiljande, afgörande, bedömmande *πνευμάτων* 1 Cor. 12: 10 andebedömningar (d. v. s.

förmågan att afgöra, om den H. Ande l. blott mensklig ande l. dämoniska andar voro verksamma vid ett prophet. föredrag), μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν Rom. 14: 1 icke till bedömmande af grundsatser (d. ä. dock så, att J icke tillvällen eder rättighet att bedömma deras grundsatser).

διακωλύω (κωλύω) förhindra, afhålla, hålla tillbaka Mt. 3: 14. *

διαλαλέω (λαλέω) *prata*, språka, samtala πρός τινα Lc. 6: 11 med ngn; *pass.* omtalas, utspridas Lc. 1: 65.

διαλέγομαι, ελέχθην med *med.* betydelse (διαλέγω *lägga i sär*, fördela af διά, λέγω) under *fördelning* af ämnen meddela hvarandra sina tankar, samtala med l. tala till τινί Act. 17: 2 *al.*, πρός τινα Act. 24: 12, διακρινόμενον δ. τινί Jud. 9 ordvexla, ordkastas, träta med ngn.

διαλείπω, ἔλιπον (λείπω) *lemna emellan* om rum och tid; af- l. underlåta, upphöra med *partic.* Lc. 7: 45. *

διάλεκτος, ου, ἡ (διαλέγομαι) *scil.* γλῶσσα eg. *samtal;* i allm. tal, språk, sätt att tala, ett folks l. en stams sätt att tala, munart, dialect Act. 1: 19 *al.*

διαλλάσσω; ηλλάγην (ἀλλάσσω) eg. *förändra*, ombyta, ombyta sinnet, försona ngn med ngn; *pass.* och *med.* försona l. förlika sig τινί med ngn Mt. 5: 24. *

διαλογίζομαι (λογίζομαι) göra räkning l. afhandla med ngn πρός τινα, öfverräkna, öfvertänka, öfverlägga, öfverväga ἐν l. παρ' ἑαυτῷ l. ἐν τῇ καρδίᾳ Mt. 16: 17 *al.*, rådslå πρός τινα Lc. 20: 14, äfn samtala Mc. 9: 33.

διαλογισμός, οῦ, ἡ (fgde) eg. öfverräkning, öfverläggning; grundsats Rom. 14: 1 (se διάκρισις), κριταὶ δ. πονηρῶν Jac. 2: 4 (se διακρίνω och κριτής), tanke Mt. 15: 19 *al.;* betänklighet t. ex. Lc. 24: 38; betänkande, tvekan Phil. 2: 14 (öfvervägande, om J ären skyldige dertill eller icke), äfn tvifvel, tvistighet, strid 1 Tim. 2: 8.

διαλύω; ελύθην (λύω) dissolvo, upplösa, skingra Act. 5: 36. *

διαμαρτύρομαι, άμην (μαρτύρομαι) i profangr. eg. anropa gudar l. menniskor till vittnen, besvärja dem, betyga, df enträget bedja, besvärja ngn τινί Lc. 16: 28 *al.*, äfn *absol.*, äfn med *infin.* 2 Tim. 2: 14 (der dock || är λογομάχει), äfn τί vid ngt ss. τὴν ἐπιφάνειαν *'I. X.* 2 Tim. 4: 1 (ty καὶ τὴν ἐπιφ. *Cod. Sin.* är riktigare läsart än κατὰ τὴν ἐπιφ.), men τί är äfn objects-accus. ss. Act. 8: 25, 20: 21. 24 betyga, vittna om ngt.

διαμάχομαι (μάχομαι) eg. *genomkämpa*, häftigt strida Act. 23: 9. *

διαμένω, μεμένηκα, ἔμεινα (μένω) permaneo, alltigenom blifva, förblifva πρός τινα Gal. 2: 5 när någon, fortfara att vara Lc. 1: 22, Hebr. 1: 11 (alltjemt), att vistas μετά τινος tillsammans med ngn, hos ngn Lc. 22: 28; ἀφ' ἧς — — — κτίσεως 2 Petr. 3: 4 ty sedan fäderna insomnat (har det bekräftat sig att) allt förblifver i samma skick ifrån skapelsens början (så säga irrlärarne).

διαμερίζω; ισάμην; ισθήσομαι, ισμαι, ίσθην (μερίζω) *sönderdela*, fördela τινί Lc. 22: 17, Act. 2: 45; *med.* fördela sig emellan τί Mt. 27: 35 *al.; pass.* söndra sig, vara oense, tvedrägtig Lc. 11: 17 *al.*

διαμερισμός, οῦ, ὁ (fgde) söndring, oenighet, tvedrägt Lc. 12: 51. *

διανέμω; ενεμήθην (νέμω) distribuo, utdela, utbreda, sprida εἰς τὸν λαόν ibland folket Act. 4: 17. *

διανεύω (νεύω) *alltjemt nicka*, vinka τινί åt någon Lc. 1: 22. *

διανόημα, ατος, τό (se följ.) det *tänkta*, tanke, tänkesätt Lc. 11: 17. *

διάνοια, ας, ἡ (διανοέομαι genom- l. öfvertänka af διά, νοῦς) *genomtänkande*, eftertanka, tanke, tankeförmåga, håg, sinne, förstånd Mt. 22: 37 *al.;* sinnesförfattning, sinnelag, tänkesätt Lc. 1: 51 *al;* om onda, oheliga tankar Eph. 2: 3.

διανοίγω, ἤνοιξα; ηνοίχθην (διά, ἀνοίγω) *öppna emellan* l. *tvärtigenom;* i allmht öppna, upplåta Lc. 2: 23 *al.*, utlägga, förklara Lc. 24: 32, Act. 17: 3; *pass.* öppnas, öppna sig, διανοίχθητι Mc. 7: 34 öppna dig!

διανυκτερεύω (νυκτερεύω tillbringa natten af νύκτερος nattlig af νύξ) tillbringa hela natten εἰμὶ δ. Lc. 6: 12 jag är natten igenom. *

διανύω, ἤνυσα (ἀνύω, *qsi* fastigium impono operi, bringa arbetet ända upp till, fullända af ἄνω) alldeles fullända, tillryggalägga Lc. 21: 7. *

διαπαντός, bättre skildt διὰ παντός, alltigenom, beständigt *scil.* χρόνου, se πᾶς.

† διαπαρατριβή, ῆς, ἡ (τρίβω tero, nöta, rifva, gnugga sönder) *ihållande* (διά) *rifning*, collision, ovänskap, fiendskap 1 Tim. 6: 5 || παραδιατριβαί. *

διαπεράω, ασα (περάω — besl. med πείρω genomborra och πέρας, τό, äfn *adv.* πέραν — genom-

tränga från den ena ändan till den andra, genomfara, bringa öfver på andra sidan floden o. s. v.) sätta l. fara öfver Mt. 9: 1 *al.;* öfvergå l. begifva sig *πρός τινα* Lc. 16: 26, *partic.* Act. 21: 2 s. var i begrepp att fara öfver.

διαπλέω, ἔπλευσα (πλέω) genomsegla, öfverfara Act. 27: 5. *

διαπονέω; επονήθην (πονέω) arbeta igenom; med. med *aor.* 1 *pass.* arbeta sig igenom, anstränga sig; i N. T. vara besvärad, fattas af ovilja, blifva uppbragt = *χαλεπῶς φέρω, διά τι* öfver l. för ngt Act. 4: 2, 16: 18 (apost. fattades af djup ovilja vid tanken att se sig och sitt verk legitimerade genom dämoners tillhjelp).

διαπορεύομαι (πορεύομαι) gå, *färdas igenom τί* Act. 16: 4, *διά τινος* Lc. 6: 1, *abs.* Lc. 13: 22, Rom. 15: 24 (på genomresan).

διαπορέω (ἀπορέω) vara i största förlägenhet, ovisshet, vara tvehågse (icke veta hvad man skall tänka l. tro) *ἐν ἑαυτῷ* Act. 10: 17 inom sig, *περί τινος* Act. 5: 24 rörande ngn, *abs.* Lc. 9: 7; *med. idem περί τινος* Lc. 24: 4 i afs. på något, *abs.* Act. 2: 12.

διαπραγματεύομαι, ευσάμην (πραγματεύομαι) genom handel l. affärer vinna, förtjena Lc. 19: 15. *

διαπρίω (πρίω) genom- l. *söndersåga, τοὺς ὀδόντας* skära tänder; i N. T. *med.* gnissla med tänderna, häftigt vredgas Act. 5: 33, *ταῖς καρδίαις* Act. 7: 54 i sina hjertan, det skar dem i deras hjertan.

διαρπάζω, άσω, ασα (ἁρπάζω) sönderrycka, -slita, -rifva; plundra, sköfla Mt. 12: 29, Mc. 3: 27.

διαρρήγνυμι l. *-ρρήσσω, ἔρρηξα (ῥήγνυμι) slita i tu,* sönder Mt. 26: 65 *al.*

διασαφέω, ησα (σαφής, ές besl. med *σοφός,* äfn sapio, sapiens — ljus, klar, tydlig, viss o. s. v.) *genomlysa,* göra tydligt l. uppenbart, fullständigt framställa Mt. 18: 31. *

διασείω, εισα (σείω) genomskaka, genom hotelser skaka, skrämma upp ngn (för att utpressa skänker) Lc. 3: 14. *

διασκορπίζω, ισα; ισθήσομαι, ισμαι, ίσθην (σκορπίζω) kasta i sär, förskingra, förslösa, utströ frön l. så Mt. 25: 24. 26 (derifrån, hvarest jag icke har sått d. ä. från andras åkrar); förskingra Mt. 26: 31 *al.,* förslösa Lc. 15: 13, 16: 1.

διασπάω; άσθην (σπάω) distraho, *draga i sär,* slita i tu l. sönder, i stycken Mc. 5: 4, Act. 23: 30.

διασπείρω; εσπάρην (σπείρω) dispergo, utså, utströ, ut- l. kringsprida, förskingra; *pass.* skingras, spridas omkring Act. 8: 1. 4, *ἀπό τινος* Act. 11: 19 med anledning af ugt.

διασπορά, ᾶς, ἡ (fgde) kringspridning, skingring; ursprungligen den del af Israël. folket, som efter återkomsten fr. Babylon. fångenskapen lefde utom Palæstina ibland hedningarne, de utom hemmet bland hedningarue kringspridde Judar, *δ. τῶν Ἑλλήνων* Joh. 7: 35 kringspridningen af Grek-judar, kringspridda Grek-judar (se *Ἕλλην*); sedermera i symbol. mening de christna, hvilka bodde utom Palæstina (och ss. det andliga Israël äro motbilder till det köttsliga Isr.) Jac. 1: 1, 1 Petr. 1: 1.

διαστέλλω; εστειλάμην (στέλλω) ställa i sär, åtskilja, söndra, dela, upplåta, öppna; *med.* noga bestämma, anordna, uttryckl. befalla Act. 15: 24, *τὸ διαστελλόμενον* Hebr. 12: 20 det anbefalda, befallningen l. förbudet; med negation i följande satsen, strängeligen tillsäga att icke d. ä. strängel. förbjuda Mt. 16: 20 *al.*

διάστημα, ατος, τό (διΐστημι) mellanrum l. *-tid,* intervallum Act. 5: 7. *

διαστολή, ῆς, ἡ (διαστέλλω) särskillnad, åtskillnad Rom. 3: 22, 10: 12, *ἐὰν διαστολὴν — — — μὴ διδῷ* 1 Cor. 14: 7 om de icke gifva en olikhet åt tonerna d. ä. om de icke frambringa särskilda modulationer (om instrumenter).

διαστρέφω, εψα; ἔστραμμαι (στρέφω) förvända, förvrida, gifva sned riktning Act. 13: 10, förvilla Lc. 23: 2, *ἀπό τινος* Act. 13: 8 ∾ förvilla ngu (och göra honom affällig) från ngt; p. p. p. perversus, förvänd Mt. 17: 17 *al., λαλῶν διεστραμμένα* Act. 20: 30 som talar förvända l. oriktiga saker, irrlärare.

διασώζω, ἔσωσα; εσώθην (σώζω) rädda igenom faror, hinder, sjukdom Lc. 7: 3, rädda Act. 27: 43; lyckligeu geuomföra, transportera ngn oskadd Act. 23: 24; *pass.* lyckligen komma igeuom sjukdom Mt. 14: 36, äfu skeppsbrott Act. 27: 44, 28: 1. 4, *δι' ὕδατος* 1 Petr. 3: 20 genom vatten = syndafloden — »uti hvilken neml. ark de 8 (ingingo och förmedelst densamma) räddade sig genom vattnet» ∾.

† *διαταγή, ῆς, ἡ (διατάσσω)* anordning, inrättning Rom. 13: 2; *εἰς δ. ἀγγέλων* Act. 7: 53 (jfr Gal. 3: 19 *διαταγεὶς δι' ἀγγέλων,* äfn Hebr. 2: 2) d. ä. så att de vid lagens utgifvande af englar vidtagne anordningar förmådde eder till dess antagande.

διάταγμα, ατος, τό (διατάσσω) det anordnade o. s. v., anordning, förordning, påbud Hebr. 11: 23. *

διαταράσσω; εταράχθην (*ταράσσω*) disturbo, förvirra, göra bestört Lc. 1: 29.

διατάσσω, τέταχα, έταξα; τάξομαι, τέταγμαι, εταξάμην; ετάχθην, ετάγην (*τάσσω*) *anordna*, fastställa, befalla Lc. 8: 55 *al.*, gifva uppdrag *τινί* Mt. 11: 1; *med.* göra aftal, aftala med, gifva uppdrag *τινί* Tit. 1: 5, befalla Act. 7: 44 *al.*, anordna, träffa anstalt Act. 20: 13, 1 Cor. 7: 17; *διαταγείς* (*ὁ νόμος*) Gal. 3: 19 promulgerad (så att den blef promulgerad), p. p. p. det s. blifvit befaldt, befallning Lc. 3: 13, Act. 23: 31, äfven *τὰ διαταχθέντα* Lc. 17: 9. 10.

διατελέω (*τελέω*) bringa till slut, fullända; förenadt med *partic.* l. *adj.* (*scil.* *ὤν*) utmärker det fortfarande, varaktighet och öfversättes med alltigenom, alltjemt o. s. v., *τεσσαρεσκαιδεκάτην* — — — *ἄσιτοι* (*scil.* *ὄντες*) *διατελεῖτε* Act. 27: 33 i dag den 14:de dagen väntande (på räddning) ären J alltjemt utan föda.

διατηρέω (*τηρέω*) bevaka, bevara, bibehålla Lc. 2: 51; *δ. ἑαυτόν* Act. 15: 29 bevara sig l. taga sig till vara (*ἐξ ὧν* hör icke till *διατηρ.*, så att det betyder »hvarifrån», utan »med anledning hvaraf» l. »i öfverensstämmelse hvarmed».

διατί = *διὰ τί;* hvarföre? se *διά*.

διατίθημι; θήσομαι, εθέμην (*τίθημι*) dispono, ställa i sär, anordna; *med.* eg. anordna för sitt behof, men *τινί τι* förfoga öfver ngt till ngns bästa, i synn. genom testamente, testamentera, beskära, tillegna, bestämma *τὴν βασιλείαν* Lc. 22: 29; *δ. διαθήκην* sluta l. ingå förbund med någon *τινί* Hebr. 8: 10 l. *πρός τινα* Act. 3: 25, Hebr. 10: 16; *ὁ διαθέμενος* Hebr. 9: 16. 17 stiftaren.

διατρίβω, έτριψα (*τρίβω*, tero, nöta) nöta, rifva, gnida sönder; förnöta med l. utan *χρόνον* förnöta l. tillbringa tiden, uppehålla sig, vistas, dröja, stadna qvar Joh. 3: 22 *al.*

διατροφή, ῆς, ἡ (*διατρέφω* alltigenom föda, *τρέφω*) lifsuppehälle, underhåll 1 Tim. 6: 8.

διαυγάζω, ασα (*αὐγάζω*) *genomglänsa*, genomlysa; om dagen: inbryta, randas 2 Petr. 1: 19 (det blifvit dager).

διαυγής, ές (*αὐγή*) *genomglänsande*, genomskinlig *Cod. Sin.* Apoc. 21: 21.

διαφανής, ές (*διαφαίνω* genomlysa, skina igenom, af *διά, φαίνω*) *genomskinlig* || fgde Apoc. 21: 21.

διαφέρω, ήνεγκα (*φέρω*) *bära igenom* Mc. 11: 16, åtskils, utbreda l. sprida Act. 13: 49, differo; *intrans.* skilja sig ifrån, vara olik, i god mening: utmärka sig, hafva företräde framför, öfverträffa *τινός* ngn Mt. 6: 26 *al.*; *οὐδὲν δ.* nihil refert det är ingen skillnad, gör ingen ting till saken, qvittar lika, är likgiltigt, *οὐδέν μοι δ.* Gal. 2: 6 är mig enahanda, qvittar mig lika, *πολὺ δ.* det är mycken skillnad, kommer mycket an på, är mycket angeläget, maktpåliggande; *τὰ διαφέροντα* Rom. 2: 18, Phil. 1: 10 det utmärkta, förträffliga; *pass.* drifvas hit och dit Act. 27: 27.

διαφεύγω, έφυγον (*φεύγω*) eg. *fly* l. komma *igenom*, undfly, undkomma Act. 27: 42.

διαφημίζω, ισα; ίσθην (*φήμη*) *genom rykte* utsprida, berykta Mt. 9: 31 *al.*

διαφθείρω, έφθειρα; έφθαρμαι, εφθάρην (*φθείρω*) *genom-* l. *söndernöta*, i grund förstöra, förderfva Lc. 12: 33 *al.*; *pass.* förderfvas, förgås 2 Cor. 4: 16, äfn *trop.* *διεφθαρμένοι τὸν νοῦν* 1 Tim. 6: 5 förderfvade till sinnet (*accus.* för närmare bestämning).

διαφθορά, ᾶς, ἡ (fgde) förderf, undergång, förgängelse, förruttnelse Act. 2: 27 *al.*

διάφορος, ον (*διαφέρω*) skiljaktig, åtskillig Rom. 12: 6, Hebr. 9: 10, utmärkt, förträfflig Hebr. 1: 4, 8: 6.

διαφυλάσσω, αξα (*φυλάσσω*) *alltjemt bevaka*, bevara, bibehålla, rädda Lc. 4: 10.

διαχειρίζω; ισάμην (*χειρίζω* hafva under händer, handhafva af *χείρ*) *idem; med.* lägga hand på ngn, afdagataga, mörda (med egen hand) Act. 5: 30, 26: 21.

διαχλευάζω, förstärkt *χλευάζω*, utgrina, begabba Act. 2: 13.

διαχωρίζω (*χωρίζω*) söndra, skilja; *med.* söndra, skilja sig ifrån ngn *ἀπό τινος* Lc. 9: 33.

διδακτικός, ή, όν (*διδάσκω*) skicklig att lära l. undervisa 1 Tim. 3: 2, 2 Tim. 2: 24.

διδακτός, ή, όν adj. vble (af *διδάσκω*) lärd, undervisad *τινός* af ngn Joh. 6: 45, *διδ. ἀνθρωπίνης σοφίας* 1 Cor. 2: 13 lärde af mensklig vishet.

διδασκαλία, ας, ἡ (se följ.) lära, lärdom, undervisning Mt. 15: 9 *sæpe*, läroembete Rom. 12: 7 (se der de särsk. *χαρίσματα*).

διδάσκαλος, ου, ὁ (följ.) *lärare* (i allmht) Mt. 8: 19 *al.* (om Frälsaren, s. äfn *κατ᾽ ἐξοχήν* kallas *ὁ διδ.* Mt. 17: 24 *al.*, äfn om Apostlarna och Johannes döparen); den till Jud. loståndet hörande, Rabbi Lc. 2: 46 *al.*; skiljes ifrån *ἀπόστολος* och *προφήτης* ss. den der hade gåfvan och

det egentliga kallet att undervisa (i ett jemt fortgående föredrag, se deremot προφήτης).

διδάσκω, άξω, αξα; άχθην (stam δάω lära) doceo lära andra, undervisa, upplysa om med 2 *accus.* l. τινά περί τινος l. τινά med *infin.*, men äfven med *dat.* Apoc. 2: 14 i betyd. af råda, tillstyrka; *pass.* läras, undervisas ἐν αὐτῷ (Χριστῷ) Eph. 4: 21 i honom d. ä. ss. christne, med *accus. rei* ss. παραδόσεις 2 Thess. 2: 15, få undervisningar.

διδαχή, ῆς, ἡ (fgde) lära, undervisning Mt. 16: 12 *al.*; föredrag, lärosätt Mt. 7: 28 *al.*

δίδραχμον, ου, τό (δίς, δραχμή) *dubbeldrachm* = ½ Jud. Sekel = 1 Rdr 18 öre Rmt; detta utgjorde den tempelskatt hvarje Israëlit årligen borde erlägga Mt. 17: 24.

Δίδυμος, ου, ὁ (δίδυμος *adj.* dubbel, *subst.* tvilling) *Didymus*, så kallades Apost. *Thomas*, hvars namn på Hebr. betyder tvilling; se Θωμᾶς; fkmr Joh. 11: 16 *al.*

δίδωμι, δώσω, ἔδωκα, ἔδων, δῴη pro δοίη Rom. 15: 5 *al.*; δοθήσομαι, δέδομαι, ἐδόθην (stam δόω) 1:o) do gifva, skänka Mt. 4: 9 *saepissime*, ἔδωκεν Joh. 3: 16 *scil.* τῷ κόσμῳ gaf l. skänkte verlden; ingifva εἰς τὴν καρδίαν Hebr. 8: 10 *al.*, äfn *absol.* Mt. 10: 19 *al.*; framräcka, öfverlemna till bruk l. förvaltning Mt. 16: 19 *al.*; utgifva ἔδωκεν ἑαυτόν Tit. 2: 14 *scil.* εἰς τὸν θάνατον. τὸ διδόμενον Lc. 22: 19 s. är i begrepp att utgifvas *scil.* εἰς τὸν θάνατον; lägga ἵνα δώσει κ. τ. λ. Apoc. 8: 3 på det han skulle lägga dem (rökverken) till de heligas böner (dessa böner utgjorde den på altaret brinnande lågan — han skulle genom rökverkens ditläggande föröka styrkan och värman af bönerna). 2:o) edo, gifva ifrån sig φωνήν 1 Cor. 14: 7. 8 ett ljud, äfven φέγγος ljus, ὑετόν regn; återgifva καρπόν Mt. 13: 8, Mc. 4: 7. 8 bära frukt. 3:o) öfverlåta, uppdraga, tillåta, medgifva Mt. 20: 23 *al.*, δέδοταί τινι Mt. 13: 11 *al.* det är ngn medgifvet, förlänadt, beskärdt. — Särskilda talesätt: δ. γνώμην 1 Cor. 7: 25, 2 Cor. 8: 10 meddela sin åsigt (se äfven γνώμη), δ. τόπον Lc. 14: 9 *al.* lemna rum åt ngn (se τόπος), δ. ἐργασίαν Lc. 12: 58 (se ἐργασία), δ. λόγον (se λόγος), δ. ἀργύριον ἐπὶ τὴν τράπεζαν (se τράπεζα), δ. ἑαυτὸν εἰς τόπον τινά Act. 19: 31 begifva sig till ett ställe.

διεγείρω, ήγειρα; ηγέρθην (ἐγείρω) uppväcka (ur sömn Mc. 4: 38), äfn i andlig mening: uppväcka, upplifva 2 Petr. 1: 13 ἐν ὑπομνήσει genom erinran, äfn 3: 1; *pass.* uppväckas, uppvakna ἀπὸ τοῦ ὕπνου Mt. 1: 24, äfn *absol.* Mc. 4: 59; om hafvet: uppväckas, uppröras Joh. 6: 18.

† διενθυμέομαι, förstärkt ἐνθυμέομαι, från alla sidor öfverväga, begrunda, anställa betraktelser περί τινος || Act. 10: 19.

διεξέρχομαι, ῆλθον (διά, ἐξέρχομαι) *komma ut* l. fram *igenom* (det pålagda riset) Act. 28: 3.

διέξοδος, ου, ἡ (διά, ἐξ, ὁδός) *utgång igenom*, genomgång; *plur.* δ. τῶν ὁδῶν gatornas utgångar l. mynningar, gatumynningar (der flera gator mötas), korsvägar, vägskäl Mt. 22: 9.

διερμηνευτής, οῦ, ὁ (följ.) utläggare, uttydare, tolk 1 Cor. 14: 28.

διερμηνεύω (ἑρμηνεύω) uttyda, förklara, utlägga Lc. 24: 27 *al.*

διέρχομαι, ελεύσομαι, ελήλυθα, ῆλθον (ἔρχομαι) *komma* l. gå *igenom* διά τινος Mt. 12: 43 *al.*, gå fram ἐκείνης (äfn δι᾽ ἐκείνης) *scil.* ὁδοῦ den vägen l. der, gå fram l. omkring *abs.* Act. 8: 40, *al.*; gå, vandra, draga igenom med *accus.* Lc. 19: 1 *al.*, τοὺς οὐρανούς Hebr. 4: 14 (se οὐρανός). τὴν ψυχήν Lc. 2: 35 genomtränga din själ; fara öfver (neml. hafvet) till andra stranden Mc. 4: 35, Lc. 8: 32, färdas l. gå fram ἕως τινός Lc. 2: 15 *al.*, tränga fram l. utbreda sig Rom. 5: 12, äfn om rykte Lc. 5: 15 sprida sig; dessutom märkes δ. ἔν τισι Act. 20: 25 uppträda ibland några.

διερωτάω, ησα (ἐρωτάω) *genom-* l. *utfråga*, efterfråga, genom frågor få veta l. reda på, söka upp Act. 10: 17.

διετής, ές (δίς, ἔτος) *tvåårig*; ἀπὸ διετοῦς *scil.* παιδός Mt. 2: 16.

† διετία, ας, ἡ (fgde) en tidrymd af 2 år, 2 års tid, 2 år Act. 24: 27, 28: 30.

διηγέομαι, ήσομαι, ησάμην (ἡγέομαι gå förut, anföra, föra) *genomföra*, genomgå, berätta, förtälja Mc. 5: 16 *al.*; framställa, skildra Act. 8: 33 (se γενεά).

διήγησις, εως, ἡ (fgde) eg. *genomgående*, berättelse, framställning Lc. 1: 1.

διηνεκής, ές (ἠνεκής af obrukl. stam ἐνέκω, ἐνεγκεῖν *aor.* 2 till φέρω — förhåller sig dertill som latus bred, vid till fero) oafbrutet fortlöpande; *neutr.* εἰς τὸ δ. Hebr. 7: 3 *al.* i det beständiga, för beständigt l. evigt.

διθάλασσος, ον, (δίς, θάλασσα) bimaris, emellan 2:ne haf, på 2 sidor sköljd af hafvet, τόπος δ.

landtunga, näs; tages äfn för sandbank, ref Act. 27: 41.

διϊκνέομαι (ἱκνέομαι, ἵκω, ἥκω) *genomkomma*, -gå, -tränga Hebr. 4: 12 ordet genomtränger ända till sönderdelande af själen och anden o. s. v. (icke så att det skiljer själen ifrån anden o. s. v., utan att det sönderdelar hvardera för sig) — det tränger först sönderdelande in i *själen*, den lägre närmast åt naturen vända sidan af den inre menniskan, sedan i *anden*, den högre rent andliga sidan deraf, det intränger vidare i *lederna* och fogningarna liksom i *märgen* af den inre menniskan i alla hennes inre lifs rörelser, liksom i den innersta kärnan af hennes lif.

διΐστημι, ἔστησα, ἔστην (διά, ἵστημι) *ställa* från hvarandra l. *åtskils*, åtskilja βραχὺ διαστήσαντες Act. 27: 28 skenbart *intrans*. genom ellips af ἑαυτούς, då de skiljt sig ett litet stycke, då de voro på ett kort afstånd (ifrån det förra stället) = på ett kort afstånd derifrån; i de *intrans. temp*. ställa sig l. stå ifrån hvarandra l. åtskils, skilja sig åt, skilja sig ifrån ἀπό τινος Lc. 24: 51, vara på afstånd, emellan, (om tid) förflyta Lc. 22: 59.

διϊσχυρίζομαι (ἰσχυρίζομαι jag visar mig stark, ἰσχυρός) stödja sig på ngt, stå på sig, fast och bestämdt påstå l. försäkra med λέγων Lc. 22: 59, äfn utan Act. 12: 15 (15: 2 hör till sämre editioner).

† δικαιοκρισία, ας, ἡ (följ., κρίσις) *domsrättvisa*, rättvis dom Rom 2: 3 (se ἀποκάλυψις).

δίκαιος, α, ον (δίκη) som är sådan s. han bör vara, rätt, rättvis t. ex. 1 Joh. 1: 9 (Gud kallas så, emedan han icke fordrar ny betalning för synderna, utan är fullkomligt tillfredsställd med den en gång erlagda lösepenningen, Christi blod), rättskaffens (s. icke gör sin nästa ngn orätt — ὅσιος s. icke gör ngt, hgm han orenar sig i Guds ögon) Mt. 1: 19 *al.* (äfn from, mild), rättfärdig Rom. 3: 26 (om Gud), 1 Joh. 2: 1 *al.* (om Christus); billig, skälig δίκαιον ἡγοῦμαι 2 Petr. 1: 13 jag håller det för rätt och billigt; δίκαιον Eph. 6: 1 som det bör vara, enligt Guds lag; δίκαιος εἶ ὅτι Apoc. 16: 5 det är rättvist att du (profangrek. construction); ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται Rom. 1: 17, Gal. 3: 11, Hebr. 10: 38 kan öfversättas på 3 sätt: a) den af l. genom tron rättfärdige skall lefva (njuta det Messianska lifvet); b) den rättfärdige skall *lefva* af sin tro (*qsi* f i d e v e s e i); c) den rättfärdige skall lefva af sin *tro* (icke af gerningar; så *Luther*) det *första* trol. rättast på de 2 första ställena, det *andra* på tredje stället. — *Anm*. Ordet har ofta betydelse af egenrättfärdig i synn. i Frälsarens tal ss. Mt. 9: 13 *sæpe*.

δικαιοσύνη, ης, ἡ (fgde) q u i d q u i d f i e r i p a r e s t, det som bör vara, rätthet, det rätta Mt. 3: 15, rättvisa Act. 17: 31, rättfärdighet tages både *subj*. ss. egenskap och *obj*. ss. det handlade, gjorda — fkmr i 3:ne betydelser: 1:o) *Guds* rättfärdighet, ss. från Gud utgående Rom. 1: 17 *al.* 2:o) *Christi* rättfärdighet = syndlöshet, laguppfyllnad (s. tillräknas oss genom tron) Mt. 5: 6 *al.* — 3:o) mskns rättfärdighet a) den naturliga menniskans Rom. 10: 3 *al.*; b) den pånyttfödda α) ἐκ l. διὰ πίστεως = trosrättfärdighet Rom. 9: 30 *al.*, äfn 2 Petr. 2: 5; β) ss. följd af denna, gerningarnes l. lefvernets rättfärdighet, rättskaffenshet, helig vandel ss. 1 Petr. 2: 24, 2 Petr. 3: 13 (ett den gudomliga viljan fullkomligt motsvarande heligt förhållande), ποιεῖν δ. Mt. 6: 1, 1 Joh. 2: 29 göra rättfärdighet, föra en helig vandel, κατεργάζεσθαι δ. Jac. 1: 20 åstadkomma rättskaffenshet, helig vandel, christlig verksamhet, kärleksverk. — Dessutom märkas νόμος δικαιοσύνης Rom. 9: 31 den rättfärdighet lofvande lagen, den rättfärdigande lagen, λόγος δικαιοσύνης Hebr. 5: 13 eg. rätthets tal (att man talar rätt, hvilket ett spädt barn ännu icke kan), tal l. lära om rättfärdighet.

δικαιόω, ώσω, ωσα; ωθήσομαι, ωμαι, ώθην (se fgde) förklara ngn för δίκαιος rättfärdig, rättfärdiga i juridisk och andlig mening ss. då Gud förklarar de troende för oskyldiga l. rättfärdiga Rom. 3: 26 *al.*, men äfn om mskrs omdömen om Gud Rom. 3: 4; frikänna, befria ἀπό τινος Mt. 11: 19, Lc. 7: 35 (se σοφία), deremot Rom. 6: 7 frikännas, frikallas från syndens välde (jfr äfn Act. 13: 39), ἔκ τινος Mt. 12: 37 till följe af; δ. τὸν Θεόν Lc. 7: 29 erkänna Gud för den han är, låta honom vederfaras rättvisa, gifva honom rätt = lyda hans vilja l. beslut)(ἀθετεῖν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ Lc. 7: 30; ἐδικαιώθη 1 Tim. 3: 16 han blef bevisad ss. den han var till sitt väsende, alltså: han blef i sin gudomliga herrlighet bevisad (ss. Guds son). *Anm*. De 2:ne ställena δικαιοῦται πίστει — — — νόμου Rom. 3: 28 och δικαιοῦται ἐξ ἔργων — — — μόνον Jac. 2: 24 och i allmht Pauli och Jacobi lära om tron och gerningarna kunna ganska väl stå tillsamman. *Paulus* menar, att gerningarna icke utgöra någon förtje-

nande orsak till rättfärdiggörelsen, ty »af nåden ären I frälste genom trona o. s. v.» Eph. 2: 8; *Jacobus*, att icke tron allena, neml. tron utan gerningar s. är död, utan den i gerningar verksamma och lefvande tron rättfärdiggör.

δικαίωμα, ατος, τό (fgde) *det rätt gjorda*, rättvis handling, rättskaffenshet Apoc. 19: 8, det *för rätt förklarade*, rättfärdiggörelse- eller frikännelsedom Rom. 5: 16. 18, i allmht dom, utslag Apoc. 15: 4; den rätt som lagen fordrar, δ. τοῦ νόμου Rom. 2: 26, 8: 4 lagens fordran, fordring, stadga, τὸ δ. τοῦ Θεοῦ Rom. 1: 32 det s. Gud ss. lagstiftare och domare har förordnat, Guds stadga l. förordning (neml. samvetslagen), δ. λατρείας Hebr. 9: 1 gudstjenststadga, stadga för den yttre gudstjensten, δ. σαρκός Hebr. 9: 10 köttets stadga = ceremoniallagen.

δικαίως, *adv.* (af δίκαιος) rättvisligen, med rätta Lc. 23: 41, rättsligt (ss. sig bör) 1 Cor. 15: 34, rättfärdigt l. rätt 1 Petr. 2: 23, rättrådigt l. rättskaffens 1 Thess. 2: 10, Tit. 2: 12 (afser förhållandet mot nästan).

δικαίωσις, εως, ἡ (δικαιόω) rättfärdigande, rättfärdiggörelse Rom. 4: 25, 5: 18.

δικαστής, οῦ, ὁ (δικάζω dömma) domare Lc. 12: 14, Act. 7: 27. 35; skiljes i allmht från κριτής sålunda, att δικαστής afgör juridiskt efter lag och rätt, κριτής åter i alla öfriga lefnadsförhållanden efter billighet och sundt menniskoförstånd; se dock κριτής.

δίκη, ης, ἡ sed, bruk, det häfdvunna, sedvanliga, rätt, rättvisa Act. 28: 4 (personifierad ss. rättvisans gudinna, *Nemesis*); rättssak, rättegångsmål, process, rättegång Act. 25: 15; rätt- l. lagskipning, laga dom, skadeersättning, plikt, straff 2 Thess. 1: 9, Jud. 7.

δίκτυον, ου, τό (δικεῖν kasta) *kastning* l. utläggning, det utlagda, nät, i synn. fisknät Mt. 4: 20 *al.*

† δίλογος, ον (δίς, λόγος) *tvetalig*, med 2 tungor i munnen 1 Tim. 3: 8.

διό = δι' ὅ, hvarföre, derföre Mt. 27: 8 *al.*

διοδεύω, ώδευσα (ὁδεύω) *resa* l. färdas l. gå *igenom* πόλιν Act. 17: 1, äfn draga omkring *absol.* Lc. 8: 1.

Διονύσιος, ου, ὁ *Dionysius*, en Areopagit, hkn af Paulus blef omvänd till christendomen Act. 17: 34. Enligt Eusebius förestod han församlingen i Athen ss. biskop och skall äfven der hafva lidit martyrdöden. De under hans namn utkomna skrifter äro bevisligen oäkta.

διόπερ = δι' ὅπερ = διό hvarföre, derföre, alltså 1 Cor. 8: 13 *al.*

διοπετής, ές, i profangrek. vanligen διϊπετής (Ζεύς, *genit.* Διός och πίπτω) *fallen från Zeus* d. ä. himlen; *neutr. scil.* ἄγαλμα Act. 19: 13 från himlen fallen bild (af ebenholz l. vinträ); andra städer hade äfn dylika föregifna fr. himlen fallna bilder, ss. Troja sitt Palladium. — Se vidare Ἔφεσος.

διόρθωμα, ατος, τό (διορθόω, se följ.) Act. 24: 3 κατόρθωμα, hkt se.

διόρθωσις, εως, ἡ (διορθόω uppresa, upprätta, förbättra af ὀρθόω, af ὀρθός) *upprättning*, iståndsättning, förbättring; καιρὸς διορθώσεως Hebr. 9: 10 förbättringens tid d. ä. den Messianska tiden, då en sannskyldig förbättring (rening) skulle inträda.

διορύσσω; ωρύγην (ὀρύσσω) *genomgräfva scil.* τὴν οἰκίαν huset, bryta sig in, råna Mt. 6: 19 *al.*

Διόςκουροι, ων, οἱ (Διὸς κοῦροι Zeus' gossar l. söner, med Leda) *Dioskurerna*, Castor och Pollux, voro tvillingar. De anropades i synn. af Grek. och Rom. sjöfolk ss. skyddsgudar i sjönöd och dyrkades genom offer. Tvillingsstjernan på himlen tillskrefs redan i äldsta tider räddande kraft, och derföre kallades Dioskurerna σωτῆρες (räddare). De under storm på masttopparne stundom befintliga lågor (St. Elmseldar) ansågos ss. tecken till dessa gudars närvaro. Deras bilder begagnades ofta ss. skeppstecken och voro dertill mycket passande, emedan de dyrkades ss. ἀρωγοναῦται (som bistå sjöfarande) Act. 28: 11.

διότι = δι' ὅτι = διὰ τοῦτο ὅτι propterea quod, derföre att, emedan, förty, ty Lc. 1: 13 *al.*; anses ock understundom stå för διὰ τοῦτο, dock utan skäl, enär διό merändels står i nyare editioner i stället ss. 1 Thess. 2: 18.

Διοτρεφής, έος, ὁ (grek., *Zeusfödd*) *Diotrephes*, en äregirig partichef inom församlingen, vunnen af irrlärarne att motarbeta de christna missionärerna och att ur församlingens gemenskap utesluta dem, som togo emot dem 3 Joh. 9.

διπλόος, η, ον *contr.* οῦς, ῆ, οῦν duplex, tvåfaldig, dubbel 1 Tim. 5: 17, Apoc. 18: 6; *compar.* διπλότερον Mt. 23: 15 (*neutr.* ss. *adv.*) dubbelt mera, i dubbelt större l. högre grad.

διπλόω, ωσα (fgde) *fördubbla*, τὰ διπλᾶ Apoc. 18: 6

eg. fördubblen det dubbla, gifven dubbelt, i dubbelt mått. *

δίς, *adv. numer.* (*δύο*) liks. *δυΐς*, bis, 2 gånger Mc. 14: 30 *al.*; *καὶ ἅπαξ καὶ δίς* Phil. 4: 16, 1 Thess. 2: 18 så väl en gång som två gånger (utmärker bestämdt 2 ggr, och icke obestämdt: några gånger); dubbelt, i dubbelt afseende *δὶς ἀποθανόντα* Jud. 12 (emedan de icke blott mistat sina löf, utan äfven äro utan frukt — andra, emedan de icke blott äro utan frukt, utan verkligen utdöda, förtorkade).

† *διςμυριάς*, *άδος*, *ἡ* (*δίς*, *μυριάς*) ett antal af 2 myriader; *δ. μυριάδων* Apoc. 9: 16 2 myr. myriader = 200,000,000; i andra editioner står *δύο μυριάδες μυριάδων*. *

διστάζω, *ασα* (*δίς*) *tveka*, tvifla, vara tveksam, tvifvelaktig, oviss Mt. 14: 31, 28: 17.

δίστομος, *ον* (*δίς*, *στόμα*) med *dubbel mynning* l. öppning, *tveeggad* (om svärd) Hebr. 4: 12 *al.*

διςχίλιοι, *αι*, *α* (*δίς*, *χίλιοι*) tvåtusende Mc. 5: 13. *

διυλίζω (*διά*, *ὑλίζω* rena, rensa från drägg *ἴλυς*, *per metathesin*, sila; andra från *ὕλη*) *genomrensa*, klara, sila Mt. 23: 24. *

διχάζω, *ασα* (*δίχα*, tvefaldt, i 2 delar af *δίς*) *tudela*, skilja, söndra Mt. 10: 35. *

διχοστασία, *ας*, *ἡ* (*δίχα* se fgde, *στάσις*) söndring, oenighet, tvedrägt Rom. 16: 17 *al.*

διχοτομέω, *ήσω* (*δίχα* se *διχάζω*, *τέμνω τέτομα* skära) *skära i tu*, sönderskära, afskilja; utmärker Mt. 24: 51, Lc. 12: 46 antingen ett *visst* dödsstraff (söndersågning), eller i allmht ett *grymt*.

διψάω, *ήσω*, *ησα* (följ.) törsta Mt. 25: 35 *al.*; *trop.* törsta, häftigt längta efter ngt *τί* Mt. 5: 6; fkmr äfven *absol.* om törst efter lifsens vatten Joh. 4: 14 *al.*

δίψος, *εος*, *τό* = profangr. *δίψα*, törst 2 Cor. 11: 27. *

δίψυχος, *ον* (*δίς*, *ψυχή*) *tvehågse*, dubbelhjertad, vankelmodig Jac. 1: 8 (som väl synes hoppas allt af Gud, emedan han beder, och dock hoppas ingenting af honom, emedan han tviflar), 4: 8 (som delat sina hjertan emellan Gud och mammon l. verlden tvärtemot Frälsarens förmaning Mt. 6: 24).

διωγμός, *οῦ*, *ὁ* (se följ.) förföljelse Mt. 13: 21 *al.*

διώκτης, *ου*, *ὁ* (följ.) förföljare 1 Tim. 1: 13. *

διώκω, *ώξω*, *ωξα*; *ωχθήσομαι* (af *δίω* frukta, sky, fly hf *perf.* 2 *δέδια* s. hör till *δείδω* l. *φοβέομαι*) förfölja, efterjaga, jaga Mt. 5: 11 *sæpissime;* äfven i god mening: efterfölja, löpa, ila, trakta, sträfva efter, »jaga l. fara efter» *τί* l. *absol.*, *egentl.* och *trop.* Lc. 17: 23 *al.*; *ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χοῦ μὴ διώκωνται* Gal. 6: 12 »på det att de icke må ådraga sig någon förföljelse för Christi kors' skull» (hkn de skulle ådraga sig från Judarnes sida, om de förenade predikan om Christi kors med förkastande af omskärelsen, hvaremot de derigenom att de påyrkade omskärelsen skulle afväpna Judarnes lagifver).

δόγμα, *ατος*, *τό* (*δοκέω*) *det beslutade*, beslut, förordning, påbud, edict Lc. 2: 1, Act. 17: 7; *δ. κρίνειν* Act. 16: 4 fatta beslut; *ὁ νόμος τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι* Eph. 2: 15 (se *νόμος*), *τὸ χειρόγραφον τοῖς δ.* Col. 2: 14 (se *χειρόγραφον*).

δογματίζω (fgde) fastställa ett beslut, besluta, befalla, påbjuda, decretera; *pass.* befallas Col. 2: 20 hvarföre påbjuder man eder? *

δοκέω, *ἔδοξα* (*δέχομαι*) *antaga*, förmoda, mena, tro, hålla före Mt. 6: 7 *sæpissime*, *μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς* Mt. 3: 9 tron icke att J fån tänka l. tilltron eder icke att tänka, *πόσῳ δοκεῖτε κ. τ. λ.* Hebr. 10: 29 (der står *δοκεῖτε* liks. i parenthes) huru mycket, tron J l. menen J o. s, v.; tilltro l. inbilla sig *δοκῶ εἶναι σοφός* 1 Cor. 3: 18 jag tror l. inbillar mig vara vis, *ὁ δοκῶν εἶναί τι* Gal. 6: 3 den som inbillar sig vara ngt, äfn gå och gälla för (hos andra) *εἶναί τι* Gal. 2: 6 att vara ngt = anses för ngt, Gal. 2: 9 gälla ss. pelare, deraf *οἱ δοκοῦντες* Gal. 2: 2 de ansedde; framställa sig, visa sig *δοκεῖ τις πεποιθέναι* Phil. 3: 4 det visar sig om någon att han förtröstar, synas Lc. 10: 36 *sæpe*, *δοκῶ ἐμοί* Act. 26: 9 *al.* mihi videor jag synes l. tycker mig; *imperson.* *δοκεῖ μοι* Mt. 7: 25 *al.* mihi videtur, mig synes, jag tycker, finner för godt, *κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς* Hebr. 12: 10 efter som de funno för godt, efter deras godtfinnande; *ἔδοξεν τοῖς ἀποστόλοις ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι* Act. 15: 22, Apostlarne beslöto, att (de) sedan de utvalt männer skicka dem, så äfven v. 25.

δοκιμάζω, *άσω*, *ασα*; *ασμαι* (*δόκιμος*) pröfva, undersöka (halten l. äktheten af ngt) Lc. 14: 19, 1 Petr. 1: 7; Rom. 12: 2, 1 Cor. 3: 13 *al.*, *δοκ. τὰ πνεύματα* 1 Joh. 4: 1 pröfva andarne (dertill var en särskild gåfva förlänad de första christna — *διακρίσεις πνευμάτων* 1 Cor. 12: 10), äfven ställa på prof, försöka, fresta Hebr. 3: 9; (ss. bepröfvadt l. äkta) antaga, gilla Rom. 2: 18, 14: 22; akta, anse för värdig = *ἀξιόω* 1 Cor. 16: 3, hålla mödan värdt Rom. 1: 28 (icke hålla

mödan värdt d. ä. försmå, förkasta); *pass.* aktas l. anses värdig ὑπό τινος 1 Thess. 2: 4.

δοκιμασία, ας, ἡ (fgde) pröfning, undersökning, ἐν δοκιμασίᾳ Hebr. 3: 9 || ἐδοκίμασάν με.

δοκιμή, ῆς, ἡ (se δόκιμος) prof, pröfning, bepröfning 2 Cor. 8: 2; profhållning, bepröfvad beskaffenhet, indoles spectata Rom. 5: 4 *al.*, τὴν δ. τινος γνῶναι 2 Cor. 2: 9 erfara om ngn håller profvet, δ. ζητεῖν τινος 2 Cor. 13: 3 försöka om ngn håller profvet.

δοκίμιον, ου, τό (fgde) = δοκιμεῖον pröfningsmedel; men i N. T. = δοκιμή profhållning, τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως 1 Petr. 1: 7 = ὑμῶν ἡ πίστις δεδοκιμασμένη eder (ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς) bepröfvade och profhållande tro; äfven Jac. 1: 3 (der likväl τῆς πίστεως saknas hos *Tischend.*, men ej i *Cod. Sin.*).

δόκιμος, ον (δέχομαι l. δοκέω) *tjenlig att antaga*, antaglig, antagen, godkänd, pröfvad, bepröfvad, profhaltig Rom. 14: 18 *al.*, δ. γενόμενος Jac. 1: 12 sedan han befunnits profhaltig = hålla profvet.

δοκός, οῦ, ἡ (δέχομαι) bjelke, i synn. de vågrätt liggande (sparrar), s. bildade husets loft och *buro* taket; i allmht bjelke Mt. 7: 3 ff., Lc. 6: 41 ff., ss. bilden af stort fel.

δόλιος, α, ον (δόλος) listig, bedräglig 2 Cor. 11: 13.

† δολιόω, ἐδολιοῦσαν efter Alexandr. dialekten st. ἐδολίουν (fgde) vara listig, slug, bedraga Rom. 3: 13.

δόλος, ου, ὁ (besl. med δέλος, τό = δέλεαρ lockmat, lockbete af obrukl. δέλω) dolus eg. *lockmat*, fälla, svek, list, bedrägeri Mt. 26: 4 *al.*; δόλῳ κρατεῖν Mt. 26: 4, λαβεῖν 2 Cor. 12: 16 genom l. med list bemäktiga sig, fånga, äfn ἐν δόλῳ Mc. 14: 1.

δολόω (fgde) bedraga, narra, förfalska 2 Cor. 4: 2.

δόμα, ατος, τό (δέδομαι af δίδωμι) *det gifna*, gåfva, skänk Mt. 7: 11 *al.*, Eph. 4: 8 = χαρίσματα.

δόξα, ης, ἡ (δοκέω, ἔδοξα) eg. *antagande:* 1:o) mening, tanke, i synn. den mening l. tanke, s. andra hysa om oss, anseende, rykte, pris, ära Lc. 2: 24 *sæpe;* Englasången l. c. »ära (är l. vare) Gud i höjden, ty (καί) frid är på jorden, (Guds) välbehag till menniskorna»; ἡ δόξα (vid doxologier) den Honom tillkommande äran, ἡ δ. τοῦ Θεοῦ Rom. 3: 23 *al.* den ära s. Gud gifver, bifall å Guds sida; διδόναι l. δοῦναι δ. Θεῷ Lc. 17: 18 *al.* gifva Gud äran d. v. s. i allmht tänka, tala l. göra ngt s. länder till Guds ära (erhåller vid hvarje ställe sin särskilda bestämmelse af contexten); τί ἐστι δόξα τινί 1 Cor. 11: 15 ngt länder ngn till ära l. heder. 2:o) herrlighet, prakt Mt. 4: 8 *al.*, klarhet, glans, sken Act. 22: 11 *al.*, majestät, herrlighet (i synn. Guds) Joh. 1: 14 *al.*, δ. Κυρίου l. blott δόξα Rom. 9: 4 HERrans herrlighet כְּבוֹד יְהוָֹה Guds symboliskt-synliga närvaro ss. den i öknen visade sig i eld- och molnstoden och i stiftshyddan ss. moln = שְׁכִינָה; τὸ τῆς δόξης 1 Petr. 4: 14 det s. tillhör herrligheten, det himmelska herrlighetsväsendet, ἐν δόξῃ 1 Cor. 15: 43 i tillstånd af herrlighet; δόξαι Jud. 8 herrlighetsstrålar (s. utgå ifrån och omgifva Gudomens majestät — härmed menas troligen) englarne (hka omgifva den Högstes thron); δ. Θεοῦ kallas mannen 1 Cor. 11: 7, emedan han ss. det förnämsta i skapelsen uppenbarar Guds majestät, qvinnan åter δ. ἀνδρός, emedan hon är skapad utur mannen och för mannens skull, hennes tillvaro och verksamhet alltså förherrligar mannen ss. hennes ursprung och ändamål.

δοξάζω, άσω, ασα; ασμαι, άσθην (fgde) eg. mena, tro, hysa god tanke l. mening om någon, deraf prisa, ära, berömma (om Gud, mskr och ting) Mt. 5: 16 *al.*, ἐπί τινι Lc. 2: 20 *al.* för något; förherrliga Joh. 7: 39 *al.*, καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται — — — δόξης 2 Cor. 3: 10 ty till och med beröfvadt sin herrlighet har det förherrligade blifvit i detta afseende (neml. i afs. på den Mosaiska διακονία) för den öfversvinneliga herrligheten (neml. af den christl. διακονία); δεδοξασμένος 1 Petr. 1: 8 förherrligad, i himmelsk herrlighet förklarad (hgm denna glädje skiljer sig från denna verldens sinnliga och förgängliga glädje, jfr 1 Cor. 15: 43).

Δορκάς, άδος, ἡ (eg. gazell, antilop, så kallad för sina sköna, lifliga *ögon* af δέρκω se) *Dorcas*, en lärjunginna i Joppe, som egentl. hette Ταβιθά hkt se Act. 9: 36. 39.

δόσις, εως, ἡ (δίδωμι) gåfva, skänk Jac. 1: 17, utgift Phil. 4: 15 δ. καὶ λῆψις utgift och inkomst se λόγος.

† δότης, ου, ὁ (se fgde) gifvare 2 Cor. 9: 7.

δουλαγωγέω (δουλαγωγός s. förer i slafveri af δοῦλος, ἄγω) föra l. bringa i slafveri, föra l. släpa med sig ss. slaf 1 Cor. 9: 27.

δουλεία, ας, ἡ (följ.) slafveri, träldom; πνεῦμα δουλείας Rom. 8: 15 en träldoms-anda d. ä. en anda

s. försatte eder i ett träldomsförhållande till Gud, *δ. φθορᾶς* Rom. 8: 21 den i förderfvet bestående träldom, *εἰς δ. γεννῶσα* Gal. 4: 24 s. föder till träldom d. ä. försätter i slafveri (neml. dgm att de underkastas Mos. lagen), *ζυγὸν δουλείας* Gal. 5: 1 träldomsok (förut hade de varit i hedendomens ok, nu voro de nära deran att hållas i Judendomens ok, *στοιχεῖα τοῦ κόσμου* Gal. 4: 3), *ἔνοχοι δουλείας* Hebr. 2: 15 underkastade (djefvulens) slafveri.

δουλεύω, ευκα, ευσα (se följ.) vara slaf, tjenare, tjena *τινί* Mt. 6: 24 *al.*, vara slaf Gal. 4: 25 (under lagen), skicka sig efter *τῷ καιρῷ* Rom. 12: 11 efter tiden, tempori servire || *κυρίῳ* *Cod. Sin.*

δούλη, ης, ἡ (eg. *femin.* af följ.) slafvinna, tjenarinna Lc. 1: 38 si HERrans tjenarinna = jag är undergifven HERrans (Guds) vilja, fkmr äfven Lc. 1: 48, Act. 2: 18.

δοῦλος, η, ον (*δέω*) eg. *bunden*, tjenande Rom. 6: 19.

δοῦλος, ου, ὁ (eg. *mascul.* af fgde) bunden ( )(*ἐλεύθερος*) slaf, träl 1 Cor. 7: 21 *al.* ( )(*κύριος, δεσπότης*) tjenare Mt. 13: 27 *al.*, förenas med *genitiv.* *Θεοῦ, Χριστοῦ*, äfvens. med *τῆς ἁμαρτίας, τῆς φθορᾶς.*

δουλόω, ώσω, ωσα; ωμαι, ώθην (fgde) göra till slaf, försätta i slafveri Act. 7: 6, *trop.* *ἑαυτόν τινι* 1 Cor. 9: 19 göra sig beroende af ngn, lämpa sig efter ngn; *pass.* göras till slaf, blifva l. vara slaf *τινί* 2 Petr. 2: 19, slafva, vara bunden 1 Cor. 7: 15 (*ἐν τοῖς τοιούτοις* under sådana omständigheter), *δ. τινι* Rom. 6: 18 komma i ngns tjenst (om sedlig nödvändighet), äfn v. 22; *δεδ. οἴνῳ πολλῷ* Tit. 2: 3 förslafvade under, begifna på mycket vin l. dryckenskap (= *οἴνῳ π. προσέχοντες* 1 Tim. 3: 8).

δοχή, ῆς, ἡ (*δέχομαι*) eg. *emottagning*, välfägnad, gästabud Lc. 5: 29, 14: 13.

δράκων, οντος, ὁ (*δέρκομαι, ἔδρακον* se, i synn. skarpt, fruktansvärdt) *drake*, en stor orm (ett fabeldjur, liksom vår lindorm) Apoc. 12: 3 *al.* (dermed betecknas l. c. en mot Guds rike fiendtlig verldsmakt, isynn. *Rom;* de 7 hufvuden häntyda på den andliga makten, de 10 hornen på den verldsliga och de 7 kronorna på hierarchien).

δράσσομαι (samstam. med *δράω* göra, handla) eg. *gripa*, fatta, ertappa, fånga 1 Cor. 3: 19; sedermera sammanfatta så mycket som möjligt med handen, hvaraf *δράξ, δρακός* en handfull, manipulus och följ. ord.

δραχμή, ῆς, ἡ (fgde) eg. så mycket man kan fatta med fingrarne l. handen = *δραχμίς*, *drachma*, drachm, denarius, så väl en vigt, som ett mynt = 6 *ὀβολοί* (10 öre) d. ä. = 60 öre Rmt, var vanligen af silfver; en guld-drachm = 10 silfverdrachmer; fkmr Lc. 15: 8. 9.

δρεμω l. *δραμω*, obrukl. stam, se *τρέχω.*

δρέπανον, ου, τό (*δρέπω* skära) skära, lie Mc. 4: 29; Apoc. 14: 4—16 (jfr Joel 3: 13, Mt. 13: 37—43) har afseende på de goda, men 14: 17—19 (jfr Es. 63: 3, Jerem. 49: 9, Joel 3: 13) på de onda.

δρόμος, ου, ὁ (*τρέχω, δέδρομα*) lopp, löpande, kapplöpning, *τὸν δ. τετέλεκα* 2 Tim. 4: 7 jag har fulländat l. slutat kapplöpningen (*metaphor.* om lefnadslopp l. -bana), äfn Act. 13: 25, 20: 24 (*metaphor.* om embetsverksamhet); brukas hos profangrek. äfn om kapplöpnings-, rännare-, vädjobana: *Anm.* Kämpaöfningarne l. -lekarne, *ἀγῶνες γυμνικοί*, voro hos grekerna 5 (hf *πένταθλον*, quinquertium, femkamp af *πέντε* och *ἆθλος* kamp) 1:o) *δρόμος* kapplöpning; 2:o) *ἅλμα* hoppning; 3:o) *δίσκος* kastskifva; 4:o) *πυγμή* boxning; 5:o) *πάλη* brottning.

Δρουσίλλα, ης, ἡ *Drusilla*, dotter af Herodes Agrippa I och Cypros, och syster till Agrippa II. Hon var i början förlofvad med prinsen af Comagene *Antiochus Epiphanes*, men då han icke ville låta omskära sig, gifte hon sig med *Azizus*, furste af Emesa; dock snart lät Rom. procuratorn *Felix* genom en judisk trollkarl Simon erbjuda henne äktenskap och fick henne till maka. Hon födde honom en son Agrippa, hvilken vid ett utbrott af Vesuvius omkom jemte modren; fkmr Act. 24: 24.

δύναμαι, δυνήσομαι, ἐ- och *ἠδυνήθην* (*δύω, δύνω*) eg. *ikläda sig*, åtaga sig, se sig god till, gå ut med, kunna, förmå, vara i stånd Mt. 3: 9 *sæpissime*, med och utan *infin.*, *οὐ δ. μή* med *infin.* Act. 4: 20, non possum non jag kan icke annat än, kan icke låta bli att.

δύναμις, εως, ἡ (fgde) förmåga, makt, myndighet, kraft Mt. 22: 29 *sæpissime; δ. Θεοῦ* Mt. l. c., äfn Rom. 1: 16 *(genit. subj.)* en från Gud utgående kraft, *ἐν δυνάμει* 1 Cor. 15: 43 i tillstånd af kraft, äfn Rom. 1: 4 kraftigt, *ἐν ποίᾳ δυνάμει* Act. 4: 7 genom hvad för en kraft (s. stått eder till buds), andra: med hvad myndighet, *σὺν δ.*

1 Cor. 5: 4 med myndighet, *κατὰ δύναμιν* Mt. 25: 15 *al.* efter förmåga, *παρὰ δύναμιν* 2 Cor. 8: 3 och *ὑπὲρ δ.* 2 Cor. 1: 8 öfver förmåga; skicklighet, färdighet (förmåga så i kroppsligt s. andligt hänseende) ss. Mt. 25: 15 förmåga (att ändamålsenligt förfara med de anförtrodda punden), handlingskraft l. duglighet 1 Cor. 4: 19. 20 (att befrämja Christi rike); betydelse, vis 1 Cor. 14: 11; *plur.* storverk, underverk Mt. 7: 22 *al.*, äfn himlamakter, englar (Rom. 8: 38?), 1 Petr. 3: 22, äfn i *singul.* Eph. 1: 21.

† *δυναμόω* (fgde) göra kraftig, stark, mäktig; *pass.* blifva kraftig, stark Col. 1: 11.

δυνάστης, ου, ὁ (*δύναμαι*) maktegande, stor l. mäktig man i staten, herrskare, konung Lc. 1: 52, äfn brukadt om Gud 1 Tim. 6: 15; Act. 8: 27 hörer ordet trol. ss. *adj.* till *εὐνοῦχος.*

† *δυνατέω* (följ.) vara mäktig, i stånd 2 Cor. 13: 3, äfn ‖ *δυνατός ἐστι* Rom. 14: 4.

δυνατός, ή, όν adj. vble (af *δύναμαι*) som *kan ngt*, är i stånd, mäktig, skicklig Lc. 14: 31 *al.*, *ὁ δυνατός* (om Gud) Lc. 1: 49 den mäktige, *οἱ δυνατοί* Act. 25: 5 de mäktige, inflytelserike, *τὸ δυνατόν* Rom. 9: 22 = *ἡ δύναμις* makt, *δυνατὸς ἐν ταῖς γραφαῖς* Act. 18: 24 *skriftkunnig* d. ä. som hade synnerlig förmåga att inse, utlägga och använda skrifterna (G. T:s); som *kan* ske, möjlig, görlig *τινί* för ngn Mc. 9: 23 *al.*, äfn *παρά τινι* Mt. 19: 26 *al.*, *εἰ δυνατόν* si fieri potest Mt. 24: 24 *al.*

δύνω (*δύω*) sjunka, gå ned (om solen) Lc. 4: 40.

δύο, δυοῖν l. *δυσί* duo, två, tu Mt. 8: 28 *sæpissime*, *εἰς δύο* Mt. 27: 51, Mc. 15: 38 i tu, *δύο τινές* Lc. 7: 19, Act. 23: 23 två stycken, *δύο δ.* Mc. 6: 7 två och två, två i sender = *ἀνὰ δ.* bini Lc. 9: 3, 10: 1, och *κατὰ δ.* 1 Cor. 14: 27 två hvarje gång (vid hvarje sammankomst), *δύο ἢ τρεῖς* Mt. 18: 20, Joh. 2: 6, 1 Cor. 14: 29 två eller tre (bestämdt — andra: obestämdt för några).

δυς, oskilj. partikel = *miss-*, *svår-*, *illa* — i svenskan, utmärker i allmht *svårighet*, besvärlighet, olägenhet.

† *δυςβάστακτος, ον* (fgde, *βαστακτός adj. vble* af *βαστάζω*) *svårbärlig*, s. svårligen kan bäras, svår att bära Mt. 23: 4 (dock ej hos *Tischend.* — *Cod. Sin.* har *μεγάλα*), Lc. 11: 46.

δυςεντερία, ας, ἡ, äfn — *έριον, ου, τό* (*δυς*, *ἔντερον* tarm, i synn. i *plur.* inelfvor af *ἐντός*) eg. *olägenhet i inelfvorna*, knipningar i magen, kolik med stark utsot, rödsot Act. 28: 8.

† *δυςερμήνευτος, ον* (*δυς*, *ἑρμηνευτός adj. vble* af *ἑρμηνεύω*) *svårförklarlig*, svår att förklara, uttyda, utlägga Hebr. 5: 11 (härom hafve vi mycket att säga, som är svårt att med ord förtydliga *δ. λέγειν*).

δύςκολος, ον (*δυς*, *κόλον* spis, mat) *svår att gifva mat*, granntyckt på maten; sedan i allmht svår att tillfredsställa, göra till lags, kinkig, svår Mc. 10: 24.

δυςκόλως, adv. (af fgde) svårligen, med svårighet Mt. 19: 23 *al.*

δυσμή, ῆς, ἡ (*δύομαι*, se *δύω*) *nedgång*, solens och stjernornas; det väderstreck, der solen går ned, vester (blott i *plur.*) Mt. 8: 11 *al.*

δυςνόητος, ον (*δυς*, *νοέω*) *svårbegriplig*, svårfattlig 2 Petr. 3: 16 (neml. det i Pauli bref s. handlar om de yttersta tingen).

δυςφημέω (*δύςφημος* af elakt förebud, af *δυς*, *φήμη*) eg. nyttja olycksbådande, missfirmliga ord och uttryck, smäda, skymfa = *βλασφημέω* 1 Cor. 4: 13)(*εὐφημέω.*

δυςφημία, ας, ἡ (fgde) smäde-, skymford, oudt rykte 2 Cor. 6: 8.

δύω, ἔδυσα, ἔδυν sänka; *med.* och *aor.* 2 (äfn *aor.* 1 *Tischend.*) Mc. 1: 32 = *δύνω* sjunka, gå ned (om solen).

δώδεκα (*qsi δυώδεκα* af *δύο*, *δέκα*) duodecim, tolf Mt. 9: 20 *sæpius*; *οἱ δώδεκα* de 12 (neml. Lärjungarne l. Apostlarne) Mt. 26: 14 *al.* — *Anm.* Tolftalet var för Judarne heligt för de 12 patriarcherne och stammarne.

δωδέκατος, η, ον (fgde) den tolfte Apoc. 21: 20.

δωδεκάφυλος, ον (*δώδεκα*, *φυλή*) *tolfstammig*, af 12 stammar; *neutr.* ss. *subst.* (Israëls) 12 stammar, tolfstam Act. 26: 7.

δῶμα, ατος, τό (*δέμω* bygga) *det byggda*, hus, boning; sedan tak, så i N. T. Mt. 10: 27 *al.*, *ἐπὶ δωμάτων* l. c. på taken d. ä. offentligen; taken voro platta och begagnades till böne- och andra religiösa förrättningar och öfningar Act. 10: 9, samt att derifrån tala till folket nedanför.

δωρεά, ᾶς, ἡ (*δῶρον*) gåfva, skänk i synn. hedersskänk; i N. T. om andliga gåfvor, nådegåfvor Joh. 4: 10 *al.*, *ἡ δ. ἡ ἐπουράνιος* Hebr. 6: 4 den himmelska gåfvan (saligheten af syndernas förlåtelse i Christo); *genit. rei* är alltid *objectivus* ss. *τοῦ πνεύματος, δικαιοσύνης, χάριτος.*

δωρεάν, *adv.* (eg. *accus.* af fgde) till skänks Mt. 10: 8 *al.*, för intet, utan förtjenst l. förskyllan *(in bonam partem)* Rom. 3: 24, 2 Thess. 3: 8, äfn med orätt חִנָּם immerito, oförskyldt *(in mal. partem)* Joh. 15: 25; förgäfves, utan grund, orsak Gal. 2: 21.

δωρέω; ημαι, ησάμην (δῶρον) vanl. i *med.* skänka τινί τι ngn ngt Mt. 15: 45, äfn bör 2 Petr. 1: 3. 4 tagas i medial betydelse.

δώρημα, ατος, τό (fgde) skänk, gåfva Rom. 5: 16 »och icke ss. genom en som syndat (*scil.* ἐστί) är gåfvan» (ty den har blifvit ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων till δικαίωμα); fkmr äfn Jac. 1: 17.

δῶρον, ου, τό (δίδωμι, stam δόω) gåfva, skänk Mt. 2: 11, Eph. 2: 8, Apoc. 11: 10; offer, spisoffer מִנְחָה Mt. 5: 23 *al.* = κορβᾶν (קָרְבָּן) Mt. 15: 5 en åt templet invigd gåfva, tempelskänk; ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα Lc. 21: 4 de hafva inkastat (neml. sina gåfvor se v. 1) till (de i offerkistan redan befintliga) gåfvorna.

E.

Ἔα (trol. st. ἔαε *imperat.* af ἐάω, låt bli! hålt!) *interjection* af öfverraskning, bekymmer och ovilja = åh, ah, ack! Mc. 1: 24, Lc. 4: 34.

ἐάν, *conj. condit.* (εἰ, ἄν) *om kanhända*, så framt, i händelse l. förutsatt att, om (med *conjunct.*) Mt. 4: 9 *sæpissime*, äfn med *indic.* 1 Joh. 5: 15; så snart som = ἐπειδάν l. ὅταν Joh. 12: 32, 14: 3, 1 Joh. 3: 2; i N. T. ofta = *modaladv.* ἄν (hkt visar sig af dess ställning efter relativ.); ἐάντε -ἐάντε Rom. 14: 8, sive -sive, det vare sig att — eller att, äfven ensamt 2 Cor. 10: 8 = äfven om; ἐὰν μή Mt. 5: 20 *al.* om l. så framt icke, Mc. 4: 22 *scil.* ἵνα, Mt. 26: 42, Mc. 10: 30 utan att, med mindre; ἐὰν οὖν κ. τ. λ. Joh. 6: 62 är *aposiopesis*, *scil.* οὐ τοῦτο ὑμᾶς μᾶλλον σκανδαλίσει;

ἐάνπερ (fgde, πέρ) si quidem, om annars, om blott Hebr. 3: (6). 14, 6: 3.

ἑαυτοῦ, ῆς, οῦ, *plur.* ἑαυτῶν, 3 pers. *pronom. reflex.* (ἕο *ctr.* οὗ, αὐτοῦ) sig sjelf, sig Mt. 8: 22 *al.*; *plur.* nyttjas äfn om 1 och 2 pers. Mt. 3: 9 *al.* (anledningen synes vara den, att man derigenom undvek de släpande formerna ἡμῶν αὐτῶν o. s. v.), står äfn för ἀλλήλων hvarandra Mc. 20: 26 *al.*; heter sammandraget αὑτοῦ. *Anm.* I afs. på phraserna γίνεσθαι, ἔρχεσθαι, λέγειν ἐν ἑαυτῷ och dyl. se verberna.

ἐάω, ἐάσω, εἴασα (besl. med ἵημι) 1:o) *låta*, låta ske, tillåta, sino Mt. 24: 43 *al.*, οὐκ ἐ. förbjuda, afhålla, hindra Lc. 4: 41 *al.* 2:o) låta vara Act. 5: 38, ἐᾶτε ἕως τούτου Lc. 22: 51 låten (dem, neml. s. kommo att gripa JEs.) vara! ända hitintill (= stannen här med mitt försvar)! — eller enklare: låten det vara ända hitintill! = stannen, hållen upp! låta fara l. ligga Act. 27: 40 (neml. ankaren).

ἑβδομήκοντα, *numer. cardin.* (ἕβδομος) sjuttio Lc. 10: 1 *al.*; ἑβδ. l. c. och v. 17 de 70 lärjungarne, trol. i likhet med de 70 Sanhedristerne l. de 70 äldste som Moses inrättade Num. 11: 16.

ἑβδομηκοντάκις, *adv. numer.* (fgde) 70 gånger Mt. 18: 22 *num. certus pro incerto.* *

ἕβδομος, η, ον, *num. ordin.* (ἑπτά) den 7:de Joh. 4: 52 *al.*, ἡ ἑ. *scil.* ἡμέρα Hebr. 4: 4, ἑβδ. ἀπό τινος Jud. 14 den 7:de ifrån ngn (om *Henoch*).

Ἐβέρ l. Ἑβέρ, äfn *paroxytonon*, ὁ *indecl.* (עֵבֶר eg. det som är på andra sidan, πέραν; öfvergång) *Heber*, Hebræernas stamfader; hans efterkommande kallas בְּנֵי עֵבֶר; fkmr Lc. 3: 35. *

Ἑβραϊκός, ή, όν (se följ.) Hebräisk Lc. 23: 38 (finnes ej hos *Tischend.*, men i *Cod. Sin.*).

Ἑβραῖος, α, ον, *nom. gentile* (af Ἑβέρ) Hebräisk, Hebræer Act. 6: 1 *al.*; dermed menas en jude som talar Hebräiska d. ä. Syrochaldäiska språket)(ἑλληνιστής, en jude som talar Grekiska; l. c. utmärka orden Judechristna. — Om brefvet till Hebræerna se Παῦλος.

Ἑβραΐς, ΐδος, ἡ, egentl. *femin. patronym.* af Ἑβέρ, Hebers dotter, en Hebræerinna; sedan och i N. T. *adj.* Hebräisk Act. 21: 40 *al.*

Ἑβραϊστί, *adv.* (af ἑβραΐζω tala o. s. v. hebräiska) på hebräiska Joh. 5: 2 *al.*

ἐγγίζω, ιῶ, ικα, ισα (ἐγγύς) egentl. *närma*, föra l. bringa nära; oftare och i N. T. närma sig, komma

l. vara nära, nalkas *absol.* Mt. 3: 2 *sæpe*, äfven med εἰς, ἐπί och μέχρι, och med *dativ.* ss. ἐγγ. τῷ θεῷ (Mt. 15: 8) Hebr. 7: 19, Jac. 4: 8 nalkas Gud, träda i gemenskap med Honom.

ἐγγράφω; γέγραμμαι (ἐν, γράφω) *ingrafva* l. -rista, inskrifva, an- l. uppteckna Lc. 10: 20 ἔν τινι; ἐπιστολὴ ἐγγρ. 2 Cor. 3: 2. 3 ἐν ταῖς καρδίαις »vårt bref ären J, inskrifvet i våra hjertan, kändt och läst af alla mskr, då det är tydligt l. uppenbart (för hvar och en) att J ären Christi bref författadt af oss, inskrifvet icke med bläck, utan med lefvande Guds ande, icke i taflor af sten utan i hjertetaflor af kött», se vidare διακονέω.

ἔγγυος, ον (ἐγγύη borgen genom en i handen — ἐν, γυῖον — lemnad pant) s. går i borgen, borges- l. löftesman Hebr. 7: 22.

ἐγγύς, *adv.* (ἐν, γυῖον lem, hand) *till hands*, för handen, nära τινός och τινί — a) *om tid* Mt. 24: 32 *al.*; b) *om rum* Lc. 19: 11 *al.*; οἱ ἐγγύς *scil.* ὄντες Eph. 2: 17 Judarne)(οἱ μακράν hedningarne, jfr och Eph. 2: 13; *compar.* ἐγγύτερον Rom. 13: 11 ἡμῶν närmare oss. — *Anm.* I profangrek. nyttjas *compar.* äfn ss. *adj.* -ερος, α, ον.

ἐγγύτερον, *adv. comparat.* af fgde, hkt se.

ἐγείρω, ἐγερῶ, ἤγειρα; (ἠγειράμην); ἐγερθήσομαι, ἐγήγερμαι, ἠγέρθην väcka, uppväcka ur sömnen Mt. 8: 25, Act. 12: 7, döda νεκρούς (Mt. 10: 8) Joh. 5: 21 *al.*, från de döda ἐκ νεκρῶν Joh. 12: 1 *al.*; uppresa (ngn s. sitter l. ligger) Mc. 1: 31 *al.*, från sjuksängen Jac. 5: 15, upprätta Lc. 1: 69; upphjelpa l. -lyfta l. -draga Mt. 12: 11; uppföra, uppbygga Joh. 2: 19. 20; upphöja (på thronen) Act. 13: 22; låta framstå, uppkomma, födas Mt. 3: 9, Lc. 3: 8; — *pass.* väckas, vakna Mt. 2: 13 *al.*; uppstå från sitt läger l. sjuksängen Mt. 8: 15 *al.*, från de döda *abs.* Mt. 11: 5 *al.*, ἐκ νεκρῶν Mt. 6: 14 *al.*, ἀπὸ τῶν νεκρῶν Mt. 14: 2 *al.*; uppstiga Mt. 8: 25 *al.*, Act. 9: 8 ἀπὸ τῆς γῆς; uppresa sig ἐπί τινα Mt. 24: 7 *al.*; framstå, uppträda Mt. 11: 11 *al.*, äfven *act.* εἰς τὸ μέσον Mc. 3: 3 kom l. träd fram. — *Anm. Aor.* 1 *med.* nyttjas blott i *imperat.* och det i äldre editioner; ty de nyare hafva i stället öfverallt *præs. imper.* ἔγειρε.

ἔγερσις, εως, ἡ (fgde) eg. *väckande*, uppstående, uppståndelse (från de döda) Mt. 27: 53.

ἐγκάθετος, ον (ἐν, κάθημαι liksom sitta i bakhåll, lura på; andra af ἐγκαθίημι inskicka, ingifva) som sitter i bakhåll, l. ingifven, beställd, spion, spejare = ὑπόπεμπτος subornatus.

† ἐγκαίνια, ίων, τά *scil.* ἱερά (ἐν, καινός — חֲנֻכָּה initiatio, invigning) *förnyelse-* l. *tempelinvigningsfest*, stiftad af *Judas Maccabæus* till minne af reningen och den nya invigningen af det genom Syr. konungen Antiochus Epiphanes profanerade templet (1 Maccab. 4: 50—59, 2 Maccab. 1: 18, 10: 6 ff.). Den firades hvarje år från den 25 *Cisleu* (midt i Dec.) åtta dagars tid och utmärktes i synn. genom husens illuminering (hfre den ock kallas hos Josephus τὰ φῶτα) Joh. 10: 22. Orden ἐν Ἱεροσολύμοις äro tillagde, emedan denna fest icke, ss. de andra 3 stora högtiderna, firades uteslutande i Jerusalem, utan äfven på andra ställen i landet.

† ἐγκαινίζω; ισμαι (se fgde) *förnya*, inviga τί τι Hebr. 10: 20 ngt till ngt, instifta Hebr. 9: 18.

† ἐγκακέω (ἐν, κακός) vara i dåliga omständigheter, befinna sig illa, fälla l. förlora modet || ἐκκακέω Lc. 18: 1, 2 Cor. 4: 1 *al.*

ἐγκαλέω, έσω (ἐν, καλέω) kanske eg. *inkalla* (för rätta), tilltala, lagföra τινί Act. 19: 38, anklaga τινί Act. 23: 28; föra klagan, uppträda ss. anklagare κατά τινος emot ngn, »åklaga» ngn Rom. 8: 33; *pass.* anklagas τινός Act. 26: 2 l. περί τινος Act. 19: 40 *al.*

ἐγκαταλείπω, λείψω, έλιπον (ἐν, κατά, λείπω) eg. *deri qvarlemna*, lemna i sticket, öfvergifva τινά Mt. 27: 46 *al.*; uraktlåta, försumma ἐπισυναγωγήν Hebr. 10: 25 (se detta ord); lemna öfrig l. qvar Rom. 9: 29, οὐκ ἐγκατ. — — — εἰς ᾅδου *scil.* οἶκον (*Tisch. Cod. Sin.* har ᾅδην) Act. 2: 27 (brachylogi) du skall icke qvarlåta min själ (sedan den kommit) i Hades, så äfven v. 31 *passive*.

ἐγκατοικέω (κατοικέω) bo uti, ibland τισί några 2 Petr. 2: 8.

† ἐγκαυχάομαι (καυχάομαι) berömma sig ἔν τινι öfver ngt || 2 Thess. 1: 4 för καυχᾶσθαι.

ἐγκεντρίζω, ισα; ισθήσομαι, ίσθην (κεντρίζω sticka, af κέντρον) *insticka*, sticka i en öppning, inympa Rom. 11: 17—24; *anm.* det ovanliga i bilden, emedan grenar af ett vildt oljoträd sägas blifva inympade i ett ädelt, ἐν αὐτοῖς v. 17 i deras ställe, der de (neml. de utbrutne grenarne) suttit.

ἔγκλημα, ατος, τό (ἐγκαλέω) eg. *det anklagade*, beskyllning, anklagelse Act. 23: 29, 25: 16.

ἐγκομβόομαι, βωσάμην (κόμβος troligen af κόπτω,

remsa, band, snöre, knut) *inknyta*, -binda, -snöra sig uti ngt *τί*, sätta fast åt sig (en klädning), *τὴν ταπεινοφροσύνην* 1 Petr. 5: 5 insnören eder uti l. fastbinden vid eder ödmjukhetsdrägten (så att den genom intet våld kan afdragas eder). *

ἐγκοπή, ῆς, ἡ (följ.) *inhuggning*, inskärning, hinder, *διδόναι ἐγκ.* 1 Cor. 9: 12 lägga hinder i vägen *τινί* för ngt. *

ἐγκόπτω, ἐνέκοψα (*κόπτω*) *slå* l. *hugga in*, stänga vägen, lägga hinder i vägen, deraf *trop.* hindra *τινά* 1 Thess. 2: 18, *τινά τινος* Rom. 15: 22 ngn från ngt; med *μή* och *infin.* Gal. 5: 7 (eg. stängde vägen för eder så att J icke d. ä. hindrade eder att); uppehålla Act. 24: 4; *pass.* hindras 1 Petr. 3: 7 || *ἐκκόπτεσθαι.*

ἐγκράτεια, ας, ἡ (*ἐγκρατής*) *sjelfbeherrskning*, återhållsamhet, i synn. kyskhet Act. 24: 25 *al.*

ἐγκρατεύομαι (följ.) vara återhållsam, styra sina begär *πάντα* 1 Cor. 9: 25 på allt sätt, *οὐκ ἐγκρ.* 1 Cor. 7: 9 vara oåterhållsam.

ἐγκρατής, ές (*ἐν, κράτος*) s. har ngn l. ngt *i sin makt*, är mäktig l. herre öfver ngn *τινός*, öfver sig sjelf, återhållsam Tit. 1: 8. *

ἐγκρίνω, ἐνέκρινα (*κρίνω*) införa (i en catalog), inräkna, räkna till 2 Cor. 10: 12; *anm.* ursprungl. bemärkelsen skall vara att antaga l. gilla rådsherrar och athleter. *

ἐγκρύπτω, ἐνέκρυψα (*κρύπτω*) *gömma*, slå, hälla *uti* Mt. 13: 33, Lc. 13: 21.

ἔγκυος, ον (*ἐν, κύω* hafva uti sig, i synn. lifsfrukt, vara drägtig, hafvande) hafvande Lc. 2: 5. *

ἐγχρίω; ἐνεχρισάμην (*χρίω*) *ingnida*, insmörja Apoc. 3: 18 med dubbel *accus.* (se *κολλούριον*). *

ἐγώ, ἐμοῦ, äfn kortare form *μοῦ* o. s. v. ego, jag Mt. 2: 6 *sæpissime;* nyttjas äfn ss. bejakning *ja*, då likväl ett *verbum* måste förstås under ss. Mt. 21: 30 *ἐγώ scil. ὑπάξω* l. *ἐργάσομαι*: *τί ἐμοὶ καὶ σοί* Mt. 8: 29 *al.* (se *τίς*); *ἰδοὺ ἐγώ* Act. 9: 10 si (här är) jag! *Anm.* Personalpronomina utsättas i synn. för eftertrycks skull.

ἐδαφίζω, ιῶ (följ.) egentl. *kasta till marken*, sedan stampa fast och jemn, jemna med jorden; Lc. 19: 44 eger en viss *Zeugma* rum: de skola jemna dig (staden) med jorden och sträcka dina barn (innevånare) till marken. *

ἔδαφος, εος, τό (*ἕδος* säte) grund, grundval, jord, mark Act. 22: 7; äfven golf. *

ἑδραῖος, α, ον, äfven 2 änd. (*ἕδρα* säte) *sittande*, stillasittande, fast *trop.* 1 Cor. 7: 37 *al.*

† *ἑδραίωμα, ατος, τό* (*ἑδραιόω* göra fast, fästa af fgde) grundfäste, grundval *τῆς ἀληθείας* 1 Tim. 3: 15 se *στύλος.* *

Ἐζεκίας, ου, ὁ (חִזְקִיָּה Jehovas styrka) *Hiskia*, Ahas' son och efterträdare 725—696 f. Chr., en from och gudfruktig konung. Se 2 Reg. 18—20, 2 Chron. 29—32; fkmr Mt. 1: 9. 10.

† *ἐθελοθρησκεία, ας, ἡ* (följ., *θρησκεία*) *sjelfvald* (icke af Gud påbuden) *dyrkan* (i synn. af englar) Col. 2: 23 (se *πλησμονή*). *

ἐθέλω, se *θέλω.*

ἐθίζω; εἴθισμαι (*ἔθος*) vänja; *pass.* vänjas, p. p. p. vara van, pläga; *κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου* Lc. 2: 27 enligt den plägsed l. det bruk s. lagen föreskrifver. *

ἐθνάρχης, ου, ὁ (*ἔθνος, ἄρχων*) *folkfurste*, ethnarch, præfect — benämning på österländska generalguvernörer 2 Cor. 11: 32. *

ἐθνικός, ή, όν (*ἔθνος*) till folket hörande; i N. T. ss. *subst.* icke jude, hedning Mt. 5: 47 *al.*

ἐθνικῶς, adv. (af fgde) på hedniskt, ett med hedningarne öfverensstämmande sätt; *ἐθν.* Gal. 2: 14 inrätta sitt lefnadssätt efter hedningarnes (genom bordsällskap med dem). *

ἔθνος, εος, τό (följ.) hvarje genom *vana* förenad, sammanlefvande mängd — skara, hop, slägte, folk, folkslag Mt. 20: 25 *sæpe; οὐκ ἔθνος* Rom. 10: 19 ett icke-folk (ty blott Guds folk var ett egentligt, idéen af ett folk motsvarande folk); i *plur.* = גּוֹיִם icke judar, hedningar (så kallade Judarne alla främmande folk, liks. Grekerna kallade sådana *βάρβαροι*) Mt. 4: 15 *sæpissime*, troligtvis äfven Mt. 12: 21, Mc. 11: 17; hednechristen Gal. 2: 12.

ἔθος, εος, τό (följ.) vana, bruk, sed Lc. 1: 9 *al.; plur.* stadgar, religionsbruk Act. 6: 14 *al.*

ἔθω, blott *episkt* och brukl. i *partic.*, jag är van, har den vanan, plägar; i dess ställe brukas ett oregelbundet *perf.* 2 *εἴωθα* och *plusqpf.* *εἰώθειν* i betydelse af *præsens* och *imperf.* Mt. 27: 15, Mc. 10: 1, *κατὰ τὸ εἰωθός τινι* Lc. 4: 16, Act. 17: 2 i öfverensstämmelse med hvad som är l. var vanligt för ngn, efter ngns vana.

εἰ 1:o) *villkorspartikel* med *indic.* l. *conjunct.*, om, om det är sannt att, om kanhända Mt. 4: 3 *sæpissime; εἰ ἄρα* Mc. 11: 13 *al.* om tilläfventyrs; *εἴ γε* 2 Cor. 5: 3 *al.* om neml. (likt jag ss. visst antager) d. ä. då neml. l. ju; *εἰ δὲ μή* l. *μήγε* Mt. 6: 1 *al.* sin minus, i annor händelse (äfven

då man blott väntade sig εἰ δέ ss. Mc. 2: 21); εἰ καί om också = a) äfven i det fall att Lc. 11: 8 *al.*; b) änskönt, fastän 2 Cor. 7: 8 *al.*; εἰ μή Mt. 24: 22 *al.* om icke, så framt icke (framför verb.), men utan verb. utom, förutan, undantagandes Mt. 11: 27 *sæpissime; οὐκ — εἰ μή* non nisi; εἰ μήτι Lc. 9: 13, 1 Cor. 7: 5 om icke tilläfventyrs; εἴ περ Rom. 8: 9 *al.* si quidem, om annars; εἴ πως Act. 27: 12 *al.* om på ngt sätt. — *Anm.* Eftersatsen fattas understundom, hkt kallas ἀποσιώπησις l. σχῆμα ἀνανταπόδοτον ss. Lc. 19: 42 (så skulle du undgå förderfvet), Lc 22: 42 (så gånge han förbi), 49 (skall det då icke blifva annorlunda?), Rom. 9: 22. 23 (hvad skole vi säga?), 2 Petr. 2: 4 ff. (οὐδ' ἐκείνων φείσεται så skall han icke heller skona dem — eller ock kan v. 9 bilda eftersats). — 2:o) *frågeord: direct* månne Mt. 12: 10 *al.*, äfven Rom. 4: 2 (frågetecken efter ἐδικαιώθη), *indirect* om, huruvida Mt. 26: 63 *al.* — 3:o) = אִם *icke*, efter ὄμνυμι, ἀμὴν λέγω genom en aposiopesis: om (det eller det sker), så — — —, om Gud: så vill jag icke vara Gud Hebr. 3: 11, 4: 3. 5; om mskr: så göre mig GUD det l. det, l. så vill jag icke vara den jag är; så om Christus Mc. 8: 12. — 4:o) = ἐπεί enär, emedan o. s. v. (genom en äfven hos Attikerna gängse vana att uttrycka bestämda satser på ett villkorligt sätt) Act. 4: 9 *al.*, i synn. i Paulinska brefven. — 5:o) = ὅτι, efter θαυμάζω, θέλω ss. Mt. 15: 44, Lc. 12: 49 *al.*

εἰδέα, ας, ἡ = ἰδέα, hkt se.

εἶδος, εος, τό (följ., εἶδον) *syn*, anblick, gestalt, skepnad Lc. 3: 22, Joh. 5: 37, utseende Lc. 9: 29; διὰ πίστεως — — — εἴδους 2 Cor. 5: 7 ty vi vandre omgifne af tron, och icke af sjelfva sakens gestalt (saken är Messianska frälsningen); beskaffenhet, art, slag ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ (*pro* πονηρίας) 1 Thess. 5: 22 ifrån hvarje l. allt slags ondt.

εἴδω video, [obruklig stam till *aor.* 2 εἶδον och *perf.* οἶδα, *plusqpf.* ᾔδειν och *fut.* εἰδήσω (Hebr. 8: 11) a) εἶδον 1 *plur.* εἴδαμεν Act. 4: 20, 3 *plur.* εἶδαν Act. 9: 35 af *aor.* 1 εἶδα Apoc. 17: 6] *se*, betrakta, varseblifva Mt. 2: 2 *sæpissime*, ἰδὼν εἶδον Act. 7: 34 seende har jag sett = jag har noga sett, ἴδετε ὅτι Lc. 24: 39 ∾ sen (och kännen igen) att — — —; få se, lära känna Lc. 9: 9 *al.*; se, bese, besöka Lc. 8: 20 *al.*; se med inre ögat l. andligen d. ä. märka, förnimma Mt. 9: 2 *al.*; öfverföres äfven på de öfriga sinnena: känna, erfara, njuta ss. θάνατον, διαφθοράν, πένθος, ἡμέραν (upplefva), τὴν βασιλ. τοῦ Θεοῦ, τὸ τέλος Κυρίου Jac. 5: 11 erfara, få veta. — b) οἶδα, οἶδας o. s. v. οἴδασι, *plusqpf.* ᾔδειν, *fut.* εἰδήσω (jag skall känna), *inse*, veta, förstå Mt. 6: 8 *al.*, med *infin.* Phil. 4: 12, förstå sig på, vara i stånd, kunna Mt. 7: 11 *al.*; lära känna, känna, erkänna ngns värde (jfr. יָדַע), sätta värde på 1 Thess. 5: 12; känna till ss. 2 Petr. 1: 12 καίπερ εἰδότας ehuru J kännen till (ταῦτα l. τὴν ἀλήθειαν); ἴστε Jac. 1: 19 || ὥστε veter, inser (detta); *partic.* ofta, betänkande, besinnande 1 Cor. 15: 58 *al.* — *Anm.* Emellan bemärkelserna af εἶδον och οἶδα är gränslinien icke så skarp i N. T., som i profangrekiskan.

† εἰδωλεῖον, ου, τό (εἴδωλον) *ställe der afgudabilden står*, afgudahus l. -tempel 1 Cor. 8: 10.

† εἰδωλόθυτον, ου, τό (εἴδωλον, θυτός *adj. vble* af θύω) *åt afgudar offradt*, Act. 15: 29 *al.*; *anm.* hvad som efter offringen blef öfver af de till afgudarne offrade djuren, tillföll dels de hedniska offerpresterna, dels den offrande. Detta öfverblifna kött plägade ofta säljas till köttbodarne och det är från sådan spis, s. hedning-christna anbefallas att afhålla sig *l. c.* et *al.*

† εἰδωλολατρεία, ας, ἡ (följ.) *afgudadyrkan*, afguderi i allmht Gal. 5: 20; 1 Cor. 10: 14 har afs. på beröringen dermed vid offermåltiderna se v. 20. 21; Col. 3: 5 kallas girigheten så, emedan den girige dyrkar mammon l. rikedomen ss. gud; *plur.* 1 Thess. 4: 3 utmärker de särskilda fall, då afgudadyrkan bedrifves.

† εἰδωλολάτρης, ου, ὁ (följ., λάτρις se λατρεύω) *afgudadyrkare* i allmht 1 Cor. 5: 10, Apoc. 21: 8, 22: 15; deremot 1 Cor. 10: 7 utmärker den *medelbara* afgudadyrkan genom deltagande i de hedniska offermåltiderna, så äfn 1 Cor. 5: 11, 6: 9; i *oegentl.* mening Eph. 5: 5, så vida densamme gjort penningen till sin gud, jfr Col. 3: 5.

εἴδωλον, ου, τό (εἶδος) *bild*, afbild, afgudabild Act. 7: 41, afgud Rom. 2: 22 *al.*; äfven = εἰδωλόθυτον Act. 15: 20, jfr v. 29.

εἰκῆ, *adv.* (till εἰκαῖος, oöfverlagd, planlös) planlöst, oöfverlagdt, obetänksamt, utan grund l. skäl l. orsak (Mt. 5: 22) Rom. 13: 4, Col. 2: 18; utan

framgång l. nytta, fruktlöst, förgäfves 1 Cor. 15: 2, Gal. 3: 4, 4: 11. — *οὐκ εἰκῇ* Rom. 13: 4 icke utan orsak (bär öfverheten svärdet, utan för att i erforderliga fall också verkligen bruka det); *εἴ γε καὶ εἰκῇ* Gal. 3: 4 då J ju verkligen hafven lidit utan nytta (neml. af de falska apostlar, som påtvingat eder lagens iakttagande).

εἴκοσι viginti, tjugo Lc. 14: 31 *al.*

εἴκω, *εἶξα vika*, gifva vika l. efter Gal. 2: 5.

εἴκω, obrukl. stam till *ἔοικα*, hkt se.

εἰκών, *όνος*, *ἡ* (fgde) eg. *liknelse*, bild Rom. 1: 23 (se *ὁμοίωμα*), 8: 29 *al.*, afbild Mt. 22: 20 *al.*, *τοῦ Θεοῦ* 2 Cor. 4: 4, *τοῦ ἀοράτου Θεοῦ* Col. 1: 15 (se *ἀπαύγασμα*), *Θεοῦ* 1 Cor. 11: 7 (är mannen ss. sådan, så vida han, representerande Adams charakter, har herraväldet öfver jorden); *τὴν αὐτὴν εἰκ. κ. τ. λ.* 2 Cor. 3: 18 vi blifva omgestaltade till samma bild d. ä. vi blifva så ombildade, att samma bild, som vi se i spegeln, bilden af Christi herrlighet, framställer sig i oss = vi blifva så ombildade, att vi blifva lika den förklarade Christus; äfven urbild ss. Col. 3: 10, Hebr. 10: 1 *τῶν πραγμάτων* tingens bild (ty för menniskans svaga uppfattningsförmåga är en bild nödvändig, men denna afbild måste tänkas = sjelfva väsendet d. ä. ss. urbild)(*σκιά*).

εἰλικρίνεια, *ας*, *ἡ* (följ.) äkthet, renhet *τοῦ Θεοῦ* 2 Cor. 1: 12 (från Gud utgående, af Gud verkad), sinnesrenhet 1 Cor. 5: 8, 2 Cor. 2: 17.

εἰλικρινής, *ές* (*εἵλη* solvärme, solljus, *κρίνω*) *vid solljus pröfvad*, befunnen äkta; deraf äkta, ren (till sinnet), oförderfvad Phil. 1: 10, 2 Petr. 3: 1; äfven (fastän ej i N. T.) tydlig, ögonskenlig, solklar.

εἰλίσσω = *ἑλίσσω* sammanveckla, hoprulla Apoc. 6: 14, der äfven läses *ἑλισσόμενον*.

εἰμί, *ἦν*, *ἔσομαι*, 3 *p. imper. præsens ἤτω* 1 Cor. 16: 22, Jac. 5: 12; *imperf. med. ἤμην*, *ἤμεθα* Mt. 23: 30 (stam *ἔω*) 1:o) vara Mt. 2: 6 *sæpissime; τοῦτο οὐκ ἔστιν* 1 Cor. 15: 12 detta är ett oting (saknar verklighet), *ἔστω δέ* 2 Cor. 12: 16 men låt så vara; existera, finnas, vara till l. i lifvet Mt. 2: 18 *sæpius;* vara, vistas, uppehålla sig Mt. 2: 2 *al.* — 2:o) vara, hafva att betyda, vilja säga Mt. 7: 12 *al.*, *τί ἐστι* Mt. 9: 13 *al.* hvad betyder, vill säga, menas med, *τοῦτ᾽ ἔστιν* l. *τουτέστιν* Mt. 27: 46 *al.* id est, det betyder. — 3:o) vara, förhålla sig, gå till äfven med *adv.* ss. Mt. 1: 18 *al.* — 4:o) vara, ske, ega rum, tilldraga sig, inträffa Mt. 24: 3 *sæpissime.* — 5:o) *ἔστι impers.* med *infin.* 1 Cor. 11: 20, Hebr. 9: 5 det eger rum, är tillåtligt, möjligt, man kan = *ἔξεστι.* — 6:o) *εἰμί* med *genit.*, *τινός* Mt. 5: 3 *al.* jag tillhör ngn l. ngt; *ἔστιν ἐμοῦ* Act. 1: 7 *al.* mig tillhör, är min sak; med *dat.* *ἔστιν ἐμοί* Mt. 19: 27 *al.* est mihi jag har. — 7:o) constr. med *præpos.* ss. *εἴς τι* Mt. 19: 5, Mc. 10: 8 vara till, äfn tjena, lända till Act. 13: 47 *al.*, *ἐμοὶ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν* 1 Cor 4: 3 (se *ἐλάχιστος*); *ἔκ τινος* Mt. 1: 20 *al.* härstamma ifrån ngn, men äfn vara utaf l. ibland, höra till antal Mt. 26: 73 *al.; ἔν τινι* Lc. 23: 40 befinna sig, *ἐν οἷς εἰμί* Phil. 4: 11 i det läge i hkt jag befinner mig, men äfn sysselsätta sig med en sak 1 Tim. 4: 15 o. s. v.; *ἐπὶ τὸ αὐτό* 1 Cor. 7: 5 vara tillsamman (om äktenskapligt umgänge) o. s. v.; *κατά τινα* ss. *κατὰ σάρκα* Rom. 8: 5 vara l. lefva efter köttet (hkas hela väsende är köttsligt — vidsträcktare begrepp än *περιπατεῖν κ. σ.*); *μετά τινος* Mt. 17: 17 *al.* vistas tillsamman l. tillhopa med ngn, men äfven stå på ngns sida, hålla med ngn Mt. 12: 30 *al.; πρός τινα* Mt. 13: 56 vara när l. hos ngn; *σύν τινι* Lc. 8: 38 *al.* vara med, vistas hos ngn, men äfn Act. 14: 4 hålla med ngn; se vidare under särskilda *præpos.* — *ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος* Apoc. 1: 4 *al.* är en omskrifning af יְהוָֹה den Evige.

εἶμι (stam *ἴω*) jag skall gå; fkmr i äldre editioner Joh. 7: 34. 36, men de nyare hafva allmänt *εἰμί.*

εἵνεκεν st. *ἕνεκεν*, hkt se.

εἶπα, se *εἶπον.*

εἴπερ (se *εἰ*) om annars, om verkligen 1 Cor. 8: 5 ty äfn om verkligen (innehåller en förutsättning — non est dubitantis, sed supponentis quod factum sit); innehåller intet tvifvel, utan en finhet i uttrycket för en allmänt erkänd sanning ss. 2 Thess. 1: 6.

εἶπον aor. 2, och *εἶπα aor.* 1 till *φημί* l. *λέγω*, hka se (stam är det obrukl. *ἔπω*, hf *ἔπος*, *τό*, ord, tal); *anm.* *ει* bibehålles i alla modi; ty det är icke augment, utan sammandraget af *εε*, ss. *εἴργω* af *ἐέργω.*

εἴπως, se *εἰ.*

εἴρηκα och *εἴρημαι* se *ῥέω* och *φημί.*

εἰρηνεύω och *-ομαι* (följ.) *trans.* stifta fred, lugna; *intrans.* i N. T. hålla, hafva frid, lefva i frid l. fredligt, fridsamt Rom. 12: 18, 2 Cor. 13: 11,

vara fridsam ἐν ἀλλήλοις Mc. 9: 50, ἐν ἑαυτοῖς 1 Thess. 5: 13 sinsemellan, inbördes.

εἰρήνη, ης, ἡ 1:o) fred (yttre)(πόλεμος) Lc. 14: 32, Act. 12: 20, Apoc. 6: 4; fred (inbördes), frid, endrägt Mt. 10: 34 *al.* — 2:o) fred (inre), själaro (härflytande af rättfärdighet) Rom. 5: 1, 15: 13; i allmht lugn, ro, trygghet Lc. 11: 21 *al.* — 3:o) fred, frid, lycksalighet (i synn. den Messianska) Lc. 1: 79 *al.* — ἡ εἰρήνη Eph. 6: 15, fullständigare εἰρήνη πρὸς τὸν Θεόν Rom. 5: 1 friden l. frid med Gud, ἡ εἰρ. τοῦ Χοῦ Col. 3: 15 den af Chr. (genom den H. Ande) verkade friden; Θεὸς τῆς εἰρήνης Rom. 16: 20 *al.* fridens Gud, Gud s. friden gifver; särsk. talesätt: εἰρ. ὑμῖν = שָׁלוֹם לָכֶם, Lc. 24: 36 *al.* frid vare l. med eder (utgjorde den vanliga fridshelsningen), äfven εἰρ. τῷ οἴκῳ τούτῳ Lc. 10: 5; πορεύου l. ὕπαγε εἰς εἰρήνην l. ἐν εἰρ. Mc. 5: 34 *al.* gack i frid; ἀπολύειν τινὰ ἐν εἰρ. Lc. 2: 29 i frid, μετ' εἰρήνης Act. 15: 33 med frid d. ä. under välönskningar o. s. v.

εἰρηνικός, ή, όν (fgde) *hörande l. tjenlig till frid*, fridsam Jac. 3: 17 (fri från all afvoghet och fiendtlighet); καρπὸς εἰρ. κ. τ. λ. Hebr. 12: 11 (så länge agan räcker, medför den plåga och sorg; men är menniskan derigenom öfvad, så uppkommer efter kampen frid ss. rättfärdighetens frukt — jfr Rom. 8: 28. 2 Cor. 4: 17, 1 Petr. 4: 12. 13, Jac. 1: 2 ff.).

εἰρηνοποιέω, ησα (följ.) vara fridsstiftare, stifta frid Col. 1: 20.

εἰρηνοποιός, οῦ, ὁ (εἰρήνη, ποιέω) *fridsstiftare*, fridsunderhandlare, fridsfärdig, fridsam Mt. 5: 9. *

εἰς, *præpos.* med *accus.* (*qsi* ἐνς hvaraf ἐς af ἐν, *in* med *accus.* utmärker rörelse *inuti* ett föremål, så att man kommer *inom* detsamma) a) loci, *inuti*, inom, inåt, ini Mt. 2: 12 *al.*, i, ibland ss. 2 Cor. 8: 6 *al.;* till, åt, på, mot Lc. 15: 18 *al.* — b) temporis, ini, ända till, till, för ss. εἰς τὸν αἰῶνα, τέλος, τὸ μέλλον o. s. v. — c) caussæ l. finis, i l. med afs. på, i hänseende till εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα Mt. 18: 20 för att ära *mig*, εἰς αὐτὸ τοῦτο Rom. 9: 17, Col. 4: 8 just i den afsigten l. dertill, εἰς τοῦτο Rom. 14: 9 *al.* till den ändan, för det ändamålet, derföre, εἰς πάντα i alla afseenden, εἰς ὅ 2 Thess 1: 11 i afs. hvarpå (neml. att ett sådant förherrligande är att vänta); ἡ εἰς ὑμᾶς χάρις 1 Petr. 1: 10 den eder bestämda l. tillfallna nåd; εἰς med *infin.* ss. εἰς τὸ εἶναι αὐτούς Rom. 1: 20 (icke just: så att de äro, utan rättare) på det att de skulle vara, äfvenså Rom. 3: 26 *al.* — Rom. 6: 17 εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς *attraction* för τῷ τύπῳ δ., εἰς ὃν π.

εἷς, μία, ἕν *numer. cardinale* 1:o) en, en enda (till antalet, af l. i motsats till flera l. andra) Mt. 5: 18. 19 *sæpissime;* med *negation* οὐδὲ εἷς Mt. 27: 14, Joh. 1: 3, Rom. 3: 10. 12 (οὐχ εἷς) *al.* icke en gång l. icke en enda (nekar starkare än οὐδείς); εἷς och ἕν εἶναι Joh. 10: 30, Gal. 3: 28 *al.* vara en l. ett, utgöra en person (säges om den innerligaste förening), 1 Cor. 3: 8 (hafva ett syfte, samma embete l. befattning), äfven εἰς ἕν Joh. 11: 52 *al.* till ett, tillhopa; ἑνός Rom. 5: 16 är *mascul.* på begge ställena; ἓν δέ Phil. 3: 14 (*scil.* ποιῶν, hvartill de följ. *partic.* utgöra epexeges); ἀπὸ μιᾶς Lc. 14: 18 (man plägar supplera φωνῆς l. γνώμης l. αἰτίας) på enahanda sätt (så neml. att alla föreburo förhinder); ἐν ἑνὶ στόματι Rom. 15: 6 med en mun; παρὰ μίαν (*scil.* πληγήν) 2 Cor. 11: 24 på ett när, ett mindre. — den samme, en och samme Lc. 12: 52 *al.*, ὁ εἷς καὶ ὁ αὐτός 1 Cor. 12: 11, ἓν καὶ τὸ αὐτό med *dat.* 1 Cor. 11: 5 ett och detsamma som, intet bättre än; εἶναι εἰς τὸ ἕν 1 Joh. 5: 8 syfta till ett och samma (mål), gå på ett ut (deras vittnesbörd öfverensstämma). — blott en, allena Mt. 19: 17 *al.* — 2:o) = τὶς *indefin.*, någon, en viss Mt. 8: 19 *al.*, äfn εἷς τις Mc. 14: 51, Lc. 22: 50; hvarföre ock εἷς någon gång står utan eftertryck och svarar emot obestämda artik. *en* ss. συκῆ μία Mt. 21: 19 ett fikonträd *al.* — 3:o) *distributift*, εἷς — εἷς Mt. 20: 21 *al.* = ὁ μέν — ὁ δέ = den ene — den andre, äfn εἷς — ἕτερος Lc. 7: 41 *al.*, εἷς — ἄλλος Apoc. 17: 10; εἷς tre gånger upprepadt Mt. 17: 4; εἷς ἕκαστος Lc. 4: 40 *al.* en hvar, hvar enda en, äfven ἀνὰ εἷς ἕκαστος Apoc. 21: 21; εἷς κατὰ l. καθ' εἷς (soloecism st. εἷς καθ' ἕνα, bildadt efter det språkriktiga ἓν καθ' ἓν Apoc. 4: 8 hvartdera för sig) Mc. 14: 19, Joh. 8: 9 den ene efter den andre, äfn καθ' ἕνα 1 Cor. 14: 31; καθ' ἓν Joh. 21: 25, Act. 21: 19 det ena efter det andra, hvart för sig, οἱ καθ' ἕνα Eph. 5: 33 hvar för sig, τὸ δὲ καθ' εἷς Rom. 12: 5 men hvad hvarje enskild beträffar.

εἰςάγω, ήγαγον (εἰς, ἄγω) *införa*, både om personer Lc. 14: 21 *al.* och ting Act. 7: 45.

εἰςακούω, ακούσομαι; ακουσθήσομαι, ηκούσθην (ἀκούω) *höra till* l. på ngn, hörsamma, lyda 1 Cor. 14: 21; *pass.* påhöras, höras Lc. 1: 13, liksom *in i* himlen Act. 10: 31, bönhöras Mt. 6: 7, ἀπὸ τῆς εὐλαβείας Hebr. 5: 7 (se εὐλαβεία).

εἰςδέχομαι, δέξομαι (δέχομαι) *taga in*, an, upp (ss. barn) 2 Cor. 6: 17. *

εἴςειμι, ᾔειν (εἶμι) *ingå* εἴς τι Act. 3: 3 *al.* uti ngt, πρός τινα Act. 21: 18 till ngn.

εἰςέρχομαι, ελεύσομαι, ελήλυθα, ἦλθον, ἤλθατε Lc. 11: 52, ἔλθατε Mt. 7: 13 (ἔρχομαι) 1:o) *inkomma*, ingå, inträda Mt. 6: 6 *al.* vanligen εἴς τι, men äfn εἴς τινα Act. 19: 30, 20: 29 inom l. ibland, πρός τινα Mc. 6: 25 *al.* = εἰς τὴν οἰκίαν τινός, διά τινος Mt. 7: 13 *al.* genom ngt, ὑπό τι Mt. 8: 8, äfn ἔν τινι ss. εἰςῆλθεν διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς Lc. 9: 46 ∾ det ingick en tanke (och var) uti dem, äfven Apoc. 11: 11, ἐκ τοῦ ἀγροῦ Lc. 17: 7 komma in (*scil.* εἰς τὴν οἰκίαν) ifrån fältet; äfn utan *præpos.* med ὧδε Mt. 22: 12 hit, och ἔσω Mt. 26: 58 innanför; framtränga till, komma för εἰς τὰ ὦτά τινος Jac. 5: 4 ngns öron; äfn *metaph.* ss. εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ Mt. 5: 20 *al.* = blifva medlem af Guds rike, εἰς τὴν ζωὴν αἰώνιον Mt. 18: 9 *al.* blifva delaktig af det eviga lifvet o. s. v. — 2:o) råka ut för, falla uti Mt. 26: 41 *al.* ss. εἰς πειρασμόν i frestelse. — Talesättet εἰςῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς Act. 1: 21 st. εἰς. ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐξ. ἀφ' ἡμῶν betyder egentl. umgicks med oss d. ä. skötte sitt medlarekall till vårt bästa, så Joh. 10: 9 om en själaherde, s. sköter sitt embete (jfr Num. 27: 17).

εἰςκαλέω (καλέω) *inkalla*, inbjuda *med.* till sig Act. 10: 23. *

εἴςοδος, ου, ἡ (ὁδός) *in-* l. *tillgång*, tillträde εἴς τι 2 Petr. 1: 11 ingång i något, τῶν ἁγίων Hebr. 10: 19 ingång i l. tillträde till det heliga; inträde l. uppträdande (ibland folket) Act. 13: 24; εἴς. ἔχειν πρός τινα 1 Thess. 1: 9 hålla sitt inträde hos ngn, komma till ngn (med hvilken kraft och välsignelse vi förkunnade eder Evangelium), äfven 1 Thess. 2: 1.

εἰςπηδάω, επήδησα (πηδάω springa, hoppa) *springa in* Act. 16: 29. * (Act. 14: 14 hafva de bättre editionerna ἐξεπήδησαν, äfven *Cod. Sin.*)

εἰςπορεύομαι (πορεύομαι) *färdas* l. fara *in*, ingå εἴς τι Mt. 15: 17 *al.*, πρός τινα Act. 28: 30, κατὰ τοὺς οἴκους Act. 8: 3 i husen (der Christna befunno sig); äfn *trop.* ss. Mc. 4: 19, 7: 19; förenadt med ἐκπορεύομαι Act. 9: 28 in- och utgå μετά τινος tillika med ngn, deltaga uti ngns arbete l. verksamhet (se äfven εἰςέρχομαι *in fine*).

εἰςτρέχω, ἔδραμον (τρέχω) *springa in* Act. 12: 14. *

εἰςφέρω, ἤνεγκα och ἤνεγκον (φέρω) *inbära*, -föra εἴς τι Lc. 5: 18. 19 *al.*, inleda εἰς πειρασμόν Mt. 6: 13, Lc. 11: 4 i frestelse; äfven tillföra, hafva med sig Act. 17: 20 εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν till våra öron.

εἶτα, *part.*, ita, derpå, derefter, sedermera Mt. 4: 17 *al.*, vidare Hebr. 12: 9 (andra öfversätta mindre rätt med följaktligen, alltså); vid talbestämningar: för det andra efter πρῶτον μέν l. πρῶτον Mc. 4: 28 (der 2 εἶτα förekomma, och det sednare alltså betyder, om man så vill, för det tredje); 1 Cor. 12: 28 förekommer i 5:te rummet εἶτα (der likväl *Tischend. Cod. Sin.* har ἔπειτα).

εἴτε — εἴτε (εἰ, τέ) egentl. *både om* — och om, vare sig att — eller, antingen — eller, sive — sive med och utan *verbum* 1 Cor. 12: 26, Rom. 12: 6 *sæpe*.

εἴωθα, se ἔθω.

ἐκ, ἐξ, *præpos.* med *genit.* (besl. med ἔχω, och betyder ett *utgående ur* ngt, inom hkt ngn l. ngt förut varit; förhåller sig till εἰς, som ἀπό till πρός) e, ex 1:o) loci utur, ifrån Mt. 2: 6 *sæpissime*, ἐξ οὗ Phil. 3: 20 (*scil.* τόπου från hvilket ställe, hvarifrån, unde, ἐκ δεξιᾶς l. δεξιῶν Mt. 20: 21 *al.* från höger d. ä. på högra sidan. — 2:o) temporis från, sedan ἐξ ἀρχῆς, ἐκ νεότητος, ἐκ χρόνων ἱκανῶν o. s. v. ἐξ αὐτῆς Mc. 6: 25 se ἐξαυτῆς. — 3:o) caussæ (orsak, ämne, källa, ursprung) ἐξ ὧν Act. 15: 29 i anledning hvaraf, i öfverensstämmelse hvarmed (detta är mera språkenligt än hänföra det till διατηρέω); förmedelst Lc. 16: 9, Rom. 1: 4, Apoc. 2: 11 *al.*, i kraft l. förmågo af Rom. 9: 11 *al.*, till följe af, för skull 1 Petr. 2: 12, τὸ ἐξ ὑμῶν Rom. 12: 18 från l. å vår sida, εἶναι ἐκ τοῦ σώματος 1 Cor. 12: 15. 16 vara af = höra till kroppen, ἐξ ἐθνῶν Gal. 2: 15 från hedningar (härstammande), genom hednisk härkomst, ἐκ τούτων 2 Tim. 3: 6 af dessas antal εἰσίν, till dessa höra. — ἐκ med *subst.* l. *adj.* öfversättes ofta *adverbialiter* ss. ἐκ δευτέρου för andra gången, ἐκ περισσοῦ öfverflödigt, ἐξ ἱκανοῦ redan länge, ἐξ ἀνάγκης, λύπης o. s. v.; tyckes äfn stå *otiose* ss. ἐκ δηναρίου Mt. 20: 2 om en denar l. kan man tyda: efter en denar. — ἐκ τούτου har 3 bemärkelser: a) *scil.* τόπου, här-

l. derifrån; b) *scil.* χρόνου här- l. derefter Joh. 6: 66; c) *scil.* αἰτίου, här- l. derför. — *Anm.* Vid construction med denna præposition eger ofta en *brachylogi* (förkortning i uttryck) rum t. ex. τὰ ἐκ τῆς οἰκίας Mt. 24: 17 = τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖθεν, τὴν ἐκ Λαοδικείας Col. 4: 16 se Λαοδίκεια.

ἕκαστος, η, ον (ἑκάς fjerran, aflägset, afsöndradt) *särskild*, hvar och en, hvarje enskild (af flera), hvaremot ἑκάτερος hvardera (af 2); nyttjas dels ensamt ss. Mt. 16: 27 *al.*, dels med *genit.* ss. ὑμῶν Lc. 13: 15 *al.*; εἷς ἕκ. (se εἷς), καθ' ἓν ἕκαστον Act. 21: 19 hvart och ett det ena efter det andra; ss. i sig sjelft collectift förenas det med *plural. nomina* och *verber* ss. Act. 2: 8 *al.*

ἑκάστοτε, *adv.* (fgde) hvarje gång, städse, alltid 2 Petr. 1: 15. *

ἑκατόν, *numer.*, centum, hundrade Mt. 18: 12 *al.*; synes Mt. 13: 8, Mc. 4: 8 (jfr Lc. 8: 8) betyda hundrafaldig, men man kan förstå inunder κόκκους korn.

ἑκατονταέτης, ου, ὁ (fgde, ἔτος) hundraårig Rom. 4: 19. *

ἑκατονταπλασίων, ον, *genit.* ονος (ἑκατόν, πλασίων af πλάσσω) *hundraformig*, -faldig, hundrade gånger så mycken Mc. 10: 30 (bestämdt tal för obestämdt), Lc. 8: 8; Mt. 19: 29 har *Tisch.*, ej *Cod. Sin.* πολλαπλασίονα.

ἑκατοντάρχης, ου, ὁ (ἑκατόν, ἄρχων) anförare för l. befälhafvare öfver 100, *hundrahöfding*, centurio, »höfvidsman», hufvudman, kapten Act. 10: 1 *al.*

ἑκατόνταρχος, ου, ὁ Mt. 8: 5 *al.* = fgde.

ἐκβαίνω, ἐξέβην (ἐκ, βαίνω stiga) *stiga ut*, utgå Hebr. 11: 15 || ἐξῆλθεν. *

ἐκβάλλω, βαλῶ, βέβληκα, ἔβαλον; βληθήσομαι, ἐβλήθην (ἐκ, βάλλω) *utkasta*, utdrifva Mt. 7: 22 *al.* äfven Gal. 4: 30, med ἔξω Mt. 21: 39 *al.*, utrifva Mc. 9: 47, utdraga (borttaga) Mt. 7: 4. 5 *al.*, uttaga Mt. 12: 35 *al.*, skaffa bort Jac. 2: 25, ut- l. bortvisa Mt. 9: 25, Mc. 1: 43 *al.*, utsända Mt. 9: 38, Lc. 10: 2, utföra Joh. 10: 4; framdrifva, forthjelpa Mt. 12: 20 (till dess han forthjelpt sin lära till seger d. ä. förskaffat sin lära seger); bort- l. förkasta, med ἔξω Apoc. 11: 2 gifva till spillo: — ἐκβ. τὸ ὄνομα ὑμῶν κ. τ. λ. Lc. 6: 22 utkasta edert namn ss. ondt (ur landet), fullkomligt utrota edert namn (derigenom att de förjaga eder ss. ogerningsmän), bringa det derhän att edert namn ss. vanhederligt icke mera nämnes.

ἔκβασις, εως, ἡ (ἐκβαίνω) *utgående*, utgång τῆς ἀναστροφῆς Hebr. 13: 7 på umgängelse l. vandel, lefnadsslut, ποιήσει — — — ὑπενεγκεῖν 1 Cor. 10: 13 eg. jemte frestelsen skall han ock göra fördragningsförmågans utgång d. ä. äfn utgången s. består i förmågan att fördraga den (frestelsen).

ἐκβολή, ῆς, ἡ (ἐκβάλλω) *utkastning*, i synn. af en skeppsladdning; ποιεῖσθαι ἐκβ. kasta skeppsladdningen öfver bord (för att lätta fartyget) Act. 27: 18. *

† ἐκγαμίζω (γαμίζω) *utgifta* (döttrar), collocare filias, bortgifta Mt. 24: 38, 1 Cor. 7: 38; *pass.* bortgiftas, låta sig bortgiftas Mt. 22: 30 *al.*, der *Tischend.* har *simplex*, och Lc. 20: 34. 35, der han har γαμίσκονται.

ἐκγαμίσκω = fgde, fkmr ej hos *Tischend.*

ἔκγονος, ον (γέγονα se γίνομαι) aflad, upprunnen; ἔκγονα 1 Tim. 5: 4 afkomma, afkomlingar = ἔκγονα ἐκγόνων barnbarn. *

ἐκδαπανάω; ηθήσομαι, förstärkt δαπανάω, helt och h. påkosta, uppoffra 2 Cor. 12: 15 sig l. sitt lif. *

ἐκδέχομαι (δέχομαι) upp- l. emottaga; i N. T. utvänta, vänta på, vänta, afvakta, afbida τί (Joh. 5: 3) Act. 17: 16 *al.*, *absol.* Hebr. 10: 13.

ἔκδηλος, ον förstärkt δῆλος, ganska klar, alldeles uppenbar, ögonskenlig 2 Tim. 3: 9. *

ἐκδημέω, ησα (ἐκ δήμου ifrån folk, land, hemmet) *vara ifrån hemmet*, utomlands, i främmande land, borta; tages *figurligt* 2 Cor. 5: 6 ἐκδ. ἀπὸ τοῦ Κυρίου vi äro i främmande land borta ifrån HERren (ty i hänseende till det tillkommande eviga hemmet hos Christus är hemmet i den jordiska kroppen en vistelse i främmande land, s. skiljer oss från Christo); deremot troligen i *egentlig mening* 2 Cor. 5: 9 vi må vara hemma l. i främmande land d. ä. uppehålla oss hvar som helst.

ἐκδίδωμι; δώσομαι, εδόμην (δίδωμι) *utgifva* l. lemna; i N. T. utlega, uthyra, förpakta Mt. 21: 33 *al.*

ἐκδιηγέομαι (διηγέομαι) *berätta ut* l. till slut, fullkomligt, helt och hållet, afgifva fullständig berättelse τί Act. 15: 3 om ngt, utan *accus.* τινί Act. 13: 41.

ἐκδικέω, ήσω, ησα (ἔκδικος) *upprätta* (skaffa upprättelse), utkräfva straff, straffa 2 Cor. 10: 6, hämnas ἑαυτούς Rom. 12: 19, skaffa ngn upprättelse l. förhjelpa ngn till rätt τινά Lc. 18: 5, τινὰ ἀπό τινος Lc. 18: 3 så att ngn kommer lös ifrån ngn; ἐκδ. τὸ αἷμά τινος ἔκ τινος Apoc.

6: 10 utkräfva ngns blod ifrån ngn, ἐκ χειρός τινος Apoc. 19: 2 ur ngns hand.

ἐκδίκησις, εως, ἡ (fgde) *upprättelse*, hämnd Lc. 21: 22, 2 Cor. 7: 11, bestraffning 1 Petr. 2: 14; ποιεῖν ἐκδ. τινος Lc. 18: 7. 8 och τινι Act. 7: 24 skaffa ngn rätt l. upprättelse, hämnas för ngns räkning; διδόναι ἐκδ. τινι 2 Thess. 1: 8 tilldela ngn hämnd d. ä. straffa, bestraffa ngn.

ἔκδικος, ον (δίκη) eg. *skaffande upprättelse*, utkräfvande straff, hämnd, hämnande Rom. 13: 4, äfn *subst.* hämnare 1 Thess. 4: 6; en annan betydelse, men som ej förekommer i N. T., är exlex, laglös, lagstridig o. s. v.

ἐκδιώκω, ώξω, ωξα (διώκω) *utjaga*, förfölja Lc. 11: 49, 1 Thess. 2: 15.

ἔκδοτος, ον, *adj. vble* (af ἐκδίδωμι) *utgifven*, utlemnad, förrådd Act. 2: 23 (genom Judas). *

ἐκδοχή, ῆς, ἡ (ἐκδέχομαι) eg. upp- l. emottagande; men i N. T. afvaktan, afbidan, väntan Hebr. 10: 27.

ἐκδύω, υσα; υσάμην (δύω) ut- l. afdraga (kläderna), afkläda τινά Lc. 10: 30, τινά τι Mt. 27: 28. 31, Mc. 15: 20; *med.* afkläda sig, aflägga sin jordiska omklädnad d. ä. kroppen 2 Cor. 5: 4.

ἐκεῖ, *adv. loci* der Mt. 2: 13 *sæpius*; men äfn = ἐκεῖσε dit Mt. 2: 22, 17: 20 *al.* (hvilka ställen sammanhanget utvisar).

ἐκεῖθεν, *adv. loci* (fgde) derifrån Mt. 4: 21 *al.*

ἐκεῖνος, η, ον (ἐκεῖ) den der, ille Mt. 3: 1 *al.*, har afseende a) på det aflägsnare, den förre Mt. 13: 11 *al.*, hvaremot οὗτος t. ex. Lc. 18: 14 har afs. på det närmare, den sednare, hic; derföre ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ Mt. 7: 22 *al.* på den yttersta dagen (ss. aflägsnast), ὁ αἰὼν ἐκ. Lc. 20: 35 den andra verlden d. ä. det eviga lifvet, deremot ὁ αἰὼν οὗτος Lc. 20: 34 denna verlden. — b) på det närmare, den sednare ss. Mt. 17: 27, Joh. 7: 45, Act. 3: 13 *al.* — ἐκείνης *scil.* ὁδοῦ Lc. 19: 4 der l. den vägen.

ἐκεῖσε, *adv. loci*, eg. dit; men i N. T. = ἐκεῖ der Act. 21: 3, 22: 5.

ἐκζητέω, ησα; ηθήσομαι, ήθην (ζητέω) *utsöka*, utkräfva τὶ ἀπό τινος Lc. 11: 50. 51; uppsöka, ifrigt söka efter τινά Act. 15: 17, Rom. 3: 11, Hebr. 11: 6, τί Hebr. 12: 17; περὶ ἧς 1 Petr. 1: 10 beträffande hkn de hafva anställt ifriga efter-sökningar och forskningar.

ἐκθαμβέω; βήθην (följ.) vara alldeles utom sig af förskräckelse, bäfva, hissna, fasa; *pass. idem*, i N. T. blott *pass.* Mc. 9: 15 *al.*

ἔκθαμβος, ον (θάμβος) utom sig af häpnad l. fasa, häpen Act. 3: 11. *

ἔκθετος, ον, *adj. vble* (af ἐκτίθημι) *utsatt;* ποιεῖν τὰ βρέφη ἔκθετα Act. 7: 19 förmå dem att utsätta sina foster. *

ἐκκαθαίρω, ἐξεκάθαρα (καθαίρω) *utreusa* τὴν παλαιὰν ζύμην 1 Cor. 5: 7 rensa ut den gamla surdegen d. ä. lägga bort det gamla syndaväsendet (bilden tagen från Judarnes bruk att dagen före påska bortlägga syradt bröd), ἐκκ. ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων 2 Tim. 2: 21 rena l. rensa sig ifrån dessa (neml. σκευῶν εἰς ἀτιμίαν) d. ä. genom att rena sig träda ut ur deras antal.

ἐκκαίω; ἐξεκαύθην (καίω) *utbränna*, upptända l. -hetsa, *pass.* upplåga, brinna Rom. 1: 27. *

† ἐκκακέω, ησα (κακός) tröttna upp, blifva trög l. modfälld, fälla l. förlora modet Lc. 18: 1 *al.*, der likväl *Tischend. Cod. Sin.* har ἐγκακέω, hkt se.

ἐκκεντέω, ησα (κεντέω sticka) *utsticka*, genomsticka l. -stinga Joh. 19: 37 ὄψονται εἰς ὃν st. εἰς τοῦτον, ὅν; fkmr äfven Apoc. 1: 7.

ἐκκλάω; ἐξεκλάσθην (κλάω) *utbryta;* om grenar s. utbrytas på det att andra må inympas der de suttit Rom. 11: 17. 19. 20.

ἐκκλείω, ἐξέκλεισα; ἐξεκλείσθην (κλείω) *utstänga* τινά Gal. 4: 17 (från andra lärare), utesluta; *pass.* utstängas, icke insläppas, icke vidare få l. ega l. hafva rum Rom. 3: 17 (χῶραν οὐκ ἔτι ἔχειν).

ἐκκλησία, ας, ἡ (ἔκκλητος *utkallad*, utropad af ἐκκαλέω utkalla) i profangrek.: de genom härolden (ur sina hus) ut- och sammankallade borgarne, folkförsamling (i fristater), så äfven Act. 19: 32. 39. 41; i allmht församling, folksamling Act. 7: 38, Hebr. 2: 12, äfn Mt. 18: 17 = συναγωγή dit tvistefrågor drogos; sammankomst, sällskap, samlingsställe 1 Cor. 11: 18; oftast om Guds (Christi) Kyrka, församling 1:o) den *synliga* här på jorden, antingen a) en enskild, hörande till en viss ort ss. Act. 2: 47 *sæpe*, eller b) den allmänna, hela Christenheten Mt. 16: 18 och i Paulinska brefven. 2:o) den *osynliga*, den himmelska Hebr. 12: 23.

ἐκκλίνω, ἐξέκλινα (κλίνω) eg. *utböja* (sig), ut- l. afvika (från rätta vägen) Rom. 3: 12; ἀπό τινος Rom. 16: 17 undvika ngn, 1 Petr. 3: 11 ngt.

ἐκκολυμβάω, ησα (κολυμβάω) *simma ut* l. derifrån Act. 27: 42.

ἐκκομίζω (κομίζω) *utbära* (ett lik till grafven); *pass.* Lc. 7: 12.

ἐκκόπτω, κόψω, ἔκοψα; κοπήσομαι, εκόπην (κόπτω) *uthugga*, afhugga a) i *egentl. mening* ss. δένδρον Mt. 3: 10 *al.*, ut- l. afskära κλάδον Rom. 11: 22. 24; b) *metaphor.* afskära, betaga τὴν ἀφορμήν 2 Cor. 11: 12 anledning l. tillfälle (neml. att nedsätta och svärta mig); *pass.* 1 Petr. 3: 7 hindras || ἐγκόπτεσθαι, hkt se.

ἐκκρέμαμαι, εκρεμάμην eg. *perf.* och *plusqpf. pass.* med förlorad reduplication (af κρεμάννυμι l. κρεμάω) *hänga ifrån* ngt; *trop.* hänga vid, hålla sig till, vara tillgifven ngn τινός, ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων Lc. 19: 48 pendebat ab ore ejus hörde på honom med hängifvenhet.

ἐκλαλέω, ησα (λαλέω) *uttala*, tala om att ὅτι Act. 23: 22.

ἐκλάμπω, λάμψω (λάμπω) eluceo, framlysa l. -stråla, »skina» Mt. 13: 43.

ἐκλανθάνω; ἐκλέλησμαι (λανθάνω) *med.* glömma, förgäta τινός Hebr. 12: 5.

ἐκλέγω; λέλεγμαι, ελεξάμην (λέγω) utvälja, utsöka; i N. T. i *med.* för sig utvälja, utkora τινά Mc. 13: 20 *al.*, τινὰ ἀπό τινων Lc. 6: 13, med ἐκ Joh. 15: 19, Act. 1: 24, med ἵνα 1 Cor. 27: 28, med *infin.* εἶναι ἡμᾶς ἁγίους Eph. 1: 4 på det att vi skulle vara heliga, äfven utan εἶναι Jac. 2: 5; ἐν ὑμῖν (l. ἡμῖν) ἐξελέξατο ὁ Θεὸς διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη Act. 15: 7 Gud träffade ibland eder (oss, apostlar) det val att genom min mun skulle hedningarna få höra; ἐκλεξαμένους Act. 15: 22. 25 (se δοκέω *in fine*); p. p. p. Lc. 9: 35 = ἐκλεκτός l. ἀγαπητός.

ἐκλείπω, λείψω, ἔλιπον (λείπω) eg. *utelemna*, förbigå, öfvergifva, lemna (*scil.* τὸν βίον) dö; *intrans.* afstadna, gifva efter, aftaga, gå förlorad, upphöra Lc. 22: 32, Hebr. 1: 12. — Lc. 16: 9 *varr. lect.* ἐκλείπητε, ἐκλίπητε och ἐκλείπῃ, ἐκλίπῃ; i *förra* fallet betyder det »dö», i *sednare scil.* ὁ μαμωνᾶς »då rikedomen upphör» d. ä. i döden, alltså eodem redit. *Cod. Sin.* har ἐκλίπῃ.

ἐκλεκτός, ή, όν, *adj. vble* (af ἐκλέγω) 1:o) *utvald*, utkorad (af Gud till åtnjutande af Mess. saligheten l. till lemmar af det andliga Israël — neml. ur verlden, ss. det heter Joh. 15: 19 ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου) Mt. 20: 16 *al.*, ἐκλ. κατὰ πρόγνωσιν 1 Petr. 1: 2 höra tillsamman; derifrån går ordet mer och mindre öfver till bemärkelsen af 2:o) utmärkt, förträfflig, kostlig ss. ὁ ἐκλ. ἐν Κυρίῳ Rom. 16: 13 den i HERranom utvalde = den ss. christen utmärkte, λίθος ἐκλ. παρὰ Θεῷ 1 Petr. 2: 4 i Guds ögon l. inför Gud utvald = utmärkt (se äfn v. 6), γένος ἐκλ. 1 Petr. 2: 9 som Gud med förbigående af alla andra utvalt sig = ypperlig, ypperst, ἄγγελοι ἐκλ. 1 Tim. 5: 21 s. Gud utvalt till föremål för sin kärlek; deraf ex adjuncto 3:o) älskad Lc. 18: 7, 23: 35 (om Messias).

ἐκλογή, ῆς, ἡ (ἐκλέγω), *urval*, utkorelse σκεῦος ἐκλογῆς Act. 9: 15 (se σκεῦος), ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ Θεοῦ Rom. 9: 11 Guds till följe af ett urval fattade beslut, κατ' ἐκλογὴν χάριτος Rom. 9: 5 till följe af ett af (Guds) nåd träffadt urval, ἐκλ. ensamt 1 Thess. 1: 4; står äfven ss. *abstr. pro concreto* Rom. 11: 7 de utvalde, κατὰ τὴν ἐκλ. Rom. 11: 28 till följe af urvalet d. ä. betraktade ss. medlemmar af den till Guds folk utvalda nationen; 2 Petr. 1: 10 utmärker det de kallades redan skedda afsöndring ifrån verlden och försättning i Guds rike (κλῆσις sker neml. genom Evangelium, ἐκλογή, hgm man blir Guds barn, följer derpå).

ἐκλύω; λυθήσομαι, λέλυμαι, ελύθην (λύω) eg. *utlösa*, befria, sedan upplösa, förslappa; i N. T. *pass.* förslappas, utmattas, blifva vanmäktig, försmäkta, uppgifvas a) *kroppsligen* Mt. 15: 32, Mc. 8: 3; b) *andligen*, ταῖς ψυχαῖς Hebr 12: 3 (af kapplöpningen) fälla modet, äfn v. 5; μὴ ἐκλυόμενοι Gal. 6: 9 om vi icke blifva utmattade af l. tröttne vid (neml. att göra det goda τὸ καλὸν ποιεῖν i samma vers).

ἐκμάσσω, αξα (μάσσω knåda, älta) *ut-* l. *aftorka* τί τινι Lc. 7: 38 *al.* ngt med ngt.

† ἐκμυκτηρίζω (μυκτηρίζω) *mycket rynka på näsan* åt, håna, bespotta, gäcka τινά ngn Lc. 16: 14. 23: 35.

ἐκνεύω, ευσα (νεύω) eg. undvika genom att *böja* hufvudet *åt sidan*, i allmht undvika, undkomma, draga sig undan Joh. 5: 13.

ἐκνέω, ευσα (νέω simma) eg. *simma ut*, undan, undkomma genom simmande; i allmänhet undkomma, draga sig undan Joh. 5: 13. — *Anm.* Denna *præsens* antaga somliga l. c., andra troligen rättare ἐκνεύω, hkt se.

ἐκνήφω, ηψα (νήφω) blifva nykter igen, sofva ruset

af sig, komma till sig igen från ett sinnesrus δικαίως 1 Cor. 15: 34 blifva rättsligen nykter. *

ἑκούσιος, ον (ἑκών, ἑκοῦσα) frivillig, κατὰ ἑκ. Phil. 14 till följe af frivillighet, af fri vilja, frivilligt. *

ἑκουσίως, *adv.* (af fgde) frivilligt, af fri vilja, af egen inre drift ( )(ἀναγκαστῶς) Hebr. 10: 26, 1 Petr. 5: 2 med vett och vilja.

ἔκπαλαι, *adv.* (πάλαι) *från fordom,* af gammalt, sedan lång tid 2 Petr. 2: 3, 3: 5.

ἐκπειράζω, άσω (πειράζω) försöka, fresta, ställa på prof τὸν Θεόν Mt. 4: 7, Lc. 4: 12 låta det komma derpå an, om han skall visa sig ss. Gud (om han skall hjelpa), likaså τὸν Χριστόν 1 Cor. 10: 9 om han skall visa sig ss. Chr. (om han skall straffa); αὐτόν (Χριστόν) Lc. 10: 25 sätta l. ställa på prof (om han var den han utgaf sig för).

ἐκπέμπω, ἔπεμψα; ἐπέμφθην (πέμπω) *utsända,* ut- l. bortskicka Act. 13: 4, 17: 10.

† ἐκπερισσῶς, *adv.* förstärkt περισσῶς *Tisch.* Mc. 14: 31 öfvermåttan; andra hafva ἐκ περισσοῦ. *

ἐκπετάννυμι, επέτασα (πετάννυμι utsträcka, utbreda, samst. med πέτομαι) utsträcka Rom. 10: 21. *

ἐκπηδάω, ησα (πηδάω) springa ut Act. 14: 14. *

ἐκπίπτω, πέπτωκα, ἔπεσα och ἔπεσον (πίπτω) *falla ut,* ur *metaphor.* τῆς χάριτος Gal. 5: 4 nåden (blifva förlustig Guds nåd), τοῦ στηριγμοῦ 2 Petr. 3: 17 (se ordet), *ifrån, ned* med ἐκ Mc. 13: 25 (om stjernorna, der likväl *Tischend.* har πίπτοντες), Act. 12: 7 (om kedjor), utan ἐκ Act. 27: 32 (om båten s. föll ned i hafvet från fartyget); *falla bort,* förfalla Jac. 1: 11, 1 Petr. 1: 24 (om blommor — dock kan betydelsen »falla af l. ned» till marken lika riktigt användas); falla l. komma ur kosan (ἐκ τῆς ὁδοῦ), blifva väderdrifven, kastas på strand, stranda, lida skeppsbrott, stöta på εἴς τι Act. 27: 17; falla ur sin ställning Rom. 9: 6 d. ä. förlora sin giltighet, blifva utan påföljd, äfven 1 Cor. 13: 8 förlora sin väsendtliga charakter och sin giltighet.

ἐκπλέω, ευσα (πλέω) *ut-* l. af*segla* Act. 15: 39 *al.*

ἐκπληρόω, πεπλήρωκα (πληρόω) *ut-* l. upp*fylla* Act. 13: 32. *

ἐκπλήρωσις, εως, ἡ (fgde) uppfyllande, fulländning, hela tiden l. längden Act. 21: 26. *

ἐκπλήσσω, ἐξεπλάγην (πλήσσω) *slå* l *stöta ut,* till ngn så att han kommer ur sitt läge l. sin ställning; deraf *metaphor.* försätta ngn utom sig, bringa ngn ur sin fattning, bedöfva, förbrylla, förskräcka; i N. T. *pass.* råka utom sig af förskräckelse, förvåning, förvånas, häpna ἐπί τινι Mt. 7: 28 *al.*, äfven *absol.* Mt. 13: 54 *al.*

ἐκπνέω, ἔπνευσα (πνέω) *utblåsa* (*scil.* ψυχήν l. βίον) utandas, uppgifva andan (om att dö) Mc. 15: 37. 39, Lc. 23: 46.

ἐκπορεύομαι, εύσομαι (πορεύομαι) *utgå* Mt. 17: 21 *al.* a) *terminus a quo* betecknas genom ἐκ Mt. 15: 11. 18 *al.*, ἀπό Mt. 20: 29, Mc. 10: 46, παρὰ τοῦ πατρός Joh. 15: 26 (om den H. Ande som utgår från Fadren, hos hkn l. vid hvars sida han är); b) *terminus ad quem* med πρός Mt. 3: 5, Mc. 1: 5, εἰς Mc. 7: 19 *al.*, ἐπί Apoc. 16: 14; ἐκπορ. Act. 9: 28 (se εἰςπορεύομαι). — framgå Mt. 4: 4 *al.;* utspridas Lc. 4: 37 (om rykte).

ἐκπορνεύω, ευσα (πορνεύω) bedrifva hor, otukt till ytterlighet Jud. 7. *

ἐκπτύω, υσα (πτύω) *utspotta,* utkasta, visa ifrån sig Gal. 4: 14. *

† ἐκριζόω, ωσα; ωθήσομαι, ώθην (ῥιζόω) e r a d i c o, *utrota,* rycka upp med rötterna Mt. 13: 29 *al.;* ἐκριζώθητι Lc. 17: 6 ryck dig upp!

ἔκστασις, εως, ἡ (ἐξίστημι) rubbning från det vanliga läget; *transl.* sinnesrubbning vanligen i god mening: hänryckning, exstas Act. 10: 10, 11: 5, 22: 17 (det tillstånd, i hkt det lägre medvetandet helt och hållet trädt tillbaka — 2 Cor. 12: 2. 3 — och menniskan, ryckt undan den sinnliga varseblifningen, befinner sig i den högsta sinneshänförelse o. s. v.; andra tyda här: domning, dvala); förvåning, häpnad Mc. 5: 42 *al.*

ἐκστρέφω; ἐξέστραμμαι (στρέφω) *utvrida,* vända ut och in; p. p. p. helt och hållet förvriden, förvänd Tit. 3: 11. *

ἐκταράσσω (ταράσσω) högligen uppröra, oroa, uppvigla Act. 16: 20. *

ἐκτείνω, ενῶ, εινα (τείνω t e n d o, spänna, sträcka) *utsträcka,* uträcka τὴν χεῖρα och τὰς χεῖρας Mt. 8: 3 *al.*, ἐπί τινα emot ngn antingen i god mening Mt. 12: 59, eller i fiendtlig Lc. 22: 53 (efter ngn, för att gripa ngn); utkasta ἀγκύρας Act. 27: 30.

ἐκτελέω, εσα (τελέω) fullända, fullborda Lc. 14: 29. 30.

ἐκτένεια, ας (ἐκτενής) *utsträckning,* ansträngning, ihärdighet; ἐν ἐκτ. Act. 26: 7 = ἐκτενῶς, hkt se. *

ἐκτενέστερον, *compar.* till ἐκτενῶς, hkt se.

ἐκτενής, ές (ἐκτείνω) *utsträckt,* spänd, uthållande, ifrig, innerlig Act. 12: 5, 1 Petr. 4: 8.

ἐκτενῶς, *adv.* (af fgde) ifrigt, brinnande, innerligt 1 Petr. 1: 22; *compar.* -έστερον Lc. 22: 44.

ἐκτίθημι; εθέμην; ετέθην (τίθημι) *utsätta* Act. 7: 21 (om barn); *med.* utställa, göra bekant, berätta, utlägga Act. 11: 4 *al.*

ἐκτινάσσω, αξα; αξάμην (τινάσσω) *skaka ur, af τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν* Mt. 10: 14, Act. 13: 51 *(med.)*, l. τὸν χοῦν κ. τ. λ. Mc. 6: 11 skaka stoftet af sina fötter (vill säga, att man icke vill hafva ngt gemensamt med ngn och är tecken till det största förakt o. s. v.); detsamma betyder ἐκτ. τὰ ἱμάτια Act. 18: 6 *(med.)* skaka ur sina kläder (neml. dam och stoft).

ἕκτος, η, ον, *numer. card.* (ἕξ) den sjette Mt. 20: 5 *al.*; ὥρα ἕκτη, sjette timmen l. kl. sex, svarar emot kl. 12 hos oss och var bönetimma Act. 10: 9; ty Evang. och Apostl., liks. Hebræerna i allmänhet, begynte i öfverensstämmelse med Grekerna att räkna *dagens* timmar från soluppgången, så att första timmen började efter kl. 6 hos oss, 3:dje timmen var = 9, 6:te = 12 (*dygnet* åter räknades från den ena solnedgången till den andra); emellertid synes Joh. åtminstone på några ställen (kanske öfverallt) hafva följt Romarne, som räknade dagens l. dygnets början från midnatt (ss. vi), jfr Joh. 19: 14 med Mc. 15: 25.

ἐκτός, *adv.* (ἐκ) *utom*, utanför τινός 1 Cor. 6: 18, 2 Cor. 12: 2. 3, utvändigt ss. τὸ ἐκτός τινος Mt. 23: 26 det utvändiga, yttre af ngt, utansidan, utom, förutan, undantagande, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν = τούτων, ὧν — — — Act. 26: 22 emedan jag icke föredrager ngt utom l. annat än det som — — —, 1 Cor. 15: 27 undantagande; ἐκτὸς εἰ μή 1 Cor. 14: 5, 15: 2 undantagande i fall han icke (eg. äro här 2:ne uttryckssätt sammanblandade, af hka hvartdera för sig — ἐκτός och εἰ μή — kunde vara nog; dock uppkommer äfven i Svenskan ingen omening, äfven om man återgifver beggedera); deremot synes εἰ μή stå pleonastiskt 1 Tim. 5: 19, om man icke vill supplera κατηγορία γίνηται.

ἐκτρέπω; τραπήσομαι, ετράπην (τρέπω) *afvända; med.* och *pass.* vända l. taga af vägen, deverto, εἰς och ἐπί τι 1 Tim. 1: 6, 2 Tim. 4: 4 vända sig (ifrån ngt) till ngt, ὀπίσω τοῦ σατανᾶ 1 Tim. 5: 15 ∾ de hafva vändt sig (ifrån Christus l. den christliga lefnadsstråten) och gått efter = följt satan; vända sig ifrån, akta sig för, undvika τί 1 Tim. 6: 20; äfn gå l. vridas ur led Hebr. 12: 13 (se χωλός).

ἐκτρέφω (τρέφω) *uppföda*, gifva uäring Eph. 5: 29, uppfostra Eph. 6: 4.

ἔκτρωμα, ατος, τό (ἐκτιτρώσκω förorsaka missfall — ἐκ. τιτρώσκω såra) missfall, otidigt foster *trop.* 1 Cor. 15: 8 (Paulus anser sig i samma mån ringare, ovärdigare än de öfrige Apostlarne, som det otidiga fostret står efter det fullgångna barnet; bilden är äfven hämtad deraf, att liks. ἔκτρωμα skadar moderlifvet — jfr Num. 12: 12 — så hade äfven han förföljt Guds församling, se följ. vers 1 Cor. 15: 9).

ἐκφέρω, ἐξοίσω, ἐξήνεγκα (φέρω) effero, *utbära τινά* Act. 5: 15 (ur hus), äfven Act. 5: 6. 9. 10 (lik för att begrafvas), στολήν Lc. 15: 22 en klädning (ur garderoben) d. ä. ut- l. framtaga; *trop.* frambära, frambringa, bära Hebr. 6: 8 (om frukter).

ἐκφεύγω, φεύξομαι, πέφευγα, έφυγον (φεύγω) effugio, *fly ut* Act. 19: 16 (ur ett hus), sin kos l. undan Act. 16: 27, undfly l. undvika l. undgå τί Lc. 21: 36 *al.*

ἐκφοβέω (φοβέω) *utskrämma*, utjaga genom skräck, förskräcka 2 Cor. 10: 9.

ἔκφοβος, ον (φόβος) förskräckt, förfärad Mc. 9: 6, Hebr. 12: 21.

ἐκφύω, ἐξέφυν; εφύην (φύω) frambringa ur ngt, låta framväxa, drifva l. skjuta fram l. ut, *pass.* slå ut Mt. 24: 32, Mc. 13: 28 (*Tisch.* har ἐκφύῃ *aor.* 2 *act.* skjutit fram, *Griesbach* ἐκφυῇ *aor.* 2 *pass.* slagit ut).

ἐκχέω, εῶ, ἐξέχεα; χυθήσομαι, κέχυμαι, εχύθην (χέω gjuta) *utgjuta αἷμα* Rom. 3: 15, Apoc. 16: 6, hälla ut φιάλην Apoc. 16: 1 *al.*, slå ut τὸ κέρμα Joh. 2: 15 (vexlarnes) skiljemynt, *metaph.* utgjuta, rikligen meddela Act. 2: 17 *al.*; *pass.* utgjutas Rom. 5: 5 (Guds kärlek till oss), utgjuta sig, rinna ut Mt. 9: 7 (om vin), Act. 1: 18 (inelfvor), *metaph.* störta sig i l. hejdlöst öfverlemna sig åt τῇ πλάνῃ Βαλαάμ Jud. 11 Balaams villfarelse l. synd (se Βαλαάμ).

ἐκχύνω l. -ύννω Mt. 23: 35 *al.* = fgde, hkt se.

ἐκχωρέω (χωρέω) gå ut, bort Lc. 21: 21.

ἐκψύχω, έψυξα (ψύχω) *utandas*, uppgifva andan Act. 5: 5. 10, 12: 23.

ἑκών, οὖσα, όν frivillig, af fri vilja, egen drift Rom. 8: 20, 1 Cor. 9: 17.

ἐλαία, ας, ἡ *oliveträd*, oljoträd Rom. 11: 17. 24, Apoc. 11: 4, äfn oljoträdets frukt, oliv Jac. 3: 12;

τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν Mt. 21: 1 *al.* *Oljoberget* ¼ timma = 2000 alnar = 5 stadier N.O. om Jerusalem, så kalladt af de oliveträdsplanteringar på vestra sluttningen, hvarmed det var betäckt. Det består af kalksten och har 3 spetsar, af hvilka den nordligaste är den högsta. Oljoberget i allmänhet är högre än alla nästgränsande berg, så att man derifrån icke blott har en herrlig utsigt öfver Jerusalem, utan äfn ser Medelhafvet, bergen Ebal och Garizim, Döda hafvet o. s. v.; bäcken *Kidron* skiljer det från Jerusalem. JEsus vistades ofta der, i synnerhet i *Gethsemane* vid vestra sluttningen och i byarne *Bethphage* och *Bethanien* vid den östra. Öfver den norra spetsen gick vägen till Galilæen och öfver den östra till Jericho; den södra heter »förargelsens berg» (se *Μολόχ*). Ifrån Oljoberget uppsteg Frälsaren till himlen.

ἔλαιον, ου, τό (fgde) olivolja, bomolja, olja Mt. 25: 3 *al.;* de gamle nyttjade den dels till lysningsämne l. c. *al.*, dels till smörjelse Lc. 7: 46, Hebr. 1: 9 (ἔλ. ἀγαλλιάσεως glädjeolja), dels till botemedel mot yttre åkommor och sjukdomar i allm. Mc. 6: 13, Lc. 10: 34, Jac. 5: 14, dels till mat (i stället för smör, som de gamle ej kände till). Derföre var oljan ock en betydande handelsartikel.

ἐλαιών, ῶνος, ὁ (se fgde) ställe der olivcträd växa, olivelund, oliveplantering, »oljoberg». Icke blott Act. 1: 12, utan äfven Lc. 19: 29 och 21: 37 fkmr detta ord, på de 2 sednare ställena st. det vanliga ἐλαιῶν.

Ἐλαμίτης, ου, ὁ, *nom. gentile* af Ἐλάμ (עֵילָם ett semitiskt folk i Asien Genes. 10: 22); Grekerna kallade provinsen Ἐλυμαΐς, som skall hafva legat emellan berget *Orontes* och floden *Eulæus* norr om Susiana; fkmr Act. 2: 9.

ἐλάσσων l. -ττων, ον, *compar.* (till ἐλαχύς, εῖα, ύ = μικρός) mindre, yngre Rom. 9: 12, ringare Hebr. 7: 7, sämre Joh. 2: 10; *adv.* ἔλαττον, μὴ ἔλ. ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα 1 Tim. 5: 9 först då hon fyllt 60 år, eg. »då hon icke är under 60 år».

† ἐλαττονέω, ησα (fgde) *trans.* göra mindre, förminska; *intrans.* hafva mindre 2 Cor. 8: 15.

ἐλαττόω, ωσα; ωμαι (se fgde) förminska, förringa τινὰ παρά τινα Hebr. 2: 7 ngn i jemförelse med ngn; *pass.* förminskas, förringas, blifva ringare Hebr. 2: 9, aftaga Joh. 3: 10.

ἐλαύνω, ἐλήλακα (*perf. attic.* af ἐλάω) *drifva*, drifva på, sätta i rörelse ss. ἵππον, ἅρμα, δρόμον, ναῦν; alltså om hvarjehanda sätt att färdas, hvarvid *accus.* utlemnas ss. ναῦν Mc. 6: 48, Joh. 6: 19 ro; äfn *metaphor. pass.* drifvas, jagas ὑπό τινος Lc. 8: 29 *al.*

† ἐλαφρία, ας, ἡ (följ.) lätthet, lättnad, *metaphor.* lättsinnighet ἐλ. χρῆσθαι 2 Cor. 1: 17 förfara lättsinnigt.

ἐλαφρός, ά, όν (ἔλαφος hjort, egentl. *springaren* af ἐλαύνω) snabb, vig, lätt, men äfn om börda Mt. 11: 30 lätt att bära l. fördraga; τὸ παραυτίκα ἐλ. τῆς θλίψεως 2 Cor. 4: 17 det närvarande lätta i vårt betryck l. trångmål.

ἐλάχιστος, η, ον *superl.* (till ἐλαχύς = μικρός) ganska liten, minst, ringast, sämst, obetydligast Mt. 2: 6 *al.;* οὐδὲ ἐλ. Lc. 12: 26 ne minimum quidem; ἐμοὶ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν 1 Cor. 4: 3 det länder mig till ngt ganska obetydligt, qvittar mig fullkomligt lika, är mig alldeles enahanda.

† ἐλαχιστότερος, α, ον, *compar.* (af fgde) den ringaste (och) ringare än Eph. 3: 8.

ἐλάω = ἐλαύνω, hkt se.

Ἐλεάζαρ, ὁ *indecl.* (אֶלְעָזָר af אֵל Gud, עֵזֶר hjelp) *Eleazar*, Eliuds son Mt. 1: 15 *bis.*

† ἐλεγμός, οῦ, ὁ = följ. ‖ ἔλεγχος 2 Tim. 3: 16.

ἔλεγξις, εως, ἡ (ἐλέγχω) = följ.; tillrättavisning τινός för ngt 2 Petr. 2: 16 han fick tillrättavisning för sin öfverträdelse.

ἔλεγχος, ου, ὁ (följ.) bevis, bevisningsmedel, öfverbevisning 2 Tim. 3: 16, öfvertygelse Hebr. 11: 1.

ἐλέγχω, ἐλέγξω, ἤλεγξα; ἠλέγχθην (härledning oviss, kanske af ἐλάω = ἐλαύνω och ἔγχω = ἄγχω Xen. Oecon. 10: 2. 7, se ἀνάγκη) *drifva i trångmål*, bevisa, öfverbevisa τινὰ περί τινος Joh. 8: 46 *al.*, vederlägga Tit. 1: 9 (och derigenom) utskämma, förebrå, förehålla, tadla, ogilla, tillrättavisa Mt. 18: 15, Tit. 1: 13, 2: 15, bestraffa, straffa Lc. 3: 19 *al.; pass.* öfverbevisas ὑπό τινος Joh. 8: 9, 1 Cor. 14: 24, ἐλεγχόμενοι — — — παραβάται Jac. 2: 9 öfverbeviste af lagen ss. öfverträdare = i det lagen förklarar eder för öfverträdare; tillrättavisas, näpsas ὑπό τινος Hebr. 12: 5.

ἐλεεινός, ή, όν (se följ.) värd medlidande, ömkansvärd, eländig, usel 1 Cor. 15: 19, i andlig mening ömkansvärd Apoc. 3: 17 (genom okunnighet om sitt syndaelände).

ἐλεέω (ἐλεᾷ Rom. 9: 18, ἐλεᾶτε Jud. 23 *Tischend.*), ήσω, ησα; ηθήσομαι, ημαι, ήθην (ἔλεος) hysa

medlidande, förbarma sig öfver τινά Mt. 9: 27 *sæpe*, visa sig huld l. nådig emot ngn τινά Rom. 9: 15. 16. 18; *pass.* röna medlidande, vederfaras barmhertighet, blifva benådad o. s. v. Mt. 5: 7, Rom. 11: 30. 31 *al.; anm.* ὁ ἐλεῶν Rom. 12: 8 = *parabolanus* sjukskötare (utgjorde en class af *diaconi*); — ἐλεέω utmärker ett verksamt deltagande (mera activt), οἰκτείρω deremot blott beklagande (mera passivt).

ἐλεημοσύνη, ης, ἡ (följ.) medlidsamhet (emot fattiga), understöd, barmhertighetsverk, *allmosa; ποιεῖν ἐλ.* Mt. 6: (1). 2 *al.* utöfva barmhertighetsverk, διδόναι ἐλ. Lc. 12: 33 *al.* gifva allmosa, deremot Lc. 11: 41 gifva ss. allmosa (τὰ ἐνόντα det som är i bägaren och fatet).

ἐλεήμων, ον, *genit.* ονος (följ.) medlidsam, barmhertig Mt. 5: 7, Hebr. 2: 17.

ἔλεος, ου, ὁ Mt. 9: 13 *al.* och -εος, τό Lc. 1: 50 *al.* medlidande, förbarmande, barmhertighet; τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει Rom. 11: 31 genom den eder vederfarna barmhertighet (hkt skulle väcka dem till afundsjuka), ἔλ. κατακαυχᾶται κρίσεως Jac. 2: 13 se κατακαυχάομαι.

ἐλευθερία, ας, ἡ (följ.) frihet i allmht ss. i handlingssätt 1 Cor. 10: 29; frihet från (Mosaiska) lagens föreskrifter och förbannelse, den evangeliska friheten Gal. 2: 14, 5: 1, 1 Petr. 2: 16 (frihet från lagtvång), τὴν ἐλ. (*scil.* τρέπετε l. dylikt) Gal. 5: 13 användeu blott icke friheten till en anledning för köttet; andlig frihet 2 Cor. 3: 17, 2 Petr. 2: 19; νόμος ἐλ. Jac. 1: 25, 2: 12; ἡ ἐλ. — — — τοῦ Θεοῦ Rom. 8: 21 den frihet, hkn skall bestå i Guds barns herrlighet.

ἐλεύθερος, α, ον (obrukl. ἐλεύθω = ἔρχομαι) liber, som kan *komma* och gå när och hvart han vill, kan fritt röra sig, obunden, fri, sin egen herre; i N. T. a) i *borgerlig* mening: oafhängig, fri)(δοῦλος, Joh. 8: 33 *al.*, oberoende ἐκ πάντων 1 Cor. 9: 19 af alla, fri från skatt Mt. 17: 26, från lagen Rom. 7: 3 (lös och ledig från lagen); b) i *evangelisk* l. *andlig* mening: fri (från lagens förbannelse), τῇ δικαιοσύνῃ Rom. 6: 20 med afs. på rättfärdigheten d. ä. faktiskt oafhängiga af lagens fordringar, 1 Petr. 2: 16 (emedan de icke af lagtvång eller andra yttre motiver utan διὰ τὸν Κύριον göra det goda, kallas de trogna så).

ἐλευθερόω, ώσω, ωσα; ωθήσομαι, ώθην (fgde) göra fri, frigöra, befria; i N. T. blott i högre och andlig l. evang. mening Joh. 8: 32 *al.*, ἐλευθερίᾳ ἐλ. Gal. 6: 1 befria för frihet (för att blifva fria).

ἔλευσις, εως, ἡ (ἐλεύσομαι, *fut.* till ἔρχομαι) ankomst Act. 7: 52.

ἐλεφάντινος, η, ον (ἐλέφας, αντος elefant, elefanttand, elfenben) af elfenben σκεῦος ἐλ. Apoc. 18: 12 elfenbenskärl.

Ἐλιακείμ, ὁ *indecl.* (אֶלְיָקִים Gud upprättar) *Eliakim*, Abiuds son Mt. 1: 13 *(bis)*, Lc. 3: 30.

ἕλιγμα, ατος, τό (ἑλίσσω) eg. det *vridna*, korg? μῖγμα Joh. 19: 39.

Ἐλιέζερ, ὁ *indecl.* (= Ἐλεάζαρ, hkt se) *Eliezer*, en af JEsu förfäder Lc. 3: 29.

Ἐλιούδ, ὁ *indecl.* (אֵל Gud, הוֹד ära) *Eliud*, Achims son Mt. 1: 14. 15.

Ἐλισάβετ, ἡ *indecl.* אֱלִישֶׁבַע Guds ed l. löfte af שָׁבַע svärja) *Elisabeth*, Zacharias' hustru och Johannis döparens moder Lc. 1: 5 ff.

Ἐλισσαῖος, ου, ὁ (אֱלִישָׁע Gud hjelp) *Elisa*, propheten Elias' lärjunge, följeslagare och efterträdare; uppträdde ss. sjelfständig prophet under konungarne *Joram* och *Jehu* 896—856 f. Chr.; se vidare 1 Reg. 19—2 Reg. 13; fkmr i N. T. Lc. 4: 27.

ἑλίσσω, ίξω (ἕλιξ *adj.* vriden, ringlad) *vrida*, linda, sammanveckla Hebr. 1: 12, äfven Apoc. 6: 14 ἑλισσόμενον för εἱλισσ. (se εἱλίσσω).

ἕλκος, εος, τό (ἕλκω) sår, rufva, var- l. etterböld Lc. 16: 21, Apoc. 16: 2. 11.

ἑλκόω; ωμαι (fgde) förorsaka sår, såra; p. p. p. εἱλκ. l. ἡλκ. Lc. 16: 20 full af bölder l. sår.

ἑλκύω, se följ.

ἕλκω, ἑλκύσω, εἵλκυσα (*præs.* ἑλκύω fkmr ej i N. T.) draga Joh. 6: 44 *al.*, släpa Act. 16: 19 *al.*, draga ut d. ä. blotta Joh. 18: 10; i profangrek. har ordet äfven betydelsen af sarga, slita, rifva hvaraf ἕλκος, hkt se.

Ἑλλάς, άδος, ἡ *Hellas* l. Grekland, egentl. landskaperna emellan Thessalien och Peloponnesus, alltså egentliga Hellas; men Act. 20: 2 äfven med inbegrepp af Peloponnesus, alltså = Ἀχαΐα, hkt se.

Ἕλλην, ηνος, ὁ *Hellän* l. Grek (οἱ Ἕλλ. en hufvudstam af Greklands urinvånare, s. först bodde omkring Parnassus i Phocis och derpå under Deucalion vandrade in i Thessalien; Achillens' följeslagare till Troja; sedermera Greker i allmänhet), af grek. ursprung; så kallades *synecdochice* »icke Judar», så att dermed betecknades *Hedningar*, ty

Grekerna anträffades öfverallt i de då bekanta länderna och utmärkte sig genom en viss bildning, äfvensom, före Roms herravälde, genom ett politiskt anseende. Hos *Lucas* och *Paulus* förekommer ordet vanligen i denna bemärkelse; dock innefattar benämningen Act. 11: 20, 19: 10 äfn proselyter, och Act. 14: 1 blott proselyter ( )(ἔθνη i 2 v.) äfvensom Act. 18: 4 (ss. närvarande i synagogan). Joh. 7: 35, 12: 20 måste det betyda sådana Judar, som talade grekiska, alltså vara synonymt med Ἑλληνιστής, hkt se.

Ἑλληνικός, ή, όν, (fgde) Grekisk Lc. 23: 38, Apoc. 9: 11.

Ἑλληνίς, ίδος, ἡ *femin. patronym.* (af Ἕλλην) Grekinna; *synecd. adj.* hednisk (qvinna) Mc. 7: 26, Act. 17: 12.

Ἑλληνιστής, οῦ, ὁ (ἑλληνίζω visa sig som en grek i språk, drägt, lefnadssätt, i synn. tala grekiska) *Hellenist*, en jude s. talar grekiska, grek-jude Act. 9: 29, grek-jude-christen Act. 6: 1; derunder innefattas också proselyter Act. 11: 20, i fall der ej rättare läses Ἕλληνας, hkt se.

ἑλληνιστί, *adv.* (af ἑλληνίζω, se fgde) på grekiska Joh. 19: 20; ἑλλ. γινώσκειν, förstå grekiska Act. 21: 37.

† ἐλλογάω (se följ.) hos *Tisch. Cod. Sin.* fkmr ἐλλόγα Phil. 18 || ἐλλόγει.

† ἐλλογέω (ἐν, λόγος) *taga i beräkning*, föra upp på ngns räkning τινί Phil. 18; *pass.* tillräknas Rom. 5: 13 (der frågetecken bör sättas efter νόμου). *Anm.* Endast på dessa begge ställen fkmr ordet i hela grek. litteraturen.

Ἐλμα— l. ωδάμ, ὁ *indecl.* (אֵל Gud, מוֹדָע s. gör bekant) *Helmodam* Lc. 3: 28.

ἐλπίζω, ιῶ, ικα, ισα (följ.) hoppas, sätta sitt hopp på ngn l. ngt Mt. 12: 21 *sæpe*, τινί, ἔν l. ἐπί τινι (ss. den grund, hpå hoppet hvilar, hvaremot) εἴς l. ἐπί τινα l. τι (uttrycker målet, hpå hoppet är rigtadt); hoppas, vänta att ὅτι l. med *infin.*, l. ngt τί.

ἐλπίς, ίδος, ἡ (ἔλπω, ἔλπομαι hoppas) förväntan, hopp, förhoppning Act. 16: 19 *sæpe*, ἔχειν ἐλπ. εἴς τινα Act. 24: 15, 1 Petr. 1: 21, äfven ἐπί τινι 1 Joh. 3: 3 till l. på ngn; παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι Rom. 4: 18 emot förhoppning *(object.)*, på förhoppning *(subject.)*, förhoppningslöst, förhoppningsfullt *(oxymoron)*; ἐλπὶς βλεπομένη Rom. 8: 24 ett hopp, hvars föremål ligger framför ögonen, ἡ ἐλπὶς ἡ ἀποκειμένη Col. 1: 5 det hopp, hvars föremål är deponeradt = förvaradt i himlen (hoppet tänkes objectivt = till sitt object. innehåll = Messianska frälsningen), likaså ἡ μακαρία ἐλπ. Tit. 2: 13 det saliga föremålet för hoppet = Mess. frälsningen, ἐλπ. ζῶσα 1 Petr. 1: 3 ett lefvande hopp (dermed menas det lif, hvartill Guds barmhertighet uppväckt den trogne från hopplöshetens död Eph. 2: 12); ἐλπ. δικαιοσύνης Gal. 5: 5 hoppet om rättfärdighet (*genit. obj.* eller att rättfärdigas neml. vid yttersta domen, då vi af Christo förklaras för rättfärdiga); τίς ἡ ἐλπ. τῆς κλήσεως αὐτοῦ Eph. 1: 18 af hkn beskaffenhet hans kallelses hopp är d. ä. hkn stor och herrlig förhoppning är gifven den, hkn Gud kallat till Messiæ rike (τῆς κλήσεως är *genit. caussæ*), ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως Eph. 4: 4 genom en enda förhoppning s. eder kallelse gaf eder (neml. om Mess. frälsningen).

Ἐλύμας, α, ὁ (Arab. *alimon* sapiens vir) *Elymas*, den vise mannen; så kallade sig *Barjesus* Act. 13: 8, liksom ännu spåmän och trollkarlar i Österlandet kallas bland folket; Lc. öfversätter det l. c. med ὁ μάγος, hkt se.

(ἕλω) εἷλον, εἱλόμην, se αἱρέω.

Ἐλωΐ, äfven Ἐλωΐ, אֱלָהִי Syr. form för Hebr. אֵלִי min Gud Mc. 15: 34 *(bis)*.

ἐμαυτοῦ, ῆς, οῦ (ἐμοῦ, αὐτοῦ) 1 *pers. pron. reflex.*, mig sjelf, mig, ἀπ' ἐμ. Joh. 5: 30 *al.* af mig sjelf, genom min egen kraft, frivilligt Joh. 10: 18; ordet har äfven *dat.* och *accus.*

ἐμβαίνω, ἐνέβην (βαίνω) *stiga in* εἰς πλοῖον l. πλοιάριον Mt. 8: 23 *al.* i ett skepp l. en båt; ἐμβάς *scil.* εἰς τὸ ὕδωρ Joh. 5: 4 (*Tischend. Cod. Sin.* utelemnar ordet och versen, der det står).

ἐμβάλλω, ἐνέβαλον (βάλλω) *inkasta*, slunga in, störta εἴς τι Lc. 12: 5.

ἐμβάπτω, αψα (βάπτω) *indoppa* τὶ ἔν τινι Mt. 26: 23 (Joh. 13: 26 har *Tisch. Cod. Sin.* βάψας); *med.* εἴς τι Mc. 14: 20 indoppa sig l. doppa sin hand uti ngt.

ἐμβατεύω (ἐμβάτης den som stiger in l. på, deraf sjösoldat af ἐμβαίνω) *inträda*, gå in l. på, beträda t. ex. νῆσον, πόλιν, sedan äfn om ett *andligt gebit*, som genom forskning l. annan andlig verksamhet beträdes, inlåta sig l. fördjupa sig uti ἃ μὴ ἑώρακεν Col. 2: 18 inlåta sig på det öfversinnliga (transscendentala) gebitet || ἃ ἑώρακεν på

visionernas område (detta sednare kanske rättare; ty dermed skulle utmärkas den svärmiskt-theosophiska sysselsättningen med Gud och Englarne).

ἐμβιβάζω, ασα (βιβάζω) låta stiga) *låta stiga uti* (ett skepp), föra om bord Act. 27: 6.

ἐμβλέπω, εψα (βλέπω) *kasta* sina *blickar in* i l. på εἴς τι Mt. 6: 26, Act. 1: 11, τινί (Mt. 19: 26) Lc. 20: 17 *al.* på ngn, se på ngn, äfven τί Mc. 8: 25; *absol.* se, kunna se Act. 22: 11.

ἐμβριμάομαι, ησάμην; ήθην (βριμάομαι af βρίμη fnysning, fräsande af βρέμω fnysa, fräsa) *frusta, brumma uti; transl.* yttra sin vrede l. ovilja, vredgas, förgrymmas τινί Mc. 14: 5, ἐν. λέγων Mt. 9: 30 han tillsade dem strängeligen l. allvarsamt, äfn utan λέγων Mc. 1: 43; ἐν. τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν Joh. 11: 33 han blef i sin anda djupt gripen och skakad, egentl. han greps i sin anda af ovilja (deröfver att icke förr hafva kommit de sörjande till hjelp) och gjorde en skakande rörelse med kroppen; ἐν ἑαυτῷ Joh. 11: 38 inom sig, i sitt inre.

ἐμέω, εσα vomo, utspy Apoc. 3: 16 (se χλιαρός).

† ἐμμαίνομαι (μαίνομαι) dervid rasa τινί emot ngn Act. 26: 11.

Ἐμμανουήλ, ὁ *indecl.* (עִמָּנוּאֵל Gud med oss) *Immanuel;* har afs. på Christi gudomliga och menskliga natur Mt. 1: 23, jfr Es. 7: 14 och Apoc. 21: 3 μετ' αὐτῶν Θεός.

Ἐμμαούς, ὁ, *indecl.* (Talm. אמאוס) *Emmaus*, en by 60 stadier = 1 Sv. mil ifrån Jerusalem; läget obekant och får icke förvexlas med staden Emmaus', hkn låg 160 stadier vester från Jerus. och sedan 3:dje århundradet e. Chr. hette *Nicopolis:* fkmr Lc. 24: 13.

ἐμμένω, ἐνέμεινα (μένω) *blifva i* l. vid, hålla fast vid, framhärda uti τινί Act. 14: 22, ἔν τινι Gal. 3: 10, Hebr. 8: 9 stadna qvar inom ngt (det i lagboken skrifna, äfvensom förbundet betraktas ss. en inhägnad, ur hkn man *utträder*, οὐκ ἐμμ.).

Ἐμμώρ l. όρ, ὁ *indecl.* (חֲמוֹר eg. åsna) *Emmor*, Sichems fader; af hans söner hade en griftplats blifvit inköpt, der Jacob lades Act. 7: 16.

ἐμός, ή, όν *pron. poss.* (ἐμοῦ) min Mt. 18: 20 *al.*; τὸ ἐμόν l. τὰ ἐμά Mt. 20: 15 *al.* det som mig beträffar l. tillhörer, mina angelägenheter; οὐκ ἔστιν ἐμόν med *infin.* Mt. 20: 23, Mc. 10: 40 meum non est det tillhör icke mig, är icke min sak, beror icke på mig att; τῇ ἐμῇ χειρί 1 Cor. 16: 21 *al.* med egen hand: ἡ ἐμὴ ἀνάμνησις Lc. 22: 19, 1 Cor. 11: 24. 25 min åminnelse d. ä. åminnelse l. minne af mig, liks. i *lat.* tuum desiderium = des. tui, så att *poss.* står *objectivt* och = *genit.* af personalpronomen (detta constructionssätt fkmr ej på flera ställen i N. T.).

† ἐμπαιγμονή, ῆς, ἡ (se följ.) bespottelse, begabberi; ἐλεύσονται ἐν ἐμπ. 2 Petr. 3: 3 de skola framträda med bespottelse (ordet fkmr i hela Grek. litteraturen ensamt l. c.).

† ἐμπαιγμός, οῦ, ὁ (följ.) bespottelse, begabbelse Hebr. 11: 36.

ἐμπαίζω, παίξω; παιχθήσομαι, επαίχθην (παίζω) eg. *leka*, dansa, hoppa *i* l. på ngt; deraf i N. T. bespotta, drifva gäck med τινί Mt. 27: 29 *al.*, äfven *absol.* ss. Mt. 20: 19; äfven narra, bedraga Mt. 2: 19.

† ἐμπαίκτης, ου, ὁ (fgde) bespottare, begabbare Jud. 18, 2 Petr. 3: 3 (för hvilka det heliga tjenar till spott och åtlöje).

ἐμπεριπατέω (περιπατέω) gå l. *vandra omkring uti* l. ibland ἔν τισιν 2 Cor. 6: 16.

ἐμπίπλημι l. -πιπλάω, ἐνέπλησα; ἐμπέπλησμαι, ἐνεπλήσθην (πίμπλημι) egentl. *ifylla*, deraf uppfylla, mätta, vederqvicka τινός Lc. 1: 53, Act. 14: 17; *pass.* uppfyllas, blifva l. vara mätt Lc. 6: 25, Joh. 6: 12, *metaphor.* τινός Rom. 15: 24 vederqvickas af ngn (om andlig vederqvickelse).

ἐμπίπρημι, ἐνέπρησα (πίμπρημι) sätta l. tända eld på, uppbränna πόλιν Mt. 22: 7.

ἐμπίπτω, πεσοῦμαι, ἔπεσον (πίπτω) *falla uti* εἴς τι Mt. 12: 11 (Lc. 14: 5), råka ut för εἴς τινα Lc. 10: 36, εἴς τι 1 Tim. 3: 6 *al.*; ἐμπ. εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος Hebr. 10: 31 är förskräckligt för den otrogne (jfr Syr. 8: 1), för den trogne deremot är det bättre att falla i Guds än menniskors händer (2 Sam. 24: 14).

ἐμπλέκω; ἐνεπλάκην (πλέκω) *infläta*, insnärja, inveckla; *pass.* inveckla, invefva l. insnärja sig τινί i ngt *trop.* 2 Tim. 2: 4, 2 Petr. 2: 20.

ἐμπλήθω, se ἐμπίπλημι.

ἐμπλοκή, ῆς, ἡ (ἐμπλέκω) *inflätande*, flätning τριχῶν 1 Petr. 3: 3.

ἐμπνέω (πνέω) *blåsa in, intrans.* och inblåsa *trans.*; inandas med *genit.* ἀπειλῆς καὶ φόνου Act. 9: 1 hot och mord (ss. det element hvari Saulus lefde).

ἐμπορεύομαι, εύσομαι (ἔμπορος) vara på resor, resa i handelsärender, drifva handel, handla Jac. 4: 13; handla, ockra med l. på ngn τινά 2 Petr. 2: 3

söka att draga vinst af ngn (genom sina uppdiktade tal om christlig frihet och dylikt sökte Irrlärarne neml. bedåra andra och efter sitt giriga och köttsliga sinne draga vinst af dem).

ἐμπορία, ας, ἡ (se följ.) resa, sjöfart (i handelsärender), handel (i synn. grosshandel) Mt. 22: 5.

ἐμπόριον, ου, τό (eg. *neutr.* af ἐμπόριος till handel hörande, se följ.) handelsplats; οἶκος ἐμπορίου Joh. 2: 16 marknadsplats, handelsbod.

ἔμπορος, ου, ὁ (ἐν, πόρος väg, resa) eg. en som är *på en resa*, vandring, väg — i synn. en handlande Apoc. 18: 3 *al.*, s. drifver utrikes handel, gross handlare)(κάπηλος l. ἀγοραῖος minuthandlare l. krämare, som tager sina varor hos ἔμπορος och håller dem till salu i sin bod på torget; står ss. *adj.* Mt. 13: 45.

ἐμπρήθω, se ἐμπίπρημι.

ἔμπροσθεν, *adv.* (ἐν, πρόσθεν) *i förväg* a) om *rum:* i förväg, framför Lc. 19: 4 *al.*, ἔμπρ. καὶ ὄπισθεν Apoc. 4: 6 framför och baktill, τὰ ἔμπρ. Phil. 3: 14 det som är framför, den återstående delen af vädjobanan — ss. *præpos.* med *genit.* framför l. -till, inför Mt. 5: 16 *al.*; b) om *tid:* tillförene, förut; ss. *præpos* med *genit.* före Joh. 1: 15. (27). 30.

ἐμπτύω, ύσω, υσα; υσθήσομαι (πτύω) *spotta i* εἰς τὸ πρόςωπόν τινος Mt. 26: 67 spotta ngn i ansigtet; på εἴς τινα Mt. 27: 30 på ngn, äfn τινί Mc. 10: 34 *al.*; *pass.* bespottas Lc. 18: 32.

ἐμφανής, ές (ἐμφαίνω, inlysa af ἐν, φαίνω) *inlysande*, i ögonen fallande, som är l. står i ljuset, synlig Act. 10: 40; ἐγενόμην ἐμφ. Rom. 10: 20 jag har visat mig.

ἐμφανίζω, ίσω, ισα; ίσθην (fgde) göra synlig, tydlig, låta se, uppenbara Joh. 14: 21. 22, tillkännagifva, yppa πρός τινα Act. 23: 22 för ngn, låta förstå ὅτι Hebr. 11: 14, föreställa, göra förslag Act. 23: 15; anmäla sig l. uppträda (ss. anklagare) τινὶ κατά τινος hos ngn emot ngn Act. 24: 1, 25: 2, περί τινος rörande ngn Act. 25: 15; *pass.* synas, visa sig Mt. 27: 53, fram- l. uppträda τινὶ ὑπέρ τινος Hebr. 9: 24 inför ngn till ngns bästa l. för ngns räkning — enl. andra: Chr. företräder vårt ställe inför Gud d. v. s. Gud ser oss i Christo an; liksom han såg hela mskoslägtet i den förste Adam, så ser han nu hela det troende mskoslägtet i den andre Adam, Christus, deras fullkomlige öfversteprest, inför sitt ansigte. I Christi lydnad, skönhet m. m. ser han vår; Chr. och vi äro inför Gud blott *en* och *ett*.

ἔμφοβος, ον (φόβος) *i fruktan*, rädd, förskräckt, häpen Lc. 24: 5 *al.*

ἐμφυσάω, ησα (φυσάω blåsa, andas af φῦσα blåsbälg, blåst af φύω onomatop. ord på blåsa) *blåsa i*, på Joh. 20: 22.

ἔμφυτος, ον (φυτός, *adj. vble* af φύω) *inplantad* λόγος Jac. 1: 21 (det redan i nya födelsen inplantade ordet, som städse ånyo behöfver emottagas — synda-utväxterna skola bortskäras och ordet i stället inympas).

ἐν. *præpos.* med *dat.* (in, inom, inuti — utmärker ett varande inuti, samstammigt med och förhåller sig till εἰς l. ἐς st. ἐνς, såsom πρό till πρός) 1:o) loci: inom, uti, i Mt. 1: 18 *sæpissime*, ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν Lc. 4: 21 i edra öron d. ä. i det J hören mig, ἐν ἑαυτῷ εἰπεῖν o. s. v. Mt. 9: 3 *al.* (se λέγω), ἐν αὐτοῖς Rom. 1: 19 inom dem d. ä. i deras inre l. hjertan, ἐν ὑμῖν αὐτοῖς 1 Cor. 11: 13 uti edert eget inre (oberoende af yttre inverkan på edert omdöme), ἐν ὑμῖν 1 Cor. 14: 25, Gal. 1: 16, 1 Thess. 2: 13 i eder l. edra själar, ἐν ἐμοί 1 Cor. 14: 11 i mig, i mina ögon, efter mitt omdöme, ἐν Ἡλίᾳ Rom. 11: 2 i det om Elias handlande stället, ἐν Δαβίδ Hebr. 4: 7 i stället hos David l. genom David, ἐν τῇ Ἀραβίᾳ Gal. 4: 25 i Arabien d. ä. hos Araberna, ἐν αὐτοῖς Rom. 11: 7 i deras ställe d. ä. der de (neml. grenarne) suttit, ἐν οἷς εἰμι Phil. 4: 11 i hka omständigheter, hkt läge jag befinner mig; på Mt. 24: 40 *al.*, ἐν ἡμῖν 1 Cor. 4: 6 på oss d. ä. genom vårt exempel; vid Lc. 13: 4 *al.*, ἐν οἷς Act. 24: 18 hvarvid; ibland Mt. 2: 6 *al.*; inför 1 Cor. 2: 6, 6: 2 *al.*, ἐν πάσῃ κτίσει Col. 1: 23 inför hvarje varelse = mska. — 2:o) temporis: inom, under, på, uti Mt. 2: 1 *sæpius*, ἐν ᾧ under det att Mc. 2: 19 *al.*, under tiden tills Lc. 19: 13, ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ Act. 1: 6 (neml. οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας Act. 1: 5), ἐν τούτῳ Act. 24: 16 *al.* derunder l. ock i enlighet dermed; ἐν med *infin.* uti l. under det att Mt. 13: 4 *al.*, äfn då, emedan Hebr. 2: 8, 3: 15 ἐν τῷ λέγεσθαι emedan det heter (står i närmaste förening med det fgde, hvarifrån det på sin höjd med ett comma bör skiljas). — 3:o) caussæ, instrumenti etc.: förmedelst, med, igenom (*per hebraismum*) Mt. 3: 11 *sæpe*, ἐν ῥάβδῳ 1 Cor. 4: 21 i käpp (utrustad d. ä. försedd) med käpp,

ἐν ᾧ Rom. 2: 1 derigenom att l. kanske rättare i den sak l. punkt som, Hebr. 6: 7 i hkn punkt, i hkt afseende; i förmåga af ἐν λόγῳ Κυρίου 1 Thess. 4: 15, ἐν τοῖς λόγοις σου Rom. 3: 4 i afs. på l. beträffande dina prophetior (om Messias), ἐν αὐτοῖς Rom. 10: 5 derigenom att de (lagens bud) uppfyllas. — *Anm.* I alla de mångartade fall, der denna præpos. förekommer, kan man nästan mer än vid ngn annan spåra dess ursprungliga betydelse; dessutom anm., att den genom brachylogi ofta förenas med verber, som betyda *rörelse till*, och utmärker då icke blott ankomsten till, utan äfven hvilan på stället ss. Mt. 10: 16 *al.*

ἐναγκαλίζομαι, ισάμην (ἐν, ἀγκάλη) taga i *sina armar*, i sin famn τινά Mc. 9: 36, 10: 16.

ἐνάλιος, ον, äfn 3 änd. (ἐν, ἅλς, ἡ haf) som är *i hafvet; neutr. plur.* hafsdjur Jac. 3: 7. *

† ἔναντι, *adv.* (ἐν, ἀντί) i närvaro af, inför med *genit.* Lc. 1: 8, Act. 8: 21 || ἐνώπιον; N. T. ord.

ἐναντίον, *adv.* (egentl. *neutr.* af följ.) inför, i åsyn l. närvaro af ngn med *genit.* Mc. 2: 12 *al.*

ἐναντίος, α, ον (ἀντίος, α, ον emot l. midt emot stående, motsatt af ἀντί) s. är i ansigtet l. åsyn, inför, coram, midtför, emot, vidrig (om vind — motvind) Mt. 14: 24, Mc. 6: 48, stridande mot, fiendtlig Act. 26: 9, 28: 17 (τινί), fiendtligt sinnad τινί mot ngn 1 Thess. 2: 15; ἐξ ἐναντίας (*scil.* χώρας) τινός Mc. 15: 39 midt emot ngn, ὁ ἐξ ἐναντίας Tit. 2: 8 den s. är från motsatta sidan, motståndare, vedersakare.

ἐνάρχομαι, αρξάμην (ἄρχομαι) *börja på*, begynna τί Phil. 1: 6, göra början med τινί Gal. 3: 3.

ἔνατος, se ἔννατος.

ἐνδεής, ές (ἐν, δεῖ) *i behof*, brist, nöd, behöfvande, torftig Act. 4: 34. *

ἔνδειγμα, ατος, τό (följ.) bevis, tecken, förebud 2 Thess. 1: 5 st. ὅ (*scil.* ὅτι ἀνέχεσθε ἐν ὑπομονῇ κ. τ. λ.) ἐστιν ἔνδειγμα hvilket är ett förebud. *

ἐνδείκνυμι; ἐνεδειξάμην (δείκνυμι) liks. *invisa*, påpeka; i N. T. blott *med.* bevisa, ådagalägga, låta se τί Rom. 2: 15 *al.*, τὶ ἔν τινι Rom. 9: 17, 1 Tim. 1: 16, ἀγάπην εἴς τι Hebr. 6: 10 bevisa kärlek emot ngt (ἧς är *attraction* st. ἥν); ἐνδ. ἔνδειξίν τινος 2 Cor. 8: 24 lemna l. gifva bevis på ngt (*verb. c. substant. conjug.* — *verb. finit.* ἐνδείξασθε måste förstås inunder) »i det J lemnen bevis på — — —, så (gören J det) inför församlingarne».

ἔνδειξις, εως, ἡ (fgde) *invisning*, bevis τινός på ngt Rom. 3: 25 *al.*

ἕνδεκα, undecim, elfva; οἱ ἕνδεκα μαθηταί Mt. 28: 16, äfn blott οἱ ἕνδ. Mc. 16: 14 *al.* de elfva lärjungarne (efter Judas Ischarioths bortgång).

ἑνδέκατος, η, ον, *numer. ordin.* (fgde) den elfte Mt. 20: 6. 9, Apoc. 21: 20.

ἐνδέχομαι (δέχομαι) in-, an-, upptaga, åtaga sig, tillåta, tillstädja; i N. T. *imperson.* det är antagligt, tillåtet, möjligt, låter sig göra, går an Lc. 13: 33. *

ἐνδημέω, ησα (ἐν, δήμῳ uti l. bland sitt folk, i hemmet) vara hemma 2 Cor. 5: 9 trol. i egentlig mening, deremot *trop.* 2 Cor. 5: 6 under det kroppen är vår hemort (kroppen är tänkt ss. ett hus, ur hkt vi ännu ej utgått), likaså i 8 v.

† ἐνδιδύσκω (= ἐνδύω) *i-* l. *påkläda* τινά τι Mc. 15: 17; *med.* τί Lc. 8: 27, 16: 19 kläda sig uti l. påtaga sig ngt.

ἔνδικος, ον (ἐν, δίκη) enlig med det rätta l. rättvisan, rättmätig, rättvis Hebr. 2: 2, Rom. 3: 8.

† ἐνδόμησις, εως, ἡ (ἐνδομέω bygga deri, af ἐν, δόμος domus af δέμω bygga) *inbyggnad*, inläggning Apoc. 21: 18. *

† ἐνδοξάζω; άσθην (δοξάζω) förherrliga; *pass.* ἔν τινι 2 Thess. 1: 10. 12 (så att de christnas förherrligande tjenar till Christi eget).

ἔνδοξος, ον (ἐν, δόξα) 1:o) *i opinionen*, efter allmänna meningen)(παράδοξος, fkmr ej i N. T. 2:o) *i anseende*, rop, ära, herrlig skönhet Eph. 5: 27, berömd, ärad, förnäm, präktig, herrlig Lc. 7: 25 *al.*)(ἄδοξος, äfn ἄτιμος 1 Cor. 4: 10.

† ἔνδυμα, ατος, τό (ἐνδύω) det i- l. pådragna l. -klädda, klädnad, drägt Mt. 3: 4 *al.*; *plur.* kläder Mt. 7: 15.

† ἐνδυναμόω, ωσα; ώθην (δύναμις) stärka Phil. 4: 13 *al.*; *pass.* blifva stark, kraftig, vinna kraft, tilltaga i kraft Act. 9: 22.

ἐνδύνω = ἐνδύομαι, smyga sig in 2 Tim. 3: 6, se ἐνδύω. *

ἔνδυσις, εως, ἡ (följ.) *iklädande*, påtagande ἱματίων 1 Petr. 3: 3. *

ἐνδύω, ἔδυσα; δέδυμαι, εδυσάμην (δύω) induo, *insänka*, ikläda τινά τι Mt. 27: 31 *al.*; *med.* sänka l. smyga sig in i (se ἐνδύνω), ikläda l. påtaga sig τί Mt. 6: 25 *al.*, τὰ ὅπλα Rom. 13: 12 *al.*; kläda l. utrusta sig med τί *metaphor.* Lc. 24: 49 *al.* ss. δύναμιν, ἀφθαρσίαν, τὰ σπλάγχνα, τὸν

νέον ἄνθρωπον Eph. 24: 4, Col. 3: 10 = antaga den nya christliga sinnesförfattningen.

ἐνέγκαι och ἐνεγκεῖν *aor.* till φέρω, hkt se.

ἐνέδρα, ας, ἡ (ἐν, ἕδρα säte) insidiæ, bakhåll, försåt, ποιεῖν ἐν. Act. 25: 3 anlägga försåt; äfn anslag, stämpling. — Act. 23: 16 har *Tischend.* ἔνεδρον, hkt se.

ἐνεδρεύω, (fgde) lägga sig l. ligga i bakhåll, försåt, lura på ngn, lägga l. ställa försåt för ngn τινά Lc. 11: 54, Act. 23: 21.

† ἔνεδρον, ου, τό = ἐνέδρα Act. 23: 16.

ἐνειλέω, ησα (εἰλέω tränga, tränga tillhopa, innesluta) inveckla, insvepa τινί Mc. 15: 46.

ἔνειμι (εἰμί) vara uti; τὰ ἐνόντα Lc. 11: 41 det s. är l. finnes deruti, neml. i bägaren och fatet.

ἕνεκεν, áfn εἵνεκεν, i profangr. vanl. ἕνεκα s. fkmr i N. T. blott Lc. 6: 22, Act. 26: 21, *præpos.* med *genit.* för skull, för Mt. 5: 10 *al.*, οὗ ἕνεκεν Lc. 4: 18 hvarföre = och derföre, τίνος ἕν. Act. 19: 32 hvarföre, af hvad orsak, i hvilken afsigt; med *infin.* i *genit.* 2 Cor. 7: 12 derföre att, på det att, för att. — *Anm.* Detta ord synes ofta vara utelemnadt vid τοῦ och *infin.*

ἐνενήκοντα, se ἐννενήκοντα.

ἐνεός, ά, όν (= ἄνεως, *qsi* ἄναος af ἀ 1 och ἄω, αὔω skrika, ljuda) *utan ljud*, mållös, stum Act. 9: 7.

ἐνέργεια, ας, ἡ (se följ.) verksamhet (activ), verknings- l. handlingskraft Eph. 1: 19 *al.*, κατὰ τὴν ἐν. τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ *l. c.* till följe af den verksamhet hos hans styrkas kraft, ἐνεργεῖν ἐν. Eph. 1: 20 ådagalägga l. visa verksamhet; κατ' ἐν. — — — μέρους Eph. 4: 16 efter en verksamhet s. motsvarar måttet af hvarje enskild del; ἐν. πλάνης 2 Thess. 2: 11 förförelsens verksamma kraft.

ἐνεργέω, ἤργησα (ἐνεργής) vara verksam, verka *absol.* Mt. 14: 2 *al.*, τί 1 Cor. 12: 6 *al.*, ὁ ἐνεργήσας — — — ἔθνη Gal. 2: 8 den som varit verksam för Petrus *(dat. commodi)* i afs. på apostlaskapet hos omskärelsen o. s. v., d. ä. den (d. ä. Gud) som varit verksam för att göra Petrus till Jude-apostel har också varit verksam att göra mig till hedninge-apostel; *med.* vara l. visa sig verksam (om saker) Rom. 7: 5 *al.*, äfven visa l. yttra sig.

ἐνέργημα, ατος, τό (fgde) eg. *det verkade*, verk, verkan, verkning 1 Cor. 12: 6, ἐν. δυνάμεων verkningar s. bestå i under, underverkningar v. 10.

ἐνεργής, ές (ἐν, ἔργον) *i verk*, verkande, verksam l. kraftig Phil. 6, Hebr. 4: 12, θύρα — — — ἐν. 1 Cor. 16: 9 för mig har blifvit öppnad en stor och kraftfull dörr d. ä. för mig har blifvit öppnadt ett vidsträckt och välsignelserikt fält till verksamhet (μεγάλη afser *omfånget*, ἐν. *effecten* af verksamheten).

ἐνεστώς, se ἐνίστημι.

† ἐνευλογέω; ηθήσομαι (εὐλογέω) prisa, välsigna ἔν τινι Act. 3: 25, Gal. 3: 8 uti ngt l. ngn.

ἐνέχω (ἔχω) *hafva*, hålla, fasthålla uti l. deruti; ἐν. χόλον τινί l. utan χόλον Mc. 6: 19, Lc. 11: 53 hysa l. nära agg emot ngn; *pass.* hållas l. fasthållas ζυγῷ δουλείας Gal. 5: 1 i träldomsok neml. under lagen (så att man icke kan komma derur).

ἐνθάδε, *adv.* (*correl. demonstr.* till interrog. ποῦ, hvar? och ποῖ, hvarthän?) a) här Lc. 24: 41 *al.* b) hit Joh. 4: 15. 16.

ἔνθεν, *adv.* (*correl.* till πόθεν hvarifrån?) härifrån Lc. 16: 26.

ἐνθυμέομαι, εθυμήθην (ἐν, θυμός) hafva *i sinnet* Mt. 1: 20, betänka, tänka Mt. 9: 4, anställa betraktelser περί τινος Act. 10: 19 rörande ngt διενθυμέομαι, hkt se.

ἐνθύμησις, εως, ἡ (fgde) eg. behjertande, öfverläggning; i N. T. = ἐνθύμημα det tänkta, tanke Mt. 9: 42 *al.*, Act. 17: 29 uppfinningsförmåga.

ἔνι, *anastrophe* st. ἐνί, Ion. *præpos.* = ἐν uti; med utelemnande af ἐστί är det = ἔνεστι det finnes deri, dervid, deribland 1 Cor. 6: 5 *al.*; andra anse det ss. contraherad form för ἔνεστι.

ἐνιαυτός, οῦ, ὁ (ἐνί = ἐν αὐτῷ in se ipse *scil.* rediens) år ss. utgörande en cirkel, Lc. 4: 19 *al.*; κατ' ἐνιαυτόν Hebr. 9: 25, 10: 1. 3 på år, årligen; *plur.* Gal. 4: 10 sabbatsår (hvart 7:de).

ἐνίστημι, έστηκα; ἐνστήσομαι (ἵστημι) *ställa deri*, dervid, deribland; i N. T. blott i *med.* och *perf. act.* med *intrans.* betydelse, ställa sig l. stå dervid, inställa sig 2 Tim. 3: 1; i synn. i *perf.* instare, *instunda*, nära förestå, vara förhanden 2 Thess. 2: 2; *perf. partic.* ἐνεστηκώς Hebr. 9: 9, för hkt vanligen brukas contrah. formen ἐνεστώς instans, instundande, nära förestående l. c., 1 Cor. 7: 26, Gal. 1: 4 αἰὼν ἐν. (hvars inträdande snart begynner, som är i begrepp att inträda — dermed menas den sista delen af αἰὼν οὗτος, se αἰών; denna tid är icke blott *full af lidanden*, dolores Messiæ, utan äfn högst *osedlig*, emedan många affalla från tron o. s. v.; derföre är

αἰὼν ἐν. = πονηρός, καιρὸς ἔσχατος, ἐσχ. ἡμέραι, ἐσχάτη ὥρα); denna betydelse har ordet äfn Rom. 8: 38, 1 Cor. 3: 22, ehuru der vanligen antages bemärkelsen »närvarande», ss. motsatt τὰ μέλλοντα.

ἐνισχύω, ἴσχυσα (ἰσχύω) vara l. blifva stark (i l. genom ngt) Act. 9: 19; äfven *trans.* stärka, ingifva styrka Lc. 22: 43.

ἔνατος, η, ον (följ.) den nionde Mt. 20: 5 *al.* ὥρα ἐνν. l. c. *al.* = kl. 3 eftermidd. (se ἕκτος); var bönestund Act. 3: 1 (likas. τρίτη och ἕκτη Act. 10: 9).

ἐννέα, novem, nio Lc. 17: 17.

ἐννενήκοντα, nonaginta, nittio Mt. 18: 12 *al.;* skrifves dels tillsammans med ἐννέα, dels åtskils — det sednare hos *Tisch.*, som alltid har ἐνενήκοντα.

ἐννεός, ά, όν = ἐνεός, hkt se.

ἐννεύω (νεύω) innuo, gifva en vink, ett tecken, vinka åt τινί Lc. 1: 62.

ἔννοια, ας, ἡ (ἐν, νοῦς) tanke, föreställning, begrepp; i N. T. tänkesätt, sinnesförfattning, uppsåt Hebr. 4: 12, 1 Petr. 4: 1.

ἔννομος, ον (νόμος) *inom lagen,* i l. af lag bestämd, laglikmätig, laglig Act. 19: 39; ἔνν. Χοῦ 1 Cor. 9: 21 lagligt beroende af Chr. (emedan Evang. är grundlagen för Christi rike).

ἔννυχος, ον = ἐννύχιος (νύξ) *i* l. om *natten,* nattlig; *neutr. adverbiascit* = ἐννύχως om natten, ἔνν. λίαν vid djup natt, då det ännu var (kol) mörkt Mc. 1: 35.

ἐνοικέω, ήσω, ησα (οἰκέω) *bo uti* ἔν τισιν Rom. 8: 11 *al.;* säges om Θεός, Πνεῦμα, äfn λόγος Χοῦ Col. 3: 16 (»må Christi ord bo uti eder» = i eder församling, tänkt ss. ett hus).

ἐνόντα, τά, se ἔνειμι.

ἐνορκίζω (ὁρκίζω) besvärja τινὰ τὸν Κύριον ngn vid HERran 1 Thess. 5: 27 || ὁρκίζω, hkt se.

ἑνότης, ητος, ἡ (εἷς) *enhet,* τοῦ πνεύματος Eph. 4: 3 den enhet som den H. A. gifver l. verkar (se σύνδεσμος), ἑν. τῆς πίστεως — — — Θεοῦ Eph. 4: 13 enheten i tron på och kunskapen om Guds Son.

ἐνοχλέω (ὀχλέω) vara besvärlig, besvära, falla till last, oroa, förvirra Hebr. 12: 15.

ἔνοχος, ον (ἐνέχω) *qsi* ἐνεχόμενος, *deri hållen,* fasthållen, begripen, inbegripen, underkastad τινός Hebr. 2: 15, förfallen till, saker, skyldig τινός Mt. 26: 66 *al.*, τινί Mt. 5: 21. 22, εἴς τι v. 22.

† ἔνταλμα, ατος, τό (ἐντέλλω) uppdrag, befallning, föreskrift, bud Mt. 15: 9 *al.*

ἐνταφιάζω, ασα (ἐντάφιος hörande till begrafning, likbegängelse, τάφος) tillreda ett lik till begrafning, balsamera Mt. 26: 12, Joh. 19: 40. *Anm.* Hos Judarne plägade man straxt efter döden tvätta liken Act. 9: 37, derpå insvepa dem i en stor duk σινδών Mt. 27: 59 *al.* eller omveckla alla lemmarne med bindlar ὀθόνια l. κειρίαι Joh. 11: 44, 19: 40, emellan hka man för de förnämare lade eller strök aromatiska specerier Joh. 19: 39. Från detta sätt skilde sig den Ægypt. seden, hvaraf åter funnos 3:ne arter: *den första* omständligt beskrifven af *Herodot.* I: 28 ff., hvarvid man uttog hjernan och inelfvorna, fyllde tomrummen med välluktande substanser, sydde ihop magen och lade liket i nitrum, efter 70 dygn tvättade det och omvecklade det med byssusbindlar, hvilka voro bestrukna med gummi; vid det *andra* sättet uttogos icke inelfvorna, utan cederolja inspolades och kroppen lades i nitrum — på sådana lik förtärdes allt kött och endast hud och ben blefvo öfriga; den *tredje* methoden var enklast af alla, man behandlade det inre af liket med reningsvatten och lät det derpå ligga 70 dagars tid i nitrum. Dessa sålunda inbalsamerade lik kallas mumier.

† ἐνταφιασμός, οῦ, ὁ (fgde) begrafning, jordfästning, balsamering Mc. 14: 8, Joh. 12: 7, se fgde ord.

ἐντέλλω; vanl. och i N. T. *med* ἐντέλλομαι, τελοῦμαι, τέταλμαι, ετειλάμην (τέλλω. se ἀνατέλλω) uppdraga, gifva uppdrag τινὶ περί τινος Mt. 4: 6 *al.*, τὶ πρός τινα Hebr. 9: 20 om ngt med afs. på ngn, ålägga, befalla τινί τι Mc. 10: 3 *al.*, τινί Mt. (15: 4) 17: 9 *al.*, τινί med *infin.* Mt. 19: 7 *al.*, med ἵνα Mc. 13: 34.

ἐντεῦθεν, *adv.* (*correl.* till πόθεν hvarifrån?) 1:o) loci: härifrån, derifrån Mt. 17: 20 *al.*, Joh. 18: 36 = ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. ἐντ. καὶ ἐντ. Joh. 19: 18 på båda sidor, ἐντ. καὶ ἐκεῖθεν (andra ἐντεῦθεν) τοῦ ποταμοῦ Apoc. 22: 2 från den ena och den andra sidan d. ä. på ömse sidor af floden. 2:o) temporis: derefter, ifrån den stunden, fkmr ej i N. T. 3:o) caussæ: derför, ur l. af det skälet, af följande Jac. 4: 1.

ἔντευξις, εως, ἡ (ἐντυγχάνω) eg. *in-*, på-, samman*träffande,* samtal, bön, (förbön) 1 Tim. 2: 1, 4: 5.

ἔντιμος, ον (ἐν τιμῇ) *i ära,* Phil. 2: 29, i anseende, ansedd, ärad, aktad, dyr, dyrbar Lc. 7: 2, 1 Petr. 2: 4. 6; *compar.* Lc. 14: 8 anseddare.

ἐντολή, ῆς, ἡ (ἐντέλλω) uppdrag, befallning, bud Mt. 5: 19 *al.*, ἐντ. μεγάλη Mt. 22: 36 (de Jud. lärarne delte buden i stora och små); Rom. 7: 8 (*scil.* οὐκ ἐπιθυμήσεις); ἡ ἐντ. 1 Tim. 6: 13 det Evangeliska budet, Evangelii lära (ss. det rättesnöre, enligt hkt en Christen skall inrätta sin lefnad); äfn irrlärarnes påbud Tit. 1: 14 (ss. matförbud och dylikt); ἡ ἁγία ἐντ. 2 Petr. 2: 21, 3: 2 det heliga budet, budet om en christlig lefnad (i afbidan på Christi παρουσία — se 2 Petr. 2: 4); ἐντ. σαρκίνη Hebr. 7: 16 köttsligt bud, ett bud som hade afseende på köttslig härkomst.

ἐντόνως, *adv.* (af ἔντονος spänd af ἐντείνω spänna) spändt, häftigt, ifrigt; || Lc. 23: 10, i hvars ställe nyare editioner hafva εὐτόνως, hkt se.

ἐντόπιος, ον (ἐν τόπῳ) *på stället* l. platsen varande; *plur.* Act. 21: 12 de der boende (neml. Christne).

ἐντός, *adv. loci* (ἐν) med *genit.*, *inom*, innanför l. ibland, ἐντὸς ὑμῶν Lc. 17: 21 ibland eder, inom edert folk (icke »invärtes i eder», ss. somliga vilja), τὸ ἐντός Mt. 23: 26 det inre, invändiga (af bägaren).

ἐντρέπω; τραπήσομαι, ετράπην (τρέπω) *vända inåt* τινά, drifva ngn in i sig sjelf, göra att ngn går in i sig sjelf, ändrar sitt tänke- och handlingssätt, bringa till blygsel, ånger, göra skamflat, komma att skämmas, blygas, förödmjuka 1 Cor. 4: 14; oftare i *med.* och *pass.* komma till besinning, ångra sig 2 Thess. 3: 14, blygas Tit. 2: 8, hafva försyn l. undseende för τινά Mt. 21: 37 *al.*, äfn vörda Hebr. 12: 9.

ἐντρέφω (τρέφω) *in-* l. upp*föda*, uppfostra; *pass.* τοῖς λόγοις 1 Tim. 4: 6 uppfostras i ord (utmärker, att οἱ λόγοι τῆς πίστεως κ. τ. λ. varit Timothei beständiga närings- och bildningsmedel).

ἔντρομος, ον (ἐν τρόμῳ) *i darrning*, darrande, bäfvande, förskräckt Act. 7: 32 *al.*

ἐντροπή, ῆς, ἡ (ἐντρέπω) in- l. tillbakavändande i sig sjelf, skam, blygsel 1 Cor. 6: 5, 15: 34.

ἐντρυφάω (τρυφάω) *fråssa uti* ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν 2 Petr. 2: 13 uti sina bedrägligt åtkomna håfvor — andra läsa ἐν τ. ἀγάπαις αὐτ. vid sina kärleksmåltider.

ἐντυγχάνω, έτυχον (τυγχάνω) *in-* l. *påträffa*, stöta på, finna (med bibegrepp af det tillfälliga), tala vid, komma l. ligga åt ngn τινί Act. 25: 24, vända sig med böner till ngn τινί Rom. 11: 2 κατά τινος emot ngn, lägga sig ut för ngn ὑπέρ τινος vara ngns förespråkare (om den H. Ande) Rom. 8: 27, (om Christus) v. 34 och Hebr. 7: 25 — »Chr. offrade sig sjelf en gång för alla för oss till ett evigt gällande försoningsoffer; sedan han framburit detta på jorden (i förgården), gick han med offerblodet genom himlen (det heliga) till Guds thron (in i det aldraheligaste) och der gör han, så ofta ett syndarehjerta vänder sig till honom, städse ånyo sitt eviga offer gällande genom sin förbön, jfr Hebr. 2: 18, hvaraf synes, att det icke är nog att tro, det Gud en gång för alla förlåtit synderna för Christi skull, utan att förlåtelsen för hvarje särskild synd är en verklig handling af Gud, och att det en gång för alla fulländade försoningsoffret och den öfverstepresterliga förbönen lika såväl böra skiljas, som den första stora förlåtelsen — rättfärdiggörelsen — och den dagliga förlåtelsen för hvarje särskild synd under fortskridandet på helgelsens väg».

ἐντυλίσσω, ιξα; ιγμαι (τυλίσσω valka, veckla af τύλος valk) *inveckla*, insvepa Mt. 27: 59 *al.*

ἐντυπόω; ωμαι (ἐν τύπος) *inslå*, -trycka, -prägla, -grafva 2 Cor. 3: 7.

ἐνυβρίζω, ισα (ὑβρίζω) skymfa, smäda, håna Hebr. 10: 29.

ἐνυπνιάζω; ασθήσομαι (följ.) drömma; vanl. och i N. T. *med.* ss. *depon.* med *fut.* 1 *pass.* drömma Act. 2: 17 (se följ.), vara i ett drömlikt tillstånd, sömndrucken, bedöfvad, förblindad o. s. v. Jud. 8.

ἐνύπνιον, ου, τό, (ἐν ὕπνῳ) eg. *neutr.* af *adj.* ἐνύπνιος i sömnen förekommande, dröm, drömbild ἐν. ἐνυπνίοις Act. 2: 17 (*per hebraismum*) skola hafva drömmar, hafva syner (uppenbarelser) uti l. genom drömmar.

ἐνώπιον, eg. *neutr.* af *adj.* ἐνώπιος (ἐν ὠπί af ὤψ ansigte, öga af ὄψομαι *fut.* till ὁράω) *adv.* *i ögon*, ansigte, närvaro af, inför, vanl. ss. *præpos.* med *genit.* Lc. 1: (6) 17 *sæpe*; äfn vid eder och försäkringar inför, vid τοῦ Θεοῦ Gal. 1: 20 *al.*

Ἐνώς, ὁ *indecl.* (אֱנוֹשׁ menniska) *Enos*, Seths son Lc. 3: 38.

† ἐνωτίζομαι, ισάμην (ἐν, οὖς, ὠτός) inhämta med öronen, höra, förnimma Act. 2: 14.

Ἐνώχ, ὁ *indecl.* (חֲנוֹךְ invigd l. invigande) *Enoch*, Methusalahs far Lc. 3: 37; blef i förtid (efter en den tiden ovanligen kort lefnad af 365 år) borttagen af Gud, emedan han förde ett gudeligt lefverne Hebr. 11: 5 (jfr Genes. 5: 21—24). I den

Jud. traditionen visar sig Henoch icke blott ss. uppfinnare af bokstafsskriften, räknekonsten och stjernkunskapen, utan äfven ss. den *förste* skriftställaren. Under hans namn finnes en apocryphisk bok, som *synes* blifvit begagnad af *Judas* på åtskilliga ställen i hans epistel och uttryckligen åberopas i Jud. 14 v.; men rättast är att antaga, att så väl Judas' anförande som det i Henochs bok förekommande är hämtadt ur en äldre tradition, emedan det är högst sannolikt, att en man, som »vandrade» med Gud, också kunde förutsäga den Noachiska floden, och att denna förutsägelse sedan fortplantat sig ibland fäderna. Den närvarande apocryphiska »Henochs bok» har ursprungl. blifvit författad under Herodes den stores tid på hebr. språket och har kommit till oss genom den æthiop. öfversättningen, som *Bruce* 1773 öfverförde från Abyssinien och *Rüppell* 1834.

ἐξ, se ἐκ.

ἕξ, s e x, *sex* Mc. 9: 2 *al.*

ἐξαγγέλλω, ειλα (ἀγγέλλω) *utberätta* (hvad som sker inom hus), utbasuna i god och ond mening, offentligen l. öppet förkunna 1 Petr. 2: 9.

ἐξαγοράζω, ασα (ἀγοράζω) *ut-*, lös-, fri*köpa* Gal. 3: 13, 4: 5 (om Chr. som lösköpt oss fr. lagens förbannelse och våld genom sitt blod); *med.* τὸν καιρόν Eph. 5: 16, Col. 4: 5 köpa d. ä. icke lemna obegagnad den rätta tidpunkten (»i det J tillegnen eder den rätta tidpunkten till goda gerningar»).

ἐξάγω, ἤγαγον (ἄγω) *utföra τινά* Mc. 8: 23 *al.;* med ἔξω τινός Mc. l. c. utom l. utanför ngt, l. blott ἔξω Lc. 24: 50.

ἐξαιρέω, εῖλον; ειλόμην och ειλάμην (αἱρέω) *uttaga* Mt. 5: 29, 18: 9; *med.* taga ut för l. åt sig (ur en annans våld, från olycka l. förderf o. s. v.), befria, rädda Act. 7: 10 *al.*

ἐξαίρω, αρῶ, ῆρα; ήρθην (αἴρω) *utlyfta*, upptaga och bära bort, borttaga, bortskaffa 1 Cor. 5: 13 ἐξ ὑμῶν αὐτῶν från eder egen krets (olika läsarter äro ἐξάρατε och ἐξαρεῖτε); 1 Cor. 5: 2 är ἐξαρθῇ || ἀρθῇ, dock ej hos *Tisch.* l. *Cod. Sin.*

ἐξαιτέω; ῃτησάμην (αἰτέω) *utfordra*, utbedja; *med.* τινά utbedja sig, göra anspråk på ngn, fordra att någon utlemnas åt sig Lc. 22: 31.

ἐξαίφνης, *adv.* (= ἐξαφανῶς, af ἐξ, ἀ 1, φαίνω) e x i m p r o v i s o, *oförutsedt*, oförmodadt, plötsligen, i en hast Mc. 13: 36 *al.*

ἐξακολουθέω, ήσω, ησα (ἀκολουθέω) *följa utur* l. ifrån, efter, gå efter, efterfölja τινί ngt 2 Petr. 1: 16, 2: 2. 15.

ἑξακόσιοι, αι, α, s e x c e n t i, sexhundra Apoc. (13: 18) 14: 20.

ἐξαλείφω, είψω, ειψα; είφθην (ἀλείφω) *utstryka*, utplåna τὸ ὄνομά τινος ἐκ — — — ζωῆς Apoc. 3: 5 ngns namn ur lifsens bok d. ä. ur förteckningen på medborgarne i det nya Jerusalem, τὸ χειρόγραφον Col. 2: 14 (se χειρόγραφον); *metaphor.* τὰς ἁμαρτίας Act. 3: 19 synderna; aftorka δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν Apoc. 7: 17, ἀπὸ τῶν ὀφθ. 21: 4.

ἐξάλλομαι (ἅλλομαι) *hoppa* l. springa *ut*, fram, upp Act. 3: 8.

ἐξανάστασις, εως, ἡ (ἀνάστασις) *uppståndelse ur* l. ifrån ἡ ἐξ. ἐκ νεκρῶν Phil. 3: 11 från de döda; *anm.* andra läsa ἐξ. τῶν νεκρῶν och anse *decompositionen* med ἐξ häntyda på föreställningen ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸν ἀέρα.

ἐξανατέλλω, έτειλα (ἀνατέλλω) eg. låta framgå l. uppgå ur; *intrans.* fram- l. uppgå, uppkomma, uppskjuta (neml. ur jorden, ἐκ τῆς γῆς) Mt. 13: 5, Mc. 4: 5 (om säd — äfven örter).

ἐξανίστημι, έστησα, έστην (ἀνίστημι) *ur* ngn l. ngt *låta uppstå*, uppväcka o. s. v. σπέρμα τινί Mc. 12: 19, Lc. 20: 28 (se ἀνίστημι); *intrans. aor.* 2 uppresa sig, uppstå Act. 15: 5.

ἐξαπατάω, ηπάτησα (ἀπατάω) fullkomligt bedraga, besvika, förleda, förföra Rom. 7: 11 *al.;* äfven (i mindre elak afsigt) vilseleda l. -föra, bedåra 2 Thess. 2: 3.

ἐξάπινα = ἐξαπίνης = ἐξαίφνης (hkt se) plötsligen, hastigt Mc. 9: 8.

ἐξαπορέω; ήθην (förstärkt ἀπορέω) i N. T. *med.* och *pass.* vara ganska rådlös, i största förlägenhet τινός 2 Cor. 1: 8 i afs. på ngt, 2 Cor. 4: 8 bringas i förtviflan (förlägna, men icke förtviflade).

ἐξαποστέλλω, στελῶ, έστειλα (στέλλω) *skicka ut* l. bort *ifrån sig*, låta gå Lc. 1: 53, 20: 10. 11, ut- l. bortsända Act. 7: 12 *al.*, τὶ εἴς τι Gal. 4: 6.

ἐξαρτίζω, ήρτισα (ἀρτίζω göra färdig) fullborda, fullända, äfven utrusta Act. 21: 5 τὰς ἡμέρας (öfversättes vanl. med »fulländat dagarne», men bättre är att taga τ. ἡμ. ss. *accus. temporis* (förut äro 7 dagar uppgifna) och öfversätta ἐξαρτίσαι med »utrustat» l. befraktat (neml. skeppet) l. gjort oss färdiga under dessa dagar; p. p. p. utrustad, färdig, skicklig 2 Tim. 3: 17.

ἐξαστράπτω (ἀστράπτω) *framblixtra;* λευκὸς ἐξ. Lc. 9: 29 framblixtrande hvit, hvitstrålande l. -skimrande. *

ἐξαυτῆς, *adv.* st. ἐξ αὐτῆς (l. τῆς αὐτῆς) *scil.* ὥρας från samma stund l. ögonblick, i ögonblicket, straxt, straxt derpå, e vestigio, extemplo, illico, Mc. 6: 25 *al.*

ἐξεγείρω, ερῶ, ειρα (ἐγείρω) uppväcka (från de döda) 1 Cor. 6: 14, till lif, låta framstå, uppträda, visa sig Rom. 9: 17.

ἐξεῖλον och -όμην, se ἐξαιρέω.

ἔξειμι, ᾔειν (εἶμι) *gå ut,* sin väg Act. 13: 42 *al.*, upp (ur vattnet) ἐπὶ τὴν γῆν på l. i land Act. 27: 43.

ἐξελέγχω, ήλεγξα (ἐλέγχω) öfverbevisa, straffa Jud. 15 (der *Tisch. Cod. Sin.* har ἐλέγξαι). *

ἐξέλκω (ἕλκω) *draga ut,* bort, bortsläpa, hänföra Jac. 1: 14. *

† ἐξέραμα, ατος, τό (ἐξεράω gifva ifrån sig, kasta upp af obrukl. ἐράω) det uppkastade, utspydda 2 Petr. 2: 22. *

ἐξερευνάω, ησα (ἐρευνάω) *utforska,* anställa ifriga forskningar 1 Petr. 1: 10. *

ἐξέρχομαι, ελεύσομαι, ελήλυθα, ἦλθον, ήλθατε Mt. 11: 7, ἐλθατε 2 Cor. 6: 17 (ἔρχομαι) *ut.* l. *framkomma,* utgå, utdraga Mt. 8: 32 *al.* med ἔξω, ἐκ, ἀπό, παρά med *genit.*, med εἰς, ἐπί, παρά och *accus.;* ἐκ χειρός τινος Joh. 10: 39 undkomma, undslippa någon, ἐκ τῆς ὀσφύος τινός Hebr. 7: 5 (se ὀσφύς); utgå, utfärdas Lc. 2: 1, gå ut, bort, försvinna Act. 16: 19; gå ut (om rykte) Mt. 9: 26 *al.*, ἡ πίστις ὑμῶν ἐξ. 1 Thess. 1: 8 eder tro har framträngt l. utbredt sig (neml. ss. rykte) d. ä. ryktet om eder tro har utbredt sig; angående εἰςῆλθε καὶ ἐξ. se εἰςέρχομαι.

ἔξεστι, *impers.* (εἰμί, ἐστί) licet, det är tillåtet, står öppet l. fritt, man kan Mt. 12: 2 *al.* med *dat.* och *infin.* Mt. 14: 4 *al.*, med *accus.* och *infin.* Lc. 6: 4, äfven med *nomin.* ss. πάντα μοι ἔξεστιν 1 Cor. 6: 12 allt är tillåtet för mig (ss. christen, neml. allt ἀδιάφορον d. ä. allt s. icke strider emot christendomen — detta är en allmän sats och icke gällande blott för Paulus); *partic.* ἐξόν *scil.* ἐστι Act. 2: 29 man får l. kan, ἀνθρώπῳ 2 Cor. 12: 4, äfn ἐξὸν ἦν τινι Mt. 12: 4.

ἐξετάζω, ήτασα (ἐτάζω se efter om ngt är ἐτόν — *adj. vble* af εἰμί — verkligt, äkta, pröfva) *utpröfva,* utforska, utfråga, »bespörja» Mt. 2: 8, 10: 11, tillspörja, fråga Joh. 21: 12.

ἐξηγέομαι, ηγησάμην (ἡγέομαι) *utföra,* utveckla, förklara Joh. 1: 18 (*scil.* Θεόν, framställa Guds väsende); utförligt berätta, afgifva berättelse, förtälja Lc. 24: 35 *al.*

ἑξήκοντα, sexaginta, sextio Mt. 13: 8 *al.*

ἑξῆς, *adv.* (ἔχομαι gränsa intill) 1:o) loci: i rad, ordning, näst efter ὁ ἑξ. den näste, nästintill; fkmr ej i N. T. 2:o) temporis: dernäst, derefter, derpå τῇ l. ἐν τῇ ἑξ. ἡμέρᾳ Lc. 9: 37 dagen derpå, följande dagen, äfven och vanligen utan ἡμέρᾳ Lc. 7: 11 *al.*

ἐξηχέω; ημαι (ἠχέω) *utljuda,* utklinga 1 Thess. 1: 8 »från eder har HERrans ord = Evangelium utklingat = med kraft blifvit kungjordt» (bilden tagen af ett instrument, hvars toner höras vidtomkring). *

ἕξις, εως, ἡ (ἔχω) habitus, hållning, tillstånd, beskaffenhet, förmåga, färdighet, routin (erfarenhet, s. fås genom lång öfning och vana), öfning, vana Hebr. 5: 14. *

ἐξίστημι l. ιστάνω l. ιστάω Act. 8: 9, ἑστακα Act. 8: 11, ἑστησα, ἑστην (ἵστημι) *ställa ut,* bort, ur sitt läge; bringa l. försätta ngn ur sitt vanliga läge i ett annat, rubba; om själen: bringa ngn från sina sinnen, utom sig, ur fattning, förbluffa, förskräcka, förvåna Lc. 24: 22, Act. 8: 9. 11; i de *intrans. temp.* och *med.* råka l. vara utom sig (äfven af ansträngning) Mc. 3: 21, vara ifrån sina sinnen l. vansinnig 2 Cor. 5: 13 (ss. motståndarne påstå), förvånas l. häpna Mt. 12: 23 *al.*, ἐπί τινι Lc. 2: 47 *al.* öfver l. för ngt.

ἐξισχύω, υσα (ἰσχύω) fullkomligt förmå, vara fullkomligt i stånd Eph. 3: 18. *

ἔξοδος, ου, ἡ (ὁδός) *utväg,* utgång Hebr. 11: 22; *trop.* bortgång (ur lifvet), död Lc. 9: 31, 2 Petr. 1: 15.

† ἐξολοθρεύω, äfven —ολεθρεύω; θρευθήσομαι (ὀλο— l. εθρεύω) alldeles ödelägga, i grund förstöra, utrota Act. 3: 23; Alexandrinskt ord. *

ἐξομολογέω, ησα; ήσομαι (ὁμολογέω) *act.* och *med.* tillstå, bekänna τί Mt. 3: 6 *al.*, τινί τι Jac. 5: 16; lofva, gå in på Lc. 22: 6; lofva, tacka, prisa τινί Mt. 11: 25 *al.*, Rom. 14: 11 Gud (ss. domare och alltså underkasta sig Hans domaremakt).

ἐξόν, *partic.* till ἔξεστι, hkt se.

ἐξορκίζω (ὁρκίζω) låta svärja; besvärja τινὰ κατά τινος Mt. 26: 63 ngn vid ngn. *

ἐξορκιστής, οῦ, ὁ (fgde) besvärjare Act. 19: 13 (dessa goëter brukade hemliga, af Solomo här-

ledda konster och besvärjelseformler för att utdrifva de onda andarne och läka de sjuke).

ἐξορύσσω, ὤρυξα (ὀρύσσω) *utgräfva*, upprifva Mc. 2: 4 *scil.* stenläggningen, utrifva ὀφθαλμούς Gal. 4: 15 ögon (om beredvillighet att uppoffra det käraste och dyrbaraste).

† ἐξουδενέω l. όω; ήθην l. ώθην (οὐδέν) anses för intet, ringa akta, förakta, föraktligt l. skymfligt behandla Mc. 9: 12.

† ἐξουθενέω, ησα; ημαι, ήθην (οὐθέν, oattisk form för οὐδέν) = fgde, men brukligare i N. T.; Lc. 18: 9 *al.*, förkasta Act. 4: 11 (jfr ἀπεδοκίμασαν Mt. 21: 42).

ἐξουσία, ας, ἡ (ἔξεστι, *partic.* ἐξοῦσα) 1:o) licentia, *tillåtelse*, frihet (att göra l. låta ngt) t. ex. 1 Cor. 7: 37 ( )(ἀνάγκη i samma vers), 8: 9 *al.*, befogenhet, rättighet t. ex. 1 Cor. 9: 12 (rättighet öfver eder), 18 *al.* — 2:o) makt Mt. 7: 29 *sæpissime*, förmåga Mt. 9: 8, Act. 8: 16 *al.*, makt och myndighet, fullmakt Act. 9: 14 *al.*, maktfullkomlighet Act. 1: 7. — 3:o) makt, borgerlig makt, myndighet, öfverhet, maktegande person *(abstr. pro concreto)* Lc. 12: 11 *al.* — 4:o) makt, välde ss. Mt. 8: 9 *al.*, öfvervälde, herravälde (om Gud Jud. 25; om englarne i förening med ἀρχή, δύναμις och κυριότης Eph. 1: 21, med θρόνοι, κυριότητες och ἀρχαί Col. 1: 16 o. s. v.; om dämonerna Eph. 6: 12, Col. 2: 15, äfvensom ἐξ. τοῦ ἀέρος Eph. 2: 2 luftens makt — collectivt om dämonerna, hka ansågos hafva sin plats i den jorden omgifvande luften) öfver någon τινός, ἐπί τινα l. ἐπί τινος, dock betyder ἔχειν ἐξ. ἐπὶ τῆς κεφαλῆς 1 Cor. 11: 10 hafva herravälde d. ä. tecken till herravälde (neml. mannens) på hufvudet = hafva hufvudbetäckning; herradöme, jurisdiction, regeringsområde Lc. 23: 7.

ἐξουσιάζω; ασθήσομαι (fgde) hafva makt, välde öfver ngn τινός Lc. 22: 25, τοῦ ἰδίου σώματος 1 Cor. 7: 4 öfver sin egen kropp (neutri licet alteri conjugale debitum poscenti denegare); *pass.* låta öfverväldiga l. beherrska sig, beherrskas ὑπό τινος 1 Cor. 6: 12 af ngt.

ἐξοχή, ῆς, ἡ (ἐξέχω stå ut, framstå) framstående, utmärkthet, företräde, κατ' ἐξοχήν företrädesvis, οἱ κατ' ἐξ. de utmärkte, förnämste Act. 25: 23.

ἐξυπνίζω, ίσω (följ.) uppväcka ur sömnen, väcka Joh. 11: 11.

† ἔξυπνος, ον (ὕπνος) *ur sömnen* uppväckt, uppvaknad Act. 16: 27.

ἔξω, *adv.* (ἐξ) 1:o) *utåt*, ut Mt. 5: 13, βάλλειν 1 Joh. 4: 18 kasta ut, utdrifva, förjaga, ποιεῖν τινα Act. 5: 34 låta ngn göra afträde; ute, utanför Mt. 12: 46 *al.*; οἱ ἔξω Mc. 4: 11 de som äro utanför (Messiæ rike), som icke höra till mina lärjungar d. ä. folket, i Apost. brefven ss. 1 Cor. 5: 12 *al.* utmärkes med οἱ ἔξω de icke Christne, hedningarne; utvärtes ss. ὁ ἔξω ἄνθρωπος (se ἄνθρωπος). 2:o) ss. *præpos.* med *genit.* utom, utanför Lc. 13: 33, Act. 14: 19 *al.*; utur, ifrån Mt. 21: 17 *al.*

ἔξωθεν, *adv.* (fgde) 1:o) *utifrån* Mc. 7: 18, utvärtes Mt. 23: 27. 28, 2 Cor. 7: 5; ὁ ἔξ. 1 Petr. 3: 3 den yttre, τὸ ἔξ. τινος Mt. 23: 25, Lc. 11: 39 det yttre, utvändiga af ngt, οἱ ἔξ. 1 Tim. 3: 7 = οἱ ἔξω hedningarne. — 2:o) ss. *præpos.* med *genit.* utom Mc. 7: 15, utanför Apoc. 14: 20.

ἐξωθέω, ἔξωσα (ὠθέω stöta, tränga, drifva) *utstöta*, -tränga, -drifva τινά Act. 7: 45 (ὧν är attraction); om skepp: låta drifva på land l. sätta på grund Act. 27: 39.

ἐξώτερος, α, ον, *compar.* (af ἔξω) *yttre*, σκότος Mt. 8: 12 *al.* som är utanför (den Messianska brölloppssalen).

ἔοικα, *perf.* 2 (af obrukl. εἴκω) vara lik, likna Jac. 1: 6. 23.

ἑορτάζω (följ.) fira en fest, hålla högtid 1 Cor. 5: 8 (neml. i andelig mening, derigenom att man förer en helig vandel o. s. v.; den af Paulus v. 6—8 begagnade allegori, som icke på ngt annat ställe fkmr i hans skrifter, antyder, att 1:a brefvet till Corinth. skrefs kort före Påskhögtiden — år 58 —; den erbjöd sig ock helt naturligt ss. ett uttryck af de högtidstankar, som vid den nära annalkande festen uppstodo hos honom).

ἑορτή, ῆς, ἡ fest, högtid Mt. 26: 5 *al.*, vanligen står *artikel* förut, äfvensom *genit.* τοῦ πάσχα, τῶν ἀζύμων tillägges för att beteckna Påskhögtiden; men Joh. 5: 1 finnes ingen artikel (*Tisch.* har dock artikel. — Denna fest är trol. *Purimsfesten*, som firades den 14 och 15 i månaden *Adar* = Mars till minne af nationens räddning från Hamans mordplaner — jfr Joh. 4: 35 τετράμηνος — Frälsarens tal hölls i December — och 6: 4 hf synes att Påska förestod). *Anm.* De 3 stora festerna Påska (πάσχα), Pingst (πεντηκοστή) och Löfhyddohögtiden (σκηνοπηγία) måste enligt lagen hvarje Israëlit fira vid nationalhelgedomen.

ἐπαγγελία, ας, ἡ (följ.) 1:o) *förkunnande*, kungörelse, tillsägelse Act. 23: 21. 2:o) löfte Act. 2: 39 *al.*, Rom. 4: 13—16 (löftet om Messias), *αἱ ἐπ.* 9: 4 (*κατ' ἐξοχήν* — samtlige Messianska löften), *ἐπ. ἔχειν* — — — *μελλούσης* 1 Tim. 4: 8 hafva uti sig l. innehålla löfte för det närvarande och det tillkommande lifvet, *κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς* 2 Tim. 1: 1 i ändamål att predika löftet om det lif — — —, *ἐπ. εἰςελθεῖν* Hebr. 4: 1 löftet att inkomma l. ingå. 3:o) löftets innehåll, det utlofvade Lc. 24: 49, Act. 1: 4 *sæpe*, *ἡ ἐπ. τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου* Act. 2: 33 den utlofvade H. Ande, äfven Gal. 3: 14, *τὸ πνεῦμα τῆς ἐπ.* Eph. 1: 13 (*genit. qualit.*) Anden, hkns *characteristicum* l. utmärkande egenskap är löftet l. att han blifvit utlofvad.

ἐπαγγέλλω; ἤγγελμαι, ηγγειλάμην (ἀγγέλλω, se ἄγγελος) förkunna, anvisa, ålägga, äfven utlofva; i N. T. blott *med.* förkunna, förklara, utsäga om sig, p r o f i t e r i, gifva sig ut för, bekänna sig till *τί* 1 Tim. 2: 10, 6: 21, utfästa, erbjuda sig, lofva med *infin.* Mc. 14: 11, Act. 7: 5, *τί* Rom. 4: 21 *al.*, *τινί* Hebr. 6: 13, *τινί τι* Jac. 1: 12 *al.*, *ἐπ. αὐτοῖς ἐλευθερίαν* 2 Petr. 2: 19 de lofva att de skola föra dem till den sanna friheten, *ἐπ. ἐπαγγελίαν τινί* 1 Joh. 2: 25 gifva ngn löfte; *pass.* *ᾧ ἐπήγγελται* Gal. 3: 19 hkn löftet blifvit gifvet (uti din säd skola alla slägten på jorden välsignade varda).

ἐπάγγελμα, ατος, τό (fgde) det lofvade, löfte 2 Petr. 1: 4 (dessa äro de i Evang. innehållna löften, hkas mål är Christi *παρουσία* och den tillkommande fulländningen af Hans rike), 3: 13 (i synn. i G. T.).

ἐπάγω, ῆξα (ἄγω) eg. *föra*, bringa *till* l. fram; påföra, påbörda, ådraga, draga öfver *τινί τι* 2 Petr. 2: 1 (och som genom att förneka — — — draga öfver sig = *καὶ οἵτινες ἐπάγουσι*), äfn v. 5, *τὶ ἐπί τινα* Act. 5: 28.

ἐπαγωνίζομαι (ἀγωνίζομαι) *kämpa för* *τινί* något Jud. 3.

ἐπαθροίζω (ἀθροίζω) samla l. församla dervid, dertill; *med.* samla l. skocka sig, tillströmma Lc. 11: 29.

Ἐπαίνετος, ου, ὁ *Epænetus*, en af Paulus högt älskad Christen, hkn befann sig i Rom Rom. 16: 5, men egentl. härstammade från Asien.

ἐπαινέω, έσω, εσα (följ.) gilla, bifalla, berömma, prisa *τινά* Rom. 15: 11 *al.*, *τινά τινος* Lc. 16: 8 ngn för ngt.

ἔπαινος, ου, ὁ (αἶνος) loford, bifall, beröm Rom. 2: 29 *al.*, *ὁ ἔπ.* l. c. det tillbörliga lofordet l. lofvet.

ἐπαίρω, ῆρα; ἤρθην (αἴρω) *upplyfta τοὺς ὀφθαλμούς* Mt. 17: 8 *al.*, *τὰς χεῖρας* Lc. 24: 50 (till välsignelse), 1 Tim. 2: 8 (till bön), *τὰς κεφαλάς* Lc. 21: 28 (ss. tecken till nytt mod och glad förhoppning), upphöja *τὴν φωνήν* Lc. 11: 27 *al.* (tala med hög röst), *τὴν πτέρναν ἐπί τινα* Joh. 13: 18 upplyfta hälen emot ngn (jfr Ps. 41: 10 — bilden tagen af segervinnaren, som satte foten på den besegrades nacke, l. af de brottandes sed att genom fotens framsättande fälla motståndaren till marken); *med.* upplyfta, upp- l. förhäfva sig 2 Cor. 10: 5, 11: 20; *pass.* upplyftas Act. 1: 9.

ἐπαισχύνομαι, υνθήσομαι, ύνθην (αἰσχύνομαι) skämmas, blygas *absol.* 2 Tim. 1: 12, *τινά* l. *τι* Mc. 8: 38 *al.* öfver l. för ngn l. ngt, äfven *ἐπί τινι* Rom. 6: 21, med *infin.* Hebr. 2: 11, äfven med dubbel construction både *accus.* och *infin.* Hebr. 11: 16 (der likväl *infin.* är epexegetiskt tillagd, neml. att heta — — —).

ἐπαιτέω (αἰτέω) *dertill* l. dessutom *fordra*, begära; enträget bedja, tigga Lc. 16: 3.

ἐπακολουθέω, ησα (ἀκολουθέω) *följa efter* l. derpå Mc. 16: 20, *αἱ ἁμαρτίαι τισίν* 1 Tim. 5: 24 synderna följa efter några d. v. s. några menniskors synder blifva först uppenbara, då *κρίσις* (domen) redan egt rum; åtfölja, följa, träda i *τοῖς ἴχνεσίν τινος* 1 Petr. 2: 21 ngns fotspår; *metaph.* fara, sträfva efter *τινί* ngt 1 Tim. 5: 10.

ἐπακούω, ήκουσα (ἀκούω) *höra efter* l. på, höra, bönhöra *τινός* 2 Cor. 6: 2.

ἐπακροάομαι (ἀκροάομαι höra) *höra efter*, lyssna till *τινός* Act. 16: 25.

ἐπάν, *conj.* (= *ἐπεὶ ἄν*, vanl. *ἐπειδάν*) *eftersom*, så snart som, sedan, då Mt. 2: 8 *al.*

ἐπάναγκες, *adv.* (ἀνάγκη) nödvändigtvis, nödvändigt; *τὰ ἐπ.* Act. 15: 28 det nödvändiga.

ἐπανάγω, ήγαγον (ἐπί, ἀνά, ἄγω) *föra upp* l. ut (på öppna sjön) från landet *ἀπὸ τῆς γῆς*, l. lägga ut från landet Lc. 5: 3. 4; *föra tillbaka*, återföra, *intrans.* draga sig tillbaka, återvända Mt. 21: 18.

ἐπαναμιμνήσκω (ἀναμιμνήσκω) ännu dertill återkalla i minnet l. erinra Rom. 15: 15.

ἐπαναπαύομαι, παύσομαι (ἀναπαύω) *hvila upp sig* l. hvila *på* l. öfver ngn *ἐπί τινα* Lc. 10: 6; hvila, förlita sig, stödja sig på *τινί* ngt Rom. 2: 17.

ἐπανέρχομαι, ἦλθον (ἐπί, ἀνά, ἔρχομαι) *komma* l. gå *tillbaka till* ett ställe l. hit Lc. 10: 35, dit 19: 15.

ἐπανίστημι; αναστήσομαι (ἀνίστημι) *ställa upp emot;* i N. T. i *med.* ställa sig l. stå l. resa sig upp emot ngn ἐπί τινα Mt. 10: 21, Mc. 13: 12.

ἐπανόρθωσις, εως, ἡ (ἀνορθόω) *återupprättelse,* återiståndsättande, tillrättavisning 2 Tim. 3: 16.

ἐπάνω, *adv. loci* (ἐπί, ἄνω) *ofvanpå* Lc. 11: 44, öfver l. mer än Mc. 14: 5, 1 Cor. 15: 6; ss. *præpos.* med *genit.* ofvanför, -på, -om, öfver Mt. 2: 9 *al.*

ἐπάρατος, ον (ἀρά) *dertill* l. derjemte *förbannad* Joh. 7: 49 || ἐπικατάρατος, hkt se.

ἐπαρκέω, εσα (ἀρκέω) hjelpa, bistå, understödja τινί 1 Tim. 5: 10: 16.

ἐπαρχία, ας, ἡ (ἔπαρχος, ου, ὁ — ἐπί, ἀρχή — befälhafvare, ståthållare öfver en provins) en ståthållares embete, värdighet, provins; deraf i allm. provins Act. 23: 34, 25: 1.

ἔπαυλις, εως, ἡ (αὖλις vistelseort i synn. för natten, stall, tält, nattläger af αὐλή) boning, qvarter, plats Act. 1: 20.

ἐπαύριον, *adv. temporis* (ἐπί, αὔριον) *morgonen efter,* på morgonen; ἡ ἐπ. *scil.* ἡμέρα Mt. 27: 62 *al.* morgondagen, följande dagen, dagen derpå.

ἐπαυτοφώρῳ (= ἐπ' αὐτῷ φωρίῳ) af φώρ fur tjuf, *i* l. *vid sjelfva stölden,* in ipso furto, på bar gerning (vid hvarje brott), in flagranti *scil.* delicto Joh. 8: 4; annars fkmr αὐτόφωρος, ον, men aldrig i prosa utan ἐπ' framför.

Ἐπαφρᾶς, ᾶ, ὁ (contr. af Ἐπαφρόδιτος) *Epaphras,* Apost. Pauli medtjenare, Colossernas lärare, kanhända bördig från denna stad Col. 1: 7 *al.*, hos Paulus i fängelse Phil. 23; se Ἐπαφρόδιτος.

ἐπαφρίζω (ἀφρίζω) *öfverskumma* (om vågorna som skumma öfver stranden) τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας Jud. 13 öfver- l. utskumma sina egna skändligheter, skamliga lustar (derigenom att de i sin vandel ådagalägga en gränslös liderlighet = äro ytterst utsväfvande).

Ἐπαφρόδιτος, ου, ὁ *Epaphroditus,* fkmr Phil. 2: 25, 4: 18, en Pauli medarbetare; huruvida han var samma person som Epaphras (se ofvan), kan ej afgöras.

ἐπεγείρω, ἤγειρα (ἐγείρω) *uppväcka* τὶ ἐπί τινα Act. 13: 50 ngt emot ngn, uppegga τὶ κατά τινος 14: 2 ngt emot ngn.

ἐπεί, *partik.* (ἐπί, εἰ) 1:o) temporis, sedan Lc. 7: 1 (der likväl *Tisch.* har ἐπειδή). 2:o) caussæ, *eftersom,* sedan, emedan, enär, ty Mt. 18: 32 *al.*, ty i det fallet = annars = εἰ δὲ μή sin minus Rom. 3: 6, 11: 6 *al.*, ἐπεὶ ἔδει αὐτόν Hebr. 9: 26 ty i det fallet hade han bort l. måste han hafva.

ἐπειδή, *partik.* (fgde, δή) 1:o) temporis, sedan Lc. 7: 1. 2:o) caussæ, eftersom dock, då nu, ty Mt. 21: 46 *al.*

ἐπειδήπερ (fgde, πέρ) eftersom dock, då nu Lc. 1: 1.

ἐπεῖδον, *aor.* 2 till ἐφοράω, hkt se.

ἔπειμι, se ἐπιοῦσα.

ἐπείπερ (ἐπεί, πέρ) eftersom dock, då ju Rom. 3: 30.

ἐπειςαγωγή, ῆς, ἡ (εἰςαγωγή införande af εἰςάγω) *införande derjemte* l. dessutom *scil.* γίνεται Hebr. 7: 29.

ἐπειςέρχομαι, ελεύσομαι (εἰςέρχομαι) eg. *dertill inkomma,* komma öfver ἐπί τινα ngn Lc. 21: 35 || ἐπελεύσεται.

ἔπειτα, *adv.* (ἐπί, εἶτα) eg. *efter så* l. då, derefter, derpå (Mc. 7: 5) Lc. 16: 7 *al.;* följer vid tids- och ordningsbestämmelser efter πρῶτον μέν l. πρῶτον 1 Cor. 15: 46 *al.* i andra rummet, men äfven i 4:de och 5:te ss. 1 Cor. 12: 28; se vidare εἶτα, med hkt det ofta omvexlar.

ἐπέκεινα, *adv.* (= ἐπ' ἐκεῖνα *scil.* χωρία) *efter* l. bakom *dessa* ställen, på andra sidan om med *genit.* Act. 7: 43.

ἐπεκτείνω (ἐκτείνω) *sträcka ut efter*; *med.* sträcka sig ut efter τινί ngt Phil. 3: 14.

ἐπενδύτης, ου, ὁ (följ.) den öfre underklädnaden l. χιτών, tröja Joh. 21: 7; *anm.* arbetare plägade bära en linneskjorta (סָדִין) under den egentliga χιτών för att under arbetet kunna aflägga denna sednare utan att blifva alldeles nakna; ἐνδύματα hette hos Grekerna alla slags underkläder, då den undre χιτών kunde kallas ὑπενδύτης och den öfre ἐπενδύτης; se ock χιτών.

ἐπενδύω; υσάμην (ἐνδύω) *med. deröfver* l. ofvanpå *ikläda sig* 2 Cor. 5: 2. 4.

ἐπέρχομαι, ελεύσομαι, ἦλθον, ἦλθαν Act. 14: 19 *Tischend.* (ἔρχομαι) 1:o) *komma dertill* l. dit, ankomma l. c. 2:o) *komma på* l. öfver ἐπί τινα (om den H. Ande) Lc. 1: 35, Act. 1: 8, i synn. plötsligen, öfverraska ἐπί τινα (Lc. 21: 35) Act. 8: 24, 13: 40; i fiendtlig afsigt, öfverfalla Lc. 11: 22. 3:o) *komma efter,* förestå, tillstunda τινί Lc. 21: 26, ταλαιπωρίαι ἐπ. Jac. 5: 1 veder-

mödor, som hålla på att inträffa (detta har afs. på förebuden till Jerusalems förstöring) *ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπ.* Eph. 2: 7 i de tillkommande l. tillstundande tidsperioderna (d. ä. tiderna efter Christi snart instundande *παρουσία*).

ἐπερωτάω, ήσω, ησα; ήθην (*ἐρωτάω*) *efterfråga*, befråga l. -spörja, tillfråga l. -spörja *τινα* Mt. 12: 10 *sæpe, τινά τι* Mc. 7: 17 (|| *περί τινος*), 11: 29, Lc. 20: 40, (om en domare som håller ransakning) Mt. 27: 11 *al.; fråga efter*, bry sig om Rom. 10: 20, åstunda, fordra (שָׁאַל) med *infin.* Mt. 16: 1.

ἐπερώτημα, ατος, τό (fgde) det *efterfrågade*, förfrågan, fråga; i *jurid.* språket det ifrågavarande, öfverenskommelse, contract, fördrag, förpligtelse, löfte 1 Petr. 3: 21 — uti dopet eger ett slags fördrag rum emellan Gud och oss: Gud lofvar oss sin nåd (döpelsenåden), vi lofva honom l. förbinda oss till helgelse (döpelseförbund); l. c. är naturligtvis blott fråga om ena parten, neml. menniskan och dess löfte, alltså »löftet till Gud om ett godt samvete» d. ä. att så lefva att vi alltid hafva ett godt samvete. Sjelfva uttrycket (*ἐπερ.*) låg så mycket närmare till hands för Apostlen, som redan i Apostlarnes tid dopakten egde rum i form af *fråga* och *svar: ἀποτάσσῃ τῷ σατανᾷ; ἀποτάσσομαι· συντάσσῃ τῷ Χριστῷ; συντάσσομαι.* (Andra fasthålla bemärkelsen »fråga» och öfversätta: ett godt samvetes efterfrågan efter Gud — bättre då: den till Gud riktade åstundan efter ett godt samvete.)

ἐπέχω, ἔσχον (*ἔχω*) *hafva*, hålla *dervid* l. -på; hålla, rikta *scil. τὸν νοῦν* (liks. vid *προςέχω*) uppmärksamheten på, animum advertere, gifva akt på *τινί* Act. 3: 5, hafva akt uppå 1 Tim. 4: 16, bemärka l. märka Lc. 14: 7 (l. ock fästa sin uppmärksamhet på); hålla in (sig sjelf), stadna, qvarblifva Act. 19: 22; hålla, hafva inne, innehafva Phil. 2: 16.

ἐπηρεάζω (*ἐπήρεια, ἡ* hårdt tilltal, skymford o. s. v. af *ἐπί* och *ἀρειά poët.* = *ἀρά* förbannelse, smädeord, hot) hota, beskymfa, försmäda, förtala Mt. 5: 44 *al.*

ἐπί, præpos. med 3 casus (beslägtad med *ἔπω, ἔπομαι*, liksom secundum med sequi; alltså hufvudbetydelse *efter*)(*πρό*) 1:o) med *Dativ.* a) loci: *efter*, ofvan- l. utanpå *πᾶσι τούτοις* Col. 3: 14 alla dessa dygder (tänkta ss. klädespersedlar); på ss. *πίνακι* Mt. 14: 8 ett fat, *al.;* öfver Lc. 12: 44 *al.;* vid Mt. 24: 33, Joh. 4: 6 *al.;* hos Act. 28: 14; emot Lc. 12: 52. 53. — b) temporis: *efter* l. på 1 Cor. 4: 16, efter l. ofvanpå l. utom l. till Lc. 16: 26, Eph. 6: 16, *ἐπὶ νεκροῖς* Hebr. 9: 17 vid l. efter döda = sedan de äro döda, *ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν μάρτυσιν* Hebr. 10: 28 sedan 2 l. 3 vittnat, på 2 l. 3 vittnens utsago; under *ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ* Hebr. 9: 15 under det första förbundet o. s. v. — c) caussæ: (anledning, medel, afseende, ändamål o. s. v.) *efter* Lc. 1: 59, *ἐφ' ᾧ* Rom. 5: 12, 2 Cor. 5: 4, Phil. 3: 12 *eftersom* (deremot Phil. 4: 10 för hvilket ändamål, i afseende hvarpå); vid Mt. 4: 4, 2 Cor. 3: 14 *al.;* på grund af Lc, 5: 5, Phil. 3: 9, Tit. 1: 2 *al.;* för skull Mt. 18: 5 *sæpe*, för ss. 2 Cor. 9: 13, *ἐπ' ἐλευθερίᾳ* Gal. 5: 13 för frihet l. för att vara fria, *al.;* i afseende på ss. *ἐφ' ὑμῖν* 1 Thess. 3: 7 *al.* — 2:o) med *Genitiv.* a) loci: på Mt. 4: 6, 6: 10 *sæpe;* öfver Mt. 2: 22 *al.;* om *ὡς ἐπὶ πολλῶν* Gal. 3: 16 ss. om många (ss. man uttrycker sig, när man föreställer sig l. menar många); vid Rom. 1: 10 *al.;* inför Act. 23: 30 *al.*, *ἐπὶ Τίτου* 2 Cor. 7: 14 inför Titus, *ἐπὶ στόματός τινος* Mt. 18: 16 inför ngns mun d. ä. i ngns närvaro, äfn blott *ἐπί τινος* 1 Tim. 5: 19. — b) temporis: under *ἐπὶ τῆς μετοικίας* Mt. 1: 11 under fångenskapen *al.*, *ἐπὶ Ἀβιάθαρ* Mc. 2: 26 på Abiathars tid, likaså *ἐπὶ Κλαυδίου* Act. 11: 28 *al.* — b) ss. *adv.*, egentl. efter, enligt ss. *ἐπ' ἀληθείας* Mt. 12: 14 *al.* sanningsenligt = *ἀληθῶς.* — 3:o) med *Accusativ.* a) loci: *efter λύπη ἐπὶ λύπην* Phil. 2: 27 den ena sorgen efter den andra (sorg på sorg), utefter l. på Mt. 13: 2 (*ἐπὶ τὰ ὄρη* Mt. 18: 12 hör till *ἀφεὶς* l. *ἀφήσει* och ej till *πορευθείς*) Act. 7: 11; utöfver l. öfver Mt. 27: 45 *al.*, Rom. 3: 32, öfver Mt. 3: 16 *al.*, 2 Cor. 3: 13. 15; på Mt. 4: 5 *sæpe*, vid Mt. 9: 9 *al.*, till Mt. 3: 7 *sæpe;* emot Mt. 12: 49 *al.*, (i fiendtlig afsigt) Mt. 10: 21 *al.*, inför Mt. 10: 18. — *ἐπὶ τὸ αὐτό* Lc. 17: 35 *al.* på samma ställe, på samma väg, tillsamman. — b) temporis: öfver, under, i ss. *ἐπὶ τρία ἔτη* Lc. 4: 25 i tre års tid, *ἐπὶ χρόνον* Lc. 18: 4 en tid bortåt, till en tid, *ἐφ' ὅσον χρόνον* Rom. 7: 1 *al.* för så lång tid som, äfven *ἐφ' ὅσον* Mt. 9: 15; emot Mc. 15: 1, Act. 3: 1. — c) caussæ, finis etc. *efter ἐφ' ὃ* Mt. 26: 50 hvarefter?, för hvad ändamål?; i hvad afsigt?, för Lc. 7: 44 (för att två

mina fötter), ἐπὶ τὸ συμφέρον Hebr. 12: 10 för eder nytta, till edert bästa, ἐφ' ὅσον Mt. 25: 40 *al.* in quantum för så vida, i samma mån som; i l. med afseende på Mc. 9: 12, 10: 11 *al.* — *Anm.* I synnerhet vid sammansättningar är betydelsen *efter* rätt vanlig. Af alla præpositioner finnes ingen mera mång- l. svårtydig; hfre man här, för att undvika en tröttande vidlyftighet, till största delen måst inskränka sig till att blott uppgifva dess möjliga betydelser.

ἐπιβαίνω, βέβηκα, ἔβην (βαίνω stiga) *stiga*, träda *på*, till; ἐπί τινα Mt. 21: 5 bestiga, εἴς τι Act. 21: 6 stiga in i (ett skepp — *Tisch.* har ἀνέβημεν), τινί Act. 27: 2 stiga om bord på (ett skepp), *absol.* Act. 21: 2; εἴς τι Act. 20: 18 komma till, biträda, τινί Act. 25: 1 tillträda.

ἐπιβάλλω, ἔβαλον (βάλλω) *kasta på* l. öfver βρόχον τινί 1 Cor. 7: 35 (se βρόχος), τινί τι Mc. 11: 7 kasta l. lägga ngt på ngn; lägga på τὴν χεῖρα ἐπί τι Lc. 9: 62 sin hand på l. sätta den till ngt, τὰς χεῖράς τινι Act. 4: 3 lägga l. bära händer på ngn = fatta uti ngn, taga ngn fatt l. fast, ἐπί τινα Mt. 26: 50 *al.*, med *infin.* Act. 12: 1 lägga handen vid, gripa till, företaga sig = ἐπιχειρέω; *c. subst. conjug.* ἐπίβλημα ἐπί τινι Mt. 9: 16 l. ἐπί τι Lc. 5: 36 sätta en lapp l. bot på ngt; *intrans.* kasta sig på, störta emot, slå in Mc. 4: 37, ἐπιβαλών Mc. 14: 72 han störtade ut och (af alla försök att tyda ordet är detta sannolikast jfr Mt. 26: 75, Lc. 22: 62; andra: han höljde sitt ansigte l. han började l. han märkte derpå); *impers.* ἐπιβάλλει μοι det faller mig till, tillkommer mig, deraf τὸ ἐπιβ. μέρος Lc. 15: 12 den på mig fallande l. mig tillfallande l. tillkommande andelen.

ἐπιβαρέω, ησα (βαρέω) belasta, betunga, falla besvärlig τινά 1 Thess. 2: 9, 2 Thess. 3: 8 (med fordran af underhåll); alldeles nedtrycka 2 Cor. 2: 5 (den brottslige, se 1 Cor. 5: 1 ff.).

ἐπιβιβάζω, ασα (βιβάζω låta gå, föra åstad) föra, lägga, sätta ἐπί τι Lc. 10: 34 på ngt, äfn utan ἐπί τι Lc. 19: 35, Act. 23: 24.

ἐπιβλέπω, ἔβλεψα; εβλεψάμην (βλέπω) *se efter*, åt, till ἐπί τι Lc. 1: 48, ἐπί τινα 9: 38 (om den mäktigares nådiga blick på den ringare, hkn han bevisar välgerningar — har alltså bibegrepp af välvilja och nedlåtenhet); kasta sina blickar på, fästa uppmärksamhet vid l. på ἐπί τινα Jac. 2: 3.

ἐπίβλημα, ατος, τό (ἐπιβάλλω) det *deröfver kastade*, lagda, satta, tillsats, lapp, bot Mt. 9: 16 *al.* (se ἐπιβάλλω).

ἐπιβοάω (βοάω) *ropa efter*, på, till l. emot; i allmänhet ropa högt, skria Act. 25: 24.

ἐπιβουλή, ῆς, ἡ (βουλή) eg. *hafvande i tanke* l. uppsåt, förehafvande, anslag, stämpling, försåt Act. 9: 24 *al.*

† ἐπιγαμβρεύω (γαμβρεύω besvågra, af γαμβρός hvar och en genom giftermål beslägtad, besvågrad, affinis af γαμέω) ss. besvågrad l. till följe af slägtskaps- l. leviratslagen taga ngn till hustru τινά Mt. 22: 24; *anm.* enligt Deuteron. 25: 5 ff. skulle, i händelse en gift man dog barnlös, hans broder l., i brist deraf, hans närmaste anförvandt äkta enkan och låta i slägtregistret anteckna sin förstfödde son ss. den aflidnes.

ἐπίγειος, ον (ἐπὶ τῇ γέᾳ ontr. γῇ) den som är l. befinner sig *på jorden*, jordinnevånare, menniska Phil. 2: 10 ( )(ἐπουράνιοι englarne och καταχθόνιοι de döde i Hades); jordisk σώματα 1 Cor. 15: 40 (menniskornas och djurens)(ἐπουρ. englarnes), οἰκία 2 Cor. 5: 1 (vår nu varande kropp), σοφία Jac. 3: 15 (med bibegrepp af svaghet och ofullständighet); τὰ ἐπ. Phil. 3: 19 det s. är på jorden, Joh. 3: 12 det s. mskn på sig sjelf erfar under sitt jordiska lif ( )(τὰ ἐπουράνια, hkt se).

ἐπιγίνομαι, εγενόμην (γίνομαι) *derefter uppkomma*, infinna sig, inträda Act. 28: 13.

ἐπιγινώσκω, γνώσομαι, ἔγνωκα, ἔγνων; εγνώσθην (γινώσκω) *efteråt* l. åter l. igen*känna* Mt. 14: 35 *al.*; varseblifva, förnimma, märka Lc. 1: 22 *al.*, lära känna, få veta Lc. 7: 37, Act. 9: 30 *al.*, känna Mt. 9: 16. 20 *al.*, känna till 2 Cor. 1: 13. 14 *al.*, noga känna Lc. 1: 4 *al.*, 1 Cor. 13: 12; *præs. part. pass.* 2 Cor. 6: 9 väl känd l. bekant.

ἐπίγνωσις, εως, ἡ (fgde) eg. *igenkännande*, kunskap, i synn. riktig, noggrann och fullkomlig kännedom l. insigt i ngt (starkare än γνῶσις) ss. ἀληθείας 1 Tim. 2: 4 *al.*, i synn. om Gud och gudomliga ting ss. Rom. 10: 2 *al.*, Ἰ. Χρ. förnämligast i Petri 2:dra epistel.

ἐπιγραφή, ῆς, ἡ (följ.) på-, in-, omskrift Mt. 22: 20 *al.*, öfverskrift Mc. 15: 26, Lc. 23: 38 (se σταυρός).

ἐπιγράφω, γράψω; γέγραμμαι (γράφω) *skrifva derpå* Act. 17: 23, Apoc. 21: 12; ἐπ. ἐπιγραφήν Mc. 14: 26 göra en in- l. öfverskrift; *metaphor.* inskrifva τὸν νόμον ἐπὶ καρδίας τινός Hebr. 8: 10

i ngns hjerta (eg. skrifva en lag på ngns hjerta ss. material), äfn *ἐπὶ τῶν διανοιῶν* 10: 16.

ἐπιδείκνυμι, ἔδειξα (*δείκνυμι*) upp-, fram-, förevisa, utställa till åskådande, visa *τινί τι* Mt. 16: 1 *al.*, *ἑαυτόν τινι* Lc. 17: 14 sig för ngn; bevisa Act. 18: 28, ådagalägga, framställa Hebr. 6: 17.

ἐπιδέχομαι (*δέχομαι*) antaga, emottaga *τινά* ngn 3 Joh. 9: 10 (ss. gäst).

ἐπιδημέω, (*ἐπί, δῆμος*) 1:o) vara ibland l. hos sitt folk, i sitt land, hemma. 2:o) komma hem. 3:o) och i N. T. komma ss. främling till ett ställe och uppehålla sig der Act. 2: 10, 17: 21.

† *ἐπιδιατάσσομαι* (*διατάσσω*) foga andra anordningar (stipulationer) dertill, ytterligare anordna, göra tillägg till ett förordnande, fördrag o. s. v. Gal. 3: 15. *

ἐπιδίδωμι, ἐπιδώσω, ἐπέδωκα, ἐπέδων; ἐπεδόθην (*δίδωμι*) eg. *gifva till*, på köpet, till- l. bifoga; deraf i N. T. öfverlemna, gifva i handom *τί* Lc. 4: 17, Act. 15: 30, i allm. lemna, gifva *τινί τι* Mt. 7: 9. 10 *al.*; *gifva efter*, prisgifva Act. 27: 15 antingen *scil. τὴν ναῦν* l. bättre *reflex. scil. ἡμᾶς* lemnade vi oss till pris åt vinden och — — —.

ἐπιδιορθόω; *ωσάμην* (*διορθόω*, se *διόρθωσις*) *efteråt ställa till rätta*, bringa i ordning Tit. 1: 5. *

ἐπιδύω (*δύω*) gå ned öfver ngt *ἐπί τινι* Eph. 4: 26 (före aftonen bör förbittringen vara förbi). *

ἐπιείκεια, ας, ἡ (följ.) *eftergifvenhet*, foglighet, mildhet Act. 24: 4, 2 Cor. 10: 1.

ἐπιεικής, ές (*ἐπί, εἴκω, ἔοικα*; andra kanske bättre af *ἐπί, εἴκω* vika, alltså) *eftergifvande*, foglig Jac. 3: 17 (som icke står hårdt på sin rätt), saktmodig, mild 1 Tim. 3: 3 *al.*; *τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν* Phil. 4: 5 edert milda väsende.

ἐπιζητέω, εζήτησα (*ζητέω*) *eftersöka* Lc. 4: 42, Act. 12: 19; efterfråga, -sträfva, -trakta Mt. 6: 32 *al.*; hafva l. väcka fråga *περί τινος* Act. 19: 39.

ἐπιθανάτιος, ον (*θάνατος*) morti addictus, till döden dömd 1 Cor. 4: 9. *

ἐπίθεσις, εως, ἡ (*ἐπιτίθημι*) *påläggning τῶν χειρῶν* Act. 8: 18 *al.*, 1 Tim. 4: 14, 2 Tim. 1: 6 är en urchristlig, symbolisk handling, hvarigenom icke blott den H. Andes meddelande i allmht (jfr Act. 8: 17 hvarpå äfn *confirmationen* anses grunda sig och således vara äkta apostolisk), utan äfven den invärtes utrustningen till en särskild christlig embetsverksamhet framställdes och förmedlades; 1 Tim. 4: 14 står väl, att *τὸ πρεσβυτέριων*, 2 Tim. 1: 6 att Paulus förrättade denna handling, men det sednare stället torde så böra förstås, att Paulus tillika med de äldste och det ss. den förnämste verkställde densamma; Hebr. 6: 2 (som neml. följde ss. bekräftelse på dopet).

ἐπιθυμέω, ήσω, ησα (*θυμός*) rikta sitt *sinne* l. begär *efter* l. på ngt, begära, hafva lust till, eftersträfva *τινός* Mt. 5: 28 *al.*, *absol.* Rom. 7: 7 *al.*; önska, åstunda med *infin.* Mt. 13: 17 *al.*, äfven *accus. c. infin.* Hebr. 6: 11; *ἐπ. ἐπιθυμίᾳ* med *infin.* Lc. 22: 15 innerligen l. högligen längta efter; *ἐπ. κατά τινος* Gal. 5: 17 hafva begärelse emot ngn l. ngt (den H. Ande och köttet kunna icke tillsammans bestämma och styra vår vandel).

ἐπιθυμητής, οῦ, ὁ (fgde) som har begär l. åtrå efter, begärlig efter *τινός* 1 Cor. 10: 6. *

ἐπιθυμία, ας, ἡ (se fgde) längtan, åstundan, åtrå Lc. 22: 15, Phil. 1: 15, 1 Thess. 2: 17, begär, begärelse, lusta i synn. oloflig, sinnlig Mc. 4: 19 *al.*; det inneboende syndaförderfvet, roten till alla synder, arfsynden Jac. 1: 14. 15; *plur.* köttsliga begärelser, lustar Rom. 6: 12 *al.* — dessutom märkes *ἐπ. τῆς σαρκὸς καὶ ἐπ. τῶν ὀφθαλμῶν* 1 Joh. 2: 16 (med den förra menas »vällust» och med den sednare »girighet»; dessa jemte *ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου* utgöra de 3 hufvudsynderna, af hka redan Eva frestades Gen. 3: 6 och Frälsaren sjelf Mt. 4: 1—10).

ἐπικαθίζω, ισα (*καθίζω*) *sätta derpå*, *intrans.* sätta sig *ἐπάνω τινός* Mt. 21: 7 ofvanpå ngn l. ngt (*αὐτῶν* svarar väl närmast till kläderna, men kan äfven hänföras till begge åsnorna). *

ἐπικαλέω, εκάλεσα; *καλέσομαι, κέκλημαι, εκαλεσάμην*; *εκλήθην* (*καλέω*) *kalla* l. ropa fram, *till*, äfven *efteråt* kalla, gifva tillnamn, benämna, kalla med *dubbel accus.* Mt. 10: 25; *med.* åkalla, anropa *τὸ ὄνομά τινος* Act. 2: 21 *al.*, *Θεόν* Rom. 10: 12 *al.*, *τινὰ πατέρα* 1 Petr. 1: 17 ngn ss. fader, åberopa *τινὰ μάρτυρα* 2 Cor. 1: 23 ngn ss. vittne, åberopa sig på l. vädja till *τινά* Act. 25: 11 *al.*; *pass.* nämnas, hafva tillnamn, kallas, heta (Mt. 10: 3, Lc. 22: 3) Act. 1: 23 *al.*; *ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου* Act. 15: 17 (jfr נִקְרָא שְׁמִי עַל פִּי) i afs. på hka mitt namn blifvit nämndt d. ä. som blifvit nämnda l. heta efter mig, *καλὸν* — — — *ὑμᾶς* Jac. 2: 7 det sköna namn som blifvit nämndt i afs. på eder d. ä. efter hkt J blifvit kallade, heten.

ἐπικάλυμμα, ατος, τό (följ.) *öfvertäckelse*, betäckning,

täckmantel *metaphor.* 1 Petr. 2: 16 ss. sådana som hafva friheten till en täckmantel för sin ondska d. ä. som söka bemantla sin ondska dermed att de berömma sig af sin frihet.

ἐπικαλύπτω; εκαλύφθην (καλύπτω) *öfverhölja*, öfvertäcka l. -skyla Rom. 4: 7 (syndaförlåtelsen är tänkt under bilden af syndernas öfvertäckande).

† ἐπικατάρατος, ον, *adj. vble* (af ἐπικαταράομαι, af ἐπί, καταράομαι) dertill l. derjemte förbannad Joh. 7: 49 (|| ἐπάρατος, hkt se), Gal. 3: 10. 13.

ἐπίκειμαι (κεῖμαι) *ligga efter*, vara lagd derpå l. öfver Joh. 11: 38, 21: 9; ligga efter l. öfver, ansätta (med böner o. s. v) Lc. 23: 33, tränga på Act. 27: 20 (om storm), τινί Lc. 5: 1 (om folkmassa); *trop.* åligga, vara på- l. ålagd 1 Cor. 9: 16, Hebr. 9: 10 (endast med mat och dryck och åtskilliga tvagningar och köttets stadgar ända till förbättringens tid pålagda — antingen måste man läsa δυνάμενα i 9 versen, eller ἐπικείμεναι i denna; ty de höra begge till δῶρά τε καὶ θυσίαι i 9 v.).

ἐπικέλλω, ἐκειλα (ἐπί, κέλλω, cello, drifva) drifva skepp (mot strand), låta drifva på l. stranda Act. 27: 41 || ἐπώκειλαν, se ἐποκέλλω.

Ἐπικούρειοι, ων, οἱ (af Philosophen Ἐπίκουρος, född i Gargettos vid Athen 312 f. Chr. och död i Athen 270) både *adj.* och *subst.* Epicureiska och Epicureer. Dessa philosopher voro jemte Stoikerne Pauli vedersakare i Athen Act. 17: 18. Deras hufvudsatser voro, att verlden uppstått atomistiskt och genom en tillfällighet, att själarne voro oupplösligt förenade med kropparne, samt att nöjet var det högsta goda.

ἐπικουρία, ας, ἡ (ἐπικουρέω hjelpa, bistå, vara ἐπίκουρος eg. *hjelpgosse* = betjent af ἐπί och κοῦρος gosse) hjelp, biträde Act. 26: 22.

ἐπικρίνω, ἐκρινα (κρίνω) *tilldömma* l. -erkänna, genom slutlig dom tilldela l. afgöra, fälla slutdom Lc. 23: 24.

ἐπιλαμβάνω; ελαβόμην (λαμβάνω) egentl. *dertill taga* l. få; i N. T. brukligt blott i *med.* med *genit.* taga, gripa, fatta uti (liks. hålla sig fast vid) ngn l. ngt Mt. 14: 31 *al.*, τῆς χειρός Mc. 8: 23 *al.*, få fatt uti l. på ngn Lc. 9: 47, taga sig ngn an Act. 9: 27, åtaga sig Hebr. 2: 16; τινὸς (*genit. pers.*) λόγου l. ῥήματος Lc. 20: 20. 26 gripa l. fånga ngn vid ett ord; ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς 1 Tim. 6: 12 tag fatt på, grip, uppnå det eviga lifvet (tänkt ss. segerpris), jfr v. 19 räcka, nå (liks. stående på salighetens grundval, θεμέλιος).

ἐπιλανθάνω; λέλησμαι, ελαθόμην (λανθάνω) *dervid vara dold;* i N. T. *med.* glömma ngt för ngt annat, i allmht glömma, förgäta med *infin.* l. *genit.* l. *accus.* l. *absol.* Mt. 16: 5 *al.*; ἐπιλελησμένον ἐστί Lc. 12: 6 står *passive.*

ἐπιλέγω; ελεξάμην (λέγω) *säga dertill* l. dessutom, tillägga till det sagda, förse med till- l. binamn; *pass.* hafva tillnamn Joh. 5: 2; *med.* utvälja sig Act. 15: 40 (till apostolisk följeslagare).

ἐπιλείπω, λείψω (λείπω) eg. *lemna efter; intrans.* fela, fattas, tryta τινά Hebr. 11: 32.

ἐπιλείχω (λείχω, lingo, slicka) öfver- l. beslicka Lc. 16: 21 || ἀπέλειχον, se ἀπολείχω.

† ἐπιλησμονή, ῆς, ἡ (ἐπιλανθάνω) glömska, förgätenhet ἀκροατὴς ἐπιλ. Jac. 1: 25 glömskas hörare = glömsk hörare (som hörer ngt som han snart glömmer, se de 2 föregående verserna).

ἐπίλοιπος, ον (ἐπιλείπω) *efterlemnad*, öfrig, återstående 1 Petr. 4: 2.

ἐπίλυσις, εως, ἡ (följ.) *upplösning*, förklaring, tydning; πᾶσα — — — οὐ γίνεται 2 Petr. 1: 20 ingen prophetia i Skriften sker af l. beror på egen (prophetens menskliga) tydning (af det tillkommande); ἐπίλυσις är grunden till προφητεία, så vida den är tydningen af den gåtlika framtiden sjelf l. af den bild, i hkn denna framtid företedde sig för propheten. Härigenom visar sig λόγος προφ. v. 19 ss. βέβαιος. — Exemp. från G. T. Genes. 40: 8 ff. De ord, med hka Joseph förutsäger fångarne hvad dem förestår, bilda ἡ προφητεία, men denna förutsätter hos Jos. en ἐπίλυσις, en tydning af drömmarne, om hkn Jos. säger att den hörer Gud till. Likaså Gen. 41: 15. 16.

ἐπιλύω; λυθήσομαι (λύω) lössläppa, lösgöra från band och bojor; upplösa, utreda (ngt svårt och hoptrassladt), upplysa, förklara, uttyda Mc. 4: 34; äfven afgöra, besluta *pass.* Act. 19: 39.

ἐπιμαρτυρέω (μαρτυρέω) *bevittna*, bekräfta 1 Petr. 5: 12.

ἐπιμέλεια, ας, ἡ (följ.) *eftersyn*, skötsel, vård, omvårdnad Act. 27: 3.

ἐπιμελέομαι l. -μέλομαι, μελήσομαι, εμελήθην (ἐπιμελής omsorgsfull, sorgfällig af μέλει) *efterse*, sköta, vårda; vinnlägga sig om, ombesörja, se till godo τινός Lc. 10: 34 *al.*

ἐπιμελῶς, *adv.* (af ἐπιμελής, se fgde) sorgfälligt, ifrigt Lc. 15: 8. *

ἐπιμένω, μενῶ, ἔμεινα (μένω) *blifva efter*, ännu blifva l. stadna qvar, dröja *absol.* Act. 10: 48 *al.*, ἐπί τινι Act. 28: 14 hos ngn äfven πρός τινα 1 Cor. 16: 7, Gal. 1: 18; förblifva dervid, vidblifva, framhärda, fortfara med *partic.* Joh. 8: 7, Act. 12: 16, τινί Rom. 6: 1, 1 Tim. 4: 16; τῇ χρηστότητι Rom. 11: 22 (genom otro icke göra sig förlustig af Guds mildhet, l. fortfarande åtnjuta Guds mildhet), τῇ ἀπιστίᾳ v. 24 förblifva i sitt otrohetstillstånd, τῇ πίστει Col. 1: 23 vid tron.

ἐπινεύω, ἔνευσα (νεύω) *tillnicka* (ss. uttryck af bifall), bifalla, bejaka; οὐκ ἐπ. förneka, vägra Act. 18: 20. *

ἐπίνοια, ας, ἡ (ἐπινοέω hafva i sinnet, af ἐπί, νοῦς) *eftersinnande*, förehafvande, plan, anslag; tages *in bonam* l. *malam partem*, det sednare Act. 8: 22. *

ἐπιορκέω, ήσω (följ.) liks. *svärja bredvid* (då man redan vid eden har för afsigt att bryta den) begå mened, bryta sin ed Mt. 5: 33. *

ἐπίορκος, ον (ἐπί, ὅρκος) jemte l. emot ed, svärjande falskt, menedare 1 Tim. 1: 10. *

ἐπιοῦσα, ης, ἡ (*femin.* af *partic.* ἐπιών af ἔπειμι *gå efter*, efterfölja, följa af ἐπί, εἶμι) *efterföljande*, följande *scil.* ἡμέρα dagen Act. 16: 11 *al.*; ἡμέρα finnes ock utsatt Act. 7: 26, äfn står ordet med νύξ 23: 11.

† ἐπιούσιος, ον (somliga derivera af fgde, andra af οὐσία) ἐπ. ἄρτος de *förre:* det för den följande dagen bestämda brödet (efter analogi med ἑκούσιος af ἑκοῦσα); de *sednare:* det till lifsuppehälle erforderliga d. ä. det nödtorftiga brödet. *Anm.* Ordet förekommer ej annorstädes i Grek. litteraturen än i bönen »Fader vår» Mt. 6: 11, Lc. 11: 3; och den förra meningen vederlägges bestämdt af de följande verserna, i synnerhet den sista i Mt. 6 cap., der lärjungarne varnas för bekymmer om morgondagen, äfvensom af Lc. 11: 3 τὸ καθ' ἡμέραν.

ἐπιπίπτω, πέπτωκα, ἔπεσον, ἔπεσαν Rom. 15: 3 (πίπτω) *falla öfver* τινί Act. 20: 10 (l. kasta sig öfver ngn), *efter* d. ä. tränga sig in l. fram till ngn τινί Mc. 3: 10; *falla om, på, mot*, ἐπὶ τὸν τράχηλον Lc. 15: 20 ngn om halsen, ἐπὶ τὸ στῆθός τινος Joh. 13: 25 till ngns bröst (*Tischend.* har ἀναπεσών); *trop.* falla på, öfver ἐπί τινα (ss. fruktan, hänryckning, smädelser, töcken och mörker, den H. Ande) Lc. 1: 12 *al.*, äfven ἐπί τινι Act. 8: 16.

ἐπιπλήσσω, ἐπλήξα (πλήσσω) eg. *slå derpå*, till τινί ngn, bestraffa (med handling l. ord), fara ut emot ngn 1 Tim. 5: 1. *

ἐπιποθέω, ησα (ποθέω längta af πόθος böjelse, längtan af πείθω) *längta efter*, åstunda, åtrå med *infin.* Rom. 1: 11, τί 1 Petr. 2: 2, τινά 2 Cor. 9: 14 *al.*; πρὸς φθόνον — — — ὑμῖν Jac. 4: 5 på ett afundsjukt l. svartsjukt sätt åtrår (älskar) oss den Ande, som tagit sin boning i oss (bilden tagen från det andliga äktenskapsbrottet se Osea 2: 2 ff., 3: 1 ff. *al.*; i afs. på Guds Andes inneboende i Guds barn se 1 Cor. 3: 16, 6: 19 *al.*).

† ἐπιπόθησις, εως, ἡ (fgde) längtan, trängtan efter ngn 2 Cor. 7: 7. 11 (att återse mig).

† ἐπιπόθητος, ον, *adj. vble* (af ἐπιποθέω) efterlängtad Phil. 4: 1. *

† ἐπιποθία, ας, ἡ = ἐπιπόθησις, längtan efter ngt τινός Rom. 15: 23. *

ἐπιπορεύομαι (πορεύομαι) gå l. *färdas efter*, åt, till πρός τινα Lc. 8: 4. *

† ἐπιῤῥάπτω (ῥάπτω) *på-* l. *tillsy*, på- l. tillsätta Mc. 2: 21. *

ἐπιῤῥίπτω l. ἐπιρίπτω, ἐῤῥιψα l. ἐριψα (ῥίπτω) *kasta på* τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον Lc. 19: 35 sina kläder på fålen; kasta l. hvälfva τὴν μέριμναν ἐπί τινα 1 Petr. 5: 7 sitt bekymmer på ngn.

ἐπίσημος, ον (ἐπί, σῆμα se σημεῖον) försedd *med tecken* l. prägel, betecknad, präglad; igenkänlig, utmärkt Rom. 16: 7, äfven beryktad (i dålig mening) Mt. 27: 16.

ἐπισιτισμός, οῦ, ὁ (ἐπισιτίζομαι skaffa sig föda, proviant σῖτος) egentl. proviantering; deraf proviant, lifsmedel Lc. 9: 12. *

ἐπισκέπτομαι, εσκεψάμην (σκέπτομαι = σκοπέω) *se noga efter* l. till, besöka, se l. vårda sig om τινά Mt. 25: 36 *al.*, draga försorg om med *infin.* Act. 15: 14; se sig om efter någon, utsöka, utse Act. 6: 3.

ἐπισκευάζω; ασάμην (σκευάζω rusta, bereda) *efteråt bereda*, iståndsätta, laga o. s. v.; *med.* laga sig till, rusta sig i ordning Act. 21: 15. *

ἐπισκηνόω, ωσα (σκηνόω) *öfvertälta*, nedkomma och draga in l. taga sin boning *transl.* ἐπ' ἐμέ hos mig 2 Cor. 12: 9 (kraften nedkommer från höjden). *

ἐπισκιάζω, άσω, ασα (σκιάζω skugga, skygga af σκιά) öfverskugga l. -skygga τινά Mt. 17: 5, Lc.

9: 34, *τινί* Mc. 9: 7, Act. 5: 15; *transl.* *τινί* Lc. 1: 35.

ἐπισκοπέω (ἐπίσκοπος) *se efter* l. till *μή* Hebr. 12: 15 (l. akta sig) att icke; vara uppsyningsman, hafva uppsigt öfver, hafva akt 1 Petr. 5: 2 (neml. på hjorden — fkmr ej hos *Tisch.* l. *Cod. Sin.*, och kan äfven hafva första betydelsen: seende till att J icke neml. gören det med tvång o. s. v.).

† ἐπισκοπή, ῆς, ἡ (se följ.) *eftersyn*, uppsigt, uppsynings- l. biskopsembete 1 Tim. 3: 1, (Apostla)-embete Act. 1: 20; äfven besök (för att straffa l. hjelpa) det sednare Lc. 19: 44, äfven 1 Petr. 2: 12 nådebesökelse (neml. Guds hos hedningarne, hvarigenom de föras till bättring och tro — andra antaga här »bestraffnings- l. hemsökelses dag»).

ἐπίσκοπος, ου, ὁ (ἐπισκέπτομαι) som *ser efter*, har tillsyn, uppsigt, uppsyningsman öfver en församling, föreståndare, (kyrkoherde), biskop Act. 20: 28 *al.*; 1 Petr. 2: 25 kallas Frälsaren *ὁ ποιμὴν καὶ ἐπίσκοπος τῶν ψυχῶν* våra själars herde och biskop (ss. hela församlingens hufvud — hfr han ock 1 Petr. 5: 4 kallas *ἀρχιποιμήν*); *anm.* ursprungl. voro *ἐπ.* = *πρεσβύτεροι*, jfr Act. 20: 17 och 28.

ἐπισπάω, (σπάω) *draga till*, åt, öfver; *med.* draga öfver på sig 1 Cor. 7: 18 (neml. förhuden).

ἐπισπείρω, ἔσπειρα (σπείρω) *så* ofvanpå, derpå, dertill, *derefter* Mt. 13: 25 || ἔσπειρεν.

ἐπίσταμαι (Ion. form af ἐπί, ἵσταμαι) *förstå*, förstå sig på, inse, ega insigt, känna, känna till, veta Mc. 14: 68 *al.*, med *ὡς* hurusom Act. 10: 28, *ὅτι* att 15: 7, *accus.* och *partic.* 24: 10.

ἐπίστασις, εως, ἡ (se följ.) uppsigt, aktgifvelse, uppmärksamhet || ἐπισύστασις 2 Cor. 11: 28.

ἐπιστάτης, ου, ὁ (ἐφίστημι) s. *står* i ett led (στῖχος) *efter* en annan, efterman; deraf den som ser efter, har uppsigt öfver ngn, uppsyningsman, föreståndare o. s. v. I N. T. kallas Frälsaren så Lc. 5: 4 *al.* = Rabbi, Lärare, Mästare.

ἐπιστέλλω, ελῶ (στέλλω) *tillställa*, tillsända (i synn. bref), genom bref ålägga, skrifva till *τινί* Act. 21: 25, Hebr. 13: 22, med *infin.* Act. 15: 20 (utfärda en skrifvelse till dem *τοῦ ἀπέχεσθαι scil. ἕνεκα* på det att de må afhålla sig o. s. v.).

ἐπιστήμων, ον (ἐπίσταμαι) som *förstår*, förstår sig på ngt, förståndig Jac. 3: 13.

ἐπιστηρίζω, ιξα (στηρίζω) *befästa*, göra fast, stärka, styrka, *trop.* Act. 14: 22 *al.*

ἐπιστολή, ῆς, ἡ (ἐπιστέλλω) eg. *uppdrag*, underrättelse, deraf epistola, bref Act. 9: 2 *al.*, *ἐπ. Χοῦ* 2 Cor. 3: 3 ett bref af Chr. författadt (se διακονέω och ἐγγράφω).

ἐπιστομίζω (στόμα) lägga *öfver munnen* betsel l. nosgrimma (ἐπιστομίς), stoppa till munnen på ngn, bringa till tystnad Tit. 1: 11.

ἐπιστρέφω, έψω, εψα; άφην (στρέφω) *vända åt* ett håll, tillvända, omvända Lc. 1: 16. 17 (har afs. på familj-endrägt), Act. 26: 18, Jac. 5: 19. 20 (återföra på rätta vägen); mest *intrans.* äfven i *med.* och *aor.* 2 *pass.* vända sig åt ett håll, omvända sig l. vända sig om Mt. 9: 22 *al.*, med *ὀπίσω* Mt. 24: 18 och *εἰς τὰ ὀπίσω* Mc. 13: 16 *al.* vända om tillbaka, återvända, men äfn utan *ὀπίσω* ss. Mt. 10: 13 *al.*; i *moralisk* l. *religiös* mening: omvända sig *ἐπὶ τὸν Κύριον, τὸν Θεόν* Act. 9: 35 *al.*, *ἐπιστρέψας* Lc. 22: 32 sedan du återvändt till ditt förra sinnestillstånd (neml. efter förnekningen), *ἐπιστρέψῃ* 2 Cor. 3: 16 (*scil. ἡ καρδία αὐτῶν*); äfven återvända till det sämre 2 Petr. 2: 21 (der *var. lectio* är *ὑποστρέψαι*), 22.

ἐπιστροφή, ῆς, ἡ (fgde) omvändelse Act. 15: 3.

ἐπισυνάγω, αξα, ήγαγον; ῆγμαι, ήχθην (συνάγω) *dertill sammanföra*, församla Mt. 23: 37 *al.*; *pass.* församlas Mc. 1: 33, Lc. 12: 1.

† ἐπισυναγωγή, ῆς, ἡ (συναγωγή) eg. *samlande derefter*, församlande 2 Thess. 2: 1; tillförsamlande Hebr. 10: 25 kan betyda antingen *församlande* af flera *till* den hopen som församlad är, eller väl bättre: särskild sammankomst l. församling (*ἐπί* bredvid, utom synagogan).

† ἐπισυντρέχω (συντρέχω) dervid l. *dertill sammanlöpa* l. -strömma; *ὄχλος ἐπ.* Mc. 9: 25 (att) ännu mer folk sammanströmmade = ytterligare tillopp af folk.

† ἐπισύστασις, εως ἡ (ἐπισυνίστημι *ställa tillsamman emot*, *med.* och *intrans. temp.* ställa sig tillsamman emot, göra uppror af *ἐπί. συνίστημι*) *sammangaddning emot* ngn; upplopp Act. 24: 12; påträngande, öfverlöpande 2 Cor. 11: 28 || ἐπίστασις, hkt se.

ἐπισφαλής, ές (σφάλλομαι) *benägen att falla*, vacklande, osäker, äfventyrlig, farlig Act. 27: 9.

ἐπισχύω (ἰσχύω) göra stark; *intrans.* blifva l. vara stark, *ἐπ. λέγοντες* Lc. 23: 5 de blefvo trängande med sitt påstående = de påstodo med häftighet.

ἐπισωρεύω, εύσω (σωρεύω) *dertill* l. ofvanpå *samla*, hopa, rikligen l. i öfverflöd förskaffa sig 2 Tim. 4: 3.

ἐπιταγή, ῆς, ἡ (följ.) uppdrag, anordning κατ' ἐπ. Rom. 16: 26 efter anordning, befallning 1 Cor. 7: 25, κατ' ἐπ. 1 Cor. 7: 6, 2 Cor. 8: 8 ss. en befallning, 1 Tim. 1: 1, Tit. 1: 3 efter uppdrag, μετὰ πάσης ἐπ. Tit. 2: 15 med allt åläggande l. eftertryck.

ἐπιτάσσω, έταξα (τάσσω) uppdraga, anordna, befalla Lc. 14: 22, τινί Mc. 1: 27 *al.*, τινί τι Phil. 8, τινί med *infin.* Mc. 6: 39 *al.*, med *infin.* utan *dat.* Mc. 6: 27.

ἐπιτελέω, έσω, εσα (τελέω) fullända, fullborda, fullgöra, utföra Lc. 13: 22 *al.*; *med.* Gal. 3: 3 bringen J (det påbegynta) nu med köttet till fulländning? l. kanske bättre *pass.* bringens J nu — — — *(ironice)*; *pass.* påläggas, verkställas 1 Petr. 5: 9 enligt phras. ἐπιτελεῖν τινι τὴν δίκην pålägga ngn l. verkställa på ngn ett straff.

ἐπιτήδειος, α, ον (ἐπιτηδές, *adv.* af ἐπὶ τάδε *till detta*, så mycket dertill hörer l. behöfs, tillräckligt) *erforderlig*, tjenlig, skicklig, passande, lämplig; τὰ ἐπ. τοῦ σώματος Jac. 2: 16 det som behöfs för kroppen, kroppens behof, förnödenheter, nödtorftigheter.

ἐπιτίθημι, ἐπιθήσω, ἐπέθηκα, ἐπέθην; ἐπιθήσομαι, ἐπεθέμην; ἐπετέθην || Mc. 4: 21 (τίθημι) *Act.* 1:o) *sätta*, lägga *på* τὶ ἐπί τι l. ἐπί τινα Mt. 21: 7 *al.*, τὶ ἐπί τινος Lc. 8: 16, ἐπάνω τινος Mt. (21: 7) 27: 37 ofvanför ngt, τινί Lc. 23: 26 *al.* — τὴν χεῖρα l. τὰς χεῖρας ἐπί τινα Mt. 9: 18 *al.* l. τινί Mt. 19: 13 *al.* vid botande, vid l. efter döpelsen ss. Act. 8: 17, äfnsom välsignande lägga sina händer på ngn vid särskilda utomordentliga tillfällen ss. vid invigning till missionsverket Act. 13: 3, till presbyter- och diaconembetet 1 Tim. 5: 22 (möjligen äfven vid återupptagande i kyrkans sköte). — πληγάς Lc. 10: 30 slå, τινί Act. 16: 23 ngn, äfven ἐπί τινα Apoc. 22: 18. — 2:o) *lägga till*, tillägga ἐπί τι Apoc. 22: 18. — *Med. sätta på scil.* skeppet Act. 28: 10 d. ä. föra ombord; *sätta efter*, angripa, förgripa sig på τινί Act. 18: 10.

ἐπιτιμάω, ησα (τιμάω) eg. *efteråt ära* t. ex. en afliden, om domare: tillerkänna böter l. skadeersättning; deraf gifva föreställningar, förebråelser, tadla, näpsa, hota τινί Mt. 8: 26 *al.*

ἐπιτιμία, ας, ἡ (se fgde) bestraffning, straff 2 Cor. 2: 6. I profangrek. åtnjutande af alla medborgerliga rättigheter)(ἀτιμία.

ἐπιτρέπω, εψα; τέτραμμαι, ετράπην (τρέπω) *tillvända*, öfverlåta, anförtro, uppdraga, medgifva, tillåta, tillstädja *absol.* Joh. 10: 38, 1 Cor. 16: 7, Hebr. 6: 3 (om annars Gud gifver nåd neml. att förstå det) med *infin.* Mc. 10: 4 *al.*, med τινί och *infin.* Mt. 8: 21 *al.*; *pass.* ἐπιτρέπεταί τινι med *infin.* Act. 26: 1 *al.* det medgifves ngn att — —.

ἐπιτροπή, ῆς, ἡ (fgde) öfverlåtelse, tillstånd, fullmakt Act. 26: 12.

ἐπίτροπος, ου, ὁ (se fgde) en som blifvit *anförtrodd* uppsigten öfver en person, sak, hus o. s. v., uppsyningsman, förvaltare, hofmästare Mt. 20: 8 *al.*; *anm.* med förmyndare öfversättes ordet mindre rätt Gal. 4: 2, ty fadren lefver ännu.

ἐπιτυγχάνω, έτυχον (τυγχάνω) träffa, råka, stöta på ngn l. ngt, (af en händelse) ernå, vinna, bekomma, undfå, få τινός Hebr. 6: 15, 11: 33, τί Rom. 11: 7 (andra τούτου i st. för τοῦτο), äfn *absol.* Jac. 4: 2.

ἐπιφαίνω; εφάνην (φαίνω) eg. *fram-* l. *uppvisa*, låta se, men i N. T. *intrans.* visa sig, synas, lysa τινί Lc. 1: 79, *absol.* Act. 27: 20; *pass.* blifva uppenbar, synlig (liks. framträda från det ställe, der ngt förut varit förborgadt) Tit. 2: 11, 3: 4.

ἐπιφάνεια, ας, ἡ (följ.) uppenbarelse 2 Tim. 1: 10 (om Christi första ankomst i köttet), företeelse τῆς παρουσίας αὐτοῦ 2 Thess. 2: 8 af hans närvaro; återkomst 1 Tim. 6: 14 *al.*

ἐπιφανής, ές (ἐπιφαίνω) synlig, uppenbar, lysande, utmärkt, herrlig Act. 2: 20.

ἐπιφαύω l. φαύσκω, φαύσω = ἐπιφώσκω, börja att lysa, uppglänsa, uppgå, lysa τινί för ngn, upplysa Eph. 5: 14.

ἐπιφέρω, ἤνεγκον (φέρω) *påbörda*, bära till, tillföra, bibringa, tillfoga; αἰτίαν Act. 25: 18 (|| ἔφερον) skjuta skulden på, gifva skuld, tillskrifva, ἐπί τινα Act. 19: 12 (|| ἀποφέρεσθαι) bära l. lägga på ngn, τὴν ὀργήν Rom. 3: 5 visa sin vrede = tillfoga straff, straffa, κρίσιν Jud. 9 fälla dom l. omdöme.

ἐπιφωνέω (φωνέω) *tillropa*, ropa dervid, emot l. å sin sida, säga dertill Lc. 23: 21 *al.*

† ἐπιφώσκω (φώσκω af φῶς) *inchoat. börja att lysa* l. visa sig, gry, elucesco, τῇ ἐπ. Mt. 28: 1 *scil.* ἡμέρᾳ då det började dagas (till söndagen), vid

första gryningen (på söndagsmorgonen); äfn om sabbatens ingående l. inbrytande Lc. 23: 54.

ἐπιχειρέω, ησα (χείρ, ἐπί) lägga *hand vid* l. räcka ut *handen efter* ngt τινί, handlägga, adgredi, gripa an, begynna, företaga sig, försöka med *infin.* Lc. 1: 1 *al.*

ἐπιχέω (χέω, gjuta) *gjuta*, slå, hälla *på* l. uti Lc. 10: 34.

ἐπιχορηγέω, ησα; ηθήσομαι (χορηγέω) dertill l. utomdess använda kostnader på ngt, än ytterligare på sin bekostnad föranstalta, iståndsätta Col. 2: 19; τινί τι 2 Cor. 9: 10, Gal. 3: 5, 2 Petr. 1: 11 tilldela l. gifva ngn ngt dertill; ännu dertill framräcka, framställa, bevisa 2 Petr. 1: 5.

† ἐπιχορηγία, ας, ἡ (fgde) ytterligare gifvande l. meddelande, ny meddelning l. hjelplemning Eph. 4: 16, Phil. 1: 19 se ἁφή.

ἐπιχρίω, ισα (χρίω) *smörja* l. stryka *på*, öfver τί l. τὶ ἐπί τι Joh. 9: 6. 11.

ἐποικοδομέω, ησα; ήθην (οἰκοδομέω) *bygga på*, vidare, fortsätta byggandet *metaphor.* 1 Cor. 3: 10. 12. 14 (οἰκοδομή är christna församlingen, θεμέλιος Christus), uppbygga på ἐν Χῷ Col. 2: 7, samma bild Eph. 2: 20 (ehuru ngt varierad, emedan den af Apostlarna och Propheterna lagda grund är Evangelium om Christo, och Christus sjelf är yttersta hörnstenen), Act. 20: 32 (befordra det christliga lifvet), τινί på ngt Jud. 20. 21 men J, älskade, i det J genom bön i den H. Ande uppbyggen eder på eder aldraheligaste tro, bevaren eder i Guds kärlek förbidande o. s. v. (orden εἰς ζωὴν αἰώνιον höra till τηρήσατε).

ἐποκέλλω, ώκειλα (ὀκέλλω drifva, stöta på af ὁ *prosthet.* och κέλλω, cello, drifva) drifva τὴν ναῦν skeppet mot strand, låta stranda Act. 27: 41 || ἐπικέλλω, hkt se.

ἐπονομάζω (ὀνομάζω) *nämna efter; pass.* kallas, heta, bära tillnamn af Rom. 2: 17.

ἐποπτεύω (följ.) *se derpå*, skåda hän på, beskåda τί 1 Petr. 3: 2, *scil.* τὰ καλὰ ἔργα 1 Petr. 2: 12 (med blickarne fästade derpå).

ἐπόπτης, ου, ὁ (ἐπόψομαι, *fut.* till ἐφοράω) *åskådare*, betraktare, ögonvittne τινός till ngt 2 Petr. 1: 16 (i profangrek. utgör ordet en *terminus technicus* för den, som uppnått högsta invigningsgraden i Elensinska mysterierna, se t. ex. Plat. Sympos. 28: 1 ἐποπτικά).

ἔπος, εος, τό, ord, det sagda, tal, fkmr i N. T. blott i phrasen ὡς ἔπος εἰπεῖν för att säga ett ord, att jag så må säga, så till sägandes, ut ita dicam Hebr. 7: 9.

ἐπουράνιος, ον (ἐπί, οὐρανός) den som är l. befinner sig på l. i himlen, himla-invånare, engel Phil. 2: 10 ( )(ἐπίγειος, hkt se), himmelsk 1 Cor. 15: 40 *al.* (l. c. englarnes se ἐπίγειος); τὰ ἐπ. Joh. 3: 12 det som föregår i himlen d. ä. Guds rådslag i afs. på det Messianska riket ( )(τὰ ἐπίγεια, hkt se); ἐν τοῖς ἐπ. Eph. 1: 3. 20 i det himmelska = i himlen (localt; så att den H. Andes välsignelser betraktas ss. oss meddelade från himlen) äfven 2: 6, 3: 10, 6: 12 i de himmelska, öfverjordiska regionerna = ὁ ἀήρ.

ἑπτά, septem, sju Mt. 12: 45 *al.; οἱ ἑπτά* Act. 21: 8 de sju diaconi, som utsågos Act. 6: 3 i Jerusalem; *numerus certus pro incerto* Mt. 12: 45, Lc. 11: 26; talet 7, som ofta fkmr i *Apoc.*, sammansatt af det gudomliga talet 3 och det menskliga 4 (fyra vindar, väderstreck, elementer), är det allmänna uttrycket för förbundet emellan Gud och menniskor och alltså emellan mskna inbördes; derföre är det ock i G. T. gudstjenstens tal, efter 7:de dagen omskärelsen, 7 dagar i veckan, sabbatsåret, jubelåret (7 ggr 7), 7-faldig bestänkelse med försoningsblodet, sjelfva edens tal (*sjua* = svärja); derföre har ock den H. Ande företrädesvis detta heliga sjutal, i hkt Guds trefaldighet förenar sig med verldens fyrfaldighet. — De 3 domshandlingarne i Apoc. införas ock under bilden af 7 *insegel, basuner* och *skålar*; de 3 fiendtliga makter, s. genom dessa domshandlingar måste bortskaffas, innan JEsu rike segrar på jorden, äro: 1:o) den affallna Judendomen, 2:o) den afgudiska hedendomen och 3:o) den falska påfvedomen.

ἑπτάκις, *adv. numer.* (fgde) sju gånger Mt. 18: 21 *al.*

ἑπτακισχίλιοι, αι, α (fgde, χίλιοι) sjutusende Rom. 11: 14.

Ἔραστος, ου, ὁ (ἐραστός älskvärd af ἐράω älska) *Erastus* 1:o) Pauli följeslagare och medhjelpare Act. 19: 22, 2 Tim. 4: 20. — 2:o) en Christen i Corinth Rom. 16: 23, som der var οἰκονόμος τῆς πόλεως, arcarius civitatis, förvaltare af stadens inkomster, stadskassan, räntekammaren, »räntmästare»; troligen samma person som fgde.

ἐργάζομαι, εἴργασμαι, εἰργασάμην (ἔργον) *depon. med.* 1:o) *verka*, vara verksam, arbeta *absol.* Mt. 21: 28 *al.*, förfärdiga, förrätta, göra, åstadkomma a) τὰ ἱερά 1 Cor. 9: 13 förrätta de gudstjenstliga göromålen, gudstjensten (presterna). — b) τὰ

ἔργα τοῦ Θεοῦ Joh. 6: 28, 9: 4 sätta i verket l. verka hvad Gud verkar, τὸ ἔργον Κυρίου 1 Cor. 16: 10 verka HERrans verk d. ä. befrämja den christliga frälsningsanstalten, dess utbredande. — c) ἀνομίαν Mt 7: 23 utöfva laglöshet, göra orätt, ἁμαρτίαν Jac. 2: 9 synd, synda, τὴν δικαιοσύνην Act. 10: 35 handhafva rättvisan o. s. v. — d) τὴν θάλασσαν Apoc. 18: 17 bearbeta hafvet (bildadt efter ἐργ. τὴν γῆν), göra det till medel för sin utkomst, fara till sjöss, drifva sjöfart, fiska o. s. v. — e) ἔργ. καλὸν εἴς τινα Mt. 26: 10 l. ἔν τινι Mc. 14: 6 *al.*, κακόν τινι Rom. 13: 10 göra l. tillfoga ngn godt l. ondt; ὁ ἐργαζόμενος Rom. 4: 4 ∾ den som sysselsätter sig, umgås med gerningar (hvars lifselement är gerningar), εἰργασμένος Joh. 3: 21 tages *passive*. — 2:o) arbeta sig till, genom arbete förvärfva, förtjena ἔν τινι Mt. 25: 16 med ngt, förskaffa sig, vinnlägga sig om τί Joh. 6: 27.

ἐργασία, ας, ἡ (fgde) *verksamhet*, verkställighet, utöfning ἀκαθαρσίας πάσης Eph. 4: 19 af all slags oanständighet; arbetsamhet, ansträngning, möda ἐργασίαν διδόναι Lc. 12: 58 (*latinism*) dare operam gifva l. göra sig möda, vinnlägga sig om; sysselsättning, handtverk, yrke Act. 19: 25; förtjenst, vinst παρέχειν l. παρέχεσθαί τινι ἐργ. Act. 16: 16. 19, 19: 24.

ἐργάτης, ου, ὁ (se fgde) *verkare*, arbetare (i allmht) Mt. 10: 10, Lc. 10: 7, 1 Tim. 5: 18, på verkstaden = handtverkare Act. 19: 25 (som drefvo detta yrke), i vingården Mt. 20: 1. 2. 8, på åkerfältet = skördeman Mt. 9: 37. 38, Lc. 10: 2, Jac. 5: 4 *metaph.* om arbetare i ordet, hka ock menas 2 Cor. 11: 13, Phil. 3: 2, 2 Tim. 2: 15; verkställare, utöfvare ἀδικίας Lc. 13: 27 af orättfärdighet = ogerningsman.

ἔργον, ου, τό, *verk*, handling, gerning Mt. 5: 16 *al.*; *verk*, värf, yrke, syssla, embete, kall ss. 1 Tim. 3: 1 *al.*; *verk*, det gjorda ss. Act. 7: 41 *al.*, sak τὰ ἐν αὐτῇ ἔργον 2 Petr. 3: 10 de saker som derpå finnas, allt hvad derpå är. — Dessutom märkas ἔργα νόμου Rom. 3: 20 *sæpe* »lagens gerningar», lagverk = *antingen* det som lagen verkar, de handlingar som lagen genom sina föreskrifter framställer (*subject.*), *eller* kanske rättare de handlingar, hka hafva afseende på lagen d. ä. genom hka lagens föreskrifter uppfyllas, lagen motsvarande gerningar (*object.*); ὅσοι ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν Gal. 3: 10 så många som äro af lagens gerningar, hka söka upphjelpa sitt andliga lif genom lagens iakttagande, alla lagmenniskor; οὐκ ἐξ ἔργων — — — ἡμεῖς Tit. 3: 5 icke till följe af gerningar i rättfärdighet som vi hade gjort (Paulus talar icke om verk som af oss verkligen blifvit gjorda, utan nekar just, att vi gjort sådana verk i rättfärdighet); τὸ ἔργον τῆς πίστεως 1 Thess. 1: 3 det verk hvarigenom eder tro utmärker sig o. s. v.; τὸ ἔργον Rom. 14: 20 = byggnad.

ἐρεθίζω, ισα (= ἐρέθω af ἔρις besl. med ἐρέσσω drifva fram båten med årorna, ro) *reta*, uppreta τὰ τέκνα Col. 3: 21 (genom orättvis och alltför sträng behandling — se vidare ἀθυμέω); uppegga (*in bonam partem*) 2 Cor. 9: 2.

ἐρείδω, ἤρεισα, *trans.* ställa ngt fast emot ngt, luta, stödja, äfven stöta o. s. v.; *intrans.* stödja, luta sig vid l. på ngt Act. 27: 41 *scil.* τόπῳ διθαλάσσῳ.

ἐρεύγομαι, εύξομαι, *depon. med.* eructo gifva ifrån sig, kasta upp; ἐρεύγω böla (om tjuren), deraf *med.* högt uttala, utropa, förkunna Mt. 13: 35.

ἐρευνάω, ησα (besl. med ἐρέσθαι fråga) ut- l. efterforska, efterspana, uppspåra, undersöka, pröfva, ransaka Joh. 5: 39 *al.*

ἐρημία, ας, ἡ (följ.) öken, ödemark Mt. 15: 33 *al.* (der menniskor icke bo —)(πόλις, se 2 Cor. 11: 26).

ἔρημος, ον, äfven *attice* 3 änd. (ἔρα obrukligt ss. substant., men förekommer i ἔραζε på jorden, till marken — terra, jord, mark, vildmark, öken) ödslig, öde, obebodd Mt. 14: 13. 15 *al.*, enslig, ensam Gal. 4: 27 (som icke har man l. som lefver utan gemenskap med mannen); ἡ ἔρημος *scil.* γῆ l. χώρα Mt. 24: 26 *al.* ödemark, öken, äfven *plur.* Lc. 1: 80 *al.*, äfven betesmark Lc. 15: 4; ἡ ἔρ. τῆς Ἰουδαίας Mt. 3: 1 מִדְבַּר יְהוּדָה Juda öken, en klippig trakt i östra delen af Juda stam åt Döda hafvet till med staden *Engeddi* och andra städer. Den sträcker sig långsutåt vestra stranden af Döda hafvet ifrån dess norra ända till den södra med en bredd så stor som till *Thekoa*.

ἐρημόω, ώσω; ωμαι, ώθην (fgde) göra ensam, tom, öde, föröda; i N. T. blott *pass.* blifva öde, förödas Mt. 12: 25 *al.*, p. p. p. Apoc. 17: 16 förödd, öde.

ἐρήμωσις, εως, ἡ (fgde) förödelse Lc. 21: 20; βδέλυγμα ἐρ. Mt. 24: 15, Mc. 13: 14, se βδέλυγμα.

ἐρίζω, ίσω (ἔρις) strida, kifvas, träta Mt. 12: 19.

ἐριθεία, ας, ἡ (ἐριθεύω l. -ομαι arbeta för lön af ἔριθος, ὁ, ἡ daglönare, spinnerska, trol. af följ.) *lönarbete*, lönsjuka, partisjuka οἱ ἐξ ἐρ. *scil.* ὄντες Rom. 2: 8, Phil. 1: 17 de lön- l. partisjuke, intrigmakare; intrig, kif, trätlystnad Phil. 2: 3, Jac. 3: 14. 16; *plur.* partiränker 2 Cor. 12: 20, Gal. 5: 20.

ἔριον, ου, τό (*dimin.* till formen, men icke till betydelsen af ἔρος l. εἶρος, τό) ull, κόκκινον Hebr. 9: 19 scharlakansfärgad (hmd Isopsknippan var omlindad), λευκόν Apoc. 1: 14 hvit (äfvens. hvitt hår — bilden af Christi rena oskuld).

ἔρις, ιδος, ἡ, *plur.* ἔριδες och ἔρεις Tit. 3: 9, tvist, träta, kif, oenighet Rom. 1: 29 *al.*

ἐρίφιον, ου, τό (egentl. *dimin.* af följ.) *killing*, ungbock l. -get Mt. 25: 33.

ἔριφος, ου, ὁ, ἡ ungbock l. -get, kid Lc. 15: 29, Mt. 25: 32.

Ἑρμᾶς, ᾶ, ὁ, *Hermas*, en christen i Rom, men icke att förvexla med författaren till boken ὁ ποιμήν, ty denne sednare var enligt sannolika uppgifter en broder till biskop Pius I och lefde omkring år 150 e. Chr.; fkmr Rom. 16: 14.

ἑρμηνεία, ας, ἡ (följ.) uttydning, förklaring, utläggning 1 Cor. 14: 26, ἑρμ. γλωσσῶν 1 Cor. 12: 10 tungoutläggning d. ä. förmågan att göra tungotalande begripligt (se γλῶσσα).

ἑρμηνεύω (ἑρμηνεύς tolk, uttydare, af följ.) tolka, uttyda, förklara, utlägga, öfversätta från ett främmande språk på ett annat Joh. 1: 39 *al.*

Ἑρμῆς, οῦ, ὁ, *Hermes* 1:o) Rom. *Mercurius*, son af Zeus och Maja, gudarnes budbärare och tolk till menniskorna o. s. v. Act. 14: 12, se Ζεύς. — 2:o) en christen i Rom, Rom. 16: 14.

Ἑρμογένης, ους, ὁ, en christen i Asien, som jemte Phygellus öfvergaf Paulus 2 Tim. 1: 15.

ἑρπετός, ή, όν, *adj. vble* (af ἕρπω, serpo) krypande; *neutr. plur.* krypande djur Act. 10: 12 *al.*

ἐρρέθην och ἐρρήθην, se ῥέω och φημί.

ἐρυθρός, ά, όν (ἐρεύθω färga röd) röd, mörkröd; ἐρ. θάλασσα (יַם־סוּף säfhafvet = ὁ Ἀράβιος κόλπος = sinus Arabicus Arabiska viken) Act. 7: 36, Hebr. 11: 29 Röda hafvet, den bekanta viken af Indiska oceanen öster om Ægypten och Æthiopien, som skiljer Africa från Asien och genom en smal landtunga *Arsinoë* (nu Suez) är skild från Medelhafvet. Det delar sig i 2 vikar, som innesluta Petraiska Arabiens halfö, af hvilka den vestra hette sinus Heroopolitanus (nu Bahr Assuez) och den östra och smalare sinus Ælanites l. Ælaniticus (nu Bahr Akaba). Anledningen till benämningen »Röda hafvet» uppgifves olika. Några härleda den från de rödfläckiga bladen af den derpå simmande hafstången, andra från en gammal konung Erythra, ännu andra från en stad af samma namn o. s. v.

ἔρχομαι, ἐλεύσομαι, ἐλήλυθα, ἦλθον, *aor.* 1 *imperat.* ἐλθάτω Mt. 10: 13, *indic.* ἤλθατε Mt. 25: 36, ἦλθαν Mc. 6: 29 o. s. v. komma, gå, resa ἀπό, διά, ἐκ med *genit.*, εἰς, πρός, παρά med *accus.* *sæpe*, äfven utan *præpos.* med *dat.* (eg. *dat. commodi*) ss. Mt. 21: 5; ἐπί τινα komma öfver ngn Mt. 3: 16 *al.* (om den helige Ande), vederfaras Mt. 10: 13 (om godt), Mt. 23: 35 *al.* (om ondt); ἐλθεῖν πρὸς ἑαυτόν Lc. 15: 17 ad se redire komma till sig, besinna sig; εἰς τὸν κόσμον Joh. 1: 9 *al.*, komma i verlden, födas, framträda ἐν τῇ βασιλείᾳ σου Lc. 23: 42 (visar Dig ss. herrskande Messias), εἰς τὸ φανερόν Mc. 4: 22 komma fram i dagsljuset, uppenbara l. visa sig, äfven ensamt ἔρχεσθαι 1 Cor. 15: 35, εἰς τὸ χεῖρον Mc. 5: 26 råka värre ut, blifva sämre, εἰς τὴν ὥραν ταύτην Joh. 12: 27 råka ut för l. komma i denna (lidandes) stunden, εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγ. Phil. 1: 12 lända, bidraga till Evangelii framgång; ὀπίσω τινός Mt. 16: 24 *al.* gå bakom l. efter ngn, efterfölja, följa, äfven till tiden Mt. 3: 11 *al.*; ὁ ἐρχόμενος Mt. 11: 3 *al.* den kommande (Messias, Christus), den väntade, l. som kommer Mt. 21: 9 *al.*, äfven tillkommande Mc. 10: 30 *al.*, τὰ ἐρχ. Joh. 16: 13 det förestående o. s. v.

ἐρῶ, *fut.*, se φημί.

ἐρωτάω, ήσω, ησα 3 *pers. plur. imperf.* ἠρώτουν Mt. 15: 23 (obrukl. ἔρομαι, ἠρόμην) fråga ngn τινά Mt. 16: 13 *al.*, τινά τι Mt. 21: 24 ngn efter l. om ngt, förelägga ngn en fråga; bedja τινά Mt. 15: 23 *al.* ngn, med ἵνα l. ὅπως Mc. 7: 26 *al.*, med *infin.* Lc. 5: 3 *al.*, med εἴς τι 2 Thess. 2: 2 i afs. på ngt.

ἐσθής, ῆτος, ἡ (ἕννυμι, *aor.* 1 *pass.* ἕσθην påkläda l. ock se följ.) vestis, klädnad, klädning, drägt Lc. 23: 11 *al.*, *collect.* kläder.

ἔσθησις, εως, ἡ (obrukl. ἐσθέω, p. p. ἤσθημαι jag är klädd) klädnad, beklädnad; *plur.* kläder Lc. 24: 4, Act. 1: 10 || fgde.

ἐσθίω, *fut.* φάγομαι 2 *pers.* φάγεσαι Lc. 17: 8 st. φάγῃ, ἔφαγον — äfven ἔσθω (af obrukl. ἔδω.

hvaraf i profangrek. *fut.* ἔδομαι) edo, äta, förtära τί l. ἀπό, ἐκ τινος Mt. 12: 1 *al.*, ἄρτον Mt. 15: 2 *al.* äta bröd d. v. s. i allmht äta, spisa; *metaphor.* fräta, förtära, förderfva Hebr. 10: 27, Jac. 5: 3.

ἔσθω || fgde.

Ἐσλί, ὁ, *indecl.*, *Esli* fkmr Lc. 3: 25. *

ἔςοπτρον, ου, τό (eg. εἴςοπτρον af εἰςοράω, εἰςόψομαι *se uti*) *ett medel* l. något att *se sig uti*, spegel, κατανοεῖν τι ἐν ἐς. Jac. 1: 23, βλέπειν δι' ἐς. 1 Cor. 13: 12 se genom en spegel (ty bilden man ser synes stå bakom spegeln; för öfrigt anm., att de gamles speglar icke voro af glas, utan dunkelt reflekterande metallspeglar).

ἑσπέρα, ας, ἡ (eg. *femin.* af ἕσπερος *scil.* ὥρα; ἕσπερος synes blott hafva varit en förkortning af ἑωςφόρος; ty aftonstjernan gifver den nattliga himlen det första ljuset och är tillika morgonstjerna) vespera, aftonstjernans tid, afton Lc. 24: 29 *al.*

Ἑσρώμ l. -ών, ὁ, *indecl.* (חֶצְרוֹן) *Esrom*, son till Phares Mt. 1: 3, Lc. 3: 33.

ἔσχατος, η, ον (vanl. af ἐξ *per metathes.*; men likaså riktigt af ἔχομαι, ἐσχόμην gränsa intill) den som är *på* l. vid *gränsen*, ytterst i anseende till rum, tid, antal o. s. v. a) till *rum:* Act. 1: 8, 13: 47; till *läge:* nederst, lägst Lc. 14: 9. 10, sämst l. i sämsta läge 1 Cor. 4: 9. — b) *tid:* sist Joh. 6: 39 *al.*, sist kommen Mt. 20: 8. 12—16 *al.*; till *ordning:* Mc. 12: 22 *al.*, ὁ ἐσχ. τῶν χρόνων 1 Petr. 1: 20 den sista af tiderna, den sista verldsperioden (som började med Christi menniskoblifvande och räcker till Hans återkomst). — c) *antal:* Mt. 5: 26, Lc. 12: 59. — *neutr.* ss. *subst.* med *genit.* Act. 1: 8 *al.*, τῶν ἡμερῶν τούτων Hebr. 1: 1 = בְּאַחֲרִית הַיָּמִים på det yttersta af dessa dagar (dagarne före parusien); äfven ss. *adv.* sist 1 Cor. 15: 7, äfven Mc. 12: 22 (som i äldre editioner har ἐσχάτη). — Dessutom märkas 2:ne phraser: πολλοὶ — — — πρῶτοι Mt. 19: 30 *al.* vanl.: många som anse sig innehafva främsta platsen (i Guds rike) skola intaga den yttersta o. s. v.; men öfverväger man noga alla de ställen, der phrasen fkmr, så synes den snarare afse tiden, d. v. s. belöningen i Messiasriket skall icke rätta sig efter det tidigare l. senare inträdet i Messias' tjenst, utan efter det sinne hvarmed man förrättar denna tjenst, se i synn. Mt. 20: 1—16 (om arbetarena i vingården); τὰ ἔσχατα γίνεται χείρονα τῶν πρώτων Mt. 12: 45, Lc. 11: 26, 2 Petr. 2: 20 det sista blifver värre än det första d. v. s. det sednare tillståndet, hvari de efter sitt affall hafva kommit, är värre än det tillstånd, hvari de befunno sig före sin omvändelse (ty ingen återgång är möjlig — jfr Hebr. 6: 4—6, 10: 26. 27).

ἐσχάτως, *adv.* (af fgde) ytterst, ἔχειν Mc. 5: 23 vara ytterst, befinna sig l. ligga på sitt yttersta. *

ἔσω, eg. εἴσω, *adv.* (af εἰς, ἐς) *inåt*, in Mt. 26: 58, ἕως ἔσω εἰς Mc. 14: 54 ända in i; inom med *genit.* Mc. 15: 16, inomhus l. hemma Joh. 20: 26, inne l. derinne Act. 5: 23, innanför οἱ ἔσω 1 Cor. 5: 12 de som äro innanför (christna församlingen är tänkt ss. en byggnad οἰκοδομή) = medchristna, invärtes ὁ ἔσω ἄνθρωπος Rom. 7: 22, Eph. 3: 16 den invärtes menniskan, se ἄνθρωπος.

ἔσωθεν, *adv.* (af fgde) *inifrån* Mc. 7: 21. 23, Lc. 11: 7; innanför l. -till, invändigt Mt. 7: 15 *al.*, ὁ ἔσωθεν ἄνθρωπος 2 Cor. 4: 16 = ὁ ἔσω ἄνθρ. se ἄνθρωπος, τὸ ἔσ. ὑμῶν Lc. 11: 39. 40 det inre af l. hos eder.

† ἐσώτερος, α, ον, *compar.* (af ἔσω) *inre* Act. 16: 24; τὸ ἐσ. τοῦ καταπετάσματος Hebr. 6: 19 det som är innanför förlåten = det aldraheligaste.

ἑταῖρος, ου, ὁ (ἔτης, ου, ὁ bekant, besl. med ἔθος) följeslagare, kamrat, stallbroder, förtrogen, vän Mt. 11: 16; ἑταῖρε Mt. 20: 13 *al.* min vän! nyttjades i tilltal både till kända och okända.

† ἑτερόγλωσσος, ου, ὁ (ἕτερος, γλῶσσα) som har *en annan tunga* (icke språk) 1 Cor. 14: 21 (har afs. på tungotalare). *

† ἑτεροδιδασκαλέω (ἕτερος, διδάσκαλος) lära *annat*, olikartadt, annorlunda, ngt som är motsatt Evangelium 1 Tim. 1: 3, 6: 3.

† ἑτεροζυγέω (följ., ζυγός) draga l. bära ett *annat* (olikartadt) *ok*, μὴ γίνεσθε — — — ἀπίστοις 2 Cor. 6: 14 brachylogi st. μὴ γίν. ἑτερ. καὶ ὁμοζυγοῦντες τοῖς ἀπ. bären icke ett annat ok (än J plägen bära) och samma ok som de otrogna = »drager icke J främmande ok med de otrogna» (bilden är tagen utaf sammanokningen af 2:ne olika djur t. ex. oxe och åsna). *

ἕτερος, α, ον (*correl.* till πότερος) ceterus, alter, den andre (af två) Mt. 6: 24 *pluries*, τῇ ἑτέρᾳ *scil.* ἡμέρᾳ Act. 20: 15, 27: 3 på den andra l. följande dagen; alius, en annan (af flera) Mt. 11: 3 *al.*, äfven ἕτερός τις Act. 8: 34 *al.*; 1 Cor. 12: 9. 10 tjenar det till att utmärka 2:dra och

3:dje classen af *χαρίσματα*; af annat slag, annan art l. beskaffenhet Mc. 16: 12 *al.; plur.* andra, öfriga, i synn. med artikel ss. Lc. 4: 43.

ἑτέρως, *adv.* (af fgde) på annat sätt, annorlunda, ἑτ. *φρονεῖν* Phil. 3: 15 vara annorlunda sinnad.

ἔτι, *adv.* ännu Mt. 12: 46 *sæpe*, äfn *ἔτι νῦν* 1 Cor. 3: 2; än vidare, ytterligare, längre Lc. 16: 2 *al.*, med *negat.* icke mera, icke vidare Mt. 5: 13 *al.*; ännu dertill, dessutom Mt. 18: 16 *al.*; redan Lc. 1: 15. — *Anm.* *ἔτι μείζων* bör troligen stå st. *ὅτι μ.* 1 Joh. 3: 20 (se för öfrigt *καταγινώσκω*).

ἑτοιμάζω, *άσω, ασα; ασμαι, άσθην* (*ἕτοιμος*) göra l. hålla beredd, i beredskap *ξενίαν τινί* Phil. 22 herberge åt ngn, bereda l. tillreda *τὴν ὁδὸν Κυρίου* Mt. 3: 3 *al.*, *τὸ ἄριστον* Mt. 22: 4 o. s. v., äfn *absol.* Lc. 9: 52 laga till reds, träffa anstalter, ställa i ordning *τινί* åt ngn; p. p. p. beredd *εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν* 2 Tim. 2: 21, rustad *εἰς πόλεμον* Apoc. 9: 7 till strid, utrustad l. utstyrd Apoc. 21: 2.

ἑτοιμασία, *ας, ἡ* (fgde) beredskap, beredvillighet, redobogenhet *ὑποδησάμενοι* — — — *εἰρήνης* Eph. 6: 15 sedan J hafven bundit under fötterna på eder d. ä. försett edra fötter med den beredvillighet l. det beredda mod (neml. till strid emot mörksens makter), som härrör från fridens Evangelium (d. v. s. Ev. som innehåller och förkunnar frid — frid med Gud — och derigenom ingjuter mod till den ifrågavarande kampen); *ἑτοιμ.* är här tänkt ss sjelfva fotbetäckningen.

ἕτοιμος, *ον*, äfn 3 änd., i äldre grek. *ἑτοῖμος* (besl. med *ἔτυμος* verklig af *ἐτός* af *εἰμί*) *hvad som är*, närvarande, till hands, tillreds, färdig Mt. 22: 4. 8 *al.*, om personer: beredd, redo, redobogen, beredvillig Mt. 24: 44 *al.* *πρός τι* Tit. 3: 1 (*scil.* *ἀρχαῖς* för öfverheten), med *infin.* Lc. 22: 33 *al.*; *ἑτοίμη ἀποκαλυφθῆναι* 1 Petr. 1: 5 som ligger tillreds att uppenbaras (närmare och starkare bestämning än *μέλλων* med *infinit.*); *ἐν ἑτ. ἔχειν* 2 Cor. 10: 6 hafva i beredskap, vara beredd l. färdig.

ἑτοίμως, *adv.* (af fgde) i beredskap *ἑτ. ἔχω* Act. 21: 13 *al.* jag har i beredskap = *ἕτοιμός εἰμι* jag är beredd, »redobogen».

ἔτος, *εος, τό* (betyder i allmht en tidrymd af 12 månader, då deremot *ἐνιαυτός* är det genom solens lopp bestämda l. beräknade året, calenderåret — se *ἐνιαυτός*) år Lc. 3: 1 *sæpius*, *ἔχεις ἔτη πεντήκοντα* Joh. 8: 57 du är 50 år gammal, *εἰμί* l. *γίνομαι* l. *γέγονα δώδεκα ἐτῶν* Mc. 5: 42 *al.* jag är 12 år gammal; *accus.* utmärker tiden hvarunder ngt varar ss. *δώδεκα ἔτη* Mt. 9: 20 i l. under 12 år; *κατ' ἔτος* Lc. 2: 41 årligen. — *Anm.* Med det 12:te året begynte för de Israël. gossarne deltagandet i gudstjensten, undervisning i lagen, fastor och dylikt.

εὖ, *adv.* (egentl. *neutrum* af *ἐΰς* god) *godt*, väl, rätt, bra, förträffligt, gerna Mt. 25: 21. 23 *al.*, *εὖ ποιεῖν τινα* l. *τινι* Mc. 14: 7 (begge läsarterna finnas) göra godt emot ngn, bevisa ngn välgerningar, *εὖ πράσσειν* Act. 15: 29 göra väl, handla rätt (neml. till bibehållande af enhet och frid i christna församlingen), i profangr. vanligen »vara lycklig», *εὖ γίνεταί μοι* Eph. 6: 3 det går mig väl; vid utrop: rätt! bra! rätt så! Mt. 25: 21. 23, Lc. 19: 17 || *εὖγε*, hkt se.

Εὕα, *ας, ἡ*, andra *Εὔα* (חַוָּה lif af חָוָה lefva) *Eva* ss. moder till allt lefvande Genes. 3: 20 den första qvinnan, Adams hustru 2 Cor. 11: 3, 1 Tim. 2: 13.

εὐαγγελίζω, *ισα; σάμην; ισμαι, ίσθην* (följ.) medföra l. förkunna ett godt l. gladt budskap, en glad tidning, göra Evangelium bekant. — *Act.* fkmr i N. T. endast Apoc. 10: 7, 14: 6 *τινά* och *ἐπί τινα* för ngn; *med.* äfven *τινά* Lc. 3: 18 *al.*, äfven *τινά τι* Act. 13: 32 förkunna ngn ngt, men oftare *τινί τι* Lc. 1: 19 *al.*, 1 Thess. 3: 6 medföra en glad tidning till ngn om ngt; förkunna *τὸ εὐαγγέλιον* 1 Cor. 15: 1 *al.*, *τὴν πίστιν* Gal. 1: 23, Eph. 3: 8, *τὸν λόγον* Act. 8: 4, 15: 35 ordet, *εἰρήνην* frid o. s. v.; står äfven *absol.* om predika, förkunna Evangelium ss. Lc. 9: 6, Rom. 1: 15; *pass.* jag får ett gladt budskap, *εἰμὶ εὐηγγελισμένος* Hebr. 4: 2 äfn *εὐηγγελίσθην* v. 6 Evangelium har blifvit förkunnadt för mig, men äfn *εὐηγγελίσθη μοι* 1 Petr. 4: 6, *πτωχοὶ εὐαγγ.* Mt. 11: 5, Lc. 7: 22 dem fattigom förkunnas Evangelium, de få ett gladt budskap.

εὐαγγέλιον, *ου, τό* (*εὐάγγελος* — *εὖ, ἄγγελος* — som förkunnar godt, glädjebud) *Evangelium*, godt l. gladt budskap, glädjebud, fröjdebudskap *τῆς σωτηρίας, τῆς χάριτος, εἰρήνης* o. s. v. allt *genit. obj.*, i synn. *τοῦ Χοῦ* l. *τοῦ υἱοῦ θεοῦ* Mc. 8: 35 *al.* (äfven *genit. obj.*) Evangelium om Christo = det ljufliga budskapet att Christus kommit i verlden till syndares frälsning, äfn *absol.* ss. Mt. 26: 13 *al.*; äfven Evangeliska historien l. berät-

telsen om JEsu lefnad, lära o. s. v., i allmht om JEsu person och verk, ss. i öfverskrifterna på de 4 Evangelisternas skrifter; *εὐαγγ. κατὰ Ματθαῖον* enligt Matthæus, ss. det af honom blifvit framställdt, sc *κατά*.

† *εὐαγγελιστής, οῦ, ὁ* (*εὐαγγελίζω*) *Evangelist*, Evangelisk predikare, förkunnare af det glada budskapet (om Christo) Eph. 4: 11, 2 Tim. 4: 5. Så kallas, utom de 4 Evangelisterna, äfven diaconus *Philippus* Act. 21: 8 (hkn alltså nedlagt sin befattning ss. diaconus i Jerusalem; ty han var en af de 7, se Act. 6 cap.), äfvensom *Timotheus* och *Titus*. De utgjorde ett slags *hjelpmissionärer*, hka icke voro uteslutande bestämde för ngn viss församling, utan af Apostlarne (missionärerna) och af andra Lärare utaf Apostoliskt anseende sändes än hit, än dit att förkunna Evangelium, och derigenom dels förbereda, dels fortsätta Apostlarnes undervisning.

εὐαρεστέω, ηκα, ησα (följ.) vara välbehaglig, välbehaga, »täckas» *τινί* Hebr. 11: 5. 6 *scil. τῷ Θεῷ*; *med.* l. *pass.* hafva välbehag till, finna välbehag i ngt *τινί* Hebr. 13: 16.

εὐάρεστος, ον (*εὖ, ἀρεστός*) *välbehaglig*, behaglig, angenäm *τῷ Θεῷ* Rom. 12: 1 *al.*, *ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ* Hebr. 13: 21, äfven *absol.* Rom. 12: 2 (*scil. τῷ Θεῷ*); *δοῦλος* Tit. 2: 9 som söker göra sin husbonde till viljes, blott har hans bästa i ögonsigte.

εὐαρέστως, adv. (af fgde) välbehagligt, på ett välbehagligt sätt Hebr. 12: 28. *

Εὔβουλος, ου, ὁ Eubulus, en christen 2 Tim. 4: 21. *

εὖγε, ett slags *interject.* (*εὖ, γέ*) e u g e! rätt så! bra, förträffligt, godt! || *εὖ* Mt. 25: 21. 23, Lc. 19: 17.

εὐγενής, ές (*εὖ, γένος*) eg. *välboren*, af adel l. hög, förnäm börd l. slägt, ädling Lc. 19: 12, 1 Cor. 1: 26; *transl.* ädelsinnad, af ädel charakter Act. 17: 11.

εὐδία, ας, ἡ (*εὖ, Ζεύς, genit. Διός* väder, luft) *vackert väder*, klart stilla väder, vindstilla, lugn Mt. 16: 2. *

εὐδοκέω, ησα (*εὖ, δοκέω*) *tycka väl om*, hafva välbehag till ngn l. ngt *τί, τινί, ἔν τινι* l. *εἴς τινα*; det behagar mig, jag finner för godt, har lust, vill med *infin.* ss. Lc. 12: 32 *al.*, Col. 1: 19 (*scil. Θεός*), vara beredvillig 1 Thess. 2: 8, besluta sig till Rom. 15: 26. 27, 1 Thess. 3: 1.

† *εὐδοκία, ας, ἡ* (fgde) välbehag *πᾶσα εὐδ. ἀγαθωσύνης* 2 Thess. 1: 11 hvarje välbehag till det sedligtgoda (hos Thessal.), välvilja *ἔν τινι* till ngn Lc. 2: 14 (se *δόξα*), *εὐδ. τοῦ θελήματος* Eph. 1: 5 sin viljas huldhet l. nåd = sin nådiga vilja, välmening Phil. 1: 15; välbehag, godtfinnande, vilja Mt. 11: 26, Lc. 10: 21.

εὐεργεσία, ας, ἡ (*εὐεργέτης* l. *εὐεργής* välgörare) eg. *välgörenhet*, välgerning Act. 4: 9, tjenstbevisning l. god tjenst 1 Tim. 6: 2.

εὐεργετέω (följ.) *göra väl* l. godt Act. 10: 38. *

εὐεργέτης, ου, ὁ (*εὖ, ἔργον*) *välgörare*, i synn. en hederstitel för dem, som gjort sig väl förtjente af staten ss. *Ptolomæus Evergetes*, så Rom. p a t e r p a t r i æ; benämningen *εὐεργέτης* gafs ofta Romerska kejsare, och ss. sådan hederstitel bör den tagas Lc. 22: 25. *

εὔθετος, ον (*εὖ, τίθημι*) eg. *väl satt*, lagd, ordnad; passande, beqväm, tjenlig, duglig *τινί* l. *εἴς τι* Lc. 9: 62, 14: 35; nyttig, gagnelig *τινί* Hebr. 6: 7.

εὐθέως, adv. (af *εὐθύς*) straxt Mt. 4: 20 *sæpe*, snart l. innan kort 3 Joh. 14.

† *εὐθυδρομέω, ησα* (*εὐθύς, δρόμος*) egentl. *löpa* l. springa *rakt fram*, gå l. färdas l. resa raka vägen till ett ställe, taga raka vägen Act. 16: 11, 21: 1.

εὐθυμέω (följ.) vara *vid godt mod* (glad, munter) Act. 27: 22. 25, Jac. 5: 13.

εὔθυμος, ον (*εὖ, θυμός*) eg. *välsinnad*, välviljande, men äfven *vid godt mod* Act. 27: 36. *

εὐθύμως, adv. (af fgde) med godt mod, glädje; *compar.* —*ότερον* Act. 24: 10 || *εὐθύμως*. *

εὐθύνω, υνα (följ.) eg. *göra rät*, räta, rigta, styra *ὁ εὐθύνων* Jac. 3: 4 styrman, bana *τὴν ὁδόν* Joh. 1: 23.

εὐθύς, εῖα, ύ (enl. somliga af *εὖ, θέω* löpa, springa) rak, rät Mt. 3: 3 *al.*, som förer l. leder rätt till målet Act. 13: 10, *metaph.* rättfram, öppen, uppriktig, redlig, rättskaffens Act. 8: 21.

εὐθύς l. *-ύ* (af fgde), *adv. loci:* rättfram; i N. T. *temporis:* straxt Mt. 3: 16 *al.*, snart Joh. 13: 32.

εὐθύτης, ητος, ἡ (se fgde) rak rigtning; *metaphor.* rättframhet, ärlighet, rättrådighet, rättvisa Hebr. 1: 8. *

εὐκαιρέω, ησα (*εὔκαιρος*) *hafva god tid* l. blott tid, ledighet, tillfälle att med *infin.* Mc. 6: 31, äfven *absol.* få läglig tid 1 Cor. 16: 12; *εἴς τι* Act. 17: 21 använda sin lediga tid till ngt, lägga sig på ngt, intressera sig för, v a c a r e r e i.

εὐκαιρία, ας, ἡ (fgde l. följ.) *god* l. läglig *tid*, godt l. passande tillfälle, läglighet Mt. 26: 16, Lc. 22: 6.

εὔκαιρος, ον (*εὖ, καιρός*) i *god* l. rättan *tid*, läglig, passande, o p p o r t u n u s Mc. 6. 21 (andra tyda det,

emot språkbruket, med högtidsdag, dies festivus), εἰς εὔκ. βοήθειαν Hebr. 4: 16 till lägligt bistånd, till hjelp i rättan tid.

εὐκαίρως, *adv.* (af fgde) vid läglig tid, lägligt tillfälle, läglighet Mc. 14: 11, εὐκ. ἀκαίρως 2 Tim. 4: 2 lägligt olägligt (neml. för andra — det må synas dig vara läglig l. oläglig tid dertill, neml. att komma fram med ordet).

εὔκοπος, ον (εὖ, κόπος) *lätt arbetande* l. *arbetlig*, lätt att göra, lätt; i N. T. *compar.* -ώτερος Mt. 9: 5 *al.*

εὐλάβεια, ας, ἡ (εὐλαβής) *försigtighet*, varsamhet, betänksamhet l. -lighet, räddhåga, fruktan εἰςακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλ. Hebr. 5: 7 ∾ sedan han blifvit bönhörd (och befriad l. frälst) ifrån sin fruktan; fkmr äfven Hebr. 12: 28, der somliga tyda det *per hebraismum* med gudsfruktan (se följ.).

εὐλαβέομαι, ήθην (följ.) eg. *taga vackert* l. försigtigt, vara försigtig, taga sig till vara, frukta μή att Act. 23: 10, *scil.* τὸν Θεόν Hebr. 11: 7 i l. af gudsfruktan.

εὐλαβής, ές (εὖ, λαμβάνω) som *tager vackert* l. försigtigt uti, försigtig, varsam; i N. T. i *moraliskt* l. *religiöst* hänseende samvetsgrann, religiös, from, gudfruktig Lc. 2: 25 *al.;* äfven, fastän ej i N. T., ängslig, skygg, rädd.

εὐλογέω, ήσω, ησα; ημαι, ηθήσομαι (εὖ, λόγος) *tala väl* l. godt om ngn, vänligt till ngn 1 Cor. 4: 12, berömma, prisa τὸν Θεόν, Lc. 1: 64 *al.;* tacka, välsigna τινά Mt. 5: 44 *al.*, äfven *absol.* Mt. 14: 19 *al.*, ποτήριον 1 Cor. 10: 16 d. ä. genom bön inviga (till bruk vid nattvarden); εὐλογημένος τινός = τινί l. ὑπό τινος Mt. 25: 34, Lc. 1: 28 af ngn.

† εὐλογητός, ή, όν, *adj. vble* (af fgde) välsignad, högtlofvad, prisad בָּרוּךְ (om Gud) Mc. 14: 61, Lc. 1: 68; brukas ofta vid doxologier ss. Rom. 1: 25 *al.*

εὐλογία, ας, ἡ (εὐλογέω) beröm, lof, pris Apoc. 5: 12. 13, 7: 12, loftal Rom. 16: 18; välsignelse Rom. 15: 29 *al.*, ἐν πληρώματι εὐλ. l. c. utrustad l. försedd med rik välsignelse, 2 Cor. 9: 5 (med bibegrepp af riklig), ἐπ' εὐλ. v. 6 med välsignelser d. ä. rikligen, ἡ εὐλ. τοῦ Ἀβρ. Gal. 3: 14 Abrahams (omtalade) välsignelse (= rättfärdiggörelsen); den eviga välsignelsen 1 Petr. 3: 9.

εὐμετάδοτος, ον (εὖ, μετάδοτος, *adj. vble* af μεταδίδωμι) som *gerna gifver med* sig, gifmild, frikostig 1 Tim. 6: 18.

Εὐνίκη, ης, ἡ *Eunice*, Timothei moder, säges Act. 16: 1 hafva varit jude-christinna (γυνὴ Ἰουδαία πιστή); namnet fkmr endast 2 Tim. 1: 5.

εὐνοέω (εὔνους välsinnad af εὖ. νοῦς) *vara välsinnad*, bevågen, benägen, eftergifven τινί Mt. 5: 25.

εὔνοια, ας, ἡ (fgde) välvilja, tillgifvenhet, gunst, kärlek Eph. 6: 7, 1 Cor. 7: 3 (dock ej hos *Tisch.*).

εὐνουχίζω, ισα; ίσθην (följ.) göra till castrat, snöpa ἑαυτόν afhålla sig från köttslig beblandelse; *pass.* snöpas Mt. 19: 12 *(bis).*

εὐνοῦχος, ου, ὁ (εὐνή bädd, läger och ἔχω) eg. säng- l. *bäddhållare* l. -vaktare, som har uppsigt öfver sängkammaren, snöping, *eunuch* Mt. 19: 12; i Österlandet en uppsyningsman öfver harem och den dertill hörande personalen Act. 8: 27. 34—39 (hkt antydes genom tillägget δυνάστης i 27 v.) = kammarherre; dessa kommo ofta till stort anseende hos furstarne.

Εὐοδία, ας, ἡ *Euodia*, en christinna i Philippi; Phil. 4: 2, för öfrigt obekant; anses, liksom Συντύχη, hafva varit en i öfrigt utmärkt diaconissa, men oense med denna sednare; denna deras oenighet gaf anledning till en förmaning af Paulus.

εὐοδόω; ωθήσομαι (εὖ, ὁδός) *föra på god väg*, lyckligen ledsaga; i N. T. blott *pass.* och aldrig i egentlig betydelse utan *metaphor.*, hafva framgång l. lycka, vara lycklig, lyckas Rom. 1: 10, ὅ τι ἂν εὐοδῶται 1 Cor. 16: 2 hvad som går lyckligt d. ä. när ngt lyckas honom, så lägger han det (= det derigenom vunna) hopsamlande l. i en hög hemma. εὐοδοῦμαι 3 Joh. 2 det går mig väl, jag befinner mig väl.

† εὐπάρεδρος, ον (εὖ, πάρεδρος) adsiduus, som troget l. träget sitter l. blifver vid ngn. l. ngt, τὸ εὐπ. τῷ Κυρίῳ 1 Cor. 7: 35 den trogna ihärdigheten hos HERren || εὐπρόςεδρον.

εὐπειθής, ές (εὖ, πείθω, πείθομαι) *lättböjlig*, lätt att öfvertala l. -tyga, äfven lydaktig, lydig ἡ ἄνωθεν σοφία ἐστὶν εὐπ. Jac. 3: 17 visheten ofvanefter är lättböjlig, låter säga sig (förfäktar icke envist sin mening, då den misstagit sig, utan ger lätt vika för bättre öfvertygelse).

† εὐπερίστατος, ον (εὖ, περίστατος, *adj. vble* af περιΐστημι) eg. *välomringad*, lätt omringande l. insnärjande Hebr. 12: 1 (om synden, hkn ss. en

omslingrande snärjväxt kan hindra kapplöparen och bringa honom på fall).

εὐποιΐα, ας, ἡ (εὖ, ποιέω) *välgörenhet* Hebr. 13: 16.

εὐπορέω [εὔπορος 1:o) lätt l. beqväm att färdas. 2:o) som har *god utväg*, bemedlad] i N. T. *med.* vara i *goda vilkor*, hafva tillgång, medel, råd Act. 11: 29.

εὐπορία, ας, ἡ (fgde) *lätt väg* l. utväg, utkomst Act. 19: 25.

εὐπρέπεια, ας, ἡ (εὐπρεπής — εὖ πρέπει — *välpassande*, anständig, framstående, utmärkt, skön, fager) skönhet, fägring Jac. 1: 11.

εὐπρόςδεκτος, ον (εὖ, πρόςδεκτος antaglig, *adj. vble* af προςδέχομαι) *välantaglig*, välkommen, välbehaglig Rom. 15: 16. 31 *al.*

† εὐπρόςεδρος, ον (εὖ, πρόςεδρος, se προςεδρεύω) 1 Cor. 7: 35 = εὐπάρεδρος, hkt se.

† εὐπροςωπέω, ησα (εὐπρόςωπος *med skönt ansigte*, utseende af εὖ och πρόςωπον) vara af *skönt utseende*, εὐπ. ἐν σαρκί Gal. 6: 12 taga sig skönt l. väl ut i köttet, hafva en vacker utansida l. yta under det de tillhöra köttets d. ä. den syndiga menniskonaturens lifselement (härmed beteeknas skenheliga).

† εὐρακύλων, ωνος, se εὐροκλύδων.

εὑρίσκω, εὑρήσω, εὕρηκα, εὗρον, äfven εὕρησα; εὑράμην; εὑρεθήσομαι, εὑρέθην finna (vanligen med bibegrepp af tillfällighet, men äfven utan detta) ss. τί τινι Rom. 7: 21 *al.* ngt på l. hos ngn; hitta l. träffa på, anträffa l. finna Mt. 18: 28 *al.*, ofta med *partic.* ss. Mt. 13: 44 *al.*; upp- l. utfinna, utgrunda, utfundera Lc. 5: 19, 19: 48, Act. 4: 21; finna (hvad man söker), finna rätt l. få reda på Mt. 2: 18 *al.*; *med.* finna åt sig, förvärfva, vinna αἰωνίαν λύτρωσιν Hebr. 9: 12 en evig förlossning (om Frälsarens mödosamma sökande och kämpande) —; *pass.* finnas, befinnas Mt. 1: 18 *al.*

† εὐρο l. -ροκλύδων, ωνος, ὁ (εὖρος, τό bredd l. εὐρύς bred och κλύδων) *bredspolaren*, som häfver stora vågor Act. 27: 14; andra derivera af εὖρος östanvind, andra läsa εὐρακύλων (bildadt af e u r o-a q u i l o) nordostvind.

εὐρύχωρος, ον (εὐρύς, χώρα) af *vidt rum*, utrymme l. omfång, rymlig, vid, bred Mt. 7: 13.

εὐσέβεια, ας, ἡ (εὐσεβής) gudsfruktan, gudaktighet, fromhet Act. 3: 12 *al.*, τὸ μυστήριον τῆς εὐσ. 1 Tim. 3: 16 kallas ἀλήθεια, så vida den utgör det för verlden förborgade innehållet af den christliga gudaktigheten l. fromheten (utaf de 6 satser, hvaraf detta μυστήριον består, och hvilka utgöra 2 hufvuddelar med 3 leder i hvarje, hänvisa de 2 första i hvarje hufvuddel på jordiska förhållanden, den 3:dje på himmelska); *plur.* 2 Petr. 3: 11 gudaktighetsöfningar l. -yttringar.

εὐσεβέω (följ.) vara gudfruktig, from; i N. T. *trans.* vörda, dyrka τινά Act. 17: 23, öfva fromhet i afs. på τί 1 Tim. 5: 4.

εὐσεβής, ές (εὖ, σέβομαι) som *väl* l. rätt *dyrkar* (Gud), gudfruktig, from Act. 10: 2. 7 *al.*; annars i allmht p i u s, som uppfyller sina pligter emot Gud, öfverhet, föräldrar, fädernesland.

εὐσεβῶς, *adv.* (af fgde) gudfruktigt, fromt 2 Tim. 3: 12, Tit. 2: 12.

εὔσημος, ον (εὖ, σῆμα teeken) eg. med *godt tecken*, af god betydelse; på vissa tecken lätt igenkänlig, tydlig 1 Cor. 14: 9.

εὔσπλαγχνος, ον (εὖ, σπλάγχνον) eg. med *goda* l. sunda *inelfvor*, godt hjerta, *godhjertad*, barmhertig, medlidsam Eph. 4: 32, 1 Petr. 3: 8.

εὐσχημόνως, *adv.* (af εὐσχήμων) anständigt, ärbart Rom. 13: 3 *al.*

εὐσχημοσύνη, ης, ἡ (följ.) *god hållning*, godt yttre, anständigt skick, anständighet 1 Cor. 12: 23.

εὐσχήμων, ον (εὖ, σχῆμα) af *god hållning*, godt skick l. yttre, anständig ( )(ἀσχήμων) både till det yttre och inre, ärbar 1 Cor 7: 35, 12: 24; i borgerligt afseende ansedd Mc. 15: 43, förnäm Act. 13: 50, 17: 12.

εὐτόνως, *adv.* (af εὔτονος väl l. starkt spänd, kraftig, stark; ifrig af εὖ, τείνω) med ifver l. ansträngning, kraftigt Lc. 23: 10, Act. 18: 28.

εὐτραπελία, ας, ἡ (εὐτράπελος som *lätt vänder* l. vrider sig, smidig af εὖ, τρέπω) smidighet, artighet, urbanitet, skämtaktighet, *in malam partem* groft gyckel, frivolitet, lättsinnighet Eph. 5: 4.

Εὔτυχος, ου, ὁ *Eutychus*, en ung man, fkmr Act. 20: 9.

εὐφημία, ας, ἡ (följ.) *godt rykte* 2 Cor. 6: 8)(δυςφημία.

εὔφημος, ον (εὖ, φήμη) som har *godt rykte*, ljud, s. när det nämnes låter lyckosamt, af god betydelse, f a u s t u s; deraf redlig, hederlig Phil. 4: 8.

εὐφορέω, ησα [εὔφορος, ον 1:o) lätt att bära, fördraga. — 2:o) som bär lätt l. väl, fruktbar, bördig] *bära väl* l. lätt, vara fruktbar, bördig Lc. 12: 16.

εὐφραίνω; φρανθήσομαι, φράνθην (εὖ, φρήν) göra *glad till sinnes*, glädja, fröjda 2 Cor. 2: 2; *pass.* vara glad, munter, fröjda sig Lc. 12: 19 *al.*, ἔν τινι Act. 7: 41 öfver ngt, ἐπί τινι Apoc. 18: 20 göra sig glad, jubla öfver ngn.

Εὐφράτης, ου, ὁ (liksom אֶפְרָת med א *prostheticum* — פְּרָת betyder på Arabiska sött, angenämt vatten) *Euphrat*, en af de förnämsta floderna i vestra Asien, uppkommer af 2 hufvudarmar, hka hafva sina källor i Armeniska bergen; förenad med Tigris faller den ut i Persiska viken; fkmr Apoc. 9: 14, 16: 2.

εὐφροσύνη, ης, ἡ (εὔφρων vid godt l. gladt sinne, *gladlynt*, se εὐφραίνω) *gladlynthet*, glädtighet, glädje, fröjd Act. 2: 28, 14: 17.

εὐχαριστέω, ησα; ήθην (εὐχάριστος) vara tacksam, aflägga tacksägelse, tacka (Gud, i synn. vid måltider) Mt. 15: 36 *al.*, Rom. 14: 6, τινί Lc. 17: 16 *al.*, περί l. ὑπέρ τινος, ἐπί τινι, διά τι för ngn l. ngt; *pass.* betackas 2 Cor. 1: 11.

εὐχαριστία, ας, ἡ (fgde) tacksägelse, tacksamhet Act. 24: 3 *al.*

εὐχάριστος, ον (εὖ, χαρίζομαι) egentl. *välbehaglig*, angenäm; tacksam Col. 3: 15.

εὐχή, ῆς, ἡ (se följ.) 1:o) bön Jac. 5: 15. — 2:o) löfte Act. 18: 18; der säges, att Aqvila hade ett löfte: sådana löften för återvunnen helsa, räddning ur faror l. af andra anledningar bestodo deruti, att personer en månads tid afhöllo sig ifrån vin och läto sitt hår växa; efter denna tids förlopp läto de klippa sig och offrade, ss. Aqvila i Cenchreæ; hvaremot Act. 21: 23 ff. förekommer ett mera formligt, men temporärt Nazirélöfte (se Num. 6 cap.).

εὔχομαι, ηὐ- l. εὐξάμην (eg. = αὔχομαι af αὔω skrika, ropa högt) eg. *tala högt*, med tillförsigt säga ngt om sig; derefter utbedja sig (df *forma media*), önska, bedja τινί Act. 26: 29 till ngn, äfven πρός τινα 2 Cor. 13: 7, τί ngt v. 9, ὑπέρ τινος Jac. 5: 16 för ngn; önska, vilja med *infin.* Act. 27: 29, Rom. 9: 3, 3 Joh. 2.

εὔχρηστος, ον (εὖ, χρηστός) *lätt att bruka*, brukbar, nyttig 2 Tim. 2: 21 *al.*

εὐψυχέω (εὔψυχος vid *godt mod*, εὖ, ψυχή) vara vid godt mod Phil. 2: 19.

εὐωδία, ας, ἡ (εὐώδης välluktande af εὖ, ὄζω, ὄδωδα) *vällukt* Nοῦ 2 Cor. 2: 15 en af Chr. doftande vällukt, ὀσμὴ εὐωδ. Eph. 5: 2, Phil. 4: 18, se ὀσμή.

εὐώνυμος, ον (εὖ, ὄνομα) eg. af *godt namn* l. god betydelse; nyttjades euphemistiskt om venster, olycklig; venster Act. 21: 3, Apoc. 10: 2, ἐξ εὐωνύμων τινός Mt. 20: 21 *al.* på venstra sidan om ngn.

ἐφάλλομαι (ἐπί, ἅλλομαι) *springa* l. rusa *på* ἐπί τινα Act. 19: 6.

ἐφάπαξ, *adv.* (ἐπί, ἅπαξ) eg. *för en gång;* i N. T. en gång för alla Rom. 6: 10 *al.* — Denna betydelse har ordet på alla ställen i N. T., der det förekommer, äfn 1 Cor. 15: 6 (för att icke genom särskilda syner behöfva uppenbara sig för hvar och en särskildt).

Ἐφεσῖνος, η, ον (se följ.) *Ephesinsk* Apoc. 2: 1 (dock ej hos *Tisch.* l. *Cod. Sin.*).

Ἐφέσιος, α, ον (följ.) *Ephesisk:* ss. *subst.* Ephesier Act. 19: 28 *al.*

Ἔφεσος, ου, ἡ *Ephesus*, berömd gammal hufvudstad i Ionien och under Romarne i *Asia Proconsularis* vid floden Caystrus, ett stycke från Icariska hafvets kust emellan *Smyrna* och *Miletus.* Gynnad af sitt läge dref staden en ganska liflig transitohandel, men utmärkte sig i synnerhet genom det ett stycke från hamnen Panormus belägna präktiga *Artemis* (= Diana)*-templet,* hkt var hufvudsäte för Artemisdyrkan ifrån uråldriga tider och försedt med vidsträckt asylrätt. Sedan *Herostratus* hade uppbränt det samma natt, som Alexander af Macedonien föddes (355 f. Chr.), blef det med mycken kostnad och prakt återuppbygdt och hörde till den gamla verldens 7 underverk. Ännu på Pauli tid stod det i sin fulla prakt. Ju berömdare nu ἡ μεγάλη Ἄρτεμις Ἐφεσίων var i hela den bildade verlden, desto fördelaktigare måste de silfverarbetares speculation vara, hvilka efterbildade templet med Artemisstoden i miniatur (ναοποιοί); ty det var den tiden vanligt att föra med sig på resor l. ställa upp i sina boningar sådana bilder af tempel och gudomligheter. Gudinnans bild ansågs för nedfallen från himlen (Zeus, διοπετές) och sades hafva varit oförändrad från aldraäldsta tider. Gudinnan var framställd i mumiegestalt med många bröst (πολύμαστος, multimammia) och finnes sådan ännu på mynt. — Grunden till den christna församlingen i Ephesus lade Paulus vid sitt första, ehuru korta besök derstädes (Act. 18: 19 ff.); Aqvila och Priscilla,

som qvarstadnade, utbredde än vidare christendomen derstädes; och under sitt andra, nära 3-åriga vistande derstädes (56—58 e. Chr.) utvidgade och befästade Paulus församlingen så, att den på visst sätt blef medelpunkten för christendomen i M. Asien. Vid sin bortresa qvarlemnade han *Timotheus* (1 Tim. 1: 3), och sedermera förordnade han ifrån *Cæsarea* (Eph. 6: 21) och ifrån *Rom* (2 Tim. 4: 12) *Tychicus* dit, så att han oaktadt alla vidriga omständigheter stod i oafbruten förbindelse med församlingen. Aposteln *Johannes* verkade ock der och skall vid hög ålder icke blott hafva dött derstädes, utan äfven, jemte Maria, JEsu moder, blifvit der begrafven. Ephesinska församlingen får Apoc. 2: 1 ff. ett fördelaktigt vitsord. Den på den fordna stadens ruiner nu befintliga byn heter *Ajasoluk* (förskämdt uttal af *ἅγιος Θεολόγος* — seologus uttala det nygrekerna), hvilket namn påminner om den gamle Johannes. — *Brefvet till Ephesierne* skrefs ifrån *Cæsarea* 60 l. 61 e. Chr. och sändes med Tychicus (Eph. 6: 21), hkn äfven hade med sig brefvet till Colosserne.

ἐφευρετής, οῦ, ὁ (*ἐφευρίσκω* på- l. uppfinna af *ἐπί, εὑρίσκω*) uppfinnare, *κακῶν* »illfundig» Rom. 1: 30.

† *ἐφημερία, ας, ἡ* (eg. *femin.* af *ἐφημέριος* = följ.) *scil. λειτουργία*, ursprungl. = *ἡ τῆς ἡμέρας λ.* tjenstgöring för dagen, sedan = *ἡ ἑβδομαδιαία λ.* 7 dagars tjenstgöring l. veckotjenst; omgång efter dagarnes ordning, afdelning hos hkn ordningen för tillfället är (= som har jouren, jourhafvande). Uti 24 sådana *ἐφημερίαι* (מַחְלְקוֹת af חָלַק dela) afdelningar l. classer voro presterna indelade, af hka hvar och en hade sin föreståndare (*ἀρχιερεύς*) och under en veckas tid från den ena sabbaten till den andra ombesörjde tempeltjensten. De särskilda, regelbundet återkommande, göromålen blefvo dagligen genom lottning fördelade (Lc. 1: 9). Bland dessa göromål förekommo inom templet i synnerhet: rökverkets upptändande morgon och afton Lc. 1: 10, rengöringen af lamporna på den gyllene ljusstaken och deras ifyllande med olja samt uppställningen af skådebröden en gång i veckan; *ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά* Lc. 1: 5 utaf Abia prestclass l. -afdelning (se *Ἀβιά*), fkmr äfn v. 8.

ἐφήμερος, ον (*ἐπί, ἡμέρα*) *för dagen*, som räcker en dag, daglig Jac. 2: 15.

ἔφιδε || *ἔπιδε* Act. 4: 29 hos *Tisch.*, se *ἐφοράω*.

ἐφικνέομαι, ικόμην (se *ἀφικνέομαι*) *komma*, framkomma, hinna *till* 2 Cor. 10: 13. 14.

ἐφίστημι, ἐφέστηκα, ἐπέστην (*ἐπί, ἵστημι*) *ställa öfver* l. för, sätta öfver; *intrans. tempora* och *med.* förestå, hafva uppsigt öfver; i N. T. ställa sig l. stå bredvid Lc. 2: 38, 4: 39 *al.*, stadna bredvid, komma öfver i synnerhet plötsligen, öfverraska Lc. 2: 9 *al.*, öfverfalla Act. 6: 12, 17: 5, plötsligen infalla l. framträda, inställa l. infinna sig om saker: ss. regn Act. 28: 2, om en dag l. förderf Lc. 21: 34, 1 Thess. 5: 3 (öfverraska l. ock förestå); *ἐπίστηθι* (*scil. τῷ λόγῳ*) 2 Tim. 4: 2 träd fram dermed, *ἐφέστηκε* 2 Tim. 4: 6 har inställt sig, infallit, fallit in.

ἐφοράω, ἐπεῖδον (*ἐπί, ὁράω*) *se efter*, till, rigta sina blickar på *ἐπί τι* Act. 4: 29 (på deras hotelser, att de icke komma till verkställighet); har bibegreppet af omsorg, draga försorg om med *infin.* Lc. 1: 25; *anm.* blott *aor.* 2 fkmr i N. T., hvilken på först anförda ställe heter hos *Tisch.* (ej *Cod. Sin.*) *ἔφιδε*.

Ἐφραΐμ, ὁ indecl. (עֶפְרַיִן 2 kalfvar, äfven עֶפְרוֹן) *Ephraim* (nu Ophra?), en stad i grannskapet af öknen (icke Juda, utan Bethaven, dit JEsus efter Lazari uppväckande drog sig tillbaka Joh. 11: 54. Denna stad låg icke långt ifrån Bethel, alltså omkring 8 Grek. (= ngt öfver 1 Svensk) mil norr om Jerusalem.

† *ἐφφαθά* (*Syr.* אֶתְפְּתַח *imper.* af *pass. conjug.* till פְּתַח, *Hebr.* פָּתַח öppna) *hepphatha* öppna dig Mc. 7: 34 *διανοίχθητι*, se *διανοίγω*.

ἐχθές l. *χθές, adv.* (af *ἔχομαι* gränsa intill) egentl. *τῇ ἐ. scil. ἡμέρᾳ* den *nästgränsande* dagen, i går Joh. 4: 52 *al.*, *ἐ. καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας* Hebr. 13: 8 J. Chr. i går och i dag densamme och i evighet d. v. s. har varit, är och förblifver densamme (då menniskor lemna oss, uppkomma och försvinna); *anm. Tisch.* skrifver på alla ställen *ἐχθές*.

ἔχθρα, ας, ἡ (eg. *femin.* af följ.) fiendskap, hat med *genit.* l. *εἰς, πρός τινα* Lc. 23: 12 *al.*

ἐχθρός, ά, όν (*ἔχθος* fiendskap; sannolikt af *ἐκ, ἐκτός* utom, så att ordet egentl. utmärker ngt främmande, liks. hostis) fiendtlig, fiendtligt sinnad Mt. 13: 28; annars i N. T. *subst.* fiende, ovän Mt. 5: 43 *al.*, *κατ' ἐξοχήν* = djefvulen Mt. 13: 25 *al.*, *ἐ. ὑμῶν* Gal. 4: 16 eder ovän (= hatad af eder, *genit. subj.*), *ἐ. scil. Θεοῦ* Rom.

5: 10, 11: 28, Col. 1: 21, Jac. 4: 4 (ἐ. τοῦ θεοῦ) Guds fiender *(genit. subj.)*, ἐ. τοῦ σταυροῦ τοῦ Χοῦ Phil. 3: 18 fiender till Christi kors (icke till läran om Christi kors, utan hvilkas vandel icke motsvarar Christi lidanden, alltså epicureiskt sinnade christna).

ἔχιδνα, ης, ἡ (af ἔχις, ὁ *id.*) huggorm Act. 28: 3; äfven *trop.* Mt. 3: 7 *al.*

ἔχω, ἕξω, ἔσχον, 3 *plur. imperf.* εἶχαν Mc. 8: 7, äfven εἴχοσαν Joh. 15: 22. 24; eg. *ega*, hafva l. hålla uti med händerna 1:o) ega, hafva ἐν τῇ χειρί Apoc. 1: 16 *al.*, ἐν τῇ γαστρί Mt. 1: 18, innehafva, hafva till äkta Mt. 14: 4, Cor. 5: 1 *al.*, besitta l. ega Mt. 8: 20 *al.*, οὐκ ἔχω 1 Cor. 11: 22 vara utan egendom l. håfvor, fattig, τί (Mt. 8: 20), Eph. 5: 5 vara utan ngt, sakna, ἐκ τοῦ ἔχ. 2 Cor. 8: 11 efter förmögenhet, råd och lägenhet; hafva att l. kunna, förmå, vara i stånd med *infin.* Mt. 18: 25 *al.* (äfven utan *infin.* Mc. 14: 8), ega att l. hafva rättighet att Hebr. 13: 10; hålla uti, behålla, hafva för sig 2 Tim. 1: 13; erhålla 1 Joh. 5: 15; hafva med sig, medföra Jac. 1: 4, hafva för sig (sig till godo) Apoc. 2: 6. — 2:o) hålla, anse med ὡς ss. l. för Mt. 14: 5 *al.*, äfven utan ὡς Phil. 2: 29 (hålla ngn ss. ärad, i ära), Phil. 17 *al.*, äfven med εἰς *(Tisch.)* Mt. 21: 46. — 3:o) *intrans.* hafva l. förhålla l. befinna sig, må καλῶς väl, κακῶς illa Mt. 4: 24 *al.*, ἐν τῇ ἀσθενείᾳ Joh. 5: 5 befinna sig i sjukdomen (hvaraf han led), vara sjuk; πῶς ἔχουσι Act. 15: 36 huru det står till med dem, huru de må l. befinna sig o. s. v. — *Med.* gränsa intill, hänga tillsammans med, stå i beröring med τινός *partic.* Hebr. 6: 9, i allmht an- l. nästgränsande Mc. 1: 38, närmast, näst, följande τῇ ἐχ. ἡμέρᾳ Act. 21: 26, äfven utan ἡμ. Lc. 13: 33, Act. 20: 15. — Dessutom märkes τὸ νῦν ἔχον Act. 24: 25 för det närvarande, för denna gång; ὅ ἐστιν — — — ὁδόν Act. 1: 12 som är nära Jerusalem hållande en sabbatsresa d. ä. som ligger en sabbatsresa (5 stadier) nära Jerusalem (vägen uppfattas här ss. ngt som berget har, l. för berget är egendomligt för att ifrån Jerusalem hinnas).

ἕως, us, usque, usque ad 1:o) *conjunctio tempor.* a) till dess, tills så väl med *indicat.* (faktiskt) Mt. 2: 9, 24: 39 (utom allt tvifvel), Lc. 19: 13 *al.*, som i synnerhet med *conj.* och ἄν Mt. 2: 13 *al.*, men äfven utan ἄν Mc. 14: 32 *al.*, ἕως 2 Thess. 2: 7 bör tagas framför ὁ κατέχων ἄρτι (detta constructionssätt kallas ὑπέρβατον). — b) *så länge som*, under det att, medan, med *indic.* Mc. 6: 45 (*Tisch.* har ἀπολύει, annars ἀπολύσῃ, till och med ἀπολύσει) Joh. 9: 4 *al.* — 2:o) *præpos.* med *genit.* ἕως οὗ l. ὅτου a) till dess, förrän med *indic.* Mt. 1: 25 *al.*, men oftare *conj.* Mt. 14: 22 *al.* (dock utan ἄν). — b) så länge som, medan med *indic.* Mt. 5: 25; ända till; — med andra ord, *dels nomina* ss. Mt. 1: 17 *al.*, τοῦ Χοῦ Mt. 2: 15 *al.*, Ἰωάννου Mt. 11: 13 ända till Joh. (inclusive), till och med Joh., *infin.* (genit.) ἕως τοῦ ἐλθεῖν Act. 8: 40, οὐχ ἕως ἑνός Rom. 3: 12 icke ända till en d. ä. ingen enda *(hebraism)*; *dels partiklar* och *adverbier* ἕως ἄρτι ända tills nu, σήμερον, ἔσω o. s. v., ἕως πότε Mt. 17: 17 *al.* tills när d. ä. huru länge?, ἕ. ἑπτάκις Mt. 18: 21. 22.

Z.

Ζαβουλών, ὁ *indecl.* (זְבֻלוּן l. זְבֻלֻן boning af זָבַל bo) *Zabulon*, Jacobs 10:de son, modren *Lea* Genes. 30: 20; i N. T. *metonym.* Zabulons stamområde emellan Nephtalim, Asser och Isaschar; fkmr Mt. 4: 13. 15, Apoc. 7: 8.

Ζακχαῖος, ου, ὁ (זַכַּי ren af זָכַךְ vara ren) *Zacchæus*, en Rom. öfvertullnär (ἀρχιτελώνης) i Jericho, hkn efter att hafva ådagalagt ett ovanligt begär att få se Jesum, erhöll honom till gäst Lc. 19: 2 ff. Var till börden Jude, ss. äfven namnet antyder. Traditionen gör honom till den förste biskopen i Cæsarea Palæstinæ, och utvisar ännu hans hus i Jericho.

Ζαρά, ὁ *indecl.* (זֶרַח uppgång) *Zara*, en son till Judas och dennes sonhustru Thamar Mt. 1: 3.

Ζαρούχ, se Σαρούχ.

Ζαχαρίας, ου, ὁ (זְכַרְיָה Jehova ihågkommer) *Zacharias* 1:o) Fader till Johannes döparen, af Abia

stam, gift med Elisabeth Lc. 1: 5 ff., 3: 2. — 2:o) Barachia' son Mt. 23: 35, Lc. 11: 51, som likväl 2 Chron. 24: 20. 21 kallas Jojada' son; bäst är att antaga, att öfverstepresten Jojada äfven hetat Barachia. Denne Zach. var den siste bland G. T:s *δίκαιοι*, som mördades, liksom Abel var den förste. Att här antaga den Zach. Barachia' son, hkn, enligt Josephus, kort före Jerusalems förstöring mördades *ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ* är så mycket orimligare, som Frälsaren talade om *fädernas* missgerningar. — *Anm.* Barachia förekommer ej i *Cod. Sin.*

ζάω, imperf. *ἔζων* Rom. 7: 9, *ζήσω* l. *ζήσομαι*, *ἔζησα* (besl. med *ζέω*) *andas*, lefva, vara vid lif 1:o) i *egentlig* och vanlig mening a) om Gud: Mt. 16: 16 *al.*, *ζῶ ἐγώ* Rom. 14: 11 חַי אָנִי = *κατ' ἐμαυτοῦ ὀμνύω* »jag lefver: (för mig skall böja sig o. s. v.) = vid mitt lif svär l. försäkrar jag: (för mig o. s. v.)». — b) om Christus: Mt. 27: 63 *al.*, äfven efter uppståndelsen Mc. 16: 11 *al.*, och himmelsfärden Rom. 6: 10 *al.* — c) om menniskor: Mt. 9: 18 *al.*, *ζ. τινί* Lc. 20: 38, Rom. 14: 7 *al.* lefva för ngn d. ä. i beroende af ngn; *ζ. ἔν τινι* inom ngt, utmärker det element, hvaruti ens lif rör sig t. ex. *ἐν ἁμαρτίᾳ, πίστει, σαρκί* Rom. 6: 2 *al.; κατά τι* efter ngt, utmärker det rättesnöre man följer ss. *κατὰ σάρκα* Rom. 8: 12. 13; *ἔκ τινος* uppehålla lifvet, hafva sitt lifsuppehälle, lefva af 1 Cor. 9: 14, äfven *ἐπί τινι* Mt. 4: 4 vid l. af ngt. — 2:o) i *andlig* mening Lc. 10: 28 *al.*, *ἐκ πίστεως* Rom. 1: 17 *al.* (se *δίκαιος*), *εἰ ζῶμεν — — — στοιχῶμεν* Gal. 5: 25 om vi lefve genom Anden (om vårt lif härrör af Anden ss. potens l. princip), så låtom oss ock vandra efter Anden (så låtom oss följa denna lifsprincip i vår vandel); *ζῶσα τέθνηκεν* 1 Tim. 5: 6 hon är lefvande död (jfr Apoc. 3: 1). — 3:o) i *tropisk* mening, om i sig sjelf liflösa ting ss. *ἄρτος ὁ ζῶν, ὕδωρ τὸ ζ.* Joh. 4: 10 *al.*, *ἐλπὶς* l. *ὁδὸς ζῶσα* o. s. v., *θυσία ζ.* Rom. 12: 1 ett offer som lefver (i motsats mot de egentliga offren, hka ss. sådana mista lifvet), neml. i det sanna christliga lifvets element till Guds tjenst.

Ζεβεδαῖος, ου, ὁ (זְבַדְיָה Jehovas gåfva af זָבַד skänka, gifva) *Zebedæus*, Salomes man, fader till Jacobus den äldre och Johannes, var en fiskare vid sjön Genesareth; huruvida han bott i Bethsaida l. annorstädes, är ovisst. Mt. 4: 21 *al.*

ζεστός, ή, όν, adj. vble (af *ζέω*) *kokt*, sjudande, glödande, het, uppvärmd, varm; i *andlig* mening Apoc. 3: 15. 16 (Guds andas eld skall så genomglödga oss, att hela vår natur kommer i rörelse, att vi blifva *τῷ πνεύματι ζέοντες* Rom. 12: 11. HERren är ej nöjd med en half l. ljum kärlek, hkt tillstånd är så mycket sämre än det kalla, som det är förenadt med sjelfbedrägeri och således svårare att öfvervinna; derföre säger Frälsaren, att publikaner och skökor skola förr komma in i himmelriket, än de egenrättfärdige Mt. 21: 31 *al.* — Den kalles kyla blir honom slutligen odräglig, då deremot den ljumme menar sig hafva värme nog).

ζεῦγος εος, τό (*ζεύγνυμι* spänna i ok l. före, oka på, förena) ok l. ök l. spann dragare, *ζ. βοῶν* oxpar Lc. 14: 19; i allmänhet par *τρυγόνων* Lc. 2: 24 ett par dufvor (2 af samma slag).

† *ζευκτηρία, ας, ἡ* (se fgde) band Act. 27: 40. *

Ζεύς, Διός, accus. Δία (samstam. med *ζέω, ζάω*, äfven genom Æol. formen *Δεύς* med *θεός* Deus) *Zeus*, Rom. Jupiter, enligt mythologien son af *Κρόνος* och *'Ρέα*, konung och fader för gudar och menniskor Act. 14: 12. 13. Att man höll Barnabas och Paulus just för *Zeus* och *Hermes*, förklarar sig dels och närmast af den bekanta provincialmythen, enligt hkn en gång i samma trakter samma gudar gästvänligt upptogos och undfägnades af *Philemon* och *Baucis* (Ovid. Metam. 8: 611 ff.), dels också öfverhufvud deraf, att just Zeus hade ett tempel framför staden (v. 13), och att det hörde till Hermes' embete ss. gudarnes tolk att beledsaga den till jorden nedstigande fadren (Ovid. Fast. 5: 495). *Paulus* kallade man Hermes, emedan han förde ordet och kanske äfven egde ett ungdomligare utseende, men visst icke, ss. Neander förmodar, för hans oansenliga gestalt; ty detta sednare antagande hvilar blott på en ganska osäker tradition (han skildras neml. i Acta Pauli et Theclæ ss. *μικρὸς τῷ μεγέθει, ψιλὸς τὴν κεφαλήν, ἀγκύλος ταῖς κνήμαις*).

ζέω, koka, sjuda, glöda, brinna i N. T. endast *transl.* *τῷ πνεύματι* Act. 18: 25, Rom. 12: 11 i andanom (i det af den H. Ande genomträngda sinnet).

ζηλεύω = *ζηλόω*, vara nitisk, visa nit Apoc. 3: 19. *

ζῆλος, ου, ὁ (*qsi ζέελος* af *ζέω*) *hetta; trop.* ifver, nit *θεοῦ* Rom. 10: 2 för Gud, nitälskan, ifrigt intresse *ὑπέρ τινος* Joh. 2: 17, ifrigt förfäktande

(af lagen) Phil. 3: 6; svartsjuka *θεοῦ* 2 Cor. 11: 2 som Gud har (tänkt ss. man l. brudgumme), afundsjuka, afund, vrede Act. 5: 17 *al.*, häftighet *πυρὸς ζ.* Hebr. 10: 27 en elds häftighet (glupskhet).

ζηλόω, ωσα (fgde) *trop.* ifra, ifrigt eftersträfva, nitälska för, vinnlägga sig om *τί* 1 Cor. 12: 31, 14: 1, *τινά* Gal. 4: 17 ifrigt bemöda sig om att vinna ngn, 2 Cor. 11: 2 vara svartsjuk på l. om ngn; afundas *τινά* Act. 7: 9 *al.; med.* l. *pass.* visa sig ifrig, blifva ifrig *ἐν καλῷ* i det goda Gal. 4: 18.

ζηλωτής, οῦ ὁ (fgde) ifrare, nitälskare, som ifrigt förfäktar en sak, ifrig förfäktare af en sak o. s. v. *τοῦ νόμου* Act. 21: 20 ifrig (iakttagare och) förfäktare af Mos. lagen, *τοῦ θεοῦ* 22: 3 ifrare för Gud (för Jehovas ära) — i denna mening kallas ock Simon Cananites (se *Κανανίτης*) *ζηλωτής* Lc. 6: 15, Act. 1: 13, emedan han förut hörde till det strängare pharisæiska partiet, hkt i sin ifver för Guds sak våldsamt förfor med sina motståndare, utan att afvakta öfverhetens handräckning —; *ζ. πνευμάτων* 1 Cor. 14: 12 ifrare för andar (populärt uttryck af de olika yttringarne af glossolalien), *ζ. τῶν πατρικῶν παραδόσεων* Gal. 1: 14 som med ifrigt intresse bemödar sig om att hålla och göra gällande fädernas stadgar, *ζ. καλῶν ἔργων* Tit. 2: 14 ifrare för l. upptänd af nit för goda gerningar. 1 Petr. 3: 13 har *Tisch. μιμηταί* för *ζηλωταί*, ej *Cod. Sin.*

ζημία, ας, ἡ (genom *dor.* formen *δαμία* damnum synes ordet sammanhänga med *δαμάω, δαμάζω tämja*, kufva, öfverväldiga) skada, förlust Act. 27: 10. 21, Phil. 3: 7. 8.

ζημιόω; ωθήσομαι, ώθην (fgde) tillfoga skada, förlust; i N. T. *pass.* lida l. taga skada *τί* i anseende till ngt Mt. 16: 26 *al.*, *ἔν τινι* 2 Cor. 7: 9 i ngt afseende; blifva förlustig af l. förlora *τί* ngt Phil. 3: 8, gå förlustig 1 Cor. 3: 15 *scil. μισθόν* om lönen.

Ζῆνας, α, äfven *Ζηνᾶς, ᾶ, ὁ Zenas*, som förut varit en Judisk laglärare, *ὁ νομικός*, fkmr Tit. 3: 13.

ζητέω, ήσω, ησα; ηθήσομαι söka, uppsöka, söka efter (ngt fördoldt l. förloradt) Mt. 2: 13 *sæpe*, sträfva l. trakta efter a) *in bonam partem:* vinnlägga sig om Mt. 6: 33 *al.;* b) *in malam: ζ. τὴν ψυχήν τινος* = בִּקֵּשׁ נֶפֶשׁ פ׳ vilja åt l. stå efter ngns lif Mt. 2: 20, Rom. 11: 3; önska, åstunda o. s. v. med *infin.* Mt. 12: 46 *al.*, begära, fordra *τί* Mc. 8: 11 *al.*, försöka med *infin.* Lc. 5: 18 *sæpe;* undersöka, öfverlägga *πῶς* Mc. 11: 18, 14: 1. 11, forska, fråga efter *περί τινος* Joh. 16: 19; *pass.* fordras Lc. 12: 48, *ζητεῖται ἔν τινι* 1 Cor. 4: 2 det fordras hos ngn, man gör anspråk på ngn.

ζήτημα, ατος, τό (fgde) det *som sökes*, frågas efter l. undersökes, undersökning, stridsfråga, tvisteämne Act. 15: 2, 18: 15.

ζήτησις, εως, ἡ (se fgde) undersökning *περί τινος* Act. 25: 20, i synn. i lärda ämnen: disput, ordvexling Act. 15: 2; föremålet för undersökningen, spörsmål, stridsfråga = fgde Joh. 3: 25, 1 Tim. 1: 4 *al.*

† *ζιζάνιον, ου, τό* (Talm. זוּנִין af זָנָה bedrifva otukt, äktenskapsbrott, vara otrogen — liksom) *oäkta* hvete, lolium temulentum, dårrepe, svingel (som vid uppväxten mycket liknar hvete), ogräs Mt. 13: 25 ff.

Ζοροβάβελ, ὁ indecl. (זְרוּבָּבֶל pro זְרוּעַ בָּבֶל aflad i Babel) *Zerubabel*, Salathiels (Sealthiels) son, af Davids hus, född i Babylonien (ss. namnet antyder), anförare och öfverhufvud för den första (536 f. Chr.) från Babyloniska fångenskapen till Palæstina återvändande Judiska coloni. I förening med öfversteprestcn *Josua*, Jozadaks son, bedref han ifrån år 534 f. Chr. ifrigt återuppbyggandet af Jerusalems tempel; men då Samaritanerne uteslötos från deltagande deruti, utverkade dessa ett förbud från Persiska hofvet. Först på andra året af konung Darii (Hystaspis') regering 520 f. Chr. återupptogo Judarne, på propheterna Haggai och Zacharia uppmaning, det afbrutna arbetet och fullbordade det år 516. Detta skall Zerubabel utverkat genom personlig inställelse vid Persiska hofvet, hvarföre ock templet kallas det Zerubabelska (se *ἱερόν*); fkmr Mt. 1: 12. 13, Lc. 3: 27.

ζόφος, ου, ὁ mörker, underjordens mörker, underjorden sjelf l. skuggornas rike = *ᾅδης*, äfven *γέεννα; ὑπὸ ζόφον* Jud. 6 (de fallna englarne tänkas vara i helvetets nedersta djup betäckte af mörker), *ὁ ζ. τοῦ σκότους* 2 Petr. 2: 17, Jud. 13 mörkrets dunkel, det djupaste mörker (har afs. dels på *ἀστέρες πλανῆται* ss. motsats, dels på v. 6) = *ἡ σκιὰ θανάτου*, צַלְמָוֶת dödsmörker, förekommer äfven 2 Petr. 2: 4, se *ταρταρόω.*

ζυγός, οῦ, ὁ (se *ζεῦγος*) ok, i N. T. blott *trop.;* dervid liknas Christi och christna religionens före-

skrifter Mt. 11: 29. 30 — äfven Mos. religionens stadgar Act. 15: 10, ζ. δουλείας Gal. 5: 1 (= στοιχεῖα τοῦ κόσμου), under oket sägas de vara som äro slafvar 1 Tim. 6: 1; vågbalken på en våg, *metonym.* vågskålen Apoc. 6: 5.

ζύμη, ης, ἡ (ζέω) surdeg (emedan den förorsakar *jäsning*) ζ. τῶν ἄρτων Mt. 16: 12; nyttjas *trop.* både a) i *god* mening ss. Guds rikes kraft att genomtränga mskrs hjertan Mt. 13: 33, Lc. 13: 21, och oftare b) i *ond* mening ss. falsk, förderflig lära (Pharisæernas, Saducæernas, Herodes') Mt. 16: 6. 11. 12, Mc. 8: 15, Lc. 12: 1, irrlärarnes Gal. 5: 9 (lyckas det de falske Apostl. att till en början bibringa eder blott en obetydlig irrlära, så skola de till slut förderfva hela eder christna tro), förargligt, syndigt lefverne, synd, last 1 Cor. 5: 6 (en last i församlingen förderfvar hela församlingen, förstör den christl. sedliga normalförfattningen), 7. 8.

ζυμόω; ώθην (fgde) blanda med surdeg och bringa i jäsning, genomsyra, försyra, förskämma Mt. 13: 33 *al.*

ζωγρέω; ημαι (ζωός lefvande, ἀγρεύω) *fånga lefvande*, taga till fånga, fånga; i N. T. *trop.* Lc. 5: 10, ἐζ. ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα 2 Tim. 2: 26 fångade utaf honom (djefvulen) så att de lyda dennes vilja.

ζωή, ῆς, ἡ (ζάω) lif, lefnadssätt, lefverne, vandel; a) det *timliga*, t. ex. Lc. 16: 25 *al.*; b) det *andliga*, lifvet i Guds rike t. ex. Joh. 5: 40 *al.*; c) det *eviga*, ζ. αἰώνιος Mt. 19: 16. 17 *sæpe*, äfven utan αἰών. Mt. 7: 14 *sæpe*, οὐχ ὁρᾷν ζωήν Joh. 3: 36 helt och hållet sakna all erfarenhet af det eviga lifvet; ζωὴ ἐκ νεκρῶν Rom. 11: 15 lif ifrån de döde (som inträder genom de dödas uppståndelse); om Gud ss. lifvets källa Joh. 5: 26 (både om Fadren och Sonen), om Christus Joh. 1: 4 *al.*

ζώνη, ης, ἡ (följ.) gördel, lifgördel, bälte Mt. 3: 4 *al.*; nyttjades äfven till börs l. penningepung Mt. 10: 9, Mc. 6: 8; *anm.* gördeln var af läder, linne l. bomull och sammanhöll den vida, fladdrande österländska manteln.

ζώννυμι l. ζωννύω, ζώσω; ἐζωσάμην gördla, omgjorda Joh. 21: 18; *med.* gördla sig Act. 12: 8, der *Tisch.* har ζῶσαι för περίζωσαι.

ζωογονέω, ήσω (ζωογόνος som frambringar lefvande väsenden, ζωός, γέγονα) i allmänhet alstra, afla; sätta lif uti, lifva 1 Tim. 6: 13, bibehålla vid lif Lc. 17: 33, Act. 7: 19.

ζῶον, ου, τό, andra ζῷον smdr. af ζώϊον (ζωός lefvande) *lefvande* väsende l. varelse, djur (oskäligt) Hebr. 13: 11, 2 Petr. 2: 12, ἄλογα ζ. Jud. 10; τέσσαρα ζ. Apoc. 4: 6 ff. *al.* (se Χερουβίμ). Af dem föreställas 2 stå framför thronen (således efter utseendet ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου) och 1 på hvardera sidan (κύκλῳ τοῦ θρ.).

ζωοποιέω, ήσω (ζωός se fgde, ποιέω) *göra lefvande*, frambringa lefvande väsenden; i N. T. a) om det *physiska* lifvet: göra (döda) lefvande Joh. 5: 21 *al.* b) om det *andliga*: uppväcka till lif i Christo Jesu Joh. 6: 63, 1 Cor. 15: 45, 2 Cor. 3: 6, Gal. 3: 21. c) om det *eviga* lifvet: Joh. 5: 21 (på sednare stället), Rom. 8: 11 (gifva det rätta eviga lifvet); *pass.* få lif (om sädeskornet) 1 Cor. 15: 36, lefvande gjord (om Christus) 1 Petr. 3: 18 πνεύματι i anseende till Anden.

H.

᾽Η, *partikel* 1:o) *disjunctiv: eller* Mt. 5: 7 *al.*, efter πότερον Joh. 7: 17, någon gång = det vill säga ss. Act. 10: 14; 2 gånger satt = antingen — eller Mt. 6: 24 *al.*, äfven 3 l. 4 ggr upprepadt ss. 1 Cor. 14: 6; ἢ γὰρ ἐκεῖνος Lc. 18: 14 eller kanske den förre? (den ovanliga föreningen af ἢ γάρ synes likväl böra utbytas mot ἦ γάρ ty månne den förre neml. gick derifrån rättfärdigad? Denna fråga skulle innebära ett vädjande till deras eget omdöme och vara = men icke den förre. Besynnerligt måste det förefalla, att *conj. interrog.* ἦ månne, som så ofta förekommer i profangrek., icke skall finnas på ngt ställe i N. T.). — 2:o) *comparativ: än*, efter μᾶλλον, πρίν, ἄλλος, ἕτερος, eller *comparat.* ss. Mt. 10: 15 *al.*; men äfn efter *posit.* (som likväl är en sammanblandning af 2:ne

constructioner) ss. *καλόν σοί ἐστιν* — — — *ἤ* Mt. 18: 8 *al.* det är godt för dig — — — (och bättre) än; likaså efter verba ss. *λυσιτελεῖ* — — — *ἤ* Lc. 17: 2 det gagnar honom — — — (och mera) än, *θέλω* (i betydelsen af malo) — — — *ἤ* 1 Cor. 14: 19, äfven efter *subst.* ss. *χαρὰ ἔσται* — — — *ἤ* Lc. 15: 7 en glädje skall ega rum — — — (och större) än; *anm.* efter comparativer utelemnas *ἤ* framför räkneord ss. Act. 23: 13 *al.*

ἦ μήν för visso, sannerligen Hebr. 6: 14.

ἡγεμονεύω (*ἡγεμών*) vara procurator, ståthållare Lc. 2: 2, 3: 1.

ἡγεμονία, ας, ἡ (följ.) anförarskap, anförande, befäl, herravälde, regering *ἔτος ἡγ.* Lc. 3: 1 regeringsår (kejsarens).

ἡγεμών, όνος, ὁ (följ.) *förare*, ledare, föregångare, vägvisare; anförare, fältherre, herrskare, den i en furstes namn styrande, i synn. Rom. *Procurator* Mt. 10: 18 *al.* Dessa procuratorer (äfven kallade *ἐπίτροποι*, hkt se och *ἔπαρχοι* befälhafvare = befallningshafvande) voro ett slags förvaltningschefer, hvilka egentl. stodo under ståthållarne i provinserna, så väl de kejserliga som senatoriska (proprætorer och proconsuler), och hade till befattning att indrifva den kejs. skatten, äfvensom att afgöra de rättstvister, som dermed stodo i förening. I mindre provinser eller sådana landskaper, hvilka väl voro anslagna till en större provins, men dock särskildt förvaltades, företrädde de till och med ståthållarens plats (Lc. 3: 1, jemförd med 2: 2) och hade då dels commando öfver de i deras district stationerade trupper, dels lagskipningen i brottmål; dock egde alltid *præses provinciæ* öfveruppseendet öfver en sådan förvaltning och rättighet att undersöka klagomål öfver procuratorerna. — Dylika procuratorer tillsattes i Palæstina efter Ethnarchen *Archelai* förvisning (år 6 e. Chr.), då Judæa och Samaria lades till den redan befintliga provinsen *Syria* (ss. *προςθήκη τῆς Συρίας*). De hade sitt vanliga residens och hufvudqvarter i *Cæsarea Palæstinæ*. *Coponius* var den förste procuratorn, *Pontius Pilatus* den 6:te, derefter följa 2:ne andra; derpå blefvo Judæa och Samaria (år 41 e. Chr.) tillagda *Herodes Agrippa I:s* rike, och först efter hans död (år 44) inträdde återigen procuratorer. Ur denna nyare series omtalas i N. T. (Act. 23—26 capp.) *Felix* och *Festus*. — *Ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα* Mt. 2: 6 בְּאַלְפֵי יְהוּדָה ibland Juda furstar l. hufvudorter; folkstammarnes familjer l. underafdelningar hade neml. hvardera sin hufvud- l. districtsort, sätet för familjhufvudet; sådana *hufvudorter* kallas l. c. *ἡγεμόνες* och Bethlehem var en sådan för Davids stamafdelning (אֶלֶף).

ἡγέομαι, ημαι, ησάμην (*ἄγω*) 1:o) *föra*, föregå, visa vägen, draga i spetsen, anföra en skara; i N. T. *partic.* anförare, furste Mt. 2: 6, föreståndare Act. 7: 10, för församlingen d. ä. ledare l. lärare Hebr. 13: 7. 17. 24, *λόγου* Act. 14: 12 ordförande, s. förer ordet; äfven *pass.* *ansedd*, inflytelserik Act. 15: 22. — 2:o) anse, mena, tro, hålla före, liks. duco, med *accus.* 2 Cor. 9: 5 *al.*, med *dubbel accus.* Act. 26: 2 *al.*; *ἡγ. τινὰ ἐν ἀγάπῃ* 1 Thess. 5: 13 hålla ngn i kärlek, hysa kärlek till ngn.

ᾔδειν, *plusquamperf.* till *οἶδα*, se *εἴδω*.

ἡδέως, *adv.* (af *ἡδύς* söt, angenäm) gerna, med nöje Mc. 6: 20 *al.*; *superlat.* *ἥδιστα* 2 Cor. 12: 9. 15 med största nöje, helst.

ἤδη, *adv.* (*ἦ δή*, nu säkerligen; hvarföre ordet nyttjas för att antyda, att en följd är otvifvelaktig) redan, just i ögonblicket, just nu, redan nu Mt. 3: 10 *sæpe;* äfven ändtligen, en gång Rom. 13: 11, nu mera Joh. 19: 28 *al.*, *ἤ. ποτέ* Rom. 1: 10, Phil. 4: 10 nu mera l. ändtligen en gång.

ἥδιστα, *adv. superlat.* till *ἡδέως*, hkt se.

ἡδονή, ῆς, ἡ (*ἥδομαι* glädja l. fröjda sig) fröjd, nöje, njutning, vällust, lusta Lc. 8: 14 *al.*, Jac. 4: 1 (lustarne äro stridsmän, som bruka lemmarne till sina vapen, och då dessa lemmar följa hvar och en sin lusta, råka de uti inbördes krig).

ἡδύοσμον, ου, τό (eg. *neutr.* af *ἡδύοσμος välluktande* af *ἡδύς* angenäm och *ὀσμή*) trädgårds- l. krusmynta = *ἡ μίνθη*, som för sin vällukt mycket begagnades af Judarne Mt. 23: 23, Lc. 11: 42.

ἦθος, εος, τό (af och ofta = *ἔθος*) vistelseort, tillhåll, hemvist; inrättning, vana, sed *φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί* 1 Cor. 15: 33 »ondt sällskap fräter snart de goda seder bort»; orden bilda en *Jamb. trimeter acatalecticus*, hämtad ur Menanders skådespel *Thais*.

ἥκω, ἥξω, ἧκα (*ἥκασι* Mc. 8: 3 i några editioner, ej *Tisch.*), *ἧξα* Apoc. 2: 25 *Tisch.* (besl. med *ἵκω, ἱκνέομαι* =) komma, dock har *præs.* vanligen *perfecti* betydelse, jag har kommit, är kommen, anländ, tillstädes; i allmht komma, *absol.* Mt. 24: 50 *al.*, *ἀπό* l. *ἔκ τινος* Mt. 8: 11 *al.*, *ἐπί τινα* Mt. 23: 36, Lc. 19: 43, Apoc. 3: 3 komma öfver ngn (drabba, öfverraska), *πρός τινα*

Act. 28: 23, Joh. 6: 37; ἡ ὥρα ἥκει Joh. 2: 4, 2 Petr. 3: 10 stunden är kommen, är inne, äfven utan ὥρα Lc. 13: 35 *imperson.* det kommer dertill, stunden kommer.

Ἡλί, ὁ *indecl.* (se Ἠλίας) *Eli*, fadren till Joseph, Frälsarens fosterfader Lc. 3: 23. *

† Ἠλί, äfven Ἡλί (אֵלִי) min Gud! Frälsarens utrop på korset Mt. 27: 46 (jfr. Ps. 22: 2). *

Ἠλίας l. Ἡλ., ου, ὁ (אֵלִיָּה Jehova min Gud) *Elias* den Thisbiten Mt. 16: 14 *al.*, från Thisbe i Galilæen (ehuru han sedan bodde i Gilead 1 Reg. 17: 1), prophet i Israël under Achab och Ahasia (917—896 f. Chr.), vördnadsvärd genom den frimodighet hvarmed han framträdde och förfäktade HERrans sak (se vidare 1 Reg. 17—2 Reg. 2); den Malach. 4: 5 utlofvade Elias är Johannes döparen se Mt. 11: 14 *al.*, ehuru denne Joh. 1: 21 förnekar sig vara den lekamligen återkomne propheten.

ἡλικία, ας, ἡ (ἧλιξ, ικος, ὁ, ἡ i den rätta mogna åldern, fullt utbildad — äfven ss. *subst.* jemnårig) 1:o) lefnadsålder, æ t a s, i allmht den till ngt värf lämpliga ålder, hkn antingen genom sammanhanget l. en tillsats närmare bestämmes καιρὸς ἡλ. Hebr. 11: 11 tiden för den till barnfödsel tjenliga åldern, ἔχειν ἡλ. Joh. 9: 21. 23 hafva åren inne, befinna sig i ynglingaåldern, vara fullvuxen (så att man kan svara för sig sjelf); företrädesvis den manliga mognadens ålder, den kraftigaste åldern (från den manbara och vapenföra åldern till den aftagande mannaåldern d. ä. från 18:de till 50:de året) μέτρον ἡλικίας Eph. 4: 13 *metaphor.* se μέτρον; lefnadslängd Mt. 6: 27, Lc. 12: 25 (lifvet betraktadt ss. ett längdmått). — 2:o) kroppslig storlek, växt Lc. 2: 52, 19: 3.

ἡλίκος, η, ον (se fgde) huru stor, stark, väldig, häftig Col. 2: 1, men äfven huru liten Jac. 3: 5 ‖ ὀλίγον »huru liten eld huru stor skog antänder han icke! l. så liten eld som antänder så stor skog» (för att förmildra det hårda i ordets betydelseförändring, vore likväl bättre att antaga betydelsen: hurudan l. sådan).

ἥλιος, ου, ὁ (ἕλη = εἵλη, ἀλέα solvärme l. -ljus l. -sken) sol Mt. 5: 45 *sæpe*, solhetta Apoc. 7: 16.

ἧλος, ου, ὁ c l a v u s, spik, nagel Joh. 20: 25. *

ἡμεῖς, vi *plur.* till ἐγώ, ἡμᾶς Gal. 3: 13 oss (Judar); *sæpe.*

ἡμέρα, ας, ἡ *dag*, dagsljus ( )(natt), dager — Mt. 2: 1 *sæpissime*; νύκτα καὶ ἡμέραν l. ἡμέρας καὶ νυκτός Mc. 4: 27 *al.* natt och dag d. ä. oupphörligt; καθ' ἡμέραν l. ἑκάστην ἡμ. l. πᾶσαν ἡμ. Mt. 26: 55 *al.* hvarje dag, dagligen; ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ 2 Cor. 4: 16 (*hebraism* יוֹם וָיוֹם) dag för l. från dag, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας 2 Petr. 2: 8 dag efter dag, den ena dagen efter den andra, δι' ἡμερῶν o. s. v. se διά. — *HERrans dag* l. yttersta dagen heter ἡμ. Κυρίου l. τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου l. τοῦ Θεοῦ l. ἐκείνη l. μεγάλη l. ἐσχάτη l. κρίσεως l. ὀργῆς l. blott ἡ ἡμέρα (κατ' ἐξοχήν) ss. 1 Cor. 3: 13, 1 Thess. 5: 4, Hebr. 10: 25. — ἡμέρα 2 Petr. 2: 13 detta lifvets dag, detta lifvet (se τρυφή); ἡμ. αἰώνιος 2 Petr. 3: 18 evighetens dag, den dag då evigheten begynner (i motsats till detta timliga lifvet); ἡμ. ἡ πονηρά Eph. 6: 13 (utmärker den dag, då djefvulen gör sitt största och sista anfall, hkt skall närmast föregå parusien); ἡμ. ἀνθρωπίνη 1 Cor. 4: 3 mensklig dag l. domsdag (*personif.*)(ἡμ. Κυρίου, då HERren dömmer). — *plur.* dagar Mt. 4: 2 *al.*)(nätter Lc. 21: 37 *al.*, dygn Mt. 15: 32 *al.*, lefnadsdagar l. lifstid Mt. 2: 1 *al.*; ἡμ. ἀγαθαί 1 Petr. 3: 10 (om de trognas saliga lif i evigheten))(πονηραί Eph. 5: 16 (den närvarande besvärliga, förderfvade tiden); ἡμ. Gal. 4: 10 sabbater, faste- och högtidsdagar.

ἡμέτερος, α, ον, *pronom. possess.* (ἡμεῖς) vår Act. 2: 11 *al.*; οἱ ἡμ. Tit. 3: 14 de våra, n o s t r a t e s d. ä. våra trosförvandter.

ἤμην och ἤμεθα, se εἰμί.

ἡμιθανής, ές (ἡμι s e m i, ἔθανον) *halfdöd* Lc. 10: 30. *

ἥμισυς, εια, υ, *genit.* ἡμίσους pro -ίσεος, *plur.* ἡμίσεα *contr.* -σῃ Lc. 19: 8, *Tisch.* har ἡμίσεια (ἡμι se fgde), s e m i s, half, till hälften; *neutr. sing.* utan artikel med *genit.* hälften af l. halfva τῆς βασιλείας Mc. 6: 23, καιροῦ Apoc. 12: 14 en half tid, äfven *scil.* ἡμέρας Apoc. 11: 9. 11, *neutr. plur.* med artikel *id.* Lc. 19: 8.

ἡμιώριον, äfven -ίωρον, ου, τό (ἡμι se fgde, ὥρα) en *halftimma* Apoc. 8: 1. *

ἤνεγκα och ἤνεγκον *aor.* till φέρω, hkt se.

ἡνίκα, *adv. temporis* (*correlat.* till πηνίκα q u a n d o?) då, vid hvilken tid, vid den tid som, i samma ögonblick som, constr. både med *indic.* 2 Cor. 3: 15, och med *conjunct.* och ἄν 2 Cor. 3: 16.

ἤπερ, *part. comparat.* (ἤ, πέρ) än kanske, just, till och med Joh. 12: 43.

ἤπιος, ον (sannolikt beslägtadt med ἔπος, εἶπον, *qsi* ἔπιος s. låter tala med sig, affabilis) mild, vänlig, nedlåtande (brukas om en förnämares nedlåtande, kärleksfulla beteende mot en ringare, en furstes mot sina undersåtare, en faders l. moders mot sina barn) 1 Thess. 2: 7, 2 Tim. 2: 24.

Ἤρ, ὁ, *indecl.* (עֵר vakande) *Er* Lc. 3: 28.

ἤρεμος, ον (trol. besl. med ἔρημος) egentl. *ödslig*, ensam, enslig, stilla, lugn 1 Tim. 2: 2.

Ἡρώδης, ου, ὁ (af ἥρως hjelte, hjelteson?) *Herodes* 1:o) med tillnamnet *den store*, son af Idumæern *Antipater;* blef först af Jul. Cæsar ss. procurator satt vid sidan af den Jud. fursten af Maccabæernas stam Hyrcanus II, sedermera jemte sin broder Phasaël år 41 f. Chr. af Antonius upphöjd till värdigheten af Tetrarch. Efter en hård strid med kronpretendenten Antigonus förklarades Herodes sednare af samme Rom. Imperator för Judarnes konung (år 39 f. Chr.), och erkändes ss. sådan af Augustus efter slaget vid Actium. Genom sin grymhet, hvilken han utöfvade till och med mot sin egen familj, af hvilken han dödade Mariamne och sönerna Alexander, Aristobulus och Antipater, gjorde han sig hos Judarne i hög grad förhatad, oaktadt han mycket utvidgade och förskönade templet. Dog 70 år gammal 2 år efter Christi födelse, sedan han regerat i 40 år. Efter hans död delade Augustus riket emellan hans 3 söner, så att *Archelaus* fick Judæa, Idumæa och Samaria, *Herodes Antipas* Galilæa och Peræa, och *Philippus* Batanæa, Trachonitis och Auranitis. Se stamtaflan. Fkmr i Mt. 2 cap. — 2:o) med tillnamnet *Antipas*, den förres son; fick, ss. nämndt är, af kejsar Augustus efter fadrens död Galilæa och Peræa med titel af Tetrarch, ehuru han af folket kallades konung Mt. 14: 9; var i början förmäld med en dotter till Arab. konungen Aretas, men försköt henne och gifte sig med sin broder Philippi gemål Herodias (se stamtaflan). Mt. 14: 1 ff., Mc. 6: 14 ff., Lc. 3: 1. 19, Act. 13: 1. — 3:o) med tillnamnet *Philippus*, se Φίλιππος № 3. — 4:o) med tillnamnet *Agrippa* (I), son af *Aristobulus* och *Berenice* och sonson af Herodes den store. Efter många vidriga öden erhöll han ss. kejsar Caligulas ungdomskamrat af denne, liksom sedermera af kejsar Claudius, hkn han i betydlig mån förhjelpt till thronen, så småningom hela sin farfaders välde, så att denne furste herrskade öfver hela Palæstina med titel af konung. År 44 lät han halshugga Jacobus den äldre och sätta Petrus i fängelse (Act. 12: 1 ff.); straxt derefter dog han i Cæsarea Palæstinæ 54 år gammal, i det han vid de offentliga till kejsar Claudii ära anställda kämpaspelen, hvarvid folket helsade honom för Gud, plötsligen angreps af en sjukdom i underlifvet s. härrörde af maskar Act. 12: 23. — 5:o) med tillnamnet *Agrippa* (II l. den yngre), son af den föregående, var då denne dog blott 17 år gammal och blef derföre icke antagen till thronföljare; dock gaf honom kejsar Claudius, vid hvars hof han blifvit uppfostrad, det Chalcidiska furstendömet (år 48), hkt Herodes, konung Agrippa I:s broder, innehaft, jemte uppsigten öfver Jerusalems tempel och rättigheten att tillsätta öfversteprest, men 4 år derefter, i stället för detta furstendöme, Philippi och Lysanias' fordna tetrarchi jemte konungatitel. Sedermera (år 55) tillade Nero Tiberias, Tarichæa, Julias och 14 närliggande orter. Agrippa gjorde stora omkostnader på försköningen af Jerusalem och andra städer, men stod icke i särdeles aktning hos Judarne i anseende till den godtyckliga af- och tillsättningen af öfversteprester, äfvensom flera andra felsteg. Då det sista kriget utbröt emot Romarne, slöt han sig till dessa — och dog vid nära 70 års ålder i kejsar Trajani 3 regeringsår (det 51 af sin egen regering) omkring 100 e. Chr. Han öfverlefde således länge Jerusalems förstöring. Hos honom lefde hans syster Berenice (se Βερνίκη); fkmr Act. 25: 13 ff., 26: 1.

Ἡρωδιανοί, ῶν, οἱ (eg. ett slags patronym. af fgde) *Herodianer;* voro sådana Judar, som höllo med konung Herodes Antipas och derföre också (åtminstone till det yttre) med Romarne, hvilkas vasall han var; största delen utgjordes naturligvis af konung Herodes' hoffolk och gunstlingar, men äfven andra hörde hit. Listigt nog förenade sig Pharisæerna med dem för att så mycket säkrare lyckas i sin plan, antingen Frälsaren förklarade sig till fördel för folkets frihet l. Romarnes herravälde Mt. 22: 16, Mc. 3: 6, 12: 13.

Ἡρωδιάς, άδος, ἡ *Herodias*, dotter till Herodes den stores son Aristobulus (se stamtaflan); var förut förmäld med sin farbroder Herodes Philippus, men skiljde sig ifrån honom och gifte sig med Hero-

Maccabæernas Stamtafla.

Matathias.

Johannes. Simon. Judas Maccabæus. Eleazar. Jonathan.

Johannes Hyrcanus I.

Antigonus. Aristobulus I. Gift med Alexandra. Alexander Jannæus. Gift med Alexandra.

Aristobulus II. Hyrcanus II.

Antigonus. Alexander. Gift med Alexandra. Alexandra.

Aristobulus. Mariamne I. Gift med Herodes den Store.

Herodianernas Stamtafla.

Antipater.

Salome. Herodes den Store. Gift med 1. Doris, 2. Mariamne I, 3 Mariamne II, 4. Malthace, 5. Cleopatra. Phasaël.

1. Antipater. 2. Aristobulus. 2. Alexander. 3. Herodes Philippus. Gift med Herodias. 4. Herodes Antipas. Gift med Herodias. 4. Archelaus. 5. Philippus. Gift med Salome.

Herodes. Gift med Berenice. Herodes Agrippa I. Herodias. Salome.

Berenice. Herodes Agrippa II. Drusilla.

Sid. 134.

des Antipas. Var orsaken till Johannes döparens död; förledde sin gemål att hos Augustus begära konungatiteln, men blef jemte honom förvist till Lyon i Frankrike; fkmr Mt. 14: 3 ff., Mc. 6: 17 ff., Lc. 3: 19.

Ἡρωδίων, ωνος, ὁ *Herodion*, en christen i Rom, slägtinge till Paulus Rom. 16: 11. *

Ἡσαΐας, ου, ὁ (יְשַׁעְיָהוּ l. יְשַׁעְיָה Jehovas hjelp) *Jesaias*, Amoz' son, uppträdde ss. prophet i sjelfva Jerusalem, som öfverallt i prophetiorna visar sig ss. hans boningsort och ståndpunkt, i konung Usias dödsår 758 f. Chr., och fortsatte sitt propheterande under dennes efterträdare Jotham, Ahas och Hiskias ända in i denne sednares 14:de regeringsår 712 f. Chr., kanske några år längre. Var gift och hade 3:ne söner; skall hafva dödt under Manasse (i dess 2:dra regeringsår 697 f. Chr.), derigenom att cederträdet, i hvilket han tagit sin tillflykt, sönderságades och på samma gång han sjelf. Kallas den konungslige propheten och G. T:s evangelist; fkmr Mt. 3: 3 *al.*, står Act. 8: 28. 30 *trop.* för prophetens bok.

Ἠσαῦ, ὁ, *indecl.* (עֵשָׂו den hårige) *Esau*, Isacs förstfödde son med Rebecca, Jacobs tvillingsbroder, sålde sin förstfödslorätt till Jacob, som äfven fick fadrens välsignelse; för en ögonblicklig njutnings skull föraktade han den höga, heliga förstfödslorätten, vid hvilken löftet om den välsignelse, som hvilade öfver Abrahams ätt, var fästadt Hebr. 12: 17. Stamfader för Edomiterne (han hette också אֱדוֹם röd) l. Idumæerne; fkmr äfn Rom. 9: 13.

ἡσυχάζω, ασα (ἥσυχος = ἡσύχιος) vara i ro, stilla, lugn, föra ett stilla lif, en stilla vandel 1 Thess. 4: 11, afhålla sig ifrån arbete Lc. 23: 56, icke göra ngt buller, stilla l. lugna sig, tiga Lc. 14: 3, Act. 11: 18, 21: 14.

ἡσυχία, ας, ἡ (följ.) lugn, stillhet, stilla sinne 2 Thess. 3: 12, tystnad Act. 22: 2; ἐν ἡσ. 1 Tim. 2: 11 utan att sjelf tala; εἶναι ἐν ἡσ. *ibid.* 12 (är ζεῦγμα och) styres af ett ur οὐκ ἐπιτρέπω härledt och underförstådt βούλομαι.

ἡσύχιος, ον = ἥσυχος (besl. med ἦκα stilla och ἧμαι jag sitter) eg. *sittande*, stillasittande, stilla, lugn 1 Tim. 2: 2, 1 Petr. 3: 4.

ἤτοι (ἤ, τοί) förstärkt ἤ, antingen Rom. 6: 16. *

ἡττάομαι, ἥττημαι, ἡττήθην (ἥττων) vara svagare, ringare, underlägsen, stå efter, tillbakasättas τὶ ὑπέρ τινα 2 Cor. 12: 13 i ngt mer än ngn; vanl. med *genit.*, men i N. T. med *dat.* 2 Petr. 2: 19 för hkn ngn dukat under (af hvilken ngn är besegrad), under honom har han också blifvit slaf (hans slaf har han ock blifvit), fkmr äfven v. 20.

† ἥττημα, ατος, τό (fgde) nederlag, skada, förlust Rom. 11: 12 (i *numeriskt* afseende — d. v. s. förminskning, minskadt antal)(πλήρωμα), 1 Cor. 6: 7 (derigenom att flera af eder gå miste om saligheten — se v. 9).

ἥττων, ον, *compar. anom.* till κακός och ὀλίγος (af ἦκα sakta, stilla af ἀκήν utan ljud ἀ 1, χάω gapa) svagare, underlägsen, sämre, mindre; *neutr.* ss. *adv.* 2 Cor. 12: 15 mindre, men äfn ss. *adj.* sämre 1 Cor. 11: 17 l. försämring.

ἠχέω (följ.) ljuda, skalla, klinga, brusa Lc. 21: 25, 1 Cor. 13: 1.

ἦχος, ου, ὁ, äfven εος, τό Lc. 21: 25 || ἠχούσης (vanligare form i profangr. är ἠχή, ἡ) ton, klang, ljud, dön Act. 2: 2, buller, brus Lc. 21: 25 (se fgde), ἦχ. σάλπιγγος Hebr. 12: 19 basunaljud, trumpetstöt; rykte Lc. 4: 37.

Θ.

Θαδδαῖος, ου, ὁ, en Syrisk form för Ἰούδας (se № 3) Mt. 10: 3, Mc. 3: 18.

θάλασσα, ης, ἡ (ἅλς, ἡ haf, med förstärkt aspiration) haf, hafsvatten, vatten, sjö; a) *haf* i allmht Mt. 13: 47 *sæpe*, τὸ πέλαγος τῆς θαλάσσης Mt. 18: 6 hafvets djup; b) *verldshaf* Apoc. 20: 13, 21: 1; ὁ οὐρανός, ἡ γῆ καὶ ἡ θ. Act. 4: 24 *al.* = *universum*, hela verlden; ἡ γῆ καὶ ἡ θ. Apoc. 7: 1—3, 12: 12 = jordens krets, hela jorden; c) *Medelhafvet* Act. 10: 6. 32 *al.*; d) *Röda hafvet* ἐρυθρὰ θ. Act. 7: 36 *al.* (se ἐρυθρός), äfn utan ἐρυθρά 1 Cor. 10: 1. 2; e) *Galil. hafvet* l. sjön Genesaret θ. τῆς Γαλιλαίας l. Τιβεριάδος Mt. 4: 18 *al.* (se Γεννησαρέτ), äfn utan tillägg

Mt. 4: 15 *al.* — *Anm.* θ. äfvensom ὕδατα (se ὕδωρ) betyder i Apoc. ofta folk i allmht ss. oordnade massor (se deremot γῆ).

θάλπω göra varm (eg. om foglar som med vingarne betäcka och uppvärma sina ungar), värma Eph. 5: 29 (har afs. på kläderna), omhägna l. -hulda 1 Thess. 2: 7 (om modren s. vårdar sina barn).

Θάμαρ, ἡ *indecl.* (תָּמָר palm, dadelpalm) *Thamar*, hustru till *Er*, sonhustru till *Judas* Mt. 1: 3. *

θαμβέω; ήθην (följ.) häpna, förvånas, förskräckas (Act. 9: 6 i äldre editioner); *pass. idem* Mc. 1: 27, 10: 32, ἐπί τινι 10: 24 öfver ngt.

θάμβος, εος, τό (θάω, θάομαι egentl. gapa, skåda med förvåning, förvånas, häpna) häpnad, förvåning Lc. 4: 36 *al.*; i profangrek. äfven skräck, fasa.

θανάσιμος, ον, äfven 3 änd. (θάνατος) *tjenlig att döda*, dödande, giftig Mc. 16: 18. *

θανατηφόρος, ον (följ., φορέω) *dödsbärande* l. -bringande, dödande, dödlig Jac. 3: 8. *

θάνατος, ου, ὁ (θνήσκω, ἔθανον) 1:o) död, σκιὰ θανάτου (se σκιά); a) den physiska l. lekamliga Mt. 10: 21 *al.*; b) den andliga Rom. 6: 16 *al.*; c) den eviga (εἰς τὸν αἰῶνα) Joh. 8: 51. 52, ὁ δεύτερος Apoc. 2: 11 *al.* (liksom den första d. ä. den lekamliga döden beröfvar mskn det lekamliga lifvet, så beröfvar äfn den andra d. ä. den eviga döden henne det eviga lifvet). — γεύεσθαι θανάτου (se γεύομαι), ἰδεῖν l. θεωρεῖν θάνατον Lc. 2: 26, Joh. 8: 51 se l. erfara döden, dö. — 2:o) pest Apoc. 6: 8 *bis* (på förra stället är döden personifierad), 18: 8; dödsfara 2 Cor. 1: 10, äfven *plur.* 2 Cor. 11: 23 dödstillfällen l. -faror.

θανατόω, ώσω, ωσα; ώθην (fgde) döda Mt. 10: 21 *al.*, öfverantvarda l. dömma till döden Mt. 26: 59 *al.*, tillintetgöra äfven i *metaphor.* mening, göra att ngt upphör = καταργέω Rom. 8: 13; — *pass.* dödas ὅλην τὴν ἡμέραν Rom. 8: 16 hela dagen dödas vi d. ä. några af oss; τινί Rom. 7: 4 vara afdöd en sak, icke mera vara till för henne d. ä. vara befriad från henne, men äfven i anseende till ss. 1 Petr. 3: 18 dödad till köttet d. ä. sin jordiskt menskliga natur.

θάπτω, ἔθαψα; ἐτάφην begrafva, jordfästa Mt. 8: 21 *al.*

Θάρα, ὁ *indecl.* (תֶּרַח af תָּרַח i Chald. fördröja) *Thara*, Abrahams fader Lc. 3: 34. *

θαῤῥέω l. θαρσέω blott i *imperat.*, ἐθάῤῥησα (θάῤῥος l. följ.) vara djerf, modig, vid godt mod Mt. 9: 2. 22 *al.*; vara behjertad, dristig εἴς τινα 2 Cor. 10: 1 med afs. på l. mot ngn; förlita l. -låta sig på ngn ἔν τινι 2 Cor. 7: 16, men kanske rättare: vara vid godt mod genom ngn.

θάρσος, εος, τό djerfhet, trygghet, mod, tillförsigt λαβεῖν θ. Act. 28: 15 hämta, få mod. *

θαῦμα, ατος, τό (θάω, θάομαι se θάμβος) allt som väcker förvåning — under καὶ οὐ θ. || οὐδὲν θαυμαστόν 2 Cor. 11: 14 och det är icke underligt; äfven undran, förundran θαυμάζειν θ. μέγα Apoc. 17: 6 falla i stor förundran.

θαυμάζω, άσομαι, ασα; άσθην (fgde) förvånas, förundra sig, undra *absol.* Mt. 8: 10 *al.*, öfver ngn l. ngt τινά l. τί, διά τι, ἔν l. ἐπί τινι (öfver ngn Act. 3: 12), περί τινος l. med ὅτι, εἰ (= ὅτι 1 Joh. 3: 13); beundra, med beundran betrakta en person l. sak, skänka sin beundran åt en person (πρόςωπον) Jud. 16, θ. ὀπίσω τινός Apoc. 13: 3 ∾ beundra l. förundra sig öfver ngn gående bakefter honom, följa ngn med förundran; — *pass.* ἔν τινι 2 Thess. 1: 10 (så vida beundran öfver den salighet, hvartill de christna hunnit, medför beundran öfver Christus sjelf ss. skapare af denna salighet).

θαυμάσιος, ον (fgde) förunderlig; *neutr. scil.* ἔργον *underverk*, under Mt. 21: 15. *

θαυμαστός, ή, όν, *adj. vble* (af θαυμάζω) eg. *beundrad*, beundransvärd, underbar, underlig Mt. 21: 42 *al.*

θαυμαστόομαι, ώθην (fgde) betraktas l. begapas ss. ett under, θαυμαστωθῆναι är || θαυμασθῆναι 2 Thess. 1: 10, och ἐθαυμαστώθη || ἐθαύμασεν Apoc. 13: 3.

θεά, ᾶς, ἡ (θεός) gudinna Act. 19: 27; v. 37 har *Tisch. Cod. Sin.* τὴν θεόν.

θεάομαι, τεθέαμαι, ἐθεασάμην; ἐθεάθην (θέα anblick af θάω, se θαῦμα) åskåda, beskåda, betrakta, se (utmärker ett noggrannare betraktande än ὁράω, liksom fördjupa l. försänka sig uti betraktande t. ex. 1 Joh. 1: 1) Mt. 11: 7 *al.*, bese l. besöka Rom. 15: 24; *pass.* blifva sedd ὑπό τινος Mc. 16: 11, τινί Mt. 6: 1, 23: 5 (l. visa sig för ngn).

† θεατρίζω (följ.) vara l. spela på theater, förevisa, uppföra derpå, offentligen framställa, *in malam partem:* offentligen utställa, blottställa τινί för ngt Hebr. 10: 33. *

θέατρον, ου, τό (θεάομαι) *stället* der man *åskådar* ngt, *skådeplats* (i synnerhet för dramatiska före-

ställningar), theater; den begagnades äfven till samlingsplats för afgörande af offentliga angelägenheter Act. 19: 29. 31; *metaphor.* skådespel, spektakel (om mskr, som äro föremål för begapning, skymf, förakt o. s. v.) 1 Cor. 4: 9.

θεῖον, ου, τό (sannol. af följ., emedan svaflet tillades kraft att afvärja ondt) svafvel Lc. 17: 29 *al.*

† *θεῖος, α, ον* (*θεός*) gudomlig 2 Petr. 1: 3. 4; *τὸ θ.* Act. 17: 29 det gudomliga, Gudomligheten, Gudomen.

θειότης, ητος, ἡ (fgde) divinitas, Gudom, Gudomlighet, Gudomsmajestät Rom. 1: 20.

† *θειώδης, ες* (*θεῖον*) *af svafvel*, svafvelaktig, svafvelfärgad Apoc. 9: 17.

† *θέλημα, ατος, τό* (*θέλω*) 1:o) vilje l. vilja så väl *subj.*, som *obj.* (det som man vill) Mt. 7: 21 *sæpe*, *ἐν τῷ θ. τοῦ Θεοῦ* Rom. 1: 10 Deo volente om Gud vill, *εἰ θέλοι τὸ θ. τοῦ Θεοῦ* 1 Petr. 3: 17 (*subst. conj. c. verbo*) om det så skulle vara Guds vilje, *ἐν ᾧ θ.* Hebr. 10: 10 uti hvilken (Guds) vilje (som Christus fullgjorde — neml. genom sin görande och lidande lydnad) andra: i kraft af hvilken vilje. — 2:o) föreskrift, bud Mt. 21: 31 *al.* — 3:o) drift *θ. σαρκός* Joh. 1: 13 köttslig drift. — 4:o) önskan, begär, välbehag Lc. 23: 25; *plur.* bud, föreskrifter Act. 13: 22; önskningar, begär, lustar Eph. 2: 3.

† *θέλησις, εως, ἡ* (följ.) viljande, vilje Hebr. 2: 4.

θέλω l. *ἐθέλω, ἠθέλησα* (se *βούλομαι*) 1:o) vilja, önska, åstunda Mt. 1: 19 *sæpius*, med *infin.* l. *accus. c. infin.*, l. *ἵνα* med *conjunct.* l. utan *ἵνα* ss. *τί θ. ποιήσω ὑμῖν* Mt. 20: 32, *ποῦ θ. ἑτοιμάσωμεν* Mt. 26: 7, Mc. 14: 12, äfven 15: 12; märkligt är äfven och snarlikt vårt språkbruk, att *εἰ* om utelemnas ss. *θ. συλλέξωμεν* Mt. 13: 28, vill du, så o. s. v., äfven Mc. 15: 9, Lc. 9, 54; *τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι* Act. 2: 12 hvad skulle detta vilja vara? hvad kan detta betyda? äfven 17: 20; *καὶ τί θ.* — — — *ἀνήφθη* Lc. 12: 49 och hvad jag önskar l. skulle vilja, att den redan vore upptänd! — *οὐ* l. *μὴ θ.* Mt. 1: 19 *al.* = nolo; vilja hellre än *ἤ* malo (liks. i profangrek. *βούλομαι*), föredraga 1 Cor. 14: 19. — 2:o) önska sig, tycka om, hafva lust till, finna behag i Mt. 9: 13 *al.*, *θ.* — — — *ἀσπασμούς* Mc. 12: 38 som tycka om att — — — och (*scil.* *φιλοῦντες ἀσπ.* Lc. 20: 46) att blifva helsade; *θ. ἔν τινι* Col. 2: 18 finna behag uti en sak, låta sig behaga, *τινά* Mt. 27: 43 hafva välbehag till, hålla af ngn; deraf *θ.* med *infin.* = gerna, ss. *ἤθελον λαβεῖν* Joh. 6: 21 de togo honom gerna, *θ. ποιεῖν* Joh. 8: 44, se äfven Gal. 6: 12; hit hör likväl icke *τὸ θ.* 2 Cor. 8: 10 som somliga tyda med: vara villig, gerna göra — utan det betyder vilja (neml. göra ännu mera — säges om en fortfarande vilja). — 3:o) postulo påstå 2 Petr. 3: 5.

θεμέλιος, ον (*τίθημι, θέμα* det satta, ställda, grund) hörande till grunden, grund —; a) *ὁ θεμέλιος sc. λίθος* grundsten, grundval, grund Apoc. 21: 19, *metaph.* om Christus ss. salighetens grund 1 Cor. 3: 10. 11. 12 *al.*, *meton.* om Christna församlingen *ὁ στερεὸς θ. κ. τ. λ.* 2 Tim. 2: 19 [med den fasta grunden menas *ἡ ἐκκλησία* icke ss. den fulländade byggnaden, men dock ss. ett underlag för denna byggnad, en underbyggnad — *οἰκία* v. 20. På denna *θεμ.* finnas 2:ne inskrifter, insegel *σφραγῖδες*, den ena *a parte Dei:* HERren känner (bevarar) dem som äro hans — detta till tröst för de trogna emot irrlärarnes förstörande verksamhet — den andra *a parte hominum:* hvar och en som nämner Christi namn ss. sin HERres (hvarje Christen) afhålle sig från orättfärdighet — detta en uppmaning till de trogna att afhålla sig från ett syndigt lefverne]; *plur. οἱ θ. scil. λίθοι* Hebr. 11: 10, Apoc. 21: 14. 19 grundmurar, -valar, -fästen. — b) *τὸ θ.* Lc. 6: 48. 49, 14: 29 grundval, grund; *trop.* 1 Tim. 6: 19, Hebr. 6: 1 de första grunderna (i läran), som bestå *μετανοίας* i bättring o. s. v.

† *θεμελιόω, ωσα; ωμαι* (fgde) lägga grund, grunda *τὶ ἐπί τι* Mt. 7: 25, (Lc. 6: 48), Hebr. 1: 10; *trop.* grunda, rota *ἔν τινι* Eph. 3: 18, *τινί* Col. 1: 23, göra orubblig 1 Petr. 5: 10 (så att ingen kan rubba l. rycka eder från stället).

† *θεοδίδακτος, ον* (*Θεός, διδακτός*) *lärd af Gud* 1 Thess. 4: 9.

θεολόγος, ου, ὁ (*Θεός, λόγος*) *som talar* l. lärer *om Gudomen* l. gudomliga ting, äfven lärd i gudomliga ting, theolog; så kallas i några manuscripter Joh. i öfverskriften till Apoc., med anledning af Joh. 1: 1, jfr Apoc. 1: 2.

θεομαχέω (följ.) strida med Gud; t. r. Act. 23: 9.

θεομάχος, ον (*Θεός, μάχομαι*) *stridande med* l. mot *Gud* Act. 5: 39.

θεόπνευστος, ον (följ., *πνέω*) *af Gud inblåst* l. ingifven, *πᾶσα γραφὴ θεόπν. κ. τ. λ.* 2 Tim. 3: 16 hvarje af Gud ingifven skrift (jfr 2 Petr. 1: 21) är också nyttig till undervisning (i det den för-

ökar vår kunskap), till öfverbevisning (i det den öfvertygar oss om våra synder och tuktar oss för dem), till tillrättavisning (i det den verkar i oss beslut till bättring), till uppfostran i rättskaffenshet (i det den befrämjar utvecklingen af vårt christliga lif).

θεός, οῦ, ὁ, ἡ, *voc.* θεέ Mt. 27: 46 (enligt somliga af θεᾶσθαι, emedan Gud *ser* allt; enligt andra besl. med Ζεύς, Διός af ζάω, ss. den allena *lefvande*) Deus, *Gud*, med och utan artikel, den sanna lefvande Guden Mt. 1: 23 *sæpissime*, äfven den menniskoblifne Joh. 1: 1 *al.*; om afgudar, i synn. i *plur.*, Act. 7: 40. 43 *al.*; med θεοί Joh. 10: 34. 35 menas konungar och öfverhetspersoner (Ps. 82: 1. 6 om tyranniska domare. — Konungar och öfverhetspersoner ansågos neml., enligt den theocratiska idéen, ss. Guds ställföreträdare på jorden — jfr ock Exod. 21: 6, 22: 8. 28, der presterna ss. Guds representanter så betecknas; äfven Moses kallas så Exod. 4: 16, 7: 1); θεοί 1 Cor. 8: 5 i förening med κύριοι underordnade gudomsväsenden (jfr Deuter. 10: 17, Ps. 136: 2. 3 — härmed menas Englarne) »ty äfven om verkligen så kallade gudar äro till (hedendomen tänkte sig himmel och jord uppfyllda med gudomligheter — Paulus medgifver icke sådana såkallade gudars tillvaro, han antager blott det fallet, att de verkligen äro till), i öfverensstämmelse dermed att ju förhanden äro gudar i mängd och herrar i mängd (se ofvan), så hafva åtminstone vi blott en enda Gud, Fadren o. s. v.»; ὁ θ. τοῦ αἰῶνος τούτου 2 Cor. 4: 4 denna verldens gud d. ä. djefvulen; ἡ θεός Act. 19: 37 gudinnan (Artemis). — Bland doxologier är Rom. 11: 36 ganska märklig för de 3:ne præpos., hvarigenom Guds egenskaper uttryckas: ἐξ αὐτοῦ (från Honom såsom skapare, ur Hans skaparehand), δι' αὐτοῦ (genom Hans bibehållande kraft, Hans försyn), εἰς αὐτόν (till Honom ss. mål, emedan allt tjenar till Hans ändamål); några vilja här finna en anspelning på Treenigheten.

θεοσέβεια, ας, ἡ (följ.) *gudsdyrkan* l. -fruktan, gudaktighet, fromhet 1 Tim. 2: 10.

θεοσεβής, ές (θεός, σέβομαι) *gudadyrkande*, gudfruktig Joh. 9: 31.

θεοστυγής, ές (θεός, στυγέω *styggas* vid, hata) *vederstygglig för Gud*, gudahatad Rom. 1: 30; någon activ bemärkelse »som hatar Gud» har ingen auctoritet för sig.

θεότης, ητος, ἡ (förhåller sig till θεός, som θειότης till θεῖος) deitas, gudavarande, gudomsväsende Col. 2: 9.

Θεόφιλος, ου, ὁ (θεός, φίλος) *Theophilus*, en christen, till hvilken Lucas dedicerade sina båda arbeten, Evangelium och Apostlagerningarne. Man känner ingenting bestämdt om hans stånd och fädernesland; allmännaste meningen är likväl, att han varit en förnäm (κράτιστος) Romare (eller åtminstone Italienare); fkmr Lc. 1: 3, Act. 1: 1.

θεραπεία, ας, ἡ (följ.) 1:o) skötsel, vård, läkedom Lc. 9: 11, Apoc. 22: 2, äfven (fastän ej i N. T.) tjenst, tjenstebevisning. — 2:o) betjening, tjenstefolk Lc. 12: 42, äfn t. r. Mt. 24: 45 (der *Tisch.* har οἰκετείας, *Cod. Sin.* οἰκίας).

θεραπεύω, εύσω, ευσα; ευμαι, εύθην (följ.) *hylla om*, omhulda, sköta, vårda, tjena, bota, hela τινά l. τί Mt. 4: 23 *sæpe*, men äfven τινὰ ἀπό τινος Lc. 7: 21 liksom befria ngn ifrån ngt; *pass.* botas ἀπό τινος Lc. 8: 2, men äfven betjenas Act. 17: 25 (neml. genom offer och gåfvor).

θεράπων, οντος, ὁ (sannol. af θέρω värma, foveo) den som *hyllar om*, omhuldar, vårdar någon — vårdare, hjelpare, tjenare Hebr. 3: 5.

θερίζω, ισα; ίσθην (θέρος) skörda, uppskära, inberga Mt. 6: 26, Lc. 12: 24, οἱ θερίσαντες Jac. 5: 4 = θερισταί skördemännen; äfven *trop.* Joh. 4: 36, Gal. 6. 8 (*conf. Cic. de Oratore* 2: 65 ut sementem feceris, ita metes) *al.*

θερισμός, οῦ, ὁ (fgde) 1:o) skördande, skörd Joh. 4: 35 (på sednare stället); *metaphor.* skördefält, »säd» Mt. 9: 37. 38, Lc. 10: 2, Apoc. 14: 15. — 2:o) skördetid Joh. 4: 35 (på förra stället — skördetiden inföll i medlet af månaden *Nisan*, alltså i April — se vidare ἑορτή); *metaph.* Mt. 13: 30, Mc. 4: 29.

θεριστής, οῦ, ὁ (se fgde) skördeman, *metaphor.* Mt. 13: 30. 39.

θερμαίνω (se följ.) värma; i N. T. *med.* värma sig Mc. 14: 54. 67 *al.*

θέρμη, ης, ἡ (θερμός varm, af följ.) värme, hetta Act. 28: 3.

θέρος, εος, τό (θέρω värma — sällsynt —; θέρομαι blifva varm, het) *värme*, hetta, den varma l. heta tiden, sommartid, sommar (se ὀπώρα) Mt. 24: 32 *al.*

Θεσσαλονικεύς, έως, ὁ (följ.) från Thessalonica, invånare i Thessalonica, Thessaloniceus l. -nicer Act. 20: 4 *al.*

Θεσσαλονίκη, ης, ἡ *Thessalonica*, fordom *Therme*, vid nordöstra spetsen af Thermaiska viken, på Romarnes tid hufvudstad i 2:dra districtet af provinsen Macedonien och derföre säte för en Rom. prætor. Det skall hafva blifvit uppbygdt af *Cassander*, Antipaters son, i stället för det gamla Therme, eller åtminstone blifvit derifrån och från närliggande städer befolkadt, och hafva fått sitt namn af hans gemål *Thessalonice;* andra mena, att *Philippus* så kallade staden efter sin seger öfver Thessalierna (*Θεσσάλων νίκη*). Under Romarne växte den upp till en mycket stor, folkrik och blomstrande stad, hvilken hade tillnamnet *libera* och hos sednare författare *Metropolis*. Judar hade der satt sig ner och byggt en synagoga. I denna predikade Paulus på sin 2:dra missionsresa och lade jemte Silas grund till en christen församling, som mest bestod af hedningar och proselyter. Han blef derifrån fördrifven genom Judarne och ditsände sedermera Timotheus från Athen, hvilkens underrättelser förmådde honom att skrifva 1:sta Brefvet till Thess. (52 l. 53) ifrån Corinth, hvarpå det 2:dra snart följde (53 l. 54). Nu heter staden *Saloniki* och är en mycket betydande handelsplats med 70,000 invånare; fkmr Act. 17: 1 *al.*

Θευδᾶς, ᾶ, ὁ *Theudas*, en Judisk folkuppviglare l. upprorsstiftare, hkn Gamaliel nämner i sitt tal inför Synedrium (Act. 5: 36) ss. hafvande lefvat före hans tid; torde böra skiljas från den Josephus omtalar Antt. 20: 5. 1, enär den förre lefde under Tiberius, den sednare under Claudius. Dock anse somliga dem för samma person, och uppgiften af Gamaliel ss. minnesfel. Enligt Josephus hade insurgenthöfdingen Theudas under procuratorn *Cuspius Fadus* utgifvit sig för en prophet och dragit till sig många anhängare; men Fadus lät genom sitt rytteri öfverfalla de upproriske, hka dels nedergjordes, dels togos till fånga och Theudas sjelf blef halshuggen. *

θεωρέω, ησα (*θεωρός* i profangrek. åskådare vid de offentliga spelen och festerna, i synn. å en stats vägnar, deputerad; så *θεωρία* festlig beskickning l. deputation af *θεάομαι*) vara åskådare vid fester; deraf i N. T. 1:o) åskåda, betrakta, se, bese Mt. 27: 55 *al.;* få se, varseblifva, märka med *ὅτι* ss. Mc. 16: 4 *al.*, äfven *accus. partic.* (liksom *ὁράω*) Act. 17: 16 *al.;* förstå, inse, begripa Joh. 4: 19 *al.*, finna Act. 21: 20 *al.*, erfara Joh. 8: 51 (se *θάνατος*). — 2:o) andligt åskåda, taga i betraktande, öfverväga, besinna Hebr. 7: 4.

θεωρία, ας, ἡ (fgde) beskådande, åskådande i synn. af högtidliga spel l. skådespel, skådespelet sjelft; i allmht hvarje *uppträde* l. tilldragelse, s. väcker uppseende Lc. 23: 48. *

θήκη, ης, ἡ (*τίθημι*) förvaringsrum att *insätta* ngt uti, fodral, låda, skida Joh. 18: 11. *

θηλάζω, *ασα* (*θηλή* se följ.) lactare, *dia* 1:o) gifva di (om modren) Mt. 24: 19 *al.* — 2:o) dia (om barnet) Mt. 21: 16, Lc. 11: 27.

θῆλυς, εια, υ (*θηλή* vårta, bröst af *θάω* dia, nära) närande l. försedd med bröst, qvinnlig)(*ἄῤῥην*; *τὸ θ. scil. γένος* Mc. 10: 6 *al.* qvinnkön, qvinna; *femin.* Rom. 1: 26. 27 *idem.*

θήρα, ας, ἡ (*θήρ*, se *θηρίον*) jagt, fångst *metaph.* Rom. 11: 9 (jagtnät?). *

θηρεύω, ευσα (fgde) = det i profangrek. vanligare *θηράω* jaga, uppjaga, fånga, uppfånga, uppsnappa *metaph.* Lc. 11: 54. *

θηριομαχέω, ησα (följ., *μάχομαι*) *strida med vilddjur* 1 Cor. 15: 32; då härom ingenting nämnes hvarken i Apostlagerningarna eller annorstädes, så måste ordet tagas bildlikt om den kamp Apostlen i Ephesus kämpade mot vilda Jud. motståndare. *

θηρίον, ου, τό (till formen *diminutiv.* af, men till bemärkelsen = *θήρ djur*, med æolisk-dorisk aspiration *φήρ* fera) vilddjur, djur Mc. 1: 13 *al.*, Jac. 3: 7 synes betyda djur som gå på marken, fyrfotadjur, *θ. τῆς γῆς* Apoc. 6: 8 markens djur, rofdjur (ss. hyenor och schakaler i Österlandet), *τὸ θ. ἐκ τῆς θαλάσσης* (= *τῆς ἀβύσσου*) Apoc. 13: 1 (bilden tagen ur Dan. 7: 3 ff.) verkar genom list och våld, *ἄλλο θ. ἐκ τῆς γῆς* Apoc. 13: 11 verkar genom falsk lära; *transl.* om mskr *κακὰ θ.* Tit. 1: 12 vilddjur (se *Κρής*).

θησαυρίζω, ισα; ισμαι (följ.) hopa, samla *θησαυρούς* Mt. 6: 19. 20 skatter, *τινί* Lc. 12: 21, 2 Cor. 12: 14, lägga i en hög *τί* 1 Cor. 16: 2 (se *εὐοδόω*), samla l. spara ihop, samla in (i ladorna) Jac. 5: 3, *metaphor. τινί τι* Rom. 2: 5; spara, bespara 2 Petr. 3: 7 (ss. en skatt, som förvaras till en viss tid).

θησαυρός, οῦ, ὁ (*τίθημι*) 1:o) förvaringsrum, förrådshus Mt. 13: 52, skattkammare, kista, skrin Mt. 2: 11; *trop.* kallas hjertat förrådshus, skattkammare, »fatabur» Mt. 12: 35, Lc. 6: 45. — 2:o) det förvarade, förråd, skatt Mt. 6: 19 *al.*, *metaphor.* (om allt dyrbart) Mt. 6: 20, 2 Cor.

4: 7, ἐν ᾧ — — — ἀπόκρυφοι Col. 2: 3 uti hvilken (μυστηρίῳ) innehållas alla — — — förborgade skatter (förborgade äro neml. skatterna för hvar och en, som icke hunnit εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου).

θιγγάνω, *ἔθιγον* beröra, vidröra, komma vid *τινός* Hebr. 11: 28, 12: 20; μὴ ἅψῃ — — — θίγῃς Col. 2: 21 innehålla ett slags *climax:* »icke fatta uti och icke smaka, icke en gång röra vid skall du!»

θλίβω; *τέθλιμμαι* (besl. med *τρίβω* gnida, nöta) *trycka*, pressa, klämma, tränga Mc. 3: 9, *metaph.* ängsla, trycka, förtrycka 2 Cor. 1: 6 *al.*, *præs. part. pass.* betryckt 2 Cor. 4: 8 *al.*; p. p. p. sammantryckt, hoprängd, trång, smal Mt. 7: 14.

θλῖψις, *εως*, *ἡ* (fgde) eg. *tryckning;* deraf *metaphor.* betryck, trångmål, vedermöda Mt. 13: 21 *al.*, äfven förföljelse Act. 11: 19; *plur.* vedermödor, lidanden Act. 7: 10 *al.*, *αἱ θ. τοῦ Χοῦ* Col. 1: 24 (se *ἀνταναπληρόω*).

θνήσκω, *τέθνηκα* (stam *θάνω per metathesin*) dö Mt. 2: 20 *al.*, äfven i andlig mening 1 Tim. 5: 6; *ὁ τεθνηκώς* den döde, lik Lc. 7: 12.

θνητός, *ή*, *όν*, *adj. vble* (af fgde) dödlig (underkastad nödvändigheten att dö) Rom. 6: 12 *al.*

† *θορυβάζω* = följ. || *τυρβάζῃ* Lc. 10: 41.

θορυβέω, *ήσω* (följ.) *larma*, genom larm störa, förvirra, bringa i uppror *τὴν πόλιν* Act. 17: 5; *med.* larma sins emellan, sorla Mt. 9: 23, Mc. 5: 39; *pass.* störas, vara bestört, orolig Act. 20: 10.

θόρυβος, *ου*, *τό* (besl. med *θρόος per metathesin*, se *θροέω*) *larm*, buller, sorl Mt. 27: 24 *al.*; oro, villervalla, tumult, upplopp Mt. 26: 5, Mc. 14: 2, Act. 20: 1.

θραύω; *τέθραυσμαι* (besl. med *θρύπτω*, se *τρυφή*; äfven med *τρύω*, *τείρω*) sönderbryta, -krossa, -slita; p. p. p. *metaphor.* förkrossad, ångerfull Lc. 4: 18.

θρέμμα, *ατος*, *τό* (*τρέφω*) *som näres* l. uppfödes, fosterbarn; äfven afföda, yngel; i N. T. om djur, som påläggas till afvel, boskap, hjord Joh. 4: 12.

θρηνέω, *ήσω*, *ησα* (följ.) gråta, qvida, klaga, jemra sig Joh. 16: 20, uppstämma sorgesånger *τινί* för ngn Mt. 11: 17, Lc. 7: 32; *τινά* Lc. 23: 27 gråta öfver, begråta, beklaga ngn (egentl. gråta med afs. på ngn).

θρῆνος, *ου*, *ὁ* (stam *θρέω*, beslägtadt med *θρέομαι* larma, skria) *skri*, klagan, gråt Mt. 2: 18.

θρησκεία, *ας*, *ἡ* (*θρησκεύω* iakttaga religiösa bruk, förrätta religiösa handlingar, dyrka, tillbedja *Θεόν*, af följ.) religiöst bruk, gudstjenst (yttre gudsfruktan l. -dyrkan) Act. 26: 5, Jac. 1: 26. 27; *θ. τῶν ἀγγέλων* Col. 2: 18 engladyrkan l. -tjenst (så att de satte englarne öfver Christus).

θρῆσκος, *ον* (somliga härleda ordet af *Θρῇξ* = *Θρᾷξ Thraker*, emedan de i mysterierna invigda Thrakiska qvinnorna skola varit särdeles begifna på religiöst svärmeri, hvadan Theognost skrifver *θρῇσκος*; andra af *θρέω* = *τρέω* darra af helig fruktan; andra af *θρέομαι* = *θροέω* frammumla vidskepliga böneformler) *religiös*, som tjenar Gud, Guds tjenare Jac. 1: 26.

θριαμβεύω, *ευσα* (*θρίαμβος* hos Grekerna hymn till Bacchos, besl. med *διθύραμβος* sång och tillnamn till Bacchos — *δὶς θύραν βίου* — för hans dubbla födelse; triumphus, triumph) triumphare, *triumphera τινά* 2 Cor. 2: 14 öfver ngn (d. ä. Gud tillintetgör våra sorger och lidanden, och i afseende på dem framställer oss ss. öfvervunna, liks. en triumphator sina fiender) *αὐτοὺς ἐν αὐτῷ* Col. 2: 15 »i det han (Gud) triumpherade öfver dem (de dämoniska makterna) förmedelst den (neml. utplånade och på korset fastnaglade handskriften)».

θρίξ, *τριχός*, *ἡ* hår, hufvudhår (menniskors) Mt. 5: 36 *al.*; djurs hår Mt. 3: 4, Mc. 1: 6.

θροέω (*θρόος*, *ὁ* skri, larm, buller af *θρέομαι*, se *θρῆνος*) larma, stoja, skria; i N. T. skrämma, förskräcka, *pass.* förskräckas, frukta, låta skrämma l. förskräcka sig Mt. 24: 6 *al.*

θρόμβος, *ου*, *ὁ* (*τρέφω*, *τέτροφα*) eg. *tjock massa*, klump, i synn. af stelnadt blod, stor droppe Lc. 22: 44.

θρόνος, *ου*, *ὁ* (*θράω*, *θρήσασθαι* sitta; besl. med *θρᾶνος* bänk och *θρῆνυς* pall) eg. upphöjdt säte, stol, arm- l. länstol, *thron* med pall l. fotsteg under, thron Mt. 5: 34 *al.*; *meton.* konungarike, -makt, -välde Lc. 1: 32 *al.*; *ὁ θρόνος τῆς χάριτος* Hebr. 4: 16 Nådens (= Guds) thron (har blifvit för oss en nådathron genom Christi försoning, förmedelst hkn vi stå uti en nära och innerlig förening med Gud och kunna af Honom vänta, hos Honom hämta mod och kraft i våra strider), *ὁ θρ. τοῦ σατανᾶ* Apoc. 2: 13 satans thron l. säte, rike (se *Πέργαμος*); *οἱ θρ.* Col. 1: 16 utmärker en afdelning af englarne l. englahöfdingarne.

Θυάτειρα, *ων*, *τά Thyatira*, hette förut Pelopia och Euippia, stad i Lydien vid floden Lycus emellan Pergamus och Sardes; var en Macedonisk coloni

och särdeles utmärkt för sina purpurfärgerier, med hvilkas fabrikater invånarne drefvo en vidsträckt handel Act. 16: 14; här fanns också en christen församling, i hkn till en del hedniska seder insmugit sig. Apoc. 1: 11, 2: 18. 24.

θυγάτηρ, έρος *sync.* τρός o. s. v. Eng. *daughter*, Tyska *Tochter*, Göth. *dauther*, Svenska *dotter* Mt. 9: 18 *sæpe;* i *vocat.* i oegentlig mening vid äldre personers tilltal till yngre qvinnspersoner: min dotter! Mt. 9: 22 *al.;* θυγατέρες Ἱερουσαλήμ Jerusalems döttrar (= Hierosolymitanskor), äfven *metonym.* ἡ θυγάτηρ Σιών Mt. 21: 5, Joh. 12: 15 = בַּת־צִיּוֹן Sions dotter d. ä. staden sjelf personificerad, se Σιών; afkomling ss. θ. Ἀαρών Lc. 1: 5, θ. Ἀβραάμ Lc. 13: 16 = en Abrahamitiska.

θυγάτριον, ου, τό *diminut.* (af fgde) *liten dotter* Mc. 5: 23, 7: 25.

θύελλα, ης, ἡ (θύω) storm, stormvind, orkan Hebr. 12: 18.

θύϊνος, η, ον (θυΐα ett välluktande Afrikanskt träd, citrus, citronträd — besl. med thus, θύω) af citronträd, θ. ξύλον Apoc. 18: 12 citronträ.

θυμίαμα, ατος, τό (θυμιάω) eg. *det rökta*, rökelse, rökverk l. -offer Lc. 1: 10. 11 (under rökelsetimmen, 2 gånger om dagen morgon och afton, var folket i Judarnes förgård sysselsatt med stilla bön); fkmr äfven Apoc. 5: 8 *al.*

θυμιατήριον, ου, τό (följ.) *rökelsekärl* l. -kar Hebr. 9: 4 (emedan det gyllene rökelsekaret endast brukades i det aldraheligaste, hänföres det ock dit l. c.; annars stod rökoffersaltaret i det heliga, ss. en bild af de troendes uppstigande böner jfr Lc. 1: 9—11, Apoc. 5: 8).

θυμιάω, ασα (θῦμα offer af θύω) *röka*, upptända rökelse, rökverk l. -offer Lc. 1: 9.

θυμομαχέω (följ., μάχομαι) eg. *strida* l. *föra krig med förbittring*, vara krigiskt l. fiendtligt sinnad, vara förtörnad, vredgas τινί Act. 12: 20.

θυμός, οῦ, ὁ (θύω) hvarje *uppbrusande* l. häftig sinnesrörelse, (uppbrusande) vrede, hetta Lc. 4: 28 *al.* der ποτήριον (Guds vredeskalk) bifogas, affekt, ovilja; *plur.* iræ, häftigheter, vredesutbrott 2 Cor. 12: 20, Gal. 5: 20.

θυμόω; ώθην (fgde) göra vred; *pass.* blifva vred, vredgas Mt. 2: 16.

θύρα, ας, ἡ *die Thüre*, *dörr* (så väl till ett enskildt rum, som till hela huset — annars skiljes θύρα vanligen från πύλη som är större) port, ingång Mt. 6: 6 *al.*, τὰ πρὸς τὴν θ. Mc. 2: 2 (se χωρέω); *metaphor.* öppning, tillträde, tillfälle Act. 14: 27 *al.* (se ἀνοίγω), θ. ἀνεῳγμένη Apoc. 3: 8 en öppnad dörr d. ä. fri, obehindrad verksamhet för Guds rike, Apoc. 4: 1 »en dörr vardt upplåten i himlen» (himlen liknas vid templets förgårdar och pelargångar); ἡ θ. τῶν προβάτων Joh. 10: 7 dörren som leder till fåren (så kallar Frälsaren sig sjelf, emedan alla lärare i församlingen skola genom honom dertill göras skickliga och förordnas).

θυρεός, οῦ, ὁ (fgde) 1:o) *dörrsten* (sten som tjenar till dörr); 2:o) *dörrsköld*, en stor aflång (oval l. fyrkantig) sköld, scutum Eph. 6: 16; *anm.* man åtskiljer 4 slags sköldar a) ἀσπίς rundsköld (se ἀσπίς); b) θυρεός dörrsköld; c) γέῤῥον (af εἴρω fläta) korgsköld — af flätade vidjor öfverdragna med oberedda oxhudar; d) πέλτη (af πάλλω svänga) svängsköld — var lättast och hade merändels formen af ett murgrönsblad.

θυρίς, ίδος, ἡ *diminut.* (af θύρα) *liten dörr* l. öppning, fönsteröppning, fönster 2 Cor. 11: 33, äfn fönsterkarm Act. 20: 9.

θυρωρός, οῦ, ὁ, ἡ (θύρα och ὤρα vakt, uppsigt l. οὖρος vaktare, uppsyningsman af ὁράω) dörrvaktare, -vakterska Mc. 13: 34 *al.*

θυσία, ας, ἡ (θύω) offerhandling, offring, offerdjur, offer Mt. 9: 13 *sæpe;* offren voro 1:o) *blodiga*, θυσίαι זְבָחִים; 2:o) *oblodiga*, προςφοραί מִנְחוֹת; de blodiga voro a) Brännoffer ὁλόκαυστον l. ὁλοκαύτωμα Mc. 12: 33 *al.*, עוֹלָה; b) Tack- l. slagtoffer χαριστήριον (ordet fkmr ej i N. T., men σφάγιον Act. 7: 42 och θυσία t. ex. Eph. 5: 2 *al.* är detsamma), זֶבַח; c) Syndoffer τὸ περὶ ἁμαρτίας Hebr. 10: 6. 8, l. ἁμαρτιῶν Hebr. 5: 3, חַטָּאת; d) Skuldoffer τὸ ὑπὲρ ἀγνοίας (fkmr ej i N. T.), אָשָׁם; de oblodiga voro a) Spisoffer προςφορά (se ordet), מִנְחָה och b) Dricksoffer σπονδή (se σπένδω), נֶסֶךְ. — θ. ζῶσα Rom. 12: 1 (se ζάω), θ. αἰνέσεως Hebr. 13: 15 (se αἴνεσις), θ. τῆς πίστεως Phil. 2: 17 (se λειτουργία); de christnas θυσίαι kallas 1 Petr. 2: 5 πνευματικαί ( )(djursoffer) emedan de, härstammande från πνεῦμα, bära uti sig dess natur och väsende (de bestå uti att offra oss sjelfva — själ och kropp — till HERrans tjenst medelst böner, tack och lof, allmosor o. s. v.).

θυσιαστήριον, *ου*. *τό* (*θυσιάζω* offra, af fgde) *offerställe*, offerbord, altare Mt. 5: 23 *al*., *κατ᾽ ἐξοχήν brännoffersaltaret* framför templet Mt. 23: 35 *al*., som låg ett stycke från templet på presternas förgård [se *ἱερόν* 3:o)] och var vid det Salomonska templet 20 alnar långt och bredt och 10 alnar högt, af kopparplåtar; *θ. τοῦ θυμιάματος* Lc. 1: 11 rökoffersaltaret, som stod i det heliga, var 1 aln långt och bredt och 2 alnar högt, af ceder, öfverdraget med guld; *θ. χρυσοῦν* i det himmelska templet Apoc. 8: 3. 5, 9: 13. — *ἔχομεν θυσιαστήριον* — — — *λατρεύοντες* Hebr. 13: 10 vi hafva ett altare, från hkt de icke ega = hafva rättighet att äta, som förrätta gudstjensten i stiftshyddan (meningen är: vårt — de christnas — altare är Christi kors; Hans på detsamma offrade kött är syndoffret, hkt de icke hafva rättighet att åtnjuta, som ännu qvarstå vid den Judiska gudstjensten).

θύω, *ἔθυσα*; *τέθυμαι*, *ἐτύθην* (samstam. med *θέω*, *σεύω* och utmärker hvarje häftig rörelse) *rasa*, storma, brusa, spraka (om offerlågan), offra 1 Cor. 10: 20, äfven slagta ett offerdjur Act. 14: 13. 18, påskalamm Mc. 14: 12, Lc. 22: 7, 1 Cor. 5: 7, slagta i allmht Mt. 22: 4 *al.*; döda, mörda Joh. 10: 10.

Θωμᾶς, *ᾶ*. *ὁ* (תְּאוֹם — af תָּאַם vara dubbel — *δίδυμος* tvilling) *Thomas*, Apostel, troligen från Galilæa; hans klentrogenhet och tvifvelsjuka känna vi af Evangeliska historien. Traditionen låter honom predika christendomen i Parthien och få sin graf i Edessa. Syriska christna i Ostindien kalla sig Thomaschristna och antaga Th. ss. stiftare af deras kyrka; fkmr Mt. 10: 3 *al*.

θώραξ, *ακος*, *ὁ* thorax, pansar, harnesk Apoc. 9: 9. 17; var vanligen af metall och gick från halsen till veka lifvet, der gördeln *ζώνη* tog vid; kallades *διπλοῦς* ss. bestående af 2 urhålkade kopparplåtar *γύαλα*, hka vid sidorna sammanhäftades med spännen l. snören *ὀχεῖς* och hette *ἡμιγύαλα* halfpansar, ett för bröstet och ett för ryggen — understundom saknades det sednare, ty bröstets l. hjertats betäckning var hufvudsaken, hvarföre man kallade harnesket *καρδιοφύλαξ*. — *metaphor*. *ὁ θ. τῆς δικαιοσύνης* Eph. 6: 14 lefnadsrättfärdighetens = helgelsens harnesk (då man genom tron rättfärdiggjord är afdöd synden och lefver det nya lifvet i Christo), *θ. πίστεως καὶ ἀγάπης* 1 Thess. 5: 8 (hka förvara den christnes hjerta mot det ondas l. den ondes inverkningar ss. pansaret skyddar krigarens bröst).

I.

Ἰάειρος, *ου*, *ὁ* (יָאִיר han skall lysa) *Jairus*, en annars obekant synagogföreståndare i Capernaum, hkns döda dotter JEsus återkallade till lifvet Mc. 5: 22, Lc. 8: 41.

Ἰακώβ, *ὁ indecl.* (יַעֲקֹב han skall hålla i hälen, vara listig, bakslug) *Jacob* 1:o) Isacs yngre tvillingsson, Israëliternas berömda stamfader Mt. 1: 2 *al*., står äfven för hans efterkommande Rom. 11: 26; se om Jacob *Genesis*. — 2:o) Matthans son, fader till Joseph, Marias man Mt. 1: 15. 16.

Ἰάκωβος, *ου*, *ὁ* (se fgde) *Jacobus* 1:o) *den äldre*, Zebedæi och Salomes son, Apostel och äldre broder till Johannes, blef halshuggen i Jerusalem på Herodes' Agrippas I:s befallning omkring 44 e. Chr.; fkmr Mt. 4: 21 *sæpe*. — 2:o) *den yngre* (*ὁ μικρός*), son af Alphæus och Maria, syster till JEsu moder (se dock *Μαρία*), Apostel och syskonbarn med Frälsaren. Han skall hafva predikat först i S.V. Palæstina, sedan i Ægypten och slutligen blifvit korsfästad i nedra Ægypten Mt. 10: 3 *al*. — 3:o) *HERrans broder*, *ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου* Gal. 1: 19 *al*. Denne Jacobus, med tillnamnet *ὁ δίκαιος*, som onekligen måste skiljas från de begge förenämnde (se *ἀδελφός*), var ett slags erkebiskop i Jerusalem och räknades jemte Johannes och Petrus till pelarne i församlingen (*στύλοι τῆς ἐκκλησίας*). Han har skrifvit det under hans namn bekanta circulärbrefvet, hvars sedligt stränga grundsatser väsendtligt öfverensstämma med det som kyrkofäderna berätta om »Jacobus' den rättvises» vandel. Öfverstepresten Ananus skall under den tid, som förflöt ifrån Festi afresa från Judæen och den nye procuratorn Albini ankomst, hafva låtit stena honom.

ἴαμα, ατος, τό (ἰάομαι) eg. *det läkta*, botade, läke- l. botemedel, botande, helbregdagörande (utan naturliga läkemedel, ss. ett χάρισμα) χαρίσματα ἰαμάτων 1 Cor. 12: 9. 28. 30 gåfvor som medföra botande, läkedomsgåfvor.

Ἰαμβρῆς, οῦ, ὁ (ett Ægyptiskt ord — andra läsa Μαμβρῆς) *Jambres*. Han och *Jannes* voro 2:ne Ægypt. Magier, hkas namn dock icke förekomma Exod. 7: 11 ff., utan Aposteln Paulus (2 Tim. 3: 8) har troligen hämtat dem ifrån Jud. traditionen, från hkn de äfven öfvergått i de Talmudiska och andra Jud. skrifter. De skola, enligt traditionen, varit söner af Bileam och i början Moses' lärare, men sedermera hans hufvudmotståndare och slutligen tillika med Ægypt. hären omkommit i Röda hafvet. *

Ἰαννά l. Ἰανναί, ὁ *indecl.* (trol. = יְהוֹחָנָן Jehova skänker l. är nådig) *Janna*, Malchi fader i slägtregistret Lc. 3: 24. *

Ἰαννῆς, οῦ, ὁ *Jannes*, se Ἰαμβρῆς.

ἰάομαι, ἰασάμην; ἰαθήσομαι, ἴαμαι, ἰάθην (beslägtadt med ἰαίνω af ἄω, ἄημι blåsa) *depon. medium blåsa på*, värma, hylla om, foveo, hela, läka Lc. 5: 17 *al.*, *trop.* Mt. 13: 15 *al.*; — *pass.* blifva läkt, botad, återvinna helsan Mt. 8: 8 *al.*, ἀπό τινος Mc. 5: 29, Lc. 6: 17 (liks. blifva befriad ifrån ngt ondt, se θεραπεύω), *trop.* 1 Petr. 2: 24.

Ἰαρέδ, ὁ *indecl.* (יֶרֶד nedstigande) *Jared*, Enochs fader Lc. 3: 37. *

ἴασις, εως, ἡ (ἰάομαι) läkande, helande, helning Lc. 13: 32, Act. 4: 22. 30.

ἴασπις, ιδος, ἡ Jaspis, en ädelsten af åtskilliga färger ss. himmelsblå, grön, purpur — trol. menas den sednare Apoc. 4: 3 (der han fkmr i förening med σάρδιος), fkmr äfven Apoc. 21: 11. 18. 19.

Ἰάσων, ονος, ὁ (plägar deriveras af ἰάομαι) *Jason*, en christen i Thessalonica, hos hkn Paulus bodde på sin andra missionsresa Act. 17: 5 ff.; kanhända densamme, som omtalas Rom. 16: 21. Enligt traditionen skall han hafva blifvit biskop i Tarsus.

ἰατρός, οῦ, ὁ (ἰάομαι) läkare Mt. 9: 12 *al.*; ordspr. ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν Lc. 4: 23 läkare! läk dig sjelf, vill säga ersätt du sjelf genom σημεῖα hvad dig här felas i prophetiskt anseende, visa att du är den du gifver dig ut för att vara.

ἰδέ l. ἴδε, *adv.* (egentl. *imperat.* af εἶδον) se! si! si der! (δεικτικῶς) Mt. 25: 20 *al.*, äfn vid *plur.* Mc. 3: 34 *al.*; betänk väl! akta dig! ss. Joh. 5: 14 o. s. v.

ἰδέα, ας, ἡ (ἰδεῖν) den yttre företeelsen af en sak, sättet huru ngt visar sig i det yttre, yttre gestalt, utseende Mt. 28: 3.

ἴδιος, α, ον privus 1:o) enskild ( )(δημόσιος, äfn κοινός) κατ' ἰδίαν *scil.* ὁδόν Mt. 14: 13 *al.*, äfn ἰδίᾳ *scil.* ὁδῷ 1 Cor. 12: 11 på enskild väg, enskildt, för sig sjelf, allena, särskildt; särskild, särskildt bestämd för ngt ss. ἰδ. καιρῷ Gal. 6: 9 vid den (för skörden) särskildt bestämda tidpunkten (d. v. s. vid Frälsarens παρουσίᾳ), καιροῖς ἰδίοις 1 Tim. 2: 6 *al.* — 2:o) egen, egendomlig, icke tillhörande någon annan ( )(ἀλλότριος) = *pronom. poss.*, min egen, din egen o. s. v., t. ex. ἡ ἰδ. πόλις Mt. 9: 1 sin egen stad (Frälsarens — neml. Capernaum), Lc. 2: 3 (hvarifrån de härstammade); οἱ ἴδιοι sina egna (som stå med en annan i nära gemenskap, ss. lärjungarne till Frälsaren) Joh. 13: 1, jfr 1 Tim. 5: 8; τὰ ἴδια egendom, hemmet ἦλθεν εἰς τὰ ἴδ. Joh. 1: 11 han kom till sitt eget d. ä. i verlden, eljest: till sitt hus, hem, hem till sig ss. Joh. 19: 27 *al.*, πράσσειν τὰ ἴδια (i profangrek. τὰ ἑαυτοῦ) 1 Thess. 4: 11 sköta sina egna angelägenheter; εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδ. Act. 1: 25 till den honom tillkommande platsen, den behöriga orten d. ä. Gehenna.

ἰδιώτης, ου, ὁ (fgde) privatus, privatman)(offentlig person l. embetsman, enskild person)(staten, simpel soldat)(anförare, i gymnastiska konster oöfvad)(öfvad, okunnig)(kunnig, lekman)(theolog l. prest — alltså får ordet i profangrek. i allmänhet sin rätta betydelse af den bifogade l. underförstådda motsatsen; så äfven i N. T., men äfven af ställningen bredvid andra likbetydande ord ss. Act. 4: 13 bredvid ἀγράμματος betyder det lekman l. obildad; 1 Cor. 14: 16. 23 en (christen) som icke är begåfvad med glossolali, v. 24 som icke kan prophetera, 2 Cor. 11: 6 olärd.

ἰδού, *adv.* (egentl. = ἰδοῦ, *imperat.* af εἰδόμην, se εἶδον) se, si, si då, si der! egentl. för att rigta uppmärksamheten på ett föremål Mt. 1: 20 *sæpe*, i synn. vid anförandet af ställen ur G. T.

Ἰδουμαία, ας, ἡ (hette först הַר שֵׂעִיר Genes. 36: 8, sedan אֱדֹם egentl. Esaus tillnamn 2 Reg. 14: 10) *Idumæa*, var ett bergland sydost om Palæstina i grannskapet af Moab, alltså emellan Pa-

læstina och Arabien ända till Ælanitiska viken (se ἐρυθρός), med flera städer, bland andra *Sela*. Edomiterne voro alltjemt Judarnes fiender och blefvo väl af David underkufvade, men återvunno under Joram (890—885) sin sjelfständighet, den de bibehöllo ända till deras fullkomliga besegrande 129 f. Chr. genom *Johannes Hyrcanus* (Josephi Antiqq. 13: 17). De blefvo då tvungna till omskärelse och införlifvade med Judiska staten. Sedan den tiden stod Idumæa under en Jud. præfect (στρατηγός). En af dessa, *Antipater*, erhöll procuraturen öfver Judæen af Romarne år 47 f. Chr. med sådan fullmakt, att han, och icke Hyrcanus II, var landets furste. Dennes son var den bekante *Herodes den store*, se Ἡρώδης № 1; förekommer Mc. 3: 8.

ἱδρώς, ῶτος, ὁ (= ἶδος, τό, beslägtadt med ὕδωρ) sudor, svett Lc. 22: 44.

Ἰεζαβήλ, ἡ (אִיזֶבֶל sannol. af אִי icke זָבַל bo, *qsi* non cohabitatio pro cui nemo concubuit) *Isebel*, dotter af konungen i Sidon *Ethbaal*, gemål till konung *Achab*, införde afgudatjensten i Israël och förde ett skändligt och lastbart lefverne samt dog en skymflig död (se 1 Reg. 16: 31 *al.*). Uti Apoc. 2: 20 framställes under hennes namn ss. lärarens hustru en kättersk sekt; och, liks. Achab och Isebel med hela deras hus blefvo utrotade, så skulle ock denna afgudiska sekt förstöras.

Ἱεράπολις, εως, ἡ (ἱερά. πόλις) *Hierapolis*, stad i Phrygia Magna på hvit klippgrund öster om Colossæ och norr om Laodicea, berömd för sina många mineralkällor och en grotta, som gaf ifrån sig qväfvande ångor, i hkn blott presterna hos den der dyrkade *magna mater* kunde utan fara ingå. Här bildade sig tidigt en christen församling Col. 4: 13; se för öfrigt Κολοσσαί.

ἱερατεία, ας, ἡ (ἱερατεύω) prestestånd, prestembete Lc. 1: 9, Hebr. 7: 5.

ἱεράτευμα, ατος, τό (följ.) presterskap ἅγιον 1 Petr. 2: 5 (gäller egentl. om G. T:s presterskap, men i en fullkomligare grad om christna församlingen ss. N. T:s presterskap. I G. T. voro tempel och presterskap skilda åt; i N. T. är christna församlingen beggedera på en gång; ty den är den H. Andes boning och utöfvar ss. sådan den rätta gudstjensten); βασίλειον ἱερ. 1 Petr. 2: 9 ett konungsligt presterskap, ett presterskap som är af konungsligt väsende (i det att detsamma icke blott frambär offer v. 5, utan äfven utöfvar herravälde öfver verlden).

ἱερατεύω (ἱερεύς) vara prest l. prestinna, förrätta prestembetet, sköta tempel- l. gudstjensten Lc. 1: 8.

Ἱερεμίας, ου, ὁ (יִרְמְיָה l. יִרְמְיָהוּ den Jehova uppställer l. upphöjer) *Jeremias*, den bekante propheten, son af presten Hilkia, född i Anathoth; bodde i grannskapet af Jerusalem och blef, ännu helt ung, kallad till prophetembetet i konung Josias 13 regeringsår 627 f. Chr., och fortsatte under dennes efterträdare sin prophetiska verksamhet, tills han af Zedekias blef kastad i fängelse. Deruti hölls han mer och mindre strängt, till dess Nebucadnezar befriade honom vid Jerusalems intagande. Jeremias stadnade qvar i Judæen i *Mizpa*, men blef vid hans landsmäns utvandring till Ægypten släpad med till Taphnæ; här i Ægypten synes han hafva dödt, och ännu visar traditionen hans graf i Cairo; fkmr Mt. 2: 17 *al.*

ἱερεύς, έως, ὁ (ἱερός) כֹּהֵן (hos Araberna eg. spåman, medlare) prest, som besörjer offren a) hos hedningarne Act. 14: 13. — b) hos Judarne Mt. 8: 4 *sæpe;* äfven = ἀρχιερεύς Act. 5: 24 *al.* — c) Christus, som så kallas Hebr. 5: 6 (se äfven jemförelsen emellan Honom och Melchisedek i synnerhet Hebr. 7: 1—23), 10: 21, der han kallas ἱερ. μέγας. — d) de christne Apoc. 1: 6 *al.* — *Anm.* I den patriarkaliska tiden var familjfadren tillika de sinas prest; men i det till folk och stat ordnade Israël inrättades en särskild prestkast, hkn allena kunde närma sig Jehova och förrätta ceremonierna i centralhelgedomen. Dessa prester måste vara ur Arons familj, utan kroppsliga lyten och af oklanderligt rykte samt icke under 20 år. Tretton städer, liggande i Juda, Simeons och Benjamins stam, alla i närheten af den heliga staden, voro åt dem anslagna. Om deras befattning i det inre af templet se ἐφημερία, i det yttre var det egentl. offerhandlingen, som ålåg dem.

Ἱεριχώ, ἡ *indecl.* (יְרִיחוֹ, יְרֵחוֹ, יְרִיחֹה antingen af רִיחַ dofta, lukta för den mängd af törnrosor och balsamörter s. der fanns, eller af יָרֵחַ måna för dess halfmånformiga läge — det förra troligare; *balsamstaden*, kallas Deuteron. 34: 3 עִיר הַתְּמָרִים *palmstaden*) *græce* Ἱεριχοῦς, -οῦντος, *Jericho*, en stad i den fruktbaraste trakten af hela

Palæstina i Benjamins stam, på denna sidan Jordan, 60 stadier (= 1 Sv. mil) derifrån, och 150 (= 2½ Sv. mil) från Jerusalem, till hvilket vägen gick genom en ödslig och bergig trakt, som var ett tillhåll för röfvare (Lc. 10 cap.); Jericho var fruktbart på palmer, törnrosor och balsam, som derifrån utfördes, hvarföre en öfvertullnär var der stationerad (Lc. 19: 1); Hebr. 11: 30 häntydes på dess intagande af Josua (Josua 6: 27); fkmr äfven Mt. 20: 29 *al.*

ἱερόθυτος, ον (ἱερός, θύω) *offrad* l. helgad gudarne = och || εἰδωλόθυτος 1 Cor. 10: 19. 28 (*Tisch. Cod. Sin.* har ordet på sednare stället).

ἱερόν, οῦ, τό (eg. *neutr.* af ἱερός) *det heliga*, helgade 1:o) *offer*, offerdjur, vanligen i *plur.*, fkmr ej i N. T. — 2:o) helgedom, heligt, invigdt ställe (χωρίον), *tempel* a) *hedningars* såsom Artemis' i Ephesus Act. 19: 27. b) *Judarnes* i Jerusalem α) hela tempelberget (ὄρος) l. Moriah med alla derå uppförda byggnader, som var 1 stadium långt och 1 bredt, således 4 i omkrets. β) enskilda delar deraf, ss. sidobyggnader, förgårdar. γ) sjelfva tempelbyggnaden (ναός). *Templet* 1) det *Salomonska* begynte byggas i Salomons 4:de regeringsår 1012 f. Chr. i 2:dra månaden (Siv) och blef färdigt i hans 12:te regeringsår 1005 i 8:de månaden (Bul), alltså på 7½ år. Det var 60 alnar långt, 20 bredt och 30 högt; af längden belupo sig 40 alnar på det heliga (ἅγιον, הֵיכָל) och 20 på det aldraheligaste (τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων, דְּבִיר) i längd, bredd och höjd, och var detta sednare följaktligen en fullkomlig kub. Framför denna byggnad på Ö. sidan stod ett med dörrar försedt förhus (πρόναος, אוּלָם) af 20 alnars längd från S. till N. och 10 alnars bredd från Ö. till V. med en höjd af 25 alnar. På 3 sidor (S. V. N.) omgafs tempelhuset af 3 öfver hvarandra byggda våningar af rum (צְלָעוֹת), hka sinsemellan voro förenade genom dörrar och bestämda till förråds- och skattkamrar. Alla 3 våningarnes höjd utgjorde 20 alnar. På det heliga voro ofvanför dessa kringbyggnader fönsteröppningar på N. och S. sidorna för att utsläppa offerröken och uppfriska luften (sjelfva upplysningen skedde neml. genom lampor); det aldraheligaste kunde icke hafva några fönster, enär det icke var högre än kringbyggnaden (20 alnar). Väggar och tak i templet voro panelade med plankor af cederträ, öfverdragna med guldbleck, och golfvet af cypress — taket platt. Det *aldraheligaste* afstängdes från det heliga genom en cedervägg och ingången dit var genom en dubbeldörr af oljoträ: derinom stod förbundets ark (se κιβωτός). I det *heliga* ingick man genom en dubbeldörr af cypress: der befunno sig på hvardera sidan 5 gyllene ljusastakar och 5 skådebrödsbord — dessutom rökelsealtaret och 100 guldskålar med vin. Detta tempel lät Nebucadnezar genom Nebusaradan uppbränna 588 f. Chr., sedan det stått i 417 år. — 2) det *Zerubabelska.* Judarne erhöllo af Cyrus hemlof 536 f. Chr. och fingo tillbaka alla de till Babel bortförda tempelkärlen. År 534 började templets återuppbyggande under Zerubabel och Josua (se Ζοροβάβελ). Detta tempel stod efter det Salomonska i storhet och prakt, ehuru det var ämnadt att blifva dubbelt större. — 3) det *Herodiska.* Den praktälskande konung Herodes den store företog sig att utvidga och försköna den bofälliga helgedomen. Början skedde år 16 f. Chr. och byggnaden invigdes år 8; likväl var då förhuset icke färdigt — och ännu 64 e. Chr. stod det under byggnad. Herodes bibehöll det gamla måttet på Salomons tempel till längd och bredd, men gjorde sitt dubbelt högre.

Till berget *Moriah* uppgick man på en mängd trappsteg 1:o) till *hedningarnes förgård* Mt. 21: 12 *al.* Denna plats fanns ej till i Salomons tid, utan uppkom först i sednare tider, sedan alla bergets sidor blifvit försedda med murar och fyllning (endast den östra var det i Salomons tid). Längs muren, inom hkn man kom genom 5 portar (2 på södra och 1 på hvardera af de öfriga sidorna, af hka den östra porten *Susan* שׁוּשָׁן lilja, l. enligt andra *Nicanorsporten* = πύλη λεγομένη ὡραία Act. 3: 2. 10 var hufvudport), gick invändigt en betäckt gång; platsen var belagd med marmor och fick endast med blottade fötter beträdas. Här såldes dufvor och andra djur till offer och här sutto vexlarena (se Mt. 21: 12 och parall. ställen). Då man gick planen uppför åt mellersta gården, träffade man på stenpelare, med inskrifter på grekiska och latin, som förbjödo hvarje utländning vid lifvets förlust att gå vidare. Sjelfva Judarne fingo icke gå längre utan efter föregången tvagning och om sabbatsdagarne. 2:o) *Judiska menighetens förgård* (Mt. 21: 14. 21 *al*) עֲזָרָה גְּדוֹלָה,

i Salomons tid den yttersta. Dit uppgick man på en 14 steg hög trappa. Den var omgifven med murar, utvändigt 40 och invändigt 25 alnar höga. I dessa murar befunno sig Synedrii sessionsrum, skolor och en mängd förrådshus. På denna plan stod almosekistan och offerkistan, der seklarne inlades. Här stadnade menigheten och emottog välsignelsen; för qvinnorna var en särskild plats, qvinnornas förgård Lc. 2: 37 (עֶזְרַת נָשִׁים, γυναικωνῖτις), som låg ngt lägre än männernas, från hkn den var afskild genom en vägg. — Här uppträdde JEsus lärande, här föreställdes Pharisæen och Publicanen stå och bedja o. s. v. 3:o) *Presternas förgård* (חֲצַר הָעֶלְיוֹן l. עֶזְרַת הַכֹּהֲנִים) som låg 15 trappsteg högre än den förra. Denna inre gård afskildes från den mellersta genom ett skrank (θριγκός) af 3 alnars (enligt andra 1 alns) höjd, och fick endast af prester och leviter beträdas. Här stod Brännoffersaltaret (θυσιαστήριον, hkt se), kopparhafvet (den runda cirkeln) en ofantlig kittel, som i tvärlinea höll 10 alnar och rymde 3000 Bath (= ankaren); den hvilade på 12 kopparoxar — på hvardera sidan stodo 5 mindre kopparbäcken, i hka presterna tvättade offerdjurens inelfvor. I medelpunkten af alla dessa anläggningar reste sig närmare vestra sidan 4:o) sjelfva *templet* (ὁ ναός). vid hvars ingång 2:ne kopparstoder, *Jachim* och *Boas*, 23 alnar höga, voro uppställda. Läget af hela τὸ ἱερόν var terrassformigt, i det att den ena förgården låg högre än den andra och templet sjelft aldrahögst, hfre det kunde ses i hela staden och erbjöd, i synnerhet vid solsken, en högst praktfull anblick. För öfrigt anmärkes att i *förhuset* (se ofvan) endast funnos 2:ne bord, det ena af marmor, det andra af guld, på hvilka skådebröden sattes, då de ut- och inburos, äfvensom att sjelfva dörrarne till alla 3 afdelningarne af templet (af hka våra kyrkor utan tvifvel lånat indelningen i vapenhus, skepp och chor) voro öppna, och till det heliga och aldraheligaste förhängda med rideauer (förlåter), af hvilka den sednare var af 3-färgadt silke, carmosinrödt, purpurfärgadt och mörkblått. Det var denna sednare förlåt, som remnade i tu vid Frälsarens död. I afseende på πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ Mt. 4: 5 se πτερύγιον.

ἱεροπρεπής, ές (följ., πρέπει) *passande för heliga*, ss. det anstår heliga (καθὼς πρέπει ἁγίοις Eph. 5: 3) Tit. 2: 3.

ἱερός, ά, όν sacer (af secerno), afskild från vanligt bruk, den ingen får nalkas l. vidröra ( )(βέβηλος), Gud helgad l. tillhörig, som står i sammanhang med Gud och religionen, helig τὰ ἱ. ἐργάζεσθαι 1 Cor. 9: 13 förrätta de heliga handlingarna, τὰ ἱ. γράμματα 2 Tim. 3: 15 de heliga skrifterna, G. T:s skrifter.

Ἱεροσόλυμα, ης, ἡ l. -ων, τά l. Ἱερουσαλήμ, ἡ *indecl.* (יְרוּשָׁלַיִם, enligt Gesenius af יְרוּ folk l. boning och שָׁלוֹם frid, alltså = fridens folk l. boning; andra af יָרַשׁ ega, andra af רָאָה se) *Jerusalem*, hufvudstaden i Palæstina; kallas af Turkarne *El kods* d. ä. den heliga, emedan den är hufvudstaden i det land, som äfven af dem skattas högt för fordna under; i äldsta tider hette den *Salem* שָׁלֵם, äfven *Jebus* יְבוּס, tills den eröfrades af *David*, hvarföre den äfven kallades *Davids stad*. De 4 kullar l. berg, på hvilka Jerusalem var bygdt, kallades ofta tillsamman *Zion (metonym)*; dock åtskilde man dem äfven på följande sätt: 1:o) *Zion* i inskränktare mening, tillika med Davidsborgen och öfra staden, ἡ ἄνω πόλις; 2:o) *Akra* med nedra staden, ἡ κάτω πόλις; 3:o) *Moriah* med templet och 4:o) *Bezetha* med nya staden, ἡ νέα πόλις, först vid tilltagande befolkning bebyggd, der Herodes' palats låg. Emellan öfra och nedra staden drog sig den med hus bebyggda *Ostmakarnes dal* ἡ τῶν τυροποιῶν φάραγξ, *tyropoeum*, från N.V. till S.O. och källan Siloah. Tempelberget stötte genom borgen Antonia till nedra staden och sammanhängde med den öfra genom en brygga. Staden, hvilkens omkrets enligt Josephus utgjorde 33 stadier, var omgifven med murar, och 7 l. 8 portar ledde ditin. Öster om Moriahberget låg Kidrons l. *Josaphats dal;* söder och sydvest *Hinnoms dal;* vester om Zion låg dalen *Gihon*. Invånarnes antal lär under stadens mest blomstrande period hafva stigit ända till 120,000. Märkvärdiga byggnader, utom templet, voro i synnerhet: a) *Borgen Antonia*, uppförd af *Johannes Hyrcanus*, men utvidgad och förskönad af Herodes och till M. Antonii ära kallad Antonia; den låg på en brant klippa af 50 alnars höjd N.V. om templet; b) *Herodes' palats* präktigt bygdt af marmor N.O. om öfra staden. Staden låg i förhållande till det öfriga landet mycket högt, hvarföre en resa dit verkligen var ett *uppåtstigande*, ἀναβαίνειν. — Med Jerusalem i N. T.

förstås 1:o) i *egentlig* mening: sjelfva staden Mt. 20: 17 *al.* 2:o) i *metonymisk:* invånarne ss. Mt. 2: 3 *al.* 3:o) *synecdochice:* Judarne i allmht ss. Mt. 23: 37, Lc. 13: 34. 4:o) *metaphorice:* hela Judiska landet och dess inbyggare, dess theocrati och statsförfattning Gal. 4: 25; — ἡ καινὴ l. ἁγία l. ἄνω l. ἐπουράνιος Gal. 4: 26 *al.* det himmelska Jerusalem, som skall upptaga medlemmarne af det förherrligade Gudsriket l. skall Hebr. 12: 23 vara boningsstaden för de förstföddas församling, hka äro uppskrifne i himlen, de fullkomligen rättfärdigas andar. — Den förexiliska staden förstördes 588 f. Chr. af Nebucadnezar, den efterexiliska 70 e. Chr. af Titus.

῾Ιεροσολυμίτης, ου, ὁ *gentile* af fgde, Hierosolymitan, invånare i Jerusalem Mc. 1: 5, Joh. 7: 25.

ἱεροσυλέω (följ.) *plundra tempel,* begå helgerån Rom. 2: 22.

ἱερόσυλος, ον (ἱερόν, συλάω plundra) *tempelrånare* Act. 19: 37.

ἱερουργέω (ἱερουργός offerförrättande af ἱερός, ἔργον) förrätta helig tjenst, offra; τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ Rom. 15: 16 presterligt förvalta Guds evangelium d. ä. förvalta evangelii prestembete.

῾Ιερουσαλήμ, se ῾Ιεροσόλυμα.

ἱερωσύνη, ης, ἡ (ἱερός) prestadöme, prestembete Hebr. 7: 11 *al.*

᾿Ιεσσαί, ὁ *indecl.* (יִשַׁי) *Jesse* l. *Isai,* Davids fader; han hade 8 söner (1 Sam. 17: 12), af hvilka de 3 äldste tjente i Sauls här, den yngste åter David vaktade sin faders hjordar Mt. 1: 5. 6 *al.;* se ῥίζα.

᾿Ιεφθάε, ὁ *indecl.* (יִפְתָּח han skall öppna) *Jephta,* en Gileadit, som, emedan han ss. naturlig son utstöttes af sin fader, flydde till landet *Tob* och blef anförare för ett röfvareband. Ryktet om hans tapperhet förmådde hans stamförvandter att välja honom till anförare emot Ammoniterna; dömde Israël i 6 år. Om hans seger öfver Ammon, hans dotters offrande, hans seger öfver Ephraim se Judic. 11 och 12 capp.; fkmr Hebr. 11: 32.

᾿Ιεχονίας, ου, ὁ (יְהוֹיָכִין Jehova grundar) *Jechonias,* äfven *Jojachin,* Jojachims (enligt Mt. 1: 11. 12 Josias') son, regerade 3 månader af år 598 f. Chr. — Han blef jemte kärnan af folket bortförd till Mesopotamien under Nebucadnezar.

᾿Ιησοῦς, οῦ, ὁ (יְהוֹשׁוּעַ l. יֵשׁוּעַ — sednare form יֵשׁוּעַ Jehova är hjelpare) 1:o) *JEsus* hjelparen, räddaren, verldens Frälsare, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ som sjelf ofta kallade sig ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου (jfr Dan. 7: 13) Mt. 1: 21 *al.;* med namnet JEsus betecknas Hans jordiskt-menskliga personlighet — se Χριστός. 2:o) *Josua,* Nuns son, af stammen Ephraim, född i Ægypten och af Moses före dennes död utnämnd till Israëliternas anförare, i hvilken egenskap han ock förde dem in i Canaans land och ordnade deras angelägenheter. Se Josua bok; fkmr Act. 7: 45, Hebr. 4: 8. 3:o) || ᾿Ιωσῆ Lc. 3: 29. 4:o) med tillnamnet ᾿Ιοῦστος. 5:o) med tillnamnet Βαῤῥαβᾶς, hkt se.

ἱκανός, ή, όν (ἱκνέομαι, ἵκω, ἥκω) 1:o) *tillkommande,* tillbörlig, tillräcklig, nog ἱκανόν ἐστι Lc. 22: 38 nu nog härom (tyst nu med edert enfaldiga tal, liksom om den förestående kampen skulle afgöras med svärd — innehåller en vemodsfull medömkan öfver lärjungarnes oförstånd), 2 Cor. 2: 6; tillfredsställande τὸ ἱκανὸν ποιεῖν τινι Mc. 15: 15 satisfacere cui gifva ngn säkerhet, göra ngn till viljes, villfara ngn, foga l. lämpa sig efter ngn, λαμβάνειν τὸ ἱκανὸν παρά τινος Act. 17: 9 taga säkerhet, borgen af ngn. — 2:o) duglig, i stånd, skicklig, tjenlig 2 Cor. 3: 5, πρός τι 2: 16, med *infin.* 2 Tim. 2: 2; värdig Mt. 3: 11 *al.* — 3:o tillräcklig till mängden, tillräckligt stor; i allmht mycken, stor, stark Mc. 10: 46 *al.* ἐν ἱκ. λόγοις Lc. 23: 9 med många ord, φῶς ἱκ. Act. 22: 6 ett starkt sken, ἡμέραι ἱκ. Act. 9: 23 många dagar; om tid: lång ἱκ. χρόνῳ Act. 8: 11 (under) lång tid *al.,* ἐξ ἱκανοῦ *scil.* χρόνου Lc. 23: 8 ifrån lång tid, länge, ἐφ' ἱκανόν Act. 20: 11 för lång tid o. s. v.

ἱκανότης, ητος, ἡ (fgde) duglighet, skicklighet 2 Cor. 3: 5.

ἱκανόω, ωσα (se fgde) göra ngn duglig, skicklig med 2 *accus.* 2 Cor. 3: 16 ngn till ngt, τινὰ εἴς τι Col. 1: 12 ngn till ngt || καλέσαντι.

ἱκετηρία, ας, ἡ (egentl. *femin.* af *adj.* ἱκετήριος hörande till en skyddsbegärande, ἱκέτης = s. kommer till en — ἵκω, ἥκω — för att söka skydd och hjelp, skyddssökande, bönfallande) *scil.* ἐλαία oliveqvist l. ῥάβδος en med hvit ull omlindad oliveqvist l. -staf, hkn den skyddssökande höll i handen och derpå nedlade på den gudens altare, hkn han åkallade; sedan i allmht och i N. T. bönfallan, bön, åkallan Hebr. 5: 7.

ἰκμάς, άδος, ἡ (samstam. med ἰχώρ liquor, ty λ

bortfaller ofta ss. εἴβω, λείβω) fuktighet, vätska Lc. 8: 6.

Ἰκόνιον, ου, τό *Iconium*, folkrik stad i M. Asien öster om *Antiochia Pisidiæ*, räknadt än till Phrygien, än till Lycaonien (troligen rättast), än till Pisidien. Det låg på en bördig slätt vid foten af Taurus och räknade också Judar ibland sina invånare. Paulus grundlade der personligen en christen församling; heter nu *Koniah;* fkmr Act. 13: 51 *al.*

ἱλαρός, ά, όν (ἵλαος = ἵλεως blidkad, huld, nådig, beslägtadt med ἱλάσκομαι) hilaris, munter, glad)(σκυθρωπός 2 Cor. 9: 7.

ἱλαρότης, ητος, ἡ (fgde) munterhet, glädtighet Rom. 12: 8.

ἱλάσκομαι; ἱλάσθην (stam obrukl. ἱλάω) blidka, försona τὰς ἁμαρτίας Hebr. 2: 17; ἱλάσθητί μοι Lc. 18: 13 var mig nådig! »misskunda dig öfver mig!»

ἱλασμός, ου, ὁ (fgde) försoning 1 Joh. 2: 2, 4: 10 (tillfyllestgörelse för synden genom ett ställeföreträdande offer).

† ἱλαστήριον, ου, τό (ἱλάσκομαι) 1:o) *stället* för försoningen, locket på förbundsarken, nådastolen (så öfversätta LXX כַּפֹּרֶת), Hebr. 9: 5. — 2:o) *medlet* att försona, försoningsoffer Rom. 3: 25; på detta sednare ställe antaga flera den förra bemärkelsen sålunda, att, liksom på den stora försoningsdagen (den 10:de Tischri) Jehova försonades derigenom att offerblodet stänktes på förbundsarkens lock, så kallas ock *Christus* så, genom hkn den evigt gällande försoningen har skett, då han lät sitt eget blod utgjutas och sig sjelf dermed bestänkas; det förra offerblodet var en symbol af det sednare.

ἵλεως, ων (*attice* för ἵλαος, se ἱλαρός) pacatus, blidkad, blid, huld, nådig τινί Hebr. 8: 12; ἵλεώς σοι Mt. 16: 22 *scil.* ἔστω ὁ Θεός Gud vare dig nådig! d. ä. det förbjude Gud!

Ἰλλυρικόν, οῦ, τό Illyricum, *Illyrien*, ett bekant land i det gamla Europa, betecknadt Rom. 15: 19 ss. den punkt, ända till hkn Apostlen Paulus sträckte sin evangeliska verksamhet. Illyrien var då en Romersk provins och omfattade kustlandet öster om Adriatiska hafsviken. Rörande den frågan, när Apostlen verkade der, tiger evangeliska historien; dock torde man kunna antaga, att Paul. under sin sista resa till Corinth (Act. 20: 1—3) gjort en kort utfart till Illyrien.

ἱμάς, άντος, ὁ läderrem, pisksnärt, rem Act. 22: 25 (af sådana hopflätades gissel); annars skorem Mc. 1: 7 *al.* (hvarmed sandalerna fastbundos).

† ἱματίζω; ισμαι (följ.) kläda, påkläda Mc. 5: 15, Lc. 8: 35.

ἱμάτιον, ου, τό (*qsi* εἱμάτιον af εἷμα det påtagna, drägt, klädnad af ἕννυμι, εἷμαι se ἀμφιέννυμι) i allmht klädesplagg l. -persedel, klädnad Mt. 9: 16 *al.*, i synnerhet öfverklädnad, mantel שִׂמְלָה, äfn בֶּגֶד, Mt. 5: 40 *al.;* tjente äfn till natt-täcke och kunde derföre ss. pant icke behållas öfver natten. Underklädnad l. lifrock hette χιτών, hkt se.

ἱματισμός, οῦ, ὁ (ἱματίζω) klädnad, öfver- l. under-, kläder Lc. 7: 25 *al.*

ἱμείρομαι (ἵμερος åtrå, längtan af ἵεμαι sträfva efter, liks. sätta sig i rörelse) *sträfva efter*, åtrå, längta efter τινός || ὁμειρόμενοι 1 Thess. 2: 8.

ἵνα (stam det gamla *pronom. demonstrat.* ἵς, *neutr.* ἵ, is, id) *conjunct.* 1:o) = ὅπως på det att, för att Mt. 9: 6 *sæpe*, anses alltid stå τελικῶς så att det uttrycker en *afsigt* l. ett ändamål, icke ἐκβατικῶς l. följd; ἵνα τί l. ἱνατί Mt. 9: 4 egentl. elliptiskt *scil.* γένηται l. γένοιτο på det att hvad skall l. skulle ske? = hvarföre? — 2:o) = ὅτι efter sådana verba, som bedja, vilja, säga o. s. v. Mt. 4: 4, 7: 12 *al.* äfven efter συμφέρει, ἄξιος ss. Mt. 18: 6, Joh. 1: 27. — Att med *Fritzche* och andra vilja på alla ställen fasthålla ἵνα ss. ren afsigtspartikel, är omöjligt; ty afsigtsmomentet trädde tillbaka för betecknandet af följden. Sammanblandningen af begge constructionerna (afsigt och följd) hade sin grund deruti, att man tänkte sig hvarje följd ss. gudomlig afsigt. — Vanligen följer efter ἵνα *conjunctivus* l. *optativus*, men någon gång äfven *indicat.* ss. 1 Cor. 4: 6, Gal. 4: 17, Apoc. 22: 14 och några *variantes lectiones* ss. Gal. 2: 4 *al.* — Ἵνα (liksom ὅπως i profangrek.) förutsätter ngn gång ett föregående verb och är sålunda ett slags omskrifning af *imperativen* t. ex. ἵνα περισσεύητε 2 Cor. 8: 7 st. ὁρᾶτε ἵνα π. vinnläggen l. sen till att J l. vinnläggen eder om att utmärka eder, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα Eph. 5: 33 st. βούλομαι ἵνα κ. τ. λ. jag vill att hon fruktar d. ä. frukte hon sin man; jfr äfven Joh. 1: 8, der ἦλθεν bör suppleras från föregående vers o. s. v.

ἱνατί, se fgde.

Ἰόππη, ης, ἡ (יָפוֹ skönhet) *Joppe*, nu *Jaffa*, mycket gammal Philistæisk stad vid Medelhafvet med

en berömd, men icke fullt säker hamn, öfver 10 timmars väg från Jerusalem, vid vestra ändan af den bergsväg, som sätter Jerusalem i förening med Medelhafvet. Der slog christendomen tidigt rötter Act. 9: 36 *al.*; från Joppe till Cæsarea var ungefär 4 mil.

Ἰορδάνης, ου, ὁ (יַרְדֵּן den nedstigande l. nedflytande af יָרַד han nedsteg) *Jordan*, hufvudfloden i Palæstina; den upprinner ur en på berget Antilibanon af snövatten bildad sjö *(Phiale)* i trakten af staden *Cæsarea Philippi*, går genom sjön *Merom* l. *Samochonitis* och *Genesareth* och faller efter ett skyndsamt lopp ut i *Döda hafvet*, der den försvinner; delades i Öfra och Nedra Jordan; fkmr Mt. 3: 5 *al.*

ἰός, οῦ, ὁ (ἵημι sända, kasta, skjuta) 1:o) det som kastas l. skjutes, skott, i synnerhet pil; fkmr ej i N. T. — 2:o) gift, som djur utspruta genom bett, stygn o. s. v. *metaphor.* Rom. 3: 13, Jac. 3: 8. — 3:o) rost (ss. frätande och förderfligt) Jac. 5: 3.

Ἰούδα, (ἡ) *indecl.*, trol. = יוּטָּה l. יֻטָּה *Jutta*, en preststad i Juda stam söder om Hebron, Josephus skrifver Ἰεττά — var Johannis döparens födelseort Lc. 1: 39 (andra anse, mindre rätt, Hebron derför). *

Ἰουδαία, ας, ἡ (egentl. *femin.* af Ἰουδαῖος *scil.* γῆ) *Judiska landet, Judæen,* utgjorde i äldsta tider den del af Palæstina, hkn stammarne *Juda* och *Benjamin* i Davids tid bebodde vester om Döda hafvet och om en del af Jordan. Efter rikets delning i Juda och Israël hörde till *Juda rike* (Ἰουδαία) utom de nämnde stammarne äfven Dan, Simeon och halfva Ephraim. Då efter Babyloniska fångenskapen icke blott den äldre indelningen i 12 stammar, utan äfven i Juda och Israëls rike upphörde, plägade man indela *Palæstina* (Παλαιστίνη — förekommer ej i bibeln, men härledes af פְּלֶשֶׁת Philistæer) i 3 hufvudprovinser *Judæa, Samaria* och *Galilæa* (se t. ex. Joh. 4: 3. 4, Act. 9: 31), till hvilka sedermera lades *Peræa* (se πέραν) äfvensom de mindre districterna *Batanæa, Trachonitis, Auranitis, Gaulanitis. Judæa* ss. provins innefattade icke blott Juda rike, utan äfven *Idumæa* i söder och bar sitt namn, liksom det fordna konungariket Juda, så väl af denna fordom så mäktiga stam, som ock deraf, att denna del af landet innehöll de *äkta* och *rena* Judarne i motsats mot de i Samaria och Galilæa med hedniska folk uppblandade Israëliter Mt. 2: 1 *al.*; står *metonym.* för invånarne ss. Mt. 3: 5. — I G. T. menas någon gång med *Juda* hela Palæstina *(synecdoch.)*, emedan Juda stam i kraft af Jacobs välsignelse öfver Juda var den förnämsta; men i N. T. har Ἰουδαία icke denna vidsträckta betydelse.

ἰουδαΐζω (Ἰουδαῖος) judaisera, lefva på judiskt vis l. ss. Judar, antaga födda Judars lefnadssätt Gal. 2: 14. *

ἰουδαϊκός, ή, όν (fgde) judisk Tit. 1: 14. *

ἰουδαϊκῶς (fgde) judiskt, på judiskt sätt, enligt Judarnes seder och bruk Gal. 2: 14. *

Ἰουδαῖος, ου, ὁ *nom. gentile* (af Ἰούδας), יְהוּדִי Judæus, *Jude*, egentligen en invånare i stammen Juda (se Ἰουδαία); sedermera en invånare i landet *Judæa* i vidsträcktaste mening, från hvilken stam han än var, *Jude* ss. Abrahams efterkommande Mt. 28: 15 *al.*; med οἱ Ἰ. betecknades ofta medlemmarne i Synedrium ss. Joh. 1: 19 *al.* — Ἰ. τε πρῶτον καὶ Ἕλλην (ofta hos Paulus) utmärker en formell prioritet å Judarnes sida, enär Judarne voro ombetrodde Guds uppenbarelser (se i synnerhet Rom. 3: 2) och frälsningen begynte hos dem. — Med Ἰ. betecknas Gal. 2: 13 judechristen.

Ἰουδαῖος, α, ον *adj. gentile* (af Ἰούδας) judisk Act. 16: 1, 24: 24; ἡ Ἰ. χώρα Mc. 1: 5 och γῆ Joh. 3: 22 (provinsen) Judæen.

ἰουδαϊσμός, οῦ, ὁ (ἰουδαΐζω) judendom, judisk religion Gal. 1: 13. 14.

Ἰούδας, α, ὁ (יְהוּדָה af הוֹדָה han berömde, prisade) *Judas* 1:o) Jacobs 4:de son, stamfader för Juda stam Mt. 1: 2. 3, Lc. 3: 33; *metonym.* Juda stam l. efterkommande Mt. 2. 6 *al.*; γῆ Ἰ. Mt. 2: 6 Juda land l. district (på hkt staden Bethlehem låg), οἶκος Ἰ. Hebr. 8: 8 Juda hus, medlemmarne af Juda rike; πόλις Ἰ. Lc. 1: 39 se Ἰούδα. — 2:o) Tvenne personer i Frälsarens slägtregister Lc. 3: 26. 30, okände. — 3:o) med tillnamnet Λεββαῖος och Θαδδαῖος, Jacob den yngres broder Mt. 10: 4 *al.* — 4:o) med tillnamnet Ἰσκαριώτης, hkt se. — 5:o) HERrans broder Mt. 13: 55 *al.*, hkn skrifvit Judæ epistel, och icke kan hafva varit aposteln Judas, se Jud. v. 17. — 6:o) med tillnamnet Γαλιλαῖος, äfven Γαυλανίτης, från Gamala, en befästad stad vid Galilæiska hafvet i

nedra Gaulanitis; under procuratorn Coponius uppviglade han i förening med en pharisé *Sadok* Judarne emot den census, som kejsar Augustus genom Quirinius år 6 e. Chr. låtit företaga Act. 5: 37. — 7:o) en invånare i Damascus Act. 9: 11. — 8:o) med tillnamnet *Βαρσαββᾶς* Act. 15: 22.

Ἰουλία, ας, ἡ Julia, en christinna i Rom, troligen Philologi hustru Rom. 16: 15.

Ἰούλιος, ου, ὁ Julius, en Rom. centurio Act. 27: 1 ff.; escorterade Paulus ifrån Cæsarea till Rom.

Ἰουνίας, α, ὁ Junias, en christen i Rom, Pauli slägtinge och förre medfånge Rom. 16: 7; somliga antaga (dock väl utan skäl), att det är namnet på en qvinna (*Ἰουνία, ας*), som var Andronici hustru.

Ἰοῦστος, ου, ὁ, af och = *Justus* 1:o) Joseph Barsabbas Act. 1: 23. — 2:o) en Corinthisk proselyt Act. 18: 7. — 3:o) en jude-christen i Cæsarea, som egentligen hette *Ἰησοῦς* Col. 4: 11.

ἱππεύς, έως, ὁ (*ἵππος*) ryttare Act. 23: 23. 32.

ἱππικός, ή, όν (följ.) hörande till häst, ryttare; *τὸ ἱππ.* Apoc. 9: 16 rytteri, men i nyare editioner står *τοῦ ἵππου.*

ἵππος, ου, ὁ (trol. onomatop. ord — liksom hinnio — *gnäggaren*) häst Jac. 3: 3 *al.; ἵππ. λευκὸς κ. τ. λ.* Apoc. 6: 2 ff. beteckna seger, krig, hungersnöd, pest (den förste ryttaren är väl HERren, jmfr Apoc. 19: 11; de andre antyda landsplågor vid och omkring Jerusalems förstöring; ty sedan komma de förste århundradens martyrer — det 5:te inseglet — och sedan förebuden till verldens undergång — det 6:te inseglet; *ἵππος, ἡ* (hos profanförf.), men äfven *ὁ*, rytteri || *ἱππικοῦ* Apoc. 9: 16.

ἶρις, ιδος, ἡ (vanl. härledningen af *εἴρω, ἐρῶ* tillsägerska, förkunnerska) ss. *nomen propr. Iris* gudarnes budbärarinna (hos profanförf.); ss. *nomen appellativum* regnbågen Apoc. 4: 3, 10: 1.

Ἰσαάκ, ὁ indecl. (יִצְחָק han skall le, jfr Genes. 17: 17. 19) *Isac,* Abrahams och Saras son, se Genesis. Mt. 1: 2 *al.*

† *ἰσάγγελος, ον* (*ἴσος, ἄγγελος*) *englalik* Le. 20: 36.

Ἰσασχάρ, ὁ indecl. (יִשָּׂשכָר af יֵשׁ han är שָׂכָר lönen) *Issaschar,* Jacobs son med Lea, stamfader för den efter honom benämnda stammen Apoc. 7: 7.

ἴσθι, imperat. till *εἰμί,* men äfven till *οἶδα.*

Ἰσκαριώτης, ου, ὁ (אִישׁ קְרִיּוֹת mannen från Karioth i Juda stam) *Iscarioth,* tillnamnet på den lärjunge, som förrådde Frälsaren Mt. 10: 4 *al.*

ἴσος, η, ον, äfven *ἶσος* (*epice ἐΐσος* af *εἰσάμην* vara lik af *εἴδω*) *lika* till utseende, storlek, styrka, antal, lik, jemlik, lika stor Mt. 20: 12 *al.;* likalydande, öfverensstämmande *μαρτυρία* Mc. 14: 56. 59, *ὁ ἴσος* Act. 11: 17 densamme; *neutr. plur.* ss. *adv.* likasom, lika med *τινί* Phil. 2: 6.

ἰσότης, ητος, ἡ (fgde) *likhet,* likmätighet, billighet; *ἐξ ἰσότ.* 2 Cor. 8: 14 efter likhets-norm; *ἡ ἰσότ.* Col. 4: 1 (den christliga) jemlikheten (så att herrarne anse och behandla sina tjenare ss. sina likar).

ἰσότιμος, ον (*ἴσος, τιμή*) af *lika värde,* rang, ära; *πίστις* 2 Petr. 1: 1 (dermed menas, att deras *πίστις,* till hka författaren skrifver, har samma värde som deras, hka han betecknar med *ἡμῖν* d. ä. de jude-christnas).

ἰσόψυχος, ον (*ἴσος, ψυχή*) *liksinnad* Phil. 2: 20 (neml. med mig).

Ἰσραήλ, ὁ indecl. (יִשְׂרָאֵל af אֵל Gud och שָׂרָה han brottades, kämpade = Gudakämpe, l. שַׂר furste = Guds furste; andra af אֵל och יָשָׁר Guds rätte — jfr Joh. 1: 48 *ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι*) *Israël,* hkt namn patriarken Jacob fick, då han brottades med HERran (Genes. 32: 24—28), Rom. 9: 6, *οἶκος, λαός* l. *οἱ υἱοὶ Ἰ.* Mt. 10: 6 *al.* Israëls hus, folk, söner d. ä. Israëliterna; *metonym.* Israëls efterkommande, Israëliterna l. Judarne Mt. 2: 6 *al.,* sanna Israëlsbarn Rom. 9: 6, men *Ἰ. κατὰ σάρκα,* se *σάρξ; ὁ Ἰ. τοῦ Θεοῦ* Gal. 6: 16 Guds Israël (i motsats mot Jacobs köttslige efterkommande) d. ä. de Israëliter, hka Gud anser ss. sådana, de sanna christna; *anm. Israël* mera brukligt ss. folksnamn, *Jacob* ss. personnamn.

Ἰσραηλίτης, ου, ὁ (fgde) *Israëlit,* en Israëls l. Jacobs afkomling Joh. 1: 48, Act. 2: 22 *al.,* utgjorde en äretitel se Rom. 9: 4.

ἱστάνω l. *ἱστάω,* se *ἵστημι.*

ἴστε, ἴσασι. 2 och 3 *pers. plur.* till *οἶδα,* se *εἴδω.*

ἵστημι. äfven *ἱστάω* l. *ἱστάνω* (Rom. 3: 31), *στήσω, ἕστηκα, ἔστησα, ἔστην; στήσομαι; σταθήσομαι, ἐστάθην* (stam *στάω*) 1:o) *ställa* Mt. 4: 5 *al.,* ställa fram Act. 6: 13, framställa Jud. 24; fastställa, fixera till bestraffning Act. 7: 60 = låta umgälla; *trop.* fastställa, bestämma Act. 17: 31, befästa, stadfästa *τὸν νόμον* Rom. 3: 31, göra gällande *τὴν δικαιοσύνην* 10: 3, göra stående l.

upprätthålla Rom. 14: 4, upprätta l. -ställa Hebr. 10: 9. — 2:o) *ställa* (på vågen, ἐν σταθμῷ), väga, tillväga l. -räkna (penningar) Mt. 26: 15. — 3:o) I de *intrans. tempora* (perf., plusquamperf. och aor. 2), samt i *med.* och *pass.* stå Mt. 6: 5 *al.*, blifva stående Mt. 2: 9 *al.*, stadna Act. 8: 38 *al.*; *trop.* stå Rom. 11: 20 (neml. ss. en gren i oljoträdet), hålla stånd πρός emot Eph. 6: 11, ega bestånd l. bestå Rom. 14: 4, ἕστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ 1 Cor. 7: 37 han står fast i sitt hjerta, är charaktersfast, εἰς ἣν ἑστήκατε 1 Petr. 5: 12 ∾ i hvilken J hafven inträdt och stån faste; bestämmas Mt. 18: 16, afgöras 2 Cor. 13: 1.

ἱστορέω, ησα (ἵστωρ kunnig, kännare af εἰδέναι) veta, känna; lära känna, göra personlig bekantskap med τινά Gal. 1: 18.

ἰσχυρός, ά, όν (följ.) *full af styrka*, stark, kraftig, kraftfull, mäktig, väldig Mt. 3: 11 *al.*, brukas i åtskilliga förhållanden ss. ἄνεμος ἰσχ. Mt. 14: 30 häftig vind d. ä. storm, λιμός Lc. 15: 14 förfärlig hunger, κραυγή Hebr. 5: 7 o. s. v.; stark (i andlig mening) 1 Joh. 2: 14.

ἰσχύς, ύος, ἡ (af ἴσχω, förstärkt ἔχω, l. af ἴς sena, muskelkraft, kraft, vis) *qsi* tenacitas, ihärdighet, uthållighet, fasthet, kraft, styrka, förmåga Mc. 12: 30. 33 *al.*; utmärker styrka i sig, κράτος deremot den sig i handling yttrande kraften se Eph. 1: 19.

ἰσχύω, ύσω, υσα (fgde) vara stark, sund, helbregda Mt. 9: 12, Mc. 2: 17; ἴσχυσε κατ' αὐτῶν Act. 19: 16 han visade sig kraftig emot dem (i det han misshandlade dem); vara kraftig, förmå τί Gal. 5: 6 *al.* (hvarken omskärelse l. förhud har något inflytande på vinnandet af rättfärdighet), gälla Hebr. 9: 17; gagna, duga, tjena εἴς τι Mt. 5: 13; = δύναμαι vara i stånd, kunna med *infin.* Mt. 8: 28 *al.*

ἴσως, *adv.* (af ἴσος) eg. *på lika sätt*, ss. det synes, sannolikt, kanhända, tilläfventyrs Lc. 20: 13.

Ἰταλία, ας, ἡ *Italien*, den bekanta halfön, hos *Luther* »Welschland», och i den svenska öfversättningen »Valland» Act. 18: 2, 27: 1. 6; οἱ ἀπὸ τῆς Ἰ. Hebr. 13: 24 de som äro ifrån Italien d. ä. de Italienare som voro i Rom och Romarne sjelfva (i fall neml. brefvet skrefs i Rom af Paulus l. under hans inseende).

Ἰταλικός, ή, όν, *nom. gentile* (af fgde) *Italiensk*; Ἰ. σπεῖρα Act. 10: 1 den Italienska cohorten; den var stationerad i Cæsarea och bestod af Italienare och icke af landets infödingar, ss. några andra Romerska truppafdelningar i Syrien. I Procuratorns residens var ett oblandadt Italienskt regemente till lugnets bibehållande just på sin rätta plats.

Ἰτουραία, ας, ἡ *Ituræa*, hörde till Philippi tetrarchi och låg öster om Antilibanon, sydost från Damascus; fkmr Lc. 3: 1.

ἰχθύδιον, ου, τό *diminut.* (af följ.) småfisk Mt. 15: 34, Mc. 8: 7.

ἰχθύς, ύος, ὁ fisk Mt. 7: 10 *al.*

ἴχνος, εος, τό (besl. med ἵκω, ἰκνέομαι komma, gå) *steg*, spår, fotspår; fkmr i N. T. blott i talesätten περιπατεῖν, στοιχεῖν, ἐπακολουθεῖν τοῖς ἴχνεσίν τινος Rom. 4: 12 *al.* vandra o. s. v. i någons fotspår (se verberna).

Ἰωάθαμ, ὁ *indecl.* (יוֹתָם fullkomlig) *Jotham*, Ozia' l. Usia' son och efterträdare Mt. 1: 9.

Ἰωάννα, ης, ἡ (חַנָּן — den behagliga) *Johanna*, hustru till *Chusa*, en förvaltare l. hofmästare hos Herodes. Hon var ibland de qvinnor, s. åtföljde Frälsaren Lc. 8: 3, 24: 10.

Ἰωαννᾶς, ᾶ, ὁ l. Ἰωαννάν, ὁ *indecl.* (se följ.) *Johannas* l. *-an* Lc. 3: 27.

Ἰωάννης, ου, ὁ (יְהוֹחָנָן l. יוֹחָנָן Jehova är nådig) *Johannes* 1:o) ὁ βαπτιστής *Döparen*, HERrans slägtinge Lc. 1: 36, son af Zacharias och Elisabeth, af presterlig slägt Lc. 1: 5 ff., född i *Jutta* i Juda stam (se Ἰούδα); han predikade och döpte i öknen och blef slutligen på Herodes Antipas' befallning gripen och satt i fängelse i fästningen *Machärus* öster om Döda hafvet och der halshuggen Mt. 14 cap., fkmr äfven Mt. 3: 1 *al.* — 2:o) *Evangelisten* och *Apostlen*, en son af den sannolikt icke fattige fiskaren *Zebedæus* och *Salome*; dref sjelf jemte sin broder, Jacobus den äldre, sin faders yrke på sjön Genesareth, på hvars vestra strand fiskläget *Bethsaida* låg, bekant ss. Andreas', Petri och Philippi födelseort (Joh. 1: 44), och troligen äfven Johannis. Hans fromma moder, som hörde till de fromma qvinnor, hvilka åtföljde Frälsaren, hade troligen hos honom först utvecklat de frön, som lågo i hans djupt religiösa, kärleksfulla och till det heliga helt och hållet vända sinne; hvarföre han ock, då Johannes döparen uppträdde, blef dennes lärjunge, och, sedan han af honom blifvit hänvisad till Frälsaren, öfvergick till denne sednare (Joh. 1: 35 ff.). Han hörde jemte sin

broder och Petrus till Frälsarens förtrognaste lärjungar, låg vid JEsu bröst (Joh. 13: 25) och blef af honom synnerligen älskad (Joh. 13: 23). Efter JEsu himmelsfärd stadnade han qvar i Jerusalem (Act. 3: 1), ovisst, huru länge. Traditionen låter honom, först efter Marias död (46 e. Chr.), lemna denna stad. Visst är, att då Paulus sista gången var i Jerusalem (60 e. Chr.), hade Johannes redan lemnat staden. Han valde *Ephesus* till sin bostad, sedan likväl Paulus först verkat i dessa trakter. Han skall under kejsar *Domitianus* (enligt andra *Galba*) hafva blifvit förvisad till ön *Patmos*, men efter sin befrielse derifrån återigen ss. förut hafva verkat i M. Asien ännu 30 år, och vid hög ålder, kanske 100 år gammal, hafva dödt en naturlig död under *Trajani* regering (98—117 e. Chr.) och blifvit begrafven i Ephesus (se Ἔφεσος). Han är författare till a) *Uppenbarelseboken*, ἀποκάλυψις, hvilken uppenbarelse han fiek på Patmos och straxt derefter uppskref, b) *Evangelium* och c) *3:ne Epistlar*, hvilka arbeten han först på sednare åren författade. — 3:o) en ansedd hierarch ibland Synedristerne; fkmr Act. 4: 6. — 4:o) med tillnamnet *Marcus*, Barnabas' slägtinge, samt hans och Pauli följeslagare på dennes 1:sta missionsresa; fkmr Act. 12: 12. 25, 13: 5. 13 och är troligen densamme som Evangelisten Marcus.

Ἰωάννου || Ἰωνᾶ Joh. 21: 15. 16. 17.

Ἰώβ, ὁ *indecl.* (אִיּוֹב hatad, förföljd neml. af satan, af אָיַב hata) *Job*, hjelten i den efter honom benämnda boken. Han skildras der ss. en nomadisk hjordegare i landet *Uz*. Hans tålamod anföres ss. exempel för de christne Jac. 5: 11; der omtalas äfven hvad utgång HERren gaf hans tålamod (τὸ τέλος Κυρίου), hvarvid Aposteln vädjar till hvad de derom inhämtat (ἴδετε).

Ἰωβήδ, ὁ *indecl.* || Ὠβήδ Lc. 3: 31.

Ἰωδᾶς, ᾶ, ὁ || Ἰούδας Lc. 3: 26.

Ἰωήλ, ὁ *indecl.* (יוֹאֵל Jehova Gud) *Joël*, Pethuels son, lefde sannolikt under Usias 809 ff. f. Chr., och propheterade i Juda rike Act. 2: 16 (fkmr ej i *Tisch.* edition, men i *Cod. Sin.*).

Ἰωνάν, ὁ *indecl.* (se följ.) *Jonan* Lc. 3: 30.

Ἰωνᾶς, ᾶ, ὁ (יוֹנָה dufva) *Jonas* 1:o) den bekante propheten i G. T., Amitthai' son, från staden Gath Hachepher i Zebulons stam; lefde och propheterade i Israëls rike under Jerobeam II 825 ff. f. Chr., Mt. 12: 39. 40 *al.* — 2:o) Apostlen Petri fader, Joh. 1: 43, 21: 15. 16. 17, der *Tisch. Cod. Sin.* har Ἰωάννου.

Ἰωράμ, ὁ *indecl.* (יְהוֹרָם Jehova är hög) *Joram*, Josaphats son och efterträdare ss. konung i Juda rike 890—885 f. Chr. Mt. 1: 8 *(bis)*.

Ἰωρείμ, ὁ *indecl.* (se fgde) *Joreim* Lc. 3: 29.

Ἰωσαφάτ, ὁ *indecl.* (יְהוֹשָׁפָט Jehova dömmer) *Josaphat*, Asa' son och efterträdare, konung öfver Juda i 25 år (914—890 f. Chr.); var en from konung och afskaffade afgudaoffren. Efter honom och hans seger öfver Ammoniter och Moabiter skall Kidrons dal, som låg emellan templet och oljoberget, hafva blifvit kallad *Josaphats dal* (Joël 3: 2. 12); fkmr Mt. 1: 8 *(bis)*.

Ἰωσῆς l. -ῆ l. -ή, ὁ *indecl.* (*Tisch.* har dock Ἰωσῆτος Mc. 6: 3) = Ἰησοῦς, *Joses* 1:o) HERrans broder Mt. 13: 55 *al.* — 2:o) en af JEsu förfäder Lc. 3: 29. — 3:o) || Ἰωσήφ (följ. № 7) Act. 4: 36.

Ἰωσήφ, ὁ *indecl.* (יוֹסֵף han skall tillägga) *Joseph* 1:o) *Patriarken*, son till Jacob och Rachel Joh. 4: 5 *al.* (se om honom Genesis). — 2:o) Jacobs son Mt. 1: 16 *al.*, *JEsu fosterfader*, var en timmerman l. snickare (τέκτων) och undervisade sin fosterson i detta yrke. Han synes hafva dödt före JEsu tillträde till sitt medlarekall, emedan derefter endast Maria och bröderna nämnas; åtminstone var han redan död vid JEsu korsfästelse Joh. 19: 26. — 3:o) HERrans broder Mt. 13: 55 || Ἰωσῆς (se № 1). — 4:o) *från Arimathæa*, en rik man och medlem af Synedrium, hvilken utbad sig JEsu lekamen af Pilatus Mt. 27: 57. 59 *al.* — 5:o) Trenne af JEsu förfäder Lc. 3: 24. 26. 30. — 6:o) *Barsabas*, som hade tillnamnet Justus Act. 1: 23. — 7:o) *Barnabas*, Cyprier till börden (se Βαρνάβας) Act. 4: 36 || Ἰωσῆς (se № 3).

Ἰωσήχ, ὁ *indecl.* || Ἰωσήφ Lc. 3: 36.

Ἰωσίας, ου, ὁ (יֹאשִׁיָּהוּ Jehova helar) *Josias*, Amos' son och efterträdare ss. konung i Juda rike 639 till 609 f. Chr., en from konung, som utrotade afguderiet; under hans regering (18:de året) återfanns Lagboken. Mt. 1: 10. 11.

ἰῶτα, τό, *indecl.*, *iota:* bokstafven י (*Jod*), som är den minsta af alla hebräiska bokstäfver; prick Mt. 5: 18.

K.

Κἀγώ, *crasis* st. *καὶ ἐγώ*, och jag, äfven jag, jag ock, så också jag (efter *καθώς* i fgde sats) — Mt. 2: 8 *sæpe*.

κάδος, *ου*, *ὁ* (*χάω*, se *χάσμα* — l. כַּד) cadus, ämbar, fat, krus || *βάτος* Lc. 16: 6.

καθά, *crasis* st. *καθ' ἅ*, eftersom Mt. 27: 10.

καθαίρεσις, *εως*, *ἡ* (följ.) *nedtagande*, nedrifvande, förstöring *trop.* 2 Cor. 10: 4 (se *ὀχύρωμα*),)(*οἰκοδομή* 2 Cor. 10: 8 (församlingen tänkt ss. Guds tempel, på hkt lärarne bygga 1 Cor. 13: 16), äfven 2 Cor. 13: 10.

καθαιρέω, *καθελῶ*, *καθεῖλον* (*αἱρέω*) *nedtaga τινά* Mc. 15: 36 *al.*, *ἀπὸ τοῦ ξύλου* Act. 13: 29 (från pålen, korset), rycka l. störta ned *τινὰ ἀπὸ θρόνων* Lc. 1: 52, nedrifva *τὰς ἀποθήκας* Lc. 12: 18, utrota, förstöra Act. 13: 19, 2 Cor. 10: 4; *pass.* gå under, tillintetgöras Act. 19: 27.

καθαίρω; *κεκάθαρμαι* (*καθαρός*) *rengöra*, rena, rensa, bortrensa Joh. 15: 2 (om vinrankans skärande זָמַר); p. p. p. rengjord, renad *metaphor.* Hebr. 10: 2.

καθάπερ (*καθ' ἅπερ*) = *καθά* eftersom, på det l. samma sätt som, liksom, såsom Rom. 4: 6 *al.*, åtföljes stundom af *οὕτως* 1 Cor. 12: 12; *κ.* 2 Cor. 3: 18 på det sätt som (neml. ombildning sker).

καθάπτω, *καθῆψα* (*ἅπτω*) *häfta på* l. vid, fästa vid; i N. T. *intrans.* *τινός* Act. 28: 3 fästa sig, haka sig fast vid ngt.

† *καθαρίζω*, *ιῶ*, *ισα*; *ίσθην* (= *καθαίρω*, hkt se) 1:o) *rena*, göra ren Mt. 23: 25. 26, Lc. 11: 39; rena från smuts Mc. 7: 19 [läser man *καθαρίζον*, så är detta *apposition* till föregående: »hkt (neml. att maten kommer in i magen och derifrån i afträdet) renar all mat från smuts» (så till vida neml. som det orena afsöndras derifrån); läses åter *καθαρίζων* enligt *Tisch.*, så blir constructionen anacoluthisk; ty detta ord svarar till *ἀφεδρῶνα* liksom hade *καὶ ὁ ἀφεδρὼν δέχεται* förutgått, »som renar all mat derigenom att det upptager det orena derutaf neml. excrementerna»]; rena (från spetälska), göra helbregda, bota Mt. 8: 2. 3 *al.*; *metaphor.* rena från synd, befria från skuld *ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας*, *ἀδικίας κ. τ. λ.* 1 Joh. 1: 7. 9 *al.*, *κ. ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον* Tit. 2: 14 ∾ genom sitt blods renande kraft förvärfva sig ett folk till sin egendom. — 2:o) förklara för ren Act. 10: 15, 11: 9.

καθαρισμός, *οῦ*, *ὁ* (fgde) *rening*, tvagning (händernas före och efter måltiden — äfven bordskärlens rengörande) Joh. 2: 6, med afs. på dopet Joh. 3: 25, från barnsbörd Lc. 2: 22, från spetälska Mc. 1: 44, Lc. 5: 14; äfven i *moralisk* och *religiös* betydelse d. ä. från synden 2 Petr. 1: 9, Hebr. 1: 3.

κάθαρμα, *ατος*, *τό* (*καθαίρω*) = *περικάθαρμα*, hkt se.

καθαρός, *ά*, *όν* (trol. af *καθαιρέω* taga ned, bort neml. smutsen) *ren*, oblandad, obemängd *ὕδωρ* Hebr. 10: 22; *ren*, rentvättad, fläckfri *σινδών* Mt. 27: 59; *ren*, enligt spislagen, tillåtlig att äta Rom. 14: 20, *πάντα καθαρὰ κ. τ. λ.* Tit. 1: 15 »alla föremål i sig äro rena för de rena d. ä. för de rena hafva de ting, som äro utom dem, ingen dem förorenande kraft» (beslägtade tankar finnas redan Mt. 23: 26, Lc. 11: 41); *metaphor.* om inre renhet: ren, obefläckad Mt. 5: 8 *al.*, skuldfri, oskyldig Act. 18: 6, 20: 26.

καθαρότης, *ητος*, *ἡ* (fgde) renhet Hebr. 9: 13.

καθέδρα, *ας*, *ἡ* (*ἕδρα*, se *ἑδραῖος*) *säte*, stol Mt. 21: 12, Mc. 11: 15; äfven lärostol Mt. 23: 2.

καθέζομαι (besl. med *καθίζω*) *sitta ned*, sitta Mt. 26: 55 *al.*. *ἐν τῷ οἴκῳ* Joh. 11: 20 blifva l. stadna hemma, egentl. sitta hemma (ty sittande emottog man sorgebetygelserna), *οἱ κ. ἐν τῷ συνεδρίῳ* Act. 6: 15 bisittarne i synedrium.

καθεῖς = *καθ'* l. *κατὰ εἷς*, felaktig bildning st. *καθ' ἕνα* hvar för sig, *εἷς καθεῖς* Mt. 14: 19, Joh. 8: 9 den ene efter den andre, se *εἷς*.

καθεξῆς, *adv.* (*κατά*, *ἑξῆς*) deinceps, i ordning, i rad, efter hvartannat l. hvarannan Lc. 1: 3 *al.*, *ἐν τῷ κ.* (*scil.* *χρόνῳ*) Lc. 8: 1 i den derpå följande tiden, omedelbart l. straxt derefter, äfven Act. 3: 24.

καθεύδω (*κατά*, *εὕδω* =) sofva 1:o) i *egentlig* och lekamlig mening: Mt. 8: 24 *al.* — 2:o) i *andlig*

mening: om syndasömn Eph. 5: 14, om sorglöshet och tröghet 1 Thess. 5: 6. — 3:o) = ἀπέθανον, om dödssömn 1 Thess. 5: 10 (antingen vi — neml. vid parusiens inträdande — ännu lefva eller redan äro afsomnade).

καθηγητής, οῦ, ὁ (καθηγέομαι anföra, föregå, visa vägen — af κατά, ἡγέομαι) *vägvisare*, ledare, *metaphor*. lärare Mt. 23: (8). 10.

καθήκω (κατά, ἥκω) egentl. *komma ned*, sträcka sig ned till; *imperson*. det tillkommer, höfves (τινί), är tillbörligt Act. 22: 22; τὰ μὴ καθήκοντα Rom. 1: 28 det som icke passar sig, otillbörliga ting.

κάθημαι, 2 *pers*. κάθῃ för κάθησαι Act. 23: 3, *imperat*. κάθου för κάθησο (κατά, ἧμαι jag har satt mig, sitter af stammen ἕω) egentl. *hafva satt sig ner*, sitta Mt. 9: 9 *al.*, blifva sittande, vara försatt (i ett tillstånd, en belägenhet), befinna sig Mt. 4: 16 *al.;* äfven sätta sig Mt. 13: 2 *al.*

καθημέραν, bättre åtskildt καθ' ἡμέραν, äfven τὸ καθ' ἡμέραν dagligen, se ἡμέρα.

καθημερινός, ή, όν (fgde) daglig Act. 6: 1.

καθίζω, ίσω, ικα, ισα; ίσομαι (κατά, ἵζω sätta) *sätta ner*, låta ngn sätta sig, sätta Act. 2: 30, 1 Cor. 6: 4 (neml. på domarestolarne, l. till domare), Eph. 1: 20; oftare *intrans*. sätta sig ner Mt. 5: 1 *pluries, aor.* och *perf.* hafva satt sig ner, sitta Joh. 19: 13, Mc. 11: 2 *al.*, throna ἐν δεξιᾷ Hebr. 1: 3 *al.* på högra sidan l. till höger om; sätta sig εἰς τὸν ναόν 2 Thess. 2: 4, sitta Mt. 25: 31 *al.*, sitta qvar, qvar- l. förblifva Lc. 24. 49, Act. 18: 11; *med.* sitta Mt. 19: 28 *al.*

καθίημι, καθῆκα (κατά, ἵημι sända) *nedsända*, nedsläppa διά τινος Lc. 5: 19, Act. 9: 25; *pass.* nedsläppas, τέταρσιν ἀρχαῖς Act. 10: 11, 11: 5 nedsläppt i fyra hörn (ἐκ τοῦ οὐρανοῦ från himlen, vid hvilken hörnen l. snibbarne voro bundne).

καθιστάνω l. -στάω Act. 17: 15 = följ.

καθίστημι, καταστήσω, έστησα; σταθήσομαι, εστάθην (ἵστημι) *ställa ned*, fastställa; 1:o) *anställa*, tillsätta τινά Tit. 1: 5, τινά τι Lc. 12: 14 *al.* ngn ss. l. till ngt, τινὰ ἐπί τινος l. τινι l. τι Mt. 24: 45 *al.* tillsätta l. sätta l. förordna öfver ngt. — 2:o) *fortställa*, skaffa ngn till ett ställe, transportera, ledsaga Act. 17: 15; försätta ngn i ett visst tillstånd, göra, låta vara 2 Petr. 1: 8. — *Pass.* tillsättas Hebr. 5: 1, εἴς τι Hebr. 8: 3; försättas i ett visst tillstånd ss. ἁμαρτωλοί, δίκαιοι Rom. 5: 19 försättas i tillstånd af syndare, rättfärdiga, likaså Jac. 4: 4; befinna sig Jac. 3: 6.

καθό = καθ' ὅ på det sätt som, κ. δεῖ Rom. 8: 26 på det sätt som l. ss. sig bör, för så vidt som 1 Petr. 4: 13 || καθώς, i förhållande till det som 2 Cor. 8: 12 (om beredvilligheten är förhanden, så är den välbehaglig i förhållande till det som den kan hafva o. s. v., d. ä. Gud mäter sitt välbehag efter det som gifvaren har, icke efter det som han icke har, jfr enkans skärf Mc. 12: 42 följ., Lc. 21: 2 följ.).

καθολικός, ή, όν (κατά, ὅλος) allmänlig, allmän, som rör det hela; ἐπιστολαὶ κ., dermed menas sådana epistlar, som icke äro skrifna till l. för ngn viss församling, utan till de christne i allmht; denna öfverskrift passar egentl. blott för Jacobs, Petri, Judæ och Joh. 1, men med dessa förenades sedermera äfven Joh. 2 och 3, hka äro skrifne till enskilda personer.

καθόλου, *adv.* (καθ' ὅλου) äfven τὸ κ. *på det hela*, öfverhufvud, i allmänhet Act. 4: 8.

καθοπλίζω, ώπλισμαι (ὁπλίζω) beväpna Lc. 11: 21.

καθοράω (ὁράω) beskåda Rom. 1: 20, ἀόρατα καθορᾶται är *oxymoron*.

καθότι (= καθ' ὅ τι =) καθό eftersom, emedan Lc. 1: 7 *al.*, κ. ἄν Act. 2: 45, 4: 35 eftersom hvarje gång d. ä. allt eftersom.

καθώς, *adv.* (κατὰ, ὡς) *på det sätt som*, på samma sätt som, såsom, liksom åtföljes ofta af ὁμοίως, οὕτως ss. correlativer Lc. 6: 31 *al.*, men står äfven ensamt: såsom, eftersom, allt eftersom Mt. 21: 6 *al.;* på hvad sätt, hurusom 1 Cor. 4: 17, 3 Joh. 3; i öfverensstämmelse med hvad, med hvad som Eph. 4: 21. — *Anm.* Betydelsen »emedan» kan ej rätteligen tilläggas ordet.

καθώσπερ (fgde, πέρ) på samma sätt som || καθάπερ Hebr. 5: 4.

καί, *conj. copul.* och, ock, också, äfven, till och med, och i allmänhet l. isynnerhet (då ngt speciclt bifogas det allmänna ss. Mt. 8: 33 *al.*), och likväl, verkligen ss. 2 Cor. 5: 3, Gal. 3: 4; upprepadt = så väl — som ock, l. både — och, l. icke blott — utan äfven; efter οὔτε = neque — et; καὶ οὗτος, τοῦτο = isque, idque; καὶ — δέ, men också, och dertill l. tillika l. derjemte l. äfven. — *Anm.* Att anföra särsk. ställen för detta så ofta förekommande ord, har jag ansett öfverflödigt.

Καϊάφας, α, ὁ (somliga af כַּיָּפָא förtryckaren l. förtryck; andra = Κηφᾶς, ᾶ af Syr. כֵּיפָא klippa) *Caiphas*, tillnamnet (λεγόμενος) på en öfverste-

prest, som egentl. hette *Joseph*, under kejsar *Tiberii* regering Lc. 3: 2, just på den tid Frälsaren framträdde med sin offentliga verksamhet, och äfven då Han dömdes till döden och korsfästades. Procuratorn *Valerius Gratus* hade kort före sin afgång från provinsen (25 e. Chr.) uppdragit honom öfversteprersterliga värdigheten, hkn han bibehöll under hela *Pontii Pilati* procuratur, men blef efter dennes aflägsnande afsatt af proconsuln *Vitellius* (36 e. Chr.). Var måg till *Ἄννας*, hkn se; fkmr äfven Mt. 26: 3.

καίγε = *καί γε*, se *γέ*.

Κάϊν (קַיִן skapad varelse af קָנָה skapa — äfven få till besittning, deraf den förvärfvade) *Cain*, Adams förstfödde son, brodermördare; *τῇ ὁδῷ Κ. πορεύεσθαι* Jud. 11 vandra Cainsvägen, på samma sätt som Cain (då han utaf afundsjuka öfver den Abel bevisade nåden var uppstudsig emot Guds bud och varning och dödade sin broder, så ligger det antagandet nära, att Judas vill skildra irrlärarne ss. sådana, hvilka uppreste sig emot Gud och det utaf afundsjuka öfver den nåd som bevistes de trogna. Afundsjukan var roten till Cains synd; ur denna rot växer ock snart det fulla hatet ända till mordgerning — jfr) Hebr. 11: 4, 1 Joh. 3: 12.

Καϊνάν l. *-άμ*, *ὁ indecl.* (קֵינָן, *qsi* קִנְיָן besittning) *Cainan* Lc. 3: 36. 38.

καινός, *ή*, *όν* ny 1:o) nyss gjord, skedd, obrukad, icke nyttjad Mt. 9: 17 *al.* — 2:o) som icke förut varit till l. hörd, ohörd, främmande, ny i sitt slag l. till sin beskaffenhet Mt. 26: 28 *al.*, *καινόν* Mt. 26: 29 står på sitt sätt ss. adverb. = ss. nytt d. ä. å nyo; *compar.* *-ότερος* Act. 17: 21 (Athen. ville alltid säga l. höra ngt som var *nyare* än det dittills varande nya). Om skillnaden emellan *καινός* och *νέος* se detta sednare ord.

καινότης, *ητος*, *ἡ* (fgde) nyhet, nytt tillstånd l. väsende, ny författning, *ἐν κ. ζωῆς* Rom. 6: 4 i lifvets nya författning, *ἐν κ. πνεύματος* 7: 6 (i den nya författning af vårt inre och yttre lif, som bildat sig under den H. Andes inflytande, och icke i den gamla författningen, hvilken vi hade under inflytande af den skrifna lagen).

καίπερ, *partikel* (*καί*, *πέρ*) ehuru, fastän, oaktadt Phil. 3: 4 *al.*, construeras öfverallt med particip., utom vid en mindre säker läsart i de äldre editionerna Apoc. 17: 8, der det heter *καίπερ ἐστίν*.

καιρός, *οῦ*, *ὁ* (beslägtadt med *κάρα* hufvud; *καίριος* capitalis) *qsi* caput temporis, *hufvudsaklig tid* 1:o) rätta tiden l. tidpunkten, opportunitas, tempus opportunum, dertill egnad l. tjenlig tid Act. 24: 25, Rom. 12: 11, Gal. 6: 10; bestämd tid *καιρῷ* Lc. 20: 10 då det var tid, *ἐν κ.* 1 Petr. 5: 6 på bestämd tid, »i sinom tid» (på yttersta dagen), *κατὰ καιρόν* på bestämd tid, äfven i rättan tid Rom. 5: 6. — 2:o) = *χρόνος* tid (ehuru alltid mera bestämd) *πρὸς κ.* Lc. 8: 13, 1 Cor. 7: 5 till en tid, *πρὸ κ.* 1 Cor. 4: 5 i förtid, *πρὸς κ. ὥρας* 1 Thess. 2: 17 för en stunds tid, helt kort tid — äfven tidsålder Rom. 13: 11 (den nuvarande); *ὁ κ. οὗτος* Mc. 10: 30 *al.* = *ὁ αἰὼν οὗτος* (se *αἰών*), *ὁ κ. τοῦ Χριστοῦ* l. blott *καιρός* Mt. 8: 29 *al.* Christi ankomst till domen och dom. — *plur.* *οἱ καιροί* Mt. 16: 3 tidsåldrarna l. perioderna (*ὁ αἰὼν οὗτος* och *μέλλων*, se *αἰών*), deras omvexling d. ä. Messiæ ankomst och början af hans rike; *καιροί* Act. 1: 7 *al.* tidpunkter, 2 Tim. 3: 1 tidsomständigheter, Gal. 4: 10 högtider, helger (Påsk, Pingst, Löfhyddohögtiden). — 3:o) år, *καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ* Apoc. 12: 14 = $3\frac{1}{2}$ prophetiskt år = 42 veckor = 1260 dagar (jfr Dan. 7: 25, 12: 7) Apoc. 11: 2. 3, 12: 6, 13: 5 (att bestämma denna tid i vanliga år blir alltid vanskligt — endast i *typiskt* afseende synes denna tid vigtig).

Καῖσαρ, *αρος*, *ὁ* = Cæsar (ursprungl. *nom. propr.*, tillhörande *Julius Cæsar*), sedan Augusti tid *nom. appellat.* på alla Romerska regenter = kejsare Mt. 22: 17 *al.*

Καισάρεια, *ας*, *ἡ* (fgde) Cæsarea, *Kejsarstad;* 2:ne städer med detta namn i N. T. 1:o) *Κ. Φιλίππου*, *Cæsarea Philippi*, som låg i Gaulonitis vid foten af Libanon och i grannskapet af Jordans källor, en dagsresa från Sidon och $1\frac{1}{2}$ sydvest från Damascus; hette förut *Πανεάς* l. *-ιάς*, men tetrarchen Philippus, som utvidgade och förskönade det, gaf det sitt namn; fkmr Mt. 16: 13, Mc. 8: 27. — 2:o) *Κ. τῆς Παλαιστίνης*, i N. T. blott *Καισάρεια*, *Cæsarea Palæstinæ* låg vid Medelhafvet emellan Joppe och Dora, 10 Sv. mil från Jerusalem, en af de största städer i Palæstina med en förträfflig hamn, redan före Jerusalems förstöring säte för Rom. procuratorerna, till största delen bebodd af hedningar, men äfven flera tusen Judar funnos der; förut stod der ett castell *Στράτωνος*

πύργος, *Stratons torn,* men Herodes den store byggde en stad, som han till Augusti ära kallade *Καισάρεια* (*Σεβαστή*). Hamnen var mycket besökt. Vespasianus upphöjde staden till en Rom. coloni. Nu ser man der blott några ruiner och fiskarekojor, som likväl behålla det gamla namnet *Kisarie;* fkmr Act. 8: 40 *al.*

καίτοι, *conj.* (καί, τοί) och det oaktadt, fastän, ehuruväl; καίτοι τῶν ἔργων — — — γενηθέντων Hebr. 4: 3 »och det oaktadt verken från verldens grundläggning voro fulländade» (och Gud således redan åtnjöt sin hvila, hvilket bevisas af det anförda språket Genes. 2: 2. 3 — men denna Guds hvila efter skapelsen skiljes ifrån den hvila Han delar med menniskors barn, ehuru den för Gud är densamma). *

καίτοιγε (fgde, γέ) quamquam, ehuruväl Act. 17: 27 (*Tisch.* har καί, γε), mot vanan i profangrek. construeradt med *verbum finit.* Joh. 4: 2; dock likväl Act. 14: 17.

καίω; καυθήσομαι, κέκαυμαι, ἐκαύθην tända, antända Mt. 5: 15, bränna, förbränna; *pass.* antändas, brinna Lc. 12: 35 *al.*, *trop.* Lc. 24: 32, förl. uppbrännas, förtäras Mt. 13: 40 *al.;* p. p. p. antänd, brinnande πῦρ Hebr. 12: 18.

κἀκεῖ, *crasis* st. καὶ ἐκεῖ och der, äfven der Mt. 5: 23 *al.*

κἀκεῖθεν, *crasis* st. καὶ ἐκεῖθεν *adv. loci* Mc. 10: 1 *al.;* men äfven *temporis* Act. 13: 21 och derefter.

κἀκεῖνος, *crasis* st. καὶ ἐκεῖνος och denne, äfven denne l. han Lc. 11: 42 *al.* (se ἐκεῖνος).

κακία, ας, ἡ (κακός) *feghet,* oduglighet, elakhet, ondska, nedrighet Act. 8. 22, Rom. 1: 29 *al.*, skadefröjd l. -lust nocendi cupiditas (quæ malo delectatur alieno) 1 Petr. 2: 1; förderf, olägenhet, besvär, plåga Mt. 6: 34.

κακοήθεια, ας, ἡ (κακοήθης, ες af dålig charakter, vanartig — κακός, ἦθος — äfven lömsk) *vanart,* lömskhet, ilska Rom. 1: 29. *

κακολογέω, ησα (κακός, λόγος) = κακῶς λέγειν *tala ondt* l. illa om ngn, smäda τινά Mc. 9: 39, Act. 19: 9, förbanna Mt. 15: 4, Mc. 7: 10.

κακοπάθεια, ας, ἡ (κακοπαθής, som *lider* l. sliter *ondt,* olycklig, eländig — κακός, πάθος) lidande, olycka, missöde Jac. 5: 10. *

κακοπαθέω, ησα (se fgde) slita ondt, lida 2 Tim. 2: 3. 9, Jac. 5: 13.

κακοποιέω, ησα (följ.) *göra ondt,* handla illa, synda Mc. 3: 4 *al.*

κακοποιός, όν (följ., ποιέω) *ondt görande;* i N. T. ss. *subst.* illgerningsman, lagbrytare Joh. 18: 30 *al.*

κακός, ή, όν (trol. af χάζομαι vika) den som *viker,* feg, dålig, oduglig, eländig, ond, elak Mt. 21: 41 *al.*, skadlig, farlig Col. 3: 5; τὸ κ. ondt, vedervärdighet Lc. 16: 25, Act. 16: 28, förolämpning, elakhet, dålighet Mt. 27: 23 *al.*, äfven *plur.* Rom. 1: 30 *al.*

κακοῦργος, ον (fgde, ἔργον) som *gör ondt,* handlar dåligt, dålig, ondskefull; i N. T. ss. *subst.* ill- l. ogerningsman, förbrytare Lc. 23: 32. 33. 39, 2 Tim. 2: 9.

κακουχέομαι (κακός, ἔχω) fara illa, slita ondt, misshandlas Hebr. 11: 37, 13: 3.

κακόω, ώσω, ωσα (κακός) illa behandla, gå illa åt, fara illa med, misshandla, plåga Act. 7: 6 *al.*, ängsla, oroa Act. 14: 2 (genom insinuationer, upphetsningar o. s. v.), αὐτοὺς τοῦ ποιεῖν τὰ βρέφη ἔκθετα Act. 7: 19 egentl. han behandlade dem illa för att göra deras barn utsatta d. ä. för att derigenom tvinga dem att utsätta sina barn; göra ondt, skada 1 Petr. 3: 13.

κακῶς, *adv.* (af κακός) illa, dåligt κ. ἔχειν Mt. 4: 24 *al.* må illa, vara dålig l. sjuk, κ. πάσχειν Mt. 17: 15 fara illa, slita ondt, plågas, κ. λέγειν τινά Act. 23: 5 tala illa om, smäda, κ. αἰτεῖσθαι Jac. 4: 3 bedja illa, icke rätteligen; på ett eländigt sätt, ömkligt, jemmerligen Mt. 15: 22, 21: 41.

κάκωσις, εως, ἡ (κακόω) misshandling, lidande Act. 7: 34. *

καλάμη, ης, ἡ culmus, *halm,* strå, stubb (på en åker) 1 Cor. 3: 12 (neml. väggar af blandad lera och halm). *

κάλαμος, ου, ὁ calamus, rör, vass Mt. 11: 7 *al.;* skrifrör, penna 3 Joh. 13 arundo scriptoria (Arab. *kalam*) växer i kärr emellan Euphrat och Tigris, vid Persiska hafsviken o. s. v.; rören, som äro fyllda med märg, uppmjukas först, torkas derpå och användas, sedan de blifvit tillspetsade och klufna, till att skrifva med; mätstaf Apoc. 11: 1, 21: 15. 16 (var hos Grek. och Rom. 10 fot lång, hos Jud. 6 alnar och 1 tvärhand).

καλέω, καλέσω, κέκληκα, ἐκάλεσα; κληθήσομαι, κέκλημαι, ἐκλήθην 1:o) *kalla,* nämna, benämna, καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν Mt. 1: 21 (äfven 23. 25) egentl. du skall ss. Hans namn nämna l. uttala JEsus, kalla Honom JEsus, τινὰ ἐπὶ τῷ ὀνόματί τινος Lc. 1: 59 uppkalla ngn efter någons namn, κατ᾽ ὄνομα Joh. 10: 3 (|| φωνεῖ) vid

namn. — *sæpissime.* 2:o) *kalla,* framkalla, ropa till sig Mt. 2: 7 *sæpius,* tillropa Rom. 4: 17; kalla till sig, bjuda, inbjuda a) till en måltid i allmht Mt. 22: 3—9 *al.*, äfven 1 Cor. 10: 27, b) till delaktighet i Messiasriket och dess salighet, till det eviga lifvet Mt. 9: 13 *sæpe,* c) kalla till lärjunge, till ett embete o. s. v. Mt. 4: 21 *al.* — 3:o) *kalla,* bjuda, förfoga öfver *τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα* Rom. 4: 17 det som icke är till ss. öfver det som är till (ett upphöjdt uttryck för Guds allmakt!). — *Pass.* aldrig = *εἶναι*, utan = kallas, nämnas, erhålla l. bära namn af, uttryckligen l. allmänt erkännas, anses för Mt. 5: 9 *al.*, *τῷ ὀνόματί τινι* Lc. 1: 61 nämnas med ngt namn, heta så, *ἐν Ἰσαὰκ κ. τ. λ.* Rom. 9: 7 uti Isacs person skall för dig en afkomma nämnas d. ä. Isac skall vara den, hkn skall gälla ss. din afkomma, derför erkännas och så nämnas, *ἄχρις οὗ κ. τ. λ.* Hebr. 3: 13 så länge det der i dag nämnes, så länge det heter i dag; äfven kallas, inbjudas, hvaraf *οἱ κεκλημένοι* Mt. 22: 3 *al.* de bjudne d. ä. gästerna, *κληθῆναι κλῆσιν* Eph. 4: 1 få en inbjudning (*verb. c. subst. conjug.*, enligt phrasen *καλεῖν τινα κλῆσιν* låta kallelse l. inbjudning utgå till ngn, meddela ngn en inbjudning).

καλλιέλαιος, ον (*καλός, ἐλαία* l. *ἔλαιον*) med skön olja; ss. *subst.* *ἡ* ädelt oljoträd Rom. 11: 24. *

κάλλιον, compar. till *adv.* *καλῶς*, bättre (än andra) Act. 25: 10. *

† *καλοδιδάσκαλος, ου, ὁ, ἡ* (*καλός, διδάσκαλος*) som *lärer det sköna* l. ädla, dygdens l. ärbarhetens läromästarinna Tit. 2: 3. *

Καλοὶ λιμένες egentl. *sköna hamnar,* god ankarplats, en landningsplats på ön Creta, som ännu kallas »*Limenes Kali*» Act. 27: 8. *

† *καλοποιέω* (följ., *ποιέω*) handla rätt 2 Thess. 3: 13 (undvika deras onda exempel som gå sysslolösa). *

καλός, ή, όν *skön* 1:o) *till det yttre,* till utseendet, utmärkt i sitt slag, med afs. på sin bestämmelse, duglig, brukbar, af god beskaffenhet, god (om frukt, träd, jord o. s. v.) Mt. 3: 10 *sæpe.* — 2:o) *till det inre,* sedligt skön, god, ädel Mt. 5: 16 *al.; τὸ καλόν* Rom. 7: 18 det sköna, goda, ädla. — *καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι* Mt. 17: 4 egentl. det är angenämt att vi äro här = detta är för oss en angenäm vistelseort; *καλόν σοί ἐστιν* med *infin.* och *ἤ* Mt. 18: 8 godt är det för dig (och bättre) att — — — än, äfn *σέ* Mc. 9: 43. 45 att du o. s. v.; äfven i allmht *καλόν ἐστί τινι* 1 Cor. 7: 1 *al.* det är godt, nyttigt för någon med *infin.*, i hvars ställe också står *εἰ* med *verb. finit.* ss. Mt. 26: 24, Mc. 9: 42, äfven *ἐάν* 1 Cor. 7: 8.

κάλυμμα, ατος, τό (följ.) egentl. *det betäckta,* betäckning, täckelse, slöja 2 Cor. 3: 13, *trop. ibid.* 14. 15. 16 (om det som hindrar att genomskåda och förstå en sak).

καλύπτω, ύψω, υψα; υμμαι 1:o) *omhölja,* betäcka Mt. 8: 24, Lc. 8: 16. — 2:o) *omhölja,* gömma, dölja *trop.* Mt. 10: 26, 2 Cor. 4: 3. — 3:o) *omhölja,* skyla, öfverskyla, *trop.* skaffa förlåtelse för *τί* ngt, *ἀγάπη κ. πλῆθος ἁμαρτιῶν* 1 Petr. 4: 8 kärleken skaffar förlåtelse för en mängd synder (i det hon befrämjar brödernas omvändelse och helgelse), så ock Jac. 5: 20 »den som omvänder en syndare *ἐκ πλάνης ὁδοῦ*, han räddar en själ från (den eviga) döden och utverkar sålunda förlåtelse för många synder (neml. alla dem som syndaren begått)».

καλῶς, adv. (af *καλός*) skönt, godt, väl, *κ. ποιεῖν τινι* Mt. 5: 44 *al.* göra ngn godt, *κ. ἔχειν* Mc. 16: 18 befinna sig l. må väl, vara frisk (*fut.* blifva), *κ. εἰπεῖν τινα* Lc. 6: 26 tala väl om ngn, *κ. ἐποίησας παραγενόμενος* Act. 10: 33 du har gjort väl deruti att du kommit; riktigt, rätt, passande, förträffligt Mt. 15: 7 *al.*, på ett rätt sätt Gal. 4: 7, *σὺ κάθου ὧδε κ.* Jac. 2: 3 du, sitt du här vackert = du, var god och sitt här, l. ock = tag du in denna hedersplats! *κ. ποιεῖς* Jac. 2: 19 det gör du rätt i = godt! nå väl! nyttjas äfven *ironice* skönt, vackert, med rätta ss. Mc. 7: 9, 2 Cor. 11: 4.

κἀμέ, crasis st. *καὶ ἐμέ.*

κάμηλος, ου, ὁ (גָּמָל af ett *Arab. verb.* bära) *kamel* Mt. 3: 4 *al.;* detta djur, »öknens skepp», har sedan äldsta tider begagnats till varors transporterande i öknen; det är dertill så väl af andra skäl lämpligt, som äfven derföre att det kan härda ut till och med 16 dygn utan att dricka; af dess hår, som om våren falla utaf, gjorde man och gör gröfre kläder l. e. och tält; de ordspråksvis anförda orden Mt. 19: 24 *al.* beteckna det omöjliga l. det som synes omöjligt, så äfven Rabbinerna och i Koran.

† *κάμιλος, ου, ὁ* ankartåg — oriktig läsart st. fgde Mt. 19: 24, Lc. 18: 25; *anm.* några lärde an-

sågo den fgde liknelsen alltför vidunderlig och satte denna i stället ss. mindre omöjlig, men besinnade icke, att liknelsen Mt. 23: 24 (att svälja kameler) är lika besynnerlig och icke kan hjelpas med att substituera *κάμιλος*; ordet fkmr blott hos Scholiaster och Grammatici.

κάμινος, ου, ἡ caminus, *kamin*, smält-, bränn- l. bakugn, i allmht ugn Apoc. 1: 15, 9: 2, *κ. πυρός* Mt. 13: 42. 50 eldsugn = Gehenna.

καμμύω, υσα (för *καταμύω per apocopen*, af *μύω*, se *μυέω*) sluta igen, tillsluta (ögonen) Mt. 13: 15, Act. 28: 27.

κάμνω, κέκμηκα, ἔκαμον arbeta sig trött, blifva l. vara trött, tröttna Hebr. 12: 3 (i kapplöpningen); vara matt, krank, sjuk Jac. 5: 15.

κἀμοί, crasis st. *καὶ ἐμοί.*

κάμπτω, κάμψω, ἔκαμψα kröka, böja *γόνυ τινί* Rom. 11: 4 l. *πρός τινα* Eph. 3: 14 för ngn; äfven *intrans.* böja sig Rom. 14: 11, Phil. 2: 10.

κἄν = 1:o) *καὶ ἐάν* och om, om ock, äfven om Mt. 21: 21 *al.*, *κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν* Lc. 13: 9 *scil. εὖ-* l. *καλῶς ἔχει* (ty här är *σχῆμα ἀνανταπόδοτον* — utan motsvarande eftersats — ss. det stundom inträffar vid den förra af 2:ne vilkorssatser); om blott Mc. 5: 28 *al.* — 2:o) *καὶ ἄν* skenbart 2 Cor. 11: 16, ty *κἂν ὡς ἄφρονα* är = *καὶ ἐὰν ὡς ἄφρονα δέξησθέ με.*

Κανά, ἡ indecl. (קָנָה rör, kanal) *Cana*, en by i Galilæen, ett stycke N.V. från Nazareth, äfvensom icke långt ifrån Capernaum åt S.V., kallas *τῆς Γαλιλαίας* till skillnad ifrån ett annat Cana, en stad i Assers stam icke långt ifrån Tyrus i S.O.; här förrättade Frälsaren sitt första underverk, då han förvandlade vatten i vin Joh. 2: 1 följ.; fkmr äfven 4: 46, 21: 2.

κανανᾶιος, ου, ὁ (קַנָּא) ifrig, nitälskande = *ζηλωτής*, hkt se; så kallades *Judas*, broder till Jacobus den yngre Mt. 10: 4, Mc. 3: 18 (enligt *Tisch.*).

κανανίτης, ου, ὁ = och || fgde ll. cc.

Κανδάκη, ης, ἡ (härledning oviss) *Candace*, drottning öfver Æthiopien (Meroë) Act. 8: 27; men detta var ej hennes egentliga namn, utan ett gemensamt namn för alla drottningar (ty sådana regerade i Meroë) vid Frälsarens tid, liksom *Pharao* var gemensamt namn för konungarne i Ægypten.

κανών, όνος, ὁ (besl. med *κάννα, ἡ* rör) *rakt trä staf*, hvarmed ngt upprätthålles l. hvarefter det rättas, regula, regel, rättesnöre *κανόνι στοιχεῖν* Gal. 6: 16 vandra efter ett rättesnöre, Phil. 3: 16 (*κανόνι* finnes ej hos *Tisch.*, se *στοιχέω*); mätsnöre, vinkelmått, måttstock, riktbräde, lineal, gränslinea *τὸ μέτρον τοῦ κ.* 2 Cor. 10: 15. 16 den af gränslinien l. mätsnöret bestämda verkningskrets.

Καπερναούμ, ἡ, äfv *Καφαρναούμ indecl.* (כְּפַר־נַחוּם *χωρίον παρακλήσεως* tröstens l. hugsvalelsens by, andra Nahums by) *Capernaum*, en blomstrande stad i Galilæen vid nordvestra stranden af sjön Genesaret (deraf *παραθαλασσία* Mt. 4: 13) på gränsen af Zebulon och Naphtalim, 2 timmars väg i söder från Jordans inlopp i sjön (alltså N.V. om sjön); der uppehöll sig Frälsaren mest under sitt 3-åriga medlarekall, sannolikt i bröderna Petri och Andreas' hus (jfr Mt. 17: 24 följ.), hfre han kallade den sin stad *ἡ ἰδία πόλις* Mt. 9: 1; stadens namn fkmr ej i G. T., hfre den torde vara uppbyggd efter Babyloniska fångenskapen; i N. T. fkmr den Mt. 4: 13 *al.*

καπηλεύω (*κάπηλος* caupo, hökare, krämare, kypare, ss. *adj.* hörande till dessa, bedräglig — *κάπτω* uppsnappa, uppfånga genom munnen l. näbbet, sluka — besl. med capto, capio) bedrifva en hökares l. kypares yrke (och då dessa sednare ofta förfalska vinerna), förfalska 2 Cor. 2: 17.

καπνός, οῦ, ὁ (plägar härledas af *κάπω, καπύω* andas, pusta) *pust*, rök, ånga Act. 2: 19 *al.*

Καππαδοκία, ας, ἡ Cappadocien, det östligaste landskapet i M. Asien, emellan lilla Armenien i Ö., Phrygien och Paphlagonien i V. och Pontus Euxinus i N., i S. genom Taurus skildt från Cilicien. I N. T:s tid var det en Romersk provins, som utom Cappadocien äfven omfattade L. Armenien Act. 2: 9, 1 Petr. 1: 1.

† *καραδοκία, ας, ἡ* Rom. 8: 19, Phil. 1: 20 || *ἀποκαραδοκία*, hkt se.

καρδία (af *κέαρ*. smdr. *κῆρ* cor) hjerta 1:o) ss. del af inelfvorna och säte för blodomloppet och lifvet; fkmr i N. T. ej i denna bemärkelse, utan *tropice* ss. midten, medelpunkten *καρδία τῆς γῆς* Mt. 12: 40. — 2:o) ss. säte för tankarne, känslorna, begären o. s. v.; sinne, förstånd Mt. 5: 8 *sæpissime; trop. ἔχειν τινὰ ἐν τῇ κ.* Phil. 1: 7 d. ä. innerligt älska, äfven *εἶναι ἐν τῇ κ. τινός* 2 Cor. 7: 3 (»I ären i våra hjertan för att med oss dö och lefva» d. ä. för att, om det är bestämdt för

oss att dö, i döden, och om det är oss bestämdt att blifva vid lif, i lifvet icke vika ur våra hjertan, vår kärlek), deraf = σπλάγχνα, ss. ἐκ καρδίας Rom. 6: 17, ἀπὸ τῶν κ. Mt. 18: 35, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας Mt. 22: 37 af hela hjertat, innerligt; ἀναβαίνειν ἐπὶ τὴν κ. Act. 7: 23 (se ἀναβαίνειν), θέσθαι ἐν τῇ κ. l. εἰς τὴν κ. Lc. 1: 66 *al.* = שׂוּם עַל לֵב = alta mente repostum habere, sätta sig något i sinnet, göra ngt till föremål för sin eftertanka, betänka, begrunda; εἰπεῖν l. λέγειν ἐν τῇ κ. Mt. 24: 28 (se λέγω).

† καρδιογνώστης, ου, ὁ (fgde, γνώστης) *hjertekännare* l. -ransakare Act. 1: 24, 15: 8.

καρπός, οῦ, ὁ (se κάρφος) egentl. *det torkade*, torra, mogna; frukt, gröda, skörd Mt. 3: 10 *pluries* — τῆς κοιλίας Lc. 1: 42 lifsfrukt, τῆς ὀσφύος Act. 2: 30 ländens frukt d. ä. köttslig afkomma, efterkommande, τῶν χειλέων Hebr. 13: 15 läpparnes frukt l. offer (Hos. 14: 3 har egentl. פָרִים שְׂפָתֵינוּ läpparnes oxar *trop.* för läpparnes offer, men LXX läste פְּרִי שְׂפָתֵינוּ läpparnes frukt); *trop.* verkan, handling Mt. 3: 8 *al.*, nytta, fördel, inkomst, afkastning ss. ἔχειν κ. Rom. 1: 13 hafva frukt (af min lärareverksamhet — Apost. betraktar den uppbyggelse han skulle stiftat ss. sin egendom), Rom. 15: 28 afkastning (af christliga kärleken) = sammanskott, collect, κ. ἔργου Phil. 1: 22 vinst för min (apostoliska) verksamhet, κ. ὁ πλεονάζων εἰς λόγον ὑμῶν Phil. 4: 17 den frukt som öfverflödar för eder räkning (den Messianska belöningen, hku Philippus vid Messiæ ankomst skulle uppbära för sina kärleksverk emot Paulus) o. s. v.

Κάρπος, ου, ὁ *Carpus*, en christen i Troas, hos hvilken Paulus qvarlemnade åtskilliga böcker; fkmr blott 2 Tim. 4: 13. *

καρποφορέω, ησα (följ.) *bära frukt* Mc. 4: 28, *trop.* Mt. 13: 23 *al.*; *med.* Col. 1: 6 vara fruktbärande (om evangelii verkan i det inre och yttre lifvet).

καρποφόρος, ον (καρπός, φέρω) *fruktbärande* Act. 14: 17. *

καρτερέω, ησα (καρτερός full af styrka, stark af κάρτος *per metathesin.* st. κράτος) vara stark, ståndaktig, hålla ut med, hålla sig fast l. ståndaktigt vid ngn τινά Hebr. 11: 27. *

κάρφος, εος, τό (κάρφω sammandraga, torka) hvarje torr, kropp, torrt ris, strå, halm, stjelk, agnar, grand Mt. 7: 3—5, Lc. 6: 41. 42 (bild af ett ringa fel).

καρχηδών, όνος, ἡ a) Carthago — b) en ädelsten = χαλκηδών, för hkt det är en mindre god läsart Apoc. 21: 19 (se χαλκηδών). *

κατά, *præpos.* (besl. med κεῖσθαι och utmärker således, att ngn l. ngt är *öfver* ett annat, *ofvanpå;* hufvudbetydelsen är alltså *på*) 1:o) med genitiv. a) *på* ἔχειν κ. κεφαλῆς 1 Cor. 11: 4 på hufvudet, κατέχεεν (κ.) τῆς κεφαλῆς Mc. 14: 3 göt på hans hufvud, begöt hans hufvud, ἡ κ. βάθους πτωχεία 2 Cor. 8: 2 den på djupet gående, ned i djupet trängande fattigdomen = deras djupa fattigdom. — b) *på, emot* εἰπεῖν l. λέγειν κ. τινος Mt. 5: 11 *al.* tala på l. emot ngn, Rom. 8: 31. 33, 1 Cor. 4: 6 *al.*; *vid*, ἐξορκίζειν τινὰ κ. τινος Mt. 26: 63 besvärja ngn vid ngn (egentl. med handen utsträckt *emot* ngn), så äfven ὀμνύναι κ. τινος Hebr. 6: 13. 16 svärja l. bedyra vid ngn, så äfven 1 Cor. 15: 15. — c) *på*, öfver (utsträckning) κ. ὅλης τῆς περιχώρου Lc. 4: 14 öfver hela den kringliggande trakten, κ. ὅλης τῆς Ἰουδαίας Lc. 23: 5 öfver hela Judæen, Act. 9: 31. 42, 10: 7. — d) *på* (hkt man varit), ifrån, *ned från* t. ex. κ. αὐτῆς Act. 27: 14, ned- l. utför τοῦ κρημνοῦ Mt. 8: 32 branten. — *Anm.* Denna betydelse bör förklaras sålunda: t. ex. βαίνειν κατὰ τοῦ ὄρους = βαίνειν stiga τοῦ ὄρους från berget, κατά på hkt man varit. — 2:o) med accusat. a) *på* κατὰ τί Lc. 1: 18 på hvad? hvarpå? κ. τόπους Mt. 24: 7, Mc. 13: 8 på spridda ställen, här och der, κ. τὸν τόπον på platsen, κ. τὴν ὁδόν på vägen, κ. ἐκεῖνον τὸν καιρόν l. τὸν καιρὸν τοῦτον Act. 12: 1 *al.* på denna tid, κ. πᾶν σάββατον Act. 13: 27, 15: 21 på hvarje sabbat, κ. τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ Hebr. 3: 8 på frestelsens dag, κ. τὸ αὐτό Act. 14: 1 på samma tid l. gång, tillika, κ. τὰ αὐτά på samma sätt, κ. πάντα Act. 17: 22 *al.* på allt l. i alla afseenden; *i, vid, under* ss. κατ' ὄναρ Mt. 1: 20 i l. under drömmen, κ. μεσονύκτιον Act. 16: 25, 27: 27 emot l. vid midnatt, κ. πίστιν Hebr. 11: 13 i l. under tro. — b) *i afseende på* Joh. 2: 6, Rom. 11: 28 *al.*, κ. πίστιν κ. τ. λ. Tit. 1: 1 i afs. på tron o. s. v. d. ä. för att befordra Guds utvaldas (= den sanna) tro och en grundlig kännedom om den christliga religionssanningen; *beträffande* l. *rörande* ὁ κ. ὑμᾶς Act. 13: 29 som beträffar l. tillhör eder, eder, τὸ κ. ἐμέ Rom. 1: 15 hvad mig beträffar l. på mig ankommer, τὰ κ. ἐμέ Eph. 6: 21 min ställning l. belägenhet äfn Phil. 1: 12, Col. 4: 7. —

c) *i öfverensstämmelse med, enligt, efter* κ. τὸν χρόνον Mt. 2: 16 i öfverensstämmelse med den tid, κ. Ματθαῖον enligt l. efter Matthæi framställning, κ. ἐλπίδα Tit. 3: 7 enligt hoppet, κ. Θεόν Rom. 8: 27 *al.* enligt Gud d. ä. i öfverensstämmelse med den gudomliga viljan, κ. τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ Col. 1: 11 i öfverensstämmelse med kraften af Hans majestät, κ. τὸ εὐαγγέλιον 1 Tim. 1: 11 (allt) i öfverensstämmelse med evangelium (denna tillsats har afs. på hela den föregående satsen från v. 8), κ. Ἰσαάκ Gal. 4: 28 i likhet med Isac, ὁ κ. φύσιν Rom. 11: 21 naturenlig, naturlig, κ. τὸ αὐτὸ πνεῦμα 1 Cor. 12: 8 efter samma andes förfogande; *till följe af, för skull, af* κ. πᾶσαν αἰτίαν Mt. 19: 3 af hvad anledning som helst, κ. ἄγνοιαν Act. 3: 17 af okunnighet o. s. v. se för öfrigt de subst., med hvilka præpositionen är construerad. — d) *utefter, långsutefter, öfver* (utsträckning i rummet) Act. 5: 15, 11: 1 *al.* — deraf *distribut.* κ. ἐκκλησίαν Act. 14: 23 i hvarje församling, πόλιν stad, ἑορτήν högtid, ἡμέραν dag, dagligen, μῆνα månad, ἔτος l. ἐνιαυτόν år, årligen, κ. μέρος delvis, καθ᾽ ἑαυτόν för sig sjelf o. s. v.; vid *numeralia* κ. ἕνα en och en, hvar för sig, κ. δύο två och två, två i sender, parvis o. s. v. — ovanliga constructioner: εἷς καθ᾽ l. κατὰ εἷς Mt. 14: 19 st. καθ᾽ ἕνα den ene efter den andre, τὸ δὲ καθ᾽ εἷς Rom. 12: 5 men hvad hvarje enskild beträffar d. ä. hvar för sig (se äfven εἷς *fin.*).

καταβαίνω, βήσομαι, βέβηκα, ἔβην, *imperat.* κατάβα Mc. 15: 30 (fgde, βαίνω stiga) *stiga ned*, gå ned (från ett högre till ett lägre ställe)(ἀναβαίνω) Mt. 8: 1, Mc. 3: 22 *al.*, nedsänka sig, nedkomma (från himlen) Mt. 3: 16 *al.*, (om gåfva) Jac. 1: 17, falla l. störta ned (om eld, regn, vind) Mt. 7: 25. 27 *al.*, nedfalla (på marken) Lc. 22: 44; äfven (dock blott en gång) Act. 8: 26 om en väg som går l. bär nedåt; se äfven ἀναβαίνω.

καταβάλλω; ἐβλήθην (βάλλω) *nedkasta* l. -störta l. -lägga, slå l. sträcka till marken 2 Cor. 4: 9 (Apoc. 12: 10 har *Tisch.* ἐβλήθη); *med.* κ. θεμέλιον Hebr. 6: 1 fundamentum jacere lägga en grund μετανοίας (*genit. qualitatis*) som består i bättring l. sinnesförändring (likaså vid följande genitiver).

καταβαρέω, ησα (βαρέω) *nedtynga*, *metaphor.* förorsaka eller vara till besvär eller tunga 2 Cor. 12: 16.

καταβαρύνω (βαρύνω = βαρέω) = fgde Mc. 14: 40.

κατάβασις, εως, ἡ (καταβαίνω) *nedstigande*, nedgång, ställe der man nedstiger Lc. 19: 37 τοῦ ὄρους från berget.

καταβιβάζω; βιβασθήσομαι (βιβάζω föra) *föra ned*, låta stiga ned, nedkasta, nedstörta Lc. 10: 15 (fkmr egentl. blott der, ty Mt. 11: 23 står καταβήσῃ hos *Tisch.* st. καταβιβασθήσῃ).

καταβολή, ῆς, ἡ (καταβάλλω) egentl. *nedkastning* l. -läggning, grundläggning σπέρματος Hebr. 11: 11 säds l. afkommas grundläggning (till aflelse l. att afla), skapelse τοῦ κόσμου Mt. 13: 35 *al.*, Hebr. 4: 3 se καίτοι.

καταβραβεύω (βραβεύω) till någons skada (κατά) vålla, att icke han utan en annan får segerpriset af βραβεύς prisutdelare; μηδεὶς — — — κ. Col. 2: 18 låten ingen beröfva eder segerpriset (lifsens krona), θέλων i det han vill detta o. s. v.

† καταγγελεύς, έως, ὁ (följ.) förkunnare Act. 17: 18.

καταγγέλλω, ήγγειλα; ηγγέλην (ἀγγέλλω =) förkunna, omtala Act. 4: 2 *al.*, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου 1 Cor. 11: 26 »så förkunnen J (*indicat.*, ej *imperat.*) HERrans död d. v. s. så gifven J dermed högtidligen tillkänna, att Christus har dött för eder.

καταγελάω (γελάω) *nedskratta*, skratta l. le åt, håna, bespotta τινός Mt. 9: 24 *al.*

καταγινώσκω; κατέγνωσμαι (γινώσκω) för- l. anmärka, fälla omdöme om ngn (vanl. *in malam partem*), dömma ofördelaktigt, hysa dålig tanka om, klandra, anklaga, fördömma τινός 1 Joh. 3: 19—21 »och derpå (neml. på vår kärlek i verk och sanning) veta vi att vi äro af sanningen (tillhöra Christi rike, som är sanningens rike), och derigenom skola vi stilla våra hjertan (lugna våra samveten) inför honom (Guds domstol); ty om hjertat fördömmer l. anklagar oss, så är Gud ännu (ἔτι pro ὅτι) större (ännu mäktigare att anklaga l. fördömma oss) än vårt hjerta och vet allt (äfven våra för oss sjelfva förborgade fel och brister jfr Ps. 19: 13, 1 Cor. 4: 4)» — genom en sådan tydning komma dessa verser i en naturlig motsats till den följande 21 versen »om vårt hjerta icke fördömmer oss» o. s. v.; p. p. p. Gal. 2: 11 klandrad (neml. af andra — klagomål emot honom hade blifvit anförda hos Paulus), icke: klandervärd.

κατάγνυμι, εάξω Mt. 12: 20, έαξα; εάγην (ἄγνυμι bryta) *ned-* l. sönder*bryta*, krossa Mt. 12: 20, Joh. 19: 31. 32. 33.

κατάγω, ήγαγον; ήχθην (ἄγω) *nedföra*, i synn. skepp från öppna sjön i hamn; äfven föra ned l. beledsaga från ett ställe in i landet till hafskusten Act. 9: 30, föra ned (ifrån borgen Antonia, der παρεμβολή, soldaternas casern, var Act. 23: 10 och som låg högt, till συνέδριον, hvars samlingsplats låg lägre) Act. 22: 30, 23: 15. 20. 28; hämta ned Rom. 10: 6 (från himlen); *pass.* segla l. komma i hamn (från den höga sjön), landa Act. 21: 3 *al.*)(ἀνάγεσθαι, hkt se.

καταγωνίζομαι, ισάμην (ἀγωνίζομαι) *nedkämpa*, öfverväldiga, betvinga τί Hebr. 11: 33.

καταδέω, ησα (δέω) *på-* l. för*binda* Lc. 10: 34.

κατάδηλος, ον (δῆλος) helt tydlig, ganska klar, solklar Hebr. 7: 15.

καταδικάζω, ασα; ασθήσομαι, άσθην (δικάζω, se δικαστής) *fälla utslag emot*, sakfälla, fördömma τινά Mt. 12: 7 *al.* (i profangrek. vanligen τινός).

καταδίκη, ης, ἡ (se fgde) fördömmelse || κατ' αὐτοῦ δίκην Act. 25: 15 (som är rättare).

καταδιώκω, ωξα (διώκω) förfölja, gå efter ngn för att uppsöka honom Mc. 1: 36.

καταδουλόω; ωσάμην (δουλόω) *nedslafva*, göra till slaf, underkufva 2 Cor. 11: 20; *med.* Gal. 2: 4 förslafva oss (under Mosaismen).

καταδυναστεύω (δυναστεύω vara mäktig, väldig, herrska af δυναστής) *öfverväldiga*, underkufva, betvinga τινός Jac. 2: 6; *pass.* ὑπό τινος Act. 10: 38 öfverväldigas af ngn.

† κατάθεμα, ατος, τό Apoc. 22: 3 || κατανάθεμα, hkt se.

† καταθεματίζω (fgde) Mt. 26: 74 || καταναθεματίζω, hkt se.

καταισχύνω; υνθήσομαι, ύνθην (αἰσχύνω) *nedskymfa*, skämma ut, vanära 1 Cor. 11: 4. 5, nedsätta, bringa på skam, svika Rom. 5: 5; *pass.* skämmas, blygas, komma på skam Lc. 13: 17 *al.*, besvikas, gå förlustig (Mess. frälsningen) Rom. 9: 33, 10: 11, 1 Petr. 2: 6.

κατακαίω, καύσω, έκαυσα; καυθήσομαι, καήσομαι, εκάην (καίω) *ned-*, för-, upp*bränna* Mt. 3: 12 *al.*; *pass.* nedbrännas l. -brinna, förbrinna 1 Cor. 3: 15 *al.*

κατακαλύπτω (καλύπτω) *ned-* l. öfver*hölja*, helt och hållet betäcka; *med.* helt och hållet l. fullkomligt betäcka sig 1 Cor. 11: 6, τὴν κεφαλήν v. 7 sitt hufvud.

† κατακαυχάομαι, 2 *pers.* καυχᾶσαι *pro* καυχᾷ (καυχάομαι) *förhäfva sig emot*, föraktligt behandla, förakta τινός Rom. 11: 18, äfven κατά τινος Jac. 3: 14, ἔλεος κ. κρίσεως Jac. 2: 13 »barmhertighet triumpherar öfver dom» (har alltså af domen ingenting att frukta).

κατάκειμαι (κεῖμαι) *ligga ned*, ligga (af sjukdom) Joh. 5: 3. 6, vara sängliggande Mc. 1: 30, 2: 4 *al.*; äfven ligga till bords = ἀνάκειμαι Mc. 2: 15, 14: 3 *al.*

κατακλάω, έκλασα (κλάω) *nedbryta*, sönderbryta Mc. 6: 41, Lc. 9: 16.

κατακλείω, έκλεισα (κλείω) *nedstänga*, in-, tillstänga, tillsluta, inspärra ἐν τῇ φυλακῇ Lc. 3: 20, ἐν φυλακαῖς Act. 26: 10.

† κατακληροδοτέω, ησα (κλῆρος, δίδωμι) *gifva* l. fördela *genom lott* || följ. Act. 13: 19.

† κατακληρονομέω, ησα (κλῆρος, νέμω) *fördela genom lott* Act. 13: 19.

κατακλίνω, έκλινα; εκλίθην (κλίνω) *nedböja*, nedluta, låta ngn lägga sig till bords l. taga plats vid bord, αὐτοὺς κλισίας Lc. 9: 14 låten dem lägga sig i bordsläger l. taga plats till spisning hvarftals; *pass.* lägga sig till bords Lc. 14: 8, ligga till bords Lc. 24: 30.

κατακλύζω; ύσθην (κλύζω skölja, beskölja) *ned-* l. öfver*skölja*, öfversvämma, fördränka ὕδατι 2 Petr. 3: 6.

κατακλυσμός, οῦ, ὁ (fgde) *öfversvämning*, flod, syndaflod Mt. 24: 38. 39 *al.*

κατακολουθέω (ἀκολουθέω) *följa* l. gå *efter*, åtfölja τινί Lc. 23: 55, Act. 16: 17.

κατακόπτω (κόπτω) *nedhugga*, döda; sönderslå, sarga Mc. 5: 5.

κατακρημνίζω, ισα (κρημνός) störta ngn ifrån l. *utför en brant* l. branten Lc. 4: 29.

κατάκριμα, ατος, τό (följ.) fördömmelsedom Rom. 5: 16. 18, 8: 1 (hvarigenom Gud fråndömmer ngn det eviga lifvet).

κατακρίνω, ινῶ, ινα; ιθήσομαι, ιμαι, ίθην (κρίνω) fälla (en ofördelaktig κατά) dom med *accus.* och *infin.* Mc. 14: 64 (att han var skyldig till döden), fördömma τινά Mt. 12: 41. 42 *al.*, τινὰ θανάτῳ Mt. 20: 18 *al.*, men äfven utan θανάτῳ Mt. 27: 3 *al.* dömma ngn till döden, äfven καταστροφῇ 2 Petr. 2: 6 till förstöring (ehuru κατακρ. här tillika inbegriper bestraffningen l. utförandet af

fördömmelse-domen), κ. τὴν ἁμαρτίαν Rom. 8: 3 egentligen fördömma synden d. ä. dömma honom förlustig sitt välde, tillintetgöra dess välde (se ἀδύνατος).

κατάκρισις, εως, ἡ (fgde) fördömmande, fördömmelse 2 Cor. 3: 9, 7: 3.

κατακυριεύω, ευσα (κυριεύω) vara l. blifva herre öfver ngn l. ngt τινός Act. 19: 16, herrska öfver l. hafva i sitt våld τινός Mt. 20: 25, Mc. 10: 42; tages äfven *in malam partem* 1 Petr. 5: 3 och betecknar ett missbruk af makten, vara tvångsherre, despot öfver ngn τινός.

καταλαλέω (λαλέω) *tala på*, emot, för- l. baktala, τινός Jac. 4: 11, 1 Petr. 2: 12, 3: 16.

† καταλαλιά, ᾶς, ἡ (fgde) förtal, baktal 2 Cor. 12: 20, 1 Petr. 2: 1.

κατάλαλος, ον (se fgde) som *talar på* ngn, på ngns bak, *subst.* baktalare Rom. 1: 30.

καταλαμβάνω, κατείληφα, κατέλαβον; κατελαβόμην; κατείλημμαι, κατει— l. ελήφθην, äfven -ελήμφθην *Tisch.* (λαμβάνω) 1:o) intaga, taga i besittning, occupo, bemäktiga sig, gripa, fatta Mc. 9: 18, anhålla, ertappa τινὰ ἐν μοιχείᾳ, ἐπαυτοφώρῳ Joh. 8: 3. 4, öfverfalla, öfverraska Joh. 12: 35, 1 Thess. 5: 4, uppnå, hinna, vinna (om dem som löpa på vädjobanan för att nå målet), finna, få Rom. 9: 12, 1 Cor. 9: 24 (*scil.* βραβεῖον), Phil. 3: 12. 13 (se βραβεῖον). — 2:o) *metaphor.* fatta med förståndet, begripa Joh. 1: 5 äfn *med.* Eph. 3: 18, inse, erfara, lära känna, få veta ὅτι Act. 4: 13, 10: 34, finna Act. 25: 25 med *accus.* och *infin.*

καταλέγω (λέγω) egentl. *nedlägga*, lägga l. räkna till l. ibland, uppföra i räkningen, uppskrifva l. införa på listan, i förteckningen 1 Tim. 5: 9 (neml. ibland dem som skulle tjena församlingen, diaconissor, hka till detta embete formligen invigdes och förordnades).

† κατάλειμμα, ατος, τό (följ.) eg. det *qvarlemnade*, qvarlefva, återstod, rest Rom. 9: 27 (blott återstoden l. resten).

καταλείπω, έλειψα Act. 6: 2, έλιπον; λέλειμμαι, ελείφθην (λείπω) *lemna efter*, qvar, i sticket, öfrig, öfvergifva Mt. 4: 13 *al.*, lemna efter sig ss. γυναῖκα Mc. 12: 19, τέκνα Lc. 20: 31; *pass.* qvarlemnas, blifva qvar Joh. 8: 2, 1 Thess. 3: 1, vara öfrig, återstå Hebr. 4: 1.

† καταλιθάζω, άσω (λιθάζω) *nedstena* Lc. 20: 6.

καταλλαγή, ῆς, ἡ (följ.) förlikning, försoning Rom. 5: 11 *al.*

καταλλάσσω, ήλλαξα; ηλλάγην (ἀλλάσσω) *utvexla*, utbyta, utjemna, förlika, försona τινά τινι 2 Cor. 5: 18. 19; *pass.* försonas, försona sig τινί med ngn Rom. 5: 10 *al.*

κατάλοιπος, ον (καταλείπω) *qvarlemnad*, öfrigblifven, öfrig Act. 15: 17.

κατάλυμα, ατος, τό (följ.) ställe der man tager in, rastställe, värdshus, herrberge Mc. 14: 14, Lc. 2: 7, 22: 11 — utmärker en gästväns hus, se deremot πανδοχεῖον.

καταλύω, λύσω, έλυσα; λυθήσομαι, ελύθην (λύω) 1:o) *nedlösa* (oket af dragarne), göra halt, taga in, skaffa sig herrberge Lc. 9: 12, 19: 7. — 2:o) upplösa, upphäfva, afskaffa τὸν νόμον Mt. 5: 17, förstöra, nedrifva Mt. 24: 2 *al.*, τὸν ναόν, τὸ ἔργον, τὴν βουλήν.

καταμανθάνω, έμαθον (μανθάνω) egentl. *nedlära*, inlära, lära känna, varseblifva, förmärka, med uppmärksamhet betrakta Mt. 6: 28.

καταμαρτυρέω (μαρτυρέω) *vittna* l. aflägga vittnesmål l. -börd *emot* ngn τινός Mt. 26: 62 *al.*

καταμένω (μένω) qvarblifva, qvarstadna, uppehålla sig Act. 1: 13.

καταμόνας = κατὰ μόνας, se μόνος.

† κατανάθεμα, ατος, τό (ἀνάθεμα) förbannelse, förbannelsedom Apoc. 22: 3.

† καταναθεματίζω (fgde) förbanna, egentl. önska *förbannelser ned öfver* (κατά) sig Mt. 26: 74.

καταναλίσκω (ἀναλίσκω) *förbruka*, förtära Hebr. 12: 29 (Gud kallas en förtärande eld enligt Deuter. 4: 24, der Han ock säges vara en nitälskande Gud, emedan Han icke tål ngn medtäflare, jfr äfven Deuter. 32: 22 om Hans vredes eld).

καταναρκάω, ήσω, ησα (ναρκάω) stelna, domna, förlamas af νάρκη styfhet, stelhet, domning, förlamning af köld, slagfluss o. s. v.) göra ngn stel, förlama, *metaphor.* falla besvärlig, vara ngn till tunga τινός 2 Cor. 11: 8, 12: 13. 14.

κατανεύω, ευσα (νεύω) vinka till, åt τινί Lc. 5: 7.

κατανοέω, ησα (νοέω) *påtänka*, tänka på, öfvertänka l. -lägga, betänka, betrakta Hebr. 3: 1, akta på τινὰ πρός τι Hebr. 10: 24 ngn för l. till ngt, se på Rom. 4: 19, Jac. 1: 23. 24, märka, blifva varse Mt. 7: 3, Lc. 6: 41 *al.*

καταντάω, ήντηκα, ήντησα (ἀντάω möta, träffa af ἀντί) *inträffa*, anlända, komma εἰς τόπον τινά Act. 16: 1 *al.*, hinna till εἰς τι Act. 26: 7, Eph.

4: 13, Phil. 3: 11, *τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκεν (Tisch.) εἰς ἡμᾶς* 1 Cor. 10: 11 egentl. ändarne l. utgångarne af (samtl.) verldsperioderna hafva hunnit till oss d. ä. verldens slut har inträffat på vår tid (neml. enligt föreställningen om den snart inträffande parusien, med hkn den nya Messianska verldsperioden skulle börja — och med hkns inträdande alla föregående verldsperioder lupo till ända), äfven 14: 36.

† *κατάνυξις, εως, ἡ* (följ.) *sönderstingande*, förorsakande af häftig smärta; ss. följd deraf afsvimning, domning, dvala, *πνεῦμα κατανύξεως* רוּחַ תַּרְדֵּמָה dvalans ande, d. ä. ande som försätter i djup sömn l. dvala Rom. 11: 8.

† *κατανύσσω; ενύγην* (*νύσσω* stinga) genom- l. *sönderstinga*, bedröfva; *pass.* få ett styng Act. 2: 37.

καταξιόω; ηξιώθην (*ἀξιόω*) akta l. hålla värdig, bevärdiga; i N. T. *pass.* hållas värdig, bevärdigas med *infin.* Lc. 20: 35 *al.* l. *τινός* med ngt 2 Thess. 1: 5.

καταπατέω, επάτησα; επατήθην (*πατέω*) *nedtrampa*, trampa sönder med l. under fötterna *ἐν ποσίν* Mt. 7: 6, äfven utan detta tillägg Mt. 5: 13 *al.; trop.* skymfligt och föraktligt behandla Hebr. 10: 29.

κατάπαυσις, εως, ἡ (följ.) lugnande, stillande, bringande till ro och hvila, hvila Hebr. 3: 11 *al.* (neml. Canaans land ss. en förebild till den eviga hvilan), *τόπος κ.* Act. 7: 49 hviloplats.

καταπαύω, έπαυσα (*παύω*) komma att upphöra, få att afstå, afhålla, hindra *τοῦ μή* ifrån att Act. 14: 18, försätta ngn i hvila Hebr. 4: 8; äfven *intrans.* upphöra, afstå, hvila *ἀπό τινος* Hebr. 4: 4. 10.

καταπέτασμα, ατος, τό (*καταπετάννυμι* utbreda på l. öfver) *det öfverbredda*, täcke, täckelse, förhänge, förlåt; *κ. τοῦ ναοῦ* Mt. 27: 51 är förlåten för det aldraheligaste, äfven kallad *τὸ δεύτερον κ.* Hebr. 9: 3 (emedan *τὸ πρῶτον*, som likväl ej fkmr i N. T., skiljde det heliga från förhuset, se *ἱερόν*); nyttjas äfven *allegoriskt* Hebr. 6: 19, 10: 20 (der det ock förklaras med *σὰρξ Χοῦ*).

καταπίνω, έπιον; επόθην (*πίνω*) *neddricka*, svälja Mt. 23: 24, sluka d. ä. i sig upptaga, uppsluka Apoc. 12: 16 (om jorden), Hebr. 11: 29 (om hafvet); äfven *metaphor.* uppsluka 1 Petr. 5: 8 *al.*, *καταποθῆναι λύπῃ* 2 Cor. 2: 7 uppslukas af sorg (sorgen är tänkt ss. ett rofdjur), bringas till förtviflan.

καταπίπτω, έπεσον (*πίπτω*) *falla ned*, nedstörta Act. 26: 14, 28: 6.

καταπλέω, έπλευσα (*πλέω*) *segla ned*, styra från öppna sjön mot kusten, lägga till, anlända *εἰς τὴν χώραν* Lc. 8: 26.

καταπονέω (*πονέω*) egentl. *nedarbeta*, utmatta genom arbete, uttrötta, kränka, plåga Act. 7: 24, 2 Petr. 2: 7.

καταποντίζω; ίσθην (*πόντος, ὁ* haf) kasta l. sänka *ned i hafvet*, dränka; *pass.* sjunka Mt. 14: 30, nedsänkas 18: 6 (*καταποντισμός* dränkning var intet Judiskt dödsstraff, utan hörde till Greker, Romare, Syrier och Phœnicier — och nyttjas alltså här blott ss. bild på en säker död).

κατάρα, ας, ἡ (*ἀρά*) *önskan*, bön *emot* ngn, förbannelse Jac. 3: 10 *al.*, *κατάρας τέκνα* 2 Petr. 2: 14 förbannelsens barn d. ä. menniskor som äro hemfallna åt förbannelsen, *γενόμενος — — — κατάρα* Gal. 3: 13 i det han blef för oss d. ä. oss till godo till förbannelse (*abstr. pro concreto* — liksom *ἁμαρτία* 2 Cor. 5: 21 — för att skarpare framställa ss. adæqvat den satisfaction, som Christus lemnat lagen).

καταράομαι, ήραμαι, ηρασάμην (*ἀράομαι* bedja, önska, förbanna af *ἀρά*) önska ondt emot l. öfver ngn, förbanna ngn Mt. 5: 44 *al.;* p. p. p. förbannad Mt. 25: 41.

καταργέω, ήσω, ηκα, ησα; ηθήσομαι, ημαι, ήθην (*ἀργέω*) försumma, lemna obegagnad; lemna obrukad l. ledig, låta hvila; i N. T. göra overksam, ofruktbar, onyttig Lc. 13: 7, beröfva sin verksamhet, sitt välde 2 Tim. 1: 10, göra ogiltig l. om intet, tillintetgöra Rom. 3: 3 *al.*, upphäfva, afskaffa Rom. 3: 31 *al.; pass.* afskaffas, upphöra, försvinna *δόξα κ.* 2 Cor. 3: 7 försvinnande l. upphörande glans l. herrlighet; *καταργεῖται* 2 Cor. 3: 14 (*scil. ἡ παλαιὰ διαθήκη*), vara utan giltighet Rom. 4: 14, *ἀπό τινος* Rom. 7: 2 vara lös och ledig ifrån ngn, äfven Gal. 5: 4 = eder förbindelse med Christus är upphäfven, beröfvas sin makt 1 Cor. 2: 6 (när neml. Christus återkommer).

καταριθμέω; ημαι (*ἀριθμέω*) eg. *nedräkna*, räkna, ibland, uppföra i ett antal *ἔν τισι* Act. 1: 17.

καταρτίζω, ίσω, ισα; ισμαι, ισάμην (*ἀρτίζω* — af *ἄρτιος* — fullända, fullborda) bringa till rätta, i lag l. ordning, i sitt gamla skick l. förhållande, redintegrare, bota, laga Mt. 4: 21, Mc. 1: 19, *metaphor.* bringa till rätta Gal. 6: 1, *κ. τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν* 1 Thess. 3: 10 com-

plettera, fylla bristerna (luckorna) i eder tro; fullborda, fullkomna 1 Petr. 5: 10 (så att ingen brist finnes hos eder); *med.* bereda sig Mt. 21: 16, äfven bereda, tillreda *σῶμα κ. μοι* Hebr. 10: 5 en lekamen har du beredt mig (att offra den, att offra mig sjelf, det är dig ett välbehagligt offer), fulländа Hebr. 13: 21 (der *καταρτίσαι* är *aor.* 1 *med. imperat.*); *pass.* vara beredd, inöfvad, instructus Lc. 6: 40, äfven i fullkomlig ordning, välordnad Hebr. 11: 3, fullkommen l. -komlig 1 Cor. 1: 10, 2 Cor. 13: 11.

κατάρτισις, εως, ἡ (fgde) iordningställande, fullkomnande, förfullkomning 2 Cor. 13: 9. *

καταρτισμός, οῦ, ὁ = fgde, Eph. 4: 12. *

κατασείω, έσεισα (*σείω*) *nedskaka; τῇ χειρί* skaka, göra en rörelse l. gifva tecken med handen Act. 12: 17 *al.*, äfven *τὴν χεῖρα* Act. 19: 33.

κατασκάπτω, έσκαψα; έσκαμμαι (*σκάπτω*) *undergräfva*, nedrifva, i grund förstöra Rom. 11: 3; *τὰ κατεσκαμμένα* Act. 15: 16 ruiner, qvarlefvor, lemningar.

κατασκευάζω, άσω, ασα; ασμαι, άσθην (*σκευάζω* bereda) tillreda, anordna, utrusta, bereda, bana *τὴν ὁδόν* Mt. 11: 10 *al.*, inreda, uppföra, bygga *οἶκον* Hebr. 3: 3. 4, *σκηνήν* 9: 2. (6), *κιβωτόν* 1 Petr. 3: 20, Hebr. 11: 7; p. p. p. beredd Lc. 1: 17 (neml. att emottaga honom).

κατασκηνόω (*infin. —σκηνοῖν Tisch.*), *ώσω, ωσα* (*σκηνόω*) egentl. tentorium figere, *slå ned sina bopålar*, slå upp sitt läger l. tält, lägra sig, slå sig ned, uppehålla sig, hvila, bo *ἡ σάρξ μου — — — ἐλπίδι* Act. 2: 26 min kropp (den dödade) skall bo (i grafven) förhoppningsfull (eg. i tillstånd af förhoppning, neml. att han skall uppstå), bygga sitt bo l. näste, nästa (om foglar) Mt. 13: 22 *al.*

κατασκήνωσις, εως, ἡ (fgde) tältning, lägring, lägerställe; hvarje ort der man kan hvila; i N. T. om foglar: uppehållsställe på och under grenarne, näste Mt. 8: 20, Lc. 9: 58.

κατασκιάζω (*σκιάζω* af *σκιά*) *ned-*, be-, öfver*skugga* Hebr. 9: 5 (om cheruberna, som bredde sina vingar utöfver *ἱλαστήριον*). *

κατασκοπέω, ησα (följ.) spionera, fiendtligt bespeja Gal. 2: 4. *

κατάσκοπος, ου, ὁ (*σκοπός*) *beskådare*, kunskapare, spejare, spion Hebr. 11: 31. *

κατασοφίζω; σάμην (*σοφίζω*) egentl. *genom sophismer bedraga* ngn, öfverlista; *med.* gå listigt till väga med ngn, uppföra sig l. förfara illistigt emot ngn *τινά* Act. 7: 19. *

καταστέλλω, έστειλα; έσταλμαι (*στέλλω*) *nedsläppa*, nedsänka (ngt obstakel l. hinder) hämma, lugna, stilla Act. 19: 35; p. p. p. v. 36 stillad, stilla.

κατάστημα, ατος, τό (*καθίστημι*) *tillstånd*, ställning, skick, (yttre) förhållande Tit. 2: 3. *

καταστολή, ῆς, ἡ (*καταστέλλω*) *nedsläppande scil. περιβολῆς* af klädningen, deraf drägt *κ. κόσμιος* 1 Tim. 2: 9 ärbar drägt.

καταστρέφω, εψα (*στρέφω*) *vända upp och ned på*, omvända, omhvälfva, omstörta Mt. 21: 12, Mc. 11: 15 (Joh. 2: 15 står *ἀνέστρεψεν* i samma betydelse).

† *καταστρηνιάω, άσω* (*στρηνιάω*) hysa häftiga, vällustiga begär, »kättjas» *τινός* 1 Tim. 5: 11 emot d. ä. i motsats mot ngn (härigenom betecknas de vällustiga begär, åt hka de unga enkorna hängifva sig ss. ngt, hvarigenom de träda med Christus i en motsats — de tänka neml. blott på att gifta sig och försumma sin kallelse, sin verksamhet för församlingen). *

καταστροφή, ῆς, ἡ (*καταστρέφω*) *upp- och nedvändning*, omstörtning, nedrifvande ( )(*οἰκοδομή*), förstöring 2 Tim. 2: 14, 2 Petr. 2: 6.

καταστρώννυμι; εστρώθην (*στρώννυμι*) *breda på* l. *öfver*, bädda, sträcka till marken, nedlägga l. -slå 1 Cor. 10: 5. *

κατασύρω (*σύρω*) *neddraga*, ned- l. bortsläpa, med våld bortföra Lc. 12: 58. *

κατασφάζω l. *-σφάττω, έσφαξα* (*σφάζω* l. *σφάττω*) *nedslagta*, nedhugga Lc. 19: 27. *

κατασφραγίζω; ισμαι (*σφραγίζω*) för- l. besegla Apoc. 5: 1; man måste tänka sig en 7-faldig pergamentsrulle, lindad omkring en cylinder, och det så, att hvarje inre rulle ngt öfversköt den yttre, så att hvar och en var beseglad och det ena inseglet kunde synas jemte det andra; yttersta sidan af yttersta rullen var troligen oskrifven, på det ingenting af skriften måtte synas. *

κατάσχεσις, εως, ἡ (*κατέχω*) egentl. *qvar-* l. tillbaka*hållande*; i N. T. besittningstagande, besittning Act. 7: 5. 45.

κατατίθημι, έθηκα; εθέμην (*τίθημι*) *nedsätta*, nedlägga Mc. 15: 46; *med.* ned- l. aflägga för sig (till framtida bruk) *κ. χάριτάς τινι* Act. 24: 27 liksom deponera gunstbevis för ngns räkning, göra sig ngn förbunden, äfven *χάριν* 25: 9.

κατατομή, ῆς, ἡ (*κατατέμνω* sönderskära, af *κατά, τέμνω* skära) sönder- l. inskärning, stympning Phil. 3: 2 (bildar en paronomasi till *περιτομή* — för öfrigt *abstr. pro concreto*). *

κατατοξεύω; ευθήσομαι (*τοξεύω* af *τόξον*) *nedskjuta med pil,* sönderskjuta Hebr. 12: 20 (ordet fkmr ej i de bättre editionerna). *

κατατρέχω, έδραμον (*τρέχω*) *springa* l. skynda *ned* Act. 21: 32 (från den nordvest till templet gränsande borgen Antonia — se *Ἱεροσόλυμα*). *

καταφάγομαι, fut. 2 till *κατεσθίω*, hkt se.

καταφέρω, ήνεγκα; ηνέχθην (*φέρω*) egentl. *bära* l. föra *ned,* påföra, anföra (emot ngn) Act. 25: 7 (|| *φέροντες*), *ψῆφον* Act. 26: 10 afgifva sin röst (lemna sitt bifall); *pass.* föras ned, *ἀπὸ τοῦ ὕπνου* Act. 20: 9 nedfördes (från fönsterkarmen) förmedelst sömnen, nedfalla, falla *ὕπνῳ* i sömn *ibid.*

καταφεύγω, έφυγον (*φεύγω*) *fly ned,* under, taga sin tillflykt *εἴς τι* till ngt Act. 14: 6; med *infin.* Hebr. 6: 18 (som sökt vår tillflykt uti att fatta i det föreliggande hoppet — bilden tagen af den, som antingen ss. nödställd till sjös tager sin tillflykt till *ἄγκυρα ἱερά* pliktankaret ss. det yttersta räddningsmedlet, eller ss. biltog till lands tager sin tillflykt till en fristad — begge bilderna förenas Hebr. 6: 18—20).

καταφθείρω; (φθαρήσομαι), έφθαρμαι (*φθείρω*) *ned* l. i grund *förderfva* 2 Tim. 3: 8, 2 Petr. 2: 12 (bättre *φθαρήσονται*).

καταφιλέω, ησα (*φιλέω*) egentl. öfverhölja med kyssar, osculis obruere, hjertligen kyssa Mt. 26: 49 *al.*

καταφρονέω, ήσω, ησα (*φρονέω*) *tänka lågt* l. föraktligt om ngn, ringa akta l. skatta, förakta *τινός* Mt. 18: 10 *al.*, *τινός* 1 Tim. 4: 6 för ngt (eller kan det heta: hos dig din ungdom), ej akta Hebr. 12: 2, ej bry sig om l. fråga efter Mt. 6: 24, Lc. 16: 3 ( )(*ἀντέχομαι*).

καταφρονητής, οῦ, ὁ (fgde) föraktare Act. 13: 41. *

καταχέω, έχεα (*χέω*) *på-,* ned-, ut*gjuta ἐπί τι* öfver något Mt. 26: 7, *κατά τινος* Mc. 14: 3 (*Tisch.* har ej *κατά* — se *κατά*).

καταχθόνιος, ον (*χθών, χθονός* jord, mark, samstam. med *χαμαί* humi, på jorden; begge äro episka) som är *ner i* l. under *jorden,* underjordisk Phil. 2: 10 (säges om de döde i Hades). *

καταχράομαι, εχρησάμην (*χράομαι*) vanl. *förbruka,* missbruka, men äfven mycket, flitigt bruka *τινί* 1 Cor. 7: 31, 9: 18.

καταψύχω, έψυξα (*ψύχω*) andas l. *blåsa på,* afkyla, svalka Lc. 16: 24. *

† *κατείδωλος, ον* (*εἴδωλον*) full med afgudabilder (N. T. ord, bildadt i analogi med *κατάμπελος* full med vinstockar, *κατάδενδρος* full med träd) Act. 17: 16. *

† *κατέναντι, adv.* (*κατά, ἐν, ἀντί*) midtemot, midtför *ἡ κ. κώμη* Mc. 11: 2, Lc. 19: 30 den midtemot liggande byn; ss. *præpos.* med *genit.* Mc. 12: 41, 13: 3, inför *κ. οὗ ἐπίστευσε Θεοῦ* Rom. 4: 17 *pro κ. Θεοῦ, κ. οὗ ἐπ.* inför Gud l. i Guds åsyn, inför hkn han trodde, äfven 2 Cor. 12: 19, men 2: 17 har *Tisch. κατενώπιον.*

† *κατενώπιον, adv.* (*κατά, ἐνώπιον*) inför ngns ögon, i ngns åsyn, inför med *genit.* 2 Cor. 2: 17 *al.*, *κατ. τῆς δόξης αὐτοῦ* Jud. 24 inför hans herrlighet l. majestät (neml. på domedag).

† *κατεξουσιάζω* (*ἐξουσία*) bruka sin makt emot ngn *τινός* Mt. 20: 25, Mc. 10: 42.

κατεργάζομαι, είργασμαι, ειργασάμην, äfven *ηργασάμην* Rom. 15: 18, *ειργάσθην* (*ἐργάζομαι*) *depon. med.* egentl. *nedergöra,* öfverväldiga; men äfven, och i N. T., *nedgöra,* göra färdigt, fullända, *ἅπαντα* Eph. 6: 13 (efter fulländad kamp), tillvägabringa, åstadkomma, verka *ὀργήν* Rom. 4: 17, *ὑπομονήν* 5: 3 o. s. v., verkställa, fullgöra Rom. 7: 15 *al.;* äfven *in malam partem* föröfva, bedrifva Rom. 1: 27, 2: 9, 1 Cor. 5: 3, 1 Petr. 4: 3; *aor.* 1 *pass.* tages *passive* 2 Cor. 12: 12.

κατέρχομαι, ῆλθον (*ἔρχομαι*) *komma* l. gå *ned,* begifva sig från högre till lägre trakter, stiga ned Lc. 4: 31, 9: 37, komma ned Act. 8: 5 *al.; metaphor. ἄνωθεν* Jac. 3: 15 ofvanifrån (om visheten, som nedkommer).

κατεσθίω, καταφάγομαι, κατέφαγον (*ἐσθίω*) *ned-* l. upp*äta* Mt. 13: 4, Lc. 8: 5, uppsluka Apoc. 12: 4, fräta, förtära Joh. 2: 17 *al.*, förderfva, förstöra *τὰς οἰκίας τινός* Mc. 12: 40, Lc. 20: 47, *τινά trop.* 2 Cor. 11: 20, Gal. 5: 15, förslösa *τὸν βίον τινός* Lc. 15: 30 ngns egodelar.

κατευθύνω, υνα (*εὐθύνω*) göra rak, gifva riktning (neml. den behöriga), rikta, styra, leda Lc. 1: 79 *al.*, *κατευθύναι* 1 Thess. 3: 11, 2 Thess. 3: 5 är 3 *pers. optat. aor.* 1 *act.*

κατευλογέω (*εὐλογέω*) berömma, prisa, önska ngn godt, välsigna Mc. 10: 16. *

κατέφαγον, aor. 2 till *κατεσθίω*, hkt se.

† *κατεφίστημι, επέστην* (*ἐφίστημι*) *uppställa emot; aor.* 2 uppstå, uppträda emot ngn *τινί* Act. 18: 12. *

κατέχω, έσχον (ἔχω) detineo 1:o) *hålla på*, qvar-, fasthålla Lc. 8: 15, 1 Cor. 11: 2, 15: 2, fast behålla Hebr. 3: 6 *al.*, behålla 1 Cor. 7: 30, 1 Thess. 5: 21, Phil. 13; uppehålla, afhålla, hindra τινὰ τοῦ μή Lc. 4: 42 ngn ifrån att, τὸ κ. 2 Thess. 2: 6 det som hindrar, ὁ κ. v. 7 den som hindrar (se ἕως), hämma, förhålla, undertrycka Rom. 1: 18. — 2:o) innehafva 2 Cor. 6: 10, intaga Lc. 14: 9 (Mt. 21: 38 har *Tisch.* σχῶμεν). — 3:o) hålla, styra på l. mot (strand l. land) Act. 27: 40 *scil.* ναῦν, hvarföre det står skenbart *intrans.* — *pass.* fasthållas ἔν τινι Rom. 7: 6 i ngt, νοσήματι Joh. 5: 4 vara behäftad med sjukdom (versen finnes ej hos *Tisch.*, ss. misstänkt).

κατηγορέω, ήσω, ησα (κατήγορος) *tala på* l. mot ngn, för- l. baktala, tadla, förebrå, anklaga τινός ngn Mt. 12: 10 *al.*, anföra klagomål emot τινός l. κατά τινος för ngt τινός Lc. 23: 14, Act. 24: 8, 25: 11, äfven περί τινος för ngt Act. 24: 13, äfven *absol.* anföra klagomål ss. Act. 24: 2, Rom. 2: 15; — *pass.* anklagas ὑπό τινος af ngn Mt. 27: 12, äfven παρά τινος Act. 22: 30.

κατηγορία, ας, ἡ (fgde) förebråelse, beskyllning, anklagelse εὑρεῖν κ. τινός Lc. 6: 7 (der likväl *Tisch.* har κατηγορεῖν) få sak med ngn, äfven κατά τινος anklagelse emot ngn Joh. 18: 29, 1 Tim. 5: 19; εἶναι ἐν κ. ἀσωτίας Tit. 1: 6 hafva beskyllning för liderlighet.

κατήγορος, ου, ὁ (κατά, ἀγορεύω tala offentligen, af ἀγορά) an- l. åklagare Joh. 8: 10 *al.*

† κατήγωρ, ορος, ὁ = fgde Apoc. 12: 10. *

κατήφεια, ας, ἡ (κατηφής med nedslagna blickar, nedslagen, sorgsen af κατά, φάος etr. φῶς) eg. *ögonens nedslående*, nedslagenhet, sorgsenhet, sorg Jac. 4: 9. *

κατηχέω, ησα; ημαι, ήθην (ἠχέω) *påljuda*, låta ljudet utgå till ngn, lära, undervisa 1 Cor. 14: 19, Gal. 6: 6; — *pass.* läras, undervisas τί i ngt Act. 18: 25, ἔκ τινος utaf l. förmedelst ngt Rom. 2: 18, få undervisning l. underrättelse om ngt, ryktesvis höra περί τίνος Act. 21: 21. 24; ἵνα ἐπιγνῷς — — — ὧν (pro ἃ) κατηχήθης Lc. 1: 4 på det du må noga lära känna verkliga förhållandet rörande l. med de berättelser, hvilka du ryktesvis hört = hka kommit till dina öron (här är *attraction*, liksom Act. 21: 24); ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον Gal. 6: 6 den som undervisas i läran, lärjungen (deraf *catechumeni*).

κατιόω; ίωμαι (ἰόω låta rosta af ἰός) låta *nedrosta*, öfverhölja med rost; *pass.* nedrosta, öfverdragas med rost Jac. 5: 3. *

κατισχύω, ύσω (ἰσχύω) komma till kraft, hafva kraft, vara i stånd, förmå; i N. T. taga l. få öfverhand och behålla den, blifva öfvermäktig, betvinga, *öfverväldiga*, besegra τινός Mt. 16: 18 πύλαι ᾅδου — — — αὐτῆς *scil.* ἐκκλησίας Hades' portar skola icke öfverväldiga l. besegra församlingen (denna personificeras och tänkes ss. eröfrande Hades), se vidare πύλη; *intrans.* taga l. få öfverhand Lc. 23: 23.

κατοικέω, ῴκησα (οἰκέω) bebo τόπον τινά Act. 1: 19 *al.*, τὸν ναόν Mt. 23: 21 (om Jehova, hvars symboliskt-synliga närvaro i det aldraheligaste visade sig ss. שְׁכִינָה — se δόξα); *intrans.* bo (liksom *slå ned sina bopålar*) ἐπί τινος Apoc. 3: 10 *al.* på ngt, äfven ἐπί τι Act. 17: 26 (med begrepp af utsträckning, *öfver*); ἔν τινι Lc. 13: 4 *al.*, säges om a) *Christus* Eph. 3: 7 som genom tron bor i menniskors hjertan (i den H. Ande neml., som är Christi Ande Rom. 8: 9. 10, uppfyller Christus löftet om sin andliga närvaro i de christnas hjertan Joh. 4: 23, hvarvid tron är det mottagande å menniskans sida διὰ τῆς πίστεως); b) *den H. Ande* Jac. 4: 5; c) *den onde anden* Mt. 12: 45 *al.* ἐκεῖ; anses äfn kunna construeras med εἴς τι, men Mt. 2: 23, 4: 13 hörer εἰς till ἐλθών, och Act. 7: 4 står i nyare editioner rätteligen ἐν Χαρράν.

κατοίκησις, εως, ἡ (fgde) boende, boning, boningsplats, bostad, vistelseort Mt. 5: 3. *

† κατοικητήριον, ου, τό (se fgde) *ställe* der ngn *bor*, bostad, boning, tillhåll Apoc. 18: 2; Eph. 2: 22 sägas Ephes. jemte hvarje annan församling uppbyggas till Guds boning, det heliga templet, förmedelst den H. Ande (Guds Ande förhåller sig nemligen till detta ideella tempel, ss. *Schechina* till det verkliga, och är ett *conditio sine qua non* för detsamma).

κατοικία, ας, ἡ (κατοικέω) boning, boningsplats, vistelseort Act. 17: 26. *

κατοπτρίζω (κάτοπτρον spegel — hos de gamle af polerad metall, i synnerhet koppar) spegla, visa i spegeln; *med.* spegla sig, se sig i spegeln, men äfven skåda i en spegel 2 Cor. 3: 18 (*i spegeln* skåda vi HERrans herrlighet, emedan vi icke skåda dess objectiva realité, hkt först i det tillkommande

Guds rikct skall ega rum — Joh. 17: 24 *al.* — utan blott dess framställning i Evangelio, der Hans herrlighet afspeglar sig). *

κατόρθωμα, ατος, τό (*κατορθόω* upprätta, upprätthålla, väl ordna l. utföra, göra rätt — af *κατά, ὀρθόω*) egentl. det *rätt* l. *väl gjorda*, ordnade, god ordning, herrlig inrättning Act. 24: 3. *

κάτω, adv. (*κατά*) *nedåt*, ned Mt. 4: 6 *al.*, nedantill l. -för Mt. 27: 51 *al.*, *ἐκ τῶν κ.* Joh. 8: 23 af det som är ncdantill, det nedra = *ἐκ τῆς γῆς* ( )(*ἐκ τῶν ἄνω*, hkt se); *compar. κατωτέρω, ἀπὸ διετοῦς* (*scil. παιδός*) *καὶ κ.* Mt. 2: 16 ifrån och med det tvååriga (barnet) och derunder.

κατώτερος, α, ον (fgde) nedre, lägre; *τὰ κ.* (*μέρη*) *τῆς γῆς* Eph. 4: 9 de lägre, djupare liggande (i jemförelse med himlens höjd) delarne af jorden = *τὴν κ. γῆν* den lägre liggande jorden. *

καῦμα, ατος, τό (*καίω*) *brand*, hctta, Apoc. 7: 16, *κ. καυματίζεσθαι* Apoc. 16: 9 förtäras af hetta.

καυματίζω, ισα; ίσθην (fgde) *förbränna*, förtära Apoc. 16: 8; *pass.* förtäras Apoc. 16: 9 (se fgde), genom hetta förtorkas, vissna bort Mt. 13: 6, Mc. 4: 6.

καῦσις, εως, ἡ (*καίω*) *brännande*, förbrännande, förbränning Hebr. 6: 8 hvars ända är till förbränning, går ut på förbränning, hkn slutligen förbrännes (på en alldeles ofruktbar åker plägade man antända törne och ogräs — här betecknas dermed de ogudaktigas eviga straff, liksom Mt. 3: 12, 13: 30 o. s. v.). *

καυσόω (se fgde) vanl. *pass.* lida af stark hetta, brinna *κ. λυθήσονται* 2 Petr. 3: 10 de skola upplösas (neml. i sina fogningar) genom förbränning l. hetta, *τήκεται* v. 12 smälta l. upplösas genom hetta l. förbränning.

καύσων, ωνος, ὁ augmentativ. (*καίω*) stor, stark hetta, solhetta Mt. 20: 12, Lc. 12: 55; brännande, glödhet vind Jac. 1: 11 (härmed menas קָדִים östanvind, hos Araberna *Samum* kallad, som med sin starka svafvelhalt förtorkar allt grönt och dödar till och med menniskor och djur).

καυτηριάζω; ασμαι (*καυτήριον* medel att bränna l. brännmärka, brännjern af *καίω*) bränna med glödande jern, brännmärka; *κ. τὴν ἰδίαν συνείδησιν* 1 Tim. 4: 2 brännmärkta i sitt samvete (icke blott slafvar brännmärktes för att bättre igenkännas, utan äfven förbrytare för att betecknas ss. sådana — liksom dessa nu buro brännmärket i pannan, så buro ock irrläraruc dct i samvetet d. ä. de buro der medvetandet af sin skuld). *

καυχάομαι (2 pers. —*ᾶσαι* Rom. 2: 17, 1 Cor. 4: 7), *ήσομαι, ημαι, ησάμην* (förstärkt aspiration af *αὐχέω, εὔχομαι*) *depon. med. utsäga om sig* (berömmande), berömma sig 1 Cor. 1: 29. 31 *al.*, af l. öfver ngt *ἔν τινι* Rom. 2: 17 *al.*, äfven *ἐπί τινι* Rom. 5: 2, äfven *τί* 2 Cor. 9: 2, 11: 30; *ὑπέρ τινος* 2 Cor. 7: 14, 12: 5 bctyder icke öfver, utan till ngns fördcl l. bästa; *εἴς τι* 2 Cor. 10: 16 med afseende på ngt, *κατὰ τὴν σάρκα* 2 Cor. 11: 18 efter köttet d. ä. enligt köttets ingifvelse (ncml. till egenkärlek, inbillning, högfärd; så att icke den H. Ande får bestämma *καυχᾶσθαι*). — *ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται* Gal. 6: 13 på det att de må berömma sig af edert kött o. s. v. dcröfver att de genom omskärelsen gjort edcr till Judiska proselyter (och derigenom undgå Judarnes förföljclser). — *Anm.* Ordet fkmr i N. T. endast i Pauli skrifter, utom Jac. 1: 9, 4: 16.

καύχημα, ατος, τό (fgde) det hvaraf man berömmer sig, föremål för berömmelsc, materies gloriandi, berömmelse Rom. 4: 2 *al.*, *κ. ὑπὲρ ἡμῶν* 2 Cor. 5: 12 anledning att berömma eder öfver l. af oss; 1 Cor. 9: 15 är en *aposiopesis* vid läsarten *οὐδείς* st. *ἵνα τις* — det skulle egentl. heta *καλὸν* — — — *ἢ τὸ καύχημά μου κενωθῆναι*, men Paulus afbryter med *μου* vid föreställningen af det afskyvärda deruti, »än att min berömmelse — ingen skall tillintetgöra den» utropar han triumpherande, den berömmelsen nemligen, att utan aflöning predika evangelium.

† *καύχησις, εως, ἡ* (*καυχάομαι*) berömmelse Rom. 5: 37 *al.*, *ἠπέρ τινος* 2 Cor 7: 4, 8: 24 öfver ngn, *ἐπί τινος* 2 Cor. 7: 14 inför ngn; *ἡ κ.* — — — *ἡμῶν* 2 Cor. 1: 12 denna vår berömmelse är vårt ssmvetes vittnesbörd d. ä. är intet annat än ett utsägande af det som vårt samvete betygar, att vi o. s. v.

Καφαρναούμ, se *Καπερναούμ*.

Κεγχρεαί, ῶν, αἱ Cenchreæ, en hamnstad till Corinth vid Saroniska viken i Schoinosbugten, 70 stadier från Corinth; derifrån for diaconissan Phoebe med Pauli bref till Romarne; se vidarc *Κόρινθος* — fkmr Act. 18: 18, Rom. 16: 1.

κέδρος, ου, ἡ ceder, pinus cedrus, det berömdaste af de i Bibeln omtalade träd; växer på Libanon och Taurus högt och smärt och utbreder

vidt sina grenar. Det hörer till barrträden, har 1¼ tum långa, styfva, nästan fyrkantiga, äfven om vintern gröna barr, af hka mer än 20 framkomma ur en skida, och hka gifva cedern mycken likhet med Lärkträdet. Trädets stam är rödstrimmig, slät och ytterst varaktig och välluktande; var derföre i forntiden mycket eftersökt — växer långsamt. På Libanon förminskas cedrarnes antal år från år. De tjockaste hålla 36 fot 6 tum i omkrets. I somliga editioner fkmr Joh. 18: 1 *τῶν κέδρων* st. *τοῦ Κεδρών* (förmodligen af misstag, deraf uppkommet, att man trott att bäcken Kidron varit omgifven af cedrar och deraf fått sitt namn — men se följ.).

Κεδρών, ὁ indecl. (קִדְרוֹן den grumliga af קָדַר vara svart, mörk) *Kidron;* denna bäck kallades så för sitt dels af offerblodet, dels af annan orenlighet uppgrumlade vatten. Denna bäck har en trång (på några ställen blott några steg bred) och djup bädd emellan Jerusalem och Oljoberget i dalen af samma namn eller Josaphats dal (se *Ἰωσαφάτ*), och rinner sedermera efter ett slingrande lopp ut i Döda hafvet; blott när det regnar länge och starkt har den vatten, om sommaren är den alldeles uttorkad Joh. 18: 1, se fgde.

κεῖμαι (pro *κέκειμαι* af *κέω, κείω* lägga; alltså) egentl. *jag har blifvit lagd* l. lagt mig, ligger Lc. 2: 12. 16; *ligger* (begrafven) Mt. 28: 6, Lc. 23: 53, Joh. 20: 12, (förvarad) Lc. 12: 19, är lagd 1 Cor. 3: 11, ställd Joh. 2: 6 *al.*, satt Mt. 3: 10, Lc. 3: 9, bestämd Lc. 2: 34 (kanske bättre: ligger der), Phil. 1: 16 (neml. af Gud), *εἰς τοῦτο κείμεθα* 1 Thess. 3: 3 vi äro bestämda dertill (neml. *εἰς τὸ θλίβεσθαι* l. *εἰς θλίψεις*), *δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται* 1 Tim. 1: 9 lagen är icke bestämd l. stiftad för, gäller icke den rättfärdige (neml. den som i tron blifvit delaktig af syndernas förlåtelse och dervid tillika den H. Andes gåfva — jfr Rom. 6: 14, Gal. 5: 18 — anledningen till uttrycket *νόμος κεῖται* är den, att en lag ansågs derigenom vara stiftad l. promulgerad, att den skrefs på en tafla, som *utsattes* till allmänt åskådande); *ligger,* är belägen (om trakter) Mt. 5: 14, befinner mig *ἐν τῷ πονηρῷ* 1 Joh. 5: 39 inom den onde, inom den ondes område (alltså *mascul.* och ej *neutrum* — jfr *ὁ πονηρός* i fgde vers, och *ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ* i följ.).

κειρία, ας, ἡ skall egentl. betyda sänggjord; i N. T. band, bindel, hvari lik inlindades l. sveptes Joh. 11: 24.

κείρω, ἔκειρα; ἐκειράμην skära, klippa Act. 8: 32; *med.* låta klippa *τὴν κεφαλήν* Act. 18: 18 hufvudet l. håret på sig, äfven *absol.* 1 Cor. 11: 6.

κέλευσμα, ατος, τό (följ.) tillrop, befallning, lystrings- l. commando-ord (ss. en fältherres till sin här, en körsvens till hästarne, en jägares till sina hundar) 1 Thess. 4: 16 vid l. på gifvet tecken (hkt närmare bestämmes af de följande orden ss. epexeges).

κελεύω, ευσα (*κέλλω* cello, drifva, röra) *sätta i rörelse,* drifva på, uppmana, bjuda, befalla Mt. 8: 18 *sæpe, absol.* Act. 25: 23, med *infin.* Mt. 8: 18 *al.*, med *accus.* och *infin.* Mt. 14: 19 *al.*, med *dat.* och *infin.* Mt. 15: 35.

κενοδοξία, ας, ἡ (följ.) *tom inbillning,* tom, fåfäng ära Phil. 2: 3.

κενόδοξος, ον (följ., *δόξα*) full af *tom inbillning,* som söker l. sträfvar efter tom l. fåfäng ära Gal. 5: 26 (sätter följer sedan i samma vers).

κενός, ή, όν (trol. beslägtad med *χάω* hio, gapa) 1:o) *tom,* tomhändt, blott och bar, utblottad Mc. 12: 3, Lc. 1: 53, 20: 10. 11. — 2:o) *metaphor.* tom a) ogrundad, innehållslös Eph. 5: 6 (som sakna sanning), sanningslös Col. 2: 8; b) onyttig, fruktlös Act. 4: 25 (som icke kunde lyckas dem), dåraktig, fåfäng 1 Cor. 15: 10 *al.*; *εἰς κενόν* 2 Cor. 6: 1 *al.* förgäfves, fruktlöst.

κενοφωνία, ας, ἡ (fgde, *φωνή*) *tomt prat,* fåfängt tal, sladder, ineptiæ, nugæ 1 Tim. 6: 20, 2 Tim. 2: 16.

κενόω, ώσω; ωμαι, ώθην (*κενός*) *tömma,* uttömma, göra tom ( )(*πληρόω*), blotta, beröfva *ἑαυτόν* Phil: 2: 7 taga ifrån sig sjelf (afstå från bruket af sina gudomliga egenskaper), tillintetgöra 1 Cor. 9: 15; *pass.* göras l. blifva tom, kraftlös Rom. 4: 14, beröfvas sin egendomliga kraft l. verksamhet 1 Cor. 1: 17, göras om intet 2 Cor. 9: 3.

κέντρον, ου, τό (*κεντέω* sticka, sporra) *medel att sticka* 1:o) *udd,* tagg, gadd (hos bin, getingar och andra djur ss. scorpioner, med hkas gaddar gräshoppornas jemföras) Apoc. 9: 10; *metaphor.* 1 Cor. 15: 55 »hvar är din gadd, o, död?» (döden föreställes under bilden af ett djur med giftigt dödande gadd, ss. scorpionen l. dylikt djur). — 2:o) *udd* l. pigg i ändan af en käpp, hvarmed hästar, oxar och åsnor pådrefvos, *metaphor.* *πρὸς κέντρα λακτίζειν* Act. (9: 5) 26: 14 spjerna mot

uddar d. v. s. sätta sig emot ngns vilja (bilden är tagen af djur, som slå emot pådrifvarnes uddar och derigenom onödigtvis blott mer skada sig — skada sig genom ett oförnuftig motstånd).

† *κεντυρίων, ωνος, ὁ*, bildadt af centurio (af centum) = *ἑκατόνταρχος*, befälhafvare öfver en centuria = 100 man och derutöfver, kapten, »höfvidsman» Mc. 15: 39. 44. 45.

κενῶς, adv. (af *κενός*) fåfängt, förgäfves, utan orsak Jac. 4: 5.

κεραία, ας, ἡ (*κέρας*) *horn*, hornlikt tecken, hake l. spets, apex, streck, bokstafsstreck l. -drag (hvarigenom t. ex. ר och ד, ה och ח åtskiljas) Mt. 5: 18, Lc. 16: 17.

κεραμεύς, έως, ὁ (*κέραμος*) krukmakare Mt. 27: 7. 10, Rom. 9: 21.

κεραμικός, ή, όν (se följ.) hörande till lera, af lera, *σκεύη κ.* Apoc. 2: 27 lerkärl.

κεράμιον, ου, τό egentl. *diminut.* (af följ.) lerkärl, kärl af hvarje slag och form, kruka Mt. 14: 13, Lc. 22: 10; *anm.* ss. mått var det hos Grekerna det största för flytande varor = *μετρητής*, ungefär 15 kannor eller en *ankare*.

κέραμος, ου, ὁ (af följ., l. af *ἔρα* terra, jord, hvaraf *ἔραζε* till marken) krukmakarelera, allt deraf gjordt, taktegel Lc. 5: 19 (se *ἀποστεγάζω*).

κεράννυμι, ἐκέρασα; κεκέρασμαι blanda *οἶνον* egentl. med vatten, men i N. T. ingjuta, slå uti, iskänka *τινί* för någon (äfven obemängdt vin) Apoc. 14: 10, 18: 6.

κέρας, ατος, τό horn på djur Apoc. 5: 6 *al.*, hörn l. det yttersta af en sak ss. de framskjutande spetsarne på altaret Apoc. 9: 13; *symboliskt* utmärker det styrka (emedan hos de behornade djuren styrkan anses ligga i hornen, alltså) *κ. σωτηρίας* Lc. 1: 69 frälsningens horn d. ä. den starkaste, säkraste frälsning l. en mäktig frälsare (om JEsus), äfven *κ. ἑπτά, δέκα* Apoc. l. c. *al.* säges om stor kraft l. makt.

κεράτιον, ου, τό, diminut. (af *κέρας*) egentl. *litet horn;* deraf frukten af *κερατέα* l. *-ία*, äfven *κερατωνία*. ceratonia siliqua, Johannisbrödträdet, Johannisbröd, skida l. balja af denna frukt. — *Anm.* Skidorna äro krökta skärformigt l. ss. *små horn*, ofta en fot långa och en tum breda, och innehålla en slemmig, sötaktig märg och glänsande bruna bönor. Dessa skidor nyttjas i Österlandet till föda för boskapen i synnerhet svin, men äfven af fattigt folk. Egentligen var alltså denna spis icke oätlig; men då svinkreaturen kommo ifrån marken, fingo väl dessa derutaf, men icke deras vaktare den förlorade sonen Lc. 15: 16, ty husbonden ville spara derpå i den dyra tiden. Öfversättningen »draf» gör väl liknelsen hjertare, men är oriktig.

κερδαίνω, κερδήσω, ἐκέρδησα, κερδηθήσομαι (följ.) 1:o) *vinna*, draga vinst l. fördel af, förvärfva Mt. 16: 26 *al.*, vinna l. förtjena Mt. 25: 17. 20. 22, Jac. 4: 13, *metaphor.* vinna ngn på sin sida, göra sig ngn bevågen, vinna ngn Mt. 18: 15, 1 Cor. 9: 19. 20—22, 1 Petr. 3: 1 (för christendomen, för tron och Guds rike), *κ. τὸν Χριστόν* Phil. 3: 8 vinna Chr. d. ä. tillegna sig Honom förmedelst tron (Paulus *har* Chr. redan; likväl innebär detta *κερδαίνειν* till sin natur en utveckling, hvars fulländning ännu ligger framför honom). — 2:o) spara, bespara sig, undvika Act. 27: 21.

κέρδος, εος, τό (sannolikt af *κείρω*, således) egentl. *snideri*, slem vinning *αἰσχρὸν κ.* Tit. 1: 11, men, äfven utan detta bibegrepp, vinning, vinst, fördel Phil. 1: 21, 3: 7.

κέρμα, ατος, τό (*κείρω*) egentl. det *sönderskurna*, litet stycke, i synnerhet penningestycke, skiljemynt Joh. 2: 15.

κερματιστής, οῦ, ὁ (*κερματίζω* sönderstycka l. -dela af fgde) penningevexlare; sådane sutto i hedningarnes förgård (se *ἱερόν*) och vexlade till sig främmande mynt emot det heliga för tempelskatten bestämda myntet; se *κολλυβιστής*. Joh. 2: 14.

κεφάλαιον, ου, τό (*κεφαλή*) egentl. det som utgör *hufvudet*, det högsta och vigtigaste, deraf 1:o) *hufvudsak* l. -punkt l. -summa *ἐπὶ τοῖς λεγομένοις scil. ἐστί* Hebr. 8: 1 i afseende på det sagda är. — 2:o) *hufvudstol*, capital, penningesumma Act. 22: 28.

κεφαλαιόω, ωσα (fgde) *summariskt* sammanfatta l. behandla (göra processen kort) = *ἀποκεφαλίζω* döda Mc. 12: 4 (andra — vid läsarten *ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον* — såra l. slå i hufvudet).

κεφαλή, ῆς, ἡ 1:o) *hufvud* (på menniskor och djur) Mt. 6: 17 *sæpe; ἔχειν κατὰ κ. scil. τι* 1 Cor. 11: 4 hafva ngt på hufvudet d. ä. hafva hufvudet betäckt (Judiska männer bådo med betäckt hufvud och hade till och med täckelse för ansigtet, men Hellenerna med obetäckt i templet; denna helleniska sed hade naturligtvis blifvit förherrskande i de helleniska församlingarne och var så öfverensstämmande med hedna-apostlens christliga rang-

ordning, att han ansåg hufvudets betäckning ss. dess vanärande) — 2:o) *hufvud metaphor.* ss. det l. den öfversta l. högsta, hufvudperson, öfverhufvud, närmast l. omedelbar förman, öfverman 1 Cor. 11: 3 (om Gud i afseende på Christus, Chr. i afseende på församlingen, mannen i afseende på qvinnan — se i synnerhet l. c.); ss. det förnämsta och vigtigaste *κ.* γωνίας Mt. 21: 42 *al.* hufvud för hörnet, hörnsten. — 3:o) *hufvud metonym.* för hela menniskan ss. Act. 18: 6.

κεφαλίς, ίδος, ἡ diminut. (af fgde) egentl. *litet hufvud,* capitulum, hufvudända, början *κ.* βιβλίου Hebr. 10: 7 början af bokrullen (orden som här anföras äro hämtade från Dav. Ps. 40: 8: 9 och häntyda på Genes. 3: 15, alltså på början af Bibeln; — andra åter öfversätta begge orden med *bokrulle* = מְגִלַּת־סֵפֶר, emedan ändan af den cylinder, omkring hkn man i forntiden rullade böcker, hade formen af ett litet hufvud). *

κημόω, ώσω (*κημός nos*korg l. *-grimma,* som lades på hästen, när han leddes vid tygeln, på det han icke skulle bitas — sannol. af *χάω* gapa) lägga nosgrimma på hästen; fkmr i några editioner 1 Cor. 9: 9 i stället för det rättare *φιμώσεις.* *

† *κῆνσος, ου, ὁ* af och = census, egeutl. mantals- och skattskrifning, värdering af ngns förmögenhet, derpå grundad skattläggning, skatt (på personer och egendom) Mt. 17: 25 *al.* (se *ἀπογραφή*); afgift, utlaga, i synnerhet tempelskatt = ½ sekel.

κῆπος, ου, ὁ sepes, egentl. *gärdesgård,* det ingärdade l. instängda, trädgård, »örtagård» Lc. 13: 19 *al.; anm.* somliga anse ordet komma från Æthiopiskan.

κηπουρός, οῦ, ὁ (fgde och *οὖρος* vaktare, uppsyningsman af *ὁράω*) *trädgårdsvaktare* l. -uppsyningsman; i allmht trädgårdsmästare Joh. 20: 15. *

κηρίον, ου, τό diminut. (af *κηρός* cera, vax) vax-, honungskaka; tillägget *μελισσίου* Lc. 24: 42 skiljer denna honung från drufhonung, som var och är mycket i bruk i Österlandet. *

κήρυγμα, ατος, τό (*κηρύσσω*) egentl. *det genom härolden utropade,* kungjorda, predikan; *κ. τινός* är vanligen *genit. subj.* ss. Mt. 12: 41 *al.*, men äfven *genit. obj.* ss. Rom. 16: 25 Ἰοῦ Χοῦ, hkn *genit.* också bör förstås inunder 1 Cor. 1: 21, 2 Tim. 4: 17, Tit. 1: 3 (emedan hvarje predikan måste handla om JEsus Chr.).

κήρυξ, υκος, ὁ (besl. med *γαρύω, γηρύω* garrio, skrika) *utropare,* förkunnare, härold; deras hufvudsakliga förrättning i forntiden var att ss. sina furstars sändebud underhandla med fienden eller eljest öfverföra budskap, att kalla folket till folkförsamlingarne o. s. v.; i sednare tider bestod deras embete väsendtligen uti offentliga kungöranden (hvartill i synnerhet fordrades en *stark stämma γηρύω*); deraf i N. T. om dem som förkunna evangelium, ordets förkunnare, predikant 1 Tim. 2: 7, 2 Tim. 1: 11; äfven Noach kallas 2 Petr. 2: 5 *δικαιοσύνης κ.*

κηρύσσω, ύξω, υξα; υχθήσομαι, ύχθην (fgde) förvalta en härolds embete, vara härold 1 Cor. 9: 27 (har afseende på kämpaspelen, der härolden utropade lagarne derför och uppmuntrade till kamp), utropa Apoc. 5: 2, offentligen förkunna Mt. 10: 27 *sæpe,* omtala, lära, predika Mt. 3: 1 *al.*, *τὸν Χριστόν* ss. Act. 8: 5, *τὸν Ἰησοῦν* 9: 20 *al.*, *τινά τινα* predika ngn ss. ngn t. ex. *Χ. ἐσταυρωμένον* 1 Cor. 1: 23 Chr. ss. korsfästad, *θεοῦ δύναμιν* v. 24 ss. Guds kraft.

κῆτος, εος, τό (*χάω* hio, gapa) 1:o) *svalg,* ihålighet, fördjupning; deraf 2:o) hvarje stort hafsdjur l. -vidunder, hval, haj cete Mt. 12: 40.

Κηφᾶς, ᾶ, ὁ (Syr. כֵּיפָא klippa) *Cephas* = *Πέτρος,* klippmannen, se *Πέτρος.* Joh. 1: 43 *al.*

κιβωτός, οῦ, ἡ (af främmande ursprung, liksom *schatull, koffert* hos oss) träkista, låda, skåp; så kallas i N. T. 1:o) Noë *ark* Mt. 24: 38 *al* och 2:o) förbundsens ark *ἡ κ. τῆς διαθήκης* Hebr. 9: 4 (som stod i det aldraheligaste), äfven Apoc. 11: 19.

κιθάρα, ας, ἡ (främmande ord) *cithra,* luta (bestod af 2:ne på en resonancebotten stående horn, emellan hvilka i början 7, sedermera 9 strängar voro fästade på 2:ne ofvau och uedan befintliga tvärstänger 1 Cor. 14: 7 *al.*

κιθαρίζω (fgde) spela på cithra Apoc. 14: 2; *τὸ κιθαριζόμενον* 1 Cor. 14: 7 stycket som spelas på cithran.

κιθαρῳδός, οῦ, ὁ (*κιθάρα, ᾠδός* ctr. *ἀοιδός* sångare af *ἀείδω* = *ᾄδω*) *cithrasångare,* som spelar på cithra och sjunger dertill Apoc. 14: 2, 18: 22.

Κιλικία, ας, ἡ Cilicia, den sydostligaste provinsen i Mindre Asien, skild från Syrien genom Amanusberget, omsluten i V. och N. af berget Taurus ss. en gördel, sammanhängande genom bergpass med Isaurien, Pisidien, Paphlagonien och Cappadocien, och i S. gränsande till Ciliciska hafvet;

delades i *Cilicia campestris* (ἡ πεδιάς) i Ö. som utgjorde det egentliga Cilicien och utmärkte sig genom stor fruktbarhet, och *Cilicia aspera* (ἡ τραχεῖα) i V. som erbjöd goda betesmarker i synnerhet för de i forntiden berömda Ciliciska getterna. Blef genom Pompejus till sin östra och bättre del en Romersk provins; hufvudstaden var *Tarsus* (se *Ταρσός*); christendomen hade troligtvis först genom Paulus blifvit utbredd i provinsen. Act. 6: 9 *al.*

κινάμωμον, äfven *κιννάμωμον*, *ου*, *τό* laurus cinnamum, canel (Herod. berättar 3: 111, att Grekerna fingo den genom Phœnicierna från Arabien under detta namn) Apoc. 18: 13.

κινδυνεύω (följ.) våga sig, äfventyra, löpa fara; vara l. sväfva i fara *absol.* Lc. 8: 23, 1 Cor. 15: 30, med *infin.* *τοῦτο τὸ μέρος κινδ. ἐλθεῖν* — — — Act. 19: 27 det är fara värdt, att denna del råkar — — — (*impersonel* sats förvandlad i Grekiskan till *personel*), äfven v. 40.

κίνδυνος, *ου*, *ὁ* (sannolikt af följ., så att bruket af ordet utgått från kastningen vid tärningspel) eg. *vågspel*, våda, risk, äfventyr, fara Rom. 8: 35, 2 Cor. 11: 26.

κινέω, *ήσω*, *ησα*; *ήθην* (*κίω* = cio, episk biform till *ἴω*, *εἶμι*) *göra att ngn* l. *ngt går*, föra åstad, sätta i rörelse, röra Mt. 23: 4, rubba *κ. τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς* Apoc. 2: 5 jag skall rubba din ljusastake från dess plats (härmed hotas kärlekslösa och sömnaktiga lärare, att HERren skall försätta deras församlingar på en annan ort — så hände ock med de 7 församlingarne i Mindre Asien genom Muhamedanismens utbredande i dessa trakter); skaka, »rista» *τὴν κεφαλήν* Mt. 27: 39, Mc. 15: 29 (ss. tecken till skadefröjd och begabberi); *metaphor.* väcka *στάσιν* Act. 24: 5 upplopp; — *pass.* röras, röra sig Act. 17: 28 (der en climax är märkbar, neml. nedåt — utan Gud skulle vi icke hafva ngt *lif*, nej icke en gång *rörelse*, ss. de liflösa tingen växter, vatten o. s. v., vi skulle icke en gång *vara till*), rubbas Apoc. 6: 14, uppröras l. försättas i upplopp Act. 21: 30.

κίνησις, *εως*, *ἡ* (fgde) rörande, rörelse Joh. 5: 3.

κιννάμωμον, *ου*, *τό* || *κινάμωμον*, hkt se.

Κίς, *ὁ indecl.* (קִישׁ fogelfångst af יָקשׁ) *Kis*, Abiels son, fader till konung Saul, af Benjamins stam Act. 13: 21.

κίχρημι, *ἔχρησα* (*χράω*) låna, utlåna Lc. 11: 5.

κλάδος, *ου*, *ὁ* (*κλάω*) *afbruten* (gren), ngt skott som man afbryter af trädgrenarne för att ympa det på annan stam; i allmht *qvist*, gren Mt. 13: 32 *al.*, *metaphor.* Rom. 11: 16 ff. om Judafolket.

κλαίω, *κλαύσω* och *κλαύσομαι*, *ἔκλαυσα* gråta Mt. 26: 75 *pluries*, *ἐπί τινι* Lc. 19: 41 och *ἐπί τινα* 23: 28 öfver någon; *trans.* *τινά* Mt. 2: 18 begråta någon.

κλάσις, *εως*, *ἡ* (*κλάω*) brytande, brytning, sönderbrytning Lc. 24: 35, Act. 2: 42.

κλάσμα, *ατος*, *τό* (*κλάω*) det af- l. sönderbrutna, stycke, bit, smula Mt. 14: 20 *al.*

Κλαύδη, *ης*, *ἡ* *Claude*, en mycket liten ö vid sydvestra spetsen af Kreta; andra skrifva *Κλαῦδος*, *Καῦδα*, Gaudos, heter nu *Gozzo*; förekommer Act. 27: 16.

Κλαυδία, *ας*, *ἡ*, *Claudia*, en christinna, fkmr 2 Tim. 4: 21.

Κλαύδιος, *ου*, *ὁ* *Claudius* 1:o) Romersk kejsare, hvars fullständiga namn var *Tiberius Claudius Nero Drusus Germanicus*, den 4:de Romerske kejsaren (41—54 e. Chr.), Caj. Caligulas efterträdare och son af Nero Drusus, född den 1 Aug. år 9 e. Chr. — Genom *Herodes Agrippa I* befordrades i hög grad hans utnämnande till kejsare, hvarföre han ock förstorade dennes land med Judæen, Samarien och några districter vid Libanon. Judarne i Asien och Ægypten behandlade han mildt i början af sin regering, men blef genom ett uppror af de Romerske Judarne föranledd att fördrifva dem ifrån Rom (Act. 18: 2) efter år 49. I hans tid inträffade den Act. 11: 28 propheterade hungersnöden (se *Ἄγαβος*), under det *Cusp. Fadus* var procurator i Palæstina och Tiberius Alexander var Præses Syriæ. År 54 dödades han af sin gemål Agrippina genom gift efter en 13-årig regering; fkmr Act. 11: 28, 18: 2. — 2:o) Krigstribunen *Lysias* Act. 23: 26, se *Λυσίας*.

κλαυθμός, *οῦ*, *ὁ* (*κλαίω*) gråt, verop Mt. 2: 18 *al.*

κλάω, *ἔκλασα* bryta, sönderbryta, afbryta; man plägade bryta brödet *κλάσαι τὸν ἄρτον* Mt. 14: 19 *al.*, och icke skära det (om dess vanliga storlek se *ἄρτος*), detta uttryck nyttjas ock om *ἀγάπαι* Act. 2: 46, 20: 7. 11 och den dermed förenade H. Nattvarden jfr 1 Cor. 10: 16; i 1 Cor. 11: 24 *σῶμα κλώμενον* torde detta sednare ord böra utgå (det finnes ej hos *Tisch.*).

κλείς, κλειδός, ἡ *accus.* κλεῖν pro κλεῖδα, *plur. accus.* κλεῖς pro κλεῖδας clavis, nyckel, äfven portrigel, bom; i N. T. *metaphor.* makt, välde αἱ κλ. τῆς βασιλείας οὐρανῶν Mt. 16: 19 himmelrikets nycklar d. ä. fullmakt att insläppa i himmelriket och utestänga derifrån, ἡ κλ. τῆς γνώσεως Lc. 11: 52 nyckeln till kunskapen (»J hafven borttagit o. s. v. d. ä. J hafven hindrat andra att komma till Evangelii kunskap» — kunskapen om den af JEsu förkunnade visheten framställes här under bilden af ett tillslutet tempel), κλ. τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου Apoc. 1: 18 dödens och underjordens nycklar (Chr. upplåter dödens portar för hvem han vill), ἡ κλ. τοῦ Δαυίδ κ. τ. λ. Apoc. 3: 7 (jfr Es. 22: 17—22) Christus föreställes här ss. den der har nyckeln till Davids palats d. ä. Guds rike, κλ. τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου Apoc. 9: 1 l. blott τῆς ἀβ. 20: 1 makt att öppna och tillsluta afgrunden.

κλείω, ἔκλεισα; κέκλεισμαι, ἐκλείσθην (fgde) stänga till l. igen, sluta, tillsluta ss. τὴν θύραν Mt. 6: 6 *al.*; *metaphor.* τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν Mt. 23: 13 stänga till himmelriket d. ä. hindra tillträdet dertill, jfr äfven Apoc. 3: 7. 8; ἐκλείσθη ὁ οὐρανός himlen vardt tillsluten = det föll intet regn jfr Jac. 5: 17, κ. τὰ σπλάγχνα ἀπό τινος 1 Joh. 3: 17 utestänga sitt hjerta ifrån ngn d. ä. tillsluta sitt hjerta för ngn.

κλέμμα, ατος, τό (κλέπτω) egentl. det stulna, stöld Apoc. 9: 21.

Κλεόπας, α, äfven Κλεοπᾶς, ᾶ, ὁ (smdr. af Κλεόπατρος, liksom Ἀντίπας af Ἀντίπατρος) *Kleopas*, en af de 2 Emmauntiske lärjungarne Lc. 24: 18, troligen en af de 70, och icke att förvexla med Κλωπᾶς Joh. 19: 25.

κλέος, εος, τό (κλέω = καλέω) *rop*, rykte, pris, ära; ποῖον γὰρ κλ. 1 Petr. 2: 20 ty hvad är det för pris? hvad förtjenar det för pris? hvad prisvärdt ligger deruti?

κλέπτης, ου, ὁ (följ.) tjuf Mt. 6: 19. 20 *al.*; som en sådan kommer oförmodadt under det folket sofver, så nyttjas denna bild om Christi plötsliga ankomst till dom Mt. 24: 43, Lc. 12: 39 *al.*, äfvensom om domedagen 1 Thess. 5: 2. 4, 2 Petr. 3: 10; nyttjas äfven om sådana lärare, som på en oriktig väg och af lönsjuka kommit till sitt embete Joh. 10: 1. 8. 10.

κλέπτω, κλέψω, ἔκλεψα (beslägtadt med καλύπτω, κρύπτω dölja, clepo) *undangömma*, snatta, stjäla, bortstjäla Mt. 6: 19 *al.*

κλῆμα, ατος, τό (κλάω) egentl. *afbruten* gren l. skott (för att ympa i en annan stam), ympqvist, afläggare, i synnerhet af vinstocken, deraf vinranka, vinqvist Joh. 15: 2. 4. 6; *anm.* rensningen (καταίρω) l. qvistningen (זָמַר) af vinrankan skedde med vingårdsknifven (מַזְמֵרָה).

Κλήμης, μεντος, ὁ (*lat.*) *Clemens*, en lärare i Philippi Phil. 4: 3, för öfrigt obekant.

κληρονομέω, ήσω. ηκα, ησα (κληρονόμος) vara arfvinge, ärfva μετά τινος Gal. 4: 30 jemte ngn; få i arf, blifva delaktig af τί (profangrek. har *genit.*) Mt. 5: 5 *al.*, κλ. τὴν γῆν l. c. נָחַל l. יָרַשׁ הָאָרֶץ ärfva l. besitta landet (Canaan), som af Judarne ansågs (och anses?) för den högsta lycka, nyttjas ss. bild om den Messianska frälsningen = besittningen af det himmelska Canaan.

κληρονομία, ας, ἡ (fgde) נַחֲלָה *arf*, arfdel, arfslott Mt. 21: 38 *al.*, andel, egendom, besittning Act. 7: 5, Hebr. 11: 8 — har i G. T:s theocratiskt-historiska mening afseende på landet Canaan, men i N. T:s Messianska mening förstås dermed symboliskt Messiasriket och hela dess herrlighet, himlens salighet Act. 20: 32 *al.*

κληρονόμος, ου, ὁ (följ., νέμω dela, tilldela) den som *tilldelas* l. erhåller *lott* i en sak, delaktig, arftagare, arfvinge Mt. 21: 38 *al.*, τινός ss. Θεοῦ Rom. 8: 17, Gal. 4: 7 arfvinge till Guds rike och den eviga saligheten (se fgde ord), τοῦ Ἀβραάμ Gal. 3: 29 arfvinge till de Abraham gifna löftena, κλ. κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου Tit. 3: 7 arfvingar till evinnerligt lif enligt vårt hopp (liksom arfvingar in spe), *al.*

κλῆρος, ου, ὁ (κλάω) egentl. *stenskärfva* (hvarmed i äldre tider lottades) 1:o) lott Act. 1: 26, lotttecken, tärning βάλλειν κλ. Mt. 27: 35, Lc. 23: 34, ἐπί τι Mc. 15: 24, Joh. 19: 24 om ngt. — 2:o) det genom lott tillfallna, den tillfallna lotten, andel, lott Act. 8: 21, 26: 18, Col. 1: 12. — 3:o) embete (deraf clerus) κλ. τῆς διακονίας ταύτης Act. 1: 17 den lotten (det embete), som består i denna (af oss apostlar representerade) tjenst = detta apostla-embete, äfven v. 15 (der dock *Tisch.* har τόπον). — 4:o) församling i *plur.* 1 Petr. 5: 3 de enskilda församlingarne (som voro *tilldelade* l. tillslagne presbyteri).

κληρόω· *ώθην* (fgde) lotta, kasta lott, genom lott bestämma l. tilldela; *pass.* få sig tilldeladt genom lott, blifva delaktig af arfslott, få arfvedel (i Mess. rike) Eph. 1: 11.

κλῆσις, *εως*, *ἡ* (*καλέω*) 1:o) *kallelse*, inbjudning (Guds till Messiæ rike l. saligheten) Rom. 11: 29 *al.*, *βλέπετε τὴν κλ. ὑμῶν* 1 Cor. 1: 26 sen på eder kallelse d. ä. på Guds förfarande vid eder kallelse (huru densamma med afseende på de kallades val var beskaffad — epexegesen följer i följ. verser), *ἕκαστος μενέτω — — — ἐκλήθη* 1 Cor. 7: 20 hvar och en förblifve uti den kallelse (till Messiasriket) hvarigenom han blifvit kallad l. som han fått (*ᾗ* pro *ἥν* *attraction* — denna kan näml. hafva utgått till en ss. oomskuren l. omskuren, slaf l. fri — och detta borgerliga l. timliga förhållande bör man ej ändra), *τῆς κλήσεως ἧς* (*attraction pro ἥν*) *ἐκλήθητε* Eph. 4: 1 (*verb. c. subst. conjug.*; ty heter det *καλεῖν κλῆσιν* låta kallelse utgå, så kan det ock heta *κληθῆναι κλῆσιν* erhålla kallelse). — 2:o) det hvartill någon kallas, Guds barns himmelska salighet ss. Phil. 3: 14, men i synnerhet 2 Thess. 1: 11.

κλητός, *ή*, *όν* *adj. vble* (af *καλέω*) kallad, bjuden, inbjuden, i synnerhet till delaktighet i Guds l. Messiæ rike Mt. 20: 16 *al.*, *κλητοὶ Ἰησοῦ Χοῦ* Rom. 1: 6 kallade af J. Chr. till hans rike, *κλ. ἀπόστολος* Rom. 1: 1 *al.* kallad af J. Chr. till apostel, *κλ. ἅγιοι* Rom. 1: 7, 1 Cor. 1: 2 kallade af Gud till heliga, afsöndrade från verlden (se *ἅγιος*), l. ock, då verkan af kallelsen alltid härvid förstås inunder = *ἐκλεκτοί* utkorade, utvalde.

κλίβανος, *ου*, *ὁ* (*attice κρίβανος*) clibanus, testum, ler- l. jernkar, nedantill vidare än ofvan, hvari man bakade bröd i elden l. med kringlagda kol; ugn att baka l. steka uti, bakugn Mt. 6: 30, Lc. 12: 28. — *Anm.* Österländningarne plägade upphetta bakugnen med agnboss, torra blomsterstänglar o. s. v.

κλίμα (rätteligen *κλῖμα*, ty *ι* är långt), *ατος*, *τό* (*κλίνω*) egentl. det *böjda*, *lutade* — lutning; jordens lutning l. afplattning från æquatorn mot polen, himmelsstreck, inclinatio coeli; den efter graden af denna lutning sig rättande väderlek, *klimat;* landsträcka med hänseende till dess geographiska läge, trakt, nejd Rom. 15: 23 *al.*

κλινάριον, *ου*, *τό* *diminut.* (af följ.) = *κλινίδιον*, hkt se || Act. 5: 15.

κλίνη, *ης*, *ἡ* (*κλίνω*) allt hvarpå man *lutar* l. hvilar sig, läger, bädd, sofbädd, soffa, säng, bärsäng Mt. 9: 2. 6 *al.*, bordsoffa Mc. 4: 21, 7: 4, Lc. 8: 16, sjuksäng Apoc. 2: 22 kasta i l. på sjuksängen = hemsöka med sjukdom.

κλινίδιον, *ου*, *τό* *diminut.* (af fgde) liten säng, bärstol Lc. 5: 19. 24.

κλίνω, *κέκλικα*, *ἔκλινα* 1:o) *luta*, böja *τὴν κεφαλήν* Mt. 8: 20 *al.*; *intrans.* böja sig, luta (mot sin nedgång: om solen, mot sitt slut: om dagen) Lc. 9: 12, 24: 29. — 2:o) böja, nödga att vika, drifva på flykten *παρεμβολάς* Hebr. 11: 34 härar.

κλισία, *ας*, *ἡ* (fgde) ställe der man kan *luta sig* l. hvila, läger, tält, bordsläger; *accus. plur.* i bordsläger l. hvarftals Lc. 9: 14.

κλοπή, *ῆς*, *ἡ* (*κλέπτω*) tjufnad, tjufveri, stöld Mt. 15: 19, Mc. 7: 22.

κλύδων, *ωνος*, *ὁ* (*κλύζω* *onomatopoietiskt* ord, skölja, svalla — om vågorna) *svall*, bölja, våg Lc. 8: 24, Jac. 1: 6.

κλυδωνίζομαι (fgde) svalla, vaggas (på vågor), kringkastas l. drifvas *metaphor.* Eph. 4: 14.

Κλωπᾶς, *ᾶ*, *ὁ* (חַלְפָּא) *Klopas* = *Ἀλφαῖος* (kht se), man till Marias, JEsu moders, syster (som också hette Maria, se *Μαρία* 2:o); enligt Eusebius skall Klopas varit broder till Joseph, JEsu fosterfader Joh. 19: 25.

κνήθω, (*κνάω* skafva, rifva) rifva, kittla, förorsaka klåda; *pass.* kittlas *τὴν ἀκοήν* 2 Tim. 4: 3 i örat (emedan de vilja höra det hvarigenom deras öron kittlas, hvad som för dem är angenämt).

Κνίδος, *ου*, *ἡ* *Knidos*, *Cnidus* (*lat.* Gnidus), halfö vid Ægeiska hafvet, emellan öarne Kos och Rhodos, i Carien l. rättare, då invånarne voro en Dorisk d. ä. Lacedæmonisk coloni, hörande till Doris med en hufvudstad Cnidus (in cornu peninsulæ, som hette *Triopium*), i synnerhet bekant för Venusdyrkan Act. 27: 7.

† *κοδράντης*, *ου*, *ὁ* (*lat.*) quadrans, qvadrant l. fjerdedelen af en sak, ¼ as i koppar = 2 *λεπτά* l. runstycken Mt. 5: 26, Mc. 12: 42 (Lc. 12: 59 har *Tisch.* *λεπτόν*).

κοιλία, *ας*, *ἡ* (*κοῖλος* ihålig, urhålkad) *ihålighet*, håla, i synnerhet bukhålan med hvad deruti är, buk, mage Mt. 12: 40 *al.*, underlif, moderlif, »qved», lif Lc. 1: 41 *al.*, äfven *κοιλία μητρός* moderlif Mt. 19: 12 *al.*; *metaphor.* *ποταμοὶ ἐκ τῆς κ. — — — ζῶντος* Joh. 7: 38 ur hans lif skola strömmar af

lefvande vatten flyta d. ä. ur hans inre skall i rikt mått städse verksam vederqvickelse öfvergå på andra = han skall inom sin krets utbreda tron på mig och dennas andeliga välsignelser; δουλεύειν τῇ κοιλίᾳ Rom. 16: 18 tjena buken d. ä. vara blott betänkt l. begifven på vällefnad, äfven ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία Phil. 3: 18 hvilka hafva buken till sin gud.

κοιμάω; ηθήσομαι, ημαι, ήθην (besl. med κεῖμαι) låta ngn *lägga sig*, bringa till hvila l. sömn; i N. T. *med.* och *pass.* gå till sängs, lägga sig att sofva, hvila, sofva Mt. 28: 13 *al.*, ἀπὸ τῆς λύπης Lc. 22: 45 (deras lifskrafter voro så försvagade och medtagne af sorg och oro, att de icke längre kunde hålla sig vakne); —; *per euphemismum* af- l. insomna, dö Joh. 11: 11 *al.*; *præs.*, *aor.* 1 *pass.* och p. p. p. Mt. 27: 52 *al.* afsomnad, ἐν Χῷ 1 Cor. 15: 18 de i Christo l. ss. christne afsomnade (ty de dogo så, att i den stund de dogo voro de genom tron införlifvade med Christo).

κοίμησις, εως, ἡ (fgde) liggande, hvilande, hvila κ. τοῦ ὕπνου Joh. 11: 13 sömnens hvila, den vanliga sömnen. *

κοινός, ή, όν (af ξύν = σύν, derföre *epice* ξυνός = κοινός) 1:o) *gemensam* Act. 2: 44, 4: 32, κ. πίστις Tit. 1: 4, σωτηρία Jud. 3. — 2:o) allmän, vanlig, gemen, profan *per hebraismum* = ἀκάθαρτος oren Act. 10: 14 *al.*, ohelig Hebr. 10: 29 (den som icke i Christi blodiga död ser offret för verldens synder, han anser densamma för en med rätta dömd förbrytares död — han förklarar med detsamma hans heliga förbundsblod för oheligt, för en missdådares blod), äfven Apoc. 21: 27; äfven = ἄνιπτος Mc. 7: 2. — *Anm.* Om rena och orena djur se Levit. 11 cap.

κοινόω, ωκα, ωσα; ωμαι (fgde) *göra gemensam*, meddela, låta ngn taga del uti; i N. T. *(per hebraismum)* profanera, o- l. vanhelga Act. 21: 28, orena, förorena Mt. 5: 11 *al.*, hålla l. förklara för oren Act. 10: 15, 11: 9.

κοινωνέω, ηκα, ησα (κοινωνός) hafva gemenskap med, deltaga, vara delaktig af, få del l. andel uti ngt τινός l. τινί, Rom. 12: 13 så förhållande eder, som om medchristnas behof voro edra egna, Hebr. 2: 14 *al.*, κ. ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις 1 Tim. 5: 22 taga del l. göra sig delaktig i andras synder, τοῖς ἔργοις πονηροῖς 2 Joh. 11 i onda gerningar; κ. τινὶ ἔν τινι Gal. 6: 6 hafva gemenskap l. göra gemensam sak med ngn i ngt, κ. τινί εἴς τι Phil. 4: 15 träda i gemenskap med ngn i afseende på ngt.

κοινωνία, ας, ἡ (fgde) *deltagande* 1:o) gemenskap μετά τινος 1 Joh. 1: 3. 6. 7, πρός τι 2 Cor. 6: 14 med ngt, umgänge, umgängelse 2 Cor. 9: 13 (kanske ock deltagande), sällskap, sammanlefnad Act. 2: 42 (broderlig); κ. ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον Phil. 1: 6 eder gemenskap i afseende på evangelium = eder (kärleksfulla) christliga sammanlefnad, κ. τῆς πίστεώς σου Phil. 6 gemenskapen med din tro d. ä. delaktigheten uti henne (genom njutningen af bevisen derpå), τοῦ πνεύματος 2 Cor. 13: 13, Phil. 2: 1 gemenskap med den H. Ande d. ä. delaktighet i den H. Andes verkningar och håfvor. — 2:o) delaktighet τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ 1 Cor. 1: 9 i Christi sonliga förhållande, τοῦ αἵματος, σώματος τοῦ Χοῦ 1 Cor. 10: 16 i Christi blod, lekamen, τῶν παθημάτων Χοῦ Phil. 3: 10 i Christi lidanden (lidanden för Christi sak). — 3:o) deltagande Hebr. 13: 16 (i andras lidande — medlidande); meddelande, sammanskott, collect Rom. 15: 26. — 4:o) förbund δεξιαὶ κοινωνίας Gal. 2: 9 förbundshänder, händer ss. underpanter på förbund.

κοινωνικός, ή, όν (se följ.) tjenlig till l. böjd för gemenskap = umgängsam l. sällskaplig — för att låta andra få del af sitt = meddelsam, frikostig 1 Tim. 6: 18. *

κοινωνός, οῦ, ὁ, ἡ (κοινόω) *deltagare*, stallbroder, kamrat τινός, τινί och ἔν τινι Mt. 23: 30 *al.*; skenbart *adj.* delaktig τινός 2 Cor. 1: 7, 1 Petr. 5: 1 i ngt, Hebr. 10: 33 med ngn.

κοίτη, ης, ἡ (besl. med κοιμάω och κεῖμαι) ligg- l. hviloställe, läger, bädd, säng Lc. 11: 7; äkta säng Hebr. 13: 4 (och dess neml. äktenskapets säng); biläger, samlag (äfven otillåtet) Rom. 13: 13; befruktning κ. ἔχειν ἔκ τινος Rom. 9: 10 vara fruktsam l. hafvande af ngn.

κοιτών, ῶνος, ὁ (fgde) *sofrum*, sängkammare, ὁ ἐπὶ τοῦ κ. Act. 12: 20 kammarherre. *

κόκκινος, η, ον (följ.) skarlakansfärgad l. -röd Mt. 27: 28 *al.*; *neutr.* skarlakanstyg Apoc. 17: 4 *al.*

κόκκος, ου, ὁ a) kärna af trädfrukter, i synnerhet granatäpplet, korn κ. σινάπεως, τοῦ σίτου Mt. 13: 31 *al.* — b) (fkmr ej i N. T.) bär i synnerhet af skarlakanseken (ἡ κόκκος), uppkomna af äggnästen utaf en liten insekt kermesmasken (תּוֹלַעַת), som bygger sina nästen på bladen i

form af violettbruna bär nästan liksom små russin — härmed färgas skarlakansrödt. — c) skarlakansfärg, skarlakan (fkmr ej i N. T., men deraf härledes fgde ord).

κολάζω; *ασάμην* (*κόλος* stympad) castigo, stympa, af- l. borthugga, qvista; *metaphor.* hålla inom skrankorna, i tukt, tukta, straffa; fkmr i N. T. blott i *med.* Act. 4: 21, och *pass.* 2 Petr. 2: 9.

κολακεία, *ας*, *ἡ* (*κολακεύω* smickra af *κόλαξ* smickrare, snyltgäst, sannolikt af *κόλον* spis) smicker, inställsamhet 1 Thess. 2: 5. *

κόλασις, *εως*, *ἡ* (*κολάζω*) bestraffning, tuktan, qval, pina Mt. 25: 46, 1 Joh. 4: 18 (fruktan hafver pina — när menniskan står i trälaktig fruktan för Gud, så ängslas hon och drifves bort från Honom).

Κολασσαί, *ῶν*, *αἱ* || *Κολοσσαί*, hkt se.

κολαφίζω, *ισα* (*κόλαφος*, *ὁ* knytnäfveslag i ansigtet, kindpust, örfil — af *κολάπτω* slå) kindpusta Mt. 26: 67, Mc. 14: 65; i allmht (dock onödigtvis antaget för N. T.) misshandla, plåga 1 Cor. 4: 11 *al.*

κολλάω; *ηθήσομαι*, *ήθην* (*κόλλα* lim) *limma*, sammanlimma l. -kitta, i allmht sammanfoga l. -binda, fästa; *pass.* fästa sig l. fastna vid *τινί* Lc. 10: 11, vidlåda, hålla l. sluta sig till *τῇ γυναικί* Mt. 19: 5 || *προςκολληθήσεται*, *τῷ Κυρίῳ* 1 Cor. 6: 17, *τῇ πόρνῃ* v. 16 (sälla sig till den honom betjenande skökan), i allmht *τινί* Lc. 15: 15 *al.*, komma i beröring med, räcka *ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ* Apoc. 18: 5 ända till himlen.

κολλούριον, *ου*, *τό diminut.* (af *κολλύρα* collyra, ett slags bröd af aflångt-rundaktig form) collyrium, ögonsalva, Apoc. 3: 18 ingnida ögonsalva i ögonen på sig (med ögonsalvan menas den H. Andes gåfva att allt klarare inse sitt elände). *

κολλυβιστής, *οῦ*, *ὁ* (*κόλλυβος*, *ὁ* litet mynt, skiljemynt; uppgäld, agio, som erlägges då man vexlar sig till inhemska myntsorter mot främmande — besl. med *κολοβός* stympad, liten) penningevexlare, mäklare; dessa sutto i hedningarnes förgård och invexlade emot agio vanligt sämre (blott stämpladt) mynt emot myntade dubbeldrachmer, hvilka brukades till tempel-afgift (Mt. 17: 24), Mt. 21: 12 *al.*, jfr *κερματιστής*.

κολλύριον, *ου*, *τό* = *κολλούριον*, hkt se.

κολοβόω, *ωσα*; *ωθήσομαι*, *ώθην* (*κολοβός* stympad af *κόλος idem*) *stympa*, afhugga, af- l. förkorta Mt. 24: 22, Mc. 13: 20.

Κολοσσαί, *ῶν*, *αἱ Colossæ*, i äldre tider en stor, folkrik och blomstrande stad i Stor-Phrygien vid floden Lykos icke långt ifrån Mæanders inlopp i densamma och nära intill städerna Laodicæa och Hierapolis, men af Strabo räknadt bland *πολίσματα* (småstäder) och af Plinius bland oppida, dock celeberrima. År 62 (andra 66) e. Chr. förstördes staden jemte Laodicæa och Hierapolis nästan helt och hållet genom en jordbäfning, men återuppbyggdes och var ännu i 12:te århundradet en blomstrande stad under namnet *Χῶναι*. Nu finnes en by Chonas på detta ställe. Tidigt hade här genom *Epaphras* bildat sig en af Judar och i synnerhet hedningar bestående christen församling, till hkn Paulus, som aldrig synes sjelf hafva besökt staden, skref sitt bekanta herdabref år 60 l. 61 från Cæsarea med *Tychicus*. Detta bref varnar för Jude-christne irrlärare, hka uppblandade Judaismen med theosophiska spekulationer i synnerhet rörande en högre andeverld, inom hvilken de gåfvo Frälsaren en underordnad rang; fkmr Col. 1: 2. *

Κολοσσεύς, *έως*, *ὁ* en Colosser, fkmr i underskriften af brefvet till Colosserne.

κόλπος, *ου*, *ὁ* sinus 1:o) *barm*, bröst; Joh. 13: 23 säges Johannes (*εἶς*) ligga *ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ* = hafva sin bordsplats vid Frälsarens bröst d. ä. höger om Frälsaren (man låg till bords med venstra armen stödd på en dyna — *ὑπαγκώνιον* af *ὑπό* under och *ἀγκών* armbåge — och benen utsträckte bakom sin högra grannes rygg, så att högra handen var fri för att taga maten; hufvudet kom alltså vid den venstra grannens bröst); sköte *εἶναι εἰς τὸν κ. τινός* vara (lutad) intill ngns sköte, Joh. 1: 18 säges detta om enfödde Sonen, hvarmed antydes hans innerliga gemenskap och förening med Fadren, likaså *εἶναι ἐν τοῖς κόλποις τινός* (bilden är här, liksom Joh. 1: 18, lånad af omfamning och icke af det triclinariska sättet att ligga till bords). — 2:o) *barm* l. fåll på klädningen, klädefåll Lc. 6: 38 den barmlika utvidgningen på manteln, som bildades ofvanför den åtdragna gördeln och hvaruti man plägade förvara saker ss. uti en ficka. — 3:o) *barm* l. bugt af hafvet, hafsvik Act. 27: 39.

κολυμβάω (stam oviss, sannolikt ej grekisk) dyka, simma Act. 27: 43. *

κολυμβήθρα, *ας*, *ἡ* (fgde) en *plats* att *dyka*, bada, simma uti — i allmht damm Joh. 5: 2. 4. 7, 9: 7.

† κολώνεια l. -ία, ας, ἡ *(lat.)* colonia, *coloni*, nybygge Act. 16: 2, se *Φίλιπποι*.

κομάω (följ.) låta håret växa, hafva långt hår 1 Cor. 11: 14. 15.

κόμη, ης, ἡ (besl. med κομέω vårda, sköta, κόσμος prydnad o. s. v.) coma, hufvudhår, hår i synnerhet långt 1 Cor. 11: 15. *

κομίζω, ισα; ίσομαι l. ιοῦμαι, ισάμην (κομέω se fgde) egentligen *upptaga ngt fallet* (liggande) *och bära bort*, deraf Le. 7: 37 bära; sedan ombesörja, sköta, vårda — *med.* bära bort åt, med, till sig ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο Hebr. 11: 19 hvadan han ock fick honom med sig = hembar (säges egentl. om segerbelöning) honom till en förebild (af den verkliga uppståndelsen från de döda — säges om Abraham och Isac); hämta åt sig, lyfta (penningar med ränta) Mt. 25: 27, uppbära, μισθὸν ἀδικίας 2 Petr. 2: 13 lön för sin orättfärdighet; få ut, undfå, bekomma τί 2 Cor. 5: 10 *al.*, τὴν ἐπαγγελίαν Hebr. 10: 35, 11: 39, vinna, hinna τὸ τέλος — — — ψυχῶν 1 Petr. 1: 9 då J vinnen l. hinnen målet för eder tro, som är själarnes frälsning.

κομψῶς, *adv.* (af κομψός comptus, putsad, städad, smyckad af κομέω como, vårda, sköta) sorgfälligt, godt, väl; *compar.* κομψότερον ἔσχεν Joh. 4: 52 så har han blifvit bättre l. det blifvit bättre med honom. *

κονιάω; ίαμαι (κονία stoft, kalkstoft, rappning) öfverkalka, rappa, hvitmena Mt. 23: 27 (Judarne plägade en gång om året i månaden Adar öfverstryka grafvarne med kalk för att beteckna, att stället var orent och varna för dess vidrörande); Frälsaren liknar l. c. Pharisæerna vid hvitmenade grifter och Act. 23: 3 kallar Paulus öfverstepresten en hvitmenad vägg, för att dermed beteckna hyeklare och skrymtare.

κονιορτός, οῦ, ὁ (κόνις, ἡ stoft, damm och ὄρνυμι uppröra) egentl. *upprördt stoft* l. damm; i allmht stoft Mt. 10: 14 *al.*, se ἐκτινάσσω.

κοπάζω, ασα (κόπος) *tröttna*, blifva trött, gifva efter, upphöra, lägga sig (om vinden) Mt. 14: 32, Mc. 4: 39, 6: 51.

κοπετός, οῦ, ὁ (κόπτομαι) *slående* för bröstet, (den dermed förenade) veklagan, planctus; ποιεῖσθαι κ. ἐπί τινι Act. 8: 2 anställa veklagan l. klagogråt öfver ngn l. för ngns skull. *

κοπή, ῆς, ἡ (κόπτω) huggande, nedhuggande, nederlag Hebr. 7: 1. *

κοπιάω, ακα, ασα (följ.) = κοπάζω tröttna, känna sig trött ἔκ τινος Joh. 4: 6 utaf l. efter ngt, förtröttas Mt. 11: 28, Apoc. 2: 3, arbeta sig trött κ. ἐργαζόμενος 1 Cor. 4: 12, utarbeta sig Lc. 5: 5; i allmht arbeta, anstränga l. möda sig Mt. 6: 28 *al.*, ἔν τινι (utmärker kretsen l. sferen för arbetet) ss. ἐν Κυρίῳ, ἐν λόγῳ Rom. 16: 12 *al.*, εἴς τινα Rom. 16: 6, Gal. 4: 11 med afseende på, på l. för ngn, εἴς τι 1 Tim. 4: 10 på ngt.

κόπος, ου, ὁ (κόπτω) egentl. *slående*, slag, det tillstånd då man är liksom sönderslagen (sönderbråkad), matthet, trötthet, det uttröttande l. ansträngande arbetet sjelft, ansträngning, möda, (mödosamt arbete Joh. 4: 38 *al.*, ὁ κ. τῆς ἀγάπης 1 Thess. 1: 3 den möda l. oförtrutenhet genom hvilken eder kärlek (mot bröderna) utmärker sig; vedermöda, besvär, bekymmer κόπους παρέχειν τινί = πράγματα π. τ. Mt. 21: 8 *al.* förorsaka l. göra ngn besvär, besvära, bekymra.

† κοπρία, ας, ἡ (κόπρος, ἡ gödsel, spillning) gödselhög Le. 14: 35. *

κόπριος, α, ον (äfven κόπρειος, -ικός och -ινος) hörande till κόπρος (se fgde); τὸ κ. = κόπρος Le. 13: 8. *

κόπτω, κόψω, ἔκοψα slå, hugga, afhugga Mt. 21: 8, Mc. 11: 8; *med.* slå sig (för bröstet), sörja, klaga, upphäfva klagoskri Mt. 11: 17, 24: 30, öfver ngn τινά Lc. 8: 52, 23: 27, äfven ἐπί τινα Apoc. 1: 7, 18: 9 (|| ἐπ' αὐτῇ).

κόραξ, ακος, ὁ (trol. beslägtadt med κράζω *kraxa*) korp Lc. 12: 24. *

κοράσιον, ου, τό *diminut.* (af κόρη, ἡ flicka, jungfru) liten flicka, flicka Mt. 9: 24 *al.*

κορβᾶν, *indecl.* l. κορβανᾶς, ᾶ, ὁ (קָרְבָּן offergåfva, offer af קָרַב nalkas, närma sig, Hiph. frambära) = δῶρον skänk, offergåfva Mc. 7: 11: = γαζοφυλάκιον offerkista Mt. 27: 6.

Κορέ, ὁ, *indecl.* (קֹרַח flintskallig af קָרַח vara kal) *Korah*, en levit, som inlät sig i en sammansvärjning emot Moses Num. 16: 1 följ. — Af Korahs barn härstammade Korahiternas sångareslägt. — τῇ ἀντιλογίᾳ Κ. ἀπώλοντο Jud. 11 de hafva förlorat l. tappat bort sig (fördjupat sig, försvunnit) i K. uppror (äfven här är motsträfvighet hufvudmomentet, liksom vid de andra begge i samma vers förekommande fall, men här har den sin grund i högmod — vid de andra begge fallen

är afund och girighet bevekelsegrunden — se *Κάϊν* och *Βαλαάμ*). *

χορέννυμι; εσμαι, έσθην mätta; *pass.* mätta sig, mättas, blifva mätt *τινός* Act. 27: 38, *trop.* *ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ* 1 Cor. 4: 8 J ären redan mättade l. mätte d. ä. J hafven redan tillräckligt af l. med Messiansk salighet *(ironice)*.

Κορίνθιος, α, ον (följ.) Corinthisk, från Corinth, *subst.* Corinthier Act. 18: 8 *al.*

Κόρινθος, ου, ἡ (i äldsta tider och hos poëterna *Ἐφύρα*) *Corinth*, en berömd, rik och blomstrande handelsstad vid Isthmos på Peloponnesus emellan Ioniska och Ægeiska hafven l. emellan Corinthiska och Saroniska vikarne (deraf tillnamnet *ἀμφιθάλασσος, διθάλασσος* bimaris) och vid foten af den klippa som bar fästet *Ἀκροκόρινθος*, med 40 stadiers omkrets; i Romerska tiden hufvudstad i *Achaia propria* (det egentliga Hellas och Peloponnesus). Staden hade 2 *hamnar*, af hka den *östliga* vid Saroniska viken och bestämd för österländska handeln *Κεγχρεαί* (hkt se) låg 70 stadier = $1\frac{1}{6}$ Svensk mil från staden, den *vestliga* åter vid Crissäiska (= Corinthiska) viken och bestämd för vesterländska handeln *Λέχαιον* (Lechæum), 12 stadier = $\frac{1}{5}$ Sv. mil från staden. Konster och vetenskaper blomstrade i Corinth på ett utmärkt sätt, men der herrskade ock på ett förfärligt sätt yppighet och sedeförderf, i synnerhet den skamlösaste otukt (så att öfver 1000 tärnor voro Aphrodites prestinnor; hvadan ock *κορινθιάζειν* = scortari). Sedan denna stad i lång tid blomstrat ss. hufvudet för Achäiska förbundet, blef den år 146 f. Chr. af consuln *Luc. Mummius* intagen, plundrad och förstörd, men återuppbyggdes af *Jul. Cæsar* 44 f. Chr. (ss. *colonia Julia Corinthus*) och hann snart till sin förra glans, ss. den ock i Pauli tid var säte för Rom. proconsuln öfver Achaia — Paulus stiftade der under sitt $1\frac{1}{2}$-åriga vistande på sin 2:dra missionsresa (Act. 18) en temligen talrik, mest af fordna hedningar bestående församling. Tidigt inträdde (genom andra lärares ankomst) söndringar och det vidt utbredda sedeförderfvet äfven inom den christna församlingen, hkt gjorde apostlen mycket bekymmer, ss. det kan ses af hans 2:ne bref till Corinthierna (om tiden och sättet för dessas författande se *Παῦλος*); före det 1:sta brefvet hade Paulus skrifvit ett som gått förloradt 1 Cor. 5: 9. Traditionen gör *Silas* till den förste biskopen i Corinth; fkmr Act. 18: 1 *al.*

Κορνήλιος, ου, ὁ (lat.) Cornelius, en Rom. *centurio* vid den i Cæsarea Palæstinæ stationerade *cohors Italica;* denne man lät till följe af en englasyn kalla till sig Apostlen Petrus från Joppe och undfick dopet jemte sina anhöriga Act. 10. Sjelfva händelsen är derföre i synnerhet vigtig och märkvärdig, att Cornelius var den förste hedning, som Petrus omedelbart från hedendomen upptog i christna kyrkans sköte; man har velat anse honom för samme centurio, hkn förde befälet vid Frälsarens korsfästelse.

† *κόρος, ου, ὁ* (כֹּר = חֹמֶר) *Cor*, det största mått för torra varor = 10 אֵיפָא (בַּת för våta, se *βάτος*); Epha = 3 סְאָה (se *σάτον*) = 10 עֹמֶר; Seah = 6 קַב. — Då nu Cor = 10 Epha l. *μετρηταί*, men *μετρ.* = $\frac{3}{4}$ *μέδιμνος*, 1 medimn = $10\frac{2}{3}$ Svenska kappar = $\frac{1}{3}$ tunna; så är Cor = $7\frac{1}{2}$ medimn = $2\frac{1}{2}$ Sv. tunnor; Lc. 16: 7. *

κοσμέω, ησα; ημαι (κόσμος) egentl. *ordna*, ställa i ordning, bereda, laga till Mt. 25: 7; smycka, sira, pryda Mt. 12: 44 *al.*, *metaphor.* göra heder åt *τί* Tit. 2: 10.

κοσμικός, ή, όν (κόσμος) hörande till, tjenlig för *verlden*, verldslig, *κ. ἐπιθυμίαι* Tit. 2: 12 de på den timliga förgängliga verlden syftande begär och lustar; yttre, jordisk Hebr. 9: 1 (se *ἅγιον* under *ἅγιος*).

κόσμιος, ον, äfven 3 ändelser (*κόσμος*) välordnad, ordentlig, ärbar, sedesam 1 Tim. 2: 9, 3: 2.

κοσμίως, *adv.* (af fgde) prydligt, ärbart ‖ *κοσμίῳ* 1 Tim. 2: 9. *

κοσμοκράτωρ, ορος, ὁ (följ., *κράτος*) *verldsherrskare;* så kallas de onde andarne Eph. 6: 12, hkas element är det närvarande mörkret *τοῦ σκότους τούτου* (‖ *τοῦ σκ. τοῦ αἰῶνος τούτου*). *

κόσμος, ου, ὁ (*κομέω* besl. med como, putsa, pryda, ordna) 1:o) prydnad, smycke 1 Petr. 3: 3, ordning. — 2:o) ordning i det stora hela, verldsordning, verldsalltet, verld a) himmel och jord Mt. 13: 35 *al.*, *ὁ τότε κόσμος* 2 Petr. 3: 6 den dåvarande verlden (himmel och jord). b) *synecd.* jordkretsen Mt. 26: 13 *al.*, *ἐν κ.* 1 Petr. 5: 9 his in terris, hednaverlden Mt. 4: 8 (alla hednaverldens länder l. riken — ty öfver dem kunde frestaren förfoga efter behag Lc. 4: 6). c) *metonym.* menniskorna i verlden, alla menniskor, hvar man

Mt. 5: 14 *al.*, ὁ κόσμος οὗτος Joh. 12: 25 *al.* den närvarande verlden (menskligheten) med sin ofullkomlighet, bristfällighet och sitt syndaktiga väsende; τὰ στοιχεῖα τοῦ κ. Gal. 4: 3, Col. 2: 8. 20 se στοιχεῖον; ὁ. κ. Rom. 11: 12. 15 hednaverlden, hedningarne.

Κούαρτος, ου, ὁ (*lat.*) *Quartus*, en christen i Corinth Rom. 16: 23. *

κοῦμ l. κούμι (קוּם l. קוּמִי *imperat.*) = ἔγειρε Mc. 5: 41. *

† κουστωδία, ας, ἡ (*lat.*) custodia, vakt Mt. 27: 65. 66, 28: 11.

κουφίζω (κοῦφος — af κόπτω — egentl. *afhuggen*, kort, lätt) göra lätt, lätta Act. 27: 38. *

κόφινος, ου, ὁ korg, handkorg Mt. 14: 20 *al.*

κράββατος, ου, ὁ äfven κράβατος och κράβαττος (= σκίμπους *attice*) ett *macedon.* ord, grabbatus, hvilosäng, bärstol, soffa Mt. 2: 4 *al.*

κράζω, κράξω Lc. 19: 40, vanligare κεκράξομαι, κέκραγα med *præs.* betydelse, ἔκραξα och ἐκέκραξα *Tisch.* Act. 24: 41, *onomatop.* ord *kraxa* (om korpar), skria, ropa Mt. 8: 29 *al.*, ofta med *partic.* af λέγω ss. l. c. ἔκραξαν λέγοντες de ropade med dessa l. följande ord; κρ. φωνήν Act. 24: 21 utropa ett ord, högljudt framställa ett yttrande.

κραιπάλη, ης, ἡ (antingen af obrukl. κράς hufvud och πάλλω slå, eller väl bättre af ἅρπω, ἁρπάζω, alltså = ἅρπαλη, ῥαπάλη med förstärkt aspiration, hufvudets intagande) egentl. hufvudvärk l. -yra ss. följd af ett rus; sedan rus, dryckenskap, fylleri Lc. 21: 34. *

κρανίον, ου, τό, *diminut.* (af obrukl. κράς, *genit.* κρατός o. s. v. hufvud) cranium, hufvudskål l. -skalle, κρανίου τόπος Mt. 27: 33 *al.* = Γολγοθᾶ (hkt se), hufvudskalleplats, äfven blott κρανίον Lc. 23: 33.

κράσπεδον, ου, τό (enligt somliga af κρόσσος tofs, frans, bräm; enligt andra af ἄκρος och πεδίον l. πέδον slätt, mark) det yttersta af en sak, gräns, fåll, rand; Mt. 9: 20 *al.* motsvarar ordet troligen Hebr. צִיצִת tofsar l. fransar, som Israëliterna brukade i de 4 hörnen af sina mantlar för att erinra sig Jehovas bud att akta sig för afguderi Num. 15: 37 följ. Pharisæerne gjorde dem särdeles stora, för att få utseende af rätt fromma menniskor Mt. 23: 5.

κραταιός, ά, όν (κράτος) full af styrka, stark, väldig, mäktig 1 Petr. 5: 6. *

κραταιόω; ώθην (fgde) stärka; i N. T. *pass.* stärkas, vara l. blifva stark τινί i l. med något ss. πνεύματι Lc. 1: 80, 2: 40, δυνάμει Eph. 3: 16 med kraft (hkn ingjutes), *absol.* 1 Cor. 16: 13.

κρατέω, ήσω, ηκα, ησα (κράτος) 1:o) hafva kraft l. makt, vara stark, herrska, bemäktiga sig ngn l. ngt, låta gripa, taga fatt på, fatta uti τινά l. τί Mt. 12: 11 *al.*, äfven τινός Mt. 9: 25 *al.*, Hebr. 6: 18, τὸν λόγον Mc. 9: 10 de fattade l. grepo ordet neml. med sin uppmärksamhet, fatta uti l. hålla sig fast vid τινά Act. 3: 11 l. τί 2 Thess. 2: 15, upp- l. ernå, vinna τινός Act. 27: 13. — 2:o) hålla τί Apoc. 2: 1. 13 o. s. v., hålla fast uti τινός ngt Hebr. 4: 14, fasthålla τί Col. 2: 19 ( )(ἀφιέναι), τὴν παράδοσιν Mc. 7: 3 *al.* (noga iakttaga), behålla Joh. 20: 23 ( )(ἀφιέναι), af- l. förhålla, förhindra τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μή och *infin.* ifrån att Lc. 24: 16 (sättas ur stånd att).

κράτιστος, η, ον (oregelbunden *superlativ* till ἀγαθός, af följ.) *starkast*, väldigast, mäktigast, i N. T. vid tilltal ss. hederstitel: ädlaste, ädle l. vördade ss. κρ. Θεόφιλε Lc. 1: 3 (synes utmärka högre rang), äfvenså Act. 23: 26 *al.*

κράτος, εος, τό *kraft*, styrka, makt, herravälde, förmåga Lc. 1: 51 *al.*, κ. ποιεῖν Lc. l. c. utöfva l. bevisa makt, styrka, τὸ κ. τῆς ἰσχύος αὐτοῦ Eph. 1: 19, 6: 10 (se ἰσχύς), ἔχειν τὸ κ. τοῦ θανάτου Hebr. 2: 14 ega dödens makt, ega makt l. kraft att döda (ty genom djefvulens förförelse är synden kommen i verlden och för syndens skull döden Rom. 5: 12, 6: 23; hvarföre ock djefvulen kallas mandråpare af begynnelsen Joh. 8: 44), κατὰ κ. Act. 19: 20 efter förmåga, af alla krafter.

κραυγάζω, άσω, ασα (följ.) skria, ropa Mt. 12: 19 *al.*

κραυγή, ῆς, ἡ (κράζω) skri, rop Mt. 25: 6 *al.*

κρέας, ατος, τό caro (*per metathesin*), kött Rom. 14: 21, *plur.* köttstycken 1 Cor. 8: 13; *anm.* skiljes från σάρξ derigenom att det förra är slagtadt och dödt, det sednare lefvande.

κρείσσων l. κρείττων, ον, ονος (egentl. κραίττων af κράτος, τό l. κρατύς stark — är oregelbunden *comparativ* till ἀγαθός) *starkare*, tapprare, dugligare, fördelaktigare 1 Cor. 7: 9 *al.*, Phil. 1: 23 (för mig); *neutr.* ss. 1: Cor. 11: 17 förbättring.

κρεμάννυμι, ασα; κρέμαμαι, ἐκρεμάσθην hänga, upphänga ἐπί τινος Act. 5: 30 på ngt; *pass.* hängas Lc. 23: 39, εἴς l. περί τι Mt. 18: 6 *al.* vid l. omkring ngt; *med.* hänga sig, κρέμαμαι (egentl. *perf.* utan redupl.) jag har hängt mig, är upphängd, hänger ἐπί τινος Gal. 3: 13 på ngt, ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ Act. 28: 3 från hans hand (så att det giftiga djuret hängde med munnen fast i såret), ἔν τινι Mt. 22: 40 vara inbegripet, innefattas uti (äfven bero på) ngt = i dessa 2 buden hafva samtliga G. T:s bud sin princip (hela lagen och propheterna *hänga* l. häfta dervid, så att dessa bud äro det hållande, det principaliter betingande).

κρημνός, οῦ, ὁ (fgde) den nedhängande randen, branten af ett berg, klippa, strand; brant berg, klippvägg, brant Mt. 8: 32 *al.*

Κρής, Κρητός, ὁ, *plur.* Κρῆτες, *nomen gentile* (af Κρήτη) *Creter, Cretenser;* i forntiden ansågos de för lögnaktiga, falska, listiga, roflystna och utsväfvande Tit. 1: 12 »Creterna ljuga alltjemt, vildsinte, late de fråssa»; voro annars kände ss. goda bågskyttar. Den på anförda ställe nämnde Cretiske poëten (προφήτης) är *Epimenides* från *Gnossus* på Creta (600 f. Chr.), i hvars skrift περὶ χρησμῶν (om orakelspråk) denna vers igenfanns ännu af Hieronymus. Befolkningen på Creta, i apostlarnes tid (och sedan 67 f. Chr.) en Romersk provins under proconsuler, bestod till en del af Judar; fkmr äfven Act. 2: 11.

Κρήσκης, ηντος, ὁ (*lat.*) *Crescens,* en christen som reste bort från l. rättare sändes af Paulus till Galatien 2 Tim. 4: 10 (se Γαλατία vid slutet). *

Κρήτη, ης, ἡ *Creta* (förut *Telchinia* och hos skalderna ἑκατόμπολις — med de 100 städerna — för sin starka befolkning), nu *Candia,* en bekant till Europa hörande ö i Archipelagen med en klippig (bergen Ida, Dicte o. s. v.), men bördig jordmån. Udden *Salmone* (Σαλμώνη, annars Σαλμώνιον ἀκρωτήριον) var den nordligaste på ön midtemot Cnidus i Mindre Asien. Utom den berömda staden *Gnossus,* som hade 30 stadier = ½ Sv. mil i omkrets, anmärka vi ss. förekommande i N. T. *Phœnix* och *Lassæa,* i hvars grannskap låg καλοὶ λιμένες. I afseende på invånarnes charakter se Κρής. Af brefvet till Titus se vi, att der funnos christna församlingar; fkmr Act. 27: 7 *al.*

κριθή, ῆς, ἡ korn, bjugg; vanligen i *plur.* Apoc. 6: 6. *

κρίθινος, η, ον (fgde) af korn, korn-, bjugg- Joh. 6: 9. 13.

κρίμα, ατος, τό (κρίνω) egentl. det *siktade,* sållade, frånskilda; deraf 1:o) *den fällda domen,* omdöme, beslut Rom. 11: 33, dom Mt. 7: 2 *al.*, straffdom, fördömmelsedom Rom. 2: 2 *al.*, verldsdom 1 Petr. 4: 17 (den börjas på de trogne Mt. 24: 9 följ., hos hka den består i lidandens luttringseld — v. 12 — fortsättes öfver den otrogna verlden och fulländas med Christi återkomst), fördömmelse ss. ἐμπίπτειν εἰς τὸ κ. τοῦ διαβόλου 1 Tim. 3: 6 råka ut för djefvulens dom l. fördömmelse (jfr Eph. 2: 2, der djefvulen kallas τὸ πνεῦμα τὸ νῦν ἐνεργοῦν ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, så att hvad verldens barn göra till smälek för HERrans församling, det är ett verk af den i dem verkande anden). — 2:o) *den verkställda domen,* straff Lc. 23: 40 *al.*, ἔχειν κρ. 1 Tim. 5: 12 hafva inom sig förebråelse deröfver att ὅτι, ansvar Jac. 3: 1. — 3:o) *sjelfva dömmandets handling* = κρίσις, frånskiljande, söndring, tvist 1 Cor. 6: 7, (vedergällande) afgörande Joh. 9: 39 (andra frånskiljande, neml. af det goda från det onda).

κρίνον, ου, τό שׁוֹשָׁן lilja, om hela slaget, *arterna* hafva särskilda namn, växa vildt (τοῦ ἀγροῦ), Mt. 6: 28, Lc. 12: 27.

κρίνω, κρινῶ, κέκρικα, ἔκρινα; κριθήσομαι, κέκριμαι, ἐκρίθην (*per metathesin* =) cerno, *sikta,* sålla, frånskilja, utgallra, afsöndra 1:o) slita tvister, afgöra, förordna Act. 21: 25 *al.*, besluta Act. 20: 16 *al.*, τοῦτο 1 Cor. 7: 37 (neml. att icke gifta bort dottren), äfven 2 Cor. 2: 1, med *infin.* Act. 20: 16, Tit. 3: 12. — 2:o) dömma Mt. 7: 2 *al.*, upphäfva sig till domare τινά öfver ngn ss. Jac. 4: 11. 12, fälla dom l. utslag Mt. 19: 28 *al.;* äfven fördömma Mt. 7: 1 *al.* — 3:o) dömma, bedömma, fälla omdöme Joh. 8: 15 *al.*, τινὰ ἔν τινι Col. 2: 16 öfver ngn i afseende på ngt l. i en punkt; säges i god mening 1 Cor. 3: 5 fälla ett fördelaktigt omdöme om d. ä. berömma l. prisa ngn; komma till ett omdöme 2 Cor. 5: 14. — 4:o) anse, hålla före, med *infin.* Act. 15: 19 (= δοκεῖ μοι), äfven med *accus.* och *infin.* Act. 16: 19, ἡμέραν παρ' ἡμ. Rom. 14: 5 anse den ena dagen för mer än den andra = (har afseende på de Rom. Jude-christnas firande af fest- och fastedagar), πᾶσαν ἡμέραν *ibid.* anse hvar och en (dag ss.) dag = alla dagar lika; antaga ss. l.

till grundsats 1 Cor. 2: 2, *κρίνατε* Rom. 14: 13 vare det eder sedliga grundsats (i grundtexten är en ordlek med *κρίνωμεν* och *κρίνατε*). — *Pass.* förordnas ss. Act. 16: 4, beslutas ss. Act. 27: 1; lagligen bedömmas, befinna sig inför rätta, låta saken afgöras inför rätta, gå till rätta = processa, tvista *ἐπί τινος* 1 Cor. 6: 1. 6 inför ngn (ss. domare), väcka rättegång *τινί* med ngn Mt. 5: 40, äfven dömmas, underkastas (menniskors) dom Rom. 3: 4, fördömmas Mt. 7: 1 *al.*, äfven Rom. 2: 12, få en dom l. straffdom öfver sig ss. 1 Cor. 11: 31. 32.

κρίσις, εως, ἡ (fgde) egentligen *siktning*, sållning; 1:o) pröfning, dömmande, dom Mt. 10: 15 *al.*, *ἡμέρα τῆς κρ.* l. e. *al.* l. blott *κρίσις* Mt. 12: 41 *al.*, äfven 2 Petr. 2: 4 domedag, *κρ. ποιεῖν* Joh. 5: 27 hålla dom, *κατά τινος* Jud. 14 öfver l. emot ngn, *κρ. φέρειν κατά τινος* 2 Petr. 2: 11 fälla en dom emot ngn (*αὐτῶν* har afseende på *δόξαι* v. 10); fördömmelsedom Joh. 3: 19 *al.*, *πρόδηλοι — — — εἰς κρ.* 1 Tim. 5: 24 (se *πρόδηλος*). — 2:o) beslut, föreskrift, bud (Guds), lära Mt. 12: 20 (se *νῖκος*), lära om rättfärdighet, rättfärdighet *(per hebraismum)* Mt. 12: 18, 23: 23. — 3:o) domstol Mt. 5: 21. 22; här menas den i hvarje stad i Palæstina, som räknade mer än 120 invånare, befintliga *sjumannadomstolen* — i Jerusalem funnos 2:ne sådana — hvarifrån man vädjade till Synedrium.

Κρίσπος, ου, ὁ (lat.) Crispus, föreståndare för Jud. synagogan i Corinth Act. 18: 8, hkn jemte sin familj lät döpa sig af Paulus 1 Cor. 1: 14.

κριτήριον, ου, τό (*κρίνω*) 1:o) *stället* der man dömmer, domaresäte, domstol, tribunal 1 Cor. 6: 2. 4 (se *ἀνάξιος*), Jac. 2: 6. — 2.o) *medlet* hvarigenom man dömmer l. kan dömma, kännemärke o. s. v. (fkmr ej i N. T.).

κριτής, οῦ, ὁ (*κρίνω*) domare Mt. 5: 25 *al.*, *κρ. τῆς ἀδικίας* Lc. 18: 6 (se *ἀδικία*), *κρ. διαλογισμῶν πονηρῶν* Jac. 2: 4 elaka grundsatsers domare = som dömmer efter elaka grundsatser; *κριταί* Act. 13: 20 = שֹׁפְטִים domare, voro Israëlitiska folkets styresmän ifrån Josua till och med Samuel. — *Anm.* Vanligen skiljes *κρ.* ifrån *δικαστής* sålunda, att denne sednare dömmer juridiskt efter lagar och författningar, hvaremot *κρ.* efter billighet och sundt menniskoförstånd; men denna åtskillnad eger ej rum i N. T.

κριτικός, ή, όν (*κρίνω*) *domsgild*, tjenlig l. skicklig att dömma l. bedömma *τινός* ngt Hebr. 4: 12 (sin dömmande kraft har ordet deraf att det är Guds ord, som är en lifsens lukt till lif och en dödsens lukt till död — det dödar och gör lefvande). *

κρούω, ἔκρουσα slå, klappa, bulta på med och utan *τὴν θύραν* Mt. 7: 7 (säges om en som vill gå in, deremot *ψοφεῖν* om en som vill gå ut — portvaktaren måste öppna i begge fallen); Apoc. 3: 20 har afseende på HERrans beständiga nådesanbud, ty hvarje väckelse i samvetet, hvarje rörelse i hjertat är ett HERrans klappande.

κρυπτή, ῆς, ἡ, äfven *κρύπτη* (*femin.* af följ.) *scil. στοά*, en betäckt gång, underjordiskt förvaringsrum, hvalf, crypta, *εἰς κρ.* Lc. 11: 33 — enligt andra (efter analogi med *εἰς μακράν*) i det fördolda, occulto. *

κρυπτός, ή, όν (följ.) gömd, dold, förborgad Mt. 6: 4. 6 *al.*, *ἐν τῷ κρ.* l. *ἐν κρ.* l. e. i det fördolda, hemligt, *ὁ ἐν τῷ κρ. scil. ὤν* Rom. 2: 29 den som är det i det fördolda d. ä. invärtes, *ὁ κρ. τῆς καρδίας ἄνθρωπος* 1 Petr. 3: 4 hjertats fördolda menniska d. ä. den inre fördolda menniskan, *τὰ κρ. τῶν ἀνθρώπων* Rom. 2: 16 det fördolda hos menniskorna, menniskornas lönligheter d. ä. allt i det inre och yttre lifvet, som antingen alldeles icke l. icke till sin moraliska halt kommit till andras kunskap.

κρύπτω, ἔκρυψα; κέκρυμμαι, ἐκρύβην (besl. med *καλύπτω, κλέπτω*) gömma undan, förborga, dölja *τί* och *τινά* Mt. 13: 44 *al.*, *ἀπό τινος* Apoc. 6: 16 för ngn; — *pass.* gömmas undan, döljas Mt. 5: 14 *al.;* äfven gömma sig undan, dölja sig Joh. 8: 59 (ibland den honom tillgifna folkmängden), 12: 36 *al.* — *ἡ ζωὴ ὑμῶν — — — ἐν τῷ θεῷ* Col. 3: 3 edert lif (det eviga neml.) är förborgadt i förening med Christo i Gudi (så vida neml. Chr., och följaktligen äfven vårt lif, ända till parusien förblifver förborgad i Gud ss. Guds *σύνθρονος* lefvande med Gud förenad i dess ända dittills oskådade herrlighet, för att då först utgå från Gud och uppenbara sig med Guds hela herrlighet, se v. 4); *κρυβῆναι οὐ δύνανται* 1 Tim. 5: 25 de kunna icke (beständigt) blifva förborgade (åtminstone skola de på yttersta dagen blifva uppenbara).

† *κρυσταλλίζω* (följ.) glänsa ss. is l. crystall, vara crystallklar Apoc. 21: 11. *

κρύσταλλος, ου, ὁ (κρύος, τό isköld, frost, κρυσταίνω låta frysa) det frusna, iscrystall, bergcrystall, en genomskinlig ädelsten Apoc. 4: 6, 22: 1.

κρυφαῖος, α, ον (κρύπτω) förborgad, hemlig Mt. 6: 18. *

κρυφῇ l. -ῆ, *adv.* (κρύπτω) hemligen Eph. 5: 12. *

κτάομαι, κτήσομαι, ἐκτησάμην *depon. med.* förvärfva, förtjena, tillvinna, förskaffa, skaffa sig Mt. 10: 9, Lc. 18: 12, τὶ ἔκ τινος Act. 1: 18 förvärfva sig d. ä. köpa ngt för ngt, äfven τινός (*genit. pretii*) Act. 22: 28; ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε (bättre än κτήσασθε) τὰς ψυχὰς ὑμῶν Lc. 21: 19 genom edert tålamod (eder ihärdighet l. edert orubbliga fasthållande vid min bekännelse under förföljelserna för mitt namns skull) skolen J förvärfva edra själar d. ä. vinna det sanna lifvet = den eviga saligheten (förvärfvandet af det Messianska lifvet framställes neml. ss. förvärfvandet af den egna personligheten, hvaremot förlusten deraf ss. förlusten af denna personlighet, det egna jaget jfr Lc. 9: 25 *al.*); κτ. τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος 1 Thess. 4: 4 skaffa sig sin *egen* hustru (se σκεῦος —)(πορνεία, venus vulgivaga). — *perfect.* (förekommer ej i N. T.) hafva förvärfvat sig d. ä. ega, besitta.

κτῆμα, ατος, τό (fgde) det *förvärfvade*, egendom, possession, besittning Act. 5: 1; *plur.* egodelar, förmögenhet Mt. 19: 22, jordegendom, fast egendom Act. 2: 45 (ὑπάρξεις är lösegendom l. lösören).

κτῆνος, εος, τό (se fgde) egendom, besittning, i synnerhet boskap, lastdjur, dragare, ök Lc. 10: 34, i synnerhet i *plur.* Act. 23: 24, Apoc. 18: 13 = τετράποδα fyrfotadjur 1 Cor. 15: 39.

κτήτωρ, ορος, ὁ (κτάομαι) egare, innehafvare Act. 4: 34. *

κτίζω, ἔκτισα; ἔκτισμαι, ἐκτίσθην (samstammigt med κτάομαι förvärfva l. göra det, som saknar egare, till sin besittning, ut qui quondam in vacua venerunt *Cic.*, deraf) egentl. *odla upp* ett land l. en trakt, göra den beboelig, bebygga, grundlägga (en stad), grunda, skapa Mc. 13: 19 *al.*, ὁ κτίσας Rom. 1: 25 skaparen; äfven i andlig mening om den nya skapelsen, nya födelsen Eph. 2: 10 ἐπί τινι för ngt ändamål l. till ngt, 4: 24; — ἵνα τοὺς δύο — — — εἰς ἕνα ἄνθρωπον Eph. 2: 15 på det Han uti sig skulle skapa de 2 till en enda ny menniska (*de* 2 föreställas här *concret* ss. de båda ifrågavarande menniskorna, af hka den ena repræsenterar *Judarne*, den andra *hedningarne*, ur hvilka båda menniskor Christus har skapat *en enda ny* menniska; ty denna ena är nu hvarken Jude eller hedning, utan båda delarne hafva aflagt sitt förra väsende och utan vidare åtskillnad erhållit det alldeles nya väsendet genom sin christliga tro).

κτίσις, εως, ἡ (fgde) 1:o) *skapelse* (ss. handling) Mc. 10: 6, Rom. 1: 20, 2 Petr. 3: 4, ἀπ᾿ ἀρχῆς κτίσεως sedan skapelsen tagit sin början, κτίζειν κτίσιν Mc. 13: 19 verkställa skapelse. — 2:o) *skapelse* (ss. det verkställda) = κτίσμα det skapade, kreatur, skapad varelse a) i allmänhet allt skapadt Rom. 1: 25 *al.*, οὔτε τις κτ. ἑτέρα Rom. 8: 39 eller ngt annat i verlden, οὐ ταύτης τῆς κτ. Hebr. 9: 11 icke af denna verlden (med bibegrepp af skapadt och förgängligt); b) menniskorna Mc. 16: 15, Col. 1: 23 — i andlig mening: καινὴ κτ. 2 Cor. 5: 17, Gal. 6: 15 = καινὸς ἄνθρωπος ett nytt kreatur, nyskapadt väsende; c) hela den förnuftslösa skapelsen, lefvande och liflös l. (ss. vi populärt uttrycka oss) hela naturen Rom. 8: 19. — 3:o) *skapelse*, inrättning, ordning 1 Petr. 2: 13.

κτίσμα, ατος, τό (κτίζω) det *skapade*, skapadt ting l. väsende Apoc. 5: 13, varelse l. kreatur 1 Tim. 4: 4 (har afseende på det till föda bestämda), Apoc. 8: 9; i andlig mening ἀπαρχὴ τῶν αὐτοῦ κτ. Jac. 1: 18 (se ἀπαρχή).

κτιστής, οῦ, ὁ (κτίζω) grundläggare, skapare 1 Petr. 4: 19. *

κυβεία, ας, ἡ (κυβεύω spela tärning af κύβος cubus, tärning) *tärningspel*, osäkerhet, svek, bedrägeri Eph. 4: 14. *

κυβέρνησις, εως, ἡ (se följ.) *styrande* (af ett skepp), ledning 1 Cor. 12: 28 troligen ledning af vården om främlingar, föreståndareskap för främlingar (jfr προϊστάμενος Rom. 12: 8 och προστάτις Rom. 16: 2). *

κυβερνήτης, ου, ὁ (κυβερνάω guberno, af obekant derivation) gubernator, styresman på ett skepp, styrman Act. 27: 11, Apoc. 18: 17.

κυκλεύω, ευσα = och || κυκλόω Apoc. 20: 9. *

κυκλόθεν, *adv.* (af följ.) *från omkretsen*, från alla sidor, rundt omkring med *genit.* Apoc. 4: 3. 4 (5: 11), κ. καὶ ἔσωθεν 4: 8 utomkring och innanför, utan- och innantill.

κύκλος, *ου*, *ὁ* krets, cirkel, ring, omkrets; i N. T. *κύκλῳ* ss. *adv.* i en krets, rundtomkring Mc. 3: 34 *al.*, äfven med *genit.* Apoc. 4: 6 *al.*

κυκλόω, *ωσα*; *ώθην* (fgde) innesluta rundtomkring, sluta en ring omkring, *omringa τινά* Joh. 10: 24, Act. 14: 20, omsluta, kringränna, innesluta, belägra (en ort) Lc. 21: 20 *al.*

† *κύλισμα*, *ατος*, *τό* (följ.) egentl. det *vältrade*, det man vältrar sig uti = *κυλίστρα* platsen att vältra sig uti, *κ. βορβόρου* 2 Petr. 2: 22 dypöl -- liknelsen ej svår att förstå, men constructionen brachylogisk och bör så vara ss. ordspråk: »ett svin som tvagit sig — bort till dypölen». *

κυλίω (sednare form för *κυλίνδω*; *κυλινδέω*) *vältra*, rulla; *pass.* vältra sig Mc. 9: 20. *

κυλλός, *ή*, *όν* (besl. med *κοῖλος* ihålig) *krokig*, krökt, böjd, contract, krympling Mt. 15: 30 *al.*

κῦμα, *ατος*, *τό* (*κύω* = *κυέω* hafva uti sig, vara hafvande, drägtig) egentl. *uppsvälld* massa, deraf bölja, våg Mt. 8: 24 *al.*

κύμβαλον, *ου*, *τό* (*κύμβος*, *ὁ* urhålkadt kärl, bägare, besl. med *κύπη* urhålkning, *κῦφος* kupigt kärl, *kupa*) cymbalum, cymbal, ett instrument i form af ett ihåligt bäcken, som slaget emot ett annat gifver ett skrällande ljud 1 Cor. 13: 1. *

κύμινον, *ου*, *τό* cuminum, kummin Mt. 23: 23. *

κυνάριον, *ου*, *τό diminut.* af (*κύων*) liten hund Mt. 15: 26 *al.*

Κύπριος, *ου*, *ὁ* (följ.) från Cypern, Cyprier Act. 4: 36 *al.*

Κύπρος, *ου*, *ἡ Cypern*, en stor hamnrik ö i Medelhafvet (näst Sicilien den största) emellan Syrien och Cilicien, 12 geographiska mil från kusten, var särdeles fruktbar och hade utomordentlig rikedom på produkter: vin, olja, fikon, honung, koppar (som af ön fick sitt namn, æs cyprium) utfördes derifrån. De förnämsta städerna voro *Salamis*, *Paphos*, *Citium*, *Amathus*, *Arsinoë*, *Soli.* Invånarne voro kände för veklighet, vällust och yppighet. Under kejsar Augustus var Cypern i början en kejserlig provins, som en prætor förvaltade, men snart gafs han tillbaka till folket (senaten), hvarföre en proconsul (*ἀνθύπατος*) på Cypern omtalas Act. 13: 7, *Sergius Paulus.* Efter Stephanska förföljelsen spridde sig christna äfven dit Act. 11: 9 följ. Paulus besökte ön i sällskap med Barnabas (bördig derifrån) och Marcus på sin första missionsresa Act. 13: 5; hvarefter de begge sednare åter foro öfver dit Act. 15: 39.

κύπτω, *ἔκυψα* (*κύβη* hufvud, böjning, besl. med *κυφός kupig*, krokig, böjd och med *lat.*) cubo, böja sig, luta hufvudet Mc. 1: 7, Joh. 8: 6. 8.

Κυρηναῖος, *α*, *ον*, *nom. gentile* (af följ.) Cyrenaisk, från Cyrene Mt. 27: 32 *al.*

Κυρήνη, *ης*, *ἡ Cyrene*, hufvudstaden i *Libya* Cyrenaica l. Pentapolitana, anlagd af Battos från Thera. Det var under Ptolomæernas tid till fjerdedelen bebodt af Judar, hvilka der njöto samma rättigheter, som de öfriga invånarne. I Jerusalem funnos så många Cyrenaiska Judar, att de der hade en egen synagoga. Många bland dem öfvergingo till christendomen Act. 11: 20, 13: 1 och den på sistnämnda ställe omtalade *Λούκιος* skall hafva varit den förste biskopen i församlingen i Cyrene; fkmr Act. 2: 10.

Κυρήνιος, *ου*, *ὁ* (*lat.*) *Quirinius* (andra *Quirinus*), præses = ståthållare öfver Syrien från år 6 e. Chr., i Augusti 50:de regeringsår; såsom sådan höll han den Act. 5: 37 omnämnda *ἀπογραφή* år 12 e. Chr.; men då samme man Lc. 2: 2 säges hafva hållit sin första *ἀπογραφή* ss. *ἡγεμὼν Συρίας*, och *Sentius Saturninus* var verklig ståthållare öfver Syrien vid Christi födelse, så har man på många sätt sökt förklara detta oegentliga uttryck. Hvad nu först angår sjelfva *ἀπογραφή*, så måste den hafva utgjort blott en folkräkning utan afseende på skattskrifning; ty först efter *Archelai* landsförvisning (år 8 e. Chr.) blef Palæstina Romersk provins. Beträffande dernäst uttrycket *ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου*, så häfves svårigheten bäst, om man öfversätter: »denna mantalsskrifning var den första som (den sedermera blifna) ståthållaren öfver Syrien Quirinius höll»; så att Quirinius benämnes efter hans efteråt erhållna och bekanta embete. *

Κυρία, *ας*, *ἡ* (egentl. *femin.* af *κύριος*) husfru, herrskarinna; utgör 2 Joh. 1. 5 utan tvifvel namnet på en troende (*ἐκλεκτή* utvald) fru, till hkn brefvet var ställdt, *Kyria.* I nyare tider har man dock till och med antagit, att Apostlen härmed menat Frälsarens moder Maria, men utan tillräcklig grund.

κυριακός, *ή*, *όν* (*κύριος*) beträffande, rörande, *hörande till HERren* l. J. Chr., *κ. δεῖπνον* 1 Cor. 11: 20 HERrans nattvard (så hette *ἀγάπαι* — se *ἀγάπη* — måltider, vid hvilka det af de enskilda medförda gemensamt förtärdes och med hvilka den egentliga nattvarden förenades, så att

brödet *under* måltiden förtärdes och vinet *efter* densamma i analogi med instiftelsemåltiden); κ. ἡμέρα Apoc. 1: 10 HERrans dag, söndag, dominica (τὸ κ. *scil.* δῶμα, HERrans hus, *kyrka* — som derifrån sannolikast härledes — kunde ock heta ἡ κ. *scil.* οἰκία).

κυριεύω, εύσω, ευσα (följ.) vara herre 1 Tim. 6: 15, herrska τινός öfver ngn Lc. 22: 25 *al.*, säges äfven om den personificerade döden Rom. 6: 9, synden v. 14, och lagen 7: 1.

κύριος, ου, ὁ (egentl. *mascul.* af *adj.* κύριος, α, ον, af κῦρος se κυρόω) egentl. caput familiæ; 1:o) husfader, herre, egendomsherre; 'egare, husbonde Mt. 6: 24 *sæpe;* herrskare, herre τινός öfver ngt, ss. τοῦ θερισμοῦ, τοῦ σαββάτου, πνεύματος 2 Cor. 3: 18 Andans HERre (som är Christus, ty den H. Andes verksamhet beror af Honom, Gud sänder den H. Ande blott *genom* Christus Tit. 3: 6), deraf 2:o) i högtidlig mening om alla konungars Konung och alla herrars HERre, Gud och Christus Mt. 1: 22 *sæpissime* (det är svårt, om icke omöjligt att på alla ställen afgöra, hvilkendera som menas). — I afseende på orden "θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί se Θεός. — 3:o) utgjorde en hederstitel, hvarmed högre och förnämare personer tilltalades Mt. 21: 30 *sæpe.* — *Anm.* Den, med undantag af Apoc. 14: 13, endast i de Paulinska brefven ofta förekommande phrasen ἐν Κυρίῳ utmärker på alla ställen, att J. Chr. är den sfer, det lifselement, hvarinom det bifogade ordet l. satsen rörer sig, t. ex. ἵνα — — — ἐν Κυρίῳ Rom. 16: 2 »på det J måtten emottaga henne (Phœbe) i HERranom», detta ἐν Κυρίῳ utmärker emottagandet ss. ett *christligt*, det skall icke vara ngn vanlig handling af gästvänskap, utan ske *i Christo* d. ä. så att det verkställes i lifsgemenskap med Christus, hvarvid man lefver och röres i Honom.

† κυριότης, ητος, ἡ (fgde) herradöme l. -välde, välde Eph. 1: 21, Col. 1: 16 (har afseende på en viss klass af englar); gudom, gudomsmajestät 2 Petr. 2: 10, Jud. 8 (emedan uti densamma hvilar all makt och herravälde).

κυρόω, ωσα; ωμαι (κῦρος, τό hufvudsak, det hvarpå allt beror, kraft, makt o. s. v., cardo, besl. med κάρα, τό hufvud) stadfästa, bekräfta, fastställa ἀγάπην εἴς τινα 2 Cor. 2: 8 stadfästa kärlek i afseende på l. emot ngn (d. v. s. förklara för giltigt, att ngn kärleksfullt behandlas); p. p. p. stadfästad, för giltig förklarad, laga kraft egande l. kraftvunnen Gal. 3: 15.

κύων, κυνός, ὁ, ἡ (troligen af κύω afla, för dess stora fruktsamhet) canis, hund, tik Lc. 16: 21, 2 Petr. 2: 22 (det förra stället får ej tagas så, som skulle hundarne visat större medlidsamhet än den rike mannen, utan det utgjorde en förhöjning i Lazari lidande, att dessa i synnerhet i Österlandet vilda djur afslickade hans sår, se äfven ἀπολείχω); då dessa djur höllos för orena, betecknas dermed *metaphorice* menniskor, som stodo utanför Judendomen, i allmänhet profana, för sin oförskämdhet och hårdnackighet afskyvärda menniskor ss. Mt. 7: 6 (jfr 15: 26), Phil. 3: 2, Apoc. 22: 15.

κῶλον, ου, τό (derivation oviss) lem på menniskooch djurkroppar, i synnerhet extremiteterne händer, fötter — lem Hebr. 3: 17. *

κωλύω, υσα; ύθην (besl. med κολάζω) *förkorta,* försvaga, förminska; deraf förhindra, hindra τινά Mc. 9: 38 *al.*, τί l. *infin.* 1 Cor. 14: 39 *al.*, hejda 2 Petr. 2: 16, afhålla τινά τινος Act. 27: 43 ngn från ngt, τοῦ μή och *infin.* Act. 10: 47 hvem kan afhålla vattnet ifrån att d. ä. så att icke dessa döpas? (vattnet framställes ss. det till dopet sig sjelft erbjudande och påträngande elementet), τὶ ἀπό τινος Lc. 6: 29 afhålla ngt ifrån ngn d. ä. förmena ngn ngt (onödigtvis antages här ∾ pro — — — μὴ στραφῇς καὶ μὴ κωλύσῃς αἴρειν κ. τ. λ.), äfven med *accus.* och *infin.* ss. Mt. 19: 14 *al.*, hvarvid betydelsen är hindra, förmena l. förbjuda.

κώμη, ης, ἡ (besl. med κεῖμαι, κοιμάω, κοίτη) eg. *gemensam sof-* l. hvilo-*ort,* till hkn invånarne om aftonen begifva sig från fälten, by, öppen ort ( )(de med murar försedda städerna) Mt. 9: 35 *sæpe* — småstad Joh. 7: 42.

κωμόπολις, εως ἡ (fgde och πόλις) egentl. *bystad,* stadslik by d. ä. köping Mc. 1: 38. *

κῶμος, ου, ὁ (κώμη) i profangrek. högtidlig procession på Bacchi fest, som man vanligen åkande anställde genom *byarne* (hvaraf namnet), hvarvid man sjöng lofsånger till denna gud och under förklädning med masker dref allehanda upptåg; sedermera i allmänhet tåg, kringsvärmande — nattsvärmeri, hvilken betydelse ordet har i N. T. Rom. 13: 13 *al.*

κώνωψ, ωπος, ὁ (κῶνος conus, kägla och ὤψ utseende) mygga, stickmygga, för dess gadd Mt. 23: 24. *

Κῶς, Κῶ, ἡ, *accus.* Κῶ (smdr. af Κόως l. Κέως) *Cos,* en liten ö bland Sporaderna i Ægeiska hafvet midt emot Cnidus och Halicarnassus, berömd för sin vinodling och tillverkning af präktiga tyger och välluktande oljor. Hufvudstaden, ringa till omfång, hade ett Æsculapiitempel. *Hippocrates* var född på denna ö. Act. 21: 1. *

Κωσάμ, ὁ *indecl,* (קָסַם förutsäga, prophetera) *Cosam* Lc. 3: 28. *

κωφός, ή, όν (κόπτω) egentl. tusus, obtusus, *stympad,* slö, vanligen a) till tungan, stum, dumbe Mt. 9: 32. 33 *al.;* men äfven b) till öronen, döf Mt. 11: 5, Mc. 7: 32. 37, 9: 25, Lc. 7: 22.

Λ.

Λαγχάνω, ἔλαχον 1:o) lotta l. kasta lott περί τινος Joh. 19: 24. — 2:o) få genom lott l. på sin lott l. sig tilldeladt τινός l. τί Lc. 1: 9 *al.*

Λάζαρος, ου, ὁ (= Ἐλεάζαρ, hkt se) *Lazarus* 1:o) broder till Martha och Maria, boende i Bethanien, uppväckt af Frälsaren ifrån de döda Joh. 11: 1 följ., 12: 1 följ. — 2:o) en person, som fkmr i Frälsarens berättelse om honom och den rike mannen Lc. 16: 20—25; från honom hafva sjukhusen fått namn af *Lazaretter.*

λάθρα, *adv.* (egentl. λάθρᾳ, *dat. femin.* af λάθρος fördold af λανθάνω) hemligen, förstulet Mt. 1: 19 *al.*

λαῖλαψ, απος, ἡ (stam λάω, hvaraf λάπτω, λάβρος glupsk, våldsam) stormvind (med regn och mörker), orkan 2 Petr. 2: 17, med tillagdt ἀνέμου Mc. 4: 37, Lc. 8: 23.

λακέω l. λάκω, se λάσκω.

λακτίζω (λάξ med hälen) slå bakut, sparka, spjerna Act. 26: 14, se κέντρον. *

λαλέω, ήσω, ηκα, ησα; ηθήσομαι, ημαι, ήθην egentl. *onomatop.* ord *lalla,* pladdra, prata; tala, säga, lära, undervisa, föredraga, förkunna *absol.* och τί, τινί, πρός τινα, μετά τινος, περί τινος Mt. 9: 33 *sæpissime;* då några l. ngns ord anföras bifogas λέγων l. καὶ λέγει ss. Mt. 13: 3 *sæpe;* 1 Petr. 4: 11 innefattar λαλεῖν ss. species προφητεύειν, διδάσκειν och παρακαλεῖν (jfr Rom. 12: 6—8); nyttjas äfven *tropice* ss. om blod Hebr. 12: 24, thordön Apoc. 10: 4; *anm.* λ. skiljer sig från λέγειν derigenom, att λαλεῖν betyder uttala (mera yttre), λέγειν deremot bjuda, innehålla (mera inre), se det classiska stället Rom. 3: 19.

λαλιά, ᾶς, ἡ (fgde) egentl. pladder, pratsamhet, deraf i N. T. 1:o) talesätt, tungomål, dialekt l. munart Mt. 26: 73, Mc. 14: 70. — 2:o) uttryckssätt, föredrag Joh. 8: 43, berättelse Joh. 4: 42.

λαμά l. λεμά l. λαμμᾶ = לָמָּה = ἱνατί, hvarför? Mt. 27: 46, Mc. 15: 34.

λαμβάνω, λήψομαι, εἴληφα, ἔλαβον (*Tisch.* har λήμψεται, λημψόμεθα och λήμψονται ss. Mt. 10: 41 *al.* — stam λάβω) 1:o) *taga* (med händerna), taga l. fatta uti, gripa till Mt. 25: 1, 26: 27. 52 *al.,* construeras med hvarjehanda ord ss. τὴν γυναῖκα Mc. 12: 19 *al.* taga sig hustru, taga till äkta, ἀφορμήν Rom. 7: 8 taga sig anledning, συμβούλιον Mt. 12: 14 *al.* hålla råd, rådslå, ὑπόμνησιν 2 Tim. 1: 5 komma ihåg, λήθην 2 Petr. 1: 9 glömma o. s. v.; äfven i fiendtlig mening: taga, gripa ss. Mt. 21: 35. 39 *al.,* fånga ss. Lc. 5: 5, 2 Cor. 12: 16; *metaphor.* intaga ss. Lc. 5: 26, 7: 16, 1 Cor. 10: 13. — 2:o) *taga emot,* få, erhålla Mt. 7: 8 *al.,* uppbära ss. τὰ δίδραχμα Mt. 17: 24 skattpenningarne, τοὺς καρπούς Mt. 21: 34 frukterna, δεκάτας Hebr. 7: 8 tionde, men äfven *scil.* πληγάς 2 Cor. 11: 24 slag. — 3:o) *taga upp* (välvilligt) = δέχομαι, ss. εἰς τὸ πλοῖον Joh. 6: 21 i skeppet, εἰς τὰ ἴδια 19: 27 i sitt eget (hus), taga hem till sig, äfven εἰς οἰκίαν 2 Joh. 10; taga an, antaga, gilla, bifalla Mt. 13: 20 *al.,* τὸ πρόςωπόν τινος (se πρόςωπον). — 4:o) *taga bort* τί l. ifrån τί τινος Mt. 8: 17, 15: 26, Apoc. 3: 11.

Λάμεχ, ὁ *indecl.* (לֶמֶךְ i Arab. stark yngling) *Lamech,* Noachs fader Lc. 3: 36. *

λαμμᾶ, se λαμά.

λαμπάς, άδος, ἡ (λάμπω) *lampa,* lykta, fackla Mt. 25: 1 *al.*

λαμπρός, ά, όν (se fgde) *full af ljus,* lysande, glänsande, skinande, klar, präktig Lc. 23: 11 *al.*

λαμπρότης, ητος, ἡ (fgde) glans Act. 26: 13. *

λαμπρῶς, *adv.* (af λαμπρός) glänsande, präktigt Lc. 16: 19. *

λάμπω, ἔλαμψα lysa, glänsa Mt. 5: 15 *al.*, *metaph.* Mt. 5: 16, 2 Cor. 4: 6 på hvilket sednare ställe (neml. i 2:dra commat, ὃς ἔλαμψεν) några taga ordet *transit.* låta ljus uppstå l. -gå.

λανθάνω, ἔλαθον (stam λήθω l. λάθω) lateo, vara dold, förborgad, obemärkt *absol.* Mc. 7: 24, Lc. 8: 47, τινά för någon Act. 26: 26, det undgår ngns uppmärksamhet, han glömmer ὅτι att 2 Petr. 3: 5. 8; med *partic.* utmärker det: hemligen, obemärkt, utan att veta det, ovetande Hebr. 13: 2.

† λαξευτός, ή, όν, *adj. vble* (af λαξεύω tillhugga stenar af λᾶς sten och ξέω polera, hugga) *uthuggen i* (l. af) *sten* Lc. 23: 53. *

Λαοδίκεια, ας, ἡ *Laodicea*, stad i Mindre Asien i grannskapet af *Colossæ* och *Hierapolis*, var en stor och rik handelsstad i *Phrygia Magna* vid floden Lycus (hvaraf den kallades ἡ ἐπὶ Λύκῳ), hette förut *Diospolis*, men fick sitt sednare namn till *Laodices* ära, konung Antiochi II:s gemål. År 62 (enl. andra 66) e. Chr. förstördes det jemte de 2 nämnde städerna af en jordbäfning, men blef sedermera återuppbygdt; en liten by Eskihissar finnes nu på dess ruiner. — Här hade en christen församling bildat sig Col. 2: 1 *al.*, till hvilken Paulus skref Col. 4: 16 ett nu förloradt bref, τὴν ἐκ Λ. *scil.* ἐπιστολήν l. c. *brachylogi* st. τὴν ἐν Λ. ἐξ αὐτῆς οὖσαν ἐπ. det i L. befintliga och derifrån hämtade bref.

Λαοδικεύς, έως, ὁ (fgde) ifrån Laodicea, Laodiceer Col. 4: 16 (Apoc. 3: 14, der likväl *Griesbach* och *Tisch.* hafva ἐν Λαοδικείᾳ för Λαοδικέων).

λαός, οῦ, ὁ 1:o) hop, massa, skara, mängd, folkmängd i allmänhet Lc. 1: 21 *al.* — 2:o) folk i någon stad, provins, land — nation Mt. 1: 21 *sæpe.* — 3:o) = עַם Judiska folket l. nationen ὁ λαὸς (τοῦ Θεοῦ))(τὰ ἔθνη hedningarne Lc. 1: 68 *sæpe.* — 4:o) det andliga folket, de trogna Act. 18: 10 *al.* — 5:o) (det sämre) folket)(οἱ ἄρχοντες de styrande, öfverheten Mt. 26: 5 *al.*

λάρυγξ, υγγος, ὁ egentl. struphufvudet, början af luftröret, sedan strupen sjelf Rom. 3: 13. *

Λασαία, ας, ἡ *Lasæa*, en stad på ön Creta nära intill καλοὶ λιμένες, hvilken annars icke förekommer; måste hafva legat i S.O. l. S. af ön enligt beskrifningen Act. 27: 8. *

λάσκω, ἐλάκησα *braka*, knaka, sönderbrista med brak, remna, spricka Act. 1: 18. *

λατομέω, ησα; ημαι (λᾶς sten, τέμνω, τέτομα hugga) *hugga* l. uthugga *sten*, hugga i l. ur sten, uthugga Mt. 27: 60, Mc. 15: 46.

λατρεία, ας, ἡ (följ.) en tjenares l. daglönares stånd l. tillstånd, tjenstbarhet, tjenst, i synnerhet Guds, dyrkan, gudstjensten i templet Rom. 9: 4, Hebr. 9: 1. 6; λ. προσφέρειν τῷ Θεῷ Joh. 16: 2 framställa Gudi en (offer) tjenst, frambära Gudi ett offer; λ. λογική Rom. 12: 1 se λογικός.

λατρεύω, ευσα (λάτρις, ὁ, ἡ daglönare, -erska af λάζομαι = λαβεῖν taga *scil.* lön) *tjena för lön*, dagspenning, i allmänhet tjena, dyrka i synnerhet 1:o) τῷ Θεῷ Mt. 4: 10 *al.*, ehuru det ofta står *absol.* ss. Lc. 2: 37 *al.* — har i synnerhet afseende på a) *yttre* gudstjenst l. dyrkan ss. Lc. 2: 37 *al.*, Hebr. 8: 5 (med l. i afbild och skugga) förrätta gudstjenst 9: 9, τῇ σκηνῇ 13: 10 i stiftshyddan; men äfven b) *inre* Lc. 1: 74, Act. 24: 14, Rom. 1: 9, Phil. 3: 3 (genom Guds anda), Hebr. 9: 14. — 2:o) om afgudadyrkan τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ Act. 7: 42 dyrka himlens här (stjerndyrkan), τῇ κτίσει Rom. 1: 25 kreaturet, det skapade.

λάχανον, ου, τό (λαχαίνω gräfva, hacka af λάσκω) ört från *gräfvet land*)(den vildt växande, alltså: trädgårdsört, köksväxt, grönsaker Mt. 13: 32 *al.*

Λεββαῖος, ου, ὁ (לֵב hjerta, den behjertade) *Lebbæus;* så hette Aposteln Judas, Jacobi den yngres broder Mt. 10: 3, alltså son af Alphæus, hette äfven Θαδδαῖος. *

λεγεών, äfven λεγιών, ῶνος, ὁ *(lat.)* legio, legion, egentl. en corps l. skara fotfolk, som bestod af 10 cohorter, hvarje uppgående till 420 man, således inalles 4200 (hvartill dessutom komma 300 ryttare), dock var antalet än mindre, än större; i N. T. i allmht skara, stor mängd Mt. 26: 53 *al.*

λέγω (ἐρῶ, εἴρηκα, εἶπον) *lägga*, bringa till hvila; lägga tillsamman, samla; lägga till, räkna; lägga fram 1:o) *framlägga*, berätta, anföra, förtälja Mc. 10: 32 *al.* — 2:o) tala, säga, påstå, mena Mt. 1: 20 *sæpissime; partic.* λέγων nyttjas liksom לֵאמֹר i Hebr., vid och framför anförandet af ngns ord ss. Mt. 1: 20 *sæpissime* och öfversättes: med dessa ord l. dylikt; σὺ λέγεις Mt. 27: 11 *al.* du säger det = ja, så är det; λέγει *scil.* Θεός l. γραφή l. πνεῦμα (allt efter contexten) Gal.

3: 16, Eph. 4: 8, 5: 14; λέγειν τινά omförmäla l. tala om ngn Mc. 14: 71 *al.*, men äfven säga i afseende på ngn ss. Joh. 1: 15, hkt vanligen heter τίς τινα Act. 2: 25 *al.*; λέγω δὲ τοῦτο 1 Cor. 1: 12 jag menar (med detta ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσιν) följande, *al.*; λ. ἐν ἑαυτῷ l. ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ Mt. 3: 9 *al.* = אָמַר בְּלִבּוֹ säga inom sig l. i sitt hjerta = tänka, men äfven λ. ensamt ss. Mc. 5: 28 *al.*; dessutom kan λ. betyda svara, fråga ss. Rom. 10: 18. 19, 11: 1, o. s. v. — 3:o) kalla, nämna med *dubbel accus.* ss. (Mt. 19: 17) Mc. 10: 18 *al.*, τινὰ ἐχθρόν Phil. 3: 18 beteckna ngn ss. fiende; *pass.* kallas, ngn gång betyda ss. Joh. 20: 16; *partic.* ὁ λεγόμενος som kallas, heter, med tillnamnet, så kallad Mt. 1: 16 *sæpe.* — *Anm.* Om skillnaden med λαλέω se detta ord.

λεῖμμα, ατος, τό (λείπω) det *qvarlemnade*, qvarlefva, återstod Rom. 11: 5. *

λεῖος, α, ον lævis, levis, glatt, jemn, slät, kal; Lc. 3: 5. *

λείπω lemna, öfvergifva; *intrans.* fela, fattas, brista τινί för ngn l. ngn Lc. 18: 22, Tit. 3: 13, τὰ λείποντα Tit. 1: 5 det bristande, oordnade, hvars ordnande icke medhanns; *med.* och *pass.* stå tillbaka l. efter, sakna, lida brist τινός Jac. 1: 5, 2: 15 på ngt, ἐν μηδενί Jac. 1: 4 icke brista i ngt (bildar ett slags negativ *epexeges* till de fgde τέλειοι och ὁλόκληροι).

λειτουργέω, ησα (λειτουργός) tjena staten l. det allmänna, göra ngt till det allmännas bästa; i Athen och Grekiska fristaterna: förvalta ett statsembete (nära nog svarande emot vårt: *hafva en communalbefattning*); i vidsträcktare mening och i N. T. tjena, betjena τινί Rom. 15: 27, λ. τῷ Κυρίῳ Act. 13: 2 tjena HERran, förrätta sitt embete (sin embetsbefattning) HERren till ära, vara tjenstförrättande Hebr. 10: 11.

λειτουργία, ας, ἡ (fgde) egentl. *allmänt värf*, communalbefattning (i grekiska fristaterna); i N. T. 1:o) prestembete, gudstjenst, tempeltjenst Hebr. 8: 6, 9: 21, ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λ. τῆς πίστεως ὑμῶν Phil. 2: 17 vid offringen och tjenstförrättningen för eder tro d. ä. (utan bild) under det jag genom befordran af eder tro på Christum tjenar Gud (liksom genom frambärandet och presterliga förrättningen af offer); tjenstbefattning, tjenstvecka Lc. 1: 23. — 2:o) tjenstbevisning, tjenstaktighet, kärlcksbevisning 2 Cor. 9: 12, Phil. 2: 30.

† λειτουργικός, ή, όν (fgde l. följ.) *passande till tjenst* l. tjenare, λ. πνεύματα Hebr. 1: 14 tjensteandar (så kallas englarne, emedan de redan här skola tjena de blifvande invånarne i herrlighetens rike). *

λειτουργός, όν (λέϊτος, λεῖτος publicus, allmän, ἔργον) som sköter *allmänna* värf, tjenar staten l. det allmänna; *subst.* statstjenare, i N. T. i allmänhet tjenare, tjensteman Rom. 13: 6; offerprest Rom. 15: 16, τῶν ἁγίων Hebr. 8: 2 det heligas offerprest l. förvaltare, τῆς χρείας μου Phil. 2: 25 förvaltare af mitt behof (han förde till Paulus Philippernas bidrag), tjenare (om englarne) Hebr. 1: 7.

λέντιον, ου, τό (*lat.*) linteum, linneduk, -tyg, -kläde Joh. 13: 4. 5.

λεπίς, ίδος, ἡ *diminut.* (af λέπος, τό skal, hylsa af λέπω skala) *litet skal*, fjäll Act. 9: 18. *

λέπρα, ας, ἡ (egentl. *femin.* af følj., *scil.* νόσος, צָרַעַת egentl. Guds slag, gissel af צָרַע slå) utslagssjukdom (skabb), *spetälska*; denne dödens förstfödde son är så mycket förskräckligare, som dess följder sträcka sig ända till 4:de generation: den är inhemsk i Ægypten och södra delen af främre Asien — visar sig först på huden och angriper sedan cellväfnaden, fetthinnan, ben och märg. — *Förebud* till sjukdomen äro *dels* små fläckar (בַּהֶרֶת), som sedan utvidga sig till storleken af en lins (linsfläckar) (שְׂאֵת), *dels* reformar och skorf (סַפַּחַת), som skilja sig från oskyldigt hudutslag genom en tilltagande förstoring, hudens insjunkning och förändring af hårets färg på det misstänkta stället; linsfläckarne och skorfven förvandla sig till spetälskemärken (נֶגַע), fikonmärken συκώσεις (af σῦκον fikon), som sitta i ansigtet, på bröstet, underlifvet, sätet och extremiteterna, hafva ett gulaktigt, men äfven blyfärgadt, svartaktigt utseende och äro fullkomligt känslolösa, så att man med en nål kan sticka ända intill benen, utan att förorsaka den sjuke minsta smärta; huden är rundtomkring dem krithvit. — Den utbildade spetälskan visar sig i 4 arter: 1:o) Elephantiasis, lepra nodosa l. tuberosa, *knölig spetälska*, utan tvifvel samma slag som שְׁחִין מִצְרַיִם Deuteron. 28: 27 *Ægyptens böld*, emedan detta species var inhemskt i

Ægypten. Den närmare beskrifningen blefve för vidlyftig, derföre blott några drag: sjukdomen anfaller i synnerhet fötterna, som uppsvälla, förlora böjligheten och på visst sätt likna elephanters (hvaraf benämningen); uti Indien kallas ock sjukdomen *tjocka foten.* — 2:o) *Hvita spetälskan, λ. λευκή*, Barras, מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג hvit som snö; denna herrskade ibland Hebræerne (Exod. 4: 6, Numeri 12: 10, 2 Reg. 5: 27) och kallas derföre af läkarne lepra Mosaica. Den karakteriserar sig genom hvita fläckar och äfven den öfriga huden är onaturligt hvit (krithvit), eller lik ett otidigt foster, hvarmed Aron jemför sin spetälska syster Miriam (Num. 12: 12). Slår denna spetälska ut öfver hela kroppen, så är, enligt Moses (Levit. 13: 13) »den spetälske ren», ty giftämnet har på en gång uttömt sig. Detta utslag öfvergår i arf på hela slägter ss. *Kakerlaker, Albinos, Critiner.* — 3:o) *Svarta spetälskan,* äfven Barras, *λειχὴν ἄγριος* יַלֶּפֶת l. חֶרֶם klåda, utslag, skiljer sig mindre från andra arter af hudsjukdomar — och heter äfven i sitt första stadium *ψώρα* skorf l. *κνησμός* klåda, utbildar sig sedan till *Radesyge.* Redan Origines hänförde Jobs spetälska till denna klass — andra åter till Elephantiasis. — 4:o) Gutta rosea i medeltiden; denna sjukdomsart fkmr ej i Bibeln — Ifrån dessa orena arter skiljer Moses den *rena* spetälskan Levit. 13 cap. — De sjuke måste hålla sig afsöndrade från andra menniskors umgänge Le. 17: 12, dock fingo de fritt gå omkring Mt. 8: 2 *al.*, och till och med infinna sig i synagogorna. Den som blifvit fri från spetälskan måste underkasta sig vissa reningshögtidligheter under presternas ledning (Levit. 14 cap., jfr Mt. 8: 4); den förberedande reningen beskrifves Levit. 14: 4—8, derpå följde den andra religiösa akten v. 9—32 efter 7 dagars förlopp, hvarvid den tillfrisknade skulle raka allt håret och tvätta kropp och kläder och frambära skuld-, synd- och brännoffer; fkmr Mt. 8: 3, Me. 1: 42, Le. 5: 12. 13.

λεπρός, ά, όν (*qsi λεπερός* af *λέπος*, se *λεπίς*) *full af fjäll*, skorf, skroflig, skabbig, spetälsk Mt. 8: 2 *al.;* de kallades äfven så, sedan de blifvit helbregda Mt. 26: 6, Me. 14: 3.

λεπτόν, οῦ, τό (egentl. *neutr.* af *adj. λεπτός afskalad*, tunn, fin, liten, ringa af *λέπω* skala — *scil. νόμισμα*) ett *litet mynt*, $\frac{1}{7}$ af *χαλκοῦς* och svarande mot vårt *runstycke;* 2 *λ.* voro = en *κοδράντης* enligt Me. 12: 42; fkmr äfven Lc. 12: 59, 21: 2.

Λευΐ och *Λευΐς, ὁ, accus. Λευΐν* (לֵוִי af לָוָה fästa sig vid, åtfölja) *Levi* 1:o) Jacobs och Leas son Hebr. 7: 5. 9, Apoc. 7: 7. — 2:o) Melchi son Le. 3: 24. — 3:o) Simeons son Le. 3: 29. — 4:o) Alphæi son, densamme som ock hette Matthæus (Mt. 9: 9) Me. 2: 14, Le. 5: 27. 29.

Λευΐτης, ου, ὁ nom. gentile af fgde, בֶּן לֵוִי, לֵוִיִּי *Levit;* Leviter i *vidsträcktare mening* hette samtlige Levis efterkommande, hvilka utgjorde en särskild stam af Israëlitiska folket och icke egde ngt af jorden, men uti *inskränktare mening* de grenar af denna stam, hka icke voro af Arons familj (hvaraf presterna voro), d. v. s. de som härstammade från *Gerson, Kahat* och *Merari* (Num. 3 cap.). Dessa användes ss. en särskild corps vid centralhelgedomen till presternas biträde vid de förrättningar, hvilka icke l. åtminstone icke uteslutande ålågo presterna d. v. s. som icke verkställdes vid altaret och medelst de heliga kärlen. På tåget genom öknen måste de taga ner och sätta upp det heliga tabernaklet, bära förbundsens ark och de heliga kärlen. Sedan gudstjensten fått en fast plats, tillkom dem att bevaka, öppna och stänga helgedomen, sörja för dess och de heliga kärlens renhet, tillreda skådebröden, hafva (gemensamt med presterna) uppsigt öfver tempelförråderna, förrätta vocal- och instrumentalmusiken vid gudstjensten, biträda presterna vid offerdjurens slagtning, dervid upptaga blodet och framhålla det för presterna till beständning o. s. v. — Man indelade dem efter tjenstgöringen i 4 klasser: 1:o) *Presttjenare ἱεροδοῦλοι* 24,000; 2:o) *Dörrvaktare θυρωροί* l. *πυλωροί* 4000; 3:o) *Sångare* och *Musici ἱεροψάλται* l. *ὑμνῳδοί* 4000; 4:o) *Domare* och *Embetsmän* 6000. — För tjenstgöringen i helgedomen voro de, liksom presterna, indelade i 24 Ephemerier (se *ἐφημερία*), hvilka aflöste hvarandra hvar 8:de dag. De bodde i 35 städer, hka jemte deras gebit voro dem tilldelade och lågo spridda i 9 stammar på denna och andra sidan Jordan (i Juda, Benjamin och Simeon funnos inga); fkmr Le. 10: 32 *al.*

Λευϊτικός, ή, όν (fgde) *Levitisk ἱερωσύνη* Hebr. 7: 11 prestadöme; detta var enligt Mosaiska lagstiftningen medelpunkten för hela religionsförfatt-

ningen; men menniskans fullkomliga återlösning ur syndens och dödens träldom kunde lagen icke åstadkomma, alltså behöfdes en annan prest än af Arons slägt, en prest efter Melchisedeks ordning o. s. v. *

λευκαίνω, ανα (följ.) *hvita,* göra hvit Mc. 9: 3, Apoc. 7: 14.

λευκός, ή, όν (*λάω, λεύσσω lysa,* luceo, lux) *ljus,* lysande, glänsande, vanligen hvit Mt. 5: 36 *al.*, *ἐν λευκοῖς* Joh. 20: 12 i hvitt (utan att behöfva supplera *ἱματίοις*), *λ. ἵματια* Apoc. 3: 5 *al.* voro sinnebilder af oskuld och helighet (utgjorde högtidsdrägten för prester och jungfrur), dermed betecknas ock Apoc. 3: 18 *al.* (jfr 19: 8) Christi rättfärdighet (som i domen öfverskyler den nakne syndarens blygd); hvitaktig, hvitnande Joh. 4: 35 (om sädesfälten, som hvitna l. mogna till skörd).

λέων, οντος, ὁ leo, *lejon* Hebr. 11: 33 *al.; metaphor. ἐκ στόματος λέοντος ἐῤῥύσθην* 2 Tim. 4: 17 jag blef frälsad ur lejongap d. ä. från en ögonskenlig lifsfara, *ὁ λ. ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα* Apoc. 5: 5 lejonet d. ä. segerfursten af Juda stam (så kallas Frälsaren, jfr Genes. 49: 9).

λήθη, ης, ἡ (*λανθάνω, med.* glömma = *ep. λήθομαι*) *glömska,* förgätenhet *λ. λαμβάνειν τινός* 2 Petr. 1: 9 få glömska af d. ä. glömma l. förgäta ngt (emedan han förgätit reningen ifrån sina fordna synder — bristen på de christliga dygderna har till följd, att han låter den redan undfångna nådegåfvan, neml. den i dopet undfångna reningen, åter råka i förgätenhet). *

ληνός, οῦ, ἡ, äfven *ὁ vinpress,* kar hvari drufvorna pressas (trampas) Mt. 21: 13; fkmr äfn *allegorice* ss. Apoc. 14: 19. 20, 19: 15 = דָּרַךְ פּוּרָה Es. 63: 3 trampa vinpressen (denna är en bild af Guds straffdomar).

λῆρος, ου, ὁ tomt prat, gyckel, munväder, snicksnack, nugæ Lc. 24: 11. *

λῃστής, οῦ, ὁ (*ληΐζομαι* röfva, plundra af *ληΐς* = *λεία* byte, rof) röfvare Mt. 21: 13 *al.*

λῆψις, εως, ἡ (*λαμβάνω*) emottagande, inkomst Phil. 4: 15 se *λόγος.* *

λίαν, adv. högligen, ganska mycket, ganska Mt. 2: 16 *al.*

λίβανος, ου, ὁ rökelseträdet, sedan kådan deraf, rökelse (välluktande), לְבוֹנָה = följ.; fkmr Mt. 2: 11, Apoc. 18: 13.

λιβανωτός, οῦ, ὁ, äfven *ἡ* (fgde) rökelse (egentl. hartsen l. kådan af fgde träd, som vid offren nyttjades till rökelse — rökelsekar, -fat, -panna Apoc. 8: 3. 5.

† *Λιβερτῖνοι, ων, οἱ (lat.)* Libertini (af libertus = liberatus, befriad); enligt sannolikaste meningen voro de »födde Judar, hka af Romarne (i synnerhet under *Pompejus*) ss. krigsfångar förde till Rom sedermera blifvit frigifne och återvändt till sin hemort» (många stadnade likväl qvar i Rom, der de bodde på andra sidan Tibern); dessa (och deras efterkommande) bildade i Jerusalem en egen synagoga Act. 6: 9. *

Λιβύα, ας l. *-ύη, ης, ἡ Libyen* (hos Homerus landet vester om Ægypten ända till *ὠκεανός* — sedermera hela Africa, för hvilken verldsdel Grekerna icke hade annan benämning). Vanligen menas dermed ett land i N. Africa, som af Romarne delades i 3 districter: *Marmarica, Africa* och *Cyrenaica.* I N. T. fkmr det sistnämnda Act. 2: 10, hkt äfven kallades *Pentapolitana* af de 5 städerna Cyrene, Berenice, Arsinoë, Ptolemais och Apollonia, bland hvilka den första var hufvudstad se *Κυρήνη.* *

λιθάζω, ασα; άσθην (*λίθος*) stena Joh. 10: 31—33 *al.;* detta straff var enligt Mosaiska lagen bestämdt för åtskilliga brott, i synnerhet afgudadyrkan, gudahädelse, sabbatens ohelgande, äktenskapsbrott; sättet för steningen finnes ingenstädes i Bibeln beskrifvet, blott så mycket är tydligt, att den skedde utanför städerna, och att vittnena kastade de första stenarne på den dömde, hvarvid de för att hafva friare händer lade af sig öfverklädnaden Act. 7: 58.

λίθινος, η, ον (*λίθος*) af sten, sten- Joh. 2: 6 *al.*

λιθοβολέω, ησα; ηθήσομαι (*λιθοβόλος* stenkastare af följ. och *βάλλω*) *kasta stenar* på ngn, stena *τινά* Mt. 21: 35.

λίθος, ου, ὁ (besl. med *λᾶς* lapis) sten Mt. 3: 9 *al.*, *λ. τίμιος* (i profangrek. *ἡ*) Apoc. 17: 4 *al.* ädelsten ss. *ἴασπις* och dylika; *metaph. λ. τίμιοι* 1 Cor. 3: 12 ädla stenar = varaktiga byggnadsämnen i och för den byggnad, hvarmed christna kyrkan betecknas; uti denna byggnad, som är Guds tempel, är Christus *λ. ἀκρογωνιαῖος* Eph. 2: 20, 1 Petr. 2: 6 hörn- l. grundstenen, på hkn den hvilar — äfven *λ. ζῶν* 1 Petr. 2: 4 — de enskilda christne äro genom Honom de lefvande stenar *λ. ζῶντες* v. 5, af hvilka templet är upp-

bygdt; *λ. προςκόμματος* Rom. 9: 32. 33, 1 Petr. 2: 8 stötesten se *πρόςκομμα*. — *Anm. λίθον ὅν* Mt. 21: 42, 1 Petr. 2: 7 är *attractio inversa* pro *λίθος, ὅν*, se *ὅς*.

λιθόστρωτος, ον (fgde, *στρώννυμι*) *stenlagd*, belagd med stenar; *neutr.* ss. *nom. propr. scil. ἔδαφος*, *lithostroton*, mosaikgolf, var en plats framför procuratorns palats, som hade sitt namn deraf, att den var mosaikartadt belagd med olika färgade stenar (*opus tesselatum*). Sedan Sullas tid var mosaikgolf ngt mycket vanligt för den Romerska lyxen, och sedan Cæsar på sina fälttåg förde med sig de dertill hörande marmorstycken för att derpå sätta sin domarestol så voro de ock i provinserna ingenting sällsynt hos prætorer och procuratorer (se vidare *Γαββαθᾶ*); Joh. 19: 13. *

λικμάω, ήσω (*λικμός* kastskofvel, såll) *sålla* l. *kasta*, rensa säden för agnar; deraf kringströ, förskingra, kasta l. krossa i stycken Mt. 21: 44, Lc. 20: 18.

λιμήν, ένος, ὁ (besl. med följ.) hamn, bugt, vik Act. 27: 8. 12.

λίμνη, ης, ἡ (sannolikt af *λείβω* drypa, liksom stagnum af *στάζω*) vatten, som blifvit stående efter en öfversvämning, stillastående vatten, damm, träsk, sjö; nyttjas i N. T. 1:o) om sjön Genesaret Lc. 5: 1. 2 *al.* — 2:o) om de fördömdas eviga pinorum, *ἡ λ. τοῦ πυρός* Apoc. 19: 20 *al.* eldsjö.

λιμός, οῦ, ὁ, äfven *ἡ* (*λείπω, λέλειμμαι*) *brist* på lifsmedel, hunger, hungersnöd Mt. 24: 7 *al.*

λίνον, ου, τό linum, *lin;* allt som deraf tillverkas ss. tråd, veke, väf o. s. v., linne *καθαρόν* Apoc. 15: 6 rent linne; *metaphor.* veke Mt. 12: 20.

Λῖνος, ου, ὁ Linus, en christen, fkmr 2 Tim. 4: 21. *

λιπαρός, ά, όν (*λίπας, τό* = *λίπος, τό* fett, talg, olja) *full af fett*, fet, smord, glänsande Apoc. 18: 14. *

λίτρα, ας, ἡ libra, ett grekiskt silfvermynt, utgörande $1\frac{2}{3}$ attiska oboler; sedermera en vigt, mark l. ℔ = 12 uns Joh. 12: 3, 19: 39.

λίψ, λιβός, ὁ (troligen af *λείβω* libo, gjuta, drypa; emedan den medför regn) africus, sydvestvind; i N. T. väderstrecket sydvest Act. 27: 12. *

† *λογία, ας, ἡ* (*λέγω*) *samling*, bidrag, collect (för de fattige) 1 Cor. 16: 1. 2, annars *συλλογή*.

λογίζομαι, ίσομαι, ισάμην; ισθήσομαι, ίσθην (*λόγος*) 1:o) *räkna*, *transl. εἰς περιτομήν* Rom. 2: 26 för l. ss. omskärelse, *εἴς τι* Rom. 4: 3. 5. 9. 10 till ngt, *εἰς οὐδέν* Act. 19: 27 d. ä. aktas för intet, deraf hålla, akta, anse för ss. *ὡς λογίζομαι* 1 Petr. 5: 12 ss. jag anser det för, ss. det fkmr mig (så väl i anseende till det vigtiga innehållet, som mitt hjertas åstundan — hör till *δι' ὀλίγων*); *sammanräkna μετά τινων* Mc. 15: 28, Lc. 22: 37 d. ä. räkna ibland några; *beräkna*, föra upp i räkning 1 Cor. 13: 5 (*οὐ λ.* d. ä. förlåta), taga i beräkning, göra till föremål för sin eftertanke Phil. 4: 8 (för att derefter bestämma sitt förhållande); *tillräkna* Rom. 4: 4. 6. 8, 2 Cor. 5: 19, 2 Tim. 4: 16. — 2:o) draga slutföljd, sluta, dömma, bedömma 2 Cor. 3: 5, 10: 7, 12: 6, mena, hålla före Rom. 2: 3 *al.*, Rom. 6: 11 (är *indicat.*, ej *imperativ*). — 3:o) tänka, vara sinnad 2 Cor. 10: 2, betänka, öfvertänka, -lägga Mc. 11: 32 *al.*

λογικός, ή, όν (*λόγος*) till *talet* l. *förnuftet* hörande, det sednare i N. T., förnuftig, bestående i förnuftsverksamhet, andlig *λατρεία* Rom. 12: 1 offertjenst (i motsats mot den Judiska och hedniska offertjenstens ceremoniella charakter, hvilken cultus tillika var ett opus operatum), *λ. γάλα* 1 Petr. 2: 2 andlig mjölk (utmärker, att denna mjölk är en andlig näring, som således icke närer kroppen, utan anden, själen) se *γάλα*.

λόγιον, ου, τό (egentl. *neutr.* af följ.) *språk*, utsaga, orakelspråk, Guds utsaga, uppenbarelse i allmänhet 1 Petr. 4: 11 (*scil. λαλείτω ἃ λαλεῖ*) *ὡς λόγια Θεοῦ*; i G. T. i synnerhet om Messias, Messiansk prophetia Act. 7: 38, Rom. 3: 2, i N. T. Hebr. 5: 12 (genom Christus).

λόγιος, α, ον (*λόγος*) kunnig i ord l. tal, talför, vältalig; äfven lärd Act. 18: 24. *

λογισμός, οῦ, ὁ (*λογίζομαι*) egentl. *räknande*, beräknande, räkning, beräkning; *transl.* öfvervägande l. -läggning, eftertanka; tanke Rom. 2: 15, plan 2 Cor. 10: 5 (fiendtliga idéer, anslag, planer emot christendomen).

† *λογομαχέω* (*λογομάχος* som strider med l. om ord, ordkäbblare) *strida om ord*, käbbla 2 Tim. 2: 14 (strida om saker som äro utan vigt för den praktiska christendomen). *

† *λογομαχία, ας, ἡ* (fgde) *ordstrid*, -tvist, -träta 1 Tim. 6: 4. *

λόγος, ου, ὁ (*λέγω*) det *sagda*, uttalade = *ord;* ordets innehåll = *tal;* själens kraft som ger sig tillkänna genom ord och tal = förnuft; omfattar alltså både oratio och ratio; *anm.* vid ett så mångtydigt och så ofta förekommande ord måste man, för att undvika en tröttande vidlyftighet, inskränka sig till att nästan blott uppgifva de

möjliga betydelserna, utan anspråk på fullständighet hvarken i afseende på dem l. de ställen der de förekomma. — 1:o) a) *ord* Mt. 7: 24 *sæpissime*, τοῦ Θεοῦ l. τοῦ Κυρίου l. blott ὁ λ. Guds l. HERrans ord, Ordet, den gudomliga l. uppenbarade läran Mc. 4: 14 *sæpissime*, kallas 1 Petr. 1: 23 ζῶν καὶ μένων, ὁ — — — πιστὸς λ. Tit. 1: 9 det med undervisningen öfverensstämmande vissa ordet, ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λ. Hebr. 2: 2 det genom englar förkunnade ordet = lagen, λ. εἰπεῖν κατά τινος Mt. 12: 32 säga (smädande) ord emot ngn = smäda. — b) *tal*, yttrande διὰ λόγου Act. 15: 27 muntligen, 2 Thess. 2: 2. 15 genom muntligt yttrande l. tal; förmaning ss. ὁ λ. ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς 2 Thess. 3: 14 denna vår skriftliga förmaning (v. 12); föredrag, lära ss. Joh. 15: 3, undervisning Joh. 17: 20 *al.*, föreskrift ss. Rom. 13: 9, Gal. 5: 14; förklaring, berättelse Mt. 28: 15 *al.*, Act. 1: 1; utsaga, orakel, prophetia ss. Lc. 3: 4, äfven Rom. 3: 4; rykte Lc. 5: 15 *al.*, rop ἔχειν λ. σοφίας Col. 2: 23 hafva rop l. namn l. utseende af vishet (men icke verklighet), ordspråk ss. Joh. 4: 37. — c) *fråga*, sak ἐν τῷ λ. τούτῳ Act. 8: 21 inom denna sak, äfven Act. 15: 6 *al.*, ἔχειν λ. πρός τινα Act. 19: 38 hafva sak med ngn; händelse Mc. 1: 45 *al.*; = דָּבָר något Rom. 9: 28 (se dock συντέμνω). — 2:o) *Förnuft* (betydelsen förekommer ej i N. T.), öfverläggning, a) *beräkning*, räkenskap λ. διδόναι l. ἀποδιδόναι τινός l. περί τινος Mt. 12: 36 *al.* göra l. aflägga räkenskap för l. rörande ngt, συναίρειν λ. μετά τινος Mt. 18: 23, 25: 19 (se συντέμνω), αἰτεῖν τινα λ. περί τινος 1 Petr. 3: 15 fordra räkenskap af ngn rörande ngt, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λ. *scil.* ἐστί Hebr. 4: 13 inför hkn vi hafva (l. hafva att aflägga) räkenskap; *räkning* λ. δόσεως καὶ λήψεως Phil. 4: 15 räkning öfver l. beräkning af inkomst och utgift (Philipperne och Paulus föreställas ss. förande räkning med hvarandra, hvarvid den ena partens δόσις stämmer öfverens med den andras λῆψις, så att rubriken λῆψις är tom på Philippernas sida och δόσις på Pauli), εἰς λ. ὑμῶν Phil. 4: 17 för eder räkning; aktning, anseende, afseende λ. ποιεῖσθαί τινος Act. 20: 24 göra afseende på ngt, fråga efter ngt (|| οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι τὴν ψυχὴν τιμίαν ἐμαυτῷ ὡς — — — = i intet afseende håller jag min själ l. mitt lif för dyrbart för mig l. i mina ögon till att — — —. — b) *grund*, åsigt, skäl παρεκτὸς λόγου Mt. 5: 32 utom l. undantagande (hordoms) skäl = utom för otrohet, τινί λόγῳ Act. 10: 29 på hvad grund l. af hvad anledning? κατὰ λόγον Act. 18: 14 med skäl l. rätta. — 3:o) ὁ Λόγος l. Λόγος τοῦ Θεοῦ l. τῆς ζωῆς = HERren, Christus. Historiska roten till benämningen ligger i Genes. 1 cap. och Ps. 33: 6: den *kan* antingen vara *personification* l. *hypostas*, men *är* utan fråga det sednare. Λόγος är alltså en med Gud identisk person, som i sig innefattar all Gudomens fullhet och gör denna gudomliga fullhet uppenbar för menniskor, och som slutligen blef menniska och uppenbarade sig ibland menniskor för att utföra den högsta akt af uppenbarelse, som ibland menniskor är möjlig. Då nu i Judiska theologien öfver väsendet af Λόγος l. »Guds Ord» många oriktigheter insmugit sig, hka härstammade från den orientaliska philosophien, som äfven antager emanationer l. incarnationer af Gudomen, och hka i synnerhet gingo ut på att visa, att äfven »den högsta emanationen af Gud icke var lik den evigt förborgade Guden sjelf», så satte Johannes, sannolikt med hänseende till dessa falska föreställningar om Λόγος, i spetsen af sitt Evangelium en framställning af dess väsende, som utvisar, att detsamma är *alldeles lika* med Guds väsende och har i tidens fullbordan förenat sig med menniskan JEsus; Joh. 1: 1 *al.*; jfr äfven 1 Joh. 1 cap.

λόγχη, ης, ἡ lansspets l. -udd; *synecdoch.* lans Joh. 19: 34. *

λοιδορέω, ήσω (λοίδορος) skälla, utskälla, banna, fara ut emot någon, skymfa, smäda, häda Joh. 9: 28 *al.*

λοιδορία, ας, ἡ (fgde) utskällande, smädande, smädelse, skällsord 1 Tim. 5: 14, 1 Petr. 3: 9.

λοίδορος, ον (derivation oviss) skällande, lastande, smädande; *subst.* smädare 1 Cor. 5: 11, 6: 10.

λοιμός, οῦ, ὁ (antingen af λῦμα smuts, orenlighet, äfven förderf, eller af λιμός) *pest*, farsot, hvarje smittosam l. hastigt omkring sig gripande dödande sjukdom Mt. 24: 7, Lc. 21: 11; *transl.*, liksom pestis, om en förderflig, allmänt skadlig menniska Act. 24: 5.

λοιπός, ή, όν (λείπω, λέλοιπα) reliquus, *lemnad*, qvarblifven, öfrig, återstående; *neutr.* ss. *adv.* i öfrigt 1 Cor. 1: 16 *al.*, äfven numera, redan ss. Act. 27: 20; τὸ λοιπόν för öfrigt, annars, en annan gång Mt. 26: 45, framdeles, hädanefter 1 Cor.

7: 29 (hör till det fgde), hvad det öfriga beträffar Eph. 6: 10, Phil. 3: 1 (hvad J utom det hitintills sagda ännu hafven att göra), Phil. 4: 8 (hvad utomdess åligger eder ss. pligt), 1 Thess. 4: 1 (der *Tisch.* ej har τό) och 2 Thess. 3: 1 (hvad utom det hitintills sagda ännu är att säga); ὃ δὲ λ. κ. τ. λ. 1 Cor. 4: 2 »hvad dessutom är att märka är det anspråk man gör på hushållarne, att o. s. v.»; τοῦ λοιποῦ Gal. 6: 17 hädanefter; — *plur.* οἱ λ. med och utan *subst.* de öfrige, de andre ss. Mt. 22: 6 *al.*, äfven = de otrogne, hedningarne ss. Eph. 2: 3, 1 Thess. 4: 13, 5: 6, τὰ λ. Mc. 4: 19 *al.* det öfriga, det andra. — *Anm.* λοιπόν och τὸ λ. omvexla i editionerna.

Λουκᾶς, ᾶ, ὁ (smdr. af *lat.* ordet *Lucanus*) *Lucas*, författare till det 3:dje Evangelium och Apostlagerningarne, anses vara född i Antiochia; oafgjordt om han varit född Jude l. hedning; för *det sednare* talar hans grekiskt-latinska namn, äfvensom den nära nog classiska grekiska han skrifver; men då Evangelium förråder en mycket noggrann kännedom af Judiska förhållanden, så kan man med stor sannolikhet sluta, att författaren väl är född hedning, men redan tidigt blifvit Jud. proselyt och slutligen öfvergått till christendomen (andra anse honom för hellenistisk d. ä. grekisktalande Jude). Till sitt borgerliga yrke *läkare* Col. 4: 14; Pauli trogne följeslagare och medhjelpare Col. 4: 14, 2 Tim. 2: 11 *al.* Enligt Act. 16: 10 följ., 20: 5 följ., 21: 1 följ., 27: 1 — 28: 16 har han, sedan Paulus kom till Troas (på 2:dra missionsresan) och for öfver Macedonien, åtföljt Aposteln på dennes resor, till och med till Rom. Sitt Evangelium skref han under Apostelns öfverinseende och dedicerade det, äfvensom Apostlagerningarne till Theophilus (se Θεόφιλος). Cetera ignota.

Λούκιος, ου, ὁ (*lat.*) *Lucius*, ifrån Cyrene, en af de 5 lärarne i Antiochia och Pauli medhjelpare, men icke densamme som fgde; fkmr Act. 13: 1, Rom. 16: 21. Han skall hafva blifvit biskop i Laodicæa.

λουτρόν, οῦ, τό (följ.) *tvagningsmedel*, badning, bad; τὸ λ. τοῦ ὕδατος Eph. 5: 26 det bekanta vattenbadet, vattenbadet κατ᾿ ἐξοχήν, döpelsen, λ. παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πν. ἁγίου Tit. 3: 5 ett bad som innefattar l. medför ny födelse och en af den H. Ande verkad förnyelse (så kallas dopet, emedan den troende dervid födes på nytt och får helgelsekraft af den H. Ande).

λούω, ἔλουσα; λέλουμαι, ἐλουσάμην (stam λόω, besl. med λύω) luo, lavo, bada, tvätta, två Act. 9: 37, τινὰ ἀπό τινος aftvå ngn ngt, rena ngn ifrån ngt Act. 16: 33 (egentl. ∾ han tvådde dem så att de blefvo renade ifrån slagen d. v. s. från blodet af de slagne såren); i *metaph. andlig* mening rena Apoc. 1: 5, äfven i *pass.* Hebr. 10: 2, Joh. 13: 10 »den som blifvit renad (från synderna) = fått syndaförlåtelsen (i rättfärdiggörelsen), har icke behof af annat än att två fötterna på sig (som blifvit orenade under vandringen) d. ä. än af den dagliga reningen.

Λύδδα, ης, ἡ, äfven -α, ων, τά (לֹד kanske strid, träta; *Arab.* Ludd, Ludda; *Græce* Διόςπολις) *Lydda;* denna stad låg ett stycke från Joppe på vägen från Jerusalem till Cæsarea; hörde i början till Samarien, men sedan till Judæen. Tidigt hade här bildat sig en christen församling; der botade Petrus *Æneas* Act. 9: 32 följ.

Λυδία, ας, ἡ *Lydia* 1:o) landskap i Mindre Asien. Tidigt utgjorde Lydien medelpunkten för ett eget Lydiskt rike, hvars siste konung *Croesus* besegrades af Cyrus d. äldre 546 f. Chr. Efter Pergameniske konungen *Attalus III Philomätors* död 133 f. Chr. kom Lydien med hela det öfriga Pergameniska riket under omedelbart Romerskt välde och utgjorde sedan dess en del af provinsen Asia. — Landet sjelft, ehuru genomstruket af berget Tmolus, hade dock några ansenliga slätter, ett mildt klimat, stor fruktbarhet och rikedom på många slags produkter. Ibland Lydiska städer nämnas i N. T. *Sardes* (den förnämsta), *Thyatira* och *Philadelphia;* i G. T. förekomma Lydierna troligen under benämningen לוּד Genes. 10: 22. — 2:o) ett fruntimmer från Thyatira, som uppehöll sig i Philippi och var purpurkrämerska l. handlade med purpurkläder; antingen var Lydia hennes egentliga namn, eller kallades hon så derföre att hon var en Lydiska, emedan Lydien var berömdt för sina purpurfärgerier; den förra meningen är riktigare; Act. 16: 14. *

Λυκαονία, ας, ἡ *Lycaonien*, en provins i Mindre Asien, som likväl i N. och V. icke hade några bestämda gränser. I Ö. gränsade det till Cappadocien och i S. skildes det från Cilicien genom berget Taurus. Det utgjorde en mellan berg liggande slätt med många kullar, hvars jordmån var starkt impregnerad med salt, så att få källor med

drickbart vatten funnos der och vattnet på några trakter till och med måste köpas. Der funnos städerna *Iconium*, *Lystra* och *Derbe*, i hka Paulus förkunnade Evangelium Act. 14: 6. *

Λυκαονιστί, *adv.* (af fgde) på Lycaoniska språket; anses af somliga beslägtadt med Assyriska, andra hålla det för förderfvad Grekiska Act. 14: 11. *

Λυκία, *ας*, *ἡ* *Lycien*, landskap i Mindre Asien, som gränsar i V. till Carien, i N. och N.O. till Phrygien och Pisidien, i Ö. till Pamphylien och i S. till Medelhafvet. Af dess 23 städer förekomma i N. T. blott *Patara* hufvudstaden Act. 21: 1 och *Myra* Act. 27: 5. Invånarne berömda ss. sjöfarande; Act. 27: 5. *

λύκος, *ου*, *ὁ* (genom bokstafsförändring) lupus, varg, ulf Mt. 10: 16 *al.*; äfven *metaphor.* om glupska, våldsamma menniskor Mt. 7: 15 *al.*

λυμαίνομαι (*λῦμα*, *τό* och *λύμη*, *ἡ* smuts; orenlighet af *λύω*) *nedsmutsa*, skymfa, skymfligt behandla, misshandla, föröda, förstöra Act. 8: 3. *

λυπέω, *ηκα*, *ησα*; *ηθήσομαι*, *ήθην* (följ.) *smärta*, bedröfva 2 Cor. 2: 2 *al.*, Eph. 4: 30 (den H. Ande bedröfvas genom *λόγοι σαπροί*), såra, förolämpa; *med.* och *pass.* känna smärta, hafva bekymmer, vara bedröfvad, sörja Mt. 14: 9 *al.*, förolämpas, kränkas, såras Rom. 14: 15 (till samvetet) = *σκανδαλίζεται*.

λύπη, *ης*, *ἡ* smärta, sorg, bedröfvelse, bekymmer Lc. 22: 45 *al.*, *ἐλθεῖν ἐν λύπῃ* 2 Cor 2: 1 komma försedd med l. medförande sorg, bedröfvande eder, *ἡ κατὰ Θεὸν λ.* 2 Cor. 7: 10 den på Gud gående sorgen d. ä. som har afseende på Gud (de trognas sorg öfver synden, hvarmed de brutit emot Gud), *ἡ τοῦ κόσμου λ.* *ibid.* verldens (de otrognas) sorg (öfver förlusten af egodelar, ära o. s. v.), *μὴ ἐκ λ. ἢ ἐξ ἀνάγκης* 2 Cor. 9: 7 att det icke må ske af bedröfvelse (att genom gåfvan nödgas blifva af med ngt) eller af nödvändighet (emedan man tvingas dertill af förhållanden och icke kan underlåta att gifva), *λ. ἐπὶ λύπην* Phil. 2: 27 sorg på sorg, den ena sorgen efter den andra; *plur.* vedervärdigheter, lidanden, olyckor 1 Petr. 2: 19.

Λυσανίας, *ου*, *ὁ* *Lysanias*, tetrarch öfver Abilene Lc. 3: 1. Denne Lysanias härstammade troligen från en äldre tetrarch med samma namn, hvilken på Cleopatras anstiftan dödades af Antonius år 34 f. Chr. och var en son af Ptolomæus, Mennæi son. *

Λυσίας, *ου*, *ὁ* *Claudius Lysias*, Romersk militärtribun och commendant på borgen *Antonia* under Pauli sista vistelse i Jerusalem. Han lät fängsla Paulus och straxt derpå, för att undandraga honom Judarnes stämplingar, sända honom nattetid med en stark militärbetäckning till procuratorn *Felix* i Cæsarea. Act. 23: 26, 24: 7. 22.

λύσις, *εως*, *ἡ* (*λύω*) *lösande*, lösgörande, lösning, upplösning (af äktenskap), skilsmessa 1 Cor. 7: 27. *

λυσιτελέω (*λυσιτελής* som *betalar kostnaden*, lönar sig, fördelaktig af *λύω* betala, *τέλος* kostnad) egentl. *betala* l. ersätta (den använda) *kostnaden*, löna sig, båta, gagna; i N. T. *imperson.* med *dat.* Lc. 17: 2 — i afseende på det derpå följande *ἤ* anmärkes, att 2:ne constructionssätt blifvit hopblandade: »det gagnar honom i fall — — — (och mer) än att — — —»; jfr Mt. 18: 8. *

Λύστρα, *ας*, *ἡ* och *-α*, *ων*, *τά* *Lystra*, stad i Lycaonien icke långt ifrån Iconium och Derbe. Paulus predikade der på sin första missionsresa Act. 14: 6 följ., 2 Tim. 3: 11, och lärde på den andra känna Timotheus, som var derifrån (se *Τιμόθεος*), Act. 16: 1.

λύτρον, *ου*, *τό* (*λύω*) *medel att lösa* ut en slaf l. fånge med, lösepenning, förlossning, försoning Mt. 20: 28, Mc. 10: 45.

λυτρόω; *ωσάμην*; *ώθην* (fgde) frigifva mot lösen; i N. T. *med.* friköpa, utlösa, förlossa Lc. 24: 21 (från Romarnes öfvervälde), i *andlig mening* Tit. 2: 14 (från syndens fångenskap) äfven *pass.* 1 Petr. 1: 18 förlossas l. befrias.

λύτρωσις, *εως*, *ἡ* (fgde) lösgifning; af *med.* friköpning, ut- l. återlösning, förlossning Lc. 1: 68, 2: 38, *εὑράμενος αἰωνίαν λ.* Hebr. 9: 12 hafvande funnit, förskaffat (oss) en evig förlossning (den är *evigt* gällande en gång för alla, så att den icke behöfver förnyas).

† *λυτρωτής*, *οῦ*, *ὁ* (*λυτρόω*) förlossare, befriare Act. 7: 35. *

† *λυχνία*, *ας*, *ἡ* = det i profangrek. vanliga *λυχνεῖον τό* (följ.) *ljusstake*, hvarpå lamporna sattes, emedan de voro små och låga, Mt. 5: 15 *al.*, *κατ᾽ ἐξοχήν* Hebr. 9: 2 den sjuarmade ljusastaken i det heliga (bilden af kunskapens ljus — det gudomliga ljuset i HERrans församling) — denna sjuarmade ljusastake fkmr Apoc. 1: 12 fördelad i 7, som *ibid.* 20 beteckna de 7 församlingarne; *κινεῖν τὴν λ.* Apoc. 2: 5 (se *κινέω*).

λύχνος, *ου*, *ὁ* (besl. med lux; obruklig stam *λύκη*) *lykta*, ljus, lampa Mt. 5: 15 *al.*, *φῶς λύχνου* Apoc. 18: 23 lampsken; *trop.* om ögat Mt. 6: 22, om en lärare Joh. 5: 35, om Messias Apoc. 21: 23, om ordet 2 Petr. 1: 19 (*ljuset* eller lyktan är G. T:s prophetiska ord, det *mörka rummet* är menniskohjertat; dagens inbrytande och morgonstjernans uppgång i hjertat antyder — i nära förening med det föregående — den tidpunkt, då det, som det prophetiska ordet lofvar om *δύναμις καὶ παρουσία*, blifver genom den H. Ande en invärtes viss kunskap, så att vi hinna till den kunskap, att Christus ss. den sanne Frälsaren också nödvändigt måste återkomma i gudomlig herrlighet till fulländning af sitt verk. Petrus skiljer alltså emellan 2 grader af det christliga lifvet: i den *förra* grundar sig tron på yttre vittnesbörd, i den *sednare* på andans inre uppenbarelse — det förra är en vandring *ἐν τόπῳ αὐχμηρῷ* vid skenet af en lykta, det sednare en vandring i morgonens ljus).

λύω, *λέλυκα*, *ἔλυσα*; *λυθήσομαι*, *λέλυμαι*, *ἐλύθην* 1:o) *lösa*, lossa ngn som är bunden Mt. 21: 2 *al.*, band Mc. 1: 7 *al.*, insegel på en bok Apoc. 5: 2. 5; *trop.* tungans band Mc. 7: 35, dödens Act. 2: 24 (der likväl efter LXX står *ὠδῖνας* st. *δεσμούς* l. -*ά*, se *ὠδίν*), *λέλυσαι ἀπὸ γυναικός* 1 Cor. 7: 27 du är lös och ledig från = har icke hustru, är ogift (antingen du har haft hustru förut l. ej); lösgöra, lössläppa, befria (en fånge) Joh. 11: 44 *al.* — 2:o) *upplösa* ss. en sammankomst Act. 13: 43, nedrifva (en byggnad) Joh. 2: 19; *trop.* (medelbalken) Eph. 2: 14, förstöra 1 Joh. 3: 8, afskaffa (ett bud) Mt. 5: 19, upphäfva (lagen) Joh. 7: 23, vanhelga (sabbaten) Joh. 5: 18. — I afseende på bemärkelsen »förklara för tillåtet l. tillåtligt» Mt. 16: 19, 18: 18 se *δέω*. — *Pass.* (utom de föregående bemärkelserna) lösryckas, gå sönder Act. 27: 41, göras om intet l. ogiltig, beröfvas sin gällande kraft Joh. 10: 35.

Λωΐς, *ΐδος*, *ἡ* *Loïs*, Timothei mormoder, en gudfruktig qvinna, 2 Tim. 1: 5. *

Λώτ, *ὁ* *indecl.* (לוֹט täckelse, slöja) *Lot*, son till Haran och brorson till Abraham se Genes. 11: 31, äfvensom 13, 14 och 19 capp.; fkmr Lc. 17: 28 följ., 2 Petr. 2: 7.

M.

Μαάθ, *ὁ* *indecl.* (מָעַט han är liten) *Maath* Lc. 3: 26. *

Μαγαδάν, *ἡ* *indecl.* || följ.

Μαγδαλά, *ἡ* *indecl.* (מִגְדַּל־אֵל Guds torn) *Magdala*, nu el Medschel, $1\frac{1}{4}$ timmas väg norr om Tiberias, söder om Capernaum, vid vestra stranden af sjön Genesaret. Till Magdalas gebit hörde, ss. det synes, äfven byn *Dalmanutha*. Från Magdala härstammade *Maria Magdalena*, Mt. 15: 39 *

Μαγδαληνός, *ή*, *όν* (fgde) från Magdala Mt. 27: 56. 61 *al.*

Μαγεδών || *Ἁρμαγεδδών* Apoc. 16: 16. *

μαγεία, *ας*, *ἡ* (följ.) egentl. Magiernas visdom, *magi*, hexeri, trolldomskonst Act. 8: 11. *

μαγεύω (följ.) vara en Magier, bruka magiska konster; äfven derigenom förhexa, förtrolla, tjusa o. s. v. Act. 8: 9. *

μάγος, *ου*, *ὁ* (af Persiskt ursprung, men sammanhänger med *μάγγανον* tjusningsmedel af *μάσσω* blanda o. s. v. se *φαρμακός*) en *Magier*; så hette ursprungligen en stam af *Mediska* folket, åt hkn utöfningen af de heliga ceremonierna och bibehållandet af de lärda vetenskaperna var anförtrodd (liksom *Levi* stam hos Israëliterne). De Mediske Magierne, hka vi redan tidigt lära känna ss. *stjern-* och *drömtydare*, hade *Zoroaster* från Medien i sednare hälften af 7:de århundrade f. Chr. underkastat en reform. Från Mederna öfvergick Magierkasten på Cyri den äldres tid till *Perserne*. Dessa Persiska Magier utgöra ett i den gamla verlden ganska berömdt institut. De voro bevarare af det heliga, de lärde bland folket, spåmän och hexmästare. Äfven hos *Babylonierne* fanns det i den Chaldæiska dynastiens tid en Magierorden, till hkns föreståndare *Daniel* genom kongl. nåd upphöjdes Dan. 2: 48. Dessa Magier delte sig i 5 klasser: a) bildskriftkännare, b) naturkunnige, c) astronomer, d) spåmän, e) astrologer. Sedermera

öfverfördes denna benämning, utan afseende på vistelseorten, på alla hvilka egnade sig åt dessa vetenskaper. — I N. T. kallas så de *Österländske vise* (troligen från Lyckliga Arabien, hkt skänkerna antyda), hka föranledda af en stjerna efterforskade den nyfödde Messias i Jerusalem Mt. 2: 1 följ. Enär Daniel en gång varit ordens föreståndare, och en sådan mästares prophetior genom tradition bibehöllo sig från det ena seklet till det andra, och Daniel med sådan bestämdhet förebådat de 70 *veckorna* Dan. 9: 24 och dermed troligen sammanhållit *stjernan, som skulle uppgå af Jacob* Num. 24: 17; så försvinner det gåtlika deruti, att de Österländske vise med sådan bestämdhet sökte den nyfödde Judakonungen. — Äfven gycklare och bedragare kallas så i N. T., sedan magien urartat och blifvit af vinningslystne personer missbrukad att bedraga de lättrogna Act. 13: 6. 8.

Μαγώγ, ὁ indecl. מָגוֹג Genes. 10: 2, Ezek. 38 och 39 capp., *Magog*, namn på ett nordligt folk, som äfven Arabiska och andra orientaliska författare känna under namn af *Jagug* och *Magug*. De förlägga detsamma, ss. Grekerna Scytherne, i de okände nordöstra delarne af Asien. Troligen menas med *Μαγώγ* Apoc. 20: 8 en massa af nordliga vilda hedniska folkslag, som skulle samlas under djefvulens fana till strid emot de helige. *

Μαδιάμ l. *άν, ὁ* och *ἡ* (מִדְיָן) *Midian* 1:o) en son af Abraham med Ketura, var stamfader till 2:o) en Arabisk folkstam, hvars egentliga boningsplatser skola hafva varit belägna på östra sidan af Ælanitiska viken (se *ἐρυθρός*), men hvars gebit måste hafva sträckt sig i norr ända upp till Moabiterne och åt vester ända till grannskapet af Sinai och Horeb, ty dit dref »Moses sin svärfader Jethros får, prestens i Midian» Exod. 3: 1. Man skall ännu i medeltiden hafva funnit ruinerna af en stad Madian öster om Ælanitiska hafsviken. Midianiterne förblandas ofta med sina stamförvandter Ismaëliterne. De förförde Israël till afgudadyrkan, hvarföre HERren befallde, att Israël skulle bekriga dem (Num. 25); Israëliterne slogo dem ock under Pinehas' anförande och gjorde stort byte (Num. 31). Då Israëls barn gjorde det ondt var för HERranom, gaf Han dem efter Josuas tid under Midianiternas hand i 7 år, men frälste dem sedan derutur genom *Gideon* (Judic. 6 cap. — 8: 28), hku på Jisreels slätt vann öfver dem en underbar seger. Sedan den tiden försvinna de ur historien. Act. 7: 29. *

μαθητεύω, ευσα; εὐθην (följ.) vara lärjunge *τινί* åt ngn l. ngns lärjunge Mt. 27: 57; *trans.* göra ngn till lärjunge Mt. 28: 19 [detta sker på tveggehanda sätt: 1:o) genom dop *βαπτίζοντες κ. τ. λ.* — *Tisch.* har dock *βαπτίσαντες* — 2:o) genom undervisning *διδάσκοντες κ. τ. λ.*; detta språk är ett bland hufvudställena emot Baptisterna], äfven Act. 14: 21; *pass.* undervisas, läras *τινί* Mt. 13: 52 *(dat. commodi)*.

μαθητής, οῦ, ὁ (*μανθάνω, ἔμαθον*) *lärjunge*)(*διδάσκαλος*, anhängare, bekännare; 1:o) i allmänhet Mt. 10: 24. 25 *al.* — 2:o) namngifna lärares ss. a) Mosis Joh. 9: 28, b) Johannis döparens Mt. 9: 14 *al.*, c) Pharisæernas Mt. 22: 16, d) JEsu Mt. 5: 1 *sæpissime, κατ' ἐξοχήν de tolf* l. c. Mt. 10: 1 *al.*, äfven de 70 Lc. 10: 1, 17: 23; äfven de christne l. trogne i allmänhet kallas JEsu bekännare ss. Act. (1: 15) 6: 1. 2 *al.*

μαθήτρια, ας, ἡ (*femin.* till fgde) lärjunginna, christinna Act. 9: 36. *

Μαθουσάλα, ὁ indecl. (מְתוּשֶׁלַח svärdets man) *Methusala*, Henochs son, som af Patriarkerne uppnådde den högsta åldern eller 969 år; Lc. 3: 37. *

Μαϊνάν, ὁ indecl. l. *Μεννᾶς, ᾶ, ὁ* (trol. = מְנַחֵם tröstare) *Mainan* l. *Mennas* Lc. 3: 31. *

μαίνομαι (*μάω, μαίομαι* eftersträfva, ifrigt eftertrakta) rasa, vara ur- l. vansinnig, hafva mistat förståndet Joh. 10: 20 *al.*

μακαρίζω, ιῶ (följ.) skatta, prisa lycklig l. salig Lc. 1: 58, Jac. 5: 11.

μακάριος, α, ον (besl. med *μακρός* lång — liksom långlifvad, odödlig — men äfven hög, stor) salig, lycksalig; i profangrek. i synnerhet om gudar, men äfven om menniskor; i N. T. vanligast om menniskor, lefvande och döda ss. Mt. 5: 3—11 *sæpius, μακάριος* l. *-οι* = אַשְׁרֵי säll l. hell o. s. v.; men äfven om Gud 1 Tim. 1: 11, 6: 15; brukas äfven om *ἐλπίς* Tit. 2: 13; *compar. μακαριώτερος* 1 Cor. 7: 40.

μακαρισμός, οῦ, ὁ (*μακαρίζω*) salig- l. lyckligprisning, *λέγειν τὸν μ. τινος* Rom. 4: 6 utsäga saligprisningen om ngn d. ä. prisa ngn salig; *τίς — — — ὑμῶν* Gal. 4: 15 af hvilken beskaffenhet var eder lycksaligbeprisning? d. ä. då I skattaden eder lyckliga (för min skull), huru flyktig och be-

tydelselös var icke denna känsla? — fkmr ock Rom. 4: 9.

Μακεδονία, ας, ἡ Macedonien, ett bekant land norr om Grekland, som på olika tider hade olika gränser. Under konungarne (sedan Philippus) gränsade det i öster till Ægeiska hafvet och stötte genom floden *Nestus* och berget *Orbelus* till Thracien, drog sig i norr ända till *Scordus*berget, skildes i N.V. och V. genom *Bermius*berget och de Cannaloviske bergen från Illyrien, och gränsade i söder förmedelst de bergsträckningar, som gingo ut från Pindus, till Thessalien och Ægeiska hafvet. De berg, som genomskuro landet, voro till en stor del malmhaltiga och floderna, som derifrån utgingo, vattnade landet och gjorde det fruktbart. Af regenterne nämnas i Bibeln *Philippus, Alexander, Philippus III* († 179 f. Chr.) och dennes oäkta son och efterträdare *Perseus*. Genom denne sednares intriger förbereddes ett krig med Romarne, som bröt ut 171 f. Chr., och hvari Perseus slutligen dukade under för Pauli Æmilii här 168 f. Chr. Macedonien blef då deladt i 4 provinser l. districter, som likväl ännu förklarades för fria (167 f. Chr.). Då emellertid ett par kronpretendenter efter hvarandra uppträdde, måste Romarne ånyo gripa till vapen, och följden blef, att Macedonien (142 f. Chr.) förvandlades till en Rom. provins, Provincia proconsularis; ss. sådan förekommer den ock i N. T. i förening med Achaia (se *Ἀχαΐα*). De 4 hufvudstäderna i provinsen Macedoniens 4 districter (Macedonia 1:ma, 2:da, 3:tia, 4:ta) voro *Amphipolis, Thessalonica, Pella* och *Pelagonia*. Dessutom förekomma i N. T. städerna Philippi, Neapolis, Apollonia och Beroea. Paulus utbredde christendomen i Macedonien på sin 2:dra och 3:dje missionsresa. Emellan begge resorna voro hans medhjelpare Silas och Timotheus derstädes verksamma; fkmr Act. 15: 9—12 *al.*

Μακεδών, όνος, ὁ (fgde) Macedonier, ifrån Macedonien Act. 16: 9 *al.*

μάκελλον, ου, τό egentl. maceria, inhägnad; sedan macellum, kött-torg, hökaretorg, torg för matvaror (*ἀγορὰ τῶν ὄψων*) 1 Cor. 10: 25. *

μακράν, adv. (egentl. *accus. femin.* af *μακρός scil. ὁδόν*) *lång väg,* långväga, långt, på långt håll l. afstånd, fjerran Lc. 15: 20, *οἱ εἰς μ. scil. ὄντες* Act. 2: 39 de som äro i fjerran, bo på afstånd d. ä. alla de medlemmar af Judiska nationen, hka hvarken bo i Jerusalem l. ss. festpilgrimer äro der tillstädes, vare sig Hebræer l. Hellenister; *μ. ἀπό τινος* Mt. 8: 30 *al.* på afstånd ifrån ngn; *tropice οὐ μ. εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ* Mc. 12: 34 du är icke långt ifrån Guds rike d. ä. du kan snart blifva fullkomligt tjenlig till upptagande deri; hedningarne utmärkas med *οἱ μ. ὄντες* Eph. 2: 13 = *ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραήλ* v. 12 (se *ἀπαλλοτριόω*), äfvensom v. 17)(*οἱ ἐγγύς* Judarne.

μακρόθεν, adv. (*μακρός*) *långtifrån,* fjerran efter, på långt håll l. afstånd Mc. 8: 3 *al.; ἀπὸ μ.* Mt. 26: 58 *al.*

μακροθυμέω, ησα (*μακρόθυμος långmodig,* af *μακρός* och *θυμός*) *vara långmodig* 1 Cor. 13: 4 *al.*, *εἴς τινα* 2 Petr. 3: 9 i afseende på ngn (grunden, hvarföre löftet icke ännu gått i fullbordan, är Guds långmodiga kärlek), äfven *πρός τινα* 1 Thess. 5: 14 emot ngn; hafva tålamod, fördrag, anstånd *ἐπί τινι* Mt. 18: 26. 29 med ngn, Lc. 18: 7 dröja i afseende på ngn (*καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς* om han ock låter dem vänta, *Tisch.* har *καὶ μακροθυμεῖ*), *ἐπὶ καρπῷ* Jac. 5: 7 vara tålig i afseende på skörden d. ä. tåligt afbida skörden, deraf också Hebr. 6: 15 tåligt vänta, bida.

μακροθυμία, ας, ἡ (fgde) *långmodighet,* fördragsamhet, tålamod a) om Gud (i det Han fördröjer straffet) Rom. 2: 4 *al.*, 2 Petr. 3: 15 (deruti att Han ännu tillbakahåller yttersta domen); b) om menniskor 2 Cor. 6: 6 *al.* (som visar sig deruti, att de icke göra sin rätt gällande och att de äro tåliga vid förolämpningar).

† *μακροθύμως, adv.* (af *μακρόθυμος*, se *μακροθυμέω*) *långmodigt,* tåligt Act. 26: 3. *

μακρός, ά, όν (*μᾶκος, μῆκος*) lång 1:o) om *rum:* långt aflägsen Lc. 15: 13, 19: 12. — 2:o) om *tid:* lång, långvarig, *μακρὰ προςεύχεσθαι* (Mt. 23: 14) Mc. 12: 40, Lc. 20: 47 bedja långt, hålla långa l. ordrika böner.

μακροχρόνιος, ον (fgde, *χρόνος*) *långtidig,* långvarig, som länge lefver l. vistas, långlifvad Eph. 6: 3. *

μαλακία, ας, ἡ (följ.) egentl. *mjukhet,* vekhet; deraf slapphet, kroppslig svaghet, sjuklighet, krankhet Mt. 4: 23 *al.*

μαλακός, ή, όν (*μαλάσσω* uppmjuka, samstammigt med) mollis, *mjuk.* vek, len, fin Mt. 11: 8, Lc. 7: 25; deraf *transl.* veklig, klemmig, vekling 1 Cor. 6: 9 (som låta begagna sig till vällust af *ἀρσενοκοῖται*).

Μαλα— l. Μαλελεήλ, ὁ indecl. (מַהֲלַלְאֵל Guds lof) *Malaleel*, Jareds fader, Lc. 3: 37.

μάλιστα, *superlat.* (af *adv.* μάλα mycket, ganska, högligen) *mest*, snarast, helst, i synnerhet, företrädesvis, hufvudsakligen, på sin höjd, ungefär; fkmr Act. 20: 38 *al.*

μᾶλλον, *comparat.* (af μάλα, se fgde) *mera*, mycket mera, så mycket mera, fastmer, hellre, snarare; sättes efter οὐ, πολλῷ, πόσῳ, τοσούτῳ Mt. 6: 30 *sæpe*, πολὺ μ. ἡμεῖς Hebr. 12: 25 så skola mycket snarare vi *scil.* icke undfly (det följ. οἱ skulle kunna utan skada förändras till οὐ, hvarigenom ellipsen blir mindre hård); sättes framför *positivus* för att bilda comparat. ss. Mc. 9: 42 *al.*, och framför *comparat.* till förstärkning ss. Mc. 7: 36 *al.*, äfvensom framför *verberna* διαφέρειν, αἱρεῖσθαι, περισσεύειν ss. Mt. 6: 26 *al.*, men icke att förstärka *superlat.*, hvadan ἥδιστα οὖν μᾶλλον κ. τ. λ. 2 Cor. 12: 9 måste verteras: »helst alltså skall jag (i stället att förut hafva bedt om borttagandet af mitt lidande) fastmer berömma mig af mina svagheter»; har efter sig ἤ l. ἤπερ ss. Mt. 18: 13 *al.* än, äfven *genit.* 1 Cor. 14: 18; — μᾶλλον δέ innefattar i allmänhet en rättelse l. stegring af det föregående: eller snarare, rättare, men l. utan snarare o. s. v. ss. Rom. 8: 34 och Gal. 4: 9 ja än mer, Eph. 4: 28 fastmer deremot, Eph. 5: 11 utan snarare; men äfven »men mera» ss. 1 Cor. 14: 1 (än efter de öfriga nådegåfvorna — att prophetera), *ibid.* 5 mera likväl (vill jag).

Μάλχος, ου, ὁ (מַלּוּךְ beherrskad af מֶלֶךְ) *Malchus*, öfversteprestens tjenare, på hkn Petrus afhögg högra örousnibben Joh. 18: 10. *

μάμμη l. -α, ης, ἡ (egentl. ett barnljud, liksom vårt *mamma*, lat. mamma — moderbröst — likaså ἄππα, πάππα) moder; far- l. mormor, det sednare 2 Tim. 1: 5. *

μαμωνᾶς, äfven μαμμωνᾶς, ᾶ, ὁ (*chald.* מָמוֹנָה) rikedom Lc. 16: 9. 11; personificerad rikedomens gud (Plutus), Mammon Mt. 6: 24, Lc. 16: 13.

Μαναήν, ὁ *indicl.* (מְנַחֵם tröstare) *Manahen*, en af de 5 lärarne i Antioch. församlingen Act. 13: 1, som tillika varit Herodes Antipas' σύντροφος dibroder l. lekkamrat. *

Μανασσῆς, ῆ, ὁ, *accus.* ῆν och ῆ (מְנַשֶּׁה som kommer att glömma) *Manasse* 1:o) Josephs förstfödde son med *Asnath*, som af farfadern adopterades och fick arf med dennes egna söner; området för Manasse stam låg till hälften på denna och till hälften på andra sidan Jordan, Apoc. 7: 6. — 2:o) Konung Hiskias' son, konung öfver Juda 696—641 f. Chr.; redan ss. tolfårig gosse sin faders efterträdare, men mycket olik denne. Hans regering räckte i 55 år, den längsta tid ngn konung herrskat öfver Juda. Han gynnade, i likhet med sin farfader Ahas, all slags afgudadyrkan, offrade sin egen son åt Moloch, rådfrågade spåmän och tecknatydare och var derjemte en blodtörstig tyrann. Enligt 2 Chron. 33: 11—20 blef han af Assyrierna bortförd till Babel i fångenskap, men snart derefter lösgifven, ty han ångrade sina synder (se Manasse bön). Efter återkomsten till sitt rike afskaffade han afgudatjensten och tjenade i stället HERran Israëls Gud; Mt. 1: 10.

μανθάνω, μεμάθηκα, ἔμαθον disco, lära sig, lära Mt. 9: 13 *al.*, ἀπό l. παρά τινος Mt. 11: 9 *al.* af ngn, ἔν τινι 1 Cor. 4: 6 på ngn (på det vårt exempel, hvilket jag har uppställt, måtte lära eder), ἀργαὶ μ. κ. τ. λ. 1 Tim. 5: 13 de lära sig att vara sysslolösa, i det de o. s. v. (denna ganska ovanliga construction har stöd af Platos Euthyd. 276 B, der det heter οἱ ἀμαθεῖς σοφοὶ διδάσκονται de okunniga lära sig så att de blifva visa; phrasen kan för öfrigt förklaras af διδάσκειν l. διδάσκεσθαί τινα σοφόν lära ngn l. låta ngn lära att blifva vis, hvarföre det ock kan heta διδάσκομαι σοφός = μανθάνω σοφός jag undervisas till lärd); lära känna, erfara, få veta ss. Act. 23: 27; äfven begära l. få upplysningar, underrätta sig, fråga i profangrek.

μανία, ας, ἡ (μαίνομαι, ἐμάνην) raseri, vansinne, galenskap Act. 26: 24. *

μάννα l. μάν, τό *indecl.* (af מָן hvad? — kan också komma af מָנַן dela, tilldela; alltså del, skänk, håfvor neml. af himlen, besl. med מָנָה del, andel) *Manna*, Israëliternas födoämne i öknen Joh. 6: 31. 49; det låg om morgonen ss. dagg på marken, bestod af små hvita korn ss. corianderfrön och hade en söt honungslik smak — måste samlas före soluppgången, annars smälte det (ännu i dag existerar det Arabiska manna, hvarmed betecknas en saft af några växter i synnerhet en tamariskbuske, som i solhettan utsvettas och i nattkylan sammandrages till små korn, lika före soluppgången insamlas); förvarades i mannakrukan i det aldraheligaste Hebr. 9: 4; τὸ κεκρυμμένον μ.

Apoc. 2: 17 det fördolda l. undangömda manna (detta har afseende derpå, att i l. bredvid förbundsarken i det alldraheligaste — se *στάμνος* — förvarades till åminnelse ngt af det manna, hvarmed Israël bespisades i öknen; detta i den innersta helgedomen förvarade manna är en bild af själaspisen i Guds helgedom, der själen skådar Honom ansigte mot ansigte och njuter Hans saliga närvaro).

μαντεύομαι (*μάντις, ὁ* egentl. en som är utom sig, hänryckt l. inspirerad af en Gud; siare, spåman af *μαίνομαι*) spå, prophetera Act. 16: 16. *

μαραίνω; μανθήσομαι, μάνθην släcka t. ex. brinnande kol; *pass.* slockna, aftaga, bortdö, förvissna Jac. 1: 11; Lc. 14: 34 är *μαρανθῇ* || *μωρανθῇ*.

† *μαραναθά*, skrifves äfven särskildt *μαρὰν ἀθά* (Syrochald. מָרָנָא אֲתָה) vår HERre kommer 1 Cor. 16: 22; innehåller en energisk hänvisning på *parusien*, vid hkn det föregående *ἤτω ἀνάθεμα* skall förverkligas. *

μαργαρίτης, ου, ὁ, äfven *μαργαρῖτις, ἡ scil. λίθος* margarita, ädelsten, perla, hafs- (äfven landt-) perla; så väl sjelfva musslan (perlmodermusslan), som den deri l. deraf alstrade perlan kallades så; dess naturhistoria är dunkel. I Persiska viken vid Arabiska kusten, äfvensom uti Indiska hafvet fiskades mycket perlor. Musslan, mytilus margaritiferus, ofta 1 fot lång och bred och 1 finger tjock, har ett utvändigt grått och oformligt, men invändigt glatt och glänsande skal; *metaphor*. Guds ord — Mt. 7: 6 *al.*

Μάρθα, ας, ἡ (Chald. מַרְתָא herrskarinna) *Martha*, Lazari och Marias syster, boende i Bethanien Lc. 10: 38 *al.;* Frälsarens bekanta varningsrop *ibid.* 41 charakteriserar henne; man har velat anse henne för Simon den Spetälskes enka.

Μαρία, ας, äfven *Μαριάμ indecl., ἡ* (מִרְיָם bitter; Miriam, Mosis syster) *Maria* 1:o) Josephs hustru, *JEsu moder;* uppträdde blott sällan under JEsu offentliga verksamhet (Mt. 12: 46 följ., Joh. 2: 1 följ.), var närvarande vid korsfästelsen och blef efter Frälsarens död upptagen af aposteln Johannes i hans hus (i Jerusalem) och skall hafva dött i Claudii 5:te regeringsår 46 e. Chr., omkring 60 år gammal; se *Ἰωάννης* och *Ἔφεσος*. — 2:o) *den yngre Jacobi, Judas, Simons och Jose moder* och syster med Frälsarens moder [enligt Joh. 19: 25; dock synes på detta ställe snarare vara frågan om 2:ne par fruar, neml. a) om JEsu moder och hans moders syster (Salome?); b) om Maria Klopas' hustru l. dotter och Maria Magdalena); denna var gift med Klopas = Alphæus *Μ. ἡ τοῦ Κλωπᾶ* Joh. 19: 25; kallas *Μ. ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ* Mt. 27: 56, Mc. 15: 40, blott *ἡ Ἰωσῆτος* v. 47 och *ἡ Ἰακώβου* Lc. 24: 10 samt *ἡ ἄλλη Μ.* 27: 61, 28: 1. — 3:o) *Magdalena*, från Magdala, hkn slöt sig till Frälsaren, sedan han ur henne utdrifvit 7 onda andar, fkmr Mt. 27: 56 *al.;* vanligen anses hon för samma person, som Lc. 7: 36 följ. kallas *γυνή τις ἁμαρτωλός*. — 4:o) *Lazari och Marthas syster* Lc. 10: 39 *al.;* Frälsarens bekanta omdöme om henne se *ibid.* v. 42. — 5:o) *moder till Johannes* med tillnamnet *Marcus*, förmodligen Evangelisten Act. 12: 12. — 6:o) en christinna i Rom, Rom. 16: 6.

Μάρκος, ου, ὁ (*lat.*) *Marcus*, författare till Evangelium under hans namn; heter i Apostlagerningarne än *Johannes Marcus* (12: 12. 25, 15: 37), än blott *Johannes* (13: 5. 13), än *Marcus* (15: 39); hans Judiska namn var alltså *Johannes*, och först efter umgänge med Greker och Romare kallade han sig *Marcus*. Hans moder var *Maria* (se № 5 fgde), i hvars hus lärjungarne samlade sig Act. 12: 12; han åtföljde sin cousin *Barnabas* och Aposteln *Paulus* på dennes första missionsresa; äfven under dennes fångenskap var han hos honom Col. 4: 10 *al.* Petrus skall hafva omvändt honom till christendomen, hvarföre han kallar honom sin (andelige) son 1 Petr. 5: 13; också skall Marcus hafva skrifvit sitt Evangelium under Petri öfverinseende. Enligt traditionen dog han martyrdöden i Alexandria år 66 e. Chr.

μάρμαρος, ου, ὁ, ἡ (*μαρμαίρω* skimra, blänka, glänsa) sten, klippblock (med bibegrepp af glans); en hård, hvitglänsande stenart, *marmor* Apoc. 18: 12. *

μάρτυρ, se *μάρτυς*.

μαρτυρέω, ήσω, ηκα, ησα (fgde) *vara vittne*, vittna *absol.* Joh. 15: 27 *al., τρεῖς — — — αἷμα* 1 Joh. 5: 8 (tron på J. Chr. hvilar på ett 3-faldigt gudomligt vittnesbörd 1:o) *τὸ πνεῦμα* Guds Ande, som är sanningen sjelf jfr Joh. 15: 26, 16: 13. — 2:o) *τὸ ὕδωρ*, det af J. Chr. instiftade dopet. — 3:o) *τὸ αἷμα* Frälsarens för oss utgjutna försonings- l. stänkelseblod, se äfven fgde vers; i afseende på vittnesbördens antal jfr Deuter. 19: 15, Mt. 18: 16), *περί τινος* Joh. 1: 7. 8 *al.* om ngn,

κατά τινος 1 Cor. 15: 15 emot ngn, τί Joh. 3: 11 *al.* ngt; in- l. betyga τί Apoc. 1: 2, τινί Apoc. 22: 18 och τινί τι v 16; aflägga vittnesbörd τινί (*dat. commodi* l. *incommodi*) Mt. 23: 31 *al.*, afgifva hedrande vitsord, vitsorda τινί Lc. 4: 22, ἐπί τινι Hebr. 11: 4 aflägga ett ärofullt vittnesbörd i afseende på l. för ngn l. ngt (på hvad sätt detta visade sig, är obestämdt — somliga antaga, att eld fallit från himlen och antändt offret — andra, att röken af offret stigit uppåt, då deremot Cains slagit ner), μ. μαρτυρίαν Joh. 5: 32, 1 Joh. 5: 10 l. ὁμολογίαν 1 Tim. 6: 13 aflägga vittnesbörd l. bekännelse; *pass.* vitsordas, få ett godt l. hedrande vittnesbörd Act. 6: 3, ὑπό τινος Act. 10: 22 *al.*, äfven τινί Act. 26: 22 (der likväl *Tisch.* har μαρτυρόμενος), *absol.* Hebr. 11: 2 (*scil.* af Gud), äfven 4. 5; *præs. part. pass.* väl vitsordad, välfrejdad; — *anm.* μαρτυρούμενοι 1 Thess. 2: 12 skulle betyda »besvärja», men bättre är μαρτυρόμενοι, hkt se.

μαρτυρία, ας, ἡ (fgde) afläggande af vittnesbörd, vittnesbörd a) inför domstol = vittnesmål Mc. 14: 56. 59 *al.*, κατά τινος *ibid.* 55 emot ngn; b) i allmänhet Joh. 1: 7 *al.*, τινός är stundom *genit. obj.* ss. Apoc. 1: 9 *al.* och således = περί τινος Act. 22: 18 om ngn, ἡ μ. Ἰησοῦ — — — προφητείας Apoc. 19: 10 vittnesbördet om JEsu är prophetians ande d. ä. den H. Ande sjelf som deri uppenbarar sig (liksom han uppenbarar sig i ditt och dina bröders vittnesbörd om JEsu — vi stå alltså på samma punkt).

μαρτύριον, ου, τό (se fgde) vittnesbörd τινός a) *genit. subjecti* ss. 2 Cor. 1: 12 (se καύχησις); b) *genit. objecti* Act. 4: 33 *al.*, τοῦ Χοῦ 1 Cor. 1: 6 om Christus (charakteristisk beteckning af *Evangelium*, hvars förkunnare aflägga vittnesbörd om Christus), äfven τοῦ Κυρίου ἡμῶν 2 Tim. 1: 8, τοῦ Θεοῦ 1 Cor. 2: 1 om Gud (ty Evangelii förkunnare aflägga vittnesbörd om Gud, hvad Han neml. i Chr. gjort till menniskornas frälsning); τινί a) (*dat. commodi*) ss. εἰς μ. αὐτοῖς Mt. 8: 4, Mc. 1: 44, Lc. 5: 14 till ett vittnesbörd för dem (neml. folkhoparne, ὄχλοις — att du verkligen blifvit helad af mig); b) (*dat. incommodi*) εἰς μ. αὐτοῖς Mt. 10: 18 till att vittna (*scil.* ἕνεκεν ἐμοῦ för rättvisan af min sak) emot dem, äfvenså Mc. 6: 11 till en anklagelse emot dem, och Jac. 5: 3 till ett vittnesbörd emot eder, heter ock ἐπί τινα Lc. 9: 5; bevis Lc. 21: 13 (på eder oskuld); ἡ σκηνὴ τοῦ μ. Act. 7: 44, Apoc. 15: 5 vittnesbördets tabernakel = stiftshyddan (se σκηνή). — Åter står ett mycket omtvistadt ställe τὸ μ. καιροῖς ἰδίοις 1 Tim. 2: 6 vittnesbördet för särskildt bestämda l. behöriga tider (dessa orden stå ss. apposition till det fgde, och hafva utaf *Luther* blifvit i det hela riktigast återgifne »att sådant skulle i sin tid predikadt varda» — så kallas Evangelium).

μαρτύρομαι, *depon. med.* (följ.) egentl. låta vittna för sig, taga till l. åberopa ss. vittne i profangrek. ofta τοὺς θεούς; i N. T. 1:o) heligt försäkra, bedyra, betyga τινί Act. 20: 26, 26: 22 || μαρτυρούμενος, Gal. 5: 3. — 2:o) (bedjande) besvärja Eph. 4: 17, 1 Thess. 2: 12 || μαρτυρούμενοι.

μάρτυς (icke μάρτυρ i N. T.), υρος, ὁ, ἡ, *accus.* μάρτυρα, *plur.* μάρτυρες, *dat.* μάρτυσι (tros komma af μάρη = χείρ hand) vittne a) i allmänhet Mt. 18: 16 *al.* — b) i synnerhet om lärjungarne, som skulle vittna om JEsu lefnad, död och uppståndelse Lc. 24: 48 *al.* — c) om Frälsaren sjelf ὁ μ. ὁ πιστός Apoc. 1: 5, 3: 14. — d) om fromme och helige män, som genom sin vandel aflagt vittnesbörd om sin tro Hebr. 12: 1; deraf e) blodsvittne, martyr Act. 22: 20, Apoc. 2: 13 äfven 17: 6, μ. τῶν τοῦ Χοῦ παθημάτων 1 Petr. 5: 1 vittne till Christi lidanden d. v. s. som utstår dessa lidanden (se πάθημα), Christi blodsvittne.

μασάομαι l. μασσάομαι (hör till stammen μάω, μάσσω knåda, trycka, krossa) tugga, sönderbita τὰς γλώσσας Apoc. 16: 10 sina tungor (af vånda). *

μαστιγόω, ώσω, ωσα (se följ.) *gissla*, hudflänga τινά Mt. 10: 17 *al.*; hemsöka med lidanden (inre l. yttre) Hebr. 12: 6.

μαστίζω (följ.) = fgde Act. 22: 25. *

μάστιξ, ιγος, ἡ (troligen af μάω, μέμαα gå löst på, anfalla) *piska*, gissel; deraf gissling Act. 22: 24, Hebr. 11: 36; i allmänhet och *metaphor.* lidande, plåga Mc. 3: 10 *al.*

μαστός, οῦ, ὁ (μάσσω, se μασάομαι) bröstvårta, spene, bröst a) manligt Apoc. 1: 13; b) qvinnligt, modersbröst Lc. 11: 27, 23: 29.

ματαιολογία, ας, ἡ (ματαιολογέω tala dåraktigt af följ.) *dåraktigt*, onyttigt *tal*, prat 1 Tim. 1: 6. *

† ματαιολόγος, ου, ὁ (följ., λόγος) som *talar* l. pratar *dåraktigt*, pratmakare Tit. 1: 10. *

μάταιος, α, ον (μάτην) vanus, dåraktig, fåfänglig, oduglig, tom, innehållslös 1 Cor. 3: 20 *al.*, äfven död Act. 14: 15)(den lefvande Guden.

† *ματαιότης, ητος, ἡ* (fgde) fåfänglighet 2 Petr. 2: 18 (se *ὑπέρογκος*), föränderlighet, förgänglighet, vansklighet Rom. 8: 20; äfven dårskap Eph. 4: 17.

ματαιόω; ώθην (*μάταιος*) göra fåfäng o. s. v.; *pass.* bedåras, bedragas Rom. 1: 21. *

μάτην, adv. (egentl. *accus.* af *μάτη* fåfängt försök, dårskap af *μάψ* oöfverlagdt af *μάρπτω, ἔμαπον* gripa till, hafsa åstad) obetänksamt, förgäfves, fruktlöst, fåfängt, temere, frustra Mt. 15: 9, Mc. 7: 7.

Ματθαῖος, ου, ὁ (מַתִּיָה af מַתָּן och יָהּ = Guds gåfva = *Ναθαναήλ* = *Θεόδωρος*) *Matthæus*, författaren till det 1:sta Evangelium, Alphæi son (Mc. 2: 14); vore denne Alphæus densamme som Jacob den yngres fader, så hade Matthæus varit en nära anförvandt till JEsus; men detta är högst osannolikt. Före sin kallelse till lärjunge hette han Levi (se *Λευΐ* № 4) och var tullnär vid sjön Tiberias; han utbytte då sitt namn emot *Matthæus*, ss. vanligt var hos Judarne vid ngn märkvärdigare epoch i deras lif (så också Petrus och Paulus). Sitt Evangelium skref han enligt Papias' vittnesbörd ursprungligen på hebreiska. Om hans dödssätt äro meningarne delade; den mest utbredda traditionen berättar, att han predikat Evangelium i Æthiopien och der lidit martyrdöden.

Ματθάν, ὁ indecl. (מַתָּן gåfva) *Matthan*, Eleasars son Mt. 1: 15 (*bis*).

Ματθάτ, ὁ indecl. (מַתָּת skänk, gåfva af נָתַן) *Matthat*; fkmr Lc. 3: 24. 29.

Ματθίας, α, ὁ (se *Ματθαῖος*) *Matthias*, en af de 70 lärjungarne, som blef Apostel i Judas Iscarioths ställe Act. 1: 23. 26. Han skall i Æthiopien hafva förkunnat Evangelium och lidit martyrdöden.

Ματταθά, ὁ indecl. (se fgde) *Mattatha*, fkmr Lc. 3: 31. *

Ματταθίας, ου, ὁ (se fgde) *Mattathias*, fkmr Lc. 3: 25. 26.

μάχαιρα, ας, äfven *ης* och *dat. ῃ, ἡ* (besl. med följ.) *stridsvapen*, svärd (egentl. sabel, ty den var krökt, då deremot *ξίφος* var den raka värjan, svärdet) Mt. 26: 47 *al.*, *σπάσασθαι τὴν μ.* Mc. 14: 47, Act. 16: 27 draga svärdet, *φορεῖν τὴν μ.* Rom. 13: 4 bära svärdet (öfverhetspersoner buro svärdet sjelfve ss. ett tecken till makt öfver lif och död, och vid högtidliga tillfällen bars det framför dem), *βάλλειν τὴν μ. εἰς τὴν θήκην* Joh. 18: 11 sticka svärdet i skidan, men *βάλλειν τὴν μ.* Mt. 10: 34 sända svärdet (*symbol.* om strid)(*εἰρήνη*); *trop.* ss. *ἡ μ. τοῦ πνεύματος* Eph. 6: 17 Andans svärd d. ä. det svärd som den H. Ande framräcker = Guds ord (jfr Hebr. 4: 12); *στόμα μαχαίρας* Lc. 21: 24 se *στόμα*.

μάχη, ης, ἡ strid, kamp, träta, tvist, stridighet *ἔξωθεν μ.* 2 Cor. 7: 5 utifrån stridigheter (med motståndare, som kunna hafva varit christna och icke christna), 2 Tim. 2: 23, *νομικαί* Tit. 3: 9 rörande lagen, Jac. 4: 1.

μάχομαι (fgde) *strida*, kämpa, vara i handgemäng l. ordvexling Act. 7: 26, träta, tvista 2 Tim. 2: 24, Jac. 4: 2, *πρός τινα* Joh. 6: 52.

μεγαλαυχέω (*μέγας, αὐχέω* skryta, brösta sig) *vara storskrytare*, tala l. handla öfvermodigt, storligen brösta sig, göra stort väsende af sig Jac. 3: 5. *

μεγαλεῖος, α, ον (*μέγας*) magnificus, stor, präktig, herrlig, majestätisk; *neutr. plur.* storverk, stora l. herrliga ting, »dråpeliga verk» Lc. 1: 49, Act. 2: 11.

μεγαλειότης, ητος, ἡ (fgde) storhet, herrlighet, majestät Lc. 9: 43 *al.*

μεγαλοπρεπής, ές (*μέγας, πρέπω*) egentl. *storståtlig*, som anstår stora män, praktfull, präktig, herrlig 2 Petr. 1: 17. *

μεγαλύνω; υνθήσομαι, ύνθην (*μέγας*) 1:o) *göra stor* Mt. 23: 5, Lc. 1: 58, förstora, *pass.* 2 Cor. 10: 15 blifva stor, förstoras, få sin verkningskrets utvidgad, vidare utsträcka sin verksamhet. — 2:o) förherrliga, upphöja, lofva, prisa Lc. 1: 46 *al.*, *pass.* förherrligas Phil. 1: 20.

μεγάλως, adv. (af *μέγας*) storligen, högligen Phil. 4: 10. *

μεγαλωσύνη, ης, ἡ (följ.) storhet, höghet, majestät Hebr. 1: 3 *al.*

μέγας, άλη, α, compar. μείζων, superl. μέγιστος, magnus, *mycken*, stor i alla förhållanden (hka sammanhanget på hvarje ställe närmare utvisar), ss. till gestalten — reslig, stor; till åldern — gammal; till utsträckning — hög, lång, bred; till omfånget — vid, vidsträckt; till vigten — tung, vigtig, innehållsrik ss. 1 Tim. 3: 16; till mängden — talrik, riklig; till värdet — ansenlig, dyrbar, utmärkt, framstående *οἱ μεγάλοι* Mt. 5: 19 *al.* de store, mäktige; till styrkan — häftig, våldsam, stark o. s. v.; *μέγα εἰ* 1 Cor. 9: 14 är det för mycket om, *οὐ μέγα εἰ* 2 Cor. 11: 15 det är icke stort, ingenting besynnerligt om l. att.

μέγεθος, εος, τό (*Ionice* μέγαθος af fgde) storhet Eph. 1: 19. *

μεγιστᾶνες, ων, *dat.* ᾶσι (följ.) megistanes, *magnater*, de store i en stat, höga l. förnäma herrar Mc. 6: 21 *al.*

μέγιστος, η, ον, *superl.* (af μέγας) störst 2 Petr. 1: 4. *

μεθερμηνεύω (μετά, ἑρμηνεύω) öfversätta l. -flytta från ett språk till ett annat, uttolka, uttyda Mt. 1: 23 *al.*

μέθη, ης, ἡ (se μεθύω) starkt, omåttligt drickande, supande; deraf i N. T. rusighet, rus, dryckenskap Lc. 21: 34; *plur.* dryckesgillen Rom. 13: 13, Gal. 5: 21.

μεθίστημι och μεθιστάνω 1 Cor. 13: 2, μετέστησα; μετεστάθην (μετά, ἵστημι) 1:o) *omställa*, förflytta från ett ställe till ett annat, förflytta, försätta 1 Cor. 13: 2, Col. 1: 13; ombyta, förändra, öfverföra på en annan sida, förmå till en annan åsigt πείσας μετέστησε Act. 19: 26 öfvertalat att ändra åsigter. — 2:o) aflägsna Act. 13: 22 (säges om Sauls död), »afsätta» τινός Lc. 16: 4 ifrån ngt.

† μεθοδεία, ας, ἡ (μεθοδεύω *gå efter*, förfölja, bruka list — af μέθοδος eftergång l. -forskning, sätt att gå till väga, method) ränksmideri, arglistighet; ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μ. τῆς πλάνης Eph. 4: 14 genom arglistighet, som är verksam till villfarelsens ränksmideri (villfarelsen är personificerad); *plur.* Eph. 6: 11 ränker.

μεθόριος, ον (μετά, ὅρος gräns) varande l. liggande *emellan gränserna*, bildande gränsskillnad; *plur.* τὰ μ. gränsskillnaderna Mc. 7: 24. *

μεθύσκω; ύσθην (*inchoat.* af μεθύω) berusa med vin, berusa; i N. T. blott *med.* och *pass.* berusa sig, vara drucken l. berusad Lc. 12: 45 *al.*, οἴνῳ Eph. 5: 18, ἐκ τοῦ οἴνου Apoc. 17: 2.

μέθυσος, η, ον, äfven 2 ändelser (se följ.) drucken af vin, berusad; *subst.* drinkare 1 Cor. 5: 11, 6: 10.

μεθύω (μέθυ, τό vin = vårt *mjöd*, i allmht hvarje rusgifvande dryck) vara drucken, berusad, öfverlastad Mt. 24: 49 *al.* vanligen af vin, men äfven *trop.* ἐκ τοῦ αἵματος Apoc. 17: 6.

† μειζότερος, α, ον, en ny *compar.* af följ., större 3 Joh. 4. *

μείζων, ον, oregelbunden *compar.* till μέγας, större Mt. 11: 11 *al.*, Rom. 9: 12 major (natu), äldre.

μέλαν, ανος, τό (egentl. *neutr.* af följ., *scil.* φάρμακον färgstoft) *svärta*, bläck 2 Cor 3: 3 *al.;* förvarades i πυξίον l. μελανοδοχεῖον l. -δόχον bläckhorn, och utgjorde icke ngn på chemisk väg vunnen svärta, utan ett enkelt flytande gjordt färgämne, hvarföre det ock heter τὸ μ. τρίβειν rifva bläck (andra antaga, att det *svarta* bläcket bestått af sot och gummi).

μέλας, αινα, αν svart Mt. 5: 36)(λευκός, Apoc. 6: 12, ἵππος μ. *ibid.* 5 se ἵππος.

Μελεᾶς, ᾶ, ὁ (מְלֵאָה fullhet, öfverflöd) *Meleas* Lc. 3: 31. *

μέλει, *imperson.* (sällan *person.* μέλω vara föremål för ngns omsorg, ligga om hjertat) μ. μοί τις l. τι l. τινος l. περί τινος Mt. 22: 16 *al.* ngn l. ngt ligger mig om hjertat, utgör föremål för min omsorg, jag har omsorg om, sörjer för, frågar efter l. bryr mig om ngn l. ngt; μή σοι μελέτω 1 Cor. 7: 21 det göre dig intet bekymmer, göre du dig icke samvete öfver, fråge du intet efter.

μελετάω, ησα (fgde) sörja för, hafva omsorg om Mc. 13: 11 (der likväl *Tisch.* har προμεριμνᾶτε), sorgfälligt bedrifva, sköta, öfva sig uti τί 1 Tim. 4: 15; förehafva ss. tankeämne, meditor, tänka Act. 4: 25.

μέλι, ιτος, τό mel, honung Apoc. 10: 9. 10; μ. ἄγριον mel agreste Mt. 3: 4, Mc. 1: 6 *vildhonung*, honung af vilda bin, hkn i Österlandet flyter fram ur bergsskrefvorna; enligt andra, men mindre sannolikt, en söt vätska som finnes på bladen af vissa buskar och träd, och utgöres af excrementerne hos vissa insekter som lefva derpå; för öfrigt var och är honung en älsklingsspis hos Österländningarne.

μελίσσιον, ου, τό, *diminut.* (af μέλισσα bi) litet bi Lc. 24: 42; man antager ock ett *adj.* μελίσσιος af bi gjord, som likväl icke förekommer i profangrek., se κηρίον. *

Μελίτη, ης, ἡ *Melite*, nu *Malta*, den bekanta fruktbara ön i Medelhafvet emellan Sicilien och Africanska kusten med goda hamnar; coloni från Carthago och, så länge denna stat exsisterade, hufvudsätet för dess manufacturväsende. Denna ö menas Act. 28: 1, hkt synes af den kosa skeppet tog derifrån. Andra förstå dermed en liten ö, Μελετίνη νῆσος i det inre af Adriatiska hafsviken vid Illyriska kusten; till hvilket misstag man troligen kommit derföre, att Ἀδρίας förekommer 27: 27, som likväl der bör tagas i sin vidsträcktaste bemärkelse; se Ἀδρίας. *

μέλλω, imperf. äfven *ἤμελλον, μελλήσω* (besl. med velle) *vilja*, ämna, tänka, hafva i sinnet, vara i begrepp l. hålla på att, skola, construeras i N. T. ofta med *præs. infin.*, någon gång med *fut.* och *aor.* 1 *infin.* (i profangrek. deremot är *fut. infin.* vanligast) Mt. 2: 13 *sæpissime, μελλήσω* med *infin.* Mt. 24: 6 jag skall komma att, men 2 Petr. 1: 12 jag skall vara betänkt på att (|| *οὐκ ἀμελήσω*); äfven dröja *τί μέλλεις* Act. 22: 16 hvad tänker du på? hvarföre dröjer du? — *partic.* futurus, den tillkommande Mt. 3: 7 *al.*, kommande ss. *ὁ μ. scil. Ἀδάμ* Rom. 5: 14 den Adam som komma skulle d. ä. Christus (jfr 1 Cor. 15: 45 *ὁ ἔσχατος Ἀδάμ*), *τὰ μ.* Rom. 8: 38, 1 Cor. 3: 22 det tillkommande, *εἰς τὸ μ.* Lc. 13: 9, 1 Tim. 6: 19 i l. för framtiden, framdeles, hädanefter.

μέλος, εος, τό lem a) i menniskokroppen *i egentlig mening* Mt. 5: 29 *al.; i ethisk mening*, ss. *νεκροῦν τὰ μ.* Col. 3: 5 döda sina lemmar (hand, fot, öga o. s. v.), så vida dessa ss. säte och organer för de syndiga lustarne skola genom andens kraft i Christo förlora sin verksamhet (analog föreställning förekommer Mt. 5: 29. 30, 18: 8. 9 *al.*); för öfrigt anmärkes, att då härtill fogas *πορνείαν* o. s. v., så tänkas dessa laster ss. i lemmarne inneboende ethiska beståndsdelar, och constructionen är den bekanta *σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος* l. *μέρη* (då det hela och delen l. delarne stå i samma casus); b) *trop.* i den christna kroppen (församlingen), hvars hufvud är Christus Rom. 12: 5 *al.*

Μελχί, ὁ indecl. (מַלְכִּי min konung) *Melchi*, fkmr i slägtregistret Lc. 3: 24. 28.

Μελχισεδέκ, ὁ indecl. (מַלְכִּי־צֶדֶק rättvisans l. rättfärdighetens konung) *Melchisedek*, en prestkonung (= på samma gång prest och konung) i *Salem* (= Jerusalem), hkn, då Abraham vände tillbaka från striden mot *Kedor Laomer* och dennes bundsförvandter, vederqvickte honom med mat och dryck och utsade öfver honom välsignelsen; men Abraham gaf honom tionde af bytet Genes. 14: 18 följ.; förekommer i den Messianska 110 Psalm. ss. en förebild till Frälsaren, den rätte Öfverstepresten, hkt än vidare utvecklas i Hebræerbrefvet, i synnerhet 7:de capitlet; *τάξις Μ.* se *τάξις* — fkmr Hebr. 5: 6 *al.*

† *μεμβράνα, ης, ἡ (lat.)* membrana, hud l. hinna, hvarmed lemmarne membra äro öfverdragna, i allmänhet hud, skinn; hud beredd att skrifva på, pergament, pergamentsrulle 2 Tim. 4: 13. *

μέμφομαι, ἐμεμψάμην depon. med., tadla, förebrå, förehålla, klandra (Mc. 7: 2) Rom. 9: 19, *τινί* Hebr. 8: 8.

μεμψίμοιρος, ον (fgde, *μοῖρα* del, lott, öde af *μείρομαι* dela) som *klandrar* sitt *öde*, är missnöjd med sin lott, missbelåten, klandersjuk Jud. 16. *

μέν, partikel (besl. med *μήν*) väl, visserligen o. s. v.; innehåller en starkare l. svagare motsats till *δέ*, antingen i verkligheten l. föreställningen, och tjenar derjemte tillika med *δέ* att särskilja l. hålla meningarne i sär, så att de ej rusa in i hvarandra, med ett ord, att, om jag så får säga, *contradistinguera* satserna (se *δέ*); öfversättes understundom icke och saknar äfven *δέ* efter sig, då likväl en sats måste förstås inunder t. ex. Rom. 7: 12. Med *δέ*, utsatt l. underförstådt, betyder det: väl — men, lika så mycket — som, dels — dels, å ena sidan — å andra sidan, fastän — likväl t. ex. Rom. 8: 11, 1 Petr. 4: 6; *ὁ* l. *ὃς μέν* — *ὁ* l. *ὃς δέ* den ene — den andre, den förre — den sednare, äfven *ὃς μέν* — *ἄλλος δέ* och *ἄλλος μέν* — *ἄλλος δέ*; 1 Cor. 12: 8—10 utmärka *ὃς μέν* — *ἕτερος δέ* — *ἕτερος δέ* hufvudafdelningarne af *τὰ πνευματικά* l. *χαρίσματα.*

μενοῦνγε (*μέν, οὖν, γέ*) ja l. jo i sanning, immo vero, uttrycker en kraftig försäkran Lc. 11: 28, Rom. 10: 18; äfven *ironice* ss. Rom. 9: 20.

μέντοι (*μέν, τοί*) dock likväl, visserligen, alldeles Joh. 4: 27 *al.*

μένω, μενῶ (*μεμένηκα* blott *plusquamperf.*), *μεμενήκειν, ἔμεινα* maneo a) *loci:* för- l. qvarblifva, stadna qvar Mt. 10: 11 *al.*, (öfver natten) Lc. 24: 29, Act. 10: 15; vistas, uppehålla sig Lc. 8: 27 *al.*, bo ss. Joh. 1: 39. 40 *al. καθ' ἑαυτόν* Act. 28: 16 för sig sjelf (skild från de andre fångarne), taga in hos ngn, gästa ss. Lc. 19: 5; hvila *ἐπί τινα* om den H. Ande i dufvogestalt Joh. 1: 32. 33, *trop.* om Guds vrede Joh. 3: 36. — b) *temporis:* förblifva (neml. i lifvet), fortlefva Joh. 21: 22. 23 *al.*, *εἰς τὸν αἰῶνα* Joh. 12: 34 *al.* — c) *status:* förblifva i samma ställning, fortfara, ega bestånd Mt. 11: 23 *al.*, förblifva oskadad 1 Cor. 3: 14, stå fast Rom. 9: 11 — *transit.* (liksom maneo) vänta *τινά* Act. 20: 5. 23.

μερίζω; ισάμην; ισμαι, ίσθην (*μερίς*) *dela*, för-, ut-, tilldela *τινί τι* Rom 12: 3 *al.; pass.* delas, sön-

dras, vara oense, »tvedrägtig» *κατά τινος* l. *ἐπί τινα* emot ngn Mt. 12: 25. 26, Mc. 3: 24—26, *μεμέρισται ὁ Χριστός* 1 Cor. 1: 13 är Chr delad? är Chr. i tvedrägt med sig sjelf? (likt han skulle vara, emedan äfven de öfriga partierna, utom Christuspartiet, trodde på Honom — annars kunde man ock tyda: »är Christus styckad?» så att hvartdera partiet har ett stycke af Christus för sig); hafva olika l. delade intressen 1 Cor. 7: 34; *med. τὶ μετά τινος* Lc. 12: 13 låta dela l. skifta ngt med ngn.

μέριμνα, *ης*, *ἡ* (fgde, *qsi μερίζειν τὸν νοῦν* quia curæ distrahunt animum) cura, omsorg *τινός* 2 Cor. 11: 28 om ngt, *τοῦ αἰῶνος* Mt. 13: 22, Mc. 4: 19 verldens (egentl. den förmessianska tidens) omsorg (d. v. s. den som riktas blott på jordiska angelägenheter, och lemnar intresset för himmelriket ur sigte) = *μ. βιωτικαί* Lc. 21: 34 lefnadsomsorger, äfven ensamt *μ.* Lc. 8: 14; ängslig omsorg, sorg, bekymmer 1 Petr. 5: 7 (denna ängsliga omsorg liknar en börda, som förtröstan till Gud aflyftar ifrån oss, i det den lemnar saken åt Honom).

μεριμνάω, *ήσω*, *ησα* (fgde) ombesörja, sörja a) hafva omsorg om, draga försorg för *τινός* Mt. 6: 34, vinnlägga sig om *τί* 1 Cor. 7: 32—34; b) hafva sorg, bekymmer, vara bekymrad Mt. 6: 31 *al.*, *τινί* för ngt Mt. 6: 25 *al.*, *τί* för ngt Phil. 4: 6, äfven *περί* l. *ὑπέρ τινος* Mt. 6: 28 *al.*, *εἰς τὴν αὔριον* Mt. 6: 34 i afseende på l. för morgondagen.

μερίς, *ίδος*, *ἡ* (se *μέρος*) 1:o) *del τινός* Act. 16: 12; stycke, andel *τινός* Col. 1: 12 i ngt, äfven *ἔν τινι* Act. 8: 21; = verksamhetssätt, sysselsättning Lc. 10: 42. — 2:o) delaktighet, gemenskap *μετά τινος* 2 Cor. 6: 15 med ngn.

μερισμός, *οῦ*, *ὁ* (*μερίζω*) *delning*, för-, utdelning Hebr. 2: 4; söndring, åtskiljande, sönderdelande Hebr. 4: 12 se *διϊκνέομαι*.

† *μεριστής*, *οῦ*, *ὁ* (se fgde) *delare*, fördelare, skiftare, skiljesman Lc. 12: 14. *

μέρος, *ους*, *τό* (*μείρομαι* blifva delaktig af, undfå ss. sin del; äfven dela genom lott) 1:o) *del*, andel, lott Mt. 24: 51 *al.*, *ἔν τινι* Apoc. 20: 6, 21: 8; äfven = gren ss. Act. 19: 27 (*scil. τῆς ἐργασίας* af vår handtering =) näringsgren; *μέρος τι* 1 Cor. 11: 18 till en viss del, i viss mån, *ἀπὸ μέρους* Rom. 11: 25 *al.* till en del, delvis, äfven *ἐκ μ.* 1 Cor. 13: 9, 10: 12, men 1 Cor. 12: 27 efter sin del l. andel (i Christi kropp), *κατὰ μέρος* Hebr. 9: 5 del för del, hvar för sig, särskildt. — 2:o) stycke, parti Act. 23: 6. 9; afseende, punkt *ἐν τούτῳ τῷ μέρει* 2 Cor. 3: 10 *al.* i denna punkt, detta fall, *ἐν μ. ἑορτῆς κ. τ. λ.* Col. 2: 16 i högtidspunkten l. categorien = i afseende på högtiden o. s. v.; ordning, tur *ἀνὰ μ.* 1 Cor. 14: 27 i sin tur l. ordning. — 3:o) sida Joh. 21: 6, trakt, nejd Mt. 2: 22 *al.*

μεσημβρία, *ας*, *ἡ* (*μέσος*, *ἡμέρα*) meridies, *middag* a) ss. tid på dagen Act. 22: 6; b) ss. väderstreck: middagssidan d. ä. söder, emedan solen är der om middagen Act. 8: 26.

Μεσίας, *ου*, *ὁ* || *Μεσσίας*, hkt se.

μεσιτεύω, *ευσα* (följ.) *vara medlare*, för- l. bemedla, komma l. träda emellan, hjelpa saken Hebr. 6: 17 *τινί* med ngt. *

μεσίτης, *ου*, *ὁ* (*μέσος*) som är *midt emellan*, medlare, fridsstiftare, underhandlare med *genit.* emellan 2:ne a) om Frälsaren: 1 Tim. 2: 5, som äfven kallas N. T:s medlare Hebr. 8: 6 *al.;* b) om Moses: Gal. 3: 19. 20 *ὁ δὲ μ.* — — — *ἐστίν* (af de omkring 250 olika förklaringarne af denna vers tillfredsställer mig ingen enda fullkomligt; versen torde så böra tydas) »men medlaren d. ä. en l. hvarje medlare hörer icke till en enda (utan till begreppet af medlare hörer, att han medlar emellan 2:ne), men Gud är ena parten» (vid lagens utgifvande, Israëliterna den andra); alltså kan (v. 21), då Gud varit med både vid löften och lagens utgifvande, lagen icke vara emot löften (ty Gud kan icke motsäga sig sjelf).

μεσονύκτιον, *ου*, *τό* (*μέσος*, *νύξ*) *midnatt* Lc. 11: 5 *al.;* 2:dra nattväkten från 9—12 Mc. 13: 25 (se *ἀλεκτοροφωνία*).

Μεσοποταμία, *ας*, *ἡ* (följ. *ποταμός*) *Mesopotamien*, som låg *midt emellan floderna* Euphrat och Tigris, begränsadt i norr af berget Taurus och i nordvest af berget Masius; hörde i G. T:s geographi till Aram l. Syrien och kallades אֲרַם נַהֲרַיִם de 2 flodernas Syrien — Act. 2: 9, 7: 2.

μέσος, *η*, *ον* medius, midt, i midten, mellerst 1:o) ss. *adj. μ. νυκτός* l. *ἡμέρας* Mt. 25: 6, Act. 26: 13 midt på natten l. dagen, *μέσος* Joh. 19: 18 midt uti l. emellan, *μ. ὑμῶν ἕστηκεν* Joh. 1: 26 han står midt ibland eder, *μ. ἐλάκησε* Act. 1: 18 han remnade l. sprack midt i tu, äfven *ἐσχίσθη μ.* Lc. 23: 45 remnade midt i tu, kanske ock *μ. τῆς*

ϑαλάσσης Mt. 14: 24 midt på hafvet. — 2:o) ss. *subst.* står *neutr.* a) med *genit.* ss. ἀνὰ μ. τοῦ σίτου Mt. 13: 25, τῶν ὁρίων Mc. 7: 31 midtigenom gränserna, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ 1 Cor. 6: 5 midt emellan hans broder (så att han har en broder på hvardera sidan), διὰ μέσου τινῶν l. τινός Lc. 4: 30, 17: 11 midt igenom några l. ngt, ἐκ μ. τινῶν Mt. 13: 49 *al.* ur någras midt l. krets, ifrån några, ἐν μ. τῆς ϑαλάττης Mc. 6: 47 midt på hafvet, ἐν μ. αὐτῶν Mt. 18: 20 midt ibland dem, κατὰ μέσον τῆς νυκτός Act. 27: 27 emot l. vid midnatt, o. s. v.; b) *absol.* εἰς μ. l. τὸ μ. Mc. 3: 3 *al.* i midten, fram, ut, ἐν μ. l. ἐν τῷ μ. Mt. 18: 2 *al.* i midten, inför (*scil.* ngn l. några), ἐκ μ. αἴρειν τι Col. 2: 14 e medio tollere quid, rödja ur vägen l. bortskaffa ngt, ἐκ μ. γίνεσϑαι 2 Thess. 2: 7 skaffas ur vägen, komma undan; c) *adverbialiter* ss. μ. γενεᾶς Phil. 2: 15 midt ibland slägte.

† μεσότοιχον, ου, τό (fgde, τοῖχος) *mellanvägg*, skiljevägg l. -mur; τὸ μ. τοῦ φραγμοῦ Eph. 2. 14 skiljemuren som bestod i den bekanta stängseln (neml. fiendskapen se v. 13). *

μεσουράνημα, ατος, τό (μεσουρανέω vara midt på himlen af μέσος, οὐρανός) det som är *midt på himlen, midhimmel* Apoc. 8: 13 *al.*

μεσόω (μέσος) vara vid midten, half, halfgången Joh. 7: 14. *

Μεσσίας, ου, ὁ (מָשִׁיחַ *partic. pass.* af מָשַׁח smord, Chald. מְשִׁיחָא; מְשִׁיחַ יְהוָֹה Jehovas smorde, Konungen) *Messias*, ὁ Χριστός, den smorde; så kallades i G. T. den tillkommande *verldens Frälsare*, emedan han skulle vara en efter Davids förebild *smord* konung, som skulle lägga alla sina fiender sig till en fotapall, se ock Χριστός; fkmr i N. T. Joh. 1: 42, 4: 25.

μεστός, ή, όν (enligt de gamle af ἕδω, ἐστός med föresatt μ) egentl. *mätt*, deraf full, uppfylld τινός med ngt *proprie* och *translate* Mt. 23: 28 *al.*

μεστόω; ωμαι (fgde) göra full, uppfylla; p. p. p. ss. *adj.* full τινός Act. 2: 13 af ngt. *

μετά, *præpos.* (besl. med μέσος och betyder ursprungligen, att ngn l. ngt är *midt ibland* andra) 1:o) med *genit. med*, tillsammans l. tillika med, jemte Mt. 1: 23, 2: 3 *sæpe*, midtibland, *ibland* Lc. 24: 5 *al.*; om ngt som följer med ett annat, *under* ss. μετὰ δακρύων tårar, διωγμῶν förföljelser, ἐπιϑέσεως τῶν χειρῶν handpåläggning o. s. v. — 2:o) med *accus. efter*, nästefter a) *loci:* bakom Hebr. 9: 3; b) *temporis:* efter Mt. 1: 12 *sæpe*, μ. τοῦτο l. ταῦτα Mc. 16: 12 *al.*, μ. βραχύ l. μικρόν kort l. litet derefter, μ. οὐ πολύ icke långt derefter; μετὰ τό och *infin.* efter att hafva ss. ἐγερϑῆναι, λαλῆσαι, παϑεῖν, προειρηκέναι o. s. v.

μεταβαίνω, βήσομαι, βέβηκα, ἔβην, *imperat.* μετάβα för μετάβηϑι Mt. 17: 20 (βαίνω stiga, gå) gå öfver till ett annat ställe, förflytta sig Mt. l. c. ss. ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν Lc. 10: 7, ἐκ τοῦ ϑανάτου εἰς τὴν ζωήν Joh. 5: 24, 1 Joh. 3: 14, ändra vistelseort, begifva sig l. gå bort Mt. 8: 34 *al.* ἀπό, ἐκ, εἰς.

μεταβάλλω (βάλλω) *kasta om*, omvända, ändra; *med.* ändra sig (neml. sin mening l. åsigt) Act. 28: 6. *

μετάγω (ἄγω) egentl. *medföra*, föra från ett ställe till ett annat, förflytta; styra, vrida, vända Jac. 3: 3. 4.

μεταδίδωμι, μετέδων (δίδωμι) *gifva med sig*, meddela τινί l. τινί τι Lc. 3: 11 *al.*; ὁ μεταδιδούς Rom. 12: 8 allmose-utdelare (utgjorde en särskildt klass af diaconi).

μετάϑεσις, εως, ἡ (μετατίϑημι) *omsättning* l. -ställning, förändring Hebr. 7: 12, förvandling 12: 27, förflyttning l. bortförande 11: 5.

μεταίρω, ῆρα (αἴρω) *lyfta bort* och sätta på ett annat ställe, förflytta; *intrans. scil.* ἑαυτόν l. πόδα förflytta sig, begifva sig bort, bryta upp, gå bort Mt. 13: 53, 19: 1.

μετακαλέω; έσομαι, εσάμην (καλέω) kalla åt annat håll; *med.* låta kalla till sig, *efterkalla* l. -skicka, låta hämta = μεταπέμπω, arcesso Act. 7: 14 *al.*

μετακινέω (κινέω) omsätta, omflytta, rubba; *pass.* rubbas Col. 1: 23. *

μεταλαμβάνω, έλαβον (λαμβάνω) *taga* l. *få med*, taga l. få del i, vara delaktig af l. få τινός 2 Tim. 2: 6 *al.*, τί Act. 24: 25; taga till sig τροφῆς Act. 2: 46, 27: 33 föda.

μετάληψις, *Tisch.* —ημψις, εως, ἡ (fgde) *deltagande* l. -fående 1 Tim. 4: 3. *

μεταλλάσσω, ήλλαξα (ἀλλάσσω) *förändra*, utbyta τὶ ἔν τινι l. εἴς τι ngt mot ngt Rom. 1: 25. 26.

μεταμέλομαι, ηϑήσομαι, ήϑην *depon. pass.* (μεταμέλει det ångrar af μετά, μέλει) ångra, ångra sig, gripas af ånger Mt. 21: 29, 27: 3, οὐ μ. κ. τ. λ. 2 Cor. 7: 8. 9 »så ångrar jag det icke; om jag också (förut) kände ånger (och det icke utan grund) — ty jag ser att detta bref ehuru blott

till en tid har bedröfvat eder — så gläder jag mig nu» o. s. v.; komma på bättre tankar Mt. 21: 32, ändra tankar l. åsigt Hebr. 7: 21.

μεταμορφόω; ώθην (μορφόω) *omforma* l. -gestalta, ombilda, omskapa, förvandla; *med.* ombilda sig (i andlig mening) Rom. 12: 2; *pass.* ombildas, förvandlas Mt. 17: 2, Mc. 9: 2, τὴν αὐτὴν εἰκόνα 2 Cor. 3: 18 till samma bild (som vi neml. se i spegeln d. ä. Christi herrlighet) se vidare εἰκών.

μετανοέω, ήσω, ησα (νοέω) egentl. *tänka efter* l. efteråt)(προνοέω, alltså *qsi* resipisco; komma till eftertanka, besinning, ändra sinne, åsigt om ngt, ändra sig, bättra sig (hvarmed alltid följer ånger och sorg öfver det förra syndatillståndet), omvända sig i synnerhet från Juden- l. hedendomen till christendomen, från verlden till Gud (hvarmed följer ett förändradt tänkesätt, lefverne) Mt. 3: 2 *sæpe*, ἀπό l. ἔκ τινος Act. 8: 22 *al.*; *anm.* vid ἐπί τινι 2 Cor. 12: 21 hör ἐπί till πενθήσω och icke till μετανοησάντων, se πενθέω.

μετάνοια, ας, ἡ (fgde, hkt se) *sinnesförändring*, ändring af mening, sinne l. beslut (efter sedermera vunnen bättre insigt), omvändelse från verlden till Gud, bättring, bot och bättring Mt. 3: 8. 11 *al.*, μ. τόπον οὐχ εὗρεν Hebr. 12: 17 somliga tyda: »han fann icke rum för bättring» (denna tydning står i öfverensstämmelse med Hebr. 6: 4—6, Rom. 9: 13, Mt. 27: 4. 5, äfvensom exemplen af Cain och Judas), andra åter i mera öfverensstämmelse med det åberopade stället Genes. 27: 33—41; »han fann icke rum för sinnesändring neml. hos fadren Isac». I båda fallen finna vi en varning att icke försumma Guds nåd, när den erbjudes; ty annars kan det blifva för sent jfr Lc. 14: 24; med förstfödslorätten menas här de christnas barnaskap l. det himmelska arfvet och med rätten — grynvällingen — de jordiska håfvorna.

μεταξύ, *adv.* (μετά, ξύν = σύν) *emellan* a) med *genit.* Mt. 23: 35 *al.*, ἀλλήλων Rom. 2: 15 sinsemellan; b) deremellan, i midten, emellertid, ὁ μ. den mellanliggande, emellertid infallande ss. ἐν τῷ μ. *scil.* χρόνῳ Joh. 4: 31 under mellantiden, emellertid; c) (hos sednare författare) derefter; alltså ὁ μ. Act. 13: 42 den följande, nästa.

μεταπέμπω; επεμψάμην; επέμφθην (πέμπω) *skicka* ngn *efter* ngt, af- l. bortskicka; i N. T. *med.* skicka efter ngn till sig, låta hämta, arcesso Act. 10: 5 *al.*, och *pass.* 10: 29.

μεταστρέφω, έστρεψα; στραφήσομαι, εστράφην (στρέφω) *vända om*, upp och ned på, bort, åt ngt håll, förvända Gal. 1: 7, förändra, förvandla; *pass.* εἴς τι Act. 2: 20, Jac. 4: 9 förvandlas i ngt, vända l. förändra sig till ngt.

μετασχηματίζω, ίσω, ισα (σχηματίζω gestalta, bilda af σχῆμα) omdana, ombilda, förändra, förvandla Phil. 3: 21, öfverflytta τὶ εἴς τινα 1 Cor. 4: 6 = exempelvis framställa ngt med afseende på ngn (så att det egentl. gäller andra och tjenar till deras undervisning — δι' ὑμᾶς); *med.* l. *pass.* förvandla, förskapa sig 2 Cor. 17: 13—15.

μετατίθημι, έθηκα; ετέθην (τίθημι) egentl. *sätta emellan;* vanligen omsätta l. -ställa, försätta, förflytta, förändra, förvandla χάριν εἰς ἀσέλγειαν Jud. 4 nåden i liderlighet, liderligt sjelfsvåld d. ä. göra af nåden (som Gud gifvit dem) ngt annat, neml. sjelfsvåld; *med.* ändra sig l. sin mening, återtaga, afvända sig, affalla ἀπό τινος εἴς τι Gal. 1: 6 ifrån ngn till ngt; *pass.* förflyttas Act. 7: 16, τοῦ μὴ ἰδεῖν Hebr. 11: 5 afvändas (förskonas), bortföras ifrån att se (μή tillägges efter ett redan i sig negativt verb).

μετέπειτα, *adv.* (ἔπειτα) *efteråt*, derefter, sedermera Hebr. 12: 17. *

μετέχω, έσχηκα, έσχον (ἔχω) *hafva med* l. del af ngt, deltaga uti, få del af τινός 1 Cor. 9: 10 *al.* ngt, ἑτέρας φυλῆς Hebr. 7: 15 höra till en annan stam l. slägt; äfven ἔκ τινος 1 Cor. 10: 17, och *absol.* v. 30 (neml. i mat och dryck).

μετεωρίζω (μετέωρος, ον i vädret, höjden, luften af μετά och ἑώρα = αἰώρα, ἡ sväfvande i luften af ἀείρω = αἴρω) *lyfta i vädret*, upplyfta, hålla sväfvande; *transl.* försätta i spänning l. väntan; *pass.* hållas i spänning, vara orolig, men äfven stiga i vädret, upplyfta l. förhäfva sig Lc. 12: 29. *

μετοικεσία, ας, ἡ (μετοικέω ändra bostad, flytta bort af μετά, οἰκέω) *ombyte af bostad*, bortflyttning, utvandring, bortförande, μ. Βαβυλῶνος Mt. 1: 11. 12. 17 Babyloniska fångenskapen, egentl. omflyttning l. bortförande till Babylonien (den allmänna Babyloniska fångenskapen började år 588 f. Chr., då Nebucadnezars fältherre Nebusaradan med stormande hand intog Jerusalem, och räckte till Cyri 1:sta regeringsår 536 före Chr., alltså egentl. blott 52 år; men de 70 åren uppkommo troligen deraf, att ett partielt bortförande skedde 606).

μετοικίζω, *ῴκισα* (*οἰκίζω* bygga, grunda af *οἶκος*) *ändra bostad*, förflytta (i synnerhet om nybyggare) *τινὰ εἴς τι* Act. 7: 4. 43.

μετοχή, *ῆς*, *ἡ* (se följ.) *deltagande*, delaktighet, gemenskap, *τίς μ. δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ* 2 Cor. 6: 14 hvad gemenskap hafva rättfärdighet och orättfärdighet? hvad hafva de gemensamt? — *anm.* Grammatici kalla *participium* *μετοχή*, och som Grekerne mycket begagna participier, kallades de *φιλομέτοχοι*. *

μέτοχος, *ον* (*μετέχω*) som *har med* l. del uti, deltagande, delaktig *τινός* Hebr. 3: 1. 14, *πνεύματος ἁγίου* Hebr. 6: 4 (af den H. Andes kraft till helgelse), *παιδείας* 12: 8 uti aga; ss. *subst.* med- l. stallbroder, kamrat Lc. 5: 7, Hebr. 1: 9.

μετρέω, *ησα*; *ηθήσομαι* (*μέτρον*) *mäta* (om torra och våta varor), *καλάμῳ* Apoc. 11: 1. 2, 21: 15—17 med mätstaf (se *κάλαμος*), ut-, af-, tillmäta *ἔν τινι* Mt. 7: 2 *al.* med ngt; uppskatta *ἑαυτοὺς ἐν ἑαυτοῖς* 2 Cor. 10: 12 mäta l. uppskatta sig sjelfva efter sig sjelfva (»ty vi driste icke att räkna oss till l. jemföra oss med vissa ibland dem som berömma sig sjelfva; utan de, i det de mäta sig efter sig sjelfva och jemföra sig med sig sjelfva, äro oförståndige, vi deremot skola icke berömma oss utan tal och mått, utan o. s. v.»).

μετρητής, *οῦ*, *ὁ* (fgde) egentl. *mätare*, sedan *mått*, det högsta för våta varor, *metretes* = 12 *χόες* och 144 *κοτύλαι*, var = *βάτος* (hkt se) = ¾ af *μέδιμνος* (det största mått för torra varor = ⅓ Svensk tunna) = 72 flaskor = en ankare, 15 Sv. kannor; Joh. 2: 6. *

μετριοπαθέω (se följ., *πάθος*) hålla *måtta i lidelser*, måttligt l. någorlunda hafva medlidande med, öfverse *τινί* med ngn Hebr. 5: 2; *anm.* genom detta ovanliga ord torde betecknas en olikhet med Frälsarens *συμπαθεῖν* i 4: 15, emedan man annars icke kan inse orsaken, hvarföre icke samma ord här begagnas. *

μετρίως, *adv.* (af *μέτριος* måttlig, medelmåttig af följ.) måttligt, medelmåttigt; *οὐ μ.* icke medelmåttigt l. litet = högligen Act. 20: 12. *

μέτρον, *ου*, *τό* 1:o) *mått*, måttstock, mätningskärl Mt. 7: 2 *al.*, *καὶ ὑμεῖς πληρώσατε — — — ὑμῶν* Mt. 23: 32 fyllen äfven J edra fäders mått (fyllen äfven J det mått, med hvars fyllande edra fäder voro sysselsatta — detta syndamåttets fyllande skedde genom JEsu och Hans sändebuds dödande), *οὐκ ἐκ μ.* = *οὐ μετρίως* Joh. 3: 34 icke efter mått l. medelmåttigt d. ä. omätligt, i hela fullheten (*gifvandet* är omätligt, men emottagandet beror på hvars och ens receptivité och är derföre begränsadt hos alla andra än Frälsaren, hos hkn denna receptivité är fullkomlig; hvarföre ock ingen annan, ss. Han, *τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ*; enligt andra: icke efter mått — Gud är icke beroende af l. bunden vid mått, utan Han gifver den ena mer, den andra mindre o. s. v.). — 2:o) *mått*, ss. det af- l. tillmätta, grad *μ. πίστεως* Rom. 12: 3 trons mått (större l. mindre grad af tro på Christum), *μ. τῆς δωρεᾶς τοῦ Χοῦ* Eph. 4: 7 måttet af Christi gåfva (allt eftersom Chr. tilldelat den ene ett större, den andre ett mindre mått af sin gåfva), *μ. τῆς ἡλικίας — — — Χοῦ* Eph. 4: 13 måttet hvilket man uppnår med inträdet i den ålder, då man undfår Christi fullhet, *μ. τοῦ κανόνος* 2 Cor. 10: 13 (se *κανών*).

μέτωπον, *ου*, *τό* (*μετά*, *ὤψ*) panna Apoc. 7: 3 *al.*

μέχρι l. *-ις* (samstammigt med *μῆκος*, *μακρός*) ursprungligen *under* l. *under det att* (duration) fkmr ej i N. T., utan dels a) ss. *præpos.* med *genit.* i betydelsen: tills (om rum och tid), intill, ända till Mt. 13: 30 *al.*, dels b) ss. *conjunction* till dess att, så länge till dess med *conjunct.* Eph. 4: 13.

μή, *partic. negat.*, ne, icke, att icke, på det att icke — nekar vilkorligt, medelbart, subjectivt, sjelfva tanken l. satsen (*οὐ* deremot ovilkorligt, objectivt, ordet framför hkt det står — se *οὐ*); nyttjas dels 1:o) ss. *osjelfständig partikel* d. v. s. efter andra ord ss. *εἰ*, *ἐάν*, *εἴγε*, *ὅπως*, *ἵνα*, *ὡς*, *ὥστε*, *ὅς*, *ὅστις*, *ὅσος*, äfven efter ett nekande verb framför *infinit.* (utan att i svenskan öfversättas) ss. *κατέχω τοῦ μή* Lc. 4: 42, *κωλύω* Act. 10: 47, *μετατίθημι* Hebr. 11: 5 o. s. v.; efter *οὐ*, då det förstärker negationen: alldeles icke, på intet sätt och vis, och står vanligen med *aor. conjunct.* ss. Mt. 5: 18 *al.*, men äfven stundom med *fut. indicat.* ss. Mt. 16: 22 *al.* (i synnerhet i nyare editioner) — dels 2:o) ss. *sjelfständig:* a) ss. *conjunction:* att icke, på det att icke — oftast med *conjunctivus* vanligen *aor.* ss. Mt. 24: 7 *al.*; men äfven med *fut. indicat.* t. ex. Mc. 14: 2, Col. 2: 8, och med *præs. indicat.* Lc. 11: 35 (*indicat.* innebär en förmodan, att det befarade verkligen eger rum) se vidare *μήποτε*; efter *verba timendi* betyder *μή* att ss. Act. 23: 10 *al.* — b) *vid förmaningar* l. *förbud:* icke — står med *præs. imperat.* ss. Mt. 6: 16 *al.* l. *aor. conjunct.* Mt. 6: 13 *al.* —

c) *vid vederläggning:* μὴ γένοιτο Lc. 20: 16 *al.* bort det! långt derifrån! — d) *vid frågor:* med *indicat.* ss. Mt. 7: 9 *al.* (fordrar nekande svar — i Svenskan börjas frågan med icke); står i förening med οὐ, som hör till verbet, ss. μὴ οὐκ ἤκουσαν Rom. 10: 18 icke hafva de saknat tillfälle att höra (neml. predikan)? μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω Rom. 10: 19 icke har Israël saknat kännedom derom? μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν 1 Cor. 9: 4 icke sakna vi makt l. rättighet? μὴ οὐκ ἔχετε οἰκίας 1 Cor. 11: 22 icke saknen J hus? o. s. v. — *Anm.* Det anacoluthiska stället Rom. 3: 8 καὶ (τί) μὴ κ. τ. λ. torde böra öfversättas på följande sätt: »och hvarföre skulle vi icke (göra det onda) ss. vi smädas och ss. några säga att vi säga: låtom oss göra det onda o. s. v.».

μήγε, *part.* (fgde, γέ) fkmr i phrasen εἰ δὲ μήγε sin minus, men om icke, i annor händelse Mt. 6: 1 *al.;* äfven efter en negativ sats ss. Mt. 9: 17 *al.*

μηδαμῶς, *adv.* (af μηδαμός icke ngn, μή ἀμός) på intet sätt, ingalunda Act. 10: 14, 11: 8.

μηδέ, *conjunction* (μή, δέ) egentl. *men icke*, deraf 1:o) ne quidem, *icke en gång* Mc. 2: 2 *al.;* 2:o) och l. också l. till och med icke, icke eller (i synnerhet efter en föregående negation) Mt. 6: 25 *sæpe; anm.* det dubbla μηδέ Mc. 8: 26 saknas i nyare editioner, men skulle betyda: hvarken — ej heller.

μηδείς, δεμία, δέν (fgde, εἷς) *icke en gång en enda*, ingen, icke ngn (skiljer sig uti betydelsen från οὐδείς, som μή från οὐ, se μή) Mt. 8: 4 *sæpe;* nyttjas ofta vid förbud ss. ὅρα, μηδενὶ εἴπῃς Mt. l. c. se till att du icke säger det för ngn enda, *al.;* μηδεὶς ζητείτω, ἀλλά 1 Cor. 10: 24 ingen söke, utan (hvar och en — är ζεῦγμα). μηδὲν εἶναι Gal. 6: 3 vara af intet värde, ingen betydenhet, ett intet; *neutr.* stundom *adverbialiter:* intet, i intet afseende ss. Mc. 5: 26 *al.* — *anm.* efter en föregående negation i samma sats förlorar detta ord, äfvensom andra med μή sammansatta ord enligt Grekiska språkets art sin egen nekande kraft.

μηδέποτε, *adv.* (μηδέ, ποτέ) *icke en gång nånsin*, aldrig 2 Tim. 3: 7. *

μηδέπω, *adv.* (μηδέ, πω) *icke en gång ännu*, ännu icke Hebr. 11: 7. *

Μῆδος, ου, ὁ *Meder*, invånare i Medien, ett vidsträckt landskap i Asien, som gränsade i N. till Caspiska hafvet, i Ö. till Hyrcanien, Parthien och Susiana, i S. till Persien och i V. till Assyrien och Stor-Armenien Act. 2: 9. *

μηκέτι, *adv.* (μή, οὐκ, ἔτι — andra anse κ besynnerligt nog för ἐφελκυστικόν, det hade väl då varit mera analogt att sätta ett δ för att undvika *hiatus*) icke vidare, icke mer Mt. 21: 19 *al.*

μῆκος, εος, τό (μακρός) längd Apoc. 21: 16; *metaphor.* Eph. 3: 18 (se πλάτος).

μηκύνω (fgde) göra lång, förlänga, uttänja, draga ut; *med.* draga sig i längden, förlänga sig, blifva lång l. stor, skjuta l. växa upp, tillväxa Mc. 4: 27. *

μηλωτή, ῆς, ἡ (μῆλον får) fårskinn Hebr. 11: 37. *

μήν, *partikel* (förstärkt μέν) uttrycker en starkare bejakning, vero, dock, ja, verkligen, sannerligen; förenadt med ἦ, se ἦ.

μήν, μηνός, ὁ mensis, *månad* Lc. 1: 24 *al.*, μῆνες Gal. 4: 10 heliga månader (icke nymånader, ty dessa högtidsdagar inbegripas under det föregående ἡμέραι); sådana voro i synnerhet den 7:de, men äfven den 4:de, 5:te och 10:de voro utmärkta genom särskilda fastor — i profangrek. äfven *måne* (emedan den hos de gamla bestämde månadens längd).

μηνύω, υσα; ύθην (sannolikt besl. med moneo) an- l. uppgifva, tillkännagifva Lc. 10: 37 *al.;* μηνυθείσης ἐπιβουλῆς — — — ἔσεσθαι Act. 23: 30 (en personel sats för imperson. =) μηνυθέντος ἐπιβουλὴν κ. τ. λ. »då l. sedan det blifvit uppgifvet för mig, att ett försåt komme att läggas».

μήποτε, *partikel* (μή, ποτέ) ne umquam, numquam, alltså 1:o) *adv.* icke nånsin, aldrig Hebr. 9: 17. — 2:o) *conjunction* på det att icke någonsin l. tilläfventyrs, vanligen med *aor. conjunctivus* Mt. 4: 6 *al.*, men äfven med *fut. indicat.* Mc. 14: 2; μ. οὐ μὴ ἀρκέσῃ Mt. 25: 9 *scil.* φοβούμεθα vi frukta, att den tilläfventyrs icke räcker till = den skall icke räcka till; *vid direct fråga* med *indicat.* Joh. 7: 26 icke hafva Synedristerne tilläfventyrs insett o. s. v.; *vid indirect* om icke tilläfventyrs Lc. 3: 15, 2 Tim. 2: 25. — *Anm. Tisch.* har ordet öfverallt åtskildt μή ποτε.

μήπω, *partikel* (μή, πω) ännu icke Rom. 9: 11, Hebr. 9: 8.

μήπως, *partikel* (μή, πως) 1:o) att icke eller på det att icke på ngt sätt l. tilläfventyrs, vanligen med *conjunctivus* 1 Cor. 8: 9 *al.*, efter *verba timendi* att tilläfventyrs ss. Act. 27: 29 *al.;* med

indicat. ss. Rom. 11: 21, Gal. 4: 11 (innebär en förmodan, att det befarade verkligen eger rum). — 2:o) om l. huruvida icke tilläfventyrs l. måhända, med *indicat.* ss. Gal. 2: 2 (för att se) om jag icke tilläfventyrs lopp (arbetade) eller lupit (arbetat) fåfängt, äfven 1 Thess. 3: 5. — *Anm. Tisch.* skiljer öfverallt *μή πως.*

μηρός, οῦ, ὁ lår, länd, höft Apoc. 19: 16. *

μήτε, conj. negat. (*μή, τέ*) och icke, hvarken, ej heller; kan icke gerna stå ensamt, om icke framför ett följande *τέ* och betyder då »både l. dels icke» = neque — et; i N. T. fkmr det vanligen upprepadt 2 l. flera gånger, och betyder då på första stället »hvarken» och på det andra l. de andra »ej heller» t. ex. Mt. 5: 34—36 *al.*, Mc. 3: 20 bör läsas *μηδέ* st. *μήτε.*

μήτηρ, έρος l. *τρός (syncope)* mater, *moder* dels i *egentlig* mening Mt. 1: 18 *al.*, dels i *oegentlig* Joh. 19: 27, Rom. 16: 13 *al.*

μήτιγε (följ., *γέ*) nedum (*pro* ne dicam), att jag icke må säga, långt l. mycket mer 1 Cor. 6: 3. *

μήτις, τι, pron. interrog. (*μή, τίς*) egentl. *icke* har *ngn* l. *ngt* = månne ngn? Joh. 4: 33, 7: 48 (*Tisch.* skiljer *mascul. μή τις*); *neutrum* = numquid? månne väl? Mt. 7: 16 *al.*

μήτρα, ας, ἡ (*μήτηρ*) matrix, lifmoder, moderlif Lc. 2: 23, Rom. 4: 19.

μητραλοίας l. *-λώας, ου, ὁ* (*μήτηρ, ἀλοιάω poët.* st. *ἀλοάω*) som *slår sin moder*, modermördare 1 Tim. 1: 9. *

μητραλῴας, ου, ὁ || fgde.

μητρόπολις, εως, ἡ (*μήτηρ, πόλις*) *moderstad*, hufvudstad; finnes i underskriften till 1 Tim. *

μία, femin. till *εἷς*, hkt sc.

μιαίνω; *ασμαι* (äfven *-αμμαι* Tit. 1: 15 *Tisch.*), *ἄνθην färga*, derefter befläcka, orena, besmitta så väl i *egentlig mening* Jud. 8, som i *oegentlig* (*levitisk* l. *moralisk* besmittelse) Joh. 18: 28 *al.*

μίασμα, ατος, τό (fgde) egentl. *det besmittade*, besmittelse, befläckelse 2 Petr. 2: 20. *

† *μιασμός, οῦ, ὁ* (se fgde) befläckelse, orenlighet, *ἐπιθυμία μιασμοῦ* 2 Petr. 2: 10 begär efter oren, befläckande njutning. *

μίγμα, ατος, τό (följ.) egentl. *det blandade*, blandning Joh. 19: 39. *

μίγνυμι l. *-ύω, ἔμιξα*; *μέμιγμαι* = *μίσγω* misceo, blanda *τινί* l. *ἐν τινι* Apoc. 8: 7, 15: 2 med ngt, äfven *μετά τινος* Mt. 27: 34, Lc. 13: 1 *τὸ αἷμά τινων μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν* st. *μετὰ τοῦ αἵματος τῶν θυσ.* blanda ngns blod med deras offerdjurs d. ä. döda dem tillika med deras offerdjur.

μικρός, ά, όν, compar. μικρότερος, liten, ringa o. s. v.)(*μέγας*, i hvarjehanda förhållanden (lika sammanhanget närmare utvisar) ss. till storlek, mängd, rymd, antal, tid = kort, ålder = ung, anseende (så hette Rabbinska lärjungarne קְטַנִּים små)(läraren, som hette רַב stor, Rabbi — så kallas också Frälsarens lärjungar Mt. 10: 42 *al.*); *μετὰ μικρόν* Mt. 26, 73, Mc. 14: 70 litet l. kort derefter; *neutrum* äfven ss. *adverb.* a) *loci:* ngt litet, ett litet stycke Mt. 26: 39, Mc. 14: 35; b) *temporis:* ngt litet, en kort l. liten tid l. stund Joh. 13: 33 *al.*, *μ. ὅσον ὅσον* Hebr. 10: 37 se *ὅσος.*

Μίλητος, ου, ἡ Miletus, stad i Mindre Asien vid mynningen af floden Mæander, icke långt ifrån Ephesus. Det var Ioniens uråldriga hufvudstad, med 4 hamnar, moder för många dotterstäder l. colonier (man räknar ända till 80, bland hvilka *Cyzicus* vid Propontis, anlagdt 751 f. Chr., var äldst, alla, utom Naukratis i Ægypten, belägna vid stränderna af Pontus Euxinus och Propontis), äfvensom för ett stort antal utmärkta män (*Thales, Anaximander* m. fl.), heter nu Melasso; fkmr Act. 20: 15. 17, 2 Tim. 4: 20.

μίλιον, ου, τό mille *scil.* passus, milliarium, 1000 steg = 1 Grek. (l. Rom.) mil = 8 stadier = $\frac{2}{15}$ Svensk mil, Mt. 5: 41. *

μιμέομαι (*μιμώ, οῦς, ἡ* simia, apa) *efterapa*, -härma, -göra, -följa, likna *τινά* och *τί* 2 Thess. 3: 7. 9 *al.*

μιμητής, οῦ, ὁ (fgde) efterapare, efterföljare 1 Cor. 4: 16 *al.*, l. c. så att J bortläggen eder stolthet och sjelfviskhet, och ådagaläggen ödmjukhet och sjelfförsakelse se v.v. 6—13.

μιμνήσκω; *μέμνημαι, ἐμνήσθην* (st. *μνάω*) påminna, erinra; i N. T. blott *med.* och *pass.* erinra sig, draga sig till minnes, komma ihåg, hvarvid *μέμνημαι* = memini har præsensbetydelse, Mt. 5: 23 *al.*, *τινός* Mt. 26: 75 *al.* ngt, *τινός τινι* Lc. 1: 54. 55 erinra sig ngt för ngns räkning l. till ngns bästa; i rent *passiv* betydelse *ἐμνήσθησαν* Act. 10: 31 = *ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον*, äfven *ἐμνήσθη* Apoc. 16: 19 blef betänkt, hågkommen.

μισέω, ήσω, ηκα, ησα; *ημαι*, שָׂנֵא hata, försmå, afsky, förakta, tillbakasätta *τινά* och *τί* Mt. 5: 43. 44 *al.*

† μισθαποδοσία, ας, ἡ (μισθός, ἀποδίδωμι) *lönutlemning* l. *-betalning*, vedergällning, vare sig ss. belöning Hebr. 10: 35, 11: 26, l. ss. straff Hebr. 2: 2.

† μισθαποδότης, ου, ὁ (se fgde) *lönutlemnare*, belönare, vedergällare Hebr. 11: 6. *

μίσθιος, α, ον l. 2 änd. (följ.) *lönt*, besoldad, legd; ss. *subst.* dagsverkare, legohjon Lc. 25: 17. 19.

μισθός, οῦ, ὁ sold, lön, vedergällning (belöning l. straff) Mt. 5: 12 *al.*, μ. ἀδικίας 2 Petr. 2: 13. 15 lön för sin orättfärdighet; Jac. 5: 4 säges arbetarnes förhållna lön ropa (liksom Abels blod Genes. 4: 10).

μισθόω; ωσάμην (fgde) bortlega, uthyra o. s. v.; i N. T. *med.* lega sig, lega Mt. 20: 1: 7.

μίσθωμα, ατος, τό (fgde) egentl. *det hyrda;* hyrd boning l. lokal Act. 28: 30. *

μισθωτός, ή, όν, *adj. vble* (af μισθόω) legd, hyrd, besoldad; i N. T. *subst.* dagsverkare, arbetskarl, legodräng Mc. 1: 20, Joh. 10: 12. 13.

Μιτυλήνη, ης, ἡ *Mitylene*, sjö- och hufvudstad på östra kusten af ön Lesbos med 2 hamnar, utmärkt genom storhet, prakt, rikedom och vetenskapliga inrättningar, en urbs libera, i forutiden berömd genom *Alcæus, Sappho, Pittacus;* heter nu *Castro;* fkmr Act. 20: 14. *

Μιχαήλ, ὁ *indecl.* (מִיכָאֵל hvem är ss. Gud?) *Michaël*, en af erke-englarne (se ἀρχάγγελος): han ansågs för Israëlitiska folkets förnämsta skyddsengel; den Jud. 9 förekommande berättelsen hade troligen fortplantats *per traditionem*, ty den återfinnes ingenstädes i G. T.; ordet fkmr äfven Apoc. 12: 7.

μνᾶ, μνᾶς, ἡ (orientaliskt ord) *mina* egentl. en viss vigt, ett imaginärt mynt $= \frac{1}{60}$ af en τάλαντον, 25 τετράδραχμα l. στατῆρες, 100 δραχμαί; ungefär = 60 Rdr Rmt; fkmr Lc. 19: 13 följ.

μνάω, stam till μιμνήσκω, hkt se.

Μνάσων, ωνος, ὁ *Mnason*, en gammal lärjunge från Cypern, hos hvilken Paulus bodde i Jerusalem, då han sista gången kom dit Act. 21: 16 (se ἄγω *in fine*). *

μνεία, ας, ἡ (μνάω, μιμνήσκω) påminnelse, erinran Rom. 1: 9 *al.*, μν. ποιεῖσθαί τινος l. c. *al.* göra l. skaffa sig påminnelse om ngn, påminna l. erinra sig ngn, μν. ἔχειν τινός l. περί τινος 1 Thess. 3: 6, 2 Tim. 1: 3 hafva ngn i åtanka, tänka på ngn.

μνῆμα, ατος, τό (μιμνήσκω) *minnes-* l. *grafvård*, grift Mc. 5: 3. 5 *al.;* Hebræernas grafvar bestodo vanligen af hålor l. grottor (mestadels i skuggrika trakter), antingen naturliga, hvaraf det i Palæstina gifves en mängd, l. konstgjorda, för ändamålet utgrafna l. uthuggna i klippor; de tillstängdes med dörrar l. stora stenar för att fredas för rofdjuren, i synnerhet de roflystna schakalerna. I månaden *Adar* (Mars) hvitmenades de utvändigt för att varna de förbigående för vidröring.

μνημεῖον, ου, τό (af och = fgde) åminnelsetecken, minnesmärke l. -vård, i N. T. grafvård, monument, grift Mt. 8: 28 *al.*

μνήμη, ης, ἡ (μιμνήσκω, μέμνημαι) minne, hågkomst, μν. ποιεῖσθαί τινος 2 Petr. 1: 15 = μνείαν π. τ. se μνεία. *

μνημονεύω, ευσα (μνήμων minnesgod af μιμνήσκω) = μιμνήσκομαι *vara minnesgod*, komma ihåg, erinra sig τινός, τί l. τινά äfven ὅτι Mt. 16: 9 *al.;* tänka på τινός *in bonam partem* Gal. 2: 10, Col. 4: 18, τί *in malam partem* Apoc. 18: 5; tänka på, mena τινός Hebr. 11: 15; erinra, tala om περί τινος Hebr. 11: 22.

μνημόσυνον, ου, τό (egentl. *neutr.* af *adj.* μνημόσυνος, som bevarar minnet af l. återkallar i minnet, af μνήμων minnesgod) = μνημεῖον minnestecken, föremål för hågkomst, åminnelse, åtanka τινός af ngn Mt. 26: 13, äfven blott εἰς μν. Act. 10: 4 i åtanka.

μνηστεύω; ευμαι, εύθην (μνηστήρ friare l. μνηστός till hkn det blifvit friadt, förlofvad, förmäld, *adj. vble* af μνάομαι fria) vara en friare, fria; *pass.* om en qvinna: vara tillfriad, förlofvad, förlofva sig ἀνδρί Mt. 1: 18 *al.*

† μογγιλάλος, ον, se följ.

μογιλάλος, ον (följ., λαλέω) som *talar tungt* l. med svårighet; andra μογγιλάλος (af μογγός hes, dof röst) som *talar hest* Mc. 7: 32. *

μόγις, *adv.* (μόγος arbete, möda; samstammigt med μέγας) med möda, knappt Lc. 9: 39. *

μόδιος, ου, ὁ (besl. med modus) modius, ett mått för torra varor $= \frac{1}{6}$ μέδιμνος l. Grekisk tunna ($= \frac{1}{3}$ af vår Svenska), »skäppa» — rätteligen $1\frac{7}{9}$ kappe Mt. 5: 15 *al.*

μοιχαλίς, ίδος, ἡ (följ.) 1:o) äktenskapsbryterska i *egentlig mening* Rom. 7: 3, i *andlig* Jac. 4: 4 (Hebræernas förening med Jehova föreställes neml. ofta i Bibeln under bilden af ett äktenskap; hvarföre afguderi och umgänge med hedningarne framställes ss. äktenskapsbrott). — 2:o) äktenskapsbrott, otrohet ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος 2 Petr.

2: 14 ögon fulla af äktenskapsbrott (lustan dertill afmålar sig i ögonen). — 3:o) ss. *adject.*, otrogen i *andlig mening* Mt. 12: 39 *al.*

μοιχάω (= *μοιχεύω*, hkt se) moechari; *med.* begå äktenskapsbrott a) *om mannen: absol.* Mt. 5: 32, 19: 9, *ἐπί τινα* Mc. 10: 11 emot l. med afseende på ngn (neml. den förskjutna hustrun); b) *om qvinnan:* Mt. 5: 32 (*Tisch.* har *μοιχευθῆναι*), Mc. 10: 12.

μοιχεία, ας, ἡ (följ.) äktenskapsbrott, hor Mt. 15: 19 *al.*

μοιχεύω, εύσω, ευσα; εύθην (följ.) moechari a) *trans.* förföra en gift l. ogift qvinna, bedrifva hor l. otukt med henne, *αὐτήν* Mt. 5: 28; b) *intrans.* begå äktenskapsbrott, hor Mt. 5: 27 *al.*, i *andlig mening* bedrifva hor *μετά τινος* Apoc. 2: 22 (d. ä. visa otrohet emot HERren, se *μοιχαλίς*); *med.* om qvinnan: bedrifva hor Joh. 8: 4, äfven *pass.* Mt. 5: 32 *(Tisch.)*.

μοιχός, οῦ, ὁ (beslägtadt med *μυχός* vinkel, vrå af *μύω*, se *μυέω*) moechus, äktenskapsbrytare, horkarl Lc. 18: 11 *al.;* äfven i *andlig mening* Jac. 4: 4 (ej hos *Tisch.*) se *μοιχαλίς*.

μόλις, adv. (af obrukl. *μόλος* = *μῶλος* möda, arbete, ansträngning, jfr moles och molior) *med möda,* svårighet, svårligen, knappt Act. 14: 18 *al.; μόλις γάρ κ. τ. λ.* Rom. 5: 7 öfversätt: »svårligen skall nemligen ngn dö för en rättfärdig; ty hvem vågar också lätteligen dö för det goda?» (*τις* bör förändras till *τίς* och frågetecken sättes efter *ἀποθανεῖν*), *εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται* — — — *φανεῖται* 1 Petr. 4: 18 »om den rättfärdige (som hör till Guds hus) med möda frälsas (om det håller hårdt för honom att icke duka under i domen — v. 17 —, utan härda ut, så att han blir delaktig af saligheten, *σωτηρία*), hvar skall den ogudaktige o. s. v.» se *φαίνω*.

Μολόχ, ὁ indecl. (מֶלֶךְ konung) *Moloch,* en afgud hos Ammoniterne och Moabiterne, hvars dyrkan genom mennisko-(barn-)offer var Israëliterne vid lifsstraff förbuden, men likväl sedan Ahas' tid egde rum hos dem på den plats vid Jerusalem, som hette Hinnoms dal (se *Γέεννα*). Molochs kopparbild hade hufvud af en oxe med utsträckta armar af en menniska, i hvilka de till offer bestämda barnen lades och genom den inom den ihåliga stoden upptända elden långsamt förbrändes. För att öfverrösta barnens skri slogo offerpresterne på pukor och trummor. Likadan beskrifves *Kronos*' bildstod, den Carthaginensiska gudens, åt hkn likaledes offrades lefvande barn; derföre är Moloch samma gudomlighet som planeten *Saturnus,* hkn ss. en olycksbringande stjerna i Orienten och Occidenten blidkades genom mennisko-offer. Uti mythen om Kronos (= Saturnus) framställdes en personification af året i dess utveckling. — *Milchom* (מִלְכֹּם) var ocksa en Ammonitisk afgud, åt hvilkens dyrkan redan Salomo anviste ett ställe, nemligen på Oljoberget (den södra sidan), hvilket deraf hos de christne fick namn af »förargelsens berg». Vanligen anses Moloch och Milchom för samma afgud; men under det den sednare tillbads på Oljoberget, hade den förra sin dyrkan i Hinnoms dal, och man finner ingenstädes omnämndt, att äfven Milchom dyrkades genom barnoffer; fkmr Act. 7: 43 — denna vers jemte den fgde är en ur LXX hämtad öfversättning af Amos 5: 25—27. Hos Amos står סִכּוּת מַלְכְּכֶם = eder konungs tält, hvarmed afguden betecknas; sjelfva tältet, hvari afguden var uppställd, kunde bäras. *

μολύνω, υνα; ύνθην bestänka, befläcka, besudla, orena; *μ. τὰ ἱμάτια* Apoc. 3: 4 befläcka sina kläder (Christi rättfärdighet föreställes här, ss. på flera ställen, under bilden af en klädnad — att befläcka denna klädnad vill säga, att efter undfången syndaförlåtelse hopa skuld på skuld, vara vårdslös i helgelsen, vandeln); fkmr äfven Apoc. 14: 4 och 1 Cor. 8: 7 *(metaphor.)*.

μολυσμός, οῦ, ὁ (fgde) befläckelse, besmittelse 2 Cor. 7: 1. *

μομφή, ῆς, ἡ (*μέμφομαι*) tadel, förebråelse, klagomål Col. 3: 13. *

μονή, ῆς, ἡ (*μένω*) egentl. *qvarblifvande* l. -stadnande, station, herrberge, boning, rum Joh. 14: 2; *μ. ποιεῖσθαι παρά τινι* v. 23 göra sig en boning bredvid ngn — till grund för denna bild ligger den G. T:a idéen af Guds boende ibland sitt folk.

μονογενής, ές (följ., *γενέσθαι*) *enfödd,* ende Lc. 7: 12 *al.;* säges i synnerhet om Guds Son Joh. 1: 14. 18 *al.*

μόνον, adv. (egentl. *neutrum* af följ.) endast, allenast, allena, blott Mt. 5: 47 *al.; οὐ μ.* Jac. 2. 24 och *μὴ μ.* Gal. 4: 18, Jac. 1: 22 icke blott; *οὐ μ. — ἀλλὰ καί* Mt. 21: 21 *al.* icke blott — utan äfven l. till och med (utmärker gradation), äfven *μὴ μ. — ἀλλὰ καί* Joh. 13: 9, hvaremot *οὐ μ. — ἀλλά*

Joh. 12: 9 *al.* icke blott — utan = likaså mycket — som (utmärker likställighet); *οὐ μ. δέ* Rom. 5: 3 *scil. καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι κ. τ. λ.*, v. 11 *scil. καταλλαγέντες*, jfr Rom. 8: 23, 9: 10 *scil. ἐπηγγελμένη ἦν* o. s. v.

μόνος, η, ον (se *μονή*) *den qvarblifne,* ensam, allena, en enda Mt. 4: 4 *sæpe;* liksom i latinen solus tages det i förening med substant. understundom ss. *adverb.* blott, allenast ss: Mt. l. c. *al.; κατὰ μόνας scil. ὁδούς* l. *χώρας* Mc. 4: 10, Lc. 9: 18 på enskild väg, för sig sjelf, allena.

μονόφθαλμος, ον (fgde, *ὀφθαλμός*) *enögd* Mt. 18: 9, Mc. 9: 47.

μονόω; ωμαι (*μόνος*) göra ensam, lemna allena; p. p. p. 1 Tim. 5: 5 lemnad allena, öfvergifven, blottad på all hjelp, värnlös. *

μορφή, ῆς, ἡ (*per metathesin*) forma, *form,* gestalt Mc. 16: 12, Phil. 2: 7; *ἐν μ. Θεοῦ ὑπάρχων* Phil. 2: 6 då han existerade l. var till i Guds skepelse l. gestalt (härmed charakteriseras den tillvarelseform, som Christus egde före sitt menniskoblifvande — *μ. Θεοῦ* är detsamma som *εἶδος Θεοῦ* Joh. 5: 37, jfr ock Hebr. 1: 3 till närmare förklaring af *μορφὴ Θεοῦ.*

μορφόω; ώθην (fgde) *forma,* dana, bilda; *pass.* få gestalt, form, vinna sin behöriga utbildning, blifva fullbildad Gal. 4: 19 (så länge Galaterne ännu icke voro i den rätta christliga författningen, liknade de en omogen lifsfrukt, hvars inre delar ännu icke vunnit sin fulla gestalt och som derföre icke kan framfödas och derigenom sluta födslovåndan). *

μόρφωσις, εως, ἡ (fgde) egentl. formande, daning; sedan form, gestalt (yttre) 2 Tim. 3: 5 ( )(*ἡ ἀλήθεια,* dess inre verkliga väsende), bild, afbild Rom. 2: 20.

† *μοσχοποιέω, ησα* (följ., *ποιέω*) *göra* (sig) *en kalf* l. tjur; *anm.* den »gyllene kalfven» var en efterhärmning af den utaf Ægyptierna dyrkade lefvande *Apis,* Osiris' symbol. Israëliterne tillbådo den vid berget Sinai; och sednare blef en sådan »kalfdyrkan» lagligen inrättad i Israëls rike af Jerobeam I; ställen för denna bilderdyrkan voro gränsstäderna Bethel och Dan; fkmr Act. 7: 41. *

μόσχος, ου, ὁ, ἡ (= *ὄσχος* med föresatt *μ*) ung, späd telning, *metaphor.* gosse, flicka — ungt djur; i synnerhet kalf, qviga Lc. 15: 23 *al.*

μουσικός, ή, όν (*μοῦσα* sånggudinna — äfven sång) egentl. hörande till sånggudinnorna, sång; deraf kunnig i sång, musicus, sångare Apoc. 18: 22. *

μόχθος, ου, ὁ (*μογέω, ἐμόχθην* möda, anstränga sig af *μόγος* möda, ansträngning, beslägtadt med *μέγας*) ansträngning, möda, vedermöda, elände 2 Cor. 11: 27 *al.*

μυελός, οῦ, ὁ märg Hebr. 4: 12 se *διϊκνέομαι.* *

μυέω; μεμύημαι (*μύω* sluta sig, tillsluta sig om mun, läppar och ögon, blunda, blinka — af *μύ,* den genom läpparnes tillslutning frambragta bokstafven) inviga i mysterierna, undervisa deruti — i allmänhet inviga, undervisa; *perf. pass.* Phil. 4: 12 jag har blifvit invigd uti, förtrolig med (att så väl vara mätt, som hungrig). *

μῦθος, ου, ὁ (se fgde) hvarje *muntligt* föredrag, ord, tal, berättelse; fabel, saga 1 Tim. 1: 4 *al.*

μυκάομαι (onomatop. ord af *μύ*) *depon. med.* böla, råma, vråla, ryta (om lejon) Apoc. 10: 3. *

† *μυκτηρίζω* (= *μυχθίζω* med slutna läppar gifva ifrån sig ett ljud, *fnysa* af *μύζω* säga *μύ,* hm o. s. v., hvaraf *μυκτήρ* näsa, näsborre) *rynka på näsan,* håna, bespotta, gäcka; *med.* l. *pass.* Gal. 6: 7 låta gäcka sig. *

μυλικός, ή, όν (följ.) molaris, hörande till qvarn, *λίθος μ.* qvarnsten Mc. 9: 42 (*Tisch.* har *μύλος ὀνικός*). *

μύλος, ου, ὁ = *μύλη, ης, ἡ* (*μύλλω* molo, *mala*) mola, qvarn, qvarnsten Apoc. 18: 21. 22; *μ. ὀνικός* l. blott *ὄνος,* åsneqvarnsten, kallades den öfre rörliga qvarnstenen, emedan den drogs omkring af en åsna Mt. 18: 6 *al.* — *Anm.* De gamle Hebræerne kände blott till smärre l. handqvarnar, som drogos af slafvar, mest slafvinnor, se Mt. 24: 41; men sedermera inrättades större, hka drogos af åsnor, se Mt. 18: 6 *al.*

μυλών, ῶνος, ὁ (fgde) *ställe der det males* l. der qvarnen står, qvarnhus, qvarn (*per synecdoch.*) Mt. 24: 41. *

Μύρα, ων, τά Myra, en stad i Lycien, som låg 20 stadier = ⅓ Svensk mil från hafvet; dess hamn var *Andriaca;* fkmr Act. 27: 5. *

μυριάς, άδος, ἡ (*μύριοι*) *myriad,* ett antal af 10,000 Act. 19: 19, äfven en oräknelig mängd Lc. 12: 1 *al., καὶ μυριάσιν* Hebr. 12: 22 och dess (det himmelska Jerusalems) myriader neml. af invånare.

μυρίζω, ισα (*μύρον*) smörja, balsamera Mc. 14: 8. *

μύριοι, αι, α, numer. cardin. 10,000 Mt. 18: 24; numerus certus pro incerto otaliga, oräkneliga 1 Cor. 4: 15, 14: 19 se dock följ. ord.

μυρίος, α, ον ganska mycken, oändligt mycken, otalig; äfven mycket stor, ofantlig o. s. v. I N. T.

blott *plur.* oräkneliga 1 Cor. 4: 15, 14: 19; *anm.* skillnaden i accenten från fgde ord är blott en sednare uppfinning af grammatici.

μύρον, ου, τό (egentl. ett österländskt ord, besl. med *μύῤῥα*, men redan af de gamle härledt från *μύρω* flyta) utflytande, välluktande växtsaft i synnerhet af myrten; sedan i allmänhet välluktande saft, salva, olja, smörjelse Mt. 26: 7 *al.*; *anm.* seden att smörja sig i synnerhet på lederna, fötterna och i ansigtet eger ännu rum i Österlandet, förnämligast vid gästabud.

Μυσία, ας, ἡ *Mysien*, landskap i Mindre Asien i grannskapet af Bithynien och Troas Act. 16: 7 följ. Hela districtet hörde till Romerska provinsen *Asia*, och namnet Mysien brukades blott af gammalt ss. ethnographiskt namn. Districtet vid Propontis och Hellesponten kallades förnämligast Mysien i den kejserliga tiden (*Μ. ἡ μικρά*) och så brukas namnet i Apostlagerningarne, ehuru ett söder om Caicusfloden omkring staden Pergamus liggande district äfven kallades Mysien (*Μ. ἡ μεγάλη*, Mysia magna).

μυστήριον, ου, τό (*μυέω*) egentl. *stället*, der *hemliga saker* förchades; sedan 1:o) hemlig sak, hemlighet (hos profanförf. de i hvarjehanda bruk och högtidligheter insvepta hemliga lärorna, ss. de Samothrakiska och Eleusinska, som blott för de invigde voro bekanta) i N. T. hvarje sak, hvars kännedom för det menskliga förståndet antingen i allmänhet är omöjlig att uppnå = *absolut* hemlighet (ss. Guds treenighet, Christi mandomsanammelse, Sacramenterne o. s. v.), eller blott till en viss tid och af vissa personer icke kan fattas, nemligen så länge tills kunskapen derom meddelas = *relativ* hemlighet Mt. 13: 11 *al.*, i synnerhet a) Guds beslut att frälsa verlden genom Christus, Guds återlösningsbeslut Rom. 16: 25 *al.* eller b) enskilda delar af detta beslut ss. Judarnes slutliga frälsning Rom. 11: 25, hedningarnes frälsning Eph. 3: 5. 6, Col. 1: 26. 27 o. s. v.; alla Guds hemliga rådslut *τὰ μ. πάντα* 1 Cor. 13: 2, *τὸ μ. τῆς ἀνομίας* 2 Thess. 2: 7 gudlöshetens hemlighet d. ä. gudlösheten för så vidt den ännu är en hemlighet; *τὸ μ. τῆς πίστεως* 1 Tim. 3: 9 trons (den subject.) hemlighet (= hemliga innehåll =) sanningen, som icke blott var förborgad för verlden, tills den uppenbarades vid bestämd tid (Rom. 16: 25), utan äfven förblifver för hvarje menniska förborgad, tills Guds Ande i henne verkar kunskapen derom, *τῆς εὐσεβείας* v. 16 = *ἀλήθεια* (denna betecknas så af Aposteln, för så vidt den utgör det för verlden förborgade innehållet af den christliga gudsfruktan l. fromheten). — 2:o) obegriplig sak 1 Cor. 14: 2 (hvars betydelse är förborgad för åhörarne). — 3:o) hemlig betydelse Eph. 5: 32 (förhållandet emellan man och hustru med tillämpning på Christus och församlingen, emedan det innefattar en förborgad mening, som icke kan inses utan gudomlig upplysning), Apoc. 1: 20 *al.*

μυωπάζω (*μύωψ tillslutande ögonen*, blundande, blinkande; vanligen kortsynt, närsynt, som blott kan se på nära håll och som, för att se på ngt afstånd, måste något tillsluta ögonen, af *μύω* se *μυέω* och *ὤψ* öga) *plira*, vara kort- l. närsynt 2 Petr. 1: 9 (han är blind, så att han blott ser på nära håll d. ä. de jordiska tingen, men icke på långt håll d. ä. de himmelska). *

μώλωψ, ωπος, ὁ (sannolikt af *μῶλος* = moles och *ὤψ* utseende) *svullnad*, bulnad genom slag, strimma, skråma, sår 1 Petr. 2: 24 (betecknar egentl. Frälsarens gisslande, men står sedan i allmänhet om hans lidande, hvars högsta punkt var döden — *anm.* att *αὐτοῦ* som finnes i några editioner efter *μώλωπι* är hebraism). *

μωμάομαι, ησάμην; ήθην (följ.) tadla, håna, bespotta *τινά* 2 Cor. 8: 20; *pass.* tadlas o. s. v. 2 Cor. 6: 3.

μῶμος, ου, ὁ (sannolikt beslägtad med *μέμφομαι*, *μομφή*) tadel, hån, skamfläck 2 Petr. 2: 13. *

μωραίνω, ανα; άνθην (*μωρός*) vara dåraktig, enfaldig, i N. T. *trans.* göra dåraktig, visa att ngt är dåraktigt 1 Cor. 1: 20; *pass.* vara l. blifva dåraktig, dåre Rom. 1: 22; äfven vara fadd, utan smak, förlora sin egenskap (af salt) Mt. 5: 13 = *ἄναλον γένηται* Mc. 9: 50.

μωρία, ας, ἡ (*μωρός*) dårskap, orimlighet, galenskap 1 Cor. 1: 18. 21 *al.*, *μ. τοῦ κηρύγματος* v. 21 predikans dårskap d. ä. den dårskap som utgjorde predikans innehåll, l. den predikan, hvars innehåll föreföll verlden dåraktigt (nemligen predikan om korset se v. 18).

μωρολογία, ας, ἡ (följ., *λόγος*) *dåraktigt tal*, enfaldigt prat, snack Eph. 5: 4. *

μωρός, ά, όν (sannolikt af *μή* och *ὁράω*) egentl. *blind*, svagsynt; *metaphor.* enfaldig, dåraktig Mt. 7: 26 *al.*; *τὸ μ. τοῦ Θεοῦ* 1 Cor. 1: 25 det dåraktiga som kommer från Gud (och som synes så-

dant för menniskorna), *μ. γενέσθω* 1 Cor. 3: 18 han blifve dåraktig d. ä. han afsäge sig sin inbillade vishet och blifve (genom tron på det rena och enkla Evangelium) en sådan som han nu håller för dåraktig; *per hebraismum* gudlös, bof Mt. 5: 22 (jfr t. ex. Ps. 14: 1, hvaremot vis l. klok är = gudfruktig, from).

Μωυσῆς, Μωϋσῆς l. *Μωσῆς, οῦ* l. *έως, ὁ* (מֹשֶׁה, enl. Exod. 2: 10 af מָשָׁה draga, den uppdragne neml. ur vatten l. räddade; formen synes emellertid snarare häntyda på *activum*, räddaren; derföre är väl bättre att anse ordet för Ægyptiskt l. Koptiskt och deriveradt af *mo* vatten och *ysäs* l. *usche* räddad, se *Josephi Antiqq.* 2: 9. 6) *Moses*, Israëliternas store härförare och lagstiftare, son af *Amram* och Jochebed, af Levi stam och Kahaths familj l. slägt; i N. T. fkmr ordet dels i *egentlig* mening Mt. 8: 4 *al.*, dels i *oegentlig* l. *metonymisk* bem. = Mosis böcker Lc. 16: 29 *al.*

N.

Ναασσών, ὁ indecl. (נַחְשׁוֹן trollkarl af נָחַשׁ i Pihel idka spådomskonst) *Naasson*, Aminadabs son Mt. 1: 4, Lc. 3: 31.

Ναγγαί, ὁ indecl. (נָגַהּ lysa) *Nangæ* l. *Nangai* Lc. 3: 25. *

Ναζαρέτ, äfven *έθ, ἡ indecl.* (נֵצֶר gren, telning) *Nazareth*, stad i Galilæen i Zebulons stam, 3 dagsresor från Jerusalem, söder om Kana, i trakten af berget Thabor. Här uppföddes Frälsaren, som deraf kallades *Ναζαρηνός* l. *Ναζωραῖος*, och äfven i början af sitt läroembete bodde der, Mt. 4: 13. Staden heter nu *Naszera* och ligger i en blomsterrik trakt, hvilket äfven sjelfva namnet antyder; fkmr Mt. 2: 23 *al.*

Ναζαραῖος, ου, ὁ Mc. 10: 47 || *Ναζωραῖος*, hkt se. *

Ναζαρηνός, οῦ, ὁ (*Ναζαρέτ*) *Nazaren*, af l. från Nazareth Mc. 1: 24 *al.*

Ναζωραῖος, ου, ὁ (se fgde) *Nazoræer* l. Nazaren Mt. 26: 71 *al.*; men äfven en ung telning (נֵצֶר) Mt. 2: 23, hvarmed hänsyftas på Es. 11: 1. — *Anm.* Hvarken detta ord l. *Ναζαραῖος* häntyda på Naziré (נָזִיר den invigde), hkn Gud till ära tagit på sig vissa löften; se *εὐχή* och *σίκερα*.

Ναθάν, ὁ indecl. (נָתַן han gaf) *Nathan*, Davids son, icke att förvexla med propheten Nathan. Lc. 3: 31. *

Ναθαναήλ, ὁ indecl. (נְתַנְאֵל Guds gåfva = *Θεόδωρος*) *Nathanaël*; så hette en af Frälsarens lärjungar enligt Joh. 1: 46 följ., troligen densamme som annars förekommer i apostlaförteckningen under namn af *Bartholomæus*, hkt troligen är patronymicum l. tillnamn ss. ock ordet antyder, Tholmai son; var ifrån Kana i Galilæen Joh. 21: 2.

ναί, adv. næ, ja, i sanning; dermed bejakas och bekräftas, att ngt så är Mt. 9: 28 *al.*; dubbelt tjenar det till förstärkning Mt. 5: 37, 2 Cor. 1: 17 (på det hos mig ja ja och nej nej må ega rum d. ä. hos mig tillsägelse och återkallelse äro tillsammans, jag tillsäger och återigen återkallar), *ναὶ καὶ οὔ* 2 Cor. 1: 18 (vårt tal till eder är icke ja och nej d. ä. de försäkringar vi gifva eder äro icke vacklande och otillförlitliga, så att vi förneka hvad vi en gång bejakat) äfven 19, *ἤτω δὲ τὸ ναὶ* — — — *οὔ* Jac. 5: 12 men edert ja vare ett ja och edert nej ett nej (så att J icke bekräften edert ja- l. nejord med en ed, och derigenom blifven straffvärdige genom en lögn, som J lättsinnigt bekräften); *τὸ ναί* utmärker 2 Cor. 1: 20 *object.* gifven visshet, liksom *τὸ ἀμήν* den *subject.*, se *ἀμήν*.

Ναιμάν, ὁ indecl. (נַעֲמָן behaglighet, täckhet) *Naeman*, en Syrisk fältherre, som af propheten Elisa botades för spetälska (2 Reg. 5); fkmr Lc. 4: 27. *

Ναΐν, ἡ indecl. (נָעִין troligen = נָעִים behaglig af נָעַם vara behaglig, täck) *Nain*, stad i Galilæen icke långt ifrån Capernaum och Thabor, på en sluttning af Hermon; bekant i Evangeliska historien för enkans son, som JEsus uppväckte Lc. 7: 11 följ.

ναός, οῦ, ὁ (*νάω, ναίω epice*, bo) egentl. *boning* i allmänhet, men förekommer i språkbruket blott ss. gudaboning, tempel; i N. T. a) templet i Jerusalem Mt. 23: 16 *al.*, fullständigt *ὁ ν. τοῦ Θεοῦ*

2 Thess. 2: 4 — betyder tempel och icke förgård äfn Mt. 27: 5 (Judas hade i sin förtviflan trängt sig fram äfn dit, der endast presterna fingo vara), se för öfrigt ἱερόν. — b) det himmelska templet (förebilden för det jordiska) Apoc. 3: 12 *al.* — c) *metaphor.* om christna kyrkan och de troende, emedan Guds Ande bor der 1 Cor. 3: 16 *al.* (liksom de 1 Cor. 3: 9 kallas οἰκοδομὴ Θεοῦ Guds byggnad). — d) tempel, helgedom i allmht Act. 17: 24, miniaturbilder af Dianas tempel i Ephesus Act. 19: 24 se Ἔφεσος.

Ναούμ, ὁ *indecl.* (נַחוּם tröst) *Nahum* Lc. 3: 25. *

νάρδος, ου, ἡ (נֵרְדְּ) *nardus;* sjelfva nardusplantan växer uti S. Indien och beskrifves af Plinius sålunda: frutex est gravi et crassa radice, sed brevi ac nigra fragilique quamvis pingui, situm redolente ut cyperi, aspero sapore, folio parvo densoque; cacumina in aristas se spargunt. Den heter på Bengaliska *Jatamansi* och skjuter rakt upp ur marken ss. ett grönt hveteax; anses tillhöra species Valeriana och kallas *Val. Jatamansi.* Nardusoljan drogs ur roten, som nu plägar i handel försändas med en knippa af fina rödaktiga trådar. Denna olja värderades högt i hela forntiden ss. ett kostligt aroma; man fick den bästa från Tarsus i små alabasterdosor, men ofta blef den förfalskad genom tillblandning af andra aromatiska plantor. I stället för den äkta nardusroten fkmr ofta roten af *Andropogon Nardus* (den oäkta Ind. Nardus); se äfven ἀλάβαστρον; fkmr Mc. 14: 3, Joh. 12: 3.

Νάρκισσος, ου, ὁ *Narcissus,* en Romare, ibland hkns anhöriga (l. husfolk) det gafs christna, då Paulus skref sitt bref till Romarne. Man plägar här förstå den bekante frigifne slafven hos kejsar Claudius, hkn var hans sekreterare och hade vetat förskaffa sig ett mycket stort inflytande vid kejserliga hofvet; emellertid afrättades denne redan i början af kejsar Neros regering (55 e. Chr.), och Paulus skref brefvet till Romarne år 59, så att detta antagande icke saknar sina svårigheter; fkmr Rom. 16: 11. *

ναυαγέω, ησα (ναύαγος skeppsbruten, af ναῦς, ἄγνυμι bryta) lida skeppsbrott, i *egentlig* mening 2 Cor. 11: 25, i *oegentlig* 1 Tim. 1: 19 (i afseende på tron).

ναύκληρος, ου, ὁ (följ., κλῆρος) *skeppsegare,* -patron, -redare (coopvardie- l. skepps- l. sjökapten) Act. 27: 11. *

ναῦς, ναός, *Attice* νεώς, ἡ (νάω, ναύω, νέω simma, flyta) egentl. *flytande,* navis, skepp Act. 27: 41. *

ναύτης, ου, ὁ (fgde) nauta, sjöman, matros; *plur.* skepps- l. sjöfolket Act. 27: 27. 30, Apoc. 18: 17.

Ναχώρ, ὁ *indecl.* (נָחוֹר fnysning, snarkande) *Nachor,* Tharas fader Lc. 3: 34. *

νεανίας, ου, ὁ (νεάν = νέος) yngling, ung man Act. 7: 58 *al.*

νεανίσκος, ου, ὁ = fgde Mt. 19: 20 *al.;* äfven om ungt manskap (bland krigsfolket) Mc. 14: 51.

Νεάπολις, εως, ἡ (νέα πόλις nystad) *Neapolis* förut Datos, en hamnstad till Philippi midtemot ön Thasos, en coloni från Chalcidice; fkmr Act. 16: 11. *

Νεεμάν = *Ναιμάν*, hkt se.

νεκρός, ά, όν (νέκυς död kropp, lik; beslägtadt med neco, nex) ss. *adj.* död, afliden, ss. *subst.* död kropp, lik — 1:o) *lekamligen* l. *andeligen död* t. ex. Mt. 8: 22 »låt de (andeligen) döda begrafva sina (lekamligen) döda» *sæpe;* εἰς τοῦτο γάρ κ. τ. λ. 1 Petr. 4: 6 »ty till den ändan (att neml. Christus skulle dömma lefvande och döda) blef Evangelium förkunnadt äfven för de (lekamligen) döde, på det att, churu de blifvit dömde (till döden; ty syndens lön är döden) efter menniskors sätt (ss. det menniskor egnar) till sin jordiskt-menskliga natur, de likväl må lefva efter Guds sätt (ss. det motsvarar Hans väsende och vilja) till anden (sitt högre andeväsende)» jfr 1 Petr. 3: 19. 20 (*anm.* det afgörande momentet vid domen är *tron på J. Chr.* l. *Evangelium;* derföre måste Evangelii förkunnande föregå domen; men detta förkunnande måste blifva alla till del, då domen skall sträcka sig öfver alla. Nu kunde Evangelium först förkunnas, sedan återlösningsverket var fulländadt; detta skedde åter först med Christi uppståndelse, som var inseglet på återlösningens fulländning; derföre kunde ock Evangelii förkunnande först derefter ega rum. Christus har derföre efter sin uppståndelse gått till de döda för att förkunna dem Evangelium och utsändt sina apostlar att predika för de lefvande. Så kunna båda — de döde och de lefvande — dömmas och få sin lön allt efter som de förhållit sig med afseende på Evangelii predikan. Härigenom synes en dörr vara öppnad för hedningarne att äfven efter döden få höra Evangelium). — 2:o) *utan lifskraft* l. verksamhet, icke verksam, kraftlös Rom. 7: 8 *al.* (det der nitimur in vetitum kan utan

tillvaron af ett lagens veto icke yttra något lif), ν. πίστις Jac. 2: 7 *al.* en tro utan gerningar; jemförelsen Jac. 2: 26 innehåller icke, att gerningarne äro andan, tron kroppen (hkt snarare är tvärtom), utan att liksom andens närvaro är ett bevis på kroppens lif, så äro äfven gerningarne tecken till trons lif; ν. ἔργα Hebr. 6: 1 *al.* döda gerningar d. ä. sådana som icke härflyta af den rätta källan — tron och kärleken till Gud och nästan — och derföre äro syndiga. — 3:o) underkastad döden Rom. 8: 10 *al.*

νεκρόω, ωσα; ωμαι (fgde) egentl. *döda;* deraf försvaga, förslappa — i *ethisk* mening Col. 3: 5 (se μέλος); p. p. p. utmerglad, utlefvad, kraftlös σῶμα Rom. 4: 19 (som förlorat aflingsförmåga), äfven utan σῶμα Hebr. 11: 12.

† νέκρωσις, εως, ἡ (fgde) *dödande;* död, dödstillstånd 2 Cor. 4: 10 se περιφέρω; bortdöende, utlefvadt tillstånd, kraftlöshet, oförmåga Rom. 4: 19.

νέος, α, ον novus 1:o) *ny,* ung ( )(γέρων) Tit. 2: 4. — 2:o) *ny,* frisk, färsk, recens ( )(παλαιός) ss. οἶνος Mt. 9: 17 *al.*, φύραμα 1 Cor. 5: 7, äfven διαθήκη Hebr. 12: 24 (nyss stiftadt) — i *andlig* mening ὁ ν. ἄνθρωπος Col. 3: 10 homo recens den nya menniskan till *tiden* (som nyligen blifvit l. kommit till neml. genom omvändelsen), hvaremot ὁ καινὸς ἄνθρ. homo novus, den nya menniskan till *beskaffenheten* (som är helt annorlunda beskaffad än förr); annars synas ν. och καινός ofta nyttjas *promiscue* — se καινός och ἄνθρωπος; — *compar.* νεώτερος, hkt se.

νεοσσός, οῦ, ὁ (fgde) ungt, nyfödt djur, unge Lc. 2: 24. *

νεότης, ητος, ἡ (νέος) ungdom, ungdomstid (Mt. 19: 20) Mc. 10: 20 *al.*

† νεόφυτος, ον (νέος, φυτός, *adj. vble* af φύω) *nyss växt* l. *planterad; trop.* som nyligen öfvergått till christendomen, nyomvänd, nykomling, nychristen 1 Tim. 3: 6. *

Νέρων, ωνος, ὁ *Nero,* den 5:te Romerske kejsaren, född i Antium den 15 December 37 e. Chr., regerade ifrån 54 till 68, och anstiftade Roms brand 64, för hvilken han anklagade de christne och förföljde dem, hvarvid äfven aposteln Paulus led martyrdöden. — Namnet förekommer i underskriften af 2:dra brefvet till Timotheus.

νεύω, ἔνευσα nuo, nicka, vinka τινί Joh. 13: 24, Act. 24: 10.

νεφέλη, ης, ἡ (νέφος) nebula, moln, sky Mt. 17: 5 *al.;* med νεφ. 1 Cor. 10: 1 menas den bekanta molnstoden (Exod. 13: 21 följ.), hkn är så tänkt, att den utbredde sig öfver folket, hkt således var under (ὑπό) den; ν. ἄνυδροι — — — παραφερόμεναι Jud. 12 skyar utan regn, som föras förbi af vindarne (härmed betecknas irrlärare, hka väl med stolthet framträdde, men utan att verka ngt godt i andligt afseende).

Νεφθαλείμ l. -λίμ, ὁ *indecl.* (נַפְתָּלִי min strid af פָּתַל i Niph. brottas, kämpa) *Nephthalim* l. *Naphthali,* Jacobs 6:te son, modren Bilha (Genes. 30: 8); Apoc. 7: 6, *metonym.* för stammen Mt. 4: 13. 15.

νέφος, εος, τό nubes, moln, sky; *transl.* = skara, mängd Hebr. 12: 1. *

νεφρός, οῦ, ὁ (sannolikt besl. med φρήν, φρενός genom *metathesis,* liksom μορφή och forma) *njure,* vanligen *plur.* njurar, renes Apoc. 2: 23. *

νεωκόρος, ου, ὁ, ἡ (νεώς *attice* = ναός och κορέω feja, sopa, rena) som *sopar* l. städar *templet,* har uppsigt deröfver, æditues, tempeluppsyningsman, — vårdare, -inna, en hederstitel, som uti Asien hela städer antogo, ss. Ephesus Act. 19: 35.

νεωτερικός, ή, όν (följ.) *tjenlig,* passande *för yngre,* hörande till ungdom, ungdomlig, dåraktig 2 Tim. 2: 22. *

νεώτερος, α, ον, *compar.* (till νέος) yngre Lc. 15: 12 *al.*, äfven i *andlig* mening Lc. 22: 26 (i afseende på det andliga lifvet, trosyngling); οἱ ν. synas Act. 5: 6 hafva (liksom οἱ πρεσβύτεροι) utgjort en särskild klass, tillsatt vid förekommande behof.

νή = ναί, næ, försäkringsord i affirmativa satser med *accus., vid;* i profangrekiskan ofta, ss. νὴ Δία vid Zeus! o. s. v.; i N. T. blott νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν κ. τ. λ. 1 Cor. 15: 31 vid eder berömmelse, som jag har i Chr. J. d. ä. så sannt som jag berömmer mig öfver eder i Chr. J. *

νήθω, utbildad form af νέω (liksom πλήθω af πλέω) spinna Mt. 6: 28, Lc. 12: 27.

νηπιάζω (följ.) vara barnslig, barn τινί 1 Cor. 14: 20 i afseende på ngt. *

νήπιος, α, ον, äfven 2 ändelser (νή ne icke och ἔπος ord af εἰπεῖν) infans, 1:o) som ännu *icke kan tala,* spädt barn a) i *egentlig* mening Mt. 21: 16, b) i *oegentlig* och *andlig* bem. Hebr. 5: 13 (ty han är ännu ett spädt barn, kan ännu icke tala — se δικαιοσύνη). — 2:o) barn, *omyndig* a) i *egentlig*

mening 1 Cor. 13: 11, Gal. 4: 1; b) i *oegentlig* l. *andlig* bem.; *v.* ἐν Χῷ 1 Cor. 3: 1 ett barn i Chr. d. ä. ännu ung, oerfaren i gemenskapen med Chr. och alltså obefästad ( )(τέλειος ἐν Χῷ Col. 1: 28), äfven utan ἐν Χῷ Gal. 4: 3, Eph. 4: 14; — deraf i allmänhet okunnig, oförståndig, enfaldig Mt. 11: 25 *al.*

Νηρεύς, έως, ὁ Nereus, en christen i Rom, Rom. 16: 15. *

Νηρί, ὁ indecl. (נֵרִיָּה Jehovas lykta) *Neri,* Lc. 3: 27. *

νησίον, ου, τό diminut. (af följ.) liten ö, holme Act. 27: 16. *

νῆσος, ου, ἡ (*νέω* simma) egentl. *simmande* land, ö Act. 13: 6 *al.*

νηστεία, ας, ἡ (följ.) fastande, fasta Mt. 17: 21 *al.*; *anm.* fastandet är ett urgammalt ännu i Österlandet förekommande religionsbruk (jfr Muhammedanernas *Ramadan*). Judarne hade blott en enda *offentlig* hvarje år återkommande fasta på den stora försoningsdagen (יוֹם הַכִּפּוּרִים), den 10:de dagen i månaden Tisri (halfva Sept. och Oct. hos oss); denna fasta menas Act. 27: 9 och nämnes för att beteckna hösttiden, då sjöfarten, i anseende till de då inträffande stormarne, var och är förenad med stora faror. *Enskilda* l. privatfastor hade deremot Judarne många af mångahanda orsaker, ehuru lagen icke bestämde något närmare angående dessa.

νηστεύω, εύσω, ευσα (följ.) *icke äta,* afhålla sig från mat och dryck, fasta Mt. 4: 2 *al.* — Pharisæerne fastade 2 gånger i veckan Lc. 18: 12, neml. måndagar och thorsdagar från den ena aftonen till den andra — thorsdagar, ty på en sådan dag steg Moses upp på berget; måndagar, ty då nedkom han derifrån.

νῆστις, ιος och *ιδος, ὁ* och *ἡ, plur. νήστεις* (*νή, ἐσθίω*) den som *icke äter* l. har ätit, utan mat, fastande Mt. 15: 32, Mc. 8: 3.

νηφάλιος, α, ον, äfven 2 ändelser (följ.) nykter 1 Tim. 3: 2 (= *μὴ οἴνῳ πολλῷ προςέχων* v. 8). 11, Tit. 2: 2; *anm.* det är intet skäl att på dessa ställen gå ifrån den egentliga betydelsen till den härledda »försigtig, sansad».

νήφω, ἔνηψα (sannolikt af *νή* icke och *πίνω, ἔπιον*) *icke dricka* vin ( )(*μεθύσκομαι*), vara nykter, *metaphor.* 1 Thess. 5: 6 *al.*

Νίγερ, ὁ indecl. (lat.) Niger, tillnamn åt Simeon, en af de 5 församlingslärarne i Antiochia Act. 13: 1. *

Νικάνωρ, ορος Nicanor, en af de 7 diaconi i Jerusalem Act. 6: 5. *

νικάω, ήσω, ηκα, ησα (följ.) 1:o) *intrans.* segra, vinna seger, vara öfverlägsen, hafva öfverhand Rom. 3: 4. — 2:o) *transit.* besegra, öfvervinna, öfverträffa *τινά, τὶ ἔν τινι* genom ngn l. ngt Lc. 11: 22 *al.*; *v.* *ἔκ τινος* Apoc. 15: 2 ∾ segra (och frälsas) ifrån ngn.

νίκη, ης, ἡ seger 1 Joh. 5: 4. *

Νικόδημος, ου, ὁ (*talmud.* נַקְדִּימוֹן af נַקִי oskyldig och דָּם blod) *Nicodemus,* en pharisé och bisittare i Synedrium, som hade ett nattligt samtal med Frälsaren Joh. 3: 1 följ., i en session talte till hans bästa Joh. 7: 50, och ändtligen slöt sig till Joseph af Arimathia för att balsamera och begrafva den Korsfästes lekamen Joh. 19: 39.

Νικολαΐτης, ου, ὁ Nicolaït Apoc. 2: 6. 15; åtskilliga kyrkofäder ifrån Irenæus sätta de här nämnda Nicolaïter i förbindelse med *Νικόλαος* (se följ. ord), i det de förklara dem för en af honom stiftad l. efter honom sig falskeligen benämnande kättaresekt, som försjunken i (gnostiska) villfarelser hängaf sig åt ett orent, utsväfvande lif (*φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι* Apoc. 2: 14). Andra åter taga ordet *Νικ.* (folkbesegrare) symboliskt och anse det för en öfversättning af בִּלְעָם (se *Βαλαάμ*); enligt deras åsigt skulle propheten hafva med Bileam (Num. 31: 16) jemfört dessa hedningchristna, hvilka i motsats mot det bekanta apostoliska decretet (Act. 15) stegrade sin christliga frihet ända till en sedligt-religiös libertinism (deltagande i hedniska offermåltider och deras vällustiga fröjder), och derföre kallat dem på Grek. Nicolaïter (= Bileamiter). Denna sednare åsigt vinner stöd af uttrycket *κρατοῦντες τὴν διδαχὴν Νικολαϊτῶν* Apoc. 2: 15, som tydligen är synonymt med *κρατ.* — — — *Βαλαάμ* i 14:de versen. Emellertid är det möjligt, att denna benämning redan då kommit i bruk ibland de Jude-christne i Mindre Asien för att brännmärka folk af sådana grundsatser (jfr 2 Petr. 2: 15 följ., Jud. 7 följ.).

Νικόλαος, ου, ὁ Nicolaus, en af de 7 diaconi i Jerusalem och proselyt från Antiochia Act. 6: 5; anses utan skäl för stiftare af de i Apoc. förekommande Nicolaïter (se fgde ord). *

Νικόπολις, εως, ἡ *Nicopolis;* det gafs flera städer med detta namn: a) i *Epirus,* som kejsar Augustus lät uppbygga till minne af segren vid Actium; b) vid Nestusfloden i det inre af Thracien; c) i det nordöstra hörnet af Cilicien. Hvilken af dessa menas Tit. 3: 12, är mycket osäkert. Den *första* måste menas, i fall man med *Wieseler* antager, att *brefvet till Titus skrefs före* det 1:sta till Corinth, och att Paulus på sin andra (i Apostlagerningarne icke omnämnda) resa från Ephesus öfver Macedonien (1 Tim. 1: 3) till Corinth tagit med sig Titus och i sällskap med honom derefter besökt Creta, der han qvarlemnat honom och sjelf återrest till Ephesus, och att Paulus från Ephesus skrifvit till Titus, samt att han efter sitt andra bref till Corinth gick genom Macedonien till Nicopolis i Epirus, der han tillbragte de första vintermånaderna och derpå begaf sig till Corinth. *

νῖκος, εος, τό = νίκη seger Mt. 12: 20, 1 Cor. 15: 54. 55. 57; ἕως — — — κρίσιν Mt. 12: 20 till dess han forthjelpt sin lära till seger = förskaffat sin lära seger (öfver den traditionella oppositionen) se äfven *ἐκβάλλω*; εἰς ν. 1 Cor. 15: 54 till seger, så att den blifvit besegrad d. ä. fullkomligt.

Νινευΐ l. -υή, ἡ *indecl.* (נִינְוֵה af נִין och נָוֶה Nini boning; Νῖνος Ninus) *Ninive* l. *Nineve,* den bekanta stora hufvudstaden i det gamla Assyriska riket vid östra stranden af Tigris, vida större än Babylon, hade 480 stadier = 8 Svenska mil i omkrets samt mycket högre utomordentligt breda murar och var genom dessa äfvensom genom strömmen ansedd för ointaglig. Konung *Assur* skall hafva byggt den och uppkallat den efter sin son *Ninus* (se derivationen). Högst sväfvande äro berättelserna om dess förstöring; men enligt den sannolikaste uppgiften skall Mediske konungen Cyaxares hafva intagit och förstört den 606 l. 5 f. Chr.; fkmr Le. 11: 32. *

Νινευΐτης, ου, ὁ (fgde) invånare i Nineve, Ninevit Mt. 12: 41, Lc. 11: 30. 32.

† *νιπτήρ*, ῆρος, ὁ (följ.) egentl. *tvättare,* sedan tvättfat l. -bäcken Joh. 13: 5. *

νίπτω, ἔνιψα; ἐνιψάμην (class. Grek. νίζω) två, afttvå, tvätta τοὺς πόδας τινός Joh. 13: 5 följ.; *med.* två l. tvätta sig Joh. 9: 7. 11. 15, 1 Tim. 5: 10, τὸ πρόςωπον Mt, 6: 17 ansigtet, τὰς χεῖρας Mt. 15: 2, Mc. 7: 3 sina händer. — *Anm.* Hos Judarne var det vanligt att två sina händer både före och efter måltiden, det sednare så mycket nödvändigare, som de icke nyttjade knif l. gaffel; äfven fordrade höfligheten och gästfriheten att värden lät aftvå sina gästers fötter (se t. ex. Lc. 7: 44); »fotatvagningen» Joh. 13: 5 följ. var en *symbolisk* handling af kärlek och ödmjukhet, framställd ss. ett exempel på huru lärjungarne borde förhålla sig emot hvarandra inbördes; först sedan 4:de seklet fattades denna handling i *egentlig* mening och fortfar ännu inom Catholska kyrkan.

νοέω, ησα (νόος ctr. νοῦς) varseblifva a) med *yttre* sinnet (icke i N. T.), b) med det *inre,* gifva akt på, besinna Mt. 24: 15, Mc. 13: 14, fatta med förnuftet Rom. 1: 20, inse, förnimma, märka, begripa, förstå Mt. 15: 17 *al.*

νόημα, ατος, τό (fgde) det *varseblifna,* tänkta, tanke a) tänkesätt, afsigt, plan, anslag πᾶν νόημα — — τοῦ Χοῦ 2 Cor. 10: 5 »i det vi före hvarje (fiendtligt) anslag ss. fånge in i Christi lydnad» (tänkt ss. en ort dit fienden föres fången); *plur.* ränker 2 Cor. 2: 11; b) sinne, förstånd 2 Cor. 3: 14 *al.*

νόθος, η, ον, äfven 2 ändelser, oäkta (född utom äktenskapet) Hebr. 12: 8. *

νομή, ῆς, ἡ (νέμω beta) = νομός *betesmark,* bete, *metaphor.* Joh. 10: 9 = andlig näring, föda; ἔχειν ν. 2 Tim. 2: 17 (= νέμεσθαι l. διανέμεσθαι utbreda sig =) gripa l. fräta omkring sig.

νομίζω, ισα (νόμος) egentl. *erkänna ss. sed,* bruk, lag, hafva i bruk, *pass.* erkännas ss. sed, bruk, lag, vara brukligt, öfligt, pläga Act. 16: 13; sedermera i allmänhet: anse, mena, tro, hålla före Mt. 5: 17 *al.*, ὡς ἐνομίζετο Lc. 3: 23 ss. han ansågs (neml. af Judarne i allmänhet), efter allmänna meningen.

νομικός, ή, όν (νόμος) tjenlig, duglig, *hörande till lagen* μάχαι ν. Tit. 3: 9 stridigheter l. tvister rörande lagen, laglig; *subst.* erfaren i lagen, lagkunnig, l. lagklok = ὁ γραμματεύς Mt. 22: 35 *al.;* så kallades de Judar, hka voro erfarna i de heliga skrifterna och kunde gifva svar på svårare frågor i synnerhet beträffande Mosaiska lagen — voro således på en gång Judarnes *Jurister* och *Theologer;* se äfven νομοδιδάσκαλος.

νομίμως, *adv.* (af νόμιμος egentl. tjenlig för l. enlig med lag, lagenlig, laglikmätig) *laglikmätigt* 1 Tim. 1: 8 (paronomasi) d. ä. rätteligen; efter en bestämd ordning, efter kämpareglor 2 Tim. 2: 5 (= efter den Evangeliska kallelsens lagar).

νόμισμα, ατος, τό (νομίζω) egentl. allt genom bruk, häfd, sed l. lag *antaget*, erkändt, infördt, vanligen det i en stat brukliga, gällande, gängse myntet, statens mynt, penning numisma, numus Mt. 22: 19. *

νομοδιδάσκαλος, ου, ὁ (νόμος, διδάσκαλος) *laglärare*, lärare och förkunnare af Mosaiska lagen = νομικός och γραμματεύς, lagklok, lagtolkare l. -tydare, skriftlärd Lc. 5: 17 *al.*

νομοθεσία, ας, ἡ (följ.) *lagstiftning* (den Sinaitiska) Rom. 9: 4. *

νομοθετέω; ημαι (följ.) *vara lagstiftare*, stifta lagar, genom lagar förordna l. påbjuda, lagstadga, grunda; *pass.* man stiftar lag för mig — ὁ λαὸς ἐπ' αὐτῆς l. αὐτῇ νενομοθέτηται Hebr. 7: 11 för folket har lag blifvit stiftad på grund af detta (presta-dömet) d. ä. den för folket stiftade lagen är derpå grundad (se Λευϊτικός), ἡ διαθήκη — — — νενομοθέτηται Hebr. 8: 6 stiftelsen har blifvit lagstadgad l. grundad på herrligare löften.

νομοθέτης, ου, ὁ (följ., τίθημι) *lagstiftare*, Jac. 4: 12. *

νόμος, ου, ὁ (νέμω pasco, dispesco, tribuo — suum cuique —; ursprungligen = νομός betesmark, men vid betydelsens förändring ändrades ock accenten) egentl. det *tilldelade*, anvisade; anordning, förordning, norm, regulativ, rättesnöre, regel, lag — i synnerhet den gudomliga 1:o) *den genom Moses uppenbarade* Mt. 5: 17 *sæpissime*; ν. ἔργων kallas den Rom. 3: 27, emedan den bestämmer gerningar ss. vilkor för saligheten; öfver ἔργα νόμου se ἔργον; ὁ ν. τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν Eph. 2: 15 lagen som innehåller de i befallningar bestående buden, διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον Gal. 2: 19 »genom lagen är jag död lagen» (på begge ställen menas Mosaiska lagen — och det svåra stället torde med tillägget Χῷ συνεσταύρωμαι sålunda kunna förklaras: genom Christi korsfästelse blef lagens förbannelse på honom verkställd och så till vida dog Han *genom lagen*; den som nu *med Christo* är korsfästad, på honom är likaledes lagens förbannelse verkställd, så att han genom sin andliga gemenskap med Christi död ock så är död genom lagen, följaktligen *afdöd lagen*, emedan nu, sedan lagen på honom verkställt sin rätt, den förbindelse är upplöst, hvari han stod till lagen, jfr Rom. 7: 6, Gal. 2: 13) — utmärker a) *Pentateuchen* i förening med de öfriga delarne af G. T. ss. ὁ ν. ἢ l. καὶ οἱ προφῆται Mt. 5: 17 *al.*, fullständigast ὁ ν. Μωσέως καὶ προφῆται καὶ ψαλμοί Lc. 24: 44; b) *hela G. T.* (metonymice) Joh. 10: 34, 12: 34, 15: 25, Rom. 3: 19, 1 Cor. 14: 21. — 2:o) *den genom Christus gifna* Gal. 6: 2 = kärlekens bud jfr Joh. 13: 34, 15: 12, ν. πίστεως Rom. 3: 27 kan *Evangelium* kallas, emedan det föreskrifver tron ss. vilkor för saligheten, liksom Mosaiska lagen bestämmer gerningarne ss. detta vilkor, ν. τέλειος τῆς ἐλευθερίας Jac. 1: 25 (jfr 2: 12) heter *Evangelium* ss. frihetslag, emedan det föreskrifver friheten ss. vilkor för en christens handlingssätt, och denna frihet få vi genom tron på Christum Joh. 8: 36. — 3:o) i allmänhet lag, norm, rättesnöre ss. ἑαυτοῖς εἰσι νόμος Rom. 2: 14 de äro sig sjelfva en lag, tjena sig sjelfva till lag d. ä. deras egna sedliga natur (sedelagen) företräder för dem den uppenbarade lagens ställe, hkn Judarne hafva; ἕτερος νόμος Rom. 7: 23 en lag af annan art = ν. τῆς ἁμαρτίας *ibid.*, ν. τοῦ νοός *ibid.* det från det sedliga förnuftet utgående regulativet för συνήδεσθαι τῷ ν. τοῦ Θεοῦ v. 22 = sedelagen, ὁ ν. τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς Rom. 8: 2 den H. Andes lag, hkn (neml. H. Andes verkande i menniskans inre) förmedlar det eviga lifvet — se för öfrigt de substantiver med hka νόμος är förenadt.

νοσέω (νόσος) vara sjuk περί τι 1 Tim. 6: 4 rörande l. i afseende på ngt, hafva olycklig förkärlek l. passion för ngt. *

νόσημα, ατος, τό (fgde) sjukdom Joh. 5: 4. *

νόσος, ου, ἡ sjukdom, krankhet Mt. 4: 23: 24 *al.*

νοσσιά, ᾶς, ἡ = νεοσσιά (νεοσσός) egentl. *nästet med ungarne*; kycklingskara Lc. 13: 34. *

νοσσίον, ου, τό = νεοσσίον, *diminut.* (af νεοσσός) liten unge, kyckling Mt. 23: 37. *

νοσσός, οῦ, ὁ = νεοσσός, hkt se.

νοσφίζω; ισάμην (νόσφι fjerran, afsides, afskildt) *lägga afsides*, aflägga, afskilja; i N. T. i *med.* aflägga åt sig, taga undan för sin räkning, undanl. försnilla Act. 5: 2. 3, Tit. 2: 10.

νότος, ου, ὁ (besl. med νέω, νάω vara våt) *regnvind*, sunnan (emedan den ofta åtföljdes af regn) Lc. 12: 55, Act. 27: 13; — söder Apoc. 21: 13; — söderland βασίλισσα νότου Mt. 12: 42, Lc. 11: 31 söderlandets drottning d. ä. Sabæernas drottning i Lyckliga Arabien (1 Reg. 10).

νουθεσία, ας, ἡ st. νουθετία l. νουθέτησις (följ.) *läggande på sinnet*, förmaning, varning, tillrätta-

visning (vare sig med ord l. slag) 1 Cor. 10: 11, Tit. 3: 10, *ν. Κυρίου* Eph. 6: 4 (så att HERren föreställes ss. den tuktande och tillrättavisande, så vida neml. HERren genom sin Anda dervid drifver och styr fäderna).

νουθετέω (ἐν νῷ τίθημι) *lägga på sinnet* l. hjertat, förmana, tillrättavisa Act. 20: 31 *al.*

νουμηνία, ας, ἡ (νέος, μήν l. μήνη måne) *nymånad*, nymåne, ny Col. 2: 16; enligt Num. 28: 11 skulle första dagen i hvarje månad firas med offer och anses ss. högtidsdag (1 Sam. 20: 5), ehuru arbete icke var förbjudet. *

νουνεχῶς, adv. (af *νουνεχής* hafvande förstånd af *νοῦς, ἔχω*) klokt, betänksamt, förståndigt Mc. 12: 34. *

νοῦς (smdr. af *νόος*), *νοός, νοΐ* (i profangrek. *νοῦ, νῷ*), *νοῦν* sinne, sinnelag, sinnesbeskaffenhet l. -tillstånd, förstånd, förnuft, ngns hela andliga habitus l. beskaffenhet, moraliska och intellectuella väsende, dess bättre jag, högre natur)(*σάρξ* ss. den lägre se t. ex. Rom. 7: 25; *anm.* detta ofta förekommande ord får sin särskilda betydelse af sjelfva meningen hvari det står — särskilda ställen: *τίς γὰρ* — — — *Κυρίου* Rom. 11: 34 ty hvem har känt HERrans sinne (mening)? (har afseende på *γνῶσις* i fgde vers); *τίς γὰρ* — — — *ἔχομεν* 1 Cor. 2: 16 (se *συμβιβάζω*); *σαλευθῆναι ἀπὸ τοῦ νοός* 2 Thess. 2: 2 (se *σαλεύω*), o. s. v.

Νυμφᾶς, ᾶ, ὁ (smdr. af *Νυμφόδωρος*) *Nymphas*, en christen i Colossæ, i hkns hus en församling hade sina sammankomster Col. 4: 15. *

νύμφη, ης, ἡ (besl. med nubo, hölja, beslöja; ty beslöjad lemnades bruden åt brudgummen) förlofvad, brud Joh. 3: 29 *al.;* äfven nygift qvinna, svärdotter)(*πενθερά* Mt. 10: 35, Lc. 12: 53.

νυμφίος, ου, ὁ (fgde) brudgum Mt. 9: 15 *al.*

νυμφών, ῶνος (se fgde) *brudkammare; οἱ υἱοὶ τοῦ ν.* Mt. 9: 15 *al.* = *παρανύμφιοι* brudgummens vänner (bröllоppsfolket). Bröllоppsdagen begaf sig brudgummen smyckad och smord med sina följeslagare (*οἱ υἱοὶ τοῦ ν.*) till brudens hemvist och förde henne djupt beslöjad och åtföljd af sina tärnor i högtidligt tåg under sång, musik och dans, om aftonen vid fackel- och lampsken, i sin faders hus. Bröllоppsfesten, föranstaltad på brudgummens bekostnad, räckte vanligtvis i 7 dagar. Vänner och bekanta blefvo dertill talrikt inbjudna, och festen upplifvades med sång och gåtor. Någon egentlig vigsel egde icke rum; man synes blott hafva öfver brudparet utsagt välsignelsen; bröllоppsaftonen infördes det unga paret af *παρανύμφιοι* i brudkammaren.

νῦν, adv. nunc, *nu* 1:o) *accentueradt* a) *temporale*, nu, nu för tiden, för närvarande Mt. 24: 21 *sæpissime* (säges både om det närvarande ögonblicket och en relativt längre tidrymd); *ὁ, ἡ, τό νῦν* Rom. 3: 26 *al.* den nu- l. närvarande; *ἀπὸ τοῦ νῦν* Lc. 1: 48 *al.* ifrån nu, *ἕως τοῦ ν.* Mt. 24: 21, Mc. 13: 19 ända tills nu l. hitintills, äfven *ἄχρι τοῦ ν.* Rom. 8: 22, Phil. 1: 5; bildar alltså adverbialbegrepp, liksom *plur. τανῦν* = *τὰ νῦν* Act. 4: 29 *al.; τὸ νῦν ἔχον* Act. 24: 25 för det närvarande; — b) *conclusive* nu, alltså, då det så är l. förhåller sig Lc. 2: 29 *al., νῦν δέ* ofta = *νυνὶ δέ* (se följ.); äfven öfvergång till ett nytt meddelande *καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε* 2 Thess. 2: 2 och nu — det hindrande kännen J. — 2:o) *accentlöst* (= *νύν* l. *νύ* som icke anses förekomma i N. T.) nu, då, ss. *ἄγε ν.* Jac. 4: 13, 5: 1 välan nu l. då!

νυνί = fgde med *ί demonstrativum* just nu, i närvarande stund, äfven *ὁ, ἡ, τό ν.* ss. Act. 22: 1 den just nu förevarande; *ν. δέ* quæ cum ita sint vid sådant förhållande, i detta sakernas skick, som saken verkligen förhåller sig Rom. 3: 21 *al.*, men äfven blott *temporale:* i närvarande stund, nu t. ex. Rom. 15: 23, 2 Cor. 8: 11 *al.*

νύξ, νυκτός, ἡ nox, *natt* Mt. 4: 2)(*ἡμέρα; νυκτός* Mt. 2: 14 *al.* om natten, *νύκτα καὶ ἡμέραν* Mt. 4: 27 l. *νυκτὸς καὶ ἡμέρας* Mc. 5: 5 natt och dag, *τὰς νύκτας* Lc. 21: 37 om l. under nätterna, *δι' ὅλης νυκτός* Lc. 5: 5 hela natten igenom, *διὰ τῆς ν.* Act. 5: 19 *al.* under natten, *ἐν νυκτί* Act. 18: 9, 1 Thess. 5: 2 om natten, *ταύτῃ τῇ ν.* Lc. 12: 30 *al.* l. *ἐν. τ. τ. ν.* Mt. 26: 31 *al.* i denna natt; äfven *metaphor.* dödens natt Joh. 9: 4, mörkrets och okunnighetens natt Joh. 11: 10 *al.*

νύσσω, ἔνυξα stöta, sticka, såra; *τί τινι* Joh. 19: 34 sticka i ngt med ngt. *

νυστάζω, αξα = *νευστάζω, frequentat.* (af *νεύω*) nuto, nicka tidt och ofta, i synnerhet af sömn; blifva sömnig Mt. 25: 5; äfven blunda, slumra i *figurlig* mening 2 Petr. 2: 3.

† *νυχθήμερον, ου, τό* (*νύξ, ἡμέρα*) *natt och dag*, dygn 2 Cor. 11: 25. *

Νῶε, ὁ indecl. (נוח hvila) *Noach*, den bekante patriarken, som vid syndafloden sjelf 8:de blef räddad i arken jemte sin familj Mt. 24: 37 *al.*

νωθρός, ά, όν (= *νωθής*, beslägtadt med *νόθος* äfven *νυθός* dunkel, matt — egentl. sömnig af *νεύω, νυστάζω*) *sömnaktig*, trög, långsam, lat; *ν. ταῖς ἀκοαῖς* Hebr. 5: 11 tröge för det hörda, det som förkunnas, framställningarne (om Christi konungsliga öfversteprestadöme, som blifvit förebildadt i Melchisedek — deras böjelse för Judendomens yttre gudstjenst och deras farhåga för lidandet hade gjort dem tröga och sömnaktiga); fkmr äfven Hebr. 6: 12.

νῶτος, ου, ὁ rygg Rom. 11: 10. *

Ξ.

Ξενία, ας, ἡ (*ξένος*) egentl. *egenskapen af främling*, en sådans tillstånd l. belägenhet; stället der han hyrt sig in, hyrd lokal, herrberge Act. 28: 23, Phil. 22; i profangrek. vanligen gästvänskap.

ξενίζω, ισα; ίσθην (*ξένος*) 1:o) upptaga ngn ss. gäst, hafva till gäst, undfägna, förpläga *τινά* Act. 10: 23, 28: 7, Hebr. 13: 2; *pass.* och *med.* upptagas till gäst, gästa, hafva herrberge, bo *παρά τινι* Act. 10: 6, 21: 16 hos ngn, äfven Act. 10: 18. 32. — 2:o) göra främmande, sätta i förvåning, deraf *τὸ ξ.* Act. 17: 20 främmande, ohördt, sällsamt, förvånande; *pass.* känna sig främmande, sättas i förvåning *ἔν τινι* 1 Petr. 4: 4 jag förvånas öfver ngt, det förekommer mig främmande, sällsamt, äfven *τινί* v. 12.

ξενοδοχέω, ησα (följ., *δέχομαι*) *emottaga* l. herrbergera *främlingar* 1 Tim. 5: 10. *

ξένος, η, ον främmande, ny Act. 17: 18, Hebr. 13: 9; ovanlig, sällsam, främmande för ngns bestämmelse 1 Petr. 4: 12; *trop.* främmande för en sak, utan kunskap l. delaktighet deri *τινός* Eph. 2: 12; — ss. *subst.* a) främling Mt. 25: 35 *al.*, som icke hör till (theocratien) Eph. 2: 19)(*συμπολίτης τῶν ἁγίων*; b) gästvän, värd Rom. 16: 23.

ξέστης, ου, ὁ sextarius, ett mått för torra och våta varor, ungefär ½ stop; i allmänhet kruka, kärl Mc. 7: 4. (8).

ξηραίνω, ανα; αμμαι, άνθην (följ.) göra torr, förtorka Jac. 1: 11; *pass.* torkas bort (om en källa) Mc. 5: 29, (om en flod) Apoc. 16: 12, förvissna (om säd) Mt. 13: 6 *al.*, (om träd) Mt. 21: 19. 20 *al.*, (om en hand) Mc. 3: 1. (3), (om blomster) 1 Petr. 1: 24; vara torr l. mogen (om säd l. gröda) Apoc. 14: 15; utmärglas, förtäras Mc. 9: 18.

ξηρός, ά, όν torr, utan vätska)(*ὑγρός*, förtorkad, förvissnad Mt. 12: 10 *al.*; *ἡ ξηρά scil. γῆ* Mt. 23: 15, Hebr. 11: 29 torra l. fasta landet.

ξύλινος, η, ον (följ.) af trä 2 Tim. 2: 20, Apoc. 9: 20.

ξύλον, ου, τό (*ξέω, ξύω* skafva, skära) 1:o) *trästycke* (det döda, från stammen huggna) a) trä i allmht, virke, timmer 1 Cor. 3: 12; Apoc. 18: 12; b) allt af trä gjordt, käpp, påk, stång, stock, staf Mt. 26: 47. 55 *al.*, påle (kors) Act. 5: 30 *al.*, stock l. fotblack Act. 16: 24. — 2:o) = *δένδρον*, lefvande träd Lc. 23: 31; *ξ. τῆς ζωῆς* Apoc. 2: 7, 22: 2. 14. 19 lifsens träd (betecknar det städse förnyade meddelandet af det gudomliga lifvet åt de saliga — en städse ny näring af den sanna kärleken — afser Apoc. 2: 4).

ξυράω; ημαι, ησάμην (*ξυρόν* rakknif af *ξέω, ξύω* se fgde) raka, klippa; *med.* låta klippa *τὴν κεφαλήν* Act. 21: 24 hufvudet l. håret på sig, äfven utan *κεφαλήν* låta klippa l. raka sig (i hufvudet) 1 Cor. 11: 6; p. p. p. som har klippt hår 1 Cor. 11: 5. — *Anm.* Långt hår ansågs för en qvinnas prydnad både hos Judar och hedningar; det afklippta deremot var tecken antingen till sorg l. oförskämdhet (ss. hos hetärerna) och till och med straff för äktenskapsbryterskor.

O.

Ὁ, ἡ, τό (ursprungligen τός, τή, τό — af hka former i äldre och *dor.* språket finnas *nomin. plur.* τοί, ταί — alltså och) 1:o) egentl. *pronomen demonstrativum* (isynnerhet hos Homerus) den, denne; äfven i N. T. τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν st. τούτου Act. 17: 28 (första hälften af en hexameter utaf Aratus från Cilicien i 3:dje århundradet f. Chr.); äfven i nominat. ὁ δέ, οἱ δέ Mt. 2: 5 *al.* men han, men de l. desse, äfvensom vid ὁ μέν — ὁ δέ, den ene — den andre, den förre — den sednare, äfven ett 3:dje ὁ δέ Mt. 13: 23, οἱ μέν — οἱ δέ somliga — andra Rom. 2: 7. 8 *al.* — 2:o) *articulus præpositivus,* bestämd artikel *sæpissime;* a) utan bifogadt substant. står artikeln i *mascul.* och *femin.* med *genitiv,* när sammanhanget visar, hkt substant. skall förstås inunder, vanligen *son* t. ex. Ἰάκωβος ὁ Ἀλφαίου Lc. 6: 15 Jacobus, Alphæi, son o. s. v., men äfven *fader* ss. Ἐμμὼρ l. —ὸρ ὁ Συχέμ Act. 7: 16 Emmor, Sychems fader, *broder* ss. Ἰούδας (ὁ) Ἰακώβου Act. 1: 13 Judas, Jacobi broder, *hustru* Mt. 1: 6, Joh. 19: 15, äfven husfolk, tjenare ss. οἱ Χλόης 1 Cor. 1: 11 Chloës folk. — b) *neutrum med bifogad genitiv* utmärker ofta en persons l. saks egendom, väsende, natur, förhållande o. s. v. t. ex. ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου Lc. 2: 49 i min faders egendom l. hus d. ä. i templet, τὰ τοῦ νόμου Rom. 2: 14 lagens innehåll l. föreskrifter, τὰ τοῦ Κυρίου 1 Cor. 7: 32 HERrans sak, τὸ τῆς δόξης 1 Petr. 4: 14 det himmelska herrlighetsväsendet, τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας 2 Petr. 2: 22 (dem har händt) det som hör till det sanna ordspråket = på dem slår ordspråket in, τὸ τῆς αὔριον Jac. 4: 14 det som hör till morgondagen, hvad morgondagen innebär l. har med sig o. s. v. — c) *neutrum* τό ensamt står *α*) *framför hela satser* för att inleda dem, liksom ὅτι i profangrek. = colon, t. ex. Mc. 9: 23, framför frågor ss. Lc. 1: 62 *al.*, i allmht satser ss. τὸ εἰ δύνῃ Mc. 9: 23 det der »om du kan», 1 Cor. 4: 6 det der »icke utöfver hvad som är skrifvet» o. s. v. — *β*) *framför enskilda ord* t. ex. τὸ Ἄγαρ Gal. 4: 25 ordet Hagar, τὸ ἀνέβη Eph. 4: 9 det der ἀνέβη, τὸ σήμερον Hebr. 3: 13 det der i dag *al.* — d) *neutrum med præpos.* τὸ κατ᾽ ἐμέ Rom. 1: 15 hvad mig beträffar, τὸ ἐξ ὑμῶν Rom. 12: 18 å eder sida, τὰ πρὸς τὸν Θεόν Rom. 15: 17 i hänseende till Guds sak, Hebr. 2: 17 i det som rörer deras förhållande till Gud o. s. v. — *Anm.* Det är ett lika stort, som allmänt fel att vid öfversättning förbigå artikeln; så t. ex. öfversättes ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος Mt. 5: 1 han steg upp på ett berg, då det bör heta: på det der befintliga berget; likaså är t. ex. ὁ ἔπαινος 1 Cor. 4: 5 icke blott lof, utan det Honom tillkommande lof o. s. v.; vid τοῦ med *infin.* t. ex. τοῦ βαπτισθῆναι Mt. 3: 13 *al.* är bäst att underförstå ἕνεκα, emedan det betyder »för att», »till att», »på det att» o. s. v.

ὀγδοήκοντα, *numer. cardin.* (följ.) åttatio Lc. 2: 37, 16: 7.

ὄγδοος, η, ον, *numer. ordin.* (ὀκτώ) den åttonde Lc. 1: 59 *al.*, sjelf åttonde 2 Petr. 2: 5 (om Noach), som äfven heter αὐτὸς ὄγδ. Apoc. 17: 11.

ὄγκος, ου, ὁ (obrukl. ἔγκω, hvaraf ἐνεγκεῖν *aor.* 2 till φέρω, alltså = φόρτος) börda Hebr. 12: 1 (*tropice* = vidhängsenhet vid jordiska ting, som hindrar oss i loppet på vädjobanan), tyngd, vigt, massa. *

ὅδε, ἥδε, τόδε, *pronomen demonstrativum* (ὁ, δέ) denne, han här, han — har afseende a) på det *följande* Act. (15: 29), 21: 11, Apoc. 2: 1 *al.;* b) på det *föregående* Lc. 10: 39, 16: 25 (*Tisch.* har ὧδε). — Jac. 4: 13 betyder det »den här» l. »den der»; *anm.* i profangrek. hafva ὅδε, τοιόσδε och ὧδε vanligen afseende på det följande, οὗτος, τοιοῦτος och οὕτως på det föregående.

ὁδεύω (ὁδός) gå, färdas, fara, resa Lc. 10: 33. *

ὁδηγέω, ήσω, ησα (följ.) vara vägvisare, visa vägen, *vägleda,* leda τινά Mt. 15: 14 *al.;* äfven i *andlig mening* vägleda, undervisa Joh. 16: 13, Act. 8: 31.

ὁδηγός, οῦ, ὁ (ὁδός, ἡγέομαι) *vägvisare* l. *-ledare* Act. 1: 16; *metaphor.* ledare, lärare Mt. 15: 14 *al.*

ὁδοιπορέω (ὁδοιπόρος *vägfarande* af ὁδός och πόρος fart, väg af πείρω genomtränga l. fara) *färdas på en väg,* resa, vandra, vara på vägen Act. 10: 9. *

ὁδοιπορία, ας, ἡ (fgde) vandring, resa Joh. 4: 6, ὁδ. πολλάκις 2 Cor. 11: 26 genom ofta företagna = talrika resor.

ὁδός, οῦ, ἡ (besl. med ἕδος säte etc. af ἕζομαι sitta; *qsi* stratum det som är lagdt, bredt, broadt) 1:o) *väg*, stig, gata a) *egentligt* Mt. 2: 12 *sæpe*, ὁδὸν θαλάσσης Mt. 4: 15 = דֶּרֶךְ הַיָּם versus mare åt hafvet l. sjön (Galilæiska) till = παραθαλασσία v. 13, ὁδ. ἐθνῶν Mt. 10: 5 väg till hedningarne, τῶν ἁγίων Hebr. 9: 8 till helgedomen l. det aldraheligaste, ὁδὸν ποιεῖν Mc. 2: 23 bana väg (deremot skulle ὁδ. ποιεῖσθαι betyda iter facere); b) *oegentligt* ὁδὸς εἰρήνης, ζωῆς, σωτηρίας Lc. 1: 79 *al.* till frid (frälsning) o. s. v.; τὴν ὁδ. τινος ἑτοιμάζειν, εὐθύνειν l. κατασκευάζειν Mt. 3: 3 *al.* bana l. bereda väg för ngn (*metaphoren* är tagen af dem som reda till vägen, der konungar skola färdas fram). — 2:o) *väg*, resa Mt. 5: 25 *al.*, ἡμέρας ὁδ. Lc. 2: 24 dagsresa, σαββάτου ὁδ. Act. 1: 12 sabbatsresa = 5 stadier = 2000 grek. alnar (endast så långt ansågo sig Judarne kunna färdas på sabbatsdagen jfr Exod. 16: 29). — 3:o) *väg*, mått och steg, sätt och vis, handlingssätt, förfarande, förhållande Mt. 21: 22 *al.* ἐλθεῖν ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης l. c. komma på rättskaffenhetens väg, vandra rättskaffens; αἱ ὁδ. τοῦ Θεοῦ Rom. 11: 33, Hebr. 3: 10 Guds vägar, rådslut, mått och steg, αἱ ὁδ. μου αἱ ἐν Χῷ 1 Cor. 4: 17 de vägar som jag går i Christi tjenst — i synnerhet christna läran l. salighetsvägen ss. εἶναι τῆς ὁδοῦ Act. 9: 2 vara af den vägen (christna läran tillgifven) jfr 19: 9, 22: 4, fullständigare ὁδὸς τοῦ Κυρίου Act. 18: 25 HERrans väg, den väg Han utstakat (för salighetens vinnande), christna läran l. religionen, som äfven kallas Mt. 22: 16, Mc. 12: 14, Act. 18: 26 ὁδ. τοῦ Θεοῦ, emedan den har sitt ursprung från Gud (Guds vilja och råd om menniskors salighet), ἡ ὁδ. τῆς ἀληθείας 2 Petr. 2: 2 (så vida den är en med den gudomliga sanningen öfverensstämmande lefnadsbildning), jfr äfven ὁδ. εἰρήνης, ζωῆς, σωτηρίας här ofvan.

ὀδούς, ὀδόντος, ὁ (besl. med ἔδω = ἐσθίω, liksom dens, *qsi* edens af edo) *tand* Mt. 5: 38 *al.*

ὀδυνάω (följ.) förorsaka smärta l. bedröfvelse, bedröfva; i N. T. *pass.* (2 *pers.* ὀδυνᾶσαι *contr.* för ὀδυνάεσαι, vanligen ὀδυνᾷ; jfr καυχάομαι) känna smärta, bedröfvas, ängslas, sörja Lc. 2: 48, 16: 24. 25, ἐπί τινι Act. 20: 38.

ὀδύνη, ης, ἡ (= δύη, af δύομαι, se δύω =) egentl. *undergång*, elände, lidande, smärta, qval, vedermöda Rom. 9: 2, 1 Tim. 6: 10.

ὀδυρμός οῦ, ὁ (ὀδύρομαι klaga, jemra sig, sörja — samstammigt med fgde — troligen onomat. ord) klagan, veklagan Mt. 2: 18, 2 Cor. 7: 7.

Ὀζίας, ου, ὁ (עֻזִּיָּה min styrka är Jehova) *Ozias* l. *Usias*, Amasia' son, likn ss. 16-årig yngling upphöjdes på thronen efter fadrens mord 809 f. Chr. Han regerade i 52 år till 758 f. Chr. i theocratiskt sinne; fick i sina sista lefnadsår spetälskan och öfverlemnade regeringsomsorgen åt sin son Jotham; enligt Mt. 1: 8 Jorams son, fkmr äfven v. 9.

ὄζω (stam ὄδω, hvaraf *perf.* 2 ὄδωδα och odor) lukta — väl l. illa, det sednare Joh. 11: 39. *

ὅθεν, *adv.* (*correlat.* till πόθεν) unde, hvadan, dädan; 1:o) hvarifrån, derifrån Mt. 12: 44 *al.*, Mt. 25: 24. 26 *per attractionem* derifrån, hvarest. — 2:o) hvarför l. derför Mt. 24: 7 *al.*

ὀθόνη, ης, ὁ fint, hvitt linne; linneduk l. -kläde Act. 10: 11, 11: 5.

ὀθόνιον, ου, τό, *diminut.* (af fgde) en linneremsa l. charpie till förbindning af sår; i N. T. bindlar, hvarmed lik plägade svepas, svepning Lc. 24: 12 *al.*

οἶδα, se εἴδω.

οἰκειακός, ή, όν (följ.) *hörande till huset*, huslig; i N. T. *subst.* husfolk Mt. 10: 25. 36.

οἰκεῖος, α, ον (οἶκος) domesticus, huslig, hörande till huset l. familjen; οἱ οἰκ. 1 Tim. 5: 8 husfolk, οἰκ. τοῦ Θεοῦ Eph. 2. 19 Guds husfolk l. medlemmar af Guds hus (theocratien — heligamannasamfund — är tänkt ss. en uti ett hus boende familj, der Gud är οἰκοδεσπότης); äfven anhörig, som tillhör ngn l. ngt οἱ οἰκ. τῆς πίστεως Gal. 6: 10, som tillhöra l. äro tillhöriga tron, de troende (andra: trosförvandter).

οἰκετεία l. -τία, ας, ἡ (följ.) hus- l. tjenstfolk Mt. 24: 45 || θεραπείας. *

οἰκέτης, ου, ὁ (följ.) egentl. medlem af huset ss. hustru, barn, tjenare; sedermera och vanligen (så i N. T.) tjenare, slaf Lc. 16: 13 *al.*

οἰκέω (οἶκος) bo ἔν τινι *trop.* Rom. 7: 17 *al.*, μετά τινος 1 Cor. 7: 12. 13 (om äktenskaplig sammanlefnad); äfven *transit.* bebo φῶς ἀπρόσιτον 1 Tim. 6: 16 bebo l. bo uti ett otillgängligt ljus (denna föreställning, att Gud, som sjelf kallas ljus, bor i ljuset, finnes annars ej i N. T., men väl i G. — jfr Ps. 104: 2, Hez. 1 cap. —; till denna före-

ställning, att Gud är omgifven af ett otillgängligt ljusmajestät, sluter sig den motsvarande tanken ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, jfr Joh. 1: 18, 1 Joh. 4: 2; *præs. part. pass.* se *οἰκουμένη*.

οἴκημα, ατος, τό (fgde) *det bebodda*, rum, i synnerhet fängelse (äfven hos Attikerne för *δεσμωτήριον*) Act. 12: 7. *

οἰκητήριον, ου, τό (*οἰκέω*) *ställe der man bor*, boningsplats, boning a) *egentligen τὸ ἴδιον οἰκ.* Jud. 6 deras egna boningsplats (himlen); b) *oegentligen οἰκ. ἡμῶν ἐξ οὐρανοῦ* 2 Cor. 5: 2 vår hydda som kommer ifrån himlen (ty den är från Gud) d. ä. vår uppståndelse- l. förklarade lekamen.

οἰκία, ας, ἡ (*οἰκέω*) hus, boning Mt. 2: 11 *al.*, *τοῦ καίσαρος* Phil. 4: 22 kejsarens hus, palats (*οἱ ἐκ τῆς κ. κ. τ. λ.* de tjenare som bodde i palatset), *τοῦ πατρός μου* kallar Frälsaren Joh. 14: 2 det himmelska Jerusalem, himlen; *metaphor.* kallas 2 Cor. 5: 1 vår nuvarande kropp *ἡ ἐπίγειος οἰκία τοῦ σκήνους* den jordiska hyddan, som består i (det bekanta) tältet (deremot uppståndelsekroppen *οἰκ. ἀχειροποίητος οὐράνιος*); *metonym.* a) husets invånare, husfolk, familj Mt. 12: 25 *al.*; b) husets gods, håfvor, förmögenhet Mt. 23: 14 *al.*

οἰκιακός, se *οἰκειακός*.

οἰκοδεσποτέω (följ.) vara husfader l. husmoder, sköta l. förestå sitt hus 1 Tim. 5: 14; *anm.* i denna sednare betydelse fkmr ordet ej i profangrek. *

οἰκοδεσπότης, ου, ὁ (*οἶκος, δεσπότης*) *husherre*, -fader, -bonde Mt. 10: 25 *al.*

οἰκοδομέω, ήσω, ησα; ηθήσομαι, ημαι, ήθην (*οἰκοδόμος*) *bygga ett hus*, ædifico, 1:o) bygga a) i *egentlig mening: οἰκίαν* Mt. 7: 24. 26 ett hus, men äfven annat ss. *πύργον* Mt. 21: 33 ett torn, *ναόν* Mc. 14: 58 ett tempel o. s. v., *τὶ ἐπί τι* Mt. 7: 24 *al.*, äfven *ἐπί τινος* Lc. 4: 29 ngt på ngt, *οἱ οἰκοδομοῦντες* Mt. 21: 42 *al.* byggnadsfolket l. -männen; b) i *metaphor.* och *andlig mening:* uppbygga, befordra den christliga tillväxten, tillväxten i den christliga sinnesförfattningen 1 Cor. 8: 1. 10 (på hvilket sednare ställe frågan doek är om en, ss. *Calvin* anmärker, ruinosa ædificatio, så att här är en *antiphrasis* — »skall i christlig sinnesförfattning tillväxa ända derhän, att — — —») *al.*, *οἰκοδομεῖσθε* 1 Petr. 2: 4 *(imperativ)* uppbyggens, låten eder uppbyggas — nyttjas äfven Act. 9: 31 om den fortskridande fasta organisationen af församlingen *till det yttre* (*metaphoren* är tagen af ett hus, som under byggandet efterhand utbildar sig till en bestämd form); äfven *metaphor.* bygga, grunda *τὶ ἐπί τινι* Mt. 16: 18 ngt på ngt. — 2:o) återuppbygga, återställa Mt. 23: 29, 26: 61, 27: 40, Mc. 15: 29; Gal. 2: 18 har fullständigt *πάλιν οἰκ.*

οἰκοδομή, ῆς, ἡ (fgde) egentl. *husbyggnad* 1:o) uppbyggande, uppbyggelse blott i andlig mening, tillväxt och förkofran i kunskap, tro och helgelse Rom. 14: 19 *al.*, *ἡ εἰς ἀλλήλους οἰκ.* l. c. ömsesidig uppbyggelse (då hvarje christen föreställes ss. en af Gud uppförd byggnad, på hkns fulländning en medchristen skall medarbeta); *ἡ οἰκ. τῆς χρείας* Eph. 4: 29 det christliga befrämjandet af (det förhandenvarande) behofvet. — 2:o) byggnad a) i *egentlig mening*, Mt. 24: 1, Mc. 13: 1. 2; b) i *allegorisk: οἰκ. Θεοῦ* 1 Cor. 3: 9 (christna kyrkan och församlingen tänkt ss. Guds tempelbyggnad), *πᾶσα οἰκ.* Eph. 2: 21 hvarje christen församling, *οἰκ. ἐκ Θεοῦ* 2 Cor. 5: 1 byggnad från Gud härrörande = uppståndelsekroppen (den eviga hyddan för själen).

οἰκοδομία, ας, ἡ (se fgde) egentl. uppförandet af en byggnad, sedan byggnaden sjelf; = fgde, uppbyggelse 1 Tim. 1: 4, der likväl nyare editioner hafva *οἰκονομίαν*. *

οἰκοδόμος, ου, ὁ (*οἶκος, δέμω, δέδομα* bygga) *som bygger hus*, byggmästare Act. 4: 11 || *οἰκοδομούντων*. *

οἰκονομέω (*οἰκονόμος*) vara förvaltare Lc. 16: 2. *

οἰκονομία, ας, ἡ (fgde) förvaltning af ett hus l. hushåll, hushållning, förvaltning a) i *egentlig mening* Lc. 16: 2—4; b) i *andlig:* om apostla-embetet (ss. en förvaltning af Guds nådesanstalt) *οἰκ. πεπίστευμαι* 1 Cor. 9: 17 så har jag blifvit anförtrodd förvaltare-embete (liksom en förvaltare, tänkt ss. slaf, endast kan göra sin skyldighet, jfr Lc. 17: 10), *ἡ οἰκ. τοῦ Θεοῦ — — — εἰς ὑμᾶς* Col. 1: 25 Guds hushållsbefattning, som blifvit mig anförtrodd i afseende på eder (härmed menas apostlaembetet, för så vidt dess innehafvare är förordnad till förvaltare af Guds hushåll, hvarmed kyrkan betecknas, jfr 1 Tim. 3: 15); deremot *ἡ οἰκ. τοῦ Θεοῦ* 1 Tim. 1: 4 Guds nådeshushållning l. -anstalt (till menniskornas frälsning), så ock *ἡ οἰκ. τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν* Eph. 1: 10 den vid tidernas fullbordan inträdande anordning l. inrättning, *ἡ οἰκ. τῆς χάριτος* Eph. 3: 2 inrättningen l. anstalten, som blifvit träffad i afseende

på den nåd (det apostla-embete), likaså τοῦ μυστηρίου 3: 9.

οἰκονόμος, ου, ὁ (följ., νέμω fördela, förvalta) förvaltare af l. föreståndare för ett hus l. hushåll, hushållare, skaffare a) *i egentlig mening:* Lc. 12: 42, 16: 1. 3. 8 (τῆς ἀδικίας = ἄδικος), τῆς πόλεως Rom. 16: 23 förvaltare af stadskassan, stadskamrer; b) i *andlig mening:* οἰκ. τῶν μυστηρίων Θεοῦ 1 Cor. 4: 1 som fått i uppdrag att förkunna de förut obekanta Guds rådsslut om menniskors frälsning genom Christus (Gud är tänkt ss. husfader för theocratien — 1 Tim. 3: 15), οἰκ. Θεοῦ Tit. 1: 7 är en biskop, för så vidt han blifvit af Gud anförtrodd förvaltningen af församlingen ss. Guds hus, οἰκ. ποικίλης χάριτος Θεοῦ 1 Petr. 4: 10 förvaltare af Guds mångfaldiga χάρις (se χάρις).

οἶκος, ου, ὁ (egentl. *Foἶκος* = vicus) *hus* 1:o) byggnad A) *i allmänhet* ss. οἶκ. προςευχῆς Mt. 21: 13 *al.* bönehus, ἐμπορίου Joh. 2: 16 handelsbod; B) boningshus a) *i allmänhet* hus, hem Mt. 9: 6. 7 *sæpissime*, ἐν τῷ οἴκῳ l. ἐν οἴκῳ Joh. 11: 20 *al.* inomhus, hemma = οἴκοι domi, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ Joh. 7: 53 = domum hem till sitt, κατ' οἶκον Act. 2: 46, 5: 42 hemma, i huslig sammankomst)(ἐν τῷ ἱερῷ, κατ' οἴκους Act. 20: 20 i enskilda hus, enskildt)(δημοσίᾳ, κατὰ τοὺς οἴκους Act. 8: 3 här och der l. hit och dit i husen (der neml. christna funnos), κατ' οἶκόν τινος Rom. 16: 5 *al.* i ngns hus. — b) förnämare hus, palats ss. ἀρχιερέως Lc. 22: 54 öfverstepresteus, βασιλέως Mt. 11: 8 konungens, konungaborg. — c) Guds hus οἶκ. Θεοῦ Mt. 12: 4 *al.* α) om stiftshyddan l. c. *al.;* β) om templet i Jerusalem Mt. 21: 13 *al.*; γ) *tropice* om det andliga templet οἶκ. πνευματικός 1 Petr. 2: 5 (som egentl. betecknar det G. T. templet och betraktas ss. förebild till den christna församlingen, om hkn uttrycket först fullkomligt gäller så väl med afseende på dess inre väsende, som dess bestämmelse) = ὁ οἶκ. τοῦ Θεοῦ 1 Petr. 4: 17, Hebr. 10: 21 HERrans l. de trognas församling, det andliga templet, ss. det tydligen säges 1 Tim. 3: 15, se vidare här nedan. — 2:o) *metonym.* husfolk, familj (se πατριά), slägt, folk Mt. 10: 6 *al.;* Hebr. 3: 2. 5 G. T:s folk ss. den församling, i hvilken Gud hade sin boning, Hebr. 3: 6, 1 Tim. 3: 15 det N. T:s folk, i hkt Guds boende kommit till den fullkomligaste verklighet.

οἰκουμένη, ης, ἡ (egentl. *femin. part. pass.* af οἰκέω, *scil.* γῆ) *den bebodda* jorden l. bebodda delen af jorden, verlden a) *i vidsträcktare betydelse* om hela jorden Mt. 24: 14 *al.* och *metonym.* om dess invånare ss. Act. 17: 31 *al.;* ἡ μέλλουσα Hebr. 2: 5 den tillkommande verlden (dermed menas himmelriket, den eviga saligheten — se v. 3). — b) *uti inskränktare betydelse* om Romerska riket Lc. 2: 1 *al.; anm.* likaså kallas i profangrekiskan κατ' ἐξοχὴν den af Grekerna bebodda jorden för ἡ οἰκ. i motsats till barbarländerna.

† οἰκουργός. οῦ, ὁ, ἡ (οἶκος, ἔργον) som *arbetar hemma,* huslig Tit. 2: 5 || följ. *

οἰκουρός, οῦ, ὁ, ἡ (οἶκος, οὖρος uppsyningsman, väktare af ὁράω) som *vaktar huset,* blir hemma, huslig Tit. 2: 5 || fgde. *

οἰκτείρω, ειρήσω (οἶκτος klagan, verop af οἴ = ve) beklaga, ömka, hafva medlidande med, förbarma sig öfver τινά Rom. 9: 15 *(bis);* se ἐλεέω.

οἰκτιρμός, οῦ, ὁ (fgde) medlidande, förbarmande, barmhertighet Rom. 12: 1 *al.*, διὰ τῶν οἰκτ. τοῦ Θεοῦ l. c. förmedelst l. vid Guds barmhertighet d. ä. erinrande eder om densamma, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτ. 2 Cor. 1: 3 *(genit. qualitatis)* fadren, hvars egenskap är barmhertighet = den barmhertige fadren, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ Col. 3: 12 se σπλάγχνον.

οἰκτίρμων, ον (se fgde) medlidsam, barmhertig Lc. 6: 36, Jac. 5: 11.

οἶμαι, se οἴομαι.

οἰνοπότης, ου, ὁ (följ., πίνω) *vindrickare* l. -drinkare Mt. 11: 19, Lc. 7: 34.

οἶνος, ου, ὁ (egentl. *Foἶνος* =) vinum, *vin* Mt. 9: 17 *al.;* οἶν. πολύς 1 Tim. 3: 8, Tit. 2: 3 dryckenskap, οἶν. τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας Βαβυλῶνος Apoc. 14: 8 *al.* Babylons boleris hetsighets vin = Babylons hetsiga l. berusande skökovin (antyder alltså ett berusande svärmeri), οἶν. τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ Apoc. 14: 10 Guds hetsighets d. ä. upphetsande och bedöfvande vin, som obemängdt iskänkes i vredeskalken (och borttager all besinning — jfr Es. 29: 9, 51: 17, Jerem. 25: 15).

οἰνοφλυγία, ας, ἡ (οἰνοφλυγέω vara begifven på vin l. dryckenskap, οἰνόφλυξ af fgde och φλύω flöda öfver) begifvenhet på vin, dryckenskapslusta, dryckenskap 1 Petr. 4: 3. *

οἴομαι, smdr. οἶμαι mena, förmoda, tänka, tro, hålla före med *accus.* och *infin.* Joh. 21: 25 med *blotta*

infin. Phil. 1: 17 (liksom i profangrek., då det är samma person), med ὅτι Jac. 1: 7.

οἷος, α, ον (*correlat.* till ποῖος) qualis a) *uti indirecta frågor:* hurudan, af hvilket slag, hkn art, hvad för en Lc. 9: 55 (icke hos *Tisch.*), 1 Thess. 1: 5; b) så beskaffad som, sådan som, som Mt. 24: 21 *al.* (har afseende på ett förhandenvarande l. utelemnadt *demonstr.* τοιοῦτος l. ὁ αὐτός); οὐχ οἷον δὲ ὅτι Rom. 9: 6 måste analyseras: οὐ τοιοῦτον δὲ λέγω, οἷόν ἐστιν ὅτι, men icke sådant säger jag som det är att d. ä. härmed vill jag icke hafva sagt att — — —.

ὀκνέω, ησα (ὄκνος, beslägtadt med ἔχω, *hållande* l. dragande på en sak, dröjande) *hålla* l. draga på ngt, draga i betänkande, tveka, frukta, dröja Act. 9: 38. *

ὀκνηρός, ά, όν (fgde) trög, lat, försumlig Mt. 25: 26, τῇ σπουδῇ Rom. 12: 11 i afseende på nitet (neml. för christliga lifvets intressen); betänksam, betänklig, besvärlig, betungande Phil. 3: 1.

† ὀκταήμερος, ον (följ., ἡμέρα) *åttadagars*, åtta dagar gammal, περιτομῇ ὀκτ. Phil. 3: 5 som blott var 8 dagar gammal, då jag omskars ( )(*proselyterne*, hvilka först i sednare åren omskuros).

ὀκτώ octo, *åtta* Lc. 2: 21 *al.*

† ὀλεθρεύω Hebr. 11: 28 || ὀλοθρεύω, hkt se. *

ὄλεθρος, ου, ὁ (ὄλλυμι förderfva, stam ὄλω) förderf, undergång 1 Cor. 5: 5 *al.*, εἰς ὄλ. τῆς σαρκός l. c. till köttets dödande d. ä. till dödande af hans köttsliga natur, jfr Rom. 6: 6, Gal. 5: 24.

† ὀλιγοπιστία, ας, ἡ (följ.) *klentrogenhet* Mt. 17: 20 || ἀπιστία. *

† ὀλιγόπιστος, ον (följ., πίστις) med liten l. ringa tro, *klentrogen* Mt. 6: 30 *al.*

ὀλίγος, η, ον (anses komma af λήγω upphöra med och ὁ *prostheticum* — som snart upphör) liten, ringa, obetydlig, *plur.* få — Mt. 7: 14 *sæpe;* ἐν ὀλίγῳ Eph. 3: 3 och δι' ὀλίγων 1 Petr. 5: 12 med litet, med få ord, i korthet; ἐν ὀλίγῳ Act. 26: 28, *somliga* förstå derunder χρόνῳ på kort tid, *andra* tyda: på föga när, propemodum eller föga fattas att du så — — —; men begge tydningarne äro troligen oriktiga, ty uttrycket är ironiskt och ἐν bör tagas *instrumentalt* »med l. genom litet» — — — d. v. s. så hastigt och lustigt går det icke att öfvertala mig att blifva christen; πρὸς ὀλίγον *scil.* χρόνον Jac. 4: 14 för en liten tid, en stund; — *neutrum adverbiascit*, något litet a) om *rum:* ett stycke Mc. 1: 19, Lc. 5: 3; b) om *tid:* en stund Mc. 6: 31 *al.*, ὀλ. ἄρτι 1 Petr. 1: 6 nu en liten stund, äfven ὀλ. 1 Petr. 5: 10 en liten tid; c) om *beskaffenhet:* föga ss. ὀλ. ἀγαπᾷ Lc. 7: 47.

† ὀλιγόψυχος, ον (fgde, ψυχή) *klenmodig*, försagd 1 Thess. 5: 14. *

ὀλιγωρέω (ὀλίγωρος oaktsam af ὀλίγος och ὥρα uppsigt, tillsyn, omsorg, besl. med ὁράω) *ringa akta*, förakta, försmå τινός Hebr. 12: 5; i profangrek. äfven vårdslösa, försumma. *

ὀλίγως, *adv.* (af ὀλίγος) ringa, föga, knappt, just ὀλ. ἀποφεύγοντας κ. τ. λ. 2 Petr. 2: 18 som just hålla på att undfly dem som vandra i villfarelse (hedningarne) — *præsens* ἀποφ. utmärker, att de ännu liksom befinna sig på flykten från sitt tidigare hednatillstånd och ännu icke hafva fått fast fot inom det nya christliga gebitet — äro ännu ἀστήρικτοι v. 14. *

† ὀλοθρευτής, οῦ, ὁ (följ.) förderfvare 1 Cor. 10: 10, jfr מַשְׁחִית Exod. 12: 23. *

† ὀλοθρεύω (ὄλεθρος) förderfva, förstöra, förgöra Hebr. 11: 28. *

ὁλοκαύτωμα, ατος, τό (ὁλοκαυτέω l. -όω uppbränna ett offer helt och hållet — af ὅλος, καίω) det som *helt och hållet uppbrännes*, brännoffer Mc. 12: 33, Hebr. 10: 6. 8; *anm.* detta var det förnämsta af alla offer och bestod af ett manligt offerdjur (oxe, får, get l. dufva), se θυσία.

ὁλοκληρία, ας, ἡ (följ.) fullständighet, helfärdighet Act. 3: 16. *

ὁλόκληρος, ον (ὅλος, κλῆρος) som har *lotten hel* l. oskingrad, integer, helfärdig, bestående af alla sina delar, fullkomlig, i fullständigt skick, hel Jac. 1: 4, ὁλόκλ. — — — τηρηθείη 1 Thess. 5: 23 och måtte hela eder ande, själ och kropp bevaras i oförvitligt skick o. s. v. *Anm.* Trichotomien — a) *anden* bevaras ἀμέμπτως, när sanningens röst städse herrskar i honom; b) *själen*, när den bekämpar alla sinnlighetens retelser; c) *kroppen*, när den icke låter missbruka sig till verktyg för skamliga gerningar.

ὀλολύζω (onomatop. ord af ὀλολύ = ἐλελεῦ = ἀλαλά, se ἀλαλάζω) ululo, tjuta, upphäfva klagorop, κλαύσατε ὀλ. Jac. 5: 1 gråten med jemmerrop; *anm.* i profangrek. nyttjas ordet om qvinnor som upphäfva höga rop — vare sig jubelrop till gudarne eller härskri, jfr Xenoph. Anabasis IV: III. 19. *

ὅλος, η, ον hel, oskadd, hel och hållen Mt. 4: 23 *al.*, i alla afseenden, all ss. *τοῦτο δὲ ὅλον* Mt. 1: 22, (21: 4), 26: 56, *δι' ὅλου* Joh. 19: 23 alltigenom.

ὁλοτελής, ές (fgde, *τέλος*) *helt och hållet fullkomlig*, alldeles fullständig, hkn intet fattas af det som hörer till dess väsende, omnibus numeris absolutus, *ὑμᾶς ὁλ.* 1 Thess. 5: 23 eder helt och hållet, hela eder personlighet, edert väsende. *

Ὀλυμπᾶς, ᾶ, ὁ Olympas, en christen i Rom, Rom. 16: 15. *

ὄλυνθος, ου, ὁ vinterfikon, som vintern öfver växer efter bakom bladet och sällan mognar, omoget fikon, grossus Apoc. 6: 13 (se *συκῆ*). *

ὅλως, adv. (af *ὅλος*) fullkomligt, helt och hållet, i det hela, alls Mt. 5: 34, öfverhufvud, i allmänhet 1 Cor. 5: 1, 6: 7, 15: 29.

ὄμβρος, ου, ὁ imber (äfven besl. med umbra, humor), regn, regnskur Lc. 12: 54. *

† *ὁμείρομαι* (troligen af *ὁ prosthet.* och *μείρομαι*, se *μέρος* — liksom *κέλλω, ὀκέλλω*) längta efter *delaktighet* uti, förening med ngn *τινός*, vara uppfylld af kärlek till ngn 1 Thess. 2: 8 || *ἱμείρομαι*, hkt se. *

ὁμιλέω, ησα (*ὅμιλος*) vara tillsammans, hafva gemenskap l. umgänge, umgås, samtala *πρός τινα* Lc. 24: 14, *τινί* Act. 24: 26, äfven *absol.* Lc. 24: 15, Act. 20: 11 (tala, hålla föredrag? liksom understundom *διαλέγεσθαι* i profangrek.).

ὁμιλία, ας, ἡ (fgde) sällskap, samqväm, umgänge 1 Cor. 15: 33 se *ἦθος*. *

ὅμιλος, ου, ὁ (*ὁμοῦ, ἴλη* skara af *εἴλω* tränga tillsammans) *samlad skara*, folkhop. Apoc. 18: 17 *ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὅμιλος*, i hka ords ställe bör läsas *ὁ ἐπὶ τόπον πλέων*. *

ὁμίχλη, ης, ἡ (obekant derivation) töcken, dimma, moln 2 Petr. 2: 17 (jagade af stormvind — de hålla icke hvad de lofva). *

ὄμμα, ατος, τό (*ὦμμαι perf. pass.* till *ὁράω*) egentl. *det som ses*, syn, anblick; vanligen öga Mt. 20: 34 || *ὀφθαλμῶν*, Mc. 8: 23.

ὀμνύω l. *ὄμνυμι, ὤμοσα* (sannolikt af *ὁμός* gemensam, i anseende till edens förenande l. förbindande kraft) egentl. genom ed *förbinda* l. förpligta; a) svärja, bedyra *absol.* Mt. 5: 34 *al.*, *ὅρκον ὀμν.* Lc. 1: 73 svärja l. gå en ed; besvärja, taga ngn till vittne och hämnare af sin ed d. ä. svärja l. bedyra vid ngn l. ngt *τινά* Jac. 5: 12, äfven *ἔν τινι* Mt. 5: 34 *al.*, *εἴς τι* Mt. 5: 35, *κατά τινος* Hebr. 6: 13. 16. — b) med ed försäkra, edeligen lofva *τινί τι* Act. 7: 17 l. *τινί* med *infin.* l. *ὅτι* Mc. 6: 23 *al.*, fullständigt heter det Act. 2: 30 *ὅρκῳ ὀμνύειν τινί* med *infin.*

ὁμοθυμαδόν, adv. (*ὁμός* se *ὁμοῦ* och *θυμός*) egentl. *med gemensamt sinne*, sam- l. enhälligt, »endrägteliga» Act. 1: 14 *al.*

† *ὁμοιάζω,* (*ὅμοιος*) *likna*, vara lik *καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει* Mc. 14: 70 (Mt. 26: 73) *scil. τῇ τῶν Γαλιλαίων* (hvarken ordet l. phrasen fkmr hos *Tisch.*). *

ὁμοιοπαθής, ές (följ., *πάθος*) af l. underkastad *samma lidelser* och *lidanden*, lika beskaffad, lika svag och bräcklig *τινί* Act. 14: 15, Jac. 5: 17 med l. som ngn.

ὅμοιος, α, ον — äfven af 2 ändelser Apoc. 4: 3 — skrifves äfven *ὁμοῖος* (*ὁμός*, se *ὁμοῦ*) lik, lika, likadan, af samma art l. slag *τινί* Mt. 11: 16 *al.*, äfven *τινός* Joh. 8: 55.

ὁμοιότης, ητος, ἡ (fgde) *καθ' ὁμ.* Hebr. 4: 15 efter likhet d. ä. lika, *τινός* Hebr. 7: 15 efter l. i likhet, lika med ngn.

ὁμοιόω, ώσω, ωσα; ωθήσομαι, ώθην (*ὅμοιος*) göra lik, förlikna, jemföra *τινί τι* l. *τινά τινι* Mt. 7: 24 *al.*; *pass.* blifva, vara, ställa sig lik *τινί* Mt. 6: 8, äfven med *ὡς* Rom. 9: 29 (der 2:ne föreställningssätt äro sammanblandade: »blifva lik» och »blifva som»).

ὁμοίωμα, ατος, τό (fgde) egentl. *det lika gjorda*, a) gestalt, figur *ἤλλαξαν* — — — *εἰκόνος κ. τ. λ.* Rom. 1: 23 de bort- l. utbytte den oförgängliga Gudens majestät med figuren af en bild utaf en förgänglig menniska o. s. v., Apoc. 9: 7. — b) liknelse, likhet *τινός* Rom. 5: 14 *al.*, *ἐν ὁμ. ἀνθρώπου γενόμενος* Phil. 2: 7 i det han uppträdde, visade sig i menniskoliknelse l. -likhet.

ὁμοίως, adv. (af *ὅμοιος*) på lika l. samma sätt, likaså, likaledes Mt. 22: 26 *al.*

ὁμοίωσις, εως, ἡ (*ὁμοιόω*) liknelse, afbild *τοὺς καθ' ὁμ. Θεοῦ γεγονότας* Jac. 3: 9 som blifvit skapade efter Guds afbild l. »beläte» (jfr Genes. 1: 26: 27). *

ὁμολογέω, ήσω, ησα (*ὁμοῦ, λέγω*) tala l. föra samma språk, yttra sig lika, *säga det samma* som, öfverensstämma l. vara ense med ngn; sedermera och i N. T. 1:o) tillstå, erkänna, förklara, bekänna *Χριστόν* Joh. 9: 22 öppet bekänna att JEsus är Messias, äfven *τὸν υἱόν* 1 Joh. 2: 23)(*ἀρνεῖσθαι*, *τὰς ἁμαρτίας* Act. 24: 14, 1 Joh. 1: 9, *τινά τι* Rom. 10: 9 ngn ss. ngt, med *infin.* Tit. 1: 16,

med *partic.* 1 Joh. 4: 2, 2 Joh. 7, ὁμ. ὁμολογίαν 1 Tim. 6: 12 aflägga bekännelse; vittna, aflägga vittnesbörd ἔν τινι Mt. 10: 32. 33 *al.* i ngns sak, för ngn d. ä. bekänna ngn, τινί Hebr. 13: 15 aflägga vittnesbörd för ngt d. ä. bekänna ngt; *pass.* ὁμολογεῖται Rom. 10: 10 man bekänner, bekännelsen sker. — 2:o) lofva med *infin.* Mt. 14: 7, ὁμ. ἐπαγγελίαν Act. 7: 17 (|| ὤμοσε) gifva löfte.

ὁμολογία, ας, ἡ (fgde) egentl. öfverensstämmelse; sedermera och i N. T. bekännelse 2 Cor. 9: 13 *al.*, ἀπόστολος — — — τῆς ὁμ. Hebr. 3: 1, se ἀπόστολος.

ὁμολογουμένως, *adv.* (af *partic. pass.* af ὁμολογέω) *allmänt erkändt,* utan all gensägelse 1 Tim. 3: 16. *

ὁμότεχνος, ον (se följ., τέχνη) *af samma konst,* som drifver l. idkar samma yrke l. handtverk, εἶναι ὁμ. Act. 18: 3 drifva samma yrke. *

ὁμοῦ, *adv.* (ὁμός lik, enahanda, gemensam) tillsammans, tillika, på samma gång Joh. 4: 36, 20: 4, äfven på samma ställe Joh. 21: 2 l. tillsammans.

ὁμόφρων, ον (fgde, φρήν) *liksinnad,* liktänkande 1 Petr. 3: 8 (då συμπαθής öfversättes med liksinnad). *

ὅμως, *adv.* (se ὁμοῦ) liksom *med allt detta,* icke desto mindre, det oaktadt, dock, likväl 1 Cor. 14: 7, Gal. 3: 15; *anm.* står i början af satserna, men borde *på förra stället* stå näst efter κιθάρα = τὰ ἄψυχα, (καίπερ) φωνὴν — — — κιθάρα, ὅμως — — — de liflösa tingen, ehuru de gifva ljud ifrån sig, vare sig en flöjt l. cithra, likväl o. s. v., *på sednare stället* näst framför οὐδείς = en menniskas laga kraftvunna förbund l. förordnande (ehuru det är en menniskas)(θεοῦ) upphäfver likväl ingen l. gör några tillägg dertill.

ὄναρ, τό (har blott *nomin.* och *accusat.*, de öfriga casus ersättas i profangrek. af ὄνειρος) dröm; fkmr i förbindelsen κατ' ὄναρ Mt. 1: 20 *al.* (dock blott hos Matthæus) i drömmen l. sömnen.

ὀνάριον, ου, τό *diminut.* (af ὄνος) *liten åsna,* åsnefåle Joh. 12: 14. *

ὀνειδίζω, ισα (ὄνειδος) smäda, skymfa τινά Mt. 5: 11 *al.*; äfven förebrå, förevita τινά och τί Mt. 11: 20 *al.*; Jac. 1: 5 »och förevitar icke» d. v. s. gör inga invändningar på grund af ett föregående tadelvärdt förhållande; ty Han gifver ἁπλῶς utan omständigheter l. omsvep.

ὀνειδισμός, οῦ, ὁ (fgde) smädelse, smälek, skymf, förebråelse, klandrande l. smädefullt omdöme Rom. 15: 3 *al.*, ὀν. τοῦ Χοῦ Hebr. 11: 26 Christi smälek (så kallas redan den smälek Moses utstod i Ægypten, emedan Chr. äfven då bodde i sina trogna, kämpade och led med dem).

ὄνειδος, εος, τό (ὄνομαι tala, i synnerhet illa om ngn, tadla) tadel, skymf, smälek Lc. 1: 25. *

Ὀνήσιμος, ου, ὁ *Onesimus,* Philemons slaf i Colossæ, rymde ifrån sin husbonde till följe af en förbrytelse (stöld l. underslef Phil. 18) af fruktan för straff och kom till Paulus i Cæsarea, hvilken omvände honom till christendomen och hade honom innerligt kär (τὰ ἐμὰ σπλάγχνα Phil. 12). Paulus sände honom tillbaka med det lilla brefvet till Philemon på samma gång som Tychicus med brefven till Colossæ och Ephesus. Traditionen gör honom till biskop i Beroea och låter honom dö ss. martyr i Rom. — På hans namn ss. appellativum (ὀνήσιμος nyttig af ὀνίνημι) häntyder Paulus Phil. 11. 20.

Ὀνησίφορος, ου, ὁ *Onesiphorus,* en christen i Ephesus, som med mycken välvilja omfattade Paulus der och sedermera uppsökte honom i Rom och der vederqvickte honom 2 Tim. 1: 16—18, 4: 19. — Sjelfva namnet (ὀνησιφόρος ss. appellativum hjelpbärande) synes antyda hans hjelpsamhet.

ὀνικός, ή, όν (ὄνος) hörande till åsna, åsne- Mt. 18: 6, Mc. 9: 42 (Lc. 17: 2), se μύλος.

ὀνίνημι; *aor.* 2 ὠνήμην l. ὠνάμην gagna, hjelpa, bistå; *med.* hafva fördel, nytta, profitera τινός Phil. 20 af ngn. *

ὄνομα, ατος, τό (besl. med ὄνομαι egentl. *tala om ngn* i allmänhet; äfven jemte ὁ *prostheticum* med) n o m e n, *namn* 1:o) namn, benämning (för att skilja ngn l. ngt från andra) Mt. 1: 21 *al.*, ᾧ ὄνομα *scil.* ἦν Lc. 2: 25 *al.* som hette, ὀνόματι Mt. 27: 32 *al.* vid namn, äfven τοὔνομα Mt. 27: 57 (*accus.*, egentl. till namnet), κατ' ὄνομα Joh. 10: 3, 3 Joh. 15 namnvis, hvar och en med sitt namn l. särskildt. — Ὄνομα τοῦ θεοῦ l. Κυρίου Mt. 6: 9 *al.* Guds namn (allt hvad namnet Gud innefattar, alla Hans egenskaper), ὀν. Ἰησοῦ l. Χριστοῦ Mt. 10: 22 *al.* JEsu l. Christi namn (Hans person och verk), ὀν. τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Mt. 28: 19 den H. Andes namn (Hans egenskaper och verkningar); πιστεύειν εἰς τὸ ὄν. Χοῦ Joh. 1: 12 *al.* tro på Christi namn d. ä. att JEsus är Messias, βαπτίζειν εἰς τὸ ὄν. Ἰοῦ se βαπτίζω, αἰτεῖσθαι ἐν τῷ ὀν. Ἰοῦ Joh. 14: 13 *al.* bedja i JEsu namn vill i korthet säga att i tron så helt och hållet försätta oss i Christi ställe och

så frimodigt och fröjdfullt träda inför Fadren, som vore vi Christus sjelf; vi gå då ut och in i Fadershuset ss. barn, utan att behöfva ngn som ledsagar oss dit och anmäler oss; *δέχεσθαί τινα εἰς ὄνομά τινος* Mt. 10: 41 upptaga ngn i afseende på hans namn, för det som hans namn innefattar d. ä. för det han kallas och är ngt, jfr. v. 42, *ἐπὶ τῷ ὀν. μου* Mt. 18: 5 för mitt namns skull d. ä. derföre att det (barnet) tillhör mig; *ἐν ὀνόματι Χοῦ* 1 Petr. 4: 14 = *ἕνεκεν Χοῦ* för Christi skull, *διὰ τὸ ὄν. μου* Mt. 24: 9 *al.* derföre att J bekännen mig (ss. Messias), *ὑπὲρ τοῦ ὀν. Χοῦ* Act. 21: 13 *al.* för att utbreda Christi namn (kännedom), äfven *ὑπὲρ τοῦ ὀν.* 3 Joh. 7 (*scil. Θεοῦ*), *τῷ ὀν.* l. *ἐν ὀν. Χοῦ* Mt. 7: 22 *al.* förmedelst l. i kraft af Christi namn (som utsäges), o. s. v. — 2:o) namn, person Act. 1: 15, Apoc. 3: 4, äfven 11: 13.

ὀνομάζω, ασα; άσθην (fgde) nämna *τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου* Act. 19: 13, 2 Tim. 2: 19 nämna Christi namn ss. sin HERres, benämna, gifva namn af, kalla Lc. 6: 13. 14; *pass.* nämnas Rom. 15: 20, Eph. 5: 3, äfven 1: 21 (utsägas), kallas, heta, bära namn af *ἀδελφός* 1 Cor. 5: 11 af broder, äfven Eph. 3: 15 har sitt namn (neml. af Honom, Gud ss. *πατήρ*).

ὄνος, ου, ὁ, ἡ åsna, åsninna Mt. 21: 2. 5. 7 *al.;* se ock *μύλος*.

ὄντως, adv. (af *partic. ὤν, genit. ὄντος* af *εἰμί*) verkligen, i verkligheten, i sjelfva verket, i sanning Mc. 11: 32 *al.; ὁ, ἡ, τὸ ὄντως* 1 Tim. 5: 3. 5. 16, 6: 19 (|| *αἰωνίου*) verklig, sannskyldig (som verkligen är och icke blott kallas så).

ὄξος, εος, τό (följ.) vinättika, surt vin Mt. 27: (34) 48 *al.;* härmed menades Romarnes posca eller surt med bittra kryddor blandadt vin, som Romerska soldaterna drucko i lägret — denna dryck räcktes Frälsaren för att döfva Hans plågor.

ὀξύς, εῖα, ύ (besl. med *ἀκή* egg, spets — men äfven med *ὠκύς* snabb, hvaraf ocior) 1:o) spetsig, hvass (för känslan) Apoc. 1: 16 *al.*, men i profangrek. äfven skarp, bitter (för smaken). — 2:o) snabb Rom. 3: 15.

ὀπή, ῆς, ἡ (samstammigt med *ὄψ, ἡ = ὄψις* öga, syn af *ὄψομαι fut.* till *ὁράω*) öga, öppning, hål, håla Hebr. 11: 38 — i profangrek. i synnerhet öppning på taket att släppa ut röken och in dagsljuset, ljus- l. rökfång, sedermera fönster (»vindöga») — en källas öppning, hål (liksom öga, עַיִן) Jac. 3: 11.

ὄπισθε l. *-εν, adv.* (*ὄπις, ιδος, ἡ* följd af *ἕπομαι*) *desuite*, i följd, deraf bakifrån, -till, -efter, -om a) ss. *adv.* Mt. 9: 20 *al.*, *ἔμπροσθεν καὶ ὄπ.* Apoc. 4: 6 fram- och baktill, *ἔσωθεν καὶ ὄπ.* Apoc. 5: 1 på inre och yttre sidan, innan- och utantill. — b) ss. *præpos.* med *genit.* Mt. 15: 23, Lc. 23: 26.

ὀπίσω, adv. (se fgde) 1:o) loci, a) ss. *adv.:* bakom Lc. 7: 38, *τὰ ὀπ.* Phil. 3: 14 det som är bakom, »tillrygga» d. ä. den redan tillryggalagda delen (af det christliga lifvets vädjobana — *metaphoren* tagen af kapplöpare), *εἰς τὰ ὀπ.* Mc. 13: 16 *al.* till det som är bakom l. -efter = tillbaka, men äfven blott *ὀπ.* Mt. 24: 18; b) ss. *præpos.* med *genit.* bakom, bakefter, efter Mt. 4: 10 *al.* *ὕπαγε ὀπ. μου* l. c. se *ὑπάγω, πορεύεσθαι ὀπ. τινός* Lc. 21: 8 vandra efter ngn, sluta sig till ngn, *ὀπ. αὐτοῦ ἀπῆλθεν* Joh. 12: 19 ∾ har gått bort ifrån oss och följer Honom jfr äfven Mc. 1: 20, *ἀπελθεῖν ὀπ. σαρκός ἑτέρας* Jud. 7 öfvergifva det qvinnliga och hålla sig till det manliga könet (Gen. 19: 5, jfr Rom. 1: 27), *ἀφιστάναι τινὰ ὀπ. αὐτοῦ* Act. 5: 37 ∾ göra ngn affällig från öfverheten och till sin anhängare, äfven *ἀποσπᾶν τινα ὀπ. αὐτοῦ* Act. 20: 30 se *ἀποσπάω*. — 2:o) temporis, ss. *præpos.* med *genit.*, efter Mt. 3: 11 *al.*

ὁπλίζω; ισάμην (följ.) *väpna*, beväpna; *med. τὴν αὐτὴν ἔννοιαν* 1 Petr. 4: 1 väpnen eder med samma sinne (som Christus hade och ådagalade i sina lidanden). *

ὅπλον, ου, τό (besl. med *ἕπω* sysselsätta sig med) *verktyg*, redskap a) hörande till skepp: taklage, tågverk o. s. v., fkmr ej i N. T.; b) till strid: vapen Joh. 18: 13; *metaphorice ἀδικίας* och *δικαιοσύνης* Rom. 6: 13 hvarigenom det ena l. andra vinnes (*ἁμαρτία* tänkes i förra fallet ss. regent, hvilken brukar menniskans lemmar — hand, tunga o. s. v. — ss. sina *vapen* för att dermed strida emot Guds styrelse och tillvägabringa osedlighet), *τοῦ φωτός* Rom. 13: 12 äro tänke- och handlingssätt, hvilka ljuset (Gud genom den H. Ande) framräcker; *ὅπλα τῶν δεξιῶν* 2 Cor. 6: 7 högra sidans vapen = anfallsvapen (se *βέλος*), *τῶν ἀριστερῶν ibid.* venstra sidans vapen = försvarsvapen (se för öfrigt Eph. 6: 14 följ.) *τὰ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν* 2 Cor. 10: 4 vår krigstjensts

vapen d. ä. de medel, hvaraf den apostoliska verksamheten betjenar sig mot fiendtliga makter; *anm.* försvarsvapen, ὅπλα, voro hos Grekerna följande: *sköld* (ἀσπίς κ. τ. λ. se θυρεός), *hjelm* (κράνος l. περικεφαλαία hkt se), *harnesk* (θώραξ hkt se), *gördel* (ζώνη hkt se) och *benskenor* (κνημῖδες).

ὁποῖος, α, ον (*correlat.* till ποῖος) = οἷος qualis a) *uti indirecta frågor:* huru beskaffad; af hvad slag o. s. v. 1 Cor. 3: 13 *al.*, ὁποῖοί ποτε ἦσαν Gal. 2: 6 hvad för några de också voro (i huru stort anseende de än stodo). — b) så beskaffad som, sådan som, som efter τοιοῦτος Act. 26: 29.

ὁπότε, *adv.* (*correlat.* till πότε) = ὅτε då, när med *indicat.* Lc. 6: 3. *

ὅπου, *adv.* (*correlat.* till ποῦ) = οὗ ubi 1:o) hvarest, der Mt. 6: 19 *sæpe.* — 2:o) hvarthän, dit Joh. 8: 21. 22 *al.* (genom ett slags attraction — likaså i profangrek. vid *verba motus*). — 3:o) under det l. då dock 2 Petr. 2: 11.

† ὀπτάνω (äfven ὀπταίνω, ὀπτάζω af obrukl. ὄπτω, se ὁράω) se; (*pass.* l.) *med.* låta se sig l. sig ses τινί Act. 1: 3 för l. af ngn. *

ὀπτασία, ας, ἡ (fgde) = ὄψις syn (vision), uppenbarelse Lc. 1: 22 *al.*

ὀπτός, ή, όν (ἕψω koka) egentl. *kokt*, stekt Lc. 24: 42. *

ὄπτω, ὄπτομαι, se ὁράω.

ὀπώρα, ας, ἡ (af ὀπτάω = ἕψω steka, koka och ὥρα den årstid som kokar l. mognar frukterna — andra af ὀποῦ ὥρα saftens tid, då de mognande frukterna befinna sig i sin saftigaste fullhet) rötmånad — hunddagarne, den hetaste delen af sommaren — sedan sommarfrukt, frukt Apoc. 18: 14; *anm.* året indelades af Grekerne i 7 årstider: 1:o) ἔαρ (contr. ἦρ ver, *vår*), 2:o) θέρος (hkt se, sommar), 3:o) ὀπώρα, 4:o) φθινόπωρον l. μετόπωρον (höst — se φθινοπωρινός), 5:o) σπορητός (såningstid), 6:o) χειμών (hkt se, vinter), 7:o) φυταλιά (trädplanteringstid). *

ὅπως, *partic. relat.* (*correlat.* till πῶς) = ὡς a) ss. *adverb. huru,* hurusom, på hvad sätt, quomodo, ett l. det sätt hvarpå med *indicat.* Lc. 24: 20; b) ss. *conjunction* alltid med *conjunct.*, huru, hurusom ss. Mt. 12: 14, 22: 15, Mc. 3: 6; oftare på det att, att Mt. 2: 8 *sæpe,* äfven med tillagdt ἄν (Mt. 6: 5) Lc. 2: 35 *al.;* ὅπ. μή på det att icke Lc. 16: 26, 1 Cor. 1: 29.

ὅραμα, ατος, τό (ὁράω) egentl. *det sedda,* syn (underbar företeelse l. uppenbarelse) Mt. 17: 9 *al.*

ὅρασις, εως, ἡ (se fgde) egentl. *seende,* synförmåga, öga; i N. T. a) syn = ὅραμα Act. 2: 17, Apoc. 9: 17; b) utseende Apoc. 4: 3.

ὁρατός, ή, ον *adj. vble* (af följ.) *synbar,* synlig Col. 1: 16. *

ὁράω, ὄψομαι, ἑώρακα, εἶδον; *aor.* 1 *med.* ὠψάμην Lc. 13: 28; ὀφθήσομαι, ὤφθην (ὄψομαι o. s. v. af obrukl. stam ὄπτω, ὄπτομαι) *hafva syn,* vara seende; 1:o) *se* (med det *yttre* ögat), skåda τινά och τί Mt. 24: 30 *sæpius,* stundom med *accus.* och *partic.* (liksom i profangrek.) st. *infin.* l. c. *al.; metaphor.* ὁρᾶν Θεόν Mt. 5: 8 *al.* se Gud (den högste konungen, bilden af den högsta lycka; ty då de österländske regenterne för det mesta undandrogo sig folkets blickar, så hette deras förtrogne och ministrar הָרֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ = de som sågo konungens ansigte). — 2:o) *se* (med det *inre* ögat), andligen varseblifva, inse, förstå, märka Act. 8: 23 *al.*, äfven här ngn gång med *accus.* och *partic.* ss. l. c., Hebr. 2: 8, se med trons blickar 1 Joh. 3: 6 *al.;* erfara Joh. 3: 36 *al.*, οὐκ ὄψεται ζωήν l. c. han skall icke se lif (andligt och Messianskt lif skall blifva fullkomligt främmande för hans erfarenhet). — 3:o) *se,* se till, se sig för, akta sig; ὅρα med *fut.* ποιήσεις Hebr. 8: 5 se till att du kommer att göra, med *imperat.* μηδεὶς γιγνωσκέτω Mt. 9: 30 akta dig, låt ingen veta det! ὅρα μή med *conjunct.* Mt. 8: 4 *al.*, äfven ὁρᾶτε μή ss. 1 Thess. 5: 15 se l. akta dig, sen till l. akten eder, att icke, med *imperat.* ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε Mt. 24: 6 akten eder, låten icke skrämma eder! ὅρα μή Apoc. 19: 10, 22: 9 (*scil.* προςκυνήσῃς ἐμοί) se till att du icke d. ä. gör icke så! låt bli det! — hit höra phraserne σὺ ὄψῃ Mt. 27: 4, ὑμεῖς ὄψεσθε Mt. 27: 24 och ὄψεσθε αὐτοί Act. 18: 15 det må du (mågen J) se dig (eder) om! det blifve din (eder) egen omsorg! — *Pass.* synas, uppenbaras τινί Mt. 17: 3 *al.*, μάρτυς ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι Act. 26: 16 *attraction* st. τούτων, ἅ τε εἶδες, ἅ (δι' ἅ) κ. τ. λ. vittne så väl till det som du sett, som till det hvarför jag (ytterligare) skall uppenbara mig för dig; ὤφθη ἀγγέλοις 1 Tim. 3: 16 han visade sig för, lät sig ses af englar (vid och genom sin himmelsfärd).

ὀργή, ῆς, ἡ (*qsi* ὀρεγή af ὀρέγω) *drift,* hvarje häftigare sinnesrörelse, affekt — a) vrede, ovilja Mc. 3: 5 *al.;* ὀργὴ Θεοῦ Rom. 1: 18 *al.* Guds vrede

(är icke annat än Guds kärlek till allt godt i sitt motsatta hat l. misshag till allt ondt), ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς Rom. 2: 5 (den vrede som utbryter) på vredesdagen (domens dag charakteriserar Paulus ss. en vredens dag för de onda), *τέκνα ὀργῆς* Eph. 2: 3 vredenes barn, under vreden hemfallna, iræ (Dei) obnoxii, äfven σκεύη ὀργῆς Rom. 9. 22 vredeskärl. — b) ss. *consequens*, det hvarigenom vreden gifver sig tillkänna, straff ss. Rom. 3: 5 *al.*, ἡ μέλλουσα ὀργή Mt. 3: 7 *al.* det tillkommande l. eviga straffet, den eviga döden.

ὀργίζω; ὠργίσθην (fgde) göra vred, uppreta, förtörna, vanligen i N. T. retas till vrede, vredgas, förtörnas, harmas Mt. 5: 22 *al.*, τινί l. c., ἐπί τινι Apoc. 12: 17; ὀργ. καὶ μὴ ἁμαρτάνετε Eph. 4: 26 vredgens och synden icke d. ä. försynden eder icke i eder vrede (det gifves neml. en helig vrede, liksom en gudomlig, se fgde ord. — Jfr Ps. 4: 5).

ὀργίλος, η, ον (ὀργή) *häftig*, hetsig, snarsticken Tit. 1: 7. *

ὀργυιά, ᾶς, ἡ (följ.) famn — afståndet emellan fingerspetsarne på begge händerna, när armarne äro *utsträckta*, så att de bilda en rät linea = 4 grek. πήχεις alnar = 6 fot Act. 27: 38. *

ὀρέγω, rego, erigo, porrigo, *räcka*, sträcka, utsträcka; i N. T. i *med.* räcka l. sträcka sig ut efter ngt τινός, eftersträfva, åtrå 1 Tim. 3: 1 *al.*

ὀρεινός, ή, όν (ὄρος) bergig, bergs-; ἡ ὀρεινή, *scil.* χώρα Lc. 1: 39. 65 bergsbygd l. -trakt.

ὄρεξις, εως, ἡ (ὀρέγω) traktan, trängtan, åtrå, begärelse, lusta Rom. 1: 27. *

† ὀρθοποδέω (ὀρθόπους med raka fötter, rakt l. rakt ut gående af följ. och πούς) gå *med raka fötter*, l. rakt ut, raka vägen; *figurligt* handla rätt, förfara riktigt (liksom gå räta vägar, taga riktiga mått och steg) πρός τι Gal. 2: 14 i afseende på ngt l. för att upprätthålla och befrämja ngt; *anm.* verba eundi brukar i allmänhet Paulus i *figurlig* mening ss. περιπατεῖν, στοιχεῖν o. s. v. *

ὀρθός, ή, όν (besl. med ὄρω, ὄρνυμι uppresa; jfr rectus *qsi* erectus af erigo) *upprest*, rak, rät, i upprätt ställning Act. 14: 10, ὀ. τροχιαί Hebr. 12: 13 se τροχιά.

† ὀρθοτομέω (ὀρθοτόμος som skär rätt, i rak riktning — af fgde och τέμνω, τέτομα skära) *skära rätt*, rätt dela, rätt behandla τὸν λόγον τῆς ἀληθείας 2 Tim. 2: 15 riktigt umgås med sanningens ord (så att man icke förfalskar det καπηλεύειν Gal. 2: 14 — andra tyda det med: att inrätta sina föredrag så, att hvar och en får sitt — efter den vanliga indelningen i säkra, väckta och benådade själar). *

† ὀρθρίζω (ὄρθρος) = Attikernas ὀρθρεύω, *tidigt vara uppe*, vara morgongirig, tidigt på morgonen göra, gå, komma πρός τινα Lc. 21: 38 till ngn. *

ὀρθρινός, ή, όν (se följ.) i gryningen Apoc. 22: 16 ‖ πρωϊνός. *

ὄρθριος, α, ον, äfven 2 ändelser (följ.) = fgde Lc. 24: 22. *

ὄρθρος, ου, ὁ (ὄρω, ὄρνυμι röra o. s. v., antingen den tid då menniskor och djur börja *röra* sig och uppstå, eller då dagen börjar gry — liksom röra på sig; jfr orior, ortus) gryning, dagbräckning ὄρθρου βαθέος Lc. 24: 1, Joh. 8: 2 (dock ej hos *Tisch.*) se βαθύς, ὑπὸ τὸν ὄ. Act. 5: 1 emot gryningen.

ὀρθῶς, *adv.* (af ὀρθός) rätt, riktigt Mc. 7: 35 *al.*

ὁρίζω, ὥρισα; ὥρισμαι, ὡρίσθην (ὅρος, ὁ gräns) *begränsa*, skilja genom gränser, utstaka, bestämma, förordna Act. 17: 26. 31, Hebr. 4: 7; bestämma sig för, besluta med *infin.* Act. 11: 29; *pass.* bestämmas ss. κατὰ τὸ. ὡρ. Lc. 22: 22 enligt det bestämda l. sin bestämmelse, ὁ ὡρ. — — — κριτής Act. 10: 42 den af Gud bestämde l. förordnade domaren, ὁρ. υἱὸς Θεοῦ Rom. 1: 4 förklarad för Guds Son.

ὅριον, ου, τό (egentl. *neutr.* af *adj.* ὅριος hörande till begränsning, ὅρος) gräns; i N. T. *plur.* gränser, landamären Mt. 4: 13, 19: 1, Mc. 10: 1; äfven angränsande trakter, nejder Mt. 2: 16 *al.*

ὁρκίζω (följ.) låta ngn svärja; sedan och i N. T. besvärja med 2 *accus.* ss. τινὰ τὸν Θεόν Mc. 5: 7 ngn vid Gud, τὸν Ἰησοῦν Act. 19: 13 vid JEsus, τὸν Κύριον 1 Thess. 5: 27 vid HERren (*Tisch.* har ἐνορκίζω).

ὅρκος, ου, ὁ (af εἴργνυμι innestänga, ἕρκος stängsel, skrank) ed, emedan eden är liksom ett skrank, inom hkt man stänges och förbindes att göra l. icke göra ngt (min ed binder mig) Mt. 5: 33 *al.*, ἀποδιδόναι τοὺς ὅρκους l. c. afbetala l. afbörda sig sina eder (fullgöra hvad man edeligen förbundit sig till — jfr Numeri 30: 3, Deuteron. 23: 22) ὀμνύναι ὅρκον Lc, 1: 73 svärja l. gå en ed, ὅρκον ὅν *ibid.* troligen *attractio inversa* st. ὅρκου, ὅν, se ὅς.

† ὁρκωμοσία, ας, ἡ (fgde, ὄμνυμι) *edgång*, edlig försäkran Hebr. 7: 20. 21. 28 = τὰ ὁρκωμόσια i profangrekiskan.

ὁρμάω, ὥρμησα (följ.) egentl. *sätta i rörelse*, drifva på; i N. T. *intrans.* (*scil.* ἑαυτόν) sätta sig i rörelse, bryta upp, fara, färdas, ila, storma, rusa εἴς τι Mt. 8: 32 *al.* till ngt, ἐπί τινα Act. 7: 57 emot ngn.

ὁρμή, ῆς, ἡ (ὄρω, ὄρνυμι röra åstad) första *rörelsen*, driften till en handling, uppbrott, angrepp (gripa saken an); inre drift, project, anslag Act. 14: 5, afsigt, föresats, sträfvan (diktan och traktan) Jac. 3: 4.

ὅρμημα, ατος, τό (ὁρμάω) *det i rörelse satta*, pådrifna, fart; ὁρμήματι βληθήσεται Apoc. 18: 21 han skall med fart, i en hast, på en gång nedstörtas. *

ὄρνεον, ου, τό = följ. Apoc. 18: 2 *al.*

ὄρνις, ιθος, ὁ, ἡ (ὄρω, ὄρνυμαι röra sig åstad l. lyfta sig, neml. med vingarne) fogel, vild l. tam; i N. T. höna Mt. 23: 37, Lc. 13: 34.

† ὁροθεσία, ας, ἡ (ὅρος gräns, τίθημι) *gränssättning* l. -bestämning, -linea, -skillnad, gräns Act. 17: 26. *

ὄρος, εος, τό (ὄρω, ὄρνυμαι höja sig l. stiga upp) egentl. *uppstigande*, upphöjning, höjd, berg Mt. 4: 8 *al.*, τὸ ὄρ. τῶν ἐλαιῶν Mt. 21: 1 se ἐλαία, τὸ ὄρος Σινᾶ beskrifves Hebr. 12: 18—21 (jfr Exod. 19: 12 följ.), ὄρ. πυρὶ καιόμενον Apoc. 8: 8 eldlågande l. -sprutande berg; τὰ ὄρη betyder ock *metaphor.* upphöjda personer, väldigheter se Apoc. 17: 9. 10.

ὀρύσσω, ὤρυξα gräfva, inrista, inhugga Mt. 21: 33 *al.*

ὀρφανός, ή, όν (= ὀρφός orbus, beröfvad i synnerhet föräldrarna — beslägt. äfven med ὀρφνός mörk) föräldra-, faderlös Jac. 1: 27; *metaphor.* Joh. 14: 18.

ὀρχέομαι, ησάμην (*per metathesin* af χορός = κύκλος rund, ring, ringdans) dansa Mt. 11: 17 *al.*

ὅς, ἥ, ὅ, *art. postpositivus, pronom. relativum* som, hvilken, ss. en som, ss. den der Mt. 2: 9 *sæpissime*; ἧς — αὐτῆς Mc. 7: 25 *per hebraismum.* Vid *pron. relat.* märkas följande egenheter 1:o) *attractio* a) *directa*, då pron. relat., som af sitt verb skulle styras i accus., sättes i samma casus som föregående nomen l. pronomen (af hkt det alltså *attraheras*) t. ex. (τοῦ ῥήματος, οὗ st. ὅ Mc. 14: 72 — *Tisch.* har τὸ ῥῆμα ὡς), τῷ λόγῳ, ᾧ st. ὅν Joh. 2: 22 *al.*; b) *inversa*, då pron. relat. drager till sig föregående nomen i samma casus der det sjelft står t. ex. λίθον ὅν st. ὁ λίθος, ὅν Mt. 21: 42, 1 Petr. 2: 7, ὅρκον ὅν st. ὅρκου, ὅν Lc, 1: 73 παντὶ ᾧ Lc. 12: 48 se πᾶς, τὸν ἄρτον ὅν st. ὁ ἄρτος, ὅν 1 Cor: 10: 16 — så i latinen: urbem quam statuo, vestra est Virg. Æn. I: 577; hit hör den äfven i profangrek. och latinen vanliga *attraction*, då *pron. relat.* drager föregående nomen efter sig i samma casus och comma t. ex. ὅν — — — Ἰωάννην, οὗτος Mc. 6: 16 st. ὁ Ἰωάννης, ὅν — — —, οὗτος *al.* — 2:o) *constructio ad sensum* (κατὰ σύνεσιν). då relat. rättar sig efter föregående nomens begrepp, men icke genus t. ex. παιδάριον, ὅς st. ὅ Joh. 6: 9 *al.*, någon gång icke heller numerus t. ex. Phil. 2: 15. — 3:o) då relat. rättar sig efter följande och ej föregående nomen ss. τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον Mc. 15: 16 st. ἥ *al.* — 4:o) = *articulus præpos.* ὁ, ἡ, τό vid indelningar: ὅς μέν — ὅς δέ 2 Cor. 2: 16 den ene, den andre; äfven ett tredje ὅς δέ Mt. 21: 35; äfven ὅς μέν — ἄλλος δέ Mt. 13: 4. 5; äfven ὅς μέν — ἕτερος — ἕτερος 1 Cor. 12: 8—10 (vid classifikation af χαρίσματα, der en tredelning eger rum, se vidare μέν). — 5:o) = οὗτος γάρ (liksom qui = nam is) t. ex. 2 Cor. 3: 6, 4: 4. — *Neutrum* ὅ a) är = quod hvad det beträffar att ss. Rom. 6: 10, Gal. 2: 20; b) har afseende på en föregående sats t. ex. ὅ ἐστιν ἀληθές 1 Joh. 2: 8 hkt (neml. att det är ett nytt bud) är sannt.

ὁσάκις, *adv.* (ὅσος med ändelsen άκις) så många gånger, så ofta som ἄν l. ἐάν 1 Cor. 11: 25. 26, Apoc. 11: 6.

ὅςγε, ἥγε, ὅγε qui quidem, som ju Rom. 8: 32 (skrifves bättre åtskildt). *

ὅσιος, α, ον, äfven 2 ändelser 1 Tim. 2: 8, genom gudomlig lag bestämd, tillåten, helgad, *helig* 1:o) om personer: a) i allmht Tit. 1: 8, Hebr. 7: 26 (ren i Guds ögon — se δίκαιος); b) κατ' ἐξοχήν Messias, ὁ ὅσ. τοῦ Θεοῦ Act. 2: 27, 13: 35; c) om Gud sjelf Apoc. 15: 4, 16: 5. — 2:o) om saker: τὰ ὅσ. Δαυϊδ τὰ πιστά Act. 13: 34 egentl. Davids heliga det tillförlitliga d. ä. det David tillförsäkrade osvikliga löftet (om Messias); χεῖρες 1 Tim. 2: 8 (de händer äro heliga, rena, som icke låtit begagna sig till verktyg för elaka l. orena lustar).

ὁσιότης, ητος, ἡ (fgde) helighet, gudsfruktan, fromhet Lc. 1: 75, Eph. 4: 24 (har afseende på Gud, deremot δικαιοσύνη på menniskor). *

ὁσίως, *adv.* (af ὅσιος) heligt, fromt 1 Thess. 2: 10 (har afseende på förhållandet mot Gud, δικαίως mot nästan). *

ὀσμή, ῆς, ἡ (ὄζω) lukt, doft, ånga, ὀ. εὐωδίας Eph. 5: 2, Phil. 4: 18 välluktens l. välluktande ånga, angenäm lukt (*metaphoren* tagen af offren, hkas uppstigande lukt ansågs behaglig för Gud), ὀ. ἐκ θανάτου εἰς θάνατον καὶ ἐκ ζωῆς εἰς ζωήν 2 Cor. 2: 16 en lukt som uppstår från död och verkar död o. s. v. (luktens källa är Christus och Han är ss. λίθος τοῦ προςκόμματος för de otrogne en orsak till den eviga döden; för dem alltså är lukten d. ä. den apostoliska verksamheten *död* och den verkar *död*, ehuru Christus i sig sjelf är lifvet och verkar lif. *Relativt* är alltså Christus döds- och lifskälla, allt efter som Han predikas för den ene eller andre).

ὅσος, η, ον (*correlat.* till πόσος) quantus a) *uti indirecta frågor:* huru stor, huru mycken Mt. 3: 8 *al.;* b) så stor som, så mången som, all den som, i synnerhet i *plur.* Mt. 14: 36 *sæpius;* äfven så lång som (om tid) ὅσον l. ἐφ' ὅσον χρόνον Mc. 2: 19 *al.* så lång l. för så lång tid som = så länge som, äfven blott ἐφ' ὅσον (*scil.* χρόνον) ss. Mt. 9: 15 *al.* — *neutr.* ὅσον så mycket, så mycket som, står ofta *adverbialiter,* äfven någon gång ὅσα ss. Apoc. 18: 7; ἐφ' ὅσον Mt. 25: 40, Rom. 11: 13 *al.* för så vidt som, eftersom, äfven καθ' ὅσον Hebr. 3: 3 i samma mån som, eftersom, efterföljdt af οὕτως Hebr. 9: 27. 28 likasom — på samma sätt. — Ὅσος föregås l. efterföljes af *correlat. demonstrativum* τοσοῦτος t. ex. τοσούτῳ — ὅσῳ Hebr. 1: 4, 10: 25 så mycket — som, desto — ju, καθ' ὅσον — κατὰ τοσοῦτο(ν) Hebr. 7: 20. 22 i samma mån som — i samma mån o. s. v.; återstår den svårförklarliga phrasen ἔτι μικρὸν ὅσον ὅσον Hebr. 10: 37 — man ser väl *att* det skall betyda: ännu en ganska liten tid, men icke *huru;* funnes blott *ett* ὅσον, så kunde det förklaras i analogi med θαυμαστὸν ὅσον och dylikt l. det latinska mirum quantum; funnes icke μικρόν, så kunde Aristophan. Vesp. 213 åberopas — nu blir enda möjligheten att öfversätta helt ordagrannt »ännu något litet till hvad grad till hvad grad!» d. ä. ännu en ytterst liten l. kort tid.

ὅςπερ, ἥπερ, ὅπερ (ὅς, πέρ) quicumque, hvilken som helst Mc. 15: 6. *

ὀστέον, smdr. ὀστοῦν, οῦ, τό os, ben, benknota Mt. 23: 27 *al.*

ὅστις, ἥτις, ὅτι (ὅς, τίς) hvilken också, hvar och en som, en som (utmärker visserligen i sig sjelf en allmänlighet och har alltså vidsträcktare omfång än ὅς, som refererar sig till ett fgde nomen, men har ofta samma betydelse och construction som detta) Mt. 2: 6 *al.;* ss. den der, utpote qui Lc. 1: 20 *al.;* af hvilken beskaffenhet, sådan som 1 Cor. 3: 17 (neml. ἅγιοι).

ὀστράκινος, η, ον (ὄστρακον, τό egentl. äggskal — samstammigt med ὄστρεον ostra och ὀστέον — sedan bränd lera, lerskärfva) af lera, ler-, σκεύη ὀστρ. a) i *egentlig* mening 2 Tim. 2: 20; b) i *oegentlig* 2 Cor. 4: 7 (härmed betecknar Paulus den *bräckliga,* lätt förstörbara kroppen, såsom ville han säga: fastän vi äro anförtrodde en så herrlig skatt — apostla-embetet — så är dock vår kropp, organen för denna verksamhet, icke fritagen från förgänglighetens lott).

ὄσφρησις, εως, ἡ (ὀσφραίνομαι lukta, aor. 2 ὠσφρόμην, samstammigt med ὄζω) luktande, lukt, luktsinne 1 Cor. 12: 17. *

ὀσφύς, ύος, ἡ länd, höft Mt. 3: 4, Mc. 1: 6; — a) emedan Hebræerne ansågo aflingsförmågan ligga der, betyder εἶναι ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρός Hebr. 7: 10 egentl. vara i sin faders länd d. ä. icke vara född, ἐξεληλυθότες ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ Hebr. 7: 5 egentl. utgångna ur Abrahams länd = hans köttslige efterkommande, äfven καρπὸς τῆς ὀσφ. Δαυΐδ Act. 2: 30 frukt af Davids länd d. ä. hans köttslige efterkommande. — b) emedan Hebræerne nyttjade vida fotsida fladdrande kläder, så behöfde de uppskörta dem och sammanhålla dem med gördeln, när de skulle färdas, strida o. s. v.; deraf περιζώσασθαι τὰς ὀσφύας Lc. 12: 35, Eph. 6: 14 omgjorda sina länder, hålla sig beredd (i andlig mening — περιζώννυμι), äfven ἀναζώσασθαι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας 1 Petr. 1: 13 (se ἀναζώννυμι).

ὅταν (ὅτ' ἄν = ὅτε ἄν) *conjunction,* då, så ofta som, så snart som Mt. 5: 11 *al.,* så länge som Joh. 9: 5 (ehuru äfven här kan tydas: då, vid den tid som), vanligen med *conjunctivus,* men äfven med *indicat.* ss. *imperf.* Mc. 3: 11, *futur.* Apoc. 4: 9 o. s. v.

ὅτε (*correlat.* till πότε) *conjunction,* quando, när, då Mt. 7: 28 *al.;* vanligen med *indicat.,* men äfven med *conjunct.* ss. Lc. 13: 35.

ὅτι (egentl. *neutr.* af ὅστις, liksom quod af qui; annars anses uti, ut derifrån härledas) *conjunction* a) att Mt. 2: 16 *sæpissime; τί ὅτι* Lc. 2: 49 *al.* l. *τί γέγονεν ὅτι* Joh. 14: 22 hvad är det l. huru kommer det till att = hvarför? äfven ὅτι ensamt Mc. 2: 16 *(Tisch.).* — b) derföre att, emedan Mt. 2: 18 *al.*, ty Mt. 6: 5 *sæpe*, då ju t. ex. Eph. 2: 18. — c) nyttjas stundom vid början af *oratio directa*, utan att öfversättas, då det svarar emot *colon* ss. Mt. 2: 23 *al.* — d) οὐχ ὅτι se οὐ; ὡς ὅτι 2 Thess. 2: 2 liksom om, deremot 2 Cor. 5: 19 ty.

ὅτου = οὗτινος, *genit.* af ὅστις, hkt se.

οὗ (*correlat.* till ποῦ) egentl. *genit.* af ὅς; a) hvarest, der Mt. 2: 9 *al.;* b) hvarthän, dit (genom ett slags *attraction* — likaså i profangrek. vid *verba motus;* jfr ὅπου) Mt. 28: 16, Lc. 10: 1 *al.*

οὐ, οὐκ, οὐχ non, icke (nekar ovilkorligt, objectivt — vanligen ordet framför hkt det står, μή deremot satsen — se μή) Mt. 1: 25 *sæpissime;* fördubbladt stärker det negationen ss. Mt. 5: 37, 2 Cor. 1: 17 (se ναί); οὐ μή stärker äfven: alldeles icke, på intet sätt och vis Mt. 5: 18 *al.* (egentl. står det st. οὐ δέδοικα μή och derföre) vanligen med *conjunct. aor.* l. c. *al.*, men äfven med *indicat. futur.* ss. Mt. 16: 22 *al.* (se μή), Gal. 5: 16 bör οὐ μὴ τελέσητε tagas *imperativt;* οὐ μόνον — ἀλλὰ καί l. blott ἀλλά icke blott — utan äfven l. utan (se μόνον och ἀλλά); οὐχ ὅτι — ἀλλ' ὅτι Joh. 6: 26 *al.* icke derföre att — utan derföre att, οὐχ ὅτι — ἀλλ' ἵνα 2 Thess. 3: 9 icke derföre att — utan på det att, οὐχ ὅτι — ἀλλά Joh. 7: 22 *al.* = οὐ λέγω ὅτι — ἀλλά jag säger icke l. det är icke min mening att — utan, οὐχ ὅτι åtföljes äfven af δέ Phil. 3: 12 och γάρ Phil. 4: 11. — a) *vid frågor* (då det ock vid öfversättning i svenskan ställes in i meningen t. ex. är det icke sannt? hvaremot μή sättes i början: icke är det sannt?) fordrar det jakande svar och kan äfven öfversättas med: månne icke? Mt. 6: 26 *al.;* i afseende på μὴ οὐκ se μή. — b) *vid svar* betyder det nej och är accentueradt οὔ Mt. 13: 29 *al.*

οὐά, *interjection,* vah! bah! ha! i profangrek. utrop af förundran och häpnad, i N. T. af afsky och förakt Mc. 15: 29. *

οὐαί, *interjection,* væ, *ve,* utrop af smärta och förtrytelse, *absol.* Lc. 17: 1 (*scil.* ἐκείνῳ), vanligen med *dat.* Mt. 11: 21 *sæpe,* en gång med *nomin.* Apoc. 18: 10 (möjligen deraf förklarligt, att σοί är utelemnadt, och *nomin.* står st. *vocat.*); nyttjas äfven ss. subst. ἡ οὐαί = ἡ θλῖψις ve, vedermöda Apoc. 9: 12, 11: 14, äfven οὐαὶ μοί ἐστιν 1 Cor. 9: 16 ve är åt mig d. ä. gudomligt straff är min lott.

οὐδαμῶς, *adv.* af (οὐδαμός — οὐδέ, ἁμός en, någon — icke en gång en) på intet sätt, ingalunda Mt. 2: 6. *

οὐδέ (οὐ, δέ) a) egentl. *men icke,* och icke, också icke, icke eller (i sammanhang med en negation) ss. Mt. 5: 15 *sæpe* — *anm.* att οὐδέ och οὔτε omvexla i editionerna; b) till och med icke, *icke en gång,* ne quidem Mt. 6: 29 *al.; ἀλλ' οὐδέ* Lc. 23: 15 *al.* nej icke en gång; οὐδὲ εἷς och οὐδὲ ἕν Act. 4: 32, Mt. 27: 14 icke en gång en l. ett enda nekar starkare än οὐδείς, οὐδέν.

οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν (οὐδέ, εἷς) *icke en gång en, ett,* ingen, intet a) ss. *adject.* med substant. Lc. 4: 24 *al.;* b) ss. *substant.* med genit. Mc. 11: 2 *al.*, eller *absol.* Mt. 6: 24 *al.;* οὐδέν intet, ingenting Mt. 10: 26 *al.*, af intet värde, ingen betydenhet Mt. 23: 16. 18 *al.*, 1 Cor. 7: 19 (*Zeugma* — men hållandet af Guds bud *scil.* ἐστί τι är af värde), εἰς οὐδὲν γενέσθαι Act. 5: 36 blifva till intet, tillintetgöras, omkomma, εἰς οὐδ. (*Tisch.* οὐθὲν) λογισθῆναι Act. 19: 27 räknas l. aktas för intet, *accus.* οὐδέν i intet afseende ss. Act. 25: 10 *al.* — *Anm.* Efter en föregående negation i samma sats förlorar οὐδείς, äfvensom andra sammansatta ord af οὐ, enligt grekiska språkets art sin egen nekande kraft t. ex. οὐκ εἶδον οὐδέποτε οὐδένα jag har icke någonsin sett ngn o. s. v.; för öfrigt gäller om skillnaden emellan οὐδείς och μηδείς detsamma som om den emellan οὐ och μή.

οὐδέποτε, *adv.* (οὐδέ, ποτέ) *icke en gång någonsin,* aldrig Mt. 7: 23 *al.*

οὐδέπω, *adv.* (οὐδέ, πῶ) *icke en gång ännu,* ännu icke, nondum Lc. 23: 53 *al.* οὐκ οὐδεὶς οὐδέπω l. c. icke ngn ännu (se οὐδείς *anm.*).

οὐθείς, οὐθέν oattiska former = οὐδείς, οὐδέν, men som förekomma i N. T. på några ställen, i synnerhet i nyare editioner.

οὐκ, se οὐ.

οὐκέτι, *adv.* (οὐκ, ἔτι) icke vidare, icke mer Mt. 19: 6 *al.*, icke åter 2 Cor. 1: 23; skrifves äfven åtskildt — *anm.* efter en föregående negation i samma sats förlorar det sin egen negativa betydelse ss. Mt. 22: 46 *al.* (se οὐδείς *anm.*).

οὐκοῦν; interrogat. (*οὐκ*, följ.) månne icke? skiljes i profangrek. från *οὔκουν* alltså icke, följaktligen icke (ehuru det ursprungligen varit samma ord); hvilkendera betoningen Joh. 18: 37 är den rätta, kan sättas i fråga; *οὐκ. — — — σύ;* »är du följaktligen icke en konung» (eftersom du talar om ditt *βασιλεία*)? — jag tror att all tvist om rätta accentueringen på detta ställe skulle slitas derigenom, att man skrefve *οὐκ οὖν* åtskilda. *

οὖν, *postposit. partikel*, ergo, alltså, derföre, fördenskull, följaktligen, då, nu Mt. 1: 17 *sæpissime;* står ofta *conclusive*, då man i korthet sammanfattar det förut sagda ss. l. c. *al.*, äfvensom då man återupptager ngt eller några ord från det föregående t. ex. Rom. 4: 10, 1 Cor. 8: 4 (se v. 1) *al.*, i hkt sednare fall det stundom kan öfversättas med: säger jag, som sagdt är.

οὔπω = *οὐδέπω* hkt se; då ännu icke 1 Cor. 3: 2.

οὐρά, *ᾶς*, *ἡ* (besl. med *ὄῤῥος*) svans, stjert Apoc. 9: 10 *al.;* Apoc. 12: 4 (bilden lånad från Dan. 8: 10, der Antiochi fiendtliga makt kastar några af himlens här och af stjernorna till jorden) har afseende på den onda inverkan, som draken (Rom) ut- och invärtes öfvat på Judiska folket, så att han kunde göra sig hopp att uppsluka Messias, så snart Han blifvit född, hkt också i sjelfva verket försöktes genom den Romerske vasallen Herodes i det Bethlehemitiska barnamordet.

οὐράνιος, *α*, *ον*, äfven 2 ändelser (*οὐρανός*) himmelsk, från himlen Mt. 6: 14 *al.; πλῆθος στρατιᾶς οὐρ.* Lc. 2: 13 en himmelsk härskara (hvarmed englarne betecknas).

οὐρανόθεν (följ.) från himlen Act. 14: 17, 26: 13.

οὐρανός, *οῦ*, *ὁ*, äfven i *plur.*, i likhet med שָׁמַיִם (somliga af *ὁράω*, *qsi ὁρανός* den synliga rymden öfver jorden l. synkretsen, liksom *ὁρίζων*; andra kanske rättare af *ἀείρω*, *αἰωρέω* höja, besl. med *μετέωρος*) *höjd*, himmelshöjd, himlahvalf, coelum, himmel, hkn delas i 1:o) *den synliga* och *physiska* Mt. 3: 16 *sæpius*, *ἄκρα τῶν οὐρ.* Mt. 24: 31, Mc. 13: 27 himlens ändar (emedan himlahvalfvet synes sluta vid horizonten) *ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρ.* Act. 7: 42 himlahären (sol, måne, stjernor), *αἱ δυνάμεις τῶν οὐρ.* Mt. 24: 29 *al.* himlamakterna d. ä. stjernorna l. himlakropparna (emedan efter Judarnes föreställningssätt dessa framstå ss. gudomliga väsenden); himlen säges *κλεισθῆναι* Lc. 4: 25 *al.* tillslutas (då det icke regnar), *ἑλίσσεσθαι* Apoc. 6: 14 sammanrullas (ss. en bok — ett uppslaget tält) o. s. v.; *tropice: ὑψωθῆναι ἕως τοῦ οὐρ.* Mt. 11: 23 upphöjas ända till himlen (d. ä. uppnå den högsta utmärkelse genom Frälsarens vistande och verksamhet derstädes — om Capernaum)(*ἕως ᾅδου καταβαίνειν*). — 2:o) *den osynliga* och *andliga* (Guds och englarnes och de saligen aflidnas boning Mt. 5: 34 *al.*, *ἁμαρτάνειν εἰς τὸν οὐρ.* Lc. 15: 18. 21 synda emot himlen (personific. ss. Guds och de rena andarnes säte), *ἡ βασιλεία τῶν οὐρ.* Mt. 3: 2 *al.* se *βασιλεία*. — *Anm.* Rabbinerna antaga 7 himlar 1:o) *velum*, 2:o) *expansum*, 3:o) *nubes*, 4:o) *habitaculum*, 5:o) *habitatio*, 6:o) *sedes fixa*, 7:o) *araboth* l. *ταμεῖον*; 2 Cor. 12: 2 förekommer *τρίτος οὐρανός*, som blott var en lägre himmelstrakt och en hvilopunkt under Pauli himlafärd, ty först i paradiset fick han uppenbarelsen; *διέρχεσθαι τοὺς οὐρ.* Hebr. 4: 14 (liksom öfverstepresten måste gå igenom det heliga för att komma till det aldraheligaste, så måste ock Christus genomgå himlarna för att komma fram till Guds thron).

Οὐρβανός, *οῦ*, *ὁ (lat.) Urbanus*, en christen i Rom Rom. 16: 9. *

Οὐρίας, *ου*, *ὁ* (אוּרִיָּה af אוּר ljus och יָהּ Jehova) *Urias*, en Hetheer, Bathsebas 1:e man, dödad på Davids anstiftan 2 Sam. 11 cap., förekommer Mt. 1: 6. *

οὖς, *ὠτός*, *τό* (Lacedæm. dialekten *αὖς* af *αἴω* höra, hvaraf) auris, *öra*, Mt. 10: 27 *al.*, *γενέσθαι εἰς τὰ ὦτά τινος* Lc. 1: 44 komma till ngns öron = höras af ngn, äfven *ἀκουσθῆναι εἰς κ. τ. λ.* Act. 11: 22 och *εἰςέρχεσθαι εἰς κ. τ. λ.* Jac. 5: 4, deremot *εἰς τὸ οὖς ἀκούειν* Mt. 10: 27 hemligen l. enskildt höra, *λαλεῖν πρὸς τὸ οὖς* Lc. 12: 3 hemligen tala; *θέσθαι τι εἰς τὰ ὦτα* Lc. 9: 44 sätta ngt i öronen d. ä. uppmärksamt höra; *ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν* Rom. 11: 8 öron för att icke höra (andra: icke hörandets öron d. ä. beröfvade förmågan att höra, oförmögna att höra), *ἀπερίτμητος τοῖς ὠσίν* Act. 7: 51 (se *ἀπερίτμητος*).

οὐσία, *ας*, *ἡ* (af *οὖσα*, *femin.* till partic. *ὤν*) egentl. det *varande*, befintliga, väsende, exsistentia; deraf egendom, förmögenhet Lc. 15: 12. 13.

οὔτε (*οὐ*, *τέ*) *både icke*, dels icke, så väl icke, å ena sidan icke, framför ett (*τέ* l.) *καί* Joh. 4: 11, 3 Joh. 10; 2 gånger upprepadt: hvarken — ej heller Mt. 6: 20 *al.* — *anm. οὔτε* i de äldre edi-

tionerna har på många ställen blifvit förändradt i de nyare till οὐδέ (hkt se).

οὗτος, αὕτη, τοῦτο, *pronomen demonstrativum*, denne, denna, detta Mt. 1: 20 *sæpissime;* 1:o) har vanligen afseende på det *närmare* föremålet, alltså = hic, den sednare Lc. 1: 32 *al.* (se ἐκεῖνος), 1 Cor. 6: 13 står det ena οὗτος för ἐκεῖνος, τοῦτο ἢ ἐκεῖνο Jac. 4: 15 det l. det. — 2:o) har afseende på det *föregående* (då deremot ὅδε — hkt se — har afseende på det efterföljande) ss. Lc. 13: 2 *al.* = den nämnde, men äfven på det *följande* ss. Mt. 10: 2 *al.* = följande; så äfven ἐν τούτῳ deruti, derpå afser än det fgde Phil. 1: 18, 1 Joh. 3: 19, än det följande Lc. 10: 20 *al.* — 3:o) står *hänvisande* l. δεικτικῶς ss. localadverb = *här* l. *den här* Mt. 3: 9 *al.*, ἐν τούτῳ Hebr. 4: 5 på detta (ställe), här; men äfven *den der, en sådan der, sådan* ss. Mt. 13: 54 *al.*, καὶ ταῦτα 1 Cor. 6: 11 och sådant der pack l. följe; deraf 4:o) har, liksom i profangrek., stundom betydelse af *den bekante*, berömde o. s. v. denne (och ingen annan) Mt. 15: 39 *al.*, τοῦτο Phil. 1: 22 detta (och intet annat — upprepar med eftertryck det föregående), εἰς τοῦτο 1 Petr. 2: 21 dertill (neml. att visa tålamod, då J liden för ett rätt handlingssätt); men utmärker oftare, liksom iste, förakt ss. Mt. 9: 3 *al.* — 5:o) öfversättes äfven i *mascul.* och *femin.* ss. *neutrum*, liksom hic, hæc i latinen t. ex. οὗτός ἐστιν ὁ νόμος Mt. 7: 12 detta är l. deruti består lagen, αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή Joh. 15: 12 *al.*, αὕτη ἡ διαθήκη Hebr. 8: 10 detta är det förbund, hvarvid exempel finnas på sammandragna satser ss. ταύτην δευτέραν γράφω ἐπιστολήν 2 Petr. 3: 1 st. αὕτη δ. ἐστὶν ἐπ., ἣν γρ., se äfven Joh. 4: 54. — 6:o) καὶ τοῦτο, καὶ ταῦτα = idque, et quidem, *och det* Rom. 13: 11 *al.*, καὶ αὐτὸ τοῦτο δέ 2 Petr. 1: 5 men också just derför. — 7:o) står stundom skenbart *adverbialiter* ss. Joh. 8: 28 = οὕτως och omvexlar äfven med οὕτως ss. Mc. 2: 8; τοῦτο μέν — τοῦτο δέ Hebr. 10: 33 dels — dels.

οὕτως — äfven framför consonant aldrig οὕτω hos *Tisch.* — *adv.* (af fgde) *på detta sätt*, sålunda, så Mt. 1: 18 *sæpissime*, εἶναι οὕτως l. c. *al.* = ἔχειν οὕτως Act. 12: 15 förhålla sig så, οὕτως 1 Cor. 9: 24 så (som den ene, hkn får lönen), Phil. 3: 17 på detta mig efterföljande sätt; under sådana omständigheter, i detta tillstånd Joh. 4: 6 (neml. ss. trött) *al.;* på samma sätt = ὡςαύτως, likaledes, likaså Mt. 5: 12. 16 *al.*, och står då ofta i förening med andra ord och partiklar ss. καθώς, καθάπερ, καθ' ὅσον, ὃν τρόπον, ὥςπερ — οὕτως quemadmodum l. ut — sic, likasom l. på samma sätt som — likaså l. på samma sätt; till den grad ss. Hebr. 12: 21, med efterföljande ὥςτε Joh. 3: 16, Act. 14: 1 att l. så — att. *Anm.* Har liksom οὗτος afseende dels på det föregående, dels på det följande.

οὐχ, se οὐ.

οὐχί, förstärkt οὐ med ἰ *demonstrativum*, nekar starkare än οὐ, ingalunda, alldeles icke, på intet sätt och vis Lc. 1: 60 *al.* — har annars lika natur med οὐ, så att det a) *vid frågor* fordrar jakande svar ss. Mt. 5: 46 *al.*, οὐχὶ κ. τ. λ. 1 Cor. 5: 12 är det icke edra medchristna som J dömmen? — b) *vid svar* nej, ingalunda ss. Lc. 1 60 *al.*

ὀφειλέτης, ου, ὁ (ὀφείλω) skulde- l. gäldenär a) *egentligt* som är skyldig ngt τινός Mt. 18: 24, äfven ngns gäldenär Rom. 15: 27. — b) *oegentligt* som står i skuld hos τινί ngn Rom. 1: 14, τῇ σαρκί 8: 12 hos köttet, vara köttet förbunden, med *infin.* Gal. 5: 3 vara förbunden l. förpligtad att; skyldig, brottslig, syndare = ἁμαρτωλός l. ἁμαρτάνων Lc. 13: 4 (jfr v. 2), som förbryter sig mot ngn τινός Mt. 6: 12.

ὀφειλή, ῆς, ἡ (ὀφείλω) penningeskuld, skuld Mt. 18: 32; skyldighet, pligt Rom. 13: 7, 1 Cor. 7: 3 (äktenskaplig).

ὀφείλημα, ατος, τό (följ.) det ngn är skyldig, skuld, skyldighet Rom. 4: 4; äfven (se ὀφειλέτης) synd, förbrytelse, förseelse Mt. 6: 12.

ὀφείλω vara skyldig (penningar) τί l. τινί τι Mt. 18: 28 *al.*, τὸ ὀφειλόμενον = ὀφείλημα Mt. 18: 30; sedan i allmht vara skyldig μηδενὶ — — — ἀγαπᾶν Rom. 13: 8 varen ingen ngt skyldige, utom att älska hvarandra (lemnen icke ngn skyldighet ouppfylld, undantagande den ömsesidiga kärleken, hkn J aldrig kunnen fullgöra — kärlekspligternas anspråk stiga med deras uppfyllande — upphören aldrig att älska hvarandra); *metaphor.* vara skyldig, förpligtad, förbunden, hafva åtagit sig en förbindelse, vara bunden vid sin ed Mt. 23: 16. 18; böra, skola, måste med *infin.* Lc. 17: 10 *al.*, καὶ (εἰ) οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι 1 Cor. 7: 36 och så vida det under sådana omständigheter är erforderligt att det sker (neml. giftermål); äfn försynda sig (se ὀφειλέτης) Lc. 11: 4 (i det han försyndar l. förbryter sig).

ὄφελον (egentl. oattisk form st. ὤφελον *aor.* 2 af fgdc) egentl. *jag hade bort* — sedan *interjection* o! att; gifve Gud att, månne — med *indicat.* 1 Cor. 4: 8 *al.*, Apoc. 3: 15 εἴης || ἦς (som *Tisch.* har).

ὄφελος, τό — har blott *nomin.* — (ὀφέλλω öka, förstora, befordra, befrämja) gagn, fördel, nytta τί μοι τὸ ὄφελος 1 Cor. 15: 32 hvad har jag för nytta deraf? hvad gagnar det mig? τί τὸ ὄφ. Jac. 2: 14. 16 hvad är det för nytta med? hvad hjelper det?

† ὀφθαλμοδουλεία, ας, ἡ (följ., δουλεία) ögontjeneri l. -tjenst Eph. 6: 6, Col. 3: 22.

ὀφθαλμός, οῦ, ὁ (ὤφθην, se ὁράω) öga 1:o) *det yttre* Mt. 5: 29. 38 *al.*; ἀνοίγειν, ἐξορύσσειν, ἐπαίρειν, καμμύειν, κρατεῖν τοὺς ὀφθ. (se dessa verber); *metaphor.* ἐν ὀφθ. τινος Mt. 21: 42, Mc. 12: 11 i ngns ögon, efter ngns åsigt l. omdöme, ὀφθ. πονηρός Mc. 7: 22 ondt öga, afundsjuka (som yttrar sig i ögonen), εἰ ὁ ὀφθ. — — — ἐστιν Mt. 20: 15 om också ditt öga är argt, afundsjukt l. du är afundsjuk deröfver, ὀφθ. ἑπτά Apoc. 5: 6 utmärker allseende och allvetenhet = de 7 andarne, som öfver- och genomskåda allt (jfr Zach. 3: 9, 4: 10). — 2:o) *det inre* οἱ ὀφθ. τῆς καρδίας Eph. 1: 18 själens ögon, ἀνοῖξαι ὀφθ. τινος Act. 26: 18 öppna l. upplåta ngns inre ögon, inre sinne för den gudomliga sanningen, σκοτίζειν l. τυφλοῦν Joh. 12: 40, Rom. 11: 10 om andelig förblindelse.

ὀφθήσομαι, se ὁράω.

ὄφις, εως, ὁ orm Mt. 7: 10 *al.*; *metaphor.* Mt. 23: 33 (om giftiga och illsluga menniskor), 2 Cor. 11: 3 *al.* (om ormen i paradiset — se Genes. 3 cap. — djefvulen), äfven ὁ ὄφ. ὁ ἀρχαῖος Apoc. 12: 9, 20: 2.

ὀφρύς, ύος, ἡ ögonbryn; i N. T. *translate,* kant, brädd, rand (af ett berg) Lc. 4: 29. *

ὀχλέω (ὄχλος) besvära, trycka, plåga Lc. 6: 18, Act. 5: 16.

† ὀχλοποιέω, ησα (följ., ποιέω) tillställa oro, upplopp Act. 17: 5. *

ὄχλος, ου, ὁ (*Æol.* ὄλχος, volgus) *folk* a) folkhop l. -mängd Mt. 9: 23 *al.*, folkskockning ( )(δῆμος det lagligen sammankallade folket), upplopp Lc. 22: 6, Act. 24: 18; folket, pöbeln ( )(högre och bättre) ss. Mt. 14: 5, Act. 16: 22 *al.*; mängd, hop i allmänhet Act. 6: 7 *al.*; *plur.* folkhopar Mt. 4: 25 *sæpe.* — 2:o) folkslag, nation Apoc. 17: 15.

† ὀχύρωμα, ατος, τό (ὀχυρόω befästa af ὀχυρός = ἐχυρός — af ἔχω — som kan hålla sig, fast, säker) *det som är befästadt,* fäste, bålverk 2 Cor. 10: 4 (om hindren mot evangelium). *

ὀψάριον, ου, τό, *diminut.* (af ὄψον hvarje kokt l. stekt d. ä. vid elden tillagad mat, sofvel af ἕψω koka) sofvel, i synnerhet fisk Joh. 21: 9. 10. 13, äfven i *plur.* Joh. 6: 9. 11.

ὀψέ, *adv.* (*qsi* ὄπισε af ὄπις, ἡ följd af ἕπομαι följa) *i följden,* med tiden, efter lång tid, sent, sent på dagen l. aftonen Mc. 11: 19, vid första nattväkten (kl. 6—9 på aftonen) Mc. 13: 35 (se ἀλεκτοροφωνία); ὀψὲ σαββάτων Mt. 28: 1 (enligt *Meijer* den sena nattetiden af lördagen = efter midnatt, då man skulle räkna lördagen från soluppgången till söndagens soluppgång; men då vi veta, att Judarne räknade dygnet från solnedgång till solnedgång, således äfven sabbaten l. lördagen från kl. 6 fredagsaftonen till samma timma lördagsaftonen; så förefaller denna tydning något sökt — enklare är att enligt det vanliga antagandet öfversätta) efter sabbaten.

ὄψασθαι och ὄψεσθαι, se ὁράω.

ὄψιμος, ον (ὀψέ) sen på dagen l. året Jac. 5: 7 *scil.* ὑετός, sent regn (med afseende på såningstiden i September l. början af October), »serlaregn» d. v. s. det regn, som i Österlandet föll och faller från början af Mars till slutet af April, vårregn. *

ὄψιος, α, ον (se fgde) sen, ὀψ. ἤδη οὔσης τῆς ὥρας Mc. 11: 11 då tiden på dagen redan var sen, då det redan var sent på dagen, aftonen redan var inne; ss. *substant.* ἡ ὀψ. *scil.* ὥρα l. δείλη (eftermiddag) sen tid på dagen (kl. 3—6) Mt. 8: 16 *al.*, äfven aftonstund (efter kl. 6 l. solens nedgång) Mt. 14: 23 *al.* (den olika tiden måste contexten bestämma).

ὄψις, εως, ἡ (ὄψομαι, se ὁράω) egentl. *syn,* anblick; deraf ansigte, anlete Joh. 11: 44, Apoc. 1: 16, utseende κατ' ὄψιν Joh. 7: 24 efter yttre utseendet l. skenet (ss. saken vid första anblicken företer sig).

ὀψώνιον, ου, τό (ὄψον, se ὀψάριον — ὠνέομαι) egentl. *inköpt sofvel,* i allmänhet kost, proviant, sold, lön, underhåll Lc. 3: 14 *al.*, *metaphor.* τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος Rom. 6: 23 den sold hkn synden gifver är död (synden tänkes ss. en regent, till hkns tjenst hans undersåtare ställa sina lemmar ss. vapen, se v. 13).

Π.

† Παγιδεύω, ευσα (följ.) *snärja*, ställa l. lägga snaror för ngn, listigt söka komma åt ngn τινά förmedelst ngt ἔν τινι Mt. 22: 15. *

παγίς, ίδος, ἡ (πήγνυμι) hvad som *fäster* l. fasthåller, snara, fälla Lc. 21: 35, Rom. 11: 9 (bilden af ett plötsligt och oväntadt påkommande förderf), så äfven *tropice* π. τοῦ διαβόλου 1 Tim. 3: 7 (djefvulen tänkt ss. jägare) äfven 2 Tim. 2: 26 (se ἀνανήφω); lockelse, retelse 1 Tim. 6: 9.

πάγος, ου, ὁ (πήγνυμι, ἐπάγην) *fasthet*, fast ställe, berg, kulle, se Ἄρειος.

πάθημα, ατος, τό (πάσχω) egentl. det *erfarna*, utståndna; deraf 1:o) *lidande* Rom. 8: 18 *al.* τὰ τοῦ Χοῦ π. 1 Petr. 4: 13, 2 Cor. 1: 5 Christi lidanden (uti dessa taga de trogna del, i det verlden bevisar emot de trogna samma fiendskap som emot Chr., då det just är Han som i dem hatas), τὰ εἰς Χὸν π. 1 Petr. 1: 11 de lidanden (neml. de trognas) hka hänföra sig på Chr., hkas grund och mål Han är. — 2:o) *lidelse*, passion, begärelse, lusta τὰ π. τῶν ἁμαρτιῶν Rom. 7: 5 begärelserna, genom hka synderna tillvägabragtes, Gal. 5: 24.

παθητός, ή, όν, *adj. vble* (af πάσχω, ἔπαθον) patibilis, utsatt för lidanden, mäktig af lidande, Act. 26: 23. *

πάθος, εος, τό (πάσχω, ἔπαθον) *lidande; lidelse* π. ἀτιμίας Rom. 1: 26 (se ἀτιμία), passion, brunst Col. 3: 5, π. ἐπιθυμίας 1 Thess. 4: 5 begärets l. begärelsens brånad.

παιδαγωγός, οῦ, ὁ (παιδὸς ἀγωγός af ἄγω) *barnledare;* så kallades hos Grekerne de personer, åt hka barnens uppsigt och understundom äfven uppfostran var anförtrodd — dertill begagnades vanligen äldre bepröfvade slafvar, som borde beständigt hafva barnen i ögnasigte, åtfölja dem till och ifrån skolan o. s. v. — ledare, uppsyningsman, hofmästare, »tuktomästare»; så kallar Paulus 1 Cor. 4: 5 de lärare (ledare) hka byggde på den af honom lagda grunden (οἱ ἐποικοδομοῦντες 1 Cor. 3: 10 följ.) och ledde fortbildningen af den Corinth. församlingen i det christliga lifvet, sedan Paulus stiftat den l. andligen födt den (ss. fader); Gal. 3: 24. 25 kallas lagen så — ss. neml. en pædagog leder och förbereder sina myndlingar för deras tillkommande myndighetstillstånd, så har också lagen tagit oss under sin ledning, hvarvid Christus var målet d. v. s. hvarvid ändamålet var att vi på Hans tid icke mera skulle stå under lagen, utan höra Honom till; detta lagens munus præceptorium bestod deruti att lagen förmedelst den af honom uppväckta syndaprincipen Rom. 7: 5 följ., Gal. 3: 19 hopade synderna, hvarigenom lagen, då den tillika verkade kännedom om synderna Rom. 3: 20, visade behofvet af förlossning från Guds vrede Rom. 4: 15, utan att kunna åstadkomma densamma Rom. 8: 3.

παιδάριον, ου, τό, *diminut.* (af παῖς) liten gosse, »pilt» Joh. 6: 9. *

παιδεία, ας, ἡ (se följ.) uppfostran, tukt, aga Eph. 6: 4, 2 Tim. 3: 16 (se θεόπνευστος), Hebr. 12: 11 (se εἰρηνικός).

παιδευτής, οῦ, ὁ (följ.) uppfostrare Rom. 2: 20, undervisare, lärare, upptuktare Hebr. 12: 9.

παιδεύω, ευσα; ευμαι, εύθην (παῖς) uppfostra (ett barn), undervisa, tillrättavisa 2 Tim. 2: 25 (med ord l. slag), tukta, aga Tit. 2: 12, Hebr. 12: 6, genom tuktan förödmjuka Lc. 23: 16. 22; *pass.* uppfostras Act. 22: 3, undervisas ἔν τινι Act. 7: 22, tuktas 1 Cor. 11: 32 ὑπὸ τοῦ Κυρίου äfven 2 Cor. 6: 9 (neml. af Gud), μὴ βλασφημεῖν 1 Tim. 1: 20 i ändamål att icke smäda.

† παιδιόθεν, *adv.* (af följ.) från barndomen, från det man är l. var ett litet barn, ἐκ π. Mc. 9: 21 sednare Grekiska st. ἐκ παιδός l. παίδων. *

παιδίον, ου, τό, *diminut.* (af παῖς) liten gosse l. flicka, barn (från det nyfödda till det mera fullväxta) Mt. 2: 8 *sæpe.*

παιδίσκη, ης, ἡ, *diminut.* (af παῖς) egentl. ung l. liten flicka; i N. T. tjenstepiga, slafvinna Mt. 26: 69 *al.*

παίζω (följ.) *leka* (ss. barn), gyckla, skämta, dansa 1 Cor. 10: 7 (jfr Exod. 3: 6). *

παῖς, παιδός, ὁ, ἡ (Lacedæm. dialekten πόἰρ) puer, puella a) i afseende på *ålder:* gosse Lc. 2: 43, 9: 42, äfven yngling Act. 20: 12; flicka Lc. 8:

51 54; *plur.* barn Mt. 2: 16 *al.* — b) i afs. på *härkomst:* son Joh. 4: 50. 51; dotter (denna bemärkelse fkmr ej i N. T.). — c) i afs. på *stånd:* slaf, tjenare Mt. 8: 6 *al.*, ὁ π. θεοῦ (עֶבֶד יְהוָֹה Jes. 40—66) Guds tjenare α) om *JEsus* Mt. 12: 18 *al.* (ss. Guds Son kallas Han alltid ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ); β) om *David* Lc. 1: 69, Act. 4: 25; γ) om *Israëls folk* Lc. 1: 54.

παίω, ἔπαισα slå (med knytnäfve) Mt. 26: 68, Lc. 22: 64, hugga till (med svärd) Mc. 14: 47, Joh. 18: 10, sticka (ss. skorpionen) Apoc. 9: 5.

Πακατιανή, ῆς, ἡ *Pacatiana*, den del af Phrygien, der den berömda staden Laodicæa låg vid floden Lykos, 7 timmars väg från Colossæ — fkmr i underskriften till 1 Tim. *

πάλαι, *adv.* fordom, längesedan, långt för detta Mt. 11: 21, Lc. 10: 13, Jud. 4 (neml. i G. T.) äfven Hebr. 1: 1; redan Mc. 15: 44, redan länge 2 Cor. 12: 19; οἱ π. 2 Petr. 1: 9 de fordne, förre.

παλαιός, ά, όν (fgde) gammal ( )(νέος) Mt. 13: 52, Lc. 5: 39, 1 Joh. 2: 7, ἡ π. διαθήκη (hkt se), ὁ. π. ἄνθρωπος (hkt se); föråldrad Mt. 9: 16 *al.*

παλαιότης, ητος, ἡ (fgde) åldrighet, gammalt väsende γράμματος Rom. 7: 6 (γράμμα, lagens bokstaf, ss. den regel Juden skulle efterkomma, är motsatt πνεῦμα den H. Ande, ss. verkande princip i det christliga lifvet; till följe af det förhållande, hvari γράμμα står till syndens princip i menniskan — lagen uppväcker neml. synden — var παλαιότης nödvändigt syndigt, hvaremot καινότης till följd af den inverkande πνεῦμα lika nödvändigt är sedligt).

παλαιόω, ωκα; ωθήσομαι (se fgde) göra gammal, *metaphor.* afskaffa, liksom antiquare Hebr. 8: 13; *pass.* blifva gammal, föråldras Lc. 12: 23 *al.*

πάλη, ης, ἡ (πάλλω svänga) *brottning*, hvarvid man fattade hvarandra om lifvet och sökte genom *svängning* kasta hvarandra till marken, Eph. 6: 11 (har afseende på στῆναι i samma vers), se δρόμος. *

παλιγγενεσία, ας, ἡ (följ., γένεσις) *åter-* l. *nyfödelse;* Mt. 19: 28 menas den dels physiska dels andeliga förändring som allt skall undergå vid Christi andra ankomst = ἀποκατάστασις (hkt se) d. ä. återförsättande i det tillstånd det hade före syndafallet; deremot Tit. 3: 5 om nya födelsen i dopet, se λουτρόν.

πάλιν, *adv.* a) loci: tillbaka, åter Joh. (6: 15) 10: 17. 18 *al.*, på ett annat ställe (i Skriften) Mt. 4: 7. — b) temporis: åter, återigen, ännu en gång Mt. 4: 8 *al.*, Hebr. 6: 6 (torde π. likaså rätt föras till föregående, som följande verb), εἰς τὸ π. 2 Cor. 13: 2 (icke »för andra gången», ty Paulus hade redan 2 gånger förut varit i Corinth, utan »ännu en gång» — jfr i somliga editioner π. ἐκ τρίτου Mt. 26: 44), står på sätt och vis pleonastiskt framför δεύτερον och ἐκ δευτέρου Mt. 26: 42 *al.* återigen för andra gången, men ej Joh. 4: 54 »detta var det andra under som JEsus återigen gjorde o. s. v.»; — vidare, ytterligare Mt. 13: (44) 45. 47 *al.*

παμπληθεί, *adv.* (πᾶς, πλῆθος) *med hela mängden*, allt folket; alla med en mun Lc. 13: 18. *

πάμπολυς, πόλλη, πολυ (πᾶς, πολύς) ganska mycken l. stor l. talrik Mc. 8: 1 || πάλιν πολλοῦ. *

Παμφυλία, ας, ἡ *Pamphylien*, en provins i Mindre Asien, som ligger vid Medelhafvet och gränsar till Cilicien och Pisidien; utgjorde den smala kuststräckan från Olbia till Ptolemais och skildes från Cilicia (aspera) genom Taurus; fkmr Act. 2: 10 *al.*

πανδοχεῖον, ου, τό. attice — κεῖον (πᾶς, δέχομαι) גֵּרוּת värdshus, herrberge Lc. 10: 34, sådana funnos och finnas ännu i dag i Österlandet under namn af *Caravanserier* d. v. s. byggnader, der de resande och deras hästar och dragare få tak öfver hufvudet mest utan betalning och tillika, ehuru mera sällan, erhålla mat emot betalning. På Frälsarens tid funnos sådana blott i öknar, ss. emellan Jerusalem och Jericho; skiljas ifrån καταλύματα (se κατάλυμα), som voro gästvänners privathus. *

πανδοχεύς, έως, ὁ (se fgde) egentl. *som emottager alla*, värdshusvärd, värd Lc. 10: 35. *

πανήγυρις, εως, ἡ (πᾶς, ἄγυρις = ἀγορά) *allsamling*, allmän sammankomst, folkfest, festförsamling Hebr. 12: 23 (ἀγγέλων hör till). I profangrekiskan menas dermed hela folkets samling till en allmän högtidlighet ss. de Olympiska spelen o. s. v. *

πανοικί, *adv.* (πᾶς, οἶκος) med *hela huset* l. familjen Act. 16: 34. *

πανοπλία, ας, ἡ (πᾶς, ὅπλον) *helrustning*, full rustning för en tungsköldad = sköld, hjelm, harnesk, benskenor, lans och svärd = den tunga rustningen, vapenrustning Lc. 11: 22, τοῦ θεοῦ Eph. 6: 11. 13 den andliga vapenrustningen (egentl. den fullständiga vapenrustningen som kommer från

Gud = som Gud förlänar d. ä. alla de skydds- och försvarsmedel, som Gud förlänar oss för att kunna stå emot djefvulens anfall).

πανουργία, ας, ἡ (följ.) list, illparighet, illfundighet, skalkaktighet Lc. 20: 23 *al.*

πανοῦργος, ον (*πᾶς, ἔργον*) i stånd att *göra allt*, i stånd till hvad som helst, vanligen i elak mening: illistig, illparig, förslagen 2 Cor. 12: 16. *

πανταχῆ, adv. (*πᾶς*) öfverallt, på alla ställen Act. 21: 28 || *πανταχοῦ.* *

πανταχόθεν, adv. (se fgde) från alla håll l. orter Mc. 1: 45 || *πάντοθεν.* *

πανταχοῦ, adv. (se fgde) allestädes, på alla ställen Mc. 16: 20 *al.*

παντελής, ές (*πᾶς, τελέω*) alldeles fulländad, fullkomlig, *εἰς τὸ π.* Hebr. 7: 25 helt och hållet, fullkomligt, *μὴ δυναμένη εἰς τὸ π.* Lc. 13: 11 alldeles oförmögen.

πάντῃ, adv. (*πᾶς*) på allt sätt och vis Act. 24: 3. *

πάντοθεν = *πανταχόθεν* (hkt se) Mc. 1: 45 *al.*

† *παντοκράτωρ, ορος, ἡ* (*πᾶς, κρατέω*) *allherrskare*, allsmäktig, allsvåldig (om Gud) 2 Cor. 6: 18 *al.*

πάντοτε, adv. (*πᾶς, ὅτε*) = *ἑκάστοτε* hos Attikerna, alltid Mt. 26: 11 *al.*

πάντως, adv. (af *πᾶς*) alldeles, helt och hållet 1 Cor. 9: 10, fullkomligt, på allt sätt och vis 1 Cor. 9: 22, visserligen Lc. 4: 23 *al.; οὐ πάντως* Rom. 3: 9 alldeles icke (= *οὐ πάνυ* i profangrek.), deremot 1 Cor. 5: 10 (*scil. μὴ συναναμίγνυσθαι*) icke att helt och hållet undvika umgänge, *πάντως οὐκ ἦν* 1 Cor. 16: 12 det fattades alldeles.

παρά, præpos. (*vid sidan af, på sidan om*) 1:o) med dat. a) *bredvid*, vid ss. *π. τινι στῆσαι* Lc. 9: 47 ställa l. *ἑστάναι* Joh. 19: 25 stå bredvid ngn l. ngt *al.; metaphor.* ss. *π. ἑαυτοῖς* Mt. 21: 25 vid sig sjelfva *al.* — b) *hos* ss. *ἀριστᾶν, καταλύειν, μένειν π. τινι* Lc. 11: 37 *sæpe, metaphor. π. Θεῷ* Rom. 2: 11 *al.* — c) *ibland* Mt. 22: 25, 28: 15, Col. 4: 16 *al.* — d) *inför*, för ngn (ss. domare) *π. Θεῷ* Mt. 6: 1 *al.; metaphor. α)* = i ngns förmåga, å ngns sida ss. *π. ἀνθρώποις* Mt. 19: 26 *al.; β)* = i ngns ögon l. tycke, efter ngns omdöme ss. Rom. 11: 25, 12: 16. — 2:o) med accus. a) *bredvid*, vid Mt. 13: 1 *al.* (äfven vid verber, som beteckna *hvila*), *metaphor. π. τοῦτο* 1 Cor. 12: 15. 16 vid detta, i det detta eger rum = derför. — b) *längsefter*, utmed 1 Cor. 4: 18 *al.* — c) *i jemförelse med* Hebr. 1: 4, 2: 7 *al.* — d) *på sidan om*, förbi, framför, mer än Lc. 13: 2, Rom. 12: 3, 14: 5 *al.*, utöfver Hebr. 11: 11 *al.*, emot Act. 18: 13, Rom. 4: 18 *al.*, med förbigående af Rom. 1: 25, utom l. med undantag af *π. μίαν* (*scil. πληγήν*) 2 Cor. 11: 24 på ett när, ett mindre; särskildt ifrån, olika med, utom, än 1 Cor. 3: 11. — 3:o) med genit. (utmärker ett utgående ifrån l. hörande till ngn, *vid hvilkens sida* man varit l. är) *från*, af, utaf Mt. 2: 4. 7. 16 *sæpissime, ἡ π. ἐμοῦ* Rom. 11: 17 det från mig utgångna, *τὰ π. αὐτῶν* Lc. 10: 7 det från dem (erhållna) = deras, *τὰ π. ὑμῶν* Phil. 4: 18 det från eder (komna) = edra håfvor, *οἱ π. αὐτοῦ* Mc. 3: 21 de å hans sida (varande), hans anförvandter l. anhöriga (moder och syskon se v. 31. 32 — men icke lärjungar, ty de voro i samma hus som Frälsaren v. 19) *τὰ π. αὐτῆς* Mc. 5: 26 det som var å hennes sida, henne tillhörigt = hennes l. sina tillgångar.

παραβαίνω, ἔβην (*παρά, βαίνω* stiga, gå) gå l. *stiga bredvid*, jemte, på andra sidan om, utom, förbigå, öfverträda l. -skrida Mt. 15: 2. 3; med *ἐκ* l. *ἀπό τινος per hebraismum* afträda från ngt Act. 1: 25, äfven 2 Joh. 9 *scil. ἐκ τῆς διδαχῆς* afvika från läran || *προάγων*, hkt se.

παραβάλλω, ἔβαλον (*βάλλω*) egentl. *kasta bredvid* l. för, deraf ställa bredvid, närma *scil. ἑαυτόν* l. *τὴν ναῦν εἴς τι* Act. 20: 15 d. ä. lägga till vid ngt (sjöterm); äfven *metaphor.* ställa l. hålla bredvid, jemföra *τινί τι* Mc. 4: 30 || *θῶμεν.*

παράβασις, εως, ἡ (*παραβαίνω*) egentl. *förbigående*, öfverskridande, öfverträdelse *tropice τοῦ νόμου* Rom. 2: 23, äfven utan *νόμου* 4: 15 *al., τῶν παρ. χάριν* Gal. 3: 19 (se *χάριν*), *γεγονέναι ἐν π.* 1 Tim. 2: 14 hafva inträdt l. befinna sig inom öfverträdelse d. ä. hafva fallit i synd.

παραβάτης, ου, ὁ (se fgde) öfverträdare *νόμου* Rom. 2: 25. 27, *scil. νόμου* Gal. 2: 18 (emedan lagen sjelf har förmedlat den christnes frihet från lagen — se v. 19 och *νόμος*; ty den som genom lagen blifvit frigjord från lagen för att lefva Gudi, och likväl åter vänder tillbaka i det lagiska förhållandet, han handlar *emot lagen*, är *παραβ. νόμου*); äfven Jac. 2: 9. 11.

παραβιάζομαι, ασάμην (*βιάζομαι*) egentl. göra ngt *derjemte med våld*; derjemte nödga, ligga öfver l. åt ngn *τινά* (med böner) Lc. 24: 49, Act. 16: 15.

† *παραβολεύομαι, ευσάμην* (*παράβολος* sättande bredvid, på spel, vågande, våghals, förvägen af *παραβάλλω*) sätta på spel, vara vågsam *τῇ ψυχῇ*

Phil. 2: 30 vara vågsam med sitt lif, sätta sitt lif på spel, blottställa det || *παραβουλευσάμενος*. *

παραβολή, ῆς, ἡ (*παραβάλλω*) egentl. *ställande bredvid*, sammanställning, *metaphor*. jemförelse, liknelse (מָשָׁל), bild; a) en förebildlig sak, förebild Hebr. 9: 9, äfven 11: 19 i l. till en förebild (neml. af den verkliga uppståndelsen ifrån de döda — se *κομίζω*). — b) en liknelsevis gjord framställning, parabel Mt. 13: 3 följ. *al.*; *parabeln* är berättelsen om ett diktadt, dock möjligt och sannolikt factum i sinneverlden, hvarigenom en öfversinnlig och religiös sanning l. lära försinnligas och åskådliggöres. Sjelfva benämningen *παραβολή* är särdeles lämplig, ty bilden, som är lånad från sinneverlden, *åtföljes* af en sanning, som är hämtad från den öfversinnliga verlden. Parabeln har ngn likhet med *Fabeln*, men fabeln innehåller en berättelse om ett diktadt och onaturligt factum för att framställa en moralisk sanning; de skilja sig alltså i afseende på 1:o) sjelfva factum, 2:o) läran l. sanningen som framställes; ty parabeln sysselsätter sig med religiösa sanningar, fabeln åter med moraliska. Framställningen i parabler var så egendomlig hos Frälsaren, att Hans lära i allmänhet kallas *παραβολή* Lc. 14: 7; så heter äfven ordspråk Lc. 4: 23 och tänkespråk (= *ἀπόφθεγμα*) Mt. 15: 15.

† *παραβουλεύομαι*, ευσάμην (*βουλεύομαι*) skulle betyda: illa råda l. sörja för ngt *τινί* Phil. 2: 30, men är troligen oriktig läsart för *παραβολευσάμενος*, hkt se. *

παραγγελία, ας, ἡ (följ.) förkunnande, kungörelse, tillsägelse, befallning Act. 16: 24, påbud l. bud 1 Tim. 1: 18 (neml. *ἵνα στρατεύῃ* i samma vers), föreskrift 1 Thess. 4: 2 (till en christlig vandel), lära l. undervisning (neml. Evangelii) 1 Tim. 1: 5.

παραγγέλλω, ήγγειλα (*ἀγγέλλω*, se *ἄγγελος*) egentl. *förkunna* l. tillsäga ngn som står *bredvid*, muntligen tillsäga, äfven skriftligen, ss. 1 Cor. 11: 17 föreskrifva; i allmänhet uppdraga, befalla *τινί τι* l. *λέγων* l. med *infin.* l. *accus. c. infinitivo* l. med *ἵνα* l. *ὅτι* Mt. 10: 5 *sæpe*; *π. παραγγελίᾳ* Act. 5: 28 allvarligen l. strängeligen tillsäga l. befalla.

παραγίνομαι, εγενόμην (*γίνομαι*) egentl. *finnas hos*, vara bredvid, tillstädes (fkmr ej i N. T.); infinna sig Lc. 12: 51 *al.*, Act. 5: 21 (neml. i Synedrii sessionssal), framträda Act. 3: 1, anlända, ankomma, komma *absol.* Mc. 14: 43 *al.*, *εἴς τι* Mt. 2: 1 *al.*, *πρός τινα* Mt. 3: 13 *al.* till ngn, *ἐπί τινα* Lc. 22: 52 emot ngn; skenbart = komma tillbaka Lc. 14: 21, Act. 24: 17.

παράγω (*ἄγω*) föra bredvid, jemte, på sidan, förbi; *intrans.* gå förbi Mt. 20: 30 *al.*, bort Mt. 9: 9. 27, *tropice* 1 Cor. 7: 31 förgås l. försvinna, *αἱ παρ. ἐπί σε προφητεῖαι* 1 Tim. 1: 18 de förbigångna l. framfarna öfver dig (utsagda) prophetiorne; *med.* draga sig förbi, försvinna, förgås d. ä. hafva l. taga en ända 1 Joh. 2: 8. 17.

παραδειγματίζω, ισα (*δειγματίζω* — *παράδειγμα* exempel) göra, upp- l. utställa ngn till exempel, varnagel; blottställa för smälek, offentlig vanära Mt. 1: 19 || *δειγματίσαι* (hkt *Tisch.* har), »för spott hålla» Hebr. 6: 6.

παράδεισος, ου, ὁ (*Pers.* ordet *fardesch*, hvaraf *Hebr.* פַּרְדֵּס — begge af Armeniskt ursprung) *djurgård*, park, lustgård, paradis; a) det lägre paradiset Lc. 23: 43 (jfr 16: 23) de trogna själarnes vistelseort i Hades (se *ᾅδης*). — b) det högre 2 Cor. 12: 4, Apoc. 2: 8 Guds paradis, de saligas boning i himlen.

παραδέχομαι, δέξομαι (*δέχομαι*) egentl. *taga till sig*, deraf *metaphor*. antaga, upptaga Hebr. 12: 6 ngn ss. son, taga upp *κατηγορίαν* 1 Tim. 5: 19 en anklagelse, antaga Act. 16: 21, 22: 18, bifalla Mc. 4: 20.

† *παραδιατριβή*, ῆς, ἡ (*διατριβή söndernötning*, förbrukning, tidsspillan, tidsfördrif, sysselsättning af *διατρίβω*) *vid sidan gående* — *παρά* — d. ä. onyttig sysselsättning 1 Tim. 6: 5 || *διαπαρατριβαί*, hkt se. *

παραδίδωμι, δώσω, δέδωκα, ἔδωκα, ἔδων; δοθήσομαι, δέδομαι, εδόθην (*δίδωμι*) *gifva*, åt ngn *bredvid*, trado 1:o) öfverlemna, öfverantvarda Mt. 4: 12 *al.*, *εἰς φυλακήν* Act. 8: 3, 12: 4, 16: 4 kasta l. sätta i fängelse, äfven *absol.* Mt. 4: 12, Mc. 1: 14, — *εἰς θάνατον* Mt. 10: 21 *al.* öfverantvarda åt döden l. att dödas, äfven *absol.* Rom. 4: 25 *al.*, — *τὸ πνεῦμα scil. Θεῷ* Joh. 19: 30 uppgifva andan (*euphonism* st. dö), — *τινὰ τῷ σατανᾷ* 1 Cor. 5: 5, 1 Tim. 1: 20 betecknar en högre grad af bannlysning för det ändamål, att satan skulle med kroppsliga plågor pina den åt honom antvardade (endast en Apostel kunde innehafva en sådan maktfullkomlighet — se äfven *συνάγω*); — utlemna Mt. 10: 4 *al. scil. τῷ συνεδρίῳ* l. *τοῖς ἀρχιερεῦσι* ss. det heter Mt. 20:

18 *al.* d. ä. förråda; — utsätta (för lifsfara), blottställa Act. 15: 26, prisgifva l. lemna till pris åt εἴς τι Rom. 1: 24. 26. 28. — 2:o) öfverlåta, hemställa 1 Petr. 2: 23 (*scil.* det), tillstädja, tillåta l. låta ss. Act. 7: 42 med *infin.*, medgifva Mc. 4: 29 neml. att den afbergas d. ä. vara mogen (om frukt). — 3:o) öfverlemna, meddela (om muntliga underrättelser och föreskrifter) ss. παράδοσιν Mc. 7: 13, παραδόσεις 1 Cor. 11: 2 de muntliga (och skriftliga) föreskrifter, som Paulus meddelat i afseende dels på läran, dels (lefvernet och) bruken inom församlingen, — i allmänhet meddela (muntligen) Lc. 1: 2 *al.*

παράδοξος, ον (παρὰ τὴν δόξαν præter opinionem emot den vanliga meningen l. förmodan) *oförmodad*, oväntad, otrolig, underbar Lc. 5: 26. *

παράδοσις, εως, ἡ (παραδίδωμι) *öfverlemnande* af en sak till en annan, traditio, tradition, fortplantning, muntlig föreskrift (ἄγραφος διδασκαλία), hvarmed menades de muntliga föreskrifter i religiöst och moraliskt afseende a) hka Judarne erhållit af sina förfäder Mt. 15: 2 *al.* och fäder (ss. det ock heter Gal. 1: 14 πατρικαὶ π. fädernestadgar); b) hka Aposteln Paulus meddelat församlingarne i afseende på christlig lära och ritus, undervisningar i christendomen (*sing.* och *plur.*) 1 Cor. 11: 2, 2 Thess. 2: 15, 3: 6; c) i allmänhet, utan bestämd inskränkning till Judarne, tradition Col. 2: 8. — *Anm.* Traditionen gällde hos Judarne med anledning af Deuteron. 4: 14, 17: 10 till en stor del högre, än den skrifna lagen.

† παραζηλόω, ώσω, ωσα (ζηλόω) väcka ngn till ifver, nit, väcka afundsjuka l. svartsjuka hos ngn τινά Rom. 11: 11. 14, på ngn ἐπί τινι l. för ngns skull Rom. 10: 19 (Jehovas förhållande till Israëls folk framställes ofta i G. T. under bilden af man och hustru Os. 2: 2 *al.;* om alltså HERren vände sig med sin kärlek till ett annat folk, så skulle det väcka svartsjuka hos Israël, som alltså skulle skynda att återvinna Hans kärlek), π. τὸν Κύριον 1 Cor. 10: 22 reta HERren till svartsjuka (om sitt anseende) l. nitälskan (så att Han bevisar att Han icke låter sätta sig i jemnbredd med dämonerna).

παραθαλάσσιος, α, ον (παρά, θάλασσα) *bredvid hafvet*, vid hafvet belägen Mt. 4: 13. *

παραθεωρέω (θεωρέω) 1:o) *betrakta* ngt *bredvid* l. i jemförelse med ngt annat; 2:o) och i N. T. *se på sidan om*, förbise, försumma, förakta Act. 6: 1. *

παραθήκη, ης, ἡ (παρατίθημι) det *bredvid satta*, anförtrodda, det som man anförtrott ngn att förvara, depositum, anförtrodt gods 1 Tim. 6: 20, 2 Tim. 1: 12. 14 det anförtrodda Evangeliska läroembetet (andra antaga 2 Tim. 1: 12 ugt af Paulus åt Gud anförtrodt ss. hans lön i himlen o. s. v., men orätt — för öfrigt betyder εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν icke »ända till», utan för l. på den dagen, den yttersta neml.) || παρακαταθήκη, hkt se.

παραινέω (αἰνέω) tilltala, uppmana, uppmuntra Act. 27: 9. 22.

παραιτέομαι, ῄτημαι, ῃτησάμην (αἰτέω) *utbedja sig*, genom böner erhålla, blidka (fkmr cj i N. T.); *undanbedja* för sig (äfven för andra i profangrek.), bedja om tillgift, urskulda sig ἔχε με παρῃτημένον Lc. 14: 18. 19 habeas me excusatum gör min ursäkt; i allmänhet undanbedja sig, visa ifrån sig o. s. v. ss. 1 Tim. 4: 7 icke hafva att skaffa med, icke befatta sig med, τὰς νεωτέρας χήρας 1 Tim. 5: 11 undanbed dig, gör dig af med, visa ifrån dig yngre enkor, μωρὰς ζητήσεις 2 Tim. 2: 23 visa ifrån dig dåraktiga stridsfrågor; med μή och *infin.* Hebr. 12: 19 undanbedja sig att, äfven utan μή Act. 25: 11 (emedan οὐ föregår), τὸν λαλοῦντα Hebr. 12: 25 undanbedja sig den som talar d. ä. undandraga sig, afvisa, afslå, τὸν χρηματίζοντα *ibid.* den som gaf gudomliga uppenbarelser (har afseende på Exod. 20: 19).

παρακαθέζομαι, έσθην (καθέζομαι) *sätta sig ned bredvid* Lc. 10: 39 || παρακαθίσασα, se följ. *

παρακαθίζω, ισα (καθίζω) *intrans. sätta sig ned jemte* l. *bredvid* Lc. 10: 39, se fgde. *

παρακαλέω, εσα; κληθήσομαι, κέκλημαι, εκλήθην (καλέω) 1:o) *kalla* ngn *fram*, till sin sida, till sig Act. 28: 20. — 2:o) uppfordra, uppmana, förmana Lc. 3: 18 *sæpe*, Act. 16: 39 uppmana ngn (neml. att gifva sig tillfreds) d. ä. lugna; deraf uppmuntra, trösta, hugsvala ss. Mt. 2: 18 *sæpe*, mest i *pass.* låta trösta sig l. e., tröstas ss. Mt. 5: 5 *sæpe*, vara tröstad 2 Cor. 13: 11, Col. 2: 2 *al.* — 3:o) bedja Mt. 8: 5. 31 *sæpe*, äfven 1 Cor. 4: 13 (l. förmana, neml. att icke göra så).

παρακαλύπτω; κεκάλυμμαι (καλύπτω) *betäcka*, skyla, förborga, i det man ställer ngt *på sidan*, bredvid, framför, τὶ ἀπό τινος Lc. 9: 45 förborga ngt för ngn (egentl. från ngns sida). *

παρακαταθήκη, ης, ἡ (κατατίθημι) det *hos* ngn *nedsatta* l. -lagda, nedlagdt l. anförtrodt gods (= det gamla ordet »inlagsfä»), depositum, 1 Tim. 6: 20, 2 Tim. 1: 12. 14 || *παραθήκη*, hkt se.

παράκειμαι (κεῖμαι) *ligga bredvid*, på sidan, vara till hands, i beredskap, vara förhanden τινί hos l. uti ngn Rom. 7: 18. 21.

παράκλησις, εως, ἡ (παρακαλέω) egentl. *framkallande*, tillropande; deraf 1:o) tilltal, uppfordran 2 Cor. 8: 4. 17, uppmaning l. uppmuntran ss. Phil. 2: 1 *al.*, lugnande, tröst, hugsvalelse Rom. 15: 4. 5 *al.*, π. τοῦ Ἰσραήλ Lc. 2: 25, jfr 6: 24 Israëls tröst (dermed menades i allmänhet det lyckliga tillstånd, hvari folket skulle komma genom Messiæ ankomst — i synnerhet i andligt afseende); förmaning 1 Cor. 14: 3 *al.*, gåfvan eller kallet att kraftigt inverka med sina föredrag — λόγος παρακλήσεως Act. 13: 15 — på åhörarnes hjertan, Rom. 12: 8 förmaningskall, derföre kallades *Βαρνάβας* Act. 4: 36 υἱὸς παρακλήσεως (se *Βαρνάβας*); äfven predikan 1 Thess. 2: 3 (emedan den hufvudsakligen består i förmaning att annamma frälsningsnåden i Christo o. s. v.). — 2:o) bistånd, hjelp (se följ.) Act. 9: 31.

παράκλητος, ου, ὁ (egentl. *adj. vble* af παρακαλέω) *tillkallad* (till hjelp), hjelpare, advocatus (inför rätta), sakförare, förespråkare 1 Joh. 2: 1 (om Christus — Han står i vårt ställe och för Hans förböns skull få vi den dagliga syndaförlåtelsen — se äfven ἐμφανίζω och ἐντυγχάνω), Joh. 14: 16. 26 *al.* (om den H. Ande, som efter Frälsarens bortgång sändes till Apostlarnes och alla christnas hjelp; vanligen öfversättes ordet med »hugsvalare», men rättaste betydelsen är »hjelpare», äfven ur det skäl att tröstare heter παρακλήτωρ).

παρακοή, ῆς, ἡ (παρακούω) egentl. *hörande bredvid* l. oriktigt, misshörande; i N. T. ohörsamhet, olydnad Rom. 5: 19 *al.*

παρακολουθέω, ηκα — äfven ησα 2 Tim. 3: 10 || ηκας (ἀκολουθέω) *följa på sidan* l. jemte, beledsaga, åtfölja τινί Mc. 16: 17; *transl.* noga följa med (neml. med tankarne, forskningen) τινί Lc. 1: 3, hålla sig troget intill 1 Tim. 4: 6, efterfölja l. taga till förebild 2 Tim. 3: 10.

παρακούω, ἤκουσα (ἀκούω) *höra bredvid*, ofullständigt, oriktigt; deraf icke vilja höra, vara ohörsam Mt. 18: 17. *

παρακύπτω, υψα (κύπτω) *böja sig bredvid*, vid sidan, fram (för att noga betrakta ngt) med βλέπων (Lc. 24: 12) Joh. 20: 5; deraf skåda l. se inåt, blicka in εἴς τι Joh. 20: 11, Jac. 1: 25, 1 Petr. 1: 12 i ngt (för att fullkomligt lära känna dess väsende, och innehåll. — I afseende på Jac. 1: 23—25 anmärkes, att ett ytligt blickande på vår utvärtes menniska gör oss till pharisæer, men ett djupare inblickande i vår invärtes menniska till publicaner; förenas med detta sednare trons omfattande af JEsu förtjenst och ett under Guds Andas ledning företaget sorgfälligt betraktande af frihetens fullkomliga lag — det frigörande evangelium — så blir lagens görande en lust, en salig njutning).

παραλαμβάνω, λήψομαι, ἔλαβον (ἐλάβοσαν 3 *plur.* 2 Thess. 3: 6); ληφθήσομαι, λημφθήσεται Lc. 17: 34. 35 *Tisch.* (λαμβάνω) *taga* a) *till* (sig), hemföra Mt. 1: 20. 24 (som är din hustru), med sig Mt. 2: 13 *al.*, äfven Act. 16: 33 (neml. till ett nära liggande vatten). — b) *an*, antaga, annamma Joh. 1: 20, Phil. 4: 9 *al.* — c) *upp*, upptaga πρὸς ἑαυτόν Joh. 14: 3, (i Messiasriket) Mt. 20: 40. 41, Lc. 17: 34. 35 ( )(ἀφίημι, hkt se), öfvertaga ss. Col. 4: 17. — d) *emot*, undfå, bekomma Mc. 7: 4 (genom tradition), 1 Cor. 11: 23 (medelbarligen), (genom undervisning) Gal. 1: 9. 12 *al.*, äfven π. Χ. Ἰ. τὸν Κύριον Col. 2: 6 Chr. JEsum ss. HERren (se v. 7 καθὼς ἐδιδάχθητε), i allmänhet undfå Hebr. 12: 28.

παραλέγω (λέγω) *lägga bredvid; med.* egentl. lägga sig bredvid, fara l. segla utmed l. tätt invid Act. 27: 8 αὐτήν *scil.* τὴν Κρήτην ss. det står i 13 versen, legere oram.

παράλιος, α, ον, äfven 2 ändelser (παρά, ἅλς) *bredvid hafvet*, vid hafvet liggande l. belägen Lc. 6: 17. *

παραλλαγή, ῆς, ἡ (παραλλάσσω — παρά, ἀλλάσσω — afvexla, låta omvexla, alternare, förändra) af- l. *omvexling*, förändring, förvandling, föränderlighet Jac. 1: 17. *

παραλογίζομαι (λογίζομαι) *missräkna sig* (liksom räkna på sidan om det rätta), räkna falskt; *metaphor.* göra falska slutsatser, sluta falskt, *trans.* τινά Col. 2: 4 bedraga ngn genom felslut, besvika, föra bakom ljuset, ἑαυτούς Jac. 1: 22 sig sjelfva (de missräkna sig l. bedraga sig sjelfva, som tro, att de för sitt tomma, döda, ytliga vetandes skull varda Guds barn).

† *παραλυτικός*, ή, όν (följ.) egentl. hörande till upplösning på sidan (παρά); deraf förlamad, lam, contract, borttagen Mt. 4: 24 *al.*

παραλύω; λέλυμαι (λύω) *lösa bredvid,* på l. från sidan; *transl.* förlama, i synnerhet om slag l. gikt, som förlamar lederna på ena sidan af kroppen; p. p. p. = fgde, förlamad Lc. 5: 18. 24 *al.*, π. γόνατα Hebr. 12: 12 förlamade d. ä. svaga l. matta knän.

παραμένω, μενῶ, ἔμεινα (μένω) *blifva bredvid,* hos, qvardröja, stadna qvar πρός τινα 1 Cor. 16: 6 hos ngn, äfven τινί Phil. 1: 25 ‖ συμπαραμενῶ *Tisch.*, Hebr. 7: 23 (*scil.* ἐν ἱερωσύνῃ vid öfversteprestadömet); *transl.* förblifva, framhärda Jac. 1: 25 (deruti).

παραμυθέομαι, ησάμην (μυθέομαι tala af μῦθος) *tilltala* (mildt, vänligen), uppmuntra 1 Thess. 2: 11, trösta Joh. 11: 31, 1 Thess. 5: 14, τινὰ περί τινος Joh. 11: 19; *anm.* i 7 dagar räckte vanligen den med bestämda formaliteter förenade condolence-tiden.

παραμυθία, ας, ἡ (fgde) *tilltal,* tröst 1 Cor. 14: 3. *

παραμύθιον, ου, τό = fgde; π. ἀγάπης Phil. 2: 1 kärlekströst, den tröst som flyter från christlig broderskärlek. *

παρανομέω (παράνομος lagstridig, lagbrytare, παρὰ νόμον) handla, bryta *emot lagen* Act. 23: 3. *

παρανομία, ας, ἡ (fgde) *lagbrott,* öfverträdelse 2 Petr. 2: 16. *

† *παραπικραίνω,* ανα (πικραίνω) *förbittra* Hebr. 3: 16 »ty hvilka voro de som, efter att hafva hört l. oaktadt de hört (neml. HERrans röst), förbittrade (Honom genom sin försökelse)?» *

† *παραπικρασμός,* οῦ, ὁ (fgde) *förbittring* Hebr. 3: 8. 15 (jfr Exod. 17: 2 följ.).

παραπίπτω, ἔπεσον (πίπτω) *falla bredvid,* råka ur kosan (τῆς ὁδοῦ, om ett skepp, som stöter på), sedan i allmänhet förfela målet, fara vilse, taga miste, affalla Hebr. 6: 6 (*scil.* τῆς ἀληθείας l. τῆς πίστεως, äfven kan ῥήματος suppleras från det föregående). *

παραπλέω, ἔπλευσα (πλέω) *segla förbi,* icke lägga till vid τί Act. 20: 16. *

παραπλήσιον, *adv.* (egentl. *neutr.* af παραπλήσιος nära lik, snarlik af παρά, πλησίον) *snarlikt,* på ett sätt som nära liknade θανάτῳ Phil. 2: 27. *

παραπλησίως, *adv.* (se fgde) *snarlikt,* nära på, nästan, nästan på samma sätt Hebr. 2: 14. *

παραπορεύομαι (πορεύομαι) egentl. *färdas* l. gå *vid ngns sida,* gå förbi Mt. 27: 39 *al.*, taga en sidoväg διὰ σπορίμων Mc. 2: 23 genom sädesfält (neml. vid sidan af dem, l. så att de lågo på ömse sidor om vägen l. blott på den ena), διὰ τῆς Γαλιλαίας Mc. 9: 30 vandra på sidovägar genom Galilæen (så att de hade Galilæen, åtminstone större delen deraf, på sidan om sig).

παράπτωμα, ατος, τό (παραπίπτω) *sidofall,* fallande bredvid, fall, felsteg, misstag, förseelse, fel, synd Mt. 6: 14. 15 *al.*

παραῤῥέω, *aor.* 2 *pass.* ἐῤῥύην, *Tisch.* skrifver παραρυῶμεν (ῥέω) *flyta förbi* (ss. ett skepp som flyter förbi hamnen), deraf *metaphor.* gå miste om målet, gå förlustig (saligheten), gå förlorad Hebr. 2: 1 (jfr παραπίπτω). *

παράσημος, ον (σῆμα = σημεῖον) *betecknad,* försedd med tecken; *neutr.* παράσημον insigne, skeppstecknet, var bilden af en gudomlighet, ett djur l. annat föremål, som var på fören l. framstammen af skeppet antingen måladt l. uthugget och gaf skeppet namn (i aktern åter stod skeppets skyddsgudomlighet); ἐν πλοίῳ παρασήμῳ Διοσκούροις Act. 28: 11 kan antingen öfversättas: på ett skepp betecknadt med Dioskurerna l. med Dioskurerna till tecken — (se Διόσκουροι). *

παρασκευάζω; άσομαι, ασμαι (σκευάζω bereda af σκεῦος) *till-* l. för*bereda,* göra färdig, laga till (*scil.* τὸ δεῖπνον) Act. 10: 10; *med.* laga l. rusta sig till ngt εἴς τι 1 Cor. 14: 8, παρεσκεύασμαι jag är i beredskap, färdig 2 Cor. 9: 2 (att aflemna understödsmedel l. collect), äfven v. 3.

παρασκευή, ῆς, ἡ (se fgde) *tillredning,* förberedelse; i N. T. dagen före sabbaten l. tillredelsedagen προσάββατον ss. det förklaras Mc. 15: 42, på hkn Judarne beredde sig till sabbaten; i inskränktare mening: dagen före påskhögtidens sabbat l. före lördagen Mt. 27: 62 *al.* (ty παρ. var detta år den 14 Nisan och således tillika den första högtidsdagen, ἡ πρώτη τῶν ἀζύμων Mt. 26: 17).

παρατείνω, έτεινα (τείνω tendo, spänna, sträcka) egentl. *sträcka bredvid,* utsträcka, förlänga Act. 20: 7. *

παρατηρέω, ησα (τηρέω) egentl. stående *bredvid lura på* ngn l. ngt, *med. idem* — a) i *fiendtlig afsigt:* gifva akt, lura l. vakta på *absol.* Lc. 20: 20, τινά Mc. 3: 2 *al.*, bevaka Act. 9: 24. — b) i *god afsigt:* noggrannt l. ängsligt iakttaga, hålla, fira Gal. 4: 10.

παρατήρησις, εως, ἡ (fgde) iakttagelse, yttre iakttagelse (så att något kan ses med ögonen), οὐ μετὰ παρ. Lc. 17: 20 = ἀπαρατήρητον oförmärkt. *

παρατίθημι, θήσω, έθην; θήσομαι, εθέμην (τίθημι) 1:o) egentl. *sätta bredvid* (om mat), framsätta, förelägga Mc. 6: 41 *al.;* framställa Mt. 13: 24. 31, äfven om framställning af lärdomar docendo propono *med.* Act. 17: 3. — 2:o) *med.* nedlägga för sin räkning hos någon, deponera (jfr *παραθήκη* depositum) hos någon, anförtro Lc. 12: 48, lägga på hjertat 1 Tim. 1: 18, 2 Tim. 2: 2 (öfverlemna till trogen förening och vidare meddelande), öfverlemna i ngns beskydd l. hägn d. ä. anbefalla Lc. 23: 46, Act. 14: 23, 20: 32, 1 Petr. 4: 19 (*scil. αὐτῷ*).

παρατυγχάνω (τυγχάνω) intrans. in- l. befinna sig på ett ställe, inträffa, anträffas Act. 17: 17. *

παραυτίκα, adv. (αὐτίκα st. *τὴν αὐτὴν ἴκα* eadem vice, *på samma gång,* i ögonblicket, straxt) ögonblickligt, *ὁ, ἡ, τὸ π.* 2 Cor. 4: 17 för ögonblicket varande, närvarande. *

παραφέρω, ἤνεγκον (φέρω) bära l. föra *förbi,* låta gå förbi, borttaga *τὶ ἀπό τινος* ngt från ngn Mc. 14: 36, Lc. 22: 42; *pass. föras på sidan,* från rätta vägen, för- l. vilseföras *τινί* Hebr. 13: 9 genom ngt, *ὑπό τινος* Jud. 12 föras förbi (af vindarne, utan att gifva regn), på de 2:ne sednare ställena || *περιφέρεσθαι.*

παραφρονέω (παράφρων vansinnig, förryckt af *παρά, φρήν) vara vansinnig,* ifrån förståndet, *παραφρονῶν λέγω* 2 Cor. 11: 23 jag talar som en galning, en dåre, »i fåvitsko». *

† *παραφρονία, ας, ἡ* (fgde) vansinnighet, förryckthet, galenskap 2 Petr. 2: 16; står i stället för det classiska *παραφροσύνη,* som lär finnas i några codices. *

παραχειμάζω, άσω, ακα, ασα (χειμάζω) öfvervintra Act. 27: 12 *al.*

παραχειμασία, ας, ἡ (fgde) öfvervintring, vinterqvarter Act. 27: 12. *

παραχρῆμα, adv., qsi παρὰ τὸ χρῆμα under l. *vid gerningen,* på färsk gerning, på stället, straxt, i ögonblicket Mt. 21: 19 *sæpe.*

πάρδαλις, εως, ἡ (= πάρδος) felis pardus, parder, panther, ett skönfläckigt djur, brungult med stora svarta fläckar; fkmr Apoc. 13: 2. *

παρεδρεύω (πάρεδρος som sitter bredvid af *παρά, ἕδρα)* adsideo, sitta bredvid, ständigt uppehålla sig, vara jemt sysselsatt *τινί* 1 Cor. 9: 13 vid ngt || *προςεδρεύω,* hkt se. *

πάρειμι, ἔσομαι (εἰμί) adsum — a) *vara vid* ngns *sida,* bredvid, närvarande, tillstädes Lc. 13: 1 *al.,* tillhands, finnas hos *τινί* t. ex. 2 Petr. 1: 9 (den som icke eger dessa christliga dygder). — b) infinna sig *ἐπί τινος* Act. 24: 19 inför ngn, *πρός τινα* Act. 12: 20 hos ngn; hafva kommit *εἴς τινα* Col. 1: 6 till ngn, *ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν* Joh. 7: 6 min tid (neml. att färdas till högtiden) är ännu icke förhanden l. inne; vara här t. ex. *ἐφ ὃ πάρει* Mt. 26: 50 hvarefter l. hvarför du är här, neml. gör det (öfverlemna mig i mina fienders händer — här är alltså *aposiopesis,* men ingen direct fråga, ty vid en sådan brukas aldrig *ὅς,* utan *τίς*). — *partic.* närvarande *πρός τινα* 2 Cor. 11: 8 (under min närvaro, mitt vistande hos eder), befintlig 2 Petr. 1: 12 (neml. hos eder, jfr 2 Petr. 1: 9), *πρὸς τὸ π.* Hebr. 12: 1 för det närvarande l. tillfället, så länge den varar l. pågår; *τὰ π.* Hebr. 13: 5, det närvarande, de närvarande omständigheterna, den närvarande ställningen.

παρειςάγω, άξω (εἰςάγω) derbredvid, på sidan om, hemligen *införa* 2 Petr. 2: 1. *

† *παρείςακτος, ον, adj. vble* (af fgde) *bredvid* l. hemligen *införd,* insmugen Gal. 2: 4 (som insmugit sig i det chrisna brödrasamfundet). *

παρειςδύω, aor. 2 έδυν (παρά, εἰς, δύω) egentl. *insänka bredvid; aor. 2 act.* (äfvensom *perf.* och *med.*) sänka l. smyga sig in bredvid andra Jud. 4 (jemte de rätte lärarne). *

παρειςέρχομαι, ἦλθον (παρά, εἰς, ἔρχομαι) komma derjemte l. dertill *in, νόμος π.* Rom. 5: 20 lagen kom derjemte l. dertill (neml. jemte synden, som redan kommit se v. 12) in (i verlden), Gal. 2: 4 kommit jemte (de rätte bröderna) in (i församlingen).

παρειςφέρω, ἤνεγκα (παρά, εἰς, φέρω) egentl. *derjemte inbära,* införa (isynnerhet om bidrag och afgifter); deraf å sin sida bidraga med, använda *σπουδὴν πᾶσαν* 2 Petr. 1: 5 all slags flit = *πᾶσαν σπ. ποιεῖσθαι* Jud. 3 (sedan neml. HERren skänkt de trogne mycket godt, så böra de också å sin sida bidraga med ngt neml. *σπουδή*). *

† *παρεκτός, adv. (παρά, ἐκτός)* utom, a) ss. *præpos.* med *genit.,* utom, undantagande Mt. 5: 32, Act. 26: 29. — b) ss. *adv.* utomdess, *χωρὶς τῶν π.* 2 Cor. 11: 28 förutan l. att förtiga hvad som utomdess (utom det hitintills sagda) eger rum.

παρεμβολή, ῆς, ἡ (παρεμβάλλω bredvid inskjuta) *inskjutande bredvid* l. emellan, inrangering (i en här) l. uppställande i slagordning; deraf 1:o) slag-

ordning, den i slagordning ställda hären, här Hebr. 11: 34. — 2:o) läger Apoc. 20: 9; lägerställe, casern Act. 21: 34. 37 *al.* (om Rom. soldaternas i borgen Antonia — se Ἱεροσόλυμα a); — *anm.* Hebr. 13: 11 antyder, att kropparne af de djur, hkas blod af öfverstepresten på den stora försoningsdagen inbars i det heliga, uppbrändes utanför deras läger (neml. under vandringen i öknen Levit. 16: 27); så led ock JEsus, det enda sanna syndaoffret, utom porten (stadsporten) v. 12; v. 13 synes antyda, att Paulus varit Hebræerbrefvets författare, ty han satt fången i prætorium i Rom (se Phil. 1: 13).

παρενοχλέω (ἐνοχλέω) *derjemte oroa* l. besvära *τινί* Act. 15: 19. *

παρεπίδημος, ον (ἐπιδημέω) som bor *jemte* ngn i ett *främmande* land, främling Hebr. 11: 13 = *πάροικος*; *παρ. διασπορᾶς Πόντου* 1 Petr. 1: 1 främlingarne hörande till det kringspridda andliga Israël i Pontus; *metaphor.* 1 Petr. 2: 11 (den trognes hem är himlen, på jorden är han en främling).

παρέρχομαι, ελεύσομαι, ελήλυθα, ἦλθον — ελθάτω Mt. 26: 39 (ἔρχομαι) 1:o) *komma* l. gå *på sidan om*, förbi *absol.* Mt. 8: 28, Lc. 18: 37, *τινά* Mc. 6: 48, Act. 16: 8, *ἀπό τινος* Mt. 26: 39 (egentligen ∾ gå förbi och bort ifrån ngn — tages *metaphor.*, jfr v. 42); *metaphor.* förgås, försvinna, upphöra Mt. 5: 18 *al.*, vara förliden l. förfluten Mt. 14: 15, Act. 27: 9, 1 Petr. 4: 3. — 2:o) *gå förbi*, åsidosätta, försumma Lc. 11: 42, 15: 29. — 3:o) *komma fram* Lc. 12: 37, 17: 7 (Act. 24: 7).

πάρεσις, εως, ἡ (παρίημι) egentl. *förbisläppande*, förbigående, öfverseende *διὰ τὴν π. τῶν ἁμαρτημάτων* Rom. 3: 25 emedan han låtit synderna passera l. gå förbi (lemnat dem å sido); *πάρ.* skiljer sig derigenom från *ἄφεσις*, att vid det förra visar sig straffunderlåtenheten ss. ett *förbisläppande*, vid det sednare ss. ett *lössläppande* (eftergift).

παρέχω, ἕξω, ἔσχον — εἶχαν Act. 28: 2; *ἕξομαι* (ἔχω) adhibeo, præbeo, *framhålla* l. -räcka Lc. 6: 29, hålla till hands l. i beredskap, bereda, erbjuda, medföra, förorsaka *κόπους τινί* (= *πράγματά τινι* i profangrek.) Mt. 26: 10 *al.* ngn möda l. besvär, förskaffa *ἐργασίαν τινί* Act. 16: 16 (se *ἐργασία*), *πίστιν τινί* Act. 17: 31 (der likväl betydelsen »bereda» synes lämpligare), framställa l. bevisa Act. 18: 2, ådagalägga l. iakttaga *ἡσυχίαν* Act. 22: 2 stillhet; — *med.* egentl. förskaffa sig, men äfven blott förskaffa ss. Act. 19: 24 (| *παρεῖχε*), ådagalägga, bevisa *τὴν ἰσότητα* Col. 4: 1 (se *ἰσότης*), *σεαυτὸν τύπον — — — ἀφθορίαν κ. τ. λ.* Tit. 2: 7 bevisa dig ss. en föresyn i goda gerningar (i det du ådagalägger) uti ditt föredrag *ἀφθορία* (se ordet); göra ss. *ἄξιός ἐστιν — — — τοῦτο* Lc. 7: 4 han är värd att du gör honom detta (se *ἄξιος*).

παρηγορία, ας, ἡ (παρηγορέω tilltala af *ἀγορεύω* tala offentligen af *ἀγορά*) *tilltalande*, uppmuntran, tröst, vederqvickelse Col. 4: 11. *

παρθενία, ας, ἡ (följ.) jungfrudom Lc. 2: 36. *

παρθένος, ου, ἡ (smdr. af *παραθέμενος* den nedsatta, i ngns vård anförtrodda; ss. accenten tyckes utvisa) jungfru Mt. 1: 23 *al.*, giftvuxen dotter 1 Cor. 7: 36. 37; äfven ss. *adj.* jungfrulig, ogift Act. 21: 9; säges Apoc. 14: 4 om jungfruliga, från verlden afsöndrade själar, som lefva uti innerlig gemenskap med sin själabrudgumme (jfr 2 Cor. 11: 2).

Πάρθος, ου, ὁ Parther, invånare i landskapet Parthien, *Παρθία*. Detta landskap innefattade den tiden dels en särskild nordost om Persien liggande provins, dels hela det af dess invånare så småningom eröfrade riket, regnum Parthorum; gränsade i N. till Hyrcanien, i S. till Carmanien, i Ö. till Asia, i V. till Medien och var på alla sidor omgifvet af berg; fkmr Act. 2: 9 och betecknar Judar från Parthien. *

παρίημι; *εἶμαι* (ἵημι sända, släppa) *sända* l. *släppa förbi*, prætermitto, låta passera, sätta å sido, gå förbi o. s. v.; *pass.* slappas, försvagas, p. p. p. förslappad, maktlös *χεῖρες* Hebr. 12: 12. *

παρίστημι, äfven *-ιστάνω, στήσω, ἔστηκα, ἔστησα, ἔστην; στήσομαι* (ἵστημι) 1:o) *ställa bredvid* (eg. offerdjur vid altaret) *τινὰ ἑαυτῷ* Eph. 5: 27 ngn bredvid sig (ss. sin brud, neml. vid sin *παρουσία*), vid sidan af *τινά τινι* Mt. 26: 53, till hands l. i beredskap Act. 23: 24. — 2:o) *framställa τινά τινι* Lc. 2: 22 l. *τί τινι* Rom. 12: 1 ngn l. ngt för ngn, *τινά τι* Act. 1: 3 *al.* ngn ss. ngt; öfverlemna l. aflemna *τινά τινι* Act. 23: 33 ngn åt ngn; genom l. förmedelst grunder framställa, bevisa Act. 24: 13; bestämma ngns förhållande till ngn *τινά τινι* 1 Cor. 8: 8; — *med.* och *intrans. tempora* ställa sig bredvid, träda fram för *τινί* Act. 27: 24, framstå Lc. 1: 29, stadna, stå bredvid Mc. 14: 47 *al.*, äfven Rom. 14: 10, stå här

Act. 4: 10, bistå Rom. 16: 2, 2 Tim. 4: 17; om tiden: vara förhanden, inne Mc. 4: 29 (skördetiden).

Παρμενᾶς, ᾶ, ὁ Parmenas l. *Parmenio*, en af de 7 förste diaconi i Jerusalem Act. 6: 6. *

πάροδος, ου, ἡ (ὁδός) förbiväg, sidoväg, passage, förbigående ss. *ἐν π.* 1 Cor. 16: 7. *

παροικέω, ῴκησα (πάροικος) egentl. *bo bredvid*, bo l. uppehålla sig ss. främling (utan medborgarerätt) i en stad ss. *Ἱερουσαλήμ* Lc. 24: 18, l. i en stat l. ett land, gästa l. komma ss. gäst *εἰς τὴν γῆν* Hebr. 11: 9.

παροικία, ας, ἡ (fgde) en främlings vistande på ett ställe utan medborgarerätt, främlingsskap Act. 13: 17; i *andlig mening* 1 Petr. 1: 17 om de trognas vistande här i verlden ss. ett främlingsland, enär himlen är deras rätta fädernesland.

πάροικος, ον (οἶκος l. *οἰκέω)* som *bor bredvid*, som *bor* ss. främling uti en stad l. stat *bredvid* landets invånare utan medborgarerätt, främling, gäst = *μέτοικος* inquilinus גֵּר Act. 7: 6. 29; *metaphor.* 1 Petr. 2: 11 (se *παροικία* 1 Petr. 1: 17), äfven Eph. 2: 19 (som bor uti ett hus, utan att tillhöra familjen)(*οἰκεῖος*).

παροιμία, ας, ἡ (οἶμος fart, väg af *οἴω = φέρω*) *sido-* l. *afväg*, ett från det vanliga afvikande uttryckssätt, ordspråk 2 Petr. 2: 22, sinnebildligt tal Joh. 10: 6, dunkel antydning l. gåtlikt uttryck Joh. 16: 25.

πάροινος, ον (οἶνος) vid l. under *vin*, vindrickning — drucken, som i ruset är fräck, öfvermodig, förgår sig mot ngn, dryckesfräck, öfversittare 1 Tim. 3: 3, Tit. 1: 7; fkmr begge gångerna i förening med *πλήκτης*.

παροίχομαι, ῴχημαι (οἴχομαι gå, komma, fara) *gå förbi*, förgå, förflyta; p. p. p. förfluten, framfaren Act. 14: 16. *

† *παρομοιάζω (ὁμοιάζω)* vara *snarlik*, snarlikna Mt. 23: 27. *

παρόμοιος, ον (ὅμοιος) snarlik, nära l. nästan lik Mc. 7: 8. 13.

παροξύνω (ὀξύνω hvässa, skärpa, egga af *ὀξύς*) *transl. uppegga*, uppreta, förbittra; *pass.* förbittras, råka i hetta Act. 17: 16, 1 Cor. 13: 5.

παροξυσμός, οῦ, ὁ (fgde) förbittring, ovilja Act. 15: 39; äfven i god mening: uppeldande l. uppväckande Hebr. 10: 24.

παροργίζω, ιῶ (ὀργίζω) reta till vrede, uppreta *τινά ἐπί τινι* Rom. 10: 19 för ngns skull, Eph. 6: 4 (genom orättvisa, hårdhet, häftighet, otillbörlig stränghet — se *ἀθυμέω*).

† *παροργισμός, οῦ, ὁ* (fgde) uppretadt sinnestillstånd, förbittring Eph. 4: 26. *

παροτρύνω, ώτρυνα (ὀτρύνω drifva på, sporra) *pådrifva*, egga, reta, uppmuntra Act. 13: 50. *

παρουσία, ας, ἡ (πάρειμι, femin. partic. παροῦσα) a) *närvaro* 1 Cor. 16: 17, Phil. 1: 26, 2: 12, *π. τοῦ σώματος* 2 Cor. 10: 10 kroppsliga = personliga närvaro. — b) ankomst 2 Cor. 7: 6. 7, 2 Thess. 2: 9. — c) tillkommelse (Christi) Mt. 24: 3 *al.*, *τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου* Mt. 24: 27. 37. 39, *τοῦ Κυρίου* 1 Thess. 2: 19 *al.*, *τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας* 2 Petr. 3: 12; *anm.* så kallas den *dubbla* under Christi vistande på jorden ännu tillkommande HERrans återkomst (altera parusia Christi)(Hans första ankomst i köttet), *så väl* den opersonliga, men dock synliga vid Jerusalems förstöring, *som* ock den personliga och synliga vid de dödas uppväckande och verldsdomen.

παροψίς, ίδος, ἡ (παρα, ὄψον) för sofvel l. att hafva det uti, fat Mt. 23: 25. 26.

παῤῥησία, ας, ἡ (πᾶς, ῥῆσις tal) 1:o) *fritalighet* l. -språkighet, frimodighet (uti tal och handling) Act. 4: 13 *al.*, tillförsigt *ἐν Χῷ* Phil. 8 (apostolisk dristighet), glad tillförsigt *εἰς τὴν εἴσοδον* Hebr. 10: 19 med afseende på ingången; i synnerhet den frimodighet, det fröjdefulla mod, den glada tillförsigt, hvarunder man är viss om den gudomliga nåden Eph. 3: 12, 1 Tim. 3: 13 *al.* — 2:o) öppet väsende, öppenhet, offentlighet ss. *παῤῥησίᾳ* Mc. 8: 32 *al.* öppet, oförtäckt)(*ἐν παροιμίαις*, öppet l. offentligt Joh. 7: 13, 18: 20)(*ἐν κρυπτῷ*, *εἶναι ἐν π.* Joh. 7: 4 vara i offentlighet d. ä. offentligen erkännas; *ἐν π.* Eph. 6: 19, Col. 2: 15 öppet, djerft, äfven *μετὰ π.* Act. 2: 29 *al.*

παῤῥησιάζομαι, ασάμην (fgde) *tala fritt* l. frimodigt Act. 18: 26, *ἐν τῷ ὀνόματί τινος* Act. 9: 27. 28 i ngns namn (namnet var liksom det element, inom hkt det frimodiga talet rörde sig), *ἐπί τινι* Act. 14: 3 i afseende på l. i förtröstan på ngn, *ἐν αὐτῷ* Eph. 6: 20 neml. evangelii hemlighet, sysselsatt dermed, i dess förkunnande; äfven med *partic.* ss. *ἐπαῤῥ. διαλεγόμενος* Act. 19: 8 han samtalade frimodigt, l. så att det åtföljande verbum står i *indic.* och *παῤῥ.* i *partic.* ss. Act. 13: 46, 26: 26 tala l. säga frimodigt (jfr constructionen

af *λανθάνω, τυγχάνω, διατελέω*); *handla* med frimodighet l. tillförsigt, hafva tillförsigt *ἐν τῷ Θεῷ* 1 Thess. 2: 2 i kraft af vår gemenskap med Gud.

πᾶς, πᾶσα, πᾶν all, hel, hvarje, hvar och en, hvem som helst, all slags, all möjlig — fkmr Mt. 1: 17 *sæpissime;* a) *utan artikel:* ss. *πᾶσα ἡμέρα* hvarje dag, *πάντες* alla (obestämdt), äfven *πάντα* allt, *πάντα ζῶα* alla l. alla slags djur. — b) *med artikel: πᾶσα ἡ ἡμέρα* hela dagen, *οἱ πάντες* de l. desse alla (bestämdt t. ex. 1 Cor. 9: 22 med hka jag hade att göra o. s. v. *al.*; då artikeln liksom återfår sin ursprungliga charakter af *pronomen demonstrativum* = *οὗτοι π.*, hkt ock fkmr), *τὰ πάντα* detta allt, det hela, allt som är o. s. v. Rom. 11: 36 *al.* = *ταῦτα π.*, *πάντα τὰ ζῶα* alla djuren. — Dessutom märkes *παντὶ ᾧ* Lc. 12: 48 *attractio inversa* (se *ὅς*) st. *παρὰ παντός, ᾧ*; *οὐ — πᾶς* = *οὐδείς* (*per hebraismum* = לֹא כֹּל, när neml. *οὐ* hör till verbum och icke står omedelbart framför *πᾶς*) t. ex. Mt. 24: 22 *al.*, hvaremot *οὐ πᾶς* ss. Mt. 7: 21 *al.* betyder »icke hvar och en l. hvarje», *πάντα accus. plur. absol.* l. till närmare bestämning = *εἰς πάντα* ss. Act. 20: 35 *al.* i alla afseenden l. stycken, i allt. — *I förening med præpos.* ss. *διὰ παντός scil. χρόνου* Mt. 18: 10 *al.* allt igenom, beständigt, alltid, *διὰ π. τοῦ ζῆν* Hebr. 2: 15 hela lifvet igenom, *ἐν παντί* 1 Thess. 5: 18 *al.* i allt l. i hvarje belägenhet (både i glädje och sorg) *ἐν πᾶσιν* 1 Petr. 4: 11 i alla stycken äfven Hebr. 13: 4. 18 *al.*, *περὶ πάντων* 3 Joh. 2 öfver allt, mest af allt, *πρὸ πάντων* 1 Petr. 4: 8, Jac. 5: 12 framför allt, i främsta rummet, *ὑπὲρ πάντων* Eph. 5: 20 för allt (alla christliga välsignelser) men *ὑπὲρ παντός* Hebr. 2: 9 för hvar och en; *ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν* Eph. 4: 6 öfver alla christna (utmärker Guds allsvåldighet), genom alla (tränger förmedelst den H. Ande genom alla christna) och uti alla (innebor genom Anden i alla): somliga hafva häruti funnit trinitetsförhållandet uttryckt, men utan skäl — snarare i Rom. 11: 36 *ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα*, men äfven här blott närmare utveckling från olika synpunkter: »allt (som är) är ifrån Gud (urgrund — ss. skapare), genom Gud (förmedlingsgrund — ss. uppehållare) och till l. för Gud (slutpunkt — allt tjenar till Guds ändamål)».

πάσχα, τό indecl. (פֶּסַח, Aram. פַּסְחָא af פָּסַח gå förbi, skonande förbigå, skona; emedan mordengeln gick i Ægypten skonande förbi Israëliternas dörrar) egentl. *förbigång* l. förskoning, *Passah, Påska;* deraf 1:o) *Påskalammet* d. ä. försoningsoffret till minne af de förstföddes förskoning i Ægypten Mt. 26: 17 *al.* — 2:o) *Påskamåltiden* Mt. 26: 18 *al.* — 3:o) *Påskhögtiden* Mt. 26: 2 *al.*, äfven *ἡ ἑορτὴ τοῦ π.* Lc. 2: 41, Joh. 6: 4; denna högtid begynte den 14 Nisan (April) efter solnedgången och varade till samma tid den 21; den första och sista dagen, på hvilka intet arbete fick företagas, voro egentliga högtidsdagar. Om aftonen den 14 Nisan förtärdes det i templets förgård slagtade och i sin helhet stekta offerlammet (gumse l. bock, 1 år gammal) af hvarje familj (ensam l. med bjudna gäster — enligt sednare stadgar fick gästernas antal icke vara under 10 eller öfver 20); intet af lammet fick blifva öfver till morgondagen. Man förtärde dertill bittra örter och osyradt bröd, allt i full resdrägt, till minne af Israëliternas skyndsamma uttågande ur Ægypten; dervid räckte man omkring 4 bägare vin, hvar och en med en tacksägelse (vid den andra skulle husfadren för sin son, på dennes fråga, förklara anledningen och den symboliska betydelsen af måltiden, jfr Exod. 12: 26 följ.) och det stora Hallel Ps. 113—118 uppstämdes; härpå följde den 3:dje bägaren, som företrädesvis hette »välsignelsens kalk» (jfr 1 Cor. 10: 26); afsjungandet af Hallel fortsattes och slutades vid den 4:de bägaren. Den 14:de Nisan hette väl egentl. pascha, och de andra dagarne *αἱ ἡμέραι τῶν ἀζύμων* Lc. 22: 7 *al.* sötebrödsdagarne (ss. det vill synas af Mc. 14: 1), dock kallades hela högtiden *ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζ.* Lc. 22: 1 osyrade brödens högtid l. sötebrödshögtiden (se *ἄζυμος*). — *Anm.* Om och på hvad sätt differenspunkterna uti Synoptikernas och Johannis berättelser om Frälsarens sista måltid kunna förlikas, är här för vidlyftigt att utreda.

πάσχω, πέπονθα, ἔπαθον (stam *πάω*) egentl. *erfara en inverkan utifrån*, angenäm l. oangenäm, hvarvid man förhåller sig passiv, erfara ett intryck, erfara *εὖ* godt l. åtnjuta välgerningar (dock ej i N. T.), *κακῶς* ondt l. lida oförrätter, slita ondt ss. Mt. 17: 15, *κακόν* Act. 28: 5 (han hade ingen olägenhet deraf), *παθήματα* 2 Cor. 1: 6 ut-

stå lidanden — i allmht lida Mt. 16: 21 *sæpe;* förekommer i synnerhet om Frälsarens lidanden ss. Lc. 22: 15 *al.*

Πάταρα, ων, τά Patara, stor sjöstad i Lycien, dit Paulus kom från Rhodus Act. 21: 1; staden låg öster om mynningen af floden Xanthus och hade ett berömdt Apollostempel med orakel (dock blott under de 6 vintermånaderna i verksamhet). *

πατάσσω, άξω, αξα klappa, slå dels *intrans.* (men ej i N. T.), dels *trans. τινά* slå ngn, hugga till Mt. 26: 51, Lc. 22: 50, *ἐν μαχαίρᾳ* Lc. 22: 49 med svärd, *ἐν πληγῇ* Apoc. 11: 6 med plåga, *τὴν πλευράν τινος* Act. 12: 7 slå l. stöta ngn i sidan; slå, straffa Act. 12: 23 *ἔν τινι* Apoc. 11: 6 med ngt; slå, nederslå, döda Mt. 26: 31 *al. ἔν τινι* Apoc. 19: 15.

πατέω, ήσω; ήθην (*πάτος* den beträdda vägen, äfven steg, samstammigt med *βατός* af *βαίνω* gå) *träda,* trampa *τὸν ληνόν* Apoc. 14: 20, 19: 15 (se *ληνός*); förtrampa, neder- l. söndertrampa Lc. 21: 24, Apoc. 11: 2; gå fram *ἐπάνω τινός* Lc. 10: 19 ofvanpå ngn l. ngt (d. ä. J skolen blifva osårade af skadliga motståndare i synn. de onde andarne, hka J skolen trampa under edra fötter, liksom segervinnare sina öfvervunna fiender).

πατήρ, τέρος syncope τρός, ὁ p a t e r, *fader* a) i *egentlig mening* Mt. 2: 22 *sæpe; plur.* fäder Eph. 6: 4 *al., π. τῆς σαρκὸς ἡμῶν* Hebr. 12: 9 våra köttsliga fäder)(*π. τῶν πνευμάτων* andarnes = själarnes fader (de förre hafva blott varit upphofsmän till vårt lekamliga lif, den sednare är det till vårt andeliga och eviga, om vi känne, älske och lyde Honom), äfven ngn gång föräldrar ss. Hebr. 11: 23. — b) i *oegentlig mening: α) fosterfader* Lc. 2: 48; *β) stamfader* Mt. 3: 9 *al., plur.* fäder, förfäder Mt. 23: 30. 32 *al.,* patriarkerna (Abraham, Isac och Jacob) Rom. 9: 5, äfven 2 Petr. 3: 4 (som nemligen fått löftet), i allmänhet fäderne i G. T. ss. Hebr. 1: 1; *γ) andelig fader* 1 Cor. 4: 15 *al.,* ss. *τῆς περιτομῆς* Rom. 4: 12, *τῶν πιστευόντων* Rom. 4: 11; äfven om djefvulen *π. αὐτοῦ* (neml. *ψεύστου*) Joh. 8: 44 lögnarens fader; — med ordet *πατήρ* tilltalades ock lärare och de äldste ss. Mt. 23: 9, Act. 7: 2, 22: 1. — Gud kallas ofta *ὁ πατήρ* antingen *absol.* ss. Mt. 11: 27 *sæpe,* eller med tillägg af attributiver ss. *ὁ οὐράνιος, ἐπουράνιος* l. *genit.* ss. *τῶν πνευμάτων, τῶν φώτων* Jac. 1: 17 ljuskropparnes = stjernornas fader, l. *τῆς δόξης, τῶν οἰκτιρμῶν* ss. *genit. qualitatis,* så att *genitiverna* uttrycka Guds egenskaper.

Πάτμος, ου, ἡ Patmos, en naken och ofruktbar klippö i Ægeiska (Icariska) hafvet, hörande till Sporaderne, icke långt ifrån Trogiliska udden på M. Asiens kust, heter nu *Palmosa* l. *Patmo* med klen befolkning. Här skall Evangelisten Johannes en tid lefvat i landsförvisning och författat Apocalypsis, och ännu i dag visas vid hamnen de la Scala den grotta, i hkn han haft sina uppenbarelser, med deröfver byggd kyrka; fkmr Apoc. 1: 9. *

πατραλοίας l. *λῴας, ου, ὁ* (*πατήρ, ἀλοιάω* l. *ἀλοάω*) som *slår sin fader,* fadermördare 1 Tim. 1: 9. *

πατριά, ᾶς, ἡ (*πατήρ*) 1:o) *fadersslägt,* stamgren Lc. 2: 4; *φυλή* var neml. en utaf de från Jacobs 12 söner uppkomna stammar (se *φυλή*), *πατριά* en särskild gren af en sådan stam och *οἶκος* en familj af en sådan stamgren. — 2:o) i vidsträcktare mening: slägte, folkslag Act. 3: 25, Eph. 3: 15 (ty hvarje g e n s i himlen kan blott häntyda på olika englaklasser, men passande analogon till englaklasserne äro på jorden icke de särskilda familjerna, utan folkslagen).

† *πατριάρχης, ου, ὁ* (fgde och *ἀρχή* l. *ἄρχων*) ur- l. *stamfader för en slägt,* patriark, ss. Abraham Hebr. 7: 4, de 12 Jacobs söner Act. 7: 8. 9, David Act. 2: 29; *anm.* företrädesvis betecknas med detta namn Abraham, Isac och Jacob (hvilka hufvudsakligen fått löftet om Messias).

πατρικός, ή, όν (*πατήρ*) *fäderne-,* af fäderne emottagen Gal. 1: 14. *

πατρίς, ίδος ἡ (*πατήρ*) *scil. γῆ faderland,* fäderneslaud Joh. 4: 44 (Galilæen), äfven *transl.* Hebr. 11: 14 (om himlen ss. vårt rätta fädernesland); *scil. πόλις* fädernestad Mt. 13: 54. 57 *al.* (Capernaum).

Πατρόβας, α, ὁ Patrobas, en christen i Rom, Rom. 16: 14. *

πατρολῴας || *πατραλῴας* l. *πατραλοίας,* hkt se.

πατροπαράδοτος, ον (*πατήρ, παράδοτος, adj. vble* af *παραδίδωμι*) *af fäderne* l. förfäderne *öfverlemnad,* från dem ärfd, fortplantad 1 Petr. 1: 18. *

πατρῷος, α, ον (*πατήρ*) faderlig, fäderne- Act. 22: 3 *al.; anm.* följande skillnad i profangrek. *πατρῷα,* quæ p a t r i s e r a n t (afliden faders), *πάτρια* quæ p a t r i s s u n t (lefvande faders), *πατρικά* q u a l i a p a t r i s s u n t.

Παῦλος, ου, ὁ (lat.) Paulus 1:o) *Sergius P.*, proconsul på Cypern Act. 13: 7 (se *Σέργιος*). — 2:o) Aposteln *Paulus*, som förut hette *Saul*, men till minne af den föregående personens omvändelse kallade sig l. kallades Paulus Act. 13: 9 *Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος* = men S. som (från denna stund) äfven kallades Paulus; hkt namn han sedermera beständigt bar. Han var född i *Tarsus* i Cilicien 14 eft. Chr. (?), jude af Benjamins stam; fadren, hvilken (ovisst af hvad skäl) innehade Romersk borgarerätt och var pharisé, bestämde honom till Rabbin och skickade honom derföre tidigt till Jerusalem, hufvudsätet för Judiskt-Rabbinisk lärdom, der P. njöt undervisning af *Gamaliel* och genom honom införlifvades med Pharisécrnas sekt; derjemte hade ock P. efter den tidens sed lärt ett handtverk, neml. tältmakare-yrket (*σκηνοποιὸς ἦν*). Christna lärans utbredande i Jerusalem, som allt mer och mer fortgick, ådrog sig snart den unge Pharisécns uppmärksamhet: hans eldiga charakter gjorde honom till dess ifrigaste motståndare och i fanatisk ifver för den gamla läran rasade han mot alla, som voro af den nya vägen (Act. 9: 1 följ.). Snart inskränkte sig hans zelotraseri icke längre till Jerusalem; försedd med fullmakt af Synedrium anträdde han en resa till Damascus, der den nya läran räknade många anhängare, men på vägen dit kringstrålades han plötsligen af ett himmelskt sken och föll sanslös och förblindad till marken. Införd till staden fick han sin syn åter af en christen *Ananias* och lät döpa sig (35 e. Chr.), hvarefter han snart begynte predika Christum. Efter en kort vistelse i Damascus begaf han sig till Arabien, derifrån tillbaka till Damascus och derpå (3 år efter sin omvändelse, alltså 38) till Jerusalem *(1:sta gången)*, der han under 15 dagars tid gjorde bekantskap med Petrus och Jacobus, så till Tarsus, hvarifrån Barnabas hämtade honom (43) till Antiochia, der han i förening med honom predikade under 1 års tid. Derpå gå båda med en collect till Jerusalem (*2:dra gången* enligt Act. 11: 30, hvarvid dock stor chronologisk svårighet uppkommer af Gal. 2: 1, hkn endast derigenom kan till ngn del häfvas, att Paulus af för oss obekanta skäl icke följde med ända fram till Jerusalem; ty säkert är, att den Gal. 2: 1 nämnda resan rätteligen var den *tredje* och densamma som resan till Apostlaconventet år 52 — Act. 15 cap.), och återkomne till Antiochia anträda de straxt derpå sin *första missionsresa* (år 44) till Cypern, Perge i Pamphylien, Antiochia Pisidiæ, Iconium, Lystra, Derbe och Attalia. Sedan de kommit tillbaka till Antiochia, uppväckte Judechristna rigoristers ankomst dit söndringar inom församlingen, hvarföre Barnabas och Paulus jemte några till (hvaribland Titus Gal. 2: 1) resa till Jerusalem *(3:dje gången)* till Apostlaconventet år 52. Efter återkomsten till Antiochia skilja sig Barnabas och Paulus (se *Βαρνάβας*), som samma år i sällskap med Silas företager sin *andra missionsresa*. Denna går till Derbe och Lystra, der Timotheus ansluter sig till Paulus, derpå till Phrygien, Galatien, Troas (der Lucas sluter sig till sällskapet), Macedonien, Philippi, Amphipolis, Apollonia, Thessalonica, Beroea, Athen (sjövägen), Corinth, der Paulus predikar $1\frac{1}{2}$ år; derifrån begifver sig Paulus sjöledes till Ephesus och öfver Cæsarea och Jerusalem *(4:de gången)* tillbaka till Antiochia (år 55). Den *tredje* och *sista missionsresan* företager Paulus till Galatien, Phrygien, Ephesus, der han uppehåller sig icke fullt 3 år (56—58), derifrån till Macedonien och Achaia (der han dröjer i 3 månader). Återvägen tages öfver Macedonien, Troas, Miletus, Tyrus, Ptolemais och Cæsarea till Jerusalem *(5:te* och *sista gången)*. Häktad der kort före Pingsttiden år 59 transporteras han till Cæsarea, der han qvarhålles fången i 2 år (från sommaren 59 till sommaren 61) under Felix och Festus, hvilken sednare om hösten 61 sänder honom till Rom. Under resan dit lider han skeppsbrott vid *Melite* (Malta), der han öfvervintrar; om våren 62 kommer han till Rom, hvarest han hålles i fängelse i 2 år (till 64) och lider martyrdöden sannolikt under den med anledning af den stora branden samma år mot de christne utbrutna Neronska förföljelsen. — Så långt gå de biographiska underrättelserna hos Lucas. Det redan för denna artikel nog starkt i anspråk tagna utrymmet medgifver icke öfver denne store hedninge-apostel någon charakteristik, hvilken för öfrigt bäst inhämtas genom en flitig läsning af hans skrifter.

Sina epistlar skref han (så vidt det kunnat utrönas) på följande tider och ställen: 1:o) *1:sta brefvet till Thessalonicerne* år 53 från Corinth; 2:o) *2:dra brefvet till Thessalonicerne* icke långt efter det 1:sta under Pauli 1:sta vistelse i Corinth i början af år 54; 3:o) *brefvet till Galaterne* år 56

l. 57 från Ephesus; 4:o) *1:sta brefvet till Timotheus* (som var i Ephesus) från Macedonien år 57 l. 58 (jfr 1 Tim. 1: 3, 3: 14 — resan hit inföll under Pauli 3-åriga vistande i Ephesus och utsträcktes förmodligen till Corinth; ty Paulus var der 3 gånger — jfr 2 Cor. 12: 14, 13: 1. 2); 5:o) *brefvet till Titus* (som var på Creta) år 58 från Ephesus (se *Νικόπολις*); 6:o) *1:sta brefvet till Corinthierne* kort före Påsk år 58 från Ephesus; 7:o) *2:dra brefvet till Corinthierne* längre fram på året 58 (efter månaden Tischri) från Macedonien; 8:o) *brefvet till Romarne* år 59 på våren under Pauli 2:dra (3:dje) vistelse i Corinth; 9:o) *brefvet till Colosserne* år 60 l. 61 från Cæsarea; 10:o) *brefvet till Philemon* samma år och från samma ställe; 11:o) *brefvet till Ephesierne* också samma år och från samma ställe; 12:o) *brefvet till Philipperne* år 63 l. i början af 64 från Rom (P. hade skrifvit ett förut, se Phil. 3: 1); 13:o) *2:dra brefvet till Timotheus* (som var i Ephesus) från Rom (2 Tim. 1: 17 — troligen det sista af Apostelns hand, jfr 2 Tim. 4: 6—8; tiden för författandet omöjlig att bestämma, enär oöfvervinneliga svårigheter möta för dess inpassande inom den af oss kända berättelsen om Pauli lefnad, se *φαιλόνης*). — Återstår *brefvet till Hebræerne*, hvilket de flesta nyare anse vara skrifvet af *Apollos;* men att det är skrifvet om icke efter Pauli dictamen, dock under hans flitiga medverkan och inseende, derom vittnar icke blott innehållet, utan äfven framställningen, i synnerhet flera antydningar t. ex. Hebr. 13: 13. 19. 23. 24, af hkn sista vers det vill synas, att brefvet skrefs i Rom.

παύω, ἔπαυσα; *παύσομαι, πέπαυμαι, ἐπαυσάμην* komma ngn att upphöra l. låta bli, tillbakahålla, afhålla *τινὰ ἀπό τινος* och *τοῦ μή* med *infin.* 1 Petr. 3: 10, hämma, hejda, hindra; *med.* upphöra att, afstå ifrån att med *partic.* Lc. 5: 4 *al.*, *partic.* förstås inunder Lc. 11: 1 (*προσευχόμενος*), l. ock med *genit.* 1 Petr. 4: 1 den som lider i köttet, han har upphört med, afstått ifrån synd d. v. s. den som för sin strid mot synden (*ὁπλίσασθε* i samma vers) lider, han har derigenom brutit med synden, så att hon icke mera har ngt välde öfver honom = han gör icke synd; äfven *absol.* upphöra, sluta, tystna Lc. 8: 24 *al.*

Πάφος, ου, ἡ Paphos, stad på ön Cypern, midt emot Pamphyliens kust. Det Act. 13: 6. 13 förekommande är det *nya Paphos* (*νέα Π.*), en sjöstad med god hamn, hkn under Romarne var hufvudort på öns vestra kust och säte för proconsuln; det låg enligt Strabo 60 stadier (= 1 Svensk mil) norr om det genom sitt Venustempel så berömda gamla Paphos (*παλαιὰ Π.*).

παχύνω, ὑνθην (*παχύς fast*, tät, tjock af *πήγνυμι, ἐπάγην*) egentl. göra tjock, fet, göda; i N. T. blott i *pass.* och i *metaphor.* mening vara förstockad, förslöad (jfr *lat.* pinguis) Mt. 13: 15, Act. 28: 27.

πέδη, ης, ἡ (*πέζα Dorice* = *πούς* pes) *fotboja*, black; vanligen i *plur.* Mc. 5: 4, Lc. 8: 29 bojor.

πεδινός, ή, όν (*πεδίον* fält, slätt) flack, slät, jemn Lc. 6: 17. *

πεζεύω (följ.) färdas till fots, landvägen Act. 20: 13. *

πεζῇ, adv. (egentl. *dat. femin.* af *adj. πεζός, ή, όν* till fots l. lands) *scil. ὁδῷ* till fots l. lands, landvägen Mt. 14: 13, Mc. 6: 33.

πειθαρχέω, ησα (*πείθαρχος* lydig befäl af *πείθομαι, ἀρχή*) egentl. *vara lydig commando;* i allmht lyda, hörsamma, villfara Act. 5: 29. 32 *al.*

† *πειθός, ή, όν* (se följ.) öfvertalande (= det vanliga *πιθανός*), *π. σοφίας λόγοι* 1 Cor. 2: 4 öfvertalande visdomsord; *anm.* ordet finnes i hela grekiska språket blott på detta ställe, och är således ett äkta *ἅπαξ εἰρημένον.* *

πειθώ, όος ctr. οῦς, ἡ (följ.) ss. *nomen proprium* öfvertalandets gudinna, Suada; ss. *appellativum* öfvertalningsgåfva, öfvertalning, öfvertygande, vältalighet, anses enligt somliga menas 1 Cor. 2: 4 (se fgde). *

πείθω, πείσω, ἔπεισα; πέποιθα; πεισθήσομαι, πέπεισμαι, ἐπείσθην egentl. *böja;* deraf beveka, förmå, öfvertala Mt. 27: 20 *al.*, öfvertala att vara på sin sida d. ä. stämma för sig Gal. 1: 10; öfvertyga Act. 18: 4, 19: 8, 28: 23; ställa tillfreds, lugna, stilla *τὰς καρδίας ἡμῶν* 1 Joh. 3: 19 (se *καταγινώσκω*); — *pass.* låta öfvertala l. öfvertyga sig, tro Lc. 16: 31 *al.*, äfven lyda Act. 21: 14 *al.*, *πειθόμεθα* Hebr. 13: 18 || *πεποίθαμεν*; *πέποιθα* (*perf.* 2) jag förtröstar på l. har tillförsigt till *ἐπί τινα* Mt. 27: 43 *al.*, litar l. förlitar mig på *ἐπί τινι* Mc. 10: 24 *al.*, äfven *ἔν τινι* Gal. 5: 10 *al.*, äfven *τινί* Phil. 21, Phil. 1: 14; jag tilltror mig Rom. 2: 19, *ἑαυτῷ* 2 Cor. 10: 7 tilltro sig sjelf; — *πέπεισμαι* Rom. 8: 38 *al.*, äfven *πεπεισμένος εἰμί* Lc. 20: 6 jag har låtit öfvertyga mig, är öfvertygad; jag tillförser mig Hebr. 6: 9 *τὶ περί τινος* ngt beträffande ngn.

πεινάω, *infin.* πεινᾶν st. profangrek. πεινῆν, άσω, ασα (πεῖνα, ἡ hunger, hungersnöd; beslägtadt med πένης, πενία fattigdom, penuria) hungra, blifva hungrig Mt. 4: 2 *al.; metaphor.* om andlig hunger, med *accus.* Mt. 5: 6 hungra efter ngt d. ä. hafva stark åtrå, äfven οὐ π. Joh. 6: 35 (om de andliga behofvens fullkomliga tillfredsställande).

πεῖρα, ας, ἡ *försök,* prof π. λαμβάνειν τινός Hebr. 11: 29 göra försök med ngt, försöka på ngt; en genom anställda försök vunnen *erfarenhet* π. λαμβ. τινός Hebr. 11: 36 skaffa sig erfarenhet af, erfara, utstå, lida ngt.

πειράζω, ασα; ασμαι, άσθην (fgde) anställa försök med ngn l. ngt, *försöka,* pröfva, undersöka i *god* l. *ond* mening, vanligen det sednare; men äfven det förra ss. 2 Cor. 13: 5; *försöka,* ställa l. sätta på prof, fresta Mt. 16: 1 *al.* a) *om Gud,* som låter pröfningar öfvergå menniskorna ss. 1 Cor. 10: 13, Hebr. 11: 17; b) *om menniskor,* som sätta Guds allmakt och tålamod på prof, fresta Gud Act. 15: 10 *al.;* fresta, reta till synd Mt. 4: 1 *al.,* deraf ὁ πειράζων frestaren κατ᾽ ἐξοχήν, djefvulen Mt. 4: 3, 1 Thess. 3: 5; *försöka* med *infin.* Act. 16: 7, 24: 6.

πειρασμός, οῦ, ὁ (fgde) pröfning, bepröfvelse, försökelse (hvarigenom en christens tro och lydnad pröfvas) Lc. 8: 13 *al.,* i synnerhet om de förföljelser en christen har att lida från den otrognas sida; frestelse, retelse till synd Mt. 6: 13 *al.;* äfven om menniskor som fresta Gud, liksom uppfordra honom att visa prof på, om han är Gud Hebr. 3: 8.

πειράω, vanligen *med.* -άομαι, αμαι (πεῖρα) försöka sig, göra försök med, försöka *c. infin.* Act. 9: 26, 26: 21; äfven fresta Hebr. 4: 15 || πεπειρασμένον (Frälsaren blef frestad i alla afseenden lika med oss utan synd; i hans kött låg möjligheten att falla, i det han frestades af djefvulen med ögonens begärelse, köttsens begärelse och ett högfärdigt lefverne Mt. 4 cap., liksom våra första föräldrar, men han bestod segerrikt uti alla *utifrån* honom till mötes trädande frestelser, utan att samtycka till ngn synd; *inifrån* kunde han icke frestas, ty han var född utan arfsynd).

πεισμονή, ῆς, ἡ (πείθω) öfvertalande l. öfvertalning Gal. 5: 8. *

πέλαγος, εος, τό (trol. af פָּלַג dela, emedan hafvet delar l. skiljer länderna åt; פֶּלֶג är bäck) haf Act. 27: 5; i synnerhet öppna sjön, djup, derför π. θαλάσσης Mt. 18: 6 hafvets djup.

πελεκίζω; ισμαι (πέλεκυς, ὁ bila, yxa, strids- l. offeryxa — beslägtadt med πάλλω och pello) liksom *yxa till,* afhugga med yxa (hufvudet), halshugga Apoc. 20: 4. *

πέμπτος, η, ον (πέμπε, *Æol.* = πέντε) den femte Apoc. 6: 9 *al.*

πέμπω, πέμψω, ἔπεμψα; ἐπέμφθην skicka, sända, ut- l. tillsända Mt. 2: 8 *al.;* sända åstad, kasta ut l. ned Apoc. 14: 15. 18.

πένης, ητος, ὁ, ἡ (πένομαι arbeta, genom arbete förtjena sitt bröd) som genom arbete förtjenar sitt dagliga bröd, dagakarl, fattig, torftig 2 Cor. 9: 9. *

πενθερά, ᾶς, ἡ (*femin.* af följ.) svärmoder Mt. 8: 14 *al.*

πενθερός, οῦ, ὁ (af följ., liksom κηδεμών och κηδεστής af κήδομαι) svärfader Joh. 18: 13. *

πενθέω, ήσω, ησα (följ.) beklaga τινὰ ἐπί τινι 2 Cor. 12: 21 ngn för ngt, begråta; *intrans.* klaga, sörja, råka i bedröfvelse, vara bedröfvad Mt. 5: 4 *al.,* ἐπί τινι l. τινα Apoc. 18: 11.

πένθος, εος, τό (beslägtadt med πάθος och πάσχω, πέπονθα) *lidande,* sorg, bekymmer, klagan Jac. 4: 9 *al.*

πενιχρός, ά, όν (πένης) arm, fattig Lc. 21: 2. *

πεντάκις, *adv. numer.,* 5 gånger 2 Cor. 11: 24. *

πεντακισχίλιοι, αι, α (fgde, χίλιοι) 5000 Mt. 14: 21 *al.*

πεντακόσιοι, αι, α 500 Lc. 7: 41, 1 Cor. 15: 6.

πέντε, *Æol.* πέμπε, 5 Mt. 14: 17. 19 *al.*

πεντεκαιδέκατος, η, ον (πέντε καὶ δέκατος) den 5 och 10:de = 15:de Lc. 3: 1. *

πεντήκοντα 50 Lc. 7: 41 *al.;* κατὰ l. ἀνὰ π. Mc. 6: 40, Lc. 9: 14 = 50 i hvarje (hop l. matlag).

πεντηκοστή, ῆς, ἡ (vanligen förstås inunder ἡμέρα den 50:de dagen; Hebr. חַג שָׁבֻעוֹת, ἁγία ἑπτὰ ἑβδομάδων de 7 veckornas fest, veckohögtid — חַג הַקָּצִיר skördefest och יוֹם הַבִּכּוּרִים förstlingsdag l. högtid Num. 28: 26) *Pingst,* en af Israëliternas 3 stora högtider, som inföll 7 *veckor* efter skördens början, neml. på 50:de dagen efter första påskdagen (så att den andra påskdagen är att räkna ss. den första af dessa 50 dagar — hvarföre ock den gamla kyrkans tradition ganska riktigt satt den första christna pingsthögtiden på *söndagen*) — och firades vid centralhelgedomen ss. tacksamhetsfest för slutad *skörd.* Den religiösa

högtidligheten bestod hufvudsakligen uti offrandet af 2:ne syrade *förstlingsbröd*, bakade utaf mjöl af det nyss skördade hvetet, hka tillföllo presterna, och uti ett tackoffer af 2:ne lamm; dertill fogades äfven ett stort bränne- och syndaoffer, och glada måltider upplifvade den gerna och talrikt besökta högtiden. Derjemte hade festen en historisk betydelse: den firades nemligen *till minne af lagens utgifvande på Sinai*, hkt hade egt rum 50 dagar efter Israëliternas utvandring ur Ægypten. *Anm.* Såsom högtid vid slutet af skörden står Pingsten midtemot Påsken, hkn var högtid för den började skörden; tillika egnades den förra hveteskörden, den sednare kornskörden, enär skörden begynte med kornet och slutades med hvetet; sädesskörden kunde inom 7 veckor öfverallt vara slutad; fkmr Act. 2: 1 *al.*

πέποιθα, perf. 2 till *πείθω*, hkt se.

πεποίθησις, εως, ἡ (fgde) förtröstan, tillförsigt 2 Cor. 1: 15 *al.*

πέπονθα, perf. till *πάσχω*, hkt se.

πέπωκα, perf. till *πίνω*, hkt se.

πέρ (beslägtadt med *περί*), *enclit.* partikel, som vidhänges åtskilliga ord och vidgar omfånget af deras betydelse ss. *ἐάνπερ*, *εἴπερ* o. s. v.

πέραν (beslägtadt med *περί*) 1:o) *adv.* på andra sidan, »hinsidan», *τὸ π.* det som är på andra sidan, fkmr i constructionen *εἰς τὸ π.* Mt. 8: 18 *al.* till andra sidan l. stranden. — 2:o) *præpos.* med *genit.* på andra sidan om, ultra ss. *π. τοῦ Ἰορδάνου* Mt. 4: 15 *al.*, Mt. 19: 1 (utmärker den väg JEsus tog ifrån Galilæen till Judæen) = *Peræa*, som låg på andra sidan Nedra Jordan emellan bäckarne Jabbok och Arnon.

πέρας, ατος, τό (samstammigt med fgde) gräns, ände Mt. 12: 42 *al.*, slut *καὶ πάσης — — — ὁ ὅρκος* Hebr. 6: 16 och ss. en gräns för (= ett slut på) all tvist hafva de till bekräftelse eden.

Πέργαμος, ου, ἡ l. *-ον, ου, τό Pergamum* l. *-us*, gammal Mysisk stad vid floden Caïcus, hvarest en christen församling hade bildat sig, till hkn ett af de Apocalypt. sändebrefven är ställt Apoc. 1: 11, 2: 12. Staden var då *ἐπιφανὴς πόλις*, hufvudstad i Romerska provinsen Asia; tidigare berömd ss. residens för konungarne af Attaliska stammen. Här fanns ett af de första bibliotheker i den gamla verlden, hkt Antonius skänkte Cleopatra, äfvensom ett gammalt och vidtberömdt Æsculapii tempel med fristad. — Enligt Apoc. 2: 13 var här *θρόνος τοῦ σατανᾶ*, hkt utmärker, att här var ett hufvudsäte för afgudatjensten; man antager också, att med satan menades Æsculapius, hvilken dyrkades under symbolen af en orm, som också den tiden var satans Judiska sinnebild.

Πέργη, ης, ἡ Perge, sjö- och hufvudstad i Pamphylien, der Paulus och Barnabas förkunnade evangelium; staden låg vid floden Cestrus, 60 stadier från dess mynning och hade ett berömdt Artemistempel. Act. 13: 13. 14, 14: 25.

περί, præpos. (samstammigt med *πέρ*, per, *πέραν* och uttrycker en allmänlighet, ett *omkringslutande, rundt omkring* l. på alla sidor, jfr *ἀμφί*) 1:o) med accus. A) *omkring* a) *loci:* Mt. 3: 4 *al.*, *οἱ π. τινα* utmärker *α*) ngns omgifning l. sällskap ss. Mc. 4: 10, Lc. 22: 49; *β*) ngn gång personen sjelf jemte dess omgifning ss. *οἱ π. Παῦλον* Act. 13: 13 Paulus och hans följeslagare, *αἱ π. Μάρθαν καὶ Μαριάμ* Joh. 11: 19 Martha och Maria jemte sorgeqvinnorna; men *γ*) i N. T. aldrig personen ensam (äfven i profangrek. är denna betydelse sällsynt och omtvistad); *οἱ π. τι* Mc. 3: 8 de som bo omkring l. i trakten af ngt, *αἱ π. αὐτὰς πόλεις* Jud. 7 kringliggande l. angränsande städer, *τὰ π. τι* Act. 28: 7 ett ställes l. en trakts omgifning l. grannskap; hit hörer: *οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα (scil. ὄντες) ἐργάται* Act. 19: 25 de arbetare som voro omkring d. ä. sysselsatte sig med dylika neml. miniaturtempel (*εἶναι π. τι* betyder neml. i profangrek. sysselsätta sig med ngt), äfven *περισπᾶσθαι π. πολλὴν διακονίαν* Lc. 10: 40 draga sig l. dragas omkring mycket hushållsbestyr se *περισπάω* och jfr v. 41. — b) *temporis:* omkring, vid pass, vid ss. Mt. 20: 3 *al.* — B) *metaphor.* rörande, beträffande, angående, i afseende på, i anseende till ss. *αἱ π. τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι* Mc. 4: 19 begärelserna rörande det öfriga ss. vällust, ära o. s. v. d. ä. de öfriga begärelserna, *τὰ π. τινα* Phil. 2: 23 hvad som rör l. angår ngn, ngns angelägenheter, tillstånd, öde, *π. πάντα* Tit. 2: 7 rörande allt d. ä. i alla afseenden l. stycken; *περὶ τὴν πίστιν* 1 Tim. 1: 19 *al.* rörande l. i anseende till tron, äfvensså *περὶ πολλά*, *π. ζητήσεις*. — 2:o) med genit. a) *omkring* (i local mening) Act. 25: 18 (endast på detta ställe). — b) *metaphor.* rörande, beträffande, angående *τὰ π. τινος* (liksom *περί τι*) hvad som rör l. angår ngn, ngns angelägenheter, tillstånd o. s. v. Lc. 22: 37 *al.;* om, öfver Mt. 11: 7 *sæpe; π. πάντων* 3 Joh. 2

öfver allt, mest af allt. — c) för, för skull Mt. 26: 28 *sæpe*. — *Anm.* Fkmr ej med *dat.* i. N. T.

περιάγω (fgde, ἄγω) *föra omkring* (med sig) 2 *accus.* 1 Cor. 9: 5 ngn ss. ngt; *intrans.* föra sig l. drifva omkring med accus. Mt. 23: 15, l. gå omkring Mt. 9: 35, äfven *absol.* Mt. 4: 23, Mc. 6: 6, Act. 13: 11.

περιαιρέω, εἷλον (αἱρέω) *taga* bort ngt som går *rundtomkring* ss. τείχη murarne omkring en stad, rundtomkring borttaga; alldeles borttaga 2 Cor. 3: 16, Hebr. 10: 11, betaga l. afskära (om hopp) Act. 27: 20, kapa (ankartågen) Act. 27: 40.

περιάπτω, ἧψα (ἅπτω) egentl. *häfta rundtomkring*, kringhäfta (eld), upp- l. antända Lc. 22: 55 || ἀψάντων. *

περιαστράπτω, ήστραψα (ἀστράπτω) *rundtomkring blixtra*, kringblixtra l. -stråla τινά Act. 9: 3 l. περί τινα Act. 22: 6.

περιβάλλω, βαλῶ, ἔβαλον; βαλοῦμαι, βέβλημαι, εβαλόμην (βάλλω) *kasta omkring*, omgifva χάρακα τῇ πόλει Lc. 19: 43 staden med en vall; i synnerhet ngn med en klädning, påkläda, kläda τινά Mt. 25: 36. 43, τινά τι Lc. 23: 11, Joh. 19: 2, skenbart *absol.* Mt. 25: 38 genom ellips; *med.* kasta omkring sig, påtaga, ikläda sig l. kläda sig uti l. med τί Mt. 6: 31, Act. 12: 8; *pass.* beklädas, klädas, vara klädd Mt. 6: 29, τί Mc. 14: 51 *al.*, ἐν ἱματίοις λευκοῖς Apoc. 3: 5, 4: 4 i hvita mantlar.

περιβλέπω; εβλεψάμην (βλέπω) *se* l. skåda *omkring;* i N. T. blott *med.* se sig omkring Mc. 5: 32 *al.*, kasta blickarne omkring sig på ngn τινά Mc. 3: 5. 34 (κύκλῳ rundt omkring); äfven se omkring d. ä. bese τί Mc. 11: 11.

περιβόλαιον, ου τό (περιβάλλω) det som man *kastar omkring* sig, slöja 1 Cor. 11: 15, äfven Hebr. 1: 12.

περιδέω; δέδεμαι (δέω) *omkring-* l. *ombinda* τινί med ngt Joh. 11: 44. *

περιδραμεῖν, se περιτρέχω.

περιεργάζομαι (följ. l. περί, ἐργάζομαι) *sysselsätta sig med* ngt i synnerhet med öfverdrifven sorgfällighet, fjeska, bekymra sig om onyttiga l. öfverflödiga saker, som icke angå ngn, förnöta tiden onyttigt, drifva omkring 2 Thess. 3: 11. *

περίεργος, ον (περί, ἔργον) *omkring ett arbete*, sysselsatt dermed, sorgfällig; med öfverdrifven småaktig sorgfällighet arbetande, fjeskig, beställsam, den som bekymrar sig om ting som icke angå honom, nyfiken 1 Tim. 5: 13, τὰ π. πράττειν Act. 19: 19 hafva onyttiga l. vidskepliga ting för sig (om besvärjare och goëter).

περιέρχομαι, ἦλθον (ἔρχομαι) *komma*, gå, fara, draga *omkring* Act. 19: 13 *al.*, gå l. löpa omkring τὰς οἰκίας 1 Tim. 5: 13 i husen.

περιέχω, ἔσχον (ἔχω) egentl. *kringhålla*, omfatta, gripa, bemäktiga sig Lc. 5: 9; inbegripa, innefatta l. -hålla Act. 23: 25 (se τύπος); äfven *imperson.* 1 Petr. 2: 6 innehållet är, det står, man läser.

περιζώννυμι l. ύω; ζώσομαι, ἔζωσμαι, εζωσάμην (ζώννυμι) *kringgördla*, omgördla, omgjorda; *med.* omgördla l. uppskörta sig Lc. 12: 37 *al.*, *trop.* τὴν ὀσφὺν ἐν ἀληθείᾳ Eph. 6: 14 sedan J omgördlat eder länd med sanning [gördeln nämner Paulus först bland de andliga försvarsvapnen, ty att påtaga sig gördeln var det främsta och nödvändigaste behof för den till strid sig rustande krigaren; derigenom först uppfästades neml. och sammanhölls den hängande, fladdrande manteln, så att han obehindradt kunde röra sig och vinna en fast hållning. På samma sätt skulle den andlige krigaren påtaga sanningens gördel och derigenom liksom fästa och sammanhålla sitt fladdrande sinne — här tages ἀλήθεια *subject.* och betyder kunskapens öfverensstämmelse med den i Evangelio befintliga objectiva sanningen, se ἀλήθεια — *Tertium comparationis* (d. ä. jemförelsepunkten med den verldslige krigaren) är *aptus habitus*, den rätta attituden, som vinnes genom sammanhållningen förmedelst gördeln]; p. p. p. omgördlad l. omgjordad Lc. 12: 35 neml. ζώνην, som äfven fkmr Apoc. 1: 13, 15: 6 d. ä. färdig, beredd.

† περίθεσις, εως, ἡ (περιτίθημι) *kringsättning*, kringläggning χρυσίων 1 Petr. 3: 3 med guldsaker, guldsmycken. *

περιΐστημι, ἔστηκα (ἵστημι) *ställa*, sätta *omkring; perf. intrans.* ställa sig l. stå omkring Joh. 11: 42, Act. 25: 7; *med.* äfven ställa sig utom d. ä. gå ur vägen, undvika 2 Tim. 2: 16, Tit. 3: 9.

† περικάθαρμα, ατος τό (περικαθαίρω rena, rensa rundt omkring — af καθαίρω) det *rundt omkring bortrensade*, afskrap, *tropice* 1 Cor. 4: 13. *

περικαλύπτω, εκάλυψα; κεκάλυμμαι (καλύπτω) *kringhölja*, betäcka τί Mc. 14: 65, Lc. 22: 64, öfverdraga med ngt τινί Hebr. 9: 4.

περίκειμαι (κεῖμαι) *ligga* l. vara lagd *omkring* περί τι Mc. 9: 42, Lc. 17: 2, l. τινί Hebr. 12: 1 (oss

kringliggande l. omhvärfvande l. omgifvande); vara omgifven med ngt *τί*, bära på sig Act. 28: 20, *metaphor.* vara behäftad med *ἀσθένειαν* svaghet Hebr. 5: 2.

περικεφαλαία, ας, ἡ (egentl. *femin.* af *adj. περικεφάλαιος* hufvudomgifvande af *περί, κεφαλή*) *hufvudbetäckning*, hjelm — hette annars *κράνος* l. *κόρυς*; derpå märkes a) *λόφος* hjelmbuske, b) *φάλος* buckla, hvari den förre instacks, c) *ὀχεύς* rem under hakan, d) *στεφάνη* hjelmrand l. visir; ss. en *περικ.* framställes 1 Thess. 5: 8 *ἐλπὶς σωτηρίας*, hvaraf Eph. 6: 17 förklaras (se ock *σωτήριος in fine*).

περικρατής, ές (*κράτος*) *öfvermäktig*, mästare öfver ngt *τινός* Act. 27: 6. *

περικρύπτω, έκρυβον (*κρύπτω*) *rundtomkring betäcka*, förborga, dölja: *π. ἑαυτήν* Lc. 1: 24 hon höll sig förborgad l. inne. *

περικυκλόω, ώσω (*κυκλόω*) *omringa*, omhvärfva, omskansa Lc. 19: 43. *

περιλάμπω, έλαμψα (*λάμπω*) *kringskina*, kringstråla *τινά* Lc. 2: 9, Act. 26: 13.

περιλείπω (*λείπω*) *lemna öfver*, öfrig; *pass.* lemnas, blifva öfrig, återstå 1 Thess. 4: 15. 17.

περίλυπος, ον (*λύπη*) *öfvermåttan* l. högligen l. djupt *bekymrad*, full af bekymmer, bekymmerfull Mt. 26: 38 *al.*

περιμένω (*μένω*) *dröja* l. *vänta öfver*, invänta, afbida *τί* Act. 1: 4. *

πέριξ, adv. (*περί*) *rundtomkring; ὁ, ἡ, τὸ π.* kringliggande Act. 5: 16. *

περιοικέω (följ.) *bo omkring*, i grannskapet af *τινά* ngn Lc. 1: 65. *

περίοικος, ον (*οἶκος*) *kringboende*, granne Lc. 1: 58. *

περιούσιος, ον (*περίειμι* vara öfver, öfrig — *περιουσία*, öfverskott, rikedom) *öfrigvarande*, öfverblifven, »igenlefd», äfven förmögen, rik; *λαὸς π.* Tit. 2: 14 (= עַם סְגֻלָּה = *λ. εἰς περιποίησιν* 1 Petr. 2: 9) egendomsfolk, ett folk till sin egendom. *

περιοχή, ῆς, ἡ (*περιέχω*) *omfattning*, omfång, innehåll Act. 8: 32. *

περιπατέω, ήσω, ηκα, ησα (*πατέω*) *gå omkring*, vandra, spatsera, gå — a) i *egentlig mening* Mt. 4: 18 *al.*, *ἔν τινι* inom l. i l. ibland Mc. 11: 27 *al.*, *ἐπί τινος* l. *τι* öfver l. på ngt Mt. 14: (25) 26. 29 *al.*, *μετά τινος* i ngns sällskap Joh. 6: 66, Apoc. 3: 4, *παρά τι* bredvid ngt ss. Mt. 4: 18. — b) i *oegentlig mening:* vandra, föra vandel, lefva o. s. v. ss. *εὐσχημόνως, ἀξίως, ἀκριβῶς, ἀτάκτως*; med *dat.* ss. *τοῖς ἔθεσι* Act. 21: 21, *κώμαις, μέθαις κ. τ. λ.* Rom. 13: 13, *τοῖς ἴχνεσιν* och *τῷ πνεύματι* 2 Cor. 12: 18, Gal. 5: 16 (liksom gå efter) vandra efter, följa — lika betydelse har *κατά τι* Mc. 7: 5 *al.; διά τινος* ss. *διὰ πίστεως* 2 Cor. 5: 7 (tron är den väg hkn vi genomvandra, det element genom hkt vår jordiska vandel rörer sig — se ock *εἶδος*), *διὰ τοῦ φωτός* Apoc. 21: 24; *ἔν τινι* egentl. inom ngt, inom dess område, omgifven af ngt (så att det utgör det element, den sfer hvarinom vandeln sker) ss. *ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἐν τῷ φωτί, ἐν τῇ ἀληθείᾳ κ. τ. λ.* Joh. 8: 12 *al.*, äfven *ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν τῇ νυκτί* Joh. 11: 9. 10 (der Frälsaren liknar sitt lif vid dagens 12 timmar — *ἡμέρα* är alltså dagsarbetet — och *νύξ* dess afbrott genom *προσκοπή*), *ἐν βρώμασιν* inom matföreskrifter ss. *ἐν οἷς — — — περιπατήσαντες* Hebr. 13: 9 hvaraf de icke haft ngn nytta som derutinnan hafva vandrat (meningen är, att de som göra skillnad emellan födoämnen och genom åtnjutande af helig spis — offerspis — vilja uppnå en hög grad af helighet, icke kunna dermed stilla sina samveten; ty intet utvärtes ting, intet lagens iakttagande kan göra hjertat fast och visst — det förmår endast Guds oförskylda nåd i Christo JEsu).

περιπείρω, έπειρα (*πείρω* genomtränga från den ena ändan *πέρας* till den andra, genomborra) = *simplex*, genomborra l. -stinga *metaphor.* 1 Tim. 6: 10. *

περιπίπτω, έπεσον (*πίπτω*) *falla öfver*, omkring, råka in i ngt så att man deraf är rundtomkring omgifven och utan utväg; i allmänhet råka ut för, falla i händerna på *λῃσταῖς* Lc. 10: 30 röfvare, falla i *πειρασμοῖς* Jac. 1: 2 frestelser, råka l. stöta *εἴς τι* Act. 27: 41 på ngt.

περιποιέω; εποιησάμην (*ποιέω*) *göra* att ngt blir *öfver;* i N. T. blott i *med.* lemna öfrigt för sig, bespara, *eröfra*, förvärfva, förtjena sig ngt *τί* Act. 20: 28, 1 Tim. 3: 13.

περιποίησις, εως, ἡ (fgde) 1:o) *eröfring*, förvärfvande *σωτηρίας* 1 Thess. 5: 9, *δόξης* 2 Thess. 2: 14, *ψυχῆς* Hebr. 10: 39 af lifvet = själens frälsning. — 2:o) det förvärfvade, förvärf, egendom ss. *λαὸς εἰς π.* 1 Petr. 2: 9 ett folk till egendom neml. bestämdt = egendomsfolk, äfven blott *περιπ.* Eph. 1: 14 det af Gud till sin egendom förvärfvade folk,

egendomsfolk, christenheten, det nya Gudsfolket; se ock *περιούσιος*.

περιῤῥήγνυμι, *ἔῤῥηξα* (*ῥήγνυμι*) egentl. *rundtomkring sönderslita*, afslita, afrycka *αὐτῶν τὰ ἱμάτια* Act. 16: 22 deras (neml. Pauli och Silas') kläder. *

περισπάω (*σπάω*) *draga omkring; med.* draga sig l. gå beständigt omkring, vara sysselsatt med ngt *περί τι* Lc. 10: 40 (egentl. dragas l. fästa sin uppmärksamhet omkring ngt)(Maria, som hade sin uppmärksamhet riktad på ett enda föremål, det enda nödtorftiga se v. 42), se ock *περί* 1:o) A) a).

† *περισσεία, ας, ἡ* (*περισσεύω*) *öfverflöd*, ymnighet, fullhet Rom. 5: 17, 2 Cor. 8: 2, *εἰς π.* 2 Cor. 10: 15 till öfverflöd, rikligen; utväxt (jfr luxuries), ss. *π. κακίας* Jac. 1: 21 ondskans utväxt (synden liknas vid utväxter på träd, sidoskott, ofruktbara grenar Joh. 15: 2 — *κακία* är det inneboende syndafördervet, -arfsynden, *ἐπιθυμία* Jac. 1: 15).

† *περίσσευμα, ατος, τό* (följ.) 1:o) det *som blifvit öfver*, det öfverblifna, återstod, lemningarne Mc. 8: 8. — 2:o) öfverskott, öfverflöd ( )(*ὑστέρημα*) 2 Cor. 8: 14 (äfven i några editioner Lc. 21: 4), fullhet *metaphor.* Mt. 12: 34, Lc. 6: 45.

περισσεύω, ἐπερίσσευσα; σευθήσομαι (följ.) 1:o) *intrans.* a) *vara* l. *blifva* öfver, öfrig Joh. 6: 12. 13, *τὸ π.* Mt. 14: 20 *al.* det öfverblifna, resten, återstoden. — b) öfverskjuta, öfverflöda, hafva öfverflöd *τινός* Lc. 15: 17 på ngt, *absol.* Phil. 4: 12. 18, *ἔν τινι* Rom. 15: 13 *al.* i ngt, hafva ngt i rikaste mått, men *π. ἐν εὐχαριστίᾳ* Col. 2: 7 i det J öfverflöden derpå (neml. på tron) under tacksägelse, *εἰς τι* Rom. 3: 7, 2 Cor. 8: 2 rikligen bidraga till ngt, *εἴς τινα* Rom. 5: 15 öfverflöda l. blifva riklig i afseende på ngn, rikligen tillfalla ngn; *τὸ π.* Mc. 12: 44, Lc. 21: 4 det öfverflödiga, öfverflöd, *οὐκ ἐν τῷ π. — — — αὐτῷ* Lc. 12: 15 efter orden: icke uti öfverflödet är för ngn hans lif utur hans egodelar, d. ä. vid allt öfverflöd beror icke ngns lif på hans egodelar. — c) öfverträffa, öfvergå *τινός* Mt. 5: 20 ngn, *absol.* vara öfverlägsen, hafva företräde 1 Cor. 8: 8. — d) tillväxa, tilltaga *τῷ ἀριθμῷ* Act. 16: 5 i l. till antal, 1 Thess. 4: 1 (*scil. ἐν τῷ οὕτως περιπατεῖν*). 10 (i syskonkärlek) o. s. v. — 2:o) *trans.* göra öfverflödande, riklig, öfversvinlig 2 Cor. 4: 15; låta öfverflöda 2 Cor. 9: 8, Eph. 1: 8, 1 Thess. 3: 12; deraf *pass.* rikligen begåfvas, få i rikt mått, hafva öfverflöd Mt. 13: 12, 25: 29.

περισσός, ή, όν (*περί*) som är *öfver* (tal, mått, vanlig ordning), öfverskjutande, öfverdrifven, öfverflödig a) som går öfver, är större l. mer än, »utöfver» *τούτων* Mt. 5: 37 dessa (nemligen ja och nej); rikligt, fullt opp Joh. 10: 10 (neml. af andliga håfvor — nåd och sanning Joh. 1: 14. 17), *ἐκ περισσοῦ* Mc. 6: 51, 14: 31 öfverdrifvet, mycket (|| *ἐκπερισσῶς*); *neutr. π.* förträffligt, utmärkt *τί π. ποιεῖτε* Mt. 5: 47 hvad gören J som utmärker eder framför andra? äfven utmärkthet, företräde Rom. 3: 1; *comparat. περισσότερος* större, ymnigare, rikligare 1 Cor. 12: 23. 24, 2 Cor. 2: 7, *neutr.* ytterligare, mera, ngt mer *τινός* än ngn l. ngt Mt. 11: 9 *al.* — b) öfverflödig, onödig *π. μοί ἐστιν* 2 Cor. 9: 1 det är öfverflödigt l. onödigt för mig, jag behöfver ej.

περισσῶς, adv. (af fgde) öfverflödigt, högligen, rikligen, högljudt Mt. 27: 23 *al.; comparat. περισσότερον* i högre grad Mc. 7: 37 *al.* förstärkt med *μᾶλλον*, äfven *περισσοτέρως* i högre grad, företrädesvis 2 Cor. 1: 12 *al.*, *ἐν κόποις π. scil. οὖσι* 2 Cor. 11: 23 genom större ansträngningar.

περιστερά, ᾶς, ἡ (antingen främmande ord l. kanske: med ring *omkring bröstet περὶ στέρνον*) dufva Mt. 3: 16 *al.*

περιτέμνω, ἔτεμον; τέτμημαι, ετμήθην (*τέμνω* skära) *skära rundtomkring*, företaga omskärelse på ngn, omskära *τινά* ngn Lc. 1: 59 *al.; med.* låta omskära sig 1 Cor. 7: 18 *al.*, *pass.* omskäras Act. 15: 1 *al.; trop.* om andlig omskärelse Col. 2: 11.

περιτίθημι, ἔθηκα, ἔθην (*τίθημι*) *sätta omkring τινί τι* Mt. 21: 33, Mc. 12: 1, lägga omkring l. kringlägga *τινί τι* Mt. 27: 48 *al.*, sätta på Mc. 15: 17, påkläda Mt. 27: 28; *trop.* tillägga, tilldela *τιμήν τινι περισσοτέραν* 1 Cor. 12: 23 hålla en sak i större ära, ära i rikare mått (neml. genom klädnad, likt ligger i *verbum*).

† *περιτομή, ῆς, ἡ* (*περιτέμνω*) egentl. *skärning rundtomkring*; i N. T. omskärelse (bortskärandet af förhuden), först genom gudomlig befallning införd af Abraham i dess familj, sedan genom Moses allmänt införd ibland Israëliterna för att afsöndra dem från andra nationer ss. ett Gudi helgadt folk och förpligta dem att hålla Guds förbund (*διαθήκη π.*, se *διαθήκη*); ordet nyttjas a) om sjelfva omskärelsens handling Joh. 7: 23 *al.*, b) omskärelsens tillstånd Rom. 2: 25. 26 *al.*,

metonym. för de omskurna d. ä. Judarne Rom. 3: 30 *al.*; *οἱ ἐκ π. πιστοί* Act. 10: 45 *al.* de trogna af omskärelsen d. ä. Jude-christna; *metaphor.* *π. καρδίας* Rom. 2: (28) 29 hjertats omskärelse = köttets dödande, rening från synden (ty omskärelsen var, enligt Philo, *σύμβολον ἡδονῶν ἐκτομῆς* d. ä. en sinnebild på lustarnes bortskärande l. afsöndring af allt osedligt); *π. τοῦ Χοῦ* Col. 2: 11 den omskärelse, som sker genom gemenskapen med Christo. — *Anm.* Omskärelsen מוּלָה företogs på 8:de dagen efter födelsen Lc. 2: 21, Act. 7: 8 och verkställdes på det sätt, att manliga förhuden עָרְלָה *ἀκροβυστία* kringskars och tillbakadrogs. — De oomskurne betraktades af Judarne på samma sätt som *βάρβαροι* af Grekerne.

περιτρέπω (*τρέπω*) *vända omkring* l. *om*, upp och ned, förvrida, bringa ngn *εἰς μανίαν* Act. 26: 24 till galenskap. *

περιτρέχω, ἔδραμον (*τρέχω*) löpa l. springa omkring *τί* Mc. 6: 55. *

περιφέρω (*φέρω*) *bära omkring* Mc. 6: 55, *πάντοτε* — — — *περιφέροντες* 2 Cor. 4: 10 alltid bärande omkring på vår kropp JEsu död d. ä. alltid är vår kropp, vårt lif på våra apostoliska resor utsatt för samma död som JEsus dog d. ä. döden för Evangelii skull (här återkommer samma tanke som 1 Cor. 15: 31, 2 Cor. 1: 5, Col. 1: 24, neml. att JEsu lidanden och död förnyas i hans lemmar); — *pass.* kringföras, föras hit och dit *ἀνέμῳ διδασκαλίας metaphor.* Eph. 4: 14 (bilden tagen af skepp, som föras hit och dit af vindarne); || *παραφέρεσθαι* Hebr. 13: 9, Jud. 12.

περιφρονέω (*φρονέω*) *tänka öfver*, i tankarne öfverse, förakta *τινός* = *καταφρονέω* (liksom också *περιοράω* i profangrek.); fkmr Tit. 2: 15. *

περίχωρος, ον (*χῶρος*, se *χωρίον*) *omkring orten* varande, *ἡ π. scil. γῆ* omgifning, kringliggande trakt Mt. 14: 35 *al.*; *metonym.* om invånarne derstädes Mt. 3: 5, Mc. 1: 28, Lc. 4: 14, 7: 17.

† *περίψημα, ατος, τό* (*περιψάω* rundtomkring rena, skura — af *ψάω* rifva, nöta o. s. v.) det *rundtomkring afskurade*, afskum *tropice* 1 Cor. 4: 13 (se *περικάθαρμα*). *

† *περπερεύομαι* (*πέρπερος öfverdrifven*, skrytaktig, storskräflare af fördubbladt *πέρ* — som just utmärker det öfverdrifna, liksom det fördubblade *βάρ* i *βάρβαρος* utmärker det obegripliga — deraf *lat.* perperus, perperam) skryta, skräfla, pråla 1 Cor. 13: 4; — *anm.* somliga anse ordet = *ἀλαζονεύω* (se *ἀλαζών*), andra vilja mindre rätt anse det häntyda på verkliga företräden. *

Περσίς, ίδος, ἡ Persis, en christinna i Rom, Rom. 16: 12. *

πέρυσι, adv. (*πέραν* — liksom på andra sidan om detta år) *i fjol*, förra året, *ἀπὸ π.* 2 Cor. 8: 10, 9: 2 från l. sedan förra året.

πετάομαι (*πέτομαι*) flyga; || *πέτομαι*, hkt se.

πετεινός, ή, όν (följ.) som kan flyga, bevingad; *neutr.* fogel Mt. 6: 26 *al.*

πέτομαι (beslägtadt med *πέτω, πίπτω*) flyga Apoc. 4: 7 *al.* || *πετάομαι.*

πέτρα, ας, ἡ klippa, klippig ort, hälleberg Mt. 7: 24 *al.*; äfven *metaphor.* ss. om Petrus Mt. 16: 18, *π. πνευματική* 1 Cor. 10: 4 andlig klippa (om Christus, den ännu icke menniskoblifne — *λόγος ἄσαρκος* — hkn åtföljde Israëliterne i öknen under gestalten af en klippa), *π. σκανδάλου* Rom. 9: 33, 1 Petr. 2: 8, se *σκάνδαλον.*

Πέτρος, ου, ὁ (af *πέτρος* l. *πέτρα* — äfven *Κηφᾶς*, hkt se — liksom *klippmannen*) *Petrus*, hkns egentliga namn var Simon l. Symeon, son af Jona, ifrån Bethsaida vid Galilæiska hafvet, fiskare, bodde sedermera i Capernaum (Lc. 4: 31. 38), der han var gift (1 Cor. 9: 5) och hans svärmoder lefde (Mt. 8: 14); hans hustru skall hafva hetat *Concordia* l. *Perpetua* och lidit martyrdöden före honom. I början var han tillika med sin broder *Andreas* lärjunge till Johannes döparen, sedermera blefvo de de först kallade (*πρωτόκλητοι*) lärjungar till JEsus, som kallade honom כֵּיפָא = *Πέτρος* och gjorde honom till menniskofiskare. Enligt Lc. 5: 1 följ. var det just *den ovanliga fiskfångsten*, som öppnade hans ögon öfver hans syndfullhet och utgjorde ett afgörande moment i hans inre lifsutveckling; ty från den stunden öfvergaf han fiskareyrket för att fiska menniskor. Han förekommer alltid *i främsta rummet* bland Apostlarne och betraktades äfven af Frälsaren ss. representant för de öfrige lärjungarne (primus inter pares) alltsedan namngifningen och den dermed förenade tillsägelsen (Mt. 16: 17—19); men blef icke dessmindre ofta med allvar, ehuru kärleksfullt, tillrättavisad för sina öfverilningar. Han bevärdigades ock af HERren jemte Johannes och Jacobus den äldre med *ett närmare förtroende*, så att dessa

3 åtföljde Honom på berget Thabor, i Gethsemane och på andra ställen. — Genom sin *predikan på första Pingstdagen* grundade han den första christna församling. — Han upptog ock den *förste hedning*, Cornelius, omedelbart i christna församlingen Act. 10: 1 följ. — Sedan han och Paulus sig emellan fördelat verksamheten för Christi rikes utbredande, så att han blef *Judarnes* och Paulus hedningarnes *apostel*, sträckte sig hans missionsverksamhet icke blott till Samaria och Judæa, utan äfven till Antiochia vid Orontes, främre Asien, Babylon och Corinth. Han deltog i Apostlasynoden i Jerusalem år 52 e. Chr. — Angående hans *resa till Rom* och der inträffade martyrdöd äro meningarne delade; dock är så mycket visst, att han lidit martyrdöden (Joh. 21: 18. 19); och då kyrkofäderne nästan enstämmigt berätta, att detta inträffat i Rom, så kommer man väl sanningen närmast genom antagandet, att han efter Pauli död derstädes emellan år 65 och 67 dödt martyrdöden. Berättelserna åter om hans *episcopat i Rom*, äfvensom det egna sättet för hans *korsfästelse* (ἀνεσκολοπίσθη κατὰ κεφαλῆς eller att hans korsfästades med hufvudet nedåt, emedan han icke ansåg sig värdig att lida detta straff på samma sätt som hans HERre och Mästare), sakna visserligen all grund. Tvenne *epistlar* bära hans namn: *den förra* skrifven från Babylon efter Pauli död 64 till de christne (i synnerhet *hednechristne*, se 1 Petr. 4: 3 *al.*) i Mindre Asien; i afseende på *den andra* är det ovisst, både när och af hvilken den är skrifven, troligen dock sednare än Judæ epistel.

πετρώδης, ες (πέτρος l. πέτρα) *klipp-* l. *stenartad*, klippig, stenig; τὸ π. Mc. 4: 5 klippig l. stenbunden mark, »stenöre», τὰ π. Mt. 13: 5. 20, Mc. 4: 16 »stenören».

πήγανον, ου, τό (troligen af πήγνυμι för dess bastanta, köttiga blad) *ruta*, en vanlig kryddväxt med stark lukt och bitter smak, π. κηπευτόν ruta graveolens, trädgårdsruta; fkmr Lc. 11: 42. *

πηγή, ῆς, ἡ (derivation oviss) källa, brunn Joh. 4: 6 *al.*, π. ἄνυδρος 2 Petr. 2: 17 en källa utan vatten (dermed jemföras irrlärarne — jemförelsepunkten ligger uti det bedrägliga hos en källa som är vattenlös; den uppväcker en väntan som den icke uppfyller — så förespegla de en frihet som icke finnes); *metaphor.* π. αἵματος Mc. 5: 29, ὕδατος Joh. 4: 14 *al.*

πήγνυμι, ἔπηξα pango, göra fast, fästa, uppslå σκηνήν Hebr. 8: 2 ett tält l. tabernakel. *

πηδάλιον, ου, τό (πηδόν τό årblad af πούς pes, liksom foten l. nedra delen af åran) styre, roder Jac. 3: 4, Act. 27: 40; *anm.* sådana hade man ofta 2:ne, det ena i aktern och det andra i fören, hka styrdes af en enda person förmedelst ett tvärträ, som förenade dem begge; stundom hade man till och med 4 stycken, i synnerhet på lastdragare, som derigenom fingo en fyrkantig form och kallades på latin cybeæ af κύβος tärning.

πηλίκος, η, ον *interrogat.* huru stor? huru stark? huru gammal? — uti *indirect* fråga: π. γράμμασιν Gal. 6: 11 med huru stora bokstäfver (för att utmärka vigten af det skrifna — liksom vi skrifva det vigtigare med större bokstäfver), *andra:* med huru oformliga bokstäfver (orimligt; ty Paulus var ju en från ungdomen bildad Tarser), *andra:* med huru många bokstäfver d. ä. huru vidlyftigt (så att Paulus skulle hafva skrifvit hela brefvet — detta är det vanliga antagandet; men πηλίκος betyder aldrig *huru mycken*, utan *huru stor;* dessutom nyttjar Paulus om bref aldrig γράμματα, utan ἐπιστολή), *andra* antaga med större skäl, att Paulus med egen hand endast tillagt 11—18 v.v. (enligt 2 Thess. 3: 17 måste man antaga att P. egenhändigt slutat *alla* sina bref, äfven då han icke uttryckligen säger det); *aor.* ἔγραψα hindrar ej detta antagande, ty man tänkte sig tiden för brefvets emottagande — att ἔγρ. också kan hafva afseende på det följande, bevisas af Phil. 19; — ordet förekommer ock i betydelsen: huru stor Hebr. 7: 4.

πηλός, οῦ, ὁ lera, ler (som muraren och krukmakaren begagna) Rom. 9: 21; uppmjukad lera, gyttja, deg Joh. 9: 6. 11. 14. 15.

πήρα, ας, ἡ rensel, matsäck Mt. 10: 10 *al.*

πῆχυς, εως, ἡ, *genit. plur.* πηχῶν Joh. 21: 8 st. πήχεων (παχύς *adj.* fast, tät, tjock af πήγνυμι, παγῆναι) den *tjocka* delen af armen d. ä. emellan armbågen och handen, afståndet emellan armbågen och spetsen af mellanfingret = 4 παλαισταί tvärhänder = en grekisk *aln;* 4 πήχεις gingo på en famn, ὀργυιά; armen emellan axeln och armbågen, som är *kortare*, hette βραχίων, hkt se; — fkmr Mt. 6: 27 *al.*

πιάζω, ασα; άσθην (*Dor.* = βιάζω) egentl. trycka, tvinga, fasthålla, fatta τινὰ τῆς χειρός Act. 3: 7 ngn vid l. i handen; gripa, fånga, få (om fiske l.

jagt) Joh. 21: 3. 10, Apoc. 19: 20; gripa, fånga, fasttaga (för att kasta i fängelse) Joh. 7: 30. 32. 44 *al.*

πιέζω; εσμαι (= fgde) trycka, pressa, sammanpacka Lc. 6: 38. *

πιθανολογία, ας, ἡ (πιθανολογέω framställa grunder för att öfvertyga l. göra ngt sannolikt — πιθανός lätt öfvertygande l. öfvertalande af πείθω — och λόγος) öfvertygande tal, öfvertalningsförmåga l. -konst Col. 2: 4. *

πικραίνω, ανῶ; άνθην (πικρός) *göra bitande* l. *bitter,* förbittra, smärta l. göra ondt i l. kännas bitter för τινά Apoc. 10: 9. 10; *pass.* förbittras, få en bitter smak Apoc. 8: 11 (detta tyckes antyda, att då det söta, vederqvickande vattnet — den gudomliga salighetsläran — får en bitter smak genom villolära, se ἄψινθος, många själar omkomma i sitt naturliga förderf, emedan de sakna det rätta, uppfriskande, lefvande vattnet); *metaphor.* visa sig bitter πρός τινα Col. 3: 19 med afseende på l. mot ngn, uppfyllas med bitter smärta Apoc. 10: 10.

πικρία, -ας, ἡ bitterhet; *metaphor.* ett bittert, förhatligt, frånstötande väsende, arghet Rom. 3: 14, Eph. 4: 31, χολὴ πικρίας Act. 8: 23, se χολή, ῥίζα π. Hebr. 12: 15 bitterhets rot, bitter rot (ss. bild af ondska och sedligt förderf).

πικρός, ά, όν (samstammigt med pugo, pungo, alltså) egentl. spetsig, skarp, *bitande* (bitter för känslan), derefter öfverfördt på andra sinnen, ss. smaken: *bitter* Jac. 3: 11; *transl.* ss. ζῆλος π. Jac. 3: 14 bittert nit.

πικρῶς, *adv.* (af fgde) bittert, bitterligen *transl.* Mt. 26: 75, Lc. 22: 65.

Πιλάτος l. -ᾶτος, ου, ὁ Πόντιος (se detta ord) *Pontius Pilatus,* den i ordningen 6:te Romerske procuratorn öfver Judæen, efterträdde *Valerius Gratus* och beklädde sin värdighet i 10 år (28—37 e. Chr.) under kejsar Tiberius; under hans styrelse verkade och dogo både Johannes döparen och Frälsaren. För sina våldsgerningar blef han anklagad hos ståthållaren i Syrien, *Vitellius,* hvilken afsatte honom och skickade honom till Rom för att aflägga räkenskap inför kejsaren sjelf. *Tiberius* var redan död och *Caligula* förviste honom till *Vienna* i Gallien, der han skall hafva tagit lifvet af sig; enligt andra berättelser skall han blifvit afrättad under Nero. Huru han på Judarnes enträgna begäran dömde Frälsaren till korsdöden är bekant ur N. T. — Hans gemål, hkn skall hafva hetat *Procla* l. *Claudia Procula,* hade en dröm, som förmådde henne sända bud till Pilatus med uppmaning att icke befatta sig med den rättfärdige mannen Mt. 27: 29; fkmr Mt. 27: 2 *al.*

πίμπλημι, ἔπλησα; πλησθήσομαι, ἐπλήσθην (πλέος, πλεῖος l. πλέως full) *fylla,* uppfylla τινά τινος Mt. 27: 48 *al.* ngn med ngt; *pass.* fyllas, uppfyllas τῶν ἀνακειμένων Mt. 22: 19 af dem som lågo till bords d. ä. bordsgästerna, τῆς συγχύσεως Act. 19: 29 af upploppet; mera *tropice* πνεύματος ἁγίου Lc. 1: 15 *al.*, äfvenså θυμοῦ, φόβου, ἀνοίας, ζήλου; *om tiden:* vara fulländad, löpa till ända Lc. 1: 23, vara inne Lc. 1: 57, 2: 6. 21. 22, gå i fullbordan Lc. 21: 22.

πίμπρημι bränna; *pass.* πίμπραμαι brinna, (om inflammation) svälla upp, svullna Act. 28: 6. *

πῖν = πιεῖν *aor.* 2 *infin.* till πίνω *Tisch.* Joh. 4: 7. 9. 10.

πινακίδιον, ου, τό, *diminut.* (af följ.) liten tafla, skriftafla Lc. 1: 63; gemenligen voro sådana af trä, öfverdragna med vax för att skrifva på med stift. *

πίναξ, ακος, ὁ bräde, trätafla, fat, tallrick Mt. 14: 8. 11 *al.*

πίνω, πίομαι (2 pers. πίεσαι Lc. 17: 8), πέπωκα, ἔπιον dricka τί Mt. 6: (25) 31 *al.*, ἔκ τινος Mt. 26: 27. 29 *al.*, ἀπό τινος Lc. 22: 18, π. τὸ ποτήριον Mt. 20: 22. 23, se ποτήριον; ἐσθίειν καὶ π. Mt. 11: 19 äta och dricka d. ä. lefva som andra menniskor (om Christus, hkn icke pålade sig nasiræiska inskränkningar ss. Johannes l. afhöll sig från vissa måltider ss. Pharisæerna), äfven göra sig goda dagar l. njuta af lifvet ss. Mt. 24: 38 *al.; trop.* indricka, insupa Hebr. 6: 7 (om jorden som insuper regnet).

πιότης, ητος, ἡ (πίων fet) *fetma,* saft, must Rom. 11: 17. *

πιπράσκω, (ἀποδώσομαι), πέπρακα, (ἀπεδόμην); πέπραμαι, ἐπράθην sälja τί Mt. 13: 46 *al.*, τινός för ngt, till ett visst pris Mt. 26: 9 *al.; metaphor.* πεπραμένος ὑπό τινα Rom. 7: 14 såld under ngn, ngns slaf.

πίπτω, πεσοῦμαι, πέπτωκα, ἔπεσον, ἔπεσα Lc. 23: 30 *al.* (*qsi* πιπέτω af stammen πέτω) 1:o) *falla,* falla neder ἀπό τινος Mt. 15: 27 *al.* ifrån ngt, ἔκ τινος Lc. 10: 18, Apoc. 8: 10 utur ngt, εἴς τι Mt. 15: 14 *al.* i l. ibland ngt, ἐπί τινος Mc. 9: 20 på ngt (och blifva liggande), ἐπί τι Mc. 10: 29 *al.* mot l. till ngt (till marken död l. ss. död), äfven på ngt ss. Mt. 13: 5. 7. 8 *al.*, ἐπί

τινα Act. 1: 26 (om lotten) *al.* på ngn, παρά τι Mt. 13: 4 *al.* bredvid ngt, ὑπό τι Jac. 5: 12 under ngt d. ä. vara underkastad ngt; — äfven *metaphor.* falla ur sitt förra (lyckliga) läge Rom. 11: 11. 22 *al.*, 1 Cor. 10: 12 (den som tror sig vara säker om saligheten, han akte sig att han icke förlorar den), ἔν τινι Hebr. 4: 11 falla och blifva liggande i ngt. — 2:o) *falla ned*, kasta sig ned (ss. bevis på vördnad och tillbedjan) *absol.* Mt. 18: 29, i förening med προςκυνεῖν Mt. 2: 11 *al.*, ἐπὶ τὸ πρόςωπον Mt. 17: 6 *al.* på sitt ansigte, ἐπὶ τοὺς πόδας Act. 10: 25 på sina fötter, ἐπὶ τῆς γῆς Mt. 14: 35 på marken, πρὸς l. εἰς τοὺς πόδας τινός Mc. 5: 22 *al.*, ἐνώπιόν τινος l. ἔμπροσθεν ποδῶν τινος Apoc. 5: 8 *al.* inför ngn l. för ngns fötter. — 3:o) *förfalla*, falla sönder, instörta, ramla (om byggnader, murar, städer) Mt. 7: 25. 27 *al.*; förgås, omkomma Lc. 21: 24 *al.*

Πισιδία, ας, ἡ *Pisidien*, en provins i Mindre Asien, som gränsade till Pamphylien. På sluttningen af Taurusberget, der det stryker fram längsefter Pamphylien, bodde det tappra och fria folket Pisiderne, som Perserna fruktlöst försökte underkufva. Äfven under Alexander den store och hans efterträdare bibehöllo de sin sjelfständighet. Till och med Romarne förmådde ej underkasta sig det egentliga landet, men besatte dock *Antiochia*, dit de förde en *colonia juris Italici*, äfvensom andra städer på slätten; fkmr Act. 13: 14, 14: 24.

πιστεύω, εύσω, ευκα, ευσα; ευμαι, εύθην (πίστις) tro, hysa förtroende till, förlita sig l. sätta sin förtröstan på ngn l. ngt, vara öfvertygad; *tro* är i allmänhet att på subjectivt tillräckliga grunder hålla ngt för sannt, och skiljer sig både från *veta*, som hvilar på subjectivt och objectivt tillräckliga grunder och från *mena*, som hvarken har subj. l. obj. tillräckliga skäl för sig. Denna tro kallas *historisk* och skiljer sig från den *moraliskt-religiösa*, som sysselsätter sig med öfversinnliga ting och i sig innefattar en vida större visshetsgrad än alla objectiva skäl kunna medföra (se vidare πίστις). Förekommer i N. T. under följande bemärkelser: 1:o) *hålla ngt för sannt* (historisk tro), tro ngn l. ngt τινί, τί l. ὅτι l. *accus. c. infin.* l. *absol.*, se i synnerhet Jac. 2: 19. — 2:o) *tro sig kunna*, tilltro sig (af moraliska skäl) med *infin.*, anses förekomma Rom. 14: 2. — 3:o) *tro* (religiös tro) a) *på Gud* d. ä. icke blott hålla för sannt l. antaga, att det finnes en Gud, utan äfven fullkomligt förlita sig på Hans ord och nådelöften samt anse sig förpligtad att lefva efter Hans bud τῷ Θεῷ, εἰς τὸν Θεόν, äfven ἐπί Rom. 4: 5. 24 — på Hans egenskaper ss. τὴν ἀγάπην 1 Joh. 4: 16 o. s. v. — b) *på J. Christum* d. ä. icke blott antaga för sannt Hans vittnesbörd om sig sjelf och sitt förhållande till Gud och verlden, utan ock erkänna Honom ss. HERre, Frälsare, saliggörare och stiftare af det nya förbundet, sluta sig till Honom med hjerta, själ och håg och vandra efter Hans bud d. ä. vara en sann christen = tro *på HERran*, samma constructionssätt eger här rum som vid a) — äfven *absol.* antaga tron, blifva troende l. christen Act. 4: 4. 9 *sæpe*; οἱ πιστεύοντες, πιστεύσαντες, πεπιστευκότες kunna hänföras antingen till Gud l. till HERran Christum; hvarvid i förra fallet τῷ Θεῷ l. εἰς τὸν Θεόν finnes utsatt, i det sednare fallet betydelsen är de troende l. christne ss. Joh. 8: 31 *al.* — 4:o) *anförtro* τινί τι Lc. 16: 11, äfven ἑαυτόν l. αὑτόν τινι Joh. 2: 24. — *Pass.* A) blifva trodd, omfattas med tro 2 Thess. 1: 10 *al.*, πιστεύεται Rom. 10: 10 man tror; — B) anförtros τί ngt Rom. 3: 2, 1 Cor. 9: 17 *al.*

πιστικός, ή, όν (πιστός l. följ.) egentl. *hörande till tro*, trogen, tillförlitlig, oförfalskad, äkta νάρδος Mc. 14: 3, Joh. 12: 3; andra derivera ordet troligen mindre rätt af πιπίσκω gifva att dricka = tjenlig att dricka, drickbar (emedan enligt Athenæus XV: 689 de gamle plägade dricka välluktande oljor).

πίστις, εως, ἡ (πείθω, πέπεισμαι) *öfvertygelse*, tro, förtroende, förtröstan, tillit; skillnaden emellan *historisk* och *moraliskt-religiös tro* (se πιστεύω). I N. T. brukas πίστις hufvudsakligen om *den sednare*, sådan den Hebr. 11: 1 förklaras, och tages oftast i *subjectiv*, men äfven *objectiv* betydelse t. ex. Jud. 3 (troslärans objectiva innehåll), äfven kanske Jud. 20 (trons föremål, Christus — jfr ἐλπίς Rom. 8: 24, Col. 1: 5); men äfven om *den förra*, se i synnerhet Jac. 2: 14—26, der det talas om en död förståndstro, sådan Pharisæernas var — en tro utan gerningar. Efter de föremål, hvarpå πίστις i N. T. i synnerhet har afseende, åtskiljer man: 1:o) *tron på Gud*, π. τοῦ Θεοῦ l. εἰς, ἐπί, πρὸς Θεόν; hit hör π. τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ Col. 2: 12 tron på Guds handlings- l. verkningskraft. — 2:o) *tron på HERren J. Chr.*, π. Ἰ. Χοῦ, äfven εἰς Ἰ. Χόν l. ἐν Χῷ Ἰ., äfven *absol.*;

i synnerhet tron på JEsu Christi försoningsdöd, fides salvifica, den saliggörande tron; hit hör π. τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Act. 3: 16, τοῦ εὐαγγελίου Phil. 1: 27, τῆς ἀληθείας 2 Thess. 2: 13 på den christna sanningen, ἡ π. μου Apoc. 2: 18 tron på mig. — ἐκ π. εἰς π. Rom. 1: 17 ifrån den ena graden af tro till den andra (detta synes vara enklast och öfverensstämmande med profangrekiskan ἐκ θαλάσσης εἰς θ. Anabas. I: II. 22), andra åter: ur l. från tro (så att tron på Christus i Evangelio förkunnas ss. den källa, hvarur rättfärdigheten flyter) för tro (för att åstadkomma tro — i det neml. i Evangelio rättfärdigheten uppenbaras ur tron, åsyftas dermed ock tro); δίκαιος ἐκ π. Rom. 1: 17 *al.*, se δίκαιος; διὰ πίστεως 2 Cor. 5: 7, se εἶδος och περιπατέω. — 3:o) *tron på sedliga föremål*, hvilka förutsätta en moralisk öfvertygelse; öfvertygelse ss. Rom. 14: 1. 22. 23; — dertill sluter sig betydelsen af 4:o) *trohet* πρός och εἴς τινα Phil. 5, tillförlitlighet, trofasthet a) om *menniskor* brukadt Mt. 23: 23, Gal. 5: 22, b) om *Gud* Rom. 3: 3 — och 5:o) trohetsförsäkran, *löfte* ἀθετεῖν πίστιν 1 Tim. 5: 12 fidem fallère, bryta sitt löfte (neml. att icke gifta sig åter); — slutligen 6:o) *trosheroism*, en högre grad af tro ss. χάρισμα 1 Cor. 12: 9 (dess yttringar uppräknas i 9:de och 10:de verserna: ἰάματα, δυνάμεις, προφητεία och διακρίσεις πνευμάτων).

πιστός, ή, όν (förmodligen = πειστός *adj. vble* till πείθω, πείθομαι) 1:o) *som öfvertygar*, som tros, trovärdig 1 Cor. 7: 25 *al.*, tillförlitlig l. pålitlig 2 Tim. 2: 2, π. ὁ λόγος 1 Tim. 1: 15 *al.*, äfven ὁ π. λόγος Tit. 1: 9 det tillförlitliga l. vissa ordet, τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ π. Act. 13: 34 (se ὅσιος); trogen l. pålitlig Mt. 24: 45 *al.*; trofast 1 Cor. 1: 9, 10: 13, 1 Thess. 5: 24 (som håller hvad han lofvar), äfven 1 Joh. 1: 9 (som håller hvad han lofvat neml. att förlåta synden), äfven 2 Tim. 2: 13 (oföränderlig i sina ord — i att verkställa sitt rådsslut så väl i afseende på antagande, som förkastande — naturligtvis det sednare här, bildar en slags ordlek till ἀπιστέω. — 2:o) *som öfvertygas*, som tror Joh. 20: 27 ( )(ἄπιστος), Gal. 3: 9 troende, man l. qvinna, d. ä. christen l. christinna Act. 16: 1 *al.*, γυνὴ Ἰουδαία π. l. c. jude-christinna; *plur.* οἱ π. de trogne l. troende (på Christum), christne Act. 10: 45 *al.*, äfven εἰς Θεόν 1 Petr. 1: 21, οἱ ἐκ περιτομῆς π. Act. 10: 45 jude-christne; en christen värdig, christlig, i christlig anda 3 Joh. 5. — *Anm.* I N. T. förekommer blott på 3:ne ställen ordet χριστιανός (se ordet), deremot ofta ἅγιος, ἀδελφός, μαθητής, πιστός o. s. v. för att beteckna christen, christna lärans bekännare, christlig.

πιστόω; ώθην (fgde) *göra öfvertygad*, säker, lemna säkerhet, försäkra; *pass.* göras säker, förvissas, förvissa sig, vinna full öfvertygelse 2 Tim. 3: 14. *

πλανάω, ήσω, ησα; ημαι, ήθην (följ.) föra från rätta vägen, vilseföra, *metaphor.* förföra, förleda, förvilla Mt. 24: 4. 5 *al.*, äfven med *infin.* Apoc. 2: 20, *med.* gå vilse l. förirra sig Hebr. 11: 38, *metaphor.* befinna sig på oriktig väg Tit. 3: 3, låta föra sig vilse 1 Cor. 6: 9 l. förvilla sig Gal. 6: 7; *pass.* vilseföras, förvillas i *egentlig* mening Mt. 18: 12. 13, 1 Petr. 2: 25, i *oegentlig* mening förvillas, förföras, förledas Mt. 22: 29 *al.*

πλάνη, ης, ἡ *irring*, kringirring, villoväg, villfarelse, villa)(ἀλήθεια (1 Joh. 4: 6); *metaphor.* a) *trans.* bedrägeri Mt. 27: 64, förförelse Eph. 4: 14, 2 Thess. 2: 11; b) *intrans.* villfarelse 2 Petr. 2: 18, 3: 17, 1 Joh. 4: 6, πλ. ὁδοῦ Jac. 5: 20 vägs villa, villoväg (hkt egentligen skulle heta πλανῆς ὁδός i analogi med ὁδὸς ἀληθείας) förirring l. förvillelse Rom. 1: 27 (hkn. se v.v. 21—24), falsk mening l. tom inbillning 1 Thess. 2: 3, synd Jud. 11.

πλανήτης, ου, ὁ (πλανάω) irrande, kringirrande; ss. *adj.* ἀστέρες πλ. Jud. 13 kringirrande stjernor (om irrlärare, se ἀστήρ). *

πλάνος, η, ον, äfven 2 ändelser (πλάνη) kringirrande l. -svärmande, *transl.* bedräglig, förförisk π. πνεύματα 1 Tim. 4: 1 förföriska andar, villoandar (neml. de uti irrlärarne verksamma andar, djefvulens verktyg och tjenare); ss. *subst.* kringstrykare, taskspelare, skojare, *transl.* bedragare, förförare, förvillare Mt. 27: 63 *al.*

πλάξ, πλακός, ἡ (sannolikt beslägtadt med πλάσσω) *plåt*, hvarje plan l. slät yta, bräde, tafla αἱ πλ. τῆς διαθήκης Hebr. 9: 4 förbundets taflor (så kallades Mose taflor, emedan Jehova på grundvalen af de 10 deruti innehållna buden slutit sitt förbund med Israëlitiska folket — förvarades i arken), voro af sten λίθιναι 2 Cor. 3: 3, *metaphor.* π. καρδίας σάρκιναι *ibid.* hjertats taflor af kött (se διακονέω).

πλάσμα, ατος, τό (följ.) egentl. *det formade*, bildade, bild, lerkärl Rom. 9: 20. *

πλάσσω, ἔπλασα; ἐπλάσθην *forma*, bilda, dana ὁ πλάσας Rom: 9: 20 krukmakaren; *pass.* danas, skapas πρῶτος ἐπλάσθη 1 Tim. 2: 13 blef först skapad, var πρωτόπλαστος.

πλαστός, ή, όν, *adj. vble* (af fgde) bildad, formad, *metaphor.* uppdiktad, hopspunnen, λόγοι 2 Petr. 2: 3 falskeligen uppdiktade l. hopspunna tal (= σεσοφισμένοι μῦθοι 2 Petr. 1: 16). *

πλατεῖα, ας, ἡ (egentl. *femin.* af πλατύς) *bred scil.* ὁδός väg, gata Mt. 6: 5 *al.*

πλάτος, εος, τό (πλατύς) bredd Apoc. 21: 16, τὸ πλ. τῆς γῆς Apoc. 20: 9 jordens bredd l. yta; *metaphor.* Eph. 3: 18 (neml. af Christi kärlek till oss, se följ. vers — Paulus vill försinnliga storleken af denna kärlek i alla afseenden, och derföre skådar hans djupt gripna sinne med dess lifligt uppväckta fantasi den *metaphysiska* storleken ss. en *physisk*).

πλατύνω; υμμαι, ύνθην (följ.) *göra bred*, utbreda, utvidga τὰ φυλακτήρια Mt. 23: 5 (se detta ord); *metaphor.* ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται 2 Cor. 6: 11 vårt hjerta har blifvit vidgadt (neml. af kärlek under hans föregående tal v.v. 3—10; »vi hafva talat öppet till eder, J Corinthier, och vårt hjerta har dervid blifvit kärleksvidt emot eder»), äfven πλατύνθητε v. 13 vidgen J eder)(στενοχωρεῖσθε i 12 versen.

πλατύς, εῖα, ύ *platt*, vid, bred Mt. 7: 13. *

πλέγμα, ατος, τό (πλέκω) egentl. det *flätade*, flätverk, hårfläta, lock 1 Tim. 2: 9. *

πλεῖστος, η, ον, *superlat.* till πολύς ganska mycken, mest o. s. v. Mt. 11: 20, 21: 8; τὸ πλ. ss. *adv.* 1 Cor. 14: 27 till l. för det mesta, högst, på sin höjd.

πλείων, πλεῖον, äfven πλέον, *compar.* (till πολύς) *mer*, ymnigare Joh. 15: 2, förmer, bättre, af större värde, större Hebr. 3: 3, ἐπὶ πλείονα χρόνον Act. 18: 20 d. ä. längre; *compar. neutrum adverbiascit* Mt. 5: 20 *al.*, vid jemförelse »mer än» med *genit.* l. c. *al.*, l. med ἤ Lc. 9: 13 l. med παρά τι Lc. 3: 13 (egentl. i jemförelse med) l. med πλήν τινος Act. 15: 28 l. äfven *absol.* ss. Mt. 20: 10 (mer än en denar) *al.*; ἐπὶ πλ. ytterligare, vidare, längre Act. 4: 7 *al.*, äfven med *genit.* 2 Tim. 2: 16, se προκόπτω; τὸ πλ. Lc. 7: 43 det mesta, mest. — *plur.* πλείονες l. πλείους flera Mt. 21: 36 *al.*, *neutr.* πλείονα Mt. 20: 10 (*Tisch.* har πλεῖον; här nyttjas samma construktionssätt som vid πλεῖον med *genit.* och ἤ, men äfven utan ἤ vid räkneord Act. 4: 22, 23: 13. 21 och dock *nomin.*, ss. synes af Act. 24: 11; οἱ πλ. Act. 19: 32 *al.* flertalet, de fleste.

πλέκω, ἔπλεξα plico, plecto, fläta, sno Mt. 27: 29 *al.*

πλέον, se πλείων.

πλεονάζω, ασα (πλέον) *vara mer* (i synnerhet än nödigt är), vara öfverflödig, öfverflöda Rom. 5: 20 *al.*, hafva öfverflöd l. mer 2 Cor. 8: 15 (än af Gud var bestämdt till hans behof); förökas, tillväxa 2 Petr. 1: 8; äfven *trans.* låta ngn tillväxa l. blifva rik τινί 1 Thess. 3: 12 i l. på ngt (πλεονάσαι är 3 *pers. optativus*).

πλεονεκτέω, ησα; ήθην (följ.) *hafva mer* l. större andel l. företräde; rikta sig på andras bekostnad, inkräkta på andras rätt, förfördela, för egen vinnings skull bedraga 2 Cor. 7: 2 *al.* (l. c. har troligen afseende på förebråelse för underslef vid collectsakens förvaltning); *pass.* förfördelas, öfverlistas, bedragas (för egen vinst) ἵνα μὴ π. ὑπὸ τοῦ σατανᾶ 2 Cor. 2: 11 på det vi (jag och J) icke må af satan blifva bedragna till hans egen fördel (den låter satan bedraga sig, som af honom förledes till ett förfarande som strider emot Guds och Christi afsigt — här skulle det fallet hafva egt rum, i händelse de vägrat syndaren — 1 Cor. 5: 1 följ. — förlåtelse, och denne således blifvit bragt till förtviflan v. 7).

πλεονέκτης, ου, ὁ (πλέον, ἔχω) som *har mer*, vill hafva mer, vinningslysten, egennyttig, girig 1 Cor. 5: 10. 11 *al.*

πλεονεξία, ας, ἡ (se fgde) a) att *hafva mer*, b) att vilja hafva mer, vinningslystnad, egennytta, girighet Mc. 7: 22 *al.*, gnideri ταύτην — — — πλεονεξίαν 2 Cor. 9: 5 »så att den har egenskapen af välsignelse och icke af gnideri» (så att man gerna sjelf vill *hafva* det man ger ut).

πλευρά, ᾶς, ἡ sida (af mennisko- l. djurskroppar) Joh. 19: 34, Act. 12: 7.

πλέω segla, fara till sjös *absol.* Lc. 8: 23, Act. 27: 24, med εἴς τι Act. 21: 3, 27: 6, äfven ἐπί τι Apoc. 18: 17 (*Tisch.* — se ὅμιλος); äfven besegla, befara τόπον Act. 27: 2.

πληγή, ῆς, ἡ (πλήσσω, ἐπλήγην) plaga, *plåga*, plagg, »hugg», slag Lc. 12: 48 *al.* (utelemnas understundom ss. Lc. 12: 47. 48, 2 Cor. 11: 24); sår Lc. 10: 30 *al.*; *metaphor.* om plågor och straff, hvarmed Gud hemsöker verlden Apoc. 9: 18. 20 *al.*

πλῆθος, εος, τό (πλήθω vara full, af πλέω, πίμπλημι) *fullhet*, mängd a) af menniskor ss. τοῦ λαοῦ Lc. 1: 10, τῶν μαθητῶν Lc. 19: 37 *al.*, τῶν ἀρχιερέων κ. τ. λ. Lc. 3: 1; äfven *absol.* folkmängd, -hop, -massa Mc. 3: 7. 8 *sæpe*, folket τῆς πόλεως Act. 14: 4 i staden; b) af annat ss. στρατιᾶς οὐρανίου Lc. 2: 13 ett stort antal af en himmelsk härskara; hop ἰχθύων Lc. 5: 6 *al.*, φρυγάνων Act. 28: 3 af risqvistar, mängd ἁμαρτιῶν Jac. 5: 20. — *Anm.* Ordet har ss. collectivt ofta verbet hos sig i *pluralis*.

πληθύνω, υνῶ, υνα; ύνθην (πληθύς, ἡ = fgde) a) *trans. göra full*, fylla, föröka, förstora, utvidga 2 Cor. 9: 10, Hebr. 6: 14; *pass.* förökas, tilltaga, växa, taga öfverhand Mt. 24: 12 *al.* — b) *intrans.* föröka sig, tillväxa Act. 6: 1.

πλήθω vara full, hvaraf bildas formerna ἔπλησα, πλησθήσομαι, ἐπλήσθην, se πίμπλημι.

πλήκτης, ου, ὁ (πλήσσω) *som slår*, slagskämpe 1 Tim. 3: 3, Tit. 1: 7.

πλήμμυρα, ας, ἡ (beslägtadt med πλήμη, πλήσμη fullhet, fyllnad af πλέω, πίμπλημι) flod = πλημμυρίς (ebb heter ἄμπωτις af ἀναπίνω uppdricka); nyttjas i N. T. om uppsvällda floder, öfversvämning Lc. 6: 48. *

πλήν, *adv.* (af πλέον) *mer*, fastmer, öfver, derutöfver o. s. v. a) ss. *præpos.* (efter negation) utom, undantagande med *genit.* Mc. 12: 32 *al.* — b) ss. *adv.* utom det ὅτι att Act. 20: 23; utomdess, dessutom, fastmer, dock, likväl Mt. 11: 22. 24 *al.*, Eph. 5: 33 (dock derifrån afsedt, att detta μυστήριον går ut på Christus och församlingen), Phil. 4: 14 (ehuru jag är utrustad med sådan kraft och derföre icke behöfver understöd).

πλήρης, ες (πλέος, πλέως full af πλέω, πίμπλημι) a) *full*, uppfylld *absol.* och med *genit.* Mt. 14: 20 *al.; trop.* rikligen försedd l. begåfvad med τινός ss. πνεύματος ἁγίου Lc. 4: 1 *al.*, πίστεως Act. 6: 5. 8 o. s. v., men äfven behäftad med ss. δόλου Act. 13: 10, θυμοῦ Act. 19: 28 uppfylld af vrede. — b) full, fullständig (utvecklad till full storlek) Mc. 4: 28; *trop.* full (så att ingenting fattas) 2 Joh. 8.

πληροφορέω; ησα; ημαι, ήθην (fgde, φορέω) *bära* l. bringa *fullt* mått, lemna nöjaktig säkerhet, fulltyga; tillfredsställa, uppfylla Rom. 15: 13 (*Tisch.* har πληρώσαι), fullständigt uträtta d. ä. fullgöra 2 Tim. 4: 5; — *pass.* uppfyllas, fullbordas 2 Tim. 4: 17; fulltygas, hafva full säkerhet, vara fullt säker l. viss, hafva den fulla öfvertygelsen ὅτι Rom. 4: 21, vara fullt l. fast öfvertygad Rom. 14: 5; — p. p. p. fast öfvertygad Col. 4: 12 (så att alla scrupler om, hvad Guds vilja fordrar, äro borta); men äfven som blifvit fullständig, nått sin fullbordan Lc. 1: 1.

† πληροφορία, ας, ἡ (fgde) full öfvertygelse, visshet, säkerhet ἡ πλ. τῆς συνέσεως Col. 2: 2 den fulla vissheten af den christliga insigten (så att ngn hvarken fattas insigt i ngt stycke l. full öfvertygelse derom), 1 Thess. 1: 5 trostillförsigt (hvarmed Paulus och hans medhjelpare uppträdt i Thessalonica ss. ordets förkunnare), ἡ πλ. τῆς ἐλπίδος Hebr. 6: 11, 10: 22 hoppets fullvisshet, fulla tillförsigt.

πληρόω, ώσω, ωκα, ωσα; ωθήσομαι, ωμαι, ώθην (πλήρης) 1:o) *göra full*, uppfylla, i egentlig l. oegentlig mening Mt. 13: 48, 23: 32 (se μέτρον), Lc. 3: 5 *sæpe*, med *genit.* l. *dat.* l. äfven *accus.* ss. πεπλ. καρπόν (*accus.* för närmare bestämning) Phil. 1: 11 uppfyllda med frukt (jfr Col. 1: 9), Col. 2: 10 (accus. saknas — neml. med alla de nådegåfvor, hvilka tillflyta den med Christo förenade — ἐν Χῷ — ur πλήρωμα af det gudomliga väsende, som bor i Honom), ἔν τινι ss. πλ. ἐν πνεύματι Eph. 5: 18 vara uppfylld l. blifva full af den H. Ande, τινὰ ἐν δόξῃ Phil. 4: 19 uppfylla ngn med herrlighet (den Messianska), εἴς τι ss. πλ. — — — Θεοῦ Eph. 3: 19 uppfyllas ända till hela Guds fullhet d. ä. uppfyllas med gudomliga nådegåfvor ända till den grad, att hela deras fullhet öfvergår på eder. — 2:o) *göra full*, förfullständiga, fullkomna τὸν νόμον Mt. 5: 17, göra fullkommen χαράν Joh. 3: 29 *al.* o. s. v.; fullgöra πᾶσαν δικαιοσύνην Mt. 3: 15 *al.;* bringa till slut Rom. 15: 19 (absolvera, så att jag der icke hade mer att göra ss. Apostel), till fulländning Col. 1: 25 (derigenom neml. att Guds ord äfven meddelades hedningarne), äfven 2 Thess. 1: 11 o. s. v.; fulländа, sluta τὰ ῥήματα Lc. 7: 1 sitt tal, τὸν δρόμον Act. 13: 25 loppet l. sin lefnadsbana, i synnerhet om tid Mc. 1: 15 *al.*; äfven *absol.* Apoc. 6: 11 sluta l. fulländа (lidandesmåttet). — Särskildt förtjenar anmärkas det bruk af detta verb i N. T., hvarigenom uttryckes, att Guds löften och utsagor i G. T. gingo i fullbordan i det N., då detta verb alltså betyder: uppfyllas, vinna l. gå i fullbordan Mt. 1: 22 *sæpe;* sådana tydningar af ställen i

G. T., som l. c., få icke hänföras till skriftställarnes *accommodation* efter tidsåsigter, utan uttrycka den *typiska* mening, som N. T:s författare genom den H. Andes upplysning verkligen funno i det G. T.; sjelfva factum, hvarigenom de funno denna typiska betydelse *uppfylld*, ansågo de icke ss. ngt tillfälligt, utan hörande till Guds rådslut och afsigt, hvarföre ἵνα πληρωθῇ ofta fkmr. För öfrigt gäller om typik och prophetia i allmänhet, hvad som säges Act. 10: 43 τούτῳ (τῷ Χῷ) πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν.

πλήρωμα, ατος, τό (fgde) egentl. *det fyllda*, uppfyllda, 1:o) *det som fyller* l. hvarmed ngt är fullt, fullhet 1 Cor. 10: 26; fulltalighet l. fulla antalet l. totalitet Rom. 11: 22 (huru mycket mer skola icke hedningarne blifva rika på saligheten, när Judarne samt och synnerligen åter blifva Guds folk — då inträder nemligen Christi andra ankomst v. 26), äfven v. 25; fullbordan l. uppfyllelse ss. τοῦ νόμου Rom. 13: 10 (ὁ γὰρ ἀγαπῶν — — — πεπλήρωκεν, se v. 8), πλ. τοῦ χρόνου Gal. 4: 4 tidens fullbordan (d. ä. den af Gud bestämda tidpunkt, genom hvilken tidrymden före Christi ankomst blef full), πλ. τῶν καιρῶν Eph. 1: 10 de särskilda tidsperiodernas fullbordan (nemligen vid Christi andra ankomst); τὸ πλ. τοῦ — — — πληρουμένου Eph. 1: 23 (församlingen som är) det som är uppfyldt af Honom, hvilken uppfyller allt (rerum universitatem) med allt (omnibus rebus); genom den H. Ande bor nemligen och herrskar Christus uti de christne och verkar allt christligt lif (derigenom uppfyller Han hela christenheten och är *församlingens hufvud*), men genom Honom är ock verlden skapad och uppehålles af Honom (derigenom uppfyller Han hela skapelsen och är *hufvudet öfver allt*); — dessutom märkes πλήρωμα Χοῦ Joh. 1: 16 Christi fullhet (utmärker Hans gudomliga väsende och verksamhet, i synnerhet nåd och sanning), πλ. τοῦ Θεοῦ Eph. 3: 19 Guds fullhet d. ä. de nådegåfvor Gud utdelar. — 2:o) *det som fyller*, bot (som fyller hålet) Mt. 9: 16, Mc. 2: 21.

πλησίον, *adv.* (egentl. *neutr.* af episka och poët. adj. πλησίος, af πέλας nära, πελάζω närma l. närma sig πέπλημαι, ἐπλήμην) nära med *genit.* Joh. 4: 5, τίς ἐστίν μου πλ. Lc. 10: 29 hvem är mig nära? = hvem är min nästa, äfven v. 36; med artikel ὁ, ἡ, τὸ πλ. egentl. närboende, granne, deraf a) som är af samma folkslag, *medborgare*, landsman, medjude Mt. 5: 43, Act. 7: 27; b) af samma lära, *medchristen* Rom. 15: 2, Eph. 4: 25; c) *medmenniska*, nästa Mt. 19: 19 *al.* (se i synnerhet Frälsarens upplysande svar på frågan: τίς ἐστίν μου πλ. Lc. 10: 29—37).

πλησμονή, ῆς, ἡ (πίμπλημι) *fyllnad*, mättande, tillfredsställande πλ. τῆς σαρκός Col. 2: 23 köttets tillfredsställande — har afseende på ἀφειδία i samma vers — (af sådan beskaffenhet neml. att de förgås genom brukningen äro ἐντάλματα och διδασκαλίαι) hka äro hafvande = ega ett rop om vishet genom sjelfvald dyrkan (af englar) och sinnesödmjukhet och oskonsamhet emot kroppen, icke genom ngn ära (= ngt som är ärofullt — har afseende på λόγος σοφίας) för att fullt tillfredsställa den syndiga menniskonaturen (d. ä. här stoltheten se v. 18 — så blir genom köttets späkande köttet tillfredsställdt, menniskonaturen tillfredsställes l. får full näring derigenom — så finner stoltheten sig smickrad och tillfredsställd genom detta λόγον σοφίας ἔχειν). *

πλήσσω; ἐπλήγην (Attikerna nyttja i *activ.* πατάσσω, utom p. 2 πέπληγα) slå; *pass.* blifva slagen, träffad Apoc. 8: 12. *

πλοιάριον, ου, τό, *diminut.* (af följ.) litet skepp, båt Mc. 3: 9 *al.*

πλοῖον, ου, τό (πλέω) egentl. *segel*båt, fiskarebåt Mt. 4: 21 *al.*, äfven (och hos profanförfattare vanligen) frakt- l. transportskepp Act. 20: 13 *al.* (dessa πλ. σιταγωγά voro στρογγύλα runda, mycket djupa och bugtiga för att rymma så mycket mera)(τριήρεις krigsskepp, som voro μακραί aflånga, naves longæ).

πλόος smdr. πλοῦς. *genit.* πλοῦ, men äfven πλοός Act. 27: 9 (πλέω) *segling*, seglats, sjöfart l. -resa Act. 21: 7, 27: 9. 10.

πλούσιος, α, ον (πλοῦτος) rik, välmående, bemedlad Mt. 27: 57 *al.*, äfven ss. *subst.* (*scil.* ἄνθρωπος) Mt. 19: 23 *al.*; *metaphor.* andligen rik ἔν τινι Eph. 2: 4, Jac. 2: 5, äfven *absol.* ss. Apoc. 2: 9, 13: 17, om Christus 2 Cor. 8: 9 (har afseende på delaktigheten i den gudomliga herrligheten och saligheten, som Han afsade sig då Han förnedrade sig till att blifva en menniska jfr Phil. 2: 6 följ.).

πλουσίως, *adv.* (af fgde) rikligen, i rikt mått Col. 3: 16 *al.*

πλουτέω, ηκα, ησα (πλοῦτος) vara rik, välmående, bemedlad Lc. 1: 53, 1 Tim. 6: 9, samla rikedom l. blifva rik ἔκ τινος Apoc. 18: 3. 19 förmedelst

l. genom ngn, *ἀπό τινος* v. 15 förmedelst l. genom ngn, *εἰς Θεόν* Lc. 12: 21 i l. med afseende på Gud (*antingen* så, att man använder sin rikedom till befrämjande af Guds ändamål = göra ett Gudi behagligt bruk af sin rikedom; *eller* kanske bättre: vara rik på det sättet att ens rikedom öfvergår på Gud, i det man neml. samlar skatter i himlen, som Gud bevarar för att en gång på yttersta dagen lemna oss igen = *θησαυρίζειν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ* Mt. 6: 20 — jfr ock *ἔχειν θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς* Mt. 19: 21, hvaraf synes att detta sker genom *δικαιοσύνη* och *ἐλεημοσύνη*, se ock Lc. 12: 33))(*θησαυρίζειν ἑαυτῷ*; *metaphor.* vara rik i andligt afseende, *ἔν τινι* 1 Tim. 6: 18, äfven *absol.* Rom. 10: 12 rik (neml. på nåd och salighet — om Christus) *εἴς τινα* till ngns bästa, 1 Cor. 4: 8 (på Messianska frälsningen — *ironice*), 2 Cor. 8: 9 (på den himmelska herrligheten i Messiasriket, hkn Christus förvärfvat de trogna); samla sig förråd Apoc. 3: 17 (neml. på goda verk o. s. v.).

πλουτίζω; *ισθην* (följ.) göra rik, rikta; i N. T. i andlig mening 2 Cor. 6: 10; *pass.* vara l. blifva rik *ἐν παντί* 1 Cor. 1: 5 i alla stycken (se vidare samma vers), *εἴς τι* 2 Cor. 9: 11 för ngt ändamål.

πλοῦτος, *ου*, *ὁ* och *εος*, *τό* (de gamle härledde ordet af *πλέον* l. *πολὺ ἔτος* fullt, välsignadt år) rikedom, förmögenhet, välstånd; a) rikedom l. öfverflöd på *yttre* och jordiska ting Mt. 13: 22 *al.*; b) på *inre* och andliga ting Hebr. 11: 26, Rom. 11: 12 (på *σωτηρία*), *βάθος πλούτου* v. 33 ett djup af Hans (Guds) nådesrikedom, äfven Phil. 4: 19, *πλ. τοῦ Χοῦ* Eph. 3: 8 Christi rikedom (på nåd och salighet — den är *ἀνεξιχνίαστον*, outforsklig för det menskliga förståndet); med *genit.* *χάριτος*, *δόξης* *κ. τ. λ.* på nåd, herrlighet o. s. v.

πλύνω, *ἔπλυνα* (samstammigt med pluo) skölja, tvätta, rengöra Lc. 5: 2 || *ἀπέπλυνον*, Apoc. 7: 14, äfven 22: 14 *τὰς στόλας αὐτῶν* || *οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ*.

πνεῦμα, *ατος*, *τό* (*πνέω*) 1:o) *blåst*, vind Joh. 3: 8, Hebr. 1: 7 (se *ἄγγελος*), flägt *τοῦ στόματος* 2 Thess. 2: 8 med flägten af sin mun d. ä. med sin andedrägt; — deraf 2:o) *andedrägt*, anda, lifsanda (lifsprincipen i kroppen, hvilken yttrar sig genom andedrägten, anima) *ἀφιέναι τὸ πν.* Mt. 27: 50 utblåsa andan, dö, *παρατίθεσθαι τὸ πν. εἰς χεῖρας Θεοῦ* Lc. 23: 46 anbefalla sin anda i Guds händer, *παραδιδόναι τὸ πν.* *scil.* *Θεῷ* Joh. 19: 30 öfverlemna åt Gud sin anda, uppgifva andan; fkmr äfven Lc. 8: 55 *al.*, *τὸ πνεῦμα* — — — *ζωή* Joh. 6: 63 sensus: liksom menniskans anda är den lifgifvande principen för hennes kropp, som utan anda vore helt och hållet utan gagn, så äro ock mina för eder föredragna läror en andlig och upplifvande princip. — 3:o) *ande*, den högre principen i menniskosjälen, den högre rent andliga sidan af det inre lifvet, äfven kallad *νοῦς* (förnuft, samvete, fri vilja))(*ψυχή*, hkt se; Mt. 5: 3 *al.*, *ἐν τῷ πν. μου* Rom. 1: 9 i djupet af min ande, i mitt innersta, *πν. μὴ ἔχοντες* Jud 19 emedan de icke hafva anden (den högre lifsprincipen är hos dem sofvande l. död). — Vanligen finnes i N. T. blott en *dichotomi* af menniskan, så att hon anses bestå af »ande l. själ och kropp», men 1 Thess. 5: 23 förekommer en *trichotomi* »ande, själ och kropp» som således utgöra menniskans hela väsende (genom *πνεῦμα* träder hon i gemenskap med Gud och den osynliga andeverlden och kan uppfatta andeliga ting; genom *ψυχή* åter träder hon i gemenskap med sinneverlden, se *ψυχή* — liksom själen är i kroppen, så är ock anden i själen; se vidare *ὁλόκληρος*. — 4:o) *andeväsende*, ande (ett okroppsligt väsende, begåfvadt med förnuft och fri vilja och tillhörande den högre, öfversinnliga verlden) Lc. 24: 37. 39 *al.*, se i synnerhet Act. 23: 8. 9, Hebr. 1: 14 (der englarne så kallas); säges a) om Gud Joh. 4: 24; b) om Christus *πν. ζωοποιοῦν* 1 Cor. 15: 45 ett lifgifvande andeväsende (neml. efter uppståndelsen och himmelsfärden, hvarigenom Hans *σῶμα* blef *πνευματικόν* —)(*ψυχὴ ζῶσα* ett lefvande själaväsende, som den förste Adam blef, hvarigenom antydes att hans *σῶμα* var *ψυχικόν*); c) om de aflidnas andar ss. *πν. δικαίων τετελειωμένων* Hebr. 12: 23 de fulländade rättfärdigas andar d. ä. G. T:s troshjeltar, som fulländat kampen, vunnit segern och nu vänta på fulla segerlönen, hvilken de först på domedagen undfå med hela den triumpherande församlingen, äfven 1 Petr. 3: 19; d) om de onde andarne, med tillägg af *ἀκάθαρτον*, *ἄλαλον* o. s. v. Mt. 10: 1 *al.*, äfven *τοῦ κόσμου* 1 Cor 2: 12 verldens ande d. ä. den ande som den profana verlden har (denne ande är den diaboliska *πνεῦμα*, i hkns våld *κόσμος* står och hkns rike *κόσμος* är), *ἄρχων τοῦ πνεύματος κ. τ. λ.* Eph. 2: 2 herrskaren öfver den ande (som nu är verksam i olyd-

nadens barn — denne *onde ande,* som ingår i menniskorna och verkar i deras inre, *utgår från djefvulen* ss. sin ἄρχων och är motsatt den *från Gud utgående H. Ande*); e) prophetisk ande (så kallades den som uppträdde med gudomliga uppenbarelser — lärare) 1 Joh. 4: 1 följ.; slutligen märkes f) ἑπτὰ πνεύματα Apoc. 1: 4 *al.* 7 den H. Andes gåfvor l. som i sjufaldig gestalt bor i sina församlingar (jfr Es. 11: 2). — 5:o) *den H. Ande,* kallas ock Guds, HERrans, J. Christi, Guds Sons ande Mt. 3: 16 *al.*, oftast πν. ἅγιον Mt. 1: 18 *al.*, äfven utan ἅγιον ss. Mt. 4: 1 *al.*, Gal. 5: 17 sensus: Köttet och Anden (den Helige) strida med hvarandra, på det att icke edert liberum arbitrium må bestämma edert görande och låtande (på det J icke mågen göra hvad J viljen — utan segern nödvändigt afgöras för endera af dessa principer); ἐν πν. Eph. 2: 22, 3: 5 förmedelst den H. Ande, διὰ πν. 2 Thess. 2: 2 genom ingifvelse af den H. Ande l. prophetia, ἐν πν. γενέσθαι Apoc. 1: 10, 4: 2 befinna sig inom den H. Andes inverkan, uti ett hänryckt tillstånd (jfr Act. 22: 17), ὁ νόμος — — — ζωῆς Rom. 8: 2 lagen för den till lifvet förande anden d. ä. den H. Andes styrelse, som, verkande i en christens inre, förmedlar det eviga lifvet; för öfrigt förenas πν. med åtskilliga genitivi qualitatis ss. ἀγάπης, ἀληθείας, ζωῆς o. s. v., utvisande den H. Andes verkningar, och bör på alla ställen förstås om den H. Ande. — *Anm.* Πνεῦμα (den H. Ande) fkmr i N. T. ss. ett *nomen proprium* ofta utan artikel.

πνευματικός, ή, όν (fgde) *andlig* ss. σῶμα 1 Cor. 15: 44. 46 (uppståndelsekroppen skall blifva πν., så vida πνεῦμα, detta agens för det öfversinnliga, eviga lifvet — det sanna, oförgängliga ζωή — blir dess lifsprincip och det som bestämmer hela dess beskaffenhet; i den jordiska kroppen åter är ψυχή det bestämmande, hvarföre den heter ψυχικόν); — hvars väsende är den H. Ande ss. νόμος Rom. 7: 14 (ty νόμος är νόμ. Θεοῦ, alltså af andlig natur ss. en uppenbarelse af den gudomliga Anden); — af den H. Ande upplyst och helgad 1 Cor. 2: 15, ledd Gal. 6: 1, förlänt l. från den H. Ande härrörande ss. εὐλογία Eph. 1: 3 välsignelse, äfven θυσία, σοφία, σύνεσις, χάρισμα, ᾠδή, οἶκος 1 Petr. 2: 5 (se οἶκος), πέτρα 1 Cor. 10: 4 (se πέτρα); πνευματικοῖς πν. συγκρίνοντες 1 Cor. 2: 13 (se συγκρίνω); τὰ πν. det andliga, andliga håfvor l. gåfvor Rom. 15: 27 (ty christendomens goda — tro, rättfärdighet, frid o. s. v. — härflyter från den H. Ande), äfven 1 Cor. 12: 1 (de af den H. Ande meddelade gåfvorna) *al.*; τὰ πν. τῆς πονηρίας Eph. 6: 12 ondskans andeväsenden l. -makter. — *Anm.* Hos profanförfattare betyder ordet: hörande till l. utsatt för vind, luftig o. s. v.

† πνευματικῶς, *adv.* (af fgde) andligen, på ett andligt sätt 1 Cor. 2: 14 (den bedömmande principen är πνεῦμα, uppfylld af den H. Ande), fkmr äfven Apoc. 11: 8.

πνέω, ἔπνευσα blåsa, flägta (om vind och luft) Mt. 7: 25. 27 *al.*; ἡ πνέουσα ss. *subst. scil.* αὔρα den blåsande vinden, vinden, ἐπάραντες — — — αἰγιαλῷ Act. 27: 40 sedan de hissat bramseglet, styrde de efter vinden mot stranden.

πνίγω = ἄγχω, ango, strypa, qväfva κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγεν Mt. 18: 28 han fattade honom i strupen (enligt fordringsegares sed hos Judarne); *pass.* qväfvas (af vatten), drunkna Mc. 5: 13.

πνικτός, ή, όν, *adj. vble* (af fgde) strypt, qväfd, »förqvafd» Act. 15: 20. 29, 21: 25 (har afseende på Lev. 17: 13. 14 *al.*).

πνοή, ῆς, ἡ (πνέω) a) blåst, flägt, vind Act. 2: 2; b) andedrägt, anda Act. 17: 25.

ποδήρης, ες (πούς, ἄρω foga, passa, sluta intill) som *räcker till fötterna,* fotsid *scil.* ἐσθής klädning, talaris, talar Apoc. 1: 13. *

πόθεν, *adv. interrogat.* unde? hvadan? hvarifrån? (om ställe l. ursprung) Mt. 13: 27 *pluries.*

ποία, ας, ἡ *dorice* st. ποίη l. πόα gräs, ört skulle enligt några menas Jac. 4: 14 (naturligtvis med borttagande af frågetecknet), men är tydligen femin. af ποῖος hurudan? huru beskaffad?

ποιέω, ήσω, ηκα, ησα; ημαι, ησάμην (troligen af samma ursprung som ποιόω förse med en viss egenskap l. beskaffenhet, göra så och så, af ποιός så och så beskaffad, sådan) 1:o) *trans. göra* (ursprungligen om ngt yttre, ss. handtverkare och konstnärer) a) skapa (om Gud) Mc. 10: 6 *al.*, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν Act. 4: 14, τὸν κόσμον Act. 17: 24, τοὺς αἰῶνας Hebr. 1: 2 verldarne; bilda, dana, forma (om krukmakare) Rom. 9: 21; förfärdiga ss. σκηνάς Mt. 17: 4 (uppföra tält), ἱμάτια, χιτῶνας Act. 9: 39 o. s. v.; frambringa, bära (om träd) καρπόν Mt. 3: 10 *al.*, κλάδους Mc. 4: 32 (skjuta grenar), ἐλαίας oliver, σῦκα fikon Jac. 3: 12, gifva ifrån sig (om en källa) ὕδωρ

ibid., äfven om andliga produkter ss. Act. 1: 1 λόγον författa en berättelse. — b) uträtta, utföra ἔργα l. ἔργον Joh. 10: 37. 38 *al.*; utöfva, iakttaga, hålla τὸν νόμον, τὰς ἐντολάς, τὴν ἀλήθειαν, δικαιοσύνην o. s. v., föröfva l. bedrifva ἁμάρτημα, ἁμαρτίαν, ἀνομίαν o. s. v.; göra τινί τι Mt. 20: 32 *al.* ngt för l. emot ngn, τὸ ἱκανόν τινι Mc. 15: 15 (se ἱκανός), äfven (ss. i profangrek.) τινά τι Mt. 27: 22 *al.*, l. εὖ τινα Mc. 14: 7 godt emot ngn, τὶ ἔν τινι Mt. 17: 12 *al.* ngt med ngn, äfven μετά τινος (*hebraism*) Lc. 1: 72; förrätta, verkställa, tillvägabringa ss. καθαρισμόν Hebr. 1: 3, föranstalta l. anställa γάμους Mt. 22: 2 bröllopsmåltid, ἄριστον, δεῖπνον Lc. 14: 12 en måltid, πάσχα Mt. 26: 18 hålla l. fira påska, Hebr. 11: 28 inrätta l. instifta påskhögtiden, stifta διαθήκην, εἰρήνην o. s. v., tillställa l. anstifta διχοστασίας, σκάνδαλα, ἐπισύστασιν o. s. v. — c) bearbeta, arbeta på τινὰ ἵνα Apoc. 3: 9 d. ä. förmå ngn att, äfven med blott ἵνα Joh. 11: 37, Col. 4: 16 *al.* laga så att, med *accus.* och *infin.* göra att ngt sker, komma ngn att ss. Mt. 5: 32 *al.*, τινὰ ἔξω Act. 5: 34 laga att ngn kommer ut, skaffa ut ngn, låta ngn taga afträde; förskaffa sig, vinna Mt. 25: 16 *al.*, τί ποιήσουσιν 1 Cor. 15: 29 hvad skola de uträtta l. vinna? hvad åsyfta de?, skaffa, inbringa Lc. 19: 18. — d) tillsätta, förordna, bestämma Mc. 3: 14, Hebr. 3: 2, göra ngn till ngt τινά τινα Mt. 4: 19 *al.*, τί τι Mt. 21: 13 *al.* ngt till ngt, förklara τὸ δένδρον καλόν κ. τ. λ. Mt. 12: 33 förklaren trädet för godt o. s. v. (dömen om det att det är godt o. s. v. — har sannolikt afseende på v. 24 — meningen skulle då vara: förfaren icke så orimligt, som J gjorden i edert omdöme om mig, då J förklaraden mig för ett djefvulens redskap = förklaraden trädet för ondt, och likväl saden att jag utdref djeflar = tilladen mig god frukt). — Här bör äfven märkas bruket att med detta verb i *act.* l. *med.* förena ett *subst.* l. *adject.* för att uttrycka ett sjelfständigt verb ss. ποιεῖν μονήν st. μένειν, ποιεῖσθαι ἀναβολήν st. ἀναβάλλεσθαι, π. λευκόν st. λευκαίνειν, π. ἔκθετον st. ἐκτιθέναι o. s. v. (se i allmänhet vid subst. l. adject.). — 2:o) *intrans.* *göra*, vara verksam, handla ss. Apoc. 13: 5, *med.* εὖ, καλῶς, οὕτως o. s. v. Mt. 5: 44 *al.*, καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος Act. 10: 33 du gjorde väl derutí att du kom (egentl. som l. emedan du kom), äfven κατά l. πρός τι ss. Mt. 23: 3 *al.* efter l. i öfverensstämmelse med ngt; vistas (om tid; ty hit hör onekligen betydelsen) tillbringa ss. χρόνον Act. 15: 33, 18: 23 en tid, ἐνιαυτόν Jac. 4: 13 ett år, μῆνας τρεῖς Act. 20: 3, νυχθήμερον 2 Cor. 11: 25 ett dygn, μίαν ὥραν Mt. 20: 12 en enda timme (vid arbetet i vingården).

ποίημα, ατος, τό (fgde) *det gjorda*, verk Rom. 1: 20 (allt hvad Gud ss *skapare* frambragt), Eph. 2: 10 (betecknar den ethiska skapelsen — den nya andliga lifsförfattningen — som den christne ss. sådan erfarit — παλιγγενεσία Tit. 3: 5).

ποίησις, εως, ἡ (se fgde) *görande*, handlande ἐν τῇ π. αὐτοῦ Jac. 1: 25 under dess (lagens) fullgörande (under det han fullgör lagen, skall han känna sig salig; han har sin lust uti Guds lag Rom. 7: 22). *

ποιητής, οῦ, ὁ (se fgde) *görare*, som gör, förfärdigar, frambringar, skapar ngt, π. *scil.* τῆς ᾠδῆς sångare, skald, *poët* Act. 17: 28 (orden τοῦ καὶ γὰρ γένος ἐσμέν, utgörande första hälften af en hexameter, äro utaf *Aratus* från Cilicien i 3 århundradet f. Chr. och *Cleanthes* från Lycien, Zenos lärjunge, hos hkn versens början lyder: ἐκ σοῦ γὰρ γένος ἐσμέν); görare, hållare, efterlefvare τοῦ νόμου Rom. 2: 13, Jac. 4: 11, τοῦ λόγου Jac. 1: 22. 23, ἔργου Jac. 1: 25 verklighets d. ä. verklig görare (som i sjelfva verket fullgör lagen).

ποικίλος, η, ον (troligen samstammigt med πόκος ull, således) egentl. *krusig*, krånglig, invecklad, konstig; deraf brokig, mångfärgad, mångfaldig, »margfallelig», olikartad, många- l. hvarjehanda Mt. 4: 24 *al.*

ποιμαίνω, ανῶ, ανα (följ.) *vara herde*, drifva en hjord på bete, beta 1:o) i *egentlig* mening *absol.* Lc. 17: 7, ποίμνην 1 Cor. 9: 7 föda en hjord; *in malam partem* föda, göda ἑαυτούς Jud. 12 (om de falske lärarne, som vanhelgade ἀγάπαι derigenom, att de blott för att tillfredsställa sin egen köttsliga lusta deltogo i dem). — 2:o) i *oegentlig* mening: a) om själavård: föda, sköta, vårda Joh. 21: 16, Act. 20: 28, τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον 1 Petr. 5: 2 vården den i eder vård sig befinnande = den eder anförtrodda hjorden, äfven Apoc. 7: 17 (om Lammet, som betar sin dyrt återlösta hjord). — b) om regeringsvård: (*Homer.* ποιμένες λαῶν) regera, beherrska Mt. 2: 6 *al.*, ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ Apoc. 2: 27 *al.* med jernspira (jfr Ps. 2: 9, der LXX öfversatte

הֹרֹעֵם, af *rad.* רָעַע krossa, orätt med ποιμανεῖς liksom hade *rad.* varit רָעָה beta).

ποιμήν, ένος, ὁ, (*πόα, ποία*, hvaraf *πῶυ* fårhjord) *fårherde*, herde 1:o) i *egentlig* mening Mt. 9: 36 *al.;* 2:o) i *oegentlig* mening: a) om Christus Mt. 26: 31 *al.;* b) om församlingens herdar Eph. 4: 11, der *π.* och *διδάσκαλοι* sättas tillsammans och kunde äfven förenas i samma person, men skiljas så till vida, att *π.* (= *ἐπίσκοποι*) kallades de, för så vidt de hade *uppsigt* öfver församlingarnes lära, lefverne och författning, *διδάσκαλοι* åter, så vida de betraktades i sin *lärareverksamhet*.

ποίμνη, ης, ἡ (*syncope* st. *ποιμένη*, af fgde) *fårhjord*, hjord Mt. 26: 31 *al.; figurligt* en samling af trogna, de trognas samfund Joh. 10: 16.

ποίμνιον, ου, τό (*syncope* st. *ποιμένιον — unde accentus —* af *ποιμήν*) = fgde; i N. T. blott *sensu translato* Lc. 12: 32 *al.*

ποῖος, α, ον interrogat. qualis? hurudan? huru beskaffad? hvad för en? hvilken? nyttjas både uti *direct* och *indirect* fråga Mt. 19: 18 *pluries, ποίας scil. ὁδοῦ* l. *εἰςόδου* Lc. 5: 19 hvilken väg l. hkt håll?

πολεμέω, ήσω, ησα (följ.) *kriga*, föra krig Apoc. 2: 16 *al., absol.* Apoc. 12: 7, *μετά τινος* Apoc. 2: 16 *al.*, äfven *κατά* ‖ *μετά τινος* Apoc. 12: 7 *(parte priori)* fiendtligt anfalla, träta Jac. 4: 2.

πόλεμος, ου, ὁ (*πέλομαι* vara i rörelse, hvimla) egentl. *slagthvimmel*, hvimmel af krigare, strid, krig, örlig Mt. 24: 6 *al.;* äfven ordkrig, träta Jac. 4: 1.

πόλις, εως, ἡ (*πέλομαι* vara i rörelse, versor) stad, antingen för *rörelsen* af och an, folk*hvimlet*, eller ss. *vistelse*ort, 1:o) stad A) *in genere* Mt. 2: 23 *sæpissime;* B) *in specie:* a) *ἡ ἰδία π.* Mt. 9: 1 = *Καπερναούμ*, hkt se; b) Jerusalem *κατ' ἐξοχήν* *α*) det jordiska Mt. 21: 17 *al., ἡ ἁγία π.* (i anseende till Jehovas boning, templet) Mt. 4: 5 *al.*, äfven *ἡ ἠγαπημένη* (neml. af Gud) Apoc. 20: 9; *β*) det himmelska *metaphor. ἡ τοὺς θεμελίους ἔχουσα* Hebr. 11: 10 den stad som har grundfästen)(de flyttbara tälten), *ἡ π. τοῦ Θεοῦ* Hebr. 11: 16, 12: 22 *al., ἡ μέλλουσα* Hebr. 13: 14; c) födelsestad Lc. 2: 4. 11, Joh. 1: 45. — 2:o) invånarne i en stad *metonym.* Mt. 8: 34 *al.*

† *πολιτάρχης, ου, ὁ* = *πολίαρχος* (fgde, *ἄρχων*) *befälhafvare i en stad*, stadscommendant, stadens styresman, öfverhetsperson Act. 17: 6. 8.

πολιτεία, ας, ἡ (se följ.) a) en stadsmedborgares stånd och rättigheter, borger- l. burskap, medborgarerätt Act. 22: 28; b) statsförfattning *τοῦ Ἰσραήλ* Eph. 2: 12 Israëls statsförfattning d. ä. theocratien.

πολίτευμα, ατος, τό (följ.) egentl. *det förvaltade* (äfven statsförvaltning), statsväsen, stat, Phil. 3: 20 den stat, som vi tillhöra, befinner sig i himlen (dermed menas det ännu icke förverkligade Messiasriket, som först med parusien skall nederkomma af himlen — det himmelska Jerusalems stat, hvars medborgare de sanna christna redan före parusien äro, neml. uti idéen och hoppet). *

πολιτεύω; ευμαι (följ.) vara medborgare, förvalta staten; i N. T. i *med. idem*, förvalta ett statsembete, i allmänhet sköta sitt kall *τῷ Θεῷ* Act. 23: 1 Gudi till tjenst och ära, lefva och handla ss. medborgare i en stat, föra ett samfundslif, uppföra sig Phil. 1: 27 (Paulus har troligen valt detta ord för att dermed beteckna det Evangelium motsvarande *samfunds*lifvet — se följ. vers).

πολίτης, ου, ὁ (*πόλις*) egentl. *stadsbo* a) borgare i en stad l. stat Lc. 15: 15, Act. 21: 39; b) medborgare, landsman Lc. 19: 14, Hebr. 8: 11 ‖ *πλησίον*.

πολλάκις, adv. (*πολύς*) många gånger, ofta, mer än en gång Mt. 17: 15 *al.*

πολλαπλασίων, ον, numerale proportionale (*πολύς, πλάσσω*) egentl. *mångformad*, många gånger mer Lc. 18: 30; i profangrek. äfven många gånger flera l. större. *

† *πολυεύσπλαγχνος, ον* (*πολύς, εὖ, σπλάγχνον*) *mycket godhjertad* Jac. 5: 11 ‖ *πολύσπλαγχνος*, hkt se. *

πολυλογία, ας, ἡ (*πολύλογος* mångtalig, mångordig af *πολύς, λόγος*) *mångordighet*, språksamhet, pladder Mt. 6: 7. *

πολυμερῶς, adv. (af *πολυμερής* bestående af många delar, mångfaldig af *πολύς, μέρος*) mångfaldigt d. ä. mångfaldiga gånger Hebr. 1: 1 (har afseende på de olika gånger Guds uppenbarelse skedde i G. T.; den var icke på en gång genom Moses fullständigt gifven). *

πολυποίκιλος, ον (följ., *ποικίλος*) multivarius, i hög grad mångfaldig Eph. 3: 10. *

πολύς, πολλή, πολύ, compar. πλείων, superl. πλεῖστος, mycken, mången, i mängd (i synnerhet efter subst.), Mt. 3: 7 *sæpissime;* stor, stark, väldig, häftig Mt. 2: 18 *sæpe*, djup *σιγή* Act. 21: 40

tystnad, äfven mångfaldig; om tid: lång Mt. 25: 19 *al.*, *ὥρας πολλῆς γενομένης* Mc. 6: 35 då det blifvit lång dagstid d. ä. långt fram på dagen, äfven *ὥρα πολλή* i samma vers, *ἐπὶ πολύ* Act. 28: 6 länge, en lång stund, *μετ' οὐ πολύ* Act. 27: 14 icke långt derefter; *neutrum singul. et plurale adverbiascit* mycket, högligen, häftigt, ofta, mångfaldigt Mt. 9: 14 *al.*, *πολύ* framför *compar.* mycket, vida 2 Cor. 8: 22, brukligare *πολλῷ* ss. Mt. 6: 30 *sæpius; τὰ πολλά* Rom. 15: 22 i de flesta fall, vanligtvis (starkare än *πολλά*), deremot *οἱ πολλοί* (i profangrek. de fleste, flertalet = *οἱ πλείονες* i N. T.; men) i N. T. Mt. 24: 12 *al.* de som äro många, mängden, de många (i motsats mot en, alltså) stundom = alla ss. Rom. 5: 15. 19, 12: 5 *al.*, äfven utan artikel ss. uti instiftelseorden Mt. 26: 28, Mc. 14: 24, äfven Hebr. 9: 28 och andra ställen.

† *πολύσπλαγχνος, ον* (fgde, *σπλάγχνον*) *barmhertighets-* l. kärleks*full* Jac. 5: 11 || *πολυεύσπλαγχνος*, hkt se. *

πολυτελής, ές (*πολύς, τέλος*) *act.* som *kostar mycket på sig*, har många utgifter, förer ett kostsamt lefnadssätt; *pass.* (brukligt i N. T.) som *kostar mycket*, kostbar, dyrbar Mc. 14: 3, 1 Tim. 2: 19, *tropice* 1 Petr. 3: 4.

πολύτιμος, ον (*πολύς, τιμή*) af *mycket värde*, värderik, dyrbar Mt. 13: 46, Joh. 12: 3; *compar. πολυτιμότερος* 1 Petr. 1: 7 || *πολὺ τιμιώτερος*.

πολυτρόπως, adv. (af *πολύτροπος* ofta vänd hit och dit, drifven hit och dit, drifven åt många håll, mångbevandrad, men äfven *transl.* mångförslagen, epithet till *Ὀδύσσευς* i Odyss., mångartad af *πολύς, τρόπος*) mångartadt, på många sätt Hebr. 1: 1 (har afseende på de många sätten för Guds uppenbarelse ss. syner, drömmar, muntliga meddelanden o. s. v.). *

πόμα, ατος, τό, attice πῶμα (*πίνω, πέπομαι*) egentl. *det druckna*, dryck, drick 1 Cor. 10: 4, Hebr. 9: 10.

πονηρία, ας, ἡ (följ.) dålighet, elakhet, ondska Mt. 22: 18 *al.; plur.* elakheter, elaka seder l. gerningar Mc. 7: 22, Act. 3: 26.

πονηρός, ά, όν, compar. (följ.) *full af arbete* l. möda, mödosam, besvärlig; deraf i N. T. dålig, elak, ond a) i *physisk* mening: ss. *ὀφθαλμὸς π.* Mt. 6: 23, Lc. 11: 34 sjukt l. skadadt öga (se dock nedanför), *καρποὶ π.* Mt. 7: 17. 18 dåliga l. odugliga frukter, *ἕλκος π.* Apoc. 16: 2 ondt l. elakartadt sår. — b) i *moralisk* mening: om personer l. saker Mt. 5: 11 *sæpe; ὁ π.* (*κατ' ἐξοχήν*) den onde = djefvulen ss. Mt. 5: 37 (härstammar l. har sitt ursprung från djefvulen), Mt. 6: 13 *al.*, men äfven i allmänhet den onde, elake ss. Mt. 5: 39, den brottslige 1 Cor. 5: 13; *πνεύματα π.* Mt. 12: 45 *al.* onda andar; *ἡ ἡμέρα ἡ π.* Eph. 6: 13 den onda dagen (d. ä. den dagen, på hkn satans makt gör sitt sista och största utbrott — hkn dag Paulus väntade straxt före parusien), likaså är *ἡμέραι π. εἰσιν* Eph. 5: 16 dagarna äro onda (d. ä. den närvarande tiden är moraliskt förderfvad); *ὀφθαλμός σου π. ἐστιν* Mt. 20: 15 ditt öga är argt, du ser ond ut, ser snedt, är afundsjuk, deraf *ὀφθαλμὸς π.* Mc. 7: 22 afundsjuka (se ock *ὀφθαλμός*).

πόνος, ου, ὁ (*πένομαι*, se *πένης*) arbete, i synnerhet tungt och mödosamt; möda, besvär, smärta, vånda Col. 4: 13 *al.*

Ποντικός, ή, όν (*Πόντος*) *Pontisk*, från Pontus Act. 18: 2. *

Πόντιος, ου, ὁ (*lat.*) *Pontius* Mt. 27: 2 *al.*, namn på den familj från hkn *Πιλάτος* (se detta ord) härstammade.

Πόντος, ου, ὁ (anledningen till namnet var formlen *ἐν Πόντῳ* »vid Pontus» *scil.* Euxinus, hvarmed Grekerne betecknade platsen för deras nybyggen) *Pontus*, landskap i Mindre Asien längsefter Pontus Euxinus, hkt sträckte sig från floden Halys ända till Colchis och Armenien, och från Cappadocien skildes genom höga berg. Under Mithridaternes tid sjelfständigt, men efter den siste Mithridates' besegrande af Romarne under Pompejus (66 f. Chr.) fördeladt i flera små dynastier och ändtligen Romersk provins under Nero; hade i Romarnes statsgeographi en 3-faldig benämning: *Pontus Galaticus, Polemoniacus* och *Cappadocius;* fkmr Act. 2: 9, 1 Petr. 1: 1.

Πόπλιος, ου, ὁ (*lat.*) *Publius*, den förnämste personen på ön *Melite* l. *Malta*, guvernör, *legatus* till prætorn på Sicilien Act. 28: 7. 8.

πορεία, ας, ἡ (följ.) färd, resa, väg, *ποιεῖσθαι π.* Lc. 13: 22 företaga en resa, resa, färdas; äfven *metaphor.* vandring, vandel, företag Jac. 1: 11.

πορεύω; εύσομαι, ευσάμην; ευμαι, εύθην (*πόρος* öfvergång öfver en flod, öfvergångsställe, vad, i allmänhet väg, gång af *πείρω* genomtränga) sätta l. skaffa ngn öfver en flod, sedan i allmänhet föra, skaffa ngn åstad; vanligen och i N. T. *med.* och *pass.* föra sig åstad, *se promener* (Franska), be-

gifva sig på väg, gå åstad l. sin väg l. bort Mt. 8: 9 *sæpe*, fara l. draga fram, färdas, resa, vandra, gå Mt. 2: 20 *sæpe*, *ἐπὶ τὸ ἀπολωλός* Lc. 15: 4 gå efter det borttappade d. ä. för att uppsöka det, gå (på en bjudning) 1 Cor. 10: 27, ämna sig ss Lc. 24: 28 *(parte priori)*; — *tropice* gå bort Lc. 22: 22 d. ä. dö, vandra *ὀπίσω τινός* Lc. 21: 8 (se *ὀπίσω*), *ὀπίσω σαρκός* 2 Petr. 2: 10 vandra efter köttet d. ä. följa den köttsliga lustan, *κατὰ τὰς ἐπιθυμίας* Jud. 16 efter sina lustar (så att de utgöra normen för deras vandel), v. 18 med tillägg af *τῶν ἀσεβειῶν* gudlösheternas d. v. s. gudlösa l. ogudaktiga, *ἐν ταῖς ἐντολαῖς* Lc. 1: 6 i buden (så att man håller sig inom dem), *ἐν ἀσελγείαις* 1 Petr. 4: 3 fara fram l. vandra i liderligheter, äfven med *dat.* ensamt (ss. norm) t. ex. *ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν* Act. 14: 16 vandra deras l. sina egna vägar (Gud ledde icke hedningarne genom särskilda uppenbarelser, utan öfverlemnade dem åt sig sjelfva), äfven *ὁδῷ τινος* Jud. 11 ngns väg, *τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου* Act. 9: 31 enligt HERrans fruktan.

πορθέω, *ησα* (biform till *πέρθω* p e r d o, *aor.* 2 *per metathesin* *ἔπραθον*, hvarigenom det hänger tillsammans med *πρήθω*, *πίμπρημι*) egentl. *härja genom eld*, sköfla, föröda, förstöra Act. 9: 21, Gal. 1: 13.

πορισμός, *οῦ*, *ὁ* (*πορίζω* bringa i gång — *πόρος*, se *πορεύω* — tillvägabringa, framskaffa, anskaffa) anskaffande, förvärfvande, näringsfång, -källa, -gren 1 Tim. 6: 5. 6.

Πόρκιος, *ου*, *ὁ* *(lat.)* *Porcius*, namn på den familj, från hkn procuratorn *Φῆστος* (se detta ord) härstammade; Act. 24: 27. *

πορνεία, *ας*, *ἡ* (följ.) horeri a) i allmänhet, otukt, skörlefnad Mt. 15: 19 *al.*; b) äktenskapsbrott Mt. 5: 32, 19: 9, *ἡμεῖς ἐκ π. — — — Θεόν* Joh. 8: 41 vi äro icke födde förmedelst äktenskapsbrott, en enda fader hafve vi neml. Gud (då vi enligt ditt påstående icke hafva Abraham till fader, så måste en annan vara det genom äktenskapsbrott af Sara med ngn annan, så att denne vore vår verklige, och Abraham blott vår putative fader; så är det ej, vi hafve ej 2 fäder, utan blott *en* och det är Gud — som var Israëlitiska folkets theocratiske fader), om blodskam 1 Cor. 5: 1; c) *per hebraismum* afguderi Apoc. 2: 21 *al* (se *μοιχαλίς*).

πορνεύω, *ευσα* (följ.) göra hor, bedrifva otukt 1 Cor. 8: 16, 10: 8; bedrifva afgudadyrkan Apoc. 2: 14. 20 *al* *(per hebraismum*; se *μοιχαλίς*).

πόρνη, *ης*, *ἡ* (*περνάω*, *πέρνημι* sälja, afyttra) *fal* tärna, hora, frilla, sköka Mt. 21: 31. 32 *al.*; *trop. (per hebraismum)* om afgudadyrkerska, *ἡ π. ἡ μεγάλη* Apoc. 17: 1, 19: 2 den stora skökan (som är belägen på många vatten — i egentlig mening Babylon, i symbolisk Rom, hkt äfven antydes genom de 7 bergen Apoc. 17: 9, på hka Rom låg), se äfven Apoc. 17: 5. 15. 16.

πόρνος, *ου*, *ὁ* (se fgde) bolare, horkarl 1 Cor. 5: 9—11 *al.*; äfven i *andlig* mening ss. Hebr. 12: 16 (om dem som äro affallne från den andliga gemenskapen med Gud — liksom i G. T. afgudadyrkare så kallades).

πόῤῥω, *adv.* = *πόρσω* och *per metathesin* *πρόσω* (af *πρό* l. *πρός*) = p o r r o, framåt, vidare, längre, långt bort, fjerran Mt. 15: 8 *al.*; *compar.* *πορρωτέρω* l. *-ώτερον* Lc. 24: 28 längre fram, vidare.

πόῤῥωθεν, *adv.* (af fgde) fjerran l. långt ifrån, på långt afstånd Lc. 17: 12, Hebr. 11: 13.

πορφύρα, *ας*, *ἡ* p u r p u r a 1:o) *purpursnäcka*, som fångades genom lockbete i hafvet (*π. θαλασσία*) i synnerhet vid Phœniciens, Peloponnesi och N. Africas kuster, och genom droppar från en vid halsen sittande blåsa l. ådra lemnade den dyrbara praktfärgen. Då endast några få droppar purpursaft fingos af hvarje snäcka, så var färgen mycket dyrbar, så att endast konungar och afgudabilder buro kläder af denna färg; äfvensom prestdrägten och förlåten i templet dermed smyckades. Phœnicierna egde mycken konstfärdighet att dermed färga ylletyg, äfvensom bomull och linne, och drefvo med sina purpurfabrikater en vidsträckt handel — äfvensom Lydierna (se *Λυδία*); — 2:o) *purpurfärg*; — 3:o) *purpur*färgad l. purpur*klädning* Mc. 15: 17. 20 (der likväl torde menas skarlakansklädning l. -mantel, då parallelstället Mt. 27: 28 har *χλαμὺς κοκκίνη*), Lc. 16: 19; purpurtyg Apoc. 18: 12.

πορφύρεος, *α*, *ον*, *contr.* *οῦς*, *ᾶ*, *οῦν* (fgde) purpurfärgad *scil.* *περιβόλαιον* Apoc. 17: 4, 18: 16 purpurmantel; skarlakansröd *ἱμάτιον* Joh. 19: 2. 5 (jfr Mt. 27: 28).

† *πορφυρόπωλις*, *ιδος*, *ἡ* (*πορφύρα*, *πωλέω*) *purpurhandlerska*, se *Λυδία*; fkmr Act. 16: 14. *

ποσάκις, *adverb. interrog.* (*πόσος*) huru många gånger? huru ofta Mt. 18: 21. 23. 27, Lc. 13: 34.

πόσις, *εως*, *ἡ* (*πίνω*) drickande (ss. handling) Rom. 14: 17, Col. 2: 16, dryck Joh. 6: 55.

πόσος, *η*, *ον*, *interrogat.*, quantus? a) huru stor? Mt. 6: 23 *al.*; b) huru mycken? Mt. 15: 34 *al.*, *πόσῳ* quanto? huru mycket? Mt. 12: 12, *πόσῳ μᾶλλον* huru mycket mer? Mt. 7: 11 *al.*; c) huru lång (om tid) Mc. 9: 21.

ποταμός, *οῦ*, *ὁ* (sannolikt beslägtadt med *πότιμος* drickbar af *πίνω*) flod, ström (för dess drickbara vatten)(hafvets) Mc. 1: 5 *al.*, äfven om regnflöde l. öfversvämning (som inträffar under regntiden i Palæstina) Mt. 7: 25. 27, Lc. 6: 48. 49; nyttjas äfven *tropice* Joh. 7: 38, se *ῥέω*.

† *ποταμοφόρητος*, *ον* (fgde, *φέρω* l. *φορέω*) *af floden buren*, bortförd l. -ryckt, *ποιεῖν π. τινα* Apoc. 12: 15 fördränka ngn. *

ποταπός, *ή*, *όν* (vanligen *ποδαπός* af *ποῦ ἀπό hvarifrån?* andra af *ποῦ* = *ποίου δάπου* från hvad land?) *hvarifrån?* hvad för en? huru beskaffad? hurudan? Mt. 8: 27 *al.*, brukas mest uti indirect fråga ss. Mc. 13: 1 *al.*, äfven 2 Petr. 3: 11 (så betänker) hurudana J bören vara, i det J uti helig vandel o. s. v.

πότε, *frågande partikel*, när? Mt. 24: 3 *al.*, *ἕως πότε* tills när? huru länge? Mt. 17: 17 *al.*; brukas äfven indirect st. *ὁπότε*, ss. Lc. 12: 36.

ποτέ, *indefinit enclitisk partikel* (correlat. till fgde) en l. någon gång (om förfluten l. tillkommande tid) Joh. 9: 13 *al.*, *ἤδη ποτέ* Rom. 1: 10, Phil. 4: 10 ändtligen en gång; efter negation: någonsin ss. Eph. 5: 29 *al.*; i frågor: dock, väl, tilläfventyrs 1 Cor. 9: 7 *al.*

πότερον, *adv.* (egentl. *neutr.* till *πότερος* uter?) utrum? antingen, vid dubbelfråga med *ἤ*, antingen — eller? Joh. 7: 17. *

ποτήριον, *ου*, *τό* (antingen *neutrum* till det ovanliga adject. *ποτήριος* hörande l. tjenlig till drickande *scil. σκεῦος*, eller ock kan här, ss. ofta, ändelsen -*τήριον* utmärka medlet, alltså drickesmedel) drickeskärl, bägare, kalk a) i *egentlig* mening Mt. 10: 42 *al.*, *π. ψυχροῦ* l. c. en bägare (med) kallt l. friskt *scil. ὕδατος* vatten, *π. τῆς εὐλογίας* (*genit. qualitatis*) 1 Cor. 10: 16 den kalk öfver hvilken välsignelsen uttalas (derigenom neml., att vinet deruti genom en bön uttryckligen inviges till heligt bruk vid nattvarden — så kallades vid påskhögtiden företrädesvis den 3:dje vinbägaren, se *πάσχα*). — b) *metonymice* (*continens pro contento*) *πίνειν π. Κυρίου, δαιμονίων* 1 Cor. 10: 21 dricka den åt HERren, djeflarne helgade kalk, äfven 1 Cor. 11: 27. — c) *metaphorice*, för att utmärka både glädje och sorg l. lidande (som HERren tillskickar), i N. T. det sednare ss. Mt. 20: 22 *al.* dricka den kalk = utstå det lidande o. s. v., *π. θυμοῦ* l. *ὀργῆς* Apoc. 14: 10 *al.* (om gudomliga straff).

ποτίζω, *ικα*, *ισα*; *ίσθην* (*πότος*) låta dricka, gifva l. meddela ngn att dricka *τινά τι* l. blott *τινά* Mt. 10: 42 *al.*; *trop. γάλα ὑμᾶς ἐπ.*, *οὐ βρῶμα* 1 Cor. 3: 2 (*zeugma*; ty *ἐπότισα* passar blott till *γάλα*, men hänföres äfven till *βρῶμα*, emedan i *ποτίζειν* ligger begreppet af meddelande — se för öfrigt begge substantiverne); begjuta, vattna *trop.* 1 Cor. 3: 6—8 (tron hos den Corinthiska församlingen framställes under bilden af en plantering, planta l. växt, hkn Paulus planterat och Apollos vidare omhuldat); *pass.* begjutas *τί* med ngt *καὶ πάντες ἓν πνεῦμα ἐποτ.* 1 Cor. 12: 13 och alla hafva vi blifvit begjutna med l. indruckit *en* anda (har afseende på den H. Andes *utgjutande* Act. 2: 17 *al.*, neml. vid dopet, ty detta menas — se förra delen af 1 Cor. 12: 13, hkt i den sednare delen än en gång uttryckligen bekräftas; — andra läsa *εἰς ἓν πν. ἐποτ.* »i afseende på l. för att utgöra en anda», då det skulle hafva afseende på den H. Nattvarden; men den åsigten, att man i den H. Nattvarden dricker den H. Ande, är icke biblisk).

Ποτίολοι, *ων*, *οἱ* (*lat.*) *Puteoli*, sjöstad i nedre Italien vid Tyrrhenska hafvet icke långt från Neapolis; Paulus kom dit från Rhegium och steg der i land. Staden hette på Grekiska *Δικαιαρχία* och hörde till Campanien. Redan tidigt hade Romarne satt sig i besittning af denna stad och åtskilliga colonier blifvit ditsända. Hamnen var en af de lifligaste i Italien, en stapelplats af första ordningen. I synnerhet plägade skepp från Alexandria landa der och aflasta sina varor. Äfven de som kommo från Syrien till Rom läto der landsätta sig, ty emellan Puteoli och Rom fanns icke vidare ngn fullkomligt säker hamn. Nu heter staden *Puzzuolo*; fkmr Act. 28: 13. *

πότος, *ου*, *ὁ* (*πίνω*, stam *πόω*) drickande, i synnerhet det gemensamma vid ett gästabud, dryckeslag 1 Petr. 4: 3. *

ποῦ, *interrogat.* (egentl. *genit.* af obrukligt pronomen *πός*, correlat. till *ὅς*) ubi? hvarest? hvar? (uti direct och indirect fråga) Mt. 2: 2. 4 *al.*; står

vid rörelseverber ofta för ποῖ hvarthän? hvart? Joh. 3: 8 *al.* (detta innebär egentligen en anticipation af föreställningen om den på rörelsen följande hvilan).

πού, *indefin.* (correlat. till fgde) någorstädes Hebr. 2: 6, 4: 4; ungefär Rom. 4: 19.

Πούδης, εντος, ὁ (*lat.*) *Pudens*, en christen; fkmr 2 Tim. 4: 21. *

πούς — rättare än ποῦς — ποδός, ὁ pes, *fot*, menniskors och djurs Mt. 4: 6 *al.*, äfven ἀνθρωπομόρφως om Guds ss. Mt. 5: 35, πίπτειν l. προςπίπτειν εἰς l. πρὸς τοὺς π. τινός o. s. v. (Mt. 18: 20) Mc. 5: 22 *al.* falla till l. för ngns fötter (för att bönfalla l. betyga sin tacksamhet l. underdånighet och vördnad); τιθέναι τι παρὰ τοὺς π. τινός Act. 4: 35. 37, 5: 2 sätta ngt bredvid ngns fötter d. ä. öfverlemna ngt till ngns disposition (anledningen till uttrycket hämtad från undersåtarnes slafviska förhållande till sina herrar i Orienten); νίπτειν τοὺς π. τινός Joh. 13: 5—14, 1 Tim. 5: 10 två l. låta två ngns fötter (detta var en höflighetsbevisning i Orienten af värden emot gästerna, som tillika innefattade en uppfriskning vid den starka hettan — jfr Lc. 7: 38. 44, Joh. 11: 12 — se vidare νίπτω); καθῆσθαι l. παρακαθίζειν παρὰ τοὺς π. τινός Lc. 8: 35, 10: 39 sitta vid ngns fötter = vara ngns lärjunge, emottaga undervisning af ngn, äfven ἀνατρέφεσθαι π. τ. π. τινός Act. 22: 3 uppfostras vid ngns fötter (har afseende på den plägseden hos Judarne att lärjungarne sutto på golfvet l. på bänkar vid fötterna af den på lärostolen högre sittande läraren); ὑποτάσσειν l. τιθέναι τινὰ ὑπὸ τοὺς π. τινός 1 Cor. 15: 25. 27 *al.* l. τιθέναι τ. ὑποκάτω τῶν π. τινος Mt. 22: 44, Mc. 12: 36 egentl. sätta l. lägga ngn under ngns fötter, l. ὑποπόδιον τῶν π. Lc. 20: 43 *al.* till ngns fotapall, låta ngn trampa på ngn d. ä. fullkomligen underlägga och besegra (emedan det var segervinnarens sed att sätta foten på den besegrades nacke), samma föreställning ligger till grund för uttrycket συντρίβειν τινὰ ὑπο τοὺς π. τινός Rom. 16: 20 krossa ngn under ngns fötter; slutligen märkes att οἱ πόδες τινός *metonymice* och *per hebraismum* står för personen sjelf ss. Act. 5: 9 *al.*

πρᾶγμα, ατος, τό (πράσσω) det *gjorda*, skedda, gerning, händelse, tilldragelse, förehafvande, angelägenhet, göromål, mål, ting, sak Lc. 1: 1 *al.*; äfven rättegångssak, tvistefråga 1 Cor. 6: 1.

πραγματεία, ας, ἡ (följ.) göromål, sysselsättning, bestyr; αἱ τοῦ βίου πρ. 2 Tim. 2: 4 näringsomsorger. *

πραγματεύομαι, ευσάμην (πρᾶγμα) vara sysselsatt med, hafva ngt för händer, drifva en sak, affär, handel, handla Lc. 19: 13. *

πραιτώριον, ου, τό (*lat.*) prætorium, egentl. *neutr. adj. scil.* tentorium l. tabernaculum fältherrens tält i lägret; sedermera residens l. palats för de Romerska procuratorerna i provinserna, hvari dessa icke blott bodde, utan äfven höllo rättegångsdagar. I N. T. fkmr ordet om 1:o) *Herodes' palats* i den öfre delen af Jerusalem (Bezetha — se Ἱεροσόλυμα), sedermera till Antonii ära kalladt *Antonia*, hvari Romerska procuratorerna, som egentligen hade sitt säte i Cæsarea, bodde så ofta de uppehöllo sig i Jerusalem; utanför prætorium var domstolen Mt. 27: 27 *al.* — 2:o) *Herodes' palats i Cæsarea*, som blifvit residensbyggnad för procuratorerna Act. 23: 35. — 3:o) den prætorianska cohortens l. kejserliga lifvaktens casern i Rom Phil. 1: 13.

πράκτωρ, ορος, ὁ *poëtice* st. πρακτήρ, ῆρος, ὁ (πράσσω) förrättare, indrifvare, exsecutionsbetjent, rättstjenare = ὑπηρέτης Lc. 12: 58. *

πρᾶξις, εως, ἡ (πράσσω) gerning, handling, förrättning Mt. 16: 27 *al.*, αἱ τοῦ σώματος πρ. Rom. 8: 13 de handlingar som kroppen (ss. syndens organ) tillvägabringar; äfven dålig handling, streck o. s. v. Col. 3: 9; i öfverskriften till Apostlagerningarne πρ. ἀποστόλων Apostlarnes (i synnerhet Petri och Pauli) gerningar l. bedrifter, i hkn betydelse ordet ock fkmr Act. 19: 18.

πρᾶος Mt. 11: 29 || πραΰς, hkt se.

πραότης, ητος, ἡ (fgde) saktmod, foglighet, mildhet ( )(ἀγριότης vildhet) 1 Cor. 4: 21 *al.*, πνεῦμα πραότητος l. e. den H. Ande, hvars egenskap är mildhet (se πνεῦμα *in fine*).

πρασιά, ᾶς, ἡ trädgårdssäng; *plur.* πρασιαί Mc. 6: 40 *distributivt* (efter hebräiskan) st. ἀνὰ πρασιάς trädgårdssängsvis, i l. i form af trädgårdssängar, areolatim, på samma sätt fördelade, som sängarne i en trädgård; de 2 längre sidorna utgjorde 100 personer, den kortare 50 och den 4:de var ss. vid κλίναι troligen öppen. *

πράσσω, πέπραχα, ἔπραξα; πέπραγμαι (*qsi* περάσσω af περάω genomföra från den ena sidan till den andra af πέρα l. πέραν) 1:o) *transit.* a)

egentl. *genomdrifva,* utföra, förrätta, hafva för händer, företaga, göra *α*) *in bonam partem:* Act. 26: 20 *al.; πρ. τὰ ἴδια* 1 Thess. 4: 11 sköta sitt eget, sörja för sig sjelf utan att bekymra sig om andra = ἰδιοπραγεῖν; *τί πρ.* Eph. 6: 21 hvad jag gör, huru jag mår l. befinner mig (närmare bestämning af de föregående orden *τὰ κατ' ἐμέ* min ställning); *β*) *in malam partem:* föröfva, bedrifva, begå Lc. 22: 23 *sæpe; πρ. τὶ ἐπί τινι* Act. 5: 35 företaga ngt med afseende på l. med ngn; *πρ. τί τινι* Act. 16: 28 göra ngn ngt. — b) indrifva infordra, utkräfva Lc. 3: 13, 19: 23. — 2:o) *intransit.* l. *absol.* drifva l. göra affärer, göra, handla (liksom *ποιέω*) ss. Act. 17: 7; med *εὖ* (i synnerhet i profangrek. göra sin sak väl, göra goda affärer, vara lycklig och *κακῶς* göra dåliga affärer, vara olycklig) i N. T. endast *εὖ πράξετε* Act. 15: 29 J skolen göra väl (neml. till bibehållande af endrägt och frid inom christna församlingen).

† *πραϋπάθεια, ας, ἡ* (*πραϋπαθής* saktmodig af följ. och *πάσχω, ἔπαθον*) *saktmodighet,* saktmod 1 Tim. 6: 11 || *πραΰτητα.* *

πραΰς, εῖα, ΰ (samstammigt med *πρό,* som är *för,* böjd till; andra af *παρά* och *ἐΰς qsi* a d f i n i s b o n o) *böjlig,* mild, stilla, saktmodig Mt. 5: 5 *al.*

πραΰτης, ητος, ἡ (fgde) = och || *πραότης,* hkt se; *anm. Tisch.* har öfverallt *πραΰτης.*

πρέπω (hör sannolikt till ordformerna *πέρω, πείρω, περάω* genomtränga och betyder alltså egentligen) *framtränga,* frambryta, framstå, framlysa (men äfven om fram- l. genomträngande ljud, lukt o. s. v.), synas, visa sig, se ut som, likna, vara liklig, passande, lämplig, anstå; brukas mest *imperson. πρέπει τινί* Eph. 5: 3 *al.* det passar, höfves, anstår ngn, *ἔπρεπεν αὐτῷ ἀγαγόντα* — — — *τελειῶσαι* Hebr. 2: 10 det höfdes Honom (Gud, det var öfverensstämmande med Hans af evighet uppgjorda frälsningsplan) att sedan han fört — — — fullkomna; men äfven *person.* ss. Hebr. 7: 26; *partic. πρέπον* passande, lämpligt *πρ. ἐστί* Mt. 3: 15, 1 Cor. 11: 13 = *πρέπει.*

πρεσβεία, ας, ἡ (följ.) 1:o) åldrighet, ålderdom, den derpå grundade företrädesrätt, anciennitet, värdighet; 2:o) gesandtskap l. ambassad, beskickning (emedan dertill gerna begagnades ålderstigna, erfarna män), sändebud Lc. 14: 32, 19: 4.

πρεσβεύω (*πρέσβυς, ὁ* af *πρέπω* alltså egentl. framstående, i ögonen fallande, gammal man) 1:o) vara gammal; 2:o) vara sändebud, förvalta ett sändebuds kall l. embete 2 Cor. 5: 20, Eph. 6: 20.

† *πρεσβυτέριον, ου, ὁ* (följ.) *presbyterium,* de äldres l. äldstes råd, senat = *γερουσία,* hkt se, dock synes *πρ.* Lc, 22: 66, Act. 22: 5 vara = *συνέδριον,* hkt se; sedermera öfverfördt på de äldstes råd i christna kyrkan och församlingen, presbyterernas collegium, kyrkoråd 1 Tim. 4: 14.

πρεσβύτερος, α, ον (compar. af *πρέσβυς, ὁ,* se *πρεσβεύω*) äldre 1:o) *till åldern:* Lc. 15: 25, 1 Tim. 5: 1 (deremot v. 19 om en församlingens uppsyningsman l. föreståndare), 2 Joh. 1 (kan betyda beggedera, men är troligen det förra l. äldre); *plur.* Act. 2: 17, 1 Tim. 5: 2, 1 Petr. 5: 5; *οἱ π.* Mt. 15: 2, Mc. 7: 3. 5, Hebr. 11: 2 = *οἱ πατέρες* fäderna i G. T., förfäderna. — 2:o) *till värdigheten:* presbyter a) de äldste bland Judiska folket, bisittare l. ledamöter i Synedrium Mt. 16: 21 *al.* (se fgde och *γερουσία*); b) de äldste i christna kyrkan och församlingen Act. 11: 30 *al.* (= *ἐπίσκοποι,* hkt se; dessa voro af apostlarne tillsatte ordinarie uppsyningsmän öfver l. föreståndare för de enskilda församlingarna i afseende på lära, lefverne och författning, kyrkoherdar = *ποιμένες,* hkt se; ty först i den efterapostoliska tiden blefvo *ἐπίσκοποι* innehafvare af öfveruppsigten med presbytererernas underordnande); till deras befattning hörde äfven enligt Act. 11: 30 att emottaga collectmedel, hka sedermera genom diaconi utdelades i församlingarne; c) de 24 äldste, hka ss. hufvudmän för den nya, himmelska församlingen omgifva Guds thron Apoc. 4: 4 *al.* — *Anm.* Af detta ord kommer det Tyska ordet *Priester,* och det Svenska *prest.*

πρεσβύτης, ου, ὁ (*πρέσβυς, εως, ὁ* gammal man, gubbe; ss. *plur.* nyttjas *πρεσβῦται* i class. grekiskan, hvaremot *plur. πρέσβεις* betyder sändebud och har till *singul. πρεσβευτής* — anses komma af *πρέπω,* se *πρεσβεύω*) gammal man, gubbe Lc. 1: 18, Tit. 2: 2; äfven ss. *adj.* Phil. 9.

πρεσβῦτις, ιδος, ἡ, femin. till fgde, gammal fru l. qvinna, gumma Tit. 2: 3. *

πρηνής, ές, Ionice st. *πρανής* (beslägtadt med *πρό*) p r o n u s, *brant* (utföre), framåtböjd l. -lutande, fram- l. hufvudstupa; *πρ. γενόμενος* Act. 1: 18 sedan han fallit framstupa l. störtat ner (till marken). *

πρίζω; ἐπρίσθην såga, söndersåga Hebr. 11: 37 (Hebræerna kände och brukade icke blott trä-

utan äfven stensågar — fångna fiender, i synnerhet anförare och furstar, afrättades understundom medelst söndersågning 2 Sam. 12: 31, 1 Chron. 20: 3 och enligt den bekanta traditionen skall äfven propheten Esaias under Manasse undergått detta grymma straff. För öfrigt fkmr det äfven hos andra folkslag ss. Ægyptier, Perser, Thraker, ja äfven Romarne. *

πρίν, *adv. temporis* (samstammigt med *πρό*) tillförene, förut; *conjunct.* förrän med *accus.* och *infin.* Mt. 26: 34. 75 *al.*, äfven med *ἤ* = priusquam efter sig Mt. 1: 18 *al.*, då likväl *verb. finit.* följer i *conjunct.* l. *optat.* ss. Lc. 2: 26 *al.*

Πρίσκα, *ης*, *ἡ* (kanske *lat.*) *Prisca*, Aquilas hustru, en christinna (ovisst om Romarinna l. Judinna l. beggedera) framstår ss. särdeles christligt bildad och förekommer (kanske tillfälligtvis) på några ställen före mannen (se *Ἀκύλας*) Rom. 16: 3, 2 Tim. 4: 19.

Πρίσκιλλα, *ης*, *ἡ* *Priscilla*, ett slags diminut. af och = fgde; fkmr Act. 18: 2. 26, 1 Cor. 16: 19.

πρίω, se *πρίζω*.

πρό, *præpos.* med *genit.* pro, genom metathesis *för* (utmärker egentl. ett förhållande af *frammanför* i *rummet*) 1:o) loci: för, framför Mt. 11: 10 *al.*, *πρὸ προςώπου τινός* l. c. d. ä. framför ngn; *trop.* *πρὸ πάντων* Jac. 5: 12, 1 Petr. 4: 8 framför allt, i första rummet. — 2:o) temporis: före Mt. 5: 12 *al.*, *πρὸ καιροῦ* Mt. 8: 29, 1 Cor. 4: 5 före (den bestämda) tiden, i förtid, *πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα* Joh. 12: 1 sex dagar före påsk, *οἱ πρό τινος* Mt. 5: 12, som lefvat före ngn, *πρὸ προςώπου τῆς εἰςόδου* Act. 13: 24 före hans uppträdande; framför *τοῦ* och *infin.* Mt. 6: 8 *al.* förrän, innan.

προάγω, *άξω*, *ἤγαγον* (*ἄγω*) *trans.* *föra fram*, framhafva Act. 12: 6, 16: 30, 25: 26; *in malam partem:* föra för långt, förföra, förleda 2 Joh. 9 || *παραβαίνων*; *intrans. scil.* *ἑαυτόν* föra fram sig, gå framåt, framför, före *τινά* Mt. 2: 9 *al.* (hvarvid *accus.* egentl. tjenar till närmare bestämning: med afseende på ngn), äfven *absol.* Mt. 21: 9 *al.*; *particip.* föregående, förre 1 Tim. 1: 18 *al.* (se *πρόδηλος*).

προαιρέω (*αἱρέω*) *taga fram*, för, framför; *med.* taga för sig l. välja ngt framför ngt annat, föredraga, besluta sig till, företaga sig (*πρό* är icke *temporale*, utan *locale*) 2 Cor. 9: 7 ss. hvar och en företager sig det med hjertat, *scil.* gifve han. *

† *προαιτιάομαι*, *ῃτιασάμην* (*αἰτιάομαι*) *förut beskylla* l. anklaga l. angifva; *τινὰ εἶναι* Rom. 3: 9 i det föregående gifva ngn skuld att vara (neml. Rom. 2: 1 följ. i afseende på Judarne och Rom. 1: 18 följ. i afseende på hedningarne). *

προακούω (*ἀκούω*) *förut höra* Col. 1: 5. *

† *προαμαρτάνω*, *ημάρτηκα* (*ἁμαρτάνω*) förut l. tillförene fela, synda 2 Cor. 12: 21, 13: 2.

† *προαύλιον*, *ου*, *τό* (*πρό*, *αὐλή*) *förgård*, yttre förgård, bakgård Mc. 14: 68. *

προβαίνω, *βέβηκα*, *ἔβην* (*βαίνω*) stiga, gå, skrida fram l. framåt Mt. 4: 21, Mc. 1: 19; *trop. perf.* jag har skridit fram l. är framskriden (i ålder), bedagad Lc. 1: 7. 18, 2: 36.

προβάλλω, *ἔβαλον* (*βάλλω*) egentl. *kasta fram*, deraf stöta, skuffa fram *τινά* Act. 19: 33, äfven *absol.* drifva, skjuta fram *scil.* *φύλλα* Lc. 21: 30.

† *προβατικός*, *ή*, *όν* (följ.) hörande till får; *πρ. scil.* *πύλη* Joh. 5: 2 = שַׁעַר הַצֹּאן *fårporten*, nu Stephansporten, norr om Moriaberget, genom hkn man gick ut till Josaphats dal, Kidron, Gethsemane o. s. v. *

πρόβατον, *ου*, *τό* (*προβαίνω*) vanligen *plur.*, egentl. allt *framåtgående*, i synnerhet *fyrfotadjuren*, emedan de (i motsats mot de krypande, flygande, simmande) sätta benen afvexlande framåt till steg; i inskränktare betydelse de *tama djuren*, boskapen, i synnerhet den smärre, *får* Mt. 7: 15 *sæpe*, *ἐν ἐνδύμασι πρ.* l. c. i fårakläder (somliga tänka härvid på verkliga fårpelsar; men troligen tages uttrycket *metaphoriskt*, för att försinnliga den yttre habitus af oskuld och saktmod); nyttjas bildligt om menniskor, i synnerhet JEsu sanna bekännare Mt. 10: 6 *al.*

προβιβάζω, *ασα*; *άσθην* (*βιβάζω* låta gå, föra åstad) egentl. föra på ngt, så att det kommer åstad l. går framåt, framdrifva, gifva väckelse till, föranleda, förmå, uppmana Mt. 14: 8, framdraga Act. 19: 33 (somliga drogo fram Alexander ur folkhvimlet, under det andra skuffade fram honom, se *προβάλλω*).

προβλέπω; *εβλεψάμην* (*βλέπω*) *förutse*, förese Hebr. 11: 40. *

προγίνομαι, *γέγονα* (*γίνομαι*) *förut ske*; p. p. p. förut skedd, begången Rom. 3: 25. *

προγινώσκω, *έγνων*; *έγνωσμαι* (*γινώσκω*) förut, i förväg, på förhand veta, känna Act. 26: 5 *al.*, äfven Rom. 8: 29 hka han förut d. ä. före kal-

lelsen, kände (neml. såsom sådana, hka en gång skulle vara σύμμορφοι τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ), Rom. 11: 2 (neml. innan det verkligen blef Guds folk, kände Han det ss. sådant — derföre kan Gud icke hafva åter stött det ifrån sig, hkt ju skulle förutsätta, att han bedragit sig med sitt προέγνω); förut bestämma 1 Petr. 1: 20.

πρόγνωσις, εως, ἡ (præscientia, förkunskap, förutvetande Act. 2: 23, 1 Petr. 1: 2 (der det dock kanske bättre tydes med förutbestämmelse l. förut fattadt beslut).

πρόγονος, ον (προγίνομαι) *förut född*, äldre; ss. *subst.* stamfar; *plur.* stamfäder, förfäder 2 Tim. 1: 3, föräldrar 1 Tim. 5: 4.

προγράφω, αψα; αμμαι, άφην (γράφω) *skrifva förut* Eph. 3: 3 (neml. i brefvet 2: 11—22), Rom. 15: 4 (före oss l. före vår tid), förut inskrifva Gal. 3: 1 ἔν τινι (i ngns hjerta) κατ᾽ ὀφθαλμούς framför ögonen (han stod neml. framför dem, då han inskref J. Chr. i deras hjertan — hans muntliga predikan är framställd under bilden af en skrift); p. p. p. Jud. 4 förut antecknade l. skriftligen betecknade.

πρόδηλος, ον (δῆλος) anses betyda och betyder väl också: klart för ögonen liggande, ganska klar l. tydlig Hebr. 7: 14; men 1 Tim. 5: 24. 25 är väl betydelsen »förut l. i förväg klar, tydlig» icke att förkasta: τινῶν — — — εἰς κρίσιν det är i förväg tydligt att några menniskors synder föra framåt till fördömmelse (enligt den i profangrek. mycket brukliga constructionen δῆλός εἰμι ποιῶν det är tydligt att jag gör).

προδίδωμι, ἔδωκα (δίδωμι) *förut gifva* Rom. 11: 35. *

προδότης, ου, ὁ (fgde, som äfven betyder fram- l. utlemna till fienden) förrädare Lc. 6: 16 *al.*

πρόδρομος, ον (δρόμος) *förelöpande;* ss. *subst.* förelöpare Hebr. 6: 20 (så kallas Frälsaren, emedan Han ss. öfversteprest och konung ingått i det aldraheligaste = till Guds thron ὑπὲρ ἡμῶν för vår räkning l. till vårt bästa, och är der sjelf vårt fasta hopp och vår säkra tillförsigt).

προεῖδον, *aor.* 2 till προοράω, hkt se.

προεῖπα och προεῖπον, *aor.* 1 och 2 till προλέγω, hkt se.

προείρηκα, -ημαι, *perfecta* till προλέγω.

προελπίζω, ἤλπικα (ἐλπίζω) förut hoppas ἔν τινι Eph. 1: 12 på ngn (har afseende på Judarne, som före Frälsarens ankomst hoppades på Honom). *

† προενάρχομαι, ηρξάμην (ἐνάρχομαι) förut börja l. göra början med 2 Cor. 8: 6. 10 (ordet fkmr för öfrigt icke i Grekiskan).

προεπαγγέλλω; ηγγειλάμην, ήγγελμαι (πρό, ἐπαγγέλλω) förut förkunna; *med.* förut utfästa sig l. utlofva Rom. 1: 2: p. p. p. 2 Cor. 9: 5 förut utlofvad || προκατηγγελμένην.

προέρχομαι, ελεύσομαι, ἦλθον (ἔρχομαι) 1:o) *gå fram* Mt. 26: 39, Mc. 14: 35, ἐνώπιον αὐτοῦ Lc. 1: 17 inför Honom (neml. Gud, se v. 16), ῥύμην μίαν Act. 12: 10 en gata. — 2:o) *gå förut* l. i förväg Act. 20: 5. 13, 2 Cor. 9: 5, gå l. komma före τινά Mt. 6: 33, Lc. 22: 47 ngn.

προετοιμάζω, ητοίμασα (ἑτοιμάζω) *förut* l. i förväg *bereda* τινὰ εἴς τι Rom. 9: 23 (liksom krukmakaren i förväg så bereder kärlet, att det kan blifva εἰς τιμήν v. 21, så har äfven Gud i förväg så beredt σκεύη ἐλέους, att de genom Christum hinna till den eviga δόξα), förut ställa i beredskap l. tillreds τί Eph. 2: 10 (οἷς är *attraction* st. ἅ — Paulus tänker sig neml. saken så, att Gud i sitt rådsslut ställt de goda verk, i hka en christens vandel rörer sig, i beredskap redan före dennes nya födelse l. skapelse — κτισθέντες ἐν Χῷ Ἰ.).

προευαγγελίζομαι, ηγγελισάμην (εὐαγγελίζω) förut förkunna en glad tidning, i förväg gifva ngn τινί ett gladt budskap Gal. 3: 8. *

προέχω (ἔχω) egentl. *framhålla,* men äfven hafva ngt framför, hafva företräde; *med.* hålla framför sig (till skydd), förebära l. -gifva, hafva ngt att förebära till sitt försvar Rom. 3: 9. *

προηγέομαι (ἡγέομαι) gå förut och visa vägen, föregå med exempel τινά ngn Rom. 12: 10. *

πρόθεσις, εως, ἡ (προτίθημι) 1:o) *framsättning,* ut- l. uppställning οἱ ἄρτοι τῆς πρ. (לֶחֶם הַמַּעֲרֶכֶת emedan de uppställdes i *rad*) framsättningens l. uppställningens bröd d. ä. de bröd, hka framlades inför Guds ansigte (לֶחֶם הַפָּנִים *ansigtets* bröd), skådebröd Mt. 12: 4 *al.;* ἡ πρ. τῶν ἄρτων skådebrödens framsättning Hebr. 9: 2; med *skådebröden* menades 12 brödkakor (efter de 12 Israëls stammar) af fint hvetmjöl, hka beströdde med ren rökelse lågo uti det heliga af templet på ett särskildt gyllene bord i 2 lika högar jemte knifvar (andra antaga flera bord, se ἱερόν); hvarje sabbat borttogos de gamla bröden, hka tillföllo presterna, och ditlades nya; de skulle vara åminnelsebröd till ett offer HERranom (Levit. 24: 5—9) d. ä. tecken

till tacksamhet och förebilder till det himmelska brödet, som är J. Chr. — äfven betecknades med skådebröden de troendes HERranom välbehagliga heliga verk. — 2:o) *föresats*, beslut, rådsslut, afsigt, uppsåt Act. 11: 23 *al.*, κρατεῖν προθέσεως Act. 27: 13 uppnå sin föresats, vinna sin afsigt, ἡ κατ' ἐκλογὴν πρ. Rom. 9: 11 (se ἐκλογή), ποιεῖν πρ. Eph. 3: 11 utföra en föresats τῶν αἰώνων *ibid.* den föresats som Gud haft under verldsperioderna (från tidernas början ända till föresatsens utförande), 2 Tim. 3: 10 uppsåt (som ligger till grund för handlingssättet).

προθεσμία, ας, ἡ (egentl. *femin.* af *adj.* προθέσμιος förut bestämd, af θεσμός, ὁ stadga, bestämning af τίθημι — *scil.* ἡμέρα) *förut bestämd* l. fastställd dag, termin, πρ. τοῦ πατρός Gal. 4: 2 den tid fadren bestämt (neml. att göra sonen fri från detta beroende). *

προθυμία, ας, ἡ (följ.) beredvillighet, benägenhet, bevågenhet Act. 17: 11 *al.*

πρόθυμος, ον (πρό, θυμός) som har *sinne för*, är böjd för, benägen, beredvillig, redo, villig Mt. 26: 41, Mc. 14: 38; πρόθυμον Rom. 1: 15 = fgde.

προθύμως, adv. (af fgde) beredvilligt, af böjelse för l. af lust till saken sjelf 1 Petr. 5: 2. *

προΐστημι, έστηκα, έστην (ἵστημι) *ställa framför*, för, i spetsen för; *med.* och de *intrans. tempora* förestå, vara föreståndare för ngn l. ngt τινός 1 Tim. 3: 4. 5 *al.*, πρ. καλῶν ἔργων Tit. 3: 8. 14 utöfva goda gerningar (liksom πρ. τέχνης artem exercere), äfven *absol.* 1 Tim. 5: 17 sköta sitt kall; οἱ πρ. ὑμῶν 1 Thess. 5: 12 edra föreståndare (för församlingens yttre angelägenheter) = πρεσβύτεροι, hkt se, ὁ πρ. Rom. 12: 8 utmärker en särskild klass af diaconi, som hade uppsigt och vård öfver främlingar i en stad (jfr προστάτις Rom. 16: 2).

προκαλέω (καλέω) *framkalla*; *med.* framkalla till sig, till kamp, utfordra, utmana Gal. 5: 26 (till strid för att triumphera öfver de utmanade). *

† *προκαταγγέλλω, ήγγειλα; ήγγελμαι* (καταγγέλλω) *förut förkunna*, τί Act. 3: 18, περί τινος Act. 7: 52; || 3: 24, 2 Cor. 9: 5.

προκαταρτίζω (καταρτίζω) i förväg bringa i ordning, till- l. bereda, *förbereda* 2 Cor. 9: 5. *

πρόκειμαι (κεῖμαι) *föreligga* Hebr. 6: 18, 12: 1. 2, ligga framför ögonen πρ. δεῖγμα Jud. 7 ligga för ögonen ss. exempel på den eviga elden i det de bära l. lida sitt straff (*præs. partic.* antyder, att dessa städer ännu i dag bära det straff, som öfvergick dem i Loths tid); vara till hands l. förhanden 2 Cor. 8: 12.

προκηρύσσω, υξα; υγμαι (κηρύσσω) *förut utropa* l. förkunna Act. 13: 24, äfven Act. 3: 20 || προκεχειρισμένον.

προκοπή, ῆς, ἡ (följ.) fort- l. framgående på en väg; deraf *transl.* fortgång l. -komst, framgång, befordran, tillväxt Phil. 1: 12. 25, 1 Tim. 4: 15.

προκόπτω, κόψω, έκοψα (κόπτω) egentl. *framslå*, framhamra, genom slag uttänja l. förlänga ss. smeden metallerna; deraf *transl.* bringa framåt, främja, forthjelpa, befordra, och *intrans.* (genom ellips) slå sig fram, komma fort l. vidare, göra framsteg, tilltaga, tillväxa τινί i ngt Lc. 2: 52, äfven ἔν τινι Gal. 1: 14, ἐπὶ πλεῖον ἀσεβείας 2 Tim. 2: 16 de skola fortgå allt längre och längre l. tilltaga allt mer och mer i gudlöshet, ἐπὶ πλεῖον 2 Tim. 3: 9 vidare, alltför vida (om också för det närvarande deras inflytande utbreder sig, skall det dock sedermera hafva en ända), ἐπὶ τὸ χεῖρον 2 Tim. 3: 13 i det sämre, i dålighet; framgå, framskrida Rom. 13: 12 natten har framskridit (så att det icke är långt till dager; Paulus tänkte sig tiden före parusien ss. en morgongryning).

† *πρόκριμα, ατος τό* (προκρίνω förut dömma, afgöra; äfven genom sitt omdöme gifva företräde, föredraga) *det förut afgjorda*, förutfattad mening, *fördom* (emot ngn) 1 Tim. 5: 21. *

προκυρόω; κεκύρωμαι (κυρόω) *förut* stadfästa, göra giltig, ratificera Gal. 3: 17, äfven v. 15 || κεκυρωμένην.

προλαμβάνω, έλαβον; ελήφθην, ληφθῇ Gal. 6: 1 *Tisch.* (λαμβάνω) *taga förut*, i förväg 1 Cor. 11: 21, *anticipera;* förekomma, göra förr än en annan πρ. μυρίσαι Mc. 14: 8 hon har i förväg smort (skulle i profangrek. heta προλαβοῦσα ἐμύρισε, jfr Xenoph. Cyrop. I: II. 3); komma förr (än ngn hinner draga sig undan), öfverraska, ertappa τινὰ ἔν τινι Gal. 6: 1.

προλέγω, είρηκα, εἶπον; είρημαι (λέγω) *säga förut*, förutsäga Mt. 24: 25 *al.*, Gal. 5: 21 (innan det inträffar vid parusien), 1 Thess. 3: 4; p. p. p. förut, tillförene utsagd l. sagd 2 Petr. 3: 2, Jud. 17 (redan tidigare uttalad, utan afseende på förutsägelsen af det tillkommande — detta ställe synes antyda, att Judas icke varit bland apostlarne uti inskränktare mening).

† προμαρτύρομαι (μαρτύρομαι) *i förväg försäkra*, betyga, bedyra εἴς τίνα — — — δόξας 1 Petr. 1: 11 för hvilken och huru beskaffad tid Christi i dem boende Andc uppenbarade l. gaf dem uppenbarelse i det han i förväg betygade (de christnes) med afseende på Christus utståndna lidanden och (deras) derefter följande herrligheter. *

προμελετάω (μελετάω) *förut öfva sig*, bereda sig till, förbereda sig på att med *infin.* Lc. 21: 14, äfven Mc. 13: 11 || följ.

† προμεριμνάω (μεριμνάω) *sörja* l. vara bekymrad *förut* l. i förväg Mc. 13: 11. *

προνοέω (νοέω) *tänka förut* l. i förväg, hafva för- l. omtanka, omsorg τινός för l. om ngn 1 Tim. 5: 8; *med.* vårda, vinnlägga sig om τί ngt Rom. 12: 17, 2 Cor. 8: 21.

πρόνοια, ας, ἡ (fgde) *förtanka*, försigtighet, försorg, omtänksamhet Act. 24: 3, πρ. ποιεῖσθαι τῆς σαρκός Rom. 13: 14 »drager icke omsorg om köttet så, att begärelser derigenom uppväckas».

προοράω, εώραχα, εἶδον (ὁράω) a) *om rum: se framåt*, framför sig l. på afstånd, *med.* τινά Act. 2: 25 skåda framåt l. framför sig på ngn, hafva ngn för ögonen; b) *om tid: se förut* (vid föregående tillfällen) Act. 21: 29.

προορίζω, ώρισα; ωρίσθην (ὁρίζω) *förut begränsa*, *metaphor.* förut bestämma (i N. T. om Guds eviga rådslut) Act. 4: 28 *al.* (märk l. c. *zeugma* vid χείρ), med *dubbel accus.* Rom. 8: 28. 29 ngn till ngt, τινὰ εἴς τι Eph. 1: 5 till erhållande af ngt, ἣν — — — δόξαν ἡμῶν 1 Cor. 2: 7 hkn (vishet) Gud före verldsperiodernas början (af evighet) förutbestämt att tjena till vår herrlighet.

προπάσχω, έπαθον (πάσχω) *förut lida*, utstå lidanden 1 Thess. 2: 2. *

προπάτωρ, ορος, ὁ (πατήρ) stamfader Rom. 4: 1 || τὸν πατέρα. *

προπέμπω, έπεμψα; επέμφθην (πέμπω) *skicka fram* l. åstad, forthjelpa l. -skaffa, beledsaga, åtfölja (oftast h o n o r i s g r a t i a) Act. 15: 3 *al.*, utrusta till afresan Tit. 3: 13.

προπετής, ές (πίπτω) egentl. *framåtfallande*, p r æ c e p s, deraf *metaphor.* framfusig, förhastad, öfverilad Act. 19: 36, 2 Tim. 3: 4.

προπορεύομαι, εύσομαι (πορεύομαι) *gå fram*, framgå, gå framför τινός Act. 7: 40 (för att visa vägen — jfr Exod. 13: 21), πρὸ προςώπου τινός Lc. 1: 76 framför ngn (för att bereda vägen).

πρός, *præpos.* (egentl. = πρό p r o, för, till hvilket det förhåller sig ss. ἐνς = εἰς till ἐν; utmärker egentl. ett *framför*varande i rummet eller förhållandet af ett frammanför till ett bakom)(ἐπί) 1:o) med *genit.*: *för* l. till τοῦτο πρ. — — — ὑπάρχει Act. 27: 34 detta tjenar för l. till eder räddning; fkmr ej på flera ställen i N. T. med genit. — 2:o) med *dat.*: *för*, framför Apoc. 1: 13, för l. vid Joh. 18: 16, 20: 11. 12; efter *verba motus* ∾ ss. Lc. 19: 37 då han nalkades (och var) vid sluttningen (riktningen jemte resultatet). — 3:o) med *accus.*: A) l o c i: a) *för*, framför τὸ φῶς Lc. 22: 56 elden, τὸ οὖς Lc. 12: 3 tala för örat d. ä. hviska; för, inför αὐτόν och αὐτούς Act. 12: 20. 21; inför, hos γίνεσθαι πρός τινα 1 Cor. 2: 4 befinna sig inför ngn = vara hos ngn, äfven vid εἶναι, παραμένειν och andra; πρ. ἑαυτόν Lc. 18: 11 för sig sjelf = ἐν ἑαυτῷ inom sig (hör till προςηύχετο — alltså icke högt), äfven Lc. 24: 12 (versen finnes ej hos *Tisch.*), πρ. ἑαυτούς Mc. 14: 4 för sig sjelfva (i sitt sinne). — b) *för*, mot ss. πρόςωπον πρ. πρόςωπον 1 Cor. 13: 12 ansigte mot ansigte, στόμα πρ. στόμα 2 Joh. 12 mun mot l. till mun d. ä. muntligen; mot, till Mt. 14: 25 *sæpe*, vid ὀμνύναι, εὔχεσθαι o. s. v. πρός τινα utmärkes riktningen mot den person hkn man svärjer en ed, beder o. s. v., πρὸς ἀλλήλους till l. med hvarandra. — B) t e m p o r i s: *för*, till καιρὸν Lc. 8: 13 *al.* en tid, ὥραν Joh. 3: 35 *al.* en stund l. ett ögonblick, καιρὸν ὥρας 1 Thess. 2: 17 ett ögonblicks tid, en ganska kort tid, h o r æ m o m e n t u m, πρ. ὀλίγον Jac. 4: 14, ὀλίγας ἡμέρας Hebr. 12: 10, τὸ παρόν v. 11 det närvarande. — C) c a u s s æ (afsigt, afseende, anledning, ändamål o. s. v.) a) *för* ss. πρὸς τί Joh. 13: 28 för hvad? hvarför? πρ. τὸ ὑμῶν αὐτῶν σύμφορον 1 Cor. 7: 35 för edert eget bästa; för att med *infin.* ss. πρ. τὸ θεαθῆναι Mt. 6: 1 för att blifva sedd *al.*; till δόξαν, θάνατον, οἰκοδομήν o. s. v., πρ. φθόνον Jac. 4: 5 till afund d. ä. på ett afund- l. svartsjukt sätt (se ἐπιποθέω). — b) med afseende på Mt. 19: 8 *al.*, ταῦτα Rom. 8: 31 *al.*; i förhållande till 2 Cor. 5: 10 *al.*, τὸν Θεόν Rom. 5: 1 Gud (d. ä. med Gud), τὸ πρ. τὸν Θεόν Rom. 5: 17 i hänseende till Guds sak, Hebr. 2: 17, 5: 1 i det som rörer deras förhållande till Gud, πρ. τὴν μέλλουσαν δόξαν Rom. 8: 18 i förhållande till l. i jemförelse med den tillkommande herrligheten.

† προσάββατον, ου, τό (σάββατον) *försabbat*, dagen före en sabbat Mc. 15: 42. *

προςαγορεύω; εύθην (ἀγορεύω tala offentligen af ἀγορά) *tilltala*, helsa, benämna, kalla, utnämna Hebr. 5: 10. *

προςάγω, ἤγαγον (ἄγω) *framföra*, föra fram l. till τινὰ ὧδε Lc. 9: 41 föra ngn hit, τινά τινι Act. 16: 20 föra fram ngn till ngn, men äfven 1 Petr. 3: 18 skaffa ngn tillgång l. tillträde till ngn; *intrans. scil.* ἑαυτόν framföra sig, närma sig Act. 27: 27.

προςαγωγή, ῆς, ἡ (ἀγωγή) *fram-* l. till*förande*, tillgång, tillträde εἴς τι Rom. 5: 2 till ngt, äfven *absol.* Eph. 3: 12, πρός τινα Eph. 2: 18 (Frälsaren är tänkt ss. en προςαγωγεύς, hkn inlåter l. lemnar tillträde till en konung).

προςαιτέω (αἰτέω) egentl. *dertill begära* l. ställa en begäran till ngn; enträget bedja, tigga Mc. 10: 46 *al.*

προςαίτης, ου, ὁ (fgde) tiggare Joh. 9: 8. *

προςαναβαίνω, ανέβην (ἀναβαίνω) *stiga upp dertill* l. ytterligare l. framupp Lc. 14: 10. *

προςαναλίσκω, ανήλωσα (ἀναλίσκω) *derjemte påkosta*, använda, uppoffra Lc. 8: 43. *

προςαναπληρόω, ωσα (ἀναπληρόω) dertill l. genom tilläggande uppfylla, ersätta 2 Cor. 9: 12, 11: 9.

προςανατίθημι; ανεθέμην (ἀνατίθημι) *ännu dertill pålägga*, påbörda; *med.* dertill pålägga l. påbörda sig, men äfven *uppsätta* (se ἀνατίθημι), gifva instructioner ἐμοὶ οὐδὲν πρ. Gal. 2: 6 de gåfvo mig inga ytterligare instructioner l. föreskrifter (neml. för att lära mig, huru jag skulle förhålla mig — se v. 10 μόνον κ. τ. λ.); *derjemte återtaga* l. ändra *sin mening*, foga sig efter ngn, taga till råds, befråga sig med σαρκὶ καὶ αἵματι Gal. 1: 16 kött och blod d. ä. svaga menniskor.

προςαπειλέω; ηπειλησάμην (ἀπειλέω) *dertill hota*, tillägga hotelse Act. 4: 21. *

προςδαπανάω, ησα (δαπανάω) *derjemte* l. dertill *kosta på*, uppoffra Lc. 10: 35. *

προςδέομαι (δέομαι) *dertill* l. derjemte (utom sig sjelf) *behöfva* τινός ngn Act. 17: 25 (andra: ngt). *

προςδέχομαι, εδεξάμην (δέχομαι) *antaga*, emottaga, (gynnsamt) upptaga Rom. 16: 2, Phil. 2: 29; emottaga hos sig l. lemna tillträde till sig Lc. 15: 2; tillstädja, tillåta, tåla Hebr. 10: 34; vara tålig, vänta, hoppas, förbida, afvakta τινά l. τί Lc. 2: 25. 38 *al.*, πρ. ἐλπίδα Act. 24: 15 hysa en förhoppning, men Tit. 2: 13 förbida det saliga föremålet för sitt hopp (se ἐλπίς).

προςδοκάω (δοκεύω söka att få fatt på ngn, lura, passa på) vänta på, förvänta, vänta τινά l. τί Mt. 11: 3 *al.*, med *infin.* Act. 3: 5 (samme person, annars) *accus. c. infinitivo* Act. 28: 6, πρ. τοῦ λαοῦ Lc. 3: 15 då folket var i väntan l. förväntan (neml. på, huru Johannes skulle förklara sig öfver sin egen personlighet).

προςδοκία, ας, ἡ (fgde) förväntan, förbidan (innehåller i sig hopp l. fruktan, ängslan τινός Lc. 21: 26 ängslan för ngt, Act. 12: 11 *(genit. subj.)* ngns förväntan (neml. på hans afrättning — ty Petrus hade ju nu upphört att vara den, genom hvilkens afrättning folket skulle se sin fiendtliga förväntan tillfredsställd).

† προςεάω (ἐάω) *framsläppa*, låta ngn komma fram Act. 27: 7 (icke lät oss landa neml. vid Cnidus). *

προςεγγίζω, ἤγγισα (ἐγγίζω) *trans.* närma till; *intrans.* närma sig, nalkas, komma fram till τινί Mc. 2: 4. *

προςεδρεύω (πρόςεδρος adsiduus, som sitter bredvid, bisittare af πρός, ἕδρα säte) *sitta bredvid*, vara jemt sysselsatt vid τινί 1 Cor. 9: 13 || παρεδρεύω, hkt se. *

προςεργάζομαι, ειργασάμην (ἐργάζομαι) *derjemte arbeta sig till*, genom arbete förvärfva l. vinna, dessutom l. dertill vinna Lc. 19: 16. *

προςέρχομαι, ελήλυθα, ἦλθον (ἔρχομαι) komma, gå, träda fram a) i *egentlig mening* τινί till ngn l. ngt Mt. 5: 1 *sæpe*, äfven *absol.* Mt. 4: 3. 11 *sæpe.* — b) i *oegentlig* l. *metaphor. mening:* träda intill, biträda, hålla l. sluta sig till, antaga τινί 1 Tim. 6: 3. — c) i *andlig mening:* τῷ Θεῷ Hebr. 7: 25, 11: 6, äfven *absol.* Hebr. 10: 1. 22 (om syndaren som vill komma i närmare gemenskap med Gud); τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος Hebr. 4: 16 till nådastolen (om tillegnandet af den i Christo förvärfvade frälsningen) jfr äfven Hebr. 12: 18. 22, πρὸς Χριστόν 1 Petr. 2: 4 (betecknar det andliga närmandet till Chr. — väl lefver den christne redan i Christi gemenskap, men detta utesluter icke nödvändigheten af allt fullkomligare förening med Honom — derför står *præsens* — här är enda stället i N. T., der προςέρχομαι construeras med πρός τινα).

προςευχή, ῆς, ἡ (εὐχή) a) bön, bön till Gud πρὸς τὸν Θεόν Act. 12: 5, Rom. 15: 30, äfven τοῦ Θεοῦ Lc. 6: 12, men äfven utan dessa tillägg

Mt. 17: 21 *sæpe* (Judarne hade 3:ne bönestunder, 3:dje, 6:te och 9:de timmen, svarande mot kl. 9, 12 och 3 på dagen hos oss); *οἶκος προςευχῆς* kallas templet Mt. 21: 13 *al.* — b) *metonym.* = *προςευχτήριον* = *τόπος* l. *οἶκος προςευχῆς* ställe der man beder, bönehus l. -ställe; sådana *πρ.* hos Judarne — dels hus, dels fria platser Act. 16: 13. 16 — funnos vid vatten (för deras tvagningar före bönen) utanför sådana städer, i hka icke funnos l. fingo finnas några synagogor, och voro i deras ställe.

προςεύχομαι, εύξομαι, ηυξάμην (*εὔχομαι*) *depon. med.* bedja, anropa, bedja till Gud *τῷ Θεῷ* Mt. 6: 6, 1 Cor. 11: 13, *absol.* Mt. 6: 5—7. 9 *sæpe, τί* om ngt Lc. 18: 11 *al.*, med *infin.* Lc. 22: 40, *προςευχῇ πρ. τοῦ μὴ βρέξαι* Jac. 5: 17 bad innerligen om att det icke skulle regna, l. med *ἵνα* l. *ὅπως*; *ἐπί τινα* Jac. 5: 14 med afseende på l. för ngn, *ὑπέρ* l. *περί τινος* Mt. 5: 44 *al.* för ngn, Col. 1: 3 (då vi bedje för eder).

προςέχω, έσχηκα (*ἔχω*) adhibeo, *hålla* l. bringa intill l. nära ett ställe t. ex. *τὴν ναῦν* skeppet d. ä. lägga till, landa, *τὸν νοῦν τινι* hålla l. rikta sinnet l. uppmärksamheten på ngn l. ngt, vara uppmärksam, gifva akt l. akta på, i N. T. utan *τὸν νοῦν* ss. Act. 8: 6. 10. 11 *al.*, *τῷ θυσιαστηρίῳ* Hebr. 7: 13 akta uppå l. hafva att göra med altaret d. ä. sköta altartjensten, *οἴνῳ πολλῷ* 1 Tim. 3: 8 vara begifven på mycket vin d. v. s. dryckenskap; *ἑαυτῷ* l. *ἑαυτοῖς* Lc. 17: 3 *al.* hafva akt uppå sig sjelf l. sjelfva, *ἑαυτῷ ἀπό τινος* Lc. 12: 1 akta l. vakta sig l. taga sig till vara för ngt, äfven utan *ἑαυτῷ* Mt. 7: 15 *al. idem*, *ἑαυτῷ* med *μή* och *conjunct.* Lc. 21: 34 l. utan *ἑαυτῷ* med *infin.* Mt. 6: 1.

προςηλόω, ήλωσα (*ἡλόω* nagla af *ἧλος*) *till-* l. *fastnagla τί τινι* ngt vid ngt Col. 2: 14. *

† *προςήλυτος, ον* (*προςέρχομαι*) advena, *till-* l. an*komling*, främling, i N. T. en som öfvergått från hedendomen till judendomen, hedning-jude, *proselyt;* man skiljer emellan 2:ne slag deraf 1:o) Proselyti portæ, *portproselyter*, גֵּרֵי הַשַּׁעַר (Deuteron. 31: 12), l. habitationis s. inquilini, *infödde proselyter*, גֵּרֵי תוֹשָׁב hedningar som bodde i Palæstina och förbundo sig att iakttaga de 7 så kallade Noachiska buden eller att afhålla sig från Guds namns hädelse, afgudadyrkan, mord, blodskam, rof, uppror mot öfverheten och förtäring af ännu blodigt kött. — 2:o) Proselyti justitiæ, *rättfärdighetens proselyter* גֵּרֵי הַצֶּדֶק sådana hedningar som bekände sig till alla läror och bruk i judendomen i hela dess utsträckning och blifvit upptagne i Judiska församlingens sköte, fullkomliga (rätta) Israëliter, Judarnes trosbröder; fkmr Mt. 23: 15 *al.*

πρόςκαιρος, ον (*πρὸς καιρόν*) *för* l. *till en tid* neml. varande, temporär, timlig, förgänglig, föränderlig, obeständig, vansklig ( )(*ἀθάνατος* l. *αἰώνιος*) Mt. 13: 21 *al.*

προςκαλέω; κέκλημαι, εκαλεσάμην (*καλέω*) *tillkalla* l. tillropa; *med.* ropa l. kalla till sig, tillkalla Mt. 10: 1 *sæpe;* i högre mening om Gud, som kallar till Messiasriket genom evangelii förkunnande Act. 2: 39, *εἰς τὸ ἔργον ὃ προςκέκλημαι αὐτούς* Act. 13: 2 för det värf l. kall (missionsverksamheten) hvarför (st. *εἰς ὅ* — emedan *εἰς* står straxt förut) jag åt mig kallat dem (neml. till deltagande i Messianska nådesanstalten), äfven med *infin.* Act. 16: 10 för att förkunna evangelium för dem.

προςκαρτερέω, ήσω (*καρτερέω*) *framhärda, hålla i* l. ut med ngt, vara ihärdig i l. med, ihärdigt sysselsatt med *τινί* ss. *τῇ προςευχῇ* Act. 1: 14 *al.*, *τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων* Act. 2: 42 att låta undervisa sig af apostlarne, *εἴς τι* Rom. 13: 6 vara ihärdigt verksam för ngt ändamål; *hålla till ἐν τόπῳ τινί* Act. 2: 46 d. ä. ständigt vistas på ett ställe, *τινί* Act. 8: 13 hos ngn.

† *προςκαρτέρησις, εως, ἡ* (fgde) *framhärdande*, uthållighet, ihärdighet Eph. 6: 18 *πρ. καὶ δέησις* är *hendiadys* (*ἓν διὰ δυοῖν*) = framhärdande l. ihärdig bön. *

προςκεφάλαιον, ου, τό (*πρὸς κεφαλῇ*) *för hufvudet*, hufvudgärd l. -kudde, örngott Mc. 4: 38. *

προςκληρόω; ώθην (*κληρόω*) *till-lotta*, genom lottning tilldela; *pass.* tilldelas *τινί* ngn Act. 17: 4 (neml. af Gud l. genom gudomlig tillskyndelse, Guds skickelse); andra taga det, mindre rätt, medialt: sluta l. sälla sig till ngn. *

πρόςκλησις, εως, ἡ (*προςκαλέω*) *tillkallande* l. förekallande (för rätta hos Attikerna), i N. T. 1 Tim. 5: 21 || *πρόςκλισις*, hkt se; skulle läsarten vara riktig, så betyder väl ordet: tillkallande till l. anropande om bistånd, och kommer då nära på ett ut med *πρόςκλισις*.

προςκλίνω; εκλίθην (κλίνω) luta l. stödja *intill; pass.* luta sig l. luta åt ett håll, *trop. τινί* Act. 5: 36 luta åt ngns sida, träda på ngns sida, slå sig till ngns parti. *

πρόςκλισις, εως, ἡ (fgde) *lutande* l. lutning *åt* ett håll, *trop.* åt ngns sida, bevågenhet, gunst (fördom *för* ngn)(*πρόκριμα,* hkt se) 1 Tim. 5: 21 || *πρόςκλησις,* hkt se. *

προςκολλάω; ηθήσομαι, ήθην (κολλάω) adglutino, *limma vid,* fästa vid, fast förena; *pass.* fästas vid, fast förenas med, *trop. τινί* Mt. 19: 5 || *κολληθήσεται, πρός τινα* (Mc. 10: 7) Eph. 5: 31 »derföre skall en man (Christus vid parusien) öfvergifva fader och moder (d. ä. efter Pauli mystiska tydning: sin plats på Guds högra hand) och förenas med sin hustru (församlingen) och skola de tu (mannen och hustrun = den nedstigne Christus och församlingen) blifva till ett kött (utgöra en ethisk person, liksom makar genom commercium tori blifva en physisk enhet).

πρόςκομμα, ατος, τό (προςκόπτω) egentl. *det motstötta,* det man stöter l. stöter sig emot; i N. T. *trop.* ss. *λίθος πρ.* Rom. 9: 32. 33, 1 Petr. 2: 8 stötesten, en sten mot hkn man stöter sig, på hkn man snafvar (härmed menas *Christus,* emedan den som stöter sig på hans förnedring och korsdöd genom sin otro störtas i förderfvet); anstöt *τιθέναι πρ. τινι* Rom. 14: 13 egentl. sätta d. ä. gifva, bereda ngn anstöt = gifva ngn anledning till ett mot samvetet stridande handlingssätt l. i allmänhet synd, äfven *γενέσθαι τινὶ πρ.* 1 Cor. 8: 9 blifva för ngn anledning till synd, se ock *σκάνδαλον.*

προςκοπή, ῆς, ἡ (följ.) = fgde, anstöt, *metaphor.* anledning till otro l. synd 2 Cor. 6: 3. *

προςκόπτω, έκοψα (κόπτω) slå, stöta *till* l. *emot* a) i *egentlig mening: τὸν πόδα πρὸς λίθον* Mt. 4: 6, Lc. 4: 11, äfven *absol.* Joh. 11: 9. 10 (neml. ngt som ligger i vägen), *τινί* Mt. 7: 27 stöta l. rusa l. storma på ngt (om floderna och vindarne); b) i *trop. mening:* stöta sig, taga anstöt på *τινί* Rom. 9: 32 (se *πρόςκομμα*), *ἔν τινι* Rom. 14: 21 »hvarpå din broder tager anstöt» d. ä. hvarigenom han förledes att handla mot sitt samvete, äfven *absol.* 1 Petr. 2: 8 (*scil. πρὸς λίθον ἀκρογωνιαῖον* stöta sig emot hörnstenen d. ä.) störtas i förderfvet.

προςκυλίω, εκύλισα (κυλίω) vältra till l. framför *τὶ ἐπί τι* Mt. 27: 60. *

προςκυνέω, ήσω, ησα (κυνέω kyssa) הִשְׁתַּחֲוָה adorare, egentl. manu ori admota quem salutare d. ä. lägga handen på l. föra handen till munnen och med en kyss utsträcka den emot en annan för att derigenom bevisa denne sin vördnad (så plägade *Grekerna* tillbedja sina gudar), vörda, tillbedja; (*Perserna* åter kastade sig ned för sina konungar och kysste jorden — slafvisk vördnad) falla till ngns fötter, kasta sig ned för någon, hylla. Hos Österländningarne plägade de lägre, då de mötte de högre, buga sig för dem eller ock, i förhållande till deras rang, kasta sig ned till marken och med ansigtet beröra jorden för att ådagalägga sin vördnad och underdånighet, deraf i N. T. *πεσών* l. *πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας* l. *ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τινος* l. *ἐπὶ τὸ πρόςωπον προςκυνεῖν τινι* Mt. 2: 11 *al.* l. *ἐνώπιόν τινος* l. *τῶν ποδῶν τινος πρ.* Lc. 4: 7, Apoc. 3: 9, l. ensamt *πρ. τινι* Mt. 2: 2 *al.*, äfven (efter profangrek.) *πρ. τινα* Mt. 4: 10 *al.;* brukas i synnerhet om att *tillbedja Gud τῷ Θεῷ* l. *τὸν Θεόν* Mt. 4: 10 *al.*, l. *absol.* Joh. 4: 20 *al.*, *πρ. ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ* Hebr. 11: 21 han tillbad l. nedböjde sig (neml. för Gud) öfver spetsen af sin staf l. spira (Jacob föreställes sittande på sängen stödd på sin staf — för ålderdoms skull kunde han icke falla på sina knän — LXX läste מַטֶּה staf st. מִטָּה bädd); äfven om att *tillbedja Frälsaren* Mt. 2: 2 *al.*

προςκυνητής, οῦ, ὁ (fgde) tillbedjare Joh. 4: 23. *

προςλαλέω, ησα (λαλέω) tala för l. till, tilltala *τινί* Act. 13: 43, 28: 20.

προςλαμβάνω; ελαβόμην (λαμβάνω) dertill l. dessutom *taga,* få, bekomma, taga till hjelp, *antaga;* i N. T. endast *med.* a) *taga till sig,* afsides (för att tala med ngn mellan 4 ögon) Mt. 16: 22, Mc. 8: 32, taga l. få med sig Act. 17: 5 (ss. medhjelpare att ställa till upplopp), taga till sig Act. 18: 26 (för att närmare undervisa), taga till sig l. upptaga Rom. 14: 1, 15: 7, Phil. (12). 17 (i broderlig gemenskap), om Gud Rom. 14: 3 och Christus Rom. 15: 7 (hka upptagit de troende i sin gemenskap), upptaga hos sig (för att herrbergera) Act. 28: 2. — b) taga till sig *τί* Act. 27: 33 ngn *scil. τροφῆς* föda, hkt är utsatt v. 36.

πρόςληψις, εως, ἡ (fgde) egentl. *tagande dertill,* antagande, upptagande Rom. 11: 15 (neml. af Gud i Hans folks gemenskap l. i Hans nådeförbund). *

προςμένω, ἔμεινα (μένω) *förblifva*, blifva l. stadna qvar ἐν τόπῳ τινί 1 Tim. 1: 3 l. *absol.* Act. 18: 18, l. hålla ut τινί hos ngn Mt. 15: 32 l. *absol.* Mc. 8: 2; *metaphor.* förblifva, hålla sig fast vid τινί ngn Act. 11: 23, äfven fortfara med l. framhärda uti τινί ngt Act. 13: 43, 1 Tim. 5: 5.

προςορμίζω; ὡρμίσθην (ὁρμίζω lägga för ankar af ὅρμος redd, ankarplats af εἴρω binda, emedan skeppen bindas och ligga fasta vid ankaret) vid en plats lägga skeppet för ankar; *med.* och *pass.* lägga sig l. ligga för ankar, inlöpa i hamn, landa Mc. 6: 53. *

προςοφείλω (ὀφείλω) *dertill* l. dessutom *vara skyldig*, πρ. καὶ σεαυτόν μοι Phil. 19 du är derjemte skyldig mig (utom det jag förklarat mig vilja betala dig) äfven dig sjelf (emedan jag gjort dig till christen — Paulus hade neml. omvändt honom, så att han hade Paulus att tacka för sitt *jag* ss. föremål för ζωὴ αἰώνιος, jfr Lc. 9: 25 — Pauli ord, som han säger sig hafva skrifvit med egen hand, innehålla ett kärleksfullt skämt). *

† προςοχθίζω, ὤχθισα (ὀχθίζω = ὀχθέω vara tungt lastad, *transl.* vara tung till sinnes, vid svårt lynne, vred, förargad af ἄχθος börda af ἄγω) *transl.* vara missnöjd, stött, förargad, harmas, förtörnas τινί på ngn Hebr. 3: 10. 17.

† πρόςπεινος, ον (πεῖνα, ἡ hunger) *dertill* l. derjemte l. dervid *hungrig* Act. 10: 10. *

προςπήγνυμι, ἔπηξα (πήγνυμι) *fästa* l. häfta *vid* Act. 2: 23 (*scil.* τῷ σταυρῷ). *

προςπίπτω, ἔπεσον, ἔπεσαν Mt. 7: 25 (πίπτω) *falla till*, falla ned framför ngn, falla ngn till fota πρὸς τοὺς πόδας τινός Mc. 7: 25, τοῖς γόνασί τινος Lc. 5: 8, äfven blott τινί Mc. 3: 11 *al.*; stöta på ngt (med våld), anfalla, falla öfver τινί Mt. 7: 25.

προςποιέω (ποιέω) i N. T. endast i *med.* *göra sig till*, föregifva, låtsa med *infin.* Lc. 24: 28. *

προςπορεύομαι (πορεύομαι) *gå* l. träda *fram* τινί till ngn Mc. 10: 35. *

προςρήγνυμι, ἔρρηξα (ῥήγνυμι) *bryta* in l. slå, stöta *på* l. mot τινί ngt Lc. 6: 48. 49.

προστάσσω, ἔταξα; τέταγμαι (τάσσω) *tillförordna* l. anordna, ålägga, påbjuda, anbefalla τινί l. τί l. τινί τι Mt. 1: 24 *al.*; πρ. καιροί Act. 17: 26 anordnade l. bestämda tider l. tiderymder (neml. för deras boning l. boende på jorden).

προστάτις, ιδος, ἡ (προΐστημι) *föreståndarska*, beskyddarinna (för främlingar) τινός för ngn Rom. 16: 2, jfr Rom. 12: 8 och se προΐστημι. *

προςτίθημι, *imperf.* 3 *pers.* ετίθει och ετίθη, ἔθηκα, ἔθην; ἐθέμην; τεθήσομαι, ετέθην (τίθημι) *dertill sätta*, ytterligare sätta l. lägga, πρ. ἡμῖν πίστιν Lc. 17: 5 gif oss mera tro d. ä. starkare tro = »föröka oss tron»; tillsätta l. -lägga, -foga τὶ ἐπί τι Mt. 6: 27, Lc. 12: 25, ἐπί τινι Lc. 3: 20 ngt till ngt, τινὰ τῇ ἐκκλησίᾳ Act. 2: 47 tillfoga till, förena med församlingen; i likhet med יָסַף öfversättes det i förening med andra verber *adverbialiter vidare, ytterligare, dessutom* o. s. v. ss. προςθεὶς εἶπε Lc. 19: 11 tillfogande d. ä. vidare sade l. framställde han, προςέθετο πέμψαι Lc. 20: 11. 12 vidare l. ytterligare sände han, πρ. συλλαβεῖν Act. 12: 3 han lät ytterligare gripa; — *pass.* sättas, läggas till πρ. πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ Act. 13: 36 han blef lagd till sina fäder, nedsatt i sina fäders graf (har afseende på bruket att nedsätta liken i familjegrafvar), τῷ Κυρίῳ Act. 5: 14, 11: 24 tilläggas HERren d. ä. gemenskapen med Christo, äfven *absol.* Act. 2: 41 till samfundet af JEsu bekännare = de heligas samfund, παρῃτήσαντο μὴ — — — λόγον Hebr. 12: 19 de undanbådo sig att tal ställdes till dem d. ä. att ngt vidare sades dem; ταῦτα — — — ὑμῖν Mt. 6: 33 detta allt (mat, dryck, kläder) skall tilläggas d. ä. åtfölja l. följa med (uppnåendet af eder andliga traktan — så att J icke behöfven denna *andra* omsorg).

προςτρέχω, ἔδραμον (τρέχω) *springa fram* l. till Mc. 9: 15 *al.*

προςφάγιον, ου, τό (πρός, φαγεῖν, se ἐσθίω) *tillkost*, sofvel = προςόψημα hos Attikerna, Joh. 21: 5. *

πρόςφατος, ον (πρός, φατός *adj. vble antingen* af obrukligt φάω, hvaraf p. p. πέφαμαι jag har blifvit slagtad, dödad, *eller* af φάω, φημί) enligt *förra* derivationen: kort förut l. nyss slagtad, dödad, färsk, frisk (om kött), sedan i allmänhet frisk, ny, recens; enligt den *sednare:* nyss nämnd, deraf ny, frisk — i begge fallen uppkommer betydelsen af notio adjuncta, Hebr. 10: 20. *

προςφάτως, *adv.* (af fgde) nyligen, nyss Act. 18: 2. *

προςφέρω, ενήνοχα, ἤνεγκα och ἤνεγκον; ἠνέχθην (φέρω) *frambära*, framhafva, offero τινά l. τί τινι Mt. 4: 24 *al.*, framräcka τινί τι Mt. 22: 19, Lc. 23: 36, Joh. 19: 29, erbjuda τινί τι Act. 8: 18, i synnerhet om att frambära l. bringa ngn skänker, offer (Frälsaren, Gud) Mt. 2: 11 *al.*, λατρείαν τῷ Θεῷ Joh. 16: 2 (se λατρεία — den

Judiska fanatismens grundsats är bekant: omnis effundens sanguinem improborum æqualis est illi, qui sacrificium facit), δεήσεις καὶ ἱκετηρίας Hebr. 5: 7 offra böner och åkallan (med starkt rop och tårar — härmed åsyftas så väl Christi lidande i Gethsemane, som hans klagorop på korset; innan Christus i den himmelska helgedomen frambar sitt offerblod till de sinas försoning inför Gud, måste Han frambära detta offer af bön och tårar, hvarigenom Han till sin heliga menniskonatur vardt *fulländad*, d. v. s. icke från synden renad — ty Han var utan synd — utan upphöjd öfver möjligheten att falla — se vidare ἀρχιερεύς), äfven *absol.* offra ss. περὶ ἁμαρτιῶν Hebr. 5: 3 (*scil.* θυσίας se v. 1) för synder, frambära syndoffer; — *med. bära sig åt* l. *till*, uppföra l. bete sig emot ngn, behandla ngn τινί Hebr. 12: 7.

προςφιλής, ές (φιλέω) *för kärlek*, som bidrager till kärlek, älskvärd, älskelig Phil. 4: 8. *

προςφορά, ᾶς, ἡ (προςφέρω) egentl. *frambärande*, oblatio, sedan och i N. T. *det framburna*, oblatum, gåfva, *offer* a) egentligen oblodigt, spisoffer = מִנְחָה (se θυσία) προςφέρειν πρ. Act. 21: 6 frambära offer, äfven Act. 24: 17, Hebr. 10: 5. 8; *metaphor.* πρ. τῶν ἐθνῶν Rom. 15: 16 hedningarnes offer d. ä. det offer som hedningarne äro (de af Paulus omvända och derigenom Gudi till en egendom helgade hedningarne voro det offer, som aposteln ss. JEsu Christi prest frambar Gud); — b) offer i allmänhet, (äfven blodigt) ss. πρ. καὶ θυσία Eph. 5: 2 gåfva (offer i allmänhet) och slagtoffer, πρ. περὶ ἁμαρτίας Hebr. 10: 18 syndoffer, Hebr. 10: 10. 14 (om Christus).

προςφωνέω, ησα (φωνέω) *till-ljuda*, tillropa, -kalla, -tala τινί och τινά Mt. 11: 16 *al.*

προςχαίρω (χαίρω) *glädja sig dertill*, yttra sin glädje Mc. 9: 15 || προςτρέχοντες. *

† πρόςχυσις, εως, ἡ (προςχέω be- l. pågjuta, af πρός, χέω) *pågjutning* l. -stänkning, beståenkelse Hebr. 11: 28 (har afseende derpå, att dörrarne beströkos med offerlammets blod). *

προςψαύω, (ψαύω röra) *röra vid* τινί ngt Lc. 11: 46. *

† προςωποληπτέω, äfven -λημπτέω *Tisch.* (följ.) hafva anseende till l. göra afseende på personen, visa mannamån Jac. 2: 9. *

† προςωπολήπτης, ου, ὁ, äfven -λήμπτης *Tisch.* (πρόςωπον, λαμβάνω) som har anseende till personen, partisk Act. 10: 34. *

† προςωποληψία, ας, ἡ *Tisch.* har -λημψία (se fgde) *mannamån*, anseende till personen, partiskhet Rom. 2: 11, Eph. 6: 9, Col. 3: 25 (så att HERren skulle gynna herrarne på tjenarnes bekostnad); ἐν πρ. Jac. 2: 1 under det I hafven anseende till personerna l. med olika afseende på personerne.

πρόςωπον, ου, τό (πρός, ὤψ öga, anlete af obrukligt ὄπτω, ὄψομαι, *fut.* till ὁράω) 1:o) *ansigte*, anlete Mt. 6: 16. 17 *al.*, πίπτειν ἐπὶ πρ. Mt. 17: 6 *al.* (se πίπτω), τὸ πρ. τῆς γενέσεως Jac. 1: 23 (se γένεσις), τῷ πρ. Gal. 1: 22 till ansigtet d. ä. personligen, προςώπῳ οὐ καρδίᾳ 1 Thess. 2: 17 till ansigte (personligen frånvarande) icke till hjerta (emedan för kärleken icke finnes rum l. afstånd), καυχᾶσθαι ἐν πρ. καὶ οὐ καρδίᾳ 2 Cor. 5: 12 berömma sig af sitt ansigte och icke sitt hjerta (en högst träffande charakteristik på motståndarne ss. hycklande prålare — föremålet för deras sjelfberöm är ansigtet d. ä. heligheten, ifvern, kärleken o. s. v., hka framställa sig på deras ansigte; men af hjertat berömma de sig icke, ty af det som de berömma sig är hjertat tomt); — i större l. mindre mån *hebraismer* äro följande: ἐν πρ. τινός 2 Cor. 2: 10 i ngns ansigte d. ä. för ngns ögon l. inför ngn, εἰς πρ. τινος 2 Cor. 8: 24 inför ngns ansigte. i ngns åsyn, inför ngn, κατὰ πρ. τινος Act. 3: 13 *al.* i ansigtet, inför ngn, på nära håll, 2 Cor. 10: 1 ss. närvarande ( )(ἀπών), πρὸ πρ. τινός Mt. 11: 10 *al.* framför ngns ansigte, framför ngn o. s. v., τὸ πρ. αὐτοῦ ἐστήριξεν Lc. 9: 51 (se στηρίζω) — hotande ansigte, straff πρ. Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά 1 Petr. 3: 12 egentl. HERrens ansigte är vändt emot ogerningsmän (jfr Ps. 34: 17); *utseende*, i synnerhet om liflösa ting ss. Mt. 16: 3, Lc. 12: 56, Jac. 1: 11; *yta* Lc. 21: 35, Act. 17: 26. — 2:o) *metonym. person* τὸ πρ. αὐτοῦ ἦν πορευόμενον Lc. 9: 53 hans person d. ä. han sjelf i egen person färdades *per hebraismum* (jfr 2 Sam. 17: 11 och LXX versionen), βλέπειν εἰς τὸ πρ. τινος Mt. 22: 16, Mc. 12: 14 se på ngns person = hafva afseende på ngns yttre ställning = hafva anseende till personen, πρ. λαμβάνειν τινός l. utan τινός Lc. 20: 21, Gal. 2: 6 = נָשָׂא פְּנֵי פִי antaga l. åtaga sig ngns person,

hafva anseende till personen, göra ngt af consideration för ngn, vara partisk, *πρ. θαυμάζειν* Jud. 16 skänka sin beundran, krypande hyllnad åt en person, krypa för ngn.

προτάσσω; τέταγμαι (τάσσω) egentl. *ställa framför,* förut bestämma Act. 17: 26 || *προςτεταγμένους.* *

προτείνω, έτεινα (τείνω tendo, spänna, sträcka) protendo, *framsträcka τινὰ τοῖς ἱμᾶσι* Act. 22: 25 ngn för piskremmarne d. ä. »sedan de fastbundit honom vid en påle för att gisslas». *

πρότερος, α, ον, comparat. (af *πρό)* prior, *förre,* förrig, förr, föregående, tidigare Eph. 4: 22; *neutr.* ss. *adv.* prius, antea, förr, förut Joh. 6: 62 *al.,* förra l. första gången Gal. 4: 13; *ὁ, ἡ πρότερον* Hebr. 10: 32, 1 Petr. 1: 14 den förre, förrige.

προτίθημι; προεθέμην (τίθημι) före- l. *framsätta,* -ställa; i N. T. *med.* framställa l. offentligen utställa för sig Rom. 3: 25, föresätta sig med *infin.* Rom. 1: 13, föresätta l. företaga sig *ἐν αὐτῷ* Eph. 1: 9 i sig d. ä. i sitt hjerta (neml. att utföra — *anthropopathiskt* om Gud).

προτρέπω; ετρεψάμην (τρέπω) drifva framåt, pådrifva, uppmuntra Act. 18: 27 (nemligen lärjungarne). *

προτρέχω, έδραμον (τρέχω) framspringa ἔμπροσθεν Lc. 19: 4 i förväg, *τάχιόν τινος* Joh. 20: 4 fortare än ngn.

προϋπάρχω (ὑπάρχω) förut vara, vara tillstädes, befinna sig Act. 8: 9 (i staden, innan Philippus kom dit); öfversättes ock ss. *adv.,* när det står vid ett annat verb (liksom *τυγχάνω, λανθάνω* o. s. v.) *πρ. ὧν ἐν ἔχθρᾳ πρός τινα* Lc. 23: 12 jag befinner mig förut i fiendskap till l. med ngn.

πρόφασις, εως, ἡ (προφαίνω låta synas framför) egentl. *låtande ngt synas framför,* förevändning (liksom en skärm, bakom hkn man gömmer l. döljer sin rätta mening), föregifvande, täckmantel o. s. v. *προφάσει* (Mt. 23: 14) Mc. 12: 40 *al.* för skens skull, med hyckleri Phil. 1: 18 (så att predikan om Christus är en förevändning, bakom hkn de dölja hat, afund, cabaler), Act. 27: 30 (under den förevändning att de ämnade o. s. v.), *πρ. οὐκ ἔχουσι* Joh. 15: 22 de hafva icke ngn förevändning l. ursäkt = de kunna ingenting förebära till sitt urskuldande, *οὐκ ἐγενήθημεν ἐν πρ. πλεονεξίας* 1 Thess. 2: 5 vi uppträdde icke med förevändning för girighet l. egennytta (så att evangelii predikan var en förevändning, en täckmantel, bakom hvilken vi dolde vårt egentliga ändamål — egennytta).

προφέρω (φέρω) frambära τὶ ἔκ τινος Lc. 6: 45. *

προφητεία, ας, ἡ (följ.) *propheterande* a) en prophets utsago, prophetia Mt. 13: 14 *al. κατὰ τὰς προαγούσας ἐπί σε πρ.* 1 Tim. 1: 18 enligt de förre prophetiorna (utsagorna från G. T.) öfver dig (som neml. utsades öfver dig vid inställandet i ditt embete — jfr 1 Tim. 4: 14), *πρ. γραφῆς* 2 Petr. 1: 20. (21) skriftprophetia l. prophetia i Skriften (neml. G. T.); — b) gåfvan af prophetia l. prophetiskt (d. ä. theopneustiskt — som af den H. Ande omedelbart ingafs — se vidare *προφήτης)* föredrag Rom. 12: 6, 1 Cor. 12: 10 *al.*

προφητεύω, εύσω, ευσα (följ.) *vara en prophet,* prophetera a) hafva prophetians gåfva (se följ.) Mt. 7: 22 *al.;* — b) förutsäga *περί τινος* Mt. 15: 7 *al.,* äfven *τινί* Jud. 14 i afseende på ngn.

προφήτης, ου, ὁ (πρόφημι förutsäga, förkunna) A) *i class. Grekiskan* egentl. *oraklets tolk* d. v. s. den som uttyder den inspirerade siarens *(μάντις)* utsagor för de frågande, sedan i allmänhet interpres deorum, *gudarnes tolk,* som förkunnar gudarnes vilja = *μάντις,* vates, siare, *prophet* — äfven skald, i hkn mening ordet nyttjas Tit. 1: 12 (se *Κρής);* — B) *i N. T.* utgör ordet en öfversättning af נָבִיא (af נָבָא i Niphal förkunna o. s. v.) interpres Dei, *Guds tolk,* af hkn Gud betjenar sig för att kungöra menniskorna sina befallningar (jfr det classiska stället Exod. 7: 1) af Guds ande ingifven, inspirerad, *prophet.* Ordet nyttjas 1:o) om G. T:s propheter ss. Mt. 1: 22 *al.;* — 2:o) *metonym.* om propheternas skrifter Mt. 5: 17 *al., ὁ νόμος ἢ* l. *καὶ οἱ πρ.* l. c. *al.* (se *νόμος);* — 3:o) i allmänhet om sådana lärare, hka voro af Gud sände för att förkunna Hans vilja och råd för menniskorna ss. Mt. 10: 41 *al.,* så om Johannes döparen Mt. 11: 9 *al.,* om Frälsaren Mt. 21: 11 *al.;* — 4:o) om N. T:s propheter l. propheter i den första christna kyrkan Act. 11: 27 *al.;* deras verksamhet var visserligen analog med propheternas i det G. T. — (dessa sednare blefvo genom uppenbarelse, uppmaning, ingifvelse från Gud skicklige till sitt värf, som bestod uti att afslöja det förborgade och uppenbara Guds rådslag; förutsägelsen af det tillkommande utgjorde visserligen icke något nödvändigt charakteristiskt moment, men helt naturligt sväf-

vade den upplysta blicken öfver till det kommande); dock måste propheterna i den christna kyrkan och församlingen skiljas ifrån G. T:s, ty de förres charakteristiska kännetecken är, utom gudaingifvelsen, den kraftiga bekännelsen om JEsus Chr.; så kallas alltså inspirerade lärare och talare, hka utmärka sig framför mängden derigenom att de med stort eftertryck vittna om Christus, stärka andras troslif och uppbygga församlingen, se t. ex. Act. 15: 32, äfvensom artikeln *Βαρνάβας*. Dessa inspirerade (af den H. Ande ingifne lärare), hka i upphöjd stil improvisoriskt höllo religiösa föredrag efter som Anden gaf dem att tala, skiljde sig a) från *γλώσσαις λαλοῦντες* deruti, att deras andliga hänryckning icke, ss. dessas, var stegrad ända till ett utomsigvarande, så att förståndsverksamheten helt och hållet trädde tillbaka (»propheternas andar äro propheterna underdåniga» 1 Cor. 14: 32); b) från *διδάσκαλοι* deruti, att desse sednare icke egentligen hade gåfvan af ett theopneustiskt föredrag efter ögonblickets ingifvelse, utan efter förutgången öfning på ett mera förståndsenligt sätt, dock i enlighet med Guds andas upplysning, lemnade en jemt fortgående undervisning i Evangelii lära och tillämpade den på sina åhörare (se för öfrigt *γλῶσσα* och *διδάσκαλος*). — *Anm.* Om propheterna i G. T. se *H. Reuterdahls* afhandling, Lund 1824; om prophetskolorne, se artikeln *Σαμουήλ*.

προφητικός, *ή*, *όν* (fgde) tjenlig för, tillhörig en prophet, *prophetisk* Rom. 16: 26, 2 Petr. 1: 19.

προφῆτις, *ιδος*, *ἡ* (*femin.* till *προφήτης*) prophetissa Lc. 2: 36, Apoc. 2: 20, se *προφήτης*.

προφθάνω, *ἔφθασα* (*φθάνω*) förekomma *τινά* Mt. 17: 25. *

προχειρίζομαι, *ισμαι*, *ισάμην* (*χειρίζω* hafva i händerna, handtera af *χείρ*) *taga för händer*, taga sig för ngt, förehafva, inom sig besluta, bestämma, förordna, utkora åt sig *τινά τι* Act. 26: 16 ngu till ngt, äfven *τινά* med *infinit.* Act. 22: 14; p. p. p. utkorad l. förordnad Act. 3: 20 || *προκεχηρυγμένον*.

προχειροτονέω; *ημαι* (*χειροτονέω*) *förut välja*, insätta, bestämma, förordna Act. 10: 41 förut (före uppståndelsen) utvalde. *

Πρόχορος, *ου*, *ὁ Prochorus*, en af de förste 7 diaconi i Jerusalem Act. 6: 5. *

πρύμνα, *ης*, *ἡ* (egentl. *femin.* af *πρυμνός* ytterst, efterst *qsi περυμνός* af *πέρας*) st. *πρυμνὴ ναῦς* (hos Homerus) *eftersta* delen af skeppet, puppis, bakstam, akter)(*πρώρα*, Mc. 4: 38, Act. 27: 29. 41.

πρωΐ, *adv.* (*πρό*) tidigt på dagen l. morgonen, bittida, mane,)(*ὀψέ*, Mt. 16: 3 *al.*, *ἅμα πρ.* Mt. 20: 1 (han utgick straxt på morgonen — utmärker att utgåendet var samtidigt med *πρωΐ*, liksom man säger: han steg upp med solen), *ἐπὶ τὸ πρ.* Mc. 15: 1 mot morgonen, *ἀπὸ πρ. ἕως ἑσπέρας* Act. 28: 23 från morgonen ända till aftonen; *πρ.* är Mc. 13: 25 fjerde nattväkten kl. 3—6 på morgonen, se *ἀλεκτοροφωνία*.

πρωΐα, *ας*, *ἡ* (egentl. *femin.* af *πρώϊος* tidig — af *πρό* — *scil. ὥρα*) *morgonstund*, morgon Mt. 21: 17 *al.*, *genit.* l. c. om morgonen, tidigt.

πρώϊμος, *η*, *ον* (*πρωΐ*) tidigt på dagen l. året)(*ὄψιμος*, *πρ. scil. ὑετός* Jac. 5: 7 tidigt regn (med afseende på den om hösten utsådda säden), »arlaregn», d. v. s. det regn, som föll och faller i Österlandet ifrån slutet af October till början af December, höstregn. *

πρωϊνός, *ή*, *όν* = fgde, *ἀστὴρ πρ.* Apoc. 2: 28 morgonstjernan, den klart lysande stjernan, som bebådar soluppgången (*metaphor.* för det vissa lefvande hoppet om en slutlig seger); så kallar HERren sig sjelf Apoc. 22: 16. *Anm.* Både *πρώϊμος* och *πρωϊνός* äro sednare former af det classiska *πρώϊος*.

πρώρα, *ας*, *ἡ* (*πρό*, *ὁράω* — den delen af skeppet som *synes förut*) prora, framstam, fören Act. 27: 30. 41. *Anm.* Att ordet ursprungligen varit *adject.*, synes deraf, att Homerus säger *νηῦς πρώρη*)(*πρύμνα*.

πρωτεύω (*πρῶτος*) *vara den förste*, förnämste, innehafva första rummet l. högsta rangen Col. 1: 18. *

† *πρωτοκαθεδρία*, *ας*, *ἡ* (*πρῶτος*, *καθέδρα*) *främsta sätet*, första l. hedersplatsen, högsäte Mt. 23: 6 *al.*

† *πρωτοκλισία*, *ας*, *ἡ* (följ., *κλισία*) *främsta (ligg-) platsen* vid bordet Mt. 23: 6 *al.*

πρῶτος, *η*, *ον* (*qsi πρόατος* l. *πρότατος*) *superlat.* till comparat. *πρότερος* (af *πρό*) primus, *först* 1:o) *till tiden* l. *ordningen* Mt. 10: 2 *al.*, *πολλοὶ δὲ ἔσονται κ. τ. λ.* Mt. 19: 30 men många skola vara först ss. sist (*ἔσχατοι scil. ὄντες* ehuru de äro sist, neml. i *αἰὼν οὗτος*) och sist ss. först (*πρῶτοι scil. ὄντες* churu de äro först — detta ställe = Mt. 20: 16 *al.* handlar hvarken om rang eller om Judar och hedningar — se vidare *ἔσχατος*); *obs. ἐντολὴ πρ. ἐν ἐπαγγελίᾳ* Eph. 6: 2

ett bud i löftespunkten först (icke i ordningen); vid indelning ὁ πρ., hvarefter följer ὁ δεύτερος, ὁ τρίτος Mt. 22: 25, står skenbart ss. *compar.* Joh. 1: 15. 30 πρ. ἐμοῦ förr än jag, egentl. först med afseende på l. i jemförelse med mig (se ock Joh. 15: 18), äfven Mt. 21: 28. 36, Act. 1: 1, men torde stå i *comparativi* ställe 1 Tim. 5: 12; τὰ ἔσχατα — — — τῶν πρ. Mt. 12: 45 (se ἔσχατος); står, liksom primus, st. han är den förste som l. ss. *adv.* först, äfven förr, förut (om tvenne) ss. Lc. 2: 2, Joh. 1: 42 *al.*; — πρῶτον och πρῶτα ss. *adv.* först, först och främst, i förstone l. början, för det första, för första gången Mt. 5: 24 *sæpe*; sedermera vid indelningar: δεύτερον, τρίτον l. ἔπειτα l. εἶτα o. s. v. Mc. 4: 28 *al.*, se en vidlyftigare indelning t. ex. 1 Cor. 12: 28; ofta står πρῶτον μέν utan att ett ἔπειτα följer ss. Rom. 1: 8 *al.*, πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι Rom. 3: 2 ty först och främst (är det ett företräde) att, παρακαλῶ πρῶτον πάντων 1 Tim. 2: 1 jag förmanar först af allt, aldraförst. — 2:o) *till rang* l. *värdighet* främst, förnämst Mt. 20: 27 *al.*, οἱ πρ. Mc. 6: 21 *al.* proceres, de främste l. förnämste i ett land o. s. v., στολὴ ἡ πρ. Lc. 15: 22 den förnämsta (yppersta) klädningen, ἐν πρώτοις 1 Cor. 15: 3 in primis, ibland de förnämsta (lärorna) d. ä. framför allt; kan äfven sägas *in malam partem* ss. 1 Tim. 1: 15.

πρωτοστάτης, ου, ὁ (fgde, ἵστημι) som *står främst,* i en στίχος (rad l. rote af soldater), främste man, anförare (ty de stodo främst), hufvudman för ett parti Act. 24: 5. *

† πρωτοτόκια, andra πρωτοτοκεῖα, ων, τά (följ.) förstfödslorätt Hebr. 12: 16 (den förstfödde hade stort anseende inom familjen och erhöll efter fadrens död dubbel arfslott och förmynderskapet öfver sina ännu ogifta syskon. — Fadren var förbjuden att öfverflytta denna rätt på en yngre son — den förstfödde kunde likväl sjelf afyttra denna rätt Genes. 25: 31 följ.). *

πρωτότοκος, ον (πρῶτος, τέτοκα af τίκτω) *förstfödd* Mt. 1: 25, Lc. 2: 7, äfven om djur Hebr. 11: 28 (den förstfödde bland mankön var Jehova helgad och måste frambäras i templet, der han vanligen friköptes för en summa, som icke fick öfverstiga 4 sikler — hade många företräden, se fgde ord); Rom. 8: 29, Hebr. 1: 6 (om Christus, hkn ss. menniskoslägtets förstfödde har förstfödslorätten d. ä. herrskarerätten öfver sina bröder, jfr Genes. 27: 29; men äfven Englarne skola tillbedja Honom), πρ. πάσης κτίσεως Col. 1: 15 i jemförelse med hvarje kreatur d. ä. född förr än ngn skapad varelse, πρ. τῶν νεκρῶν Apoc. 1: 5 förstfödd bland de döda (d. ä. som först blef åter lefvande), ἐκ τῶν νεκρῶν Col. 1: 18 är tänkt liksom ἀναστῆναι ἐκ τῶν ν., så att Christus *utgår* ur Hades, de dödas rike, och återvänd i kroppen med denna utgår ur grafven); πρ. Hebr. 12: 23 betecknar dem, som först blifvit omvända till tron på Christum (neml. dem, i och med hka 30 år förut christna kyrkan uppstod).

πταίω, πταίσω, ἔπταισα (beslägtadt med πίπτω, πέπτωκα) *stöta till* ngn, bringa på fall, vanligen och i N. T. *intrans.* stöta emot, snafva, stappla *trop.* Rom. 11: 11, 2 Petr. 1: 10 (gå förlustig om saligheten), πτ. ἐν ἑνί Jac. 2: 10 stappla, fela, synda uti ett (bud l. afseende); »den som hållit hela (den öfriga) lagen och syndat i ett afseende (mot ett bud), har (derigenom) blifvit saker på alla» (denna sats kan upplysas på följande sätt: lagen är att likna vid en inhägnad, en gärdesgård; den som brutit ned den på ett ställe, har gjort hela gärdesgården onyttig, eller den som rycker en sten ur en mur, kommer hela muren att ramla — för öfrigt menas med felandet emot ett bud icke ett enstaka fall, utan en fortsatt öfverträdelse af detta ena bud), ἐν λόγῳ Jac. 3: 2 uti ett ord (ss. lärare), πολλά *ibid.* fela mycket l. »i många stycken».

πτέρνα, ης, ἡ häl, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτ. Joh. 13: 18 har redan upplyftat emot mig sin häl l. fot (neml. för att bringa mig på fall); sjelfva uttrycket, tydligen hämtadt från Ps. 41: 10, anses hafva sin grund deruti, att vid brottandet den ene sökte bringa den andre på fall derigenom att han satte foten framför och derigenom hällade *(hälade)* omkull honom; enligt andra mindre rätt från segervinnarens sed att sätta foten på den besegrades nacke; enligt andra åter från sparkande hästar. *

πτερύγιον, ου, τό, *diminut.* (af följ.) *liten vinge,* vinglik betäckning, tak som lutar åt begge sidor, πτ. τοῦ ἱεροῦ Mt. 4: 5, Lc. 4: 9 har blifvit olika förklaradt; sannolikt menas dermed *tinnarne på taket* öfver στοὰ Σολομῶνος vid östra sidan af tempelberget, från hvars höjd man såg ned i ett svindlande djup, Josaphats dal — andra antaga kanske lika rätt στοὰ βασιλική vid södra sidan af tempelberget.

πτέρυξ, υγος, ἡ (= πτερόν, τό af πέτομαι, πτέσθαι) vinge Mt. 23: 37 *al.;* Apoc. 12: 14 gifvas qvinnan 2:ne örnvingar för att underlätta hennes flykt till öknen (bilden hämtad från Exod. 19: 4, Deuteron. 32: 11) — hon (d. ä. Judiska nationen) är utan hem, men räddas ändock.

πτηνός, ή, όν (πέτομαι, πτῆναι) *bevingad; subst.* fogel 1 Cor. 15: 39. *

πτοέω; ήθην (beslägtadt med πτήσσω, πτώσσω huka sig ned af fruktan, samstammigt med πίπτω) *skrämma; pass.* rädas, frukta Lc. 21: 9, 24: 37.

πτόησις, εως, ἡ (fgde) *skrämsel,* fruktan, φοβεῖσθαι πτ. 1 Petr. 3: 7 hysa fruktan. *

Πτολεμαΐς, ΐδος, ἡ (det fordna עַכּוֹ, egentl. af solen uppvärmd het sand, Ἀκχώ; hos Grek. författare äfven Ἄκη) *Ptolemais* (troligen af *Ptolemæus Lathurus* från Ægypten, som eröfrade staden 103 f. Chr.), stor sjöstad med hamn vid en mer än milslång vik af Medelhafvet omsluten på 3 sidor genom en halfcirkel af berg, bland hvilka Carmel, norr om och icke långt ifrån mynningen af den lilla floden *Belus.* I alla tider voro dess invånare till största delen hedningar; ehuru äfven en Judisk coloni efter Babyloniska fångenskapen der satte sig ned. Kejsar *Claudius* skänkte staden Romersk borgarerätt, hvadan hon kallades *colonia Claudii cæsaris;* nu heter hon *S:t Jean d'Acre,* är den bästa hamnplats på Syriska kusten, nyckeln till Galilæa och slutpunkten af den handelsväg, som går från Damascus till hafvet. Hon räknar 10,000 invånare; fkmr Act. 21: 7. *

πτύον, ου, τό (πτύω) kastskofvel, -skyffel, -skopa, hvarmed den uttröskade säden på en luftig loge kastades för att rensas ifrån agnar, *trop.* Mt. 3: 12, Lc. 3: 17.

πτύρω (beslägtadt med πτοέω, hkt se) göra skygg, skrämma; *pass.* blifva skygg (i synnerhet om hästar), råka i bestörtning l. förskräckelse, skrämmas Phil. 1: 28. *

πτύσμα, ατος, τό (πτύω) det utspottade, spott Joh. 9: 6. *

πτύσσω, ἔπτυξα vika, lägga ihop (kläder), sammanrulla (ett pergament) = slå igen en bok (hos oss) Lc. 4: 20. *

πτύω, ἔπτυσα (*onomatop.* ord) *spotta,* spotta ut Mc. 7: 33 *al.*

πτῶμα, ατος, τό (πίπτω) *det fallna,* dödade, lik (Mt. 14: 12, Mc. 15: 43 || σῶμα) Mt. 24: 28 *al.;* profanförf. hafva πτ. νεκροῦ.

πτῶσις, εως, ἡ (se fgde) *fallande,* fall, instörtande (om hus) Mt. 7: 27; *trop.* Lc. 2: 34 (»Han — JEsus ss. spädt barn — ligger der — på mina armar — till ett fall o. s. v.» på det att många uti Israël skola genom otro förnedras och störtas i elände o. s. v.).

πτωχεία, ας, ἡ (följ.) armod, fattigdom ἡ κατὰ βάθους πτ. 2 Cor. 8: 2 deras djupa fattigdom, fkmr ock v. 9 och Apoc. 2: 9 (»men du är rik»; ty himmelriket hörer dig till Mt. 5: 3).

πτωχεύω, ευσα vara arm, fattig 2 Cor. 8: 9 (om Christus, som försakade sin herrlighet och salighet). *

πτωχός, ή, όν (πτώσσω, πτήσσω huka sig ned af fruktan, buga sig o. s. v.) egentl. *bugande,* tiggande, arm, fattig, torftig, ss. *subst.* tiggare; Mt. 5: 3 *al.* = עָנִי Mt. 11: 5, Lc. 4: 18, 7: 22 (af nationalolyckan tryckte Israëliter d. ä.) betryckt, olycklig, πτ. τῷ κόσμῳ (|| τοῦ κόσμου) Jac. 2: 5 fattig i verlden l. i verldsligt afseende (jfr 1 Cor. 1: 27 följ.); *metaphor.* Gal. 4: 9; i *andlig mening* πτ. τῷ πνεύματι Mt. 5: 3, Lc. 6: 20 (*scil.* τῷ πνεύματι) fattig i sin anda l. sitt innersta, i andligt afseende, andeligen fattig, som känner sig förkrossad och i behof af Guds hjelp, som känner sitt andliga elände och längtar efter ett bättre tillstånd o. s. v., deremot betyder πτ. Apoc. 3: 17 fattig på alla trons och kärlekens skatter.

πυγμή, ῆς, ἡ (πύξ med knuten hand) *knytnäfve,* sedan näfkamp, boxning (hvarvid de stridande i äldsta tider hade i händerna σφαῖραι jern- l. blykulor och sedermera hade armarne ända till armbågen försedda med ἱμάντες cæstus, läderremmar, hvaruti bly l. jern var insydt); πυγμῇ Mc. 7: 3 pugno med knuten hand d. ä. så att man gnider l. gnuggar den ena handen omvexlande med den andra knuten; andra vilja deraf draga betydelsen: med all ansträngning, sorgfälligt, men emot språkbruket. *

Πύθων, ωνος, ὁ (πύθομαι ruttna) *Python,* namnet på draken som Apollo nedlade, och som förruttnade på den trakt vid Parnassus, der sedermera staden Δελφοί (ursprungligen Πυθώ kallad) uppbyggdes. Apollo kallades för detta storverk den *Pythiske;* hans prestinna vid Delphiska oraklet hette ock Πυθία. Sedermera betydde Πύθων *spådomsande* af den Pythiske Apollo ss. orakelgud; denna spådomsande betraktade Paulus Act. 16: 16

ss. en dæmon, hörande till djefvulens rike, enligt den allmänna åsigten, att de i hedendomen (djefvulens rike) ss. gudar dyrkade väsenden icke voro annat än dæmoner, och derföre behandlade Paulus tjenstepigan alldeles ss. en vanligen besatt menniska. Man läser l. c. antingen *πνεῦμα Πύθωνος* l. *Πύθωνα*. *

πυκνός, ή, όν (se *πυγμή*) tät, fast, densus, talrik, tätt, l. ofta påkommande 1 Tim. 5: 23; *neutr.* talrikt, i mängd, tätt (l. tidt) och ofta Lc. 5: 33.

πυκνῶς, *adv.* (af fgde) tätt och ofta, *compar.* *πυκνότερον* Act. 24: 26 oftare. *

πυκτεύω (*πύκτης* näfkämpe, boxare af *πύξ*, se *πυγμή*) vara näfkämpe, boxas, kämpa 1 Cor. 9: 26. *

πύλη, ης, ἡ *port*, dörr, öppning (så väl till ett enskildt rum, som ett hus, ett tempel, ett läger, en stad) Lc. 7: 12 *al.*; *trop.* *π. ᾅδου* Mt. 16: 18 underjordens l. dödsrikets portar (emedan man tänkte sig Hades ss. en borg med fasta portar) = dödens och helvetets makt, liksom i profangrek. *αἱ τοῦ βασιλέως θύραι* = Perserkonungens dörrar d. ä. hans hof, och i våra dagar »den höga l. Ottomaniska porten» betecknar Turkiska hofvet; *π.* Mt. 7: 13. 14 (Lc. 13: 24 || *θύρα*) tillträde, ingång (till Guds rike).

πυλών, ῶνος, ὁ (fgde) *portrum* l. *-gång*, förstuga, yttre gård l. förgård, troligen = *προαύλιον* Mt. 26: 71 (jfr Mc. 14: 68 som har *προαύλιον*), Act. 12: 13; äfven den stora port l. portal, som ledde ifrån den inre borggården (*αὐλή*) till den yttre förgården (*προαύλιον*) ss. Lc. 16: 20, Act. 10: 17 *al.*

πυνθάνομαι, ἐπυθόμην (af *πύνδαξ* l. *πυθμήν* — samstammigt med *βυθός, βένθος, βάθος* — fundus, djup, botten, *grund*) *utgrunda*, percontari, *approfondir*, gå till botten med en sak, utforska, fråga, spörja, erfara, få veta *παρά τινος* af ngn, *περί τινος* om ngn, Mt. 2: 4 *al.*

πῦρ, πυρός, τό, i Plattyskan *Für* (hvaraf vårt *ge fyr*), eld Mt. 3: 10 *al.*, *ἐν πυρί* 1 Cor. 3: 13 omgifven af eld, *ἐν π. φλογός* 2 Thess. 1: 8 omgifven af lågande eld, *ὡς διὰ π.* 1 Cor. 3: 15 = med smärta och ångest, *ἐκ πυρὸς ἁρπάζειν* Jud. 23 rycka ur eld d. ä. ur den högsta fara för undergång, *ἄνθρακες πυρός* Rom. 12: 20 (se *ἄνθραξ*); *ἡ γέεννα τοῦ π.* Mt. 5: 22 *al.* eldens Gehenna = helvetes eld (se *γέεννα*), *ἡ κάμινος τοῦ π.* Mt. 13: 42. 50 (se *κάμινος*), *ἡ λίμνη τοῦ π.* Act. 19: 20 *al.* eldsjö, *ἐν πυρὶ βαπτίζειν* Mt. 3: 11, Lc. 3: 16 döpa med eld = belägga med helvetes straff (se ock *βαπτίζω*).

πυρά, ᾶς, ἡ (fgde) eldstad, eldhög, bål Act. 28: 2. 3.

πύργος, ου, ὁ *borg*, torn Mt. 21: 33 *al.*

πυρέσσω (följ.) *febra*, hafva feber, vara febersjuk, ligga i feber Mt. 8: 14, Mc. 1: 30.

πυρετός, οῦ, ὁ (*πῦρ*) brännande hetta, *glöd;* feberhetta, feber Mt. 8: 15 *al.*, *plur.* feberanfall Act. 28: 8.

πύρινος, η, ον (*πῦρ*) *af eld*, brinnande, lågande, glödande Apoc. 9: 17. *

πυρόω; ωμαι (*πῦρ*) *elda*, bränna; *pass.* glöda, brinna, *π. λύεσθαι* 2 Petr. 3: 2 genom eld förgås, *βέλη π.* Eph. 6: 16 (se *βέλος*), *π. ἐν καμίνῳ* Apoc. 1: 15 glödgade i en smältugn (häntyder på Christi allt motstånd sönderkrossande gång i verldshistorien), *χρυσίον π. ἐκ πυρός* Apoc. 3: 18 guld genomglödgadt l. luttradt af eld (härmed menas väl den profhaltiga tron 1 Petr. 1: 7); *metaphor.* brinna 1 Cor. 7: 9 (om lustarnes eld), 2 Cor. 11: 29 (af smärta).

† *πυῤῥάζω* (följ.) vara eldröd Mt. 16: 2. 3.

πυῤῥός, ά, όν (*πῦρ*) full af eld, *eldröd ἵππος* Apoc. 6: 4 (se *ἵππος*), *δράκων* Apoc. 12: 3.

Πύῤῥος, ου, ὁ *Pyrrhus*, fader till Sopater Act. 20: 4. *

πύρωσις, εως, ἡ (*πυρόω*) *eldning*, upphettning, hetta, brand Apoc. 18: 9. 18; *metaphor.* *ἡ ἐν ὑμῖν π.* 1 Petr. 4: 12 den ibland l. hos eder (*scil.* *οὖσα* varande) = den eder öfvergående luttringseld (om svåra, häftiga lidanden — korset liknas vid elden, menniskan vid metallen l. guldet).

πώ, *enclit. part.*, ss. *μήπω, οὔπω* o. s. v.

πωλέω, ησα (*πέλω, πέλομαι* vara i rörelse, versari, drifva omkring på en ort, drifva handel och vandel; eller af vanan att vid handel *omvända* och se om varan, versare manu) göra varubyte, sälja Mt. 13: 44 *al.*, *τινός* Mt. 10: 29, Lc. 12: 6 för ett visst pris; *οἱ πωλοῦντες* Mt. 21: 12 *al.* säljare.

πῶλος, ου, ὁ *fåle*, ung häst l. åsna Mt. 21: 2. 6. 7 *al.*

πώποτε, *adv.* (*πώ, ποτέ*) någonsin; nyttjas vanligen efter nekningsord = icke l. aldrig någonsin Lc. 19: 30 *al.*

πωρόω, ωκα; ωμαι ώθην (*πῶρος* tuffsten, sedan hvarje hårdnad, valk) *förstena; metaphor.* göra som sten, förhärda, förstocka; *pass.* förhärdas, förstockas ss. *ἡ καρδία τινός* Mc. 6: 52 *al.*, *τὰ νοήματα* 2 Cor. 3: 14, äfven *absol.* Rom. 11: 7.

πώρωσις, εως, ἡ (fgde) förhärdning, förhärdelse, förstockelse, *metaphor*. Mc. 3: 5 *al.*

πώς, *indefin.* (*correlat.* till följ.) på ngt sätt, någorlunda, ungefär; efter εἰ, μή, hka se.

πῶς, *interrog.*, huru? på hvad sätt? Mt. 7: 4 *sæpe;* πῶς οὖν Mt. 22: 43 *al.* huru alltså l. i all verlden? π. οὐ Mt. 16: 11 *al.* huru icke? huru kommer det till att icke? hvarföre icke? o. s. v.

P.

Ῥαάβ l. Ῥαχάβ, ἡ *indecl.* (רָחָב vid) *Rachab*, en sköka i Jericho (se Jos. 2), öfvergick sedermera helt och hållet till Israëls folk (Jos. 6: 23) och äktade *Salmon*, Nahassons son, af Juda stam, och blef moder till *Boas*, fader till *Obed*, som var fader till *Isai*, Davids fader Ruths bok 4: 20. 22, Mt. 1: 5; fkmr äfven Hebr. 11: 31, Jac. 2: 25.

† ῥαββί, ὁ *indecl.* (רַב egentl. mycken, stor, genom mycken lärdom sig utmärkande, רַבִּי min lärare) *rabbi*, lärare, magister, mästare Mt. 23: 7. 8 *al.;* var en hederstitel för de Judiske lärde på Frälsarens tid.

† ῥαββουνί, רַבּוֹנִי egentl. min store lärare, utgör ett slags *augmentativum*, annars = fgde; Mt. 10: 51, Joh. 20: 16.

ῥαβδίζω; ισθην (följ.) slå l. piska med käpp l. spö, gissla, hudstryka (hvarvid gåfvos 40 slag, ett mindre, för att icke genom missräkning möjligtvis öfverstiga antalet) Act. 16: 22, 2 Cor. 11: (24). 25.

ῥάβδος, ου, ἡ (= ῥαπίς, se ῥαπίζω) käpp, staf a) att slå med 1 Cor. 4: 21; b) att stödja sig vid, vandringsstaf, l. att försvara sig med Mt. 10: 10 *al.;* c) herrskare- l. domarestaf, spira Hebr. 1: 8, Apoc. 2: 27 *al.;* hit hör ἡ ῥ. Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα Hebr. 9: 4 Arons staf, som hade slagit ut l. grönskat (förvarades i l. bredvid arken, se στάμνος).

ῥαβδοῦχος, ου, ὁ (fgde, ἔχω) egentl. *käpp-* l. *stafhållare;* i Rom och Romerska colonierna en magistratsperson, som hade rättighet att låta bära fasces (risknippor) framför sig, äfvensom *lictorn* sjelf, som bar dem; deraf lictor, stads- l. rättstjenare, stadsbetjent Act. 16: 35. 38.

Ῥαγαῦ, ὁ *indecl.* (troligen af רָגַע *intrans.* hålla sig stilla) *Ragau*, fkmr i slägtregistret Lc. 3: 35.

ῥᾳδιούργημα, ατος, τό (ῥᾳδιουργέω vara ῥᾳδιουργός *lätt till handling*, lätt på tråden, lättsinnig, elak af ῥᾴδιος lätt och ἔργον) lättsinnig, elak handling, bofstreck l. -stycke Act. 18: 14. *

ῥᾳδιουργία, ας, ἡ (se fgde) egentl. *lätthet till handling*, lättsinnighet, elakhet, ondska Act. 13: 10. *

† ῥακά (= *Chald.* רֵיקָא, Hebr. רֵיק tom, fåfänglig, oduglig) *raka* — dumhufvud l. odugling — var den tiden ett mycket vanligt skällsord, Mt. 5: 22. *

ῥάκος, εος, τό (ῥήγνυμι) egentl. *det sönderrifna*, sönderrifven klädning, trasa; ett stycke tyg, lapp Mt. 9: 16, Mc. 9: 21.

Ῥαμᾶ, andra Ῥᾶμα, ἡ *indecl.* (רָמָה den höga) *Rama*, en stad på en hög klippa af berget Ephraim, i Benjamins stam, 40 stadier norr om Jerusalem, Samuels födelseort Mt. 2: 18; hette äfven *Ramathaim Zophim* och Ἀριμαθαία (הָרָמָתַיִם), som fkmr Mt. 25: 57, Lc. 23: 51, hvarifrån rådsherren Joseph var.

ῥαντίζω, ισα; ισμαι (ῥαντός bestänkt, beströdd, *adj. vble* af ῥαίνω) bestänka egentl. med vatten, men äfven med blod Hebr, 9: 13 *al.*, εἰ γὰρ — — — ἁγιάζει l. e. »ty om — — — aska efter en qviga, i det den bestänker de förorenade, helgar dem» (ὕδωρ ῥαντισμοῦ var hos Israëliterne ett med askan efter en uppbränd röd qviga blandadt heligt reningsvatten, hvarmed förmedelst en isopsqvist sådana, som genom beröringen af ett lik l. på annat sätt förorenat sig, blefvo bestänkte och renade), πάντα τὸν λαὸν ἐῤῥάντισεν Hebr. 9: 19 (jfr Exod. 24: 8) han bestänkte allt folket (genom bestänkning med offerblodet blef folket betecknadt ss. Guds helgade förbundsfolk, hkt synderna blefvo förlåtna; dock blefvo synderna förlåtna icke egentligen genom bestänkelsen, utan genom offret — genom bestänkelsen fullbordades förbundet med det genom offret försonta folket); i *andlig mening* ῥεραντισμένοι — — — πονηρᾶς

Hebr. 10: 22 ∾ bestänkte till våra hjertan (och renade) från ett ondt samvete d. ä. med våra hjertan renade från ett ondt samvete.

ῥαντισμός, οῦ, ὁ (fgde) *beständkning*, stänkelse, εἰς ῥ. αἵματος Ἰ. Χ. 1 Petr. 1: 2 till beständkning med J. Chr. blod, bildligt för: till upptagande i Guds förmedelst Christi försoningsdöd stiftade nådaförbund; αἷμα ῥ. κ. τ. λ. Hebr. 12: 24 stänkelseblodet talar kraftigare om förlåtelse, än Abels om hämnd (med stänkelseblodet menas här Christi utgjutna blod. — På den stora försoningsdagen stänktes offerblodet mot nådastolen o. s. v. ss. sinnebild af försoning; Christi blod är det rätta offerblodet — se äfven ἀρχιερεύς).

ῥαπίζω, ίσω, ισα (ῥαπίς käpp, spö, kanske ursprungligen = ῥαφίς) egentl. *slå med käpp*, sedermera med handen, gifva en örfil, kindpust τινὰ ἐπὶ τὴν σιαγόνα Mt. 5: 39 slå ngn på kinden, *absol.* Mt. 26: 67 kindpusta.

ῥάπισμα, ατος, τό (fgde) slag med käpp l. flata handen, örfil, kindpust Mc. 14: 65 *al.*

ῥαφίς, ίδος, ἡ (ῥάπτω sy, flicka) synål, nål Mt. 19: 24 *al.*

Ῥαχάβ, se Ῥαάβ.

Ῥαχήλ, ἡ *indecl.* (רָחֵל får) *Rachel*, Labans dotter, Jacobs 2:dra hustru, Josephs och Benjamins moder, begrafven vid Bethlehem; Mt. 2: 18 citeras Jerem. 31: 15, som handlar om Judarnes bortförande till Babylon, hkas öde stammodren Rachel begråter; efter den typiska uppfattningen hos Matthæus har den af Propheten framställda Rachels jemmer afseende på mordet på de Bethlehemitiska barnen, hvilka voro *hennes* barn, då hon var moder till Joseph och Benjamin; denna tydning låg så mycket närmare, då Rachel var begrafven bredvid Bethlehem. *Rama* är typus till *Bethlehem.* *

Ῥεβέκκα, ης, ἡ (רִבְקָה den gödda) *Rebecca*, Bethuels dotter, hkn Abraham, med hkn hon var beslägtad (dotter af hans brorsson), utsåg till maka åt sin son *Isac.* Länge ofruktsam blef hon slutligen moder till tvillingarne *Esau* och *Jacob*; huru hon förskaffade den sednare Isacs välsignelse, är bekant af Bibliska historien. *

ῥέδη, ης, ἡ (enligt Quintilianus ett *Galliskt* ord) *rheda*, ett slags åkdon med 4 hjul Apoc. 18: 13. *

Ῥεμφάν, ὁ *indecl.*, andra Ῥεφάν l. Ῥηφάν, LXX Ῥαιφάν (Hebr. כִּיּוּן som på Arabiska betyder stjernan *Saturnus*) *Remphan* l. *Rephan*, som är ett Koptiskt ord och utmärker äfven stjernan Saturnus; alltså betecknar Act. 7: 43 (jfr Amos 5: 26) *Moloch* och *Remphan* samma afgud Saturnus, hkn med den *förra* benämningen utmärkes ss. gud i allmänhet, men med den *sednare* ss. en stjerngud, hvaruti äfven ligger ett bevis för Stephani förebråelse, att de dyrkade τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ (v. 42) eller voro begifna på stjerndyrkan. *

ῥέω, ῥεύσω *rinna*, flyta, strömma Joh. 7: 38 »ur hans lif skola flyta strömmar af lefvande vatten» (d. ä. utan bild: den gudomliga sanning, som den troende upptagit i sitt inre lif, blir icke sluten inom honom sjelf, utan meddelar sig äfven åt andra i rikt mått).

ῥέω, obruklig stam till εἴρηκα, εἴρημαι, ἐῤῥήθην l. ἐῤῥέθην, *fut.* 3 εἰρήσομαι (ss. præsens nyttjas φημί) säga, tala o. s. v. τί, τινί, τινί τι; ἐῤῥήθη τοῖς ἀρχαίοις Mt. 5: 21. (27) det har blifvit sagdt *till* de gamle (neml. de Judiska generationerna före Chr., till hka de skriftlärde talade), andra mindre rätt: *af* de gamle (neml. laglärarne sedan Mosis tid); se för öfrigt εἶπον, λέγω och φημί.

Ῥήγιον, ου, τό *Rhegium*, sjöstad i nedra Italien midtemot nordöstra hörnet af Sicilien, på Bruttiernas område; var en coloni från Chalcis på Euboea. Det nuvarande *Reggio* är hufvudstad i Calabria ulteriore; fkmr Act. 28: 13. *

ῥῆγμα, ατος, τό (följ.) spricka, springa, remna, söndersplittring, sprängning, fall (= πτῶσις Mt. 7: 27) Lc. 6: 49. *

ῥήγνυμι l. ῥήσσω, ῥήξω, ἔῤῥηξα frango, *krossa* 1:o) bryta, spränga Lc. 5: 37; *pass.* sprängas, gå sönder Mt. 9: 17. — 2:o) rifva, slita sönder Mt. 7: 6, rycka, skaka (rista) Mc. 9: 8, Lc. 9: 42 (om de besattes ryckningar). — 3:o) låta utbryta, lössläppa, ῥῆξον Gal. 4: 27 somliga förstå inunder φωνήν rumpe vocem, brist ut! andra bättre εὐφροσύνην af det fgde εὐφράνθητι rumpe jubilum, höj upp ett glädjeskri l. fröjderop!

ῥῆμα, ατος, τό (ῥέω, εἴρημαι) *det sagda*, talade 1:o) ord, tal, yttrande, utsaga Mt. 4: 4 *sæpe* (l. c. hämtadt ur Deuteron. 8: 3 förmedelst l. af hvarje ord, som går ur Guds mun d. ä. genom hvarje Guds befallning, hvarigenom neml. på ett utomordentligt, öfvernaturligt sätt — utan ἄρτος — lifvet uppehålles; så genom manna hos Israëliterna); tal, berättelse ss. Lc. 1: 65 *al.* (hkas innc-

håll dessa utgjorde); bud, befallning, föreskrift Lc. 3: 2. 5 *al.*; ordet κατ᾽ ἐξοχήν d. ä. evangelium Eph. 5: 26, jfr τὸ ῥ. τῆς πίστεως Rom. 10: 8 ordet om tron d. ä. evangelium. — 2:o) klagomål, tvistefråga ss. Mt. 18: 16, 2 Cor. 13: 1. — *Anm.* Betydelsen af ῥῆμα går aldrig fullkomligt ifrån den ursprungliga *det sagda,* så att ordet betyder sak, ting, något (ss. πρᾶγμα och דָּבָר), icke en gång Lc. 1: 37 οὐκ ἀδυνατήσει — — — ῥῆμα hvarje utsaga skall (straxt den blifvit gjord) icke vara omöjlig för Gud (att verkställa).

Ῥησά, ὁ *indecl.* (רֶשַׁע brott, gudlöshet) *Rhesa,* Zorobabels son Lc. 3: 27. *

ῥήσσω, biform till ῥήγνυμι, hkt se.

ῥήτωρ, ορος, ὁ (se ῥέω) *talare,* en offentlig caussidicus = advocat, allmän åklagare Act. 24: 1. *

ῥητῶς, *adv.* (af ῥητός, *adj. vble* af ῥέω) *sagdt,* uttryckligen, med tydliga ord, bestämdt 1 Tim. 4: 1. *

ῥίζα, ης, ἡ radix, *rot* 1:o) i *egentlig mening* Mt. 3: 10 *al.,* ἐκ ῥιζῶν Mc. 11: 20 radicitus, ifrån rötterna l. roten. — 2:o) i *tropisk mening* a) *allegor.* οὐκ — — — ἐν ἑαυτῷ Mt. 13: 21 *al.* men han har icke (det ss. frö tänkta — upptagna ordets) rot uti sig = d. ä. ordets frö får icke rotfästa sig i hans hjerta; b) *metaphor.* rot, upphof τινός 1 Tim. 6: 10 till ngt; stammen till en slägt Rom. 11: 16 (patriarkerna); ῥ. Ἰεσσαί Rom. 15: 12, Apoc. 5: 5, 22: 16 *Isai rot* betecknar Messias, emedan i Hans person ur Davididernas rot, hkn är Isai (τοῦ Ἰεσσαί är *genit. appositionis*), en telning uppvuxit (Es. 11: 1); ῥ. πικρίας Hebr. 12: 15, se πικρία.

ῥιζόω; ωμαι (fgde) *rota,* rotfästa, låta slå rötter; *pass.* rotas l. rotfästa sig, slå rötter *metaphor.* Eph. 3: 18, Col. 2: 7.

ῥιπή, ῆς, ἡ (ῥίπτω) *kast,* svängning, vändning (handvändning), blinkning ῥ. ὀφθαλμοῦ 1 Cor. 15: 52 ögonbliek (-kast). *

ῥιπίζω (fgde) *kasta; pass.* kastas, drifvas (hit och dit) Jac. 1: 6 (om hafsvågen, som drifves l. jagas af vinden). *

ῥιπτέω = följande; kasta af sig τὰ ἱμάτια Act. 22: 23 sina mantlar (för att göra sig lediga till steningen). *

ῥίπτω, ἔρριψα; ἔρριμμαι kasta Mt. 27: 5 *al.,* nedlägga Mt. 15: 30; *pass.* kastas Lc. 17: 2, p. p. prostratus, nedslagen till l. utsträckt på marken Mt. 9: 36.

Ῥοβοάμ, ὁ *indecl.* (רְחַבְעָם utvidgning af folket, liksom Εὐρύδημος) *Rhehabeam,* Salomos son med ammonitiskan Naama, konung öfver Juda 975—957 f. Chr.; om Judiska rikets delning i Juda och Israël, se i synnerhet 1 Reg. 12 cap.; Mt. 1: 7 *(bis).*

Ῥόδη, ης, ἡ (ῥοδῆ smdr. af ῥοδέα rosenbuske af τὸ ῥοδόν blomma, ros) *Rhode,* en tjenstepiga Act. 12: 13. *

Ῥόδος, ου, ἡ (af τὸ ῥοδόν blomma — liksom blomsterön) *Rhodus,* bekant ö vid Mindre Asiens kust midt emot Carien, dit Paulus anlände från Kos. Ön var mycket fruktbar och blomsterrik, hade ett herrligt klimat och, i anseende till sitt för handel så gynnsamma läge, redan tidigt en ansenlig befolkning; men staden Ῥόδος blef först i sednare tid anlagd, neml. i 5:te århundradet f. Chr. — Rhodierna voro af gammalt skicklige sjöfarande och deras flottor beherrskade länge hafvet. Äfven i Romerska tiden bibehöllo Rhodierna sin libertas, till dess ön under *Vespasianus* förvandlades till en Romersk provins. Den berömda colossen, som stod vid den ena af stadens 2:ne hamnar, låg, till följe af en jordbäfning, redan på Strabos tid i ruiner; Act. 21: 1. *

ῥοιζηδόν, *adv.* (af ῥοῖζος buller, sus, brak, *onomatop.* ord, samstammigt med ῥάζω, ῥύζω knarra, knorra) med brak παρέρχεσθαι 2 Petr. 3: 10 förgås. *

ῥομφαία, ας, ἡ ett stort, bredt, tveeggadt svärd (sådana i synnerhet Thrakerna och andra barbariska folkslag buro på högra skuldran) *metaphor.* Lc. 2: 35 (bild af stor själssmärta); ῥ. Apoc. 1: 16, 2: 12 (Christi muns ande d. ä. ord dödar de ogudaktiga ss. ett tveeggadt svärd), ῥ. τοῦ στόματός μου Apoc. 2: 16 *id.* (har troligen afseende på Num. 22: 23, 31: 8, emedan Bileam på förra stället möttes af en engel med ett bart huggande svärd, och på det sednare blef afrättad med svärd).

Ῥουβήν, ὁ *indecl.* (רְאוּבֵן naturligaste etymologien: se! en son; — Genes. 29: 32 är en mera aflägsen רָאָה בְעָנְיִי han, neml. Jehova, har sett till mitt betryck) *Ruben,* Jacobs förstfödde son med Lea, men som mistade förstfödslorätten Genes. 49: 4; hans stam bodde söder om Gad på andra sidan Jordan; fkmr Apoc. 7: 5. *

Ῥούθ, ἡ *indecl.* (רוּת smdr. af רְאוּת skönhet l. רְעוּת väninna) *Ruth*, en Moabitisk qvinna, Obeds moder, se Ruths bok; fkmr Mt. 1: 5. *

Ῥοῦφος, ου, ὁ *(lat.) Rufus* fkmr Mc. 15: 21, son till Simon af Cyrene, densamme troligen som nämnes Rom. 16: 13.

ῥύμη, ης, ἡ (följ.) tractus, *dragning*, det dragna, snöre, gata Mt. 6: 2, Act. 9: 11, 12: 10; äfven gränd Lc. 14: 21 (liksom den indragna), men kanske bättre: qvarter (ty äfven i denna bemärkelse fkmr ordet hos profanförfattare).

ῥύομαι, ῥύσομαι, ἐῤῥυσάμην; ἐῤῥύσθην (beslägtadt med ἐρύω draga) egentl. *draga till sig*, neml. ur en fara d. ä. rädda, frälsa ἀπό l. ἔκ τινος Mt. 6: 13 *al.*, ἐκ στόματος λέοντος 2 Tim. 4: 17 (se λέων), l. ock utan præpos. Mt. 27: 43, 2 Petr. 2: 7; ὁ ῥυόμενος Rom. 11: 26 frälsaren, förlossaren, גֹּאֵל.

† ῥυπαρεύομαι, εύθην (ῥυπαρός) *nedsmutsa*, orena sig Apoc. 22: 11 (den som sedan han förnummit denna boks herrliga prophetior, ännu alltjemt vill orena sig, han göre det på eget äfventyr — han är varnad). *

ῥυπαρία, ας, ἡ (fgde) *smutsighet*, orenlighet, orenligt väsende Jac. 1: 21 (synden liknas här vid en orenlig kropp l. klädnad; jfr Apoc. 3: 4, 7: 14). *

ῥυπαρός, ά, όν (ῥύπος) *full af smuts*, smutsig, oren Jac. 2: 2; i moralisk mening Apoc. 22: 11 || ῥυπῶν.

ῥυπάω (följ.) vara smutsig, oren Apoc. 22: 11 || ῥυπαρός. *

ῥύπος, ου, ὁ (kanske af ῥίπτω kasta bort) *det bortkastade*, smuts, orenlighet οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου 1 Petr. 3: 21 icke afläggande af köttets orenlighet d. ä. icke en rening från den smuts som vidlåder köttet (den jordiska kroppen — möjligtvis en häntydning på skillnaden emellan det christna dopet och de Judiska tvagningarne). *

ῥυπόω, ωσα (fgde) besmutsa, orena Apoc. 22: 11 || ῥυπαρευθήτω. *

ῥύσις, εως, ἡ = ῥεῦσις (ῥέω) *flytande*, flöde Mc. 5: 25, Lc. 8: 43. 44.

ῥυτίς, ίδος, ἡ (ῥύω, ἐρύω, se ῥύομαι) egentl. *sammandragning*, veck, fåll, rynka, skrynka Eph. 5: 27 (i moralisk mening om församlingen, hvilken ss. Christi brud icke skulle hafva ngn skrynka). *

Ῥωμαϊκός, ή, όν (se följ.) Romersk Lc. 23: 38. *

Ῥωμαῖος, ου, ὁ (Ῥώμη) Romare, Romersk medborgare Joh. 11: 48 *al.*

Ῥωμαϊστί, *adv.* (ῥωμαΐζω vara Romerskt sinnad, tala Romerska l. latinska språket) på Romerska (språket) l. latin Joh. 19: 20. *

Ῥώμη, ης, ἡ (ῥώμη styrka af följ. = Valentia) *Rom*, verldens hufvudstad på Frälsarens tid, uppbyggd på de 7 kullarne, septicollis. I Rom lefde många Judar, hka hade uppslagit sin bostad i ett qvarter på andra sidan Tibern (regio transtiberina), der de, ehuru föraktade och bespottade af Romarne, dock en lång tid ostörde öfvade sin religiösa cult och till och med gjorde proselyter. De voro till största delen frigifne (liberti, libertini, se Λιβερτινοί), afkomlingar af dem, som Pompejus fört fångna till Rom. Kejsarne Tiberius och Claudius fördrefvo dem från Rom, men de återvände snart och voro oaktadt sednare kejsares förtryck ganska talrika. Af Judar, proselyter och hedniska Romare hade tidigt bildat sig en christen församling i Rom utan någon egentlig stiftare (troligen dock Aquila och Priscilla); och då Paulus år 59 skref från Corinth till denna församling, hade han ännu icke varit der, men kom om våren 62 ss. fånge dit. I Uppenbarelseboken anspelas ofta på denna stad ss. ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν, ἡ πόρνη ἡ μεγάλη o. s. v.; fkmr Act. 18: 2 *al.*

ῥώννυμι l. ῥωννύω; ἔῤῥωμαι, *imperat.* ἔῤῥωσο och ἔῤῥωσθε, stärka, förstärka; *pass.* vara stark, *perf. imperat.* vid slutet af bref vale, valete, lef, lefven väl! Act. 15: 29, 23: 30.

Σ.

Σαβαχθανί (שְׁבַקְתַּנִי *Chald.* st. עֲזַבְתָּנִי Ps. 22: 1) du har öfvergifvit mig Mt. 27: 46, Mc. 15: 34.

† σαβαώθ = צְבָאוֹת härar, härskaror (i synnerhet himlens), Κύριος σ. = יְהוָֹה צ. l. אֱלֹהֵי צ.

(himla)härskarornes HERre, till beteckning af Gud den allsvåldige, aldrahögste Rom. 9: 29, Jac. 5: 4.

σαββατισμός, οῦ ὁ (*σαββατίζω* fira sabbat, af följ.) sabbatsfirande, sabbatshvila l. -ro Hebr. 4: 9. *

σάββατον, ου, τό, dat. plur. metaplastiskt σάββασι (שַׁבָּת hvilo- l. fridag af שָׁבַת upphöra med arbete, hvila) egentl. *hvila ifrån arbete* = *κατάπαυσις*, hvilodag 1:o) *sabbat*, lördag l. rättare: ifrån solnedgången på fredagen till samma tid på lördagen; Mt. 12: 2 *al.; plur.* nyttjas visserligen om *flera* sabbater ss. Act. 17: 2, Col. 2: 16, men vanligtvis om *en* sabbat (i analogi med Grekernas och Romarnes namn på fester t. ex. *Παναθήναια*, Saturnalia o. s. v.; kanske också blott en efterbildning af Aramäiska singularformen שַׁבְּתָא) Mt. 12: 1 *sæpe; σαββάτου ὁδός* Act. 1: 12 (se *ὁδός*), *τὸ μεταξὺ σ.* Act. 13: 42 (se *μεταξύ*). — *Anm.* Sabbatsdagen var af Gud sjelf instiftad till minne af skapelsens fullbordan Genes. 2: 2. 3; hvarje Jude var förpligtad att afhålla sig ifrån allt arbete på denna dag Exod. 20: 8. 11, den häremot bröt skulle dö Genes. 35: 2 (det är derföre som Pharisæerna förebrådde Frälsaren att Hans lärjungar uppryckte ax på sabbaten Mt. 12: 1. 2 — så fick man enligt traditionen icke bota, undantagande lifsfarliga sjukdomar, *ibid.* 10). — 2:o) *synecd.* både i *singul.* och *plur.* vecka (som börjar efter sabbaten och slutar med sabbatsdagen) Mt. 28: 1 *al.* ss. *μία σαββάτων* l. c. *al.* l. *σαββάτου* 1 Cor. 16: 2 l. *πρώτη σαββάτου* Mc. 16: 9 första dagen i veckan = söndagen = אֶחָד בְּשַׁבָּת (i den Rabbinska räkningen), så betyder שֵׁנִי בְּשַׁבָּת måndag o. s. v.

σαγήνη, ης, ἡ ett stort nät, not Mt. 13: 47. *

Σαδδουκαῖος, ου, ὁ (*antingen* af צַדִּיק rättrådig, orthodox, *eller* af צָדוֹק *Σαδώκ*, som var en lärjunge till Antigonus Sochæus i förra hälften af 3:dje århundradet f. Chr.) *Sadducæer*, som tillhör Sadducæiska sekten (de 3 religionspartierna voro *Pharisæer*, *Sadducæer* och *Essæer*, af hka de sistnämnde icke förekomma i N. T.). Sadducæerne förkastade alla traditioner och höllo sig i religionssaker blott vid G. T:s skrifter (icke blott Pentateuchen, ss. några påstå), hvaraf troligtvis namnet (*anm.* skillnaden emellan *Katholiker* och *Protestanter*, *Sonniter* och *Schiiter* hos Muhammedanerna); de nekade tillvaron af andar och englar (Act. 23: 8), själens odödlighet och kroppens uppståndelse (Mt. 22: 23 *al.*) och följaktligen belöning och straff efter döden; de trodde icke heller på Guds försyn, utan allt berodde på menniskan sjelf. För öfrigt voro de af stränga seder (andra antaga motsatsen); dock stodo de hos folket i ringa anseende, hos de förnäme och rike deremot i så mycket större. Deras antal var ringa i jemförelse med Pharisæernas, med hvilka de i öfrigt stodo i en skarp motsats, men gjorde gemensam sak emot Frälsaren och Hans lära. — Man har med mer l. mindre skäl jemfört *Pharisæerna* med Stoikerna, *Sadducæerna* med Epicuræerna och *Essæerna* med Pythagoræerna; fkmr Mt. 3: 7 *al.*

Σαδώκ, ὁ indecl. (צָדוֹק rättrådig) *Sadok*, Azors son Mt. 1: 14 *(bis)*.

σαίνω (beslägtadt med *σείω*) sätta i rörelse, skaka (egentl. vifta med svansen *οὐρᾷ* äfven *οὐράν*, om hundar), oroa; *pass.* skakas, drifvas hit och dit, blifva vacklande, vackla 1 Thess. 3: 3. *

σάκκος, ου, ὁ (שַׂק) *säck*, egentl. hårduk l. groft och tjockt tyg i synnerhet af gethår *σ. τρίχινος* Apoc. 6: 12 hårsäck, och allt deraf förfärdigadt — en klädning l. mantel af sådant tyg nyttjade pilgrimer och österländska asketer, äfvensom propheter och botpredikanter Apoc. 11: 3 (jfr Mt. 3: 4); äfven sörjande brukade en sådan, grof, svart, säcklik, med armhål försedd klädning och beströdde hufvudet med aska Mt. 11: 21, Lc. 10: 13. — Man har gjort den anmärkningen, att ordet förekommer i nästan alla både äldre och nyare språk.

Σαλά, ὁ indecl. (שֶׁלַח telning) *Sala*, Ebers fader Lc. 3: 35. *

Σαλαθιήλ, ὁ indecl. (שְׁאַלְתִּיאֵל jag har begärt af l. bedt Gud) *Salathiel*, Jechonias son Mt. 1: 12, Lc. 3: 27.

Σαλαμίς, ῖνος, ἡ Salamis, sjöstad i östra delen af ön Cypern med en beqväm hamn, fordom säte för mäktiga konungar och äfven sedermera en af de förnämsta städer på ön. Sedan det genom en jordbäfning blifvit förstördt under *Constantin den store*, lät denne kejsare (och hans närmaste efterträdare) återuppbygga det under namn af *Constantia;* några timmars väg S.V. derifrån ligger det nuvarande Famagusta.

Σαλείμ, ἡ indecl. (שָׁלֵם) *Salem* l. *Salim*, en by l. liten stad söder om Schythopolis på Jordans-ängen d. ä. nära Jordan vester om denna flod; men

sjelfva platsen, der Salem legat, är nu obekant. Nära intill vid *Ænon* (se *Αἰνών*) döpte Johannes Joh. 3: 23, sedan han lemnat Bethania l. Bethabara på andra sidan Jordan. *

σαλεύω, ευσα; ευθήσομαι, ευμαι, εύθην (*σάλος*) röra af och an, svänga, gunga, skaka ss. hafvet (floden) Lc. 6: 48 (rubba huset), vinden, jordbäfning Hebr. 12: 26 (om Guds röst, som skakade jorden vid lagens utgifvande på Sinai Exod. 19: 18), *metaphor.* uppskaka l. -röra, uppvigla Act. 17: 13; — *pass.* skakas Mt. 24: 29 *al.*, af vinden Mt. 11: 7, Lc. 7: 24, af jordbäfning Act. 16: 26; *trop.* rubbas, bringas ur sin (förra lyckliga) ställning Act. 2: 25, *ἀπὸ τοῦ νοός* 2 Thess. 2: 2 ∾ låten försätta eder i en skakande sinnesrörelse (så att J kommen bort) ifrån edert (vanliga) sinnestillstånd; *τὰ σαλευόμενα* Hebr. 12: 27 det vacklande, ombytliga (sådant är allt skapadt, alla jordiska riken, ja, himmel och jord Hagg. 2: 6 — i motsats mot *τὰ μὴ σ.* Guds orubbliga rike, jfr Mt. 24: 35, 2 Petr. 3: 7. 13).

Σαλήμ, ἡ indecl. (שָׁלֵם egentl. *adject.* fulländad, men äfven lefvande i frid och vänskap — ss. *nomen propr.* = יְרוּשָׁלֵם, ss. *appellat.* är det *neutrum* = שָׁלוֹם sällhet, frid =) *Σόλυμα* (*Joseph. τὴν μέντοι Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν Ἱεροσόλυμα*), *Salem*, den stad, der *Melchisedek* var konung och den högste Guds prest (se Genes. 14: 18); *Hieronymus* antager utan skäl, att Salem var samma stad som *Σαλείμ* (hkt se); fkmr Hebr. 7: 1. 2.

Σαλμών, ὁ indecl. (שַׁלְמוֹן beklädd) *Salmon*, Naassons son Mt. 1: 4. 5, Lc. 3: 32.

Σαλμώνη, ης, ἡ (äfven *Σαλμώνιον Sal-* l. *Sammonium*) *Salmone*, den nordostligaste udden på Creta, midtemot Cnidus i Mindre Asien Act. 27: 7. *

σάλος, ου, ὁ (beslägtadt med *ἅλς* haf) s a l u m, hvarje gungande, orolig rörelse, i synnerhet hafvets brusning, bränning Lc. 21: 25 *

σάλπιγξ, ιγγος, ἡ trumpet, basun Mt. 24: 31 *al.*, begagnades ss. signal till anfall (*τὸ πολεμικόν*) 1 Cor. 14: 8; vid Guds befallningar och uppenbarelser Apoc. 8: 2. 6. 13, 9: 14, Hebr, 12: 19; vid Christi tillkommelse samt de dödas uppväckande och sammankallande Mt. 24: 31, 1 Cor. 15: 52, äfven *σ. Θεοῦ* 1 Thess. 4: 16.

σαλπίζω, ίσω, ισα (fgde) *trumpeta*, blåsa i trumpet (för att dermed sammankalla de döda ur deras grafvar) *imperson.* 1 Cor. 15: 52 (liksom *ἀστράπτει, νίφει, ὕει*), basuna (om de 7 englarne) Apoc. 8: 6—13 *al.*; stöta i basun (för att väcka uppseende med det man gör) Mt. 6: 2.

σαλπιστής, οῦ, ὁ (fgde) trumpetare Apoc. 18: 22; sednare form för den classiska *σαλπιγκτής*. *

Σαλώμη, ης, ἡ (egentl. den fredliga af שָׁלוֹם fred) *Salome*, Zebedæi maka och således moder till apostlarne Jacobus den äldre och Johannes (i sednare tider har man börjat antaga, att hon var den syster till Frälsarens moder, som omtalas Joh. 19: 25); denna *Salome* får icke förblandas med Herodias' dotter af samma namn, hkn, utan att uttryckligen nämnas, förekommer Mt. 14: 6; fkmr Mc. 15: 40, 16: 1.

Σαμάρεια, ας, ἡ (שֹׁמְרוֹן väktaren tillhörig, vaktberg) *Samaria*; 1:o) hufvudstaden i provinsen Samaria, uppbyggd omkring 922 f. Chr. af *Amri* l. *Omri*, en af Israëls konungar, på ett berg af samma namn (Schimron) med vidsträckt utsigt ungefär 16 timmars väg norr om Jerusalem, och upphöjd till de Israëlitiska konungarnes residens. Efter en treårig belägring (under Hosea) af Assyriske konungen *Salmanassar* eröfrades staden 721 l. 720 f. Chr. och befolkades, liksom de andra Israëlitiska städerna, med främmande colonister. Sedermera intogs och förstördes den af Johannes Hyrcanus, men uppbyggdes åter af Romerske ståthållaren *Gabinius* och skänktes af Augustus till Herodes den store, som Augustus till ära kallade den *Σεβαστή Augusta*, hvaraf den dervarande obetydliga byn ännu heter *Sebustieh*; anses förekomma Act. 8: 5, *metonym.* invånarne deri Act. 8: 14, men hör troligen till 2:o) provinsen Samaria, som låg emellan Galilæa i norr och Judæa i söder, hade Medelhafvet i vester och Jordan i öster; var den minsta af de 4 provinser, hvari Palæstina var indeladt (se *Ἰουδαία*); fkmr Lc. 17: 11, Joh. 4: 5. 7 *γυνὴ ἐκ τῆς Σ.* = *Σαμαρεῖτις* v. 9 Samaritanska, *al.*

Σαμαρείτης, ου, ὁ (fgde) *Samarit* l. *Samaritan*, invånare i staden l. landskapet Samaria. Detta landskap innefattade Ephraims stam, halfva Manasse och en del af Isaschars. Invånarne blefvo af Salmanassar på konung Hoseas tid bortförde i fångenskap (se fgde). Efter bortförandet skickade Assyriens konung från Babylon och andra orter till det folktomma landet colonister, hvilka blan-

dade sig med de qvarblifne och nu kallades *Samariter.* De bådo väl, då de blefvo hemsökte af lejon, Assyriens konung om en Israëlitisk prest ibland dem som blifvit bortförde; men de dyrkade tillika de många afgudarne i deras förra hemland. Dessa Samariter blefvo af de under *Serubabel* återkomne Judarne uteslutne från delaktighet i tempelbyggnaden och nationalgudstjensten; hvarföre de genom anklagelser hos *Cyrus* sökte hindra tempelbyggnaden. Derpå, äfvensom på den dogmatiska skiljaktigheten (Samariterna erkände neml. blott Pentateuchen ss. helig bok) grundade sig det outsläckliga hatet emellan Judarne och Samaritanerne. — *Manasses,* en Judisk prest och broder till öfverstepresten Jaddus i Jerusalem, gifte sig med en dotter till *Sanballat,* den Persiske hedniske ståthållaren i Samarien; hvadan Jaddus afsatte honom från prestembetet. Derpå drog Manasses till Samarien och byggde med Alexander den stores tillstånd ett tempel på berget *Garizim* och upprättade der en egen gudstjénst. Ifrån denna tid upplågade ännu mera hatet, så att Samaritanerne icke en gång ss. hedningarne kunde blifva proselyter. Derföre kallar ock Frälsaren en Samarit ἀλλογενής främling Lc. 17: 18; deraf också lärjungarnes och Samaritanskans förundran Joh. 4 cap. — Samaritanerne väntade Messias Joh. 4: 25, och flera af dem öfvergingo till christendomen både i och efter Frälsarens tid; de vänta Honom ännu i *Sichem,* i det de åberopa sig på Deuteron. 18: 15 — nu mera lär dock deras antal inskränka sig till 30 familjer, boende i Sichem och Joppe; fkmr Mt. 10: 5 *al.*

Σαμαρεῖτις, ιδος, ἡ (fgde) Samaritansk γυνή Joh. 4: 9 qvinna, Samaritanska *(bis).*

Σαμοθρᾴκη, ης, ἡ Samothrace, en ö i Ægeiska hafvet vid kusten af Thracien, midtemot mynningen af floden Hebrus, med en stad af samma namn. Mysterierna, som der firades, äro verldsberömda. Före Samiska flyktingars invandring, af hka ön sannolikt fick detta namn, hette den *Leucosia* (och *Dardania);* nu heter den Samotraki l. Samandrachi; fkmr Act. 16: 11. *

Σάμος, ου, ἡ Samos, ö i Ægeiska (Icariska) hafvet vid Ioniens kust, 40 stadier från udden *Trogilium,* 7 stadier från *Mycale* i Mindre Asien, midtemot *Milet,* berömd ss. säte för Junosdyrkan och ss. Pythagoras' fädernesland. Var rik på produkter, dock ej på vin ss. de angränsande öarne (t. ex. Chios); invånarne fingo af Augustus libertas; heter nu *Sussam Adassi;* fkmr Act. 20: 15. *

Σαμουήλ, ὁ indecl. (שְׁמוּאֵל troligen af שְׁמוּ = שֵׁם och אֵל Guds namn; andra af שָׁמֻעַ bönhörd af Gud) *Samuel,* son af Elkana och Hanna från *Ramathaim Zophim* (= Ῥαμᾶ, hkt se) på Ephraims berg, blef af sin moder bestämd till Naziré (se σίκερα), uppfostrad ss. tjenare vid helgedomen i Silo och der invigd till prophet. Denne grundade eller återställde prophetskolorna, troligen det förra; Skriften namngifver 5 sådana inrättningar: 2 under Samuels tid, den ena i *Kiriath Jearim,* der förbundsarken den tiden befann sig (1 Sam. 10: 5. 10), den andra i *Rama* (1 Sam. 19: 18—24), 3 under Elias' och Elisas tid icke långt från *Gilgal, Jericho* och *Bethel.* I eller utanför dessa städer bodde nu de talrika unga männen med hvarandra i coloniartade kretsar, de ogifte i större byggnader förenade till ett hushåll, de gifte deremot med sina familjer för sig sjelfva i särskilda hyddor. För dessa brödraföreningar voro propheterna föreståndare; undervisningsämnen derstädes voro i egentlig mening rent bibliska: lagen, propheterande, fädernas historia, ceremonierna, äfven nämnes sång-, ton- och diktkonsten, ss. kan ses af ofvan anförda ställen. Samuel var den siste af שֹׁפְטִים (domare) i Juda och smorde till Judarnes konungar Saul och David; se för öfrigt *Sam. 2:ne Böcker;* förekommer Act. 3: 24, 13: 20, Hebr. 11: 32.

Σαμψών, ὁ indecl. (שִׁמְשׁוֹן troligen diminut. af שֶׁמֶשׁ sol) *Simson,* Israëlit af stammen Dan och i 20 år Schophet öfver Hebræerna, hkn genom en rad af äfventyrliga bedrifter tillfogade de då öfver Hebræerna herrskande Philistæerna, som retat honom, mycken förtret och skada; han understöddes dervid af en ovanlig slughet och utomordentlig kroppsstyrka (Judic. 13—16 capp.), var naziré, se σίκερα; fkmr Hebr. 11: 32. *

σανδάλιον, ου, τό, diminut. (af τὸ σάνδαλον st. σανίδαλον af följ.) *sandal,* en trä- l. äfven lädersula under foten, som fastbands ofvanpå foten med remmar, vanligen ett slags fruntimmersskor; hos Hebræerna buro ock männer dylika skor l. sulor. De lägste slafvarne hade till göromål att påbinda och aftaga dessa sandaler, bära dem efter sina herrar o. s. v. — Inne i rum har Österländningen inga skor (tofflor) på sig, utan plägar vid

besök taga af sig dem i förstugan (liksom vi galoscher), utom vid påskmåltiden, på det man måtte framställa sig i fullkomlig resdrägt; ty på resor och vid utgående påtager sig hvarje ordentlig man sina fotplagg. Då det med denna fotbeklädnad var naturligt, att fötterna blefvo fulla af dam och stoft, så kan man deraf förklara sig den idkeliga fottvagningen. Sandalerna voro ursprungligen = ὑποδήματα, se dock detta ord; förekommer Mc. 6: 9, Act. 12: 8.

σανίς, ίδος, ἡ bräde, planka Act. 27: 44. *

Σαούλ, ὁ *indecl.* (שָׁאוּל den begärde) *Saul,* 1:o) Judarnes förste konung (1095—1055 f. Chr.), son af en ansedd Israëlit *Kis* af Benjamins stam, utmärkt genom ståtlig kroppsbyggnad (hufvudet högre än andra); han blef, då folket begärde en konung, af domaren och propheten Samuel smord dertill och i Mizpa föreställd folket, som med glädje hyllade honom. Sauls första lyckliga företag, tåget mot Ammoniterne, hvilka hårdt ansatte Gilead, tillvann honom nationen helt och hållet, och det blef nu konungens hufvudomsorg att skydda landet emot de alltid stridsfärdige Philistæernas anfall. Blott genom hans son Jonathans djerfva hjeltebragd blef Philistæiska hären drifven på flykten och snart fullkomligt slagen; dock kommo de alltjemt tillbaka, äfvensom Moabiter, Edomiter, Syrier och andra. I ett utrotelsekrig mot Amalekiterne ådrog sig konungen propheten Samuels förebråelse, derföre att han icke helt och hållet åtlydt HERrans genom Samuel honom gifna föreskrift att gifva allt det fångna till spillo. Propheten vände sig nu ifrån Saul och smorde på HERrans befallning David till konung. De hjeltedater David utförde ådrogo honom Sauls afund, och denne stod sedermera efter hans lif. Slutligen blef i ett krig emot Philistæerna Sauls här slagen och hans 3:ne söner stupade; hvarefter han sjelf, trött vid lifvet, störtade sig på sitt eget svärd. Sauls historia finnes utförligt framställd 1 Sam. 8 cap.—2 Sam. 1 cap.; fkmr Act. 13: 21. — 2:o) Aposteln Pauli Judiska namn före hans omvändelse (äfven Σαῦλος, hkt se — se ock Παῦλος) Act. 9: 4. 17 *al.*

σαπρός, ά, όν (σήπω, ἐσάπην) *rutten,* skämd, af dålig beskaffenhet, dålig, oduglig (till begagnande), ond 1:o) i *physisk* mening, ss. δένδρον Mt. 7: 17 *al.* murket, skadadt l. odugligt (neml. att bära god frukt), σαπρά (*scil.* ἰχθύδια) Mt. 13: 48 skämda l. till begagnande odugliga fiskar. — 2:o) i *ethisk* mening: dålig, oduglig (till uppbyggelse) σ. λόγος Eph. 4: 29.

Σαπφείρη, ης, ἡ (antingen af שַׁפִּר skön, eller af סַפִּיר se följ.) *Sapphira,* hustru till Ananias (se Ἀνανίας) Act. 5: 1 följ.

σάπφειρος, ου, ἡ סַפִּיר *sapphir,* en ädelsten af himmelsblå färg, öfversådd med gyllene punkter Apoc. 21: 19. *

σαργάνη, ης, ἡ (af obekant derivation) flätverk, korg 2 Cor. 11: 33. *

Σάρδεις, εων, αἱ *Sardes,* gammal och rik hufvudstad i Lydien och residens för de Lydiske konungarne, bland hvilka den rike *Crœsus* märkes, låg på en fruktbar slätt vid floden *Pactolus* och på norra sluttningen af berget Tmolus 540 stadier (= 9 svenska mil) från Ephesus; blef sedermera säte för en Persisk satrap. Efter Antiochus den stores besegrande kom det i Romarnes händer, men sjönk snart ned till en ganska medelmåttig stad; dess invånare voro af gammalt beryktade för ett utsväfvande lefnadssätt. Der fanns en christen församling, till hkn ett af de apocalypt. sändebrefven är ställdt; fkmr Apoc. 1: 11, 3: 1. 4.

Σάρδινος, ον, Apoc. 4: 3 || följ., hkt se.

Σάρδιος, ον (egentl. *adj.* af Σάρδεις) *Sardisk;* ὁ *sarder,* en ädelsten, som brukades till signetringar, af genomskinlig, eldröd, köttaktig färg (deraf vår *carneol* af det Italienska *carne,* kött); annars skiljes denna *qvinnliga* art ifrån den manliga, *sard,* som var brunaktig; den förra menas Apoc. 4: 3 (HERrans ansigte lyste med eldens glans och hans talar var glänsande purpur). *

σαρδόνυξ, υχος, ὁ *sardonyx,* en blandning af onyx och carneol (se fgde); onyx liknade till färgen en nagel (ὄνυξ), genom hvilken köttet genomskimrar, hade ock mjölkhvita strimmor; alltså var sardonyx röd och hvitstrimmig Apoc. 21: 20. *

Σάρεπτα l. Σάρεφθα, ων, τά (צָרְפַת smälthytta?) *Zarpath* l. *Sarepta,* stad i Phœnicien l. rättare Sidonien emellan Tyrus och Sidon icke långt ifrån det sednare; märkligt i Bibliska historien för den fattiga enkan som der bodde och hos hkn propheten Elias gästade 1 Reg. 17: 9—24; kallas Σ. Σιδῶνος, emedan staden låg inom Sidons område; fkmr Lc. 4: 26. *

σαρκικός, *ή*, *όν* (*σάρξ*) egentl. *tjenlig för köttet*, rättande sig efter köttet)(*πνευματικός* 1 Cor. 3: 3 (beherrskade af *σάρξ*, den mot Guds Ande stridande menskliga naturen — se *σάρξ* — och således motsträfvande *πνεῦμα*)(*πνευματικοί* som styras af Guds Ande); hörande till köttet, köttslig, *σοφία* 2 Cor. 1: 12 den *rent menskliga* visheten, hvilken icke står under den H. Andes inflytande, utan är ett verk af den oupplysta och förderfvade menniskonaturen (jfr ock *σ. ψυχική* Jac. 3: 15 — skiljes från den *christliga* visheten, som härrör från den H. Ande), *ὅπλα* 2 Cor. 10: 4 köttsliga (blott menskliga och ss. sådana svaga och otillräckliga för den apostoliska verksamhetens ändamål)(*δυνατὰ τῷ Θεῷ*) vapen, *ἐπιθυμίαι* 1 Petr. 2: 11 köttsliga begärelser (dessa strida emot själen, i det de söka göra henne underdånig deras tjenst och derigenom förlustig af saligheten); kroppslig, lekamlig, timlig *τὰ σ.* Rom. 15: 27, 1 Cor. 9: 11 som hör till detta lifvets behof, detta timliga lifvets uppehälle och nödtorft, som angår menniskans materiella l. animaliska lif ss. föda, kläder, egodelar o. s. v. — *Anm.* Om skillnaden emellan detta ord och följande, se *följ.*

σάρκινος, *η*, *ον* (följ.) *bestående af kött*, köttaktig *ἐν πλαξὶν καρδίας σ.* 2 Cor. 3: 3 i hjertats taflor af kött)(*λιθίναις*; af köttslig natur (hvars natur är *σάρξ*) Rom. 7: 14 *al.* — *Anm.* Ordet anses i allmänhet = fgde och blir också dermed förvexladt i editionerna ss. Rom. 7: 14, men med orätt; ty sjelfva ändelserna (*ικός*, *ινος*) utmärka en olikhet dem emellan; en opånyttfödd t. ex. är *σάρκινος* (och ss. sådana betecknar Paulus Corinthierna 1 Cor. 3: 1, emedan de ss. svaga nybörjare i christendomen ännu syntes bestå af idel *σάρξ*), men en pånyttfödd är *σαρκικός*, då han låter köttet beherrska *πνεῦμα* (ss. de mera för sig komna Corinthierna öfverlemnade sig åt sektväsende 1 Cor. 3: 3).

σάρξ, *σαρκός*, *ἡ* (*Æol.* *σύρξ*, liksom af *σύρω* — det som drages från benen?) caro, kött, menniskors och djurs; i N. T. 1:o) i *egentlig* mening Lc. 24: 39 *al.* — 2:o) *synecd.* för kropp, lif, menniska *ἡ σάρξ μου* Rom. 11: 14 mina anförvandter (Judarne), *ἑτέρα σ.* Jud. 7 ett annat kött, en annan (af sitt kön); för öfrigt, *πᾶσα σάρξ* = *πάντες ἄνθρωποι* Lc. 3: 6 *al.* o. s. v. — 3:o) med bibegrepp af *svaghet*, *vanmakt* o. s. v. ss. *σάρξ καὶ αἷμα* Mt. 16: 17 en svag menniska, Gal. 1: 16 och Eph. 6: 12 svaga menniskor (se *αἷμα*), 1 Cor. 15: 50 vårt jordiska l. kroppsliga väsen (som vi hafva i detta jordlifvet och hvars hufvudbeståndsdelar äro kött och blod) o. s. v. — 4:o) med bibegrepp af det förderfvade, ogudaktiga, *syndiga i vår natur;* utmärker det menskliga i sig, det rent menskliga i motsats till det gudomliga — menniskan sådan hon är uti sig med sin medfödda syndfullhet utan pånyttfödelse af Guds nåd Joh. 3: 6 *al.;* hit höra phraserna *εἶναι*, *ζῆν*, *περιπατεῖν*, *κατὰ σ.* Rom. 8: 4. 5. 12. 13, vara, lefva, vandra efter köttet = den syndiga menniskonaturen o. s. v.; äfvensom *κατὰ τὴν σάρκα* Joh. 8: 15 efter det yttre (hvarefter han syntes dem ss. en vanlig menniska), *κατὰ σ.* Rom. 4: 1 på rent menskligt vis (i motsats till trons högre, andliga element), *κατὰ σ. σοφός* 1 Cor. 1: 26 menskligt vis, *Ἰσραὴλ κατὰ σ.* 1 Cor. 10: 18 det köttsliga, rent menskliga Israël ( )(*Ἰ. κατὰ πνεῦμα* det andliga Israël, de christne), *εἰδέναι τινὰ κατὰ σ.* 2 Cor. 5: 16 känna ngn ss. menniska (så att man bedömmer honom efter hvad han ss. menniska är)(*κατὰ πνεῦμα* ss. christen), *καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν Κυρίῳ* Phil. 16 både ss. menniska och ss. christen o. s. v. — 5:o) *om Christo:* Hans menskliga natur, dock utan synd och förgängelse *κατὰ σ.* Rom. 1: 3 till sin menskliga natur, *ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σ.* Hebr. 5: 7 i Hans köttsdagar (härmed menas Hans förnedringstillstånd) o. s. v. — *Anm.* Om striden emellan *σάρξ* och *πνεῦμα* Gal. 5: 17, se *πνεῦμα*.

Σαρούχ, äfven *Σερούχ*, *ὁ indecl.* (שְׂרוּג hopflätad af שָׂרַג) *Saruch*, Nachors fader Lc. 3: 35. *

σαρόω; *ωμαι* (*σάρος*, *ὁ* l. *σάρον*, *τό* qvast af *σαίρω* =) *sopa* Lc. 15: 8, feja, putsa; p. p. p. Mt. 12: 44, Lc. 11: 25.

Σάῤῥα, *ας*, *ἡ* (שָׂרָה furstinna, hette innan löftet skedde till henne שָׂרַי) *Sara*, Abrahams hustru, var dotter af Thara, Abrahams fader, men af annan moder, således halfsyster till sin man; först i ålderdomen (vid 90 års ålder) födde hon Isac; dog 127 år gammal i Hebron och blef der begrafven; fkmr Rom. 4: 19 *al.*

Σάρων, *ωνος*, *ὁ*, äfven *Σαρών* l. *-ωνᾶς* (שָׁרוֹן st. יְשָׁרוֹן slättmark, slätt) *Saron*, en slätt i Palæstina vid kusten af Medelhafvet ifrån Cæsarea (Palæstinæ) till Joppe, utmärkt för rik vegetation (»blomster i Saron») och goda betesmarker; midt

på densamma emellan *Lydda* och *Apollonia* (Arsuf) ligger byn Saron, som fordom kanhända var en stad och kunde menas Act. 9: 35, ehuru artikeln synes antyda »den bekanta (slätten) Saron». *

σατᾶν, *ὁ indecl.* = följ.; fkmr blott 2 Cor. 12: 7 ss. *genit.* *

σατανᾶς, ᾶ, ὁ (שָׂטָן ofreda, förfölja) egentl. *vederpart*, motståndare; κατ' ἐξοχήν *satan*, som förförer menniskorna till det onda och anklagar dem hos Gud, Mt. 4: 10 *al.*, Lc. 22: 31; hans hufvudsyftemål är att hindra Guds verk bland menniskorna, hvarföre äfven Petrus, då han ville afstyrka och hindra Frälsaren ifrån att lida och dö för menniskorna, kallades *trop.* satan Mt. 16: 23, Mc. 8: 3; — παραδοῦναι τῷ σ. 1 Cor. 5: 5, 1 Tim. 1: 20, se παραδίδωμι.

σάτον, ου, τό (סְאָה, Aram. סָאתָא, hvaraf Grek. formen) *saton*, ett mått för torra varor, som enligt Rabbinerne utgjorde 144 äggskal, var ⅓ af אֵיפָה; Epha var ⅘ μέδιμνος; Medimn = 10⅔ kappar = ⅓ tunna; alltså Epha = 8 kappar l. 1 halfspann och saton = 2⅔ kappar Mt. 13: 33, Lc. 13: 21.

Σαῦλος, ου, ὁ (שָׁאוּל den begärde af שָׁאַל) *Saulus*, Aposteln Pauli namn före hans omvändelse (se Παῦλος), Act. 7: 58 *al.*

σαυτοῦ, ῆς, οῦ = σεαυτοῦ, hkt se.

σβέννυμι l. ύω, σβέσω, ἔσβεσα släcka, utsläcka a) i *egentlig* mening Mt. 12: 20 *al.* — b) i *tropisk* mening: τὸ πνεῦμα 1 Thess. 5: 19 den H. Ande (tänkt ss. en eldslåga — jfr första pingstdagens händelser), äfven dämpa, undertrycka. — *Pass.* slockna, αἱ λαμπάδες Mt. 25: 8 hålla på att slocna, τὸ πῦρ Mc. 9: (44. 46). 48.

σεαυτοῦ, ῆς, οῦ (σέο = σοῦ, αὐτοῦ) *pron. reflex.* dig sjelf o. s. v. Mt. 4: 6 *al.*

σεβάζομαι, άσθην (σέβας vördnadsfull skygghet, räddhåga, vördnad) = σέβομαι Rom. 1: 25 *scil.* τὴν κτίσιν. *

σέβασμα, ατος, τό (fgdc) *det dyrkade, helgedom*, föremål för dyrkan ss. tempel, altaren, bildstoder Act. 17: 23; 2 Thess. 2: 4 = numen, gudaväsende.

σεβαστός, ή, όν *adj. vble* (af σεβάζομαι) den vördade, dyrkade = Augustus = kejsare ss. *subst.* Act. 25: 21. 25 (om Nero), ss. *adject.* kejserlig σπεῖρα Act. 27: 1 den kejserliga cohorten (var den utaf de 5 i Cæsarea stationerade cohorter, hkn gällde ss. kejsarens lifvakt) = σπ. Ἰταλική Act. 10: 1, se Ἰταλικός.

σέβομαι (σέβω = σεύω skrämma, jaga, förfölja) *fly*, undfly, sky, hafva försyn för (att göra ngt ondt), frukta, vörda, dyrka i synnerhet Gud Mt. 15: 9 *al.; portproselyterne* (se προσήλυτος) kallades οἱ σεβόμενοι προσήλυτοι Act. 13: 43 l. blott οἱ σ. Act. 13: 50, 17: 4. 17 l. fullständigt οἱ σ. τὸν Θεόν Act. 16: 14, 18: 7.

σειρά, ᾶς, ἡ (εἴρω knyta, binda) *band*, boja, kedja ζόφου 2 Petr. 2: 4 åt mörkrets bojor d. ä. de bojor som höra till mörkret i Tartarus l. Gehenna (orden höra till παρέδωκεν). *

σεισμός, οῦ, ὁ (följ.) *skakning, scil.* τῆς γῆς jordbäfning Mt. 24: 7 *al.*, skakning (genom stormvinden) ἐν τῇ θαλάσσῃ Mt. 8: 24 inom hafvet d. ä. svallning, sjögång.

σείω, σείσω; ἐσείσθην (beslägtadt med σεύω) skaka, sätta i rörelse a) i *egentlig* mening: om jordbäfning Mt. 27: 5, om träd som skakas af vinden Apoc. 6: 13; — b) i *metaphor.* mening: om folkrörelse: πᾶσα ἡ πόλις ἐσ. Mt. 21: 10 hela staden kom i rörelse, ἐσείσθησαν Mt. 28: 4 de skakades, bäfvade; — Hebr. 12: 26 jag skall skaka icke blott jorden, utan äfven himlen (har afseende på Hagg. 2: 7. 8, i hkn sednare vers antydes, att härmed menas hedningarnes l. de hedniska rikenas omhvälfning — alla synliga, jordiska, skapade riken skola skakas och falla, endast Guds rike skall blifva evinnerliga — se ock σαλεύω *in fine*).

Σεκοῦνδος, äfven Σέκουνδος, ου, ὁ (*lat.*) *Secundus*, Pauli följeslagare från Grekland till Mindre Asien Act. 20: 4. *

Σελεύκεια, ας, ἡ (af Σέλευκος ὁ Νικάτωρ, dess grundläggare l. åtminstone utvidgare) *Seleucia*, hamnstaden till Antiochia i Syrien, en starkt befästad och för ointaglig ansedd stad i Syrien vid Medelhafvet med en hamn, 40 stadier norr ut från floden Orontes' mynning, 120 stadier vester om Antiochia, hufvudort i provinsen Seleucis. Den hade binamnet ἡ ἐν Πιερίᾳ *Pieria* af berget Pierius, vid hkt den låg, af *Seleucia ad mare* till skillnad från flera Syriska städer med samma namn. Sedan Pompeji tid var den urbs libera; fkmr Act. 13: 4. *

σελήνη, ης, ἡ (σέλας glans, ljus) luna, måne Mt. 24: 29 *al.*

σεληνιάζομαι (fgde) vara *månadssjuk* l. -rasande, en sjukdom som efter månens beskaffenhet af- och tilltog och hade likhet med fallandesjukan eller var samma sjukdom = vara epileptisk Mt. 4: 24, 17: 15.

Σεμεΐ l. *Σεμεΐν, ὁ indecl.* (שִׁמְעִי ryktbar, berömd af שָׁמַע han hörde) *Semei* l. *Simei* Lc. 3: 26. *

σεμίδαλις, εως, ἡ simila, similago, finaste hvetmjöl Apoc. 18: 13. *

σεμνός, ή, όν (*qsi σεβνός* af *σέβομαι*) *vördnadsvärd*, ärbar, värdig Phil. 4: 8 *al.*

σεμνότης, ητος, ἡ (fgde) vördnadsbjudande väsende, värdighet, yttre anständighet 1 Tim. 2: 2 (de christnas värdiga skick i alla lefnadsförhållanden), värdighet i föredragningssättet Tit. 2: 7.

Σέργιος, ου, ὁ (lat.) Sergius med binamnet *Paulus*, boende i Paphos och proconsul på Cypern (då en *provincia senatoria*), hkn Aposteln Paulus omvände till christendomen och tog sitt namn efter. Act. 13: 7. *

Σερούχ, se *Σαρούχ*.

Σήθ, ὁ indecl. (שֵׁת ersättning) *Seth*, Adams son *i stället för* Abel Lc. 3: 38. *

Σήμ, ὁ indecl. (שֵׁם namn) *Sem*, Noachs son Lc. 3: 36. *

σημαίνω, ανα (*σῆμα*, se följ.) *teckna*, gifva ett tecken, gifva tillkänna (genom tecken l. ord), antyda, i allmänhet tillkännagifva Joh. 12: 33 *al.*, uppgifva Act. 25: 27.

σημεῖον, ου, τό (= *σῆμα*) *tecken* 1:o) *igenkänningstecken*, hvarpå man igenkänner och särskiljer ngn l. ngt från andra, Mt. 26: 48, Lc. 2: 12, *τὰ σ. τοῦ ἀποστόλου* 2 Cor. 12: 12 det som documenterar aposteln ss. sådan, det hvarpå man igenkänner den som är apostel, 2 Thess. 3: 17 (igenkänningstecken på ett brefs äkthet), kännetecken l. -märke, bevis; äfven tecken i allmänhet ss. *περιτομῆς* Rom. 4: 11 (*genit. appositionis*) omskärelsens tecken = det yttre tecken hkt bestod i omskärelsen. — 2:o) *förtecken*, förebådande tecken, förebud *τῶν καιρῶν* Mt. 16: 3 tidsperiodernas betydelsefulla företeelser, de företeelser hvilka betydelsefullt utvisa händelsernas förestående utveckling (liksom på himlen aftonrodnaden utvisar vackert väder o. s. v.), *τῆς σῆς παρουσίας* Mt. 24: 3 till din tillkommelse, *τοῦ υἱοῦ ἀνθρώπου* v. 31 den företeelse som omedelbart föregår den kommande Messias och utvisar inträdandet af Hans parusi, *signalen* dertill (troligen ett ljusfenomen efter den förutgående förmörkelsen v. 29 — en förglans till den *δόξα*, i hkn Messias sjelf skall uppträda); i denna betydelse fkmr ordet ock Mt. 13: 4, Lc. 21: 7. (11. 25) *al.* — 3:o) *undertecken* ss. *σ. ἀντιλεγόμενον* Lc. 2: 34 (om Frälsaren sjelf) en gudomligt betydelsefull företeelse som röner motsägelse, se ock *ἀντιλέγω*; hvarigenom Frälsaren och apostlarne ådagalade sin gudomliga sändning, underverk, under Mt. 12: 38, Mc. 16: 17. 20 *al.*, äfven om glossolalien ss. ett undertecken, portentum 1 Cor. 14: 22 neml. *τοῖς ἀπίστοις*, att de skulle omvända sig och blifva trogna; äfven om falska propheters underverk Mt. 24: 24 *al.*; fkmr ofta i förening med *τέρατα* och *δυνάμεις* ss. Joh. 4: 48, Act. 2: 22 *al.* (man har velat fixera en bestämd skillnad emellan *σημ.* och *τέρατα* enligt Act. 2: 19 *τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημ. ἐπὶ τῆς γῆς κάτω*, men denna skillnad är tillfällig; så heter det ju *σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ* Mt. 16: 1 *al.* — Alla 3 *σημ., τέρ.* och *δυνάμεις* tjena blott att liksom uttömma begreppet af under och undergörande förmåga).

σημειόω (fgde) *teckna*, beteckna, sätta märke på; *med.* teckna upp åt sig, anteckna, lägga märke till *τινά* 2 Thess. 3: 14 (nemligen för att undvika allt umgänge med honom *μὴ συναναμίγνυσθαι*). *

σήμερον, adv. (= *Att. τήμερον qsi τῇ* = *ταύτῃ ἡμέρᾳ* hoc die) hodie, *i dag*, Mt. 6: 11. 30 *al.*, *ἡ σ. ἡμέρα* Act. 20: 26, Rom. 11: 8 *al.* den dag som i dag är, den närvarande dagen, äfven utan *ἡμέρα* ss. *ἄχρι, ἕως* l. *μέχρι τῆς σ.* Mt. 11: 23 *al.* ända till den närvarande dagen, vår tid, våra dagar; *περὶ τῆς σ.* Act. 19: 40 för denna dagen d. ä. för det som i dag händt; *τὸ σήμερον* Hebr. 3: 13 det der i dag; *σ. καὶ αὔριον* Lc. 13: 32. 33 i dag och i morgon (antyda en bestämd tid för Frälsarens vistelse, hkt ock tilläggen *τῇ τρίτῃ* i öfvermorgon och *τῇ ἐχομένῃ* följande dagen bevisa; deremot plägar Jac. 4: 13 i synnerhet med läsarten *ἤ* för *καί* tydas om en obestämd tid = inom kort, men äfven här böra orden förstås egentligt, ty v. 14 upptager *αὔριον* återigen), *ἐχθὲς καὶ σ. κ. τ. λ.* Hebr. 13: 8 har afseende på den förflutna, närvarande och tillkommande tiden, se *ἐχθές*.

σημικίνθιον, ου, τό (lat.) semicinctium (semi half och cingo skörta, uppfästa) *halfskört,* förkläde, förskinn; andra: näsduk Act. 19: 12. *

σήπω göra rutten, låta ruttna; vanligen i *med.* med *p.* 2 *σέσηπα* (och *aor.* 2 *pass. ἐσάπην*) ruttna, förruttna Jac. 5: 2 (Jacobus talar med prophetisk blick om straffdomen ss. redan fullbordad). *

σηρικός, ή, όν (*Σήρ, plur. Σῆρες Sererne,* ett Indiskt folk, från hvilket de gamla fingo sitt första siden — sedan silkesmasken från Serernas land) egentl. *Serisk;* sedan hörande till silkesmasken, af silke l. siden; *neutr.* sidentyg Apoc. 18: 12. *

σής, σεός, äfven *σητός, ὁ* (סָס) mott, mal (i kläder, böcker, möbler) Mt. 6: 19. 20, Lc. 12: 33.

† *σητόβρωτος, ον* (fgde och *βρωτός, adj. vble* af *βιβρώσκω*) *maläten,* uppäten l. förtärd af mal Jac. 5: 2. *

σθενόω, ώσω (*ωσα* efter vanliga läsarten 1 Petr. 5: 10) (*σθένος* styrka, kraft) styrka, stärka 1 Petr. 5: 10 (så att J öfvervinnen allt motstånd). *

σιαγών, όνος, ἡ (obekant derivation) *kind,* käft, kindben Mt. 5: 39, Lc. 6: 29.

σιγάω, ησα; ημαι (följ.) *tystna,* tiga Lc. 9: 36 *al.;* äfven förtiga, p. p. p. förtegad, förborgad Rom. 16: 25.

σιγή, ῆς, ἡ (*σίζω* onomatop. ord: hväsa, hyssja, säga *hsch* l. *st,* tysta) tystnad Act. 21: 40, Apoc. 8: 1.

σίδηρος, ου, ὁ jern Act. 18: 12. *

σιδηροῦς, ᾶ, οῦν, smdr. af *εος, έα, εον* (fgde) af jern, jern- Act. 12: 10 *al.*

Σιδών, ῶνος, ἡ (צִידוֹן fiskfångst — så hette ock Canaans äldste son Genes. 10: 15 — alltså egentl. *fiskläge*) *Sidon,* äldsta staden i Phœnicien vid Medelhafvet med en god (dubbel)hamn, 200 stadier (= 3⅓ Svenska mil) norr om *Tyrus,* 400 stadier (= 6⅔ Svenska mil) söder om *Berytus,* en dagsresa från Paneas och 8⅘ Svenska mil från Damascus. Det var till en början hufvudstad i Phœnicien och utsände många colonier. Väl blef det vid fördelningen af Palæstina emellan Israëls 12 stammar draget inom Assers område, men eröfrades aldrig af Israëliterna. Dess invånare, צִידֹנִים, drefvo en ganska vidsträckt och fördelaktig sjö- och landthandel och underhöllo glasfabriker, lärfts- och andra manufacturer, som lemnade ganska konstfulla och eftersökta arbeten. Vid *Davids* tid synes det hafva kommit under den snabbt uppblomstrande staden *Tyri* herravälde. Då konung *Salmanassar* ryckte in i Phœnicien, aföll Sidon från Tyrus och underkastade sig denne eröfrare; emellertid synes det haft egna konungar, och under *Artaxerxes III Ochus* gjorde det sig fritt, men blef af denne konung, oaktadt ett tappert motstånd, intaget och förstördt 350 f. Chr.; dock byggde invånarne snart åter upp sin stad och gåfvo sig under *Alexander den store* med bibehållande af egna vasallkonungar. — Emedan Sidon var det äldsta hufvudsätet för Phœnicisk cultur och mercantil verksamhet (hvarföre det ock företrädesvis förekommer i Classikernas äldsta underrättelser ss. Iliad. 6: 290 *al.*), synas namnen *Sidonier* och *Sidonisk,* äfven efter Tyri uppblomstrande, hafva blifvit begagnade för Phœnicier och Phœnicisk. Stadens namn står ock för landskapet *Sidonien* (se *Σάρεπτα* och följ. ord). Det nuvarande *Saida* vester om det gamla Sidon, med ungefär 8000 invånare, är en icke obetydlig handelsplats; fkmr Mt. 11: 21. 22 *al.*

Σιδωνία, ας, ἡ (fgde) *Sidonien,* omfattande staden Sidon med dess område, Lc. 4: 26 || *τῆς Σιδῶνος.* *

Σιδώνιος, α, ον (se fgde) *Sidonier,* invånare i Sidonien l. Sidon Act. 12: 20. *

† *σικάριος, ου, ὁ* (af *lat.* sicarius af sica, dolk) *dolkbärare,* lönnmördare, bandit Act. 21: 38. *

σίκερα, τό indecl. (שֵׁכָר af שָׁכַר taga sig rus) *rusdryck,* temetum, hvarje hetsig och berusande dryck; denna rusdryck bereddes af säd, frukt, honung och dadlar (i Arabien företrädesvis om palmvin); fkmr Lc. 1: 15 [Johannes döparen skulle alltså blifva en *Naziré* — נָזִיר invigd, LXX *ἡγιασμένος* — d. ä. en sådan, som invigdes åt Jehova, skulle afhålla sig ifrån vin och andra rusdrycker och låta håret växa (se Num. 6 cap.); ofta varade nazireatet blott en tid t. ex. Act. 21: 23 följ. (se *εὐχή*); exempel på dem, som ifrån sin födelse för hela lifstiden invigdes åt Jehova äro *Simson, Samuel* och *Johannes döparen*]. *

Σίλας, α, äfven *Σιλουανός, οῦ, ὁ* (*förra* namnet i Apostlagerningarne, *sednare* i Pauli bref) *Silas* l. *Silvanus,* en prophet i den christna församlingen i Jerusalem, som kom i beröring med Paulus Act. 15: 22. 32 och åtföljde honom på hans *andra missionsresa* (kanske ock *tredje*) genom Mindre Asien till Macedonien, men stadnade qvar någon tid i Beroea, då Paulus flydde derifrån, och sammanträffade med honom först i Corinth,

der han verkade för Evangelium; fkmr l. e. *al.* — Huruvida den *Silvanus,* som enligt 1 Petr. 5: 12 öfverförde Petri 1:sta bref till församlingarne i Mindre Asien, var samma person, kan ieke bestämdt afgöras. Traditionen gör Silas till biskop i Corinth, men åtskiljer honom från Silvanus, förste biskopen i Thessaloniea.

Σιλουανός, οῦ, ὁ Silvanus, se fgde.

Σιλωάμ, ὁ indecl. (שִׁלֹחַ sändning, emissio aquarum af שָׁלַח skicka, släppa) *Siloah,* en källa och damm i en dal sydost om Jerusalem vid mynningen af Tyropæon; den har ymnigt, välsmakande vatten, som framkommer genom en underjordisk kanal ifrån den så kallade Jungfrukällan, hvilken ligger i Kidrons (Josaphats) dal; källan uppväller ojemnt (non jugibus aquis, sed in certis horis diebusque ebullit *Hieronym.*). I dammens närmaste omgifning vid sydvestra foten af Oljoberget skall en by med samma namn hafva legat, hkn ännu finnes till *(Kefr Selvan),* och på hkn *πύργος ἐν τῷ Σ.* Lc. 13: 4 skall hafva afseende; Joh. 9: 7 öfversättes ordet typiskt med *ἀπεσταλμένος* emissus utsänd (liksom hette det שָׁלוּחַ) *διὰ τὸν ἀπεσταλμένον ἐκεῖ τότε τυφλόν Euth. Zig.* d. ä. emedan den blinde då blef bortsänd dit.

Σιμεών, se *Συμεών.*

σιμικίνθιον, ου, τό || *σημικίνθιον,* hkt se.

Σίμων, ωνος, ὁ, äfven *Σιμεών* l. *Συμεών,* hkt se (שִׁמְעוֹן bönhörelse af שָׁמַע han hörde) *Simon* 1:o) *Jona' son, Βαριωνᾶ,* den bekante aposteln med tillnamnet *Πέτρος,* hkt se; — 2:o) med tillnamnet *Cananites,* äfven *Zelotes,* broder till Judas Lebbæus, äfvensom till Jacobus den yngre, se *Κανανίτης* och *Ζηλωτής;* — 3:o) *HERrans broder* Mt. 13: 55, Mc. 6: 3: — 4:o) *den spetälske* i Bethanien Mt. 26: 6; — 5:o) *från Cyrene* Mt. 27: 32; — 6:o) *Magiern* från staden Gitton i Samarien, som lät döpa sig af diaeonen Philippus, men sedermera af Petrus skarpt tillrättavisades, då han bad att få köpa den H. Andes gåfva för penningar (deraf uppkom benämningen *Simoni*); Aet. 8: 9 följ.; — 7:o) *fader till Judas Iskarioth* Joh. 6: 71 (12: 4), 13: 26; — 8:o) *en pharisé,* i hvars hus JEsus gästade Lc. 7: 40 följ.; — 9:o) *en garfvare* i Joppe, hos hkn Petrus tog in Aet. 9: 43 *al.*

Σινᾶ, τό, scil. ὄρος, indecl. (סִינַי, derivationen oviss) *Sinai,* det genom lagens utgifvande (Exod. 19: 11 *al.*) namnkunniga berget, beläget på en deraf benämnd halfö, som sträcker sig ut i Röda hafvet och delar det i 2:ne vikar, *den östra,* som kallades den *Ælanitiska* och den *vestra* den *Heroopolitanska* (se vidare *ἐρυθρός*). Berget består af 3:ne höjder: a) den nordöstra l. *Horeb* (חֹרֵב), b) den sydöstra, som företrädesvis heter *Sinai,* nu Dsehebel Musa = Mosis berg och c) den sydvestra l. *Catharinberget,* som skall vara den högsta punkten (6000 fot öfver hafsytan); alii aliter; fkmr Act. 7: 30. 38, tages *allegoriskt* Gal. 4: 24. 25, äfven Hebr. 12: 18 följ. (ehuru sjelfva namnet ej förekommer).

σίναπι, εως, τό (*Attice* blott *νάπυ*) sinapi, *senap,* hkn växt i Österlandet, liksom i Amerika, uppnår höjden af ett litet träd (10 fots höjd) med många grenar, ehuru fröet är ganska litet och ordspråksvis betecknade hos Judarne de minsta föremål Mt. 13: 31. 32 *al.* (parabeln om himmelriket), *ἔχειν πίστιν ὡς κόκκον σ.* Mt. 17: 20, Lc. 17: 6 hafva äfven den minsta grad af tro.

σινδών, όνος, ἡ (סָדִין — andra af *Σινδός* = *Ἰνδός* Indisk, alltså kanske egentl.) *Indiskt linne,* musselin; sedan tyg deraf, svepning af linne, linneduk Mt. 27: 59 *al.*; — סָדִין l. *Sindon* var annars en underklädnad af fint linne, ett slags linneskjorta, som drogs på bara kroppen Mc. 14: 51. 52 (jfr *ἐπενδύτης* och *χιτών*).

† *σινιάζω, ασα* (*σίνιον,* andra *σινίον* såll, sikt — troligen af *σίνω, σίνομαι,* samstammigt med *σείω*) *sålla,* sikta, *trop.* Lc. 22: 31 (liksom hvetet skakas i sållet, på det att det odugliga — agnarna — måtte skiljas från kornen och falla ut, så vill satan oroa och skaka — *ταράξαι* — eder genom frestelser, faror och trångmål, för att derigenom sätta eder på prof och bringa eder till affall l. fallande ur tron). *

σιτευτός, ή, όν, adj. vble (af *σιτεύω* fodra, göda af *σῖτος*) *gödd* Lc. 15: 23. 27. 30.

σιτίον, ου, τό egentl. *diminut.* (af *σῖτος*), vanligen *plur.* spis af hvete (l. säd i allmänhet), bröd, matvaror o. s. v. Aet. 7: 12 || *σῖτα.* *

σιτιστός, ή, όν, adj. vble (af *σιτίζω* bespisa, föda, göda af *σῖτος*) *gödd; neutr. plurale scil. ζῶα.* gödboskap Mt. 22: 4. *

† σιτομέτριον, ου, τό (följ., μέτρον) *sädesmått*, demensum, tillmätt spis, det bestämda l. beskärda måttet af säd l. andra lifsmedel, portion Lc. 12: 42. *

σῖτος, ου, ὁ, *plur.* σῖτα, τά, egentl. *hvete*, sedan i allmänhet spannmål, säd — äfven det som deraf beredes, bröd, föda o. s. v. Mt. 3: 12 *al.*

Σιχάρ, se Συχάρ.

Σιών, τό *scil.* ὄρος (צִיּוֹן egentl. märke, upprest sten; äfven borg, fäste) *Zion* l. *Sion*, i vidsträcktare mening hela den bergskedja, på hkn Jerusalem låg, i inskränktare blott sydvestra berget l. kullen, hvarpå öfra staden (ἡ ἄνω πόλις) och Davids borg var uppförd, och som i höjd öfverträffade de andra kullarne (se Ἱεροσόλυμα). I N. T. fkmr det 1:o) *metonym.* a) ἡ θυγάτηρ Σ. Mt. 21: 5, Joh. 12: 15 Zions dotter = *Jerusalem* l. dess invånare (stadens läge tänkt ss. stadens moder); b) = *Israëls folk*, hvars theocratiska centralpunkt var Jerusalem Rom. 9: 33, 11: 26, 1 Petr. 2: 6. — 2:o) *metaphor.* l. *allegor.* Apoc. 14: 1, Hebr. 12: 22; utmärker, ss. motsats mot Sinai, det l. de berg (Σιών taget i vidsträcktare mening — se ofvan) der HERren tillbads och dyrkades med herrlig gudstjenst, men i synnerhet det himmelska Jerusalem o. s. v. ss. det heter i den herrliga teckningen v. 23 följ.

σιωπάω, ησα (beslägtadt med σίζω, se σιγή) *tiga*, vara tyst Mt. 20: 31 *al.*, σιώπα Mc. 4: 39 var tyst l. stilla (hafvet personificeradt); äfven vara stum Lc. 1: 20.

† σκανδαλίζω, ίσω, ισα; ισθήσομαι, ίσθην (följ.) egentl. *sätta giller* l. fälla, lägga snara för ngn, komma ngn att stappla l. falla, הִכְשִׁיל; i N. T. i *moralisk* mening, bringa på fall a) *gifva ngn anstöt*, reta l. förleda ngn till synd (till ngt som samvetet ogillar) Mt. 5: 29 *al.*, *pass.* förledas till synd; b) *gifva ngn anstöt i afseende på hans christliga tro* = förleda till affall från den sanna tron, *pass.* förledas till affall Mt. 13: 21 *al.*, taga anstöt l. stöta sig på ngn l. ngt ἔν τινι Mt. 11: 6 *al.*, finna anstötligt, förargas Mt. 15: 12 *al.*; c) *gifva ngn anstöt i afseende på hans mening om ngn l. ngt*, gifva ngn τινά anledning till oriktiga omdömen Mt. 17: 27, Joh. 6: 61.

† σκάνδαλον, ου, τό (σκάζω, ἔσκαδον halta, gå krokig l. med krokiga ben — äldre form σκανδάληθρον) egentl. det *krokiga* gillret i fällan, vid hkt lockmaten är fästad, gillerstång (annars πάσσαλος l. ῥόπτρον), i allmänhet fälla, Rom. 11: 9 snara (ss. phraserna τιθέναι l. βάλλειν σκ. — se nedan — ursprungligen antyda); deraf i N. T. *metaphor.* det som bringar ngn på fall σκ. ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν 1 Joh. 2: 10 ingenting bringar honom på fall; anstöt, förargelse σκ. μου εἶ (måhända bättre ἐμοί, ss. några editioner hafva) Mt. 16: 23 du är mig till anstöt l. förargelse (andra: hinder efter *Euth. Zig.*, som paraphras. med ἐμπόδιον), förförelse d. ä. anledning till synd, otro o. s. v. Mt. 13: 41 *al.* (l. c. st. σκανδαλίζοντας som genom sin osedlighet äro *anstötliga* och skadliga för andra), τιθέναι τινὶ σκ. Rom. 14: 13 och βάλλειν σκ. ἐνώπιόν τινος Apoc. 2: 14 egentligen ställa giller för ngn, så att han stöter sig derpå och faller, gifva ngn anstöt d. ä. anledning till samvetsstridiga handlingar; πέτρα σκ. Rom. 9: 33, 1 Petr. 2: 7 *förargelseklippa* (så kallas Christus — härmed åsyftas i synnerhet det objectiva förderf, som menniskorna genom sin otro ådraga sig — jfr Mt. 21: 42. 44); τὸ σκ. τοῦ σταυροῦ Gal. 5: 11 *korsets anstöt* d. ä. den anledning till evangelii förkastande, som derigenom gifves, att Christi korsdöd predikas ss. salighetens grund — jfr 1 Cor. 1: 23. — *Anm.* Se vid flera af ofvannämnda ställen äfven πρόςκομμα.

σκάπτω, ἔσκαψα (beslägtadt med cavo, cavus) *urhålka*, gräfva, grafva Lc. 6: 48 *al.*

σκάφη, ης, ἡ (fgde) egentl. hvarje *urhålkad* kropp, ss. kar, tråg o. s. v.; sedan scapha, båt (på större skepp), skepps- l. räddningsbåt Act. 27: 16. 30. 32.

σκέλος, εος, τό (σκέλλω göra hård, torr) *ben*, i synnerhet skenben, men äfven lårben; Joh. 19: 31—33 menas beggedera.

σκέπασμα, ατος, τό (σκεπάζω betäcka af σκέπη täcke, betäckning) egentl. det *betäckta*, ss. hus; sedan äfven täckelse, betäckning för kroppen, kläder 1 Tim. 6: 8. *

Σκευᾶς, ᾶ, ὁ *Skeva* l. *Scheva*, en öfversteprest, hkns 7 söner voro exorcister Act. 19: 14. *

σκευή, ῆς, ἡ (se följ.) rustning, utstyrsel, packning, bagage, husgerådssaker ss. möbler, bäddar, kokkärl o. s. v. Act. 27: 19. *

σκεῦος, εος, τό (beslägtadt med κύω, κυέω, κεύθω gömma, dölja, alltså = κεῦος; äfven med σκέπη täcke och σκιά skugga) 1:o) *kärl* i allmänhet Mc. 11: 16 *al.*, σκ. τῆς λειτουργίας Hebr. 9. 21 kär-

len för gudstjensten; εἰς τιμὴν och ἀτιμίαν Rom. 9: 21 (man anmärke, att i liknelsen *den samma massan* är den menskliga naturen i och för sig, men att ur detta ämne, som på olika sätt kan formas, Gud gör dels sådana som äro bestämda till *heder* — neml. ss. deltagare i den Messianska herrligheten — liksom heliga kärl, dels sådana, som äro bestämda till *vanheder* — till det eviga förderfvet — liksom kärl ämnade för ett lågt och smutsigt bruk), 2 Tim. 2: 20 (här äro kärlen af olika ämne a) af guld och silfver, b) af trä och lera — med de förra menas värdiga och äkta medlemmar af församlingen, med de sednare oäkta); σκ. ὀργῆς och ἐλεοῦς Rom. 9: 22. 23 vredes- och barmhertighetskärl d. ä. de menniskor som äro föremål för Guds vrede och barmhertighet; ὀστράκινον σκ. 2 Cor. 4: 7 (se ὀστράκινος). — 2:o) *redskap* af hvarje slag, verktyg, husgeråd Mt. 12: 29 *al.*, fat Act. 10: 11. 17; skeppsredskap, taklage, tågverk, segelverk χαλᾷν σκ. Act. 27: 17 nedhala segelverket, stryka segel; *metaphor.* σκ. ἐκλογῆς *(genit. qualitatis)* Act. 9: 15 = σκ. ἐκλεκτόν ett utkoradt redskap, ὡς ἀσθενέστερον σκ. τὸ γυναικεῖον 1 Petr. 3: 7 det qvinnliga ss. ett svagare (HERrans) kärl l. redskap; medel att tillfredsställa könsdriften ss. τὸ ἑαυτοῦ σκ. κτᾶσθαι 1 Thess. 4: 4 förskaffa sig sin *egen* qvinna, taga sig en maka (i stället för att öfverlemna sig åt πορνεία).

σκηνή, ῆς, ἡ (troligen samstammigt med fgde) hvarje *betäckt* vistelseort, tält, hydda, löfhydda Mt. 17: 4 *al.*, *metaphor.* αἱ σκ. αἰώνιοι Lc. 16: 9 de eviga tälten l. hyddorna (i Guds rike — det himmelska Jerusalem —)(de flyttbara nomadtälten); *tabernakel* σκ. μαρτυρίου Act. 7: 44 vittnesbördsens tabernakel l. stiftshyddan אֹהֶל מוֹעֵד egentligen sammankomstens tält, men LXX derivera det af עוּד testari, emedan det vittnesbörd — de 10 buden — hvarigenom HERren gaf folket sin vilja tillkänna, förvarades i arken, äfven ἡ σκηνή ensamt om det flyttbara tabernaklet i öknen Hebr. 8: 5 *al.*, Guds boning, men äfven om afgudaboning l. -tält ss. ἡ σκ. τοῦ Μολόχ Act. 7: 43 Molochs tält (den flyttbara helgedomen, som innehöll den Ammonitiska afguden Molochs bild). — Urbilden, efter hvilken Moses lät göra stiftshyddan (Exod. 25: 40), kallas ἡ ἀληθινὴ σκ. Hebr. 8: 2 det sanna tabernaklet (som är i himlen —)(skuggan och efterbildningen v. 5), äfven σκ. μείζων καὶ τελειοτέρα Hebr. 9: 11, σκ. τοῦ Θεοῦ Apoc. 13: 6, äfven ἡ σκ. τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ Apoc. 15: 5, — de 2 afdelningarne af templet: det heliga och aldraheligaste kallas äfven Hebr. 9: 2. 3. 6. 7 σκ. ἡ πρώτη och ἡ δευτέρα l. ἅγια ἁγίων; — ἡ σκ. Δαυὶδ πεπτωκυῖα Act. 15: 16 Davids förfallna l. kullslagna hydda (bildlig framställning af theocratien ss. det hus, der David bodde).

σκηνοπηγία, ας, ἡ (fgde, πήγνυμι — חַג הַסֻּכּוֹת tältens l. löfhyddornas fest) egentl. *uppslående af tält* — *Löfhyddohögtiden*, den 3:dje af Judarnes nationalfester, hkn började den 15:de i månaden Tischri (October) och räckte i 7 dagar; den firades dels till minne af Israëliternas boning i tält under vandringen i öknen, dels ock ss. tacksamhetsfest för den slutade frukt- och vinbergningen; de bodde under festen i löfhyddor, hka uppfördes af grönskande qvistar (i synnerhet af valnötträd) på gårdar, tak, gator och torg, och buro i händerna grenar fulla med frukt, ss. representanter af fruktträdsskörden, i synnerhet palm- och citrongrenar; högtiden firades med glada festliga måltider och man öfverlemnade sig så mycket lifligare åt glädjen och njutningen, ju sorgligare den stora Försoningsfesten nyss förut (för 5 dagar sedan, den 10 Tischri) blifvit firad. Hvarje dag offrades ett antal unga tjurar från 13 till 7 (inalles 70), 2 vädurar, 14 årsgamla lamm (inalles 98) och 1 bock ss. syndoffer, jemte spis- och dricksoffer. På sabbatsåren (hvart 7:de) upplästes hvarje dag en afdelning af Moseböcker. — Den 1:sta dagen var sabbatsdag och således äfven den på 7:de egentliga löfhyddohögtidsdagen följande 8:de dagen; denna dag räknades emellertid äfven till högtiden och firades högtidligt ss. den stora församlingens dag och ss. slutet på årets samtliga högtider, derföre kallas denna dag ἡ μεγάλη Joh. 7: 37. På denna dag, liksom hvarje morgon under sjelfva festen, skedde en högtidlig libation. En prest hämtade neml. en 3 log (לֹג, se βάτος) rymmande gyllene skål full med vatten ur källan Siloah och göt detsamma blandadt med vin på altaret, under det att stora Hallel (Ps. 113—118) afsjöngs, beledsagadt af Leviternas flöjt- och basunaljud. Denna ritus var troligen mnemonisk, till minne neml. af det vatten, som Jehova ur klippan gaf de törstande Israëliterna i öknen.

På qvinnornas förgård (se *ἱερόν*) stodo 2 colossala gyllene ljusstakar, som första dagen hade brinnande lampor (man tror, möjligen utan skäl, att åsynen af dem gaf anledning till Frälsarens tal Joh. 8: 12 följ.); fkmr Joh. 7: 2. *

σκηνοποιός, οῦ, ὁ (*σκηνή, ποιέω*) *tältmakare* Act. 18: 3. *

σκῆνος, εος, τό = *σκηνή* tält, hydda; *metaphor. ἡ οἰκία τοῦ σκ.* 2 Cor. 5: 1 huset som består i tältet l. hyddan (för anden), äfven *τὸ σκ.* v. 4 om kroppen ss. andens tält l. bostad.

σκηνόω, ώσω, ωσα, äfven *σκηνάω* l. *-έω* hos profanförfattare (fgde) *tälta*, slå upp ett tält, vara l. bo i tält; i allmänhet bosätta sig, bo, vistas, dväljas *ἔν τισι* Joh. 1: 14 ibland några, *μετά τινων* Apoc. 21: 3 tillsammans med några o. s. v., *ἐπί τινας* Apoc. 7: 15 öfver några, utgöra skydd l. betäckning för några.

σκήνωμα, ατος, τό (fgde) det *tältade*, det uppslagna tältet, boning (för Gud) Act. 7: 46; *trop.* 2 Petr. 1: 13. 14 om kroppen, ss. andens boning, jmfr *σκῆνος*.

σκιά, ᾶς, ἡ skugga Mc. 4: 32, Act. 5: 15; *σκ. θανάτου* = צַלְמָוֶת, dödsskugga, det djupaste mörker, ty Hades tänkte man sig ytterst mörk; *σκ. τῶν μελλόντων* Col. 2: 17 skugga (en svag förebild l. rättare innehållslös skenbild) af det tillkommande (den Mosaiska ritualförfattningen anses ss, en skugga — *σκιά* —, hkn Messianska rikets författning — *σῶμα* — kastar ifrån sig; skuggan återgifver väl conturerna af kroppen, är en bild deraf, men en skenbild — så skildrar Paulus de Mosaiska inrättningarnes symboliskt-typiska charakter), så ock Hebr. 8: 5, 10: 1.

σκιρτάω, ησα (= *σκαίρω*) hoppa (af glädje) Lc. 1: 41. 44, 6: 23.

† *σκληροκαρδία, ας, ἡ* (följ., *καρδία*) *hårdhjertenhet* Mt. 19: 8 *al.*

σκληρός, ά, όν (st. *σκεληρός* af *σκέλος*) *full af ben*, hård; *metaphor. hård*, oböjlig, styf, sträf, sträng Mt. 25: 24; *hård*, svår Act. (9: 5) 26: 14 (se *κέντρον*), häftig *ἄνεμος* Jac. 3: 4 (hårdt väder); *hård*, hårdsmält, svårfördraglig, odräglig Joh. 6: 60; *hård*, anstötlig, fräck, hädisk Jud. 15.

σκληρότης, ητος, ἡ (fgde) hårdhet (neml. hjertats) Rom. 2: 5. *

† *σκληροτράχηλος, ον* (*σκληρός, τράχηλος*) *hårdnackad*, halsstarrig Act. 7: 51. *

σκληρύνω, υνα; ύνθην (*σκληρός*) *göra hård* l. styf, förhärda, förstocka, *metaphor. τὴν καρδίαν* Hebr. 3: 8. 15, 4: 7 göra hjertat otillgängligt för Guds nåd — Rom. 9: 18; — *pass.* förhärdas, förstockas Act. 19: 9, Hebr. 3: 13.

σκολιός, ά, όν (*σκέλλω* torka) *hopkrympt* (genom torka), krokig, böjd, sned, skef Lc. 3: 5 *transl.* snedig, vrång, förvänd Act. 2: 40, Phil. 2: 15; som beter sig på ett snedt och förvändt sätt emot ngn, icke behandlar honom på rätta sättet (om husbonde emot tjenare) hård, orättvis 1 Petr. 2: 18.

σκόλοψ, οπος, ὁ (troligen beslägtadt med *κόλος* stympad, afhuggen) *påle*, palisad; äfven törne, törnetagg *metaphor.* 2 Cor. 12: 7; dermed kan menas: a) inre, andliga anfäktningar (elaka tankar, samvetsagg o. s. v.); b) yttre anfäktningar från motståndarnes sida under Pauli apostoliska verksamhet; c) kroppsligt lidande — troligen det sednare (jfr *Luthers* stenplågor). *

σκοπέω (*σκέπη* täcke, betäckning) egentl. med handen *ofvanför* ögonen skåda i fjerran, *speja*, rikta sitt ögonmärke på l. hafva i ögonsigte 2 Cor. 4: 18, *τὰ ἑαυτῶν* Phil. 2: 4 hafva sitt eget intresse i ögonsigte, »se på sitt eget bästa», *τινά* Phil. 3: 17 hafva ngn för ögonen, betrakta, se på ngn (för att på samma sätt som han blifva ngns efterföljare), men äfven se sig för i afseende på ngn Rom. 16: 17 taga sig till vara l. akta sig för ngn, *ἑαυτόν* Gal. 6: 1 taga sig sjelf till vara *μή* att icke, *σκόπει, μή* Lc. 11: 35 se till l. akta dig, att icke.

σκοπός, οῦ, ὁ (*σκέπτομαι* = fgde) skådare, *spejare;* men äfven det i fjerran uppresta mål, hvarefter man ser l. sigtar, scopus, mål *κατὰ σκ. διώκειν* Phil. 3: 14 ila på l. efter målet. *

σκορπίζω, ισα; ίσθην (*Ion.* ord af obekant stam, ungefärligen = *σκεδάννυμι*) *sprida*, strö ut (om sående), deraf *metaphor.* med frikostig hand (om gåfvor till de fattiga) 2 Cor. 9: 9; *sprida*, förskingra Joh. 10: 12 (om en hjord), Joh. 16: 32, ss. motsatt *συνάγω* Mt. 12: 30, Lc. 11: 23 (Frälsaren menar Pharisæerne, hka icke gjorde *gemensam* sak med honom).

σκορπίος, ου, ὁ (עַקְרָב af עָקַר såra och עָקֵב vara bakom) *skorpion*, en bekant skadlig insekt i de varma länderna, som har mycken likhet med kräftan och uppehåller sig på fuktiga ställen under stenar i murar, källare m. m., men under som-

marnätterna äfven kryper omkring på gator, trappor o. s. v. Hufvud och bröst äro sammanväxta; vid bakdelen af kroppen sitter en mycket rörlig stjert af 6 leder, hkn slutar sig i en krokig fin spets — med denna plägar skorpionen gifva menniskor och djur mycket smärtsamma stygn och släpper dervid ur en vid stjerten befintlig blåsa i såret en giftig vätska, som, i fall ej hastig hjelp mellankommer, medför döden; detta gäller dock blott om den i Bibeln förekommande Österländska skorpionen (*Scorpio afer* Lin.), ty den Europeiska (Italienska) sårar mindre farligt; Lc. 10: 19 *al.*

σκοτεινός, *ή*, *όν* (se följ.) mörk, dunkel Mt. 6: 23, Lc. 11: 34. 36)(*φωτεινός*, hkt se, äfvensom *σκότος*.

σκοτία, *ας*, *ἡ* (*σκότος*) mörker Joh. 6: 17 *al.*, *λέγειν τι ἐν τῇ σκ.* Mt. 10: 27, Lc. 12: 3 säga ngt i mörkret d. ä. i hemlighet, hemligen; *σκ.* är dödens element, det innefattar alltså *metaphor.*, ss. negation af *φῶς* (hkt se), det tillstånd och den sinnesförfattning, då menniskan saknar och sträfvar emot den gudomliga *ἀλήθεια* d. v. s. andligt mörker och dermed förenad ogudaktighet och osalighet, ss. i phraserna *εἶναι*, *μένειν*, *περιπατεῖν ἐν τῇ σκ.* Joh. 8: 12 *al.*; Joh. 1: 5 betecknar abstractum, ss. det element, hvaruti ljuset skiner, *hela menskligheten*, emedan den i sig sjelf saknar den gudomliga sanningen; jfr ock *σκότος*.

σκοτίζω; *ισθήσομαι*, *ισμαι*, *ίσθην* (följ.) göra mörk, förmörka; i N. T. i *pass.* förmörkas a) i *egentlig* mening Mt. 24: 59; b) *metaphor.* Rom. 1: 21, 11: 10, Eph. 4: 18 (jfr fgde och följ. ord).

σκότος, *εος*, *τό*, äfven *ου*, *ὁ* Hebr. 12: 18 (beslägtadt med *σκιά*) mörker a) i *egentlig* mening Mt. 27: 45 *al.*; b) *transl.* om det inre ögats (förnuftets) förmörkande Mt. 6: 23, Lc. 11: 35, *τὸ σκ. τὸ ἐξώτερον* Mt. 8: 12 *al.* (se *ἐξώτερος*), *ζόφος τοῦ σκότους* 2 Petr. 2: 17, Jud. 13 (se *ζόφος*); — i *andlig* mening: det tillstånd, hvari menniskan befinner sig, då hon lefver utan Gud i verlden Eph. 2: 12, utan det sanna ljuset, som upplyser verlden (se *σκοτία*) Mt. 4: 16 *al.*; — *τὸ σκότος πόσον scil. ἐστί* Mt. 6: 23 (se äfven ofvan) »huru stort är (när redan det yttre ögats skadade tillstånd försätter menniskan i mörker) det mörker hvaruti du då befinner dig (*τὸ σκότος* — neml. det andliga)»; *ἡ ἐξουσία τοῦ σκ.* Col. 1: 13 det välde, som mörkret har (mörkret ss. den herrskande makten i den icke christliga verlden — *κόσμος*, af djefvulen beherrskad — är här personificeradt) *ἦτέ ποτε σκ.* Eph. 5: 8 *abstractum pro concreto*, jfr *σκοτία* Joh. 1: 5.

σκοτόω; *ωμαι*, *ώθην* (fgde) = *σκοτίζω*, förmörka Apoc. 9: 2, 16: 10 (dock finnas på begge ställena uti somliga editioner motsvarande tempora af *σκοτίζω*).

σκύβαλον, *ου*, *τό* (vanliga härledningen är af *κυσὶ βάλλειν* kasta för hundar) hvad som *kastas för hundar*, afskräde, afskrap o. s. v. *metaphor.* Phil. 3: 8. *

Σκύθης, *ου*, *ὁ Scyth*, en i gamla geographien mycket vidsträckt benämning, som ofta omfattade flera, kanhända med hvarandra alldeles icke beslägtade, nomadstammar norr om Svarta och Caspiska hafven ända djupt in i Asien; svarar ungefär emot מָגוֹג i Hebreiskan. — De ansågos för vilda barbarer och barbaris barbariores, *βαρβαρώτατοι*; af Col. 3: 11 kan man sluta, att äfven Scyther funnos ibland de christna.

σκυθρωπός, *ή*, *όν* (*σκυθρός* butter, vresig, knarrig af *σκύζομαι* egentl. morra af *κύων*, deraf brumma, knorra, vara knarrig o. s. v. och *ὤψ* öga, ansigte) med butter, vresig, mörk, dyster min, blick, utseende; surmulen, dyster Mt. 6: 16. *

σκύλλω; *ἔσκυλμαι* spolio, egentl. *afdraga huden*, flå; deraf plåga, besvära Mc. 5: 35, Lc. 8: 49; p. p. p. plågad, sargad, söndersliten l. -rifven, försmäktande *metaphor.* (om andligt elände) Mt. 9: 36; *med.* möda sig, göra sig besvär l. möda Lc. 7: 6.

σκῦλον, äfven *σκύλον*, *ου*, *τό* (fgde) egentl. den *afdragna huden*; sedan den från den dödade fienden afdragna rustningen, byte, spolium Lc. 11: 22. *

σκωληκόβρωτος, *ον* (följ., *βιβρώσκω*) *maskäten*, uppäten l. förtärd af maskar Act. 12: 23. *

σκώληξ, *ηκος*, *ὁ* mask, matk *metaphor.* Mc. 9: 44. 46. 48.

† *σμαράγδινος*, *η*, *ον* (följ.) *smaragdin*, af smaragd, smaragdgrön *scil. λίθος* Apoc. 4: 3 (den gröna, för ögat vederqvickande färgen, var alltså den rådande i nådens och fridens båge; jfr Genes. 9: 12. 13, Hes. 1: 28). *

σμάραγδος, *ου*, *ὁ*, äfven *ἡ smaragd*, gräsgrön ädelsten, genomskinlig med dubbel strålbrytning Apoc. 21: 19. *

σμύρνα, *ης*, *ἡ* = *μύῤῥα*, *myrrha*, det balsamiska gummit l. kådan på Arabiska myrten, som bruka-

des till välluktande smörjelser och till balsamering af lik Mt. 2: 11, Joh. 19: 39.

Σμύρνα, ης, ἡ Smyrna, berömd handelsstad i Ionien vid en efter staden benämnd hamn af Ægeiska hafvet och vid mynningen af den lilla floden Meles, 320 stadier norr om Ephesus; var mycket gammalt, och hade, förstördt af Lydierna, legat öde i 400 års tid ända till Alexander den store. Först sedermera uppblomstrade det på en plats, 20 stadier ifrån den gamla staden och var under de flesta Romerska kejsarne en af de skönaste och folkrikaste städer i Asien. Der fanns ock en christen församling Apoc. 1: 11, 2: 8. Ännu är den en ganska folkrik stad (öfver 120,000 invånare), och medelpunkten för den Levantiska handeln.

Σμυρναῖος, α, ον (fgde) från Smyrna l. invånare i Smyrna Apoc. 2: 8 || *ἐν Σμύρνῃ.* *

σμυρνίζω; ισμαι (σμύρνα) krydda, tillaga, blanda med myrrha Mc. 15: 23. *

Σόδομα, ων, τά (סְדֹם) *Sodom,* den sydligaste af de 4 städer, hka förstördes genom eld och svafvel från himlen, i den fruktbara dalen *Siddim,* hkns ställe Döda hafvet intagit. Städerna voro Sodom, Gomorrha, Adama och Zeboim; ty en 5:te stad i Siddimsdalen Zoar (äfven Bela) skonades för Loths skull; fkmr Mt. 10: 15 *al.*

Σολομών, ῶνος l. *ῶντος* (שְׁלֹמֹה af שָׁלוֹם fredlig) *Salomo,* son af David och Bathseba, Judarnes 3:dje konung från 1015—975 f. Chr., berömd för sin vishet Mt. 12: 42. Han hade blifvit uppfostrad och bildad af propheten *Nathan* och af denne redan under Davids lifstid smord till konung och ss. sådan offentligen framställd för folket. För att befästa sin thron, lät han straxt efter sin thronbestigning afdagataga sin broder Adonia och den gamle berömde härföraren Joab, trädde genom giftermål i förbindelse med Ægyptiska konungahuset och begynte i sitt 4:de regeringsår, 480 år efter Israëliternas utgång ur Ægypten, understödd af konung Hiram i Tyrus, tempelbyggnaden på Moriah, hvilken fullbordades 7 år derefter och högtidligen invigdes genom förbundsarkens ditförande, offer och konungens tal. För öfrigt lemnas om honom och hans regering underrättelse i Konungaböckerna; fkmr Mt. 1: 6. 7 *al.*

σορός, οῦ, ἡ (ursprungligen samma ord som *σωρός,* se *σωρεύω*) egentl. *det ställe der ngt samlas,* förvaringsställe l. -rum (der benen efter en afliden läggas), urna, likkista; motsvarar Hebr. מִטָּה, som var en öppen, kistlik bår Lc. 7: 14. *

σός, σή, σόν, pron. possessivum (af *σύ, σοῦ*) tuus, *din* Mt. 7: 3 *al., τὸ σόν* Mt. 20: 14 *al.* det som är ditt, hvad dig tillhör, *οἱ σοί* Mc. 5: 19 de dina, dina anförvandter, din slägt.

† *σουδάριον, ου, τό (lat.)* sudarium, *svettduk,* hvarmed man torkar svetten från ansigtet, näsduk Lc. 19: 20, Act. 19: 12; äfven det kläde, hvarmed ansigtet på ett lik plägade betäckas Joh. 11: 44.

Σουσάννα, ης, ἡ (שׁוֹשַׁנָּה lilja) *Susanna,* namn på en Lc. 8: 3 förekommande, annars obekant qvinna. *

σοφία, ας, ἡ (σοφός) egentl. *technisk* l. *mechanisk färdighet,* konstnärsskicklighet; deraf i allmänhet skicklighet, klokhet, vishet Mt. 12: 42 *al.,* i synnerhet den christliga a) *practisk* christlig vishet l. visdom ss. Col. 4: 5, Jac. 1: 5 *al.;* b) *theoretisk,* populär christlig vishet ss. *λόγος σοφίας* 1 Cor. 12: 8 vishetstal = tal hvars innehåll är *σοφία* (se *γνῶσις* — deremot är *σοφία λόγου* 1 Cor. 1: 17 talvishet = föredragets philosophiska form, efter den helleniska smakens fordringar); men äfven den högre christliga religionsvisheten ss. 1 Cor. 2: 6 = *σοφία θεοῦ* i 7:de versen (hvilkens innehafvare Gud är, hvilken uppenbarat den för lärarne genom sin H. Ande), gudomlig vishet ss. Mt. 11: 19 *al. καὶ ἐδικαιώθη — — — αὐτῆς* l. c. och Lc. 7: 35 enligt somliga: och dock är visheten (den gudomliga, i Christo verksamma) rättfärdigad d. ä. befriad l. frikänd från hennes barn (Judarnes förvändhet), andra väl bättre: och rättfärdigad (ss. den sanna visheten framställd) har visheten (den gudomliga, som framträdt i Johannes och menniskones son) blifvit från hennes barns (d. ä. hennes dyrkares och anhängares) sida (derigenom nemligen att de slutit sig till henne och factiskt rättfärdigat henne); *σοφία τοῦ θεοῦ* Rom. 11: 33 *al.* visheten som tillhör Gud, utgör en egenskap hos Honom (hvarigenom Han styrer allt till det bästa); — men *σ.* brukas äfven *in malam partem:* ss. *σ. σαρκική* och *ἀνθρωπίνη* 1 Cor. 2: 5, 2 Cor. 1: 12 köttslig l. mensklig vishet (sådan menniskan kan af naturen förvärfva, utan tillhjelp och upplysning af den H. Ande), äfven *ἐπίγειος* och *ψυχική* Jac. 3: 15. 17 den jordiska, naturliga (d. ä. svaga, ofullständiga); *σ. τοῦ αἰῶνος* l. *κόσμου τούτου* 1 Cor. 1: 20 *al.* en vis-

dom som tillhör denna verldsåldern (den förmessianska — se αἰών), denna verlden (den profana, icke christna menskligheten).

σοφίζω, ισα; ισμαι (följ.) göra vis, gifva ngn τινά insigt εἴς τι i afseende på l. i ngt 2 Tim. 3: 15; klokt upptänka, -dikta, hopspinna i synnerhet i *med.*, deraf μῦθοι σεσοφισμένοι 2 Petr. 1: 16 klokt hopspunna fabler.

σοφός, ή, όν (troligen af ὀπός saft, således egentl. *saftig*, vid full kraft, frisk till kroppen l. själen — jfr ὑγιής — beslägtadt med σαφής, sapiens) skicklig i ngn konst l. ngt handtverk ἀρχιτέκτων *metaphor.* 1 Cor. 3: 10 byggmästare; deraf i allmänhet skicklig, insigtsfull, vis, klok εἴς τι Rom. 16: 19 i afseende på ngt; a) *verldsligt vis* Mt. 11: 25 *al.*; b) *christligt vis* (af Guds Ande upplyst och följande hans ledning) Eph. 5: 15, Jac. 3: 13 (i synnerhet i umgängelsen); om Gud Rom. 16: 27 (1 Tim. 1: 17, Jud. 25) som genom de bästa medel förmår utföra de bästa beslut; — *compar.* σοφώτερος 1 Cor. 1: 25.

Σπανία, ας, ή (äfven Ἱσπανία) Hispania, *Spanien;* så hette i forntiden hela Pyrenæiska halfön, som nu omfattar Spanien och Portugal. I Pauli tid var den Romersk provins och hade äfven Judar till invånare, hvarföre Aposteln visserligen kunde besluta sig till att dit företaga en missionsresa, obevisligt är det likväl, huruvida han verkligen företagit en sådan — åtminstone finnas inga spår deraf. Vanliga Grekiska benämningen är Ἰβηρία; Ἱσπανία är latinsk form; fkmr Rom. 15: 24. 28.

σπαράσσω, αξα (beslägtadt med σπάω; äfven σπαίρω sprattla) rycka, slita Mc. 1: 26 *al.* (om de onda andar, som plågade de besatte).

σπαργανόω, ωσα; ωμαι (σπάργανον, mest *plur.* linda, bindel) *linda*, insvepa (om dibarn) Lc. 2: 7. 12.

σπαταλάω, ησα (σπατάλη frässeri, yppighet — af σπαθάω slå inslaget i väfven fast med σπάθη *spade*, väfspade = ett bredt slätt trä, nyttjadt vid de verticala väfstolarne i äldsta tider i stället för ladet l. väfskeden κτείς vid de horizontella; deraf) öda upp, förslösa, fråssa, lefva yppigt 1 Tim. 5: 6, Jac. 5: 5.

σπάω; ἐσπασάμην draga; *med.* draga åt sig, draga ut, draga μάχαιραν sitt svärd Mc. 14, 47, Act. 16: 27.

σπεῖρα, äfven σπείρα, ας, Ion. ης, ή spira egentl. allt snodt, ringladt, spiral- l. snäckgång o. s. v.; sedermera ett visst antal tungtbeväpnade soldater = manipulus, *compagni*, ¼ af cohors; cohorten utgjorde 1/10 af legio (se λεγεών), alltså 420 man, och manipeln följaktligen 105 = compagni; andra antaga manipeln till ⅓ af cohorten, alltså = 140 man; andra åter anse σπ. = cohors, hvilket väl kanske är rättast, då man jemför sådana ställen som Joh. 18: 12, Act. 21: 31 följ. hvaraf synes, att en χιλίαρχος stod i spetsen för σπεῖρα. I Jerusalem fanns 1 sådan cohort Romerska soldater, i Cæsarea Palæstinæ 5; fkmr Mt. 27: 27 *al.* (se äfven Ἰταλικός och σεβαστός).

σπείρω, ἔσπειρα; ἔσπαρμαι, ἐσπάρην spargo, *sprida*, strö ut, så 1:o) i *egentlig* mening Mt. 6: 26 *sæpe;* ὁ σπείρων såningsman ss. Mt. 13: 3; — 2:o) i *metaphor.* mening a) om ordets säd Mt. 13: 18 följ., Mc. 4: 14 följ. (jordmånen l. åkern är menniskohjertat); b) om gerningar Mt. 25: 24 *al.*, τοῦτο ὁ σπ. 2 Cor. 9: 6 den som sår detta (detta slags säd — collectgåfva), ὁ ἐὰν σπ. — — θερίσει Gal. 6: 7 hvad menniskan sår ut här i lifvet, skall hon uppskära i ett annat (hon skall få efter som hon handlat hafver, medan hon lefde — se ock θερίζω), σπ. εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ Gal. 6: 8 så i sitt kött (liksom i en jordmån) d. ä. låta bestämma sig vid sitt handlingssätt af sin syndiga natur)(εἰς τὸ πνεῦμα *ibid.* följa Andens ledning jfr 2 Cor. 9: 6; καρπὸς — — — εἰρήνην Jac. 3: 18 rättfärdighetens frukt utsås i frid för deras räkning som iakttaga l. öfva frid (de fridsamma utså i frid den christliga vishetens säd, som för dem skall bära rättfärdighetens frukt = belöning för deras goda umgängelse — se v. 13); c) om menniskokroppen, hkn efter döden liksom sås och nedmyllas i jorden för att ss. sädeskornet genom förruttuelsen blifva frö till en ny kropp 1 Cor. 15: 42—44.

† σπεκουλάτωρ, ορος, ὁ *(lat.)* speculator, *spejare*, spion; sedermera officiant hos fältherrar och furstar, adjutant, ordonnans, drabant, en af lifvakten Mc. 6: 27. *

σπένδω, libo, utgjuta, frambära l. anställa ett dricksoffer (i det man utgöt några droppar på marken l. offeraltaret, innan man sjelf drack); *pass.* utgjutas ss. dricksoffer Phil. 2: 17 om också mitt blod utgjutes (har afseende på vinlibationer, som egde rum vid offringarne, se vidare λειτουργία); så äfven 2 Tim. 4: 6 jag offras l. utgjutes såsom ett dricksoffer d. ä. mitt blod utgjutes (ἤδη redan).

σπέρμα, ατος, τό (σπείρω) *det sådda*, frö, säd, korn Mt. 13: 24 följ. *al.*; *trop.* säd, afkomma, efterkommande Mt. 22: 24. 25 *al.*, i mera prægnant mening: Abrahams rätta säd, Isacs l. löftets barn Rom. 9: 7. 8 *al.*; i ännu mera andlig mening: σπ. τοῦ Θεοῦ 1 Joh. 3: 9 Guds säd d. ä. den H. Ande, genom hkn ngn födes på nytt och blir Guds barn.

σπερμολόγος, ου, ὁ (fgde, λέγω i bemärkelsen plocka ihop, samla) *fröplockare*, ss. kråkan kallades; fkmr i 2-faldig *tropisk* betydelse 1:o) af denna fogels sätt att föda sig: parasit, snyltgäst; 2:o) af fogelns pladdrande stämma under plockningen: pratmakare, sqvallrare Act. 17: 18. *

σπεύδω, ἔσπευσα (ἕπω, *aor.* 2 ἔσπον, σπεῖν vara sysselsatt med ngt) *trans.* drifva, skynda på, ifrigt söka, sträfva efter τί 2 Petr. 3: 13; *intrans.* genom ellips (liksom ἐλαύνω, διώκω o. s. v.) drifva på sig, skynda, ila Lc. 2: 16 *al.*; *partic.* öfversättes: med skyndsamhet, med hast, snarligen Lc. l. c., 19: 5. 6, äfvenså *imperat.* ss. σπεῦσον καὶ ἔξελθε Act. 22: 18 gack snarliga ut l. skynda dig ut (ἐν τάχει med det aldraförsta).

σπήλαιον, ου, τό (σπέος, τό specus, håla = σπῆλυγξ spelunca) spelæum, håla, grotta, kula Mt. 21: 13 *al.*

σπιλάς, άδος, ἡ (anses beslägtadt med följ.) klippa, Jud. 12 desse äro de som äro klipporne vid edra kärleksmåltider d. ä. dessa måltider stranda på dem (ty genom irrlärarnes förhållande upphöra de att vara hvad de skulle vara; hvarigenom, utvisa de följande participierne); andra antaga ordet = följ., skamfläckar. *

σπῖλος, äfven σπίλος, ου, ὁ (beslägtadt med πηλός) *smuts*, fläck, skamfläck, styggelse, styggtyg, *metaphor.* Eph. 5: 27 fläck, smutsfläck, σπ. καὶ μῶμοι 2 Petr. 2: 13 styggtyg och skamfläckar.

σπιλόω; ωμαι (fgde) *smutsa*, fläcka, befläcka, besmitta; *tropice* μισοῦντες — — — χιτῶνα Jud. 23 hatande l. afskyende till och med den från köttet besmittade underklädnaden (χιτών, som bars på blotta kroppen, besmittades alltså i anseende till sin omedelbara beröring med det genom otukt o. s. v. orena köttet — denna klädnad tjenar Aposteln till symbol på allt det, som också blott i utvärtes måtto står i beröring med dessa menniskors sedliga förderf), Jac. 3: 6.

† σπλαγχνίζω; ίσθην (följ.) i N. T. *med.* förbarma sig öfver, hysa l. hafva l. känna medlidande med τινός l. περί τινος l. ἐπί τινι l. ἐπί τινα Mt. 14: 14 *al.*, äfven *absol.* Mt. 20: 34 *al.*

σπλάγχνον, ου, τό, i N. T. endast *plur.* *inelfvor* (i synnerhet de ädlare delarne: hjertat, lungorna, lefvern = viscera, jfr רַחֲמִים) Act. 1: 18; sedan hjerta (ss. säte för ömmare känslor, i synnerhet kärlek och medlidande) ss. 2 Cor. 6: 12 (se στενοχωρέω), Phil. 7, ἐν σπλ. Χοῦ Ἰοῦ Phil. 1: 8 i Christi JEsu hjerta (localt, ss. om Christi JEsu hjerta sloge i honom; ty se Gal. 2: 20), τὰ σπλ. κλείειν 1 Joh. 3: 17 (se κλείω), σπλ. ἐλεοῦς (*genit. qualitatis*) τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Lc. 1: 78 vår Guds barmhertighetshjerta (hjerta ss. säte för l. som utgör barmhertighet) d. ä. hjertliga l. innerliga medlidande, äfvenså σπλ. οἰκτιρμοῦ Col. 3: 12, τὰ σπλ. αὐτοῦ εἰς ὑμᾶς ἐστιν 2 Cor. 7: 15 hans hjerta är för eder l. eder tillgifvet, τὰ ἐμὰ σπλ. Phil. 12 mitt eget hjerta (hvarmed *Onesimus* betecknas ss. föremål för Pauli innerligaste kärlek — ett känslouttryck, som återfinnes i alla språk; så i latinet: meum cor l. corculum, så i svenskan); σπλ. Phil. 2: 1 hjerta d. ä. innerlig kärlek.

σπόγγος, ου, ὁ (troligen beslägtadt med σπάω, σπατίζω draga, suga) *Att.* σφόγγος, fungus, *svamp* Mt. 27: 48 *al.*

σποδός, οῦ, ἡ (σβέννυμι, alltså egentligen σβοδός) aska, σπ. δαμάλεως ῥαντίζουσα Hebr. 9: 13 (se ῥαντίζω); ströddes på hufvudet ss. tecken till djup sorg Mt. 11: 21, Lc. 10: 13.

σπορά, ᾶς, ἡ (σπείρω, p. 2 ἔσπορα) egentl. *sående*, sedan det som utsås, säd *metaphor.* σπ. ἄφθαρτος 1 Petr. 1: 23 är Guds ord, men till sitt inre väsende, alltså den deruti inneboende gudomliga kraft, hkn genom det förnimbara ordet utsås i menniskans hjerta ss. det nya lifvets frö — denna kraft är den H. Ande, han är liksom ordets själ, så att Anden är Guds i menniskan verkande lefvande, ord sjelft. *

σπόριμος, ον (se fgde) egentl. *tjenlig att beså*, sedan besådd; *plur. neutr.* Mt. 12: 1 *al.* besådda fält, sädesfält.

σπόρος, ου, ὁ (se σπορά) egentl. *såning*, utsäde, säde, säd Mc. 4: 26 följ., Lc. 8: 5. 11, *trop.* 2 Cor. 9: 10 de medel, med hka J utdelen välgerningar.

σπουδάζω, άσω, ασα (σπουδή) *skynda sig* med *infin.* 2 Tim. 4: 9. 21, Tit. 3: 12; deraf brådska, ifrigt

sysselsätta sig med, vinnlägga sig om, anstränga sig, fika, trakta efter med *infin.* Gal. 2: 10 *al.*, äfven med *accus.* och *infin.* 2 Petr. 1: 15.

σπουδαῖος, α, ον (σπουδή) *skyndsam*, driftig, ifrig 2 Cor. 8: 17. 22.

σπουδαιότερον, *compar.* till σπουδαίως, 2 Tim. 1: 17 mera enträget (än som var att vänta) || σπουδαίος. *

σπουδαιοτέρως, *compar.* till följ., Phil. 2: 28 *skyndsammare*, hastigare (än jag annars hade gjort).

σπουδαίως, *adv.* (af σπουδαῖος) *skyndsamt*, fort; ifrigt, enträget, sorgfälligt Lc. 7: 4, 2 Tim. 1: 17 || σπουδαιότερον, Tit. 3: 13.

σπουδή, ῆς, ἡ (σπεύδω) *skyndsamhet*, brådska, hast Mc. 6: 25, Lc. 1: 39; ifver, nit, drift, verksamhet, studium Rom. 12: 8. 11 (ifvern för det christliga lifvets intresse i alla afseenden), *al.*, πᾶσαν σπ. ποιεῖσθαι med *infin.* Jud. 3 lägga sig all vinn om, låta ngt vara sig ytterst angeläget (*participium* är *imperfectum*), παρειςφέρειν 2 Petr. 1: 5 (se detta verb).

σπυρίς, ίδος, ἡ (σπεῖρα) rund *flätad* korg, i synnerhet fiskkorg, korg Mt. 15: 37 *al.*

στάδιον, ου, τό, äfven στάδιος, ου, ὁ (egentl. af *adj.* στάδιος, *fastående*, bestämd af *adv.* στάδην af ἵστημι — vid στάδιον kan μέτρον och vid στάδιος kan νόμος. l. dylikt förstås inunder; *Dor.* σπάδιον, *lat.* spatium) stadium, *stadie*, en bestämd våglängd l. sträcka af 600 Grekiska fot (625 Romerska) l. 125 steg (så lång var rännarbanan i Olympia, hvilken Hercules stegat ut) Lc. 24: 13 *al.*; deraf rännarbana, vädjobana 1 Cor. 9: 24. — *Anm.* 60 stadier motsvarade ungefärligen 1 Svensk mil.

στάμνος, ου, ἡ, äfven ὁ (ἵστημι) lerkärl l. -fat, vinkruka, mannakruka κατ᾽ ἐξοχήν Hebr. 9: 4 neml. den gyllene mannakruka, som förvarades i förbundsens ark; emellertid antaga några, att den låg bredvid arken, liksom Arons staf, emedan 1 Reg. 8: 9 står, att uti arken icke fanns annat än de 2 Mose stentaflor. *

στασιαστής, οῦ, ὁ (στασιάζω resa sig, vara i uppror af följ.) upprorsstiftare, uppviglare Mc. 15: 7. *

στάσις, εως, ἡ (ἵστημι) egentl. *stående*, *ställning*, läge, tillstånd; deraf 1:o) bestånd ss. ἔχειν στ. Hebr. 9: 8 ega bestånd, bestå, finnas till; annars och vanligen 2:o) det Tyska *Aufstand*, uppståndelse, upplopp, uppror Mc. 15: 7 *al.*; söndring, oenighet, tvist Act. 15: 2, 23: 7. 10, 24: 5.

στατήρ, ῆρος, ὁ (ἵστημι väga) egentl. *vigt*; sedan ett mynt, *statär*, af guld l. sifver; hos Athenarne det sednare = 4 τετράδραχμος (4 drachmer) = 1 Judisk sekel = 2 Rdr 40 öre Mt. 17: 27. *

σταυρός, οῦ, ὁ (στάω, ἵστημι, *qsi* ἵστασθαι εἰς αὔραν ställas l. höjas i luften) egentl. = σκόλοψ en *upprättstående påle*, palisad; sedan påle med tvärslå l. -bjelke i formen af †, *kors*, hkt ända till Constantin den stores tid begagnades till verkställande af det smärtsammaste och nesligaste dödsstraff hos Romarne (hos Judarne infördes det först, sedan de kommit under Romarnes välde). De till korsfästelsen dömde måste efter utstånden gissling sjelfva på sin blodiga rygg bära sitt kors till afrättsplatsen, hkn alltid låg utanför staden, blefvo der afklädde samt med händerna fastnaglade och med fötterna vanligtvis fastbundna vid det med en inskrift försedda korset, som derefter upprestes. Midtpå hufvudbjelken fanns en utstående pinne l. slå, hvarpå kroppen hvilade för att ej falla ned, och hvarpå de korsfästade liksom redo (hvaraf uttrycket inequitare cruci). Anledningen till den korsfästes straff var upptecknad på en hvit tafla med svarta bokstäfver, hkn var fästad öfverst på hufvudbjelken. Vanligen låter man hufvudbjelken gå alltför mycket ofvanför tvärbjelken vid afbildningen af korset, hvilket man ock föreställer sig mycket högt; detta var dock icke förhållandet, ty fötterna voro ej särdeles långt ifrån marken. Döden följde mycket långsamt och de olyckliges kroppar lät man vanligen förmultna på korset Mt. 27: 32. 40. 42 *al.*; θάνατος σταυροῦ Phil. 2: 8 korsdöd, död på korset Phil. 2: 8, αἷμα τοῦ σταυροῦ Col. 1: 20 det på korset utgjutna blodet, τὸ σκάνδαλον τοῦ στ. Gal. 5: 11 (se σκάνδαλον); λαμβάνειν, αἴρειν, φέρειν, βαστάζειν τὸν στ. taga på sig l. bära korset, antingen i *egentlig* mening Mt. 27: 32 *al.* l. i *figurlig* = vara beredd att fördraga l. villigt underkasta sig de af Gud till pröfning sända lidanden Mt. 10: 38 *al.*, äfven för andra ss. om Christus; ὁ στ. τοῦ Χοῦ 1 Cor. 1: 17 *al.* Christi kors utmärker *synecdoch.* icke blott Hans lidande, hvars medelpunkt var korsdöden, utan äfven den derigenom förvärfvade rättfärdigheten, hkn för Gud evigt gäller; τῷ στ. διώκεσθαι Gal. 6: 12 förföljas för Christi kors d. ä. för det man predikar Christum ss. korsfäst.

σταυρόω, ώσω, ωσα; ωμαι, ώθην (fgde) egentl. *palisadera*, förse med pålar, gärda; sedan i N. T.

korsfästa, fastspika l. -nagla vid korset a) i *egentlig* mening Mt. 20: 19 *al.*, ἐσταυρωμένος Gal. 3: 1 ss. korsfästad (se äfven προγράφω); b) i *figurlig* l. andlig mening: τὴν σάρκα Gal. 5: 24 hka hafva korsfästat sitt kött (neml. då de antogo dopet, hvarigenom de trädde i ethisk gemenskap med JEsu död — Rom. 6: 3 — i det de blefvo döde synden — Rom. 6: 11; — att hafva korsfästat sitt kött vill alltså säga: att hafva uppgifvit all gemenskap med synden, hvars säte σάρξ är, så att man, liksom Christus *objectivt* blifvit korsfästad, genom trädande i gemenskap med Hans korsdöd *subjectivt* d. ä. i det moraliska trosmedvetandet korsfästat köttet d. ä. helt och hållet undertryckt detsamma och gjort det overksamt genom tron ss. det nya lifselement, till hkt man gått öfver); δι᾽ οὗ — — — τῷ κόσμῳ Gal. 6: 14 genom hkn verlden är korsfästad för mig och jag för verlden d. ä. genom hkns korsfästelse är uträttadt, att ingen inre lifsgemenskap mera eger rum emellan mig och verlden.

σταφυλή, ῆς, ἡ vindrufva Mt. 7: 16 *al.*

στάχυς, υος, ὁ ax, sädesax Mt. 12: 1 *al.*, se τίλλω.

Στάχυς, υος, ὁ *Stachys,* en christen i Rom, Rom. 16: 9. *

στέγη, ης, ἡ (följ.) tectum, *tak* Mt. 8: 8 *al.* (se δῶμα och ὑπερῷον).

στέγω, tego, *täcka,* betäcka, genom betäckande skyla, afhålla, afvärja; i N. T. hålla ut med, uthärda, fördraga, tåla 1 Cor. 9: 12, 13: 7, μηκέτι στέγοντες 1 Thess. 3: 1 icke vidare uthärdande (d. ä. ur stånd att längre styra vår längtan efter eder).

στεῖρος, α, ον (= στερός, στεῤῥός, στερεός) sterilis, *stel,* hård, ofruktbar (om jordmån); ofruktsam (oförmögen att afla — om menniskor och djur) Lc. 1: 7. 36 *al.*

στέλλω (samstammigt med ἵστημι) *ställa;* 1:o) ställa upp, i ordning, rusta till, ut; deraf *med.* ställa sig i ordning (för att färdas), resa; 2:o) i sjömansspråket: ställa l. draga in, refva ἱστία segel; deraf i N. T. *med.* draga sig tillbaka (af fruktan), ἀπό τινος 2 Thess. 3: 6 ifrån ngn = undvika hans umgänge l. sällskap, undvika, taga sig till vara μή 2 Cor. 8: 20 derföre, att icke.

στέμμα, ατος, τό (se στέφανος) *det i ring lagda,* krans (af ull, hufvudbindel, som bars af skyddsbegärande, prester o. s. v.; men äfven om kransar, som vid offerhandlingar påhängdes djuren, så) Act. 14: 13. *

στεναγμός, οῦ, ὁ (följ.) *suckan,* suckning Act. 7: 34, Rom. 8: 26.

στενάζω, αξα (*frequent.* af στένω stönja — om djur, provincialism — sucka) *sucka tidt och ofta,* djupt, innerligt Mc. 7: 34 *al.*, κατά τινος Jac. 5: 9 på l. öfver ngn (nedkalla hämnd öfver ngn).

στενός, ή, όν troligen = tenuis, *tunn,* trång, πύλη Mt. 7: 13. 14, Lc. 13: 24 port (härmed betecknas bildligt den port, hvarigenom man ingår i lifvet = Messiasriket; det går alltså icke an att komma igenom försedd med en packning af egen förtjenst och egna gerningar, utan ss. naken, utblottad på all egen förtjenst, ss. en arm syndare måste det ske — jfr Pharisæen och Publikanen Lc. 18: 10 följ.).

στενοχωρέω och -έομαι (fgde, χῶρος l. χώρα rum, plats) *hafva trång plats; metaphor.* vara l. komma i trångmål, drifvas i trängsel, klämma (så att man icke kommer ut) 2 Cor. 2: 8; οὐ στεν. κ. τ. λ. 2 Cor. 6: 12 J ären icke trängde (hafven godt rum) i oss (våra hjertan), men J ären trängde i edra hjertan (så att J icke hafven rum för oss) = jag älskar eder högligen, men J älsken icke mig.

στενοχωρία, ας, ἡ (fgde) *trångrum,* trångt rum l. utrymme; *metaphor.* trångmål, ångest (öfverföres på det inre, liksom θλῖψις gäller det yttre) Rom. 2: 9 *al.*

στερεός, ά, όν sterilis, *stel,* hård, fast, solidus, θεμέλιος 2 Tim. 2: 19 grundval (se θεμέλιος), stadig τροφή Hebr. 5: 12. 14 föda l. mat)(γάλα (hkt se, se ock τροφή); *metaphor.* τῇ πίστει 1 Petr. 5: 9 i tron.

στερεόω, ωσα; ώθην (fgde) göra hård, fast, stadig, stark τινά Act. 3: 16; *pass.* fästas, blifva fast, stadig Act. 3: 7 (så att de nu förrättade sin function, neml. att bära kroppen vid dess rörelser), *metaphor.* befästas τῇ πίστει Act. 16: 5 i tron.

στερέωμα, ατος, τό (fgde) *det fastgjorda,* fästade, fäste, fast borg, *metaphor.* τὸ στ. τῆς πίστεως ὑμῶν Col. 2: 5 eder tros fasta borg (orubbligheten af deras tro framställes så, att densamma synes skyddad genom ett fästningsverk). *

Στεφανᾶς, ᾶ, ὁ *Stephanas,* en christen i Corinth, hkn Paulus döpt jemte hans familj 1 Cor. 1: 16; fkmr ock 16: 15. 17.

Στέφανος, ου, ὁ (följ.) *Stephanus,* en af de 7 förste diaconi vid christna församlingen i Jerusalem. Han blef anklagad af Synedrium ss. gudahädare, och, innan han fick sluta sitt försvarstal, af de

förbittrade Judarne släpad utom staden och stenad, vid hvilket tillfälle Saulus (sedermera Paulus) ådagalade sin Judiskt-pharisæiska zelotism; detta skedde sannolikt 35 e. Chr. — Tidigt ärade man denne *πρωτομάρτυρ*, och Annandag Jul firas ännu till hans minne; se om honom Act. 6, 7 och 8 capp.

στέφανος, ου, ὁ (*στέφω* omgifva, kransa) *omgifning*, krans, krona Mt. 27: 29 *al.*, den segerkrans l. krona som gafs segervinnarne vid de offentliga kämpalekarne 1 Cor. 9: 25 (*ἄφθαρτος* = *τῆς ζωῆς* lifsens oförvanskliga krona), *στ. καυχήσεως* 1 Thess. 2: 19 ärekrans, hederskrans (så kallar Paulus Thessalonicenserna, emedan deras omvändelse till christendomen var liksom segerpriset för hans bemödanden), så kallar han ock Philippus *στέφανός μου* Phil. 4: 1 (i det han under bilden af en *segerkrans* framställer den ära, till hvilken församlingens christliga författning lände Paulus); *στ. τῆς δικαιοσύνης, δόξης, ζωῆς* 2 Tim. 4: 8 *al.* äro *genit. qualitatis* att utmärka det, hvaruti segerbelöningen består.

στεφανόω, ωσα (fgde) *omgifva*, kransa, kröna 2 Tim. 2: 5, *metaphor. τινά τινι* Hebr. 2: 7. 9.

στῆθος, εος, τό (*ἵστημι*) det upp- l. *framstående*, bröst, så väl det manliga, som qvinnliga Lc. 18: 13 *al.*

† *στήκω* förekommer blott i formerna *στήκει, στήκετε* och *στήκητε* (st. *ἑστήκω per aphæresin*, bildadt af *perf. ἕστηκα* af *ἵστημι*) *stå* Mc. 11: 25; *metaphor.* bestå, stå fast 2 Thess. 2: 15, *τινί* Gal. 5: 1 och *ἔν τινι* 1 Cor. 16: 13 och Phil. 1: 27 i ngt, *ἐν Κυρίῳ* Phil. 4: 1 och 1 Thess. 3: 8 stå fasta i HERranom d. ä. hålla fast vid gemenskapen med Honom; *τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει* Rom. 14: 4 han står l. faller sin egen HERre (*dat. commodi;* den egne HERren, Gud, är dervid intresserad — om han förblifver l. icke förblifver i det sanna christliga lifvet; andra taga orden så, att de skulle betyda: bestå l. ligga neder vid domen — men att låta ngn bestå i domen är icke ett verk af gudomlig *makt*, utan *nåd;* enligt sin makt åter verkar Gud inre kraft, så att den starke i tron icke dukar under för de faror, för hka hans friare åsigter blottställa honom, utan består i det christliga lifvet).

στηριγμός, οῦ, ὁ (följ.) fastställande l. -görande; *pass.* fasthållande, fast läge l. ställning som ngn innehar 2 Petr. 3: 17 (den fasta ställning, som läsarne genom sin tro intaga i Guds rike). *

στηρίζω, ίξω, ιξα, äfven *ίσω, ισα; ιγμαι, ίχθην* (samstammigt med *στερεός*) ställa l. göra fast, fästa *τὸ πρόςωπον κ. τ. λ.* Lc. 9: 51 (= שׂוּם פָּנִים לְ) han fästade l. riktade sitt ansigte på, gaf sitt ögonmärke en fast riktning, var fast beslutsam att o. s. v.; *pass.* fästas, fastställas Lc. 16: 26 (så att det icke går ihop l. fylles upp); — *metaphor.* göra fast, stadfästa, stärka Lc. 22: 32 *al.* Rom. 16: 25 göra eder fasta och beständiga i öfverensstämmelse med o. s. v., 1 Petr. 5: 10 (så att intet bringar eder på fall); *pass.* befästas Rom. 1: 11 (uti christlig tro och christligt lif) *al.*, 2 Petr. 1: 12 fastgjorde l. faste.

στιβάς, άδος, ἡ (*στείβω* trampa) egentl. *bädd* l. hög af säf, rör, halm, löf; deraf *plur.* löfqvistar Mc. 11: 8 (*στοιβάς* är oriktig läsart).

στίγμα, ατος, τό (*στίζω* sticka, punktera, brännmärka) *styng*, punkt, brännmärke, inbrändt tecken — sådana tecken inbrändes i synnerhet på pannan l. händerna på slafvar (deras herres), på soldater (deras fältherres), på förbrytare (deras brott); *στίγματα* — — — *βαστάζω* Gal. 6: 17 jag bär på min kropp J. Chr. tecken (neml. derpå att Han är min HERre och jag Hans slaf l. tjenare *δοῦλος, διάκονος* — dessa tecken voro de ärr och andra spår efter sår och misshandlingar, hvilka Paulus under och för sin apostoliska verksamhet erhållit).

στιγμή, ῆς, ἡ (se fgde) punctum, *punkt*, prick (utmärker det minsta, minsta grand) *στ. χρόνου* Lc. 4: 5 tidsmoment, ögonblick. *

στίλβω glänsa, skimra Mc. 9: 3. *

στοά, ᾶς, ἡ (*ἵστημι*) egentl. *pelare*, vanligen betäckt pelargång l. galleri med pelare på den ena sidan, portik Joh. 5: 2 (vid Bethesda funnos 5 *στοαί*, der de sjuke voro skyddade mot regn och hetta); *στ. Σολομῶνος* Joh. 10: 23 *al.* Salomos portik vid östra sidan af tempelberget, hvilken qvarstod efter templets förstöring genom Nebucadnezar.

στοιβάς, άδος, ἡ = *στιβάς*, hkt se.

Στοϊκοί, ῶν, οἱ (af *στοά ποικίλη* i Athen, der deras stiftare *Zeno* från Cittium i 4:de århundradet f. Chr. och de honom efterföljande hufvudmännen för sekten, *Cleanthes* och *Chrysippus*, lärde) *adj.* och *subst.* Stoïska och Stoïker. Paulus kom i disput med några af dessa philosopher, liksom med Epicuréerne, då han på det intill *στοά* angränsande *ἀγορά* förkunnade den evangeliska san-

ningen för de kringstående åhörarne. Deras grundsatser voro: verlden är ett lefvande väsende af eld, hvars själ är Gud, och kropp naturen; menniskosjälen är af lika väsende med och ett utflöde af denna verldssjäl, dock ss. enskild förgänglig; det högsta i själen är förnuftet; dygd är, då allt lyder förnuftet, och denna utgör menniskans lycksalighet, allt annat är likgiltigt; denna dygd, hvarigenom den vise blir verldens konung, vinner menniskan genom egen kraft; själarne, så väl som allt annat, ega blott bestånd till verldsförbränningen, *μέχρι τῆς ἐκπυρώσεως*; — fkmr Act. 17: 18. *

στοιχεῖον, ου, τό [egentl. *diminut.* af *στοῖχος* (af *στείχω stiga*, gå, i synnerhet i rad) rad, linea, påle, beslägtadt med *στίχος* och *στόχος* det uppställda, mål] 1:o) en liten upprest stång, i synnerhet *stiftet* på solvisaren, som genom sin skugga utvisar dagens timmar, deraf timme; — 2:o) bokstaf ss. den första enkla beståndsdelen af språket, så vida det blott *talades* (*γράμματα* åter bokstäfverna, så vida de *skrefvos*), deraf *κατὰ στ.* efter alphabet, i alphabetisk ordning; — 3:o) första enkla beståndsdelarne af hvad som helst, *grundämne, element* (så i N. T.) antingen a) i *physiskt* afseende 2 Petr. 3: 10. 12 himlens grundämnen; eller b) i *andligt* afseende *στ. τοῦ κόσμου* Gal. 4: 3, Col. 2: 8. 20 den icke-christna mensklighetens elementer, d. ä. de elementer, första lärobegrepp, som Judarne och hedningarne egde, rudimenta ritualia = juden- och hedendomens ceremonialväsende — de sägas vara *ἀσθενῆ* och *πτωχά* Gal. 4: 9, ty de kunna icke utverka och skänka, hvad Gud genom sin Sons sändande i verlden har utverkat och skänkt; *τὰ στ. τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ* Hebr. 5: 12 begynnelse-elementerna af Guds utsagor = de första grundbegreppen af den gudomliga läran, den första enkla christendoms-undervisningen, liksom dess *abcd*.

στοιχέω (se fgde) stå l. gå i en rak bredvid l. efter hvarandra, i allmänhet vandra, *metaphor.* Act. 21: 24, *τοῖς ἴχνεσίν τινος* Rom. 4: 12 följa ngns fotspår, *τῷ πνεύματι* Gal. 5: 25 följa Anden ss. lifsprincip i sin vandel, *κανόνι* Gal. 6: 16 vandra efter ett rättesnöre, *τῷ αὐτῷ* Phil. 3: 16 (*infin.* pro *imperat.*) vandren efter detsamma, följen samma väg (och således hvarken till höger l. venster).

στολή, ῆς, ἡ (*στέλλω*) *rustning*, klädning, stola, i synnerhet högtidsklädning, som bestod i en lång, veckig, fotsid *mantel*, hvaraf furstar, prester och förnäma personer begagnade sig; Mt. 12: 38 *al.*

στόμα, ατος, τό (sannolikt af *τέμνω, τέτομα* skära) egentl. *det skurna*, inskurna, klufna; deraf *mun* a) Guds Mt. 4: 4 (*ἀνθρωπομορφῶς* — se *ῥῆμα*); — b) menniskors Mt. 5: 2 *al.*, *ἀνοίγειν τὸ στ.* l. c. *al.* פָּתַח פֶּה öppna munnen d. ä. börja att tala (dock med bibegrepp af högtidlighet och frimodighet), *τὸ στ. ἀνεῴχθη* Lc. 1: 64 hans mun öppnades (och hans tungoband löstes = han återfick sin talförmåga), *στ. πρὸς στ.* 2 Joh. 12, 3 Joh. 14 mun framför mun = muntligen, *ἐπὶ στ. μαρτύρων* Mt. 18: 16, 2 Cor. 13: 1 inför vittnens mun d. ä. i närvaro af vittnen (hkas mun utsäger ngt dem bekant); talgåfva Lc. 21: 15; tal, ord Lc. 19: 22 *al.*; — c) djurs, gap Mt. 17: 27, Hebr. 11: 33; *metaphor. ἐκ στ. λέοντος ῥυσθῆναι* 2 Tim. 4: 17 (se *λέων*); — d) om liflösa ting (*per προςωποποιΐαν*) ss. *στ. μαχαίρας* Lc. 21: 24 פִּי חֶרֶב svärdets mun (svärdet föreställes äta l. sluka ss. ett glupskt rofdjur — så *πολέμοιο μέγα στ.* Homer. Il. 10: 8 *al.* krigets stora mun l. vida gap), äfven Hebr. 11: 34; *στ. τῆς γῆς* Apoc. 12: 16 (om jorden som öppnar sig).

στόμαχος, ου, ὁ (fgde) egentl. *mynning*, öppning, svalg, strupe; sedan magmun, mage, stomachus 1 Tim. 5: 23. *

στρατεία, ας, ἡ (*στρατεύω*) *fälttåg*, krigstjenst; *metaphor. τὰ ὅπλα τῆς στρ.* 2 Cor. 10: 4 (se *ὅπλον*), *στρατεύειν καλὴν στρ.* 1 Tim. 1: 18 göra en god krigstjenst (dermed jemföres hans lärarekall).

στράτευμα, ατος, τό (följ.) det *som drages* l. drager *i fält*, krigshär, härsmakt Mt. 22: 7, Apoc. 19: 14. 19, manskap l. skara soldater Act. 23: 10. 27 (= det compagni som låg i borgen Antonia); *plur.* afdelningar af drabantcorpsen l. lifvakten Lc. 23: 11, *τοῦ ἵππου* Apoc. 9: 16 häst- l. rytteriskaror.

στρατεύω (*στρατός* stratum, läger, här af *στορέννυμι = στρώννυμι*) göra ett fälttåg, tjena i krig, göra krigstjenst, vara soldat o. s. v.; i N. T. *med.* draga i fält 1 Cor. 9: 7, *partic.* krigsman, soldat Lc. 3: 14, 2 Tim. 2: 4; *metaphor.* 1 Tim. 1: 18 (se *στρατεία*), strida 2 Cor. 10: 3 (om det christliga lärarekallet), Jac. 4: 1 (om lustarne i menniskokroppen), *κατά τινος* 1 Petr. 2: 11 (om lustarne, som söka göra själen underdånig deras tjenst och derigenom förlustig af saligheten).

στρατηγός, οῦ, ὁ (*στρατός* se fgde, *ἄγω*) *härförare,* anförare för en här, fältherre; i N. T. 1:o) om de 2:ne magistratspersoner *(duumviri)* l. *prætorer,* som utöfvade domaremakten i de Romerska municipalstäderna och colonierna Act. 16: 20. 22. 35. 36. 38; — 2:o) om befälhafvaren för den Levitiska tempelvakten *στρ. τοῦ ἱεροῦ* Act. 4: 1, 5: 24. 26, äfven *absol.* Lc. 22: 4. 52, Act. 5: 26. — *Anm.* Sådana voro flera, hka hade befäl öfver de olika afdelningarne af de på olika ställen af tempelberget vakthafvande presterne och leviterne.

στρατιά, ᾶς, ἡ (se *στρατεύω*) krigshär; i allmänhet här (skara, mängd) ss. *στρ. οὐράνιος* Lc. 2: 13 (se detta ord), *τοῦ οὐρανοῦ* Act. 7: 42 (se *οὐρανός*).

στρατιώτης, ου, ὁ (fgde) egentl. *som gör krigstjenst,* för sold, besoldad, soldat, krigare, krigs- l. stridsman Mt. 8: 9 *al.*; *transl. στρ. Ἰ. Χοῦ* 2 Tim. 2: 3 J. Chr. stridsman (här talas icke i allmänhet om det som Timotheus hade att göra ss. christen, utan ss. lärare, neml. om hans kamp emot den evangeliska sanningens motståndare och de dermed förenade besvärligheterna).

στρατολογέω, ησα (*στρατός*, se *στρατεύω, λέγω* i betydelsen samla) *samla en här,* värfva soldater till krigstjenst, *ὁ στρ.* 2 Tim. 2: 4 fältherren. *

στρατοπεδάρχης, ου, ὁ (följ., *ἄρχω*) *anförare för lägret,* befälhafvare deröfver; så kallades præfectus prætorio l. öfverbefälhafvaren för kejserliga lifvakten i Rom Act. 28: 16; egentl. voro de 2:ne, och det hörde till deras befattning att taga i förvar de fångar ifrån provinserna, hvilka öfverantvardades åt kejsarens dom. *

στρατόπεδον, ου, τό (*στρατός* här, *πέδον* mark) egentl. den *mark,* der en *här* lägrat sig, lägerställe; lägrad här, krigshär Lc. 21: 20. *

στρεβλόω (*στρέβλη* — egentl. *femin.* af *στρεβλός* vriden, krökt, böjd af följ. — ett verktyg för att vrida l. sammanskrufva, skruf, press, viudspel — äfven torturinstrument) *vrida,* skrufva, sträcka på pinbänken, vrida på sned, förvrida, förvränga 2 Petr. 3: 16 (gifva ngns ord en annan mening än de rätteligen hafva = *διαστρέφω* distorqueo). *

στρέφω, ἔστρεψα; ἐστράφην vrida 1:o) vända *τινί τι* Mt. 5: 39 tillvända ngn ngt; — 2:o) förvända, -vandla *τὶ εἴς τι* Apoc. 11: 6; — 3:o) låta återvända d. ä. lemna tillbaka *τινί τι* Mt. 27: 3; *intrans.* vända sig Act. 7: 42 om Gud som vänder sig (bort ifrån ngn), är ngn onådig; — *pass.* i *reflexiv* betydelse vända sig, vända sig om a) i *egentlig* mening Mt. 7: 6 *al., τινί, πρός* l. *εἴς τινα* till ngn, *ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον* Act. 7: 39 vända sig med sina hjertan till Ægypten d. ä. rikta sitt begär tillbaka på de Ægyptiska förhållandena, i synnerhet den Ægyptiska afgudatjensten (se följ. v., och jfr Hez. 20: 7. 8), *εἰς τὰ ὀπίσω* Joh. 20: 14 tillbaka; b) i *moralisk* mening: omvända sig, ändra tänkesätt l. sinne (bilden tagen af att vända tillbaka, då man befinner sig på en oriktig väg).

στρηνιάω, ασα (följ.) lefva öfvermodigt l. -dådigt, vildt, utsväfvande, yppigt Act. 18: 7. 9.

στρῆνος, εος, τό (*στρηνής* strenuus, *sträng,* stark o. s. v.) kraft i synnerhet tygellös, öfvermod l. -dåd, öfvermått af kraft, öfverflöd, yppighet Apoc. 18: 3. *

στρουθίον, ου, τό, diminut. (af *στρουθός, ἡ* liten sparf); *plur.* småsparfvar Mt. 10: 29. 31, Lc. 12: 6. 7.

στρώννυμι l. *-ύω, ἔστρωσα; ἔστρωμαι* = *στορέννυμι per metathesin,* sterno, *breda,* breda ut *τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ* Mt. 21: 8 l. *εἰς τὴν ὁδόν* Mc. 11: 8 på vägen; bädda Act. 9: 34 *scil. τὴν κλίνην*; förse (en matsal) med tillbehör d. ä. soffor och madrasser, »tillpynta», tillreda; p. p. p. Mc. 14: 15, Lc. 22: 12.

στυγητός, ή, όν, adj. vble (af *στυγέω,* se följ.) afskydd, afskyvärd Tit. 3: 3. *

στυγνάζω, ασα (*στυγνός stygg,* ful, bister, mörk, dyster, tristis — *qsi στυγενός,* af *στυγέω styggas* vid, afsky; stam det obrukliga *στύζω* studsa?) se stygg l. bister l. dyster ut Mt. 16: 3, vara dyster l. bedröfvad Mc. 10: 22.

στῦλος, ου, ὁ, alii: στύλος = *στήλη* (*ἵστημι*) *stod,* pelare *πυρός* Apoc. 10: 1 eldpelare; *metaphor. στ. scil. τῆς ἐκκλησίας* Gal. 2: 9 församlingens pelare (om *Jacobus, Petrus* och *Johannes,* på hkas anseende och värdighet församlingen hvilade, liksom ett tak uppbäres af pelare), *στ. τῆς ἀληθείας* kallas församlingen l. kyrkan 1 Tim. 3: 15 i den mening att kyrkan emottagit Guds Ande, som är sanningens ande, och denne är den henne inneboende genomträngande lifsprincip, i och genom hvilken hon står i oafbruten gemenskap med sitt hufvud; *στ. ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου* Apoc. 3: 12 (segervinnaren i striderne och förföljelserne skall blifva en hufvudpelare i Guds hus, på hkn Guds och Christi och det nya Jerusalems namn

stå skrifna d. ä. hans embete är det högsta i Guds rike).

Στωϊκοί, ῶν, οἱ, se *Στοϊκοί.*

σύ, σοῦ, σοί, σέ, tu, te, *du, dig* Mt. 1: 20 *sæpe;* utsättes, liksom andra personalpronomina, i synnerhet för eftertrycks skull, ss. motsats t. ex. Mt. 3: 14 *al.*

συγγένεια, ας, ἡ (följ.) slägtskap; slägt, familj Lc. 1: 61, Act. 7: 3. 14.

συγγενής, ές (*σύν, γένος*) af *samma slägt,* slägting, anförvandt, anhörig Mc. 6: 4 *al.*

συγγενίς, ίδος, ἡ (fgde) slägting, »fränka» Lc. 1: 36 || *συγγενής.* *

συγγνώμη, ης, ἡ (*συγγιγνώσκω tänka med,* hafva samma tanke, medgifva, tillgifva, förlåta) medgift, tillåtelse *κατὰ σ.* 1 Cor. 7: 6 tillåtelsevis, ss. en tillåtelse, ett medgifvande; i profangrek. äfven tillgift, förlåtelse. *

συγκάθημαι (*σύν, κάθημαι*) *sitta tillsammans* l. jemte *τινί* l. *μετά τινος* Mc. 14: 54, Act. 26: 30.

συγκαθίζω, ισα (*καθίζω*) *sätta ned tillsammans* l. tillika Eph. 2: 6 (oss tillika med Christus i himlen, så att vi hafva del i Christi herravälde — detta framställes ss. redan skedt *ἐν Χῷ Ἰ.* i och med Chr. J.; ty i och med Christi försättande på sin högra sida har Gud ock försatt oss dit; jfr 1 Cor. 6: 2); *intrans.* sätta sig ned tillsamman Lc. 22: 55, äfven sitta ned tillsamman.

† *συγκακοπαθέω, ησα* (*κακοπαθέω*) *slita ondt* l. lida *tillsamman* med ngn *absol.* 2 Tim. 2: 3 (kan visserligen hänföras till alla dem som hafva att lida i HERrans tjenst, men har närmast afseende på Paulus, ss. synes af 8 och 9 verserna || *κακοπάθησον, τῷ εὐαγγελίῳ* (*dat. commodi*) 2 Tim. 1: 8 lid tillika (*scil. ἐμοί* med mig) för evangelium.

† *συγκακουχέομαι* (*κακουχέομαι*) *fara illa,* slita ondt, misshandlas *jemte* ngn *τινί* Hebr. 11: 25. *

συγκαλέω, εσα; εσάμην (*καλέω*) *sammankalla,* samla Mc. 15: 16 *al.; med.* till sig Lc. 9: 1 *al.*

συγκαλύπτω; κεκάλυμμαι (*καλύπτω*) *med* l. tillsammans *betäcka,* från alla sidor d. ä. helt och hållet betäcka, hölja, dölja, p. p. p. Lc. 12: 2. *

συγκάμπτω, έκαμψα (*κάμπτω*) *sammanböja,* kröka *τὸν νῶτόν τινος metaphor.* Rom. 11: 10 ngns rygg d. ä. förödmjuka ngn. *

συγκαταβαίνω, έβην (*καταβαίνω*) *jemte* ngn *nedstiga* l. -fara Act. 25: 5 (neml. från det högre liggande Jerusalem tlll Cæsarea vid hafskusten). *

συγκατάθεσις, εως, ἡ (följ.) bifall, samtycke, instämmande, öfverensstämmelse 2 Cor. 6: 16. *

συγκατατίθημι; τέθειμαι (*κατατίθημι*) *tillsamman* l. med *nedsätta; med.* nedlägga l. -kasta sin röst (*ψῆφον*) jemte ngn i urnan d. ä. vara af lika mening med ngn, bifalla l. instämma med ngn i ngt, samtycka till ngt *τινί* Lc. 23: 51. *

συγκαταψηφίζω; ίσθην (*σύν, κατά, ψηφίζω*) tillika l. *jemte* ngn l. några räkna; *pass.* tillika l. tillsammans med några *μετά τινων* räknas Act. 1: 26. *

συγκεράννυμι, εκέρασα; κέκραμαι (*κεράννυμι*) *sammanblanda,* af olikartade delar sammanfoga till ett helt 1 Cor. 12: 24; *pass.* oskiljaktigt förenas *μὴ συγκεκραμένος* — — — *ἀκούσασι* Hebr. 4: 2 då det (ordet) icke genom tron är oskiljaktigt förenadt med dem som hört det (»om en spis skall nära, måste den öfvergå i blodmassan och förena sig med kroppen; skall ordet gagna, måste det genom tron ss. en näringssaft förvandlas till föda för själen och öfvergå i ande, sinne och vilja, så att hela menniskan blifver sådan som ordet är och fordrar»), eller ock: då det icke är oskiljaktigt förenadt med tron för dem som hört (*dat. commodi*); denna sednare tydning är både dunklare och mattare.

συγκινέω, ησα (*κινέω*) med- l. *sammanröra* (ungefärligen = *συγχέω*), uppröra, uppvigla, uppegga Act. 6: 12. *

συγκλείω, εισα; εισμαι (*κλείω*) *sluta* igen, ihop, *tillsamman,* tillsluta, stänga till, inne- l. omsluta Lc. 5: 6; *metaphor.* innesluta l. innestänga *τινὰ εἴς τι* Rom. 11: 32 ngn inom ngt d. ä. gifva till pris under ngns välde (*τοὺς πάντας* dem samtligen, både Judar och hedningar), så Gal. 3: 22 (så att synden har allt liksom inom lås och nyckel, dit lagen ss. herrskarinna insatt det); *pass.* v. 23.

† *συγκληρονόμος, ον* (*κληρονόμος*) *medärfvande; subst.* medarfvinge Rom. 8: 17 *al.*

συγκοινωνέω, ησα (*κοινωνέω*) *hafva gemenskap med τινί* ngt Eph. 5: 11, med ngn taga del *τινί* i ngt Phil. 4: 14 i det J med (mig) hafven tagit del i min vedermöda, Apoc. 18: 4.

† *συγκοινωνός, όν* (*κοινωνός*) *jemte* ngn l. *också delaktig τινός* i l. af ngt Rom. 11: 17 *al., ἔν τινι* Apoc. 1: 9.

συγκομίζω, ισα (*κομίζω*) *bära tillsamman,* i synnerhet bära ngn bort till de öfriga liken i grafvarne (kyrkogården), begrafva Act. 8: 2. *

συγκρίνω, *ἔκρινα* (*κρίνω*) *sammanställa* l. -sätta, förena, förbinda *πνευματικοῖς πνευματικά* 1 Cor. 2: 13 förbindande andligt med andligt d. v. s. i det vi med af Anden uppenbarade ämnen förbinda af Anden lärda tal; sammanställa l. -hålla, jemföra *τινά τινι* ngn med ngn 2 Cor. 10: 12.

συγκύπτω (*κύπτω*) *böja sig tillsamman*, kröka sig, vara hopkrympt, contract Lc. 13: 11. *

† *συγκυρία*, *ας*, *ἡ* (*συγκυρέω* träffa tillsamman af *σύν*, *κυρέω* stöta på, träffa) *sammanträffning*, tillfällighet, *κατὰ σ.* Lc. 10: 31 tillfälligt- l. händelsevis. *

συγχαίρω; *ἐχάρην* (*χαίρω*) *glädja* l. fröjda *sig med* l. jemte *ngn τινί* Lc. 1: 58 *al.*, *τῇ ἀληθείᾳ* 1 Cor. 13: 6 kärleken fröjdar sig med sanningen (*personif.*) neml. den i Evangelio innehållna sanningen, har med denna en gemensam fröjd, äfven *absol.* 1 Cor. 12: 26; lyckönska, congratulor, *τινί* Phil. 2: 17 (neml. dertill att jag *σπένδομαι*, blir en martyr för eder), äfven v. 18.

συγχέω; *κέχυμαι*, *ἐχύθην* (*χέω*) confundo, *sammangjuta*, l. -ösa, grumla, förvirra, bringa i oordning, uppröra l. -vigla *τινά* Act. 21: 27, sätta i bestörtning l. förvåning l. förlägenhet, bringa till tystnad, täppa till munnen på ngn *τινά* Act. 9: 22; *pass.* vara upprörd, komma i rörelse Act. 21: 31, vara tumultuarisk (icke på kallelse sammankommen) Act. 19: 32; blifva förvånad l. bestört Act. 2: 6.

συγχράομαι (*χράομαι*) *tillika bruka;* deraf umgås, hafva umgänge l. gemenskap med ngn *τινί* Joh. 4: 9. *

συγχύνω = *συγχέω*, hkt se.

σύγχυσις, *εως*, *ἡ* *sammangjutning*, villervalla, upplopp Act. 19: 29. *

συζάω, *ζήσω* (*ζάω*) *lefva tillsammans med τινί* ngn Rom. 6: 8, *absol.* 2 Cor. 7: 3, 2 Tim. 2: 11.

συζεύγνυμι, *συνέζευξα* (*ζεύγνυμι* oka, spänna i oket) *oka tillsamman;* deraf sammanfoga l. -binda, förena (om äktenskap) Mt. 19: 6, Mc. 10: 9.

συζητέω (*ζητέω*) *söka* l. undersöka *tillika med* ngn, i synnerhet samtala om kinkiga och tvistiga saker, inlåta sig i ordvexling, disputera med ngn *τινί* Mc. 8: 11 *al.; πρός τινα* Mc. 9: 10, Act. 9: 29, *πρὸς ἑαυτούς* Mc. 1: 27 *al.* sinsemellan l. med hvarandra, äfven *absol.* Mc. 12: 28, Lc. 24: 15.

συζήτησις, *εως*, *ἡ* (fgde) *gemensam undersökning*, öfverläggning, debatterande, debatt, disput Act. 15: (2). 7, 28: 29.

† *συζητητής*, *οῦ*, *ὁ* (se fgde) *gemensam undersökare*, forskare, lärd (sophistisk) disputator 1 Cor. 1: 20 (med *σοφός* menas den menskligt vise i allmänhet, hvarunder subsumeras *γραμματεύς* = en Judisk lärd, och *συζ.* en Grekisk).

σύζυγος, *ον* (*ζυγός*) egentl. *med-* l. *sammanokad*, d. ä. medarbetare Phil. 4: 3, der likväl ordet utan tvifvel är *nomen proprium* på en Pauli medarbetare, i Philippi, som gjort sig mycket förtjent af christendomen derstädes; Paulus bifogar *γνήσιος* med afseende på namnets appellativtydning: »du äkta Syzygus» (och icke en som blott heter så). *

† *συζωοποιέω*, *ησα* (*ζωοποιέω*) *göra* ngn *lefvande tillika med* ngn *τινί* l. *σύν τινι* Eph. 2: 5, Col. 2: 13 [Gud har gjort de trogna lefvande med Christo; till följe af den förbindelse, i hkn Christus ss. hufvudet står med de trogna ss. Hans kropp (Eph. 1: 23), innefattas också deras uppståndelse objectivt uti Hans — den tillkommande uppståndelsen vid parusien (1 Cor. 15: 23) är den subjectiva delaktigheten uti den af Aposteln ss. redan skedd betraktade objectiva].

συκάμινος, *ου*, *ἡ* (*plur.* שִׁקְמִים, שִׁקְמוֹת) äfven *συκόμορος*, *συκομοραία* l. *-έα* l. *-μωρέα* ficus Ægyptia l. sycomorus, *sycomor*, mullbärsfikonträd; hör till fikonträdens slägt, men liknar till blad och yttre utseende det hvita mullbärsträdet. I Ægypten, som skall vara dess fädernesland, och i Palæstina växer det ymnigt på slätter och i dalar på torr mark; stammen är ovanligt knölig, blir betydligt hög och skjuter ganska många grenar, som vidt utbreda sig och gifva rik skugga; bladen hafva en skön grön färg och äro hjertformiga; de kärnlösa frukterna sätta sig vid stammen l. de större grenarne, hafva ett gulaktigt utseende och likna till form och lukt fikon; för att få dem till mognad måste man vid froärret något upprista dem med ett skarpt instrument eller ock med blotta naglarne, hvarpå de om 3 à 4 dagar mogna och hafva då en mycket söt smak. — *Anm.* *Συκάμινος* och *συκόμορος* äro visserligen så till vida åtskilda, att det förra egentl. betyder *mullbärsträd*, men de nyttjas i allmänhet promiscue af icke botaniska skriftställare; fkmr Lc. 17: 6, 19: 4.

συκῆ, *ῆς*, *ἡ* smdr. af *συκέα*, *fikonträd;* växer ymnigt i Palæstina och hörer jemte vinrankan till landets förnämsta produkter; har stora blad och dess gre-

nar gifva riklig skugga, hvarföre »att bo under sitt vin- och fikonträd» betecknar ett lugnt och fredligt tillstånd; blomman kommer fram vid de gamla grenarne och mognar till frukt förr, än de nya bladen visa sig. I Österlandet skiljer man emellan 3 slags fikon: 1:o) *vårfikon* (בִּכּוּרָה πρόδρομος, præcox), som efter en lindrig vinter mogna vid slutet af Juni, kanske ännu tidigare, och falla utaf af sig sjelfva l. vid lindrig skakning; — 2:o) *sommarfikon*, som mogna i Augusti, hvilka man plägade torka och förvara i runda l. fyrkantiga mått; — 3:o) *vinterfikon*, som mogna först, sedan trädet är aflöfvadt, och vid lindrig vinter blifva hängande in på nyåret; förmodligen var det sådana Frälsaren väntade att finna på trädet Mt. 21: 19, Mc. 11: 13; fkmr äfven Mt. 24: 32 *al.*

συκόμορος, συκομοραία l. -έα, se συκάμινος.

συκομωρέα, se συκάμινος.

σῦκον, ου τό fikon, frukten af συκῆ, hkt se; fkmr Mt. 7: 16 *al.*

συκοφαντέω, ησα, vara συκοφάντης, ου, ὁ (fgde, φαίνω) *fikonangifvare*, d. v. s. spåra upp och angifva dem, hka handlade mot förbudet att utföra l. sälja fikon från Attica (denna, ss. det synes, ursprungliga betydelse af ordet finnes icke hos ngn af de gamla författarne); sedermera af elakhet l. vinningslystnad falskligen angifva andra; så i N. T. τινά Lc. 3: 14 (förtala, chikanera), bedraga τινός τι ngn på ngt Lc. 19: 8.

συλαγωγέω, (σῦλον spolium, byte af följ., ἄγω) *bortföra byte* l. ss. byte *trop.* Col. 2: 8. *

συλάω, ησα (beslägtadt med σκύλλω) spolio, plundra (*hyperbol.*) 2 Cor. 11: 8. *

συλλαλέω, ησα (λαλέω) colloquor, *samtala*, med ngn τινί Mc. 9: 4 *al.* l. μετά τινος Mt. 17: 3, Act. 25: 12, πρὸς ἀλλήλους Lc. 4: 36 med hvarandra.

συλλαμβάνω, λήψομαι, εἴληφα, ἔλαβον; ελαβόμην; ελήφθην, ovanligare former hos *Tisch.* συλλήμψῃ Lc. 1: 31, συλλημφθῆναι Lc. 2: 21 *al.* (λαμβάνω) *taga med* l. tillsamman, fatta tillsamman, sammanfatta l. -bringa, comprehendo 1:o) gripa, fasttaga, fånga Mt. 26: 55 *al.* ἄγραν Lc. 5: 9 göra en fångst; — 2:o) emottaga ἐν γαστρί Lc. 1: 31 l. ἐν τῇ κοιλίᾳ Lc. 2: 21 = blifva hafvande, afla, äfven *absol.* Lc. 1: 24. 36, *trop.* Jac. 1: 15 (se ἀποκυέω); — *med.* taga l. fatta med ngn uti ngt, bistå, hjelpa τινί Lc. 5: 7, Phil. 4: 3.

συλλέγω, λέξω, ἔλεξα (λέγω) *sammanlägga*, samla, plocka tillhopa τὶ εἴς τι Mt. 13: 48 i ngt, hämta tillhopa Mt. 13: 28 följ. 40. 41, skörda τὶ ἀπό τινος Mt. 7: 16 l. ἔκ τινος Lc. 6: 44.

συλλογίζομαι, ισάμην (λογίζομαι) *sammanräkna*, öfverräkna, -väga, -lägga πρὸς ἑαυτούς hos l. för sig sjelfva Lc. 20: 5. *

συλλυπέω (λυπέω) *bedröfva* l. smärta *med* l. tillika; *med.* l. *pass.* tillika bedröfvas l. sörja öfver ngt ἐπί τινι Mc. 3: 5.

συμβαίνω, βέβηκα, ἔβην (βαίνω stiga) *stiga ihop* l. tillsamman (med fötterna), sammanträda l. -komma l. -träffa, inträffa, tilldraga sig med, hända τινί Mc. 10: 32 *al.*; *imperson. imperf.* det inträffade, tilldrog sig, hände att med *accus. c. infin.* Act. 21: 35; τὸ συμβεβηκός l. τὰ συμβεβηκότα Lc. 24: 14 det som händt, händelse l. händelser.

συμβάλλω, ἔβαλον; εβαλόμην (βάλλω) *kasta*, föra, bringa *tillsamman*, förena, sammanslå (händerna); (*scil.* λόγους) τινί, conferre sermones, samtala, disputera med ngn Act. 17: 18, πρὸς ἀλλήλους Act. 4: 15 rådslå med hvarandra; likaså *intrans.* sammanträffa med ngn τινί Act. 20: 14, εἰς πόλεμον Lc. 14: 31 till strid d. ä. drabba tillsamman l. strida med ngn; *med. sammanskjuta* (penningar), conferre, bidraga, lemna bidrag, gagna, hjelpa, τινί Act. 18: 27. — *Anm.* Lc. 2: 19 förenas συμβ. vanligen med ἐν τῇ καρδίᾳ och öfversättes med »öfverlägga», »öfverväga», men om man jemför Lc. 2: 51, så höra orden ἐν τῇ καρδίᾳ sannolikt till συνετήρει och συμβ. står *absol.*; ty συμβ., som hos profanförf. ofta har bemärkelsen af *jemföra*, genom jemförelse sluta till, draga slutsatser o. s. v., har det troligtvis äfven här, då man besinnar, att Maria utan tvifvel jemförde hvad som sades af herdarne med hvad som händt henne; »men Maria bevarade under jemförelse l. slutsatser alla dessa ord i sitt hjerta l. ock alla dessa ord i sitt hjerta, i det hon öfvervägde dem».

συμβασιλεύω, εύσω, ευσα (βασιλεύω) herrska, regera med τινί 1 Cor. 4: 8 (neml. i Messias' rike); *absol.* 2 Tim. 2: 12 (neml. med Christo).

συμβιβάζω, άσω; άσθην (βιβάζω föra) *sammanföra*, sammanbringa Eph. 4: 16, förena Col. 2: 2. 19, sammanställa, jemföra, colligo, (genom jemförelse) sluta Act. 16: 10, visa, bevisa Act. 9: 22;

undervisa, lära, 1 Cor. 2: 16 »ty hvilken har känt HERrans sinne, ss. en som l. så att han skulle lära HERran; men vi hafva Christi sinne» (så att vi kunna föreställa Christi person och således bedömma alltsamman, äfven πνευματικοί — Paulus vill bevisa, att för att bedömma en πνευματικός måste man hafva känt Christi sinne, hvars innehafvare πνευματικοί äro; ty då dessa hafva Christi anda och Christus är i dem, så kan deras νοῦς icke vara af olika beskaffenhet med Christi νοῦς — jfr Gal. 3: 27, Rom. 13: 14).

συμβουλεύω, ευσα; ευσάμην (βουλεύω) vara σύμβουλος rådgifvare, råda τινί consulo cui Joh. 18: 14, Apoc. 3: 18; *med.* egentl. *samråda*, rådfråga sig med, taga till råds, rådfråga τινί consulo quem (fkmr ej i N. T.), *absol.* rådslå l. rådpläga l. öfverlägga sinsemellan ἵνα Mt. 26: 4, Joh. 11: 53, l. med *infin.* Act. 9: 23.

συμβούλιον, ου, τό (följ.) 1:o) consilium, *råd*, rådslag σ. λαμβάνειν fatta, hålla råd l. rådplägning, öfverlägga med ὅπως Mt. 22: 15 huru, κατά τινος Mt. 12: 14, 27: 1 emot ngn, *absol.* Mt. 27: 7, 28: 12; likaså σ. ποιεῖν rådslå, rådpläga μετά τινος κατά τινος Mc. 3: 6 (‖ διδόναι), l. blott μετά τινος Mc. 15: 1. — 2:o) concilium, *råd*, rådsförsamling = συνέδριον säges Act. 25: 12 om procuratorns consiliarii, assessorer, bisittare, πάρεδροι.

σύμβουλος, ου, ὁ (σύν, βουλή) egentl. *med-* l. *samrådare*, rådgifvare Rom. 11: 34. *

Συμεών l. Σιμεών, ὁ *indecl.* (שִׁמְעוֹן bönhörelse) *Simeon*, i N. T. 1:o) en troende Jude, som hålles för Gamaliels fader och Hillels son, och som höll JEsusbarnet i sina armar Lc. 2: 25. 34. — 2:o) en Abrahams efterkommande, i slägtregistret Lc. 3: 30. — 3:o) med tillnamnet *Niger*, en af de 5 lärarne vid församlingen i Antiochia Act. 13: 1. — 4:o) = Σίμων (Petrus) Act. 15: 14, 2 Petr. 1: 1. — 5:o) Jacobs andra son, född af Lea och stamfader för den efter honom benämnda stammen Apoc. 7: 7.

συμμαθητής, οῦ, ὁ (μαθητής) *medlärjunge*, kamrat Joh. 11: 16. *

συμμαρτυρέω (μαρτυρέω) *vittna med*, förena sitt vittnesbörd *absol.* Rom. 2: 15, τινί Rom. 8: 16 med ngn, σ. ἐμοὶ τῆς συνειδήσεώς μου Rom. 9: 1 då med mig (öfverensstämmande med min uttryckliga försäkran) mitt samvete bär vittnesbörd; *med.* derjemte betyga σ. γάρ Apoc. 22: 18 ‖ μαρτυρῶ ἐγώ.

συμμερίζω (μερίζω) *dela med*; *med.* tillika få del af, äfven få andel af τινί 1 Cor. 9: 13. *

† συμμέτοχος, ον (μέτοχος) *meddelaktig* τινός Eph. 3: 6 af ngt, Eph. 5: 7 med ngn.

συμμιμητής, οῦ, ὁ (συμμιμέομαι jemte ngn efterfölja — se μιμέομαι och μιμητής) *efterföljare jemte* ngn l. några, Phil. 3: 17 blifven mina efterföljare tillika med (andra som efterfölja mig). *

† συμμορφίζω (μορφίζω = μορφόω) göra af *lika form* l. gestalt, troget efterbilda; *pass.* τινί vara l. blifva af lika gestalt med ngn l. ngt Phil. 3: 10 συμμορφούμενος.

σύμμορφος, ον (μορφή) *likformig*, likgestaltad, af lika gestalt med ngn τινός Rom. 8: 29, τινί Phil. 3: 21.

† συμμορφόω (fgde) = συμμορφίζω, hkt se.

συμπαθέω, ησα (följ.) *medlida*, vara likkänslig med, erfara samma känslor, lidelser l. lidanden som ngn l. ngt τινί Hebr. 4: 15, 10: 34, ehuru betydelsen »hafva medlidande med» tyckes vara lämpligare på begge ställena, antingen på det sednare läses τοῖς δεσμοῖς μου l. τοῖς δεσμίοις.

συμπαθής, ές (πάθος) *medlidande*, likkänslig, som har lika lidanden l. lidelser, af lika beskaffenhet l. tillstånd, medlidsam 1 Petr. 3: 8 (der dock betydelsen likkänslig kan mycket väl antagas). *

συμπαραγίνομαι, εγενόμην (παραγίνομαι) *tillika* l. med *infinna sig* l. tillstädeskomma ἐπί τι Lc. 23: 48 till l. vid ngt, i synnerhet *stå vid sidan* af en anklagad för att understödja honom med sin närvaro l. med sitt försvar 2 Tim. 4: 16.

συμπαρακαλέω; εκλήθην (παρακαλέω) *jemte* någon *uppmuntra*; *pass.* Rom. 1: 12 tillika (med eder) uppmuntras ibland eder l. i eder krets. *

συμπαραλαμβάνω, έλαβον (παραλαμβάνω) *derjemte taga till* l. med sig, medtaga (ss. följeslagare) Act. 12: 25 *al.*

συμπαραμένω, μενῶ (παραμένω) *qvarstadna jemte* ngn τινί (i lifvet) Phil. 1: 25. *

συμπάρειμι (πάρειμι) jemte ngn τινί *vara tillstädes* l. närvarande Act. 25: 24. *

συμπάσχω (πάσχω) *lida med absol.* 1 Cor. 12: 16, äfven Rom. 8: 17 (deltaga i ngns lidanden för Evangelii skull).

συμπέμπω, έπεμψα (πέμπω) *medsända*, skicka med τινί 2 Cor. 8: 22, l. μετά τινος *ibid.* 18.

συμπεριλαμβάνω, *ἔλαβον* (*σύν, περί, λαμβάνω*) *tillika omfatta* Act. 20: 10. *

συμπίνω, *ἔπιον* (*πίνω*) dricka tillsamman med ngn *τινί* Act. 10: 41. *

συμπίπτω, *ἔπεσα* (*πίπτω*) *falla tillsamman*, samman- l. instörta, collabor, corruo, falla omkull Lc. 6: 49 || *ἔπεσε*. *

συμπληρόω (*πληρόω*) *fylla tillsamman*, uppfylla (med vatten), öfversvämma l. -skölja Lc. 8: 23; uppfylla göra fulltalig (om tid l. dagar) *ἐν τῷ* — — — *αὐτοῦ* Lc. 9: 51 då dagarne för hans upptagande (i himlen) höllo på att blifva fulla d. ä. då tiden för hans — — — var ganska nära, likaså *ἐν τῷ* — — — *πεντεκοστῆς* Act. 2: 1 då pingstdagen höll på att blifva full d. ä. på pingstdagen (dagen föreställes ss. ett tidsmått, hkt ännu icke är fullt, så länge dagen varar).

συμπνίγω, *ιξα* (*πνίγω*) *sammanqväfva*, genom sammantryckning qväfva, strypa; gemensamt l. på alla sidor trycka, tränga Lc. 8: 42; *trop.* förqväfva (hämma, hindra fortkomsten af ngt) Mt. 13: 22, Mc. 4: 7. 19, *pass. ὑπό τινος* Lc. 8: 14 af ngt.

συμπολίτης, *ου*, *ὁ* (*πολίτης*) *medborgare*, gemensam medborgare med ngn *τινός* Eph. 2: 19. *

συμπορεύομαι (*πορεύομαι*) *färdas*, fara *tillika med* ngn *τινί* Lc. 7: 11, 14: 15. 25, färdas i sällskap l. tillsamman *πρός τινα* till ngn Mc. 10: 1.

συμπόσιον, *ου*, *τό* (*σύν, πότος*) *samdrickning*, drickeslag, compotatio, gästabud, convivium; äfven sjelfva matsalen och ordningen hvari gästerna spisa, bordsällskap, matlag *συμπ. συμπ. per hebraismum* distribut. st. *ἀνὰ σ.* matlagsvis, i särskilda matlag, ett här och ett der Mc. 6: 9, jfr *πρασιά*. *

† *συμπρεσβύτερος*, *ου*, *ὁ* (*πρεσβύτερος*) en *medäldste*, meduppsyningsman öfver församlingen, medlärare 1 Petr. 5: 1. *

συμφέρω, *συνήνεγκα* (*φέρω*) 1:o) confero, *bära tillsamman τὰς βίβλους* Act. 19: 19; — 2:o) *bära tillika med* ngn, hjelpa att bära, bidraga, gagna, vara gagnelig, nyttig *τινί* 1 Cor. 6: 12, 10: 23, 2 Cor. 8: 10; *imperson.* confert, det bidrager, gagnar, båtar med *ἵνα* Mt. 5: 29. 30 *al.*, med *infin.* Mt. 19: 10 *al.*; *τὸ συμφέρον* 1 Cor. 7: 35 *al.* det gagneliga, nyttan, fördelen *ἐπὶ τὸ σ.* Hebr. 12: 10 till vår nytta, äfven *plur.* Act. 20: 20.

σύμφημι (*φημί*) *säga med* l. tillika, hålla med, instämma med ngn *τινί* Rom. 7: 16 (uti lagens yttrande om sig, att han är god — jfr Deuteron. 4: 8 — instämmer också jag). *

σύμφορος, *ον* (*συμφέρω*) som *bär tillsamman* l. ihop, är passande, lämplig, fördelaktig, nyttig; *neutr.* fördel, bästa 1 Cor. 7: 35 || *συμφέρον*. *

† *συμφυλέτης*, *ου*, *ὁ* (*φυλή*) af *samma stam*, contribulis, stamförvandt, landsman 1 Thess. 2: 14 (neml. hedningar). *

σύμφυτος, *ον*, *adj. vble* (af följ.) *växt tillsamman*, sammanväxt, *metaphor.* på det närmaste förenad, införlifvad *τινί* med ngn l. ngt, Rom. 6: 5 »ty om vi kommit i närmaste förening l. blifvit införlifvade med likheten af Hans död, så skola vi också blifva det med likheten af Hans uppståndelse». *

συμφύω; *συνεφύην* (*φύω*) *låta sammanväxa; pass.* växa tillsamman Lc. 8: 7. *

συμφωνέω, *ησα*; *ήθην* (*φωνέω*) *sammanljuda* l. *-stämma*, *trop.* öfverensstämma *τούτῳ* Act. 15: 15 dermed, öfverenskomma l. vara öfverens *μετά τινος* Mt. 20: 2 med ngn, *περί τινος* Mt. 18: 19 om ngt, *τινί τινος* Mt. 20: 13 med ngn i l. om ngt; sammanpassa, passa ihop *τινί* Lc. 5: 36 med ngt; *pass. συνεφωνήθη ὑμῖν* Act. 5: 9 det har blifvit öfverenskommet af eder = J hafven kommit öfverens att med *infin.*

συμφώνησις, *εως*, *ἡ* (fgde) *samljudande*, *trop.* öfverensstämmelse, förening 2 Cor. 6: 15. *

συμφωνία, *ας*, *ἡ* (se fgde) *samljudande*, samklang af flera stämmor l. instrumenter, concert, sång, musik Lc. 15: 25. *

σύμφωνος, *ον* (*φωνή*) *sammanljudande*, *trop.* samman- l. öfverensstämmande, *ἐκ σ.* 1 Cor. 7: 5 efter öfverenskommelse. *

† *συμψηφίζω*, *ισα* (*ψηφίζω*) *sammanräkna* Act. 19: 19. *

† *σύμψυχος*, *ον* (*ψυχή*) af *samma sinne*, sympathiserande, liksinnad Phil. 2: 2. *

σύν, *præpos.* med *dat.* (*ξύν*, *κύν*, cum, samstammigt med *ξυνός*, *κοινός* och betyder alltså *gemenskap*, samvaro, förening, öfverensstämmelse; liknar till betydelsen *μετά*, men skiljer sig ursprungligen och i allmänhet derifrån sålunda, att detta utmärker ett vistande *midt ibland*, då deremot *σύν* betecknar ett *åtföljande* ss. konungen med sin svit, läraren med sina lärjungar o. s. v.; man har också antagit, att *μετά* innefattar mera *coëxistence*, *σύν* deremot *cohærence*) *tillika med*, med, jemte 1:o) mera *yttre* förening, *οἱ σύν τινι* med och utan *ὄντες* Mc. 2: 26 *al.*, Lc. 5: 9 *al.* de som äro i ngns sällskap, följeslagare, omgifning o. s. v.,

ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σ. αὐτῷ Act. 5: 17. 21 öfverstepresten och hans omgifning d. ä. embetsbröder l. colleger; σύν τινι εἶναι betyder också Act. 14: 4 vara l. hålla med ngn, vara på ngns sida, höra till ngns parti; σ. τινι μένειν Lc. 1: 56 *al.* qvarstadna jemte l. hos ngn, så äfven vid διατρίβειν o. s. v.; σὺν πᾶσι τούτοις Lc. 24: 21 jemte allt detta (tillkommer äfven den omständigheten, att o. s. v.). — 2:o) mera *inre* förening ss. om de trognas andliga gemenskap med Christo Rom. 6: 8 *al.*; σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου 1 Cor. 5: 4 i förening l. försedd med HERrans myndighet d. ä. den af HERran mig gifna fullmakt; σ. τῷ πιστῷ Ἀβραάμ Gal. 3: 9 jemte l. gemensamt med den trogne Abraham (de trogne hafva nemligen, i det de välsignas, denna lyckliga lott gemensam med den trogne Abraham).

συνάγω, ἄξω, ἤγαγον; αχθήσομαι, ἦγμαι, ἤχθην (ἄγω) cogo, *sammanföra* l. -bringa, hopsamla, samla Lc. 15: 13 *al.*, εἰς ἓν Joh. 11: 52 samla (de spridda hedningarne) i ett, till en enhet d. ä. förena dem till en oskiljaktig gemenskap (neml. genom tron på Honom); insamla τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην Mt. 3: 12 *al.* säden i ladan, äfven *absol.* Mt. 25: 24 *id.*; församla, sammankalla Mt. 2: 4 *al.*, συνέδριον, ἐκκλησίαν Joh. 11: 47, Act. 14: 27; sammanföra (neml. med de sina), införa l. upptaga ngn i sin husliga krets, herrbergera Mt. 25: 35. 38. 43; — *pass.* församlas, komma tillsamman Mt. 13: 2 *al.*, ἐν τῷ ὀνόματι κ. τ. λ. 1 Cor. 5: 4 (meningen är: jag har beslutat, att J skolen hålla en sammankomst, dervid anse mig sjelf försedd med den af Christo mig förlänta myndighet ss. närvarande och i denna församling förkunna: »Paulus, med Christi myndighet andligen ibland eder, antvardar härmed i HERrans namn blodskändaren åt satan» — se äfven παραδίδωμι); gästvänligt upptagas, röna gästfrihet Act. 11: 26.

συναγωγή, ῆς, ἡ (fgde) egentl. *sammanförande*, församlande; samling, samlingsplats, *synagoga* 1:o) *samlingen* l. församlingen, som sammanträdde till bön o. s. v. Act. 9: 2 *al.* σ. τοῦ σατανᾶ Apoc. 2: 9, 3: 9 satans hop l. synagoga (i sina sammankomster tjente de icke Gud och Hans rike, utan satan och mörkrets rike); — 2:o) *samlingsplatsen*, (Judisk) kyrka, בֵּית הַכְּנֶסֶת, offentligt samlingsställe l. -rum för religiösa ändamål Mt. 4: 23 *al.* Dessa inrättningar uppkommo ganska tidigt (Act. 15: 21), sannolikt under Babyloniska fångenskapen, hvarunder behofvet af religiösa samlingsställen till gemensam andakt måste blifva särdeles kännbart, och fortplantades vid återkomsten till Palæstina, der de likväl först under Maccabæernas tid mera allmänt kommo i bruk. På Frälsarens tid funnos sådana (åtminstone en) äfven i mindre städer (t. ex. Nazareth Mt. 13: 54 *al.* — Talmudisterne gå så långt, att till och med på den ort, der endast 10 fria Judefamiljer vistas, skall finnas en synagoga). I de större städerna funnos flera, och Jerusalem skall hafva egt icke mindre än 460, enligt andra 480 (troligen äro häruti inberäknade ganska många enskilda hus, hvilka under de stora högtiderna i anseende till mängden af festbesökande måste upplåtas för dylika sammankomster). Äfven utom Palæstina funnos sådana (åtminstone en) i de af Judar bebodda Syriska, Mindre Asiatiska och Grekiska städerna (Act. 9: 2 *al.*). — Vanligen lågo de på höjder, i början utanför städerna och vid floder, emedan Judarne plägade två sig före bönen (jfr προσευχή), men sedermera uppfördes de inom städerna. Der samlades man på sabbater och högtidsdagar, sednare 2:dra och 5:te dagen i veckan, till gemensam bön och afhörande af bibliska afdelningar ur a) Lagen l. Pentateuchen (*Parascher* afdelningar af פָּרַשׁ bryta, dela), b) Propheterne (*Haphtharer* af פָּטַר förklara, tyda) och c) några andra G. T. böcker (*Megilloth* af מְגִלָּה volumen, bokrulle), hka en af församlingen, vanligen en af presterne l. de äldste, föreläste (Lc. 4: 16, Act. 13: 15), öfversatte på det i sednare tider brukliga Syrochaldäiska språket och förklarade genom ett fritt föredrag; ofta voro föreläsaren och utläggaren olika personer — och derpå uppmanades ngn l. några af de närvarande att tala några uppmuntringsord till folket ss. tillämpning af det förelästa Act. 13: 15. Sist lästes välsignelsen, hvartill församlingen svarade *Amen*, och synagogan upplöstes Act. 13: 43. — Såsom synagogans tjenstemän märkas 1:o) *Föreståndaren* ἄρχων τῆς σ., ἀρχισυνάγωγος Lc. 8: 41. 49, 13: 14 *al.*, hvilken egentligen ledde hela gudstjensten och vakade öfver ordningen dervid = kyrkoherde hos oss; — 2:o) *De äldste* πρεσβύτεροι Lc. 7: 3, äfven ἀρχισυνάγωγοι Mc. 5: 22, Act. 13: 15, hvilka utgjorde ett rådscollegium under præsidium af ἀρχι-

συναγωγὸς κατ' ἐξοχήν och biträdde förestånda-ren i hans göromål = kyrkoråd; — 3:o) *Förebedjaren* vid sammankomsten, som annars begagnades ss. synagogans sekreterare och budbärare = klockare; — 4:o) *Uppassaren* ὑπηρέτης Lc. 4: 20, som lemnade fram böckerna vid föreläsningen, sörjde för salens städning samt öppnade och tillslöt densamma = kyrkoväktaren; man lägger vanligen härtill 5:o) *Allmoseinsamlarne*, men om dessa finnes intet hos de gamle (undantagande det oriktigt använda Mt. 6: 2). I synagogorna funnos vissa hederssäten πρωτοκαθεδρίαι Mt. 23: 6 (för de skriftlärde — jfr ock Jac. 2: 3), βῆμα föreläsarens upphöjda stol, särskilda platser för män och qvinnor, äfvensom för proselyterna; der verkställdes också vissa straff, ss. gissling Mt. 10: 17 *al.* — *Anm.* De första christnas religiösa sammankomster om söndagarne voro bildade efter synagogal-inrättningen, och ett sådant samlingsrum menas ock troligen Jac. 2: 2 med συναγωγή; jfr för öfrigt i afseende på skillnaden emellan synagogal- och tempelförfattningen *Reuterdahls* afhandling om Propheterna, Lund 1824.

συναγωνίζομαι, ισαμην (ἀγωνίζομαι) *kämpa tillsamman* med ngn τινί, bistå ngn i kampen, *metaphor.* Rom. 15: 30 ἐν ταῖς προσευχαῖς i edra böner (ty bönen är den inre menniskans kamp emot fiendtliga makter, faror och vedervärdigheter — se i synnerhet Genes. 32: 24 följ. om Jacob). *

συναθλέω, ήθλησα (ἀθλέω) *kämpa jemte* ngn, bistå ngn i kampen τινί, *metaphor.* Phil. 4: 3, τῇ πίστει (*dat. commodi*) Phil. 1: 27 i det J bistån (mig) i kampen för tron.

συναθροίζω, ήθροισα; ήθροισμαι (ἀθροίζω) *samla tillhopa*, församla Act. 19: 25; *pass.* församlas Act. 12: 12, Lc. 24: 33 || ἠθροισμένοι.

συναίρω, ῆρα (αἴρω) egentl. *lyfta med*, upptaga tillika med; i N. T. τὸν λόγον μετά τινος Mt. 18: 23. 24, 25: 19 uppgöra l. hålla räkenskap med någon.

συναιχμάλωτος, ου, ὁ (αἰχμάλωτος) *medfånge*, kamrat i fångenskap (frivilligt l. ofrivilligt) Rom. 16: 7 *al.*

συνακολουθέω, ησα (ἀκολουθέω) *följa med* l. tillika med, åtfölja τινί Mc. 5: 37, Lc. 23: 49.

συναλίζω (ἁλίζω samla af ἅλις *adv.* ihop) *hopsamla; pass.* församlas, komma tillsamman med *scil.* αὐτοῖς med dem Act. 1: 4. *

συναλλάσσω (ἀλλάσσω) *förändra något* så att det kommer i *förbindelse med* ngt annat som är motsatt, förena (2:ne stridande), försona Act. 7: 26 || συνήλασε af συνελαύνω, hkt se. *

συναναβαίνω, έβην (ἀναβαίνω) *stiga*, tåga, vandra *upp tillika med* ngn τινί Mc. 15: 41, Act. 13: 31 (om resor upp till Jerusalem).

† συνανάκειμαι (ἀνάκειμαι) *tillsammans* l. med ngn τινί *ligga till bords* Mt. 9: 10 *al.*

συναναμίγνυμι (ἀναμίγνυμι in- l. beblanda af μίγνυμι) *beblanda med; pass.* beblanda sig med, hafva gemenskap l. beröring l. umgänge med ngn τινί, μὴ σ. 1 Cor. 5: 9. 11, 2 Thess. 3: 14 undvika allt umgänge med ngn.

συναναπαύομαι, επαυσάμην (ἀναπαύω) *jemte* ngn τινί l. i ngns sällskap *hvila upp sig*, vederqvicka sig, hämta nya krafter Rom. 15: 32 (neml. efter de utståndna vedervärdigheterna i Judæa, hvilka han motsåg).

συναντάω, ήσω, ησα (ἀντάω möta af ἀντί) *sammanmöta* l. -träffa 1:o) *möta*, komma till möte l. emot τινί Lc. 9: 37 *al.*; — 2:o) *möta*, träffa, hända τινί Act. 20: 22.

συνάντησις, εως, ἡ (fgde) sammanträffande, möte, εἰς σ. τινι Mt. 8: 34 för att möta ngn, ngn till mötes. *

† συναντιλαμβάνομαι, ελαβόμην (ἀντιλαμβάνω) *jemte* ngn τινί *taga uti*, vara ngn behjelplig, komma ngn till hjelp Lc. 10: 40, hjelpa, bistå τινί ngt Rom. 8: 26.

συναπάγω; ήχθην (ἀπάγω) *tillika bortföra; med.* låta sig med l. tillika bortföras l. -ryckas τοῖς ταπεινοῖς (*neutr.*) Rom. 12: 16 af det ringa (underkasta sig lägre och ringare ställningar och förhållanden i lifvet — icke vilja intaga en öfver dessa förhållanden upphöjd ståndpunkt; τὰ ταπ. tänkes ss. en makt, som griper menniskan och tager henne med sig — σύν — bort från hennes hittillsvarande ståndpunkt); *pass.* tillika l. äfven ryckas bort (från sin ståndpunkt), hän- l. förföras τινί af ngt Gal. 2: 13, 2 Petr. 3: 17.

συναποθνήσκω, έθανον (ἀποθνήσκω) *dö tillika med* l. med ngn τινί Mc. 14: 31, äfven *absol.* 2 Cor. 7: 3, 2 Tim. 2: 11.

συναπόλλυμι; απωλόμην (ἀπόλλυμι) *tillika förderfva; med.* τινί förgås tillika med ngn Hebr. 11: 31. *

συναποστέλλω, έστειλα (ἀποστέλλω) *tillika afsända*, medsända 2 Cor. 12: 18. *

† *συναρμολογέω* (*ἁρμολόγος* sammanfogande, förbindande af *ἁρμός* fogning af *ἄρω* foga och *λέγω*) sammanfoga Eph. 2: 21, 4: 16.

συναρπάζω, *ακα*, *ασα*; *άσθην* (*ἁρπάζω*) *rycka med* (sig) bort Lc. 8: 29 (om den orene anden som ryckte den besatte med sig till ödsliga ställen), äfven Act. 6: 12 och 19: 29 (om en stormande folkhop, som rycker någon bort med sig); *pass.* ryckas med, bortryckas Act. 27: 15 (om skeppet, som stormen fattar uti och rycker med sig).

συναυλίζομαι (*αὐλίζομαι*) uppehålla sig l. vistas tillsamman med *τινί* Act. 1: 4 || *συναλιζόμενος*. *

συναυξάνω (*αὐξάνω*) *föröka* l. förstora *tillsamman*; *pass.* blifva stor l. växa tillsamman Mt. 13: 30. *

σύνδεσμος, *ου*, *ὁ* (följ.) *sammanbindning*, band Col. 2: 19 (de band hka från hufvudet sätta det hela i organiskt sammanhang), fjettra l. boja *metaphor.* Act. 8: 23 (den menniskan beherrskande orättfärdigheten framställes bildligt ss. en *boja*, hvilken binder henne); *metaphor.* band *ἐν τῷ σ. τῆς εἰρήνης* Eph. 4: 3 uti fridens band (så att dermed betecknas det förhållande, i hvilket de skulle bevara andans enhet — se *ἑνότης* — under det neml. den ömsesidiga friden var det band som omslingrade dem), *σ. τῆς τελειότητος* Col. 3: 14 fullkomlighetens band d. v. s. som till ett helt förenar och sammanhåller den christligt-sedliga fullkomligheten.

συνδέω; *δέδεμαι* (*δέω* binda) *sammanbinda*, fastbinda vid en annan, fjettra l. fängsla tillika med ngn; p. p. p. Hebr. 13: 3 medfängslad l. medfången l. medfånge. *

† *συνδοξάζω*; *άσθην* (*δοξάζω*) *tillika med* l. jemte ngn *förherrliga* Rom. 8: 17. *

σύνδουλος, *ου*, *ὁ* (*δοῦλος*) *medslaf*, medtjenare Mt. 18: 28 *al.*, *ἐν τῷ Χῷ* l. *absol.* Col. 1: 7, 4: 7 i Christo d. v. s. som jemte en annan är Christi tjenare, medarbetare i ordet, jfr ock Apoc. 6: 11 *al.*

συνδρομή, *ῆς*, *ἡ* (*συντρέχω*) *sammanlopp τοῦ λαοῦ* Act. 21: 30 folkskockning. *

συνεγείρω, *ἤγειρα*; *ηγέρθην* (*ἐγείρω*) *tillika uppväcka* (ifrån de döda) Eph. 2: 6 (med Christi uppväckande l. uppståndelse skedde likaledes de trognas); *pass.* Col. 2: 12, 3: 1 J hafven blifvit uppväckte l. uppstått i l. med Christo (äfven af den kroppsliga uppståndelsen har den christne blifvit delaktig genom tron, så att han i Christi uppståndelse vet sin egen tillika skedd, hkn välgerning väl är en blott *ideal* besittning före parusien, men genom parusien blir en *verklig*).

συνέδριον, *ου*, *τό* (*ἕδρα* säte, stol) *sammansittning*, samling af rådplägande, rådsförsamling, råd; i N. T. = 1:o) *talmud.* סַנְהֶדְרִין med och utan גְּדוֹלָה Synedrium (magnum), stora Rådet i Jerusalem, som utgjorde den högsta andliga och verldsliga domstolen hos Judarne (sedan Babyloniska fångenskapen — äfven förut hade ett tribunal af prester och Leviter blifvit tillsatt af Josaphat 2 Chron. 19: 8 — hette väl ock *βουλή*, hvaraf *βουλευτής* rådsherre Mc. 15: 43); Mt. 5: 22 *al.* Synedrium bostod af 71 medlemmar, præses och vice præses inberäknade: den förre hette הַנָּשִׂיא (af נָשָׂא upphöja) den upphöjde, höge, förste, äfven רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה caput synedrii och var väl efter regeln *ὁ ἀρχιερεύς* öfversteepresten; den sednare hette אַב בֵּית דִּין pater domus judicii. Assessorerne bestodo af de *högre presterne* (se *ἀρχιερεύς*), *de äldste* (se *πρεσβύτερος*) och *de skriftlärde* (se *γραμματεύς*) utaf Pharisæiska och Sadducæiska sekten (Act. 23: 6). Deras sessionssal låg på tempelberget emellan hedningarnes och Judarnes förgård; men de kunde ock samlas annorstädes, ss. i öfversteprestens palats (Mt. 26: 3). De anklagade förhördes, vittnen inställdes och dödsstraff afkunnades (stening, bränning, halshuggning och hängning); *συνάγειν σ.* Joh. 11: 47 sammankalla synedrium, föranstalta en synedrii session; — synes någon gång betyda sjelfva stället, der sessionerna höllos, sessionssal ss. Act. 4: 15 *al.* — 2:o) domstol i allmänhet, underdomstol, i synnerhet *sjumannadomstol* l. -råd Mt. 10: 17, Mc. 13: 9 = *κρίσις*, hkt se.

συνείδησις, *εως*, *ἡ* (följ.) egentl. *vetande tillika med* en annan, *medvetande ἁμαρτιῶν* Hebr. 10: 2, samvetande, samvete Joh. 8: 9 *al.* d. ä. det hos menniskan, som *tillika med* Gud *vet* hvad som är godt och ondt, hvarigenom således menniskan känner till sitt förhållande till Gud och till sedelagen, *ἡ σ. θεοῦ* 1 Petr. 2: 19 det om Gud (och Hans heliga vilja) intygande samvetet; ett sådant ursprungligt samvetande finnes äfven hos hedningarne Rom. 2: 15; kan vara *ἀγαθή*, *ἀπρόσκοπος*, *καθαρά*, *καλή* Act. 24: 16 *al.*, men äfven *πονηρά* Hebr. 10: 22, och *ἀσθενής* 1 Cor. 8: 7 svagt (icke frigjordt från fördomar; ty vore det starkt,

skulle det hafva lösgjort sig från afgudaföreställningen); τῇ σ. —'— — τοῦ εἰδώλου 1 Cor. 8: 7 genom deras ända hitintills varande samvete l. medvetande af afguden d. ä. derigenom att föreställningen om afgudens verklighet ända hitintills lådar vid deras samvete (tvärtemot Pauli yttrande v. 4), διὰ τὴν σ. 1 Cor. 10: 25. 27 för samvetets skull d. ä. för att icke göra edert samvete ngt besvär (emedan samvetet icke förbjuder eder att äta ngt, om J icke företagen en undersökning; äfven den starke hade neml. kunnat känna samvetsförebråelse, om efterfrågan hade visat, att det var offerkött), v. 28 för att skona hans (den tillkännagifvandes) samvete; κατὰ σ. Hebr. 9: 9 till samvetet, till dess inre (ty intet offer kan rena från synden).

συνεῖδον, aor. 2 (obruklig stam συνείδω, af σύν och εἴδω) *veta med*, äfven (d. ä. jemte andra) känna till, veta besked, hafva reda på saken Act. 12: 12, 14: 6; se vidare σύνοιδα.

σύνειμι (εἰμί) *vara med* l. tillsammans med ngn τινί Lc. 9: 18, Act. 22: 11.

σύνειμι (εἶμι) *gå* l. komma *tillsamman* Lc. 8: 4. *

συνεισέρχομαι (εἰσέρχομαι) *jemte* l. tillsammans med någon τινί *gå in* någorstädes εἴς τι Joh. 6: 22, 18: 15.

συνέκδημος, ον (ἔκδημος ifrån sitt folk, utom landet) som är l. reser *utomlands med* en annan, reskamrat, följeslagare Act. 19: 29, 2 Cor. 8: 19.

† συνεκλεκτός, ή, όν (ἐκλεκτός) *medutvald*, tillika utvald l. utkorad; ἡ σ. 1 Petr. 5: 13 den med eder utvalda (*scil.* ἐκκλησία församlingen). *

συνελαύνω, ἤλασα (ἐλαύνω) *drifva tillsamman* (genom föreställningar), förmå εἴς τι Act. 7: 26 (se συναλλάσσω). *

συνεπιμαρτυρέω (ἐπιμαρτυρέω) *tillika* l. derjemte *bevittna* l. bekräfta, medvittna Hebr. 2: 4. *

συνεπιτίθημι; εθέμην (ἐπιτίθημι) *tillsamman* l. tillika *sätta efter*, angripa, anfalla τινί Act. 24: 9. *

συνέπομαι (ἕπομαι följa) *följa med*, åtfölja τινί Act. 20: 4. *

συνεργέω (följ.) *med-* l. *samverka*, medarbeta, hjelpa l. understödja τινί ngn i hans arbete Jac. 2: 22 (om tron som hos Abraham understödde gerningarne — dref l. upplifvade honom tlil dem), εἴς τι Rom. 8: 28 samverka l. bidraga till ngt; äfven *absol.* om HERrans medverkan Mc. 16: 20, arbeta med några på samma verk hvarmed de äro sysselsatta 1 Cor. 16: 16 (*scil.* τοῖς τοιούτοις med dem som äro sådana — neml. på de heligas tjenst), deraf *particip.* 2 Cor. 6: 1 medarbetare (neml. Christi — har afseende på 2 Cor. 5: 20).

συνεργός, όν (ἔργον) *medverkande*, medarbetande; i N. T. *subst.* medarbetare, medhjelpare, i synnerhet som jemte andra befrämjar Guds rike, hvarföre det ock heter σ. Θεοῦ 1 Cor. 3: 9, 1 Thess. 3: 2 ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χοῦ (för att utmärka området, inom hvilket det gemensamma arbetet företages); äfven σ. μου ἐν Χῷ Rom. 16: 3. 9 l. blott σ. μου v. 21 *al.* om apostelns medhjelpare; äfven σ. τῆς χαρᾶς ὑμῶν 2 Cor. 1: 24 medhjelpare till eder fröjd (vår befattning är att vara eder behjelpliga dertill att J fröjden eder); äfven med *dat.* σ. τῇ ἀληθείᾳ 3 Joh. 8 för sanningen d. ä. till sanningens befrämjande; εἴς τινα 2 Cor. 8: 23 i afseende på ngn, εἴς τι Col. 4: 11 för ngt ändamål.

συνέρχομαι, ελήλυθα, ἦλθον (ἔρχομαι) 1:o) *komma tillsamman*, tillhopa, församla sig Mc. 3: 20 *al.* med εἴς τι utmärker a) stället Act. 5: 16 (*Tisch.* har ej εἰς), b) ändamålet med sammankomsten 1 Cor. 11: 33 l. resultatet deraf v. 17; komma l. flytta tillsamman (om äkta folk) Mt. 1: 18 och *ex adjuncto* hafva köttslig beblandelse. — 2:o) *komma tillsamman* l. i sällskap med ngn τινί Mc. 14: 53 (de komma på samma gång som JEsus) *al.*, τινὶ εἴς τι Act. 15: 38 förena sig med l. gemensamt med ngn deltaga i ngt (i arbetet = missionsverket); äfven σύν τινι Act. 21: 16 gå med ngn.

συνεσθίω, ἔφαγον (ἐσθίω) *äta tillsamman* l. med τινί Lc. 15: 2 *al.* l. μετά τινος Gal. 2: 12, σ. καὶ συμπίνειν τινί Act. 10: 41 lefva l. vistas tillsamman med ngn.

σύνεσις, εως, ἡ (συνίημι) egentl. *sammansläppning*, l. -fattning, deraf *trop.* fattningsförmåga, omdömeskraft, förstånd Mc. 12: 33, insigt l. kunskap Lc. 2: 47 *al.*, ἔν τινι i ngt Eph. 3: 4 *al.*, σ. πνευματική Col. 1: 9 andlig insigt, äfven *absol.* christlig insigt Col. 2: 2.

συνετός, ή, όν (se fgde) förståndig, insigtsfull, lärd Mt. 11: 25 *al.*

† συνευδοκέω (εὐδοκέω) *tillika tycka väl* om, jemte ngn hafva välbehag τινί Act. 8: 1 till ngt, äfven *absol.* Act. 22: 20, τοῖς πράσσουσι Rom. 1: 32 (de stämma ock i sin åsigt deraf öfverens med dem som så handla), gilla, bifalla, gå in på, *samtycka* τινί Lc. 11: 48 till ngt l. med *infin.* 1 Cor. 7: 12. 13.

συνευωχέω (εὐωχέω *qsi* εὐοχέω — af εὖ, ἔχω — *hålla* l. fodra l. förpläga *väl*, välpläga, undfägna) i *med. jemte* ngn låta *välpläga sig*, låta det smaka sig väl, kalasa τινί med ngn 2 Petr. 2: 13 l. *absol.* Jud. 12 (*scil.* ὑμῖν).

συνέφαγον, *aor.* 2 till συνεσθίω, hkt se.

συνεφίστημι, επέστην (ἐφίστημι) *derjemte ställa öfver* l. bredvid; i de *intrans. tempora* derjemte uppresa sig (neml. klagande) κατά τινος emot ngn Act. 16: 22. *

συνέχω, ἕξω, ἔσχον (ἔχω) *sammanhålla* a) sammanpressa, bringa i trängsel, tränga τινά Lc. 8: 45 (om en påträngande folkmassa), Lc. 19: 43 (om belägrande); — b) hålla bunden l. fast τινά Lc. 22: 63, hålla inom gränserna 2 Cor. 5: 14 (så att vi icke träda utom gränserna af σωφρονεῖν v. 13); — c) hålla för l. stoppa till τὰ ὦτα Act. 7: 57 öronen; — *pass.* sammanhållas, sammanpressas l. hoptryckas, bringas i trängsel *trop.* ἐκ τῶν δύο Phil. 1: 23 af dessa två (neml. ἀποθανεῖν och ζῆν); vara betryckt, ängslas, qväljas Lc. 12: 50, τῷ λόγῳ Act. 18: 5 för lärans skull (andra mena, att Paulus *trängde på med ordet* l. predikade ännu ifrigare, sedan Silas och Timotheus liksom gifvit honom mera stöd); gripas, intagas φόβῳ Lc. 8: 27, vara behäftad med νόσοις Mt. 4: 24 *al.*

συνζάω || συζάω, hkt se.

συνζητέω || συζητέω, hkt se.

συνζητητής, οῦ, ὁ || συζητητής, hkt se.

σύνζυγος, ον || σύζυγος, hkt se.

συνήδομαι (ἥδομαι glädja, fröjda sig af ἡδύς angenäm) *glädja* l. fröjda *sig jemte* (andra) τινί öfver l. åt ngt Rom. 7: 22. *

συνήθεια, ας, ἡ (συνήθης, ες sammanboende l. -lefvande af σύν, ἦθος) egentl. *sammanlefnad*, umgänge; deraf vana, plägsed, bruk Joh. 18: 39, 1 Cor. 11: 16 (|| συνειδήσει 1 Cor. 8: 7).

συνηλικιώτης, ου, ὁ (= ἡλικιώτης af ἡλικία) *jemnårig* Gal. 1: 14. *

συνθάπτω; ετάφην (θάπτω) *begrafva jemte* l. tillika med ngn; *pass.* begrafvas tillika med ngn τινί Rom. 6: 4 (begrafna blefvo vi med Honom derigenom att vi döptes med afseende på Hans död — den som döpes måste ethiskt *begrafvas med* Christo, för att efter dopet andligen *uppstå* med Honom), ἐν τῷ βαπτίσματι Col. 2: 12 i (och genom) dopet, se βάπτισμα.

συνθλάω; θλασθήσομαι (θλάω krossa) *samman-* l. sönder*krossa*, söndersmula *trop.* (Mt. 21: 44) Lc. 20: 18.

συνθλίβω (θλίβω) *sammantrycka*, tränga in på Mc. 5: 24. 31.

† συνθρύπτω (θρύπτω söndersmula l. -krossa) *förkrossa*, *metaphor.* göra djupt modfälld och försagd, djupt bedröfva τὴν καρδίαν τινός Act. 21: 13. *

συνίημι, ήσω, ῆκα, ῆν — συνιοῦσι Mt. 13: 13, 2 Cor. 10: 12, συνιῶσι Mc. 4: 12, συνιών l. -ῶν Mt. 13: 23 *al.* allt liksom af *præs.* συνιέω — (ἵημι sända, skicka o. s. o.) *släppa*, skicka, bringa, fatta tillsamman, comprehendo; fatta *med örat:* förnimma, höra, varseblifva — i N. T. *med förståndet:* begripa, inse, förstå Mt. 13: 13—15 *al.*, οὐ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις Mc. 6: 52 vid bröden d. ä. vid det underbara bespisandet af 5000 män hade de icke hunnit till insigt (neml. i JEsu gudomliga verk), οὐ συνιοῦσιν 2 Cor. 10: 12 (*præs. indicat.*) de äro oförståndiga, ὁ συνεῶν Rom. 3: 11 den förståndige, *per hebraismum* den fromme, gudfruktige.

συνίστημι l. -άνω l. -άω, έστηκα, έστησα (ἵστημι) 1:o) *sammanställa*, sätta i beröring l. göra bekant med, föreställa (*præsentera*), recommendera ἑαυτούς 2 Cor. 3: 1 oss sjelfva *al.*, ὡς Θεοῦ διάκονοι 2 Cor. 6: 4 ss. Guds tjenare neml. göra, τινά τινι Rom. 16: 1, 2 Cor. 5: 12 recommendera l. anbefalla ngn hos ngn, τινά τινι πρός τινα 2 Cor. 4: 2 ngn genom ngt hos ngn; framställa med 2 *accus.* Gal. 2: 18 (sig sjelf ss. ngt), framhålla, bevisa τί Rom. 3: 5, 5: 8, 2 Cor. 7: 11 (att Jären oskyldige i afseende på ifrågavarande angelägenhet), prisa, berömma 2 Cor. 10: 12. 18. — 2:o) i de *intrans. tempora* (i N. T. fkmr blott *perf.*) *stå tillsammans* τινί med ngn Lc. 9: 32; äfven vara sammansatt, utgöras l. bestå af, uppkomma l. uppstå ἔκ τινος 2 Petr. 3: 5 ur ngt; äfven bestå l. ega bestånd Col. 1: 17 (egeutl. fortfara i sin sammansättning).

συνοδεύω (ὁδεύω) *färdas*, resa *tillsammans med* ngn τινί Act. 9: 7. *

συνοδία, ας, ἡ (fgde) *gemensam* väg l. *resa*, ressällskap Lc. 2: 44. *

σύνοιδα, *p.* 2 (af obruklig stam συνείδω af σύν och obrukligt εἴδω) *veta med* ἑαυτῷ τι sig ngt 1 Cor. 4: 4 (nil conscire sibi, nulla pallescere culpa), vara medvetande l. veta om *absol.* Act. 5: 2.

συνοικέω (*οἰκέω*) bo l. lefva *tillsammans τινί* med ngn 1 Petr. 3: 7 (om huslig l. äktenskaplig sammanlefnad). *

συνοικοδομέω (*οἰκοδομέω*) *bygga tillsamman*, sammanbygga, sammanfoga *trop.* Eph. 2: 22 (alla christna församlingar tillsammanstagna sammanfogas i Christo till det heliga templet, Guds boning, förmedelst den H. Ande). *

† *συνομιλέω* (*ὁμιλέω*) *umgås med*, samtala l. inlåta sig i samtal med *τινί* Act. 10: 27. *

† *συνομορέω* (*ὁμορέω* gränsa tillsamman, angränsa af *ὅμου* och *ὅρος* gräns) *sammangränsa*, angränsa, stöta intill, ligga näst intill *τινί* Act. 18: 7. *

συνοχή, ῆς, ἡ (*συνέχω*) *sammanhållning*, sammanpressning, trängsel, *metaphor.* trångmål, beklämning, ångest Lc. 21: 25, Cor. 2: 4.

συνπορεύομαι || *συμπορεύομαι*, hkt se.

συνσταυρόω || *συσταυρόω*, hkt se.

συνστρατιώτης, ου, ὁ || *συστρατιώτης*, hkt se.

συντάσσω, έταξα (*τάσσω*) egentl. *sammanordna*, samman- l. iordningställa (en krigshär); deraf i N. T. anordna, befalla *τινί* Mt. 26: 19, 27: 10.

συντέλεια, ας, ἡ (följ.) consummatio, *fulländning*, ände, slut *σ. τοῦ αἰῶνος* l. *τοῦ αἰῶνος τούτου* l. *τῶν αἰώνων* Mt. 13: 39 *al.* consummatio saeculi l. saeculorum (se i ett sammanhang *αἰών*).

συντελέω, έσω, εσα; έσθην (*τελέω*) *ända med*, tillika, tillsamman; 1:o) bringa en sak till slut, sluta, fulländа *τί* Mt. 7: 28 *al.*, utföra *λόγον* Rom. 9: 28 ett ord l. en utsaga (se följ. ord); bringa till uppfyllelse l. fullbordan *pass.* fullbordas, gå i fullbordan Mc. 13: 4, slutas (om tiden) Lc. 4: 2, Act. 21: 27; — 2) sluta l. ingå *διαθήκην ἐπί τινα* Hebr. 8: 8 ett förbund med ngn.

συντέμνω; τέτμημαι (*τέμνω* skära) *samman-* l. sönder*skära*, afskära, förkorta, göra processen kort, raskt fullborda Rom. 9: 28 (*bis*); detta svåra ställe kan tydas så: »ty en utsaga utförande och raskt fullbordande med rättfärdighet (är han), ty en raskt fullbordad utsaga skall HERren åstadkomma på jorden» (hvad det är s. HERren skall åstadkomma synes af fgde verser, neml. utesluta största delen af Judarne från Messiæ rike).

συντηρέω (*τηρέω*) *tillika bevaka*, bevara Mc. 6: 20 (att intet ondt vederfores honom), bibehålla *pass.* Mt. 9: 17 (Lc. 5: 38) tillika l. på samma gång blifva i behåll; *metaphor.* förvara *ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς* Lc. 2: 19 i sitt hjerta (jfr v. 51.).

συντίθημι; τέθειμαι, εθέμην (*τίθημι*) *sätta tillsamman*, på samma ställe; *med.* sätta sig tillsamman, öfverenskomma, göra aftal med *infin.* Lc. 22: 5 l. *τοῦ* framför *infin.* Act. 23: 20 l. med *ἵνα* Joh. 9: 22.

συντόμως, adv. (af *σύντομος sammanskuren*, kort- l. afskuren, af- l. förkortad, kort, gen af *συντέμνω*) kortligen, i korthet Act. 24: 4. *

συντρέχω, έδραμον (*τρέχω*) *sammanlöpa*, sammanströmma Mc. 6: 33, Act. 3: 11; *metaphor. σ. εἴς τι* 1 Petr. 4: 4 löpa l. störta sig med ngn i ngt.

συντρίβω, τρίψω, έτριψα; τριβήσομαι, τέτριμμαι (*τρίβω* tero gnida, nöta) *gnida* l. gnugga *samman* l. sönder; sönderrifva l. -slita *τὰς πέδας* Mc. 5: 4, Lc. 9: 39 (om en ond ande, som ännu vid afvikandet misshandlar den besatte), sönderbryta *τὴν ἀλάβαστρον* Mc. 14: 3 l. krossa *ὀστοῦν* Joh. 19: 36; *metaphor.* sönderkrossa *τὸν σατανᾶν κ. τ. λ.* Rom. 16: 20 fridens Gud skall sönderkrossa satan under edra fötter d. ä. bereda fullkomlig seger öfver honom — (de sekteriske v. 18 betraktas ss. satans organer, emedan de äro Christi vedersakare); *κάλαμος σ.* Mt. 12: 20 ett krossadt l. bräckt rö (utmärker en andligen betryckt ångerfull själ, hkn Christus icke bringar till förtviflan, utan kärleksfullt tröstar och stärker); *σ. τὴν καρδίαν* Lc. 4: 18 förkrossad till hjertat, som har ett förkrossadt hjerta (*Tisch.* har ej dessa ord).

σύντριμμα, ατος, τό (fgde) *det sönderkrossade;* sönder- l. förkrossning, förödelse Rom. 3: 16 (s. neml. syndarne tillställa på sina vägar). *

σύντροφος, ον (*τρέφω*) *tillika född*, uppfödd, uppfostrad; kan vara *både* foster- l. dibroder *och* lekkamrat l. sällskapsbroder, trol. det sednare Act. 13: 1. *

συντυγχάνω, έτυχον (*τυγχάνω*) *sammanträffa* med, träffa l. råka ngn, komma till ngn *τινί* Lc. 8: 19. *

Συντύχη, ης, ἡ Syntyche, en christinna i Philippi Phil. 4: 2, som lefde i oenighet med en annan, Evodia (se *Εὐοδία*). *

συνυποκρίνομαι, εκρίθην (*ὑποκρίνομαι*) *förställa sig*, hyckla l. skrymta *tillika med* l. jemte ngn *τινί* Gal. 2: 13. *

συνυπουργέω (*ὑπουργέω* jag är *ὑπουργός* behjelplig vid ett arbete af *ὑπό, ἔργον*) *vara medbehjelplig*, hjelpa till 2 Cor. 1: 11. *

συνωδίνω (*ὠδίνω*) *ängslas*, våndas, qvida *tillsamman* Rom. 8: 22. *

συνωμοσία, ας, ἡ (*ὄμνυμι*) *sammansvärjning* Act. 23: 13. *

Συρακοῦσαι l. *-άκουσαι, ῶν, αἱ Syracusæ* (nu *Siragossa*), Siciliens bekanta hufvudstad, sjelf bestående af 5 städer: *Nasos, Achradina, Tycha, Epipolæ* och *Neapolis*, enligt Strabo med en ringmur af 180 stadiers längd (= 3 Sv. mil), berömd för sina goda hamnar och ss. *Archimedes*' födelseort; nybygge fr. Corinth, Augustus hade ock ditsändt en coloni (733 a U. C.); fkmr Act. 28: 12. *

Σύρα = *Συρία femin.* af *Σύριος, Syriska* Mc. 7: 26. *

Συρία, ας, ἡ (אֲרָם högland af רוּם vara hög; särskilda delar deraf a) אֲרַם נַהֲרַיִם Syrien emellan de båda floderna Euphrat och Tigris = Mesopotamien; b) א צוֹבָה ett rike nordost om Damascus; c) א דַּמֶּשֶׂק det Damasceniska Syrien) *Syrien*; derunder innefattas allt land i Mindre Asien emellan Palæstina, Taurus och Tigris, hkt jemte Phœnicien under Babyloniska fångenskapen var en del af det stora Babyloniska, sedermera Persiska riket. Sedermera blef det en Macedonisk provins, derpå efter slaget vid Ipsus 301 f. Chr. ett sjelfständigt konungarike under Seleucus Nicator; ss. sådant råkade det i strid med Judarne, hka en tid bortåt stodo under Seleucidernas välde, tills de derifrån befriade sig under Maccabæernes anförande 176—143 f. Chr. — År 64 f. Chr. blef det i synnerhet genom Pompejus en Romersk provins och styrdes ss. sådan jemte Cilicien och Palæstina af Proconsuler och Proprætorer; fkmr Mt. 4: 24 *al.*

Σύρος, ου, ὁ, nom. gentile af fgde, Syrer Lc. 4: 27. *

Συροφοίνισσα, ης l. *-φοινίκισσα, ης* l. *Σύρα Φοινίκισσα, ης, ἡ* (af *Συροφοινίκη*, Syrophœnicien, den del af Romerska provinsen Syrien, som vid hafvet omslöt det gamla Phœnicien) *Syrophœniciska* Mc. 7: 26; enär Phœnicierne äro G. T:s Canaaniter, så kallas ock samma person på parallelstället Mt. 15: 22 *Cananäiskan*. I alla större städer i detta land bodde då Greker; derföre talades ock allmännast Grekiska der. *

Σύρτις, εως, ἡ (följ.) *Syrtis;* så kallades 2:ne sandbankar vid Libyska kusten, en större och en mindre, af hvilka den större låg närmare ön Creta Act. 27: 17. *

σύρω draga Joh. 21: 8 (nät l. not); släpa, släpa bort med sig (inför rätta, i fängelse o. s. v.) Act. 8: 3 *al.*, nyttjas äfven Apoc. 12: 4 om draken, som med sin svans släpade l. drog med sig tredjedelen af himlens stjernor.

συσπαράσσω, αξα (*σπαράσσω*) sönderrycka l. -slita Lc. 9: 42. *

σύσσημον, ου, τό (eg. *neutr.* af *σύσσημος* tillika betecknad) öfverenskommet l. aftaladt tecken = *σύμβολον* Mc. 14: 44. *

† *σύσσωμος, ον* (*σῶμα*) *samkroppig*, hörande till samma kropp, hörande med till kroppen Eph. 3: 6 (neml. christna församlingen, hvars hufvud Christus är Eph. 1: 22). *

† *συστασιαστής, οῦ, ὁ* (*στασιαστής*) *deltagare i ett uppror* Mc. 15: 7 || *στασιαστῶν*. *

συστατικός, ή, όν (*συνίστημι*) *tjenlig att recommendera σ. ἐπιστολαί* 2 Cor. 3: 1 recommendationsbref. *

συσταυρόω; ωμαι, ώθην (*σταυρόω*) *korsfästa* tillika med l. jemte *τινά τινι*; i N. T. *pass. τινί* Mt. 27: 44 jemte ngn; äfven *metaphor.* Rom. 6: 6, Gal. 2: 20 (om den gamla menniskans dödande).

συστέλλω, συνέστειλα; ἔσταλμαι (*στέλλω*) eg. *ställa* l. lägga tillsamman, lägga till rätta Act. 5: 6 (andra öfversätta med »betäcka», hölja öfver» — kanske med en *σινδών* l. med hans egen mantel — hkt visserligen ger god mening, men betydelsen »lägga till rätta» synes äfven innefatta detta); sammandraga, indraga, förkorta (om tiden) 1 Cor. 7: 29 tiden är förkortad hädanefter (ty *τὸ λοιπόν* hör dit — andra öfversätta med »olycksdiger» emot all analogi).

συστενάζω (*στενάζω*) *sucka med*, tillika, tillsamman Rom. 8: 22. *

συστοιχέω (*στοιχέω*) *stå i samma rad*, höra till samma cathegori, hafva samma charakteristiska förhållande gemensamt *τινί* med ngn l. ngt Gal. 4: 25. *

συστρατιώτης, ου, ὁ (*στρατιώτης*) *medsoldat*, krigs- l. stridskamrat, i andlig mening Phil. 2: 25, Phil. 2.

συστρέφω, συνέστρεψα (*στρέφω*) *vrida* l. sno *tillsamman*, sammanrafsa, skrapa ihop, samla Act. 28: 3. *

συστροφή, ῆς, ἡ (fgde) *sammanvridande*, sammandragning, det sammandragna, samling, folksamling l. -skockning, upplopp Act. 19: 40; sammanrot-

ning, complott ποιεῖν σ. Act. 23: 12 uppgöra complott, sammangadda l. -rota sig.

συσχηματίζω (σχῆμα) *gifva samma form* l. gestalt; *med.* påtaga l. ikläda sig samma form l. drägt med ngn, gestalta sig lika med, bilda l. rätta sig efter *τινί* Rom. 12: 2, 1 Petr. 1: 14 (både ut- och invärtes). *

Συχάρ, äfven *Σιχάρ*, *ἡ indecl.* (af שֵׁכָר rusgifvande dryck l. שֶׁקֶר lögn; till detta öknamn — rus- l. lögnstaden — förbytte Judarne med afseende på Samaritanernas afgudadyrkan det gamla namnet *Σιχέμ* l. *Συχέμ* af שְׁכֶם skuldra, rygg) *Sichar* l. *Sichem;* var en mycket gammal stad i Samaria (dess gamla hufvudstad) inom stammen Ephraims område i en trång dal vid foten af bergen Garizim och Ebal, 390 stadier (= 6½ Sv. mil) norr om Jerusalem; förekommer ofta i *Patriarchernas* historia. Jacob nomadiserade der och förvärfvade sig jordagods — Jacobsåkern och Jacobsbrunnen — och Joseph blef der begrafven. Genom *Josua* blef det bestämdt till Fri- och Levitstad, och utgjorde under hans lifstid stammarnes föreningspunkt. I *Domare*perioden var det en tid bortåt hufvudort för det af Abimelech upprättade konungariket, men blef, sedan det affallit, af honom eröfradt och förstördt. Det måste dock snart derefter blifvit återuppbygdt; ty Rehabeam, Salomons son och efterträdare, höll der den bekanta landtdagen, som medförde de 10 stammarnas affall (1 Reg. 12). Staden kom nu till Israëls rike och var en tid bortåt *Jerobeams* residens. Den stod ännu under exilen och var derefter hufvudsäte för samaritanska gudstjensten. *Johannes Hyrcanus* eröfrade den och förstörde templet på det närgränsande berget Garizim. Efter Frälsarens tid hette den *Neapolis*, nu *Nablus*. Från detta *Συχέμ* måste *nom. propr. personale* skiljas, som förekommer Act. 7: 16 *in fine* (se följ. ord); fkmr Joh. 4: 5, Act. 7: 16.

Συχέμ, *ὁ*, *indecl.* (שְׁכֶם skuldra) *Sichem* 1:o) en Canaanit, Emmors son, som, enligt Genes. 34, skändade *Dina*, Jacobs dotter med Lea, och derföre blef af Dinas bröder dödad; *τοῦ Σ.* Sichems fader Act. 7: 16 *in fine;* skiljes ifrån 2:o) staden Sichem (se fgde ord).

σφαγή, *ῆς*, *ἡ* (σφάζω) *slagtande*, slagtning Act. 8: 32, *πρόβατα σφ.* Rom. 8: 36 slagtfår d. ä. får som äro bestämda till slagt, *ἡμέρα σφ.* Jac. 5: 5 slagtedag (J hafven gödt edra hjertan, ss. man göder sig på en slagte- l. offerdag — den vanliga tydningen »ss. man göder upp boskap till slagtedagen» kan med *præpos.* *ἐν* omöjligt vara rigtig; meningen är tvärtom den, att de alltjemt lefvat i kräslighet och fråsseri, ss. man plägade kalasa den dagen man slagtade l. offrade).

σφάγιον, *ον*, *τό* (följ.) vanligen *plur. slagt-* l. offer*djur*, slagtoffer Act. 7: 42. *

σφάζω l. *σφάττω*, *ἔσφαξα*; *ἔσφαγμαι*, *ἐσφάγην* (*onomatop.* ord, som liksom *κτείνω* utmärker sjelfva dödshugget) slagta, döda Apoc. 5: 6. 12, 13: 8 (det slagtade lammet = Guds Son, som fkmr under bilden af ett lamm Joh. 1: 29 *al.*, jfr Es. 53: 7); i allmänhet döda, mörda 1 Joh. 3: 12, Apoc. 6: 4. 9, 18: 24.

σφόδρα, *adv.* (eg. *neutr. plur.* af *σφοδρός* häftig, ifrig, rask, besl. med *σπουδή*) *häftigt*, högeligen, i hög grad, ganska Mt. 2: 10 *al.*

σφοδρῶς, *adv.* (af *σφοδρός*, se fgde) = fgde Act. 27: 18. *

σφραγίζω, *ισα*; *ισάμην*; *ισμαι*, *ίσθην* (följ.) *sigilla*, för- l. besegla, sätta insegel l. sigill *τί* på ngt Mt. 27: 66, *ἐπάνω τινός* Apoc. 20: 3 ofvanpå ngt; sätta insegel l. märke på, stämpla, beteckna *ἄχρι σφρ.* — — — *αὐτῶν* Apoc. 7: 3 till dess vi hafve tecknat vår Guds tjenare på deras pannor l. ännen (jfr Hez. 9: 4 — denna besegling l. beteckning skulle freda dem för de onde englarne, liksom påskalammets blod på dörrposterne skyddade Israëliterne i Ægypten för mordengeln Exod. 12 cap.), p. p. p. tecknad Apoc. 7: 4—8; förse med sigill *metaphor.* a) förhemliga, fördölja, förtiga Apoc. 10: 4, 22: 10; b) bekräfta, stadfästa, documentera *ὅτι* Joh. 3: 33, *τινά* Joh. 6: 27 ngn (ss. gifvare af denna gåfva); *med. id.* *αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον* Rom. 15: 28 sedan jag bekräftat åt dem denna frukt d. v. s. förvissat dem om, att den är deras egendom (se *καρπός*), *ἡμᾶς* 2 Cor. 1: 22 som äfven stadfästat oss (neml. i arfvet af Messiasriket); *pass.* bekräftas *τῷ πν. ἁγίῳ* Eph. 1: 13 genom den H. Ande (neml. ss. arfvingar till Messiasriket), *ἐν τῷ πν. ἁγίῳ* Eph. 4: 30 *id.*

σφραγίς, *ῖδος*, *ἡ* (trol. beslägt. med *φράσσω*) det hvarmed man *tillsluter* ngt, sigill, signet, sigill- l. signetring, *insegel* a) hvarmed man förseglar ngt Apoc. 5: 1 ff., 6: 1 ff. (*σφρ. ἑπτά*, se *ἑπτά*), 8: 1; b) hvarmed man märker l. tecknar ngn Apoc.

7: 2, 9: 4 (se fgde ord); c) som blifvit påtryckt, det intryckta, aftryck, stämpel, inskrift 2 Tim. 2: 19 (se *θεμέλιος*); d) *metaphor.* hvarmed man bekräftar ngt l. hvarigenom ett document betecknas ss. giltigt, bekräftelse Rom. 4: 11 (på rättfärdighet, vunnen genom tron, som Abraham hade i sitt oomskurna tillstånd), 1 Cor. 9: 2 (insegel l. bekräftelse på mitt apostlaembete ären J uti HERranom — för såvidt neml. J genom mig blifvit christne).

σφυρόν, οῦ, τό fotknöl, vrist Act. 3: 7. *

σχεδόν, adv. (*ἔχω, σχέσθαι* gränsa intill) *näst intill,* i grannskapet, nära; deraf nästan Act. 13: 44 *al.*

σχῆμα, ατος, τό (*ἔχω, ἔσχημαι*) habitus, *hållning,* yttre ställning, skick a) *om personer:* yttre hållning, hela sättet att vara och visa sig *σχ. εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος* Phil. 2: 7 i yttre hållning befunnen ss. en menniska (man fann hos Honom gestalt, tal, handling, lefnadssätt o. s. v. alldeles som hos en annan menniska); b) *om ting: τὸ σχ.* — — — *παράγει* 1 Cor. 7: 31 denna verldens skick håller på att förgås (härmed menas *ὁ αἰὼν οὗτος,* hvars ände är parusiens verldskatastroph, förvandlingen af denna verldsform till en ny himmel och en ny jord).

σχίζω, ἔσχισα; ἐσχίσθην scindo, *klyfva,* splittra, hugga, skära sönder l. af Lc. 5: 36, sönderdela Joh. 19: 24; *pass.* sönderslitas l. -delas, brista l. gå sönder, remna (om förlåten i templet) *εἰς δύο* Mt. 27: 51 *al.* i tu, (om himlarne) Mc. 1: 10, (om hällebergen) Mt. 27: 51, (om nät) Joh. 21: 11; *metaphor.* söndras, splittras i partier Act. 14: 4, 23: 7.

† *σχίσμα, ατος, τό* (fgde) *det sönderklufna,* remnade, remna, spricka, hål Mt. 9: 16, Mc. 2: 21; *metaphor.* söndring, tvedrägt Joh. 7: 43. *al.*

σχοινίον, ου, τό, diminut. (af *σχοῖνος* säf) ett *af säf* flätadt rep; i allm. rep, tåg Joh. 2: 15, Act. 27: 32.

σχολάζω (följ.) *hafva* l. taga sig *ledighet* l. tid till ngt, ostördt egna sig åt ngt *τινί* 1 Cor. 7: 5; vara l. stå ledig, tom, *partic.* tom *οἶκος* Mt. 12: 44 (härmed menas menniskohjertat, som är tomt på d. H. Andes verk och således en lätt åtkomlig boning för de onde andarne).

σχολή, ῆς, ἡ (*ἔχω, ἴσχω* hålla i med; alltså första bemärkelsen troligen) *ihållighet* (hållande på en sak), långsamhet, tröghet, lättja, ledighet, tid, tillfälle = otium; ledighet från offentliga göromål, den åt vetenskapliga sysselsättningar egnade tiden; derpå det ställe der läraren håller vetenskapliga föredrag, undervisar d. ä. *schola,* lärosal Act. 19: 9. *

σώζω, σώσω, σέσωκα, ἔσωσα; σωθήσομαι, σέσωσμαι, ἐσώθην (*σῶος, σῶς contr.* af *σάος* äfven *σόος* salvus, sund, helbregda) *rädda,* frälsa *τινά* med *ἀπό* l. *ἔκ τινος* l. *absol.* (från l. ur fara, sjukdom, nöd, död o. s. v.) Mt. 8: 25 *sæpe,* skydda, bevara *τὴν ψυχήν* Mt. 16: 25 *al.* sitt lif; — i synnerhet nyttjas ordet i *högtidlig mening* om frälsningen från synden, från andlig nöd och död genom Christum, genom tillegnandet utaf den af Honom förvärfvade rättfärdigheten, frälsa, saliggöra Mt. 1: 21 *sæpe, præs. part. pass.* de som äro saliggjorda l. hafva del i denna frälsning Act. 2: 47 *al.*)(*οἱ ἀπολλύμενοι; τινὰ εἴς τι* 2 Tim. 4: 18 ∾ frälsa och införa i ngt.

σῶμα, ατος, τό (möjligtvis af fgde, *perf. Attice σέσωμαι*) *det hela,* ett organiskt helt, kropp, lekamen (hos Homerus alltid död kropp, lik l. as, lefvande heter hos honom *δέμας*) 1:o) *i egentlig mening* a) *lefvande* så väl menniskors, som djurs Mt. 5: 29 *al.*, äfven växters 1 Cor. 15: 37;)(*ἡ ψυχή* l. *τὸ πνεῦμα* Mt. 10: 28 *al.* l.)(beggedera 1 Thess. 5: 23, i förening med hka det alltså utmärker hela menniskan; kan ock ensamt utmärka hela menniskan ss. Apoc. 18: 13 i synnerhet lifegen, slaf; — *särskilda talesätt: τὸ σ. τῆς ἁμαρτίας* Rom. 6: 6 syndens kropp, syndakroppen d. ä. den af synden beherrskade kroppen; detsamma är *τὸ σ. τῆς σαρκός* Col 2: 11 köttets kropp d. ä. kroppen ss. säte för de köttsliga lustarne, *σ. τοῦ θανάτου τούτου* Rom. 7: 24 hvem skall frälsa l. rädda mig från *denna dödens* d. ä. syndadödens, den genom synden ådragna dödens (den eviga dödens) kropp (se v. 10 ff.) = hvem skall frälsa l. rädda mig, så att jag icke mera blir beroende af en kropp, som är säte för en så förskräcklig död? = hvem skall till andlig frihet rädda mig från syndalagens slafveri, som har sitt säte i den åt syndadöden hemfallna kroppen = från detta syndaelände? — *διὰ τοῦ σ. τοῦ Χοῦ* Rom. 7: 4 *scil. θανατωθέντος* derigenom att Christi lekamen blef dödad, *τὰ διὰ τοῦ σ. scil. ὄντα* 2 Cor. 5: 10 det genom kroppen förmedlade = det som genom kroppens verksamhet l. under jordelifvet är förhanden (depo-

neradt); — b) *död:* menniskors Mt. 14: 12 *al.*, djurs Lc. 17: 37 (åtel = πτῶμα Mt. 24: 28), Hebr. 13: 11. — 2:o) i *metaphor.* mening a) om christna församlingen ss. Christi kropp ἐκκλησία, ἥτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ Eph. 1: 23; fkmr äfven Rom. 12: 5 *al.* och utgör en af Paulus ofta använd bild, fullständigast utförd 1 Cor. 12: 12 följ., der också framställes en parallel emellan corpus humanum och sociale och visas orimligheten af oenighet och afundsjuka emellan lemmarne, hka äro och böra vara på det innerligaste förenade, emedan de ömsesidigt behöfva hvarandra; hufvudet för denna kropp är Christus καὶ αὐτὸς — — — τοῦ σ. τῆς ἐκκλησίας Col. 1: 18 och Han sjelf är hufvudet för församlingskroppen d. ä. för kroppen, som är församlingen (ty τῆς ἐκκλ. är *genit. appositionis*); — b) utmärker,)(σκιά det tomma och innehållslösa, det verkliga och väsendtliga τὸ σ. (*scil.* τῶν μελλόντων) Χοῦ Col. 2: 17 kroppen af det tillkommande (Messianska rikets herrligheter) d. ä. det verkliga och väsendtliga, sjelfva innehållet af det tillkommande tillhör Christus.

σωματικός, ή, όν (fgde) *hörande till kroppen*, kroppslig, lekamlig γυμνάσια 1 Tim. 4: 8 kroppsöfning, εἶδος Lc. 3: 22 yttre gestalt ss. en dufva, så att han (den H. Ande) såg ut som en verklig dufva.

σωματικῶς, *adv.* (af fgde) *kroppsligen*, på kroppsligt sätt, i kroppslig gestalt (σωματικῷ εἴδει) Col. 2: 9 (har afseende på Christi förklarade lekamen, hvari gudomsväsendet till hela sin fullhet bor). *

Σώπατρος, ου, ὁ (egentl. smdr. af Σωσίπατρος) *Sopater*, Pyrrhi son från Beroea (möjligtvis derigenom skild från Σωσίπατρος, hkt se); denne åtföljde Paulus på hans 3:dje missionsresa från Grekland till Mindre Asien Act. 20: 4. *

σωρεύω, εύσω; ευμαι (σωρός hop, hög) *hopa*, samla i hög, samla ἄνθρακας κ. τ. λ. Rom. 12: 20 (se ἄνθραξ); *pass.* öfverhopas τινί med ngt 2 Tim. 3: 6.

Σωσθένης, ου, ὁ *Sosthenes* 1:o) Synagogföreståndare i Corinth Act. 18: 17, troligen efter Κρίσπος, som öfvergått till christendomen; denne trädde fiendtligt upp emot Paulus, och blef slagen af hedningarne inför domstolen; — 2:o) en christen och Pauli medhjelpare 1 Cor. 1: 1, hvilken skall hafva varit en af de 70 lärjungarne och blifvit biskop i Colophon.

Σωσίπατρος, ου, ὁ *Sosipater*, en christen i Rom och Pauli slägtinge Rom. 16: 21, hvilken traditionen gör till biskop i Iconium. *

σωτήρ, ῆρος, ὁ (σώζω) *räddare*, befriare; i profangrek. ett epithet till gudarne, i synnerhet Ζεύς; i N. T. Frälsare dels om *Gud*, som vidtagit nådesanstalter till verldens frälsning Lc. 1: 47 *al.*, dels om *Messias*, som verkställt denna frälsning Lc. 2: 11 *al.*, fullständigast σ. τοῦ κόσμου Joh. 4: 42, 1 Joh. 4: 14; jfr σώζω.

σωτηρία, ας, ἡ (fgde) *räddning*, frälsning a) i *lekamlig* mening (från fara, fiender) Act. 7: 25, 27: 34, Hebr. 11: 7; b) i *andlig* mening: i synnerhet den genom Christus beredda, den Messianska frälsningen, salighet Joh. 4: 22 *sæpe*, äfven Lc. 1: 69. 71. 77; ἡγεῖσθε — — — σωτηρίαν 2 Petr. 3: 15 hållen Guds långmodighet för salighet d. v. s. för ngt som åsyftar eder salighet (neml. derigenom att J så använden nådatiden, att frukten deraf är l. blir salighet); fkmr ock om *Guds salighet* i de frälstes segersånger Apoc. 7: 10, 12: 10, 19: 1.

σωτήριος, ον (se fgde) *räddande*, frälsande, saliggörande τινί för ngn Tit. 2: 11; τὸ σ. = fgde, τὸ σ. τοῦ Θεοῦ l. Κυρίου Lc. 2: 30, 3: 6, Act. 28: 28 den af Gud l. HERran förlänta frälsningen, den Messianska frälsningen, saligheten, ἡ περικεφαλαία τοῦ σ. Eph. 6: 17 salighetens hjelm (denna salighet, hvaraf den christne redan före parusien är idealt delaktig — eller enligt 1 Thess. 5: 8 hoppet om denna salighet — tjenar honom till skydd emot djefvulens på hans eviga lif riktade anfall, liksom hjelmen, hkn skyddar krigaren emot dödande sår i hufvudet).

σωφρονέω, ησα (σώφρων) *vara vid sundt förstånd* l. förnuft, vid sina sinnen Mc. 5: 15, Lc. 8: 35, 2 Cor. 5: 13; vara klok, återhållsam, hofsam, sedig Tit. 2: 6, 1 Petr. 4: 7; vara anspråkslös, hysa blygsamma tankar om sig Rom. 12: 3.

σωφρονίζω (σώφρων) *bringa till sundt förnuft*, besinning, tillrättavisa, strängt tillhålla ngn med *infin.* Tit. 2: 4. *

σωφρονισμός, οῦ, ὁ (fgde) tillrättavisning, tuktan; men äfven *intrans.* tuktighet 1 Tim. 1: 7 (icke en verksamhet hos menniskan, utan ett tillstånd, neml. den i kärleken grundade sjelfbeherrskning, som lärer den stridande att hålla passionerna i tygel). *

σωφρόνως, *adv.* (af *σώφρων*) återhållsamt, sedigt, blygsamt Tit. 2: 12. *

σωφροσύνη, ης, ἡ (följ.) *själssundhet*, förnuftighet, klokhet, besinning, sans Act. 26: 25; klokhet i begärens tyglande, sjelfbeherrskning, hofsamhet, anspråkslöshet, sedighet 1 Tim. 2: 9. 15.

σώφρων, ον (*σῶς* = *σῶος* sund, *φρήν*) *själssund*, qui salva l. sana mente præditus est, *som har sundt förstånd* l. *förnuft*, förnuftig, förståndig, klok, fri från passioner, sansad, återhållsam, sedig, blygsam 1 Tim. 3: 2 (har afseende på det *inre*, liksom *κόσμιος* på det *yttre*). *

T.

Ταβέρναι, ῶν, αἱ, se Τρεῖς ταβέρναι.

Ταβιθά, ἡ *indecl.*, äfven *Ταβιά* (*Aram.* טְבִיתָא = *Hebr.* צְבִיָּה gazell, *δορκάς*, hkt se) *Tabitha*, en christinna i Joppe, utmärkt genom from välgörenhet, hvilken Petrus uppväckte från döden Act. 9: 36 följ.

τάγμα, ατος, τό (*τάσσω*) egentl. det *ordnade*, ordnad afdelning af en krigshär, härskara; sedan i allmänhet afdelning 1 Cor. 15: 23 (så att Paulus betraktar de särskilda afdelningarne af dem hvilka uppstå från de döda ss. särskilda truppafdelningar). *

τακτός, ή, όν, *adj. vble* (af *τάσσω*) *förordnad*, utsatt, bestämd *τ. ἡμέρα* Act. 12: 21 (neml. för sändebudens företräde l. audiens — enligt Josephus den andra dagen af kämpaspelen, som firades till Claudii ära). *

ταλαιπωρέω, ησα (*ταλαίπωρος*) utstå kroppsliga ansträngningar, strapager, besvärligheter, trångmål, möda, anstränga sig, ängslas, qväljas Jac. 4: 9 (neml. öfver sitt inre elände). *

ταλαιπωρία, ας, ἡ (fgde) mödosamt arbete; förtryck, lidande, elände, vedermöda Rom. 3: 16, Jac. 5: 1.

ταλαίπωρος, ον (*ταλάω*, *τλάω*, *τλήσομαι* tolero, uthärda, *πῶρος*, ὁ, se *πωρόω*) som *uthärdar hårda* mödosamma *arbeten*, är i trångmål, elände, eländig, usel, i *andlig* mening Rom. 7: 24 (så ropar i den tryckande känslan af denna fångenskaps elände menniskan trängtansfullt efter en befriare), Apoc. 3: 17 (försänkt i syndanöd).

ταλαντιαῖος, α, ον (följ.) stor l. *tung som en talent*, centnertung Apoc. 16: 21. *

τάλαντον, ου, τό (*ταλάω*, *τλάω* obruklig stam, väga) *våg*, vågskål; det vägda, en bestämd vigt, en bestämd penningesumma, *talent*; var imaginär och representerades alltså lika litet af något verkligt mynt, som i våra dagar *Hamburger Bco, Pund Sterling, Tunna guld* o. s. v. Den Attiska talenten motsvarade ungefär 900 Rdr i silfver = 3600 Rdr Rmt = 60 *μναῖ*; 10,000 talenter (»pund») = 36,000,000 Rdr Rmt (alltså en oerhördt stor summa) fkmr Mt. 18: 24, 25: 15 följ.

† ταλιθά, ἡ *indecl.* (*Chald.* טְלִיתָא af *Syr.* *telo* vara ung, späd) = *κοράσιον* Mc. 5: 41. *

ταμεῖον l. ταμιεῖον, ου, τό (*ταμίας*, ου, ὁ förskärare, skaffare, skattmästare af *τέμνω* l. *τάμνω*, *ἔταμον* skära) *skafferi*, visthus, förrådskammare, magasin Lc. 12: 24; i allmänhet hvarje rum som icke stod öppet för hvar och en, rum i det inre af huset, kammare Mt. 6: 6 *al.*

τανῦν = *τὰ νῦν*, se *νῦν*.

τάξις, εως, ἡ (*τάσσω*) egentl. *ordnande*, ställande; sedermera ordning l. ställning, i synnerhet af soldater i ett led, ordningsenligt tillstånd i församlingen (bilden tagen af soldater, som icke öfvergifva sitt led, *λείπειν τὴν τάξιν*) Col. 2: 5; i allmänhet ordning *κατὰ τ.* 1 Cor. 14: 40 efter ordning l. ordentligt, i rad, följd, tur Lc. 1: 8; ställning i lifvet, klass, rang, post, plats, embete *ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τ. Μελχισεδέκ* Hebr. 5: 6 *al.* öfversteprest efter Melchisedeks embete = prestkonung ss. Melchisedek var.

ταπεινός, ή, όν (*τάπης* l. *ταπίς* tapet, golfmatta, beslägtadt med *δάπεδον* jordmån, mark; jfr humilis af humus) egentl. *lågländt*, nära marken, låg *metaphor.* *τὰ τ.* Rom. 12: 16 de lägre och ringare ställningarne och förhållandena i lifvet (se *συναπάγομαι*), af lågt stånd, ringa Lc. 1: 52 *al.*, ödmjuk Mt. 11: 29 *al.*

ταπεινοφροσύνη, ης, ἡ (följ.) *sinnesödmjukhet* Act. 20: 19 *al.*, Col. 2: 18 (icke den rätta, utan irrlärarnes).

ταπεινόφρων, ον (*ταπεινός, φρήν*) *sinnesödmjuk*, ödmjuk (emot nästan) 1 Petr. 3: 8 (i profangrek. betyder ordet lågsinnad, klenmodig, feghjertad) *

ταπεινόω, ώσω, ωσα; ωθήσομαι, ώθην (*ταπεινός*) *göra låg* Lc. 3: 5; *trop.* förnedra, förödmjuka Mt. 18: 4 *al.*)(*ὑψόω*; *pass.* förnedras, förödmjukas Mt. 23: 12 *al.*, ödmjuka sig Jac. 4: 10, 1 Petr. 5: 6.

ταπείνωσις, εως, ἡ (fgde) förnedring *trans.* och *intrans.*, det sednare i N. T. lågt l. ringa tillstånd, ringhet *trop.* Lc. 1: 48 *al.*, *τὸ σῶμα τῆς τ.* Phil. 3: 21 vår förnedringskropp d. ä. kroppen som innehåller vår förnedring (neml. genom de försakelser, förföljelser och trångmål, hka utgörande vårt förnedringstillstånd afficiera kroppen och framställa sig derpå); *ὁ πλούσιος — — — αὐτοῦ* Jac. 1: 10 den rike berömme sig af l. söke sin berömmelse i sin ringhet (sin andliga fattigdom — ty hans yttre rikedom är förgänglig ss. blomstret på gräset).

ταράσσω, αξα; αγμαι, άχθην (beslägtadt med *τάρβος* skräck, *ταρβέω* råka i bestörtning l. förvirring; äfven med *τύρβη* turba, *τυρβάζω*) turbo, grumla, uppröra (*τὸ ὕδωρ* Joh. 5: 4), skaka *ἑαυτόν* Joh. 11: 33 (se *ἐμβριμάομαι*); äfven *metaphor.* oroa, förvirra (i afseende på tro och grundsatser) Act. 9: 30, Gal. 1: 7, 5: 10, göra bestört Act. 17: 8, hvaraf *pass.* försättas i oro, blifva upprörd, bestört Mt. 2: 3 *al.*

ταραχή, ῆς, ἡ (fgde) *upprörande* (*τοῦ ὕδατος* Joh. 5: 4), *metaphor.* om sinnets upprörande, upprörelse, förvirring Mc. 13: 8.

τάραχος, ου, ὁ (se fgde) förvirring, villervalla, uppståndelse *περί τινος* Act. 19: 23, bestörtning Act. 12: 18.

Ταρσεύς, έως, ὁ nom. gentile (af följ.) från Tarsus, invånare i Tarsus Act. 9: 11, 21: 39.

Ταρσός, οῦ, ἡ, äfven *Ταρσοί, ῶν, αἱ* hos profanförf. (anses komma af חָרָן fast, hård) *Tarsus*, Ciliciens hufvudstad i Romerska tidsåldern, grundad af Argiver, stor och folkrik, på en fruktbar slätt vid floden Cydnus, som flöt midt igenom staden. Invånarne utgjordes hufvudsakligen af Greker, ehuru äfven der, liksom i andra större städer i Mindre Asien, Judar nedsatt sig — det var ock Pauli födelseort. Invånarne drefvo stark handel, men lade sig ock med stor flit på vetenskaperna och ansågos för de mest bildade Greker i Mindre Asien, liksom deras stad var en af de rikaste på bildningsanstalter. Hos *Plinius* 5: 22 kallas Tarsus urbs libera d. v. s. en sådan, som, ehuru hörande till Romerska riket, lefde efter sina egna lagar, sjelf valde sin magistrat o. s. v., och denna *libertas* hade det fått af Antonius. Med denna libertas får man dock ej förblanda hvarken *jus coloniarum* l. *jus civitatis;* hvadan några med orätt påstå, att Paulus haft Romersk medborgarerätt redan ss. Tarsenser — han hade ärft den från sin fader, som antingen sjelf förvärfvat den l. fått den från någon af sina förfäder; fkmr Act. 9: 30 *al.*

† *ταρταρόω, ωσα* (*τάρταρος*, onomatop. ord liksom *βάρβαρος*, utmärker hos Grekerna ursprungligen en mörk afgrund under jorden, som ligger så djupt under Hades, som himlen är högt öfver jorden — den var alltså ett slags underjordisk mothimmel, dit Zeus störtade förbrytare och upprorsstiftare bland gudarne ss. Kronos och Titanerne — sedermera utvidgade sig ordets begrepp till benämning för hela underjorden och svarar emot Gehenna i N. T.) nedstörta i afgrunden (= *ῥίπτειν εἰς τάρταρον ἠερόεντα* Iliad. 8: 13) 2 Petr. 2: 4 (dock märkes likheten med Grekernas Tartarus — der gudar, här englar). *

τάσσω, ἔταξα; τέταγμαι, ἐταξάμην ordna, ställa upp l. i ordning i synnerhet en här, ställa på sin plats; i allmänhet ordna, ställa *ἑαυτὸν εἴς τι* 1 Cor. 16: 15 ställa sig sjelf = frivilligt l. sjelfmant egna sig åt l. till ngt; — *med.* an- l. förordna, utsätta, bestämma Mt. 28: 16, Act. 28: 23; — *pass.* ordnas l. ställas *ὑπὸ ἐξουσίαν* Lc. 7: 8 vara underordnad l. underkastad välde, stå under commando; an- l. förordnas, in- l. tillsättas *ὑπό τινος* Rom. 13: 1 utaf ngn; anbefallas *πάντων ὧν* (*attraction* st. *ἃ*) *τέτακταί σοι ποιῆσαι* Act. 22: 10 allt som blifvit dig anbefaldt att göra; bestämmas *ὅσοι τεταγμένοι ἦσαν κ. τ. λ.* Act. 13: 48 så många som voro bestämda till det eviga lifvet d. ä. så många som Gud ville att det eviga lifvet skulle tillfalla = de utvalde, utkorade (Guds utkorande och kallande nåd är neml. grunden till all omvändelse och salighet Eph. 1: 4; här är intet bevisställe för decretum absolutum, ty Guds bestämning beror på menniskans vilja och värdighet, se Act. 13: 46 — *τοὺς ἐθέλοντας πείθει* säger *Clemens Alexandr.* — men Gud vill att alla skola frälsta varda 1 Tim. 2: 4).

ταῦρος, ου, ὁ taurus, *tjur*, oxe Mt. 22: 4 *al.*

ταὐτά, crasis st. *τὰ αὐτά, κατὰ τ.* Le. 6: 23. 26, 17: 30 på samma sätt.

ταφή, ῆς, ἡ (*θάπτω, ἐτάφην* begrafva) *begrafning*, likbegängelse; begrafningsplats, grafställe, griftplan *τοῖς ξένοις* Mt. 27: 7 (*dat. commodi*) för främlingarne d. ä. de utländske Judar, som vid deras besök i Jerusalem i synnerhet under högtiderna afsomnade. *

τάφος, ου, ὁ (se fgde) *begrafning*, likbegängelse; graf (för lik), grafhög, grift Mt. 23: 27 *al.; metaphor. ἀνεῳγμένος* Rom. 3: 13 en öppnad graf (de gudlösas strupe liknas dervid; ty liksom en öppnad graf gifver ifrån sig en stinkande och skadlig lukt, så komma ock från deras strupe orena och giftiga ord — annars kan man finna likheten deruti, att, när de gudlösa öppna sin strupe till bedrägliga och förderfliga tal, det är likaså som när en graf är öppnad, hvilken skall emottaga ett lik till förruttnelse och förstöring — så oafvisligen och oemotståndligen förderfligt är deras tal).

τάχα, adv. (af *ταχύς*) = följ.; men i N. T. lätteligen, kanhända, väl Rom. 5: 7, Phil. 15.

ταχέως, adv. (af *ταχύς*) *snabbt*, snart, fort, hastigt Le. 14: 21 *al.*, äfven med bibegrepp af öfverilning: för snart l. hastigt 1 Tim. 5: 22.

ταχινός, ή, όν (*ταχύς*) *plötslig*, bråd 2 Petr. 1: 14 (Petrus säger, att han genom en plötslig l. våldsam död skulle sluta sitt lif), 2 Petr. 2: 1 (om förderfvet, det eviga, som plötsligen skall komma öfver dem).

τάχιον, adv. compar. till *ταχύ* l. *ταχέως* (i profangrek. heter *compar.* vanligen *θᾶττον*) snabbare, fortare *τινος* Joh. 20: 4 än ngn; äfven utan utsatt föremål för jemförelsen, fortare, snarare, förr Joh. 3: 17 (gör det fortare än du ämnat, påskynda det), 1 Tim. 3: 14 (snarare än det var att vänta), Hebr. 13: 19 (snarare än annars), Hebr. 13: 23 (förr än jag reser).

τάχιστα, superl. till fgde, *ὡς τ.* Act. 17: 15 som fortast, så fort som möjligt. *

τάχος, εος, τό (*ταχύς*) *snabbhet*, skyndsamhet, hastighet; *ἐν τ.* i hast = *ταχέως* fort, snabbt, skyndsamt, snart Lc. 18: 8 *al.*, innan kort Apoc. 1: 1, 22: 6.

ταχύ, adv. (af följ.) = *ταχέως* Mt. 28: 7. 8 *al.*, ofördröjligen, utan uppskof, genast Mt. 5: 25, Mc. 9: 39.

ταχύς, εῖα, ύ (beslägtadt med *θέω* springa, löpa, *θοός* snabb; ty äfven *θ* ligger i stammen till *ταχύς*, hkt synes af compar. *θάττων*) *snabb*, rask, skyndsam, snar Joh. 1: 19. *

τέ, enclit. part. que, både, och; har vanligen *καί* efter sig, men äfven ett annat *τέ* och dessa betyda då: så väl — som ock, å ena — och andra sidan, likasom — på samma sätt, både — och; fkmr Mt. 22: 10 *sæpe;* i afseende på *ἐάντε, εἴτε, μήτε, οὔτε* o. s. v., se dem på sina behöriga ställen.

τέθραμμαι, perf. pass. till *τρέφω*, hkt se.

τεῖχος, εος, τό (troligen af *episka* verbet *τεύχω* förfärdiga, uppföra, bygga) *mur* omkring en stad (*τοῖχος, ου, ὁ* mur i enskildt hus, vägg), stadsmur Act. 9: 25 *al.*

τεκμήριον, ου, τό (*τεκμαίρομαι* sätta ss. mål l. gräns, fastställa, bestämma af *τέκμαρ, τό* mål, gräns, tecken af *τίκτω, ἔτεκον*) *tecken*, kännetecken, bevis Act. 1: 3. *

τεκνίον, ου, τό, diminut. (af *τέκνον*) litet barn; *plur.* småbarn, i *vocat. τ.* l. *τ. μου* Joh. 13: 33 *al.* barn små l. mina käraste, älskade! (tilltal af en, som omfattar de tilltalade med faderlig huldhet).

τεκνογονέω (*τέκνον, γέγονα perf.* 2 af stammen *γένω* = *γείνομαι* föda) *föda barn* 1 Tim. 5: 14. *

† *τεκνογονία, ας, ἡ* (fgde) *barnfödsel*, barnsbörd, *σωθήσεται* (*scil. γυνή*) *διὰ τῆς τ. ἐὰν μείνωσιν κ. τ. λ.* 1 Tim. 2: 15 men qvinnan (taget collectivt, hvadan sedermera *μείνωσιν*) skall blifva salig genom barnsbörden, nemligen om de framhärda o. s. v. (derigenom anvisas qvinnan det husliga lifvet ss. rätta området för hennes verksamhet; saligheten beror ej på barnsbörden, utan på hennes framhärdande i tro o. s. v.) *

τέκνον, ου, τό (*τίκτω, ἔτεκον*) barn, son l. dotter (i synnerhet det förra) 1:o) i *egentlig* mening Mt. 21: 28 *al.; plur.* barn a) i *inskränktare* mening Mt. 7: 11 *sæpius*, b) i *vidsträcktare* mening: afkomlingar, efterkommande Mt. 3: 9 *al.*, *τὰ τ. τῆς σαρκός* Rom. 9: 8 köttets barn l. barn efter köttet, köttsliga l. lekamliga afkomlingar; *τὰ τ. τῆς ἐπαγγελίας* Rom. 9: 7. 8, Gal. 4: 28 löftets barn l. barn i kraft af löftet (det gudomliga), utlofvade afkomlingar; i mera emphatisk mening: *τ. τοῦ Ἀβραάμ* ss. Joh. 8: 39 Abrahams sanne afkomlingar (som ärft Abrahams tänke- och handlingssätt); — 2:o) i *andlig* mening: a) som ngn födt d. ä. omvändt till christendomen; dervid tillägges

ἐν Κυρίῳ, ἐν πίστει, κατὰ κοινὴν πίστιν 1 Cor. 4: 17 *al.*; b) τ. τοῦ Θεοῦ Joh. 1: 12 *al.* Guds barn, som äro födde af Gudi, pånyttfödde)(τ. τοῦ διαβόλου 1 Joh. 3: 10 djefvulens barn; — 3:o) i *metaphor.* mening a) om invånarne i en stad Mt. 23: 37 *al.*; b) om dem som liks. stå i ett barnaförhållande till ngn dygd l. last l. dylikt ss. fader, τ. τῆς κατάρας, ὀργῆς, σοφίας, ὑπακοῆς, φωτός Mt. 11: 19 *al.*; — 4:o) *i tilltal* (utan afseende på slägtförhållande) mitt barn! min son! Mt. 9: 2 *al.*

τεκνοτροφέω, ησα (fgde, τρέφω, τέτροφα) uppföda, uppfostra barn 1 Tim. 5: 10. *

τέκτων, ονος (besl. med τέχνη, τεύχω, τίκτω, ἔτεκον) hvarje i trä arbetande handtverkare, sniekare, timmerman Mt. 13: 55, Mc. 6: 3.

τέλειος, α, ον (τέλος) som är framme vid l. *uppnått målet,* fulländad, fullständig, fullkomlig, utmärker a) i afs. på Gud *absolut* fullkomlighet ss. Mt. 5: 48 *al.*, τὸ τ. 1 Cor. 13: 10 det fullkomliga (hvaraf vi nu blott känne en del — har afs. på parusien); b) i afs. på menniskor *relatif* fullkomlighet: mera för sig kommen, fullväxt ss. 1 Cor. 14: 20, Eph. 4: 13, Phil. 3: 15, Hebr. 5: 14 *al.*)(νήπιος ἐν Χῷ; äfven om menskliga egenskaper ss. ἡ τ. ἀγάπη 1 Joh. 4: 18 *al.*; *comparat.* τελειότερος Hebr. 9: 11 fullkomligare.

τελειότης, ητος, ἡ (fgde) fullständighet, fullkomlighet σύνδεσμος τ. Col. 3: 14 (se σύνδεσμος), ἡ τ. Hebr. 6: 1 fullkomligheten, den mognare insigten, det som passar för den mera för sig komna christliga åldern = στερεὰ τροφή Hebr. 5: 12.

τελειόω, ωκα, ωσα; ωμαι, ώθην (τέλειος) 1:o) *bringa till slut,* sluta, fullborda, fulländа δρόμον Act. 20: 24, ἔργον Joh. 4: 34, ἡμέρας Lc. 2: 43; — 2:o) *bringa till fullkomning,* göra fullkomlig, fullkomna Hebr. 2: 10 *al.*; — *med.* komma till slut med, göra slut på Lc. 13: 32 (neml. de förutnämnde förrättningarne); — *pass.* hinna till l. vinna l. gå i fullbordan Joh. 17: 23 på det de må varda fulländade till ett, till en enhet = i fulländad l. fullkomlig grad förenade, ἡ δύναμις — — — τελειοῦται 2 Cor. 12: 9 (du har nog af min nåd; ty icke svag och kraftlös är jag, fastän på menniskans sida svaghet och kraftlöshet eger rum, utan min kraft och styrka bringas just under sådana förhållanden till fulländning d. ä. är i fullt mått verksam — ju mindre kraft menniskan har, desto större utrymme är det för HERrans verksamhet) *al.*; om de fulländade rättfärdiga i himlen Hebr. 12: 23; om Christus Hebr. 5: 9 utmärker den menskliga naturens upphöjelse i förklaringstillstånd (ifrån förnedrings- i upphöjelsetillstånd).

τελείως, *adv.* (af τέλειος) fullkomligt; τ. ἐλπίσατε 1 Petr. 1: 13 hysen ett fullkomligt hopp d. ä. odeladt, oföränderligt, utan tvifvel och vankelmod, med själens fulla hängifvenhet. *

τελείωσις, εως, ἡ (τελειόω) fulländning, fullbordan Lc. 1: 45; fullkomlighet Hebr. 7: 11.

† τελειωτής, οῦ, ὁ (se fgde) *fulländare,* fullbordare τῆς πίστεως Hebr. 12: 2 (ty genom sin återlösning förlänar Han de troende kämparne kraft att vinna seger; se äfven ἀρχηγός — dock kunna dessa begge ord helt enkelt tagas om Honom ss. trons begynnare och fullbordare hos oss). *

τελεσφορέω (τέλος, φορέω) *bära till slut,* gå fram med (neml. fostret — om hafvande qvinnor); i allmänhet bringa till fulländning l. mognad *scil.* τοὺς καρποὺς Lc. 8: 14 bära mogna frukter.

τελευτάω, ησα (följ.) fulländа, sluta (ett påbegynt arbete), *scil.* τὸν βίον ända l. sluta lifvet, dö Mt. 2: 19 *al.* τ. θανάτῳ Mt. 15: 4 = מוֹת יָמוּת moriendo morietur »döden dö», för visso l. sannerligen dö.

τελευτή, ῆς, ἡ (st. τελετή af följ.) fulländning, slut *scil.* τοῦ βίου lifvets slut, död Mt. 2: 15. *

τελέω, εκα, εσα; εσθήσομαι, εσμαι, έσθην (följ.) 1:o) *ända,* fulländа, sluta τί Mt. 13: 53 *al.*, διατάσσων Mt. 11: 1 då han slutat med att gifva anordningar l. med sina uppdrag till de 12 lärjungarne, hinna med τὰς πόλεις Ἰσραήλ Mt. 10: 23 Israëls städer d. ä. vara uti dem alla (bättre än förstå under φεύγοντες); — 2:o) fullgöra, uppfylla τὸν νόμον Rom. 2: 27, Jac. 2: 8, ἐπιθυμίαν σαρκός Gal. 5: 16 (bör tagas *imperatift*); — 3:o) utgöra, erlägga, betala τὰ δίδραχμα Mt. 17: 24, φόρους Rom. 13: 6; — *pass.* fulländas, fullbordas Lc. 12: 50 *al.*, πάντα τετέλεσται Joh. 9: 28 l. blott τετέλ. v. 30 har afseende på återlösningsverkets fullbordan; gå i fullbordan Lc. 18: 31 (om prophetior), fulländas, slutas, gå till ända Apoc. 20: 3. 5. 7 (om tiden).

τέλος, εος, τό (trol. af τέλλω eg. = στέλλω ställa, uppställa, uppföra: alltså) eg. ngt *uppställdt, mål* 1:o) *ändamål* 1 Tim. 1: 5; — 2:o) *ända* a) *slut* τοῦ αἰῶνος τούτου Mt. 24: 6 äfvens. τὰ τ. τῶν

αἰώνων 1 Cor. 10: 11 (se αἰών), τῆς ζωῆς Hebr. 7: 3, βασιλείας Lc. 1: 33; τ. ἔχει Mc. 3: 26 det är slut med honom, τ. νόμου Χρ. Rom. 10: 4 Christus är lagens slut o. s. v. d. ä. med Chr. har lagens gällande kraft gått till ända, på det rättfärdighet skulle tillfalla hvar och en som tror (icke lagen, utan tron rättfärdiggör — τ. νόμου kallas Chr., så vida grundläggningen = grundlagen för *Hans* theocrati, hkn trädt i den gamlas ställe, icke är Mosaiska lagen, utan tron, jfr Gal. 3: 23—25); ἔφθασεν — — — εἰς τέλος 1 Thess. 2: 16 (se φθάνω); τὸ τ. 1 Cor. 15: 24 (neml. på uppståndelsen, liksom 3:dje akten deraf, då de icke Christne skola uppstå), ἕως τέλους 2 Cor. 1: 13 ända till slutet (neml. af denna verldsålder d. ä. ända till parusien), εἰς τ. Lc. 18: 5 till slut, annars i allmht εἰς τ. l. ἕως l. ἄχρι l. μέχρι τέλους 1 Cor. 1: 8 *al.* ända till slutet, intill ändan; τὸ δὲ τ. *adv.* 1 Petr. 3: 8 ändtligen, slutligen; — b) ändalykt, *utgång* Mt. 26: 58 *al.* τὸ τ. Κυρίου Jac. 5: 11 (tages vanligen om HERrans JEsu död, men orätt utom af andra skäl äfven derföre att troligen få af brefvets läsare varit närvarande vid hans korsfästelse 30 år förut; derföre bättre HERrens slut derpå d. ä. »hvad utgång HERren gjorde på Jobs lidanden»); uppfyllelse, fullbordan (af prophetior) τ. ἔχειν Lc. 22: 37 uppfyllas, gå i fullbordan; — 3:o) *tull*, skatt, tull på varor Mt. 17: 25, Rom. 13: 7.

τελώνης, ου, ὁ (τέλος tull, ὠνέομαι) *tullförpaktare* publicanus, *tullnär*, portitor; sedan Romarne blifvit herrar i Palæstina, inrättade de äfven i detta land, liksom i de nästgränsande Asiatiska provinserne, tullar, vectigalia, eller afgifter å varor, som in- och äfven utfördes. Samtlige tullarne i en provins plägade vanligen förpaktas l. utarrenderas på vissa år, vanligen 5, till de Romerske riddarne, hvilka i hamnarne och vid de förnämste handelsplatser i det inre af landet anställde *indrifvare*, *uppbördsmän* (exactores, portitores) af Romersk härkomst men äfven af infödingarne. Dessa sednare heta i N. T. τελῶναι, och voro dels för sin förbindelse med hedningar, dels för sina mångfaldiga prejerier och bedrägerier särdeles illa anskrifne och ansedde lika med tjufvar och röfvare; hvarföre också *publicaner* och *syndare* (ἁμαρτωλοί) voro synonyma begrepp och ställas ofta tillsamman Mt. 5: 46 *al.*

† τελώνιον, ου, τό = τελωνεῖον (fgde) ställe, der uppbördsmännen indrifva tullafgifterne, tullhus l. -kammare Mt. 9: 9 *al.*

τέρας, ατος, τό *tecken*, järtecken, undertecken, förebud, portentum, prodigium, nyttjas om hvarje utomordentligt, icke i naturens vanliga lopp grundadt naturfenomen, hvaruti man förmenar sig se en häntydning på det tillkommande, ett Guds tecken, ss. himmelstecken ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω Act. 2: 19; — deraf under, underverk d. ä. hvarje utomordentlig tilldragelse, som icke kan förklaras genom naturens vanliga lagar ej heller utföras med mensklig kraft och vishet, utan är en uppenbarelse af en högre tingens ordning och måste genom Guds förmedling utföras Mt. 24: 24 *al.*; förenas ofta med σημεῖον hkt se.

Τέρτιος, ου, ὁ (*lat.*) *Tertius*, aposteln Pauli *amanuens* (ταχυγράφος snabbskrifvare), för hvilken han dikterade brefvet till Romarne Rom. 16: 22; — *Anm.* Sedan amanuensen skrifvit ett bref efter diktamen, skulle det renskrifvas af en *skönskrifvare* καλλιγράφος och sedan collationeras med conceptet af ὁ δοκιμάζων τὰ γεγραμμένα; sedermera utskrefs äfven ett exemplar för att förvaras i den församlings archiv, der brefvet författades, äfvensom troligen flere afskrifter togos. *

Τέρτυλλος, ου, ὁ (*lat.*) *Tertullus*, en allmän åklagare (advocat), af hvilken de i Romerska juridiken okunnige Judarne betjente sig emot Paulus Act. 1: 2.

τεσσαράκοντα l. τεσσερ. — fyratio Mt. 4: 2 *al.*; detta tal förekommer ofta och man skulle tycka ss. ett numerus rotundus (certus pro incerto); Hebr. 3: 9. 17 synas de 40 åren, hvilka Israëliterne tillbragte i öknen, vara en bild på den ungefärligen fyrtiåriga nådatid, som förflöt från Christi offentliga uppträdande (år 30) till Jerusalems förstöring (år 70).

τεσσαρακονταετής l. -έτης, äfven τεσσερ. —, ές l. ες (fgde, ἔτος) *fyratioårig*, fyratioårs χρόνος tid Act. 7: 23, 13: 18.

τέσσαρες, äfven τέσσερες, α fyra Mt. 24: 31 *al.*; *attice* τέτταρες.

τεσσαρεσκαιδέκατος, η, ον (fgde καὶ δέκατος) den fjortonde Act. 27: 27. 33.

τεταρταῖος, α, ον, *nom. numer. temporale* (följ.) *fyradagig*, som är på 4:de dagen l. 4 dagar gammal Joh. 11: 39 han har redan legat 4 dagar i grafven = ἔχει τέσσαρας ἡμέρας ἐν τῷ μνημείῳ v. 17. *

τέταρτος, η, ον num. ordinale (*τέτταρες* = *τέσσαρες*) den fjerde Mt. 14: 25 *al.*; *τὸ τ. τῆς γῆς scil. μέρος* Apoc. 6: 8 fjerdedelen af jorden.

τετράγωνος, ον (*τέτρα* = *τέτταρα* och *γωνία*) *fyrhörnig*, fyrkantig (qvadratisk) Apoc. 21: 16. *

† *τετράδιον, ου, τό* = *τετραδεῖον* (*τετράς* fyrtal) ett antal af fyra, fyra förenade l. sammanhörande personer l. saker, *qvatern*; *τέσσαρα τετρ.* Act. 12: 4 fyra vaktcommenderingar, af hvilka hvar och en bestod af fyra man, så att under hvarje af de fyra nattväkterna (*φυλακαί*) en sådan *τετράδιον* växelvis hade vakten. *

τετρακισχίλιοι, αι, α (*τετράκις* fyra gånger, *χίλιοι*) fyratusende Mt. 15: 38 *al.*

τετρακόσιοι, αι, α, fyrahundrade Act. 5: 36 *al.*; *τετρ. τριάκοντα ἔτη* Gal. 3: 17 (enligt LXX öfversättningen af Exod. 12: 40; annars blir det väl omkring 600 år).

τετράμηνος, ον (*τέτρα* = *τέτταρα*, *μήν*) *fyra månader* (räckande) *scil. χρόνος*, 4 månaders tid Joh. 4: 35 (se *ἑορτή*); *anm.* ifrån och med *ἔτι* till och med *ἔρχεται* har man trott sig finna en *trimeter Jambicus acatalecticus*. *

τετραπλοῦς, ῆ, οῦν (se *ἁπλοῦς*) *fyrfaldig* Lc. 19: 8. *

τετράπους, ουν, genit. ποδος (*τέτρα* = *τέτταρα*, *πούς*) *fyrfotad*; *plur.* Act. 10: 12 *al.*

† *τετραρχέω* (följ.) vara tetrarch, fjerdingsfurste Lc. 3: 1 (*ter*).

τετράρχης, ου, ὁ (*τέτρα* = *τέτταρα*, *ἀρχή*) *tetrarch*, fjerdingsfurste, egentl. en furste som regerar öfver *fjerdedelen* af ett rike ss. hos Galaterne i Mindre Asien; sedan i allmänhet en titel, som en furste erhöll, när han beherrskade ett district af ett större land, om det också icke var deladt i fyra delar; så blefvo Herodes Antipas och Philippus kallade af Kejsar Augustus, då de fingo särskilda delar af deras faders rike att regera öfver, hvaremot Archelaus erhöll titel af Ethnarch (om delningen se *Ἡρώδης* N:o 1); titeln tetrarch förekommer i N. T. om Herodes Antipas Mt. 14: 1 *al.*, se äfven Lc. 3: 1.

τεύχω, se *τυγχάνω*.

τεφρόω, ωσα (*τέφρα, ἡ* aska, beslägt. med *θάπτω*, *τάφος*) göra askgrå, bränna l. förvandla till aska 2 Petr. 2: 6. *

τέχνη, ης, ἡ (*τίκτω, ἔτεκον* — äfven beslägt. med *τεύχω* bereda) *konst* i allmht Apoc. 18: 22, *χάραγμα τ.* Act. 17: 29 se *χάραγμα*; handtverk, yrke Act. 18: 3.

τεχνίτης, ου, ὁ (fgde) *konstnär* i allmht, handtverkare Apoc. 18: 22, Act. 19: 24. 38, byggmästare (om Gud) Hebr. 11: 10.

τήκω (besl. med *τέγγω* tingo, äfvensom med tabeo) göra smältande; *pass.* smälta, smälta sönder, upplösas 2 Petr. 3: 12. *

τηλαυγῶς, adv. (af *τηλαυγής* fjerran l. på långt håll strålande, glänsande af *τῆλε* fjerran och *αὐγή*) *tydligt på långt håll* Mc. 8: 25 (så att han icke behöfde gå nära intill föremålen för att tydligt se dem). *

τηλικοῦτος, αὕτη, οῦτο (sammansatt af *τηλίκος* och *οὗτος*, *correlat. demonstr.* till *πηλίκος*) så gammal, så stor 2 Cor. 1: 10 *al.*

τηρέω, ήσω, ηκα, ησα; *ημαι, ήθην* — 3 *p. plur. perf.* *τετήρηκαν* st. *τετηρήκασι* Joh. 17: 6 (*τηρός* spejande, bevakande — besl. med *τέρας* tecken och *τέρμα* mål) 1:o) *bespeja*, hafva blickarne fästade på ngn l. ngt, vara uppmärksam på a) *in malam partem*: passa l. lura på *λόγον τινός* Joh. 15: 20 — i det sammanhang det står troligen rättare än b) *in bonam partem*: iakttaga, hålla, följa, efterkomma *τὸν λόγον* Joh. 8: 51 *al.*, *τὰς ἐντολάς. τὰ ἔργα, τὸν νόμον, τὰ γεγραμμένα, τὸ σάββατον*; — 2:o) *bevaka*, vakta, hålla vakt om *τινά* l. *τί* Mt. 27: 36 *al.*, deraf *οἱ τηροῦντες* Mt. 28: 4 vaktarena, *τ. ἑαυτόν* 1 Joh. 5: 18 vara på sin vakt; — *metaphor.* bevara, bibehålla, behålla, hålla Eph. 4: 3 (se *σύνδεσμος*) *al.*, *τὴν ἑαυτοῦ παρθένον* 1 Cor. 7: 37 bevara sin egen dotter (bibehålla henne ogift), med 2:*ne accus.* ss. *ἑαυτὸν ἀβαρῆ τινι* 2 Cor. 11: 9 hålla sig obesvärlig för ngn (icke falla ngn till besvär), *ἁγνόν, ἄσπιλον* (se dessa ord); *τινὰ ἔν τινι* Joh. 17: 11. 12, Jud. 21 (ss. den sfer, inom hkn de skulle förblifva), *ἔκ τινος* Joh. 17: 15, Apoc. 3: 10 (bevara ngn så att han framgår oskadad ur ngns honom omgifvande makt ∾) — 3:o) *bevara*, förvara, spara *τί* Joh. 2: 10, 12: 7; *pass.* förvaras *τινί* Jud. 1 (som blifvit förvarade åt Christus ss. Hans egendom — *dat. commodi* — som blifvit Honom trogne), *εἴς τινα* 1 Petr. 1: 4 för ngns räkning, till ngns bästa, *εἴς τι* 2 Petr. 2: 4 *al.* till l. för ngt.

τήρησις, εως, ἡ (fgde) iakttagelse, efterlefnad 1 Cor. 7: 19; äfven bevakning, förvar, förvaringsställe, fängelse Act. 4: 3, 5: 18.

Τιβεριάς, άδος, ἡ Tiberias, stad i Galilæen tätt invid sydvestra stranden af sjön Genesaret, uppbyggd af Herodes Antipas och af honom så kallad till Kejsar Tiberii ära. Enligt Josephus låg

den 30 stadier ifrån Hippo, 60 från Gadara och 120 från Scythopolis; *ἡ θάλασσα τῆς Τ.* eg. hafvet vid Tiberias, Tiberias' sjö, som fick sitt namn af staden; fkmr Joh. 6: 1. 23, 21: 1.

Τιβέριος, ου, ὁ Tiberius, den 2:dre Romerske Kejsaren, som var en stjufson till Augustus och son af Livia; år 14 e. Chr. följde han Augustus i regeringen, som han innehade till 37. I hans 15:de regeringsår uppträdde Johannes döparen och i hans 18:de blef Frälsaren korsfästad, alltså 32 (andre 33 l. 34) e. Chr.; fkmr Lc. 3: 1. *

τίθημι, θήσω, τέθεικα, ἔθηκα, ἔθην; ἐθέμην; ἐτέθην (stam *θέω*) 1:o) rent localt a) *sätta τί* Mt. 5: 15 *al.*, ss. *λύχνον ὑπὸ τὸν μόδιον* l. c. *al.*, *τίτλον ἐπὶ σταυροῦ* Joh. 19: 19, *τὰ γόνατα scil. πρὸς τὴν γῆν* l. *τὸ ἔδαφος* Mc. 15: 19 *al.* (se *γόνυ*); *med.* sätta (för sin räkning) *τινὰ ἐν φυλακῇ* l. *εἰς φυλακήν* Mt. 14: 3 *al.*, *εἰς τήρησιν* l. *ἐν τηρήσει* Act. 4: 3, 5: 18 i fängelse, *τὰ μέλη ἐν τῷ σώματι* 1 Cor. 12: 18; *trop. τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν* Mt. 12: 18 sätta min anda = låta min anda hvila på honom d. ä. meddela honom den H. Ande, *med. θέσθαι εἰς τὰ ὦτά τι* Lc. 9: 44 sätta ngt i sina öron, hafva öronen fulla af, noga uppfatta ngt, *ἐν τῇ καρδίᾳ* sätta sig ngt i sinnet (= שׂוּם עַל לֵב) d. ä. *antingen* föresätta sig l. besluta Act. 5: 4 (äfven Lc. 21: 14 || *εἰς τὰς καρδίας*), *eller* begrunda l. öfverväga Lc. 1: 66 (se *καρδία*); b) *lägga σῶμα ἐν μνημείῳ* l. *εἰς μνημεῖον* Mt. 27: 60 *al.*, *θεμέλιον* Lc. 6: 48, *λίθον, πρόςκομμα* Rom. 9: 33 *al.*, *τὰς χεῖρας ἐπί τινα* Mc. 10: 16 lägga händerna på ngn, *τινὰ ὑπὸ τοὺς πόδας τινός* 1 Cor. 15: 25 d. ä. fullkomligen besegra; lägga ned *τί* Lc. 19: 21, *τινὰ* l. *τὶ ἐνώπιόν τινος* Lc. 5: 18, *πρός τινα* Act. 3: 2 framför ngn, *παρὰ τοὺς πόδας τινός* Act. 4: 35, 5: 2 bredvid ngns fötter; *med. ἐν ἡμῖν* 2 Cor. 5: 19 (har nedlagt uti oss l. våra själar — läran l. ordet betraktas ss. nedlagdt i lärarnes själar); *trop. τὴν ψυχὴν ὑπέρ τινος* Joh. 10: 11 *al.* lägga ned d. ä. låta l. uppoffra sitt lif i ngns ställe; lägga af *τὰ ἱμάτια* Joh. 13: 4, *τὶ παρ' ἑαυτῷ* 1 Cor. 16: 2 ngt hemma hos sig; — 2:o) *sätta*, försätta i ett visst tillstånd, tillsätta *ὑμᾶς, ἵνα* Joh. 15: 16, insätta l. göra till ngt med 2 *accus.* i *act.* och *med. τινὰ ἐπίσκοπον* Act. 20: 28, *πατέρα* Rom. 4: 17, *ἀπόστολον κ. τ. λ.* 1 Cor. 12: 28 *al.*, *τὸ εὐαγγέλιον ἀδάπανον* 1 Cor. 9: 18 göra evangelium till ngt kostnadsfritt = för intet meddela evangelium (se *ἀδάπανος*); — 3:o) *sätta*, fastställa, bestämma i *act.* och *med.* Act. 1: 7 *al.*, *βουλήν* Act. 27: 12 fatta beslut l. besluta, *τὸ μέρος τινὸς μετὰ τῶν ὑποκριτῶν* Mt. 24: 51, Lc. 12: 46 fastställa ngns lott med l. midtibland skrymtare = låta ngn dela samma lott med skrymtare; *τινὰ εἴς τι* Act. 13: 47 *al.*, *εἰς ὀργήν* 1 Thess. 5: 9 framställa ngn så att han tjenar till vrede, bestämma ngn till vrede (= att hemfalla åt densamma, blifva dess rof), *εἰς διακονίαν* 1 Tim. 1: 12 bestämma ngn för (apostla) embetet; *pass. εἰς ὃ ἐτέθην κῆρυξ* 1 Tim. 2: 7, 2 Tim. 1: 11 hvartill (för hvars förkunnande) jag blifvit bestämd till härold, äfven *εἰς ὃ ἐτέθησαν* 1 Petr. 2: 8 hvartill (neml. *προςκόπτειν*) de voro bestämde (till följe af sin otro).

τίκτω, τέξομαι, ἔτεκον; ἐτέχθην (*per metathesin* st. *τίτκω, τιτέκω*, stam *τέκω*, besl. med *τεύχω*) *bringa till verlden*, framföda, föda Mt. 1: 21 *al.*, äfven om jorden frambringa, bära Hebr. 6: 7; *metaphor.* om begärelsen, som föder synd Jac. 1: 15.

τίλλω rycka, upprycka (ax) Mt. 12: 1 *al.*; att upprycka ax i nästans säd och äta var tillåtligt enligt Deuteron. 23: 25.

Τιμαῖος äfven *Τίμαιος, ου, ὁ* (*syr.* טִימַי befläckad af טָמֵא vara l. blifva oren) *Timæus* Mc. 10: 46. *

τιμάω, ήσω, ησα; ημαι, ησάμην (följ.) 1:o) *värdera*, bestämma värdet l. priset på, taxera, uppskatta *καὶ ἔλαβον — — — Ἰσραήλ* Mt. 27: 9 och de togo de 30 silfverpenningarne — värdet för den högtvärderade (= den oskattbare, *τοῦ παντίμου Χοῦ*), hvilken de hade värderat (= uppskattat till ett visst penningevärde) på föranledning af Israëls söner d. ä. Judas (den tragiska contrasten ligger deruti, att man i penningar *uppskattade* den *oskattbare*); 2:o) *värdera*, högakta, ära, hedra, vörda Mt. 15: 4. 5 *al.*, visa tillbörlig ära 1 Petr. 2: 17, *τινὰ πολλαῖς τιμαῖς* Act. 28: 10 hedra ngn med många hedersbevisningar = bevisa ngn många hederstjenster; när Gud säges ära ngn ss. Joh. 12: 26, så sker detta faktiskt genom herrligheten *δόξα* i det eviga lifvet.

τιμή, ῆς, ἡ (*τίω* värdera, taxera) 1:o) *värdering*, taxering; värde, pris *τινός* för ngt Mt. 27: 6. 9 *al.* ss. *αἵματος, πιπρασκομένων, χωρίου* Mt. 27:

6, Act. 4: 34, 5: 3, τιμῆς ἀργυρίου Act. 7: 16 för ett silfvervärde d. ä. för ett i silfver utsatt pris, τιμῆς 1 Cor. 6: 20 för ett pris (neml. Christi blod); den dyrbara saken sjelf, smycke, klenod, dyrbarhet Apoc. 21: (24) 26; lösen, vedergällning, lön 1 Tim. 5: 17; — 2:o) *värdering*, aktning, högaktning, anseende, heder, ära, hedersbevisning, ärebetygelse Joh. 4: 44 *al.*; οὐκ ἐν τιμῇ τινι Col. 2: 23 icke genom ngt som är en ära, är verkligen ärofullt l. hederligt ( )(ἔχοντα λόγον σοφίας som har ett rykte om vishet, men icke verkligheten), εἰς τιμήν 2 Tim. 2: 20 till heder (neml. för sig sjelfve); nyttjas äfven om Gud τ. Θεῷ 1 Tim. 1: 17 *al.*; *plur.* ärebetygelser, hedersbevisningar Act. 28: 10 (se τιμάω); — 3:o) *värdering*, värdighet, äreställe Hebr. 5: 4.

τίμιος, α, ον (fgde) *compar.* -ώτερος, *superl.* -ώτατος 1:o) *värderik*, dyrbar, kostlig, förträfflig, ädel a) i *egentl. mening* om λίθος, ξύλον 1 Cor. 3: 12 *al.* b) *metaphor.* Act. 20: 24 *al.*; — 2:o) ärad, ansedd, aktad τινί Act. 5: 34 af ngn, ἔν τισι Hebr. 13: 4 ibland några.

τιμιότης, ητος, ἡ (fgde) *dyrbarhet*, prakt Apoc. 18: 19. *

Τιμόθεος, ου, ὁ *Timotheus*; härstammade från *Lystra* i Lycaonien (Act. 16: 1) af en Judechristen moder *Eunice* och hednisk fader (möjligen proselyt), farmodren hette *Loïs*; han var Pauli medhjelpare och följeslagare på dennes andra missionsresa öfver Troas till Macedonien, sedan han blifvit omskuren och med händers påläggning ordinerad. Han stadnade med Silas i Beroea, men blef snart af Paulus kallad till Athen, derpå affärdad till Thessalonica och öfverförde derifrån underrättelser till Paulus i Corinth, der han vistades under det Paulus skref de begge brefven till Thessalonica. Vi återfinna honom under Pauli 3:dje missionsresa i Ephesus, hvarifrån Paulus sände honom till Macedonien och Corinth. Timotheus synes åter i Macedonien hos Paulus, då denne skref andra brefvet till Corinth. Sedermera, då Paulus i Corinth skref brefvet till Romarne (59), synes han hafva varit närvarande. På apostelns återresa genom Macedonien blef han derifrån skickad i förväg till Troas. Derefter synes han åter hos Paulus under dennes fångenskap i Cæsarea och Rom. — Han är den förste hedning, som efter sin omvändelse uppträdt ss. missionär. Traditionen gör honom till den förste biskopen i Ephesus och låter honom under Domitianus (81—96) dö matyrdöden. Den i Hebr. 13: 23 nämnde Timotheus är utan tvifvel samme person. Om Pauli bref till honom se Παῦλος; fkmr Act. 16: 1 *sæpe*.

Τίμων, ωνος, ὁ *Timon*, en af de 7 förste diaconi i Jerusalem Act. 6: 5. *

τιμωρέω; ήθην (τιμωρός — τιμή, ὁράω — *värdesynande*, värderande, vanligen hjelpande, hämnande), hjelpa, bistå, hämnas, straffa Act. 22: 5, 26: 11.

τιμωρία, ας, ἡ (fgde) hämnd, straff Hebr. 10: 29. *

τίνω, τίσω (τίω betyder värdera, hedra) böta, plikta, betala, lida δίκην τ. ὄλεθρον αἰώνιον 2 Thess. 1: 9 ss. l. till straff lida evigt förderf. *

τίς, τί, τίνος o. s. v., *pronom. interrogat.* hvilken, hvem, hvad, hvad för en, huru beskaffad? nyttjas både vid *directa* och *indirecta frågor*; a) *förenadt med nomen* ss. τίνα μισθόν Mt. 5: 46, τί περισσόν v. 47 *al.* τίς ἡ σοφία Mc. 6: 2 hvad är det för en vishet? τίς ἡ πρόςληψις Rom. 11: 15 hvad är deras (Judarnes) upptagande? *sæpissime*; — b) *absolute*: τί ἡμῖν καὶ σοί Mt. 8: 29 *al.* hvad hafve vi med dig att göra? τί ἐμοὶ καὶ σοί Mc. 5: 7 *al.* hvad har jag med dig att göra? — någon gång sammansmälta 2 frågor uti en ss. τίς τί ἄρῃ Mc. 15: 24 hvem som skulle vinna och hvad? äfven Lc. 19: 15 och Act. 11: 17 hvem var jag? var jag i stånd? — τί ὅτι Mc. 2: 16 *al.* quid est quod = cur? τί γάρ Rom. 3: 3, Phil. 1: 18 ty hvad är fallet l. händelsen? τί γάρ μοι 1 Cor. 5: 12 ty hvad angår det mig? hvad har jag med att o. s. v.? τί οὖν Rom. 3: 9 (*scil.* ἐροῦμεν hvad skole vi alltså säga? =) huru alltså? τί οὖν ἐστι Act. 21: 22 hvad är alltså det erforderliga? hvad mått och steg skall tagas? 1 Cor. 14: 15 hvad eger alltså rum? hvad följer alltså? τί οὖν ὁ νόμος Gal. 3: 19 huru står det alltså till med lagen? huru förhåller det sig med dess betydelse och gällande kraft? τί ἐστιν Eph. 4: 9 hvad är dermed sagdt? hvad ligger deruti? o. s. v.

τίς, τί, τινός o. s. v., *pron. indefinit.*, någon, något, en viss, en, man a) *förenadt med nomen*, som står antingen i samma casus l. i genit. ss. Mt. 9: 3, 18: 12 *al.*, b) *absolute* Mt. 12: 47 *al.*, εἶναί τι 1 Cor. 3: 7 *al.* vara ngt (med), af vigt l. betydenhet, μή τινα — δι' αὐτοῦ 2 Cor. 12: 17 *anacoluthiskt* st. μή διά τινος o. s. v.; *plur.* näg-

ra, äfven stycken ss. δύο τινές Lc. 7: 19 *al.* 2 stycken, τινὲς ἦτε 1 Cor. 6: 11 st. τινὲς ὑμῶν ἦσαν är en figur σχῆμα, som kallas καθ' ὅλον καὶ κατὰ μέρος (då det hela och dess del stå i samma casus); 2 gånger satte somliga — andra Lc. 9: 7. 8 *al.*

† τίτλος, ου, ὁ titulus, titel, på-, in-, öfverskrift Joh. 19: 19. 20.

Τίτος, ου, ὁ *Titus*, Pauli apostoliske medhjelpare; härstammade af Grekiska = hedniska föräldrar (Gal. 2: 3) och hade troligen genom Paulus blifvit omvänd till christendomen (Tit. 1: 4), men städse förblifvit oomskuren. Apostlagerningarne känner honom icke; först i Pauli bref finna vi honom hos denne apostel på dess *andra resa till Jerusalem* (Gal. 2: 1). Då Paulus skrifvit det så kallade 1:sta brefvet till Corinth, skickade han Titus dit, för att få underrättelse om ställningen derstädes; han väntade att återfinna honom i Troas, men träffade först i Macedonien tillsamman med honom. De underrättelser Titus medförde förmådde Paulus att skrifva sitt 2:dra Corintherbref; med detta sände han honom för andra gången till Corinth. Titus understödde Paulus vid dess missionsverksamhet på ön *Creta* och blef der qvarlemnad för att ytterligare ordna församlingens angelägenheter. Sedermera skall han enligt traditionen blifvit biskop och derstädes dött vid hög ålder. Om *brefvet till honom*, se Παῦλος; fkmr 2 Cor. 2: 12 *al.*

τίω, se τίνω.

τοιγαροῦν, *adv.* (τοί = τῷ, γάρ, οὖν) *derföre alltså*, derföre nu 1 Thess. 4: 8, Hebr. 12: 1.

τοίνυν, *adv.* (τοί = τῷ, νῦν) *derföre nu*; derföre, alltså, således Lc. 20: 25, 1 Cor. 9: 26, Hebr. 13: 13 (der det mot vanan förekommer i början af satsen).

τοιόσδε, άδε, όνδε (sammansatt *correlat.* till ποῖος) sådan, så beskaffad, följande 2 Petr. 1: 17; *anm.* ὅδε, τοιόσδε och ὧδε hafva vanligtvis afseende på det följande, liksom οὗτος. τοιοῦτος och οὕτως på ngt föregående. *

τοιοῦτος, αὕτη, οῦτο och -ον (τοῖος sådan, οὗτος; — sammansatt *correlat.* till ποῖος) *sådan der*, så beskaffad Mt. 9: 8 *al.*; motsvaras af οἷος 1 Cor. 15: 48, 2 Cor. 10: 11 l. ὁποῖος Act. 26: 29 sådan — som; ὁ τ. den som är sådan, en sådan der, som så uppförer sig, är så beskaffad Mt. 19: 14 *al.*, ἐν τοῖς τ. 1 Cor. 7: 15 i sådana fall, under sådana omständigheter; *anm.* har afseende på ngt föregående, se τοιόσδε.

τοῖχος, ου, ὁ (beslägtadt med τεῖχος) *mur* i ett hus, vägg; *metaphor.* Act. 23: 3 du hvitmenade vägg = hycklare. *

τόκος, ου, ὁ (τίκτω, τέτοκα) egentl. *födande*, födsel, det födda, foster; deraf *metaphor.* vinst af utlånta penningar, ränta Mt. 25: 27, Lc. 19: 23.

τολμάω, ήσω, ησα (stam τλάω obrukligt i præsens *tåla*, våga; jfr τέλλω, tollo, tolero) *lyfta upp*, taga på sig, taga sig för, våga sig på l. till, våga, understå sig, fördrista sig till, djerfvas, drista med *infin.* Mt. 22: 46 *al.*, τολμήσας εἰςῆλθεν Mc. 15: 43 sedan han fattat mod, gick han in = gick dristeligen in; vara djerf, dristig ἐπί τινα 2 Cor. 10: 2 emot ngn, ἔν τινι 2 Cor. 11: 21 i ngn punkt, ngt afseende.

τολμηρῶς, *adv.* (af τολμηρός full af djerfhet — τόλμα — af fgde) djerft, dristigt; *compar.* τολμηρότερον Rom. 15: 15 djerfvare (neml. än ett sådant förtroende borde hafva med sig). *

τολμητής, οῦ, ὁ (τολμάω) en djerf, oförvägen menniska, våghals 2 Petr. 2: 10. *

τομός, ή, όν (τέμνω, τέτομα skära) *skärande*, skarp; *compar.* —ώτερος, ὑπέρ Hebr. 4: 12 skarpare i högre grad än — — —. *

τόξον, ου, τό båge Apoc. 6: 2. *Anm.* Bågsträngen, νευρά, var fästad vid bågträets båda ändknappar, αἱ κορῶναι; pilarne, τοξεύματα, voro försedda med hullingar, ὄγκοι, och buros i ett koger, φαρέτρα, med lock på, πῶμα; att spänna bågen heter τείνειν l. ἕλκειν τὴν νευράν, hkt skedde på det sätt att man med venstra handen fattade i bågträet och med den högra i skåran (γλυφίς) på pilskaftet och i strängen och drog, till dess bågen blef κυκλοτερές, rundsvarfvad, cirkelrund. *

τοπάζιον, ου, τό *topas*, en genomskinlig ädelsten af citrongul färg; andra gifva honom guldgul, åter andra grön färg Apoc. 21: 20; anses vara = vår chrysolith. *

τόπος, ου, ὁ 1:o) *plats*, ort, ställe i allmänhet Mt. 28: 6 *al.*, τ. ἅγιος Mt. 24: 15 *al.* det heliga stället = templet i Jerusalem, ὁ τ. ἴδιος Act. 1: 25 den (Judas) tillhörande l. tillbörliga platsen = Gehenna, τ. μαχαίρας Mt. 26: 32 *al.* svärdets plats = θήκη, skida; der ngn bor, vistas, bostad Act. 4: 31 *al.*; — 2:o) *plats*, rum, utrymme Lc. 2: 7 *al.*, διδόναι τινὶ τ. Lc. 14: 9 lemna plats l. rum för ngn; *trop.* verkningsplats,

utrymme för ngns verksamhet Rom. 15: 23, *διδόναι τ. τῇ ὀργῇ* Rom. 12: 19 lemna plats för vreden (neml. Guds — icke genom sjelfhämnd gå Guds straffande rättfärdighet i förväg), *τῷ διαβόλῳ* Eph. 4: 27 lemna djefvulen spelrum l. tillfälle att vara verksam, *λαμβάνειν τ. ἀπολογίας* Act. 25: 16 få tillfälle till försvar, *μετανοίας* Hebr. 12: 17 till bättring; — 3:o) *plats*, trakt, nejd Mt. 12: 43 *sæpe;* — 4:o) *plats*, i en bok, skriftställe Le. 4: 17.

τοσοῦτος, αύτη, οῦτο l. *-ον* (*τόσος, οὗτος* — sammansatt *correlat.* till *πόσος*) *så stor* Mt. 8: 10 *al.; så mycken, plur.* så många Mt. 15: 33 *al.*, så lång (om tid) Joh. 14: 9 *al.; neutr.* ss. *adv.* så mycket, blott så mycket, så till vida, *καθ' ὅσον — κατὰ τοσοῦτον, τοσούτῳ — ὅσῳ* tanto — quanto, desto — ju, se *ὅσος*.

τότε, adv. (*correlat.* till *πότε*) då, den gången, på den tiden Mt. 2: 7 *al.*, *ἀπὸ τότε* Mt. 4: 17 *al.* ifrån den tiden, *ὁ τ. κόσμος* 2 Petr. 3: 6 den dåvarande verlden; äfven sedan, derpå ss. *πρῶτον — τότε* Mt. 12: 29 *al.*

τοὐναντίον, crasis st. *τὸ ἐναντίον, accus.* ss. *adv.* i motsats, tvärtom 2 Cor. 2: 7 *al.*

τοὔνομα, crasis st. *τὸ ὄνομα, accus. absol.* med l. vid namn Mt. 27: 57. *

τουτέστι crasis st. *τοῦτ' ἔστι det är*, det betyder, vill säga Mt. 27: 46 *al.*

τράγος, ου, ὁ bock Hebr. 9: 12 *al.*, *δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων* l. e. har afseende på det af öfverstepresten på den stora försoningsdagen framburna offer; se *ἀρχιερεύς*.

τράπεζα, ης, ἡ (derivationen oviss — troligen från annat språk) bord i allmänhet (utan afseende på fötternas antal) 1:o) i synnerhet matbord Mt. 15: 27 *al.*, *παρατιθέναι τρ.* Act. 16: 34 sätta fram ett bord d. ä. gifva ngn en måltid, *διακονεῖν τραπέζαις* Act. 6: 2 betjena vid borden d. ä. vid måltiderna vara uppsyningsmän och utdelare, *γενηθήτω — — — εἰς παγίδα* varde deras bord till en snara d. ä. under det de i säkerhet och sorglöshet äta och dricka, öfverraske dem plötsligen ofärd och förderf (liksom djuren öfverraskas af förderfvet, då de råka i snaran); *κατ' ἐξοχήν* Hebr. 9: 2 skådebrödsbordet i det heliga (se *πρόθεσις*); *τρ. Κυρίου* 1 Cor. 10: 21 HERrans bord (= *κυριακὸν δεῖπνον* 1 Cor. 11: 20))(*τρ. δαιμονίων* de onde andarnes bord (har afseende på offermåltiderna, genom hka de kommo i beröring med de onda makterna); — 2:o) vexlarebord, bank (der penningar dels kunde vexlas, dels insättas på ränta) Mt. 21: 12 *al.*, *διδόναι ἀργύριον ἐπὶ τὴν τρ.* Le. 19: 23 sätta in penningar i banken (på ränta).

τραπεζίτης, ου, ὁ (fgde) penningevexlare; som för dem, hvilka vilja betala, låna, vexla, sätta in penningar på ränta, håller offentligen på torget vexelbord l. vexelbank Mt. 25: 27. *

τραῦμα, ατος, τό (*τιτρώσκω* såra af *τράω, τιτράω* genomborra) egentl. det sårade, sår, sårnad Le. 10: 34. *

τραυματίζω, ισα; ισμαι (fgde) såra Le. 20: 12, Act. 19: 16.

τραχηλίζω; ισμαι (följ.) böja *halsen* tillbaka för att blotta den för slagtknifven; deraf p. p. p. med tillbakaböjd hals, *trop.* blottad Hebr. 4: 13. *

τράχηλος, ου, ὁ hals, nacke Mt. 18: 6 *al.*, *ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τρ. τινος* Act. 15: 10 lägga ett ok på ngns nacke *trop.* = förpligta ngn till fullkomlig laguppfyllelse, *ὑποθεῖναι τὸν τρ.* Rom. 16: 4, se *ὑποτίθημι*.

τραχύς, εῖα, ύ (beslägtadt med *ῥάσσω, ῥήσσω, ῥήγνυμι*) egentl. *bruten* l. *sprucken*, skroflig, ojemn Le. 3: 5; stenig, klippig Act. 27: 29.

Τραχωνῖτις, ιδος, ἡ Trachonitis Le. 3: 1; detta landskap, som hörde till Philippi, Herodes den stores sons, tetrarchi, låg emellan Antilibanon och de Arabiska bergen, ofvanför Damascus, i och mellan regio Decapolitana. Invånarne voro goda bågskyttar och lefde mest af plundring, hvarvid hålorna och klyftorna i deras berg kommo dem väl till pass. *

τρεῖς, τρία tres, tria, *tre* Mt. 12: 40 *al.*

Τρεῖς ταβέρναι (lat.) Tres tabernæ, *tre hyddor* l. värdshus; var ett större värdshus vid via Appia, som ursprungligen bestod af 3 särskilda ställen (hvaraf namnet). Detta värdshus låg 10 (Romerska) mil närmare Rom, än Forum Appii och föredrogs framför det sednare af resande; fkmr Act. 28: 15. *

τρέμω, brukligt blott i *præs.* och *imperf.* (*τρέω* =) tremo, darra, bäfva Mc. 5: 33, Le. 8: 47; med *partic.* 2 Petr. 2: 10 de sky icke för att — — —.

τρέφω, ἔθρεψα; τέθραμμαι egentl. *göra fast*, tjock, fet, göda Jac. 5: 5, i allmänhet fodra, föda, nära Mt. 6: 26 *al.;* äfven uppföda l. uppfostra Le. 4: 16.

τρέχω, ἔδραμον löpa, springa, ila a) i *egentlig mening* Mt. 27: 48 *al.*, *ἐν σταδίῳ* 1 Cor. 9: 24 på

en vädjobana; — b) i *trop. mening* τὸν ἀγῶνα Hebr. 12: 1 (se ἀγών), ὁ λόγος τρ. 2 Thess. 3: 1 ordet må löpa d. ä. snabbt och obehindradt utbreda sig; löpa = högligen anstränga sig, uppbjuda alla sina krafter 1 Cor. 9: 24. 26 *al.*

τρῆμα, ατος, τό (τράω, τιτράω genomborra) egentl. det *genomborrade*, hål τρ. βελόνης nålsöga Le. 18: 25 || τρυπήματος.

τριάκοντα triginta, trettio Mt. 13: 8. 23. *al.*

τριακόσιοι, αι, α trehundrade Mc. 14: 5, Joh. 12: 5.

τρίβολος, ον (τρεῖς, βολή = βέλος) *trespetsig* l. -taggig; ss. *subst.* ὁ fotangel; en taggig vattenväxt, tribulus, i N. T. en dylik landtväxt, tribulus terrestris, tistel Mt. 7: 16, Hebr. 6: 8.

τρίβος, ου, ἡ (τρίβω tero, gnida, nöta) en genom mycket gående och farande tillnött och banad väg, kör- l. landsväg, väg Mt. 3: 3 *al.*

τριετία, ας, ἡ (τριετής treårig, τρεῖς, ἔτος) tidrymd af 3 år, 3 års tid Act. 20: 31. *

τρίζω, onomatop. ord, *qvittra*, pipa (om foglar), hvissla, knarra o. s. v. τοὺς ὀδόντας Mc. 9: 18 i anseende till l. med tänderna, skära tänder, gnissla med tänderna. *

τρίμηνος, ον (τρεῖς, μήν) *tremånadtlig*, tre månader lång ἡ τρ. *scil.* ὥρα l. ock *neutr.* τρίμηνον Hebr. 11: 23 tre månader lång l. 3 månaders tid. *

τρίς, *adv. numer.*, ter, tre gånger Mt. 26: 34. 75 *al.*, ἐπὶ τρίς Act. 10: 16, 11: 10 ända till 3 gånger.

τρίστεγος, ον (τρεῖς, στέγη) af l. med 3 *våningar*; τὸ τρ. *scil.* οἴκημα Act. 20: 9 tredje våningen.

τρισχίλιοι, αι, α (τρίς, χίλιοι) tretusende Act. 2: 41. *

τρίτος, η, ον (τρεῖς) tertius, den tredje Mt. 16: 21 *al.*, τῇ τρ. med och utan ἡμέρᾳ l. e. *al.* på tredje dagen, äfven = i öfvermorgon Le. 13: 32, τὸ τρ. *scil.* μέρος Apoc. 8: 7—12 tredjedelen; *neutr. adv.* tredje gången l. för tredje gången Mc. 14: 41, Joh. 21: 17 = ἐκ τρίτου Mt. 26: 44, τρίτον τοῦτο 2 Cor. 12: 14, 13: 1 detta är tredje gången som — — —; vid indelningar: för det tredje 1 Cor. 12: 28.

τρίχινος, η, ον (θρίξ, τριχός) af hår, hår- Apoc. 6: 12. *

τριχός o. s. v. *genit.* af θρίξ, hkt se.

τρόμος, ου, ὁ (τρέμω) *darrning*, rysning, bäfvan Mc. 16: 8; förenas ofta med φόβος ss. 1 Cor. 2: 3 *al.* och innebär alltid en liflig farhåga att icke kunna tillfyllest motsvara det förhållande, hvarom fråga är.

τροπή, ῆς, ἡ (τρέπω drifva, vända, rigta) *vändning*, omvändning ss. τροπαὶ ἡλίου solstitia, 2 — θεριναί och χειμεριναί sommar- och vintersolstånden; äfven och i N. T. omvexling, förändring Jac. 1: 17, se ἀποσκίασμα. *

τρόπος, ου, ὁ (se fgde) egentl. *vändning*, rigtning, vanligen sätt och vis ss. ὃν τρ. l. καθ' ὃν τρ. Mt. 23: 37 *al.* quemadmodum, på det sätt som, likasom o. s. v., κατὰ πάντα τρ. Rom. 3: 2 på allt sätt och vis, man må betrakta saken huru man vill, κατὰ μηδένα τρ. 2 Thess. 2: 3 på intet sätt, παντὶ l. ἐν παντὶ τρ. Phil. 1: 18, 2 Thess. 3: 16; sätt, vana, lefnadssätt, vandel, tänkesätt, lynne, charakter Hebr. 13: 5.

† τροποφορέω, ησα (fgde, φορέω) fördraga ngns tänke- och handlingssätt Act. 13: 18. *

τροφή, ῆς, ἡ (τρέφω, τέτροφα) *föda*, underhåll, spis, näring Mt. 3: 4 *al.*; *metaphor.* στερεὰ τρ. Hebr. 5: 12. 14 stadig mat (om den högre religionsundervisningen).

Τρόφιμος, ου, ὁ *Trophimus*, en hedningchristen från Ephesus, som åtföljde Paulus på dennes tredje missionsresa från Macedonien till Troas och derifrån till Jerusalem, der Paulus för hans skull blottställdes för ett pöbelupplopp Act. 20: 4, 21: 29; fkmr äfven sedermera 2 Tim. 4: 20, der det berättas, att Aposteln lemnade honom efter sig sjuk i Miletus.

τροφός, οῦ, ὁ, ἡ (τρέφω, τέτροφα) *fostrare*, -inna, vårdare, -inna, amma 1 Thess. 2: 7 (neml. den ammande modren sjelf). *

† τροφοφορέω, ησα (fgde, φορέω) ss. fostrare l. amma bära (på armarne) Act. 13: 18, troligen en reminiscens af Deuteron. 1: 31, der Gud säges bära (נָשָׂא) Israëliterne, ss. en man bär sin son, och der LXX hafva detta ord, hvilket sannolikt bör föredragas τροποφορέω, hkt se. *

τροχιά, ᾶς, ἡ (följ.) hjulspår, vagnspår, fotspår, spår Hebr. 12: 13 gören räta spår med edra fötter = gån rätta vägar — (härmed uppmanas de christne att icke vika af hvarken åt högra l. venstra sidan, hvarken till judendom l. hedendom). *

τροχός, οῦ, ὁ (τρέχω) *hvad som löper*, löpare, trilla, hjul, krets τρ. τῆς γενέσεως Jac. 3: 6 (se γένεσις) äfven tungan ss. en eld — denna verld (detta inbegrepp) af orättfärdighet — tungan befinner sig ibland våra lemmar, hon som besmittar hela kroppen och sätter hela vår varelse i brand och itändes af helvetet. *

τρυβλίον, ου, τό, diminut. (af ett förloradt ord på *η* l. *ος*, troligen beslägtadt med *τρύω, τρυπάω* borra o. s. v.) *något ihåligt,* fat, skål, kärl Mt. 26: 23, Mc. 14: 20.

τρυγάω, ησα (*τρύγη* alla slags mogna frukter, som om hösten inbergas, fält- och trädfrukter, säd, vin o. s. v., troligen af *τρύγω* torka, liksom *καρπός* är samstammigt med *κάρφος*) inberga, skörda (frukter) Lc. 6: 44, Apoc. 14: 18. 19.

τρυγών, όνος, ἡ (*τρύζω* kuttra, knorla, onomatop. ord liksom *τρίζω*) turturdufva Lc. 2: 24. *

τρυμαλιά, ᾶς, ἡ (*τρύω* borra) hål *ῥαφίδος* Mc. 10: 25 nålsöga, äfven Lc. 18: 25 || *τρήματος*, se *τρῆμα.*

τρύπημα, ατος, τό (*τρυπάω* genomborra af *τρύω*) det genomborrade, hål *ῥαφίδος* Mt. 19: 24 nålsöga || fgde. *

Τρύφαινα, ης, ἡ Tryphæna, en christinna i Rom, Rom. 16: 12. *

τρυφάω, ησα (följ.) lefva yppigt, vällustigt, kräsligt, fråssa Jac. 5: 5. *

τρυφή, ῆς, ἡ (*θρύπτω, aor.* 2 *pass. ἐτρύφην*, söndersmula, krossa, förslappa) slapphet, veklighet, yppighet, kräslighet, fråsseri Lc. 7: 25, 2 Petr. 2: 13 *ἡ ἐν ἡμέρᾳ τρ.* den (dagliga l. bättre) timliga vällefnaden.

Τρυφῶσα, ης, ἡ Tryphosa, en christinna i Rom, Rom. 16: 12. *

Τρῳάς, άδος, ἡ Troas, sjöstad i L. Phrygien icke långt ifrån Hellesponten och det gamla Ilium, emellan uddarne *Lectum* och *Sigæum;* hade af konung *Antigonus* blifvit anlagdt och kalladt *Antigonia* (Troas), hvilket namn *Lysimachus* sedermera till Alexander den stores ära förändrade till *Alexandria Troas.* Augustus upphöjde det till colonia juris Italici. Paulus besökte det på sina missionsresor, emedan derifrån var den vanliga öfverfarten till Macedonien; heter nu *Eski Stambul;* fkmr Act. 16: 8. 11 *al.*

Τρωγύλλιον, äfven *Τρωγύλιον, ου, τό Trogyllium,* stad och udde i *Asia propria* (Ionien) emellan Ephesus och mynningen af floden Mæander, vid foten af berget Mycale, midtemot ön Samos Act. 20: 15. *

τρώγω, egentl. onomatop. ord, knappra med tänderna ss. då man äter nötter, mandlar o. s. v., sedan i allmänhet äta Mt. 24: 38 *al.*

τυγχάνω, τετύχηκα l. *τέτευχα* l. *τέτυχα, ἔτυχον* (stam *τεύχω*) 1:o) *trans. träffa* (målet), träffa på, anträffa, uppnå, ernå, vinna, finna, få *τινός* Lc. 20: 35 *al.;* — 2:o) *intrans.* träffa sig, händelsevis inträffa l. tilldraga sig l. vara; antager i profangrek. ofta betydelse af ett hjelpverb l. *adv.* ss. *τ. ὤν* jag råkar att vara l. är just l. händelsevis, dervid kan äfven partic. utlemnas ss. i N. T. Lc. 10: 30 då han just var halfdöd (icke = *ὄντα* ensamt); *ὡς τυγχάνει* ss. l. huru det faller sig, bär till, deraf i N. T. *εἰ τύχοι* 1 Cor. 14: 10, 15: 37 egentl. om det bure till d. ä. måhända, tilläfventyrs; *τυχών, τυχοῦσα, τυχόν* som händelsevis l. just är l. finnes, den förstkommande, den förste, den bäste, deraf *οὐ τ.* Act. 19: 11, 28: 2 icke ringa l. vanlig d. ä. utmärkt; *τυχόν* ss. *adv.* 1 Cor. 16: 6 tillfälligtvis, just, ungefär.

τυμπανίζω; ίσθην (*τύμπανον* st. *τύπανον* af *τύπτω* — ett i synnerhet vid Cybeles gudstjenst brukligt musikaliskt instrument, handpuka — sedan ett verktyg till att slå med, klubba, påk) *slå,* prygla, piska, martera Hebr. 11: 35. *

τυπικῶς, adv. (af *τυπικός* som tjenar till förebild, bildlig, figurlig af följ.) *förebildligt,* till en förebild (för oss) 1 Cor. 10: 11 || *τύποι.* *

τύπος, ου, ὁ (följ.) *slag* a) det synliga intrycket, tecknet, märket efter slaget, vestigium impressum, *τ. τῶν ἥλων* Joh. 20: 25 märken efter spikarne; — b) det som är graveradt ss. modell, mönster, förebild Act. 7: 44, Rom. 5: 14 (så att *ὁ μέλλων* är *ἀντίτυπος* motbild; så nemligen, som den förste Adam är upphofsman till synd och död, är den siste Adam det till rättfärdighet och lif), 1 Cor. 10: 6 (så att vi äro *ἀντίτυποι* d. v. s. att oss skulle öfvergå detsamma, i fall vårt uppförande vore enahanda), *al.;* — c) det afformade, afgudabild Act. 7: 43, form *τ. διδαχῆς* Rom. 6: 17 läroform (nemligen den christna), innehåll Act. 23: 25.

τύπτω slå (i synnerhet med en käpp l. staf) *τινά* l. *τί* ngn l. ngt Mt. 24: 49; *τινί* med ngt Mc. 15: 19; *ἐπί* l. *εἴς τι* på l. i ngt Lc. 6: 29, Mt. 27: 30; *τὸ στῆθος* Lc. 18: 13 (|| *εἰς τὸ στ.*), 23: 48 slå sig för sitt bröst (till tecken af sorg och bekymmer); straffa, tukta (om Gud) Act. 23: 3 (neml. med sjukdom, död o. s. v.); *trop.* såra, sarga 1 Cor. 8: 12 (ngns samvete).

Τύραννος, ου, ὁ Tyrannus, en Ephesier, i hvars lärosal aposteln Paulus höll föredrag i 2:ne års tid; huruvida han var hedning l. Jude, är ovisst; fkmr Act. 19: 9. *

τυρβάζω (*τύρβη* förvirring, larm, hvimmel, turba, beslägtadt med *θόρυβος*) turbo, *grumla*, förvirra, bringa i oordning l. oreda; *med.* vara i förvirring, oroa sig, göra sig oro *περί τι* rörande l. för ngt Lc. 10: 41. *

Τύριος, ου, ὁ, nom. gentile (af följ.) Tyrier, invånare i Tyrus Act. 12: 20. *

Τύρος, ου, ἡ (*Aram.* טֹר l. טְרָא = *Hebr.* צוֹר l. צֹר klippa = צוּר) *Tyrus*, gammal fast och skön sjö- och handelsstad i Phœnicien 200 stadier söder om Sidon och enligt Justinus coloni från denna stad, hvilken Tyrus dock under sin blomstrande period öfverträffade i handel och rikedom. David och Salomo stodo i vänskapligt förhållande till dess konung *Hiram*, som lemnade bidrag till templets och palatsets uppförande. Öfver 50 år sednare gifte sig konung Achab med *Isebel*, dotter till Ethbaal, konung i Tyrus (och Sidon). — Staden var i början anlagd på fasta landet, men efter Nebucadnezars belägring förlades den på en ö, som förenades med fasta landet till en halfö. Alexander den store eröfrade den efter 7 månaders belägring och gaf den en konung; förekommer ej i Mosaiska böckerna l. hos Homerus, hvadan den är yngre än Sidon (se *Σιδών*); heter nu *Sur* och är högst oansenlig; förekommer Mt. 11: 21 följ. *al.*

τυφλός, ή, όν (st. *τυφελός* af *τύφω*) egentl. *rökig*, dunkel, förmörkad, blind a) i *egentlig* mening Mt. 9: 27. 28 *al.*; — b) i *andlig* mening Mt. 15: 14 *al.*, Apoc. 3: 17 (som icke ser sitt olyckliga tillstånd och icke känner medlen till dess botande).

τυφλόω, ώσω (fgdc) göra blind, förblinda, förmörka i andlig mening Joh. 12: 40 *al.*

τυφόω; ωμαι, ώθην (se följ.) *röka*, omtöckna; *trop.* väcka inbilskhet hos ngn, förblända, bedåra; *pass.* förbländas, bedåras, uppblåsas 1 Tim. 3: 6 *al.* (då inbilskhet så omtöcknar menniskan, att hon icke känner sig sjelf och sin svaghet).

τύφω (*τῦφος* rök, dunst, töcken — äfven *trop.* sjelfinbillning, inbilskhet, se *τυφόω*) *röka; med.* ryka Mt. 12: 20. *

† *τυφωνικός, ή, όν* (*τυφῶν, ῶνος*, äfven *τυφώς, ώ* en från jorden med stor våldsamhet uppfarande och stoftmoln upprörande *hvirfvelvind;* när han höjer sig från hafvet och upphvirflar vatten, är det *skydrag;* sedermera i allmänhet blixt och åskväder med häftig storm, *oväder;* ansågs vara ett verk af *Τυφῶν*, enligt fabeln son af *Οὔρανος* och *Γαία*, en förfärlig rese med hundrade eldsprutande drakhufvuden och som, ehuru af Zeus störtad i Tartaros, likväl uppväckte de förfärligaste stormar) *ἄνεμος τ.* Act. 27: 14 hvirfvelvind, orkan. *

Τυχικός, οῦ, ὁ Tychicus, en Asiatisk christen, som gick före Aposteln Paulus på dess 3:dje missionsresa från Macedonien till Troas och sedermera, enligt vanliga meningen, var hos honom i Rom, hvarifrån han sändes till Colossæ med det för dervarande församling bestämda brefvet, liksom han också öfverförde brefvet till Ephesus; andra åter antaga, att dessa 2:ne bref skrefvos ifrån Cæsarea, hvilket också är troligast och bland annat äfven tyckes följa deraf, att, med anledning af orden *καὶ ὑμεῖς* Eph. 6: 21, brefvet till Colossæ aflemnades förr än det till Ephesus, hkt också var den naturliga ordningen, om resan företogs från Cæsarea; möjligtvis hade han derifrån med sig äfven brefvet till Timotheus (2 Tim. 4: 12), se *φαιλόνης*; fkmr Act. 20: 4 *al.*

τυχόν, se *τυγχάνω*.

Y.

Ὑακίνθινος, η, ον (följ.) af hyacinth, hyacinthfärgad Apoc. 9: 17. *

ὑάκινθος, ου, hyacinth a) *ὁ ὑ.* blomman, b) *ἡ ὑ.* en ädelsten, genomskinlig, hård mest ponsoröd, men som understundom går öfver i gult och brunt Apoc. 21: 20. *

ὑάλινος, η, ον (följ.) af glas l. krystall — Apoc. 4: 16, 15: 2.

ὕαλος, ου, ὁ (beslägtadt med *ὕω*, se *ὕδωρ*) egentl. hvarje genomskinlig sten, sedermera i N. T. glas (för dess vattnlika genomskinliga beskaffenhet), krystall Apoc. 21: 18. 21.

ὑβρίζω, *ισα; ισθήσομαι, ίσθην* (följ.) *intrans.* vara öfvermodig, handla öfvermodigt, fräckt, kittsligt; i N. T. *trans.* öfvermodigt l. skymfligt behandla, misshandla, skymfa Mt. 22: 6 *al.*

ὕβρις, εως, ἡ (*ὑπέρ*) *öfvermod*, förmätenhet, öfverdåd Act. 27: 20. 21; öfvermodig behandling, misshandling 2 Cor. 12: 10.

ὑβριστής, οῦ, ὁ (*ὑβρίζω*) som öfvermodigt l. fräckt behandlar andra, öfversittare, våldsverkare Rom. 1: 30, 1 Tim. 1: 13.

ὑγιαίνω (följ.) vara frisk, sund, helbregda a) i *physisk* mening Lc. 5: 31 *al.*; — b) i *metaphor.* mening *τῇ πίστει* och *ἐν τῇ πίστει* Tit. 1: 13, 2: 2 i tron, *ἡ ὑγ. διδασκαλία* 1 Tim. 1: 10 *al.* den sunda läran (som är fri från alla orena och skadliga tillsatser, som icke har något sjukt uti sig), likaså *λόγοι ὑγ.* 1 Tim. 6: 3, 2 Tim. 1: 13.

ὑγιής, ές (*ὕω* göra våt — regna) *våt*, fuktig, saftig, frisk, sund a) i *egentlig* mening Mt. 12: 13 *al.*; — b) i *metaphor.* mening *λόγος* Tit. 2: 8 sund lära l. sundt ord l. tal = *διδασκαλία ὑγιαίνουσα* (se fgde ord).

ὑγρός, ά, όν = fgde a) frisk, grön)(*ξηρός, εἰ — — — γένηται* Lc. 23: 31 meningen: om de så behandla de rättfärdige, huru skall det då gå de ogudaktige (dem sjelfva)? *

ὑδρία, ας, ἡ (*ὕδωρ*) vattenämbar, -kanna, -kruka Joh. 2: 6. 7, 4: 28.

ὑδροποτέω (*ὕδωρ, πότος* af *πίνω*) *dricka* (blott) *vatten* 1 Tim. 5: 23 (denna uppmaning att icke dricka vatten blott, utan äfven ngt vin, får troligtvis Timotheus icke endast för sin sjuklighet, utan också för att icke genom en onödig återhållsamhet handla uti irrlärarnes sinne och intresse, hvilka påbjödo sträng återhållsamhet ss. vilkor för saligheten). *

ὑδρωπικός, ή, όν (*ὕδρωψ, ωπος* l. *οπος, ὁ* vattusot, af *ὕδωρ* och kanske *ὤψ* ansigte, utseende) *vattusigtig* Lc. 14: 2. *

ὕδωρ, ατος, τό (*ὕω* regna; egentligen samma ord som sudor, hvilket dock till bemärkelsen svarar emot *ἱδρως*) vatten Mt. 3: 11 *al.*, *ἐξ ὕδ. καὶ διὰ ὕδ.* 2 Petr. 3: 5 ur vatten och genom vatten (*ἐξ* går på *ämnet* och *διά medlet*), *ἐξ ὧν* v. 6 (neml. det 2 gånger nämnda *ὕδωρ* i fgde vers); *ὕδ. ζῶν* = מַיִם חַיִּים Joh. 4: 11 lefvande l. friskt vatten, källvatten a) i *andlig* mening Joh. 4: 10. 14, 7: 38 (neml. den gudomliga *sanningen*, på hvars vederqvickande och alltid friskt verksamma kraft källvattnet är en träffande bild — denna sanning, genom tron upptagen i det inre lifvet, tillfredsställer frälsningsbegäret för evigt), *πηγὴ ὕδ. — — — αἰώνιον* Joh. 4: 14 = den i tron tillegnade gudomliga sanningen skall i honom utveckla sitt verksamma lif, hvars friska kraft varar in i det eviga lifvet (*ζωὴ αἰώνιος* tänkt *localt*); *ὕδ. ζωῆς* äfven i andlig mening Apoc. 7: 17 *al.*; — b) i *metonym.* mening för dopet ss. Joh. 3: 5, 1 Joh. 5: 6. 8; — c) i *metaphor.* mening Apoc. 17: 1. 15 folk i allmänhet ss. oordnade massor, se *θάλασσα*)(*γῆ*.

ὑετός, οῦ, ὁ (se fgde) regn Act. 28: 2 *al.*; *plur.* regnskurar l. regntider Act. 14: 17.

† *υἱοθεσία, ας, ἡ* (följ., *τίθημι* — *τίθεσθαί τινα υἱόν* l. *υἱὸν ποιεῖσθαι* antaga ngn ss. son, adoptera) *upptagande i sons* l. barns *ställe*, adoptering — den upptagnes rättighet, barnaskap; så kallas a) det förhållande, hvari Gud genom många nådesföreträden framför andra folk försatte Judarne till sig, i synnerhet genom de löften, hvilka Abraham och hans efterkommande fingo om Messias och genom deras kallelse till delaktighet i Hans rike Rom. 9: 4; — b) i ännu högre mening de christnas *barnaskap*, hvarigenom de af nåd genom tron på J. Chr. antagas till Guds barn och Christi bröder och systrar Rom. 8: 15. 23 *al.*

υἱός, οῦ, ὁ (*ὕω* med *digamma φύω* fuo, hvaraf fui, fio, filius) son 1:o) i *egentlig* mening a) *inskränktare:* Mt. 1: 21 *al.*; b) *vidsträcktare*, i synnerhet i *plur.*, afkomling, efterkommande Mt. 1: 20 *al.*, *ὁ υἱὸς Δαυΐδ* Mt. 1: 1 *al.* företrädesvis om Messias, men äfven om andra ss. Joseph Mt. 1: 20. — 2:o) i *andlig* mening a) som ngn födt d. ä. omvändt till christendomen ss. 1 Petr. 5: 13 (der Petrus kallar Marcus sin son); b) i allmänhet den som ngn har uppfostrat, lärjunge (hvilken står till läraren i förhållande af son till fader) *οἱ υἱοὶ ὑμῶν* Mt. 12: 27, Lc. 11: 19 edra (pharisæernas) lärjungar, exorcisterne. — 3:o) *υἱὸς τοῦ Θεοῦ* a) i högsta och fullkomligaste mening om Christus, Messias Mt. 4: 3 *al.*, men äfven b) om Adam Lc. 3: 38, och c) *υἱοὶ τοῦ Θεοῦ* Rom. 8: 14 *al.* Guds söner, som äro födde af Gudi, pånyttfödda, som Gud upptagit till sina nådebarn i Christo. — 4:o) *υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου* kallar sig Frälsaren Mt. 8: 20 *al.* (jfr Dan. 7: 13) för det nära och innerliga förhållande, hvaruti Han står

till menskligheten och troligen äfven ss. son af Maria = JEsus (se Ἰησοῦς); οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων menniskornas söner, menniskobarn Mc. 3: 28, Eph. 3: 5 (*epexeges* till ἑτέραις γενεαῖς; — uttrycket utmärker den lägre sfer, hvaruti de befinna sig till följe af ortus naturalis och står sålunda i motsats till οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ — jfr i profangrek. υἷες Ἀχαιῶν). — 5:o) i *metaphor.* mening till betecknande af den innerliga förening — liksom barnaförhållande — hvari ngn står till ngn annan l. ngt annat ss. υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης Act. 3: 25, τοῦ νυμφῶνος Mt. 9: 15 *al.* (se νυμφών), äfven τοῦ πονηροῦ l. διαβόλου Mt. 13: 38, Act. 13: 10, τῆς βασιλείας, τοῦ αἰῶνος τούτου, τῆς εἰρήνης, τοῦ φωτός o. s. v. (jfr äfven här profangrek. υἱεῖς ἰατρῶν, ῥητόρων o. s. v.). — *Anm.* Många af de här ofvan anförda betydelser har ordet gemensamt med τέκνον, hkt se.

ὕλη, ης, ἡ (af ὕω beslägtadt med φύω) silva, skog Jac. 3: 5. *

Ὑμέναιος, andra -αῖος, ου, ὁ *Hymenæus*, en affälling, som blef stött ur församlingen 1 Tim. 1: 20, och hvars lära enligt 2 Tim. 2: 17 frätte omkring sig ss. kräftan.

ὑμέτερος, α, ον, *pron. possess.* (af ὑμεῖς) eder Lc. 16: 12 *al.*, brukas liksom de öfrige possessiverne i synnerhet vid motsats l. för eftertrycks skull; i *objectiv* mening fkmr det τῷ ὑμ. ἐλέει κ. τ. λ. Rom. 11: 31 på det att genom det eder vederfarna medlidande (hkt retar dem till eftersträfvande af eder tro) äfven dem må ske barmhertighet, νὴ τὴν ὑμ. καύχησιν 1 Cor. 15: 31 vid eder berömmelse, som jag har i Christo d. ä. så sannt som jag berömmer mig af eder i min förening med Christo, i Christi tjenst, τὸ ὑμ. ὑστέρημα 1 Cor. 16: 17 saknaden af eder.

ὑμνέω, ήσω, ησα (följ.) besjunga, prisa, lofva τὸν Θεόν Act. 16: 25, Hebr. 2: 12; äfven *absol.* Mt. 26: 30, Mc. 14: 26 om afsjungandet af de heliga lofsångerna Ps. 113—118 vid påskalammets ätande. Detta så kallade stora *Hallel* (הַלֵּל) afsjöngs under måltiden, enligt somliga Ps. 113 och 114 före och de öfriga psalmerna efteråt, se πάσχα.

ὕμνος, ου, ὁ (deriveras vanligen af ὕδω, ὑδέω besjunga, prisa) *hymn*, högtidssång, lofsång (till Christus och Gud) Eph. 5: 19, Col. 3: 16.

ὑπάγω (ἄγω) subduco, *föra undan*, under, hemligen; i N. T. *intrans.* begifva sig hemligen bort, draga sig undan, aflägsna sig, vika l. gå bort Mt. 4: 10 *al.*; ὕπαγε ὀπίσω μου Mt. 4: 10 *al.* ∾ vik bort (och var icke längre) bakom mig! = gack ur min åsyn! ὕπ. εἰς εἰρήνην l. ἐν εἰρήνῃ Mc. 5: 34, Jac. 2: 16 (se εἰρήνη); denna *imperat.* synes ock understundom stå pleonastiskt, men tjenar att åskådliggöra och på samma gång påskynda handlingen ss. ὕπ. διαλλάγηθι gack bort (liksom fort åstad), förlika dig Mt. 5: 24 *al.*; — gå bort, *euphemism* st. dö ss. Mt. 26: 24, Mc. 14: 21; JEsus tänkte sig neml. sin död ss. en bortgång till fadren, hvarföre ock tillägges πρὸς τὸν πατέρα Joh. 7: 33 *al.*

† ὑπακοή, ῆς, ἡ (följ.) hörsamhet, lydnad Rom. 5: 19 *al.*; en bifogad *genit.* är dels a) *subjectivus* ss. εἰς ὑπ. ἐθνῶν Rom. 15: 18 till hedningarnes lydnad d. ä. för att göra hedningarne lydiga, dels och oftare b) *objectivus* ss. εἰς ὑπ. πίστεως Rom. 1: 5, 16: 26 för att befordra lydnaden för tron (på JEsum Christum), τοῦ Χοῦ 2 Cor. 10: 5 (se νόημα), τῆς ἀληθείας 1 Petr. 1: 22 lydnaden för l. mot sanningen (den uppenbarade i evangelio uttalade sanningen).

ὑπακούω, ήκουσα (ἀκούω) *småhöra*, hemligen höra, lyssna till (om portvaktare, som lyssna efter hvem som knackar på), höra efter Act. 12: 13; sedan hörsamma, foga sig efter, lyda τινί ngn l. ngt Mt. 8: 27 *al.*, Phil. 2: 12 (*scil.* Gud).

ὕπανδρος, ον (ὑπό, ἀνήρ) *under man*, viro subjecta, gift Rom. 7: 2. *

ὑπαντάω, ησα (ἀντάω möta af ἀντί) komma l. gå emot, till mötes, obviam ire, möta τινί Mt. 8: 28 *al.*

ὑπάντησις, εως, ἡ (fgde) kommande emot, mötande, möte ἐξῆλθον εἰς ὑπ. αὐτῷ Joh. 12: 13 de gingo ut honom till mötes. *

ὕπαρξις, εως, ἡ (följ.) egentl. början, tillvaro, existens; sedan tillgång Hebr. 10: 34, äfven i *plur.* = τὰ ὑπάρχοντα tillgångar, håfvor, lösegendom, mobilier Act. 2: 45 (hvaremot κτήματα är fast egendom).

ὑπάρχω (ἄρχω) egentl. vara den förste, göra början, begynna; deraf i N. T. a) *vara till hands*, till reds, stå till buds, till tjenst, tjena, bidraga πρός τινος Act. 27: 34 för l. till ngt; ὑπ. μοί τι Act. 3: 6 *al.* jag har ngt till hands, deraf τὰ ὑπάρχοντα Mt. 19: 21 *al.* gods, tillgångar;

b) *vara till hands,* finnas, befinna sig, vara Lc. 8: 41 *al.*, ἔν τινι på ngt ställe, i ngt läge o. s. v., ἔν τισι ibland några.

ὑπείκω (εἴκω) *vika undan* för, gifva l. foga sig efter, lyda τινί ngn Hebr. 13: 17. *

ὑπεναντίος, α, ον (ἐναντίος) motsatt, motstridande, fiendtlig τινί mot ngn Col. 2: 14; *subst.* Hebr. 10: 27 motståndare, vedersakare.

ὑπέρ, *præpos.* super, Tyska *über, öfver* 1:o) med *genit.* A) loci: *öfver* (så att ngn l. ngt är, står l. lutar sig öfver ngn l. ngt — denna rent *locala* betydelse har præpos. ingenstädes i N. T., utan blott *metaphorice,* ss. då man säger »tala öfver» = om ett ämne o. s. v.; alltså) = περί rörande, beträffande, angående ss. 2 Cor. 1: 7. 8 *al.* — B) caussæ a) *för,* till förmån l. fördel för, till ngns bästa, för ngns räkning, för skull (äfven här eger *metaphoren* rum, i det ngn tänkes skyddande luta sig fram öfver ngn l. ngt) ss. εἶναι ὑπέρ τινος Mc. 9: 40, Lc. 9: 50 vara för ngn, på ngns sida, ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ Joh. 11: 4 till befrämjande af Guds ära, ὑπ. τῆς εὐδοκίας Phil 2: 13 för välviljans skull d. ä. för att ådagalägga sitt välbehag (Gud vill neml., att alla skola frälsta varda o. s. v.), ὑπ. ἀνθρώπων Hebr. 5: 1 för menniskors skull l. räkning; fkmr annars efter verberna bedja, dö, lida, strida, tala, vaka o. s. v. *sæpe;* särskildt torde böra anmärkas: βαπτίζεσθαι ὑπ. τῶν νεκρῶν 1 Cor. 15: 29 (se βαπτίζω), ἵνα μὴ — — — ἑτέρου 1 Cor. 4: 6 (se φυσιόω); — b) *för,* å ngns vägnar, i ngns ställe, i stället för; denna betydelse synes på vissa ställen, om icke nödvändig, åtminstone lämplig ss. ὑπ. Χοῦ πρεσβεύομεν vi äro sändningebud i Christi ställe, ὑπὲρ σοῦ Phil. 13 i ditt ställe; likaså och i synnerhet vid JEsu lidande och död i vårt ställe ss. Joh. 10: 11. 15 *al.*, Rom. 5: 6 följ. *al.* (likaså i profangrek. ἀποθνήσκειν, ἀποκρίνεσθαι ὑπ. τινος), ehuru några envist fasthålla äfven här betydelsen »till ngns bästa». — 2:o) med *accus.* öfver, hän — bort — utöfver; denna rent *locala* betydelse fkmr ej i N. T., utan blott *metaphor.* ss. Mt. 10: 24. 37 *al.*, ὑπ. δύναμιν 2 Cor. 1: 8 öfver förmåga, ὑπ. πάντα Eph. 3: 20 mer än allt (kunna göra — populärt uttryck för den aldrahögsta verksamhetsförmåga), ὑπ. δοῦλον Phil. 16 mer än en slaf; vid comparativer l. verber som innehålla en jemförelse »i högre grad än» ss. Lc. 16: 8 *al.*, ὑπὲρ μάχαιραν Hebr. 4: 12 i högre grad än ett svärd. — 3:o) ss. *adverb.* ὑπὲρ ἐγώ *scil.* εἰμι 2 Cor. 11: 23 jag är mer l. ngt mer (neml. än Christi tjenare, om de äro Christi tjenare; hvarigenom alltså Aposteln upphäfver det skenbara medgifvandet att de voro Christi tjenare, hkt de enligt fgde 13—15 vv. icke kunde vara).

ὑπεραίρω (αἴρω) *med. lyfta* l. *höja sig* öfver, sätta sig öfver, förhäfva sig ἐπί τινα 2 Thess. 2: 4 öfver ngn, blifva öfvermodig τινί *(dat. instrumenti)* 2 Cor. 12: 7 genom l. till följe af ngt (emedan de mig meddelade uppenbarelser hafva en så öfversvinnelig charakter, en alla gränser af det vanliga så ofantligt öfverskridande beskaffenhet).

† ὑπέρακμος, ον (ὑπέρ, ἀκμή, se ἀκμήν) som är *öfver mognads-* l. den blomstrande *ungdomsåldern,* öfver giftasåldern, öfvermogen l. -årig 1 Cor. 7: 36. *

ὑπεράνω, *adv.* (ὑπέρ, ἄνω) *uppöfver,*)(ὑποκάτω nedunder, med *genit.*, ὑπ. πάντων τῶν οὐρανῶν Eph. 4: 10 uppöfver alla (de 7) himlarne jfr 2 Cor. 12: 1—5, ofvanför l. -om Eph. 1: 21, Hebr. 9: 5.

ὑπεραυξάνω (αὐξάνω) *öfvermåttan* föröka sig l. tillväxa 2 Thess. 1: 3. *

ὑπερβαίνω (βαίνω stiga) *stiga öfver,* öfverskrida gränsen, gå för långt 1 Thess. 4: 6 (hvaruti, upplyser καὶ πλεονεκτεῖν). *

ὑπερβαλλόντως, *adv.* (följ.) öfvermåttan, ἐν πληγαῖς ὑπ. *scil.* οὔσαις 2 Cor. 11: 23 genom öfvermåttan lidna slag. *

ὑπερβάλλω (βάλλω) *öfverkasta,* -skjuta, -träffa, -stiga, -gå τινός Eph. 3: 19 ngt; *partic.* öfverträffande, utmärkt, utomordentlig, öfversvinnelig 2 Cor. 3: 10 *al.*

ὑπερβολή, ῆς, ἡ (fgde) egentl. *öfverkastning* l. -skjutning, öfverskott, -mått, -drift, ἡ ὑπ. τῆς δυνάμεως 2 Cor. 4: 7 öfvermåttet i kraften = den öfversvinneliga kraften, τῶν ἀποκαλύψεων 2 Cor. 12: 7 öfvermåttet af uppenbarelser; καθ' ὑπερβολήν Rom. 7: 13 *al.* till öfverdrift = öfvermåttan, καθ' ὑπ. ὁδός 1 Cor. 12: 31 utmärkt förträfflig, en den ypperligaste väg, καθ' ὑπ. εἰς ὑπ. 2 Cor. 4: 17 på öfversvinneligt sätt ända till öfversvinnelighet (innehåller en modus- och gradbestämning, som icke medgifver ngn skarp språkförklaring).

ὑπερεῖδον, *aor.* 2 (εἶδον) *se öfver,* se öfver med, hafva öfverseende med, låta hållas Act. 17: 30. *

† ὑπερέκεινα (bildadt liksom ἐπέκεινα) = ὑπὲρ ἐκεῖνα *scil.* χωρία l. μέρη; τὰ ὑπ. ὑμῶν 2 Cor.

10: 16 de länder, som ligga bortöfver l. på andra sidan om eder. *

† ὑπερεκπερισσοῦ, *adv.* (ὑπέρ, ἐκ, περισσός) *mer än öfverflödigt*, öfvermåttan 1 Thess. 3: 10, 5: 13, τινός öfvermåttan mer än ngt Eph. 3: 20.

† ὑπερεκπερισσῶς, *adv.* = och || fgde 1 Thess. 5: 13. *

† ὑπερεκτείνω (ἐκτείνω) *sträcka ut* ἑαυτόν sig *öfver* (gränserna) 2 Cor. 10: 14. *

† ὑπερεκχύνω (ἐκχύνω) *gjuta ut öfver; pass.* öfverflöda, vara rågad Lc. 6: 38. *

† ὑπερεντυγχάνω (ἐντυγχάνω) lägga sig ut, fälla förböner ὑπέρ τινος för ngn l. till ngns bästa Rom. 8: 26 (neml. hos Gud). *

ὑπερέχω (ἔχω) *hålla öfver; intrans.* befinna sig l. stå l. vara öfver, vara öfverlägsen τινός Phil. 2: 3, makthafvande Rom. 13: 1, 1 Petr. 2: 13, öfverträffa l. öfvergå τινά l. τί Phil. 4: 7, τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χ. Ἰ. Phil. 3: 8 det öfverträffande i kunskapen om Chr. JEsus (emedan denna kunskap, till hkn jag hunnit, är ett godt, som i värde öfverträffar alla dessa ting ἅτινα ἦν μοι κέρδη).

ὑπερηφανία, ας, ἡ (följ.) öfvermod, högmod, högfärd Mc. 7: 22. *

ὑπερήφανος, ον (ὑπέρ, φαίνω; η är bindevocal) som *synes* l. framstår *öfver* andra, i *elak* mening: som ser andra öfver axeln, föraktar andra, öfversittare, öfvermodig, högfärdig Lc. 1: 51 *al.*

† ὑπερλίαν, *adv.* (λίαν) *öfver* l. mer än *mycket; ὁ ὑπ.* (liksom i profangrek. ὁ πάνυ) 2 Cor. 11: 5, 12: 11 öfvermåttan hög.

† ὑπερνικάω (νικάω) *öfvervinna*, vida öfverträffa l. vara vida öfverlägsen, vinna en öfvermåttan herrlig seger Rom. 8: 37. *

ὑπέρογκος, ον (ὄγκος) egentl. af *öfverdrifven tyngd*, af omåttligt omfång; deraf *metaphor.* öfverdrifven, uppblåst, stolt, Jud. 16 uppblåsta l. stolta ord (neml. emot den gudomliga lagen), ὑπ. ματαιότητος 2 Petr. 2: 18 fåfänglighetens uppblåsta l. svulstiga ord (= svulstiga ord utan innehåll).

ὑπεροχή, ῆς, ἡ (ὑπερέχω) egentl. *öfver-* l. *framskjutande* del ss. af ett berg; deraf *metaphor.* öfverlägsenhet, företräde, förträfflighet, utmärkthet ὑπ. λόγου 1 Cor. 2: 1 utmärkt l. ypperligt tal (föredrag), εἶναι ἐν ὑπ. 1 Tim. 2: 2 befinna sig på en utmärkt plats, innehafva makt, höra till öfverheten, vara öfverhetsperson.

† ὑπερπερισσεύω, επερίσσευσα (περισσεύω) öfvermåttan öfverflöda Rom. 5: 20; *pass.* öfvermåttan rikligen förses l. öfverhopas τινί 2 Cor. 7: 4 med ngt.

† ὑπερπερισσῶς, *adv.* (περισσός) öfvermåttan Mc. 7: 37. *

† ὑπερπλεονάζω, ασα (πλεονάζω) vara l. bevisa sig öfvermåttan rik, öfvermåttan öfverflöda 1 Tim. 1: 14. *

† ὑπερυψόω, ωσα (ὑψόω) *öfverupphöja*, öfvermåttan upphöja Phil. 2: 9. *

ὑπερφρονέω (φρονέω) *tänka öfver* andra (liksom ὑπεροράω se öfver andra l. se dem öfver axeln), förakta; deraf tänka högt öfver sig, hafva höga föreställningar l. tankar om sig, παρ' ὃ Rom. 12: 3 hafva högre tankar om sig än — — —. *

ὑπερῷος, α, ον (bildadt af ὑπέρ, liksom πατρῷος st. -ώϊος af πατήρ) *öfver* l. deröfver *befintlig; neutr. scil.* οἴκημα öfvervåning, rum i öfra våningen, *öfverrum*, Act. 1: 13 *al.* Hos Hebræerna voro husen oansenliga och för det mesta envåningshus; taken, hka bestodo af vattentät gips l. af tegelstenar (se ἀποστεγάζω Mc. 2: 4, Lc. 5: 19), voro, ss. ännu i dag i Österlandet, platta, omgifna med ett bröstvärn (מַעֲקֶה, στεφάνη) och i midten l. på endera sidan något upphöjda för att afleda regnvattnet. Till taken kunde man uppstiga på 2:ne trappor, af hvilka den ena ledde till det inre af huset, den andra omedelbart ut på gatan; på dessa tak plägade man hämta frisk luft, sofva, öfverlemna sig åt stilla betraktelser, bedja, uppresa löfhyddor och företaga religiösa öfningar m. m.; dit flydde man äfven och försvarade sig emot fiendtliga anfall — det var lätt att öfverstiga takens bröstvärn och på detta sätt från det ena taket till det andra gå längsutåt en hel gata (jfr Mt. 24: 17 och parallelställen). — Men utom denna tillflyktsort voro väl de flesta i synnerhet bättre husen försedda med ett ὑπερῷον, som på Hebräiska hette עֲלִיָּה, och begagnades till bönerum, matsal, sof- och gästkammare, sjuk- och likrum, äfvensom till lärosal; i ett sådant öfverrum höll Frälsaren nattvarden med sina lärjungar (se ἀνάγαιον Mc. 14: 15), och i ett sådant samlades lärjungarne efter Hans himmelsfärd (Act. 1: 13). I afseende på dess läge företer sig någon svårighet; antager man emellertid, ss. de flesta göra, att Frälsaren Mc. 2: 4, Lc. 5 19

lärde i ett ὑπερῷον, och jemför beskrifningarne på begge ställena, så följer deraf klart, att detta rum låg under hustaket, och man måste då föreställa sig, att det i vanliga fall utgjorde ett slags utbyggnad l. altan, som hade 2:ne utgångar, af hka den ena ledde ner i huset, den andra ut på gatan; om någon gång detta rum var en byggnad ofvanpå sjelfva taket, från hvilket man genom en dörr gick in i rummet, måste lemnas derhän.

ὑπέχω (ἔχω) *hålla under; intrans.* hålla sig under, underkasta sig, uthärda, bära, lida δίκην straff Jud. 7. *

ὑπήκοος, -ον (ὑπακούω) *lyssnande till,* hörsam, lydaktig, lydig, τινί Act. 7: 39, *absol.* 2 Cor. 2: 9, Phil. 2: 8.

ὑπηρετέω, ησα (följ.) förrätta svåra handarbeten, gå tillhanda, betjena, tjena τινί Act. 13: 36 *al.*

ὑπηρέτης, ου, ὁ (ὑπό, ἐρέτης roddare af ἐρέσσω *ro*) egentl. *underroddare,* matros; i allmänhet den som förrättar svåra handarbeten, handtlangare, tjenare, uppassare a) vid synagogan Lc. 4: 20, b) vid Synedrium Mt. 26: 58 *al.*, c) i allmänhet vid en rätt: rättsbetjent Mt. 5: 25 (dermed menas egentl. englarne, se Mt. 13: 41 följ., d) medhjelpare, biträdare åt Apostlarne (i synnerhet vid dophandlingen) Act. 13: 5, e) ordets l. Christi tjenare Lc. 1: 2, Act. 26: 16, 1 Cor. 4: 1.

ὕπνος, ου, ὁ (sannolikt beslägtadt med ὕπτιος — af ὑπό — supinus af sub, hvaraf kommer somnus, *qsi supnus, sumnus*) egentl. *liggning baklänges* l. på ryggen, *sömn* Mt. 1: 24 *al.*

ὑπό, *præpos.*, framför vocal ὑφ᾽ l. ὑπ᾽ = sub, *under* 1:o) med *genit.*: A) loci utmärker stället, *hvarunder* ngt varit och hvarifrån det utgår t. ex. λύειν ἵππους ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ lösa hästar τοῦ ζυγοῦ från oket ὑπό under hvilket de varit; denna rent locala betydelse fkmr ej i N. T. — B) personæ om personen, hvarifrån ngt utgår, i synnerhet vid begreppet af ett *lidande* (passivt), *underordnadt* förhållande — »af», »utaf»; denna betydelse har det öfverallt i N. T. och det så väl a) efter *verba passiva* ss. Mt. 4: 1 *al.*, äfven ἐνεχθῆναι ὑ. τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης 2 Petr. 1: 17 framföras af den herrliga äran (= Gud; se för öfrigt φέρω), som ock b) efter *verba neutra* med passiv betydelse ss. πάσχειν Mt. 17: 12 *al.* och c) *verba activa,* som jemte objectsaccusativen innehålla begreppet af lidande inverkan ss. λαμβάνειν (πληγάς) ὑπό τινος 2 Cor. 11: 24, ὑπομένειν ἀντιλογίαν ὑ. τινος Hebr. 12: 3 lida motstånd l. gensträfvighet utaf ngn; äfven ἀποκτείνειν (τινά) ὑ. τινος Apoc. 6: 8 döda l. låta döda ngn af l. förmedelst ngn. — 2:o) med *accus.*: A) loci om utsträckning i rummet a) *rörelse:* under, inunder, bortunder ss. Mt. 5: 13, 8: 8 *al.*, ἐκ τῆς ὑ. τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν κ. τ. λ. Lc. 17: 24 ifrån den ena trakten under himlen till den andra; nedanför ss. ὑ. τὸ ὑποπόδιόν μου Jac. 2: 3 nedanför min fotapall; *trop.* komma under ss. κρίσιν, ἐξουσίαν o. s. v.; b) *hvila* ss. εἶναι ὑ. τὴν συκῆν Joh. 1: 49, ὑ. τὸν οὐρανόν Act. 2: 5 *al.; trop.* ss. εἶναι ὑπ᾽ ἐξουσίαν, ὑ. τινα *al.*, ὑφ᾽ ἁμαρτίαν Rom. 3: 9 befinna sig i syndens våld (under dess välde ss. slafvar), ὑ. νόμον, χάριν. — B) temporis ὑ. τὸν ὄρθρον Act. 5: 21 inemot gryningen l. dagbräckningen. — 3:o) med *dat.* fkmr ej i N. T.

ὑποβάλλω, ἔβαλον (βάλλω) egentl. *kasta,* ställa, skjuta *inunder,* understicka; hemligen an-, be-, tillställa l. vidtala = ὑποπέμπω, subornare Act. 6: 11. *

† ὑπογραμμός, οῦ, ὁ (ὑπογράφω underskrifva, förse med underskrift; nedskrifva, uppskrifva hvad en annan dikterar; föreskrifva, skrifva före för dem som skola lära sig skrifva) föreskrift, förskrift — ὑπ. παιδικοί föreskrifter för barn, i hvilka samtliga bokstäfverna voro sammanfattade i ord t. ex. μάρπτε σφὶγξ κλὼψ ζβυχθηδόν, äfven teckningar att copiera af nybörjare — mönster, förebild, föredöme, exempel (= följ., τύπος) 1 Petr. 2: 21. *

ὑπόδειγμα, ατος, τό (följ.) egentl. det *undervisade,* anvisning, kännetecken; deraf a) föreskrift, förebild, mönster, exempel (= παράδειγμα) Joh. 13: 15, Jac. 5: 10; afskräckande exempel, varnagel 2 Petr. 2: 6, πίπτειν ἐν τῷ αὐτῷ ὑπ. ἀπειθείας Hebr. 4: 11 falla (och blifva liggande) i samma afskräckande exempel af ohörsamhet (hvaruti de ohörsamme Israëliterne i öknen föllo); — b) = ἀντίτυπον motbild, afbild, copia Hebr. 8: 5, 9: 23.

ὑποδείκνυμι, δείξω, ἔδειξα (δείκνυμι) egentl. visa underhand, oförmärkt, hemligen; deraf undervisa a) lära Mt. 3: 7, Lc. 3: 7; — b) visa Lc. 6: 47 *al.*, τὰ πάντα Act. 20: 35 i alla stycken (genom mitt exempel).

ὑποδέχομαι, δέδεγμαι, εδεξάμην (δέχομαι) upptaga, i synnerhet gästfritt l. vänligt emottaga Lc. 10: 38 *al.*

ὑποδέω; δέδεμαι, εδεσάμην (δέω) *binda under, med.* binda under (fötterna) på sig, ss. det ock

heter τοὺς πόδας κ. τ. λ. Eph. 6: 15 (se ἑτοιμασία), τὰ σανδάλια Act. 12: 8 taga på sig sina sandaler (egentligen binda dem under fötterna på sig); p. p. p. σανδάλια Mc. 6: 9 med sandalerna på sig.

ὑπόδημα, ατος, τό (fgde) det *underbundna*, sandal, såla (sko); sandalerna betäckte blott fotsulan, voro af läder l. trä och bundos under foten med öfver densamma gående remmar ἱμάντες; fkmr Mt. 3: 11 *al.*, se βαστάζω. — *Anm.* På sednare tider liknade ὑπ. (κοῖλον) mera Romarnes calceus ett slags halfstöfvel l. sko, som betäckte hela foten ofvan och under.

ὑπόδικος, ον (δίκη) liksom *under rättegång*, anklagad; deraf brottslig, straffvärd τινί för ngn, i ngns ögon Rom. 3: 19. *

ὑποζύγιον, ου, τό, egentl. *adj. neutr.* af ὑποζύγιος (ζυγός) som är *under oket, scil.* κτῆνος; ök, dragare, lastdjur, brukas i N. T. om åsnan Mt. 21: 5, 2 Petr. 2: 16.

ὑποζώννυμι (ζώννυμι) *undergördla*, underbinda Act. 27: 17 d. ä. genom tåg omkring skeppet, som gingo *under* kölen, fastare sammanhålla dess sidor dels emot vågornas påträngande, dels för att förekomma dess sönderfallande vid strandning. *

ὑποκάτω, *adv.* (ὑπό, κάτω) *nedunder* ( )(ὑπεράνω uppöfver), inunder, under med *genit.* Mc. 6: 11 *al.*

ὑποκρίνομαι (κρίνω) a) gifva besked på, svara = ἀποκρίνομαι; b) spela en rol i ett drama, föreställa en person, maskera sig, förställa sig, ställa sig som om, låtsa Lc. 20: 20 = προςποιοῦμαι. *

ὑπόκρισις, εως, ἡ (fgde) *maskering*, förställning, skrymteri, skenhelighet Mt. 23: 28 *al.*

ὑποκριτής, οῦ, ὁ (se fgde) egentl. den som *maskerar sig*, skådespelare; deraf den som ser annorlunda ut än han är, skrymtare, hycklare, skenhelig Mt. 6: 2 *al.*

ὑπολαμβάνω, ἔλαβον (λαμβάνω) egentl. *taga under*, suscipio a) *taga undan* l. bort ἀπό τινος Act. 1: 9 ifrån ngn; b) upptaga välvilligt, undfå 3 Joh. 8; c) upptaga *scil.* τὸν λόγον talet, taga vid der en annan slutar, taga till ordet Lc. 10: 30; d) antaga, inbilla sig, förmoda, tro Lc. 7: 43, Act. 2: 15.

ὑπόλειμμα, ατος, τό (följ.) egentl. *det qvarlemnade*, qvarlefva, återstod, rest Rom. 9: 27 || κατάλειμμα (med emphasis: blott resten). *

ὑπολείπω, ελείφθην (λείπω) qvarlemna, lemna efter sig; *pass.* blifva l. vara öfrig Rom. 11: 3. *

ὑπολήνιον, ου, τό (ληνός) ett kärl l. kar, som sättes *under vin-* l. olj*opressen* för att låta vinet l. oljan rinna deruti, vinkar Mc. 12: 1. *

ὑπολιμπάνω = ὑπολείπω 1 Petr. 2: 21. *

ὑπομένω, μενῶ, μεμένηκα, ἔμεινα (μένω) a) blifva qvar, på sitt ställe, stadna Lc. 2: 43, Act. 17: 14; — b) hålla stånd, härda ut *absol.* Mt. 10: 22 *al.* (i bekännelsen af Christi namn))(ἀρνεῖσθαι 2 Tim. 2: 12, visa tålamod 1 Petr. 2: 20, Jac. 5: 11; τινί Rom. 12: 12 hålla stånd emot l. härda ut med ngt; τί 1 Cor. 13: 7 *al.* uthärda, tåla, med tålamod fördraga, ἀντιλογίαν ὑπό τινος Hebr. 12: 3, se ὑπό.

ὑπομιμνήσκω, μνήσω, ἔμνησα; ἐμνήσθην (μιμνήσκω) föra ngn till minnes, påminna, erinra τινά τι Joh. 14: 26 l. τινὰ περί τινος 2 Petr. 1: 12 ngn om ngt, τινός τι 3 Joh. 10 förehålla ngn ngt (hans uppförande); τί 2 Tim. 2: 14 om ngt, τινά med *infin.* Tit. 3: 1 l. med ὅτι Jud. 5; — *pass.* föra sig till minnes, påminna l. erinra sig, komma ihåg τινός Lc. 22: 61 ngt.

ὑπόμνησις, εως, ἡ (fgde) erinring, påminnelse, hågkomst ἐν ὑπ. 2 Petr. 1: 13, 3: 1 genom erinring, ὑπ. λαμβάνειν τινός 2 Tim. 1: 5 erinra sig, komma ihåg ngt.

ὑπομονή, ῆς, ἡ (ὑπομένω) egentl. *qvarblifvande;* deraf uthållighet, ihärdighet, ståndaktighet, tålamod Lc. 21: 19 *al.*, ὁ Θεὸς τῆς ὑπ. Rom. 15: 5 tålamodets Gud d. ä. Gud som tålamodet gifver, καθ' ὑπ. ἔργου ἀγαθοῦ Rom. 2: 7 med ihärdighet vid ett godt handlingssätt, ἡ ὑπ. τῆς ἐλπίδος 1 Thess. 1: 3 den uthållighet (under alla hinder och anfäktningar), genom hvilken edert hopp på J. Chr. utmärker sig, tåligt fördragande 2 Cor. 1: 6, ἐν ὑπ. l. δι' ὑπ. Lc. 8: 15 ståndaktigt, tåligt.

ὑπονοέω (νοέω) *tänka* ngt *under* ngt, misstänka, ana, förmoda, mena, Act. 13: 25, 25: 18; äfven så småningom märka, blifva varse, varsna τί Act. 27: 27.

ὑπόνοια, ας, ἡ (fgde) *misstanke*, misstroende 1 Tim. 6: 4. *

ὑποπιάζω, sämre form för ὑπωπιάζω, hvilket se.

ὑποπλέω, ἔπλευσα (πλέω) *segla under* l. nedanför t. ex. en ö Act. 27: 4. 7.

ὑποπνέω, ἔπνευσα (πνέω) *småblåsa*, blåsa lindrigt Act. 27: 13. *

ὑποπόδιον, ου, τό (ὑπό, πούς) det som är *under fötterna*, fotapall Jac. 2: 3; annars tillägges τῶν

ποδῶν Mt. 5: 35 *al.*, *τιθέναι τινὰ ὑπ. τῶν ποδῶν αὐτοῦ* Mt. 22: 44 *al.* sätta l. göra ngn till pall för sina fötter d. ä. fullkomligt besegra och underkufva (har afseende på de gamles sed att sätta foten på den besegrades nacke).

ὑπόστασις, εως, ἡ (*ὑφίστημι* ställa under) *ställande under* a) *det som ställes* l. lägges *under*, underlag, grundval *metaphor. πίστις ἐλπιζομένων ὑπ.* Hebr. 11: 1 tron är en grundval för det som man hoppas (andra antaga betydelsen »tillförsigt», hvilken också är lämplig); — b) *ställningen under* eller det tillstånd, då man underkastar sig ngt, uthållighet, ståndaktighet, fast förtröstan, tillförsigt 2 Cor. 9: 4 *al.*, *ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπ.* Hebr. 3: 14 tillförsigtens begynnelse = den fasta tillförsigt vi hade i början; — c) *det som utgör grunden*, det väsendtliga af en sak, substans, väsende *χαρακτὴρ τῆς ὑπ.* Hebr. 1: 3, se *χαρακτήρ*.

ὑποστέλλω; εστειλάμην (*στέλλω*) *ställa*, draga *undan* (neder, in ss. segel), *ἑαυτόν* Gal. 2: 12 draga sig undan (af feghet och rädsla); äfven i *med.* draga l. hålla sig undan, tillbaka (af fruktan) Hebr. 10: 38, underlåta att med *τοῦ μή* och *infin.* Act. 20: 20 (liksom *ἐκφεύγω τοῦ μή* — negationen öfversättes ej), äfven Act. 20: 27, hvaraf synes att *οὐδὲν τῶν συμφερόντων* Act. 20: 20 är object till *ἀναγγεῖλαι*.

ὑποστολή, ῆς, ἡ (fgde) *undandragande*, nedslagenhet, feghet Hebr. 10: 39. *

ὑποστρέφω, στρέψω, ἔστρεψα (*στρέφω*) *vända om*, tillbaka; *intrans.* vända sig om l. vända om l. tillbaka, återvända Mc. 14: 40 *al.*

ὑποστρώννυμι (*στρώννυμι*) *breda under τί* Lc. 19: 36. *

ὑποταγή, ῆς, ἡ (följ.) *underordnande*, undergifvenhet, lydaktighet, lydnad 2 Cor. 9: 13 *al.*, *ὑπ. τῆς ὁμιλίας ὑμῶν* l. e. lydnad l. hörsamhet för eder bekännelse (emedan J ären så hörsamma eder christna trosbekännelse).

ὑποτάσσω, ἔταξα; ταγήσομαι, τέταγμαι, ετάγην (*τάσσω*) *ordna* l. ställa *under*, underkasta *τί τινι* ngt ngn l. ngns våld 1 Cor. 15: 27. 28 *al.* l. *ὑπὸ τοὺς πόδας* l. *ὑποκάτω τῶν ποδῶν τινος* 1 Cor. 15: 27, Hebr. 2: 8; *pass.* ställas under l. underkastas ngns makt l. välde 1 Cor. 15: 27. 28 *al.*, äfven med *reflex.* betydelse: underkasta sig l. foga sig efter ngns vilja, vara undergifven (underdånig) *τινί* ngn l. ngt Lc. 2: 51, Rom. 8: 20 *al.* — *Anm.* Efter *ὑποτασσόμενοι κ. τ. λ.* Eph. 5: 21 bör suppleras *ὑποτασσέσθωσαν*, som likaledes bör underförstås Eph. 5: 24; likaså höra *participierna* 1 Petr. 2: 18, 3: 1. 7. 9 till det allmänna *ὑποτάγητε* 1 Petr. 2: 13.

ὑποτίθημι, ἔθηκα (*τίθημι*) *sätta* l. lägga *τὸν τράχηλον* sin hals *under* (*scil. τῇ μαχαίρᾳ* svärdet) Rom. 16: 4 d. ä. blottställa sig för yttersta (= lifs) fara; *med.* underlägga, ingifva, suggero, råda, varna, förmana, förehålla *τινί τι* ngn ngt 1 Tim. 4: 6.

ὑποτρέχω, ἔδραμον (*τρέχω*) *löpa inunder*, nedanför, ila tätt utmed *νησίον* en holme Act. 27: 16. *

ὑποτύπωσις, εως, ἡ (*ὑποτυπόω* afbilda, afteckna af *ὑπό, τύπος*) *afbildande*, afbildning, teckning, utkast; i N. T. förebild = *ὑπόδειγμα* l. *τύπος*, *τινός* för ngn 1 Tim. 1: 16, *ὑπ. ἔχε ὑγιαινόντων λόγων* 2 Tim. 1: 13 haf l. behåll (för dig = till din ledning) en förebild af de sunda ord o. s. v. (se *ὑγιαίνω*).

ὑποφέρω, ὑπήνεγκα, ὑπήνεγκον (*φέρω*) 1:o) *bära undan* l. bort (ur en fara); — 2:o) och i N. T. *bära* en börda, *under* hvilken man befinner sig, bära, fördraga, utstå, ståndaktigt uthärda 1 Cor. 10: 13 *al.*

ὑποχωρέω, ησα (*χωρέω*) egentl. *rymma undan*; gå, vika, draga sig undan l. tillbaka Lc. 5: 16, 9: 10.

ὑπωπιάζω (*ὑπώπιον* under ögonen — af *ὑπό, ὤψ* öga — ansigte, äfven slag i ansigtet) slå ngn i ansigtet, så att han blir brun och blå *under ögonen*, sades egentl. om boxaren (*πυκτής*), *metaphor.* Lc. 18: 5 slår mig blå i ansigtet (domaren tänker sig hånande detta fall), *ὑπ. μου τὸ σῶμα* 1 Cor. 9: 27 slå min kropp brun och blå (Paulus bibehåller bilden från *πυκτεύω* i fgde vers).

ὗς, ὑός, ὁ, ἡ sus, *svin* 2 Petr. 2: 22, se *κύλισμα*. *

ὕσσωπος, ου, ἡ (אֵזוֹב) hyssopus (officinalis), *isop*, en bekant kryddört, hvaraf knippor nyttjades vid heliga bestänkningar Hebr. 9: 19; då stängeln i Österlandet blir 1 à $1\frac{1}{2}$ fot hög, så var en sådan fullkomligt lång för att räcka Frälsaren på korset en med ättika fylld svamp Joh. 19: 29, helst man icke bör föreställa sig korset alltför högt (se *σταυρός*).

ὑστερέω, ηκα, ησα; ήθην (*ὕστερος*) 1:o) *komma senare* l. för sent Hebr. 4: 1, *metaphor.* vara l. blifva efter *ἀπό τινος* Hebr. 12: 15 ∾ blifva efter (och komma) ifrån ngt = gå förlustig ngt; stå efter l. tillbaka för någon, vara ringare än ngn

τινός 2 Cor. 11: 5, 12: 11 (οὐδέν i intet afseende), τί ἔτι ὑστ. Mt. 19: 20 hvari står jag ännu efter l. tillbaka? äfven *absol.* vara ringare, oansenligare 1 Cor. 12. 24. — 2:o) brista, fela, fattas Joh. 2: 3, ἔν σε l. σοι ὑστ. Mc. 10: 21 ett fattas dig; lida brist ἔν τινι Le. 22: 35 på ngt; — *pass.* stå efter, vara underlägsen 1 Cor. 8: 8; lida brist (på det nödvändigaste) *absol.* Lc. 15: 14, 2 Cor. 11: 8, hafva brist Phil. 4: 12, lida nöd Hebr. 11: 37; hafva l. lida brist ἔν τινι 1 Cor. 1: 7 inom l. i ngt, lida brist på l. sakna l. vara utan τινός Rom. 3: 23.

† ὑστέρημα, ατος, τό (fgde) egentl. varandet l. ståendet efter; deraf a) det felande, det som fattas, brist τὰ ὑστ. τῶν θλίψεων κ. τ. λ. Col. 1: 24 (se ἀνταναπληρόω), τὸ ὑμῶν ὑστ. τῆς λειτουργίας Phil. 2: 30 (se ἀναπληρόω), καταρτίζειν τὰ ὑστ. τῆς πίστεως 1 Thess. 3: 10 förfullständiga trons brister d. ä. hvad som ännu fattas i tron för att vara fullkomlig, τὸ ὑμέτερον ὑστ. 1 Cor. 16: 17 saknaden af eder d. ä. eder frånvaro; — b) brist, behof, armod Le. 21: 4 *al.*

† ὑστέρησις, εως, ἡ (se fgde) brist, medellöshet Mc. 12: 44, iråkad brist Phil. 4: 11.

ὕστερον, *adv.*, egentl. *neutrum* (af följ.) sednare, sedermera, sedan, efteråt, derefter *absol.* Mt. 4: 2 *al.*, med *genit.* πάντων Mt. 22: 27 (Le. 20: 32) sednare än, efter, sist af alla.

ὕστερος, α, ον, *comparat.* (af oviss stam) sednare, senare, derpå följande, kommande καιροί tider 1 Tim. 4: 1. *

ὑφαίνω väfva Le. 12: 27 || κοπιᾷ *Tisch.* *

ὑφαντός, ή, όν *adj. vble* (af fgde) väfd ἐκ τῶν ἄνωθεν δι' ὅλου Joh. 19: 23 ofvanifrån allt igenom = ἄρραφος, hkt se. *

ὑψηλός, ή, όν (ὕψος) *comparat.* ὑψηλότερος, 1:o) hög, högt liggande ss. ὄρος Mt. 4: 8 *al.*, τὰ ὑψ. Hebr. 1: 3 (מְרוֹמִים) höjderna, himlahöjderna, himlen, ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν Hebr. 7: 26 högre än himlarne, upphöjd öfver himlen; — 2:o) upphöjd, upplyftad βραχίων arm Aet. 13: 17 (Jehova föreställes ss. anförare med upplyftad arm — till försvar emot alla fiender — tåga i spetsen för sitt folk); *metaphor.* τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψ. Le. 16: 15 det som gäller högt ibland menniskor, τὰ ὑψ. φρονεῖν Rom. 12: 16 hafva högtrafvande tankar, höga ting i sinnet.

† ὑψηλοφρονέω (fgde, φρονέω) *tänka högt* l. stolt om sig, vara stolt, *högmodig* Rom. 11: 20, 1 Tim. 6: 17.

ὕψιστος, η, ον, *superlat.* bildad (af följ. l. ὕψι *adv.* högt) högst, aldrahögst, τὰ ὕψιστα Mt. 21: 9 *al.* det som är högst, himlen; *metaphor.* om Gud, den högste, aldrahögste (עֶלְיוֹן) Mc. 5: 7 *al.*

ὕψος, εος, τό (af ὑπό, jfr ὕπατος högst) höjd Eph. 3: 18, Apoc. 21: 16, κατ' ἐξοχήν himmelshöjd, himmel (jfr מָרוֹם) Le. 1: 78 *al.*; *metaphor.* höghet, värdighet ὁ ταπεινὸς καυχάσθω ἐν τῷ ὕψ. αὐτοῦ Jac. 1: 9 den ringe berömme sig af sin höghet l. söke sin berömmelse i det som upphöjer honom (neml. uti att vara Guds barn; ty himmelriket hörer de andligen fattige till Mt. 5: 3).

ὑψόω, ωσα; ωθήσομαι, ώθην (fgde) *höja*, lyfta i höjden, upphöja Joh. 3: 14 (om kopparormen), *ibid.* och Joh. 8: 28 (om JEsu upphöjande på korset, korsfästelse), Joh. 12: 32. 34 (syfta ock på korsdöden jfr v. 33, och bilda liksom öfvergången till Hans upphöjande till himlen och sittande på Fadrens högra hand) Aet. 2: 33, 5: 31; — *metaphor.* upphöja (till ära och lycka) Mt. 11: 23 *al.*, ἑαυτόν Mt. 23: 12 *al.* sig sjelf d. ä. vara stor i sina egna ögon, hafva stora l. höga anspråk —)(ταπεινόω.

ὕψωμα, ατος, τό (fgde) egentl. *det upphöjda*; upphöjning, förskansning 2 Cor. 10: 5 (vall, borg, torn); höghet, höjd Rom. 8: 39 (hvarken höjd l. djup d. ä. ingen dimension af rummet kan skilja oss o. s. v.).

Φ.

† Φάγος, ου, ὁ (följ.) storätare, fråssare Mt. 11: 19, Le. 7: 34.

φάγω, obruklig stam till φάγομαι, ἔφαγον, se ἐσθίω.

φαιλόνης, ου, ὁ (äfven φαιλώνης, φελόνης, φελώνης — *per metathesin* st. φαινόλης p æ n u l a — p a l l i u m) tät öfverklädnad, resmantel; andra:

kappsäck, bokfodral; fkmr 2 Tim. 4: 13. Det är i synnerhet denna vers, som så mycket försvårat undersökningen om tiden, då 2:dra brefvet till Timotheus författades; ty man har icke utan skäl anmärkt det orimliga deruti, att Paulus i Rom efter omkring 5 års tid kunde fråga efter de här omnämnda och vid sista resan från Corinth öfver Macedonien i Troas qvarlemnade saker. Detta synes åter antyda, att detta 2:dra bref skrefs tidigare, men från samma ställe som brefven till Colosserna, Philemon och Epheserna d. v. s. från Cæsarea icke långt efter Pauli vistande i Troas; emellertid talar 2 Tim. 1: 17 bestämdt häremot, så framt man icke skulle emot all vana öfversätta *γενόμενος ἐν Ῥώμῃ* med »sedan han varit i Rom». Derföre har man sett sig nödsakad att antaga en Pauli 2:dra fångenskap i Rom, hkn dock saknar all historisk bevisning och äfven efter de af dess nyaste försvarare anförda skäl alltid blir högst problematisk (se *Huthers* inledning till Pastoralbrefven, Göttingen 1850).

φαίνω, φανῶ; φανήσομαι, ἐφάνην (*φάω, φάος, φῶς*) — *Act.* 1:o) *trans. bringa i ljuset* l. dagen, göra synlig, uppenbara o. s. v., fkmr ej i N. T. — 2:o) *intrans.* lysa, skina Joh. 1: 5 *al.* — *Pass.* a) komma i dagen, synas, blifva synlig Mt. 2: 7 (om stjernan — Herodes frågade Magierne: huru länge synes stjernan l. låter den se sig?), Mt. 13: 26 (om ogräset) o. s. v., *φ. ὡραῖοι* Mt. 13: 26 de synas däglige, *ὡσεὶ λῆρος* Lc. 24: 11 ss. tomt prat, *τὰ φαινόμενα* Hebr. 11: 3 synliga ting l. föremål för sinnliga varseblifningen ( )(*νοούμενα* tänkta, logiska ting); visa l. uppenbara sig, Mt. 1: 20, 2: 13. 19 (om englarne), Mc. 16: 9 (om den uppståndne Frälsaren), Lc. 9: 8 (om Elias), *ποῦ φανεῖται* 1 Petr. 4: 18 hvar skall han visa sig? = han skall icke bestå (samma tanke som i Ps. 1: 5); framstå *ἁμαρτωλός* Rom. 7: 15 syndig, *δόκιμος* 2 Cor. 13: 7 ss. bepröfvad, *ὡς φωστῆρες κ. τ. λ.* Phil. 2: 17 (se *φωστήρ*); — b) liksom *δοκέω*, ss. *τί ὑμῖν φ.* Mc. 14: 64 hvad synes eder? hvad är eder tanke?; — c) vara lysande, lysa Apoc. 8: 12.

Φάλεκ, äfven *Φαλέκ, ὁ indecl.* (פֶּלֶג delning, spridning) *Phaleg* Lc. 3: 35. *

φανερός, ά, όν (*φαίνω, ἐφάνην*) *full af ljus*, lysande, synlig, tydlig, uppenbar (för allas ögon) Act. 4: 16, Gal. 5: 19, *φ. ποιεῖν* Mt. 12: 16, Mc. 3: 12 uppenbara, upptäcka, *ἐν τῷ φ.* Mt. 6: 4 (18) uppenbarligen l. offentligen l. inför allas ögon, *ὁ ἐν τῷ φ.* Rom. 2: 28 den som är det i det yttre l. utvärtes; känd, bekant *φανερός εἰμι* l. *γίνομαι* Mc. 6: 14 *al.*, *εἰς φ. ἐλθεῖν* Mc. 4: 22, Lc. 8: 17 komma i ljuset, blifva bekant.

φανερόω, ώσω, ωσα; ωθήσομαι, ωμαι, ώθην (fgde) göra synlig, uppenbar, uppenbara *τί* l. *τινί τι* Joh. 2: 11 *al.; pass.* afslöjas, uppenbaras, uppenbara sig, blifva synlig, upp- l. framträda Mc. 4: 22 *sæpe*, *ἔν τινι* Joh. 9: 3 uppenbaras på ngn, *φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ κ. τ. λ.* 2 Cor. 3: 3 då det är uppenbart, att J ären (enligt profangrek. constructionen: *φανερός* l. *δῆλός εἰμι ὅτι ποιῶ* det är tydligt att jag gör — och regeln: impersonella satser förvandlas ofta till personella), *ἐὰν φανερωθῇ* 1 Joh. 3: 2 så snart som det blifvit uppenbart (neml. hvad vi skola varda).

φανερῶς, adv. (af *φανερός*) tydligen, synbarligen, uppenbarligen, offentligen)(*λάθρα* och *ἐν κρυπτῷ*; fkmr Mc. 1: 45 *al.*

† *φανέρωσις, εως, ἡ* (*φανερόω*) uppenbarande, offentliggörande *τοῦ πνεύματος* 1 Cor. 11: 7 (så att hvar och en som fått en andlig gåfva, gör den H. Ande bekant genom charismatisk verksamhet), *τῆς ἀληθείας* 2 Cor. 4: 2 (derigenom att vi kungöra den i evangelio innefattade sanningen).

φανός, οῦ, ὁ (*φαίνω*) *lykta*, fackla Joh. 18: 3. *

Φανουήλ, ὁ indecl. (פְּנוּאֵל Guds ansigte) *Phanuel* Lc. 2: 36. *

φαντάζω (*φαίνω*) göra synlig; *pass.* synas, visa sig, *τὸ φ.* Hebr. 12: 21 synen (neml. på Sinai berg, jfr Deuteron. 9: 19). *

φαντασία, ας, ἡ (fgde) egentl. *synliggörelse*, uppträdande (för att väcka uppseende), uppseende, prakt, ståt Act. 25: 23. *

φάντασμα, ατος, τό (se fgde) syn, spöke Mt. 14: 26, Mc. 6: 49 (Lc. 24: 37).

φάραγξ, αγγος, ἡ (beslägtadt med *φάρυγξ* strupe, svalg af obrukligt *φάρω* = *σχίζω*) *klyfta*, spricka, remna, dal Lc. 3: 5. *

Φαραώ, ὁ indecl. (*koptiskt* ord, som betyder konung) *Pharao*, gemensamt namn för de äldste Ægyptiske konungarne (liksom *Ptolomæus* för de sednare af Macedonisk stam), understundom förenadt med det egentliga personnamnet t. ex. *Pharao Necho;* fkmr Act. 7: 10. 13. 21 *al.*

Φαρές, *ὁ indecl.* (פֶּרֶץ spricka, remna, öppning) *Phares*, Judas' son med sin sonhustru Thamar Mt. 1: 3, Lc. 3: 52.

Φαρισαῖος, *ου*, *ὁ* (*qsi* פָּרוּשׁ *ἀφωρισμένος*, söndrad af פָּרַשׁ skilja, söndra) *Pharisé*, egentl. afsöndrad, from, emedan en sådan *skilde sig* från den profana mängden genom sin helighet (jfr Lc. 18: 11). När denna religiöst-politiska sekt först uppkom, kan icke bestämdt uppgifvas; dock framstod den visserligen icke i utbildad form före Maccabäiska tidsåldern, hvarefter den utbredde sig öfver hela Judiska landet och utgjorde flertalet af Synedristerna (jfr Act. 5: 34, 23: 6 följ.). Under Herodes uppgick antalet af pharisæer till 6000. På Frälsarens tid delade de sig i flera scholor, bland hvilka de berömdaste voro *Hillel* och *Schammai*, — de förre representerande det mildare, de sednare det strängare partiet; men alla dessa uppträdde till följe af sin på det *yttre* riktade helighet med häftighet emot Frälsaren, som yrkade på den *inre* sinnesförändringen. De utmärkte sig i följande punkter: 1:o) antogo de utom den skrifna lagen äfven muntliga traditioner, *παραδόσεις* (קַבָּלָה), hvilka i synnerhet angingo yttre religionsbruk, på hvilka de liksom på hvarje i ögonen fallande verklighet satte ett högt värde; — 2:o) förklarade de den skrifna lagen med stor stränghet och mest bokstafligt och höllo ritualföreskrifterna för vigtigare än moraliska känslans fordringar; dock funnos undantag (se t. ex. Joh. 3: 1 följ., Act. 5: 34); — 3:o) trodde de på ett oundvikligt öde, hkt dock icke helt och hållet inskränker menniskans fria handlingar; på själens odödlighet, kroppens uppståndelse, tillvaron af goda och onda englar. — I afseende på Sadducæernas motsatta åsigter, se *Σαδδουκαῖος*. — Emedan de enligt № 1 och 2 satte ett högt värde på det yttre, utan att i allmänhet fråga efter det inre, så ansågos de för *skrymtare* och *skenheliga*, ss. ock Frälsaren ofta kallar och skildrar dem i sina tal och liknelser; fkmr Mt. 5: 20 följ. *sæpe*.

φαρμακεία, *ας*, *ἡ* (*φαρμακεύω* använda läke- l. tjusningsmedel, äfven gift af *φάρμακον*, se följ.) tjusningsmedels användande, trolldom Gal. 5: 20; Apoc. 9: 21, 18: 23 torde dermed förstås afgudadyrkan.

φαρμακεύς, *έως*, *ὁ* (*φάρμακον* egentligen drogue, medicament, gift, tjusningsmedel o. s. v. af *φαρμάσσω* — *φύρω* blanda, *μάσσω* knåda, hopröra — använda ett konstigt medel och derigenom läka, förgifta, förtrolla — allt efter sammanhanget) giftblandare, trollkarl Apoc. 21: 8 || följ. *

φαρμακός, *οῦ*, *ὁ* (se fgde) giftblandare, hexmästare, trollkarl Apoc. 21: 8, 22: 15.

φάσις, *εως*, *ἡ* (*φαίνω*) anmälan, underrättelse Act. 21: 31 (enligt andra af *φημί*, sägen, rykte). *

φάσκω (ett slags frequentativ- l. inchoativform af *φάω*, *φημί*, blott bruklig i *præsens infinit.* och *participium*, samt *imperfectum*) *qsi* dictito, föregifva, påstå Act. 24: 9 *al.*

φάτνη, *ης*, *ἡ* (utan tvifvel af *πατέομαι*, *ἐπασάμην* smaka, äta) krubba Lc. 2: 7. 12. 16, 13: 15.

φαῦλος, *η*, *ον* (troligen *diminut.* af *φάω*, *φαίνω* — annars kunde det genom den sällsynta biformen *φαῦρος*, hvaraf *παῦρος*, *per metathesin* parvus, hänga tillsamman med *παύω*, *παύομαι*; man jemföre då det Tyska *faul*, vårt *ful*) egentl. *svagt lysande*, dunkel, matt, svag, dålig, föraktlig, ond, elak Joh. 3: 20 *al.*

φέγγος, *εος*, *τό* (samstämmigt med *φάω*, *φαίνω*) ljus, glans, sken Mt. 24: 29 *al.*

φείδομαι, *φείσομαι ἐφεισάμην depon. med.* skona, förskona, spara *τινός* Act. 20: 29 *al.*; spara, undvika, afhålla sig ifrån 2 Cor. 12: 6 (*scil. τοῦ καυχᾶσθαι*), gör intet bruk deraf.

† *φειδομένως*, *adv.* (af *partic.* till fgde verb) sparsamt, njuggt 2 Cor. 9: 6. *

φελόνης, se *φαιλόνης*.

φέρω, *οἴσω*, *ἤνεγκα*, *ἤνεγκον* (Lc. 15: 23); *ἠνέχθην* fero 1:o) *bära τί* Mt. 14: 11. 18, Mc. 15: 22, Lc. 23: 26 *al.*, föra med sig Act. 14: 13 *al.*, föra Mt. 17: 17 *al.*, framhafva Mc. 1: 32 *al.*, framräcka *δάκτυλον*, *χεῖρα* Joh. 20: 27; *metaphor.* hafva med sig 2 Joh. 10; — 2:o) *bära*, frambära, framställa *metaphor. κατηγορίαν* Joh. 18: 28 en anklagelse, *κρίσιν* 2 Petr. 2: 11 ferre judicium, fälla en dom; — 3:o) *bära*, uppbära, uppehålla Hebr. 1: 3; — 4:o) *bära*, fördraga Rom. 9: 22 *al.*; — 5:o) *bära*, frambringa (frukt) Mc. 4: 8 *al.* — *Pass.* a) bäras, frambäras Mt. 14: 11 *al.*, *φωνὴ ἠνέχθη* 2 Petr. 1: 17. 18 en röst frambars l. kom; fara fram Act. 2: 2; föras, drifvas Act. 27: 15, 2 Petr. 1: 21; begifva sig till, fara efter, skynda till ngt *εἴς τι* Hebr. 6: 1; — b) framräckas *εἰς τὴν φ. ὑμῖν χάριν* 1 Petr. 1: 13 emot l. på den nåd, som framräckes l. erbjudes eder (vid J. Chr. uppenbarelse d. ä. Hans

återkomst); — c) fram- l. inträda, tilldraga sig, ega rum Hebr. 9: 16.

φεύγω, φεύξομαι, ἔφυγον (samstammigt med φέβομαι, se φόβος) fugio a) *fly*, taga l. gripa till flykten Mt. 8: 33 *al.*, ἀπό τινος Mc. 14: 52 *al.* l. ἔκ τινος Act. 27: 30 från ngn l. ngt, ur ngt, τινά l. τί ngn l. ngt; samma constructionssätt nyttjas äfven *metaphor.* i betydelsen: undfly, undandraga sig, undgå, undvika ss. Mt. 3: 7, 1 Cor. 6: 18 *al.;* — b) *fly*, försvinna Apoc. 16: 20, 20: 11.

Φῆ- l. Φῆλιξ, ικος, ὁ (*lat.*) *Felix*, procurator i Judæa (den 11:te i ordningen, se ἡγεμών), hvilken efter Cumani afsättning erhöll denna befattning af kejsar Claudius sannolikt om hösten 52 e. Chr. Han var Claudii frigifne slaf, hvarföre han ock, enligt Suidas, hade förnamnet *Claudius;* hos Tacitus heter han *Antonius Felix*, kanhända derföre att han tillika var den kejserliga modren *Antonias* frigifne slaf. Han anses hafva varit broder till *Pallas*, likaledes en frigifven slaf hos Antonia, och skildras af Tacitus ss. grym och herrsklysten. I Judæen förmälde han sig med *Drusilla*, en dotter till Herodes Agrippa, efter att hafva förledt henne att öfvergifva sin förra man *Azizus*, furste i Emesa (se Δρουσίλλα). Nästan oafbrutet under sitt procuratel hade han att bekämpa röfvare, banditer och falska Christi; derjemte att bilägga misshälligheter emellan de Judiske och Syriske invånarne i Cæsarea, ss. ock emellan presterne och de förnäme, men uppförde sig vid dessa tillfällen så häftigt och egennyttigt, att han snarare uppblåste än utsläckte tvedrägtens låga. Af honom blef ock Paulus, som i Jerusalem blifvit tagen till fånga och afförd till Cæsarea, i 2:ne år hållen i fängsligt förvar, dock mildt behandlad. Sedan han blifvit återkallad från sin befattning och kommit till Rom, anklagade honom Judarne från Cæsarea; dock frikände honom Nero på Pallas' förbön från allt straff. Hans afskedstagande inträffade troligen år 61; fkmr Act. 23 och 24 capp.

φήμη, ης, ἡ (följ.) *tal*, rykte, fama Mt. 9: 26, Lc. 4: 14.

φημί, ἐρῶ, εἴρηκα, εἶπον, εἶπα; εἰρήσομαι, εἴρημαι, ἐῤῥήθην l. ἐῤῥέθην (φάω fari, beslägtadt med φαίνω) egentl. *genom språket* bringa i dagen, kungöra; deraf a) *säga*, tala, berätta, anföra Mt. 5: 11 *sæpe;* inskjutes liksom aio och inquam midt i talet t. ex. δός μοι, φησίν Mt. 14: 8 *al.*; 3 *pers.* φησίν förekommer understundom utan subject, hvarvid *dels* kan förstås ἡ γραφή ss. 1 Cor. 6: 16, Hebr. 8: 5, *dels* τίς en och annan, eller ock tages ordet *imperson.* ss. 2 Cor. 10: 10 säger man, heter det; καλῶς l. κακῶς εἰπεῖν τινα Lc. 6: 26, Act. 23: 5 tala väl l. illa om ngn; ὡς ἔπος εἰπεῖν Hebr. 7: 9, se ἔπος; — b) *säga ja*, bejaka, äfven påstå, mena, tro Rom. 3: 8 *al.*; — c) *säga till*, bjuda, befalla Act. 11: 22, 2: Cor. 4: 6 *al.;* — d) *säga om*, kalla med 2 *accus.* Joh. 10: 35, 15: 15; — se äfven ῥέω.

Φῆστος, ου, ὁ (*lat.*) *Festus;* Porcius Festus kom efter Felix ss. procurator i Judæen i kejsar Neros första regeringsår. Knappt hunnen till Palæstina förhörde han Aposteln Paulus Act. 25 och erkände hans oskuld Act. 26, men lät dock, då Paulus sjelf vädjade till Romerske kejsaren, föra honom bort till Rom Act. 27. Han fann provinsen oroad af talrika röfvareband, hka han bekämpade, äfvensom af en trollkarl, hkn vetat förskaffa sig ett stort anhang. I anledning af en hög mur, som skulle betaga konung Agrippa utsigten till det inre af tempelgården, råkade han i strid med Judarne, då han tog konungens parti; men han hänsköt frågan till kejsaren, som dömde till Judarnes fördel. Han dog efter icke fulla 2 års förvaltning af sitt embete och fick *Albinus* till efterträdare hösten 62.

φθάνω, ἔφθασα *komma förut*, förr än ngn annan, förekomma τινά 1 Thess. 4: 15; sedan blott komma, hinna ἐπί τινα Mt. 12: 28, Lc. 11: 20 till ngn, εἴς τι Rom. 9: 31, Phil. 3: 16 till ngt, ἄχρι τινός 2 Cor. 10: 14 ända till ngn; ἔφθασεν δὲ — — — τέλος 1 Thess. 2: 16 kommen är på dem (Guds) vrede ända till slutet (sin yttersta gräns, så att den snart måste utbryta).

φθαρτός, ή, όν, *adj. vble* (af φθείρω) *förderfvad*, förderflig, förgänglig Rom. 1: 23 *al.* σπορὰ φθ. 1 Petr. 1: 23 förgänglig säd (härmed syftas på *semen frugum*, icke *semen humanum*), τὸ φθ. τοῦτο 1 Cor. 15: 53. 54 detta här förgängliga (δεικτικῶς, Paulus ser på sin egen kropp), τὰ φθ. 1 Petr. 1: 18 *subst.* förgängliga ting.

φθέγγομαι, ἐφθεγξάμην *depon. med. knysta*, gifva ljud ifrån sig, tala Act. 4: 18, 2 Petr. 2: 16, τί v. 18.

φθείρω, φθερῶ, ἔφθειρα; φθαρήσομαι, ἐφθάρην (samstammigt med φθέω, φθίω, φθίνω skafva, nöta, förminska) förderfva, förstöra 1 Cor. 3: 17

al. τὸν ναόν l. c. templet (skedde genom Levitisk orening, skada på byggnaden och vårdslöshet i dess bevakning och uppsigt), ἤθη χρηστά 1 Cor. 15: 33, se ἦθος, οὐδένα ἔφθ. 2 Cor. 7: 2 ingen har jag ruinerat (förderfvat till hans yttre ställning); φθαρῆναι ἀπό τινος 2 Cor. 11: 3 ∾ förderfvas (och bortvändas) ifrån ngt.

φθινοπωρινός, ή, όν (φθινόπωρον den tiden af året, då ὀπώρα går till ända, höst = μετόπωρον, af φθίνω, se fgde och ὀπώρα, hkt se) som hör till hösten, höstlig δένδρα φθ. Jud. 12 höstliga träd l. träd om hösten (hka då mista sina löf). *

φθόγγος, ου, ὁ (φθέγγομαι) ljud, röst Rom. 10: 18; ljud, ton 1 Cor. 14: 7 (se ὅμως).

φθονέω (följ.) afundas, hysa afundsjuka till ngn τινί (andra τινά) Gal. 5: 26 (neml. de öfverlägsna, med hka man icke vågar inlåta sig i strid), äfven Jac. 4: 2 || φονεύετε som är bättre läsart.

φθόνος, ου, ὁ (φθέω, se φθείρω) afund, afundsjuka Rom. 1: 29 *al.*, πρὸς φθ. Jac. 4: 5, se ἐπιποθέω.

φθορά, ᾶς, ἡ (φθείρω, ἔφθορα) förderf, förstöring, upplösning, undergång Rom. 8: 21 *al.*, ἡ δουλεία τῆς φθ. l. c. den uti förderfvet l. förstöringen (v. 20) bestående träldomen, θερίζειν φθ. Gal. 6: 8 skörda förderf (neml. det eviga); förruttnelsetillstånd, förgänglighet 1 Cor. 15: 42; — moraliskt förderf ἡ — — — φθορά 2 Petr. 1: 4 det i verlden (herrskande) i den syndiga lustan grundade förderf, 2 Petr. 2: 12 (der en ordlek förefinnes med φθορά och det följande φθαρήσονται), v. 19.

φιάλη, ης, ἡ (st. πιάλη af πίνω, ἔπιον) *drickeskärl*, bägare, skål Apoc. 5: 8 *al.*

φιλάγαθος, ον (φίλος, ἀγαθός) *älskande det goda* l. de goda, vän af det rätta Tit. 1: 8. *

Φιλαδέλφεια, ας, ἡ *Philadelphia*, stad i Lydien med en christen församling Apoc. 1: 11, hvilken berömmes för sin christliga ståndaktighet och trohet. Staden var uppbyggd af Pergameniske konungen *Attalus Philadelphus* och tillföll Romarne år 133 f. Chr. jemte hela riket Pergamus.

φιλαδελφία, ας, ἡ (följ.) *broder-* l. *systerkärlek*, syskonkärlek (kärlek emellan christendomssyskon) Rom. 12: 10 *al.*

φιλάδελφος, ον (φίλος, ἀδελφός l. -ή) *broder-* l. *systerälskande*, syskonkär (om andliga l. christendomssyskon) 1 Petr. 3: 8. *

φίλανδρος, ον (φίλος, ἀνήρ) som *älskar* l. håller af sin *man* l. make Tit. 2: 4. *

φιλανθρωπία, ας, ἡ (φιλάνθρωπος menniskoälskande — φίλος, ἄνθρωπος) *menniskokärlek* Act. 28: 2, Tit. 3: 4.

φιλανθρώπως, *adv.* (se fgde) *menniskovänligt*, på ett menniskoälskande sätt Act. 27: 3. *

φιλαργυρία, ας, ἡ (följ.) *penningekärlek*, vinningslystnad, girighet 1 Tim. 6: 10 ἧς τινες ὀρεγόμενοι st. οὗ *scil.* ἀργυρίου. *

φιλάργυρος, ον (φίλος, ἄργυρος) *penningekär*, vinningslysten, girig Lc. 16: 14, 2 Tim. 3: 2.

φίλαυτος, ον (φίλος, αὐτοῦ) *sjelfkär*, egoist, egenkär 2 Tim. 3: 2. *

φιλέω, ήσω, ηκα, ησα (φίλος) 1:o) *vara vän*, kär, älska, hafva kär τινά Mt. 10: 37 *al.;* älska, tycka om, finna nöje uti, hafva behag till τί Mt. 23: 6 *al.*, äfven med *infin.* Mt. 6: 5; — 2:o) med och utan στόματι, kyssa (= κυνέω) Mt. 26: 48 *al.* — *Anm.* Man plägar skilja emellan ἀγαπάω, φιλέω, ἐράω och στέργω (af hka de 2 sistnämnda icke förekomma i N. T.) sålunda, att ἀγαπάω utmärker den minsta graden af kärlek och στέργω den högsta och ädlaste (kärlek emellan föräldrar och barn), äfvensom att φιλέω = diligo och ἐράω = amo; se ock ἀγαπάω.

φίλη, ης, ἡ, *femin.* till ὁ φίλος, väninna Lc. 15: 9. *

φιλήδονος, ον, (φίλος, ἡδονή) *njutningslysten*, älskande l. begifven på nöje l. njutning 2 Tim. 3: 4 φιλ. — — — φιλόθεοι, denna paronomasi kan i svenskan så återgifvas: »mera för njutning lågande, än efter Gud frågande». *

φίλημα, ατος, τό (φιλέω) kyss Lc. 7: 45, 22: 48. Österländningarnes, i synnerhet Judarnes sed att kyssas, då de helsade hvarandra, framkallade hos de första christna ἅγιον φ., broders- l. syskonkyssen; den kallades ἅγιον, emedan den icke var ngn profan utan *helig* — en bild och ett uttryck af den christliga syskonkärleken, hvarföre den ock hette φ. ἀγάπης 1 Petr. 5: 14 osculum pacis (l. amoris), och ett insegel på de christnas *heliga* gemenskap; den gafs i synnerhet omedelbart före den H. Nattvardens begående, sedan den gemensamma bönen blifvit hållen, och ss. ett insegel på densamma, orationis signaculum; fkmr, utom hos Petrus l. c., Rom. 16: 16 *al.*

Φιλήμων, ονος, ὁ *Philemon*, en christen i Colossæ, till hvilken Paulus skref det lilla älskliga recommendationsbrefvet med Onesimus, troligen från

Cæsarea (se Ὀνήσιμος). Han synes af Aposteln sjelf hafva blifvit omvänd till christendomen (Phil. 19) och hade åt församlingen i Colossæ upplåtit sitt hus till samlingsställe (Phil. 2). Paulus kallar honom v. 1 συνεργός; hvilket väl åtminstone antyder, att han varit en verksam befordrare af christendomen, om också icke en församlingens lärare l. föreståndare. Traditionen gör honom till biskop i Colossæ och låter honom dö martyrdöden under Nero. Hans hus i Colossæ skall ännu i 5:te århundradet hafva stått qvar (μέχρι τοῦ παρόντος μεμένηκε Theodoret).

Φίλητος, ου, ὁ Philetus, en irrlärare, hvilkens tal frätte omkring sig ss. kräftan 2 Tim. 2: 17; hufvudpunkten deruti var, att han jemte Hymenæus påstod τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι. *

φιλία, ας, ἡ (φιλέω) vänskap, kärlek τοῦ κόσμου Jac. 4 till verlden. *

Φιλιππήσιος, ου, ὁ (följ.) Philippenser l. Philipper, invånare i Philippi Phil. 4: 15. *

Φίλιπποι, ων, οἱ (af Φίλιππος, Alexander den stores fader), en ansenlig stad i Macedonien vid Thraciska gränsen, nordost om Amphipolis, utvidgad och befästad af Philippus, på den plats, der byn *Κρηνῖδες* (för sitt källrika läge — af κρηνή — småkällorne) förut låg. På den åt vester till Strymonfloden sig utbredande slätten stod det bekanta slaget (proelium Philippense) emellan Antonius och Octavius å ena sidan och Brutus jemte Cassius å den andra. Aposteln Paulus kom, på sin andra missionsresa, ifrån Neapolis till Philippi år 53, den första stad i Europa, der Aposteln förkunnade evangelium, men måste snart afstå derifrån; på sin 3:dje resa besökte han åter Philippi och det utsådda fröet hade burit sådan frukt, att der bildade sig en christen församling, hkn för sitt christliga sinne och sin öfverensstämmelse med Aposteln var honom särdeles kär, kanske kärast af alla församlingar, hvarom hans epistel, ett äkta apostoliskt kärleksbref, bär vittne. Också emottog han till och med understöd af denna församling. Ganska få Judar bodde i Philippi och de hade derstädes blott en προσευχή Act. 16: 13, hvarföre den christna församlingen till största delen bestod af fordna hedningar. — Act. 16: 12 kallas staden κολώνεια l. *-ία* nybygge, emedan Octavianus (Augustus) låtit ditföra en coloni från Rom och skänkt henne *jus Italicum;* andra förbinda κολ. med πρώτη πόλις och öfversätta: »den (till rangen) främsta colonistaden i den delen af Macedonien»; dock torde πρώτη πόλις (som ingalunda kan betyda hufvudstad, enär Amphipolis var det i *Macedonia prima*) snarare antyda, att staden var den första (ifrån hafvet) uti provinsen Macedonien d. ä. det egentliga Macedonien, som Aposteln besökte (Neapolis var en hamnstad till Philippi). Episteln till Philipperne skrefs år 63 l. 64 (i början på året) i Rom; fkmr Act. 16: 12 *al.*

Φίλιππος, ου, ὁ (hästvän — af φίλος, ἵππος) *Philippus* 1:o) *Aposteln* med detta namn ifrån Bethsaida; Johannis Evangelium framställer honom för oss i några speciella beröringar med Frälsaren Joh. 6: 5 följ., 12: 21 följ., 14: 8. 9, utan att dock dessa erbjuda tillräckliga materialier till en charakteristik af aposteln. Han skall vara den lärjunge, till hkn Frälsaren sade orden Mt. 8: 22, Lc. 9: 60. Traditionen låter honom predika evangelium i Phrygien och finna sin död i Hierapolis; fkmr Mt. 10: 3 *al.;* — 2:o) *en af de 7 diaconi* i Jerusalem Act. 6: 5, döpte drottning Candaces kammarherre Act. 8: 26—40, och fkmr ss. husegare i Cæsarea Palæstinæ Act. 21: 8 under benämning af εὐαγγελιστής, hkt se; — 3:o) *Herodes Philippus,* son af Herodes den store och Mariamne II, gemål till Herodias och fader till Salome Mt. 14: 3, Mc. 6: 17; lefde som privatman; — 4:o) *Philippus Tetrarcha,* son af Herodes den store och Cleopatra, tetrarch öfver Batanæa, Gaulonitis, Trachonitis och Ituræa Lc. 3: 1, uppbyggde l. utvidgade och förskönade Paneas l. Cæsarea Philippi Mt. 16: 13, Mc. 8: 27, gift med Herodias' dotter Salome; var en stilla och rättrådig furste och den bäste af Herodes' söner — dog äfven lugnt och stilla i sin faders arfvedel.

φιλόθεος, ον (φίλος, Θεός) *gudälskande,* gudfruktig 2 Tim. 3: 4, se φιλήδονος. *

Φιλόλογος, ου, ὁ Philologus, en christen i Rom, Rom. 16: 15. *

φιλονεικία, ας, ἡ (följ.) *stridslust,* trätgirighet, täflan, tvist Lc. 22: 24. *

φιλόνεικος, ον (φίλος, νεῖκος träta, strid) *stridslysten,* trätgirig 1 Cor. 11: 16. *

φιλοξενία, ας, ἡ (följ.) vänlighet l. tjenstaktighet emot gästvänner l. främlingar, *gästvänlighet* l. gästfrihet Rom. 12: 13, Hebr. 13: 2.

φιλόξενος, ον (φίλος, ξένος) *gästvänlig*, gästfri, som öfvar gästfrihet i synnerhet mot främmande christendomssyskon 1 Tim. 3: 2 *al.*

† φιλοπρωτεύω (följ., πρωτεύω) *älska att vara främst*, gerna vilja vara den förste, sträfva efter första rangen τινῶν bland några 3 Joh. 9. *

φίλος, η, ον älskad, kär, vänskapsfull; ss. *subst.* vän, kamrat (med hkn jag gerna l. vanligen umgås) Mt. 11: 19 *al.*, τινός l. c. *al.*, τινί Act. 19: 31, μετά τινος Lc. 23: 12, φίλε = ἑταῖρε Lc. 14: 10 min vän!

φιλοσοφία, ας, ἡ (fgde, σοφία) *kärlek* till ngn färdighet l. konst; kärlek till lärdom och vetenskap, *till vishet*, philosophi. — *Anm.* Col. 2: 8, det enda ställe i N. T. der detta ord förekommer, menas icke philosophien i sig och i allmänhet, utan den bestämda för läsarne kända speculation, hkn bestod i en med Judaismen sammansmält *gnostisk theosophi*, den der genom sin speculativa charakter utmärktes med namn af philosophi eller kanske af irrlärarne sjelfva ex professo så betecknades: dess specifika charakter är alltså att betrakta ss. judaistiskt-orientalisk, icke ss. grekisk och dess föremål utgjorde den högre andeverlden. Pauli omdöme om densamma finnes i tillägget καὶ κενῆς ἀπάτης, som icke utgör något särskildt moment jemte φιλ., utan en närmare förklaring deraf »d. v. s. tomt bedrägeri». *

φιλόσοφος, ου, ὁ (se fgde) *vän af visheten*, philosoph; så kallade sig först Pythagoras; men betydelsen af philosoph ss. en, som undersöker tingens och menniskans natur, framträder först med grundandet af egentliga philosophiska scholor; från den tiden begagnas ordet om *scholphilosopher* d. ä. sådana som hafva sitt eget philosophiska system och ss. lärare föredraga det för andra. Act. 17: 18. *

φιλόστοργος, ον (φίλος, στοργή, se ἄστοργος) ömt l. innerligt älskande (om kärleken emellan föräldrar och barn, äfven syskonkärleken) εἰς ἀλλήλους Rom. 12: 10 ömma mot hvarandra. *

φιλότεκνος, ον (φίλος, τέκνον) *barnvän* l. *-kär*, som älskar sina barn Tit. 2: 4. *

φιλοτιμέομαι (φιλότιμος ärelysten l. -girig, af φίλος, τιμή) vara *ärelysten* l. -girig, anse ss. hederssak, söka l. sätta sin ära uti med *infin.* Rom. 15: 20, 1 Thess. 4: 11; äfven bemöda sig, vinnlägga sig om med *infin.* 2 Cor. 5: 9.

φιλοφρόνως, *adv.* (af följ.) med ett *vänligt sinne*, välvilligt, kärleksrikt Act. 28: 7. *

φιλόφρων (φίλος, φρήν) *vänligt sinnad*, välvillig 1 Petr. 3: 8 || ταπεινόφρων, hkt se. *

φιμόω, ώσω, ωσα; ωμαι, ώθην (φιμός nosgrimma) *förse med* l. pålägga *nosgrimma*, dermed binda munnen till på τὸν βοῦν 1 Cor. 9: 9, 1 Tim. 5: 18 (se ἀλοάω); *metaphor.* stoppa till munnen på ngn, bringa till tystnad, tysta τινά l. τί Mt. 22: 34, 1 Petr. 2: 15; *pass.* blifva stum, tiga Mt. 22: 12, *imperat.* tig l. var tyst Mc. 1: 25, Lc. 4: 35, äfven (till det oroliga hafvet) var stilla Mc. 4: 39.

Φλέγων, οντος, ὁ *Phlegon*, en christen i Rom, Rom. 16: 14. *

φλογίζω (följ.) sätta i brand, i- l. antända, *pass.* stå i brand, i- l. antändas Jac. 3: 6 (*bis*), se γένεσις och τροχός.

φλόξ, φλογός, ἡ (φλέγω bränna, *intrans.* brinna, låga) *brand*, låga Lc. 16: 24, φλ. πυρός Hebr. 1: 7 eldslåga, ἐν φλ. πυρός l. πυρὶ φλογός Act. 7: 30, 2 Thess. 1: 8 uti l. under eldslåga (i G. T. visar sig Gud uti eldslågor jfr Exod. 3: 2 följ., 19: 18, Dan. 7: 9. 10 — i synnerhet då Han kommer till doms, och detta öfverföres på Christus ss. verldsdomare); ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλ. πυρός l. ὡς φλ. πυρός Apoc. 1: 14 *al.* Christi ögon voro ss. eldslåga (häntyder på Hans allting skarpt genomträngande allseende och allvetenhet).

φλυαρέω (följ.) *prata*, pladdra, sladdra; *trans.* τινά τινι 3 Joh. 10 öfverprata ngn med ngt. *

φλύαρος, ον (φλύος, τό prat af φλύω = φλέω = fluo, öfverflöda — i ord) *full af prat*, pratsjuk 1 Tim. 5: 13. *

φοβερός, ά, όν (φόβος) *full af bäfvan*, förskräcklig, faslig, gruflig, gräslig Hebr. 10: 27. 31, 12: 21.

φοβέω; ηθήσομαι, ήθην (φόβος) förskräcka, skrämma, injaga fruktan hos ngn; i N. T. blott *pass.* 1:o) *förskräckas*, vara rädd, frukta, bäfva a) *absol.* Mt. 10: 31 *sæpe;* b) med *accus.* α) τινά och τί Mt. 10: 26 *al.* frukta l. vara rädd för ngn l. ngt, β) *c. substantivo conjugato*, φόβον τινός 1 Petr. 3: 14 hysa fruktan för ngn, φόβον μέγαν Mc. 4: 41, Lc. 2: 9 hysa stor fruktan, högligen förskräckas, πτόησιν 1 Petr. 3: 6 hysa fruktan; c) med ἀπό och *genit.* Mt. 10: 28, Lc. 12: 4, frukta för ngn; — 2:o) *frukta*, befara μή, μή πως, μή ποτε Act. 27: 17 *al.*, att, att tilläfventyrs, äfven ὑμᾶς μή πως Gal. 4: 11 jag fruktar om eder,

att tilläfventyrs; — 3:o) *frukta*, draga i betänkande med *infin.* Mt. 1: 20 *al.*; — 4:o) *frukta*, vörda τὸν Θεόν l. Κύριον Lc. 1: 50 *al.*, οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν Act. 13: 16. 26 proselyter (neml. portproselyter, se προσήλυτος) i motsats mot Ἰσραηλῖται; om γυνή Eph. 5: 33 som bör frukta l. vörda sin man, se ἵνα.

φόβητρον, ου, τό (fgde) *skräckmedel*, skräckbild, järtecken Lc. 21: 11. *

φόβος, ου, ὁ (φέβομαι fly, frukta, bäfva, samstammigt med φεύγω) *flykt*, bäfvan, fruktan, farhåga, förskräckelse a) *absol.* Mt. 14: 26 *al.*, ἐν φόβῳ 1 Cor. 2: 3 *al.* i l. med fruktan Jud. 23 (att tillika fattas af deras förderf — se följande ord i versen), μετὰ φόβου καὶ τρόμου 2 Cor. 7: 15, se τρόμος; *abstractum pro concreto* Rom. 13: 3 = φοβεροί l. också = skräck, förskräckelseämne l. till förskräckelse; *plur.* ἔσωθεν φ. 2 Cor. 7: 5 inifrån farhågor (troligen med afseende på Corinthiska förhållanden); — b) med *genit.* fruktan o. s. v. för ngn l. ngt Mt. 28: 4 *al.*, helig fruktan l. vördnad τοῦ Θεοῦ l. Κυρίου Act. 9: 31 *al.* fruktan för Gud l. HERran = Guds l. HERrans fruktan.

Φοίβη, ης, ἡ Phoebe, diaconissa i Cenchreæ, hamnstad till Corinth, se Κόρινθος; hon hade troligen brefvet till Romarne med sig, då hon for till Rom, Rom. 16: 1, se äfven προστάτις. *

Φοινίκη, ης, ἡ Phœnicien; så hette den smala kuststräckan (4—5 geographiska mil bred) vid Medelhafvet emellan Syrien och Palæstina, som drog sig norr ut från floden *Belus* till floden *Eleutherus*, och hade inom sig i samma riktning städerna *Acco* (Ptolemais), *Tyrus*, *Sidon*, *Berytus*, *Byblus* och *Tripolis*. Landet var fruktbart, ymnigt vattnadt af floderna från Libanon, och hör ännu till de bördigaste länder i främre Asien. Invånarne, ursprungligen Canaaniter, idkade vidsträckt handel och utmärkte sig för konster och uppfinningar; se vidare Τύρος och Σιδών; förekommer Act. 11: 19 *al.*

Φοινίκισσα, ης, ἡ Phœniciska Mc. 7: 26, se Συροφοίνισσα. *

φοίνιξ, äfven φοῖνιξ, ικος, ὁ (äfven ἡ) תָּמָר *palm*, palmträd, dadelpalm. Detta träd växte fordom ymnigt i Palæstina i synn. i de för varm temperatur utmärkta trakterna ss. Jericho (palmstad), Engeddi, Döda hafvet, sjön Genesaret, men var planteradt vid Bethania (dadelort); nu mera anträffas det ytterst sällan i Palæstina (vid Jericho finnes blott ett enda, vid Engeddi intet, se *Robinson*), deremot förekommer det ymnigt i Arabien, Ægypten och Persien. Det är ett ståtligt träd, som på Romerska och Judiska mynt förekommer ss. sinnebild af Palæstina; tycker om lös, sandig, het dock något fuktig jordmån, blir 30, 40 till och med 100 fot högt, 200 år gammalt och har smärt, rak, enkel 10—18 tum i diameter tjock stam, blott i toppen 40—80 tunna grenar, hvilka äro ju högre desto kortare, och i det de böja sig mot marken gifva god skugga. Trädet utmärker sig för sin ständiga grönska (hvarföre ock den rättfärdige dermed jemföres Ps. 92: 13). Sjelfva träet utgör ett varaktigt byggnadsmaterial och skall hafva den egenheten, att det, användt till bjelkar i taket, liksom böjer sig uppåt, ju större tyngder som läggas derpå (derföre en passande bild af en korsdragande christen). Judarne betjente sig af palmgrenar vid Löfhyddohögtiden, och vid det högtidliga mottagandet af furstar och härförare buro de dem ss. glädjens, segrens och hyllningens symbol; med sådana i händerna gingo de ock Frälsaren till mötes Joh. 12: 13; fkmr ock Apoc. 7: 9.

Φοῖνιξ, ικος, ἡ Phœnix, en hamn på södra sidan af ön Creta, närmare vestra än östra sidan; ett stycke öster derifrån låg en stad med samma namn. Hamnen låg så till, att ena stranden vette åt S.V., den andra åt N.V.; Act. 27: 12. *

φονεύς, έως, ὁ (se följ.) *mördare*, dråpare Mt. 22: 7 *al.*

φονεύω, εύσω, ευσα (följ.) *mörda*, döda, dräpa Mt. 5: 21 *al.*, äfven Jac. 4: 2 der det antyder den dödsfiendskap, som rådde dem emellan, äfven Jac. 5: 6 om den rikes förföljelse ända till döds emot den fattige rättskaffens mannen.

φόνος, ου, ὁ (φένω, hvaraf *ep. aor.* ἔπεφνον döda) mord, mördande, dråp Mc. 15: 7 *al.*, ἐν φ. μαχαίρας ἀποθνήσκειν Hebr. 11: 37 dö i svärds dråp, för svärd; *plur.* mordgerningar Mt. 15: 19 *al.*

φορέω, ήσω (φέρω) bära τί Mt. 11: 8 *al.* utmärker handlingens fortsättning och varaktighet och är således ett förstärkt φέρω.

Φόρον, ου, τό, se Ἀππίου Φόρον.

φόρος, ου, ὁ (φέρω) *börda*, pålaga, skatt, afgift (för person och egendom, deremot τέλος för varor) Lc. 20: 22 *al.*, τῷ τὸν φ. *scil.* αἰτοῦντι Rom. 13: 7.

φορτίζω; ισμαι (φόρτος) *påbörda*, belasta, betunga *metaphor.* τινά τι Lc. 11: 46 om de många ceremonialstadgar, hvilka de skriftlärde påbördade l. pålade folket; p. p. p. Mt. 11: 28 betungad (under syndabördan).

φορτίον, ου, τό, *diminut. form* (af följ.) *börda*, tyngd, last, skeppslast l. -laddning Act. 27: 10; *metaphor.* om Mosaiska lagens och de pharisæiska stadgarnes tunga börda Mt. 23: 4, Lc. 11: 46; om Christi l. evangelii lätta börda Mt. 11: 30; om syndens börda Gal. 6: 5.

φόρτος, ου, ὁ (φέρω l. φορέω) börda o. s. v. Act. 27: 10 || fgde. *

Φορ- l. Φουρτουνάτος, ου, ὁ (*lat.*) *Fortunatus*, en christen i Corinth, 1 Cor. 16: 17. *

† φραγέλλιον, ου, τό (*lat.*) flagellum, gissel Joh. 2: 15. *

† φραγελλόω, ωσα (*lat.*) flagello, gissla, hudflänga Mt. 27: 26, Mc. 15: 15.

φραγμός, οῦ, ὁ (φράσσω) *spärrning*, stängsel, gärdesgård, omhägnad Mt. 21: 33, Mc. 12: 1, den om- l. inhägnade platsen = τὸ φράγμα gärde Lc. 14: 21; *metaphor.* τὸ μεσότοιχον τοῦ φρ. Eph. 2: 14 se μεσότοιχον.

φράζω, ασα (liks. af obrukl. φράω af φράν *dorice* st. φρήν) anvisa, förklara, uttyda τί τινι Mt. 13: 36, 15: 15 ngt för ngn; *anm.* hos poëterne och Herodot. betyder ordet i *med.* betänka, behjerta, hvaraf dess härledning från φρήν bevisas.

φράσσω, ἔφραξα; φραγήσομαι, ἐφράγην *spärra*, inhägna, stänga, tillstoppa στόμα τινός Hebr. 11: 13 d. ä. hindra ngn att skada (har väl afs. på Dan. 6: 22, kanske ock Jud. 14: 6 och 1 Sam. 17: 34 följ.), ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ Rom. 3: 19 på det att hvarje mun må tillstoppas d. ä. förstummas, bringas till tystnad (icke blott hvarje hednings, utan äfven hvarje Judes), ἡ καύχησις αὕτη — — — ἐμέ 2 Cor. 11: 10 denna berömmelse skall icke tillstoppas i afseende på mig (*berömmelsen* att hafva förkunnat evangelium kostnadsfritt är *personificerad;* henne skall icke munnen tillstoppas, att hon måste tiga i afs. på mig).

φρέαρ, ατος, τό brunn, cistern Lc. 14: 5, Joh. 4: 11. 12; brunnarne hade friskt källvatten ss. Jacobs brunn vid Sichem, cisternerne åter voro gräfda till uppsamlande af regnvatten (πρὸς ὑποδοχὴν ὀμβρίου ὕδατος); φ. τῆς ἀβύσσου Apoc. 9: 1 afgrundens brunn d. ä. de onda andarnes vistelseort i Hades.

† φρεναπατάω (följ.) *bedraga själen* d. ä. förföra, bedåra ἑαυτόν Gal. 6: 3; *anm.* detta ord är så mycket säkrare ett ἅπαξ εἰρημένον, som det endast fkmr här i hela grekiska litteraturen. *

† φρεναπάτης, ου, ὁ (följ., ἀπατάω) *som vilseför själar* l. sinnen, förförare Tit. 1: 10. *

φρήν, φρενός, ἡ (φράσσω) eg. praecordia, διάφραγμα, *mellangärdet* d. ä. den hinna som *afstänger* hjertat och lungorna från de öfriga inelfvorna; men emedan diaphragma ansågs ss. sätet för alla andliga lifsyttringar och förmögenheter, ss. den rent kroppsliga principen för det andliga lifvet, så kom ordet sedermera att betyda: själ, ande, sinne, i synn. förstånd, omdömeskraft, *plur.* 1 Cor. 14: 20 (*bis*).

φρίσσω (φρίξ, φρικός, ἡ hvarje sträf, skroflig, ojemn yta ss. då hafvet uppröres af vindarne, håret l. borsten reser sig i vädret, sädesfälten stå liksom borstiga af ax, klippspetsar uppresa sig ur vågorne — deraf rysning, skälfning) vara skroflig, ojemn, borstig; resa sig l. stå i vädret (om hår o. s. v.), horreo, rysa, skälfva Jac. 2: 19. *

φρονέω, ήσω (φρήν) 1:o) *tänka*, hafva tanke l. sinne Act. 28: 22 (= dina tankar), 1 Cor. 13: 11 hafva diktan och traktan, τό αὐτό Rom. 12: 16 *al.* hafva samma tanke l. sträfvande, vara endrägtig, »ens till sinnes», παρ' ὃ δεῖ φρ. Rom. 12: 3 än han bör hysa (se ὑπερφρονέω), οὐδὲν ἄλλο Gal. 5: 10 icke tänka ngt annat (än neml. sagdt är i 8 och 9 vv.), τοῦτο φρ. Phil. 3: 15 låtom oss hafva detta sinnelag (som jag neml. v. 12 följ. skildrat ss. mitt, en ödmjuk tanka om oss sjelfva och ett rastlöst framåtsträfvande på helgelsens väg); *pass.* τοῦτο φρ. ἐν ὑμῖν ὃ Phil. 2: 5 må l. låt samma sinne vara i eder som — (andra hafva φρονεῖτε); — 2:o) *tänka*, tänka på, hafva i sinnet ὑψηλά Rom. 11: 16 (se ὑψηλός), τὰ ἄνω Col. 3: 2 det som är ofvantill l. i himlen)(τὰ ἐπὶ τῆς γῆς l. ἐπίγεια *ibid.*, Phil. 3: 19, τὰ τοῦ Θεοῦ Mt. 16: 23, Mc. 8: 33 det gudomliga intresset)(τὰ τῶν ἀνθρώπων *ibid.* menniskornas (hkas intresse går ut på icke en lidande, utan en segrande och herrskande Messias), τὰ τῆς σαρκός Rom. 8: 5 tänka på det som tillhör köttet, vara köttsligt sinnad, τὴν ἡμέραν Rom. 14: 6 vara betänkt på, hafva i sinnet den dagen (som skall firas), τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ Phil. 4: 10 taga mitt bästa i öfvervägande.

φρόνημα, ατος, τό (fgde) eg. *det tänkta*, tanke,

sinnelag, sträfvande, diktan och traktan τὸ φρ. τῆς σαρκός och τοῦ πνεύματος κ. τ. λ. Rom. 8: 6 köttets sträfvande går ut på att föra menniskan till den eviga döden (genom synden), Andens åter att leda henne till (evigt) lif och salighet; fkmr ock v.v. 7: 27.

φρόνησις, εως, ἡ (se fgde) *tänkande*, tankekraft, förstånd, klokhet, insigt Lc. 1: 17, Eph. 1: 8.

φρόνιμος, η, ον (se fgde) *vid förstånd*, förståndig, förnuftig, klok Mt. 7: 24 *al.*, insigtsfull, vis ἑαυτῷ l. παρ' ἑαυτῷ Rom. 11: 25, 12: 16 vis efter sitt eget omdöme l. i sina egna ögon d. ä. inbilsk; — *compar.* φρονιμώτερος Lc. 16: 18.

φρονίμως, *adv.* (af fgde) klokt, slugt Lc. 16: 8. *

φροντίζω (φροντίς eftertanka, omsorg af φρονέω) eftertänka, vara betänkt på, låta ngt vara sig angeläget, beflita sig om τινός Tit. 3: 8. *

φρουρέω, ήσω (φρουρός *qsi* προορός af πρό, ὁράω — eg. *framåtskådare*, väktare; *plur.* garnison, besättning) bevaka, hålla vakt öfver, bevara τὴν πόλιν 2 Cor. 11: 32; *trop.* Phil. 4: 7, äfven *pass.* ὑπὸ τὸν νόμον ἐφρ. συγκεκλεισμένοι Gal. 3: 23 vi (Judechristne) höllos innestängde under lagens bevakning för (det ändamål att vi skulle öfvergå till) den tro som uppenbaras skulle, bevaras εἴς τι 1 Petr. 1: 5 till ngt l. för ngt ändamål.

φρυάσσω, αξα, i profangrek. *med.* (βρύω, βρυάζω) eg. *svälla*, uppbrusa af kraft l. vildhet, frusta, vara bångstyrig (i synn. om hästar), bära sig vildt åt, storma, rasa Act. 4: 25. *

φρύγανον, ου, τό (φρύγω torka) torrt ris, qvistar, bränsle Act. 28: 3. *

Φρυγία, ας, ἡ *Phrygien*, ett landskap i M. Asien; utgör i N. T. det af de gamle geographerne såkallade *Storphrygien*, ἡ μεγάλη Φρυγία, som var en beståndsdel af Rom. provinsen Asia, och gränsade i Ö. till Galatien, Cappadocien och Lycaonien, stötte i V. och N. utan skarpa, naturliga gränslinier till Carien, Lydien, Mysien och Bithynien och skildes i S. genom Taurus från Pisidien; der lågo städerna Colossæ, Hierapolis och Laodicea. *Lilla Phrygien* låg vid Hellesponten; — fkmr Act. 2: 10 *al.*

Φύγελλος l. -ελος, ου, ὁ *Phygellus*, *-elus*, en Asiatisk christen, fkmr 2 Tim. 1: 15. *

φυγή, ῆς, ἡ (φεύγω, ἔφυγον) *fuga*, flykt Mt. 24: 20, Mc. 13: 18.

φυλακή, ῆς, ἡ (φυλάσσω) 1:o) vakthållning, vakt φ. φυλάσσειν Lc. 2: 8 hålla vakt; a) fängelsevakt (väktare) Act. 12: 10; b) nattvakt, väkt Mt. 14: 25 *al.* (Judarne hade i äldre tider, liksom Grekerna, blott 3 nattväkter med 4 timmar hvardera; men sedan Pompeji tid delade de, i likhet med Romarne, natten i 4 väkter hvardera med 3 timmar; πρώτη = ὀψέ kl. 6—9 på aftonen hos oss, δευτέρα = μεσονύκτιον kl. 9—12 på natten, τρίτη = ἀλεκτοροφωνία kl. 12—3 på morgonen, τετάρτη = πρωΐ kl. 3—6 på morgonen; se ock ἀλεκτοροφωνία — derjemte obs., att Judarne räknade dygnet från den ena solnedgången till den andra, och att kl. 6 på aftonen hos oss svarade emot kl. 12 hos dem o. s. v. se ἕκτος och ὥρα). — 2:o) stället der ngn bevakas, fängelse Mt. 5: 25 *al.*; fängelseort τὰ ἐν φ. πνεύματα 1 Petr. 3: 19 andarne i fängelset (φ. är den ort, der de otrognas andar förvaras till yttersta dagen, alltså = γέεννα; de andar för hka Frälsaren predikade tillhörde dem som omkommit i syndafloden), äfven Apoc. 18: 2 fängelseort l. -station.

† φυλακίζω (fgde) kasta i fängelse, fängsla Act. 22: 19. *

φυλακτήριον, ου, τό (φυλάσσω) 1:o) *förvaringsställe*, bevakningsort, fängelse; 2:o) *förvaringsmedel*, amulett; i N. T. *plur.* = טוֹטָפוֹת (hos de sednare Judarne תְּפִלִּין =) *böneremmar* l. *-rimsor* d. ä. pergamentrimsor, på hvilka de 4 språken (Exod. 13: 3—10, 11—16, Deuteron. 6: 4—9, 11: 13—21) voro skrifna och hka man enligt Deuteron. 6: 8 förvarade inneslutna i 2:ne kubformiga kapslar och vid bönen (fromma personer buro dem hela dagen) med läderremmar band öfver pannan midt emellan ögonen och om venstra armen midt emot hjertat, för att så mycket kraftigare påminnas om sin pligt att med hufvud och hjerta uppfylla lagen; derjemte tillskref man dem kraften af amuletter l. skyddsmedel; Luther har *Denkzettel*, Sv. öfversättn. *tänkeskrifter*; dessa gjorde Pharisæerne ganska breda för att derigenom i andras ögon lysa med sin andakt och helighet Mt. 23: 5. *

φύλαξ, ακος, ὁ (följ.) vaktare, väktare Act. 5: 23, 12: 6. 19.

φυλάσσω, άξω, αξα; αξάμην (somlige af πύλη, alltså egentl. vakta stadsportarne) 1:o) *intrans.* vaka)(καθεύδω, φ. φυλακάς Lc. 2: 8 hålla vakt, vakta; — 2:o) *transit.* a) bevaka, hålla vakt

öfver, vakta *τινά* Lc. 11: 21 *al.*, *pass.* Lc. 8: 29; — b) bevara, beskydda Joh. 17: 12 *al.*, *τινὰ ἀπό τινος* 2 Thess. 3: 3 ngn för ngt, *ἑαυτὸν ἀπό τινος* 1 Joh. 5: 21 vakta sig l. taga sig till vara för ngn; *med.* akta sig, taga sig till vara *τινά* och *τί* och *ἀπό τινος* Lc. 12: 15 *al.*; — c) bevara, akta på, iakttaga, hålla *τί* Lc. 11: 28 *al.*; äfven i *med.* *τί* Mt. 19: 20 (*Tisch.* har *ἐφύλαξα*), Mc. 10: 20.

φυλή, ῆς, ἡ (= *φῦλον* stam, slägt af *φύω*) eg. förening af enskilda till samhälle l. stat, folkstam l. -slag Mt. 24: 30, Apoc. 5: 9 *al.* med afs. på Judarne; tribus stam l. slägt (om de 12, i hvilka de voro indelade) Mt. 19: 28 *al.* se *πατριά.*

φύλλον, ου, τό (*φύω*) folium, blad, löf Mt. 21: 19 *al.*

φύραμα, ατος, τό (*φυράω* blanda l. röra ihop, knåda) eg. det *ältade* l. *knådade*, deraf deg, massa, klump Rom. 9: 21 (om krukmakarelera); deg *metaphor.* 1 Cor. 5: 6. 7, Gal. 5: 9 se *ζύμη*, Rom. 11: 16 (om Judafolket).

φυσικός, ή, όν (*φύσις*) *hörande till naturen*, naturenlig, naturlig Rom. 1: 26; af naturen 2 Petr. 2: 12 || *φυσικῶς* (andra: ss. sinnliga varelser).

φυσικῶς, *adv.* (af fgde) af naturen *ὅσα φ. ἐπίστανται* Jud. 10 hvad de af naturen (ss. de oskäliga djuren) veta (har afs. på föremålen för den sinnliga njutningen, i motsats mot det andliga).

† *φυσιόω*; *ωμαι, ώθην* = *φυσιάω* (*φυσάω* blåsa, blåsa upp af *φῦσα* blåsbälg af *φύω* *onomatop.* ord på blåsa) uppblåsa *metaphor.* göra stolt, högmodig *ἡ γνῶσις* — — — *οἰκοδομεῖ* 1 Cor. 8: 1 kunskapen (i och för sig, isolerad från kärleken — som aldrig är en verklig, utan blott inbillad kunskap) uppblåser l. gör stolt, men kärleken uppbygger (befordrar den christna församlingens utbildning, tänkt ss. *οἰκοδομὴ Θεοῦ*); *pass.* uppblåsas, förhäfva l. brösta sig 1 Cor. 4: 6 *al.* *ἵνα μὴ* — — — *ἑτέρου* l. e. »på det att I icke förhäfven eder den ene till fördel för den andre (af samma parti) emot den andre (af annat parti)» (detta skedde derigenom att de ömsesidigt sökte bibehålla och förhöja hvarandras anseende *εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνός*, och det i fiendtlig rigtning mot den som tillhörde ett annat parti *κατὰ τοῦ ἑτέρου*).

φύσις, εως, ἡ (*φύω*) *natur* a) en persons l. saks naturliga l. medfödda beskaffenhet, egenskap, väsende Rom. 2: 14 *al.*, *ἡ ἐκ φ. ἀκροβυστία* Rom. 2: 27 förhuden af naturen d. ä. den oomskurne (hedningen) sådan han är det af naturen, *οἱ φύσει μὴ ὄντες θεοί* Gal. 4: 8 som till sin natur icke äro gudar (ty för Paulus voro de realiteter l. väsenden, hvilka af hedningarne tillbådos ss. gudar, icke gudar utan dämoner jfr 1 Cor. 10: 20); — b) naturens ordning, inrättning *ὁ κατὰ φ.* naturenlig l. naturlig, *ὁ παρὰ φ.* naturstridig l. onaturlig Rom. 1: 26, 11: 21. 24; — c) födelse, börd Gal. 2: 15, varelse, väsen, slägte, slag Jac. 3: 7.

† *φυσίωσις, εως, ἡ* (*φυσιόω*) *uppblåsthet*, stolthet 2 Cor. 12: 20. *

φυτεία, ας, ἡ (följ.) *planterande*, plantering, det planterade ss. bild af läran Mt. 15: 13 = hvar och en icke gudomlig, af menniskor uppfunnen lära skall blifva till intet (neml. genom den nu började Messianska reformationen). *

φυτεύω, ευσα; *ευμαι, εύθην* (*φυτόν* planta, växt af följ.) *plantera* a) i *egentlig* mening Mt. 21: 33; — b) i *tropisk* mening: Mt. 15: 13 (se *φυτεία*), 1 Cor. 3: 6—8 (der tron hos den Corinthiska församlingen framställes under bilden af en planta l. växt, hkn blifvit planterad af Paulus, emedan han först gjort dem troende — se ock *ποτίζω*).

φύω; *ἐφύην* *aor.* 2 *pass.* st. det vanliga *aor.* 2 *act.* *ἔφυν* (besl. med fui, fio o. s. v.; för öfrigt *onomatop.* ord på blåsa) *trans.* *föda*, frambringa, framalstra; *intrans.* uppkomma, växa Hebr. 12: 15 se *πικρία*; *pass.* födas, växa, komma upp Lc. 8: 6. 8.

φωλεός, οῦ, ὁ *håla*, kula, ide Mt. 8: 20, Lc. 9: 58.

φωνέω, ήσω, ησα; *ήθην* (följ.) 1:o) *intrans.* *ljuda*, frambringa ett ljud l. en ton, i synn. a) om menniskor: upphäfva l. höja sin röst, tala högt och tydligt, ropa Lc. 8: 8 *al.*, men äfven b) om djurs läten, ss. tuppens: gala Mt. 26: 34 *al.*; — 2:o) *transit.* a) ropa på *Ἠλίαν* (att han skall komma — till hjelp) Mt. 27: 47, Mc. 15: 35 (icke missförstånd, utan elak Judeqvickhet); b) ropa till sig, tillkalla *τινά* Mt. 20: 32 *al.*; c) tillropa; titulera, kalla Joh. 13: 13; d) bjuda l. inbjuda (till måltid) Lc. 14: 12 = *καλέω*; — *pass.* kallas, in- l. framkallas *τινί* till ngn Lc. 19: 15.

φωνή, ῆς, ἡ (*φάω*, stamform till *φαίνω* och *φημί*) *ljud* 1:o) *om liflösa ting:* ljud, ton, dön, dån ss. af instrumenter Mt. 24: 31, 1 Cor. 14: 7. 8, af vinden Joh. 3: 8, åskan Apoc. 6: 1 *al.* (thor-

dön), vatten Apoc. 1: 15 *al.*, vingar, vagnar, Apoc. 9: 9, 18: 22, äfvensom om dönet på första Pingstdagen Act. 2: 6 (jfr v. 2); — 2:o) *om lefvande varelser:* a) röst, stämma α) om menniskor: Mt. 3: 3 *sæpe;* β) om Gud och englar Mt. 3: 17 *sæpe;* φωνὴ γίνεται äfven φέρεται 2 Petr. 1: 17 (se φέρω); κράζειν φ. Act. 24: 21 se κράζω, ἀλλάσσειν τὴν φ. Gal. 4: 20 se ἀλλάσσω; φ. τῶν προφητῶν Act. 13: 27 propheternas röster d. ä. prophetior; — b) rop, skri Mt. 2: 18 *al.;* — c) språk, tungomål γένη φωνῶν 1 Cor. 14: 10 slag af språk, olika språk »i så stor mängd kanhända gifves det olika språk i verlden», äfven v. 11; ἐν ἀνθρώπου φ. 2 Petr. 2: 16 »ett *språklöst* djur talade på *menniskospråk*» (paronomasi).

φῶς, φωτός, τό (sdr. af φάος, af φάω, φαίνω) *ljus* 1:o) i *egentlig* och *physisk* mening: a) i och för sig Mt. 17: 2. 5 νεφέλη φωτός ljusmoln l. -sky (= schekina) ‖ φωτεινή; b) himlakropparnes ljus (solens, månens, stjernornas) πατὴρ τῶν φ. Jac. 1: 17 himlaljusens Fader (Skapare); c) dagsljuset Joh. 3: 20. 21, τὸ φ. τοῦ κόσμου τούτου Joh. 11: 9 denna verldens ljus = dags- l. solljuset; ἐν τῷ φ. Mt. 10: 27, Lc. 12: 3 d. ä. offentligen l. uppenbarligen)(ἐν τῇ σκοτίᾳ hemligen; d) ljussken, ljus (lykta l. lampa) Lc. 8: 16, Act. 16: 29, äfven φ. λύχνου Apoc. 18: 23, τῆς δόξης Apoc. 21: 24 = νεφέλη φωτός Mt. 17: 5 = schekina (se ofvan); 1 Tim. 6: 16 den otillgängliga ljusglans hvaruti Gud bor, äfven Act. 9: 3 *al.* om den ljusglans som kringstrålade Paulus på vägen till Damascus; e) eld Mc. 14: 54, Lc. 22: 56; — 2:o) i *tropisk* och *andlig* mening τὸ φ. τὸ ἐν σοί Mt. 6: 23 ditt inre ljus, förstånd; då (sol)ljuset utmärker sig för den största renhet och tillika upplyser och fröjdar allt, så användes det ss. bild på gudomlig helighet, sanning och salighet, i synnerhet betecknas dermed den gudomliga sanningen)(σκοτία hkt se, τὸ φ. ὑμῶν Mt. 5: 16 det ljus, hvars innehafvare J ären, Rom. 13: 12 *al.;* περιπατεῖν l. εἶναι ἐν τῷ φ. 1 Joh. 1: 7, 2: 9; det brukas a) om Gud ss. urkällan till allt ljus, hkt alltså utgör sjelfva Guds väsende 1 Joh. 1: 5. 7 *al.;* b) om J. Chr., ss. utstrålning af Guds herrlighet (se ἀπαύγασμα) och ett aftryck af Hans väsende Joh. 1: 4. 5. 7 följ. *al.*, ss. Han ock kallar sig sjelf τὸ φ. τοῦ κόσμου Joh. 8: 12 d. ä. den från hkn den gudomliga sanningen utgår i menskligheten; c) om Apostlarne, hka Frälsaren sjelf kallar τὸ φ. τοῦ κόσμου Mt. 5: 14 = J ären dertill bestämda, att, liksom solen upplyser verlden med det physiska ljuset, andligen upplysa menskligheten genom sanningens meddelande (Christus är ljuset *principialiter*, lärjungarne *mediate* Eph. 3: 9 ss. förmedlare af sanningen till menniskornas frälsning och salighet Act. 13: 47); d) om de christna i allmänhet, hka ss. upplyste af Guds Ande också å sin sida äro ljus, och kallas υἱοὶ l. τέκνα φωτός Joh. 12: 36, Eph. 5: 8 (jfr Phil. 2: 15).

φωστήρ, ῆρος, ὁ (φώσκω lysa af fgde) *ljusgifvare*, lysande himlakropp, himlaljus (solen, månen, stjernorna) φαίνεσθε ὡς φ. ἐν κόσμῳ κ. τ. λ. Phil. 2: 15 J framstån ss. himlaljus i verlden (ss. solen lyser om dagen, månan och stjernorna om natten), emedan J innehafven lifsordet = evangelium; — äfven ljusglans = schekina Apoc. 21: 11.

φωςφόρος, ον (φῶς, φέρω) *ljusbärande*, ljusgifvande *subst. scil.* ἀστήρ den stjerna som medför dagsljuset, lucifer, morgonstjerna 2 Petr. 1: 19 (se λύχνος). *

φωτεινός, ή, όν, (φῶς) ljus νεφέλη Mt. 17: 5 ‖ φωτός; lysande, upplyst Mc. 6: 22, Lc. 11: 34. 36 om alltså din kropp är *helt och hållet* upplyst, utan att hafva ngn mörk del; *upplyst* skall han vara då helt och hållet, ss. när ljuset (lampan) med sin glans upplyser dig.

φωτίζω, ίσω l. ιῶ, ισα; ισμαι, ίσθην (φῶς) 1:o) *transit.* be- l. upplysa τινά Lc. 11: 36, Apoc. 21: 23, *metaphor.* Joh. 1: 9, Eph. 3: 9; föra ur mörkret i ljuset, framkalla i ljuset, uppenbara 1 Cor. 4: 5, 2 Tim. 1: 10; — *pass.* upplysas Apoc. 18: 1, *metaphor.* komma till insigt af sanningen Hebr. 6: 4, 10: 32, πεφωτισμένους κ. τ. λ. Eph. 1: 18 upplyste i anseende till edra hjertans ögon = invärtes ögon (*accus. partic.* svarar till föregående dativ. ὑμῖν och är en *accus. absol.* ss. ofta i profangrek.); — 2:o) *intrans.* lysa, glänsa ἐπί τινα Apoc. 22: 5 på l. öfver ngn, be- l. upplysa ngn.

φωτισμός, οῦ, ὁ (fgde) upplysning, *metaphor.* glans l. ljus εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι κ. τ. λ. 2 Cor. 4: 4 på det att icke glansen l. ljuset af evangelium om (den upphöjde) Christi herrlighet skulle skina för dem (ty för de blinda skiner icke det lysande) = på

det att de icke skulle fatta Evangelii upplysande sanning; *πρὸς φωτισμὸν κ. τ. λ.* v. 6 på det att vi skulle låta lysa d. ä. uppenbara kunskapen om Guds herrlighet i Christi ansigte (meddelad genom predikan lyser kunskapen, och dess glans strålar *på Christi ansigte,* emedan det är detta, hvars herrlighet skådas i predikans spegel se 2 Cor. 3: 18 och *κατοπτρίζω*).

X.

Χαίρω, χαρήσομαι, ἐχάρην (troligen beslägtadt med *χάω, χαίνω, χάσκω* hio, hisco, liksom vara uppsluppen) fröjda sig, glädja sig, glädjas, vara glad a) *absol.* Mt. 5: 12 *al., χ. ἀγαλλιώμενοι* 1 Petr. 4: 13 glädjas med fröjd (deras glädje var förut förenad med smärta och sorg), *χ. ὁρῶν* Joh. 20: 20, Phil. 2: 28 jag gläder mig öfver att se l. ser med glädje (enligt det i profangrek. vanliga constructionssättet af *λανθάνω, τυγχάνω* o. s. v. med partic.); — b) *cum subst. conjugato χαράν* känna l. erfara glädje ss. *ᾗ* attraction för *ἣν χαίρομεν* 1 Thess. 3: 9, *ἐχ. χαρὰν μεγάλην σφόδρα* Mt. 2: 10 de erforo en ganska stor glädje, fröjdade sig öfvermåttan l. i högsta grad (förstärkningen ligger icke i *χαράν,* utan i *μεγάλην*; deremot Joh. 3: 29 *χαίρει χαρᾷ* han gläder sig högligen; — c) *andra constructionssätt: τινί* Rom. 12: 12 på grund af ngt, *τί* öfver ngt ss. *τὸ δ' αὐτό* Phil. 2: 18 men öfver detsamma, *ἀπό τινος* 2 Cor. 2: 3 med anledning af ngn l. hafva sin glädje af ngn, *διά τινα* Joh. 11: 15, 1 Thess. 3: 9 för ngns skull, *ἔν τινι* Lc. 10: 20 *al.* i ngn punkt l. öfver ngt, *ἐν Κυρίῳ* Phil. 3: 1, 4: 4 i HERranom (så att fröjden har sin grund i Christo, är en christlig glädje)(*κατὰ κόσμον*), *ἐπί τινι* Mt. 18: 13 *al.* öfver ngt; — *imperat. χαῖρε* (*χαίρετε*) Mt. 26: 49 *al.* var den vanliga helsningsformeln egentl. fröjda dig, deraf: god dag, var helsad, hell dig! — *infin.* vid början af bref (liksom *ἔῤῥωσο* och *ἔῤῥωσθε* vid slutet, se *ῥώννυμι*), hvarvid *λέγει* l. *λέγουσι* förstås inunder: egentl. säga till ngn att må väl, önska fröjd (välgång), bedja l. låta helsa Act 15: 23 *al.;* äfven bedja ngn vara välkommen i sitt hus *λέγειν τινὶ χ.* 2 Joh. 10. 11 (ett förtroligt umgänge med en irrlärare utvisar delaktighet i hans ondska jfr Mt. 10: 12—14, 2 Cor. 6: 14—17, 1 Tim. 5: 22 *al.*); — *partic.* öfversättes ss. *adv.* med glädje Lc. 19: 16.

χάλαζα, ης, ἡ (följ.) hagel Apoc. 8: 7 *al.*

χαλάω, άσω, ασα (*χάω,* se *χάσμα*) lossa, släppa efter, nedsläppa l. -sänka Mc. 2: 4, nedhissa Act. 9: 25, nedhala Act. 9: 25, 27: 17. 30 (se *σκεῦος*), hala l. lägga ut Lc. 5: 4; *pass.* nedhissas 2 Cor. 11: 33.

Χαλδαῖος, ου, ὁ, plur. כַּשְׂדִּים (af כֶּשֶׂד Abrahams brorson, Nahors son) *Chaldæer;* så kallas i G. T. invånarne i Babylon och det Babyloniska riket (äfven בְּנֵי בָבֶל); *γῆ Χαλδαίων* Act. 7: 14 är = אוּר כַּשְׂדִּים, som väl var = Ö. Mesopotamien, så att אוּר utgjorde ett district och icke en stad. *

χαλεπός, ή, όν (beslägtadt med *χόλος* galla, vrede) *vred,* vresig, knarrig, ond, svår, besvärlig, betänklig, farlig 2 Tim. 3: 1, vådlig, vild Mt. 8: 28.

χαλιναγωγέω, ησα (följ., *ἀγωγή*) *föra,* leda, styra *med betsel* l. töm, hålla i tygel, tygla, styra *metaphor.* Jac. 1: 26, 3: 2.

χαλινός, οῦ, ὁ (*χαλάω*) töm, tygel, betsel Jac. 3: 3, Apoc. 14: 20.

χάλκεος, α, ον smdr. *-οῦς, ῆ, οῦν* (*χαλκός*) af koppar Apoc. 9: 20. *

χαλκεύς, έως, ὁ (*χαλκός*) *koppararbetare* l. -smed, men äfven jernsmed, smed 2 Tim. 4: 14 (emedan kopparn upptäcktes före jernet, så användes i början det redan befintliga ordet *χαλκεύς* äfven på jernsmed och var äfven sedermera den vanliga benämningen, ehuru jernsmed rätteligen hette *σιδηρεύς*). *

χαλκηδών, όνος, ὁ chalcedon l. -donier, en karbunkelfärgad ädelsten ss. glödande kol; enligt andra en halfgenomskinlig himmelsblå ädelsten med schatteringar af andra färger Apoc. 21: 19 || *χαρχηδών.* *

χαλκίον, ου, τό, diminut. (af *χαλκός*) allt af koppar arbetadt, kopparfat l. -kärl Mc. 7: 4. *

† *χαλκολίβανον, ου, τό* — härledningen oviss; enligt somliga *vox hybrida* af följ. och לָבָן hvit = hvit l. glänsande koppar; andra anse ordet = *ὀρείχαλκος*, orichalcum, bergmalm, men detta togs = aurichalcum af aurum och skulle vara en metall dyrbarare än guld; på de ställen der det förekommer i N. T. Apoc. 1: 15, 2: 8 är endast fråga om glans, icke dyrbarhet — *Luther* öfversätter ordet med messing — glödande, glänsande malm.

χαλκός, οῦ, ὁ metall, malm a) koppar (ss. den första metall man lärde smälta och bearbeta) Apoc. 18: 12; — b) kopparkärl l. -fat 1 Cor. 13: 1 (»malm»); — c) kopparmynt l. -penningar Mt. 10: 9 *al.*

χαλκοῦς, ῆ, οῦν, se *χάλκεος*.

χαμαί, adv. humi, på l. till jorden l. marken Joh. 9: 6, 18: 6.

Χαναάν, ἡ (*Josephus ἡ Χαναναία* — כְּנַעַן egentl. lågland af כָּנַע vara ödmjuk l. låg)(אֲרָם högland = Syrien; andra af כְּנַעַן Hams son) *γῆ Χ.* Act. 7: 11, 13: 19 Chanaans land, *Chanaan;* det vester om Jordan liggande Palæstina (det öster derom liggande hette גִּלְעָד = Peræen) jemte Phœnicien, innan Israëliterne kommo deraf i besittning; sedermera, då Chananiterne trängdes bort i norr, kustlandet Phœnicien. Af det södra Chanaan behöll blott Philistæa sitt gamla namn. Benämningen *lågland* passar egentligen blott på kustlandet, hkt kanhända först befolkades af de chananitiske stammarne.

Χαναναῖος, α, ον (fgde) egentl. invånare i *γῆ Χαναάν*, *Chananæisk;* men då Israëliterne bortträngde invånarne derifrån, drogo dessa sig norr ut till Phœnicien och kallades Phœnicier (se *Συροφοίνισσα*), deraf Phœnicisk Mt. 15: 22. *

χαρά, ᾶς, ἡ (*χαίρω, ἐχάρην*) 1:o) fröjd, glädje Mt. 2: 10 *sæpe*, *ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ* Mt. 13: 44 på grund af l. föranledd af sin glädje, likaså Lc. 24: 41 (den glada öfverraskningen hindrade lärjungarne i förstone att tro — se *Liv.* 39: 49), Act. 12: 14 (af glädje skyndade hon in till lärjungarne och glömde att öppna porten); *ἐν χαρᾷ* Rom. 15: 32 i glad sinnesstämning, *μετὰ χαρᾶς* Mt. 13: 20 *al.* med fröjd; *εἴςελθε εἰς τὴν χ. τοῦ Κυρίου σου* Mt. 25: 21. 23 gack in o. s. v. d. ä. blif delaktig af det glädjetillstånd, hvaruti din HERre befinner sig; *χ. ἐν πνεύματι ἁγίῳ* Rom. 14: 17 fröjd i den H. Ande d. ä. den fröjd som åtnjutes i den H. Andes gemenskap (och således verkas af Honom) = *χ. πν. ἁγίου* 1 Thess. 1: 6 en fröjd som utgår l. verkas af den H. Ande (jfr ock Gal. 5: 22); — 2:o) fröjdeämne, föremål för fröjd Phil. 4: 1, 1 Thess. 2: 20.

χάραγμα, ατος, τό (*χαράσσω* tillspetsa, men äfven inskära, inprägla, beslägtadt med *γράφω*) egentl. det *inskurna* o. s. v., bildhuggeriarbete, konstverk, verk *τέχνης ἀνθρώπου* Act. 17: 29 af menniskokonst; *χ. ἐπὶ τῆς χειρός κ. τ. λ.* Apoc. 13: 16 intryckt märke l. tecken på deras högra hand l. på deras panna (Romerske soldaterne plägade märkas på högra handen med tecknet för deras afdelning l. fältherrens l. kejsarens namn; äfven slafvar i Österlandet tecknades med deras herrars namn; detta tecken är en motsats till det tecken som omtalas Apoc. 7: 3 följ., 14: 1).

χαρακτήρ, ῆρος, ὁ (se fgde) egentl. a) *verktyg att inskära* l. inrista, äfven personen som gör inskärningar; — b) det *inskurna*, intryckta, i synnerhet prägel l. stämpel på mynt, aftryck, afbild; — c) den egendomliga prägel l. stämpel, som är påtryckt en person l. sak, hvarpå man känner den igen och hvarigenom den skiljer sig från alla andra, egendomligt väsende l. uttryck, *charakter;* — i N. T. säges Frälsaren vara *χ. τῆς ὑποστάσεως Θεοῦ* Hebr. 1: 3 ett aftryck af Guds väsende (liksom myntet är en afprägling af stämpeln och sigillet af pitschaftet, så Sonen af Fadren, så att man tydligt igenkänner den sednare af den förra — Sonen är den bild, i hkn Fadren fullständigt uppenbarar sig — »den mig ser, han ser Fadren» Joh. 14: 9), se ock *ἀπαύγασμα*. *

χάραξ, ακος, ὁ (se *χάραγμα*) *påle*, palisad; (den palisaderade) vallen Lc. 19: 43 (vallen bildades af uppkastad jord och deruti nedsatta pålar). *

χαρίζομαι, ίσομαι, ισμαι, ισάμην; ισθήσομαι, ίσθην (*χάρις*) *depon. med.* gratificor, göra l. säga ngn ngt angenämt l. glädjande, bevisa ynnest l. välvilja, villfara ngn, göra ngn till viljes; deraf a) ss. prof på sin ynnest *skänka*, förära, förläna *τινί* med *infin.* Lc. 7: 21 (synförmåga), äfven *τινί τι* ngn ngt Rom. 8: 32, Gal. 3: 18, Phil. 2: 9; *τινά τινι* condonare cui quem, skänka ngn åt ngn *α*) ngn till behag (*dat. commodi*) l. för ngns skull rädda ngn Act. 27: 24, *β*) till ngns godtyckliga behandling utlemna ngn Act. 25: 11. 16; — b) *skänka efter*, eftergifva *τινί τι* Lc. 7: 42.

43 (en skuld); — c) *skänka efter*, tillgifva, förlåta τινί τι 2 Cor. 2: 7. 10, 12: 13, Eph. 4: 32, Col. 2: 13, 3: 13; — *pass.* skänkas, förlänas τὰ — — — ὑμῖν 1 Cor. 2: 12 de oss af Guds nåd förlänta gåfvor (Messiasrikets), ὑμῖν ἐχαρίσθη Phil. 1: 29 eder har den nåden vederfarits att för Chr. o. s. v.; utlemnas, lösgifvas τινί ngn till behag Act. 3: 14, Phil. 22; få förlåtelse t. ex. 2 Cor. 2: 10 jag har fått ngt förlåtet (der *perf.* mot vanan nyttjas *passive*).

χάριν, egentl. *accus.* (af följ.), nyttjas *adverbialiter*, ss. det latinska gratia, med *genit.* för skull, för o. s. v. χάριν τίνος 1 Joh. 3: 12 hvarföre? οὗ χ. Lc. 7: 47 hvarföre l. derföre, τούτου χ. Eph. 3: 14 derföre l. för detta behof l. ändamål, τῶν παραβάσεων χ. Gal. 3: 19 för öfverträdelsernas skull l. till fördel för öfverträdelserna d. ä. på det att öfverträdelserna skulle uppkomma (jfr Rom. 3: 19. 20, 5: 20 *al.*), λοιδορίας χ. 1 Tim. 5: 14 till fördel för smädelsen (så att det tjente till smädelse emot församlingen) o. s. v.

χάρις, ιτος, ἡ (χαίρω, beslägtadt med carus, gratus) 1:o) egentl. *glädtighet*, glädtigt l. intagande väsende, behag l. ljuflighet Lc. 4: 22, Col. 4: 6; — 2:o) *huldhet*, Lc. 2: 40 *al.*, gunst Rom. 4: 4 *al.*, ynnest 2 Cor. 8: 4 *al.*, välvilja πρός τινα Lc. 2: 47 i förhållande till ngn l. hos ngn, καταθέσθαι χάριτας l. χάριν τινί Act. 24: 27, 25: 9, se κατατίθημι; oftast *Guds nåd*, som är ett utflöde ur kärleken, hkn i synnerhet då visar sig ss. nåd, när den framträder på ett oförtjent (oförskyldt) sätt der, hvarest den gudomliga rättvisan i stället borde straffande uppträda — denna Guds nåd visar sig så väl a) i allmänhet εὑρίσκειν χ. παρὰ τῷ Θεῷ Lc. 1: 30 = מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָֹה, *al.*, som b) förnämligast i den genom Christum inrättade nådesanstalten genom tron gratia Dei in Christo per fidem data Guds oförskylda nåd i Christo JEsu Rom. 3: 24 *al.*, det samma om J. Chr. Rom. 5: 15 *al.* (emedan det var ett bevis på Hans nåd, att Han åtog sig menniskoslägtets frälsning); — χ. ἀντὶ χ. Joh. 1: 16 nåd i nåds ställe, den ena nåden efter den andra (så att alltid en ny nåd åter träder i den förras ställe — det kunde hetat: χ. ἐπὶ χάριν i analogi med Phil. 2: 27 λύπην ἐπὶ λύπην — andra tyda: den Nytestamentliga nåden i stället för den Gammaltestamentliga), χάριτι *scil.* Θεοῦ Eph. 2: 5. 8. χ. Θεοῦ Rom. 3: 24 *al.* genom Guds nåd, ἐν χ. Col. 3: 16 i förmågo af den gudomliga nåden (som nemligen verkar i hjertat och drifver menniskorna till den invärtes sången — hör till ᾄδοντες κ. τ. λ.), äfven ἐν χ. Θεοῦ 2 Cor. 1: 12; τοῦτο γὰρ χ. 1 Petr. 2: 19 ty detta är nåd, att anse ss. nåd af Gud; — i början och slutet af de Apostoliska brefven förekommer ofta helsningen χάρις καὶ εἰρήνη (understundom med tillägg af ἔλεος) Rom. 1: 7 *al.*, hvarvid χ. utmärker det nådefulla sinnelag hos Gud i Christo emot församlingarne, som Aposteln tillönskar dem, εἰρήνη den faetiska följd, som uppkommer genom bevisningen af denna χάρις; märkligast är sluthelsningen 2 Cor. 13: 13, emedan den tillika framställer den gudomliga Treenigheten (der står *vårs Herras J. Christi nåd* först, emedan den utgör det förmedlande emellan de trogne och Guds kärlek l. det hvarigenom man kommer till *Guds kärlek* — se t. ex. Rom. 5: 1. 2; slutligen förekommer *den H. Andes delaktighet* l. delaktigheten i den H. Andes gåfvor; emedan den är en följd af de begge andra). — 3:o) om *Gud:* nådegåfva, se i synnerhet 1 Petr. 4: 10 ποικίλη χ. ss. ett inbegrepp af allt det, som genom Guds nåd blifvit de trogna till del; enskildt ss. det apostoliska embetets Rom. 12: 3, 15: 15, 1 Cor. 3: 10, Eph. 3: 2, nådebevis l. -bevisning 2 Cor. 1: 15 (hvart Paulus kom, kom han ss. meddelare af Guds χάρις), 2 Cor. 4: 15 (vår räddning), 2 Cor. 9: 8 *al.*; om *menniskor:* kärleksgåfva l. -bevisning, välgörenhet (collect) 1 Cor. 16: 3, 2 Cor. 8: 4. 6 *al.*; välgerning, välsignelse δοῦναι χ. τινί Eph. 4: 29 gifva välsignelse åt ngn, vara välsignelserik för ngn (det goda l. tjenliga talet är subject till δῷ). — 4:o) tack, tacksamhet, tacksägelse χ. τῷ Θεῷ *scil.* ἔστω Rom. 6: 17 *al.* Gudi vare tack! ποία ὑμῖν χ. ἐστίν Lc. 6: 33. 34 hvad hafven J för tack? = hkn lön l. vedergällning derför hafven J att vänta af Gud? ἔχειν χ. Lc. 17: 9 *al.* hysa tacksamhet l. tacka, χάριτι 1 Cor. 10: 30 med tacksägelse.

† χάρισμα, ατος, τό (χαρίζομαι) egentl. det *skänkta*, skänk, gåfva; i N. T. i synnerhet om Guds nådegåfvor, som genom den H. Ande meddelas, *nådegåfva*, hvarmed kan förstås så väl det hos de trogne genom den H. Ande verkade nya andelif, som ock hvarje till en christlig verksamhet meddelad skicklighet (så t. ex. har ordet 1 Tim. 4:

14 afseende på *παράκλησις* och *διδασκαλία*, 2 Tim. 1: 6 på embetsverksamhet o. s. v.); *χ. πνευματικόν* Rom. 1: 11 andlig gåfva (christlig uppbyggelse), Rom. 5: 15 nådegåfva *κατ' ἐξοχήν* d. ä. rättfärdiggörelse; nådegåfvorna uppräknas Rom. 12: 6—8, de utomordentliga för det apostoliska tidehvarfvet egendomliga 1 Cor. 12: 4 följ.

† *χαριτόω, ωσα; ωμαι* (*χάρις*) benåda Eph. 1: 6; p. p. p. Lc. 1: 28 benådad.

Χαῤῥάν, alii Χάῤῥαν, ἡ indecl. (חָרָן troligen torr, förbränd trakt af חָרַר förbrännas) *Haran*, græce *Κάῤῥαι*, gammal stad i vestra Mesopotamien, hvarifrån Abraham drog ut till Chanaans land Genes. 12: 5; staden låg på en vidsträckt af berg omgifven slätt, ryktbar genom Crassi nederlag; fkmr Act. 7: 2. *

χάρτης, ου, ὁ (*χαράσσω* se *χάραγμα*) charta, papper 2 Joh. 12; egentl. pappersblad förfärdigadt af papyrosväxtens särskilda hvarf l. hinnor (sådana hinnor uppgifvas hafva varit till och med 20, den innersta bäst och så aftagande i godhet till den yttersta; innan de begagnades, utbreddes de på en med Nilvatten l. lim fuktad tafla jemte hvarandra, ofvanpå dessa lades andra tvärsöfver och förenades med dessa genom lim l. Nilvatten; derpå aftogos de enskilda styckena, pressades, torkades i solen, förenades med hvarandra och upprullades — papyrosbusken, *πάπυρος ὁ* och *ἡ*, växer vid Nilflodens stränder liksom säf; se *βύβλος*, som nyttjas promiscue st. *πάπυρος*); det gafs papper af olika godhet: det finaste var det *Augustanska* (af Augustus), 2:dra rummet intog det *Livianska* (af Livia) och 3:dje det *Presterliga* (*ἱερατική*); de 2 första slagen svarade emot vårt postpapper, det 3:dje vanligt skrifpapper, se vidare *μέλαν* och *κάλαμος*. *

χάσμα, ατος, τό (stam *χάω*, hvaraf *χαίνω, χάσκω* hio, hisco, gapa) *gap*, gapande öppning, »svalg», remna, klyfta Lc. 16: 26. *

χεῖλος, εος, τό (se fgde) egentl. *öppning*, läpp Mt. 15: 8 *al.*, *καρπὸς τῶν χ.* Hebr. 13: 15 (se *καρπός*); *metaphor.* kanten l. brädden på hvarje öppning, rand, strand *τῆς θαλάσσης* Hebr. 11: 12.

χειμάζω (*χεῖμα* slagregn af *χέω* — sedan årstiden för regn och storm i Österlandet = *χειμών* vinter) utsätta för vinter, köld, storm; *pass.* blottställas för vinter o. s. v., lida l. ansättas af storm, bestormas Act. 27: 18; *intrans.* i profangrek. öfvervintra. *

χείμαῤῥος, ον l. smdr. *χειμάῤῥοος, ους, ουν* (af *χεῖμα*, se fgde och *ῥόος, ῥοῦς* flöde, flod) *regnflödande scil. ποταμός* ström; ss. *subst.* regnbäck, bäck Joh. 8: 1. *

χειμών, ῶνος, ὁ (*χεῖμα*, se *χειμάζω*) *utgjutning*, regn, snö, storm, Act. 27: 20, oväder Mt. 16: 3; regnväder, regntid, köld, vinter Joh. 10: 22, 2 Tim. 4: 21; *χειμῶνος* om vintern Mt. 24: 20, Mc. 13: 18. — *Anm.* Regntiden l. vintern räckte under sednare hälften af *Cislew* = December, hela *Tebeth* och förra hälften af *Schebath*; Österländningarne räknade 7 årstider, liksom Grekerne, se *ὀπώρα*.

χείρ, χειρός, ἡ (enligt somliga af *χάω, χέω* gapa, alltså egentl. remna l. spricka; enligt andra af dessa verber i betydelsen fatta, alltså egentl. det hvarmed man fattar uti ngt) 1:o) *hand* Mt. 3: 12 *al.*, *αἴρειν τινὰ ἐπὶ τῶν χ.* Mt. 4: 6 bära ngn på händerna (Ps. 91: 11. 12; *bilden*, som är tagen af hulda och omtänksamma mödrar, använder frestaren listigt i *egentlig* mening på Messias); se vidare verberna *ἐπαίρω, ἐπιβάλλω, ἐπιτίθημι* och andra, som finnas construerade med *χεῖρα* l. *χεῖρας*; — 2:o) *hand*, kraft, tillhjelp; ofta till omskrifning af den som utför l. förrättar ngt l. förmedelst hkn ngt sker *διὰ τῶν χ.* l. *τῆς χ. τινος* Mc. 6: 2 *al.* genom ngns händer l. hand d. ä. genom l. af ngn, *διὰ χ. αὐτῶν* Act. 15: 23 (så att de skulle öfverföra skrifvelsen), *ἐν χ. τινος* Act. 7: 35 (*Tisch.* har *σύν*), Gal. 3: 19 förmedelst ngn; — 3:o) *hand*, makt, våld *διδόναι* l. *παραδιδόναι* l. *παρατίθεσθαί τινα* l. *τι εἰς χ.* l. *ἐν τῇ χ. τινος* Mt. 17: 22 *al.* öfverantvarda l. -lemna ngn l. ngt i ngns makt l. våld)(*ἐκ χ. τινος ἁρπάζειν, ἐξελέσθαι* o. s. v. Lc. 1: 74 *al.* ur ngns våld; — *anthropomorph.* om Guds allmakt Act. 7: 50 *al.*, skyddande försyn Lc. 1: 66 *al.*, straffande rättfärdighet Act. 13: 11 o. s. v.; *ὅσα ἡ χ. σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισεν* Act. 4: 28 (*zeugma*, emedan verbalbegreppet icke egentligen passar till *χείρ* äfven om *χ.* öfversättes med förfogande makt l. dylikt).

χειραγωγέω (följ.) *handleda*, leda vid handen Act. 9: 8, 22: 11.

χειραγωγός, όν (*χείρ, ἄγω*) *handledande*, förande vid handen; *subst.* handledare Act. 13: 11. *

χειρόγραφον, ου, τό (egentl. *neutr.* af *adj. χειρόγραφος* med handen skrifven af *χείρ, γράφω*) det med handen skrifna, *handskrift*, handskrifven försäkran, skuldebref *τὸ καθ' ἡμῶν χ. τοῖς δόγμασιν* Col. 2: 14 det emot oss med (de bekanta) befallningarne handskrifna, den emot oss lydande handskrift (= den *Mosaiska lagen*, hvilken är skrifven *καθ' ἡμῶν*, emedan dess fordringar icke kunna af ngn uppfyllas, och är en *χειρόγρ.*, emedan menniskorna äro förpligtade att uppfylla den och den utvisar dem ss. gäldenärer — borgenären är Gud).

χειροποίητος, ον (*χείρ, ποιέω*) *handgjord*, af l. med (mennisko)händer gjord l. uppförd Mc. 14: 58 *al.*

χειροτονέω, ησα; ήθην (*χείρ, τείνω* tendo) *räcka upp handen*, säges i synnerhet om valsättet i folkförsamlingarne (*χειροτονία*); sedan i allmänhet välja, genom val tillsätta Act. 14: 23, 2 Cor. 8: 19.

χείρων, ον, oregelbunden *comparat.* till *κακός* (af obruklig *posit. χέρης* = *χείριος* under ngns händer) *handterligare*, medgörligare, beskedligare, svagare, sämre, värre Mt. 9: 16 *al.*

Χερουβίμ l. *-είμ* (כְּרוּבִים, *singul.* כְּרוּב *per metathesin* af רָכַב rida, fara — *qsi* jumentum divinum) *Cherubim, Cheruber*, bevingade väsenden i Hebräiska symboliken, hvilkas gestalter tänktes sammansatta af menniska, lejon, örn och tjur (sinnebilder af de högsta krafter i skapelsen: menniskans vishet, lejonets kraft, örnens snabbhet och tjurens fruktsamhet) se Apoc. 4: 6 följ. om de 4 djuren; dessa fyrgestaltade väsenden förekomma först Genes. 3: 24 ss. paradisets väktare, sedermera vanligen ss. bärande Jehovas thron l. vagnsthron (t. ex. Dav. Ps. 18: 11, 80: 2). Enligt samma föreställning voro 2:ne cheruber anbragta på locket af förbundsarken i det aldraheligaste, mellan hvilkas vingar Jehova tänktes throna Gen. 25: 17 följ. De hade 6 vingar liksom Seraphim Es. 6: 2; med 2 flögo de, med 2 skylde de sitt anlete, med 2 sina fötter; deras kroppar voro helt och hållet fullsatta med ögon Apoc. 4: 6. Beskrifningen om dem förekommer, ehuru troligen med någon öfverdrift, i Hez. 1 och 10 capp.; — fkmr Hebr. 9: 5, der de kallas *Χ. δόξης* herrlighetens Cheruber, emedan de buro den gudomliga herrligheten, Guds synliga uppenbarelse bland Israëls folk. *

χήρα, ας, ἡ (egentl. *femin.* af *χῆρος* beröfvad, i synnerhet sin make, af *χάω* se *χάσμα*) enka Mt. 23: 14 *al.*, Lc. 4: 26 är *γυνή* utsatt; *αἱ ὄντως χῆραι* 1 Tim. 5: 3 (äfven v. 5) som verkligen äro enkor d. ä. öfvergifna, värnlösa (som sakna anhöriga); den ursprungliga bemärkelsen synes ock passa Apoc. 18: 7 (öfvergifven l. utblottad är jag icke; ehuru äfven staden kan *transl.* kallas enka).

χθές, se *ἐχθές*.

χιλίαρχος, ου, ὁ (*χίλιοι, ἄρχων*) anförare för l. befälhafvare öfver 1000 man, regementschef, öfverste Mc. 6: 21, Apoc. 6: 15, 19: 18, i synnerhet krigstribun öfver en Romersk cohort Joh. 18: 12 *al.*, se *σπεῖρα*.

χιλιάς, άδος, ἡ (följ.) ett antal af 1000, ett 1000-tal Lc. 14: 31 *al.*, *δέκα χ.* = decem millia, *εἴκοσι χ.* = viginti millia l. c.

χίλιοι, αι, α 1000; *χ. ἔτη ὡς ἡμέρα μία* 2 Petr. 3: 8 (här framstår skarpt skillnaden emellan gudomlig och mensklig tidräkning), *χ. ἔτη* Apoc. 20: 2—7 det 1000-åriga riket (*χιλιασμός*) består väsendtligen deruti, att Christus med de sina dömmer och regerar, och att satan är bunden, d. ä. uti de trognas andliga frihet och segerrika kraft emot synden; dermed är dock icke sagdt, att hos alla enskilda menniskor den onda böjelsen är utrotad och det goda segrande utan sedlig kamp, ty detta rike är ännu jordiskt; men hvad patriarkverlden hade lycksaligt och apostlaverlden underbart, skall då återkomma. Hvad den frågan beträffar: när kommer detta rike? så har man sammanställt skapelseveckan med en stor verlds vecka och jemfört sabbatsdagen med den 1000-åriga verldssabbaten l. med andra ord 2000 år förflöto från Adam till Abraham (patriarktiden), 2000 år från Abraham till Christus (G. T:s tid), 2000 år skola förflyta från Christi 1:sta ankomst till den andra (N. T:s tid) = 6000 år, svarande mot de 6 skapelsedagarne, hvarefter det 1000-åriga riket svarar emot den 7:de l. sabbatsdagen.

Χίος, ου, ἡ Chios, en mycket fruktbar ö emellan Samos och Lesbos, hörande till Ionien i Mindre Asien. Dess förnämsta produkter voro och äro vin och mastix. Ännu räknas ön af Öster- och Vesterländningar för ett verkligt jordiskt paradis. Hufvudstaden hette ock Chios, hade en god hamn och gällde ännu i Romarnes tid ss. urbs libera;

sannolikt var Homerus här född; heter nu *Scio;* fkmr Act. 20: 15. *

χιτών, *ῶνος*, *ὁ* (sannolikt af כְּתֹנֶת =) tunica, underklädnad, kjortel, lifrock; den var ett slags skjorta af linne l. bomull (cattun), som bars närmast kroppen och hvaröfver kastades en vid mantel (*ἱμάτιον*), när man gick ut. Den hade armar och räckte för männer vanligen till knäet och för qvinnor till fotvristen. JEsus befaller sina lärjungar Mt. 10: 10, Mc. 6: 9 att icke hafva l. bära *δύο χιτῶνας*, hvaraf följer att understundom ss. på resor och vid arbete 2:ne sådana nyttjades; då hette den undre סָדִין (ett slags skjorta, *σινδών*, hkt se); och den öfre מְעִיל, som var ngt längre (tilläfventyrs *ἐπενδύτης*, hkt se); förekommer Mt. 5: 40 *al.*

χιών, *όνος*, *ἡ* (*χέω* gjuta) snö, i synnerhet den fallna; den fallande heter *νιφάς*, *νιφετός* nix; fkmr Mt. 28: 3 *al.*

χλαμύς, *ύδος*, *ἡ* (beslägtadt med *χλαῖνα*, *ἡ* tjock och vid öfverklädnad af *λάχνη per metathesin*, lana, ull) vid och grof öfverklädnad, i synnerhet för ryttare, ryttarekappa, soldat-, fältherremantel Mt. 27: 28. *

χλευάζω (*χλεύη* skämt, spott, hån) skämta, bespotta, håna, göra narr af Act. 17: 32. *

χλιαρός, *ά*, *όν* (*χλίω*, *χλιάω* blifva varm l. mjuk, smälta) ljum Apoc. 3: 16 (när kallt vatten helt och hållet genomtränges af eld, blir det hett, men i annat fall ljumt. I detta tillstånd uppväcker det vämjelse; lika vämjelse uppväcker hos HERren den menniska, som, nöjd med sig sjelf, hvarken stöter HERren ifrån sig l. af Honom låter sig helt och hållet genomvärmas — se vidare *ζεστός*). *

Χλόη, *ης*, *ἡ* (brodd) *Chloë*, en christinna i Corinth l. ock (kanske rättare) i Ephesus, genom hkns anförvandter l. tjenare, som varit i Corinth, Paulus fått underrättelse om söndringarne derstädes 1 Cor. 1: 11. *

χλωρός, *ά*, *όν* (st. *χλοηρός* l. *χλοερός*, af *χλόη* den första gröngula brodden på säd och gräs) gröngul, ljusgrön, i allmänhet grön Mc. 6: 39, Apoc. 8: 7, 9: 4; äfven blekgrön, blek, gulblek, black *ἵππος*, Apoc. 6: 8 (se *ἵππος*).

χξς' 666; ty *χ'* är = 600, *ξ'* = 60 och *ς'* = 6, Apoc. 13: 18; otaliga försök hafva blifvit gjorda med sammansättningar dels af Hebräiska, dels Grekiska bokstäfver för att utforska det rätta namnet t. ex *Teitan* (Titus), N'ron K'sar (kejsar Nero), *Maometis* (Mahomed), *Apostates* (Julianus Apostata), *Gallos Kaisar* (kejsaren en fransos), *Napoleonti* m. fl.; nyligen har en Svensk lärd, *Berggren*, offentliggjort sin mening: att Arabiska namnet på *propheten Muhammed* skrifvet med Grekiska bokstäfver *ναββι μουααμμεδ* l. *ναββη μουάμμηδ*, af hka hvardera motsvarar 666, dermed betecknas. *

† *χοϊκός*, *ή*, *όν* (*χοῦς*) af grus, stoft, jord, jordisk 1 Cor. 15: 47—49.

χοῖνιξ, *ικος*, *ἡ* ett mått för torra varor i synnerhet spannmål, $\frac{1}{48}$ af en *μέδιμνος* (det största mått för torra varor = $10\frac{2}{3}$ kappar = $\frac{1}{3}$ Sv. tunna), och innehöll 4 *κοτύλαι* (ungefär = 4 qvarter), utgjorde alltså ngt mindre än 1 *stop* och var vanliga dagsportionen för en soldat (*ἡμερησία τροφή*); Apoc. 6: 6. *

χοῖρος, *ου*, *ὁ*, *ἡ* (troligen *onomatop.* ord) ungt svin, *gris;* äfven svin i allmänhet Mt. 7: 6 *al.* — *Anm.* Med dessa ss. orena förklarade djur, liksom med hundar, betecknas l. c. Guds ords föraktare (se *κύων*).

χολάω (följ.) 1:o) hafva svart galla, vara vansinnig l. galen; — 2:o) i N. T. = *χολόομαι* vredgas, förargas, blifva ond *τινί* på ngn Joh. 7: 23. *

χολή, *ῆς*, *ἡ* = *χόλος*, *ὁ* (*χέω* gjuta) *galla* Mt. 17: 34 (man har både onödigtvis och oriktigt öfversatt det på detta ställe med malört), *χ. πικρίας* Act. 8: 23 galla, hvars egenskap är bitterhet (*genit. qualitatis*), *fel amarum* — bild på det sedliga förderfvet ss. *andligt* gift, ty ormens galla ansågs ss. säte för hans gift.

χόος, se *χοῦς*.

Χοραζίν l. *-ζείν*, äfven *Χωραζίν*, *ἡ indecl. Chorazin*, en stad i Galilæen, i grannskapet af Capernaum, alltså på vestra sidan af sjön Genesaret Mt. 11: 21, Lc. 10: 13; fkmr ej i G. T.

χορηγέω, *ήσω*, *ησα* (*χορηγός* — följ., *ἄγω* — chöranförare) *vara chöranförare*, i allmänhet bestrida omkostnaderna vid inöfningen och uppförandet af en chör — sedan, med uteslutande af begreppet chör, påkosta, gifva, förläna *τί* 2 Cor. 9: 10, 1 Petr. 4: 11 (*ἧς* är *attraction* st. *ἥν*).

χορός, *οῦ*, *ὁ* (= *κύκλος*, *στέφανος* och beslägtadt med *κορωνός*, cornu, curvus) *rund*, ringdans, dans, chör Lc. 15: 25. *

χορτάζω, ασα; ασθήσομαι, άσθην (χόρτος) *fodra*, göda, i classiska profangrek. om boskap, men i sednare språket och N. T. om menniskor: mätta τινά Mt. 15: 33, τινά τινος Mc. 8: 4 ngn med ngt; *med.* och *pass.* mätta sig, mättas, blifva l. vara mätt, i egentlig l. andlig mening Mt. 5: 6 *al.*, ἀπό τινος Lc. 16: 21; ἔκ τινος Apoc. 19: 21 (om foglar).

χόρτασμα, ατος, τό (fgde) egentl. *foder* för boskapen; sedan i allmänhet näringsmedel, födoämne (för menniskor) Act. 7: 11. *

χόρτος, ου, ὁ (chors, cohors; äfven hortus) *inhägnad*, ladugård, betesmark, det der växande fodret, gräs Mt. 6: 30 *al.*, äfven tillägges χλωρός Apoc. 8: 7 grönt gräs, hvaremot det betyder hö t. ex. 1 Cor. 3: 12, 1 Petr. 1: 24; sädesstrå Mt. 13: 26, Mc. 4: 28 (för dess likhet med gräs, då det uppväxer).

Χουζᾶς, ᾶ, ὁ (vanligen af חוּזָה se) *Chuza*, en förvaltare l. hofmästare hos Herodes (Antipas) Lc. 8: 3; man har velat anse honom för densamme som »konungsmannen» Joh. 4: 46. *

χοῦς, χοός, ὁ (χέω gjuta) grus, uppkastad jord, stoft ἐκτινάσσειν τὸν χ. Mc. 6: 11, se ἐκτινάσσω. ἐπιβάλλειν χ. ἐπὶ τὰς κεφαλάς Apoc. 18: 19 kasta stoft på sina hufvuden — var en plägsed hos de sörjande, se ock σποδός.

χράομαι, κέχρημαι, ἐχρησάμην (*qsi* χεράομαι af χείρ) *handtera*, behandla τινί Act. 27: 3 (bemöta l. umgås med) ngn, begagna, betjena sig af τινί Act. 27: 17 *al.*, οὐδενὶ τούτων 1 Cor. 9: 15 icke ngn af dessa (rättigheter), μᾶλλον χρῆσαι 1 Cor. 7: 21 begagna dig snarare deraf (att hafva blifvit kallad ss. slaf) d. ä. blif trogen ditt slafstånd; använda, bruka τί 1 Cor. 7: 31 (endast här med *accus.*), iakttaga, gå till väga med τινί 2 Cor. 3: 12 ngt, äfven *absol.* gå till väga, förfara ἀποτόμως 2 Cor. 13: 10 med stränghet.

χράω (se fgde) framräcka det begärda, gifva, låna, se κίχρημι.

χρεία, ας, ἡ (χρή l. χράομαι) egentl. *begagnande*, bruk, brukbarhet, nytta, usus; deraf 1:o) *behof* ἔχειν χ. τινός Mt. 6: 8 *al.* hafva behof af, hafva af nöden, behöfva ngt l. ngn Eph. 4: 28 (neml. att honom meddelas = den behöfvande), τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τινα (icke τίνα ss. *Tisch.* har) Hebr. 5: 12 att ngn l. man lärer eder o. s. v.; τίς χ. med *accus.* och *infin.* Hebr. 7: 11 hvad var det för ett behof att? hvad behöfdes att?; behof, brist ἔχειν χρ. μηδενός 1 Thess. 4: 12 icke hafva brist på ngt, *absol.* vara i behof, behöfvande, lida brist l. nöd Act. 2: 45, 4: 35, 1 Joh. 3: 17, äfven Eph. 4: 28 (se ofvan); — 2:o) lefnadsbehof, nödtorft i *plur.* Act. 20: 34 *al.*, τὰ πρὸς (τὴν χρ. l.) τὰς χρ. Act. 28: 10 det som tjente till våra lefnadsbehof = τὰ ἐπιτήδεια lifsförnödenheter.

χρεωφειλέτης l. χρεοφ-, ου, ὁ (χρέος, *attice* χρέως skuld och ὀφειλέτης) skulde- l. gäldenär Lc. 7: 41, 16: 5.

χρή, *imperson.* (χράω, χράομαι) det behöfs, är af nöden, bör, är tillbörligt; sättes liksom δεῖ med *accus.* och *infin.* Jac. 3: 10. *

χρῄζω (fgde) hafva af nöden, behöfva τινός Mt. 6: 32 *al.*

χρῆμα, ατος, τό (χράομαι) det *som begagnas*, brukas, det man betjenar sig af, behöfver; deraf i *plur.* egodelar, penningar, gods Mc. 10: 23. 24 *al.*, äfven *singul.* Act. 4: 37 penningesumma.

χρηματίζω, ίσω, ισα; ισμαι, ίσθην (fgde) 1:o) förrätta göromål, besörja ärender, i synnerhet offentliga l. statsärender, äfven (i *med.*) drifva handels- l. penningeaffärer; meddela (sändebud) audiens, svar, deraf i N. T. meddela gudomliga svar l. uppenbarelser Hebr. 12: 25; *pass.* erhålla gudomliga svar l. meddelanden, få uppenbarelse Mt. 2: 22 *al.*; — 2:o) i sednare Grekiskan: antaga och föra en embetstitel, charakter, ett namn, låta sig kallas, kallas, heta; så ock i N. T. Act. 11: 26, Rom. 7: 3.

χρηματισμός, οῦ, ὁ (fgde) i profangrek. bland andra betydelser äfven orakelsvar, i N. T. gudomligt svar Rom. 11: 4. *

χρήσιμος, η, ον, äfven 2 ändelser (χράομαι) *tjenlig att begagna*, bruk- l. användbar, nyttig εἴς τι till ngt 2 Tim. 2: 14 (utan intresse för den praktiska christendomen). *

χρῆσις, εως, ἡ (se fgde) begagnande, användning, bruk, umgänge Rom. 1: 26. 27 (om samlag).

† χρηστεύομαι (χρηστός) vara god, mild, huldrik 1 Cor. 13: 4; ett i sanning ἅπαξ εἰρημένον, emedan det icke förekommer i den öfriga Grekiskan, icke en gång i LXX. *

† χρηστολογία, ας, ἡ (följ., λόγος) *mildt* l. vänligt *tal*, fagert snack, smicker Rom. 16: 18. *

χρηστός, ή, όν, *adj. vble* (af χράομαι) egentl. *brukbar*, nyttig, duglig, god i sitt slag l. för sitt ändamål, äfven möjlig att *umgås med*; deraf a) om

saker: mild, god Mt. 11: 30, Lc. 5: 39, 1 Cor. 15: 33; — b) om personer: mild, god, vänlig Lc. 6: 35, Eph. 4: 32, 1 Petr. 2: 3 (här anses, möjligen utan skäl, en paronomasi med Χριστός ega rum); τὸ χρ. τοῦ Θεοῦ Rom. 2: 4 det goda hos Gud, Guds godhet = följ.

χρηστότης, ητος, ἡ (fgde) egentl. *brukbarhet*, duglighet; deraf godhet, välvilja, vänlighet, mildhet Rom. 2: 4 *al.*, χ. Θεοῦ l. c. *al.* Guds godhet (enligt hkn Han är böjd för att göra godt, icke att straffa), ἐπιμένειν τῇ χρ. Rom. 11: 22 (se ἐπιμένω), ποιῶν χρ. Rom. 3: 12 som gör (duglighet l. dugliga saker d. ä.) godt l. rätt — ordet taget *objective*.

χρῖσμα, ατος, τό (χρίω) egentl. det *påstrukna*, i synnerhet salva, smörjelse, välluktande olja; i G. T. smordes konungar, propheter och prester med den heliga oljan och blefvo derigenom invigde till sina embeten — detta var blott ett yttre tecken till den kraft Gud ville förläna dem genom sin H. Ande; i N. T. blifva alla sanna christna invärtes smorda med den H. Ande och derigenom invigda till ett heligt konungsligt presterskap 1 Petr. 2: 5—9 samt införde i hela den evangeliska sanningen 1 Joh. 2: 20. 27 (den som icke är smord med den H. Ande d. ä. har undfått Hans gåfvor, är ingen sann christen).

Χριστιανός, οῦ, ὁ (*lat.*) Christianus, *Christen;* denna benämning på Christi bekännare förekommer på 3 ställen i N. T. Act. 11: 26, 26: 28, 1 Petr. 4: 16; namnet uppkom (enligt första stället) i Antiochia, men *icke inom* utan *utom* kyrkan; ty de christne kalla hvarandra alltid ἅγιοι, ἀδελφοί, μαθηταί, πιστοί, πιστεύοντες. Det är dock icke troligt, att Judarne funno upp ordet; ty, då de visste, att מָשִׁיחַ öfversattes med Χριστός, aktade de sig nog för att öfverflytta ett så heligt namn på en så förhatad och föraktad sekt; derföre är det sannolikt, att hedningarne och trol. *Romarne* (ss. ändelsen antyder) kommit upp med detta öknamn, ss. det ock ursprungligen var och ansågs. Benämningen uppkom i *Antiochia*, emedan de christne först der framstodo ss. ett sjelfständigt samfund, och togs af hufvudet för detta religionssamfund *Christus*, i det namnet Christus betraktades ss. ett *nomen proprium* l. personligt namn och icke ss. ett embetsnamn, hvilket det ursprungligen var (se följ.).

† Χριστός, οῦ, ὁ egentl. *adj. vble* (af följ.) *smord*, den smorde κατ᾽ ἐξοχήν, *Christus, Messias* (se Μεσσίας); enligt bruket i G. T. att smörja prester och konungar med den heliga oljan vid invigningen till deras kall (Exod. 28: 41, 1 Sam. 10: 1 *al.*), blef också den åt Patriarkerna utlofvade evige Konungen (och öfverstepresten) i G. T. kallad *Messias* (se i synnerhet Dav. Ps. 2 och Dan. 9: 25), äfven i N. T. Joh. 1: 42, 4: 25, men annars ὁ Χ. Mt. 2: 4 *sæpissime;* denne, som härstammade från Davids hus, skulle återgifva Israëls folk dess theocratiska sjelfständighet och herravälde öfver hedningarne, ännu herrligare än under konungarne David och Salomo, och införa en ny tingens ordning, hvarigenom folket både i religiöst och moraliskt afseende skulle blifva i högsta grad förädladt och lyckligt (den verkliga och andliga betydelsen af denne utaf propheterna bebådade konungs rike — det Messianska riket — var dold för mängden). — Χρ. är alltså egentl. en benämning, som tillägges Frälsaren med afseende på Hans embete och värdighet, men snart öfvergick det till ett tillnamn, ett *nomen proprium* ss. Ἰ. ὁ λεγόμενος Χ. Mt. 1: 16, 27: 17, äfvensom i sammanställningen Ἰ. Χ. l. Χ. Ἰ. (för att beteckna en person, i hkn Marias son är förenad med Guds Son till ett enda väsende), likaså Χ. ensamt ss. Rom. 5: 6. 8 *al.* — Man har vidare anmärkt, att Χ. i *Evangelierna* vanligen förekommer med artikel (undantag likväl Mt. 1: 1. 16—18, Mc. 1: 1, Joh. 1: 17); deremot i *Apostlagerningarne* och *Brefven* oftast utan artikel ss. ett bevis på, att ordet allt mer och mer öfvergått till ett *nomen proprium* (samma förhållande är med Πν. ἅγιον, se *anm.* vid πνεῦμα). — Ὁ Χ. utmärker 1 Cor. 12: 12 hela christna kyrkan ss. ethisk enhet (moralisk person, jfr ock 1 Cor. 6: 15) efter den föreställningen att de christne äro Christi lemmar. — I afseende på Christi död och uppståndelse torde följande bibeltrogna framställning icke anses ovigtig: Christus *dog*, då Hans ande skiljde sig från kroppen; Anden gick då till Hades (Act. 2: 31 — neml. den del deraf, som kallas paradis Lc. 23: 43), men kroppen lades i grafven. Christus *uppstod* lefvande ur grafven, i det Hans ande åter förenade sig med kroppen. Efter denna andens förening med kroppen, d. v. s. i sin förklarade menskligHet gick (nedsteg) Christus till Hades och predikade för andarne i fängelset (Ge-

henna), neml. deras själar som omkommit i syndafloden (1 Petr. 3: 19).

χρίω, ἔχρισα (beslägtadt med χράω qsi χεράω af χείρ, handtera, beröra) *stryka*, bestryka, smörja τινά l. τινά τινι d. ä. viga, inviga till ett embete (se χρῖσμα och Χριστός) Lc. 4: 18 *al.*, i synnerhet med den H. Ande och med kraft Act. 10: 38; äfven τινά τι ngn med ngt ss. ἔχρισέν σε — — — μετόχους σου Hebr. 1: 9 Gud har smort dig med glädjeolja framför l. mer än dina med- l. stallbröder (har afseende på beredelsen till bröllopsmåltiden Mt. 22: 1 följ. — härmed skildras den högsta salighet, till hkn Christus på sin bröllopshögtid blifvit upphöjd; med μέτοχοι menas deltagarne i måltiden, äfven englarne).

χρονίζω, ιῶ (följ.) tillbringa l. förhala tiden, dröja äfven med *infin.* Mt. 24: 28 *al.*

χρόνος, ου, ὁ 1:o) *tid*, i allmänhet och obestämd (hvaremot καιρός är en bestämd, begränsad tid med bibegrepp tillika af det passande l. lägliga, se καιρός) t. ex. χρόνοι ἢ καιροί Act. 1: 7, 1 Thess. 5: 1 tidehvarf (obestämdt huru många) l. tidpunkter (vissa bestämda punkter deruti) *al.*; på frågan: huru lång tid? sättes dels *dat.* Lc. 8: 29 *al.*, dels *accus.* Mc. 2: 19 *al.*; ἐπὶ χρόνον Lc. 18: 4 till en tid, en tid bortåt, *al.*, διὰ τὸν χρ. Hebr. 5: 12 för tidens skull d. ä. med afseende på den tid J redan varit christna o. s. v.; — 2:o) = καιρός, viss, bestämd tid ss. ὁ χρ. τοῦ φαινομένου ἀστέρος Mt. 2: 7 den bestämda tiden under hkn stjernan visade sig, *al.*

χρονοτριβέω, ησα (fgde, τρίβω förnöta) *förnöta tiden*, dröja Act. 20: 16. *

χρύσεος, α, ον, smdr. χρυσοῦς, hkt se.

χρυσίον, ου, τό, *diminut.* (af χρυσός, men vanligen brukadt i dess ställe) *guldstycke*, guldmynt, guld Act. 3: 6 *al.* (antingen metallen l. penningar); *plur.* guldsaker, guldsmycken 1 Petr. 3: 8.

† χρυσοδακτύλιος, ον (χρυσός, δακτύλιος) med *gyllene* — l. guld*ring* l. ringar Jac. 2: 2. *

χρυσόλιθος, ου, ὁ (χρυσός, λίθος) egentl. *guldsten, chrysolith*, af blekgrön färg, alldeles genomskinlig med dubbel strålbrytning — andra af guldglänsande färg = de nyares *topas*, se τοπάζιον; Apoc. 21: 20. *

χρυσόπρασος, ου, ὁ (följ., πράσον lök) egentl. *guldlök, chrysopras*, en blekgrön, i gult och brunt stötande, genomskinlig ädelsten Apoc. 21: 20. *

χρυσός, οῦ, ὁ guld och deraf förfärdigade saker Mt. 2: 11 *al.*, guldmynt Mt. 10: 9; χρ. πεπυρωμένος ἐκ πυρός Apoc. 3: 18 förmedelst eld glödgadt guld (härmed menas den i anfäktningens eld pröfvade och profhaltiga tron, jfr 1 Petr. 1: 7).

χρυσοῦς, ῆ, οῦν (fgde) *af guld*, gyllene 2 Tim. 2: 20 *al.*

χρυσόω; ωμαι (χρυσός) *förgylla;* p. p. p. förgylld l. strålande χρυσῷ Apoc. 17: 4 l. ἐν χρυσῷ Apoc. 18: 16 af l. i guld.

χρώς, χρωτός, ὁ (besl. med χράω, χρίω stryka, smörja) yta, hud, hy, färg; äfven kropp Act. 19: 2. *

χωλός, ή, όν (samstammigt med χαλάω) *slapp*, genom musklernas l. senornas förslappning l. ledvridning förlamad, lam, halt Mt. 11: 5 *al.*; äfven *metaphor.* Hebr. 12: 13 (Aposteln uppmanar förut till en fast gång på helgelsens väg; på det icke den halta lemmen i kroppen = församlingen d. ä. den svage må genom andras exempel alldeles vridas ur led = bortdö, utan fastmer helas — visserligen får man härigenom 2:ne metaphorer i versen och derföre skulle vanliga betydelsen af ἐκτρέπομαι »vika af vägen» kunna bibehållas; men det motsatta ἰαθῇ talar för den förra meningen).

χώρα, ας, ἡ (χάω gapa, stå öppen) *rum*, som omfattar ngt l. som ngt intager, plats, ställe; deraf 1:o) i *egentlig* mening a) ort, trakt, nejd, land Mt. 2: 12 (fädernesland), *al.*, ἡ χ. Ἰουδαία Mc. 1: 5 l. τῆς Ἰουδαίας Act. 8: 1 l. τῶν Ἰουδαίων Act. 10: 39, 26: 20 Judiska landet l. Judæen o. s. v.; — b) odladt land, åkerland l. -fält *singul.* och *plur.* Lc. 12: 16, Joh. 4: 35, Jac. 5: 4; — c) fasta landet)(hafvet Act. 27: 27; — d) landsbygd, landet)(stad Lc. 21: 21; — 2:o) i *metaphor.* mening τοῖς καθημένοις ἐν χ. καὶ σκιᾷ θανάτου Mt. 4: 16 för dem som sitta i det land och den skugga som tillhöra döden (döden d. ä. här den *andliga* döden personifieeras: det land, hvars invånare äro andligen döde, tillhör honom ss. territorium för hans välde, och mörker omgifver honom).

Χωραζίν, se Χοραζίν.

χωρέω, ησα (χώρα) a) *rymma*, ὥστε — — — θύραν Mc. 2: 2 så att icke en gång det som var framför dörren = platsen utanför dörren rymde dem, Joh. 2: 6 (om kärl), 21: 25 (om verlden); *metaphor.* gifva rum ἡμᾶς 2 Cor. 7: 2 gifva oss rum (i edra hjertan), äfven Mt. 19: 11. 12 gifva rum (i sitt hjerta, d. ä.) upptaga l. tillegna sig ss. grund-

sats l. maxim; — b) *rymma,* gifva l. lemna rum, begifva sig åstad, taga vägen, gå εἴς τι in i ngt Mt. 15: 17; *metaphor.* ingå i l. begifva sig till ngt 2 Petr. 3: 9; äfven gå fram, hafva framgång ἐν ὑμῖν Joh. 8: 37 inom eder l. i edra hjertan (andra: finna rum l. insteg, dock mindre riktigt; ty rum hade visserligen ordet l. talet fått och gjort dem troende v. 30 och 31, men icke vidare utvecklat sig, icke gått l. kommit från stället, utan de hade efter en ögonblicklig tro åter fallit tillbaka).

χωρίζω, ισα; ισμαι, ίσθην (*χωρίς*) *söndra,* åtskilja, skilja *τί* Mt. 19: 6, Mc. 10: 9, *τινὰ ἀπό τινος* Rom. 8: 35. 39; *pass.* skilja sig, begifva sig bort, aflägsna sig *ἀπό* l. *ἔκ τινος* Act. 1: 4, 18: 1. 2 *al.* l. *absol.* Phil. 15; p. p. p. skild l. aflägsnad *ἀπό τινος* Hebr. 7: 26.

χωρίον, ου, τό, egentl. *diminut.* (af *χώρα*) plats, ställe, ort, fält, åker Joh. 4: 5, Act. 1: 18. 19 *al.*; landtgods l. gård Mt. 26: 36, Mc. 14: 32, äfven i *plur.* Act. 4: 34, 28: 7.

χωρίς (*χάω,* se *χώρα*) 1:o) *adv.* afsöndradt, särskildt, för sig sjelf Joh. 20: 7; — 2:o) *præpos.* med *genit.* skildt ifrån a) oberäknadt, med undantag af, förutan, utom Mt. 14: 21, 15: 38, 2 Cor. 11: 28, oberoende af *νόμου* Rom. 3: 21 ( )(*διὰ νόμου* förmedelst lagen), *ἔργων* Jac. 2: 18 gerningarne; — b) utan Mt. 13: 34 *al.*, *Χοῦ* Eph. 2: 12 utan förbindelse med Christus, *τῆς σῆς γνώμης* Phil. 14 då jag icke kände din åsigt l. mening, *χ. ἁμαρτίας* Hebr. 4: 15, 9: 28 utan synd (då Frälsaren Hebr. 4: 15 säges varit utan synd, men Hebr. 9: 28 hafva burit allas synder och först i sin andra tillkommelse skola visa sig utan synd; så bör detta så förstås, att Han första gången väl var utan *egen,* men icke *främmande* synd, hvilket Han andra gången skall vara, emedan synden är utplånad genom Hans en gång framburna offer).

† *χῶρος, ου, ὁ (lat.)* corus l. caurus, nordvestvind (och det väderstreck hvarifrån den kommer); denna vind var och är mycket häftig och medför köld och frost, hvarföre *Virgilius* talar om frigora cori; Act. 27: 12. *

Ψ.

Ψάλλω, ψαλῶ (*ψάω* stryka, gnida) rycka, slita (håret), draga till sig och släppa efter ss. *νευράν* en bågsträng, *knäppa χορδήν* strängen på ett instrument, *κιθάραν* cithra, i allmänhet spela stränginstrument; i N. T. nyttjas ordet blott om sång utan accompagnement af instrument, och det om lofsång till Guds ära, lofsjunga, tacka och lofva *τινί* Rom. 15: 9, Eph. 5: 19, äfven *absol.* Jac. 5: 13, äfven med *dat. instrumenti* 1 Cor. 14: 15.

ψαλμός, οῦ, ὁ (fgde) egentl. ett på ett stränginstrument speladt stycke, sedan den till strängaspelet sjungna sången; i N. T. lofsång, *psalm* 1 Cor. 14: 26 *al.*; den delen af G. T. som kallades *ψαλμοί* (l. *ἁγιόγραφα*) Lc. 24: 44 (se *διαθήκη*); Davids psalm Act. 13: 33, samlingen af Davids psalmer l. psalmboken heter Lc. 20: 42, Act. 1: 20 *βίβλος ψαλμῶν.*

† *ψευδάδελφος, ου, ὁ* (*ψευδής, ἀδελφός*) *falsk broder* 2 Cor. 11: 26, Gal. 2: 4.

† *ψευδαπόστολος, ου, ὁ* (följ., *ἀπόστολος*) *falsk apostel* 2 Cor. 11: 13. *

ψευδής, ές (*ψεύδομαι*) lögnaktig, osann, falsk Act. 6: 13 *al.*

† *ψευδοδιδάσκαλος, ου, ὁ* (fgde, *διδάσκαλος*) *falsk lärare,* lögnlärare 2 Petr. 2: 1 (som lär lögn i stället för sanning). *

ψευδολόγος, ον (*ψευδής, λόγος*) *som talar osanning,* ljugande; *subst.* = fgde, irrlärare *ἐν ὑποκρίσει ψ.* 1 Tim. 4: 2 förmedelst irrlärares skenhelighet. *

ψεύδομαι, ἐψευσάμην (*act. ψεύδω* beljuga, bedraga förekommer ej i N. T. — af *ψεῦδος*) *depon. med.* ljuga, tala osanning *absol.* Rom. 9: 1 *al.*, *τινά* Act. 5: 3 beljuga ngn l. bedraga ngn med osanning (Petrus och de öfrige Apostlarne voro, ss. kyrkans föreståndare, företrädesvis innehafvare och representanter af den H. Ande; derföre var en lögn för dem äfven lögn emot den H. Ande), *τινί* Act. 5: 4 ljuga för någon l. bedraga någon med osanning, *εἴς τινα* Col. 3: 9 för någon, *κατά*

τινος Mt. 5: 11 ljuga på någon (*Tisch.* har ej ψευδόμενοι).

ψευδομάρτυρ, υρος, ὁ (ψευδής, μάρτυρ = μάρτυς) *falskt vittne* Mt. 26: 60, τοῦ Θεοῦ 1 Cor. 15: 15 emot Gud.

ψευδομαρτυρέω, ήσω, ησα (fgde) vara falskt vittne, aflägga falskt vittne l. vittnesbörd Mt. 19: 18 *al.*, κατά τινος Mc. 14: 56. 57 på l. emot ngn.

ψευδομαρτυρία, ας, ἡ (fgde) falskt vittnesbörd Mt. 15: 19, 26: 59.

† ψευδοπροφήτης, ου, ὁ (följ. l. ψευδής och προφήτης) *falsk prophet*, lögnprophet ss. Mt. 24: 24 (som föregifver sig vara sänd och inspirerad af Gud) *al.*, falsk lärare l. irrlärare Mt. 7: 15 (falska *christna* lärare) *al.*; ψ. Apoc. 16: 13 är densamme som det 2-hornade odjuret 13: 11 följ.

ψεῦδος, εος, τό (samstammigt med ψύθος, ψίθος, ψιθυρός, se ψιθυρισμός) egentl. *örontasslande*, hviskning, förtal; lögn, lögnaktighet, bedrägeri, falskhet, osanning)(ἀλήθεια, Joh. 8: 44 *al.* ἐν πάσῃ δυνάμει — — — ψεύδους 2 Thess. 2: 9 i hvarje kraftverkan — — — hvilkas ändamål är lögn (ty Antichrist skall bringa det onda till sin största höjd); *abstr. pro concreto* Rom. 1: 25 falska afgudar.

† ψευδόχριστος, ου, ὁ (fgde, Χριστός) *falsk Christus* l. Messias, som falskligen föregifver sig vara Messias Mt. 24: 24 (Mc. 13: 22); man har beräknat, att 64 sådana uppträdt efter Christus.

ψευδώνυμος, ον (ψευδής, ὄνομα) med ett *falskt*, uppdiktadt *namn*, falskt föregifven 1 Tim. 6: 20. *

ψεῦσμα, ατος, τό (ψεύδομαι, ἔψευσμαι) egentl. *det ljugna*, lögn, lögnaktighet)(ἀλήθεια, Rom. 3: 7. *

ψεύστης, ου, ὁ (ψεύδομαι) lögnare, ljugare, lögnaktig Joh. 8: 44. 55 *al.*

ψηλαφάω, ησα (ψάω, ψάλλω) egentl. trefva, famla, känna sig för (ss. en blind i mörkret); taga l. känna på τινά l. τί Lc. 24: 39, 1 Joh. 1: 1, vidröra p. p. p. ὄρος Hebr. 12: 18 vidrördt berg; *metaphor.* Act. 17: 27 (den *sökande*, som träffar på hvad han söker, rörer vid l. *tager på* det och har nu verkligen *funnit* det).

ψηφίζω, ισα (följ.) egentl. *räkna med småstenar*, beräkna, öfverräkna δαπάνην Lc. 14: 28, räkna ut ἀριθμόν Apoc. 13: 18.

ψῆφος, ου, ἡ (ψάω stryka, nöta, smula sönder) stenskärfva l. -flisa, i synnerhet afnött l. afrundad kiselsten, calculus, omröstningssten, rösten sjelf, omröstning, det genom röstpluralitet fattade beslutet; i N. T. ψ. καταφέρειν Act. 26: 10 egentl. nedkasta sin röst i urnan, afgifva sin (bifallande) röst, lemna sitt bifall; ψ. λευκή Apoc. 2: 17 hvit sten (Luther förstod härmed en tafla lik den, som gafs till segervinnarne i de Grekiska kämpaspelen i deras fädernestad med förteckning på de ärebetygelser och fördelar, som blifvit dem tilldelade; andra tänka härvid på den i domen afgifna frikännande omröstningsstenen i likhet med dess betydelse i profangrek.; men jemföras flera ställen i Apoc. ss. 3: 2, 7: 3, 14: 1, så synes den hvita, klart lysande stenen här vara en liten tafla framför pannan, på hkn Guds namn stod inskrifvet, liksom öfverstepresten i sin högtidsskrud bar ett gyllene ännespann med inskrift: »HERrans helighet» Exod. 28: 36; segervinnaren får alltså här det löfte, att han, prydd med den öfverstepresterliga skruden, härigenom skulle betecknas ss. en till de högsta tjensteförrättningar i templet invigd).

ψιθυρισμός, οῦ, ὁ (ψιθυρίζω hviska, tassla af ψιθυρός hviskande af ψίθος hviskning af ψίω, *onomatop.* stam) *hviskning*, örontasslan 2 Cor. 12: 20. *

ψιθυριστής, οῦ, ὁ (se fgde) örontasslare, lismare (hemlig bakdantare) Rom. 1: 30. *

† ψιχίον, ου, τό. *diminut.* (af ψίξ, ψιχός, ὁ och ἡ liten bit, smula af ψίω = ψάω söndergnugga) smula, brödsmula Mt. 15: 27 *al.*

ψυχή, ῆς, ἡ (ψύχω) *blåst*, flägt, andande, andedrägt נֶפֶשׁ 1:o) anima, *själ* ss. det animaliska l. physiska lifvets princip, lifsprincipen i kroppen som yttrar sig genom andedrägten a) *lifsanda* så väl om menniskorna Act. 20: 10, som om djuren Apoc. 8: 9; b) *lifvet* sjelft ζητεῖν τὴν ψ. τινος Mt. 2: 20 (se ζητέω) *al.*, παραδιδόναι τὰς ψ. Act. 15: 26 blottställa sina lif, μεριμνᾶν τῇ ψ. Mt. 6: 25, Lc. 12: 22. 23 vara bekymrad l. hafva omsorg för sitt lif l. sin själ (neml. så vida man bibehåller den åt sig genom mat och dryck), ὁ εὑρὼν τὴν ψ. — — — αὐτήν Mt. 10: 39 och parallelställen »den som skall hafva vunnit sin själ (så vida det sker genom det timliga lifvets räddande medelst förnekelse i dessa förföljelsedigra tider), han skall förlora den (neml. genom förlusten af det eviga lifvet vid parusien), och den som skall hafva förlorat sin själ (så vida detta sker genom det timliga lifvets förlust i förföljelserna, genom sjelfuppoffring), han skall vinna den (genom uppståndelsen till det eviga lifvet);

häraf synes anledningen till det påstående, att ψ. här och på parallelställen betyder både det timliga och eviga lifvet; c) *lefvande väsende*, själaväsende ψ. ζῶσα 1 Cor. 15: 45 lefvande själaväsende)(πνεῦμα ζωοποιοῦν (se πνεῦμα 4:o b), πᾶσα ψ. ζωῆς Apoc. 16: 3 st. ζῶσα, πᾶσα ψ. Act. 3: 23 hvarje besjälad l. med själ begåfvad varelse d. ä. menniska, ψυχαί själar = personer Act. 2: 41 *al.* (i synnerhet vid talbestämningar), ψ. ἀνθρώπων Apoc. 18: 13 lifegna l. slafvar. — 2:o) animus, själ ss. det andliga lifvets princip, ss. säte för viljan, begären, känslorna o. s. v. a) sinne, hjerta Mt. 11: 29 *al.*, ἐκ ψυχῆς Eph. 6: 6, Col. 3: 23 af hjertat; b) ehuru ψ. utgör den lägre sidan af det inre lifvet, som står i beröring med sinnlighetens gebit, hvarom också *trichotomien* 1 Thess. 5: 23 [se πνεῦμα 3:o) och ὁλόκληρος] bär vittne (jfr ock Phil. 1: 27 och Hebr. 4: 12), så tages dock ψ. på flera ställen ss. motsats mot σῶμα för hela det andliga gebitet inom menniskan», ss. vid *dichotomien* »själ och kropp» Mt. 10: 28 *al.;* vid sådana fall innefattar alltså ψ. äfven πνεῦμα l. är = πν., den odödliga själen, hvilket så mycket mindre bör förundra, som första och ursprungliga betydelsen af ψ. och πνεῦμα är alldeles densamma; c) själen, skild från kroppen Act. 2: 27, Apoc. 6: 9, 20: 4.

ψυχικός, ή, όν (fgde) egentl. som hör till l. är tjenlig för ψυχή, *själisk,* i hkn den lägre lifsprincipen ψυχή har herraväldet, så att den högre πνεῦμα är undertryckt och liksom död, sinnlig, »naturlig» ( )(πνευματικός, hkt se) 1 Cor. 2: 14 (ställd utom nåden), 1 Cor. 15: 44. 46, Jud. 19 (πνεῦμα μὴ ἔχοντες emedan de sakna det högre andelifvet), Jac. 3: 15 (svag, ofullständig).

ψῦχος, εος, τό (ψύχω) kyla, köld Joh. 18: 18 *al.*

ψυχρός, ά, όν (fgde) *full af köld,* kylig, kall, frisk *scil.* ὕδωρ vatten Mt. 10: 42; i *andlig* mening Apoc. 3: 15. 16 (se ζεστός).

ψύχω; ψυγήσομαι (*onomatop.* ord) *pusta,* blåsa, andas, svalka, kyla; *pass.* afkylas, svalna, kallna *metaphor.* Mt. 24: 12. *

ψωμίζω, ισα (se följ.) egentl. *tugga* åt ngn, gifva ngn tuggor ss. barn, mata, gifva ngn en bit, mat, att äta τινά Rom. 12: 20, τινά τι bespisa ngn med ngt; 1 Cor. 13: 3 står blott *accus. rei* och τοὺς πτωχούς förstås inunder, och i anseende till första bemärkelsen »dela i bitar», torde böra öfversättas »utskifta l. utdela hela sin egendom bland de fattige».

† ψωμίον, ου, τό, *diminut.* (af ψωμός, οῦ, ὁ bit af ψώω = ψάω gnida, söndersmula) liten bit, munsbeta, smula Joh. 13: 26. 27. 30.

ψώχω = ψάω (se fgde) gnugga sönder Lc. 6: 1. *

Ω.

Ὦ, ὦ μέγα, sista bokstafven i Grekiska alphabetet; τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ Apoc. 1: 8 *al,* se Ἀ.

ὦ, interjectionen o!, brukas a) vid utrop af förebråelse l. förvåning ss. Mt. 15: 28 *al.;* — b) ss. *nota vocativi* utan vidare betydelse ss. ὦ Θεόφιλε Act. 1: 1.

Ὠβήδ, ὁ *indecl.* (עוֹבֵד af עָבַד arbeta, tjena) *Obed,* Boas' son Mt. 1: 5, Lc. 3: 32.

ὧδε, *adv.* till ὅδε (*correlat.* till πῶς) 1:o) således, på detta l. följande sätt o. s. v. (icke i N. T.); — 2:o) loci a) *här* Mt, 12: 6. 41. 42 *al.*, ὧδε ἤ ὧδε Mt. 24: 23 här l. der = ὧδε — ἐκεῖ, som också fkmr Mc. 13: 21 *al.; τὰ* ὧδε Col. 4: 9 de härvarande förhållandena; ὧδε Apoc. 13: 10. 18 *al.* här vid lag, vid detta tillfälle, i detta fall; b) *hit* Mt. 8: 29 *al.* — *Anm.* Skillnaden emellan betydelserna *här* och *hit* måste meningen afgöra.

ᾠδή, ῆς, ἡ (*contr.* af ἀοιδή af ἀείδω, *contr.* ᾄδω) *sång,* ᾠδαὶ πνευματικαί Eph. 5: 19, Col. 3: 16 andeliga d. ä. af den H. Ande ingifna sånger, ᾠδὴ Μωϋσέως Apoc. 15: 3 Mosis sång är hans tacksägelsesång efter räddningen ur Ægypten och Röda hafvet (Exod 15), ᾠδὴ τοῦ ἀρνίου Apoc. 15: 3 = ᾠ. καινή Apoc. 5: 9, 14: 3.

ὠδίν, i profangrek. ὠδίς, ῖνος, ἡ (samstammigt med ὀδύνη) födslosmärta l. -vånda 1 Thess. 5: 3; *metaphor.* ταῦτα ἀρχὴ l. ἀρχαὶ ὠδίνων Mt. 24: 8, Mc. 13: 8 detta skall vara början till födsloplågorna d. ä. skall förhålla sig till det som skall efterfölja, ss. födslovärkarne till de derpå följande ännu

större födslosmärtorna (ὠδῖνες, חֶבְלֵי הַמָּשִׁיחַ dolores Messiæ kallades de förfärliga uppträden, som skola föregå Messiæ andra ankomst, den nya tingens ordning, verldens pånyttfödelse — παλιγγενεσία Mt. 19: 28 — liksom svåra födslosmärtor föregå den naturliga födelsen); Act. 2: 24 öfversättes חֶבְלֵי מָוֶת (Ps. 18: 6) efter LXX oriktigt med dödens smärtor st. dödens snaror (af חֶבֶל, icke חֵבֶל).

ὠδίνω (fgde) hafva födslosmärta l. -vånda, vara i barnsnöd ἡ οὐκ ὠδ. Gal. 4: 27 som icke har födslovånda d. ä. för hkn barnsbörd är främmande, ofruktsam = ἡ οὐκ τίκτουσα, Apoc. 12: 2 liksom förklaras ordet med καὶ βασανιζομένη τεκεῖν; *metaphor.* τινά Gal. 4: 19 »för hvilka jag åter är i barnsnöd l. hvilka jag åter med smärta föder» (Paulus jemför sig här med en barnaföderska l. *moder*, hvars födslovånda icke upphör förr, än ingenting vidare fattas barnet i dess fullkomliga utbildning; så länge detta moment ännu icke inträdt, fortfar ännu enligt Pauli föreställning ὠδίνειν; *tertium comparationis* är den uthållande kärleksfulla ansträngningen att åstadkomma det nya lifvet hos Galaterna; första gången hade detta *metaphor.* ὠδίνειν varit fröjdefullt v. 13 följ., men denna gång var det smärtsamt och tog sin början, sedan Paulus erfarit sina läsares affall och begynt motverka det. — Meningen utan bild är) = mina lärjungar, på hvilkas omvändelse jag nu för andra gången arbetar med fortfarande kärleksansträngning, till dess J blifvit fullständiga christna; se ock μορφόω.

ὦμος, ου, ὁ (sannolikt af οἴω = φέρω bära; alltså) egentl. *bärare* d. ä. axel, skuldra, humerus Mt. 23: 4, Lc. 15: 4. — *Anm.* Ὠμός, ή, όν (som icke fkmr i N. T.) är beslägtadt med humor, humidus och betyder rå, okokt o. s. v.

ὠνέομαι, ὠνησάμην, *Attiska dialekten* har ἐπριάμην (ὦνος varupris, värde, inköp, vara; beslägtadt dels med onus, dels ock med venum, veneo) köpa, tillhandla sig af ngn παρά τινος för ngt τινός Act. 7: 16 (ᾧ är attraction st. ὅ). *

ᾠόν, riktigare än ὠόν, οῦ, τό ovum, ägg Lc. 11: 12. *

ὥρα, ας, ἡ (ursprungligen Ionisk form för αὖρα — ἄω, αὔω blåsa — aura, blåst, flägt, vind, tempestas; Plato deriverar af ὁρίζω — ὧραι, διὰ τὸ ὁρίζειν χειμῶνάς τε καὶ θέρη) 1:o) *tidsafdelning*, af naturlagarne bestämd och afgränsad tid A) *årstid*, i synnerhet vår (fkmr ej i N. T); — B) *dagstid* a) dag l. tid på dagen Mt. 14: 15, Mc. 6: 35, 11: 11; b) stund på dagen, stund, timma Mt. 20: 3. 5. 6. 9. 12 *al.*, äfven på natten Lc. 12: 39 *al.*; — den borgerliga dagen (l. dygnet, νυχθήμερον 2 Cor. 11: 25) räknade Hebræerna från den ena solnedgången till den andra, men synas före exilen icke haft några andra afdelningar deraf än morgon, middag och afton; under exilen deremot synas de hafva antagit indelningen af dagen i 12 timmar (liksom Herodot. 2: 109 nämner, att äfven Grekerna lärt sig denna indelning af Babylonierna), hvilka hvarje årstid började och slutade med solen och således endast vid dagjemningarne motsvarade våra timmar, dock så, att 1:sta timman hos dem började från kl. 6 hos oss o. s. v.; dock synes Joh. 19: 14 hafva räknat efter Romarnes och vår sed (se ἕκτος); — C) *lifstid*, i synnerhet ungdom; deraf skönhet, blomstring, fägring (fkmr ej i N. T.); — 2:o) *tidsafdelning*, efter öfverenskommelse l. godtycke l. annat bestämd tid, tidpunkt a) den rätta passande tiden l. stunden, den rätta tidpunkten att göra ngt Mt. 26: 45 *al.*, ἐσχάτη ὥρα 1 Joh. 2: 18 yttersta tidpunkten, tiden, stunden af denna verldsperiod (jfr 2 Tim. 3: 1); — b) tid, stund, ögonblick πρὸς ὥραν Joh. 5: 35 *al.* för en stund, en liten tid, πρὸς καιρὸν ὥρας 1 Thess. 2: 17 för en stunds tid, en helt kort tid, πρὸς ὥραν Gal. 2: 5 för ett ögonblick.

ὡραῖος, α, ον (fgde) a) hvad årstiden för med sig och bringar till mognad, mogen (fkmr ej i N. T.); b) blomstrande, ung, skön, täck, däglig Mt. 23: 27 *al.*; den så kallade πύλη ὡρ. Act. 3: 2, annars »Nicanorsporten», låg på östra sidan af den yttersta tempelförgården och ledde till Kidrons dal.

ὠρύομαι (*onomatop.* ord, beslägtadt med ἐρεύγομαι, ὀρύγω, βρύχω o. s. v.) rugio, *ryta*, vråla, tjuta (säges om hungriga hundar, vargar, lejon) 1 Petr. 5: 8. *

ὡς, *adv.* till pronomen ὅς (= det sammansatta ὅπως, hkt se; *correlat.* till πῶς) *på hvilket sätt*, på det sätt som, såsom, liksom; så snart, när, huru o. s. v. = ut (se dock ὅτι); derföre 1:o) ss. adverbium: A) *framför nomina och verba finita* på det sätt som l. såsom a) vid närmare bestämning Mt. 1: 24 *sæpe*, alltsom Act. 16: 4; — b) vid jemförelse: såsom, på samma sätt som,

liksom Mt. 6: 29 *sæpe;* med correlativet οὕτως, så att satsen der detta står antingen går före l. följer efter satsen med ὡς, t. ex. οὕτως — ὡς Mc. 4: 26 *al.* så — som, ὡς — οὕτως Act. 8: 32 *al.* på samma sätt som l. liksom, såsom — likaså l. så; äfven ὡς — καί Mt. 6: 10 (Lc. 11: 2) så ock; — B) *framför participier:* a) ss. en som l. ss. den der Lc. 16: 1 *al.*, b) liksom l. ss. om Act. 23: 20 (under förevändning att), 1 Cor. 4: 7 *al.*, 2 Cor. 5: 20 liksom förmanade Gud genom oss (emedan Gud anförtrott oss detta ord, så synes det som vår förmaning skedde af Gud); i den föreställning l. under den förutsättning att 1 Cor. 4: 18 *al.;* i den öfvertygelse att 2 Petr. 1: 3; — C) *framför superlativer:* utmärker att superlativen icke är absolut, utan relativ d. v. s. har afseende på för handen varande omständigheter t. ex. ὡς τάχιστα Act. 17: 15 som hastigast d. ä. så fort som möjligt; — D) *framför præpositioner och conjunctioner* (innehåller en brachylogi) ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν Act. 17: 14 i riktning mot hafvet l. för att komma till hafvet, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον Phil. 2: 12 icke så som om J gjorden det blott i min närvaro (men försummaden det i min frånvaro), ὡς δι' ὑμῶν 2 Thess. 2: 2 ss. från oss härrörande (hör både till λόγου och ἐπιστολῆς — muntligt och skriftligt yttrande); ὡς ὅτι 2 Cor. 5: 19 egentl. så som det är fallet, att = emedan l. ty, 2 Thess. 2: 2 så som vore det fallet att = liksom om; — E) *framför räkneord:* så mycket som, ungefär, omkring Mc. 5: 13 *al.;* — F) *vid utrop:* huru Rom. 10: 15, 11: 33. — 2:o) ss. conjunction a) med *indicativ:* så snart, då, när Mt. 28: 9 *al.*, sedan l. bättre som Mc. 9: 21 (huru länge har hans sjukdom varat?); huru l. hurusom (= att) Mc. 12: 26 *al.*, äfven till hvad grad l. huru mycket Phil. 1: 8, 1 Thess. 2: 10; — b) med *conjunctiv:* så snart som, när ὡς ἄν l. ἐάν Rom. 15: 24 *al.;* — c) = ὥστε, dels med *infinitiv:* för l. till att Act. 20: 24 (se λόγος 2:o), ὡς ἔπος εἰπεῖν Hebr. 7: 9 för att säga ett ord, så till sägandes; dels med *verbum finitum* ὡς ὤμοσα Hebr. 3: 11, 4: 3 så att l. hvadan jag svor. — *Anm.* Af denna korta grundritning visar det sig, af huru proteisk natur denna lilla partikel är, och huru svårt det är att återgifva alla de färgskiftningar den sprider öfver ord och meningar.

Ὡσαννά, *indecl.* (הוֹשִׁיעָה־נָּא hjelp l. fräls dock, σῶσον δή) *Hosianna*, lyckönsknings- l. hyllningsord, lånadt ur Ps. 118: 25. 26, som Judarne afsjöngo vid löfhyddo- och tempelinvigningsfesterna, och som hade en Messiansk betydelse Mt. 21: 9. 15 *al.*

ὡσαύτως, *adv.* (= ὡς, αὔτως af ὁ αὐτός) på samma sätt, likaså, likaledes Mt. 20: 5 *al.* — *Anm.* I dess ställe nyttjas stundom οὕτως, hkt se.

ὡσεί, *adv.* (ὡς, εἰ) egentl. a) *såsom om* (fkmr ej i N. T.); — b) liksom, såsom Mt. 3: 16 *al.* ὡς. περιστεράν l. c. i dufvogestalt (jfr Lc. 3: 22); — c) ungefär, omkring vid räkneord Mt. 14: 21 *al.*

Ὡσηέ, ὁ *indecl.* (הוֹשֵׁעַ rädda!) *Hoseas*, Hebr. prophet, son af Beeri, propheterade 784—740 f. Chr.; intager i Canon främsta rummet bland småpropheterna; Rom. 9: 25. *

ὥσπερ, *adv.* (ὡς, πέρ; förstärkt *correlativ* till πῶς) som, såsom, liksom Mt. 5: 48 *al.*, med följande correlativ οὕτως Mt. 12: 40 *al.* liksom — på samma sätt, l. såsom — så; ὥσπερ — ἵνα 2 Cor. 8: 7 liksom — så (neml. lagen så att l. bemöden eder att); vid ὥσπερ Mt. 25: 14 eger σχῆμα ἀνανταπόδοτον rum d. v. s. eftersatsen saknas, hkn skulle ungefär varit: οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ποιήσει, äfvenså vid Rom. 5: 12 emedan 13 och 14 verserna gjorde det omöjligt att bifoga den andra hälften l. eftersatsen, hkn annars skulle hafva låtit så: »så har också genom en menniska rättfärdigheten, och genom rättfärdigheten lifvet, och så lifvet kommit till alla, neml. om de tro» (ett slags surrogat för eftersatsen lemna slutorden i 14:de versen ὅς ἐστιν τύπος τοῦ μέλλοντος).

ὡσπερεί, *adv.* (fgde, εἰ) egentligen *liksom om*, men förekommer blott i betydelsen såsom, liksom 1 Cor. 15: 8. *

ὥστε, *adv.* (ὡς, τέ; förhåller sig egentl. till ὡς, som ὅστε till ὅς, och förenar alltså det följande närmare med det föregående) så att, att 1:o) med *infin.*, neml. a) *accus. c. infin.*, om det är olika personer, ss. Mt. 8: 24 *al.*, men b) blott *infin.*, om det är samma person Mt. 10: 1 *al.;* efter τοσοῦτος, οὕτως Mt. 15: 33, Act. 14: 1 (*undantag* härifrån göra Joh. 3: 16, Gal. 2: 13 der det fkmr *verbum finitum*). — På några ställen synes äfven en *afsigt* betecknas med ὥστε = för att ss. Mt. 24: 24, 27: 1, Lc. 4: 29, 9: 52 (troligen bättre än den tvungna omskrifningen: hvaraf, ss.

de föreställde sig, följden skulle blifva att o. s. v.). — 2:o) med *verbum finitum:* hvaraf följer l. följde att, hvadan, alltså; vanligen med *indicat.* Mt. 12: 12 *al.*, men äfven *conjunct.* 1 Cor. 5: 8 och *imperat.* 1 Cor. 3: 21 *al.*

ὠτάριον, ου, τό. diminut. (af *οὖς, ὠτός*) egentl. litet öra, öronsnibb Mc. 14: 47 || följ. *

ὠτίον, ου, τό = fgde, Mt. 26: 51 *al.*

ὠφέλεια, ας, ἡ (följ.) hjelp, gagn, nytta, fördel Rom. 3: 1, Jud. 16.

ὠφελέω, ήσω, ησα; ήθην (*ὄφελος*) hjelpa, bistå, understödja, gagna a) *absol.* Rom. 2: 25 (har nytta med sig); — b) *τί*, ss. *οὐδέν* Mt. 27: 24, Joh. 12: 19 icke gagna ngt, ingenting uträtta (med sina hitintills vidtagna åtgärder), *ἡ σὰρξ οὐκ ὠφ. οὐδέν* Joh. 6: 63 köttet gagnar alldeles icke ngt (JEsu kroppsliga företeelse l. väsende, hvarpå Hans lärjungar lade all vigt och byggde all förhoppning, bidrog icke till *ζωοποιεῖν*, utan Hans Ande var det som gjorde lefvande); — c) *τινά τι* Mc. 8: 36 *al.* gagna ngn l. vara ngn nyttig i ngt afseende; — *pass.* gagnas, hafva nytta l. fördel *τί* Mt. 16: 26 *al.* i ngt afseende l. i ngt, *οὐδὲν ὠφ.* Mc. 5: 26, 1 Cor. 13: 3 jag har ingen fördel deraf; *ἔκ τινος* Mt. 15: 5, Mc. 7: 11 af l. förmedelst ngn. — *Anm.* Skillnaden emellan detta verb och *ὀφέλλω* öka, *ὀφείλω* vara skyldig, *ὀφλισκάνω* vara brottslig

ὠφέλιμος, ον (fgde) *tjenlig att hjelpa* l. gagna, gagnelig, nyttig *πρός τι* 1 Tim. 4: 8, 2 Tim. 3: 16 för l. till ngt, *τινί* Tit. 3: 8 för ngn.

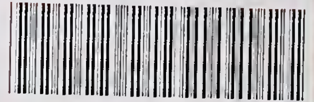
ὤφθην, se *ὁράω*.

Μόνῳ Θεῷ ἡ δόξα.

LIBRARY OF CONGRESS
0 003 041 626 0

